58

Biblioteca Universitaria
GRANADA
Sala A — 5 — 8
Estante 2
Tabla
Número 146

Nº 1
6-66

Biblioteca Universitaria
GRANADA
Sala A
Estante 02
Tabla
Número

UNIVERSITARIA Y PROVINCIAL
GRANADA

Del Col. de la Comp.ª de Jhs. de Granada BB.
R. 1250
BB.

DE SACRAMENTIS

IN GENERE: ET IN SPECIE,

DE BAPTISMO, ET CONFIRMATIONE: Compuesto el P.e Pedro de Montenegro

Dubitationes Scholasticæ, & Morales:

SVPER TERTIAM PARTEM SVMMÆ DOCTORIS ANGELICI D. Thomæ à Quæstione 60. vsque 72.

Authore R. P. M. Fr. Ioanne Martinez de Prado, Vallis-Oletano, Ordinis Prædicatorũ, S. Inquisitionis Qualificatore, Examinatore Synodali Archiepiscopatus Toletani, in Academia Cõplutẽsi Cathedræ Vespertinæ Sacræ Theologiæ Moderatore, & Insignis Collegij Sancti Thomæ Aquinatis Regente.

BIBLIOTECA PROVINCIAL - GRANADA
J. Prado

Deiparæ Mariæ Virgini Dicatum.

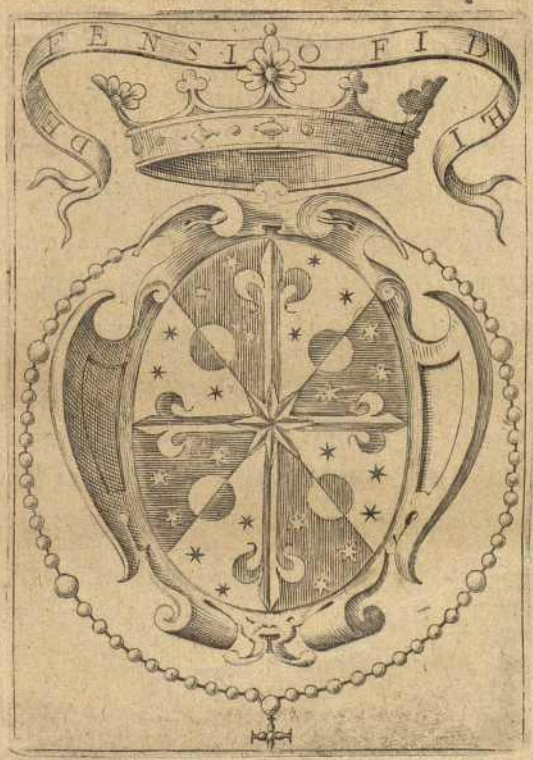

Anno 1660.

BIBLIOTECA PROVINCIAL U. L. DE GRANADA

CVM PRIVILEGIO

Compluti in Collegio S. Thomæ *Fr. Didacus Garcia.*

DEIGENITRI-

CI, SACRATISSIMÆ VIR-

GINI MARIÆ,

FRATRVM PRÆDICATORVM PIISSIMÆ
MATRI,

CONFRATERNITATIS SANCTISSIMI ROSARIJ
Patronæ, & Aduocatæ;

VTRIVSQVE PROFESSIONIS, QVAM-quam indignus, Fr. Ioannes Martinez de Prado, *hos de Sacramentis Tractatus Offert, & Conſecrat.*

1 PRæmonitus pio Melliflui Bernardi documento (*quidquid illud eſt, quod offerre paras, Mariæ commendare memento, vt eodẽ alueo ad largitorẽ gratiæ gratia redeat, quo influxit*) tertiò iam accedo, & ad tuos ter ſacroſanctos pedes humiliter prouolvor, non inde erigendus niſi benedixeris mihi, & permittas vt *tollam librum iſtum, & ponã in latere Arcæ Fœderis Domini Dei mei*: vt inde lucem, ſplendorem, perennitatem, & ſecuritatem habeat: qui ex me non niſi tenebras, obſcuritatem, & vilitatẽ haurire valet. Vt & totus Mundus agnoſcat, quod ſi quid in hoc Prato infructifero, in hac terra deſerta, ſpinis, & tribulis pleniſsima, apparuerit floridum, ſalutiferum, & ad animarum ſalutem aptum, ex benigniſsima huius almi ſyderis influentia eſt inſertum, procreatum, & ad hanc, ſi quam habet, perfectionem, perductum. *Ideoque* (proſequor cum Bernardo) *modicum iſtud, quod offerre deſidero, gratiſsimis illis, & omni acceptione digniſsimis Mariæ manibus offerẽ dum tradere curo*, quia vereor ſuſtinere repulſam. *Nimirũ*

Ser. de Nati. Virg. in fine.

Deut. 31. vers. 26.

candidissima quædam lilia sunt; nec causabitur ille illiorũ amator inter lilia non inuentum, quidquid illud sit, quod inter Mariæ manus inuenerit.

2 Rectè sanè, non minus sapienter, quã piè, obsequentissimus tuus Capellanus, vigilantissimus Archiepiscopus Toletanus, Sanctissimus Ildefonsus, ait, *Arca Sacramentorum Dei Virgo Maria fuit*, supra quã sanè Propitiatoriũ, & Cherubin hinc inde obumbrantia figurantur. Huius nomenclaturæ, non vnã, sed triplicem, si rectè perpendamus, inueniemus causam. *Habuit enim* (inquit) *panem illũ, qui de cœlo descendit. Habuit, & legem testamenti noui, quia Legislatorem genuit, in quo sunt omnes Thesauri sapientiæ, atque scientiæ.* Intus omnis custodia Legis, & Manna fuit, quod est mirabile sacramentum, ac propitiatio humanæ salutis. Idem alibi. *Ad quam concurrunt omnia eloquia Prophetarum: ad quam omnia ænigmata concurrunt Scripturarum.* Siue ergo Sacramenti nomine *sacrum secretum* accipiamus; siue ea voce *mysteria abscõdita* indigitemus; siue, vt iam in vsu est Ecclesiæ, & Theologorum, præsius ad *sacra signa* à Deo in veteri designata, & in noua ab ipso Saluatore nostro, & Domino instituta, coarctemus; verisimè reperies assertum *Virginem Matrem esse sacerrimam Arcã Sacramentorum Dei.*

Ser. 4. de Assumptione.

Ser. 1. de Assumptione.

3 An non Arca Sacramentorum Dei; cum in illa reperiantur recondita fere omnia, quæ de salute humani generis à sæculo latuerunt in Deo abscondita? *Deipara est declaratio occultorum diuinæ incomprehensibilitatis*, aiebat Andreas Cretensis. Quid tibi aliud videntur Patres docere, cũ ipsa Diuinitate affirmant habere non mediocre comerciũ in amanda, & exequenda humana salute? S. Petrus Damianus. *Statim de thesauro Diuinitatis Mariæ nomen euoluitur, & per ipsam, & in ipsa, & de ipsa, & cum ipsa totũ hoc faciendum decernitur.* Richardus à S. Laurentio. *Quicquid beatitudinis ab illa infinita bonitate Dei Trinitatis ad genus humanum peruenit, totum per hanc venam refluxit.* Si vetera sacramenta promisserunt Saluatorem, Maria, vt noua, dat salutem, quia dedit salutis Authorem. Si per *sanctissima* nouæ legis *sacramenta* (vt testatur Tridentina Synodus Sacrosancta) *omnis vera iustitia, vel incipit, vel capta augetur, vel amissa reparatur:* Ideoq; verificatur significare, &

Ser. 2. de Assumptione.

Ser. 11. de Annunciatione.

Lib. 9. de Laudibus Mariæ.

Sess. 7. in proœmio.

con-

cõtinerẽ grãtiam; de te Sacratiſsima Virgo cecinit Angelus, quod eſt gratia plena: *Hæc* autem *plenitudo* (exponente Richardo a S. Laurentio) conſiſtit in duobus, in plenitudine dignitatis, & ſanctitatis. Plenitudo dignitatis in hoc attenditur, quod ipſa eſt Mater Dei; ideò ſe comparat Cedro, quæ altitudine omnes tranſcendit arbores; ſic & ipſa omnes homines. *Plenitudo sãctitatis, in hoc quod nõ ſolum sãcta eſt in ſe; ſed & alios ſanctificare poteſt, & à peccato ſanare.* Et S. Germanus Patriarcha Conſtantinopolitanus. *Nullus eſt, qui ſaluus fiat, niſi per Te, ò Sanctiſsima: nullus eſt, qui liberetur à malis, niſi per Te, ò puriſsima; nemo eſt, cui donum concedatur, niſi per Te, ò caſtiſsima; nemo eſt, cuius miſereatur gratia, niſi per Te, ò honeſtiſsima.* Vide ergo quot titulus, quã mirabili proprietate, Virgo Maria, Arca Sacramentorum Dei, dicatur, & ſit. Si ergo Dñs præcepit librum legis in latere Arcæ Fœderis Dñi collocare, apte librũ de ſeptẽ Sacramentis nouæ legis ad aras Arcæ Sacramentorum deuotus appendam.

Li. 1. de Laud. Mariæ c. 14.

Orat. de Zona, & Faſcijs Deiparæ.

4 Adumbrata legis ſeptem ſacramenta in ſeptem illis lucernis Candelabri, in ſeptem columnis, quas Sapientia excidit, in ſeptem oculis ſuper lapidem vnum conſtitutis, in ſeptem ſtellis, quæ Filius Dei habere viſus eſt in manu ſua, in ſigillis ſeptem, quibus liber cęleſtis apparuit ſignat⁹: Sed hæc, & his ampliora videbis clauſa, & aperta in noſtra myſtica Sacramentorum Arca: quæ *ad hoc ſolum eſt effecta* (vt ſapientiſsimus contemplatur Idiota) *vt templum eſſet Dei Altiſsimi.* Cuius veſtitus Sol, cuius ſcabellum Luna, cuius Corona Stellæ perhibentur. *Dignum planè ſtellis coronari caput, quod & ipſis longe clarius micans, ornet eas, potius, quam ornetur ab eis. Quid ni coronent ſidera, quam Sol veſtit?* Sunt ſanè ſacramenta diuinæ gratiæ inſtrumenta: ſed ſine anima, & vita: ſunt inſtrumenta; ſed ſeparata: ſed Virgo Deipara, Dei animatum Cœlum, ita Deo coniuncta: *Vt quantum ſine perſonali vnione creatura conditio patitur, luci illi inacceſsibili videatur immerſa.* Sunt ſeptem Sacramenta ſeptem aquæ fontes, quos Propheta Euangelicus cũ gaudio de Saluatoris vulneribus hauriendos à Chriſtianis præuidit. Sed Maria eſt mare gratiarum, & donorũ abyſſus immenſa. Bene ergo eminenter in hac ſanctificationis Arca dicimus collectum, quidquid in ſingulis ſacramentorum riuis reperitur ſparſũ: ſiquidẽ Saluator hominũ *redemptur⁹*

In contẽ. Deiparæ c. 2.

S. Ber. ſer. *Signum magnum.*

S.Ber.ſer. de *Aquæductu.* *humanum genus, pretium vniuerſum contulit in Mariam.* vt aiebat Bernardus. Præclarè itẽ ad rem S. Leo. *Cuius ſpiritualẽ originem in regeneratione quiſque conſequitur, & omni hominirenaſcenti aqua Baptiſmalis inſtar eſt vteri virginalis, eodẽ Spiritu S. replente fontem, qui repleuit, & Virginem: vt peccatum, quod ibi euacuauit ſacra conceptio, hic myſtica tollat ablutio.* Et alibi. *Originem, quam ſumpſit in vtero Virginis, poſuit in fonte Baptiſmatis; dedit aquæ, quod dedit Matri: virtus enim Altiſſimi, & obũbratio Spiritus S. quæ fecit vt Maria pareret Saluatorem, eadẽ fecit vt regeneraret vnda credentem.*

S.Leo ſer. 4. de Natiu. c. 3. in fine. Et ſer. 5. cap. 5.

5 Vni Sacramentorum diuiniſsimo, nempé Sacro Sãctæ Euchariſtiæ, hanc ſacramentorum Arcam peculiariter dixerim comparandam: ſicut enim de illo ſcripſit Dr. Angelicus, *quod omnium Sacramentorum effectus huic ſacramento poſſunt adſcribi, inquantum perfectio eſt omnis ſacramenti, habens quaſi in capitulo, & ſumma, quæ alia ſacramenta continent ſiggillatim.* Ita de iſta alter Thomas Archiepiſcopus Valentinus docet, *quod ſicut in creatione Mũdi in homine collecta eſt omnis creatura; ideò Microcoſmus dicitur; ſic in reformatione Mundi in B. Virgine collecta eſt omnis Eccleſia, & Sanctorum perfectio; vnde Microcoſmus Eccleſiæ dici poteſt.* Præiuerat alius Eminentiſsimus purpura, ſapientia, & ſanctitate Petrus Damianus dicens. *Reliquis gratia, ac virtutes per partes fuerunt diſtributæ, at Deiparæ id omne, quod alteris diſperſum fuit. Vniuerſus, inquit* Cantic. 3. ver. 6. *puluis pigmentarius in Virginem coniectus eſt, quia in ea virtutum conuentus reuerendũ ſibi thalamum conſecrauit; & ſicæteris per partes ſpiritus affuit; Mariæ tamen tota plenitudo gratiæ ſuperuenit.* Demũ Seraphicus Dr. etiã Cardinalis. *Omnia flumina intrant in Mare, id eſt, omnia gratiarum genera intrant in Mariam. Sed quid mirum, ſi omnis gratia in Mariam confluxit, per quam tanta gratia ad omnes defluxit?* Sicut igitur qualis Mater, talis Filius; ita quæ competunt Filio Dei ſub ſacramento, parili ratione ſunt enuncianda de noſtra myſtica Sacramentorum Arca. Ad eã ergo connexione doctrinæ, & ſympatia quadam conuolãt noſtri iſti ſacramentorum tractatus.

D.T. in 4. diſt. 8. q. 1. ar. 2. q. 2. ad 4.

S.Th. à Villa noua ſer. 3. de Natiu.

Ser. de Aſsũptione.

In ſpeculo B. Mariæ c. 3.

6 Expetunt rurſus lucubrationes recenter natæ, libri de nouo in lucem editi, patronum à quo defendantur, refugium ad quod confugiant, & fulcimentum, cui innitantur,

mu-

murum cui adhæreant: quia vix lucem vident: cum obscurantur detrahentium linguis, inuidentium morsibus, cõtradicentium calumnijs, sciolorum dictis, criticorum scrupulis, & omnium exponuntur varijs, & sæpè prolibito, excogitatis, censuris. Cui ergo columnæ firmiori adhæreã, quã aliã advocatam requiram, sub cuius præsidium securius cõfugiam? Aptissime pro voto mihi respondet non semel sãctus Thomas à Villanoua. *Sicut pulli* (inquit) *volitantibus desuper miluis, ad galinæ alas accurũt; ita nos sub velamento alarum tuarum abscondimur. Nescimus aliud refugium, nisi Te: Tu sola es vnica spes nostra, in qua confidimus. Tu sola Patrona, ad quam omnes aspicimus.* Nec minus deuote alibi idem Sãct⁹. *Naturalis infantium mos est, quoties ab aliquo, aut læduntur, aut deterrentur, statim fugere ad suas matres, & sub earum pallio se abscondere, ab eis que fauorem, & præsidiũ implorare. Infantes sumus, & parvuli in hac vita, omnia perturbant nos, omnia nos cõsternãt, & deterrent: & sæpius puerorum more formidamus timore, vbi non est timor. Si qua ergo tribulatio, si qua pressura, si qua perturbatio, aut pauor occurrit, statim ad Virginẽ sacrã omnes refugimus; illa vnicum præsidium nostrum, vnicũ refugium, & solatium nostrum.*

Cõc. 3. de Natiu. B. Virg.

In Rogationibus pro expeditione aduersus Turcas.

7 Hæc est paterna hæreditas, in hoc sumus nutriti, & educati, sic in tuo Prædicatorum Ordine sumus assueti, experti continuo præsentanea auxilia, & innumera à tuis ter sacratis manibus collata in singulos beneficia; vere continuo demonstrasti te esse matrem: & illud: *Quoniam in me sperauit, liberabo eum.* Tu ipsa dilectæ Sponsæ tui Filij SS. Brigittæ reuelare dignata est. *Certe ipse Dominicus Filium meum habuit pro suo charissimo Dño, & me Matrem eius dilexit, plusquam cor suum.* Cumque instaret tempus resolutionis eius, quod Filius meus in spiritu ostendit, iuit ad me Matrem eius, cum lachrymis dicens. O Maria, Regina Cœli, quã ipse Deus præelegit sibi in coniunctionem Deitatis, & humanitatis. Tu es illa singularis Virgo, & singulariter digniſsima Mater. Tu es illa potentissima, de qua ipsa potestas prodijt: Audi me rogantem Te: quia enim scio Te potẽtissimã; ideo præsumo de Te: *Suscipe Fratres meos, quos educaui, & foui sub stricto scapulari meo; & defende eos sub lato mãtello tuo. Rege eos, & resoue, ne hostis antiquus præualeat eis; & ne dissipet vineam nouellam, quam plantauit dexte-*

S. Brigitta li. 3. c. 17.

Maluenda in Analibus Prædicatorum folio 371. Anno 1221. c. 40.

dextera Filij tui. Cui cœlorum Reginam respõdisse refert S. Brigitta. *O Domimice, amice dilecte, quia dilexisti me plusquam te, ego sub lato mantello meo defendam, & regã filios tuos: necnon, & omnes, qui in Regula tua perseuerãt, saluabuntur.* Celebratissimus ille, & prudentissimus Legislator Licurgus in mortis confinio ad Deorũ Matris asylum confugit, sub cuius tutela satagebat iudicibus sisti, rationẽ rerum à se gestarum exibiturus. *Cũ vero* (inquit Photius in sua Bibliotheca) *instare mors videretur, se in Matris* folio 1486. *Deorum delubrum, ad Senatum deferri iussit, cupiens rerũ à se in Republica gestarum, rationem reddere; vbi cum ibi ac cusaret nemo, domũ est relatus, ac mortuus.* Non ab homine Gentili, sed à Spiritu S. didicit magnus Patriarcha Dominicus, cum mors instaret, confugere ad templum, & sacrariũ Spiritus S. ad Matrem Filij Dei, in cuius *protectione*, quæ est *Dei Cœli*, securos, non modo ad iudiciũ humanũ, sed ad diuinum, speraret sistẽdos. Nec spes fefellit, vt rei probauit euentus. Viderat idem SS. Patriarcha, Romæ raptus in spiritu, Virginem Matrem glorioſam amictã cappa coloris saphirini, & Filium Dei, & Virginis sibi dicentem audiuit. *Ordinem tuum Matri meæ commisi.* Et (vt testatur S. Antoninus) 3ãp. hist. tit. 23. c. 3. col. 3. *sub hoc securitatis tegumento, in hoc pietatis gremio, vidit ille contemplator sublimium, & perspector Dñi secretorum, Dominicus, fratrum sui Ordinis innumeram multitudinem singularis protectionis custodia, & brachijs amoris peculiaris complexam.* Vtinam, & me indignum eiusdẽ Ordinis Fratrem in hac multitudine dignetur agnoscere: vt nũc, & in perpetuum gaudeam tali, & tam peculiari protectione; nam ad cõplexus amoris peculiaris, nec aspirare, nec cogitare, nec oculos ad cœlum leuare, nõ tam humilitate, quam veritate cogente, vnquam audebo.

8 Nec prætermittam indicare rationem aliã, quæ me impulit vt libros hosce meos de rebus ad salutem animarũ per quã necessarijs, consecrandos optarẽ Reginæ Cæli, Dominæ nostræ. Legi verba S. Georgij Nicomediẽsis Matrẽ Virginem cum Prato cõparantem, & dicentem. *Virgo Dei* Ser. de Præsẽ tatione Virginis. *genitrix est pratũ, & pratorum maximè odoriferum, & varium, & incorruptione coronans eos, qui decerpunt.* Soli Angeli, vel Animæ beatorum, qui infinitam Filij eius dignitatem vident, agnoscunt qualiter gratiarum, & donorũ omnium

rium flores vernant,&odorant ſuaue olentes virtutes, & colligunt fructuum exuberantiam. Nobis in via nō eſt datum tot gratiarum varietatē perambulare,nec frequenter inuiſere,nec flores carpere. Datum tamen eſt ſacramenta ſuſcipere,reliquiasque Paſsionis Chriſti (ſic vocat D. Tho. ſacramēta) venerari: quindecim humanæ reſtaurationis myſteria pijs meditationibus percenſere B. Virginis recitādo Roſariū. Cuius authorē fuiſſe S. Dominicū, Leo 10. Pius 5. Gregorius 13. & Sixtus 5. Apoſtolicis Diplomatibus profitentur. *Sicut enim* (vt meditatur S. Regimius Præfatione in Pſalmos) *centum quinquaginta diebus ſuperinducto diluuio, criminibus ſuis terra diluta eſt: ſic Pſalmorum ſpiritualis abyſſus, peccatis inquinata corda mortaliū vſq; ad iudicij tēpus perpetua inundatione purificat.* Ita Sāctiſsimus Patriarcha Dominicus vt fletibus,& orationibus,& imbribibus lachrimarū, Mundum purificaret, nouum Pſalterium inſtituit, *velut ſingulare ad euertendas hæreſes, & vitia extinguenda præſidium.* Nouoq; plantato Roſario, vitiorum ſpinas eradicaret,& terrā in Paradyſum conuerteret.

Hinc pio auſu mihi viſum haud difficilè fęlici amicitiarū fœdere copulare humana diuinis,ima ſummis: & pro vernantibus virtutum corollis, quas recipimus per ſacramenta,& decerpimus é Marianis virtutum floribus,& impetramus eius orationibus: nos vicisſim eandem gloriæ Reginā nouis aureolis in dies coronare: nā vt eius Sponſus, vigilātiſsimus Roſarij inſtaurator,& feruidus Prædicator B. Alanus de Rupe nos docet: *Quodlibet Aue Maria coronam facit Virgini glorioſæ contextam ex quindecim lapidibus pretioſis. Et ita erunt cētum, & quinquaginta corona Regales in quolibet Pſalterio,* ſeu Roſario. 4. par. ſer. 1.

Ideo etiam, quod olim Pſalterium, nunc Roſarium dicitur, quia vt eruditiſsimus ille, ac pijſsim⁹ Dr. Nauarrus Miſcellaneo 23. de Orat. n. 17. ait. Sicut Roſariū continet multitudinem fructicum gignentium roſas ſuauiolentes, ac ſe tractantem conſolantes,& lætificantes; ita præfatum Pſalterium cōtinet multitudinem orationum Dominicarum, & ſalutationum Angelicarum, quæ frequenter repetitæ *mirā ſuauiolentiam, ſuauemque lætitiam pariunt illis, qui eis ſic repetitis Patrem miſericordiarum, & Virginem Matrem, quaſi præſentes, attenta, humili, & deuota mente, alloquun-*

quuntur, ſalutant, & orant. Et B. Virginis gaudia accidentalia augendo, poſſum ab ea audire, *gaudium meum, & corona mea: ſic ſtate in Dño chariſsimi*, maiori Charitatis affectu, quam Philippenſibus id prædicauit ſacer Paulus.

9 Videns ergo meum Pratum terreſtre, terram inanem, & vacuam; ſpinas, & tribulos producentem, roſis ornare curaui, vt ſic nuditas eius non appareat, fœtor non cauſet abominationem, & orationibus Roſarij inſtãdo, *optaui*, vt detur mihi sẽſus; & *inuocaui*, ſi forſan veniat in me Spiritus Sapientiæ. Vt Pratum conuertam in hortum ſpiritualia germina proferentem, cucurri vt obtinẽa ad hortum, & fontem gratiarum omnium Virginem Deiparam, quam eius Filius in Canticis Hortum, & Fontem appellat. *Vnde hortus?* Inquirit, & reſpondet Abbas Rupertus. *Nã inde nominatur Hortꝰ, quod sẽper ibi aliquid oriatur: quia cum alia terra ſemel in anno aliquid creet, hortus nunquã ſine fructu eſt. Vnde ergo Hortus eſt Tu, ò Dilecta Dilecti? Niſi quia in te natum eſt aliquid, quod nunquam decidit, & fructus tuus nũquam marceſcit, aut deficit.* Iam agnoſco cur Prædicatorũ Familia poſt Quadringentos, & quinquaginta annos à ſua primæua plantatione, non deſinit Sanctitatis totius exempla producere, doctrinæ vberrimis fluentis Eccleſiam totam irrigare: quia Virgineis manibus plantata, eius cæleſti imbre irrorata, & calore fœcundata, non poteſt non in ſua viriditate perennare, & ſemper in dies verificari, quod Dñs Alexander Papa 4. in eius cõmẽdationẽ ſcripſit. *Cœleſtis ille Agricola, ſummus author fidei, præcipuusque protector, Sacrum Fratrum Prædicatorum Ordinem, quaſi lignum fertile in Eccleſia Paradyſo inſeruit, vt delectaret amœnitate, vbertate ſatiaret, & fructuũ ſuauitate mulceret. Hoc itaque ſpecioſum, fœcũdũ, ac dulce lignũ, imbre ſuperno irrigatum, pulchra plurima, ac dulcia poma profert; quorum odore, ac ſapore confortantur, & conualeſcunt debiles, variſque detenti languoribus liberantur.* Sed vnde dulcedo tanta huic arbori? Vnde ſalubritas tã perennis? Vnde pulchritudo tam delectabilis? Ipſa Angelorum Domina Spõſo ſibi chariſsimo beato Alano reuelauit. *Quandiu durauit hoc Pſalterium in tali Ordine Sancto; tãdiu ſcientia, ſapientia, obſeruantia, miraculis, fama, & gloria, apud Deum, & homines in immenſum floruerunt.*

Rupertus lib. 4. in Cantica.

Parte 2. cap. 17.

In

10 In nostri Sacri Ordinis typum Glossa in illud 3. Regũ 4. ver. 27. *Regis præfecti necessaria mensæ Regis Salomonis, cũ ingenti cura prabebãt in tẽpore suo:* scripsisse videtur: *Ne quid desit in domo Regis, Ordo Prædicatorum describẽdo, & loquendo laborat, vt in mensa Dñi abundet, vnde nutriãtur fideles.* Quia sæculo isto videtur impletũ, illud Elaiæ 2. *Repleta est terra scientia Dñi*: quia in voce, & scripto sacra doctrina, quæ ad mores, & pietatem attinet, vbique traditur, passim docetur: timeri posset an labor noster sit censendus supervacaneus, cum sine illo in mensa Dñi abũdet, vnde nutriãtur fideles? Possẽ cõmune Recentiorũ latibulũ quærere, & non malè respondere, si dicerẽ; quod scientiarũ profũditas est tãta, quod nequeat exhauriri adhuc tot scriptoribus multiplicatis. Celebratur meritissimè, quod venerabilis, & sapientissimus Rupertus simili obiectioni respondet Procemio in Apocalipsim. *Sed dicat aliquis: iam sat est, quod alij meliores, & sanctiores inuenerunt, & scripserũt; temerarium est adijcere quidpiam ad ea, quæ à nominatis, catholicisque Patribus dicta sunt. Sed quis rectè indignetur, quod post vnũ, aut duos puteos, quos foderunt Patres præcedentes, plures fodeant labore filij succedentes. Isaac alios puteos fodit: ergo nobis quoque concedant, post illos tractatus, quos tractauerunt Patres nostri, & alios fodere puteos vomere ingenij: dummodo viuam, & nos aquam reperire possimus, quæ nulli noceat viuenti, nulli scandalum, vel errorẽ faciat legenti.* Hæc aptissimè quidem ad obstruenda ora calumnantium, & fastidientium librorum nouam editionẽ.

11 Sed adhuc adijciam, laborẽ nostrum pro fratribus Prædicatoribus, pro nobilissima schola Thomistarũ, nõ videri admodum supervacaneum: quia doctrina Angelici Doctoris est abyssus inexhauribilis, circa eam nouæ in dies occurrunt difficultates, cõtra eam quotidie multiplicãtur impugnationes. & doctrina Moralis à quibusdam superficialiter pertractatur; & alij, nec Scholas vnquam viderunt; alij recentiorũ scripta euoluere non satagunt, vel potius cõtemnunt; præcipuè in istis quæstionibus, non tam frequenter in stadio scholastico ventilatis, pauciss imi prodeunt libri Scholastica, & Moralia, exprofesso iuxta mentẽ D. Th. disputantes: ideo vere possum de vltimis istis quæstionibus D. Th. scribere, quod in Proœmio Commentariorũ Primæ

Par-

Partis de sui sæculi scriptoribus notauit Caietanus Cardinalis. *Et quoniã quãdoque minus perspicaces, ac impares opus hoc sortitur interpretes*; multosq; habuit impugnatores: & sectatores multo plures pareret, si perspicuũ fieret: Necessariũ fore duxi, profecturis in Theologia exponere opus hoc: *Et non maiora; sed posteriora, & modernis minus nota apponere, iuxta mei vires ingenij.*

12 Quæ quia paruæ sunt; & nullæ erunt, si cælestibus destituantur auxilijs; ideò iterum, atque iterum ope Deigenitricis illa imploro; appropinquo pedibus tuis, vt à te illuminer; sub tuũ præsidium cõfugio, vt à Te defendar. In hoc certamine literario non audeo solus in arenam descẽdere: vnde sicut Dux ille Barach ad Prophetissam Deboram: *Si venis mecum, vadam; si nolueris venire mecum, non pergã.* Iudicum 4. v. 8. *Quæ dixit ad eum: Ibo quidem tecum; sed in hac vice victoria non reputabitur tibi.* Vtinam intus merear audire (vt in corde auditur) & in exercitio experiri: *Ibo quidem tecũ*: & sic melius nunc verificetur, quam olim de Debora scripsit S. Ambrosi⁹. *Fœmina iudicauit, Fœmina disposuit, Fœmina prophetauit, Fœmina triumphauit; & præliarib⁹ intermixta copijs: imperio viros docuit militare fœmineo.* Libro de Viduis. Nec hac vice, nec vnquam victoria reputetur mihi, sed nomini tuo da gloriam: ad Tuam, & Filij tui peremnem gloriam.

13 Nos vero cum S. Ioanne Damasceno iam tertio, & millies: *Cum sacra reuerentia, trementemanu, ac cupido animo, viles ingenij nostri primitias, regiæ Matri, de vniuersa natura benemeritæ, grato, candidoque animo, tanquã debitum quoddam, persoluemus. Et pro omnibus his* (det finẽ, cui initiũ debeo, tuus Bernardus epist. 312. in fine) *mercedẽ flagito, sequor retributionem. Quid ni sequar? Siue placeãt, siue non, mea non refert: quidquid habui, dedi. Ergo merces mea, oratio tua,* Deigenitrix Virgo MARIA. Orat. 1. de Assumptione.

APPROBATIO DOCTORIS D. IOANNIS HERreros, & Xaraua, Primarij Cathedratici Sacræ Bibliæ in Vniuersitate Complutensi, Canonici Sanctorum Iusti, & Pastoris, Olim Collegæ Maioris Collegij S. Ildephonsi, & Rectoctoris eiusdem Collegij, & Vniuersitatis, &c.

MAGNA Animi voluptate, & non minori intellectus, ex omni diligentia prætiosum opus literarium, nemusque disputationum amenissimum, *De Sacramentis in genere, & specie*, à Doctissimo Reuerendissimoq; P.M.Doct.Fr. Ioanne Martinez de Prado, Guzmanę Prædicatorum Familię Religiosissimo Professore: huius almæ Vniuersitatis Vespertinæ Theologiæ Cathedræ moderatore meritissimo S. Inquisitionis Qualificatissimo Censore, hecnon præinsignis D. Tho. Aquinatis eiusdem Ordinis musæi Regente dignissimo, elaboratum; de mandato Illust. D.D.D. Ioseph de Beno de Rey, electi Episcopi Chefaluēsis, istius Curiæ Archiepiscopalis totiusque Toletanæ diœcesis Vicarij Generalis, & Sāctæ Sāctorū Iusti, & Pastoris Martyrum Ecclesiæ Magistralis Thesaurarij; euolui, semelque, & iterum perlegi, æquali gaudio, ac vigilantia, qua tot opera eiusdemmet grauissimi Authoris ab hinc retro annis in lucem edita, tum in codicibus manuscripta, necnon in proprio ore eluculentius animata, quasi à primo, vsque ad vltimum verbum, dulci ex labijs pululans fluxu apes argumentosa libaui: & non solum contra fidei nostræ dogmata, rectorū morum documenta, desideratæ veritatis vestigia nihil reperi; verum inter Aquinatis Cherubici commentatores veræ disciplinæ, non præcisse amatores, sed alumnos, quem in puriori (vti à Christo Dño fulcita, & aprobata) doctrina Præceptoris tanti nullus discipulorū exceluit; de opere in opus in præsenti difficultatum catino, seu fragrantium paradyso quæstionum se ipsum exceluisse video. Vtilitatē hinc pro moralibus metaphysicis publicis discertationibus omni generi scholasticorum, audientium ve iuuenum, docentium vè seniorum profitetur: argumentorum intricabilibus telis viam aperit solutionum solidam: in tanto moralium latitudinum pelago animis volutantibus, portū præparat Theologus Argonauta: dum acuminis acu semitam demonstrat securam sidus achademicū. Sed quid mirum, si pectorini Solis Angelici Magistri stella micans scaturiuit lucem, & in illo omnium scientiarum fontano pectore literas ebibit, sicut diuinus ille Ioannes olim ex sacro Domini pectore arcana potauit: vt dici possit, cū radios Aquinateos de ore in os spargit studiosos, quod quemadmodum illius increati Doctoris manifestandi causa, fuit missus homo, teste eodem patruele, Ioannes nomine; eadem euulgandi Angelici Doctoris scripta, fuit homo missus, cui nomen Ioannes. Quærebam sanè quis pro vno antiquitus Caietano, & altero nostris temporibus S. Tho. Angelici scriptoris dignissimis interpretibus, Cathedræ substitueret, loco sucederet; & iam iam tantorum virorum maximum vacuum, hunc eruditissimum conijcio repleuisse. Qui discere vult, istum legat authorem, hunc cōsulat Magistrū, studiosum, expertū, doctum. Pratum eruditionum fertilem: *Experto crede* (inquit Bernard.) *aliquid amplius inuenias in syluis, quam in libris, ligna, & lapides docebunt te, quod à Magistris audire non possis.* Qui difficultatibus sucumbens, clariorem intelligentiā desiderat, & immersus conscientiæ scrupulis exonerare conscientiam optat, hanc scrutetur adiutricem Mineruam, vt eum ab involucris confussionum præsta resolutione, extrahat laberintijs, non qui dubiunculis admirationum arreptus, illum in eisdem scrupulis, & difficultatibus, ipsamet suspensione demergat: vt notat August. in misero illo, *qui cum in puteum incidisset, & aqua suffocaret eum, accendens alius admirans, ait: quomodo huc cecidisti?* Et tunc alter. *Obsecro, inquit, cogita;*

gita, quomodo hinc me liberes, nõ quomodo huc ceciderim quæras. Sed age iam, nolle me profecto ſuſpectum habere, & leges cenſoris pro æncomijs ad Magiſtrum diſcipulum commutare; quis tamen nimis ſcrupulosè mirabitur, ſi ſuum fecerit natura officium, viceritque præceptum limites iudicantis transgreſſa grata ſobolis educatio: mallem vtique elogia debita decantare Magiſtro; quia tamen aliquibus inviſum non ſit, ſupportet affectum, impatiẽtem ſtatuta proprij muneris regula; & vt pro nunc, quod mihi eſt ſatisfaciam: Typis mandari hoc firmioris doctrinæ viridarium, non ſolum poſſe affirmo, verum deberi dico, characteribuſque aureis grauari, literisvè marmoreis in æribus immortalibus ſculpi. Prodeat igitur in lucem ad gloriam Complutenſium, decuſque, & aſylum Aquinatuum omnium. Sic ſentio, in hoc D. Ildephonſi, Vniuerſitate Complutenſi, Maiorum Maximo Hiſpaniarum Cardinalis mei Dñi. Die 3. Octobris, Anno Dñi 1659.

Dr. D. Ioannes à Herreros, & Xaraua.

Licencia del Ordinario.

NOs el Dr. D. Ioſeph Beno de Rey, Obiſpo electo de Cefalu, y Vicario general en la Audiencia, y Corte Arçobiſpal deſta Villa de Alcalà de Henares, y en todo el Arçobiſpado de Toledo, &c. Por la preſente por lo q̃ à Nos toca, damos licencia al R. P. M. Fr. Iuan Martinez de Prado, Cathedratico de Theologia en la Vniuerſidad deſta Villa, y Calificador del S. Oficio en el Colegio de S. Thomas del Orden de S. Domingo de ella, para que pueda imprimir vn libro intitulado *de Sacramentis in genere, & ſpecie*, atento ha ſido viſto, y examinado, y no ay coſa contra nueſtra Santa Fè Catolica. Dada en Alcalà en ſeis dias del mes de Octubre de 1659. años.

Dr. D. Ioſeph Beno de Rey.

Por ſu mandado.

El Maeſtro Francìſco de Malagon,
Notario.

Facul-

Facultas Ordinis.

FRater Franciſcus Aragon, in Sacra Theologia Magiſter, in Prima Cathedra Vniuerſitatis Salmanticæ emeritus, Regius Eccleſiaſtes, & Prior Prouincialis Prouinciæ Hiſpaniæ Ordinis Prædicatorum, facultatem concedo R. P. M. Fr. Ioanni Martinez de Prado Cathedratico Vniuerſitatis Complutenſis, & Regenti noſtri Collegij S. Thomæ, emittendi in lucem *Primum Tomum de Sacramentis in genere, & ſpecie, &c.* quia grauiorum Patrum noſtræ Prouinciæ iudicio probatum conſtat. Datum Matriti in Conuentu Sancti Thomæ, quinta Auguſti 1659.

Fr. Franciſcus Aragon.
P. Prouincialis.

Summa Priuilegij Regis Catholici.

PHilippus Quartus Hiſpaniarum, & Indiarum Rex Catholicus diplomate ſuo ſanxit, nequis *Primum Tomum de Sacramentis in genere, & ſpecie*: R. P. M. Fr. Ioannis Martinez de Prado, intra decennium, præter eius voluntatem, vllo modo imprimat, aut alibi terrarum impreſſum intra ſui Imperij ditionem importet, venalemve habeat: vti latius patet in litteris datis Matriti, &c.

SVMMA TAXÆ.

SVpremi Senatus Regij decreto ſancitum eſt vt libri huius quælibet carta tantum quinque morauetinis venundetur. vt conſtat ex litteris datis Matriti, anno 1659.

Errata.

FOlio 64.numero 16.linea 3.Sumptam.Lege.ſumptum.Fol.74.c.2.n.21.l.11.ratio nes.l.nationes.fol.105.n.18.l.1.valide.l.valdè.fol.124.n.95.circa finem.3.p.q.84. l.48.fol.140.n.84.l.23.veræ.l.vera.l.35.& ortas.l.exortis.ibi.peccatibus.l.peccati.fol.141.l.2.veritatem.l.varietatem.fol.143.c.2.l.42.In explicatione.l.inſpoliatione.fol.145.c.1.l.7.ſalutem.l.ſaltem.146.n.2.l.21.Raynario.l.Raynerio.fol.157.c.2.l. 26.præſenti.l.præſentia.fol.154.n.27.ſuaderet.l.viſua daret.fol.149.c.1.l.32. gratiam.l. gratia.fol.153.c.1.l.7.affectatoribus.l.affectatores.ibi.c.2.l.18.ſenſu.l.ſenſum.l.27.tali.l. talem.ibi.conſerant.l.conferant. fol.155.c.2.l.17.illa.l.illam.fol.160.l.2.rigore planè.de le.plane.c.2.n.27.l.14.tractari.adde.ſolet.l.15.ſupponens.l.ſupponit.f.161.n.30.mẽbro. l.mẽbra.fol.162.n.32.Baptiſmum.l.Baptiſmi.fol.165.c.2.l.6.ſelopus.l.ſclopus.fol. 167. c.1.l.13.quod habet.l.quod non habet.l.15.leget.l.ligat.n.52.in animam.l.inanimem.fol. 168.n.57.anima.l.animam.fol.169.n.65.filius eius.l.filij eius.fol.172.c.2.n.76. pernici⁹. l.penitius.fol.173.n.77.ſagitatis.l.ſagitis.fol.174.n.83.intentione.l.mentionem.fol.177. n.92.illam.l.illa.fol.178.n.96.ſola.l.ſolam.fol.185.l.6.inferr.l.in fieri.n.121.immutatũ.l. Immutatus.n.124.quomodo.l.quando.fol.186.c.2.l.13.negabimus.l.negauimus.fol.189. n.138.vt effectum phyſicum.l.vt inſtrumentum phyſicum fol.195.n.7.Quam.l.Quẽ.fol. 341.n.56.l.21.mortale.l.mortali.ibi.l.vl.celebrẽ.l.celetẽ.fol 309.n.7.l.12.moralẽ ſimilẽ. l.morali ſimilem fol.333.col.2.in fine pronunciauarat.l.pronunciauerat.fol.387.n.52.l. 8.illud ordinandi.leg.illum ordinandi.fol.397.n.23.l.14.oblationem.l.ablutionem.fol. 402.n.11.l.3.& nullis.l.& nullus.fol.406.n.5.l.3.deeſt: & neceſsitate præcepti.fol.435. n.42.l.14.defuit.l.deficit.fol.628.n.10.l.7.Leuetici.l.Leuitici.

Vidi hunc librum,cui titulus eſt: *De Sacramentis in genere, & in ſpecie, &c.* Authore P.M.Fr.Ioanne Martinez de Prado,&c.Et his demptis mendis,cætera ſuo reſpondent exemplari.Datum Compluti 4.Nouembris 1659.

Dr.D.Franciſcus Ignatius de Porres,
Corrector Vniuerſitatis.

Index

INDEX DVBITA-

TIONVM PRIMI TOMI DE

SACRAMENTIS R.P.M.Fr.IOANNIS MARTI-nez de Prado.

PRoœmium Pagina prima.
QVÆSTIO 60. D. Thomæ, de Sacramentis.3.
§.1.Summa Textus. Ibi.
§.2.Diffinitio quid nominis. ibidem.
Dubium 1.Vtrum sacramentum sit essentialiter in genere signi?5.
§.1.Certa præmittuntur.Ibi.
§.2.Sententiæ extremæ cum suis fundamētis.7.
§.3.Dubij resolutio.9.
Dub.2.Vtrum sacramenta sint signa ad placitum?13.
§.1.De facto sunt signa ad placitum.Ibi.
§.2.An idem sit de possibili?15.
§.3.An sit de essentia sacramenti, quod sit stabile?17.
§.4.Vtrum significatio sacramenti sit quid reale,vel quid rationis?19.
Dub.3.Vtrum omnia sacramenta sint essentialiter signa, & causæ veræ sanctitatis internæ?22.
§.1.Duæ opiniones referuntur.Ibi.
§.2.Communis opinio præfertur.24.
§.3.Exponitur discrimen inter sacramēta, & sacrificia.26.
§.4.Gratia nō est forma sacramētorum.28.
Dub.4.Vtrum sacramentum dicatur vniuoce de antiquis,& nouis?29.
§.1.Opinio, quod vniuocantur.Ibi.
§.2.Solum analogice conueniunt: quamuis omnia sint vere, & proprie sacramenta.30.
Dubium 5.Vtrum sacramenta significent solam gratiam?31.
§.1.Significāt gratiam,& gloriam,& Christum.Ibi.
§.2.Est intrinsecum istis sacramentis.33.
§.3.Qualiter conueniat omnibus?34.
§.4.Principale significatū est gratia.Ibi.
Dubium 6.Diffinitur sacramentum.35.
Dubium 7.Vtrum sacramentum sit semper aliqua res sensibilis.38.
§.1.Conclusio affirmatiua.Ibi.
§.2 Quid de possibili?39.
Dubium 8.Vtrum res sensibiles, quibus est vtendum in sacramentis, debeant esse determinatæ à Deo?41.
Dubium 9.Vtrū in significatione sacramētorum requirantur verba?42.
§.1.De sacramentis antiquis.Ibi.
§.2.De sacramentis nouæ legis.43.
§.3.An debeant excipi Pœnitētia,& Matrimonium?44.
§.4.Vtrum Pœnitentia intrinsece constet rebus, & Eucharistia intrinsece constet verbis?47.
Dubium 10.Vtrum res in sacramentis habeant rationem materiæ, & verba rationem formæ?49.
§.1.Conclusio affirmatiua,communis, & certa.
§.2.Vtrum sint de essentia sacramenti?50.
§.3.Vtrum sit compositio physica vera, & propria?52.
§.4.Vtrū verba solum sint forma partialis?56.
§.5.Vtrum formæ sacramentorum sint indiuisibiles?57.
Dubium 11.Quid in recto significet, & pro quo supponat sacramentum?61.
§.1.Opinio, quod supponit pro toto composito.
§.2.Supponit absolute pro materia connotando formam.63.
§.3.Significat compositum,& formam totalem.64.
Dubium 12.Vtrum in sacramentis requirātur determinata verba?65.
§.1.Est de fide iure diuino esse determinata.Ibi.
§.2.Quam determinationem habeant?66.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE SEVILLA

§.3. Sunt verba conſecratoria, & efficientia. 68.
Dubium 13. Vtrum Chriſtus Dominus aliquorum ſacramentorum materias, & formas Eccleſiæ determinandas reliquerit?
§.1. Opinio affimatiua refertur. Ibi.
§.2. Prædictæ ſententiæ refutatio ex M. Gratiana. 71.
§.3. Partes eſſentiales ſacramentorum non poſſunt ab Eccleſia variari. 74.
§.4. Bene tamen partes ſubſtantialiter integrantes. 75.
§.5. Miraculoſe poſſunt ſacramenta variari: & dari eorum effectus ſine illis. 77.
§.6. Concordia Eccleſiæ Græcæ, & Latinæ in partibus eſſentialibus ſacramenti Ordinis. 79.
Dubium 14. Vtrum liceat aliquid addere verbis, in quibus conſiſtit forma ſacramẽtorum? 81.
§.1. Eſſentialis variatio impedit ſacramentum; ſecus verò accidentalis? Ibi.
§.2. Quando ſit eſſentialis variatio? 82.
§.3. De mutatione facta intentione introducendi nouum ritum? 83.
§.4. De mutatione cum errore, dubio, vel opinione falſa. 85.
Dubium. 15. Vtrum intentio miniſtri intret ad componendum intrinſece ſacramentum? 86.
§.1. Duæ nouellę opiniones referuntur. Ibi.
§.2. Probatur intentionem non eſſe partem intrinſecam ſacramenti. 88.
§.3. Argumẽta ſoluũtur, & retorquẽtur. 90.
§.4. Intentio non eſt intrinſeca vnio partiũ ſacramenti. 92.
Dubium 16. Vtrum in omnibus ſacramentis ſit ſacramentum tantum, res tantum; reſque, & ſacramentum ſimul. 92.
§.1. Status dubitationis. Ibi.
§.2. Ex D. Thoa. in omnibus aſsignatur res, & ſacramentum ſimul. 94.
§.3. Tres difficultates obijciuntur. 95.
§.4. Probatur pacem, & conſolationem internam non eſſe rem, & ſacramẽtum Pœnitentiæ. 96.
§.5. Pœnitentia interior res eſt, & ſacramentum. 99.
§.6. Aliæ difficultates ſoluuntur. 100.

QVÆSTIO 61. de neceſsitate ſacramentorum. 102.
Summa texrus. Ibi.
Dubium 1. Vtrum ſacramenta ſint neceſſaria ad humanã ſalutem? 102.
§.1. Senſus quæſiti; & rationes cõcluſionis. Ibi.
§.2. De quo ſtatu naturę humanę ſit ſermo? 104.
Dubium 2. Vtrum in ſtatu innocentiæ fuerint homini neceſſaria ſacramenta?
§.1. Exponuntur diuerſi ſenſus quæſiti. Ibi.
§.2. De facto in ſtatu innocentiæ nulla fuerunt Sacramenta. 108.
§.3. Vtrum ſacramenta conuenienter inſtituí poſsint pro ſtatu innocentiæ? 114.
§.4. De ſtatu innocentiæ Adamo non peccante. 119.
§.5. Vtrum in ſtatu innocentię futura eſſent ſacrificia? 123.
Dubium 3. Vtrum in ſtatu legis naturæ fuerint aliqua ſacramenta? 125.
§.1. Certa præmittuntur. 125.
§.2. Opinio quod in lege naturæ ſufficiebat interior actus fidei ſtabilitur. 127.
§.3. Opinio quod fides nõ ſufficeret, niſi applicaretur exteriori ſigno. 131.
§.4. Iudicium de relatis opinionibus. 134.
§.5. Quæ fides, & quorum requireretur in lege naturæ in remediũ paruulorũ. 136.
§.6. De ſacramentis prò adultis in lege naturæ. 138.
Dubium 4. Vtrum in lege ſcripta fuerint aliqua ſacramenta? 142.
§.1. Status dubitationis. Ibi.
§.2. Fuerunt in veteri lege plura ſacramenta. 143.
Dubium 5. Vtrum poſt Chriſtum debuerint eſſe aliqua ſacramenta? 146.

QVÆSTIO 62. De principali effectu ſacramentorum, qui eſt gratia. 149.
Dubium primum. Vtrum ſacramenta nouę legis cauſent gratiam ex opere operato.
§.1. Eſt de fide, quod ſacramenta gratiam cauſant. Ibi.
§.2. Cauſant ex opere operato. 152.
Dubium 2. qualiter ſacramenta nouæ legis gratiam conferant? 155.
§.1. Doctorum ſententiæ. Ibi.
§.2. Antiquorum quorundam ſententiæ in veritate non ſaluant ſacramenta vere cauſare gratiam. 158.
§.3. Sacramenta novæ legis non ſunt proprie, & in rigore cauſæ morales gratiæ. 160.
§.4. Sacramenta nouæ legis inſtrumentaliter phyſice cauſare, ex Patribus probatur. 167.
§.5. De mente S. Thomæ circa cauſalitatẽ phyſi-

phyſicam ſacramentorum.171.
§.6.Ex dignitate ſacramentorum nouæ legis probatur phyſice cauſare.176.
§.7.Non repugnat ſacramenta eſſe phyſica inſtrumenta ad producendam gratiam. 179.
§.8.Vtrum inſtrumentum poſsit agere indiſtans?182.
§.9.De ſacramento præterito.184.
§.10.De actione præuia inſtrumenti.188.
§.11.De inſtrumento creationis,& de productione gratiæ.191.
Dubium 3.Quãdo ſacramẽta cauſent.193.
§.1.Ratio dubitandi.Ibi.
§.2.Doctorum ſententiæ.194.
§.3.Solutio dubij.197.
§.4.Soluuntur argumenta.203.
§.5.Vtrum ſacramentum in voto conferat gratiam ex opere operato?208.
Dubium 4. Vtrum ſacramenta indigeant Dei motione, vel qualitate ſupernaturali,ſeu virtute intrinſeca gratiæ cauſatiua? 210.
§.1. Qua virtute eleuentur in actu primo? Ibi.
§.2.Actualis eleuatio fit per virtutem intrinſecam.216.
§.3.Hæc virtus eſt motio virtuoſa, quæ eſt qualitas tranſiens.218.
§.4.Eſt virtus eſſentialiter ſpiritualis.222.
Dubium 5.Vtrum gratia ſacramentalis aliquid addat ſupra gratiam virtutum,& donorum?224.
§.1.Opinio, quod non addit aliquid intrinſecum.Ibi.
§.2.Gratia ſacramentalis addit gratiæ iuſtificanti nouam extenſionem habitualiter permanentem.225.
§.3.Sententia affirmans eſt D.Thomæ, & vera.227.
Dubium 6. Vtrum omnia ſacramenta aliquando conferãt primam gratiam? 231.
§.1.Certa præmittuntur.Ibi.
§.2.Vtrum omnibus ſacramentis per ſe conueniat cauſare augmentum gratiæ?232.
§.3.Vtrum ſacramenta viuorum ſecũdum rationem genericam cauſent per ſe primam gratiam?233.
§.4.Præcipuo dubio reſpondetur.236.
Dubium 7.Vtrum ſacramenta veteris legis gratiam cauſarent?240.
§.1. Quorundam antiquorum ſententiæ à D.Thoma impugnatæ. Ibi.
§.2.Opinio negans in circunciſione datam gratiam iuſtificantem.242.
§.3.Opinio,quod in Circunciſione conferebatur gratia ſanctificans.245.
§.4.Non ſufficit recurrere ad inſtitutionem ſecundariam; nec conſiderare Circunciſionem vt remedium legis naturæ.248.
§.5.Reſolutio dubij.252.

QVÆSTIO 63. De effectu ſacramentorum,qui eſt character.255.
Dubium primum.Vtrum ſacramentum imprimat aliquem characterẽ in anima.Ibi.
§.1.De fide eſt tria ſacramenta imprimere characterem.Ibidem.
§.2.Quamuis nõ ſit expreſſa in Sacra Scriptura.256.
§.3. Expreſſum in Patribus ex Apoſtolorũ traditione.258.
§.4.Ratio D.Thomæ exponitur.260.
§.5. Vtrum ſacramenta antiqua impreſſerint characterem?263.
§.6. Vtrũ Inunctio Regum imprimat character em?264.
Dubium 2. Vtrum character ſit ſpiritualis poteſtas?265.
§.1.Opiniones Doctorum.Ibi.
§.2.Character eſt aliquid reale intrinſece inhærens.268.
§.3.Character non eſt relatio, ſed qualitas realiter a ſubiecto diſtincta.270.
§.4.Characterem non eſſe habitum, ratione D.Thomæ probatur.273.
§.5. Excluditur à tertia, & quarta ſpecie qualitatis.279.
§.6.Character eſt ſpiritualis potẽtia,inſtrumentalis phyſica.280.
§.7.Argumenta ſoluuntur.283.
Dub.3. Vtrum character ſacramentalis ſit character Chriſti?290.
§.1.Character eſt ſignum.Ibi.
§.2.Specialiter,& propriè eſt ſignum Chriſti.Ibi.
§.3.Vtrum ſit ſignum narurale?292.
§.4.Characteris diffinitio.293.
Dub.4.Vtrum character ſit in potentijs animæ ſicut in ſubiecto?294.
§.1.Certa præmittuntur: & ſententiæ referuntur.Ibi.
§.2.Non eſt in eſſentia animæ immediatè; neque inutraque potentia.295.
§.3.Sed in ſolo intellectu.297.
Dub.5.Vtrum character inſit animæ indelebiliter?299.
Dub.6.Vtrum per omnia ſacramenta nouæ legis imprimatur character?302.
§.1.Duæ concluſiones certæ de fide.Ibi.
§.2.Qualiter characteres diſtinguantur inter ſe?304.

§.3. Vtrum detur prius character, quam gratia? 305.

QVÆSTIO 64. De causa sacramentorū. 308.
Summa Textus. Ibi.
Dubium primum. Vtrum solus Deus operetur interius ad effectum sacramenti? Ibidem.
§.1. Duæ conclusiones certæ secūdum fidē. Ibi.
§.2. Qualiter ministri causent sacramenti effectum? 309.
§.3. Vtrum sit par ratio de omnibus ministris? 312.
§.4. Vtrum bonitas ministri conducat ad meliorem effectum sacramenti? 314.
Dubium secundum. Vtrum sacramenta sint solum ex institutione diuina? 315.
§.1. Solus Deus principalis sacramentorum institutor. Ibi.
§.2. Et Christus inquantum Deus. 316.
§.3. Christus, inquātum homo, etiam sacramentorum institutor. 317.
§.4. Vtrum sit de fide, quod Christus immediatè instituit omnia septem sacramēta?
Dubium 3. Vtrum Christus potestatem suā, quam habuit in sacramentis, potuerit ministris communicare? 322.
§.1. Varij modi defendendi partem negantem. Ibi.
§.2. Non omnis Christi potestas potuit ministris communicari. 323.
§.3. Potestas excellentiæ essentialiter potuit communicari creaturis. 325.
§.4. Purus homo potuit instituere sacramenta. 328.
Dubium 4. Vtrum per malos ministros sacramenta conferri possint? 330.
§.1. Existēs in peccato mortali validum potest conferre sacramentum? Ibi.
§.2. Vtrum ministri consecrati peccent ministrando sacramenta, cum sunt in peccato mortali? 333.
§.3. Ex Sacra Scriptura, ex Iure Canonico, & ex Patribus Ecclesiæ probatur. 334.
§.4. Rationibus stabilitur sanctitatem ministri exigi administrandum debite. 339.
§.5. Tribus difficultatibus respōdetur. 340.
§.6. Vtrum sit eadem ratio de ministris non consecratis? 341.
§.7. De alijs sacris actionibus. 345.
Dub. 5. Vtrum sit licitum recipere, aut petere sacramenta à malis ministris? 349.
§.1. Licet recipere à toleratis; secus vero à non toleratis. Ibi.
§.2. Quæ conditiones exigantur vt liceat à ministris malis toleratis sacramenta petere? 351.
Dubium 6. Vtrūm Angeli possint sacramēta ministrare? 353.
§.1. Tres cōclusiones ex D. Thoma. Ibi.
§.2. Vtrum de facto Angeli ministrauerint sacramenta? 355.
§.3. Vtrum Beati ex vi præsentis institutionis possint sacramenta ministrare? 359.
Dubium 7. Vtrum intentio ministri requiratur ad perfectionem sacramenti? 361.
§.1. Doctorum sententiæ. Ibi.
§.2. De fide est ad valorem sacramenti exigi intentione ministri. 363.
§.3. Est mediate de fide exigi intentionem internam. 365.
§.4. Argumenta soluuntur. 368.
§.5. De puero baptizante, & de Baptismo S. Genesij. 371.
§.6. De mente D. Thomæ; an requiratur mentalis intentio ministri ad valorem sacramenti? 374.
§.7. Vtrum Deus suppleat defectum intentionis. 376.
Dub. 8. De obiecto, & qualitate intentionis. 377.
§.1. Quid sit intendere facere, quod Ecclesia? 377.
§.2. Vtrum sufficiat virtualis intentio; & quando sit talis? 380.
§.3. Vtrum error circa personam irritet sacramentum defectu intentionis? 386.
Dubium 9. Vtrum fides ministri sit de necessitate sacramenti? 390.

QVÆSTIO 65. De numero Sacramētorum. 393.
Dubium primum; Vtrum sacramenta Ecclesiæ sint tantum septem? Ibi.
§.1. De fide est esse septem. Ibidem.
§.2. De fide est non esse plura. 396.
Dubium secundum, Vtrum sacramenta conuenienter ordinentur secundum ordinē prædictum? 398.
Dubium 3. De comparatione sacramentorum in perfectione. 400.
§.1. Eucharistia excellentissimum Sacramētorum, etiam in conferendo gratiam. Ibi.
§.2. Sex sacramenta comparantur in perfectione. 402.
§.3. Comparantur sex sacramenta in efficiētia gratiæ. 403.
Dubium 4. Vtrum omnia sacramenta sint de necessitate salutis. 406.

Dubium

Dubium vltimum, De sacramẽtalibus.407.

TRACTATVS Secundus De Baptismo.

QVÆSTIO 66. De pertinentibus ad sacramentum Baptismi.409.
Dubium Primum, quid sit Baptismus?410.
§.1. Cur Baptismus diffiniatur, non per aquam, sed per ablutionem? Ibi.
§.2. Vtrum supponat pro ablutione.411.
§.3. Vtrum ablutio sit actio, vel passio, vel vtrumque?412.
§.4. De alijs diffinitionibus.413.
Dubium 2. Quando Baptismus fuerit institutus?414.
§.1. Fuit institutus ante Passionem. Ibi.
§.2. Quando Christus fuit baptizatus.417.
§.3 Quando fuit præceptũ Baptismi?420.
Dubium 3. De materia Baptismi.420.
§.1. De fide est requiri veram aquam. Ibi
§.2. Vtrum requiratur aqua simplex?422.
§.3. Applicatur doctrina ad casus speciales. 423.
Dubium 4. De forma sacramenti Baptismi. 427.
§.1. Contra errores hæreticorum veritas catholica stabilitur. Ibi.
§.2. De forma Baptismi Græcorum.429.
§.3. De expressione ministri 431.
§.4. De actu baptizandi an exprimi debeat in forma?433.
§.5. De persona, quæ baptizatur.435.
§.6. De inuocatione trium personarũ.436.
Dubium 5. Vtrum in nomine Christi possit dari Baptismus?441.
§.1. Refertur sententia affirmans. Ibi.
§.2. Non est Baptismus, dicendo, *In nomine Trinitatis*.442.
§.3. Modo non valet Baptismus in nomine Christi.444.
§.4. Probabile est, quod numquam fuit validum.445.
§.5. Validum fuit ex Dei dispensatione, & reuelatione speciali.447.
§.6. Argumenta soluuntur.448.
Dubium 6. Vtrum in casu necessitatis valeat Baptismus sine verbis.450.
Dubium 7. Vtrum immersio trina in aqua sit de necessitate Baptismi?451.
§.3. Immersio non est de necessitate Baptismi. Ibi.
§.2. Trina immersio non requiritur nec de præcepto.453.
§.3. Vtrum immersioni debeat succedere emersio?454.
§.4. Vtrum sufficiat ablutio cuiuscumque minimę partis 456.
§.5. Vtrum immediatè debeat caro abluì? 458.
Dubium 8. Vtrum Baptismus possit iterari?460.
§.1. De fide est iterari non posse. Ibi.
§.2. Rationes D. Thomę defenduntur.462.
§.3. Qua ratione Baptismus sub conditione iterari possit?464.
§.4. Qua ratione possit cognosci dubium? 468.
§.5. Vtrum baptizati in casu necessitatis à laicis, sint denuo baptizandi?469.
§.5. De infantibus expositis.471.
§.7. De Baptismo ab Infidelibus dato, an debeat iterari?475.
Dubium 9. De Irregularitate in pœnam re baptizantium.476.
§.1. Certa præmittuntur. Ibi.
§.2. Vtrum rebaptizatio debeat esse solemnis? Ibidem.
§.3. Vtrum debeat esse peccatum vt incurratur pœna Irregularitatis?477.
Dubium 10. Vtrum ritus, quo Ecclesia in baptizando vtitur, sit conueniens?481.
§.1. Cæremoniarum vtilitas. Ibi.
§.2. De tempore, & loco Baptismi.483.
§.3. De solemnitatibus repetendis.485.
§.4. De vnctionibus, & veste candida.486.
Dubium 11. De distinctione trium Baptismatum, & eorum comparatione.488.
§.1. Distinguuntur tria Baptismata, cum sacramentum sit vnum. Ibi.
§.2. Baptismus sanguinis est excellentissimus.490.
Dubium 12. Qua ratione Martyrium suppleat vicem Baptismi aquæ?
§.1. Martyriũ supplet vicẽ Baptismi.491.
§.2. Opinio, quod solum supplet inquantũ est actus Charitatis.492.
§.3. Supplet ex opere operato, & ex priuilegio vt est realis imitatio passionis Christi 494.
§.4. Diuersimodi explicandi nostram sentẽtiam examinantur.496.
§.5. Vtrum sine attritione mors pro Christo sufficiat ad salutem animæ?498.
§.6. Quando detur gratia Martyrij?500.
§.7. De infantibus pro Christo occisis.504.
§.8. Argumenta soluuntur.507.

QVÆSTIO.67. De ministris, per quos traditur Baptismi Sacramentum.509.

Dubium

Dubium primum, Vtrum baptizare solemniter pertineat solum ad officium Presbyterorum? Ibi.
§.1. De Diacono, & alijs Clericis. Ibidem.
§.2. De Pœna Irregularitatis 511.
§.3. De Sacerdotibus, & Monachis. 512.
§.4. De ministro in casu necessitatis. 515.
§.5. Quæ culpa sit ordinem mutare? 517.
§.6. Vtrum non baptizatus possit baptizare? 518.
Dubium 2. Vtrum plures possint vnum baptizare? 520.
§.1. Vtrũ valeat Baptismus cũ vnus abluit, & alter verba profert? Ibi.
§.2. Vtrum cum plures vnum simul baptizant, sit tãtum vnus numero Baptismus? 524.
§.3. De Baptismo sub illa forma, *Nos te baptizamus*. 527.
§.4. Vtrum vnus possit baptizare plures? 530.
Dubium 3. Vtrum in Baptismo requiratur aliquis, qui baptizatum leuet de sacro fonte? 531.
§.1. Requiritur in Baptismo solemni Patrinus, qui in casu necessitatis puerum instruat. Ibi.
§.2. Quinam possint esse patrini in Baptismo? 532.

QVÆSTIO 68. De suscipientibus Baptismum. 536.
Dubium primum, De necessitate suscipiendi Baptismum. Ibi.
Dubium 2. Vtrum sine Baptismo aliquis possit saluari? 539.
§.1. Vtrum paruuli sine Baptismo re ipsa suscepto saluari possint? Ibi.
§.2. Vtrum ex priuilegio, & miraculo, possint paruuli sine Baptismo saluari? 543.
§.3. Soluuntur Caietani argumenta. 545.
§.4. Vtrum adulti possint sine Baptismo saluari? 548.
§.5. Quale debeat esse votũ Baptismi? 550.
Dubium 3. De Præcepto Baptismi 552.
§.1. Quam certum sit dari diuinum præceptum de susceptione Baptismi? Ibi.
§.2. Quando obliget adultos? 553.
§.3. Qualiter Ecclesia diuinum præceptum potuerit determinare? 556.
§.4. De præcepto baptizandi paruulos. 558.
Dubium 4. Vtrum peccatores sint baptizandi? 560.
§.1. Expositio articuli quarti. Ibi.
§.2. Vtrum peccatoribus baptizatis sint imponenda opera satisfactoria? 561.
§.3. Vtrum peccatores ad Baptismum accedentes teneantur sua peccata confiteri? 563.
Dubium 5. De dispositione, quæ requiritur in adulto ad suscipiẽdum Baptismũ. 565.
§.1. Vtrum ex parte baptizati requiratur intentio? Ibi.
§.2. Vtrum fides requiratur ex parte baptizati? 570.
§.3. Vtrum ex parte baptizati requiratur contritio? Doctorum sententiæ. 571.
§.4. Sufficit, & requiritur attritio supernaturalis, vt adultus iustificetur in Baptismo. 574.
Dubium 6. Vtrũ pueri sint baptizandi? 579.
§.1. Errores Hæreticorum. Ibi.
§.2. Doctrina Catholica. 580.
§.3. Expedit infantes baptizare; qui postea sunt cogendi ad seruandam fidem. 581.
Dubium 7. Vtrum pueri Iudæorum, vel aliorum infidelium sint inuitis parẽtibus baptizandi? 583.
§.1. Certa præmittuntur Ibi.
§.2. Sententia affirmans. 585.
§.3. Vera, & communis sententia rationib⁹ D. Thomæ probatur. 586.
§.4. Exceptiones communis doctrinæ. 588.
§.5. Quando pueri habeant vsum rationis? 589.
§.6. De filijs infidelium seruorum, seu mancipiorum, an inuitis parentibus possint baptizari? 591.
Dubium 8. Vtrum aliqui sint incapaces Baptismi? 594.
§.1. Qualiter mõstrũ debeat baptizari? Ibi.
§.2. Vtrum ante natiuitatem aliquando valeat Baptismus? 595.
§.3. De furiosis, amentibus, & dormientibus. 596.

QVÆSTIO 69. De effectibus Baptismi. 598.
Dubium 1. De effectibus Baptismi quãtum ad remotionem malorum. Ibi.
§.1. Hæreticorum errores. Ibidem.
§.2. Doctrina Catholica. 599.
§.3. Cur per Baptismum non auferantur pœnalitates vitæ præsentis? 602.
Dubium 2. Vtrum per Baptismum conferãtur hominigratia, & virtutes? 603.
§.1. Quatuor assertiones certæ. Ibi.
§.2. Duabus difficultatibus satisfit. 605.
Dubium 3. Vtrum Baptismus habeat in omnibus æqualem effectum? 606.

§.1.

§.1. Resolutio ex D. Thoma. Ibi.
§.2. Vtrum ex sola inæquali dispositione detur inæqualis gratia in Baptismo? 607.
§.3. De quantitate gratiæ Baptismi. 609.
Dubium 4. Vtrum fictione recedente, Baptismus suum effectum consequatur? 611.
§.1. Fictio impedit effectum Baptismi. Ibi.
§.2. Ea ablata, dare suum effectum, probatur authoritate. Ibidem.
§.3. Et duplici ratione D. Tho. 614.
§.4. De gradu, & inæqualitate gratiæ, quæ confertur. 616.
Dubium quintum. Quæ peccata deleantur per Baptismum recedente fictione? 618.
§.1. De remissione venialium. ibi.
§.2. De peccatis post Baptismum commissis. 620.
§.3. De peccato fictionis; & de alijs, quæ sũt simul cum Baptismo. 621.
§.4. Quæ dispositio requirarur vt Baptismus ficte susceptus habeat suum effectũ? 622.
Dubium 6. Vtrum sit proprium Baptismi, quod conferat suum effectum recedente fictione; an vero id omnibus competat sacramentis nouæ legis? 623.
§.1. Opinio id soli tribues Baptismo. ibi.
§.2. Opiniones extendentes ad alia sacramenta. 624.
§.3. Id conuenit omnibus excepta Eucharistia. 625.

QVÆSTIO 70. De Circuncisione, quæ præcessit Baptismum. 626.
§.1. Notationes circa litteram. ibi.
§.2. Vtrum nunc liceat Circuncisio simul cũ Baptismo? 627.
§.3. De remedio pro fœminis tempore Circuncisionis. 628.

QVÆSTIO 71. De Præparatorijs, quæ simul concurrunt cum Baptismo? 629.
Dub. 1. De Catechismo. ibi.
Dub. 2. De Exorcismis. 630.
Dub. 3. Vtrum ea, quæ aguntur in Exorcismo, aliquid efficiant? 631.

QVÆSTIO 72. De Sacramento Confirmationis. 634.
Dub. 1. Vtrum Confirmatio sit sacramẽtũ? 635.
§.1. De fide est Confirmationem esse sacramentum. ibi.
§.2. Vtrum id habeatur ex Sacra Scriptura? 636.
§.3. Congruentiæ institutionis. 637.
§.4. A quo, & quando fuerit institutum sacramentum Confirmationis? 638.
Dub. 2. De materia sacramenti Cõfirmationis. 641.
§.1. Chrisma est materia Confirmationis. ibi.
§.2. Vtrum admixtio Balsami sit de essentia? 644.
§.3. Quatuor rationes pro opinione probabiliore. 646.
§.4. Soluuntur argumenta. 648.
Dub. 3. Vtrũ sit de necessitate huiꝰ sacramẽti, quod Chrisma fuerit prius per Episcopum consecratum? 650.
§.1. Certum est consecrationem materiæ esse de necessitate sacramenti. ibi.
§.2. Ratio D. Thomæ. 651.
§.3. Vtrum Papa possit tollere, vel variare benedictionem Chrismatis? 653.
§.4. Vtrum solus Episcopus valeat Chrisma benedicere? 654.
Dub. 4. De vnctione, quæ est materia proxima confirmationis. 658.
§.1. Et materia essentialis vnctio in forma Crucis. ibi.
§.2. Et quod fiat in fronte. 659.
§.3. Debet fieri pollice Cõfirmantis. 660.
§.4. Vtrum alia manꝰ impositio distincta ab vnctione essentialiter requiratur? 661.
§.5. Sententia D. Thomæ communis, & vera. 664.
Dub. 5. De forma sacramenti Confirmationis. 667.
§.1. Opinio quod forma Neotericorũ Græcorum est sufficiens. ibi.
§.2. Communis sententia præfertur. 669.
§.3. Vtrum omnia verba, quibus vtitur Ecclesia Romana, sint de essentia formæ. 672.
§.4. In speciali exponitur quæ verba sint essentialia? 674.
Dub. 6. Vtrum sacramentum Confirmationis imprimat characterem? 677.
§.1. De charactere indelebili. ibi.
§.2. Duabus difficultatibus respõdetur. 679.
§.3. Vtrum non baptizatus sit capax Confirmationis. 680.
§.4. Vtrum non baptizatus sit capax effectus confirmationis? 683.
Dub. 7. Vtrum per sacramentum Cõfirmationis conferatur gratia gratum faciens. 686.

§.1.

§. 1. De gratia sanctificante. Ibi.
§. 2. De gratia Sacramentali. 687.
Dub. 8. De diffinitionibus, & varijs nominibus sacramenti Confirmationis. 689.
Dub. 9. Vtrum hoc sacramentum sit omnibus exibendum. 690.
§. 1. Omnes baptizati sunt capaces confirmationis. Ibi.
§. 2. Vtrum sit præceptum recipiendi hoc sacramentum? 692.
§. 3. Vtrum expediat, quod omnibus conferatur. 695.
Dub. 10. Vtrum ille, qui confirmatur debeat teneri ab alio? 697.
Dub. 11. Vtrum solus Episcopus hoc sacramentum conferre possit? 699.
§. 1. Sententiæ Doctorum. Ibi.
§. 2. Solus Episcopus est minister Confirmationis ordinarius, & aliter nō valet sacramentum. 701.
§. 3. Ex commissione Papæ simplex Sacerdos licitè confirmat. 705.
§. 4. Nec Papa Diacono; nec Episcop⁹ Presbytero, potest committere vt validè confirmet. 707.
§. 5. An Presbyteri Græci validè confirmēt? 709.
§. 6. Vtrum Religiosi in Indijs possint confirmare? 711.
§. 7. Quid requiratur vt Episcopi licitè ministrent Confirmationem? 712.
Dubium 12. Vtrum ritus huius sacramenti sit conueniens? 712.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

DVBITATIONES SCHOLASTICAE, ET MORALES:

Super Tertiam Partem Sūmæ Theologiæ S. Thomæ Aquinatis Doctoris Angelici, à Quæstione sexagesima.

AVTHORE R. P. M. Fr. IOANNE MARTINEZ de Prado, Ordinis Prædicatorum.

PROOEMIVM.

1 POST Sacrosanctū Incarnationis Verbi Diuini Mysterium, in quo vt ipse Dominꝰ admonet Ioannis 3. ver. 16. *Sic Deus dilexit mundū, vt Filium suum vnigenitum daret*: inter innumera, & ineffabilia dona, quæ Deus per Christum humano generi cōtulit, præcipuum obtinent locum septem ab ipso Christo Domino immediatè instituta Sacramēta. Ista enim sunt septem columnę, quas Diuina Sapiētia incarnata excidit, vt ſu per eas domum Ecclesię ædificaret, vt ſignificat S. Augustin. lib. 17. de Ciuitate Dei cap. 20. Sunt etiam vberrimi gratiæ fontes, quos Christus fons vitæ in Ecclesia perennes esse voluit, vt Christiani ex eis aquā vitæ hauirent: & sic impleuit, quod promiserat Isaiæ 12. *Hauietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris. Nō de fontibus fluminis Ægypti* (vt ibi rectè S. Hieronymꝰ) *sed de fontibus Iesu, qui in Euangelio clamabat, qui sitit, veniat ad me, & flumina de ventre eius exibunt.*

2 Sunt denique Sacramēta, vt docet Angelicus Doctor in Prologo libri 4. Sententiarum, ad Anibaldum, *quædā diuinæ Incarnationis reliquiæ*, de quibus Psal. 20. dicitur: *In reliquijs tuis præparabis vultum eorum.* Vnde dicitur Ecclesiast. 43. vers. 15. *Propterea aperti sunt thesauri, & euolauerunt nebulæ sicut aues*: latere enim Christi, in cruce pendentis, aperto; *in quo sunt omnes thesauri sapiētiæ, & scientiæ absconditi*, vt dicitur ad Colosenses 2. vers. 3. perfluxerunt Sacramenta, quibus Ecclesia constituitur, & per quæ in Cœlum euolatur.

3 Ex quibus D. Thomæ verbis accipi potest ratio ordinis huiꝰ tractatus ad antecedēntes, & subsequentes. Egit enim hucusque S. Thomas in tertia parte suæ Summæ Theologiæ à q. 1. de Verbi Dei Incarnatione, & de perfectionibus, & operationibus, de vita, & morte, & de Resurrectione, & Ascēsione, & de iudiciaria potestate Christi Domini nūc, & in æternum sedentis ad dexteram Dei Patris in excelsis; vnde iam conuenienter tractare incipit de reliquijs passionis eiꝰ, quæ pro salute degētium in Ecclesia militante, quasi vltima voluntate legauit, & reliquit. Et hæc sūt septem Ecclesiæ sacramenta ab ipso Verbo incarnato immediatè instituta: in quibꝰ Chri-

ſtus ipſe, & valor operationū ipſius, & infinitum pretium ſanguinis eius pro nobis effuſi continētur, vt theſaurus pretioſus, infinitus, & inexhauſtibilis populi Chriſtiani. Vnde S. Auguſtinus tomo 2. Epiſt. 118. cap. 1. quæ eſt ad Ianuarium, rectè ait: *Chriſtus Dominus ſacramentis numero paucisſimis, obſeruatione facillimis, ſignificatione præſtantiſſimis, ſocietatem noui populi colligauit*: videlicet Eccleſiā Chriſtiana militantem, vt per hæc media, & inſtrumēta fideles digni efficiantur Chriſti promiſsionibus, quibus peruenīāt ad Eccleſiam, quæ in Cælo eſt regnātem. Idcirco tractatus de Sacramentis in genere, & in ſpecie, rectè ſubſequitur tractatus de Incarnatione, & de vita Chriſti, & præcedit vltimum, quem promiſit S. Thomas initio huius Tertiæ Partis, videlicet, de fine immortalis vitæ, ſeu de nouiſsimis (quem morte fæliciſsima præuētus non abſoluit) qui tractatus ex libris Sententiarum formatus habetur in Additionibus, ſeu Supplemento Tertiæ Partis Et hunc doctrinæ ordinem ipſe S. Tho. aſsignat initio huius quæſtionis dicens. *Poſt conſiderationem eorum, quæ pertinent ad myſteria Verbi incarnati, conſiderandum eſt de Eccleſiæ Sacramentis, quæ ab ipſo Verbo incarnato efficaciam habent.*

4 Habetur etiam ex præmiſſa conſideratione S. Thomæ, horum tractatuum dignitas, & neceſsitas: Dignitas ex dignitate infinita ſanguinis Chriſti, cuius virtus in Sacramentis quaſi in vaſis comunicatur, ſatis elucet: Vnde Iſaiæ 22. ver. 24. dicitur: *Et ſuſpendēt ſuper eum omnem gloriam domus patris eius, vaſorum diuerſa genera.* Quæ verba de Sacramentis exponit S. Tho. ad Hebræos 1. lec. 4. ad illa verba Apoſtoli: *Oleo exultationis, &c.* Neceſsitas ſatis euidens apparet: quia diuina prouidentia ſtatuit nemini conferre gratiam ſine ſacramentis in re, vel in voto ſuſceptis. Ideoque dicitur in Concilio Tridentino ſeſſ. 7. in Decreto de Sacramentis, quod *per illa omnis vera iuſtitia, vel incipit, vel cœpta augetur, vel amiſſa reparatur.* Vnde ad gratias pro tantis beneficijs, humano generi collatis, Saluatori, & Redemptori noſtro reddendas; & ad vitam noſtram rectè inſtituendam, & ad vitam proximorum in ſalutem dirigendam, valde neceſſaria eſt Sacramentorū conſideratio. De quibus primis quinque quæſtionibus diſputat Sanctus Thomas in communi, ſeu in genere, vt poſtea de vnoquoque ſacramentorum facilior ſit conſideratio in ſpeciali.

5 Quamuis autem duobus tomis iam editis noſtræ Theologiæ Moralis (qui correſpōdent Primæ Secundæ, & Secundæ Secundæ S. Tho.) præcipuè curauerim ſeligere quæſtiones morales; & de ſcholaſticis non tractauerim, niſi eas, ſine quibus aliæ non valebāt rectè determinari, vt ſic magis profectui legentium deſeruirem. Nunc eundem intendens finē, media placet variare, & ſimul dubitationes ſcholaſticas, & morales ex profeſſo diſputare intendo. Tum quia in his tractatibus vix valent ſcholaſtica a moralibus ſeparari, vt ex materia circa quā, & ex praxi Doctorum conſtat. Tum quia cum non ſcribam ſummatim, & compendio, & nudas concluſiones proponendo authoritate ſola Doctorum firmatas; ſed earum rationē corroborare, & contrariam diluere, hoc ipſum eſt ſcholaſticè pertractare, quamuis materia moralis ſit. Denique hanc viam aggredior: quia in eam coegerunt inſtantia vota diſcipulorum noſtri Ordinis, & florentiſsimæ Complutenſis ſcholæ, in cuius diſputationibus publicis ſic materiæ iſtæ pertractantur, & è ſuggeſtu, & Cathedra leguntur.

Conuenienter autem poſt queſtiones de Iuſtitia, tractatus de Sacramētis à nobis edūtur, quia (vt in proœmio libri quarti Sētentiarum notat Soto, eandem ſcribendi rationem ſequens) *iunt huiuſmodi materiæ adeo, tū germanæ, tum præcipuè moribus populi componendis, informādisque accōmodæ, ac perinde tā Iuriſconſultis, quam Theologis ſcitu neceſſariæ*, vt non poſsint inter ſe diuidi, nec rectè prætermitti ab eo, qui vtilia potius, quam ſubtilia vult docere. Quamuis ſacramentorum ſcholaſticæ diſputationes non minus ſint vtiles quam ſubtiles. Quod ſi prolixæ videantur alicui, meminerit quod Sanctus Auguſtinus epiſt. 23. refert *Nebridium amicum ſuum, qui cū eſſet rerum obſcurarum ad doctrinam pietatis maximè pertinentium diligentiſsimus, & accerrimus inquiſitor, valdè oderat de quæſtione magna reſpōſionem breuem.*

6 Nolem autem (vt verbis vtar M. Cano, alibi ex parte inſinuatis, ex proœmio Relectionis de Sacramentis) viri grauiſsimi, nouas, à me res aliquas, de rebus antiquiſsimis diſputaturo, hodierna die expectaretis. Nā & vbique gentium fugienda Theologo Doctrinæ nouitas, quæ cū ſemper periculoſa eſt, tum fere, vt vetuſtati, ita quoque veritati cōtraria: & quam nunc diſputationem de ſacramentis inſtituimus, maiori ex parte veterū traditione conſtat: & in hoc celeberrimo toto terrarum orbe gymnaſio illud magnopere conandū eſt, ne nouitijs opinionibus, aut Theologiæ dignitas, aut maiorum authoritas minuatur. Quo circa ſi in earum rerum aſſertione, quas hic ſum explicaturus, quorū

quam

dam forte iuniorum placitā refellero, idque suppressis etiam, tacitisque nominibus (vel etiam expressis propter rationem assignatā in proœmio primi tomi n.7.) quæso ne arrogantiæ tribuatis: quin potius existimate sedulo me in id incumbere, vt ne scholastica dogmata noua esse videantur, sed antiqua; & nostræ Religionis Authorum ingenio, atque eruditione commendata. Hæc ille, & ego.

7 Qui & cum M. Soto in Proœmio libri 4. Sentētiarum finē huic Prologo impono. *Deus ergo Optimus Maximus, in quem vnice cogitatum nostrum iaclamus*, ea nobis suggerat, quæ & à me, & ad Theologos, & de hac diuina Sapientia pro rei dignitate dicantur: nempè vt inter tā multos huius rei Authores, atq; interpretes, labor noster nō sit supervacaneus: ac subinde molestū potius onus, quam vtilis fructus. Quo vtique malo postquam chalcographorum vsus percrebuit, scientiarum omniū scholæ plurimū laborāt (iam centū ab hinc annis scholas prælis premi, & inde prælia noua concitari, & multitudine librorū ad discētes præpediri, pij, & docti gemebāt, & nos grauiora mala passi, non gemimus, sed gaudemus, & pro librorū multitudine non nullos videmus vanegloriari, curātes potius plurima, quā vera, & vtilia scribere.) Nihil per hoc probatis Authoribus detrahi ibi subiungit Soto. Et infra prosequitur. Si vero aut quæ apud graues Authores subobscura extant, elucidādo, siue quæ alij minoris notæ cōmenti sunt, resecādo, siue aliqua pro captu nostro adhibēdo, locupletando, amplificando, & in ordinē dirigendo, quidpiam emolumēti in gazophilacium Domini mea diligētia, & labor improbus contulerit, *ipsi lumini fonti, cuius Ecclesiæ censuræ asserta nostra submittimus, acceptum referatur. In cuius proinde laudē, & gloriam totum conferendum est.*

QVAESTIO SEXAGESIMA
De Sacramentis.

§. I.
Summa Textus.

1 ANgelici Doctoris, nedum doctrinā, sed & doctrinæ ordinem per quæstiones, & articulos imitari capientes, libenter textum, vt iacet in D. Thoma, imprimendū curaremus, vt nostris cōmentarijs possemus exornare, & vt discipuli ad manū litterā, & textū D. Th. haberent. Sed postquā D. Thomæ opera in tanta sunt nobis copia impressa in se, & in suis Expositoribus, non apparet textus noua editio necessaria. Et quia plurimi articuli adeo clare, & manifeste a D. Tho. formātur, vt nostro nō indigeant cōmentario, nec paraphrastica enarratione; ideo vt breuitati, & legentiū profectui cōsulā, initio quæstionum solā summā cōclusionum singulorum articulorū breuissime referam: nam si quid in illis longiori indiget explanatione, in dubitationibus, quæstioni annexis, elucidabitur.

2 Quamuis quæstio de necessitate videatur pertinere ad quæstionē an est, & ideò præcedere quæstionē de rei diffinitione, & quid ditate; tamē quia necessitas sacramētorū nō poterat exactè intelligi, nō agnita diffinitione sacramēti; ideo in hac prima quæstione in tēdit S. T. exponere *quid sit sacramentū?* Quia vt ait Cicero 1. Officiorū: *Omnis, quæ ratione suscipitur de aliqua re institutio, debet à diffinitione proficisci, vt intelligatur quid est, quod dicitur.* Cui octo respondet articulis.

3 In primo vt perspicuum statuit sacramenta, prout nunc de eis loquimur, poni in genere signi. Addit in secundo, quod sacramētum est signum rei sacræ, in quātum est sanctificans homines. Subiungit in tertio, quod sacramētum est, & signum rememoratiuum eius, quod præcessit, scilicet, passionis Christi; & demōstratiuum eius, quod in nobis effi citur per Christi passionē, scilicet, gratiæ; & prognosticum, idest, prænunciatiuum futuræ gloriæ.

4 Docet deinde art. 4. quod ad sacramēta requiruntur res sensibiles; ex diuina tamē institutione determinatæ, vt exponit in 5. Addit in 6. quod ad perfectionē significationis sacramentalis, necesse fuit, vt significatio rerum sensibiliū per aliqua verba determinaretur. Vnde requiritur in sacramentis determinata forma verborū, vt probat art. 7. Ideoque concludit art. 8. quod si diminuatur aliquid eorum, quæ sunt de substantia significationis formæ, non perficitur sacramētum. Similiter si addatur aliquid corruptiuum debiti sensus, tollitur veritas sacramenti. Secus verò si est mutatio, vel additio, quæ non auferat debitum sensum.

§. II.
Diffinitio quid nominis.

5 ANtequam ad difficultates de re ipsa insurgentes perueniamus, oportet vt ipsius vocis notionē, & originē præmittamus. Origo vocis, & ethimologia notissima est: dicitur enim *a sacro*. Sed significationes diuersæ sunt; & aliæ vsitatæ apud Gentiles Latinos; aliæ frequentes apud sacros Scriptores; & aliæ iam frequentes in vsu Patrū, & Cōciliorū, & Theologorū. Apud Priscos Latinos,

quædam pecunia depoſita in loco ſacro dicebatur ſacramētum: vt cōſtat ex Varrone lib. 4.de lingua latina, & ex Cicer. de Orat. & orat Pro Mil. Secundo Sacramentum dicitur quidquid iusiurandi ſacratione interpoſita geritur. Hinc dicit Feſtus dici ſacramentū militare, quo milites in verba Imperatoris ſui iurabant. Vnde Vegetius li.2.de re militari. Milites iurare ſolēt; & ideò militiæ ſacramenta dicuntur. Sacramento rogari, eſt iureiurādo adigi: iuxta Quintil.lib.12.c.2. Et in hoc ſenſu dixit Horat.ode 1.lib.2. *Se nō perfidum dixiſſe ſacramentum*, ideſt periurum nō fuiſſe.

6 Hæc ſecunda ſignificatio frequentiſsima eſt apud Iuriſconſultos, vt l.2.C. *Si aduerſus venditionē*, dicitur. *Sacramenta puberū ſpōtè facta*, &c. *inuiolabiliter cuſtodiātur*. In iure etiā Canonico eſt frequens illius vſus, vt cap. *Qui ſacramento* 22.q.4. & cap. *Paruuli* q.5. Sicque accepit S.Cyprianus epiſt.9.ad martyres, & confeſores n.2.ibi. *Quam Deo culti, ſacramento, & militis eius donatione acceptum*. Rationē que nominis aſsignat S. Thomas art.1.ad 3. dicens, quod etiam iuramentum habet quādam habitudinem ad res ſacras, inquantum ſcilicet eſt quædam conteſtatio facta per aliquid ſacrum. Et ſecundum hoc dicitur iuramentum eſſe ſacramentum: non eadem ratione, qua nunc loquimur de ſacramētis. Nō tamen æquiuoce ſumpto nomine ſacramenti, ſed analogice, ſcilicet, ſecūdum diuerſam habitudinem ad aliquid vnum, quod eſt res ſacra. Eodem modo accipit vocem S. Hieronimus epiſt.1.ad Heliodorum. Et Tertul.de corona miſi.cap.11.

7 Tertio in Sacra Scriptura ſacramentū frequentiſsimè accipitur pro myſterio: vnde omnia illa, quæ ſignificantur voce *myſteriū*, etiā ſignificantur voce *Sacramentum*: & quia myſteriū ſignificat rem ſecretā, & ſignū rei ſecretæ, & rem ſacrātem, & initiantē; ideò hæc omnia ſignificātur voce ſacramentū, vt notat Laurentius Beyerlinch in Theatro vitæ humanæ to.7.verbo *Sacramentum* fol.16. Ideoq; aduertit Soto in 4.diſt.1.q.1.ar.1.§. *ad cuius vtique*, quod ſacramētū ſignificat idē quod ſacrū myſterium, in quo latet ſanctitas. Quæ quidem vſurpatio celeberrima eſt in ſacris Bibliis: non ſic autem apud Cicer. alioſque id genus priſcorū latinos: nā Tob.12.vbi Græcè habetur: Myſteriū Regis abſcondere bonum eſt: in Vulgata latina habetur: Sacramentū Regis abſcondere bonum eſt. Et ad Epheſ.1. Græcè eſt: *Vt notū faceret myſteriū voluntatis ſuæ* & noſter Interpres traduxit: *Sacramentū*. Et ad Epheſ.5. *Quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi*. Et vtraquè vox habetur ſimul ad Epheſ.3. illis verbis. *Secundū reuelatiōē notum factū mihi eſt ſacramētū; ſicut ſuprà ſcripſi in breui, prout poteſtis legentes intelligere prudentiam meā in myſterio Chriſti*. Et Sap.2. & Apoc.1. & 17. ſimilia habētur. S. etiā Dion.c.1.Eccleſ.hier.docet, quod profanæ multitudini fas non eſt, vel ipſa myſteriorū ſigna contingere.

8 Hinc quarto Patres, Concilia, & Theologi accipiunt ſacramentū pro ipſo ſigno rei ſacræ. Vnde S.Aug.lib.10.de Ciu.Dei c.15. adductus à D.Th.ar.1.ait. *Sacrificiū viſibile inuiſibilis ſacrificij ſacramentum, ideſt, ſacrū ſignum eſt*. Et ſic nunc loquimur de ſacramentis. Quo ſenſu vocē accipiunt S.Aug.epiſt.118.c.1. & 3. & lib.1.de doct.chriſ.c.19. & S.Cypri.ſer. de ablutione pedū, & ſer.de Baptiſmo, & libro 3.epiſ.3.nunc epiſ.43.col.7. & epiſt.72. & 76. Et S.Hier.Dial.cōtra Luciferianos, & Ezeq.44. Itē Sūmi Pōtifices Victor Epiſt.2. Anaſtat.2.in epiſt.ad Anaſt.Imperatorē c.8. & Nicolaus primus in ſuis reſcriptis tit.11. c.5. & Innocentius 3. & omnes alij ſubſequētes. Deinde frequentiſsimus eius vſus eſt in Concilijs, præcipuè in Lateranenſi, Conſtantienſi, & Florentino, & Tridētino. Et demū in ſcholis Theologorum, & in ipſa inſtructione doctrinæ Chriſtianæ omniū Catholicorū.

9 Sed Lutherus, & alij multi hæretici, apud Bellarm.to.3.lib.1.de ſacram.c.7. opponunt Catholicis, quod cū ſignificatio hæc in Sacra Scriptura non habeatur, vt noua, & prophana eſt reijcienda. Alij etiam, vt refert Soto in dicto ar.1.§. *Tertia demum*, Latini nobis obganiunt, quod voce minus latina vtamur. Quare nollent vocari niſi vel ſymbola, vel ſacra, vel myſtica ſigna.

10 Iſtis autem rectè ſatisfacit idē Soto, quod non debet nobis vitio dari, quod *nouis tuentis rebus, noua adaptemus nomina*, vt lib.1.Academ. quæſt.12. Cicer. Sicut nomen *Chriſtianus, Trinitas, Incarnatio, Tranſubſtantiatio, Deipara*, & ſimilia ſūt vocabula à Chriſtianis inuenta, quia antiqua non ſufficiebant ad noua dona ſignificāda. Quare Hieronymus, Auguſtinus, & Lactātius lib.3.de vera ſapientia cap.26. & lib.4.cap.22. & vetuſtiſsimus Tertulianus lib.1.aduerſus Marcionē, nō abhorret ab hoc nomine, *Sacramentū*, in hac noſtra ſignificatione: nā ſi dicūtur ſymbola, hoc eſt, latentis gratiæ inditia, cur non & ſacramenta? Sicuti iuramentum, quia per ſacrum fit, ſacramentum dicitur.

11 Deinde vſus peritorū in arte dat vocibus proprietatem. Nec in hac parte tranſlatio vocis eſt abſque fundamēto: imò nulla

alia

alia vox aptior poterat occurrere: quia vox ista antequam significationem hãc ab Ecclesia acciperet, significat rem sacram, seu sacratam, sacrũ secretũ in occulto latentẽ, & ipsũ signum rem occultã significãtẽ. Quæ omnia noua significatio includit. Vnde per antonomasiã, id quod est sacrũ, & sacrãs, & est secretum profanis non vulgãdũ, vt diximus cũ S. Dionysio, merito dicitur sacramentũ. Alios Patres, qui hac voce vtuntur, refert Vazq. disput. 127. c. 1. & S. Aug epist. 48. col. 17. cõtra Donatistas, & similes hæreticos, ait. *Nobiscũ estis in baptismo, in symbolo, in cæteris Dominicis sacramẽtis.* Et epist. 5. quæ est ad Marcellinũ, inquit. *Signa, cũ ad res diuinas transferuntur, sacramenta ritè vocantur.*

DVBITATIO I.

Vtrum Sacramentum sit essentialiter in genere signi?

§. 1.

Certa præmittuntur.

1 CVm diffinitio ex genere cõstet, & differentia, rectè docent Pylosophus 2. Poster. cap. 5. genus diffinitionis prius esse inquirendum, vt inde ad perserutandas differentias descensus fiat. Vnde cum S. Thomas in hac quæstione intendat diffinire sacramentum: ideoque in titulo diuisionis quæstionum hãc inscribit: *quid sit sacramentum?* Merito articulo primo inuestigat genus sacramenti, vt ab articulo secundo, & deinceps determinet, & assignet eius differentiam.

2 Non est autem idem formaliter inquirere an realiter, & physicè sacramentum sit signũ? Et an sit essentialiter in genere signũ? Quia primum est extra controuersiam, & verificaretur si realiter, vel materialiter in illo genere reperiretur, quamuis formaliter esset in alio genere: secũdum vero inquirit cõceptum essentialẽ, & quidditatiuum metahysicum: vnde Soto ar. 1. fine, §. *Animaduertendũ*, ait, quod hæc enunciatio: *Sacramentũ est signũ*, est essentialis prædicatio, & quidditatiua, sicut hæc: *Homo est animal*. Et ad hoc denotandum in titulo addidimus ly *essentialiter*.

3 Igitur tria sunt certa, & extra controuersiam inter Theologos. Primum est, quod sacramentũ reuera est signum. Quod colligitur ex illo ad Rom. 4. ver. 11. *Signum accepit circũcisionis, signaculum iustitiæ fidei.* Et ex Cõcilio Tridẽtino sess. 7. can. 6. diffiniente, *sacramenta nouæ legis cõtinere gratiam, quam significant.* Et sess. 13. cap. 3. docet, *cõmune esse Eucharistiæ cum reliquis sacramentis Symbolu esse rei sacræ, & inuisibilis gratiæ formã visibilem.* Quod sumitur ex S. Aug. lib. 10. de Ciu. cap. 5. & Epist. 23 & S. Dion. de cælest. hier. cap. 2. & 3. S. Ambros. lib. 4. de sacramentis, & alijs Patribus. Qua propter S. Tho. vt admonent Caietanus, & Soto, non tam contendit coclusionem ratione constabilire, quam velut receptissimã ab Augusti. & Patribus præsupponere, & ideò ratio quam subiũgit, potius est conclusionis expositoria, quã demostratoria. Quia vt ait Suarez in cõment. 1. art. significatio vocũ ex vsu tantum probari potest. Et quæstiones, quæ sunt de quidditate, vel essentijs rerũ, nec tractari, nec expediri a nobis possunt, nisi vocum significatio ex cõmuni modo loquendi supponatur. Et sic procedit ratio S. Thom.

4 Formatur ergo sic. Nunc specialiter loquimur de sacramentis, secundũ quod important habitudinem signi, vt cõstat ex S. Augustino loco citato. Sed omnia, quæ habent ordinem ad vnum aliquid (licet diuersimode) ab illo denominari possunt. Sicut patet in nomine sanũ: de quo Physosophus 4. Metaph. textu 2. Sic igitur sacramẽtum potest aliquid dici, vel quia in se habet aliquam sanctitatem occultam (& secundum hoc, sacramentum idem est, quod sacrũ secretum) vel quia habet aliquẽ ordinem ad hanc sanctitatem, vel causæ, vel signi, vel secundum quãcũque aliã habitudinẽ. Et secundũ hoc sacramentũ ponitur in genere signi: quia non loquimur de illo nunc in alijs significationibus, sed secũdũ quod importat habitudinẽ signi. Vnde S. Augustin. epist. 5. ait. *Longum est cõuenienter disputare de varietate signorum, quæ cũ ad res sacras pertinẽt, sacramenta appellantur.* Idẽ habet lib. 2. de doctri. Christ. c. 3 & lib. 4. de catec. rud. c. 26. & lib. 19. contra Faust. c. 16. & epist. 118. c. 1. & S. Bern. ser. de cœna Domini, docet sacramentum esse *sacrum signum*.

5 Secundo est certũ, quod hoc signũ est sacrum, nõ solũ quia significatio est rei sacræ; sed quia est in re, vel in actione ad Dei cultũ ordinata. Quod sumitur ex D. T. 1. 2 q. 101. ar. 4. vbi docet, quod sacramenta pertinent ad quandã cõsecrationẽ populi, vel ministrorũ in ordine ad diuinũ cultũ. Et q. 102. art. 5. ait: *Sacramenta propriè dicuntur illa, quæ adhibebantur Dei cultoribus ad quandam consecrationẽ per quã scilicet, deputabantur quodãmodo ad cultũ Dei* ¶ Idẽ probat Cano Relec. de Sacrament. p. 1. §. *Primũ itaque fundamẽtũ*, tribus rationibus. Primo, nã id sacramenti nomẽ præfert, quod à sacro deriuatũ, Varro de ling. Lat. author est. Sacrorũ autẽ administratio ad Religionẽ, quaDeũ colimus, pertinet. Quare & sacramentum opus est religionis.

Secundo, in sacramẽtis profitemur nos salutem à Deo Saluatore quærere: id verò ad pietatẽ, qua Deo cultũ exibemus, expectare manifestum est. ¶ Tertio: nã peccata, quæ in

ſacramẽtorũ, vel adminiſtratione, vel ſuſcep tione fiũt, virtuti religionis aduerſantur; sũt enim vel ſuperſtitiones, vel ſacrilegia. Ergo recta ipſa ſacramẽtorũ, ſiue ſuſceptio, ſeu ad miniſtratio act⁹ eſt religionis. Ideoque S. Auguſt. relatus ſupra, & cap. *Sacrificium*, de Conſec. diſt. 2. dicit, quod ſacramentum eſt *Sacrũ ſignum*.

6 Idem, cũ alijs quos refert, latè probat Suarez diſp. 1. ſec. 1. conc. 1. & Nuño art. 1. conc. 2. In primis inductione: nã omnia veteris legis ſacramẽta erãt res ſacrę, vel cæremoniæ ad Dei cultum ordinatæ: vt patet de circuncitione, qua initiabantur, & ad Dei populum conſignabantur. Et conſecratio Sacerdotum Et de Agno Paſchali idem docet S. Th. illo art. 5. & Cano ad 4. In lege gratiæ Baptiſmus *lauacrum regenerationis*, dicitur ad Titu 3. & eſt prima fidei Chriſtianæ profeſio, & vna ianua Eccleſiæ, & regni cælorum, vt patet Ioan. 3. & Math. vlt. Ac de reliquis ſacramentis idem ſuo modo verificatur: quia dant gratiam. Et de illis intelligitur illud 1. ad Corin. 4. *Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſterium Dei*, ideſt, ſacramentorum, vt exponit Author reputatus Ambroſius, & alij. Item S. Auguſt. Epiſt. 23. dicit, *cõſecrari homines Deo per ſacramenta*. Idem q. 84. in Leuiticum, & S. Cyprianus ſer. de Baptiſmo Chriſti, & S. Ambroſ. lib. de myſterijs, dicit initiari homines per ſacramenta. Ratio eſt, quia diuina prouidentia hominum naturæ ſe accommodãs, cæremonijs ſenſibilibus voluit nos eum colere, & in illis noſtrã ſalutẽ contineri. Et hæc eſſe ſacramenta ex proprietate, & vſu vocis conſtat.

7 Sed opponit Auerſa hic ſect. 1. §. *Tertio, ſacramentum*: quia ſacrũ dicitur eo quod ſit ordinis diuini, & ſupernaturalis: quamuis autem ſacramentũ ex parte formæ, & ſignificationis ſit ſupernaturale: tamẽ neceſſe nõ eſt, vt actio ipſa ſacramentalis ſit ex ſe intrinſecè ſacra. Imò actio ſenſibilis eſt in ſe actio naturalis: vt olim circunciſio, & modo ablutio. Ergo licet ſacramẽtũ debeat eſſe ſacrum ex eleuatione, fine, & ſignificatione; non tamen debet eſſe ſacrum ex parte rei, ſeu actionis ſignificantis.

8 Reſpondetur certum eſſe, quod materia remota ſacramentorum ſolet eſſe aliquid naturale: & quod res ſenſibiles nõ pertinent ad ſacramenta niſi propter ſignificationem ſacram: quia vt ait S. Tho. ar. 4. ad 2. *res ſenſibiles vt in ſua natura conſiderantur, nõ pertinent ad cultum Dei vel regnum Dei* (iuxta illud ad Rom. 14. *Non eſt regnum Dei eſca, & potus*) *ſed ſolum ſecundum quod ſunt ſigna ſpiritualium rerũ, in quibus regnũ Dei conſiſtit*. Nec actiones, quæ ſunt materia proxima, ſunt ſemper ſupernaturales, vt patet in ablutionẽ, vnctione, & ſimilibus. Nec huius oppoſitũ aſſerũt Cano, Suar. & alij. Sed ſolũ dicũt, quod actiones illæ, quę proximè aſſumũtur ad ſignificãdam, & contiuendã gratiam, vltra ſignificationem habent etiã ratione ſui eſſe opera religionis, ſiuè ſint ſolũ materialiter, ſiuè ſint ſupernaturalia, vt quando fiunt habitu, vel auxilio ſupernaturali; ſiuè ſint ſupernaturalia ſolũ extrinſece, & imperatiue: de quibus modo nõ diſputatur.

9 Tertio certũ eſt, quod ſacramenta etiã ſunt in genere cauſæ. Et quãtũ attinet ad ſacramẽta nouę legis, id eſt certũ ſecundum fidẽ ex Cõcilio Florẽtino decreto de ſacramẽtis ſeſſ. vlt. & ex Cõcilio Tridentino ſeſſ. 7. & can. 6 & latè dicemus infra cũ D. Thom. q. 62. a. 1. Sed de omnibus ſacramẽtis probatur ex S. Iſidoro 6 Ethim. cap. 8 & refertur cap. *Multi ſecularium* 1. q. 1. ſic definiente ſacramentum, eſt *per quod, ſub tegumento rerũ viſibilium, diuina virtus ſecretius ſalutem operatur*.

10 Rurſus id probat S. Tho. hic ar. 2. ad 1. quia quãuis creaturæ ſenſibiles ſignificent aliquid ſacrum, ſcilicet, ſapientiam, & bonitatẽ diuinã; non tamen ſunt ſacramẽta, quia *ſignificant ea in quantum ſunt in ſe ipſis ſacra: non autem in quantũ nos per ea sãctificamur*. Ergo ad rationẽ ſacramenti, vltra ſignificationem rei ſacræ, requiritur cauſalitas. Pariter docet ad 2. quod quãuis omnia, quæ in veteri lege fiebãt, figuraſſent Chriſtũ, qui eſt Sãctus Sanctorũ: iuxta illud 1. ad Cor. 10. *Omnia in figura cõtingebant illis*. Et ad Coloſ. 2. *quæ ſunt vmbra futurorũ, corpus autem Chriſti*. Nõ tamen omnia erant veteris legis ſacramẽta, ſed ſolũ alĩ qua: quia *quædã ad vetus teſtamentũ pertinẽtia, ſignificabãt ſanctitatẽ Chriſti, ſecundũ quod in ſe ſãctus*. Et hæc nõ erãt ſacramẽta, quia erãt mera ſigna ſpeculatiua. *Quædã vero ſignificabãt ſãctitatẽ eius, inquãtũ per ea nos sãctificamur: ſicut immolatio agni Paſchalis ſignificabat immolationẽ Chriſti, qua sãctificati ſumus*. *Et talia dicũtur proprie veteris legis ſacramẽta*. Quod & docet S. T. 1. 2. q. 101. ar. 4. cor. & 102. a. 5. cor. Ergo ad rationẽ ſacramẽti nõ ſufficit ſignificatio, niſi ſimul importetur aliquod genus cauſalitatis.

11 Præterea id probat S. Thomas in 4. diſt. 1. q. 1. ar. 1. quæſtiuncula 1. ex vocis proprietate: nam *Sacramentum ſecundum proprietatem vocabuli, videtur importare sãctitatem actiue, vt dicatur ſacramentũ quo aliquid ſacratur; ſicut ornamentũ, quo aliquid ornatur*. Nec huic oppoſitum docet S. Thomas hic art. 1. ad 1. quia ibi ſolum docet ſacramentum ex proprietate vocabuli nõ ſemper importare cauſalitatem efficientem; cum quo tamen ſtat quod importet cauſalitatẽ, ſed cauſæ formalis

lis extrinsecæ, & finalis, ideo proprietas vocis non tollit quod sacramentum sit signum, quãuis sacret. Et ideo in 4. sẽt. ad 5. ait quod est simul signum, & causa. Quod & docet hic q. 62. ar. 1. ad 1. & in 4. sol. ad 3. hac ratione docet, quod serpens æneus, & imago crucis non sunt sacramenta: quia *ponuntur tantum ad repræsentandum*. Ergo ad completam rationem sacramenti aliquid aliud exigitur quam repræsentatio.

12 Ratio à priori non est alia, nisi voluntas Dei instituentis sacramenta pro communi vtilitate, vt homines Deo sacrentur, & sanctitatem eis mediantibus obtineant. Qui fines non obtinentur posita in sacramentis sola significatione, & negata causalitate. Quod indicat Tridentinum illo can. 6. dicẽs. *Si quis dixerit sacramẽta nouæ legis non cõtinere gratiã, quam significant; aut gratiam ipsam non ponenti bus obicem non conferre; quasi signa tantum externa iam acceptæ per fidem gratiæ, vel iustitiæ. & notæ quædam christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus, anathema sit.* Ergo vltra significationem, aliquid aliud latet, & continetur in sacramentis. Quod optime exponit Soto art. 1. *§. ad rei huius*, docens in sacramentis duo esse considerandа. Primum quod sunt remedia, & medicamina nostra contra peccati morbũ, deinde quod sunt religionis nostræ cæremoniæ sacræ. Instituit enim illa Christus Dominus, vt simul essent, & officia, quibus Deum coleremus; & beneficia, quibus nobis ipse vicissim vitã spiritualẽ impenderet. Quod siggillatim explanat in sacramentis nouæ, & antiquæ legis. Quod autem sacramenta veteris legis suo modo causent, item probatur, quia & promitebant Saluatorem, & cum effectu Deo sacrabant: quod esse quodam genus causæ, postea exponetur.

§. II.

Sententiæ extremæ cum suis fundamẽtis.

13 HÆc cum certa sint, remanet dubiũ, in quo horũ triũ generũ debeat formaliter, essentialiter, & quidditatiue, & absolute, & simpliciter collocari, & constitui sacramẽtum? ¶ Ratio dubitandi ex parte tangitur à D. Thom. q. 62. ar. 1. in 1. arg. & potest hic vrgeri: nam iuxta regulam antepræd icamẽtalem, *generum non subalternatum posiorum nõ sunt eædem species differentiæ*: quia eadem species non potest pertinere ad duo genera primo diuersa. Sed cæremonia est in genere actionis: & ideò Baptismus diffinitur, *quod sit ablutio*: & sic de alijs sacramentis. Signũ est in genere relationis, & præcipue signa ad placitum sunt aliquid rationis. Causa est in genere qualitatis, quia supra significationem addit virtutem effectiuam, quæ est qualitas, vel ad qualitatis genus reducitur. Ergo sacramentum non potest esse simul cæremonia, signum, & causa. Deinde dato, quod omnia secundum distinctas rationes in sacramento adunentur, non possunt illi conuenire omnia æquè quidditatiue, & formaliter. Vnde restat assignanda, quæ ratio sit in illo prior, & formalior, & principalior. Vnde non videtur cur potius debeat collocari in genere signi, quam in genere causæ, quã in vtroque.

14 Huic dubio quantum ad eius priorẽ partẽ, rectè respondent Soto in 4. dist. 1. q. 1. ar. 1. in fine, cõmuniterque Thomistæ, sacramenta vniuersa, quatenus sacramenta sunt, hoc est ratione suæ formæ, quæ est significare gratuitos effectus, collocari in genere signi. Singula tamen secundum suas naturales substantias collocari in genere actionis, seu passionis. Quemadmodum statua ratione suæ naturalis substantiæ collocatur in genere substantiæ; est enim aut lignum, aut lapis: sed ratione artificiatæ formæ, est in genere qualitatis. De quo late Paludanus in 4. dist. 1. q. 2. ar. 4. ¶ Quæ doctrina est D. Thomæ in 4. dist. 3. q. 1. ar. 3. q. 1. ad 3. dicentis, quod *sicut artificialia non ponuntur in genere ex forma simpliciter, sed ex materia (non enim dicimus, quod domus est in genere qualitatis, nisi inquantum artificiale figuratum: sed dicitur esse in genere substantiæ) ita etiã est de sacramentis: baptismus enim simpliciter est in genere ablutionis; sed secundum quid, scilicet, in quantum est sacramentum, est in genere relationis.* Quamuis autem entia artificialia absolutè supponant pro substantia, loquendo tamen cum precisione, & aliqua distinctione, verificatur quod compositum secũdum distinctas rationes, & est in genere substantiæ ex parte materiæ, & in genere accidentis ex parte formæ. Vnde S. Thomas Quodlib. 11. art. 6. ad 3. docet quod *omnia artificialia ponuntur dupliciter in genere, vel specie, quia vel per materiam suam, vel per formam suam.* Cum ergo sacramẽtum sit ens artificiale, potest ex parte materiæ in genere actionis collocari, & ex parte formæ in alio genere.

15 Magis dissident Theologi in secunda parte dubij. Nam multi videntur collocare sacramentum simul in genere causæ, & in genere signi. Ita S. Isidorus 6. Ethim. cap. 18. relatus cap. *Multi seculariũ* 1. q. 1. & Hugo de S. Victore lib. 1. de sacramentis parte 9. cap. 1. & in summa sententiarum tractatu 4. cap. 1. & Magister Sententiarum in 4. dist. 1. cap. 1. Quos videtur expresse sequi S. Thomas ibi. q. 1. ar. 1. In primis quæstiuncula 1. docẽs sacramentum importare sanctitatem actiue.

Secundo in quæstiuncula 3. vbi docet diffinitionem Magistri, in qua dicitur: *Sacramentum est inuisibilis gratiæ visibilis forma, vt imaginem gerat, & causa existat*: completissimè rationem sacramenti designare, prout nunc de sacramentis loquimur. ¶ Tertio in quæstiuncula 5. vbi approbat diffinitionem Hugonis de S. Victore, videlicet: *Sacramentum est corporale, vel materiale elementum, extrinsecus oculis suppositum, ex institutione significans, & ex similitudine representans, & ex sanctificatione inuisibilem gratiam continens.* Quam diffinitionem dicit coincidere cum præcedente, hoc excepto, quod exprimit causã significationis, quæ est institutio, & causam efficientiæ, quæ est sanctificatio. ¶ Quarto idem probat ibi ad Anibaldum approbans diffinitionem, quam ex S. Augustino colligit Magister. *Sacramentũ est inuisibilis gratiæ visibilis forma, cuius similitudinem gerit, & causã existit.* ¶ Quinto idẽ docet in hac quæst. nam in art. 1. dicit, sacramẽtum esse in genere signi: & in secundo simul collocat in genere causæ. Denique id expressit quæst. 62. art. 1. ad 1. docens, sacramenta nouæ legis *habere perfectè rationem sacramenti, inquantum ordinantur ad aliquid sacrum, non solum per modum signi, sed etiam per modum causæ.* Ergo completè, & adæquatè loquendo de sacramentis, debent simul collocari in genere signi, & in genere causæ. ¶ Ideoque in Catechismo Romano sacramentum diffinitur: *Est res subiecta sensibus, quæ Dei institutione, sanctitatis, & iustitiæ, tum significandæ, tum efficiendæ vim habet.*

16 Idem videntur tenere S. Bonauentura, & Scotus, & alij antiqui, & moderni Theologi, quos vsque ad viginti, congerit, & sequitur Auersa hic sect. 3. vndecim probans argumentis. Quorum plurima solũ probant realiter sacramenta nouæ legis esse signa, & causas. Quod nullus Catholicus negat: nec amplius plures ex his, quos refert Authoribus, docent. Lugo tamen disp. 1. sect. 2. concl. 2. expressè constituit omne sacramẽtum simul in genere signi, & in genere causæ. Quod & docet sect. 3. n. 25. Subdit tamen n. 28. congruentias propter quas potius debeat poni sub genere signi, quam sub genere causæ. Per oppositum opinatur Bauni trac. 1. q. 4. quod si sacramentum sumatur totaliter, & complete, vt est ens morale, potior est in eo ratio causæ, quã signi: quia a sacrando dicitur. Videturque fauere Suar. sec. 1. ante 2. cõc. licet sec. 2. in fine, magis faueat Lugo, vel secũdæ sententiæ.

17 Huic etiam sentẽtiæ videtur subscribere Cano Relect. de sacram. p. 1. §. *Tertium fundamentum*, docens, sacramenta esse signa sanctificationis practica, quę scilicet ipso vsu adhibentur ad sanctificandum. Nam cum sit duplex signum sanctitatis; alterum speculatiuum, vt nomen, sanctum, vel sanctificans: alterum practicum, quod non solum significat sanctificationem, verũ & exibet; vt baptismus exterior; sacramentum non signum speculatiuum sed practicum est. Probat ex cap. *Multi*. 1. q. 1. Item, quia nisi ita esset, plura in noua lege essent, quã septem sacramenta: quando quidem sacrarum rerũ signa speculatiua plura sunt. Præterea, in sensu, quo Scholastici disputant de sacramẽtis, spirituales, & sacras medicinas intelligere cogimur: quæ nisi signa practica, & sanctificatiua sint, intelligi nulla ratione possunt. Est igitur *Sacramentum sacrum, & occultum signum ad sanctificandum institutum.* Cum ergo sacramentum sit practicum, inquantum causat, quod significat, iuxta hoc erit in genere signi, & causæ simul.

18 Nihilo minus alij multi docẽt sacramenta essentialiter, & quidditatiuè solum esse in genere signi, & nõ in genere causæ: quia causalitas est proprietas, vel accidẽs propriũ sacramentorum nouæ legis. Tribuitur D. Thomæ hic art. 1. quatenus absolutè collocat sacramentum in genere signi. Tenentque expressè Soto in 4. dist. 1. q. 1. art. 1. §. *Ex his ergo*. Nuño art. 1. concl. 1. & art. 2. dub. 2. ad 2. Cabrera disp. 1. & 2. & Araujo art. 1. dub. 1. concl. 3. dicens hoc esse certum certitudine conclusionis Theologicæ, quod & docet M. Gaspar Ruyz hic dub. 1. conc. 2. Quam censuram nescio vnde desumpserunt; nec eam adhiberent, si quæ pro parte contraria adduximus, ponderassent, aut vidissent. Sentẽtiam tamen tenet Serra art. 1. conc. 1. addens cõc. 3. non esse de ratione sacramẽti esse signum practicum. Quia S. Tho. ad 1. ait, *non oportet quod sacramentum semper importet causalitatem.* Et quia sacramenta veteris legis non efficiebant, quod significabant. Tenet etiam principalem sententiam Suar. disp. 1. sect. 2. fine, quem non bene pro se refert Auersa. Vazq. disp. 128. cap. 3. & 4. & 5. Alanus p. 2. de Sacrament. c. 2. & 3. Coninch in præsentiar. 1. ibi Matthæus Kellisonus, & Carrageña disp. 1. diffic. 3. & Aug. Bernal hic disp. 2. sec. 1. n. 2. & à n. 19. vsque 34. & alij.

19 Probari solet authoritatibus adductis in primo præsuppositio. Ratione arguit Soto, quia sacramenta sunt in hoc instituta, vt per ipsa, ceu per religionis professionem, beneficiũ salutis confiteamur, quod nobis Deus sub illis impendit. Quod autem sacramenta causæ ejusdẽ nostræ salutis existant, ad necessariam confessionem fidei, & religionis mi-

nimè

nime pertinet: sed sub disputationem cadit: estque priuilegium sacramentorum nouę legis. Ob idque sacramētū non ponitur in genere causæ. Genus enim est de substantia rei.

20 Secundo probat ex definitione, seu descriptione sacramenti, quæ refertur cap. *Multi* 1. q. 1. vbi sacramenta ob id dicuntur, quia sub tegumento corporalium rerum diuina virtus secretius operatur salutem. Non ergo est de substantia sacramēti, quod sit causa: sed quod sit signum effectus, quem illic diuina virtus secretius operatur.

21 Tertia ratio sumitur ex eodem Soto, §. *Animaduertendum ergo*: quia genus vniuoce prædicatur, & essentialiter quidditatiuè de omnibus sub genere contentis. Sed sola ratio signi, & non ratio causæ prædicatur quidditatiuè, & vniuocè de omnibus sacramentis: ergo sacramēta essentialiter sunt in genere signi, & non in genere causæ. Probatur minor: quia ratio sacramenti dicitur vniuocè de omnibus, quia vetera vere, & proprie erant sacramenta, & eorum religio erat vniuocè catholica cum nostra, & sacramentis in illa religione adunabantur. Similiter ratio signi sanctitatis est omnibus vniuoca: quo circa illa, tam proprie fuerunt sacramēta, quam nostra. Ratio tamen causæ propriè solum conuenit sacramēris nouæ legis, quorum est proprium causare gratiam, quā significant. Ergo hæc enunciatio: *Sacramentum est signum*: essentialis prædicatio, & quidditatiua est: sicuti hæc: *Homo est animal*. Hæc vero, *Sacramentum est causa gratiæ*; est prædicatio indirecta, & accidentaria; sicut hæc: *Animal est risibile*. Sed si dicas, *Sacramentum Euangelicum est causa gratiæ*, est prædicatio proprij. veluti si dicatur, *homo est risibilis*.

22 Quarto probant alij, quia forma sacramenti determinat materiam: sed solū determinat vt significatiua: nam vt causatiua solum respicit gratiam vt effectum, nō materiam vt subiectum: ergo sacramentum essentialiter est signum. Deinde, quia ratio signi est prior, & in qua fundatur causalitas: ergo est genus.

23 Demum arguit Bernal sect. 1. §. 5. quia non est idem conuertibiliter proprie sacrare, & propriè sanctificare. Templa enim, & aræ, & sacrificalia vasa, & sacerdotales vestes, & id genus alia propriè sacrantur, & nō propriè sanctificantur. Sacramentum, nec est essentialiter sanctificatiuum subiecti, nec collatiuum gratiæ; benè tamen sacratiuum: quia sacrare non est veram dare sanctitatem: ergo quamuis sint ceremoniæ sacræ, non sunt in genere causæ, sed solum in genere signi.

24 Arguit etiam Lugo sec. 3. n. 28. quia sacramenta magis debent explicari in ordine ad illos, quibus applicantur, apud quos debent sibi maiorem authoritatem cōciliare. Sed sacramenta antiqua in illis, in quibus applicabantur, non causabant vera gratiam internam: sed solum inseruiebant illis tāquā signa, quibus possent intelligere gratiam futuram: ergo hinc prouenit, quod à potissimo munere, quod exercebant, magis æstimantur signa, quam causæ. Et licet sacramēta noua omnia causent gratiam insuscipiente: quia tamen non omnia sacramēta noua, & vetera hoc habent; mærito loquendo de sacramento in communi, prout comprehendit omnia sacramenta, potius constituūtur in genere signi, quam in genere causæ. Sicut Eucharistia est cibus spiritualis, quia vt sic est nobis vtilior, quam sub genere alimenti materialis, & corporei.

§. III.
Dubij resolutio.

25 CÆterum in hoc dubio magna dissensio Authorum nascitur ex æquiuocatione terminorum: & ideò vt vocū proprietas, & res ipsæ explicatæ maneant, duæ voces analogam solam importantes conuenientiam, sunt distinguendæ; quia ex illis totius dubij decisio pendet. Cum sacramentū dicatur à *sacro*, sicut *sacrum* dicitur multipliciter, sic sacramentum non vnam habet acceptionem. Dicitur enim sacrans formaliter ipsa forma sanctitatis, dicitur sacrans significatiuè, quia est sanctitatis signum, dicitur sacrans effectiuè, quia est instrumentum sanctitatis. Quod exemplo iani declarat S. Thom. hic art. 1. Cum etiam causarum diuersa sint genera; & respectu sacramētorum quædam verificētur propriè, & quædam impropriè. Ideò distinguere oportet causam strictè, & propriè sumptam: quæ in præsenti est sola causa efficiens instrumentalis, per quem modum dicemus infra q. 62. art. 1. sacramenta nouæ legis esse causas gratiæ. Et causam latè sumptam, quæ est causa moralis, vel promittens, vel sacrans formaliter: quia licet sacrare distinguatur à sanctificare strictè, non multum differt à sanctificatione legali; & impropria. Has duas distinctiones præoculis habendo, facilem iudico dubij decisionē, & antiquorum Doctorum concordiam.

26 Dico ergo primo, loquendo de causa strictè sumpta, pro causa efficiente instrumentali, sacramentum vt sic non est in genere causæ: sacramenta tamen nouæ legis essēntialiter sunt in genere causæ. Prior pars videtur

tur expreſſa in Concilio Florentino ſub Eugenio Quarto, poſt vltimam ſeſsionem, §. *Quinto Eccleſiaſticorum*, vbi aſsignatur differẽtia inter ſacramenta antiquæ, & nouæ legis, quod *illa non cauſabant gratiam; ſed eam ſolum per paſsionem Chriſti dandam figurabant: hæc vero noſtra, & continent gratiã, & ipſam digne ſuſcipientibus conferunt*. Vbi ſi ſermo eſſet de cauſalitate morali, vel impropria, ex nulla parte vera eſſet differentia: exponẽdo vero de cauſa ſtrictè, clariſsima eſt differẽtia. Et Tridentinum Concilium ſeſſ.7.can.2.damnat, qui dixerit, *Sacramenta nouæ legis non differre à ſacramentis antiquis*. Et Can.6.definit ſacramenta nouæ legis *continere gratiam, quam ſignificant*; & illam non ponentibus obicem cõferre. Ergo vtraque pars aſſertionis conformis eſt duobus Concilijs.

27 Vtramque expreſsit S. Tho. q.62. art.1.ad 1.dicens, *quod cauſa inſtrumentalis, ſi ſit manifeſta, poteſt dici ſignum effectus occulti; eo quod non ſolum eſt cauſa, ſed etiam quodammodo effectus, inquantum mouetur à principali agẽte. Et ſecundum hoc ſacramenta nouæ legis ſimul ſunt cauſæ, & ſigna: & inde eſt, quod ſicut communiter dicitur, efficiunt, quod figurant. Ex quo etiam patet, quod habent perfectè rationem ſacramenti, inquantum ordinantur ad aliquid ſacrum, non ſolum per modum ſigni, ſed etiam per modũ cauſæ.* ¶ Hic S. Tho. totam concluſionẽ docet, & eius rationem aſsignat ex propria notione ſacramenti, & ex communi Theologorum illius temporis. Nam eſſe ſigna practicè efficientia, quod figurant, eſt excellentia, quam Deus ſolis reſeruauit ſacramentis nouæ legis, & denegauit ſacramentis antiquis. Sed id quod eſt eſſentiale vni ſpeciei ſub alternæ, non debet poni in ratione generica illi, & alijs communi, quia differentiæ ſunt extra eſſentiam generis. Ergo ſacramẽtum in cõmuni nõ collocatur in genere cauſæ efficientis inſtrumentalis. Quod latius patebit q.62. & hoc confirmant argumenta ſecundæ ſententiæ. Nec contra vrgent argumenta primæ, quia multæ ex illis diffinitionibus dantur de ſolis ſacramentis nouæ legis.

28 Vnde Paludanus in 4.diſt.1.q.2.art. 2.nu.11.ait, quod illa diffinitio, *Sacramentum eſt inuiſibilis gratiæ, viſibilis forma, ita vt imaginẽ gerat, & cauſa exiſtat*: non conuenit ſacramentis veteris legis, ſicut nec perfectè ratio ſacramẽti, vt Magiſter in littera inducit. Idẽ patet de diffinitione, quæ habetur in Cathecismo Pij Quinti. Imo fauet modus loquendi Concilij Tridentini ſeſſ.13.cap.3.de ſolis ſacramentis nouæ legis. Magiſtri diffinitionẽ accipiens. Ideoque ſola illa ſunt ſimpliciter in genere ſigni; & in genere cauſæ propriè ſumptæ.

29 Dico ſecundo, loquendo de cauſa late, pro cauſa morali promiſsiua, & ſimul pro cauſa formali ſacratiua, ſacramentum in cõmuni eſt ſimul in genere ſigni, & in genere cauſæ; & ſic quodammodo omnia ſunt ſigna practica. Ita omnes adducti pro prima sẽtentia, quorũ fundamenta, in hoc ſenſu, pro ut iacent, admittuntur. Nec contra ea vrgẽt argumenta ſecundæ ſententiæ, quia ſolum vim habent ſumendo cauſam ſtrictè.

30 Prior pars colligitur ex Cõcilio Florẽtino dicente, quod vetera ſacramenta gratiã *per Paſsionem Chriſti dandam figurabant*. Et S. Aug. ſuper Pſal.73. docet, quod *illa promittũt Saluatorem, noſtra dant ſalutem*. Quod & docet ſuper Pſalm.39. & lib.19. cõtra Fauſtum cap.13. & 14. to.6. Et adducitur a D. Thom. 3.p.q.38.art.6.ad 5. qui & videatur 4. contragentes cap.57. Ideoque D. Paulus ad Hebræos 8.ver.6. & cap.11.ver.13. appellat *repromiſsiones*, quia per illa ſacramẽta, id quod Deus promiſerat, continuo renouabat, repromittendo quotidie; qua de cauſa dicitur *lex vmbra futurorum* ad Hebræos 10. & 1. ad Corint 10. quod *omnia in figura cõtingebant illis*. Patresque, & Theologi communiter dicunt illa ſacramenta fuiſſe promiſsiua.

Ex quo arguit Lugo ſect.2.n.17. illa ſacramenta non fuiſſe mere ſpeculatiua gratiæ, ſed practica, nam promiſsio rei non ſe habet mere ſpeculatiue, ſed practice: nam qui promittit, poſtea mouetur à ſua promiſsione ad implẽdum, quod promiſsit; atque adeo promiſsio eſt etiam cauſa moralis rei promiſſæ: omnis enim promiſsio habet moralem vim ad mouendũ eum, qui promiſsit vt impleat promiſſa. Cum ergo omnia ſacramenta anti qua fuerint promiſsiones, ſeu ſigna, quibus Deus quaſi in figuris promittebat Chriſtũ, & noſtram ſalutem, conſequens eſt illa fuiſſe ſigna practica, & cauſatiua gratiæ iuſtificãtis, quæ nobis datur.

31 Sed hæc doctrina niſi aliquid ei addatur, non videtur ſufficiens, quia dixim⁹ cũ D. Thoma art.2.ad 2. quod cæremoniæ, & ſacrificia, & ipſa geſta Patrum antiquæ legis promittebant Chriſtum; quia omnia illa erant vmbra futurorum bonorum: & tamen non omnia erant ſacramenta: ergo cauſalitas ſacramentorum, non conſiſtit in ſola promiſsione.

32 Ideoque nos addimus ſecundam partem: quia docet S. Thomas 1.2.q.101.ar.4. ſacramenta ſuſcipientem conſecrare, & q. 102.art.5. ait. *Sacramenta propriè dicuntur illa, quæ adhibentur Dei cultoribus ad quandã conſecra*

secrationem; per quam scilicet, deputatur quodãmodo ad cultum Dei. Et in hoc sensu docet S. Thomas in 4. dist. 1. q. 1. art. 1. q. 1. *Sacramentum importare sanctitatem actiuè.* Quod loquẽdo de causalitate effectiua, nõ semper est verum; loquendo tamen de causa latè pro causa formaliter sacratiua, de omnibus verificatur, vt notat S. Tho. hic ar. 1. ad 1.

33 Sed contra priorem partem opponit Bernal sect. 1. §. 4. n. 28. contra Lugo intendens probare ipsum nõ loqui consequenter; & quod vetera sacramenta nõ fuere promissiones gratiæ per noua dandæ: nam fuerunt signa prognostica, & supponebant gratiam illam futuram: ideo namque instituta fuerunt in signa futuræ gratiæ, quia gratia futura erat. Institutio autẽ rei in signum prognosticum, valdè differt ab institutione rei in signũ promissiuum. Prior enim est: volo vt posita Circuncisione, intelligant homines gratiam supernaturalem Baptismalem esse futuram: posterior autem est; volo per hoc signum obligari ad gratiam Baptismalẽ tribuendam. Istæ institutiones sunt valdè diuersæ, & independentes, & separabiles: ergo ex vna non infertur alia; quia signum prognosticum est signum speculatiuum, & non promissiuum. ¶ Præterea vt sacramenta vetera Christum, aut sacramentorum gratiam causarent moraliter, debebant esse priora illis in ratione promissionis. Sed non fuerunt priora, sed posteriora; vetera enim sacramẽta, cum essent ordinis supernaturalis, & post peccatum, instituta fuerunt propter Christi mæritum: ergo supponebant Christum futurum: ergo non illum causabant, aut causarunt: ergo sacramenta vetera non fuere promissiones gratiæ per noua dandæ. Quod prosequitur à n. 32. vsque 34.

34 Respondetur, quod causalitas promissiua non est causalitas rigorosè, sed latè, & moraliter, & hoc modo aliquid potest causare antequam sit physicè, quia causa finalis causat in apprehensione animæ. Et sic explicat S. Thomas 3. p. q. 6. art. 3. ad 3. antiquos *per fidem Christi iustificatos, etiam antequam eius anima esset plena gratia, & veritate.* Et q. 62. artic. 6. docet antiqua sacramenta non habuisse virtutem physicam à Christo; benè impropriam, & moralem: *Nam sacramenta veteris legis, erant quædam illius fidei protestationes, inquantum significabant passionem Christi, & effectus eius.* Et q. 68. artic. 1. ad 1. latè exponit, quod conuenienter antiquo tempore fidem in Christum protestabãtur fideles, signo, seu sacramento Circunsionis, quam nunc protestamur sacramento Baptismi: nam alio signo *manifestatur fides rei iam præsentis, quam demonstraretur quando erat futura: sicut etiam aliis verbis significatur præsens, præteritum, & futurum.*

35 Quamuis autem nõ omne signum fururi sit practicum; tamen quando significatio est simul renouatio promissionis, est causalitas, non propria, & physica, sed impropria & moralis: vnde coniungitur significatio cum promissione, & signum cum causalitate promissiua. Sicut arcus est signum serenitatis, & simul est renouatio promissionis diuinæ. Non autem facimus vim in sola priori parte, quia promissio gratiæ non explicat aliquid peculiare sacramentorum, & distincti uum eorum ab alijs ceremonijs.

36 Dico tertio, quatum attinet ad modum loquendi, sacramenta in communi rectè dicuntur esse in genere signi: quia hæc ratio est prior: & conueniens omnibus in proprietate, & rigore: ratio vero causæ in rigore non conuenit omnibus; sed tantum sumpta impropriè. Vnde S. Thomas loquendo de Sacramentis veteris legis: & exponens qualiter sanctificarent, docet 3. p. q. 62. ar. 6. ad 2. *quod illa sanctificatio erat figuralis: per hoc enim sanctificari dicebatur, quod applicabantur cultui diuino secũdum ritum veteris legis, qui totus ordinabatur ad figurandum passionem Christi.* Loquendo autem de sacramentis veteris legis, rectè dicuntur essentialiter, & quidditatiue, & esse in genere signi, & in genere causæ. Et vt paucioribus verbis id exprimerent; rectè dixerunt Cano, & alij esse signa practica gratiæ. Vetera vero fuerunt practica secundum quid. Vnde in rigore, rectè negat Serra esse de ratione sacramenti esse signum practicũ, quamuis nos ad æquiuocationem vitãdam, non nisi cum distinctione data negemus, vel concedamus; vt tandem etiam Serra in fine 3. conc. Soto tamen art. 2. §. *ex hac*, soli Circunsioni concedit fuisse practicum sacramẽtum, quia Deus in illa dabat gratiam: quod reliqua non habebant. Per quæ argumẽta soluta manent.

37 Ad rationem dubitandi propositam n. 13. respondet Auersa sect. 3. in fine §. *Iam vero*, significationem in communi sumptã, abstrahendo à significatione faciendi, & cognoscendi, siue à significatione causatiua, & ostensiua, se habere, tanquam genus quoddã superius sacramenti. Significationem autẽ causatiuam, siue ad faciendum, esse differentiam essentialem determinatam Sacramenti, in ordine scilicet, ad sanctificationem hominis. Significationem demum ostensiuam se habere tanquam proprietatem consequẽtem ad essentiam: ex eo enim, quod sacramentum facit hominem sanctum, facit con-

ſequenter vt id cognoſcatur.

38 Cæterum hæc ſolutio videtur inſufficiens, niſi amplius explicetur: quia dum nō explicat qualiter vna ſpecies poni poſsit ſub duobus generibus non ſubalternatim poſitis, nempè ſub genere ſigni, quod eſt relatio, vel ens rationis, & ſub genere cauſæ, quę pertinet ad qualitatem, argumentum inſolutū reliquit. Quia nec genus qualitatis, aut ſpecies illius poſſunt eſſe differentiæ eſſentialiter contractiuę relationis, vel entis rationis. Quod tamen videtur admittere hæc ſolutio.

39 Quo circa Soto, §. *Animaduertendū ergo*, quem ſequuntur Nuño, & Araujo dub. 1. n. 15. & n. 17. ad 2. nec ipſa ſacramenta nouæ legis admittit eſſe quidditatiuè, directè, & formaliter ſimul in genere ſigni, & in genere cauſæ: ſed ait quod quidditatiuè ſūt ſigna, & quod cauſare eſt proprietas: hanc autē non eſt inconueniens addere aliquod accidens ad diuerſum genus pertinens. Sicut locus in communi eſt in genere quantitatis, quia eſt ſuperficies; & tamen locus naturalis addit qualitates conſeruatiuas locati: iuxta ea, quę diximus lib. 4. Phyſ. q. 1. nu. 33. & q. 3. n. 16. & 17. Tandem Cabrera art. 1. diſp. 2. §. 6. latè docet cauſalitatem non eſſe paſſionem, neque accidens commune: ſed eſſe modum completiuum ſignificationis ſacramentalis. Quod & docet Ruyz dub. 1. conc. 7. & dub. 2. conc. 3. & 4.

In hac ſolutione nil diſplicet, niſi quod non reperio firmum argumentum, quo probetur ſacramenta nouæ legis non eſſe eſſentialiter cauſas: quia cum eorum eſſentia ſit ex inſtitutione Chriſti: & ille æquè primo voluerit eſſe ſigna practica efficientia, quod ſignificant; ideo ſimul eſſentialiter voluit eſſe in genere ſigni, & in genere cauſæ.

40 Ad argumentum ergo reſpondetur cum D. Tho. q. 73. art. 2. docente cum Philoſopho 5. Metaph. text. 9. quod vnum per ſe dicitur multis modis, vel quod eſt indiuiſibile, vel quod eſt continuum, vel quod eſt perfectum, ad cuius integritatem plura concurrunt: ſiue ſit totum naturale, ſiue ſit totū artificiale, ſiue ſit totum phyſicum, ſiue totum morale. In totis autem integralibus artificialibus moralibus cōcurrunt in eſſe phyſico res diuerſorum generum; & tamen faciunt vnū per ſe, quia ſe habent ordine quodam. Et hac via exponit Sanctus Thomas hic art. 6. ad 2 quod ex rebus, & verbis, *quæ ſunt diuerſorum generum, quantum pertinet ad naturam rei*, ſeu in eſſe phyſico, fit vnum ſacramentum, inquantum vnum ſe habet vt materia determinabilis, & aliud quaſi forma determinans.

41 Hoc quod dicitur de compoſitione ſacramenti quaſi phyſica, pariter ſuo modo procedit in compoſitione illius metaphyſica, quia ex parte ſubſtracti materialiter præſuppoſiti ponitur cæremonia, & ex parte formæ genericæ, primo ponitur ſignificatio; & ceremonia cum ſignificatione ponitur ſubſtractum noui generis cauſæ. Et hæc omnia concurrunt ad integrum, & perfectum ſacramentum. Quod totum complecti tur S. Thomas q. 62. art. 1. ad 1. illis verbis. *Ex quo etiam patet, quod habent perfectè rationē ſacramenti; inquantum ordinantur ad aliquid ſacrum, non ſolum per modum ſigni, ſed etiā per modum cauſæ.* Habemus aliquale exemplum in moneta, quæ conſtat phyſicè ex materia, & forma æris, & totum hoc compoſitum eſt ſubſtractum formæ artis, ſeu ſiggili regij: & moneta ſiggillata habet ſe de materiali reſpectu impoſitionis dantis valorem, & ſignificationem vltimam, & moralem cauſalitatem: etſi haberet cauſalitatem phyſicam inſtrumentalem, vt habēt noſtra ſacramenta, etiam poſſet alias formas determinare: quia ad hæc compoſita artificialia componenda omnia hæc ſolent concurrere.

42 Sed obijcies authoritatem S. Thomæ in 4. diſt. 22. q. 2. art. 2. q. 2. dicētis, quod in ſacramentis, in quibus eſt materia, & forma, *ſignificatio eſt ex parte materiæ principaliter, ſed efficacia ex parte formæ.* Quod & indicat in 4 diſt. 2. q. 2. art. 1. Sed efficacia ſacramentorum conuenit ratione virtutis effectiuæ: ergo ratio cauſæ prior, & formalior eſt in ſacramentis, quam ratio ſigni, quæ ſe tenet ex parte materiæ. ¶ Reſpondet Bergomenſis in Concord. dub. 1094. quod vtrūque habet à forma ſimpliciter, ſed à materia ſecundum quid: quia dicit S. Tho. in 4. diſt. 3. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 3. quod *baptiſmus inquantum eſt ſacramentum eſt in genere ſigni, vel cauſæ: & in hoc genere conſtituitur per formam verborum, à qua habet ſignificationem, & efficaciam ſacramentalem.* ¶ Hanc ſolutionem reijcit Araujo art. 2. dub. 2. in fine, quia cum ſignificatio ſit formalis ratio in ſacramētis, non videtur congruum aſſerere, quod ſimpliciter ſacramenta habeant illam à materia. ¶ Hæc tamen replica imponit Bergomēſi ſolutionem è diametro oppoſitam illi, quam ipſe tradit, & Araujo retulerat: nā expreſſe dicit Bergomenſis, quod ſignificatio, & efficacia ſimpliciter eſt à forma, & à materia ſolum ſecundum quid.

Vrgentius contra eum poteſt obijci, quod non ſaluat relata verba S. Thomæ expreſſe dicentis, quod *ſignificatio eſt ex parte materiæ*

prin-

principaliter: ergo est ex parte materiæ simpliciter, & non secundum quid: quia non bene cohæret, quod sit ex parte materiæ principaliter, si est ex parte illius solum secundū quid.

43 Aliter respondet ipse Araujo, quod si consideretur totum sacramentum vt substractum virtutis causatiuæ, sic significatio est ex parte materiæ, causalitas vero ex parte formæ: & hoc voluit docere S. Thomas illa distinct. 22. At vero dist. 3. considerauit S. Thomas materiam sacramētorum vt substernitur significationi vt formæ essentiali, & causalitati vt accidenti: & vtrumque est ex parte formæ: hæc enim ad sacramentum vt ad subiectum comparatur.

44 Sed aliter melius respondetur, & magis ad mentem D. Thomæ, quod vt ipse aduertit hac 3. p. q. 86. art. 6. omne sacramentum producit effectum suum, non solū virtute formæ, sed etiam virtute materiæ, quia ex materia, & forma fit vnum sacramētum, vt declarat artic. 6 Sed tamen per quādam appropiationem, significatio tribuitur materiæ, quia proportionaliter ad illam est institutus conferendus effectus. Efficacia verò apponitur formæ, quia illi competit vis causatiua inquantum materiæ determinatę per significationem formæ, dat Deus motionē, vel qualitatem trāseuntem causantem effectum instrumentaliter. Sola lectione S. Thomæ, absque alia ponderatione, fit manifestū hanc expositionem esse ad eius mentem.

45 Dubium hoc aliquanta prolixitate tractaui; quia video à multis magna æquiuocatione confundi: & est dicendorum in toto tractatu fundamentum: quod debet esse stabile, & firmum. Et principia nulla debent æquiuocatione confundi, & ad conclusiones deducendas inutilia reddi.

DVBIVM II.

Vtrum sacramenta sint signa ad placitum?

§. I.

De facto sunt signa ad placitum.

1 DIco primo, sacramenta sunt signa ad placitum significantia ex diuina institutione. Ita Hugo de S. Victore lib. 1. de Sacramentis parte 9. cap. 2. quem refert, & sequitur S. Thomas q. 64. art. 2. ad 2. & hic q. 60. art. 5. Et Theologi communiter probāt: quia sacramenta sunt signa sensibilia gratiæ; sed nulla res sensibilis ex natura sua significat gratiam; siquidem est forma supernaturalis: ergo necesse est, quod hæc significatio illi superueniat ex Dei libera institutione.

Ab ista certa, & communi Theologorum sententia solum inuenio deuiare P. Augustinum Bernal disp. 1. de Sacramentis sec. 1. nu. 50. vbi ait. Sacramentum pro formali non est signum sanctitatis ad placitum, sed naturale. Quia sacramentum pro formali dicit rationem signi pro formali: sed signum pro formali non est signum ad placitum, sed naturale: quia signum pro formali dicit formam repræsentatiuam, quæ est impositio Reipublicæ, quæ ex se, & intrinsece repræsentat naturaliter, nec alia impositione indiget: nec iste respectus est contingens, sed essentialiter, & naturaliter ei conueniens. Ergo sacramentum pro formali signum naturale est. ¶ Sed hactenus in scholis inauditum, paradoxum, & in terminis implicatorium est, quod signum ad placitū, formaliter inquantum tale, constituatur per formā speciei sibi oppositæ: est enim idem ac dicere, quod forma lucidi, vt lucidum est, sunt tenebræ, & quod forma alibi est nigredo, & forma rationalis est irrationale. Et tota æquiuocatio est, quia formā significare ad placitū, vel naturaliter non sumitur ex habitudinē ad rem significatam: quia sic omne signū essentialiter respicit signatum, sicut relatio suum terminum: sed sumitur ex habitudine formæ ad subiectū, & ex causa dante esse: nā si sit contingens, & libera, est signum ad placitum: si causa est necessaria, & similitudo est realis, est signum naturale. Ergo omnino dicendum sacramenta esse signa ad placitū, vt tandem fatetur n. 53.

2 Dices, hæc verba: *Ego te absoluo à peccatis tuis*: ex significatione humana secluſa, quauis institutione diuina; significāt veram solutionem à vinculo peccatorum: hoc enim concipiet quilibet latinus ignarus diuinæ institutionis: ergo sacramentorum significatio non est ex sola diuina institutione.

Respondetur, quod suppositā significatione humana, institutio diuina determinauit illa verba pro forma Sacramenti Pœnitentiæ, & dedit eis vim effectiuam, & contulit vt haberent veritatem practicā in non ponere obicem: quam veritatem, secluſa diuina institutione, non haberent: temeraria eim esset illa hominis vox: siquidē authoritate propria, nemo potest dimittere peccata nisi solus Deus. Significatio ergo specularia, & popularis præcedit significationem sacramentalem à Deo institutā, & virtuosam effectam.

3 Potest item probari conclusio, quia

Deus

Deus ſicut inſtituit has res ſenſibiles pro forma ſacramẽtorum, poſſet alias longe diuerſas aſſumere: quia ablutio media aqua corporali facta, non habet connexionem cum emundatione ab originali peccato, quæ fit per gratiam baptiſmi. Poſſet item Deus vel ſe abſolutè, quod illorum ſacramentorũ inſtitutio ceſſaret: quamuis ex ſuppoſitione ſuæ promiſſionis Eccleſiæ factæ, id iã ſit impoſsibile. Sed abſolutè id poſſet, ſicut de facto antiqua ſacramenta ceſſarunt nouis ſuperuenientibus: ergo ſacramentorum ſignificatio, & efficacia eſt ex libera inſtitutione diuina.

4 Sed obijcies: nam res ſenſibiles naturaliter quædam repræſentant: & aſſumũtur in ſacramentis illę, quæ magis aptantur ad proprios ſacramenti effectus: vt in Baptiſmo aqua, quæ abluit, & mundat, aſſumitur ad ſignificandam ſpiritualem ablutionem. Et in Euchariſtia panis ſignificat ſpiritualẽ nutritionem, & ſic de alijs: ergo ſacramenta non ſignificant mere ad placitum, ſed naturaliter. Et ideo Magiſter in diffinitione Sacramenti poſuit, *vt imaginem gerat*: & Hugo Victorinus relati dub. 1. n. 15. appoſuit illã particulam: *& ex ſimilitudine repræſentans.* Quæ omnia videtur tradere S. Auguſtinus Epiſt. 23. dicens. *Si Sacramenta quandam ſimilitudinem earum rerum, quarum ſacramenta ſũt non haberent, omnino ſacramẽta nõ eſſent.* Quod & docet de Cathec. rud. c. 26. Ergo non ex ſolo beneplacito, & inſtitutione Dei extrinſeca, ſed ex naturali ſimilitudine ſacramenta ſignificant.

5 Ad argumentum reſpondet S. Thom. q. 64. art. 2. ad 2. *quod res ſenſibiles aptitudinẽ quandam habent ad ſignificandos ſpirituales effectus ex ſui natura: ſed iſta aptitudo determinatur ad ſpecialem ſignificationem ex inſtitutione diuina. Et hoc eſt, quod Hugo de S. Victore dicit, quod ſacramentum ex inſtitutione ſignificat. Præelegit tamen Deus quaſdam res alijs ad ſignificationes ſacramentales, non quia ad eas contrahatur eius effectus; ſed vt ſit conuenientior ſignificatio.* Hæc ibi. Et in 4. diſt. 1. q. 1. art. 1. q. 5. ad 4. ait. *Etſi repræſentatio, quæ eſt ex ſimilitudine naturalis proprietatis importet aptitudinem quandam ad ſignificandum: attamen determinatio, & complementum ſignificationis ex inſtitutione eſt.* Quæ doctrina S. Thomæ communiter acceptatur a Theologis docẽtibus quod ſignificatio completa, & determinata ſacramentorum eſt ad placitum ex diuina inſtitutione. At vero ex natura rei præcedit quædam aptitudo, & ſimilitudo proportionalis, & analoga vt ſic inſtitutio ſit conuenientior, & aptior, & magis acommodata ſignificationi naturali.

6 Solus Lugo diſp. 1. ſect. 3. nu. 33. obijcit hanc doctrinam non eſſe vniuerſaliter veram: nam ad ſignificandam gratiam, quam coniuges accipiunt ad onera coniugij ſuſtinenda, non habet maiorem proportionem matrimoniũ, aut materia, & forma, vel verba, quibus perficitur, quam reliquæ omnes actiones, & contractus humani habeant ad ſignificandam etiam gratiam neceſſariã ad illas actiones rectè faciendas: neque enim materia, aut forma, ſeu verba, quibus matrimonium perficitur, indicant ex ſe vllo modo illam gratiam, ſed merum contractũ humanum. Ergo in matrimonio non inuenitur ſimilitudo aliqua cum effectu gratiæ, quem cauſat.

7 Reſpondetur, quod ante inſtitutionem non eſt ſimilitudo vniuoca, & in actu, ſed ſolum radicalis, & in potentia, & in aptitudine quadam vt cõgruè aſſumatur. Hæc autem æquè reperitur in matrimonio ac in alijs ſacramentis: ſicut enim proportionem habet radicalem, vt ſignificet vnionẽ Chriſti cum Eccleſia, quia amor coniugum ſignificat maximam Chriſti Charitatẽ cum Eccleſia ſua ſponſa: vnde Apoſtolus ad Eph. 5. ait. *Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto, & Eccleſia*: quamuis ante Chriſti inſtitutionem hæc ſignificatio non ſit actualis, & eo modo quo exigitur ad ſacramẽta nouæ legis. Ita contractus naturalis matrimonialis ad indiuiduam vitæ conſuetudinem retinendam, habet aptitudinẽ vt Deus coniugibus det mutuum amorem Charitatis, & gratiæ ad onera matrimonij ſuſtinenda. Alij autem contractus de facto non ſunt inſtituti, & eleuati à Deo ad rationem ſacramenti; ideoque non ſignificant, neque cauſant gratiam. *Cum autem in matrimonio* (vt ait D. Thomas in 4. diſt. 26. q. 2. art. 3.) *detur homini ex diuina inſtitutione facultas vtẽdi ſua vxore ad procreationem prolis, datur etiam gratia, ſine qua id conuenienter facere non poſſet.* Et ad 1. rectè ait, *quod ſicut aqua baptiſmi habet, quod corpus tãgat, & cor abluat, ex tactu carnis Chriſti. Ita matrimonium hoc habet ex hoc, quod Chriſtus ſua Paſſione illud repræſentauit; & non principaliter ex aliqua ſanctificatione ſacerdotis.*

8 Quantum vero ad authoritatem S. Auguſtini ex epiſt. 23. eum exponunt ex doctrina S. Thomæ relata num. 5. fere cõmuniter authores; nempè Soto in 4. diſt. 1. q. 1. articulo 1. §. *Tametſi*. Nuño, Cabrera, & Araujo art. 1. & Serra conc. 2. in fine. Bellarminus lib. 1. de Sacramentis cap. 9. Suar. hic diſp. 1. ſect. 3. poſt 2. conc. & alij frequẽter;

quia

quia licet Deus quamcumque rem ſenſibilē poſſet pro materia ſacramenti aſſumere, & ei vim ſignificandi, & cauſandi dare; vt tamen aptior, & conuenientior eſſet inſtitutio, aſſumpſit res habentes ſimilitudinē proportionalem cum ſanctitate à ſacramento ſignificata, quam ſimilitudinem ſi non haberent, non aſſumerentur de facto à Deo. Hūc que ſenſum faciūt illa verba, quod ſi illā *non haberent, omnino ſacramenta non eſſent*. Similitudo tamen proportionalis eſt cauſa analoga, & inſufficiens ad actu ſignificandum rem ſacram: & ideo *determinatio, & complementum ſignificationis ex inſtitutione eſt*, vt dictum eſt ex D. Tho.

9 Alijs tamen, licet doctrina non diſpliceat, videtur eſſe magis ad mentem S. Auguſtini explicatio Vazquez diſp. 128. cap. 4. n. 38. quem ſequitur, licet non referat, Lugo diſp. 1. ſect. 3. nu. 33. quod non loquitur Sanctus Auguſtinus de naturali proprietate præcedente inſtitutionem, ſed de ipſa ſignificatione, propter quam ſignum, & ſignatū eodem vocabulo communi appellantur: ſicut imago Cæſaris Cæſar dicitur: & ſacramentū corporis, & ſanguinis Chriſti corp⁹ Chriſti dicitur: & Baptiſmus, in quo fidem profitemur, fides dicitur: & dies qua colitur Natiuitas Domini Natiuitas dicitur. Et ab hac conuenientia ſigni, & ſignati ſacramenta habent aliquando commune nomen cum re ſignata, non vero propter illam naturalem proprietatem. Hanc expoſitionem eſſe germanam, & priori præferendam, ex contextu antecedentium, & ſubſequentium verborum S. Auguſtini probari videtur, & non male. Ait namque. *Ex hac autem ſimilitudine plerumque etiam ipſarum rerum nomina accipiunt. Sicut ergo ſecundum quendā modum Sacramentum corporis Chriſti corpus Chriſti eſt, Sacramentum ſanguinis Chriſti ſanguis Chriſti eſt, ita ſacramentum fidei fides eſt*. Et infra. *Sicut de ipſo Baptiſmo Apoſtolus* ad Rom. 6. ver. 4. *ait*: Conſepulti, *inquit*, ſumus per baptiſmum in mortem. *Non ait ſepulturam ſignificamus: ſed prorſus ait*. Conſepulti ſumus. *Sacramentum ergo tantæ rei non niſi eiuſdem rei vocabulo nuncupauit*. Ergo loquitur S. Auguſtinus de Sacramento cum ſua inſtitutione, & ſignificatione: de quo aſſerit ſignum, & ſignatum ſæpè eodem vocabulo nuncupari.

§. II.

An idem ſit de poſsibili?

10 SEd videndum ſequitur, an licet ſacramenta de facto inſtituta ſint ſigna ad placitum, poſsit dari aliquod ſacramētum, quod ſit ſignum naturale?

Reſpondet Lugo diſp. 1. ſect. 3. numero 29. quod loquendo de poſsibili non apparet repugnantia alicuius rei ſenſibilis, quę propter connexionem, quam ex natura ſua haberet cum gratia, poſſet illam ſignificare: nam ſicut character Baptiſmi, Cōfirmationis, aut Ordinis eſt qualitas quædam ex natura ſua, & entitate intrinſeca ordinata ad ſignificādam gratiam ſacramentalem, vt infra; cur non poſſet dari aliqua etiam qualitas, aut res ſenſibilis, & materialis, quæ per ſuā entitatem, & naturam intrinſecam haberet talem connexionem cum gratia, vt poſſet etiam illam ſignificare præſentem, vel futuram? Non enim repugnaret ex eo, quod eſſet res materialis: nā vbicatio corporis Chriſti in Euchariſtia eſt materialis: & tamē eſt accidens ſupernaturale: & in aliquorum sē tentia; quā ſequitur Herice 1. diſp. 48. num. 40 ex ſe dicit ordinem ad gratiam ſacramē talem, quam corpus Chriſti poteſt ibi cauſare, & ex illo ordine intrinſeco ad gratiam accipit ſupernaturalitatem.

11 Item dotes corporis glorioſi in patria ſunt materiales; & tamen ſunt etiam ſupernaturales, in ſententia huius Authoris ibi nu. 34. propter ordinem intrinſecum, quē habent ex ſe ad viſionem beatam; & percōſequens ad gratiam habitualem, quæ eſt ſemen gloriæ. Ergo ſimiliter poſſet eſſe aliqua qualitas materialis ex natura ſua ſignificans gratiam præſentem, vel futurā. Quæ ſi ab ipſa qualitate cauſaretur, ſaltem vt ab inſtrumento eleuato, vel vt cauſa morali, iā poſſet eſſe verum ſacramentum, licet in ratione ſigni nō eſſet ſignum ad placitum, ſed naturale.

12 Neque opus eſſet vt perciperetur à ſenſibus connexio intrinſeca, quā illa qualitas haberet cum gratia. Quam tamen connexionem poſſet Deus, vel Angelus reuelare. Quæ quidem reuelatio pendebit ex placito diuino; non tamen ipſa intrinſeca connexio qualitatis ſupernaturalis ex natura ſua ſignificātis, vel cauſantis gratiam, prout ibi explicat n. 30. & 31.

13 Hanc ſententiam impugnat Bernal diſp. 1. ſect. 1. §. 6. à nu. 46. vſque 49. docens ſacramentum eſſentialiter eſſe ſignum ad placitum: nec poſſe diuinitus dari ſacramentum, quod ſit ſignum naturale. Probat primo, quia qualitates corporum beatorū non ſunt intrinſecè ſupernales. Secūdo, quia etiam ſi eſſent ſupernaturales, ideo tales forent, quia ſupra exigentiam omnis ſubſtantiæ creatæ, & creabilis; non vero quod ad intrinſecam ſanctitatem intrinſecum dicerent ordinem: hic enim nec eſſet cauſæ, nec

effec-

effectus, vt claret. Nec meri signi, quia hoc in solis reperitur qualitatibus intentionalibus. Tertio adhuc si illæ qualitates sic respicerent gratiam, non essent sacramenta, quia non sunt signa accommodata modo humano ad sacrandum, & distinguendum ab alijs, ita vt & constitutio, & distinctio sensibus externis naturaliter nosci possit, etiam ab ijs, qui extra Ecclesiã sunt. Ergo si propter hanc rationem sacramenta sunt essentialiter signa sensibilia, vt ipse Lugo docet; pariter debent esse sensibilia naturaliter: & ita nõ sũt signa naturalia, sed ad placitum. Ergo sacramenta essentialiter sunt signa ad placitum.

14 Hæc secunda opinio est priori præferenda; sed quia aliquæ eius probationes non vrgent; ideo vt ex proprijs procedamus.

Dico secundo, sacramenta sunt essentialiter signa ad placitum: vnde dari nequeunt sacramenta, quæ sint signa naturalia, & nõ ad placitum ex diuina institutione dante significationem, & causalitatem in gratiã. Posset probari primo ex Hug. de S. Vict. lib. 1. de Sacramentis p. 9 cap. 1. qui in diffinitione Sacramenti constituit, quod debeat significare ex institutione. Quam vt conditionẽ, seu requisitum essentiale sacramenti, accep tant S. Thomas in 4. dist. 1. q. 1. art. 1. q. 5. & 3. p. q. 64. art. 2. ad 2. & Catheclismus Pij 5. Ea autem quæ sunt diffinitionis essentialia variari nequeunt eadem essentia manente. Item Theologi communiter, vt probẽt sacramenta esse signa ad placitum; non recurrunt ad aliquam legem Dei positiuã: sed probant ex ipsis rerum prædicatis essentialib⁹: eo quod res corporalis non habet ordinem ad spiritualem sanctificationem; nec res sensibilis potest esse signum naturale sanctitatis. Ita Durandus in 4. dist. 1. q. 1. n. 11. & alij, quos refert, & sequitur Vazq. c. 4. nu. 37. & passim alij.

Solis istis probationibus nõ innitor: quia S. Thomas, & Theologi loquuti sunt de sacramentis, quæ nunc sunt: & ista definire curarunt, relictis subtilitatibus de alijs sacramẽtis possibilibus: de quibus nec nos disputaremus, nisi in vitium vitio coartaremur alieno.

15 Aliter ergo conclusio probatur, & retorquetur, & soluitur fundamentum contrarium: nã de facto qualitates corporis glorioſi sunt materiales, & supernaturales: vnde claritatem corporis Beati esse alterius generis à claritate naturali; docet S. Thom. in 3. dist. 26. q. 2. art. 1. ad 3. & 4 Eſſeque intrinsecè supernaturalem, docent Scotus in 4. dist. 49. q. 15. Suarez to. 2. in 3. p. disp. 32. sect. 1. & disp. 48. sect. 2. & alij quinque Authores, quos refert, & sequitur Ripalda lib. 3. de Ente supernat. disp. 44. sect. 10. n. 61. Et quamuis supernaturalitas non consistat in connexione cum gratia, vt suo loco contra Ripaldã ostendimus: Tamen de facto claritas corporis glorioſi deriuatur à gloria animæ, & ita est signum illius, sicut omnis effectus est signum naturale suæ causæ: & cum de facto omnes beati sint sanctificati per gratiã; iam qui videt claritatem corporis glorioſi, habet signum naturale gratiæ. Quod totum de facto videtur à beatis. Cum tamen in beatitudine nulla futura sint sacramenta, vt expresse docet S. Thomas q. 62. art. 4. ad 1. Ergo ad rationem sacramenti non sufficit significare gratiam naturaliter aliquam qualitatẽ supernaturalem; sed exigitur significatio ad placitum.

16 Præterea in opinione illorum, qui dicunt sacramẽta posse à Deo instituì in materia spirituali, de qua infra dub. 7. dãtur de facto signa spiritualia naturaliter significantia gratiam: nam species impressæ, siue acquisitæ, siue infusæ, naturaliter repræsentãt sua obiecta; quia sunt illorum similitudines, & imagines: Angeli autem, & Beati de facto habent species repræsentantes gratiam. Cum tamen non sint sacramenta in Beatis. Deinde virtutes, & actus, qui dimanãt à gratia, & qui ex natura sua fieri nequeunt sine illa, eam naturaliter repræsentant: sicut fum⁹ naturaliter repræsentat ignem. Nemo autẽ dicit virtutes, & actiones supernaturales esse sacramenta gratiæ. Quia ad hoc exigitur vt ex diuina institutione significẽr gratia vt in exercitio per eam sanctificamur, vel sacramur, iuxta ea, quæ diximus ex D. Thom. art. 2. ad 1. Non ergo ad rationem sacramenti sufficit significatio naturalis gratiæ, quamuis reperiatur in specie intentionali, vel in qualitate supernaturali.

17 Dices, rationem signi esse rationem genericam in sacramentis: genus autem sine contractione per differentiam, non constituit speciẽ. Quare nec significatio ad placitum, nec significatio naturalis gratiæ sufficiet ad sacramentum: sed vlterius exigitur conceptus differentialis. Si ergo significationem naturalem, quæ speciei, vel alicui qualitati supernaturali gratiam repræsentanti conuenit, Deus eleuaret vt instrumẽtũ physicum, vel vt causam moralem gratiæ, nil illi deesset ad completam essentialem rationem sacramenti: & tamen in ratione signi non esset signum ad placitum, sed naturale.

18 Facilè dicitur, quod sicut Deus de

facto

facto eleuat naturam aquæ, quæ eſt quid naturale, & vocem ſignificatiuam ſignificatione grammaticali, & dat illis nouam ſignificationē ſacramentalem, vel practicam, & ſine iſta non eſt ſacramentum: ita poſſet aſſumere ſignificationem naturalē ſpeciei, vel qualitatis ſupernaturalis. Sed nō haberet ſignificationē ſacramētalē, niſi ex noua ſignificatione ad placitū ex eleuatione Dei: quia nulla creatura facta, aut factibilis, virtute natiua valet caulare gratiam aut phyſicè, aut moraliter: vnde ſolū ex libera Dei aſſumptione, & inſtitutione hanc tūc poteſt habere. Vnde non poteſt eſſe ſacramentū niſi ſit ſignū ad placitū ex libera eleuatione, & inſtitutione diuina.

§. III.

An ſit de eſſentia ſacramenti quod ſit ſtabile?

19 DIco tertio, ſacramēta, quæ de facto ſunt inſtituta, ſunt ſtabilia, & ſemper duratura, & pro toto ſtatu Eccleſiæ: Nullatenus tamē repugnat, quod ſi Deus vellet, inſtitueret ſacramētū extraordinariū pro vna vice, & pro vno homine iuſtificādo. Prior pars eſt cōmunis, & certa, ex doctrina S. Auguſt. 19. contra Fauſtum cap. 11. & de vera relig. cap. 17. S. Ioan. Chriſ. hom. 39. in Geneſim, dicētibus, ſacramēta eſſe deſignatas cæremonias, quib⁹ populi adunātur in cultu externo Dei: ſicut ergo Eccleſia eſt vna, & duratura vſque ad ſæculi finē: ita, & ſacramenta debēt eſſe ſtabilia, quaſi ſeptem Eccleſiæ columnæ: de quo S. Tho. 1. 2. q. 106. ar 4. Vnde in 4. Sēt. diſt. 1. q. 1. ar. 2. q. 5. & diſt. 17. q. 3. ar. 1. q. 2. ait. *Sacramēta ſunt quædā proteſtationes fidei: vnde ſicut fides eſt vna, ita & Eccleſiæ debēt perſeuerare eadē ſacramenta.*

20 Indeque cōſtat ſacramēta nō ſolū debere eſſe ſtabilia in duratione, & in vniuerſalitate tēporis: ſed etiā quod directè ordinātur ad bonū commune; ſicut leges ſcribūtur pro cōmuni vtilitate. Quamuis enim nō omnes debeant eſſe ſacerdotes, nec omnes debeāt eſſe coniugati, tamē alia quinque ſacramēta, & ſacramēta Ordinis, & Matrimonij ad cōmunē Eccleſiæ vtilitatē ordinātur, licet nō debeant omnia à ſingulis Eccleſiæ perſonis recipi.

21 Denique, quod antiqua ſacramenta ceſſarint nouis ſuperuenientibus, non fuit propter minorem ſtabilitatē inſtitutionis: ſed vt figuræ in veritatē, lex in Euāgelium verteretur: & vt ait S. Leo Papa ſer. 7. de Paſſione: *Vt vmbræ cederent corpori, & ceſſarent imagines ſub præſentia veritatis, antiqua obſeruantia nouo excluditur ſacramento.* Et etiam fuit propter perfectiorē, & ſacratiorem ſignificationem noſtrorū ſacramentorum: natura enim humana naturaliter incipit ab imperfectioribus: vnde cōgruum fuit vt illa imperfecta adumbrarent noſtra: quæ ſignificant ſtatum gloriæ; vbi non ſub velamine ſacramentorū, ſed facie ad faciem Deum videbimus.

22 Vltimam aſſertionis partem negant Suarez diſp. 1. ſec. 3. cōc. 3. Valētia, Coninch, Meratius, Layman, & Granados, quos refert, & ſequitur Bernal diſp. 1. ſec. 1. §. 7. n. 58. vſque 62. Suarez, & alij probant, quia aliqua ſūt ſigna diuina, quæ non poſſunt conuenienter excludi à ratione ſacramenti, niſi ob defectum huius cōditionis, quia non ſunt ſtabili lege inſtituta: ergo ſigna nō ſtabilia ſacramenti rationem non obtinent, etiam ſi à Deo ſint inſtituta. Antecedens probatur: nā cū Chriſtus Dominus Lucæ 7. Magdalenæ dixit: *Remittuntur tibi peccata*: illa verba ſignificabant internam ſanctitatem, quā Chriſtus tunc illi contulit. Et Ioan. 20. cū Chriſtus inſufflauit dicens: *Accipite Spiritum Sanctum*: facto ſimul, & verbo ſignificauit ſpirituale donum, quod Apoſtolis contulit. Et tamē iſta nō fuerūt ſacramenta: alioquin in noua lege eſſent plura, quā ſeptē ſacramēta. Ergo omnino requiritur quod ſacramētū ſtabili lege inſtituatur. Nam legē eſſe ſtabilē moraliter multū variat rationem ſignificationis. ¶ Neque ſufficit reſpōdere cū Soto illā Chriſti actionē nō habuiſſe ſignificationem ex inſtitutione, ſed naturalē tātum: quia Chriſtus perſenſibilē illū flatū ſignificare voluit Spiritus Sancti afflatū: quā ſignificationē verā, & certā nō habet ſimilis flat⁹ ex ſola natura li proportione: adfuit ergo ſignificatio ad placitū, & ſola defuit ſtabilis, & fixa inſtitutio: & ideò non fuit ſacramentum.

23 Iſta & alijs ſuorū expretis rationibus, arguit Bernal n. 60. quia Sacramētis populus Dei primo, & principaliter conſtituitur in ſe, & à non Dei populo diſtinguitur: Sunt enim præcipua capita diuini cultus; iuſtiſſima iura, legeſque, & inſtituta ſacræ Reipublicæ, vtpote quæ ſunt de ſubſtantia ſtatus Eccleſiæ. Sunt igitur eſſentialiter æque ſtabilia, ac ipſe Eccleſiæ ſtatus.

24 Sed concluſionem noſtram, cōtra Suarez, probat Lugo diſp. 1. ſec. 3. à n. 48. ſimul argumenta ſoluendo, quiā nō arguitur benè ab ijs, quę de facto ſunt, vt ex hoc ſolo negetur poſsibile aliud ſacramentum

non ſtabile. Deinde n.49.quia non minus debent conuenire fideles in modo, & ritu ſacrificiorum, quam in ſacramentis: nec minus Deus in lege Moyſis determinauit genera, & ritus ſacrificiorum, quam ſacramenta, vt conſtat. Et tamē poteſt adhuc aſſumi aliquod ſacrificium ad colendum Deum, non per legem permanentem, ſed per inſtitutionem quaſi tranſeuntem pro vna vice: ſic enim in lege naturæ Deꝰ præcepit Abrahæ immolationē filij Iſaac ad cultū Dei: ſic etiam in nouo teſtamento Chriſtus Sacerdos ex præcepto Patris obtulit ſacrificium cruentum in Cruce: quorum tamē neutrum trāſijt in exemplum, vt conſtat: neque ſtabilitum fuit per legē permanentem; ſed tāquam ritus extraordinarius. Ergo ſimiliter poſſet Deus inſtituere aliquod ſacramentum extraordinarium pro vna vice, quod pertineret etiam ad cultum Dei.

25 Sed inſtat Bernal n.62.nam ſacrificium aliquod humanitus inſtitui poteſt; ſacramētū niſi diuinitus nō poteſt: ergo illud de ſubſtātia diuini populi nō eſt, illud eſt. Secundo: nam ſacrificium, & ſacerdotium diuinitus inſtitutum, eſt de ſubſtātia Reipublicæ ſacræ, ſeu Eccleſiæ: ac proinde eſt æque perpetuum, ac ipſa. Quod ſatis expreſsit Apoſtolus ad Heb.7. vēr.12. dicēs: *Translato ſacerdotio, neceſſe eſt vt legis translatio fiat.* Quare ſi ſacrificium inſtitueretur ad tempus; poſt hoc tēpus iam eſſet alter Eccleſiæ ſtatus ſubſtātialiter. Et ideò Chriſtus eſt Sacerdos in æternum.

26 Prior tamē inſtantia retorquetur à fortiori: quia ſi ea, quæ ſunt de inſtitutione humana pro libito hominū poſſunt inſtitui, vel ſtabilia, vel pro vna vice, multo melius ea, quæ dependent ab inſtitutione diuina, quæ eſt magis libera. ¶ Secunda inſtantia nō vrget, quia ſacrificium Abrahæ, & ſacrificiū Crucis cruentum, prout ſic, tantum pro vna vice fuerūt. Et quoad hoc ſolum afferuntur illa exempla. Quod verò ſacrificiū incruentū, & Euchariſtia durent, eſt loqui de ſacramentis de facto inſtitutis: quæ eſſe ſtabilia nullus Catholicus negat. Ergo ratio relata ſatis manet probabilis.

27 Quāuis mihi magis placeat à priori probare: nā inſtitutio ſacramentorū eſt ad placitū ex libera voluntate Dei pro ſuo libito determinantis, quā vult materiā, & formā, & virtutē ſignificatiuā, & cauſatiuā. Sed nulla eſt repugnantia, quod pro vno homine ſemel iuſtificādo, Deus velit ſacramentū aliquod, vel ſignū externū gratiæ cōferēdæ inſtituere. Imò tam eximia eſt Chriſti erga nos Charitas, vt paratus eſſet, vel pro vno ſolo redimēdo mortē Crucis ſuſtinere. Vnde S.Chriſoſt. hom.13. in Acta dicit: *Vnius dumtaxat animæ tantā eſſe naturā, vt obeā filius Dei fieret homo:* de quo ipſe S.ad Galat.2.in fine, ad illa verba Apoſt.de Chriſto dicentis: *Qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me.* Ergo pro vno ſolo poſſet ſacramentum, vel ſacramenta inſtituere: nā quod ſit pro vno, vel pluribus, quod duret paruo, vel magno tēpore, ſūt differentiæ accidentales ad rationē ſigni practici gratiæ, quæ eſt ratio eſſentialis ſacramētorū nouæ legis: ergo poſſet à Deo inſtitui ſacramētū extraordinariū pro vna vice dūtaxat. Imò poſſet Deus puro homini cōmittere poteſtatē ſacramēta inſtituēdi, plura, vel pauciora pro ſuo libito: & ille vt velet, poſſet inſtituere, quod duraret pro vna, vel pluribus vicibus: licet de facto ſibi ſoli, Chriſtus Dñs hanc poteſtatem reſeruarit, prout docet S.Th. q.64. art.4.

28 Ad priorē partē argumenti iam reſponderat Cano Relec.de ſacram.p.1.ad 5. verba Chriſti nō pertinuiſſe ad ritū aliquē religionis; ſed tātū explicaſſe diuinā poteſtatē. Nā eadē loquendi forma Dñs dixit: *Surge, & ambula: fides tua te ſaluū fecit,* & alia eiuſmodi, quæ paſsim reperies apud Euāgeliſtas. Imò vero nō exiſtimauerim verba illa fuiſſe quaſi inſtrumētū, quo Dñs ad ſanctificationē vteretur: quod tamē eſſet neceſſariū, vt ibi eſſet ſacramētū. Rursū & manifeſtā etiā habēt ſignificationē; nec geſtū fuit ibi quidquā, quod ſub rerū corporalium imagine occultum myſterium inſinuaret. Qua propter nullum fuit eo loco ſacramentum. Hæc ille, qui ex triplici capite excludit à ratione ſacramenti: quia nec fuit inſtitutio, nec verborum cauſalitas; nec ſignificatio religioſa occulti myſterij.

29 Pariter Soto art.2. in fine, §. *Pari ratione,* docet illa verba Chriſti ad Magdalenam nō fuiſſe formam ſacramenti, *quia non erant inſtituta ad religionis cultū.* Et Nuño art.2.ad 1. & Serra artic.4.ad 2. & alij reſpondent, quod quamuis illa verba ſignificarent gratiam, quæ tunc collata eſt Magdalenæ, quaſi ſpeculatiuè, & grammaticaliter; non tamen ſacramentaliter quaſi ſigna inſtituta ad ſignificandam gratiam conferendam in vſu illorum. ¶ Addo ex Diuo Thoma quæſt.64. artic.3. & quæſt. 86.ar.2. quod Chriſtus Dominus, inquātū

Deus

Deus, authoritatiuè, & inquātum homo, poteſtate excellentiæ, contulit ſacramenti effectum ſine ipſo ſacramento, quamuis etiā poſſet inſtituere, & facere, quod pro illa ſola vice eſſet ſacramentum: & verba ſua ſacramentaliter ſignificarēt, & cauſarent gratiam.

30 Ad ſecundū exēplū argumēti reſpondet Lugo ſec.3.n.52.dicens. De inſufflatione verò, & illis verbis: *Accipite Spiritū Sanctū, &c.* Nō video cur neget P.Suar. fuiſſe ſacramentū: per illud enim ordinati ſunt Apoſtoli Sacerdotes, ſeu cōpleta eſt eorū ordinatio, quoad poteſtatē abſoluendi a peccatis, quā nondū acceperant, quando in vltima Cœna acceperant poteſtatē cōſecrādi Euchariſtiā, & offerendi Sacrificiū legis nouæ. (De quo in Cōc. Trid. ſeſs. 14.c.1.) Quāuis autē nunc Eccleſia nō vtatur inſufflatione, quādo presbyteri ordinantur, nō refert: quia vt notauit P. Vazq. cū alijs to.3.in 3.p.diſp.239.n.35.in materijs, & formis ſacramētorū aliquid fuit ab ipſo inſtitutū pro tēpore ſequēti, aliud vero voluit à ſe, vel etiā ab Apoſtolis aliquādo vſurpari; cū enim eſſet auctor ſacramētorū, potuit per poteſtatē excellētiæ, quā habuit, aliqua materia ipſe vti, aliā vero pro ſequenti tempore præſcribere. Quod multis exēplis probat idē Vazq. ibi. Quāuis ergo nūc inſufflatio nō adhibeatur; adhibetur tamē loco illi⁹ manuū impoſitio, cū eiſdē verbis: *Accipe Spiritū Sanctū, quorum remiſeris peccata, &c.* Sicut etiā nūc ordinantur Sacerdotes per traditionē hoſtiæ, & calicis cū vino, & aqua non cōſecratis; licet Chriſtus illā materiā Apoſtolis nō tradiderit; ſed corpus, & ſanguinē ſuū iā cōſecratū. Hæc ibi.

31 Ad tertiū facilè dicitur, quod ſacramenta data Eccleſiæ, ſunt de facto eius columnæ immobiles, & ſtabiles, & ad cōmunitatis bonū. Hæc tamen ſolū accidentaliter differunt ab eiſdē ſacramentis, ſi pro vnius tantū ſalute ſemel danda, inſtituerentur: quia ſignū, & cauſa eſſent eiuſdē rationis data vni homini; vel toti mūdo. Quod autē de facto inſtituātur ſic, vel aliter, ex ſola Dei libera volūtate dependet: quia vt ex D.Aug. lib.2. qq. ex nouo teſt.q.83. circa princ. to.4. docet S.Th.3.p.q.1.ar 6. *in poteſtate dantis eſt, quando, vel quantū velit miſereri.* Et in poteſtate Saluatoris, & medici animarū, quod pro vno, vel pro toto mundo medicinam inſtituat. Vnde ſacramēta ordinaria ſunt pro ſalute omnium, extraordinaria poſſent eſſe pro plurib⁹, vel pro vno tantum.

§. IIII.

Vtrum ſignificatio ſacramenti ſit quid reale, vel quid rationis?

32 SEd & de eadem ſignificatione ad placitum ſacramētorum, reſtat difficultas, metaphiſica quidē, ſed quæ à Theologo Scholaſtico præmitti nequit, cū fere ab omnibus pertractetur, nec eodē modo reſoluatur. An videlicet ſignificatio ſacramētorū ſit quid reale, vel quid rationis, vel aliquid mediū inter ens reale, & rationis? Ægidius Coninch art.2.dub.2.n.14. dicit hæc debere vocari entia moralia, quaſi media inter ens reale, & rationis. ¶ Bernal diſp.1.ſec.1.§.6.in fine dicit, quod ſacramentalis forma, non aliud eſt quā ipſe inſtitutionis actus: quia ſignificatio ad placitū nō eſt ens rationis formale; quoniam hoc eſt ficticiū, nō vero formale ſacramenti. Secūdo nō eſt ens rationis fundamētale: nā etiā iſto impoſsibili, cōſtat ſacramētū. Tertio, nō eſt modus, aut entitas, aut aliquid phyſicū phyſicè afficiens materiā, quæ aſſumitur ad ſignificādū: quoniā omne tale eſt planè ſuperfluū. Quarto nō eſt ens mediū inter phyſicū, & fictū; quia tale mediū eſt extremè chimericū, ſeu chimericorū extremum: & ante hæc omnia ſignū, & ſacramentū intelligitur plenè cōſtitutū; nimirū per iſtū actū, *volo vt abſolutio, & hæc verba ſignificent, & cōferāt gratiā.* Ergo ſacramentalis forma non eſt aliud quam ipſe inſtitutionis actus.

33 Præterea Suar.diſp.1.ſec.3.in ſol. ad 2.cōtra 2.docet ſignificationē ad placitū nō eſſe realē, quia impoſitio nihil reale intrinſecū ponit in re ſignificāte. Sed nec eſſe relationē rationis, quia relatio rationis tandiu eſt quādiu ab intellectu cōcipitur, ſeu fingitur. Huiuſmodi autē ſignū ſemel impoſitū nō pēdet ex operatione intellectus: nā ante illā exercet munus ſigni excitando mentē vt veniat in cognitionē ſignati. Erit ergo ſignificatio denominatio extrinſeca à reali actu proueniens, ex qua moraliter, & quaſi humano modo loquendo relinquitur in re impoſita habilitas, ſeu aptitudo vt excitet intellectum: ſicut à deputatione Regis manet iuriſdictio in iudice. Idē ſequitur Auerſa q.60.ſec.1. in fine. Paſqualig. in Mor. Theol. diſp.64. ſec.3.n.14.

34 Latè idē proſequitur Lugo diſp. 1.ſec.3.à n.36. vſque ad 42. dicēs hanc cōtrouerſiam totam videri de vocibus: & in quæſtione de nomine magis placet dicere has denominationes eſſe reales, cum non

diſtinguantur re ipſa à formis realibus, ex quibus exurgunt. Interroganti enim quid ſit reuera ſacramentum; debemus reſpondere per id quod reuera, & ante vllam noſtram fictionem continet: quod totum eſt reale. ¶ Deinde, non ſolum eſt re ipſa independens à ratione totum illud: ſed poſſe etiam, & debere concipi, atque explicari à nobis abſque vllo ente rationis: quia concipimus illas denominationes, ſeu formas denominantes, non fingendo, ſed prout reuera ſũt in ſe ipſis, & extrinſecè rebus denominatis. Siquidem Deus, & Angeli abſque vlla fictione cognoſcunt ablutionem, v.g. inſtitutam eſſe ad ſignificandam gratiam: neque coguntur vt id cognoſcãt, fingere in ablutione aliquam virtutẽ intrinſecam ad ſignificandum, ſeu hãc inſtitutionem eſſe ablutioni intrinſecam. Et à nobis cõcipitur illa forma extrinſeca realis, quæ reuera datur. Imò debet ſemper illa forma concipi extrinſeca, quando cognoſcitur ſacramentum, vt verum ſacramentũ eſt. Nam ablutio, v.g. quæ fuit inſtituta ad ſignificandam gratiam, per inſtitutionẽ, & vim ſignificatiuam intrinſecam, nõ datur de facto; ſed ſolum, quæ ſit ſignificatiua gratiæ per inſtitutionem, & vim ſignificatiuam extrinſecam: ergo dum cognoſcitur ablutio cum poteſtate intrinſeca ad ſignificandum, non cognoſcitur illud ſacramentum, quod de facto datur, ſed aliud, quod de facto non datur. Et concipere aliter non eſt concipere ſacramentum. Vnde illud morale, quod remanet poſt inſtitutionẽ, eſt phyſicè inſtitutio præterita, quæ æquiualet potentiæ, & facultati intrinſecæ, quam nunc haberet in ordine ad hunc effectum nunc ſignificandi.

35 Dico tamen quarto, ſignificatio ſacramentorum, formaliter, & cõpletiue ſumpta, eſt relatio rationis: quamuis ſacramenta ſimpliciter, & abſolute ſint, & dicãtur eſſe entia realia. Eſt Theologorum cõmunis: nam eam tenent Scotus in 4. diſt. 1. q. 2. §. *Deſecundo*, circa finem, verſu *Tertio dico*. Et Scotiſtæ frequenter. Item Soto q. 1. ar. 1. in fine. Nuño hic art. 2. diffic. 1. ad 6. Araujo dub. 1. n. 16. & 17. Cabrera diſp. 1. ad 2. & 3. Serra art. 1. ad 2. Ruyz dub. 1. conc. 2. & ad 1. Petrus Niger in clypeo Thomiſtarum, & Bruxel. ſuper Prædicab. q. 1. art. 5. ad 2. & cõmuniter Thomiſtæ. Henriquez lib. 1. de ſacramentis cap. 2. in textu n. 6. & in Gloſſa lit. x. Vazquez diſp. 128. c. 4. n. 43. Ludou. Caſpẽſis to. 2. tract. 21. diſp. 1. ſec. 4. n. 27. & alij.

36 Prior pars probatur: nam ſignificatio ſacramentorũ eſt ſignificatio ad placitũ: ſed ſignificatio ad placitũ, formaliter ſumpta, eſt ens rationis: ergo & ſignificatio ſacramẽtorũ. Probatur minor, ſignificatio ad placitũ cauſatur ex impoſitione humana: ſed hæc nil reale intrinſecũ ponit in rebus denominatis: ergo ſolũ ponit aliquid habẽs eſſe tãtũ obiectiuè in intellectũ: quod eſt ens rationis.

Cõfirmatur, & explicatur. Quia ſacramẽtũ denominatur formaliter ſignificans ab aliqua forma intrinſeca; quia ſignificare eſt quid intrinſecum ſacramẽto: ſed nõ a forma reali; quia impoſitio eſt quid extrinſecũ, & ab illa nihil intrinſecũ reale acquirit, id quod intrinſicè ſignificat, & formaliter: ergo denominatur formaliter ſignificans à forma intrinſeca rationis.

37 Reſpõdet Lugo n. 38. quod denominatio eſt duplex, formalis, & obiectiua: & nulla in præſenti eſt ens rationis. Prædicatio, ſeu denominatio formalis, eſt opus rationis, vt cõſtat; nõ eſt tamẽ ens rationis, quia nõ eſt aliquid fictũ à ratione: ſed eſt verũ ens reale, nempè actus intellectus, qui eſt qualitas vera, & poſitiua. Prædicatio vero, ſeu denominatio obiectiua in præſenti caſu ſũt vera entia realia, ſcilicet, inſtitutio præterita ad ſignificandum, quæ prædicatur de ſacramẽtis: nã dicere: *Baptiſmus eſt ſignũ gratiæ*; eſt idẽ ac dicere: *Baptiſmus inſtitutus fuit à Deo ad ſignificãdã infallibiliter gratiã*: in qua prædicatione ex parte obiecti nihil prorſus ſignificatur, quod nõ ſit reale.

38 Sed, ni fallor, in hoc latet tota æquiuocatio oppoſitę sẽtẽriæ, quod in ipſis denominationibus, obiectiuè sũptis, non diſtinguũt duas denominationes, quarum vna eſt cauſa alterius, & pro eodẽ accipiũt inſtitutionẽ, & ſignificationẽ; cũ tamen differãt ſicut cauſa, & effectus. Quod expreſſe docet S. Tho. in 4. Sent. diſt. 1. q. 1. ar. 1. quæſtiũcula 5. docẽs, quod diffinitio Hugonis de S. Victore, *addit* ſupra diffinitionẽ Magiſtri *cauſam ſignificationis, quæ eſt inſtitutio*. Et ratio eſt, quia voces ideò ſignificãt, quia ſũt impoſitæ, & inſtitutæ ad ſignificãdum: ſicut imagines artificiales ideò repræsẽtãt, quia ſic ſũt figuratæ, vel depictæ. Vbi actio artificis ſe habet cauſaliter, & forma, & figura ſũt cauſæ formales repreſentandi naturaliter. Pariter impoſitio eſt actio cauſans, & efficiẽs ſignificationem: hæc autem nominat formam intrinſecam rei, quæ ſignificat.

Simi-

Similiter ergo institutio Dei est causa quasi efficiens, imponens, & faciens, quod baptismus significet gratiã: significatio vero importat formã intrinsecã rei significatæ, à qua denominatur significare: & hæc est relatio rationis. Vnde S. Tho. in 4. dist. 1. q. 1. art. 3. ad 1. ait, quod *Sacramentum est aliquid vnũ in genere signi, vel causæ; quorum vtrumque relationem importat.*

39 Præterea denominatio extrinseca, obiectiuè sumpta, vel potest accipi merè extrinsecè, & causaliter: & sic non est aliquid realiter distinctum ab ipso actu instituentis. Sed tamen hæc non est formaliter significatio, sed solũ causaliter, & formaliter est institutio. Vel potest denominatio extrinseca obiectiua accipi formaliter vt applicata, & quasi inhærens rei denominatæ. Et cũ inexplicabile sit, quod à forma purè extrinseca proueniat aliquid intrinsecũ reale (alioquin iam nõ erit purè extrinseca) ex forma extrinseca; quæ est institutio, solũ habetur fundamentũ vt in re imposita ad significandũ cõcipiam⁹ relationem signi: quæ est relatio rationis. Vnde significatio formaliter, & completiuè sumpta est quid rationis.

40 Secundã cõclusionis partẽ docet S. Th. lib. 4. Sent. dist. 1. q. 1. ar. 1. quæst. 5. ad 1. dicens, quod sicut formæ artificiales sũt accidẽtales; tamen in artificialibus tota substantia est materia; & propter hoc prædicatur, vt dicatur: *Phiala est aurum.* Ita etiã cum in sacramentis forma nõ det esse substantiale, sed accidẽtale, in genere causæ, & signi; non est incõueniẽs vt materia sacramenti de ipso prædicetur, & in eius diffinitione sicut gen⁹ ponatur. Hoc enim etiã in alijs accidentibus contingit, vt dicitur in 7. Metaph. tex. 4. vt dicitur: *Simum est nasus curuus.* Hæc ibi. Idem docet in 4. dist. 3. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 3. dicens, quod baptismus, inquantũ est sacramentũ, est in genere signi, vel causæ: *& in hoc genere constituitur per formam verborũ,* à qua habet significationẽ, & efficaciã sacramentalẽ. Sicut autẽ artificialia nõ ponuntur in genere ex forma simpliciter, sed ex materia, (nõ enim dicimus, quod domus sit in genere qualitatis, nisi inquantũ artificiale figuratũ; sed dicitur esse in genere substantiæ) ita etiam est de sacramentis. Baptismus enim simpliciter est in genere ablutionis; *sed secundum quid, scilicet, inquãtũ est sacramentũ, est in genere relationis.* Hæc ibi. Quæ etiã retulim⁹ dub. 1. n. 14. Sic ergo artificialia, & sacramẽta absolutè nõ supponunt pro forma, sed pro materia: quãuis significatio, quæ est forma sacramentorũ, sit formaliter relatio rationis. Quia tamẽ materia sacramenti remota, & proxima sunt aliquid reale, absolutè sacramentũ dicitur quid reale: sicut dicimus, quod phiala est aurum, & quod cathedra est lignũ, & substantia; quamuis forma sit accidẽs.

41 Secũdo est specialis titulus cur sacramẽtũ absolutè dicatur esse in reb⁹ ante operationẽ intellect⁹: quia sũt quędã entia rationis; quæ dicũtur esse, quãdo est ipsorũ fundamẽtũ: & hoc modo absolutè concedimus vniuersalia esse in rebus, vt ostendimus lib. 1. Logicæ q. 11. n. 4. & 6. Quamuis vt ait S. Tho. in 1. dist. 19. q. 5. ar. 1. *complemẽtũ rationis eorũ, quãtũ ad id quod est formale, fit per operationẽ animæ.* Similiter priuatio per modum remotionis est formaliter in rebus; quãuis sumpta per modũ entis: solum sit in intellectu formaliter, vt cũ D. Tho. & Thomistis grauioribꝰ diximus 1. Physicorũ q. 13. n. 10. In casu præsenti, vt notat Soto in 4. dist. 1. q. 1. ar. 2. §. *Contra hanc, ad 2. sacramentũ nõ est merũ ens rationis, vt mõstrũ, quod fingitur: sed in rebus verè realibus cõsistit: tametsi significatio, quæ est eius ratio, sit ens rationis.* Et Nuño art. 1. ad 6. ait. *Multa sunt entia rationis, quæ simpliciter loquẽdo dicũtur esse ante intellectus operationẽ: vt patet in priuationibus; & etiã in terminis, qui postquam semel impositi sunt ad significandum, simpliciter loquendo dicuntur esse sine alia intellectus operatione. Similiter suppositum Christi impositione, sine alia intellectus operatione, simpliciter loquendo dicũntur esse sacramenta.* Hæc ibi. Et tamen art. 2. diffic. 1 ad 6. verè docet, quod sacramentũ ratione formæ quidditatiuè, & formaliter est ens rationis. Videatur Cãbrera art. 1. disp. 1. n. 33. & 34. & 35. & Ruyz dub. 1. ad 1.

Cum ergo fundamentum proximum significationis sacramentorum sit institutio diuina præterita non retractata; habitualiter, seu moraliter permanens in fide Ecclesiæ; & totum hoc detur in rebus, absolutè verificatur, etiãm nullo intellectu considerante, quod sacramenta sunt in rebus. Licet ens rationis quoad esse formale non existat nisi dum actu cognoscitur: iuxta ea quæ diximus lib. 1. Logicæ q. 7. §. 3. & q. 2. n. 32. & lib. 2. q. 24. §. 2. & 4. Et ex ibi dictis cessant argumẽta primæ sententiæ.

42 Sed instabis: nam sacramenta formaliter vt signa eleuãtur vt causent per virtutem realem physicam: sed virtus cãtiua

satiua formaliter conuenit sacramẽto phy sicè nullo intellectu considerante: ergo & significatio formaliter intrinsecè, & completiue est in sacramento nullo intellectu considerãte.

Respondet Araujo, & Serra ad 2. & 1. p.q.19.art.3.dub.vnico ad 2. secundæ sententiæ, relationẽ rationẽ rationis, quãuis nullius sit actiuitatis, posse esse modũ intrinsecũ causę: vt patet in forma demonstrationis causantis scientiã: pariter significatio sacramentorum pẽdet vt à conditione velut amodo à forma rationis, quæ est significatio.

43 Sed magis videtur solidum, quod diximus lib.1.Logicæ q.2.n.32.quod cũ entia artificialia supponant pro subiecto, illi tribuitur causalitas, licet vt stat sub forma: sicut milites, vt ordinati, vincunt, & sine ordine non vincerent; quamuis relatio non sit actiua: quia vt ait S.Tho. in 4. dist.1.q.1.ar.2.q.4 relatio non potest esse principium, nec terminus actionis. Quod à fortiori dicitur de relatione rationis. Sicut ergo demonstrationi, sumptæ physicę pro actibus intellectꝰ, tribuitur causalitas scientiæ, quamuis exigatur indispensabiliter, quod actus illi sint ordinati in forma demonstrationis: quod fit à forma rationis: ita sacramento sumpto pro materia remota, & proxima reali, communicatur physicè realis virtus causatiua: quãuis hæc virtus non communicaretur nisi materia esset formata significatione, vt ex D.Aug. tract.80.in Ioan.docet S.Tho.ar.7.ad 1.

44 Sed adhuc vltimo melius respondetur, quod denominatio realis extrinseca, sumpta ab institutione Christi, quæ est fundamẽtum significationis, sumptæ formaliter pro relatione, est ipsa ratio formalis vt ei conferatur virtus causatiua, quæ est realis: id enim quod est materiale, & fundamentum in vna consideratione, est ratio formalis in consideratione reali. Et iuxta hoc dicendum est causalitatem non conuenire sacramento ratione formæ existentis formaliter existentia propria entis rationis: sed vel propter existentiam virtualem, vel propter existentiam formalẽ fundamẽti. Et hoc modo priuatio est principium entis naturalis: & malum dicitur esse in rebus, iuxta S.Tho.1.p.q.48.art.2. ad 2. Et hæc existẽtia nõ est formalis entis vt diuiditur in decẽ prædicamẽta: sed est formalis entis vt fundat veritatẽ propositionis: iuxta ea, quæ diximꝰ lib.1.Logicæ q.3.n.27.& 28.de quo iterũ dub.10 §.5.

DVBIVM III.

Vtrũ omnia sacramenta sint essentialiter signa, & causæ verę sãctitatis internę?

§. 1.

Duæ opiniones referuntur.

1 EXpositis prædicatis genericis sacramenti, accedimus ad inuestigandam differentiam: quia in signo, & causa sumitur ex re significata, & causata. Vt autem termini melius percipiantur, notandum ex D.August.serm.14.de verbis Apost.& lib.2.de peccatorum mæritis cap.26.to. 7. quod sanctificatio in Sacra Scriptura multis modis accipitur: quoad præsens attinet, reuocari possunt omnes modi ad duos: videlicet, quod alia sit sanctitas externa, & legalis: quæ solum cõsistit in quadam deputatione religiosa, & sacrã ad cultũ diuinũ: sicut confecrantur res inanimatæ, vt templũ, vestes, & vasa sacra. Alia est sanctitas interior, & spiritualis, quæ fit corã Deo per verã animæ iustitiã, & gratiã sanctificãtẽ. Vtriusque acceptionis meminit Apost.ad Hebr.9. sanctitatẽ legalẽ vocans *emundationẽ carnis*, quia est externa: & sanctitatẽ animæ appellat emũdationem conscientiæ, quia est sanctitas interior: de quo S.Thom. ad Hebr.9.lec.3. & 1.2.q. 102.art.5.ad 4.& q.103.art.2.

2 Iuxta hoc ergo procedũt diuersæ opiniones Theologorũ. Duas simul proponit Cano Relec. de Sacramentis parte quinta ad 1.dicẽs. Respõdeo, nõ opus esse sacramẽtũ quodcũque sic esse practicũ signũ, vt verè efficiat sãctitatẽ: sed sat est, vt practica à nobis nũcupẽtur, quod Deus in illorũ signorũ applicatione, vsuque sãctificat: id enim cõmune est omnibus sacramẽtis. Vel distinguẽda est duplex sãctitas, altera legalis, altera spiritualis: vtriusque enim Apost.ad Hebr.9. meminit. Omnia igitur sacramẽta efficiũt aliquã sãctitatẽ, & mũditiã, vel legalẽ, vt vetera: vel spiritualem, vt noua: vt 1.2.q.103.art 2. Hæc ibi. Quod & insinuat parte 1.ad 6.

3 Priorẽ opinionẽ, nempè quod de ratione sacramenti est significare internã animæ sanctitatẽ in ipsius exercitio collatã, siue ab ipso sacramento, siue à Deo in eius præsentia, tenẽt Nuño ar.2.dub.1.& 2.ad 1.& ar.3.dub.1.conc.2. Araujo ar.2. dub.2.referẽs S.Th.& Caiet de quorũ mẽte ex dicẽdis cõstabit. Sequitur Serra art. 2 cõc.2. Valẽtia q.1.pũct.1.cũ Alano, & alijs. Cabrera ar.2.disp.vnica.§.3.n.27.

Probat Serra primo ex D.Tho. artic.2. docente, quod *Sacramentum est signum rei sacræ*,

sacræ, in quam est sanctificans homines: nempè suscipientes sacramentum, vt colligitur ex sol. ad 2. nam ideò non sufficit significare sanctitatẽ, qua Christus sanctus est.

Secundo, ex D. Tho. q. 62. art. 6. dicente. *Circumcisio, sicut & alia sacramenta veteris legis, erat solum signum fidei iustificantis. Et ideò in circumcisione conferebatur gratia, inquã tum erat signum passionis Christi futuræ.* Ergo sicut in actuali vsu Circuncisionis conferebatur gratia; huiusque in vsu conferẽdæ signum erat, idem erit de alijs sacramẽtis veteris legis. Cumque hoc non habeãt sacramenta nisi ex Dei institutione, intrinsecum erat eis esse signa gratiæ conferendæ in eorum vsu: nam quod habent sacramenta ex Dei institutione, intrinsecũ est illis.

4 Tertio, D. Thom. in 4. dist. 1. q. 1. art. 2. q. 1. ad 8. (debebat citare art. 1. q. 1. ad 3.) ait serpentem æneum non fuisse sacramentum, & rationem assignat dicens: *Quamuis serpens æneus esset signum rei sacræ sacrantis; non tamen inquantum sacrans est actu: quia non ad hoc adhibebatur, vt aliquis sanctificationis effectus perciperetur*: Ergo neq; alia veteris legis essent sacramenta, si non adhiberentur vt aliquis sanctificationis effectus perciperetur in ipso vsu, & applicatione eorum.

Quarto, nam si ad rationem sacramenti sufficeret significare gratiam, non quæ confertur in eius vsu, sed quæ conferenda erat per passionem Christi in lege Euangelica, sequeretur omnia sacrificia legis veteris fuisse sacramenta: significabant enim gratiam dandam per Christum, & eius passionem in lege Euangelica, vt docet D. August. lib. 5. contra Iulianum cap. 9. Sed hoc est falsum, vt colligitur ex D. Tho. 1. 2. q. 101. art. 4. Ergo de ratione sacramenti est significare perfectam sanctitatem in actuali vsu datam suscipienti sacramentum. Idem argumentum fieri potest de cæremonijs omnibus legis Mosaycæ: omnes enim significabant Christum, & gratiam per eum dandam tãquam vmbræ futurorum. Idem de matrimonio tã in lege naturæ, quam Mosaycæ: significabat enim coniunctionem Christi cum Ecclesia, & consequenter gratiam per Christum dandam: quod tamen non erat sacramentum propriè dictum.

5 Posteriorem opinionem M. Cano sequitur Bellarminus to. 3. lib. 1. de sacramentis propositione 2. dicens: sacramenta veteris legis non ideo sacramenta sunt, quia significant gratiam iustificantem; sed quia significant, & efficiunt gratiam legalem. Probat primo, quia ad sacramentum in genere magis requiritur sãctificare, quã significare: quia in Testamento veteri raro dicuntur significare; frequentissimè autẽ dicuntur consecrare, & sanctificare, seu initiare, vt patet Exodi 28. & Leuit. 8. In testamento etiã nouo Baptismus dicitur lauacrum regenerationis, ad Titũ 3. Et certè regenerare magis efficere, quam significare est. Et quia sacramentum à sacrando dicitur, non a significando. Ergo sacramenta vetera, si vllo modo sacramenta erant, non solum significabant, sed etiam efficiebant.

Secundo, quia significare gratiam alijs dandam, non est sacramenti, vt sacramentum est, sed vt figura, & typus rei futuræ. Nã sacramentum, vt sacramentum, dicit ordinẽ ad eum, qui sacramento initiatur, non ad alios, vt rectè docet S. Tho. 1. 2. q. 101. ar. 4. & q. 102. ar. 5. Figura autẽ dicit ordinẽ ad futura. ¶ Et cõfirmatur: quia significare gratiã dandam alijs, non erat proprium sacramentis veteribus; sed etiã sacrificijs, alijsque obseruantijs Hebræorũ, vt S. Aug. demonstrat lib. 19. contra Faustum cap. 8. 9. 10. & 11. Nec solum illa, sed etiam serpens æneus significabat curationẽ a peccatis, quã Christus allaturus erat, Ioan. 3. Mãna dulcedinem Eucharistiæ. Et transitus maris rubri salutẽ per Baptismũ 1. ad Cor. 10. Et tamẽ nec serpens ille, nec Manna, nec Arca sacramenta erant Testamenti veteris, aut noui.

6 Idẽ sequuntur Calpensis disp. 1. sect. 3. à n. 19. vsque 24. Et Auersa q. 60. sec. 2. ferè eisdem argumentis confirmans: quia sacramentũ omne propriè est signũ practicũ respectu eius, qui suscipit sacramẽtũ: vnde cum non conferrent gratiã internã, dicuntur sacramẽta, quia cõferunt gratiã legalem. Secundo, quia omnes, ac solæ illæ cæremoniæ, quæ conferebant gratiam legalẽ, erant sacramẽta. Tertio: nã vetera sacrificia erant vtique vmbra, & figura nostri sacrificij; erantque simul verè, & propriè sacrificia. At non penes hunc respectũ figuralẽ, & repræsentatiuum habebant formaliter sacrificij rationẽ; sed intrinsecè, & per se: quia de præsenti in suo gradu exibebant alium Deo, protestando diuinã excellentiã, & supremum dominiũ: quæ est essentialis ratio sacrificij. Eodemque prorsus modò sentiendũ est de veteribus sacramentis quãtũ ad sanctificationem.

§. II.
Communis opinio præfertur.

7 TErtia opinio communior, & probabilior, tria docet. Primo nō esse de ratione sacramenti significare gratiam internam in ipsius exercitio collatam. Secūdo, non sufficere conferre sanctitatem legalem, vt aliquid habeat rationem sacramenti. Tertio dicit omnia sacramenta cōferre quidem sanctitatem legalem, & significare sanctitatem internam, vel tunc collatam, vel in alio statu cōferendam. Ita Soto in 4. dist. 1. q. 1. ar. 2. ibi Martinus Ledesma. Vazq. disp. 128. c. 5. nu. 51. Suarez disp. 1. sect. 2. & disp. 5. sec. 1. conc. 3. Granado de Sacramentis tract. 1. disp. 2. n. 10. Cartagena disp. 1. diffic. 4. Lugo disput. 1. sec. 2. Pasqualigus disput. 64. sec. 5. Bernal disp. 1. sec. 1. Licet in modo defendendi ab alijs differat: omnes enim isti concordant sacramentum esse essentialiter signum veræ sanctitatis: & quod nō omnia sacramēta eam actu conferunt, nec ad eorum præsentiam actu confertur: Tamen omnia actu conferunt sanctitatem legalem. Addūt Soto, Suarez, & Lugo omnia sacramenta esse causas gratiæ in suo, vel alieno subiecto. Quod impugnat Bernal sec. 1. §. 3. & 4. probans sacramenta omnia non esse essentialiter sanctificatiua; nec essentialiter cusare gratiam: admittit tamen §. 5. sacramentum esse essentialiter cōsecratiuum. Quæ est differentia in modo loquendi: de quo partim dictum est dub. 1. & partim mox ad 1. dicetur. Illa tria, in quibus hæc opinio concordat, & alijs opponitur, sigillatim probantur.

8 Prior quidem pars duos potest habere sensus: alter quod non omnia sacramenta actiuè physicè conferunt gratiam internam: alter quod non in omnibus pasiuè datur gratia interior ad eorum præsentiā, & in eorum vsu. Et in primo sensu certissimam eam iudico ex Concilio Florentino in decreto Eugenij 4. §. *Quinto Ecclesiastico rum*, verbis relatis dub. 1. n. 26. & 27. vbi satis eam ostendimus. Nec esset differentia præcipua, & substantialis inter sacramēta vetera, & noua: si omnia actiuè instrumentaliter conferrent gratiam. Quod non consonat Concilio Tridentino, nec D. Tho. & communi Theologorum, vt ibi ostensum est.

9 In secundo sensu non est tam certa: sed tamen videtur ad mentem S. Tho. 1. 2. q. 98. art. 1. ad 1. vbi exponit illud Ezeq. 20. de veteri lege, & sacramentis: *Dedi eis præcepta non bona, & iudicia in quibus non viuent, id est, per quæ vitam gratiæ obtinere non possunt.* Et ad 2. exponit illud ad Rom. 7. *Cum venisset mandatum, peccatum reuixit*, & cap. 5. *Lex subintrauit, vt abundaret delictū*, & ait S. Tho. quod *lex dicitur occidisse, non quidem effectiuè, sed occasionaliter ex sua imperfectione, inquantum gratiam non conferebat.* Quod & docet q. 100. ar. 12. & q. 103. art. 2. & 3. p. q. 62. a. 3. & in 4. dist. 1. q. 1. a. 5. q. 1. Sed hæc verificari non possent si in sacramentis antiquis conferretur gratia, quia quoad fructum recipientium, per accidēs est, quod detur à sacramentis, vel à Deo ad præsentiam sacramentorum: æque enim prodest gratia data à sola causa principali sine instrumento, vel collata illo mediāte.

10 Deinde S. Tho. 3. p. q. 62. art. 3. ad 2. loquens de sacramētis veteris legis, per quæ homines sanctificari dicuntur Leuitici 8. ait, quod *illa sanctificatio erat figuralis: per hæc enim sanctificari dicebantur, quod applicabantur cultui diuino secundum ritum veteris legis, qui totus ordinabatur ad figurandū passionem Christi.* Quod & docet 1. 2. q. 103. art. 2. ad 1. vbi & aduertit, quod *etiam Sanctuarium expiari dicitur, quod culpæ subiectū esse non poterat.* Ergo sine gratia interna in vsu pasiuè collata, cum sola sanctitate legali de præsenti, & sanctitate interna de futuro, verificat S. Tho. fuisse vera veteris legis sacramenta.

11 Tertio ad idem facit, quod S. Aug. to 6. lib. 19. contra Faustum cap. 13. quem refert, & sequitur S. Tho. 3. p. q. 38. art. 6. ad 5. ait. *Sacramenta nostra sunt signa præsentis gratiæ: sacramenta vero veteris legis fuerūt signa gratiæ futuræ.* Ipse etiā S. Aug. in Psal. 73. ait. *Sacramenta noui testamenti dant salutem: sacramenta veteris testamenti promiserūt Saluatorem.* Idcirco S. Tho. in 4. dist. 1. q. 1. art. 1. q. 1. in cor. & ad 4. ait, quod *sacramēta veteris legis erant totaliter signa prognostica*, id est, gratiæ futuræ. Quod verum non esset, si significarēt, quod de præsēti in vsu eorum pasiuè conferretur gratia. Videatur S. Tho. lib. 4. contragentes cap. 57. & in præsenti art. 2. ad 2. & art. 1. ad 1. & q. 61. ar. 4. ad 2. & 3. concludit, quod *illa sacramenta fuerunt congrua gratiæ præfigurandæ: hæc autem sunt congrua gratiæ præsentialiter demonstrandæ.* Non ergo solum negat illa sacramēta actiuè causasse gratiam: sed etiā docet, quod non significabant, quod ibi actu daretur, & per sacramentum præsentialiter significaretur.

Funda

12 Fundamentum præcipuum sumi tur ex verbis Concilij Florentini, quod non solum indicat Sacramẽta antiqua nõ contulisse gratiã actiuè, sed aperte innuit, quod tũc, nec passiuè dabatur, sed totum reseruabatur in futurum, excepta gratia, quam ipsi ex opere operantis acquirebãt: ait namque. *Illa non causabant gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam figurabant*: ergo nedum negat actiuam vim sacramentis antiquis, sed negat significationem rei præsentis passiuè tunc datę; sed solam concedit significationem in futurum. Vnde & in Catheciſmo Pij Quinti de Sacramentis in genere, non longè à fine, §. *Ex ijs igitur*: loquendo de sacramentis antiquis dicitur: *Vt signa tantum earum rerum, quæ mysterijs nostris efficiendã essent, instituta sunt.*

13 Quod vero ad rationem Sacramẽti exigatur significatio sãctitatis internæ, probat S. Thomas art. 2. ad 3. quia hac ratione aspersio aquæ benedictæ, consecratio altaris, & similia non sunt sacramenta, eo quod *res denominatur à fine, & complemẽto; dispositio autem nõ est finis, neque perfectio. Et ideò quæ significant dispositionem ad sanctitatem, non dicũtur sacramenta, sed solum ea quæ significant perfectionem sanctitatis humanæ.* Et q. 65. art. 1. ad 6. ait S. Tho. *quod aqua benedicta, & aliæ consecrationes non dicuntur sacramenta, quia non perducunt ad sacramenti effectum, qui est gratiæ consecutio: sed sunt dispositiones quædam ad sacramenta, &c.* Ergo exigitur ad sacramentum, non solum quod sanctet, & disponat, sed quod significet perfectam internam sanctitatem.

14 Et 3 p. q. 61. art. 3. & art. 4. ait. *Sũt autem sacramenta, quædam signa protestantia fidem, qua homo iustificatur.* Et ad 3. dicit, quod *vetera congrua fuerunt gratiæ præfigurandæ: hæc autem sunt congrua gratiæ præsentialiter demonstrandæ.* Et S. Augustꝰ. q. 84. in Leuiticum dicit: *Totum fructum visibilium sacramentorum in inuisibili gratia positum esse.* De quo videatur super Psal. 77. initio, & libro 19. contra Faustum cap. 16.

15 Probaturque primo, quia ideò probat S. Tho. 3. p. q. 64. art 2. quod sacramẽta esse non possunt principaliter nisi ex institutione diuina (quod verificatur in lege veteri, & noua) quia solus principaliter causat gratiam, & instituit signa ad eam sacramentaliter significandam. Quæ ratio nullius roboris esset, si sufficeret conferre sanctitatem legalem. ¶ Secundo illa ratio S. Thomæ hic ad 3. valdè vrget: quia ex oppositio sequitur sacramentalia veteris, & nouæ legis esse sacramenta.

16 Respondent non esse eandem rationem de sacramẽtis in lege veteri ac est in lege noua: nam ad rationem sacramenti in lege veteri sufficiebat significare, & conferre imperfectam sanctitatem, quia imperfectio erat propria illius status: at vero in noua lege, quæ est lex filiorũ, sanctitas vera, & perfecta est propria huius status: vnde nunc ad rationem sacramẽti nõ sufficit quod significet, & conferat sanctitatem imperfectam: qua de causa Sacramentalia, quæ sunt in Ecclesia, licet significent, & conferant imperfectam sanctitatem, non sunt sacramenta.

17 Hanc solutionem quinque argumentis reijcit Serra conc. 1. rat. 3. sufficiũt primum, & vltimũ. Impugnatur ergo primo: quia sicut modo Ecclesia potest instituere quædam sacramentalia, ita olim potuit Ecclesia, vt aptius disponerentur ad sacramenta a Deo instituta, & melius tollerentur impedimenta, & conferrent, & significarent aliquam sanctitatem, & mũditiam. Quam potestatem tunc adfuisse, probatur quia illa, quæ modo est, non est speciali concessione Christi (quia de illa non constat) sed quia consequitur ad potestatem Reipublicæ in supernaturalibus benè gubernatæ. Et præcipue illo tempore hoc præcipi poterat potestate humana: nã de illis cæremonijs inquit Apostol. ad Hæbr. 9. ver. 10. *Solummodo in cibis, & potibus, & variis baptismatibus, & institutis carnis.* Vnde vltra ea, quæ Moyses in lege determinauerat, poterant Reges, & Pontifices alia superaddere. Sed talia sacramẽ talia nõ essent sacramẽta: quia solus Deꝰ valet sacramenta instituere, vt probat S. Tho. q. 64. ar. 2. Ergo ad rationem sacramenti non sufficit significare, & dare imperfectam sanctitatem legalem.

18 Secundo impugnatur, quia illa ratio S. Tho. ad 3. quod *res denominatur à fine, & complemento*, &c. æqualiter procedit de sacramentis in quocumque statu: nam semper verificatur quod dispositio non est vltima forma. Vnde etiam si sacramentalia, quæ modo sunt in Ecclesia, instituta fuissent in veteri lege, vel ab Ecclesia, vel ab ipso Deo immediatè, cum eadem vi significandi, & efficiendi eosdem effectus, quos modò habent, non fuissent sacramenta: ergo ad rationem sacramenti non sufficit significare sanctitatem imperfectam, quæ est dispositio ad perfectam; sed requi-

requiritur vt sanctitatem perfectam, quæ est per gratiam, significet. Videatur etiã Suarez conc.3.

19 Ratio à priori est: quia sacramentũ essentialiter est signum: ergo essentialiter habet aliquid significatum: non aliud nisi gratiam: quod de sacramẽtis nouæ legis, declarãt corũ diffinitiones, & Cõc. Trid. sess.13. cap.3. Et de omnibus id explicuit Concilium Florentinum; quod non constituit inter sacramenta discrimẽ ex parte rei significatæ: sed quia nostra sunt demõstrantia de præsenti, alia dant de futuro: & quia nostra causãt, secus vero illa. Et ratio est, quia sacramẽta sũt fidei protestationes, & significationes sacræ: *eadẽ autẽ est fides modernorum, & antiquorum*, vt dicit S. Augustt. tract.45. in Ioãn. & S. Tho. in 4. dist.1.q.1.art.2.q.5. Ergo eadem est gratia significata per antiqua, & noua sacramenta; licet diuersimode, quia *diuersa sacramenta diuersis temporibus congruunt*, vt ex S. Aug.19. contra Faust. cap.16. & 17. ait S. Tho. hic art.5. ad 3.

20 Deinde, vt explicat S. Tho. art.4. ad 2. *res sensibiles, vt in sua natura considerantur, non pertinent ad cultum, vel ad regnum Dei*: iuxta illud ad Rom.14. *Non est regnum Dei esca, & potus. Sed solum secundum quod sunt signa spiritualium rerum, in quibus regnũ Dei consistit.* Sed potissimè consistit in gratia, quæ dat participationem naturæ diuinæ, & confert ius ad vitam æternam. Aliæ vero cæremoniæ religiosæ non pertinent ad Dei cultum, nisi in quantum ordinantur ad gratiam vt ad finem, in quantum remote disponunt, vel tollunt impedimenta: gratia ergo interna, vel data, vel dãda est essentiale significatum omnium sacramentorum: quia *res denominatur à fine, & complemento*, vt ait S. Tho. art.2. ad 3.

21 Tertia pars communis sententiæ est D. Tho. 1.2.q.101.ar.4. & q.102.ar.5. cuius verba retulimus dub.1.n.5. & 6. vbi satis confirmauimus. Et denuo confirmatur ex adductis pro secunda sententia, quę probant quidem de sacramenti ratione esse sacrare, & deputare ad diuinum cultũ, & quod sine his non sunt sacramenta. Sed tamen signatum præcipuum est gratia, & sic sacramentum est mysterium, & arcanum, & significat aliquid excellẽtius, quã sensibiliter deputare ad externum cultũ; quia hoc se habet vt dispositio, gratia vero vt finis, & forma à qua fit denominatio.

§ III

Soluuntur argumenta: & exponitur discrimen inter sacramẽta, & sacrificia.

22 AD argumenta primæ sententiæ sigillatim respondendo, dicitur ad primum, quod vltra significationem gratiæ, exigitur quod gratia significetur vt sacrans, vel de præsenti, vel de futuro: & vlterius quod cũ effectu, & de facto sacret, & deputet diuino cultui. inde est vera vltima pars nostræ sententiæ, sed non oppositã primæ. Quamuis autem hæc deputatio non sit sanctificatio in rigore, est sanctificatio latè: vnde & à D. Th. relato n.10. comparatur expiationi sanctuarij, & consecrationi vasorum: quæ culpæ, & gratiæ internæ capacia non sunt.

23 Ad 2. posset in primis cum M. Soto art.2. §. *Ex hac*, excipi Circuncisio, in qua est infallibile gratiam conferri nõ ponentibus obicem: Vnde differt ab Baptismo, quod actiuè confert gratiam, & à reliquis sacramentis antiquis, in quibus non erat infallibile ad eorum præsentiam gratiam dari. Sed quia hoc examinandum est infra q.62.ar.6. ad 3. & q.70.art.4.

24 Ideò secundo dicitur, quod in sacramentis antiquis, & erat fides actualis operantis per dilectionem, quæ fides respiciebat Christi gratiam: quam sacramẽta illa significabant: & in nostris est ipsa gratia ex opere operato significata, & causata à sacramento. Quantum ad primum, comparat S. Tho. circuncisionem cum sacramentis antiquis; quantum ad secundum etiam circunsio differt à sacramẽtis nostris. Sed quia quędam antiqua sacramenta externa poterant esse sine actuali fide, & merito operantis, tunc erant signa totaliter pronostica gratiæ internæ: & deputatio exterior, & sacratio ipsa cæremonia sacramenti fiebat.

25 Ad tertium dicitur Sanctum Thomã ibi excludere serpentem æneũ à ratione sacramenti: quia non erat signũ rei sacræ in quantum sacrans actu, quia nec conferebat sanctitatẽ legalem, vt quis deputaretur ad Dei cultum; nec dabat sãctificationem, nec ad eius præsentiam dabatur: *sed solum effectus exterioris curationis*, vt ibi ait S. Tho. Vnde non est eadem ratio de alijs sacramentis conferentibus legalem sanctitatem, & spiritualem significantes, in quantum est sacrãs nos.

26 Ad 4. respondet Cano Rel. de sacramentis p.1. ad 2. sacrificium fuisse duplex

plex in lege tam naturali, quam ſcripta. Alterum ad proteſtandum Deum rerum eſſe auctorem, ac dominum: & huiuſmodi nō erat ſacramentum. Tametſi illius, ſacrificij ſignum erat, quo religio noſtra Deum vnicè colit. Alterum vero in id factum eſt, vt Deus mortalium culpis infenſus placaretur, quod erat vtique ſacramentum. Videtur tamen ſacrificium Abel prioris generis fuiſſe, quoniam munus ſolum fuiſſe perhibetur, ſicut & oblatio Cain. Quare non fuere ſacramēta, quæ á generalibus ſacrificijs Concilium Florentinum diſcernit. Hæcibi. ¶ Quem ipſe Serra (qui hoc oppoſuerat art. 2.) ſequitur art. 4. ad 3. dicens, legis veteris ſacrificia, quæ ſignificabāt immolationem Chriſti, qua ſanctificati ſumus, fuiſſe illius legis ſacramenta: de his enim, & præſertim de immolatione Agni Paſchalis ait D. Tho. hic art. 2. ad 2. *talia dicuntur proprie veteris legis ſacramēta.* Vnde & rationem ſacrificij, & rationem ſacramenti habebant: ſicut & modo habet Euchariſtia. Diuerſimode tamen: nam vt inſtituta ad ſignificandam gratiam, quę in eorum vſu conferebatur ex meritis paſſionis Chriſti futuræ, erant ſacramenta; vt inſtituta vero ad Dei cultū, vt ſcilicet Deo per illa coleretur, erant ſacrificia.

27 Idem ſequitur Bernal ſec 1. n. 17. & latè Lugo diſp. 1. ſec. 2. à n. 10. vſque ad 14. quia S. Tho. 1. 2. q. 102. ar. 5. ſacrificia, quæ fiebant in conſecratione alicuius miniſtri, comprehendit ſub ſacramentis veteris legis. Et ratio eſt, quia illis ſacrificijs competunt omnes conditiones requiſitę ad rationem ſacramenti: quia ſignificabant gratiam dandam per Chriſtum: & conferebant aliquam ſanctitatem, & expiationem in ſuo vſu legalem aliquando ijs, quibus applicabantur: quem effectum habebant infallibiliter ex diuina inſtitutione.

Secundo, quia licet ſacrificium ordinetur ad ſignificandum cultum Dei; non tamen repugnat, quod ipſemet cultus Dei rurſus aſſumatur ad ſignificādam ſacramētaliter ſanctificationē ipſius colētis Deū: ſicut cōtritio eſt actus virtutis, & pars ſacramēti Pœnitētiæ: & forma extremę unctionis eſt oratio, & actus religionis. Sic ergo potuiſſet ſecūdū ſe inſtitui aliqua oblatio ſacrificij, pro actione, & ritu conſecrandi, & ordinandi ſacerdotem; ita vt quando pro aliquo offerretur tale ſacrificium, ille maneret ordinatus, & conſecratus ſacerdos: ac perconſequens illud ſacrificium eſſet tunc ſacramentum ordinis. Negat tamen Lugo de facto Miſſæ ſacrificium eſſe ſacramentum, quia vt ſacrificium non confert gratiam ex opere operato ei cui applicatur. Et quia ſacramentum Euchariſtiæ permanet in eſſe, & ratione ſacramenti, peracto, & finito ſacrificio.

28 Hæc tamen mihi non videtur vera, nec ad mentem S. Thomæ, & ex parte ea impugnarat Suarez diſp. 1. ſect. 1. circa finem. Dico ergo, in primis in omni lege antiqua, & noua ratio formalis ſacramenti, & ratio formalis ſacrificij formaliter, & ſpecifice differunt. Si enim teneatur cum Nuño q. 83. art. 1. diffic. 1. ſacrificium formaliter eſſe in genere qualitatis: eo quod ſacrificium formaliter videtur eſſe actus religionis, vt videtur indicare S. Thomas 2. 2. q. 85. art. 3. Argumentū potius eſt ad oppoſitum: nam ſic manifeſtè differt a ſacramento, quod ſolum materialiter eſt actus religionis, & formaliter eſt ſignum ſacrum.

29 Si vero teneatur cum Raphaele Torre 2. 2. q. 85. art. 2. diſp. 2. & art. 3. diſputatione 2. n. 12. & Suarez de ſacrificio Miſſæ diſp. 73. ſect. 2. ſacrificium formaliter collocari in genere ſigni. Tunc reſpondēdum cum Raphaele ad 2. & Suarez hic ſect. 1. in fine, & cum communi, quod ſacrificium per ſe primo ordinatur ad profitendam Dei excellentiam: ſacramētum vero per ſe ordinatur ad ſignificādam, & dandā homini ſanctitatē, internā, vel de præſenti, vel de futuro, & legalem de præſenti ipſa cæremonia ſacrando, & deputādo ad Dei cultū. Et ſic patet formalis differentia ſacramenti, & ſacrificij.

30 Rurſus aſſero, quod nullum eſſet inconueniens ſi Deus vellet, quod in lege veteri in eodem materiali coincideret ſacramētum, & ſacrificium, vt ſic melius figuraret Euchariſtiam, in qua adunātur, quod ſit ſacramētum, & ſacrificium: ſacrificium inquantum offertur, & immolatur Chriſtus: ſacramentum inquātum eſt panis vitæ. Vnde S. Thomas q. 79. articulo 5. dicit, quod Euchariſtia *ſimul eſt ſacrificium, & ſacramentum. Sed rationem ſacrificij habet, inquantum offertur: rationē autem ſacramenti inquantum ſumitur.* De quo latius infra q. 83. Et quod ita fieri poſſet in lege veteri, probat ſecunda ratio, qua vtitur Lugo.

31 Denique dico, quod de facto hæc excellentia, quod in vna re oblata, vel in vna

vna cæremonia adunantur ratio sacramẽti, & sacrificij, est reseruatum legi Euangelicæ, & in lege antiqua id à Deo non fuit institutum. Probatur ex communi Theologorum, qui cum Magistro in 4. dist. 1. distinguunt sacramenta à sacrificijs reali distinctione. Clarius S. Thomas 1.2.q. 101. art. 4. cæremonias veteris legis diuidit in sacrificia, sacramenta, sacra, & obseruantias. Nominatimque nostram difficultatem tangens, eam diluit ad 2. dicẽs, quod *sacrificium nouæ legis, idest, Eucharistia, continet ipsum Christum, qui est sanctificationis author: sanctificauit enim per suum sanguinem populum, vt dicitur ad Hebræos vltimo. Et ideò hoc sacrificium etiam sacramentũ est. Sed sacrificia veteris legis non cõtinebant Christũ, sed ipsum figurabant; & ideò non dicuntur sacramenta. Sed ad hoc designandum seorsum erant quædam sacramenta in veteri lege, quæ erant figuræ futuræ consecrationis. Quamvis etiam quibusdam consecrationibus quædã sacrificia adiungerẽtur.* Ecce quod clarissimè docet S. Thomas in lege veteri seorsum quædam fuisse sacramenta distincta realiter à sacrificijs: quamuis in eadem die cõiungerentur consecrationes, quæ erant sacramenta, & oblationes, quæ erant sacrificia: sicut apud nos sacrificium Missę adiungitur ordinationi sacerdotum: quãuis Missæ sacrificium realiter differat à sacramento ordinis. Nec S. Thom. 1.2.q. 102. art. 5. loquitur de sacrificijs, sed solum de sacramentis, vt legenti erit perspicuum. Vnde non bene refert Lugo. Pariterque hic ad 2. Nec sacrificia illa, vt sacrificia, sacrabant: & ideò non habebant conditiones requisitas ad rationem sacramenti.

§. IV.

Gratia non est forma sacramentorum.

32 IN fine huius dubij annotare nõ omittam (id quod Theologi vt per se notum supponunt, & quod absque apparientia a quodam Neotherico, mox referẽdo in dubium vocatur) quod gratia nõ est forma, nec pars intrinseca sacramentorum. Quod probatur primo: nam res significata non est forma intrinseca signi: quin potius *signum aliud à se repræsentat.* Et S. August. lib. 2. de doctr. Christ. cap. 1. (quẽ cũ Magistro in 4. dist. 1. communiter sequũtur Theologi, ibi, vt patet in D. Thoma artic. 1. quæst. 2. imò & Dialectici) definit, quod signum est, *quod præter speciem, quam ingerit sensibus, aliquid aliud ex se facit in cognitionem venire.* Cum ergo sacramentũ sit signum, & gratia sit signatum, gratia non est forma, nec pars sacramenti, sed aliquid ab ea distinctum. Secundo, nouæ legis sacramenta causant gratiam: sed effectus non est forma, nec pars intrinseca causæ: ergo gratia non est forma sacramentorũ nouæ legis. Iniuriam facerem notissimæ veritati, si plus insumerem in eius probatione. Vnde S. Tho. in 4. dist. 1. q. 1. art. 1. quæstiuncula 3. in secũdo argumento ait. *Sacramenta non sunt formæ intrinsecæ inuisibilis gratiæ, vt per se patet.* Et art. 4. argumento secundo dicit. *Si sunt causæ gratiæ, oportet, quod sint secundum aliquod genus causæ: sed constat, quod nõ sunt, neque materiales, neque formales, cum sint extra essentiam gratiæ.*

33 Hæc tamen annotaui propter Stephanum Bauny, qui to. 1. Theologiæ Moralis tract. 1. q. 3. conc. 3. ita ait. Tertia assertio. Non in solo ergo externo signo, est vis integra, naturaque sacramenti posita, sed etiam rem significatam includit. Cyprianus Author in tractatu de Resurrectione Christi nu. 4. *Ex diuersis* (inquit) *familijs vna fit domus, vna fit tribus, vnus est cibus, significantia, & res significata, res, & signa, virtus inuisibilis, & visibilia sacramenta, sic faciunt vnum corpus, sicut caro, & spiritus; & quod videtur, & nomine, & virtute, Christi corpus censetur.* Sensus est, ex significantibus, & significatis, visibilibus sacramentis, & inuisibili virtute, seu gratia, sic fieri vnum corpus Christi, sicut ex carne, & spiritu. Quare vt membra destituta animo, vt caro spiritu vacua, truncus est, non homo: ita signa, ita visibilia sacramenta, absque rebus significatis, & inuisibili gratia, sacramenta sunt specie tenus ac nomine, re autem ipsa minimè.

Secundo, est sacramentum signum visibile inuisibilis gratiæ: ergo cum re externa significante, internam quoque cõplectitur, quæ externa denotatur. Confirmatur, Eucharistiæ sacramentum est verum reale, substantiale atque integrum Christi corpus, cum sanguine, anima, & Diuinitate, sub vnaquaque contentum specie panis, & vini consecrati, quo fideles vi-uunt, aluntur, & ad gloriam æternam perueniunt. Non est ergo sacramentum symbolum dumtaxat rei sacræ, & inuisibilis gratiæ, sed eam quoque comprehendit, ac continet. Trident. sess. 6. can. 6. Hæc ibi.

Si hæc ſcriberet concionator loquens tropologicè, vel metaphoricè, poſſent vt cũque ſuſtineri, vel pie exponi: ſed Theologus Moralis, & Scholaſticus ſcribens, quod ex ſacramento, & gratia fit vnum ſicut ex carne, & ſpiritu, dicit aliquid abſurdum, & paradoxum: quia gratia non eſt forma ſacramentorum, ſed eſt in eis vt in ſignis, & in cauſis inſtrumentalibus, vt abundè exponit S. Thomas q. 62. art. 3. & 4. Vnde gratia non importatur in recto, & intrinſecè, ſed in obliquo, & extrinſecè. Ideoque ſecundo falſum eſt, quod ſacramenta ſine gratia ſunt ſacramenta lolo nomine: quia baptiſmus eſt validũ ſacramentum, etiam in eo, qui accedit fictus, & ponit obicem gratiæ. Tertio eſt falſum, quod Euchariſtiæ ſacramẽtum ſit corpus Chriſti: quia hoc eſt ſignatum, & contentum: ſacramentum autem eſt ſignum viſibile Chriſtum continens. De quo iterum q. 73. S. Cyprianus loquitur de vnione myſtica ſigni, & ſignati: quia quamuis realiter differant, ſolent eodem vocabulo nuncupari, vt dicebamus ex D. Aug. dubio 2. numero 9. Quare ex eius verbis abſque fundamento tot abſurda colligũtur.

DVBIVM IV.

Vtrum ſacramentum dicatur vniuocè de antiquis, & nouis?

§. I.
Opinio quod vniuocantur.

1 RAtionem eſſentialem ſacramenti vniuocè prædicari de antiquis, & noſtris, expreſſe docet Soto in 4. diſt. 1. q. 1. art. 1. §. *Animaduertendum*. Et ar. 2. §. *Igitur*, in fine illius. Quare non videtur Sotum legiſſe Vazquez diſp. 128. cap. 5. nu. 49. cum ſcripſit Sotum huius quæſtionis nõ meminiſſe, nec alium ex antiquis. Quod vtrumque eſt planè falſum: nã quæſtionis expreſſe meminerunt S. Thomas, & omnes antiqui pro ſecunda opinione referendi: & hanc opinionem expreſſe tenet Soto vtroque loco relato. Sequitur Nuño art. 2. diffic. 2. dicens eſſe ſententiã *iam ab omnibus communiter receptã*. Et reuera eſt communis: nam eam tenent Martinus Ledeſmã 1. p 4. q. 1. ar. 2. Araujo dub. 1. num. 10. in fine. Cabrera art. 1. diſp. 3. dicens, quod modo eſt communis omniũ Theologorum. Idem dicit Ruyz art. 2. dubio 4. Vazquez vbi ſupra, Suarez diſp. 1. ſec. 2. in prob. 1. conc. Bellarm. lib. 1. de ſacram. cap. 12. propoſ. 3. Coninch, Cartagena, Granad. & Lugo, quos refert, & ſequitur Bernal diſp. 1. ſect. 3. licet contendat ab eis non ſolide probari: & ipſe duobus infirmioribus vtitur argumentis. Tenentque Sayrus lib. 3. cap. 3. q. 6. art. 2. Auerſa ſect. 2. Bonacina puncto 3. n. 12. Paſ qualigus diſp. 64. ſect. 6. Trullench in praxi ſacramentorum lib. 1. cap. 1. dub. 2. nu. 5. & alij plurimi.

2 Probant primo, quia Conciliũ Florentinum ſeſſ. vlt. in decreto Eugenij 4. §. *Quinto Eccleſiaſticorum*. Et Concilium Trid. ſeſſ. 7. can. 2. abſolutè, & verè, & propriè vocat ea ſacramẽta: licet ſint noſtris imperfectiora.

Secundo, quia in multorum ſentẽtia, ſacramẽtum eſſentialiter ſolum eſt in genere ſigni, & non in genere cauſæ: ergo quamuis in cauſalitate non vniuocentur, poſſunt vniuocari in ratione ſacramenti, quia ſignum gratiæ præſentis, vel futurę vniuocantur.

3 Tertio, quamuis alij admittant ſacramenta eſſe in genere cauſæ, tamẽ ponunt ſolum cauſare moraliter: vnde quãuis cauſent effectus valdè diuerſos, conueniunt cum veteris in modo cauſandi. Vt enim aliquid reſpectu duorum ſit vniuocè cauſa, ſufficit quod vtrumque in eo cõueniat, quod eodem modo cauſetur. Apponit exemplum Coninch art. 4. dub. 2. nam etſi ritus plantæ, & hominis ſit analogicè ritus; vita tamen, quæ plantæ conuenit, vniuocè eſt vita: ergo vt ſacramenta vniuocentur, ſufficit, quod vniuocentur in modo ſignificandi, & cauſandi, quãuis effectus cauſati ſint diuerſi.

Quarto, vt docet S. Auguſt. lib. 19. contra Fauſtum cap. 11. in fine tomo 6. quem refert, & ſequitur S. Thomas q. 61. art. 1. Et in 4. diſt. 1. q. 1. art. 2. q. 1. *In nullum nomen religionis, ſeu verum, ſeu falſum coaduna vt homines poſſunt, niſi aliquo ſignaculorũ, ſeu ſacramentorum viſibilium conſortio colligentur*. Sed fides, religio antiquorum, & noſtra vniuocãtur: ergo & ſacramẽta. Sicut & ſacrificia veteta, & noua vniuocantur. Quamuis noſtra ſint perfectiora. Ideoque ab Apoſtolo ad Galat. 4. comparantur inſtatus veteris, & nouæ legis ſicut ſtatus pueri, & viri, quia accidentaliter differunt: & non ſicut homo viuus, & pictus.

4 Hæc argumenta ſpernit, vt parum ſolida, Bernal, & ſiggillatim diluit: & ipſe vti-

vtitur illo antiquo argumento, quia Concilia vtraque vocant ſacramenta. Et nu. 89. arguit: quia omnia prædicata eſſentialia ſacramento in communi ſumpto, cõueniunt propriè, & eſſentialiter vtriſque: quia omnia ſunt ſigna ſenſibilia ſanctitatis, ſtabilia, & vniuerſalia, à Deo inſtituta, & habilitantia ad bonum Eccleſiæ proprium: ergo diuiſio eſt vniuoca.

§. II.

Solum analogicè conueniunt; quamuis omnia ſint verè, & propriè ſacramenta.

5 NIhilominus oppoſitam ſententiã expreſſe docet S. Thomas in 4. diſtinct. 1. q. 1. art. 1. quęſtiuncula 3. ad quintum, inquit, *dicendum, quod ſacramentum non diuiditur per ſacramenta veteris, & nouæ legis ſicut genus per ſpecies, ſed ſicut analogũ in ſuas partes, vt ſanum in habens ſanitatem, & ſignans eam. Sacramentum autem ſimpliciter eſt, quod cauſat ſanctitatem: quod autẽ ſignat tantum, non eſt ſacramentum niſi ſecundũ quid: & ideò eſſe cauſam poteſt poni in diffinitione ſacramenti, ſicut habens ſanitatem in diffinitione ſani.* Hæc ibi.

6 Quod expreſſe docuerat ipſe Magiſter Sententiarũ illa diſt. 1. Sic probans. Sacramentum propriè dicitur, quod ita ſignũ eſt gratiæ Dei, & inuiſibilis gratiæ forma, vt ipſius imaginem gerat, & cauſa exiſtat. (Quod & habetur cap. *Sacrificii, de Conſecrat.* diſt. 2. Et approbatur in Concilio Trid. ſeſ. 13. cap. 3.) Non ergo ſignificandi tantum gratia ſacramenta inſtituta ſunt, ſed etiam ſanctificandi. Quæ enim ſignificandi gratia tantum inſtituta ſunt, ſolum ſigna ſunt, & non ſacramenta: ſicut fuerunt ſacrificia, carnalia, & obſeruantiæ cæremoniales veteris legis, quæ nũquam poterant iuſtos facere offerentes. Quod latè probat, & concludit. Illa ergo ſigna erant, ſed tamen ſacramenta, licet minus propriè, in ſcripturis ſæpè vocantur, quia ſigna erant rei ſacræ, quam vtique non præſtabant. Hæc Magiſter. Quẽ ibi ſequuntur Beatus Albertus Magnus, S. Bonauentura, & Paludanus q. 2. art. 2. nu. 11. & aliqui antiqui. Et ex recentioribus in præſenti Pelantius diſp. 4. Chamerota c. 1. dub. 4. Ludouicus Caſpenſis tract. 21. diſp. 1. ſect. 3. num. 24.

7 Etſi conſequenter loquerentur, deberent amplecti Bellarminus, & Auerſa, & alij, qui ſacramentum collocant eſſentialiter in genere ſigni, & in genere cauſę: quia oſtendemus q. 62. ſolum noua ſacramenta cauſare ſimpliciter efficiẽdo inſtrumentaliter phyſicè, & dando gratiam ex opere operato: antiqua verò ſolum ſecũdum quid ſignificando, & promittendo. Dare verò ſanctitatem legalem, & ſacrare, & deputare ad cultum diuinum, non ſufficit ad ſacramentum, niſi per ordinem ad conferendam gratiam internam: vnde cum in hac cauſanda nõ vniuocentur, nec vniuocantur in ratione ſacramenti. Habeturque hæc ſententia in Catheciſmo Pij Quinti in titulo de Sacramentis, adiũcto titulo de matrimonio.

8 Nouiſsimè eandem ſentẽtiam ſequitur, & rectè exponit M. Marcus Serra q. 60. ar. 1. ad 4. ita dicens. Quamuis ſacramenta nouæ, & veteris legis non conueniant vniuocè *in ratione completa Sacramenti*, cõſtãte ex formalis, & materialis ratione: ſicque rectè ibi ad 5. dicat S. Thomas: *Sacramentum non diuiditur per ſacramẽta veteris, & nouæ legis, ſicut genus per ſpecies, ſed ſicut analogum in ſuas partes.* Vniuocè tamen conueniunt in ratione ſacramenti, quæ ei competit *ratione formalis*, qualis eſt ſignificatio, ſecundum quam ſacramentũ ponitur in genere ſigni.

Huius rei exemplum eſſe poteſt, cathedra; in cuius ratione formali, ſcilicet, figuræ, vniuocè conueniunt cathedra lignea, & cathedra picta; non tamen in ratione completa, ſed ſolum analogicè; cum cathedra picta ſolum habeat figuram, & accidentia cathedræ, & ſolum ſecundũ quid ſit cathedra; lignea verò cathedra præter accidentia ſubſtantiam cathedræ habeat, & ſimpliciter cathedra ſit ad ſeſsionẽ apta. ¶ Idem eſt de ſacramentis: nam vt loco proximè citato ſubdit D. Thomas: *Sacramentum ſimpliciter eſt quod cauſat ſanctitatem: quod autem ſignat tantum, nõ eſt ſacramentum niſi ſecundum quid.* Vnde cũ ſacramenta nouæ legis non ſolum ſignificent, ſed etiam cauſent gratiam, ſimpliciter ſacramenta ſunt. Sacramẽta autem veteris legis ſolum erant ſigna gratiæ: ſicq; ſolũ ſecundũ quid erant ſacramenta. Propter quod ad Galatas 4. verſ. 9. appellãtur *infirma, & egena elementa.* Et ad Hebr. 10. ver. 1. de illis dicitur habuiſſe *vmbram futurorum.* Ac perconſequens *in ratione completa ſacramenti* ſolum analogicè cõueniebant cum ſacramentis nouæ legis. Vniuocè tamen cum in his conueniebãt *in ratione formali* ſacramenti, quæ eſt gratiam ſignificatio,

nificare; cum propriè, & ſimpliciter ſigna eſſent gratiæ per Chriſtum conferendæ. Quia ergo hæc ratio intrinſece illis inerat, & propriè, ſecundum illam vniuocè conueniebant cum ſacramentis nouæ legis. Et quia completa ratio Sacramẽti nõ ita eis inerat, ea parte qua ſacramentum eſt cauſa gratiæ; ſed ſolum erat in eis ordo ad gratiam cauſandam à Chriſto, & eius Sacramentis, cum his ſolum analogicè conueniebant. Sicut quia vrinæ nõ ineſt intrinſecè ratio ſanitatis; ſed ſolum dicit ordinem ad illam, ſolũ ſecundũ quid dicitur ſana, in hoc que cum animali ſolum analogicè conuenit. Hæc ibi, & ſatis aptè iuxta ſuam doctrinam.

9 Nos à fortiori huic opinioni debemus ſubſcribere, quia ipſam rationem formalem ſacramenti formaliter, & quidditatiuè colocamus, & in genere ſigni, & in genere cauſæ: & cum in hac ratione analogentur: quia ſola ſacramenta noua cauſant ſimpliciter, & alia ſolum ſecundum quid, adhuc loquendo de ſola ratione formali ſacramenti, ſimpliciter, & abſolutè dicenda eſt diuiſio analoga. Quamuis ſi ipſam rationem formalem inadequatè conſideremus, & ſolam attendamus ſignificationem gratiæ, vel ſacrationem, poſsint aliqualiter vniuocari.

10 Hanc ſententiam expreſſe tenuit S Tho. in 4. Sententiarum: quam in 3. p. Summæ retractaſſe, impatiẽter audio ab eius diſcipulis affirmari; cum nec leue veſtigium, vel inditium retractationis nobis reliquerit, vt de ſolut. ad 1. art 1. iam diximus dub. 1. n. 32. Imò expreſſe totum videtur complexus 3. p. q. 62. art. 1. ad 1. dicens. *Sacramenta nouæ legis ſimul ſunt cauſa, & ſigna: & inde eſt, quod ſicut communiter dicitur, efficiunt, quod figurant. Ex quo etiam patet, quod habent perfectè rationẽ ſacramenti, inquantum ordinantur ad aliquid ſacrum, non ſolum per modum ſigni, ſed etiam per modum cauſæ.* Vbi manifeſtè S. Thomas docet rationem analogam ſacramenti eſſe ordinari ad aliquid ſacrum: & hanc perfectè participari in ſacramento, quod eſt cauſa, & ſignum. Et è contrario ſacramentum, quod ſignificat, & nõ cauſat, niſi ſecundum quid, non erit ſacramẽtũ ſimpliciter. Quamuis ſi ſermo ſit de præcisa ratione ſigni, vel ſacratione legali, inter illa ſit vniuocatio ſecundum quid: vt probant argumenta prioris ſententiæ, quæ ex dictis facilè diſſui poſſunt.

11 Circa ea tamen eſt aduertendum, quod etiam ſi teneatur, cum D. Thom. & Magiſtro, & aliis pro nobis relatis, rationem ſacramenti non vniuocè, ſed analogicè prædicari de antiquis, & noſtris, non propterea illa ſacramenta dici debent metaphoricè, aut impropriè ſacramenta: nã in analogis proportionalitatis ratio ſignificata per nomen reperitur propriè, & intrinſecè in vtroque; quamuis ſi admitteretur attributio ad aliquid vnum, ſit in illo principaliter, & in alijs per habitudinẽ ad illud primum. Sicut ratio entis dicta de Deo, & creaturis, reperitur per prius in Deo, quam in creaturis: quamuis creatura propriè, & intrinſece ſit ens. Idemque dicitur de diuiſione analoga entis in ſubſtantiam, & accidens; quamuis enim ſola ſubſtantia ſit ens ſimpliciter, & accidẽs ſit ens ſecundum quid, & entis ens: tamen accidentia nouem generum vere, & propriè, & abſque metaphorica locutione, ſunt intrinſecè entia realia. Per hoc ergo, quod ratio ſacramenti per prius, & principaliter dicatur de ſacramẽtis nouæ legis, non ſubinde infertur antiqua ſacramenta non eſſe vere, & proprie ſacramenta: & ita abſque vlla metaphora in Sacra Scriptura, & Concilijs ſacramenta nuncupantur: & illis vere, & proprie homines ſacrabantur, & noſtra ſalus ſignificabatur vt ſacrans. Licet enim comparatiuè ad noſtra ſint talia ſecundum quid, & ſymbola, & figuræ eorum; tamẽ in ſuo genere erant intrinſece vere, & proprie ſacramenta. Videatur S. Thomas ad Galat. 4. lect. 1. ad illa verba: *Quanto tempore hæres paruulus eſt.*

DVBIVM V.

Vtrum ſacramenta ſignificent ſolam gratiam?

§. I.

Significant gratiam, & gloriam, & Chriſtum.

1 Dico primo, omnia, & ſingula nouæ legis ſacramenta tria ſignificant, nempè gratiam, & gloriam, & Chriſtum. Vnde ſacramentum, & eſt ſignũ rememoratiuum eius, quod præceſsit, ſcilicet, paſsionis Chriſti; & demonſtratiuum eius, quod in nobis efficitur per Chriſti paſsionem, ſcilicet, gratiæ, & prognoſticum, ideſt, prænunciatiuum futuræ gloriæ. Hanc concluſionem, non tam demõſtrat,

trat, quã declarat S. Th. art. 3. quia abſque controuerſia à Doctoribus accepta ſuppo nitur, vt ibi admonet Caiet. S. Thomæ declaratio eſt manifeſta ex dictis: nam ſacramentum proprie dicitur, quod ordinatur ad ſignificandam noſtram ſanctificationem. In qua tria poſſunt conſiderari: videlicet, ipſa cauſa ſancti ficationis noſtræ, quæ eſt paſsio Chriſti: ſecundum illud ad Hebr. vlt. *Ieſus vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt.* Secũdo poteſt cõſiderari forma ſanctificatio nis noſtrę, quę cõſiſtit in gratia, & virtutib⁹. Et deniq; vltim⁹ sãctificationis noſtræ finis, & fruct⁹, qui eſt vita æterna: iuxta illud ad Rom. 6. *Habetis fructũ veſtrum in ſanctificatione; finem vero vitam æternam.* Ergo ſacramenta tria prædicta ſignificabant.

2 Ratio à priori ſumi debet ex diuina inſtitutione. Quæ colligitur ex eo, quod ſacramenta ſunt medicinæ deriuatę ad nos à Chriſto noſtro Redemptore, & Glorificatore. Vnde vt magis reſplẽdeat ſapientia inſtituentis, eodem ſigno exprimitur cauſa formalis ſanctitatis, ſcilicet, gratia, & cauſa finalis ad quam perducit, ſcilicet, gloria, & cauſa mæritoria, nempe paſsio Chriſti.

De Baptiſmo, quod hæc tria ſignificet, docet Apoſtolus ad Rom. 6. Et de Euchariſtia idem colligitur ex eodem 1. ad Cor. 11. & exprimit Eccleſia in Antiphona Feſti corporis Chriſti in ſecundis Veſperis, quæ incipit: *O ſacrum conuiuium.* De omnibus alijs ſacramentis idẽ percipiet, qui materias, & formas ſacramentorum attẽderit, non præcisè ſecundum id quod apparet exterius, aut ſecundum ſonum Grãmaticæ, ſed ſecũdum proprium finem, & effectum.

3 Sed incontrarium ſolet obijci. Primo, nam ſubſtantiæ, & accidenti non poteſt dari aliquid commune vniuocum; cũ pertineant ad genera primo diuerſa: ſed Chriſtus Dominus eſt ſubſtantia: gratia, & gloria ſunt accidentia: ergo nõ poſſunt vno ſigno vniuoce ſignificari. Sacramenta autem debent eſſe ſigna vniuoca: ſi enim æquiuoca eſſent, occaſionem præberent fallaciæ, & ambiguitatis: quod non decet ſigna proteſtatiua religionis Chriſtianorum: quos admonet Apoſtolus ad Coloſ. 2. *Videte ne quis vos ſeducat per Philoſophiam, & inanem fallaciam.* Ergo ſacramenta non poſſunt hæc tria ſignificare.

4 Reſpondet Nuño art. 3. ad 1. quod maior eſt vera de his, quæ ponuntur directè in prædicamento: ſecus verò de ẽtibus rationis, & de his, quæ ponuntur reductiuè in prædicamento: quia obiectum vniuocè dicitur de obiecto reali, & rationis, & motus vniuocè prædicatur de actione, & paſsione. Vnde cum ſacramentum pro formali importet aliquid rationis, & pro materiali inſtrumentum, & cauſalitatem, quæ reductiuè tantum ſunt in prædicamentis, vniuocè poteſt ſignificare ſubſtantiam, & accidens.

5 Cæterum omnino deficit hæc euaſio. In primis quia ea, de quibus procedit argumentũ, conſtituuntur directè in prędicamento: & de ſubſtantia Chriſti Domini, id eſt perſpicuũ. Et de gratia, & gloria; quia ſunt qualitates perfectiſsimæ, & completæ: & quoad hoc parum refert, quod ſint ſupernaturales, vt inter alios docet ipſe Nuño infra q. 63. art. 2. diffic. 2. quem nos retulimus, & ſequuti ſumus libro 2. Logicæ q. 6. n. 25. oſtendẽtes id eſſe expreſſum D. Thomæ. Secundo, quia ẽtiam ſi ponerentur reductiuè, quoad intentum præſens parum refferret: ſiquidẽ quoad hoc eadem procedit ratio de his, quæ directè, ac de his, quæ reductiuè ſunt in genere: nam ſi quæ reductiuè ſunt in genere, pertinent ad genera ad quæ reducuntur; ſi ea quæ ſunt directè in prædicamento, non vniuocãtur inter ſe; nec vniuocantur cum alijs, quæ reducuntur ad ea, quæ genere diſtant ab iſtis. ¶ Tertio, æquiuocatio in ſignis non oritur ex pluribus, quæ concurrunt ad integrãdum ſignum, ſed ex pluralitate ſignificationũ, quæ ſumuntur à pluralitate rerum ſignificatarum: ergo peraccidens eſt, quod ſacramentum conſtet ex pluribus, vel non. Denique, licet ſacramentum pro formali importet ſignificationem, abſolutè ſupponit pro aliquo ſenſibili: ex quacũque autem parte impeditur vniuocatio, verè eſſet ſignum æquiuocum: quia malum ex quocumque defectu.

6 His ergo omiſsis, recurrendum ad ſolutionem D. Thomæ art. 3. ad 1. dicentis, quod ſacramentum ſignificat tria prędicta ſecundum quod ordine quodam sũt vnum: ſicut autem vnitas ſacramenti nõ eſt vt totius entis naturalis; ſed vt entis artificialis: ita vnitas ſignificatorum non debet accipi in genere naturæ, ſed ineſſe ſignificati. Et ſufficit, quod gloria ſit finis gratiæ, & Chriſtus Dominus ipſius ſit cauſa, vt ordinem artificialem habeant, & ſic adunari poſsint in vna ſignificatione.

Secun-

7 Secundo obijcitur: nam Eucharistia significat corp⁹ Christi: vt patet ex forma verborum, in quibus significatur corpus Christi, & non significat ut gratia: ergo nō omnia sacramenta habent hæc tria significata.

8 Propter hoc argumētū Scot. in 4. dist. 1. q. 2. §. *De tertio*, dicit, quod sacramētū debet significare Dei gratiā; vel effectū Dei gratuitū: quia vt probat dist. 8. q. 1. Eucharistia significat esse corporis Christi sub tali specie, qui est effectus Dei gratuitus, sicut est Incarnatio Verbi diuini; non tamen est gratia accidētalis.

9 Verum hæc doctrina nō consonat modo loquendi Cōc. Trident. Sess. 7. can. 6. dicentis: *Si quis dixerit, sacramenta nouæ legis non continere gratiam, quā significāt, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, &c.* Quod & docuerat Concilium Florentinum in decreto Eugenij 4. §. *Hoc docet Ecclesia*. Loquuntur de omnibus nouæ legis sacramentis: de quibus docent eādē gratiam significare, quam conferunt: sed conferunt gratiam strictè sumptam: ergo eandem significant. Specialiter Concilium Tridētinum sess. 13. cap. 3. videtur modū loquendi Scoti reijcere, dum ait. *Commune hoc quidem est Sanctissimæ Eucharistiæ cū cæteris sacramētis, symbolum esse rei sacræ, & inuisibilis gratiæ formam visibilem*: accōmodans definitionem sacramenti, quæ habetur cap. *Sacrificium, de Consec.* dist. 2. Cum ergo ibi sit sermo de gratia strictè sumpta: pariter dicendum Eucharistiam significare gratiam, quam confert inquantum est nouæ legis sacramentum.

10 Respondetur ergo, quod Eucharistia significat Christum, non præcisè vt in se est, sed vt est panis vitæ, animā sua gratia cibans. Vnde admonet bene Soto dist. 1. q. 1. artic. 3. & Catheciſmus Pij Quinti, quod solent sacramenta non vnam tantū rem præsentem, sed plures demonstrare, ac denotare. Ideoque sacramento Eucharistiæ significatur gratia verī corporis, & sanguinis Christi, & etiam gratia, quam percipiunt, qui dignè sacramenta suscipiunt.

§. II.

Est intrinsecum istis sacramentis.

11 Dico secundo, possent dari sacramēta, quæ hæc tria non significarent: sed sacramentis nunc institutis intrinsecè conuenit quod significēt gratiam datam per Christum perducentem ad gloriam. Prior pars sumitur ex Diuo Thoma articulo 3. ad 3. & est cōmunis, & certa, quia posset Deus instituere aliquod sacramentum, quod solum significaret gratiam dādam in vsu ipsius sacramenti immediatè à Deo absque ordine ad passionem Christi, aut gloriam: quia accidentale est gratiæ, quod detur per Christum: & quod illa de facto perueniatur ad gloriam.

12 Secundam partem videtur negare Suarez in comment. 3. art. Sed eam benè probat ibi Serra conc. 1. Quia Sacramenta iam instituta significant illa tria ex diuina institutione: sed quod conuenit sacramentis ex propria institutione, qua instituta sunt a Deo, intrinsecum est illis: sicut & habere esse ex tali institutione: ergo intrinsece, conuenit istis sacramētis hæc tria significare.

Secundo, quia cum sacramenta sint quædam cæremoniæ religiosæ pertinentes ad eandem legem, in qua sunt instituta, significatio illis intrinseca debet esse proportionata illi legi: ergo cum lex vetus esset figura Christi venturi, illumque vt venturum profiteretur; lex vero noua profiteatur Christum iam passum; sacramenta veteris legis ex sua intrinseca ratione significabant passionem Christi vt futuram; & sacramenta nouæ legis vt iam executioni mandatam, tamquam causam gratiæ, & consequenter gloriæ, cuius pignus est gratia.

13 Addit Serra hæc sacramenta, iuxta aliquos, specie differre ab illis, quæ solā significarent gratiam: eo quod signa à signato speciem habent. Iuxta alios, esse eiusdem speciei: quia licet significare passionem Christi, & gloriam, sit modus quidam intrinsecus, & conditio necessaria ex diuina institutione in sacramentis iam institutis: non tamen pertinet ad essentiam talium sacramentorum. Vnde sicut eiusdem speciei est contritio, quæ modo intrinsece dicit ordinem ad sacramentum pœnitentiæ; cum cōtritione, quæ in lege naturæ, aut scripta non dicebat ordinem ad tale sacramentum: ita Baptismus modo institutus, qui significat gratiam in ordine ad passionem Christi, & gloriam, eiusdem speciei est cum baptismo, quem Deus potest instituere gratiam solam significāte. Quamuis autem ad praxim parū referat vnum, vel alterum dicendi modum tenere; tamen hic secundus videtur probabilior.

§. III.

Qualiter conueniat omnibus?

14 Dico tertio, habere hæc tria ſignificata explicitè eſt proprium ſacramentorũ nouæ legis: quãuis nõ æquè diſtinctè omnia ſeptẽ hæc tria ſignificẽt. Implicitè tamẽ, & inuolutè ſacramenta antiqua etiã hæc tria ſignificabãt. Ita Soto illo art. 3. §. *Quod ſi quis*. Et hac diſtinctione ad concordiam reduci poſſunt oppoſitæ opiniones. Nam Suar. in cõm. art. 3. abſolutè negat ſacramẽta antiqua habere hæc tria ſignificata: eo quod illa nec præſentẽ gratiã, nec futurã gloriã deſignabãt. At vero Serra art. 3. initio, & Araujo art. 4. dub. 1. cõc. 2. & Cabrera art. 3. diſp. 2. §. 2. indiſtinctè affirmant omnia ſacramenta, nõ ſolum ſignificare gratiã, ſed etiã paſſionem Chriſti, & noſtrã gloriam: quia antiqua ſacramenta erãt vmbra futurorum: omnia enim in figura cõtingebant illis: & diximus ex S. Aug. antiqua ſacramenta promiſiſſe Saluatorẽ: & ita ſignificabant authorem gratiæ, & gloriam, ad quam nos introduxit.

15 Veritas tamẽ noſtræ aſſertionis cõſtat ex doctrina D. Th. q. 61. art. 4. & in 4. diſt. 1. q. 1. ar. 2. q. 4. vbi docet, quod cũ ſacramẽtorũ vſus fidei proportionaliter reſpondeat, oportuit quod ſecundũ diuersũ ſtatũ fidei diuerſimode ſacramenta traderentur. Fides autẽ quãtũ ad articulorũ explicatione, ſemper magis, ac magis creuit ſecundũ propinquitatẽ tẽporis gratiæ: de quo S. Th. 2. 2. q. 1. ar. 7. & q. 2. art. 7. & 8. Ideoque oportuit in lege noua diſtinctè, & magis determinatè ſignificari paſſionẽ Chriſti, & futurã gloriã. Sed hæc omnia antiqua ſacramẽta promittebãt; ſed in cęremonijs, & verbis nõ exprimebant: nec cõmuniter in illo populo ſignificatio horũ triũ erat explicite nota: ergo ſolũ implicite, & inuolute hæc tria ſignificabant: ideoque illa tria explicite ſignificare proprium eſt noſtrorũ ſacramẽtorũ. Vnde S. T. in 4. diſt. 1. q. 1. ad 3. hoc noſtris appropriat, quia ſacramẽta veteris legis totaliter erãt ſigna prognoſtica noſtræ gratiæ. Sed gloriã nõ ſignificabãt explicite: quia dicit S. Aug. lib. 19. cõtra Fauſ. c. vlt. quod *nũquã forte quiſpiã regnũ Cælorũ in veteribus libris, niſi obſcurè, inuenit*. Et S. Chriſ. hom. 4. in Marcũ, *nunquã regnũ Cælorũ audiuit, niſi in Euangelio*. Aliorũ Patrum verba refert Martinez lib. 8. Hipot. c. 6. in princ.

§. IIII.

Principale ſignificatum eſt gratia.

16 Dico quarto, principale ſignificatũ ſacramẽtorũ nouæ legis eſt gratia. Ita S. Th. ar. 3. ad 3. & clarius in 4. diſt. 1. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 4. vbi de ſacramẽtis nouę legis ait. *Itẽ ſignificãt effectũ ſanctificationis, quẽ faciunt: & hæc ſignificatio eſt eis principalis*. Probaturq; primo ratione D. Th. quia *Sacramẽta nouæ legis efficiũt, quod figurãt*: iuxta cõmune Theologorũ axioma approbatũ a D. Th. q. 62. a. 1. ad 1. & à Cõcilijs Florẽt. & Trid. ſupra relatis. Quod præcipuè verificatur de ſignificato principali. Sed nõ efficiũt paſſionẽ Chriſti, nec immediatè cauſant inſtrumẽtaliter gloriã: ergo gratia eſt principale ſignificatum ſacramentorum nouæ legis.

17 Aliã rationẽ indicat in corpore huius art. 3. *Nã ſacramentũ propriè dicitur: quod ordinatur ad ſignificãdã noſtrã ſanctificationẽ*: ergo quod fuerit formalius, & principalius in ſanctificatione noſtra, erit præcipuũ ſignificatũ ſacramẽti. Cõſtat autẽ, quod *forma noſtræ ſanctificationis eſt gratia*: ergo hęc eſt principale ſignificatũ ſacramẽtorũ nouæ legis. Quod explicat Soto art. 3. §. *Dubiũ autẽ*, quia ſacramẽta alia duo nõ ſignificãt abſolutè, & in eſſe rei ſecundũ gradus, quos in ſe habẽt; ſed ſolũ ea ſignificãt formaliter vt pertinẽt ad noſtrã ſalutẽ: cũ ergo cauſa formalis noſtræ ſalutis ſit gratia, & Chriſti paſſio ſolũ ſignificetur vt cauſa gratiæ inſtrumẽtalis, & meritoria, & gloria ſolũ importetur vt finis gratię, manifeſtũ relinquitur gratiã principalius ſignificari. Ideoq; reſpectu gratiæ ſacramẽta dicũtur à D. T. ar. 3. ſignũ demõſtratiuũ eius, quod in nobis efficitur per Chriſti paſſionem.

18 Limitãt hãc cõcluſionẽ Nuño art. 3. dub. 2. excipiẽs ſacramẽtũ Euchariſtiæ, in quo videtur, quod principale ſignificatũ ſit Chriſtus Dñs, quia ibi realiter, ſubſtãtialiter cõtinetur: & cum principalius exprimũt verba formæ: *Hoc eſt corpus meũ*. In alijs verò ſacramẽtis magis exprimitur gratia, quã paſſio Chriſti, vt eorũ materiæ, & formę declarãt. Similiter Suar. diſ. 1. ſec. 2. docet Euchariſtiã ſolũ ſignificare gratiam mediatè, quia ante vsũ non ſignificat gratiã præſentẽ. Niſi velimus dicere cũ Scoto, & Ocham ſignificare gratiam ſubſtãtialem, quæ eſt Chriſtus, quod parum refert, inquit Suarez, cum de re conſtet.

19 Verum quia ille modus loquendi cum modo Concilij Tridentini non conſonat, vt diximus n. 9. Ideò reliqui Doctores docent etiã Euchariſtiã, in quantũ ſacramen-

cramentũ, principalius ſignificare gratiã, quã Chriſtũ. De quo latè Cabr. art. 3. diſp. 2. ad 2. à nu. 5. vſque ad 9. Ruyz ar. 3. dub. 1. Quod probant Araujo dub. 1. ad 1. & Serra ar. 3. in fine: quia corpus, & ſanguis Chriſti in Euchariſtia eſt id quod eſt res, & ſacramentũ ſimul, vt docet S. Tho. 3. p. q. 73. ar. 1. ad 3. ſicque vt tale ſignificatur ab eo, quod eſt ſacramentũ tantũ, & à verbis cõſecrationis. Cũ autẽ res, & ſacramentũ ſimul ſignificetur propter id quod eſt res tantũ: nã ad hoc ſignificãdum ordinatur. Ideò corpus, & sãguis Chriſti, licet immediatè, & expreſsè ſignificentur per verba cõſecrationis, nõ sũt illorũ principale ſignificatũ, niſi fortè grãmaticale. Sed ſignificatũ ſacramẽtale principali⁹ eſt gratia cibans, ac animã hominis reficiẽs, ad quã ſicut ad rẽ tãtũ ſignificãdã ordinãtur corp⁹ & ſanguis Chriſti, vt cõtinẽtur in Euchariſtia. Simile contingit in Sacramento Ordinis; licet enim ſi tolũ cõſideremus ſignificationẽ grãmaticalẽ verborũ formæ illius: *Accipe poteſtatẽ, &c.* principale ſignificatũ ſit illa poteſtas: ſi tamẽ attẽdamus sãctificationẽ ſacramẽtalẽ, nõ illa, ſed gratia, quæ eſt res tãtum illius ſacramẽti, eſt principalius ſignificatum. Hæc ibi.

20 Quod clarius explicatur ſupponẽdo, quod Euchariſtia dupliciter repræſentat Chriſtũ: vno modo vt memoriale paſſionis eius: alio modo vt Chriſtus ipſe eſt panis vitæ, quia eã dat animæ. Prima cõſideratio præcipua eſt in Euchariſtia inquãtum eſt ſacrificiũ; ſecũda vero eſt præcipua inquantũ eſt ſacramentũ: quia iã diximus cum D. Th. q. 79. ar. 5. quod Euchariſtia *rationẽ ſacrificij habet in quãtũ offertur: rationẽ autẽ ſacramẽti inquãtũ ſumitur*. Et quia ſumitur vt animã nutriat, ſignificatur vt ſic Chriſt⁹ vt cõferẽs gratiã: & ideò vnica ſignificatione ſignificat Chriſtum, & gratiã: & hãc formalius, quia propter hanc cõferẽdã ſignificat Chriſtũ. Vnde S. Th. 3. p. q. 83. ar. 1. ad 1. *Sicut ſe habet virtus Spiritus Sancti ad aquã Baptiſmi: ita ſe habet Corpus Chriſti verũ ad ſpecies panis, & vini. Vnde ſpecies panis, & vini non efficiunt aliquid niſi virtute Corporis Chriſti veri.* De quo latius ibi.

DVBIVM VI.

Diffinitur Sacramentum.

1 EX dictis nõ erit difficile ſacramenti diffinitionẽ elicere. Quod vna diffinitione poſsit diffiniri, aliqui non admittũt, quia Phyloſ. 7. Met. cap. 4. docet entia peraccidens vna diffinitione nõ poſſe diffiniri. Ideòque Richard. in 4. diſt. 1. ar. 1. q. 2. docet ſacramentũ poſſe definiri definitione vna peraccidens, quale eſt definitũ; nõ autẽ definitione vna per ſe. ¶ Ochã vero in 4. q. 1. initio, & ibi Aliacẽſis art. 3. & Gabriel ar. 3. dub. 1. nõ poſſe diffiniri aſſerũt vna diffinitione quid rei; benè tamẽ vna definitione exprimẽte quid nominis.

2 Per oppoſitũ Scotus in 4. diſt. 1. q. 2. §. *Hic primo videndum*, & §. *Ex his prædictis*, docet ſacramẽta, & accidẽtia nõ min⁹ diffinire poſſe, quã ſubſtãtia; quia ſacramentum eſt vnum per ſe: eo quod formale eius eſt ratio ſigni, quæ eſt forma rationis: cætera, quæ hãc rationẽ cõmitãtur, sũt additamenta, & diffiniri per additamẽta cõuenit accidẽtib⁹, & ſecũdis intẽtionibus.

3 Has ſentẽtias latè refert Vazquez diſp. 128. c. 2. à n. 11. vſq; ad 21. nimis prolixè textũ Phyl. expendens dicẽs eius mẽtem nũquã hactenus ſincerè explicatã. Et concludens ſacramentum definiri poſſe, non quidẽ primariè, & eo modo, quo ſubſtantia, ſed ſecundariè, ſicut accidentia: & eadẽ proportione habere ipsũ quod quid erat eſſe. Quamuis enim Sacramentũ nõ ſit vnum ens naturale; neque ſit vnũ peraccidens cõſtans ex ſubiecto, & forma accidentaria naturali, ſicut homo albus. Tamen non eſt vnum ſola cõtinuatione, aut colligatione: ſed ſicut ens artificioſum, cõſtans pluribus rebus in eandem formã concurrentibus, vt domus. Quamuis ſit differentia, quod forma artificialium eſt accidens reale: & forma ſacramenti eſt ſignificatio ex inſtitutione Chriſti, quæ eſt forma rationis.

4 Placet doctrina, ſed diſplicet, quod ſibi tribuat, cũ iam diu eſſet tradita a M. Soto in 4. diſt. 1. q. 1. ar. 2. §. *Contra hãc*, ad 1. dicẽte, quod vti 5. Met. tex. 7. ait Ariſt. contingit aliqua eſſe in vno genere plura, & in altero vnũ: vt domus, quæ in genere ſubſtãtiæ eſt plura, nempè lapides, & ligna, in genere qualitatis eſt vnũ, propter vnã formã, quã nihil refert eſſe in vna, vel in pluribus rebus. Idẽque de ſtatua, & de omnibus artificialibus ſentiendũ. Et pariter ſacramentũ, licet ex rebus, & verbis cõſtet, vt Baptiſmus ex aqua, & forma verborũ, quæ ſunt naturales diuerſæ, tamen illæ in genere ſigni faciũt vnũ. Quod explicat, & cõcludit ſatis eſſe, quod forma ſacramẽti, & materia faciãt vnũ ſignum inſtar materiæ, & formæ in artificialibus, vt poſsint vna diffinitione diffiniri.

5 Tota hæc doctrina eſt Angelici Doc-

toris hic art.3. ad 1. & latius art. 6. ad 2. Pariterque illa explicatio Phyloſ. quod accidẽtia propriè diffiniri poſsint; licet per poſterius, & ſecundario, eſt D. Tho. lib. 7. Met. lec. 4. & c. 7. de ente, & eſſentia: de quo iam egim⁹ lib. 1. Log. q. 18. §. 1. Vbi & §. 2. n. 12. diximus, quod concreta accidentalia poſſunt diffiniri dupliciter: vno modo diffinitione quaſi phyſica, explicante diffinitũ per partes, ex quibus coſtituitur realiter. Secundo diffiniri valet cõcretũ accidentale quaſi metaphiſicè, aſsignãdo genus, & differentiã. Quã doctrinã miror aliquos Dialecticos ibi relatos negare, cum frequẽter videamus à Theologis hic practicari: quia iſtis primis articulis cum D. Tho. explicant genus, & differentiã Sacramenti: & ab art. 4. incipiunt inueſtigare eius diffinitionẽ quaſi phiſicã, eius materiã, & formã aſsignando. Quos nos imitantes, diffinitionem quaſi metaphiſicam ſacramenti in cõmuni nũc inquirimus.

6 Et in primis nõ poteſt nõ mihi placere diffinitio M. Sententiarũ, cũ eã approbent Canones, & Cõcilia: habetur enim in cap. *Sacrificium, de Cõſec.* diſt. 2. & in Cõc. Trid. ſeſ. 13. c. 3. & S. Th. in 4. diſt. 1. q. 1. ar. 1. q. 3. ait, quod illa diffinitio Magiſtri cõpletiſsimè rationẽ ſacramẽti deſignat, prout nunc de ſacramẽtis loquimur. Ponitur enim efficiẽtia ſãctitatis in hoc, quod dicitur, *vt cauſa exiſtat*. Et modus cõpetens homini quantũ ad cognitionẽ, in hoc quod dicit *inuiſibilis gratiæ viſibilis forma*. Et modus ſignificationis homini connaturalis, ſcilicet, ex ſimilitudine ſenſibiliũ, in hoc quod dicit, *vt imaginẽ gerat*. Aduertit autẽ ad 1. quod dicitur *viſibilis* cõmuniter accipiendo pro ſenſibili: nã quia viſus eſt nobilior inter alios ſenſus, & plures differentias rerũ oſtẽdit, vt dicitur initio Metaph. Ideò vt S. Aug. lib. 10. Cõfeſ. c. 35. dicit, nomen viſus ad alios ſenſus extenditur; & ad 2. notat, quod *forma* ſumitur hic communiter pro figura, ſecundo quod eſt in quarta ſpecie qualitatis: & figura ſic accepta, imago dicitur, vt notat ad 4. Rectè ergo diffinitur ſacramentũ dicendo, quod *eſt inuiſibilis gratiæ viſibilis forma, vt imaginem gerat, & cauſa exiſtat.*

7 Vna reſtat difficultas, quam ſibi obiecit S. Th. quia in diffinitione generis nõ debet poni differentia conſtitutiua alicuius ſpecierũ, in quas diuiditur genus: ſed eſſe cauſam eius quod figurat, eſt differentia ſacramentorũ nouæ legis, vt dixìmus ex D. Tho. q. 62. ar. 1. ad 1. ergo non debet poni in definitione cõmuni ſacramenti.

Reſpondet S. Tho. ad 5. quod ſacramentum non diuiditur per ſacramẽta veteris, & nouæ legis ſicut genus per ſpecies; ſed ſicut analogum in ſuas partes, vt ſanum in habens ſanitatem, & ſignans eã. Sacramentũ autem ſimpliciter eſt, quod cauſat ſanctitatẽ: quod autẽ ſignat tantũ, non eſt ſacramentũ niſi ſecundum quid: & ideò eſſe cauſam poteſt poni in diffinitione ſacramenti, ſicut habens ſanitatem in diffinitione ſani.

8 Hæc S. Tho. doctrina in rigore eſt vera, vt patuit dub. 4. Sed quia, vt ibi retulimus, non ab omnibus acceptatur: & adhuc qui eam tenent, docent ſacramẽta antiqua eſſe verè, & propriè ſacramenta, & quod inadæquatè cõſiderãdo, eſt dabilis aliqua vna ratio cõmunis ſacramentis antiquis, & nouis, inueſtiganda reſtat vna diffinitio, quæ illam ſolam rationem cõmunem declaret.

9 Et quidem ſi ſolam communiſsimã rationẽ genericã quæreremus, facillimè reſponderemus, *Sacramentũ eſſe ſacræ rei ſignum*, vt dicit S. Tho. art. 1. cũ M. Sentent. diſt. 1. Quam diffinitionẽ eſſe Patribus receptiſsimam, teſtatur nobiliſsimus Author Thomas Vvaldenſ. to. 2. de ſacram. c. 20. & eũ referens Soto q. 1. art. 2. §. *Satis ergo*. Sed quia illa viſa eſt iuſto breuior Hugoni de S. Vict. lib. 1. de ſacramẽt. p. 9. c. 2. quia non tam rẽ ipſam accuratè diffinire, quã nominis explicationẽ ſolã proponere videtur. Nec ſola ratione generica res exactè diffinitur. Ideò Bellarm. lib. 1. de Sacrament. c. 11. ait, quod non rectè faciũt, qui pro hac diffinitione defendenda nimium altercantur. Præſertim cum S. Auguſt. 10. de Ciuit. cap. 5. illis verbis *Sacrificium viſibile inuiſibilis ſacrificij ſacramentum, ideſt, ſacrum ſignum eſt*: de ſacramento loquatur tam ampla ſignificatione, vt etiam ſacrificium comprehendat.

10 Ad hanc nimiam breuitatẽ emẽdandã, aliæ lõgiores diffinitiones ſunt excogitatæ. Hugo de S. Vict. ſic definit. *Sacramentum eſt corporale, vel materiale elementũ, foris ſenſibiliter propoſitum, ex ſimilitudine repræſentãs, & ex inſtitutione ſignificãs, ex ſãctificatione cõtinens aliquã inuiſibilẽ, & ſpiritualem gratiã.* Quã diffinitionẽ eſſe eãdẽ cum diffinitione Magiſtri docet S. Th. in 4. diſt. 1. q. 1. ar. 1. q. 3. hoc excepto, quod addit cauſam ſignificationis, quæ eſt inſtitutio, & cauſam efficientiæ, quę eſt ſanctificatio. Sed quia hæc etiam ſimpliciter ſo-

dis cõuenit nouæ legis ſacramentis, & antiquis ſolum ſecundum quid.

11 Hinc cœperunt Theologi definitionibus ſacramenti longioribus vti, quã artificioſis. Scotus in 4. diſt. 1. q. 2. dicit: *Sacramentum eſſe ſignum ſenſibile, gratiam Dei, vel eius effectum gratuitũ, ex inſtitutione diuina efficaciter ſignificans, ordinatum ad ſalutem hominis viatoris.* Sed adhuc iſtis nõ cõtenti recentiores nouas excogitarunt diffinitiones, ita vt multiplicentur iuxta numerũ diffinientium. Suar. diſp. 1. ſec. 4. *Sacra, & ſenſibilis cæremonia, homines aliquomodo ſanctificans, & veram animæ ſanctitatem ex inſtitutione ſignificans.* Aliã adhibet Bonac. n. 1. Diuerſam format Auerſa ſec. 3. in fine, §. *Colligendũ.* Bellarm. lib. 1. c. 12. in fine. *Sacramentũ eſt res ſenſibus ſubiecta, quæ ex Dei inſtitutione conſecrationis cuiuſdã, tũ ſignificandæ, tũ efficiendæ vim habet.* Aliam proponit Paſqualig. diſp. 64. ſec. 6. n. 29. Gaſp. Hurt. diſp. 1. diffic. 3. *Eſt ſignum ſenſibile ſanctitatis.* Granado to. 4. in 3. p. contron 3. de ſacram. tract. 1. q. 2. n. 3. Leand. to. 1. tract. 1. diſp. 1. q. 1. *Eſt ſignum ſenſibile, ſtabili aliqua lege inſtitutum, vt cõferat aliquam ſanctitatem externam, & ſignificet internam.* Lugo diſp. 1. ſec 2. n. 23. *Eſt cæremonia ſenſibilis, quæ ſuo vſu ſanctificando ſubiectum, ſignificat gratiam internam, cuius eſt cauſa.*

12 Tres iſtas ſuorum Authorũm definitiones improbat Bernal diſp. 1. ſec. 2. §. 1. & ipſe putat exactam diffinitionem afferre §. 2. n. 74. ſic ſacramentum diffinien do. *Signum ſanctitatis ſenſibile, pro toto Eccleſiæ ſtatu à Deo inſtitutum, habilitans hominẽ ad bonum Eccleſiæ proprium.* Excuſationem autem adhibet neceſsitatis adinueniendi nouam diffinitionem, dum n. 73. præmiſſerat. Cum ſacramentum in Eccleſia, & ſacramenti tractatio in Theologia, tã vetus ſit; mirabitur fortaſſe quiſpiam, quod nouã afferamus ſacramenti diffinitionẽ. Sed mirari deſinet, ſi attendat vetuſtiorẽ eſſe in rebus causã, & in Phyloſophia cauſæ contemplationem; & tamen hoc tempore, reiectis antiquioribus cauſæ diffinitionibus, nouas idẽtidem efformari; ſicut etiam ipſius Phyloſophiæ. Et rationẽ poſtea aſsignat, quia quidam diffinientes res ſcholaſticè pertractare non curarunt. Qui acuratius examinant, inter ſe diſſentiunt in eſſentia declaranda: & conſequentiſsimè diſſentiũt definitionibus, vtpotè quas è ſuis quiſque, ſeu principijs, ſeu doctrinis diuerſis neceſſe eſt diuerſas inferat.

13 Cæterum iam diu ſapientiſsimus M. Soto prudentiſsimè, & grauiſsimè cõtra hanc licentiã nouas adinueniendi diffinitiones ſacramẽtorum ſcripſerat in 4. diſt. 1. q. 1. ar. 2. §. *Igitur*: dicens. Definitiones autem huiuſcemodi artem definiendi nequaquam referunt. Authore enim Cicer. lib. 4. Rhetor. definitio eſſe debet breuis, circumſcriptaque quædam rei explicatio. Quare Ariſt. 6. Topic. ſecundam eius labẽ notat, ſi ſuperfluum quippiam cõtineat, quod reſecari poſsit. *Quandoquidem definitio communis debet eſſe animi conceptio omnibus diſputantibus: ob idque nihil eorum, quæ ſub iudice ſunt, debet in ea poni.* Ferè autem omnes particulæ prædictarum definitionum ſub iudice ſunt, vt vidimus, & videbimus. *Quare hæc non debent definitionẽ intrare. Quibus ergo comatæ iſtæ definitiones placent, non poſſunt in eandem conuenire: quare vnuſquiſque ſuam cõminiſcitur.* Quod certius affirmaſſet, ſi noſtro ſæculo vixiſſet, in quo eſt tanta licentia diffinitiones antiquas reijciendi, & nouellas adinueniendi.

14 Quod affert Bernal de cauſæ diffinitionibus hoc ſæculo adinuentis, eſt malæ cauſæ peius patrocinium, & vnum vitium alio velare: quia id reiecimus in 2. p. Metaphiſ. 1. controu. & ex illo inconuenienti Philoſophico erumpunt iſtæ cõfuſiones in Theologia, quæ proueniunt ex eo quod vnus quilibet ſuam diffinitionẽ cõminiſcitur. & in diſputationibus facillimè in æquiuoco, & cõfuſione laboratur, quia non audit vnuſquiſque vocem proximi ſui propter diffinitionum confuſionẽ, & multitudinem.

15 Recurrendum ergo ad diffinitionem S. Auguſt. & S. Bern. in ſer. de Cœna Dñi, & M. Sentent prout exponitur à D. Tho. art. 1. & 2. & acceptatur à Theologis. *Sacramentum eſt ſignum rei ſacræ, inquantum eſt ſanctificans homines.* Quam, vltra cæteros, declarant Soto art 2. & Serra art. 4. Vazq. diſp. 128. c. 3. n. 26. Cartagena diſput. 2. diffic. 5. Sayr. lib. 1. c. 2. q. 2. ar. 2. Villalob. to. 1. trac. 4. diffic 1. n. 1. Latiſsimè art. 2. diſp. vnica per plures §§. eam exponit Cabrera, & Ruyz dubio primo, & 2. Prior particula nempè *ſignum* explicat rationem genericam: quamuis enim phyſicè definiri poſsit per materiam; tamẽ metaphyſicè etiam cõueniẽter definitur per proprium genus. Et quamuis etiã ſuo modo omnia ſacramenta ſint cauſa gratiæ; quia modus cauſalitatis cadit ſub opinionibus, & ipſa cauſalitas ſacramentoſũ an-

tiquæ legis non eſt ſine controuerſia inter Theologos; ideò non fit mentio de cauſalitate in ſacramenti diffinitione. Quod autem ſignificatio ſit ad placitum ex diuina inſtitutione, ſatis iuxta ſubiectam materiam intelligitur. Nec eſt ſimpliciter neceſſarium explicite in diffinitione exprimere cauſam ſignificationis, & cauſam efficientiæ, ne diffinitiones ſint nimis prolixæ, ſi omnes cauſæ in eis exponantur.

16 Aliæ duæ particulæ exponuntur à Soto §. *Satis ergo* dicente: Cum dicitur ſacramentum eſſe *ſignum rei ſacræ* non accipitur *res ſacra* pro re quomodocũque ſacra, hoc eſt, Deo dicata, videlicet, aut pro Sanctis, quos eorum imagines repręſentant, veluti, & Crux repręſentat Chriſtum: aut pro ſacris ſenſibus, quos litteræ ſacræ ſignificant. Sed pro gratia gratum faciente, eiuſque actione: ipſa enim Theologorum vſu ſimpliciter, & abſolutè nũcupatur res ſacra, vtpote, quæ Deo, in quo ſumma cõſiſtit fœlicitas, animas conſecrat: ad quam perinde conſecrationem vniuerſa, quę in Eccleſia conſecrãtur; vt altaria, ſacerdotes, & vaſa, & reliqua, ordinantur, & referuntur.

17 Vltimam particulam, quam adiecit S. Tho. ad maiorem expoſitionem, nẽpè *in quantum eſt ſanctificans homines*: declarat idem Magiſter, dum ſubiungit: Quapropter neque ſacramentum eandem gratiam quomodolibet ſignificat; ſed vt S. Tho. ar. 2. docet, qua ratione eſt in actu ſacrandi, ſanctificandique, & expurgãdi nos à peccatis Ablutio enim illa bauptiſmi eſt ſacrę rei ſignum, quia ſignificat nos tũc ſpiritualiter ablui, ſicut abluitur corpus: & ſuſceptio Euchariſtiæ eſt ſignũ ſpiritualis cibationis, quæ tunc actu fit. Itaque Sacramẽtum eſt ſignum ſacræ actionis, ſiue quæ tũc fit in anima, vt in noſtris ſacramẽtis, ſiue quæ futura eſt per Chriſtũ. Sacramenta enim legis veteris gratiam per Chriſtũ futurã præſignabãt. Et quoniam ſacramẽta huiuſmodi actiones, quæ per antonomaſiam, ſacræ dicũtur, deſignant, ſimpliciter dicũtur res ſacræ. Cũ enim ſacro ſanctã Euchariſtiã conſecramus, dicimus rem facere ſacrã. Idẽque de cæteris ſacramentis dicere poſſumus. Vnde & ſacerdotes, ſacramentorũ miniſtri, vt 1.c. Eccleſ. Hier. ait Dion. ſacri dicuntur; videlicet ſacris ordinibus ſacrati, & ſacramentorũ miniſterio ſacrantes.

Ex qua doctrina excludit à ratione ſacramẽti in ſolutionibus argumẽtorũ, multa, quibus ſuperficie tenus videtur conuenire diffinitio, & reuera nõ cõuenit. Quia id ex dictis iam eſt facile, omitto. Videatur Trullẽch. lib. 1. cap. 1. dub. 1. n. 9. vſque ad 16.

18 Aduertit autẽ Caietanꝰ ar. 2. quod ly *ſanctificantis* intelligitur *in actu exercito*, hoc eſt ſignum rei ſacræ, vt actualiter exercet ſanctificationẽ hominis: quia ad hoc adhibetur vt ſignũ, vt ſanctificetur homo per illius ſignificatũ. Si igitur ſit ſignũ practicè effectiuũ quod ſignificat, & confert, nẽpè gratiam internã ſanctificantem: ſolis cõpetit ſacramẽtis nouę legis: de quibꝰ præcipuè intendit S. Tho. vt circa titulũ 1. art. notat Caiet. & conſtat ex art. 3. & 6. Et q. 64. & 65. diſputãs de cauſa, & numero ſacramentorum, explicans cauſã, & numerũ ſacramẽtorũ nouæ legis, ſatisfecit S. Tho. quæſito. Et in iſto rigore diffinitio illa exponitur per eã, quæ habetur in Catechiſmo Pij Quinti. *Sacramentũ eſt res ſenſibus ſubiecta, quæ ex Dei inſtitutione, ſanctitatis, & iuſtitiæ, tũ ſignificãdæ, tũ efficiẽdæ vim habet.* Quã vt pulcherrimã, & breuiſſimè cõplectẽtẽ ẽcto requiſita ad ſacramẽtũ, cõmendat Bellarm. lib. 1. c. 11. in fine. Si vero ſignificatio nõ ſit in rãto rigore practica, nec ſanctitas in exercitio collata ſit interna, ſed ſolũ legalis, & noſtra figuretur, & promittatur, erit antiqua diffinitio omni ſacramento communis modo expoſito.

DVBIVM VII.

Vtrum Sacramentum ſit ſemper aliqua res ſenſibilis?

§. I.

Concluſio affirmatiua.

1 DIco primo, ad ſacramenta requirun tur res ſenſibiles. Probat S. Thom. ar. 4. ex S. Dionyſ 1. c. cæleſt. hier. & S. Auguſt. trac. 80. in Ioã. & ratione: nã ſapiẽtia diuina vnicuique rei prouidet ſecũdũ ſuũ modũ: & propter hoc dicitur Sapiẽtiæ 8. quod *ſuauiter diſponit omnia*. Eſt autem homini connaturale vt per ſenſibilia perueniat in cognitionẽ intelligibiliũ Signũ autẽ eſt per quod aliquis deuenit in cognitionem alterius Imò (vt aduertit ad 1.) primo & principaliter dicũtur ſigna, quæ ſẽſibus offerũtur: ſicut S. Auguſt. dicit 2. de Doctr. Chriſt. initio, quod *ſignum eſt, quod præter ſpeciem, quam ingerit ſenſibus, facit aliquid aliud in cognitionem venire.* Vnde cum res ſacræ, quæ per ſacramenta ſignificantur, ſint quædam ſpiritualia, & intelligibilia bona, quibus homo ſanctifi-

catur

catur: conſequens eſt vt per aliquas res ſẽ ſibiles ſignificatio ſacramenti impleatur. Quod etiam docet S. Iſidorus relatus cap. *Multi* 1.q.1.

2 Alias tres rationes congruentiæ huius diuinæ inſtitutionis, optimè exponit S. Th. lib. 4. Contra g. cap. 56. & in 4. Sent. diſt. 1. q. 1. ar. 2. q. 1. & ar. 3. aduertit, quod *hoc eſt commune in omnibus ſacramentis* antiquæ, & nouæ legis, *quòd conſiſtant in rebus ſenſibilibus inuiſibilem gratiam ſignantibus*. Alias rationes Patrum afferũt Alanus lib. 1. de ſacrãm. c. 42. & Suarez diſp. 1. ſec. 3. Notãda ſunt verba Origenis lib. 4. cõtra Celſum, qui exponens illud Deut. 1. ver. 31. *Portauit te Dominus Deus tuus, vt ſolet homo geſtare paruulum filium ſuũ*: ait, quod quemadmodum nos, vbi cum pueris minutioribus oborta eſt diſceptatio, nõ noſtras dicendi vires attẽdimus; ſed illorum imbecillitati nos ipſos accõmodantes, nõ ſolum his conſentanea fabulamur; ſed ea etiam facimus, quæ puerorum videntur emendationibus ſatisfacere, & illis nõ parum conducere: *Sic item, & Deus hominibus humana, & ſenſibilia dedit ſigna, eorum attendens vtilitati*.

3 Aduertendum autem, quod duobus modis dici poteſt res aliqua ſenſibilis, vel quia ſenſibus percipi poteſt: & ſic condiuiditur rei ſpirituali, quæ ſolõ percipitur intellectu. Vel ſecundo ſtrictius accipitur ſenſibile pro re corporali, vt res condiuiditur à verbis: & hoc modo res ſenſibilis dicitur aqua, oleum, vinum, panis. Et in hoc ſecundo ſenſu intelligũt loqui S. Th. Caiet. & Suar. in cõmentario art. 4. quia affert authoritatem S. Auguſt. tract. 80. in Ioann. *Accedit verbum ad elemẽtum, & fit ſacramentum*. Et loquitur ibi de elemento ſenſibili, quod eſt aqua: & à verbis condiſtinguit. Et ſimiliter condiſtinguit S. Th. art. 6. in fine corp. & ad 2. Qui autem velet priori modo exponere, haberet fundamentum in ratione art. 4. & quia in 4. Sẽtent. diſt. 1. q. 1. artic. 1. q. 3. ad 1. ait, quod in diffiuitione Magiſtri de ſacramento dicitur, quod eſt viſibilis forma, *viſibilis* ponitur pro ſenſibili cõmuniter. Diſtinctionem autem inter rem, & verba exponere, reſeruat S. Tho. ſequentibus articulis.

4 Sed obijcies: nam character baptiſmalis eſt res, & ſacramentũ ſimul. Et ſimiliter Corpus Chriſti verum exiſtens in altari. Pariterque interior cõtritio eſt pars ſacramenti Pœnitentiæ. Et tamen nihil iſtorum eſt aliquid ſenſibile: ergo ad ſacramenta non requiruntur res ſenſibiles.

5 Reſpondetur primo cum Soto in 4. diſt. 1. q. 1. artic. 4. §. *Aliud autem*, quod corpus Chriſti non dicitur ſacramentum, niſi per ſynedochẽ, qua nomen totius dicitur de parte. Eſt enim Corpus Chriſti, nõ tam Sacramentum, quam virtus ſacramẽti; nempè ſenſibilium ſpecierum; qua ſuſcipientes recipiunt gratiam: ob iuque reſpectu ſpecierum eſt res; reſpectu vero gratiæ eſt ſacramentum. Et ideò ſicut virtutem baptiſmi non opus eſt eſſe per ſe ſenſibilem, ita neque corpus Chriſti. Satis quippe eſt totum Sacramentum Euchariſtiæ eſſe ſignum ſenſibile.

6 Sed vniuerſalior eſt ſolutio D. Thomæ in 4. diſt. 1. q. 1. art. 1. q. 3. ad 3. dicentis, quòd *Character baptiſmalis, & corpus Chriſti verum, non dicuntur ſacramenta, niſi ſecundum quod coniunguntur ſignis ſenſibilibus*. Et hic art. 4. ad 1. ait: *Effectus autem intelligibiles non habent, quod poſſint ducere in cognitionem alterius, niſi inquantũ ſunt per aliud manifeſtati; id eſt per aliqua ſenſibilia*. Quod probat; & concludit. *Et per hunc etiam modum quædam, quæ non ſunt ſenſibilia, dicuntur quodammodo ſacramenta, inquantum ſunt ſignificata per aliqua ſenſibilia, de quibus infra agetur*: nempè q. 63. ar. 1. ad 2. vbi ait S. Th. quod *Character animæ impreſſus, habet rationem ſigni inquantũ per ſenſibile ſacramentum imprimitur: per hoc enim ſcitur aliquis eſſe baptiſmali Charactere inſignitus, quod eſt ablutus aqua ſenſibili*. Idemque de contritione docet S. Tho. 3. p. q. 84. ar. 1. ad 3. & ad 1. notat, quod *nomine corporalium rerũ, intelliguntur largè etiã ipſi exteriores actus ſenſibiles: qui ita ſe habent in Pœnitentia ſicut aqua in baptiſmo, vel criſma in confirmatione*. Parique ratione indiſſolubilis vnio matrimonialis, quæ ſacramentum eſt vnionis Chriſti, & Eccleſiæ, per verba exteriora ſentitur. De quo Soto in fine art. 4. & ſuis locis ſingula hæc exponentur amplius.

§. II.

Quid de poſsibili?

7 SEd inquires an Sacramentũ eſſentialiter exigat, quod conſtet ex re ſenſibili, ita vt nec diuinitus ſacramẽta poſsint conſtare ex ſolis rebus, & ſignis ſpiritualibus? ¶ Affirmant Nuño art. 4 ad 1. & Cabrera ibi diſp. vnic. n. 12. & Ruyz. Et Suar. diſp. 1. ſec. 3. in fine 1. cõcl. Et Bellar. lib. 1. de ſacram. c. 9 §. *Secundũ eſt*. Sayr. lib. 1. c. 2. q. 7. Bernal diſp. 1. §. 7. n. 57. referens Coninch, Meratium, Layman, & Granado. Bauny tract. 1. quæſt. 3.

Probant ex Patribus: nempè S.Cypriano de baptiſmo, & ablutione pedum. S. Auguſt. 10.de Ciu.cap.5.& de Catec.rud. cap.20. & epiſt.66. S.Chriſ. hom. 83. in Matthæũ ait. *Si enim incorporeus eſſes, nuda, & incorporea tibi dediſſet* (Deus) *ſed quoniã anima corpori conſerta eſt, in ſenſibilibus intelligibilia tibi præbet.*

8 Ratione neque probatur, quia ſacramenti nomine nõ intelligitur qualecumque gratiæ ſignum; ſed accommodatum ſacræ Reipublicæ ſenſibili: & intelligenti dependenter à ſenſibus: Tale autem ſignũ eſſentialiter eſt ſenſibile, vt per ſe claret: ergo & omne ſacramentum.

Præterea, ſi Deus imponeret aliquod ſpirituale ad ſignificandam, vel efficiendã gratiam, illud non eſſet humanum ſignũ, ſed potius Angelicum: Ergo tale ſignum non eſſet ſacramentum, prout nunc de eis loquimur. Probatur conſequentia, quia ſacramenta humana, ſeu à Deo hominibus data, debent eſſe cæremoniæ ſenſibiles, vt eis vti poſsimus ad colendum Deum corpore, & anima. Sacramentis etiam populus ſacer diſtinguitur a profano coram hominibus in ordine ad humanos, & ſenſibiles vſus.

9 Tertio, ſacramentum eſſentialiter eſt in genere ſigni, vt dictum eſt dub. 1. Sed ſigna eſſentialiter ſunt ſenſibilia: vt conſtat ex diffinitione ſigni tradita a Diuo Aug. lib.2. de doct. Chriſt. initio, quam ſequitur, & refert S. Tho. artic.3. ad 1. docens, quod *effectus intelligibiles non habent, quod poſsint ducere in cognitionem alterius, niſi inquantum ſunt per aliud manifeſtati, ideſt, per aliqua ſenſibilia. Et inde eſt, quod primo, & principaliter dicuntur ſigna, quæ ſenſibus offeruntur, &c.* Qua etiam ratione idem S. Tho. in 4. diſtinct. 1. q. 1. a. 1. q. 2. ad 3. ait, quod in locutione Angelorum *nõ poſſunt propriè dici ſigna, ſed quaſi traſumptiuè.* Ergo ſacramentũ eſſentialiter conſtat ex re ſenſibili.

10 Per aliud extremũ fuerunt Theologi, qui abſolutè negarunt eſſe de intrinſeca ratione ſacramenti, quod ſit ſignum ſenſibile: ideoque in definitione phyſica ſacramenti non oportuiſſe ponere *viſibile ſeruatum, vel ſignum ſenſibile* Ita Ochã in 4. q. 1. col. 1. & Gabriel q. 1. art. 1. not. 1. Nã ſi Deus ſpirituale aliquod remedium peccati inſtituiſſet, illud eſſet verè ſacramentum: vt ſi ſanxiſſet per ſolam meditationem ſuæ paſsionis, aut per delictorũ mẽtalem deteſtationem, indulgentiam eorũdem fieri delictorum.

11 Nihilominus, Dico ſecundo, ſacramentis nunc inſtitutis per ſe, & intrinſecè ex diuina inſtitutione cõuenit, quod conſtent rebus ſenſibilibus. Poſſet tamen Deus actum ſpiritualẽ, vel ſignum aliud non ſenſibile inſtituere, vt ſignificaret, & conferret gratiam: Quod quidem eſſet verum ſacramentum; quamuis nõ omnino eiuſdem rationis cum ſacramentis de facto inſtitutis. Priorem aſſertionis partem probant argumenta primæ ſententiæ: & eam ſolã intendunt Patres, imò & aliqui ex Authoribus, qui pro ea referuntur. Secundam partem conuincit fundamẽtum ſecundæ opinionis. Vtramque paucis expreſsit Soto dicto art. 4. §. *Verumtamen*, vbi occurrens argumẽto Ochami, ita ait. *Ad hoc autem ſatis eſt reſpondere, definitionẽ non docere quid Deus potuiſſet; ſed quam reuera ſacramentorum materiam inſtituerit: inſtituit autem eam in rebus ſenſibilibus.* Idem ſe quuntur Araujo artic.4.dub.2.alios referens. Serra §. *Prima particula.* Henriq. lib. 1.c.2.n.3. Vazq. diſp.128.c.4.n.35. Cartagena diſp.1. diſſic.2.& alij.

12 Quod denuo probatur primo à priori: quia inſtitutio ſacramentorum eſt ad placitum ex ſola libera voluntate Dei: ergo ſicut eleuauit materiam ſenſibilem vt ſignificaret, & conferret gratiam, potuit eleuare operationem immanentem, vel aliud ſignum ſpirituale. ¶ Secundo, quãuis de facto Deus Angelis dederit gratiam abſque ſignis, & ſacramentis; tamẽ non repugnat de potentia abſoluta, quod ſicut hominibus dedit ſacramenta eis proportionata, ſub tegumento viſibili inuiſibilem gratiam ſignificantia, & continentia; ita daret ſigna, & cauſas inſtrumentales in actu exercito cauſãtes in eis gratiã: huiuſmodi autem ſignis, & cauſis nil eſſẽtiale ſacramenti deficeret.

13 Tertio, de facto docet S. Tho. 2.2. q.178.art.1.ad 1. Deum ad patranda miracula vti inſtrumentaliter interiori motu hominis. Ergo poſſet eandem operationem immanentem eleuare, vt inſtrumentaliter cauſaret gratiã eo genere cauſalitatis, quo nunc cauſant ſacramenta: accedente autem diuina inſtitutione, haberet omnia prædicata eſſentialiter requiſita ad ſacramentum.

14 Quarto, nulla eſt repugnãtia, quod dentur ſigna ſpiritualia inſtrumentalia: quandoquidem de ipſis ſignis formalibus ſpiritualibus diximus lib.1. Dialecticæ c. 2 q 3.nu.17. eſſe verè, & propriè ſigna, loquen-

loquendo de signo vt iam est in vsu loquē tium, quamuis secundum primam vocis impositionem, *primo, & principaliter dicantur signa, quæ sensibus efferuntur*, vt ait Sanctus Thomas art.4.ad 1. Vbi non negat in spiritualibus esse vere, & propriè signa, sed quod in prima impositione, & in rigore vocis, vt apud nos primo fuit imposita, *primo, & principaliter* signa dicuntur, quæ sensibus offeruntur. Ergo si entitati spirituali Deus daret significationem, & causalitatem instrumētalem; esset signū, & causa gratiæ, vt in actu exercito datur in sacramentis: ac proinde esset sacramentum.

15 Denique vltima pars probatur; quia sacramenta, quæ nunc sunt instituta, sunt composita ex rebus, & verbis, quibus competit significatio, & causalitas spiritualis: sacramenta autem illa constarent, etiam materia spirituali. Sed composita quæ integrantur ex partibus sensibilib⁹ diuersæ rationis sunt ab illis, quæ integrātur ex materia, vel quasi materia spirituali: ergo illa sacramenta non essent omnino eiusdem rationis. Quamuis discrimen inter illa potius se teneret ex parte materiæ, quam ex parte generis, & differentiæ sacramenti. Vnde physicè, & in esse naturæ maximè different: sed formaliter in esse signi, & causæ gratiæ, metaphysicè vnivocarentur: quia diuersitas in esse naturæ se habet materialiter.

16 Sed instabis: quia non minus est de intrinseca ratione sacramētorum; quę nunc sunt, quod constent rebus sensibilibus, quam quod sint signa ad placitum: vt patet ex dictis. Sed nec diuinitus fieri potest, quod dentur sacramēta, quæ sint signa naturalia gratiæ, vt ostendimus dubio 2.§.2. Ergo nec miraculosè fieri possunt sacramenta, quæ non constent rebus sensibilibus.

17 Respondetur negando consequētiam. Ratio discriminis est manifesta ex ibi dictis num.18. quia nulla creatura factibilis valet significare, & natura sua in exercitio causare gratiam: quia vt ait Sanctus Thomas art.5.ad 2. *res non ordinantur ad sanctificationem ex aliqua virtute sibi naturaliter indita: sed solum ex institutione diuina.* Vnde implicat in terminis esse sacramentum, & esse signum naturale. At verò materia sacramenti assumitur ad libitum instituentis: vnde sicut assumpsit materiā sensibilem, potuit assumere actus, vel signa spiritualia. Deinde additur ex D. Tho. art.6.ad 2. quod diuersitas in esse naturæ materiæ sacramenti, se habet præsuppositiuè; & ideò potest variari salua significatione. At vero significatio ad placitum est forma pertinens ad conceptum essentialem metaphysicum sacramenti: ideoque variari nequit eadem essentia manente, iuxta doctrinam Sancti Tho. 1.p. q.25.art.6.

DVBIVM VIII.

Res sensibiles, quibus est vtendum in Sacramentis, debeant esse determinatæ à Deo.

1 COnclusio, in sacramentis nouæ legis oportet vti rebus ex diuina institutione determinatis. Probat S. Thom. art.5. quia in vsu sacramentorum duo possunt cōsiderari, scilicet, cultus diuinus, & sanctificatio hominis. Quorum primum pertinet ad hominem per comparationē ad Deum, secundum autē è conuerso pertinet ad Deum per comparationē ad hominem. Non autem pertinet ad aliquem determinare illud, quod est in potestate alterius, sed solū id quod est in sua potestate. Quia ergo sanctificatio hominis est in potestate Dei sanctificantis, non pertinet ad hominem suo iudicio assumere res, quibus sanctificetur; sed hoc debet esse ex diuina institutione determinatum. Et ideò in sacramentis nouæ legis, quibus homines sanctificantur (secundum illud 1. ad Corinth.6. *Ablui estis, sanctificati estis*) oportet vti rebus ex diuina institutione determinatis.

2 Ratio S. Thom. procedit in sacramentis nouæ legis, de quibus expressè loquitur. Doctrina tamen conclusionis verum habet in sacramentis legis antiquæ: quia sicut lex ipsa fuit à Deo data mediātibus Angelis, & a Moyse promulgata; ita ab ipso Deo fuerunt determinatæ res, quibus vtendum erat in sacramentis. Rationem assignat S. Thomas ad 3. dicēs. Post modum necesse fuit etiam exterius legē dari; tum propter obscurationē legis naturæ, ex peccatis hominum. Tum etiam ad expressiorem significationem gratiæ Christi, per quam humanum genus sanctificatur. Et ideò etiam necesse fuit res determinari, quibus homines vterentur in sacramentis. Nec propter hoc artatur via salutis, quia res, quarū vsus est necessarius in sacramentis, vel communiter habentur, vel paruo studio adhibito haberi possunt.

ſunt. Quid autem ſpeciale circa hoc ſit dicendum de ſacramentis, quę erant ante legem ſcriptam, explicat S. Thomas ad 3. & quæſtione 61. art. 3. ad 2. vbi id nos exponemus.

3 Circa titulum art. 5. notat Suarez, quod hęc determinatio rerum, de quibus loquitur S. Thomas, dupliciter poteſt eſſe neceſſaria, vel antecedenter ad inſtitutionem; vel poſtquam à Chriſto Domino ſunt inſtituta. Hoc eſt, vel poteſt inquiri, an fuerit neceſſarium, quod Deus inſtitueret res determinatas, quibus vtendum eſſet in ſacramẽtis: vel an homines poſt Dei inſtitutionem, teneantur vti rebus à Deo determinatis? Et in hoc ſecundo ſenſu dicit Suarez quæſtionem tractari, & determinari à D. Thoma in corpore articuli. In priori vero ſenſu in ſolutione argumẽtorum: & præcipuè ad 1.

4 Cæterum ſolum in poſteriori ſenſu quæſtionem tractari, & determinari à D. Thoma in toto articulo, ſatis indicat Soto, & docet Vazquez in obſeruatione circa articulum quintum; quia intentum Sancti Thomæ eſt docere non poſſe homines pro ſuo arbitrio variare, aut determinare, quibus rebus vtendum ſit in ſacramentis; ſed id determinatum eſſe diuina inſtitutione.

5 Quod declarat S. Thomas ad 1. dicens. *Deus eſt, qui nobis ſignificat ſpiritualia per res ſenſibiles in ſacramentis, & per verba ſimilitudinaria in ſcripturis. Et ideò ſicut iudicio Spiritus Sancti determinatum eſt, quibus ſimilitudinibus in certis Scripturæ locis res ſpirituales ſignificentur: ita etiam debet eſſe diuina inſtitutione determinatum, quæ res ad ſignificandum aſſumantur in hoc, vel in illo ſacramento.* Hæc S. Thomas. Qui & videndus 1.p.q.1.ar.10.

6 Circa quæ digna ſunt vt tranſcribantur, quæ duo egregij Thomiſtæ pie, & graniter admonent. Cardinalis Caietanus ita ait: Aduerte, quam *præſumptuoſa, iniuriоſa, ac ſacrilega*, ſit eorum ſolertia, qui proprias, aut Poetarum ſimilitudines, tãquam ſpiritualium ſimulachra interpretantur, ſcribunt, aut prædicant: vſurpant enim officium Spiritus Sancti, cuius iudicio res aliquæ inſtitutæ ſunt in figuram aliorum, dicente Apoſtolo: omnia in figura contingebant illis. Vilificantque Sacrã Scripturam dum ex tali fictione occaſionem dant credendi, quod ſimiliter humano Spiritu ſunt in figuram ea, quæ ſunt in ſacris litteris, quemadmodum hæc, quæ audiunt humani dexteritate ingenij ſunt capta: & ſic multũ authoritatis detrahitur Sacræ Scripturæ figuris.

7 M. Soto q. 1. art. 5. §. *Hic ergo* (aſſerit) ſanctè admonendi ſunt ſacrorũ Expoſitores, & concionatores, ne ſignis profanis temere vtantur ad ſacros ſenſus exprimendos: in quo nonulli plurimũ oblectantur. Quamuis enim pictoribus, atque poetis comædijs vti liceat, & imaginibus ad mores hominum taxandos, vt in Sardanapalo laſciuium, & in Mida auaritiã contempleris, & in Parmenone vafriciẽ; neminitamen in Sacris, ita libere fas eſt profanis vti, ſed illis, quæ Spiritus Sãctus ſecundum Eccleſiaſticos interpretes reuelauit. Etenim qui propterea quod aduerſarium noſtrum diabolum leonem appellat Petrus, quem Chriſtus deuicit, imagine Herculis leonem lacerantis Chriſtum ſignificaret: vel ob id quod eundem Satanam, qui animas in ſuam cauernam obtrudebat, ſuperauit, effigie eiuſdem Herculis Cacum claua tũdentis eum repræſẽtaret, plus nimio eſſet profanus, ac fortaſſe blaſphemus. Qua propter, qui in Roſa fragrãte myſteria Scripturæ Sacrę ſub profaniſſima imagine ſecularium, aulicorum que virorum, ac mulierum, profanare apud nos cœperant, maximè ſunt prohibiti. Hæc ibi.

DVBIVM IX.

Vtrum in ſignificatione ſacramentorum requirantur verba?

§. I.

De Sacramentis antiquis.

1 DIco primo. In Sacramentis veteris legis nõ erat neceſſariũ, quod rebus verba adderentur. Ita Sanctus Thomas in 4. diſt. 1. q. 1. art. 3. & ibi ad Anib. Et hic art. 6. ad 3. probat ex S. Auguſt. to. 6. lib. 19. contra Fauſtum cap. 6. dicente, quod alia debent eſſe ſacramenta rei præſentis, & alia rei futuræ: rem enim præſẽtem clarius manifeſtamus, quam futurã. Sacramenta autem veteris legis prænuncia erant Chriſti venturi; & ideò non ita expreſſe ſignificabãt Chriſtum; ſicut ſacramenta nouæ legis. Ideoque illis non adebantur verba: quia vt docet S. Auguſt. to. 3. lib. 2. de doctr. Chriſt. cap. 3. *verba inter homines obtinuerunt principatum ſignificãdi:*

quia

quia verba diuersimodè formari possunt ad significandos diuersos conceptus mentis: & propter hoc per verba magis distincte possumus exprimere, quod mente cõcipimus. Antiqui autem Patres nostræ fidei mysteria solum in vmbra cognoscebant: ac proinde vt inquit Soto in 4. dist. 1. q. 1. ar. 6. in fine, illic res mutæ quasi sub vna vmbra mutitabant, quod nostra sacramenta expressis verbis aperiunt.

2 Idem etiam colligitur ex eo, quod in Sacra Scriptura veteris testamenti, quãdo fit mentio sacramentorum, non præscribuntur verba, quibus perficerentur: vt Genes. 17. cum tractatur de ritu Circũcisionis: & Exodi 12. cum præcipitur immolatio Agni: & Leuitici 8. cum mentio fit de ritu Ordinationis.

3 Neque obstat, quod in sacrificijs pro peccato (quæ respondebant nostro sacramento Pœnitentiæ, vt docet S. Tho. 1. 2 q. 102 art. 1.) præcipitur vt oraret sacerdos, vt patet Leuitici 4. Quia illæ orationes nõ erant de substantia sacrificij, aut de forma sacramentorum, sed solum pertinebant ad ritum, & solemnitatem cultus diuini. Vnde S. Thomas hic artic. 6. ad 3. ait. Vtebantur tamen in veteri lege aliquibus verbis in his, quæ ad cultũ Dei pertinent; tam sacerdotes, qui erant sacramẽtorum illorum ministri (secundum illud Numer. 6. *Sic benedicetis filijs Israel, & dicetis eis: Benedicat tibi Dominus, &c.*) Quam etiam illi, qui illis sacramentis vtebantur: secundum illud Deuter. 26. *Profitebor hodie coram Domino Deo tuo, &c.*

4 A generali hac antiquorum sacramentorum doctrina excipit Durandus in 4. dist. 1. q 3. nu. 5. sacrificium zelotipiæ, quod consistere in rebus, & verbis, videtur haberi Numerorum 5. Cuius rationẽ assignat Durandus, quia non tantum fiebat ad figurandum futura, sed potius ad exibendum aliqua præsentialiter: non quidem spiritualia, vt sacramenta nouæ legis; sed corporalia, quæ significabãtur per verba ibidem expressa.

Hoc tamen nil ad rem facere annotauit Soto in fine articuli 6. quia cæremonia illa zelotipiæ non erat Sacramentũ antiquæ legis; cum non esset institutum ad significandam sanctitatem, nec ad sacrandũ legaliter, sed erat lex de modo quo inquireretur, & puniretur adulterium, vt etiã docet Bellarminus lib. 1. de Sacramentis cap. 18. propos. 1. in fine.

§. II.

De Sacramentis nouæ legis.

5 Dico secundo, omnia sacramenta nouæ legis perficiuntur rebus, & verbis. Ita S. Thomas art. 4. & 6. & in 4. distinct. 1. q. 1. ait. 3. & dist. 13. q. 1. art. 2. q. 6. ad 2. Et q. 27. de Verit. artic. 4. ad 10. & Theologi communiter. Quoad aliqua sacramẽta sumitur manifeste ex Sacra Scriptura. In primis de Baptismo inquit Apostolus ad Ephes. 5. *Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ*: loquitur autem de Ecclesia, quam Christus mundauit aqua baptismatis, & verbis formæ, quã ipse docuit Mathæi 28. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Sacramentum etiam Eucharistiæ perfici rebus, & verbis, colligitur ex eius institutione, prout refertur facta à Christo Mathæi 26. & Lucæ 22. De Pœnitentiæ sacramẽto idẽ (quamuis non ita manifeste) sumitur ex facto Christi Ioan. 20. De sacramentò Extremæ vnctionis ex cap. 5. Iacobi habetur res, scilicet, vnctio olei, & etiam requiri verba, quæ ibi vocantur: *Oratio fidei.*

6 De reliquis sacramentis, quamuis non habeamus scripturæ testimonia, habemꝰ Ecclesiæ antiquam traditionem; quã explicuit Eugeniꝰ 4. in Concilio Florentino, post sessionem vltimã, in §. *Quinto Ecclesiasticorum*: vbi numeratis septẽ Ecclesiæ sacramentis, de illis ait. *Hæc omnia sacramenta tribus perficiuntur, videlicet, rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri.* Quod autem loquatur de essentialiter requisitis ad substantiã sacramentorum, declarat, dum subdit. *Quorum si aliquid deest, non perficitur sacramentum.*

7 Ratio à priori non est aliqua alia, quã voluntas Dei, & Christi instituentis. Institutionis tres conuenientias assignat artic. 6. quia in sacramentis, & potest considerari causa sanctificationis, & hominis sancti ficandi, & expressior sanctificationis significatio, quæ est propria sacramentiorum nouæ legis; & ex omnibus, & singulis istis capitibus congruit sacramentis nouæ legis quod verba rebus sensibilibus adiungantur. Rationes has S. Thomæ truncatas proponit Bernal disp. 3. n. 8. & ipse nu. 9. reiectis rationibus D. Thomæ, nouam, vt propriam, & potissimam, quasi à se excogitatam proponit. Et tamẽ est ipsamet tertia ratio D. Thomæ; & aliæ reiectæ,

non

non habentur in littera, vt ab ipſo impugnantur. Ideoque ne ſimili oſcitantia, vel negligentia in Angelico Doctore videdo, alij laborent, oportet rationes, vt in textu habentur, integras refferre.

8 Tripliciter (inquit D. Thomas) cõſiderari poſſunt ſacramenta, & quolibet modo congruit eis, quod verba rebus ſenſibilibus adiungantur. Primo enim poſsũt conſiderari ex parte cauſæ ſanctificantis, quæ eſt Verbum incarnatũ, cui ſacramentum quodammodo conformatur, in hoc, quod rei ſenſibili verbum adhibetur: ſicut in myſterio Incarnationis carni ſenſibili eſt Verbum Dei vnitum. Secundo poſſunt conſiderari ſacramenta ex parte hominis, qui ſanctificatur; qui componitur ex anima, & corpore: cui proportionatur ſacramentalis medicina, quæ per rem ſenſibilem corpus tangit, & per verbum ab anima creditur. Vnde S. Auguſt. tract. 80. in Ioannem. *Vnde eſt iſta tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat, niſi faciente verbo, non quia dicitur; ſed quia creditur?* Tertio poſſunt conſiderari ex parte ipſius ſignificationis ſacramẽtalis. Dicit enim Auguſt. lib. 2. de doct. Chriſt. cap 3. quod *verba inter homines obtinuerunt principatum ſignificandi, &c.* Et ideò ad perfectionem ſignificationis ſacramentalis neceſſe fuit, vt ſignificatio rerum ſenſibilium per aliqua verba determinaretur. Et in hoc excedũt ſacramenta noua antiquorum ſignificationem, vt exponit S. Tho. ad 3.

§. III.

An debeant excipi Pœnitentia, & Matrimonium?

9 CONtra hanc concluſionem tenet Durandus in 4. diſt. 1. q. 3 n. 8. dicens non omnia ſacramẽta noue legis perfici rebus, & verbis: quia excipiũtur duo, nempè Sacramentum Pœnitentiæ, quod conſtat confeſsione pœnitentis, & abſolutione ſacerdotis: vnde conſiſtit in ſolis verbis. Similiter Matrimonium ſolis verbis exprimentibus conſenſum, eſt verum ſacramentum. Imò vt dixerat n. 7 Matrimonium poteſt vere cõtrahi ſine verbis, vt per litteras inter abſentes, vel per nutus, & ſigna inter muros, & verecũdos: & cum adeſt interior conſenſus, æquè verè eſt ſacramentũ, ſicut matrimoniũ per verba contractum.

10 Si dicatur, quod in matrimonio verba vnius coniugum tenent locum formæ, & verba alterius locum materiæ. Similiter in Pœnitentia verba confitentis tenent locum materiæ, & verba abſoluẽtis tenent locum formæ.

Contra eſt primo, quod quilibet coniugum de pari ſe habet ad matrimonium: & ita verba vnius cenſenda ſunt ſicut verba alterius: ac perconſequens non eſt cur habeant rationem formæ.

Secundo, admiſſa hac doctrina, ex illa ſolum habetur ſacramenta conſtare materia, & forma. Quod non negat Durandus, ſed ſolum aſſerit prædicta duo ſacramenta non conſtare rebus, & verbis. Quod ſe qui videtur ex relata ſolutione: nam res, & verba ad inuicem condiſtinguuntur; ita quod nec verba accipi poſſunt pro rebus, nec res pro verbis: alioquin axioma nil ſignificabit. Ergo quamuis in Matrimonio, & Pœnitentia ſint verba, & verba, non eſt propter hoc dicendum, quod perficiantur rebus, & verbis.

11 Reſpõdent Vazquez diſp. 129. cap. 1. nu. 9. & Lugo diſp. 2. ſect. 1. & Auerſa ſect. 4. §. *Sed quadam*, Sacramentũ Pœnitentiæ conſtare rebus, & verbis duplici de cauſa. Prima, quia materia remota ſũt peccata, quæ de corde exeunt: & ita ſemper inuenitur ex parte materiæ aliquid præter verba. Pontifex autem in dicto decreto non loquitur de ſola materia proxima, ſed magis de materia remota: vt in Baptiſmo meminit aquæ; in Confirmatione loquitur de ſolo Chriſmate; in Euchariſtia de pane, & vino, in Extrema Vnctione, de oleo benedicto, & in Sacramento Ordinis de Calice, & Patena. Ergo pariter ſufficit, quod in Pœnitentia materia remota ſint res a verbis condiſtinctæ, vt verificetur illud Sacramentum perfici rebus, & verbis. Alia via idem poteſt verificari, nempè conſtare rebus, quia perficitur dolore, & ſatisfactione: quas eſſe partes materiales conſtat ex eodem Pontifice ibi §. *Quartum Sacramẽtum*, vbi dicit actus pœnitentis eſſe quaſi materiam, videlicet, *cordis contritionem, oris confeſsionẽ, & operis ſatisfactionem*: Contritio autem, & ſatisfactio ſunt res, ex quibus, & confeſsione, & abſolutione perficitur ſacramẽtum: & ideò verificatur Pœnitentiam perfici rebus, & verbis.

12 De Matrimonio id facilius verificatur, vel tenendo cum Paludano in 4. diſtinct. 1. q. 4. Vazquez, & alijs, ipſos cõtrahentes eſſe materiam ſacramenti. Vel

quia

quia licet iuxta communem ſententiam, verba contrahentium habeant rationem materiæ, & formæ, ibi diſtinguuntur virtualiter, & traditio rei, quæ aliquando fit reali traditione corporis, vel carnali copula, quæ gerit munus materiæ, & verba gererent munus formæ. Aliquando vero poſſunt ſolum virtualiter diſtingui. Quod ſufficit vt verificetur ſacramenta omnia perfici rebus, & verbis, quia hæc duo perficiuntur aliquo gerente munus rei, & verbi.

13 Neutra tamen expoſitio alijs Doctoribus placet & merito: quia peccata ſunt materia remota deſtruenda, non vero materia compoſitionis: ideoque ex illis non perficitur ſacramentum. Pontifex autē dum loquitur in alijs de materia remota, loquitur de illa, quæ componit, & ex qua, & verbis fit ſacramentum: quia Theologi, & Pontifices phraſim ſumſerāt ex S. Auguſt. tract. 80. in Ioan. dicente: *Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum.* Secundo ex alia diffinitione idem conſtat, ſiquidem peccata non poſſunt dici elementa ſenſibilia, quibus interna gratia ſignificetur. Nec ſunt res corporales ſub quarum tegumento diuina virtus ſecretius operatur gratiam.

Tertio in alijs ſacramētis materia proxima, & remota habent eādem ſignificationē; quia aqua abluēdo eſt materia determinabilis à verbis. Peccata autem non ſignificant, quod ſignificāt actus pœnitentis: ergo iſti poſſunt componere, & perficere ſacramentum, & ſignificare gratiam, ſeus vero peccata.

14 Conſtat etiam, quod actus interni rerum nomine hic non poſſunt accipi, quia illi non componunt ſacramenta, niſi ſecundum quod coniunguntur ſignis ſenſibilibus, & per ea manifeſtantur, vt ait D. Thomas locis relatis dub. 7. n. 6. Cum autem Theologi dicunt Sacramenta perfici rebus, & verbis, loquuntur de ſacramento tantum, & de re, & ſigno ſenſibili: alioquin rationes, quibus id probant, & inductiones, quas faciunt, oppoſitum concluderent.

Secundo, eo quod res ſunt magis materiales, & ſenſibiles, docet S. Thomas oportere, quod earum ſignificatio determinetur per verba. Quod verificari nequit ſi rerum nomine aliquid ſpirituale intelligatur.

Denique etiam diximus ſacramentum, quod non conſtaret forma ſenſibili, non futurum omnino eiuſdem rationis cum noſtris. Cum ergo certum ſit aliqua quinque ſacramenta habere pro materia aliquid ſenſibile, ſi alia duo haberent pro materia ſacramenti tantum aliquid ſpirituale, non eſſent ſacramenta eiuſdem rationis cum alijs.

15 Diſtinctio autem illa virtualis hoc axioma non explicat, ſed confundit; quia ſi omnia conſtarēt verbis, & verbis, aut rebus, & rebus, illa virtualis diſtinctio poſſet reperiri. Quod addunt, vt verificēt Matrimonium conſtare rebus, *ineptum* eſt ſe affirmarat Soto art. 6. §. *In matrimonio vero*: quoniam materia ſacramenti pars eius eſſentialis eſſe debet: ſuſcipiens autē non eſt pars, ſed ſubiectum Sacramenti. Conſenſus autem non ſunt per ſe ſenſibiles: & ſunt cauſa efficiēs matrimonij: nō ergo ſunt materia. His ergo omiſsis, pro explicatione concluſionis, & ſolutione argumentorum.

16 Dico tertio, vt axioma Theologorum; *ſacramenta perficiuntur rebus, & verbis*; verificetur in ſacramento Pœnitentiæ, & Matrimonij; rerum nomine comprehenduntur actus ſenſibiles; & nomine verborum id quod apud homines verbis æquialet. Ita S. Thomas art. 6. ad 2. dicens. *Sub rebus autem comprehenduntur ipſi actus ſenſibiles, puta, abluere, inungere, & alia huiuſmodi: quia in his eſt eadem ratio ſignificandi, & in rebus.* Quod & latè expoſuit in 4. diſt. 3. in expoſitione litteræ: quia materia remota vt determinata per materiam proximam, vnam rationem habent ſignificandi: & tenet ſe ex parte materiæ, & eſt ſignificatio minus expreſſa, & determinabilis per verba: ergo actus ſēſibiles habent rationem rerum vt ex eis, & verbis perficiatur ſacramentum.

17 Nominatim loquendo de ſacramento Pœnitentiæ, priorem partem concluſionis docet S. Thomas 3. p. q. 84. art. 1. ad 1. dicens, quod *nomine corporalium rerum intelliguntur large: & ipſi exteriores actus ſenſibiles, qui ita ſe habent in hoc ſacramento, ſicut aqua in Baptiſmo, & Chriſma in Confirmatione.* Et de Pœnitentia ſimul, & Matrimonio, ait S. Thomas in 4. diſt. 26. q. 2. art. 1. ad 2. *Et ideo ſicut Pœnitentia nō habet aliam materiā niſi ipſos actus ſenſui ſubiectos, qui ſunt loco materialis elementi, ita eſt de Matrimonio.*

18 Huius egregiam rationem (qua explicatur conuenientia diuinæ inſtitutionis) aſsignat S. Thomas in 4. diſt.

14.q.1.art.1.q.1.ad 1.quia ſicut in corporalibus medicinis, quædam ſunt quæ conſiſtunt in ſola paſsione, vel receptione curati; vt ſectio vulneris, vel appoſitio emplaſtri: quædam vero quæ conſiſtunt in actu laborantis; ſicut exercitationes, & huiuſmodi. Ita etiam in Sacramentis quædam non requirunt materiam exterius appoſitam, quia ipſius hominis actus ſunt loco materiæ, & medicinæ. Et ſic eſt in Matrimonio, & Pœnitentia, in quibus actus exterius apparentes hoc idem faciũt, quod materia in alijs ſacramentis. De quo S. Thomas iterum lib.4.contrag. cap.72. in fine, & 3.p.q.84.art.1.ad 1.vbi eſt prius locus hæc amplius exponendi.

19 Secundam concluſionis partem expreſsit S. Thomas in 4.diſt.27.q.1.art. 2.q.2.ad 2.vbi dicit, quod quando muti, vel diuerſarum linguarũ matrimonio iunguntur, nutus pro verbis habentur. Et ad 3.ait, quod aliquando verba parentũ cõputantur, ac ſi eſſent verba puellę, quia ex eo quod interrogata non contradicit, eſt ſignum ſufficiens extremum eius conſenſus. Ac proinde licet regulariter, & vt in plurimum conſenſus matrimonialis exprimatur per verba, in aliquibus caſibus eſt aliquid loco verborum, ſeu ſunt verba æquiualenter. Vnde Soto art.6.§. *At vero*, ait. Quo circa non vſque adeò ſtrictè accipitur hic nomen rerum contra verba; ſed res appellatur quicquid eſſe poteſt materia ſacramenti, vt diſtinguitur à forma, licet ſit etiam verbum. Quod & docuerant Paludanus in 4. diſt. 1. quæſtione 4. Capreolus q.1.art.3.ad argum.contra ſecundam. Et diſt.26.q.1.art.3.ad arg. Durandi contra primam. Martinus Ledeſma 1.p.4.q.1.art.6. Nuño q.60.art.5.ad 2.& art.6.diffic.1.ad 1. Araujo art.8.dub. 2.conc.2. Serra art.6.dub.vnico ad 3. Bellarminus infra citãdus. Suarez diſp.2.ſectione 1.ad 1.obiectionem, & alij frequenter. Et in hoc ſenſu nullam vim habent argumenta Durandi.

20 Et hoc planè intendit Eugenius 4. in ſupra dicto decreto, §. *Septimum Sacramentum*, dicens: *Cauſa efficiens matrimonij regulariter eſt mutuus conſenſus per verba de præſenti expreſſus.* Quia videlicet regulariter videmus, quod qui contrahunt matrimonium, ſuum conſenſum per verba exprimunt: ſed ſi in caſibus extraordinarijs non explicarent per verba formaliter, ſed ſolum æquiualenter, nempè per litteras, vel nutus, vel alia ſigna, quæ æquiualent verbis, matrimonium eſſet validum.

21 Non me latet aliter verba Pontificis exponere Vazquez n.13. dicẽtẽ, quod illis intendit ponere limitationẽ, & coartationẽ axiomatis Theologorum, quod cum dicitur *ſacramenta perfici rebus, & verbis*, intelligitur *regulariter*, ſi omnia comprehendantur: quia ſex ſacramenta verba neceſſario exigunt, & matrimoniũ cõmuniter conſtat verbis: aliquando tamẽ ſolis nutibus celebratur.

22 Quod tamen reijcit Araujo dub. 2.nu.36. dupliciter. Primo, quia aliquod ex ſex ſacramentis, nimirum Euchariſtia in facto eſſe non conſtat ex verbis formaliter, & ex ſignificatione, quæ vicem, & virtutem habet verborum: & tamen hoc ſufficit vt abſolutè dicatur ſemper cõſtare verbis: ergo ſufficit conſtare aliquo ſupplẽte vicem verborum, licet regulariter verba interueniant. Secundo, quia de ſacramento Pœnitentiæ abſolutè affirmamus conſtare ex confeſsione vocali: quæ tamen aliquando fit per nutus habẽtes vicem verborum. Ergo idem ſufficiet vt abſolutè verificetur matrimonium ex verbis ſemper conſtare. Licet nõ ſemper, ſed *regulariter*, interueniãt verba expreſsa, & formalia, vt in prædictis verbis notat Põtifex. De priori tamen impugnatione, iterum redibit ſermo §.4.

23 Sed adhuc contra tertiam cõcluſionem inſtari poteſt. Primo: nam ſi rerũ nomine comprehenduntur ipſę operationes, quæ etiam poſſent eſſe verba, ſolis verbis diſtinguimur à ſententia Durandi: nam cum ipſe ponat materiam, & formã in ſacramentis; non negat omnia conſtare rebus, & verbis, largè accipiendo nomine rerũ ipſa verba, vel res; & nomine verborum, id quod verbum non eſt formaliter, ſed æquiualenter. Sed ſententiã Durandi communiter Theologi reijciunt, & videtur contraria modo loquendi Pontificis in prædicto decreto Concilij Florentini: ergo non rectè modo prædicto exponitur, quod ſacramenta perficiantur rebus, & verbis.

Secũdo, Concilium docet res eſſe quaſi materiam, & verba formam: ſed forma numquam poteſt eſſe materia; ſed potiẽ eſt pars illi omnino condiuiſa: ergo verba numquam poſſunt habere rationẽ rerum: ergo potius deberet axioma Theologorum accipi vt ſonat.

Tertio, ex prædicta doctrina ſequitur Matrimonium, & Pœnitentiam non di-

ci

ci vniuocè ſacramẽta: quia partes ex quibus conſtant, non conueniunt vniuocè cũ partibus aliorum ſacramentorum; ſiquidem materiale elementum, quæ eſt aqua, & eſt res in ſacramento Baptiſmi, non vniuocè conuenit cum verbis contrahentium, quæ dicitur res in ſacramento Matrimonij: nec cũ actibus ſenſibilibus, quæ pœnitens ponit pro materia Sacramenti Pœnitentiæ. Sed poſt Concilium Tridentinum ſuſtineri nequit Matrimonium, & Pœnitentiam eſſe analogicè ſolum nouæ legis ſacramẽta. Ergo aliter axioma Theologorum eſt exponendum.

24 Ad primum reſpõdetur, quod vt notant Martinus Ledeſma 1.p.4.q.1.ar. 6. & Bellarminus lib. 1. de Sacramentis c. 18. propoſitione 4. in hac parte non eſt quæſtio inter Durandum, & alios Theologos, niſi de nomine. Verum in rebꝰ Theologicis non licet negare conſuetos modos loquendi Theologorum. Præcipuè accedente approbatione Summi Pontificis in Decreto Concilij. Quamuis aliqualis ſit excuſatio, quod Durandus tempora Concilij Florentini anteceſſit; cum vixerit tẽpore Ioãnis 22. circa annum 1320. vt cũ Trithemio notat Fernandez in Scriptoribus Prædicatoriæ Familiæ.

25 Ad 2. reſpondet Capreolus, & Soto art. 6. §. *Ad dubium ergo*, verba, ſeu nutus, ſeu litteras, quibus conſenſus mutui exprimũtur, ſibi inuicem eſſe materiam, & formam: quia ad inuicem ſe habẽt vt determinantes, & determinabiles. *Quemadmodum, inquamuis vltima trium numerata vnitas compleat ternarium: tamen quia quælibet in illa ſpecie pendet ab alia, vna quælibet poteſt conſiderari vt forma, & reliqua vt materia.* Quare formaliter loquendo, nunquam forma eſt materia, nec materia eſt forma: ſed ſolum materialiter id quod in vna conſideratione vltimo determinat, in alia conſideratur vt determinabile. Videantur quæ diximus lib. 2. Logicæ q. 16. §. 6.

26 Ad tertium reſpondetur, quod licet in eſſe naturæ elementum non dicatur vniuocè de aqua, & de actu ſenſibili; ineſſe tamen ſigni a Deo inſtituti ad ſignificandam, & cauſandam gratiam, eſt vniuocatio, & conuenientia in modo ſignificandi, & cauſandi. De quo late Capreolꝰ in 4. diſt. 26. q. 1. art. 3. ad 2. Durandi contra primam, vbi & merito refert S. Thomã in 4 diſt. 1. q. 1. ar. 1. q. 5 in corp. & ad 2. & in ſimili idem docet S. Tho. hic ar. 6. ad 2.

§. IV.

Vtrum Pœnitentia intrinſecè conſtet rebus; & Euchariſtia intrinſecè conſtet verbis?

27 DVæ ſuperſunt difficultates contra ſecundam principalem concluſionem, ambæ ad aliud intentum tactæ à Scoto. Loquendo enim de Euchariſtia in 4. diſt. 8. q. 1. ad 3. ait, *patet quare iſtud ſacramentum non habet aliqua verba pro forma: quia tunc non eſſet ſacramentum permanens: cum verba non poſſint eſſe niſi in ſucceſſione.* Et infra ait. *Etſi quæras, numquid eſt aliquid in hoc ſacramento tanquam materia: aliud tanquam forma? Reſpondeo, quod non eſt hic aliud tanquam materia, & aliud tanquam forma, ſicut eſt in alijs. Cuius ratio eſt, quia iſtud eſt permanens; & ideò non poſſunt aliqua verba ad eius eſſentiam pertinere.* Vbi abſolutè videtur negare axioma Theologorũ, quod *ſacramenta perficiuntur rebus vt materia, & verbis vt forma*, habere locũ in Euchariſtiæ Sacramento.

28 Idem ſequitur Vazquez to. 2. in 3.p. diſp. 129. cap. 3. nu. 39. dicens Euchariſtiam perfici materia, & forma, ſed non cõſtare illis vt partibus eſſentialibus. Ideòque Pontifex non dixit omnia ſacramenta cõſtitui rebus, & verbis, ſed perfici: quę diuerſa ſunt: nam extrinſeca eſſentialiter requiſita perficiunt eſſentialiter ſacramẽta, & ex illis intrinſecè non componitur. Quod latius explanat to. 3. diſp. 167. cap. 3. iuxta quam ſentẽtiam Bernal hic diſp. 3 ſect 2. §. 2. docet, quod omnia ſacramẽta intrinſecè conſtãt verbis; præter Euchariſtiam, quæ cum ſit ſacramentum permanens, non conſtat intrinſecè verbis: alioquin verba comederentur, & exiberẽtur. Et benè ſtat, quod Euchariſtia indigeat verbis, quia verba conſecrationis ſũt quibus hoc conficitur ſacramentum, vt ait Pontifex; & tamen non ſint eius partes intrinſecæ.

29 Nihilominus verba conſecrationis eſſe formam Sacramenti Euchariſtiæ, eadem proprietate, qua verba in alijs Sacramentis ſunt eorum formæ, aperte docet S. Thomas in hac q. art. 8. & q. 78. in titulo, & art. 1. & 2. & q. 84. art. 3. & in 4. diſt. 8. q. 2. artic. 1. q. 1. in cor. & ad 2. & q. 2. & q. 3. ad 2. dicit, *quod in conſecratione conſiſtit eſſentia ſacramenti Euchariſtiæ.* Et ibi ad Anibaldum art. 3 & diſt. 13. q. 1. art. 2. q. 6. in corp. & ad 2. Quare ita tenẽt com-

communiter Thomistæ. Item Marsilius, Valentia, Suarez, Pasqualigus, & Caspensis hic, & Lugo disp. 1. de Euch. sect. 4. dicens nu. 47. esse communem Theologis antiquis. Et alij referēdi q. 73. vbi est proprius locus de hac difficultate disputandi.

30 Pro nunc solum dicimus argumētum instari in ipsa significatione ad placitum vocum: & in institutione Christi, quia impositio physice transiuit; & nunc signa imposita ad significandum, permanent, dum impositio non retractatur. Secundo instatur in Baptismo, quia aqua, & ablutio non coniunguntur physicè cū verbis transeuntibus: & tamen ex eis fit vnū signum. Et cum consensus vnius coniugū expressus per verba tempore alia verba præcedit, est verum sacramentū sine physica partium permanentia. Tertio instatur: nam ipsa significatio totalis, in sentētia Scoti, & Vazquez, est relatio rationis: quomodo ergo ipsi explicuerint, quod manet in speciebus consecratis significatio totalis, exponemus nos, quod manet significatio verborum, quæ est forma determinans significationem specierum panis, & vini.

31 Primo ergo respondet Araujo verbis iam relatis nu. 22. sacramentum Eucharistiæ quantum ad fieri constare, & perfici rebus, & verbis; sed tamen in facto esse non constat verbis; sed aliquo supplente vicem verborum, nempè ipsorum significatione.

Sed quia ipsemet Araujo infra q. 73. artic. 1. dub. 2. a nu. 22. vsque 28. cum communi Thomistarum defendit verba consecrationis esse formam sacramenti Eucharistiæ intrinsecam in esse signi.

32 Ideo melius Serra hic artic. 6. dubio vnico in 2. solut. ad 2. cum alijs ait, etiam in facto esse sacramentum Eucharistiæ componi ex rebus, & verbis: nā quamuis formaliter non maneant nisi species panis, & vini; virtualiter tamen manent verba consecrationis, propter quæ tales species dicuntur consecratæ. Et hoc sufficit vt sacramentum ex illis componi dicatur: sicut vt mixtum dicatur componi ex elementis, sat est, vt hæc virtualiter maneant in mixto; vt nos latè lib. 1. de Gener. q. 33.

33 Sed quia ibi diximus in mixto formaliter manere qualitates primas, quæ sunt virtures elemētorum, & ratione quarum ipsa elementa dicuntur virtualiter in mixto manere. Et in sacramentis quid simile formaliter manens non assignatur.

Melius respondetur, quod verba sūpta physicè, & in esse naturæ, transierunt, & non manent, nec formaliter, nec in aliqua virtute ab ipsis relicta, aut causata; verba vero sumpta in esse signi ad placitum, cum significatione sibi propria, & in esse signi sacramentali, significatione ex Christi institutione conueniente, inquantum vt sic determinant significationem specierum panis, cum quibus in fieri fecerunt vnum signum totale, permanent toto tempore quo manent species cōsecratæ: quia non significent istæ sensibiliter sacramentaliter Christum, nisi sensibile panis determinetur sensibili prolatione, & significatione verborum. Quomodo autem huiusmodi relationes sint in rebus, cum non cōsiderantur ab intellectu? Satis superq; explicuimus dub. 2. toto §. 4. Quæ solutio est ad mentem S. Thomæ hic art. 3. ad 1. & art. 6. ad 2. & q. 62. art. 4. ad 4. Et in 4. dist. 1. q. 1. art. 3. ad 1. quia res, & verba non adunantur, nec sunt vnum in genere naturæ, sed in genere signi, & causæ. Et inter recentiores Pasqualigus to. 2. disp. 65. sec. 3. n. 10. eodem modo videtur exponere. Ait namque. Constitutiuum intrinsecum sacramentorum, quod habetur à verbis, formaliter constitit in illa morali determinatione, qua res determinantur vt fiant sub tali significatione sacramentali. Probatur. verba concurrunt ad sacramenta in ratione formæ determinantis res, vt sint materia sacramenti: ergo per id concurrunt, quod est formale determinatiuum; formale autem determinatiuū est illa determinatio, quæ consurgit ex verbis, & cō iungitur cum rebus. Hæc ibi. Licet conc. 3. modum loquendi Serræ imitetur.

34 Altera difficultas tangitur ab eodē Scoto in 4. dist. 16. q. 1. lit. e. dicēte. *De Pœnitentia sacramento dico, quod ista tria* (nempè contritio, confessio, & satisfactio) *nullo modo sunt partes eius: quia vt dictum est dist. 14. q. 4. Pœnitentia Sacramentum est illa absolutio sacramentalis facta certis verbis, &c. Huius autē nulla pars est contritio; quæ est quoddam spirituale in anima, neque cōfessio; quia nil est ipsius sententia sacerdotis, sed actus rei accusantis se: neque satisfactio, sed sequitur illā absolutionem sacramentalem.* Hæc Scotus: iuxta quē, Pœnitētia nō constat essentialiter rebus, & verbis, sed solis verbis. Quāuis differat ab hæresi Caluini: quia immediatè subdit. *Hæc tamē tria ad Sacramētū*

Pœni-

Pœnitentiæ, ad hoc vt dignè recipiatur, requirantur, vel præuia, vel sequētia. Hæretici autem etiam præuiè negabant requiri.

35 Idem sequuntur Angles de Sacram. Pœn. q. 1. Hugo Cabelus dicta dist. 16. referens Gabrielē, Maiorem, Basolim, Tartaretū, & Almain. Quos sequuntur Villalobos to. 1. trac. 9. difficc. 2. nu. 1. Mart. à S. Ioseph de Pœnit. tract. 1. n. 5. Maldonatus, Vega, Iribarne, Angles, & Faber, quos refert, & sequitur Bernal disp. 3. de sacramētis in genere sec. 2. §. 1. docens Pœnitētiæ sacramentum rebus intrinsecè non constare: quia tota sacramentalis significatio in solis verbis apte intelligitur, quia sacramentum est institutum in forma iudicij: in quo verba iudicis apte significant, & efficiunt rei absolutionem, aut cōdemnationem.

36 Oppositam tamen sententiam docet Sanctus Thomas 3. part. quæst. 90. articulo 1. 2. & 3. & in 4. dist. 16. quæst. 1. art. 1. & ibi communiter Theologi. Inter quos Caietanus illo art. 1. docet doctrinā hāc S. Thomæ *esse canonizatam ab vniuersali Synodo Florentina* in decreto Eugenij 4. §. *Quartum sacramentum*. Et Soto in 4. dist. 14. q. 1. art. 1. ait, quod oppositā à canonico loquendi more dissonat: nam expresse ait Synodus quod *actus pœnitentis sunt quasi materia*. Neque ait, *quasi*, insinuās non esse vere materiam, sed eo quod non sunt materia extrinsecus apposita, vt aqua in Baptismo, & Chrisma in Confirmatione. Et idem Mag. Soto distinctione 17. quæstione 1. artic. 2. §. *Inter Catholicos*, dicit, quod negare, quod tres istæ sint partes pœnitentiæ, est negare Magistrum, & vniuersam Theologorum scholam, & authoritatem Sanctorum Patrum, vnde hic sermo deriuatus fuit: ac subinde generale sacerdotum idioma, qui ita in tota Ecclesia loquūtur.

37 Imo Concilium Tridētinum sess. 14. cap. 3. declarat formam, & materiam, & partes materiales sacramenti Pœnitentiæ: & concludit. *Hæc de partibus Sacramenti Sancta Synodus tradens*, &c. Et in Bulla Leonis Decimi cum damnatur quintus articulus Lutheri, eodem modo loquitur Potifex. Quod autem explicationes, quæ dantur ab Scotistis, difficilè aptentur Scoti verbis, notat Lugo de Pœnitentia disput. 12. sect. 2. num. 20. solum dicēs, quod id consideranti patebit. Attendantur illa verba: *Nullo modo sunt partes*, &c. & cum hæc propositio: *Aliquo modo sunt partes*: sit eius contradictoria: & habeatur in Decretis prædictis: quamuis differentia sit in modo loquēdi, nullatenus a modo loquē di Conciliorum, & Theologorum est recedendum. Vnde concludit Soto. *Post hos igitur sacros Canones non est fas negare tres esse partes Pœnitentiæ: sed veritas hæc tanquam orthodoxa est veneranter amplectenda.*

38 Ratio in oppositum probat verba sacerdotis esse formam, & complere sacramenti significationem, & præcipuam causalitatem: quia inquit Concilium *vim Sacramēti Pœnitētiæ præcipuæ sitā esse in verbis absolutionis*: vt patet Sess. 14. cap. 3. Cū quo stat, quod min⁹ principaliter materia significet, & causet: & ideò ait Soto ad 1. quod *materia est signum ratione formæ, ac per inde causa. Quare actus pœnitentis claustris Ecclesiæ subiecti causa sunt sacramentalis gratiæ.* De quo dicetur tractatu de Pœnitentia.

DVBIVM X.

Vtrum res in Sacramentis habeant rationem materiæ, & verba rationem formæ?

§. I.

Conclusio affirmatiua, communis, & certa.

1 DIco primo, in sacramentis res habēt rationem materiæ, & verba rationē formæ. Ita S. Thomas art. 6. ad 2. dicens. *Ex verbis, & rebus fit quodammodo vnum in sacramentis, sicut ex forma, & materia, in quātum scilicet per verba perficitur significatio rerum, vt dictum est*, in corp. artic. Sequuntur communiter omnes Theologi. Quorum loquendi modum approbauit Concilium Florentinum in Decreto Eugenij sæpè citato dicens. *Omnia sacramenta perficiuntur rebus tanquam materia, verbis tanquam forma.* Insinuatque Concilium Tridentinum Sess. 14. cap. 3. & can. 4.

Videturque loquutio desumpta ex S. Augustin. tract. 80. in Ioan. *Accedit verbū ad elementum, & fit sacramentum*: nam vnionem rerum, & verborū significat illo verbo: *Accedit*: quæ non est alia nisi artificialis. Formæque baptismi, licet non sub hac voce, meminit S. Augustin. to. 7. lib. 3. cōtra Donatistas cap. 15. dicens. *Quam ob rem, si Euangelicis verbis, in nomine Patris, & Filij,*

& Spiritus Sancti, Marciõ baptiſmum conſecrabat, integrum erat ſacramentum. Et to.6. lib.19.contra Fauſtum cap.16. *Niſi ſyllabæ illæ celeriter ſonantes proferantur, non conſecratur homo.*

Addit tamen Lugo diſp.2. ſec.2. n.35. & 36.olim apud Patres nomine *formæ* ſacramenti intelligi formulam, ſeu ritum obſeruari ſolitum in adminiſtratione. Probat ex S.Auguſt.lib.1.de Pec.meritis cap. 34.& lib.1.de nuptijs,& conc.c.20.& epiſt.105.ad Sixtum,ante finem. Et ex Cõcilio Mileuitano,cui interfuit S.Aug.cap. 2.& refertur cap.*Placuit.*153.*de Conſec.* diſtinct.4.& ex Conc.Trid.ſeſ.5.in decreto de peccato originali. Et ex Innocentio 4. Cõmentario in cap.*Presbyter, de ſacramentis non iterandis.* Sed de his alibi.

2 Ratio S.Th.eſt facilis: nam cũ materia ſit ens in potentia,& forma ſit actus,in quolibet compoſito illud, quod eſt potentiale,& determinabile per aliud,habet rationem materiæ; illud verò quod actuat, determinat,& perficit,habet rationẽ formæ. Sed res ſenſibiles in ſacramentis nouæ legis ſunt determinabiles per verba, quia rerum ſignificatio eſt magis cõfuſa, & minus diſtincta,quam ſignificatio verborum: & ſignificatio rerum, quæ eſt indifferens ad plura,determinatur,& ſpecificatur per verba. *Et ideò ad perfectionem ſignificationis ſacramentalis neceſſe fuit vt ſignificatio rerum ſenſibilium per aliqua verba determinaretur. Aqua enim ſignificare poteſt, & ablationem, propter ſuam humiditatem; & refrigerium, propter ſuam frigiditatẽ. Sed cum dicitur: Ego te baptizo: manifeſtatur quod aqua vtimur in Baptiſmo ad ſignificandam emundationem ſpiritualem.* Ergo aqua habet rationem materiæ,& verba rationem formæ: & quoad hoc par ratio eſt in omnibus ſacramentis.

3 Explicat energiam, & radicem huius rationis Soto in 4.diſt.1.q.1.ar.6.quia primitiua ſignificatio materiæ, & formæ ex re mechanica ortum duxit. Rudenam que laxum,& lignum materia eſt arti ſubiecta, ex qua artifex ſuas ſtatuas, aut res alias efformat. Inde Philoſophi partes cõpoſiti naturalis materiam,& formam appellant: & Ariſtoteles 1.Phyſicorum, per analogiam ad artificialia materiam rimari docet in naturalibus. Et denique genus vocatur in diffinitione materia, quia differentiæ ſubijcitur ad conſtituẽdã ſpeciẽ. *Licuit ergo eodẽ modo Theologis in re humillima eiſdem nominibus vti.* Propter informitatem, & indeterminationem, & potentialitatẽ rerum; & propter formationem,determinationem,& actualitatem,& expreſsiorẽ ſignificationem verborum.

§. II.

Vtrum ſint de eſſentia ſacramenti?

4 SEd hinc oritur prior difficultas an videlicet, ſicut in naturalibus materia, & forma eſſentialiter,& intrinſecè cõponũt totum,ita ſacramentũ eſſentialiter,& intrinſecè cõſtet ex materia,& forma,ex rebus,& verbis? An verò quoad hoc non teneat paritas, ſed aliquid horum ſe habeat mere extrinſecè,deconnotato,antecedẽter,comitanter,ſeu ſubſequenter?

Sunt qui dicant ſolã materiã eſſe ſacramento intrinſecam,& eſſentialem; formã vero requiri quidem eſſentialiter,ſed extrinſecè: ideò impropriè dici ſacramenta conſtare,& cõſtitui ex materia,& forma; quamuis propriè dicãtur ex illis perfici. Hanc ſententiam quoad Sacramentũ Euchariſtiæ,tenent Scotus,Vazquez,& alij iam reiecti dub.9. Et quoad alia, tenent M.Petrus Ledeſma de Matrim.q.44. art. 3.dub.2.conc.3.& 4.& M.Petrus Cabrera hac q.60.art.6.diſp.2.immerito dicens communem Thomiſtarum, & omnium Theologorum,& M.Soto in 4.diſt.1.art. 1.quaſi generaliter dicat formas non eſſe partes intrinſecas,& eſſentiales ſacramentorum. Quod ego ibi non inuenio. Et ſic ceſſant quæ dicit Cabrera art.2. diſp.vnica num.35.

5 Sunt qui pro hac ſententia referant Sotum quatenus in 4.diſt.3.q.vnica art. 1.ad 3.ait,quod ſecundum D.Thomam, & veram Philoſophiam, *Baptiſmus nõ eſt velut compoſitum in genere ſubſtantiæ; ſed ſicut res artificiata, cuius tota ſubſtantia eſt ipſa materia.* Sed ipſe clarè ſe explicat,quod nõ negat ex vtroque conſtare,& componi vt ex materia,& forma (quod clarè affirmarat diſt.1.q.1.art.6.) ſed quod non ſupponit concretum accidentale pro aggregato ex ſubiecto,& forma,ſed ſolũ pro ſubiecto informato. Quod nos diximus ſupra,& poſtea opus erit repetere cum D. Thoma. Vnde immediate ait Soto. *Statua enim non ſupponit pro aggregato ex ære, & forma, veluti homo, pro corpore, & anima: ſed pro ære habente talem formam: ſicuti albũ non eſt compoſitum ex papyro, & albedine, ſed corpus habens albedinem.*

Funda-

6 Fundamenta huius sententiæ sunt in primis, quia in Decreto Concilij Florē tini consulto non dicitur, quod sacramenta constant rebus, & verbis; sed solum asseritur, quod *sacramenta perficiuntur, &c.* quo loquendi modo denotatur formam essentialiter perficere sacramentū: quod ex illa essentialiter non constat. Secundo nam hac de causa S. Th. 3. p. q. 84. art. 1. ad 2. formam sacramenti Pœnitentiæ appellat *complementum sacramenti.*

7 Tertio idem potissimè probatur ex differentia, quæ est inter totum compositum naturale, & cōpositum artificiale: nā in illo partes se habent vt potentia, & actus adunati simpliciter, & ideo ex illis fit vnum ens per se. At vero in artificialibus est tota adunatio secundum quid, cum materia sit in genere substantię completę, & forma sit in genere accidētis absoluti, vel relatiui. Ergo in illis tota substantia, & tota essentia est materia, pro qua, & supponit, & forma solum importatur extrinsecè, & in obliquo. Cum ergo sacramenta se habeant vt entia artificialia, & res, & verba solum sint quodammodo vnum, tota essentia sacramēti consistit in materia, & forma requiritur essentialiter, sed extrinsecè, sicut requiritur intētio ministri, & caracter in sacerdote vt valide conficeret, vt docet S. Tho. in 4. dist. 13. q. 1. art. 2. q. 6.

8 Dico secudo, res, & verba sunt partes essentiales, & intrinsecæ sacramento, & eis constat, & cōponitur. Est expressa D. Tho. 3. p. q. 90. art. 2. vbi ait, *quodlibet sacramentum distinguitur in materiam, & formam, sicut in partes essentiæ: Vnde & supra dictum est,* hac q art. 6. *quod sacramenta consistunt in rebus, & verbis.* Sumitur etiam ex D. Tho. hic art. 6. ad 2. & q. 86. art. 6. dicente. *Omne sacramentum producit effectum suu, non solum virtute formæ, sed virtute materiæ: ex vtraque enim est vnum sacramentum, vt supra habitum est.* Ponit ergo S. Tho. vtramque partem intrare ad constituendum sacramentum: in hoc enim sensu verificatur partes esse sacramentum. Videatur etiam q. 72. art. 4 & q. 84. ar. 3. & q. 27. de Verit. art. 4. ad 10. ait. *In omnibus sacramentis verum est, quod virtus sacramenti non consistit in materia tātum; sed in materia, & forma simul, quæ duo sunt vnum sacramētum.* Et in 4. dist. 8. q. 2. art. 1. q. 2. & q. 3. ad 2. ait, quod *forma est de essentia sacramenti.* Et in 4. dist. 1. q. 1. art. 3. in corpore. Et clarius ad 2. ait: *Verba, & res sūt de essentia sacramēti: & ideo Magister in his duobus dicit constare sacramenta.* Magistrum, & S. Thomam sequuntur cōmuniter Theologi. Habeturque in Catechismo Pij Quinti 2. p. cap. 1. §. *In hoc autem,* vbi dicitur. *Hæ igitur sunt partes, quæ ad naturam, & substantiam sacramētorum pertinent: & ex quibus vnumquodque sacramentum necessario constituitur.*

9 Sequiturque ex prima conclusione, quia omne compositum essentialiter constat ex partibus, ex quibus componitur: alioquin non componeretur ex illis. Vnde S. Thom. 3. p. q. 13. art. 1. ait, quod omnis forma, vel est ipsa natura rei, vt in simplicibus, vel constituit naturam rei, vt in compositis: quia forma est actus dans speciem, & constituens rem: ergo si sacramēta perficiūtur ex rebus, & verbis vt ex forma, & materia, istæ sunt eius partes quasi physicæ, ex quibus integratur, & componitur, & ex quibus cōstat. Nec quoad hoc est differentia inter composita substantialia, & artificialia: quamuis enim sit differentia, quod rerum naturaliū formæ sūt substantia, & ideo faciunt vnum per se cū materia, quæ etiam est in genere substantiæ; formæ vero artificialium sunt accidentia, vt docet S. Thom. q. 66. artic. 4. & ideo solum faciunt vnum secūdum quid, & in genere entis. Tamē qui nominat cō positum artificiale, non nominat solam substantiam, & materiam; sed compositum, quod resultat post introductam formam accidentalem: si enim hæc formaliter non significatur, non esset compositū artificiale, sed merum ens naturale: ergo pariter sacramentum essentialiter componitur, & constat ex rebus, & verbis, eo ipso quod istæ ad illud requirūtur per modum materiæ, & formæ.

10 Præterea, essentia sacramentorū nouæ legis consistit in ratione signi, & causæ formę in actu exercito sacrātis: ad quod ex diuina institutione sunt eleuatæ res sensibiles, & verba. Sed de facto substractum significationis gratiæ, & subiectum receptiuum, & contentiuum diuinæ causalitatis, nec sunt res, nec verba seorsum; sed cōpositum ex rebus, & verbis; quolibet enim eorum deficiente, vel non adinuicē adnnatis, & se adinuicem determinantibus, non est integrum sacramentum: ergo ex vtraque parte essentialiter sacramēta constāt, & ex eis componuntur: & a significatione formæ sacramenta constituuntur in specie, & inter se distinguuntur.

11 Denique probatur: nam Eccleſia poteſt variare ea, quæ non ſunt de ſubſtantia ſacramẽtorum, vt clare ſumitur ex Cõcilio Tridentino ſeſ.21.cap.2. Conſtat autem quod Eccleſia non poteſt mutare formas ſacramentorum, quæ ſunt determinatæ iure diuino, vt docet S.Thom.art.7.& poſtea exponetur: ergo formæ ſacramentorum ſũt de eorum eſſentia, & ſubſtãtia.

12 Ad primum facile reſpondetur, Pontificem vti illo verbo *perficit*, quia loquebatur non de ſola materia, & forma, de rebus, & verbis; ſed etiam de perſona, & intentione miniſtri. *Manifeſtum eſt autem* (inquit Vazquez diſput.129.cap.3. num.39. in fine) *Sacramentum non conſtare intentione miniſtri; ſiquidem intentio non eſt pars; & nihil aliquo conſtare dicitur, niſi tãquam parte.* Hæc ibi. Quæ quamuis neget Lugo, in hoc tamẽ recedere à veritate, & à cõmuni Theologorũ, oſtendemus cũ D.Thom.infra q.64.art.8.

13 Ad ſecundũ dicitur quod illa Authoritas nõ obſtat, ſed potius confirmat intentũ, quia loquitur S.Th.de cõplemẽto, & perfectione ſubſtãtiali, vt ipſe S.Tho. exponit ibi art.3. quia in qualibet re perfectio eſſentialis attribuitur formæ: quia vt dicit hac q.60.art.7.principalius requiritur ad eſſe rei determinata forma, quam determinata materia. Et q.72 ar.4.docet, quod ſicut forma rei naturalis dat ei ſpeciem; ita forma ſacramẽti cõtinere debet, quidquid pertinet ad ſpeciẽ ſacramenti.

14 Ad 3.reſpondet cum Soto vbi ſupra, Serra art.6.§. *Nec hæc*: quod non eſt idem ſubſtãtia, & eſſentia rei: ſicque licet in artificiatis, & in ſacramẽtis forma ſit de eſſentia illorũ; non tamẽ eſt de ſubſtantia illorũ: ac perconſequẽs nõ ſunt ex illa, & materia veluti cõpoſitũ in genere ſubſtantiæ: nec ſupponunt pro tali cõpoſito; ſicut homo ſupponit pro corpore, & anima. Sed tota ſubſtãtia illorum pro qua ſupponunt, eſt materia habens talem formam. Quamuis autẽ ex materia, & forma illorũ non fiat vnũ cõpoſitũ ſubſtãtiale; fit tamẽ vnũ compoſitum artificiale: quod ens reale eſt, & aliquo modo vnum per ſe in genere artificialis, etiã ſi componentia ſint diuerſorum prædicamentorum. Hæc ibi.

§. III.

Vtrum ſit compoſitio phyſica, & vera, & propria?

15 QVæda difficultas eſt, an iſta compoſitio ex rebus & verbis, ſit cõpoſitio phyſica, & realis; an vero ſolum fiat per rationem? Et vtrum in rigore, & propriate res habeant rationem materiæ, & verba rationem formæ? An vero ſolum improprie, & per quãdam accõmodationẽ?

Bellarminus lib.1.de ſacramẽtis cap. 18.in fine ait. *Ex quibus omnibus apertiſsime colligimus materiam, & formam in ſacramentis largo modo eſſe accipiendam.* Probat: nã panis, & vinum, & verba conſecrationis non vniuntur vt materia, & forma in rebus naturalibus. Quare Concilium Florentinum, no dicit verba Euchariſtiæ eſſe formam ſacramenti, ſed formam cõſecrationis. In ſacramento Pœnitentiæ materia ſunt verba, quæ gerunt vicem rerum. Et poteſt fieri vt vno die fiat confeſsio, & altero die detur abſolutio: ac proinde tũc non ſunt ſimul materia, & forma: quod in nullo compoſito vere phyſico reperitur. Quo circa tum Concilium Florentinum in inſtructione Armenorum: Tum etiam Tridentinum ſeſ.14.Can.4.dicunt, in Sacramẽto Confeſsionis eſſe quaſi materiã: nec audent abſolute dicere eſſe materiam.

16 Similiter Suarez diſp.2.ſec.1.ad 2.diffic.in 1.ſol.concludit. Ratio eſt, quia compoſitio materiæ, & formæ non tribuitur his rebus proprie, ſed ſecundum quandam habitudinem, & accommodationẽ: & ideò iuxta varios reſpectus, & habitudines, poteſt eadem res recipere has denominationes reſpectu diuerſorũ. Hæc ibi.

17 Pariter Lugo diſp.2.ſec.2.nu.50. ait: ſicut diximus in Matrimonio nõ ſemper interuenire res, & verba formaliter, ſed ſolum æquiualenter, ſic dicẽdum eſt, aliquando non inueniri compoſitionem realem ex materia, & forma, ſed ſolum cõpoſitionem virtualiter, ſeu æquiualenter. Quare Eugenius nomine materiæ, & formæ, non intẽdit, aut intelligit propriam, & rigoroſam materiam, & formam; ſed propriam, vel impropriam: ipſe enim loquens poſtea de ſacramento Pœnitentiæ indicat in illo non inueniri propriam materiam: ideoque dixit in illo actus pœnitentis eſſe *quaſi materiam*: non ergo voluit rigoroſè loqui de materia, & forma, quæ realiter componerent ſemper ſacramentum; ſed de compoſitione reali, vel virtuali, propria, vel impropria. Hactenus Lugo. Et Ruyz artic.6.dub.1.concl.3.dicit, quod eſt communior, & verior ſententia, quod res in ſacramentis nõ ſe habent propriè, & in rigore, vt materia, neque verba

se habent propriè, & in rigore, vt forma. Et in fine ait, quod hæc cõpositio non est propriè loquendo physica; imò neque realis; sed tantum moralis, & artificiosa.

18 Per oppositũ Nuño ar. 6. diffic. 2. latè docet, quod ista compositio verè, & propriè est physica, & realis. Itaque in sacramentis est duplex compositio: prima physica, qua cõponitur ex rebus tãquã ex materia, & ex verbis tanquam ex forma. Altera metaphisica, in qua totum hoc, quod resultat ex prima compositione, est materia, & significatio est forma: & idcirco prima compositio est realis, quia componentia sunt realia. Hæc vero secũda est compositio rationis, quia alterum cõponẽs est ens rationis; sicut compositio illa, qua signum componitur ex voce, & significatione. Probatur conclusio primo. Verba Conciliorum, & cõmunia inter Scholasticos, cum proprietate verificanda sũt: sed Concilia, & Theologi absolutè affirmant, vt vidimus 1. conclusione, quod sacramenta nouæ legis perficiuntur, & constant ex rebus tanquam ex materia, & ex verbis tanquam ex forma: ergo cum proprietate verificanda sunt. ¶ Secundo, vt diximus in secunda conclusione, res, & verba sunt de essentia sacramenti: sed no sufficienter explicatur quomodo sint de essẽtia, nisi ex illis verè, & propriè componatur ipsum sacramentum: ergo ex illis vere, & propriè cõponitur. ¶ Tertio, quoniam sacramentum est vnicum instrumẽtum gratiæ, vnicum signum illius: ergo debet habere vnicum subiectum simpliciter loquendo: quod tamen non erit verum, nisi ex rebus, & verbis aliquomodo fiat vnum.

19 Vt argumenta dissoluat, & conclusionẽ explicet, distinguit quinque gradus cõpositionis physicę: nempè cõpositionẽ ex materia, & forma substantiali; compositionẽ mixti ex elementis; copositionẽ subiecti, & accidentis; cõpositionẽ artefacti ex substantia, & figura inducta ab arte: & denique copositionẽ numeri ex vnitatibus. Et subdit §. *Nostra igitur*, quod compositio ex rebus, & verbis in sacramentis est artificiosa physica per realẽ contiguationẽ, per hoc quod verba ipsa determinando res, producunt in illis aliquem modum realẽ, ex quo & ipsa re resultat vnũ tertiu. Addit, quod iste modus solũ realiter formaliter differt ab ipsa ablutione. Neque oportet inquirere, quæ entitas est ille modus? Est enim determinatio quædã realis manens in ablutione, propterea quod realiter tangitur, & percutitur à verbis: tactus enim ipse aliquid reale producit; siquidẽ realiter modificat, & determinat passum, & facit quod realiter aliter se habeat quam antea.

20 Possunt pro ista opinione referri Theologi, qui requirunt simultatẽ tẽporis inter aliquã saltem partẽ formæ, & aliquã partẽ materiæ, ita vt non prius perficiatur forma, quã existat aliquid materię, nec prius existat integra materia, quã incipiant verba proferri. Ita loquendo de sacramẽto Ordinis, & Baptismi, docet Caiet. to. 1. Opusc. tract. 26. & loquendo de Baptismo Syluest. v. *Baptismus* 5. §. 2. v. *Vnctio*. §. 7. Armill. v. *Baptismus*. n. 27. per errorẽ Typographi est 37. Et Scot. in 4. dist. 6. q. 1. §. *Dico ergo*. Gabr. q. 1. ar. 2. conc. 8. Nauarr. c. 22 n. 8. quia ad veritatẽ verborũ necessariũ est ea quoad aliquã partem proferri cum applicatur materia.

21 Quare Caiet. vbi supra ait. *Nõ opinatiuè, sed assertiuè dicẽdũ est, quod contactus corporalis necessarius est in sacramento Ordinis.* Imò S. Th. in 4. dist. 24. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 3. ait, quod *ipsa verba formæ videntur ostẽdere, quod tactus materiæ sit de essentia sacramenti, quia dicitur: Accipe hoc, vel illud.* Quod & habetur in Addit. ad 3. p. q. 34. art. 5. ad 3. Tenentque Palud. Sylu. Ledes. Valent. & vt probabilem, Soto, Victoria, & Henriq. quos refert, & sequitur Granad. Controu. 9. de Sacram. Ord. tract. 1. dis. 6. n. 6. & 7. & probabiliorẽ, & securiorẽ vocat Graui na de Sacram. Ord. dis. 2. dub. 3. nu. 12. Coninch, Fillutius, Henriq. Bonac. & Villalob. quos refert, & sequitur Trull. in praxi lib. 6. c. vnico dub. 2. n. 5. dicens cõmuniorẽ, & probabiliorẽ, & veriorẽ, & omnino tenendã. Eo quod in Pontificali ita fieri præcipiatur.

22 Generãliterque quod in cõfectione sacramẽti cuiuscũque, materia, & forma debeãt esse simul tẽpore secũdũ aliquam sui partẽ, docent Nuño q. 60. art. 6. diffic. 2. ad 2. & Zãbran. de casibus occur. temp. mortis cap. 1. dub. 2. Vitaldus de Sacram. c. 3. n. 15. Molfes. trac. 4. Sũm. c. 4. n. 48. & alij. Qui contactus physicus, & temporis simultas nulla ratione vrgẽti probari possunt, nisi teneatur quod copositio, & vnio ex rebus, & verbis est physica, & realis.

23 Dico tamen tertio, ab vtroque extremo declinando, & media via incedendo, quod compositio ex rebꝰ, & verbis in sacramentis, non est in rigore compositio

physica; est tamen vera, & propria cōpositio artificialis, & ex eis fit vnū per se in ratione vni' signi, & causæ gratiæ. Ita aperte indicant Soto in 4.dist.1.q.1.ar.2. §. *Cōtra hanc*. Et art.6.ad 2.Serra q.60.art.6.in secunda ratione, & §. *Nec huic*. Araujo art. 8.dub.3. ad 3.Vazquez disp.128. cap.2. n.11.Granados controu.3.de sacramentis in genere tract.1.disp.4.& alij. Quamuis ingenuè fateor nullum ita expresse, & distinctè vtramque conclusionis partem proposuisse.

24 Pro cuius explicatione aduertendum, sæpè aliquid in vno genere denominari propire tale, quamuis in comparatione ad denominationem similem, quæ est in alio genere, dicatur solum improprie tale. Verbi gratia, Angeli vere, & proprie sunt in loco corporali, quia creati sunt in Cælo Empyreo, & ad nos mittuntur, & in Ecclesijs habitant, vt dicitur in Completorio: & tamē comparatiue ad modū, quo corpora loco circunscribuntur, docet S.Tho.1.p.q.52. art.1.& Quodlib.1. art.4.& in 1.dist.37.q.3. art.1.& 2.quod *Angelus conuenit æquinoce esse in loco*. Ita cōpositio hæc comparata cum compositione per informationem, vel inhærentiam, est minus propria, & ideò non est dicenda compositio physica, quia nec est per informationem substantialem, neque per inhærentiam, nec per continuationē. Est tamē in genere artis vera, & propria compositio ablq; vlla metaphora, & improprietate: quia vt ait Granados n.1.certum est requiri aliquam vnionem inter materiam, & formam sacramenti, quia cum sacramētum sit quoddam compositum, necesse est partes illius aliquomodo copulari: alioquin nullo modo in compositionem venire possunt, quia compositio est vnio rerum se non includētium. Rursus hæc vnio non potest esse aliquis realis modus connectens verba cum re sensibili: sicut materia, & forma compositi substantialis; accidens, & subiecta copulantur. Solum ergo consistere potest prædicta vnio in aliqua coniunctione secundum tempus, & locū, ex qua proueniat materiam sensibilem determinari à verbis, vt significet gratiam habitualem, conferatque aliquam sanctitatem, ac proinde constituatur intra genus sacramenti.

25 Prior ergo pars cōuincitur argumētis primæ sentētiæ. Vlteriusque probatur: nā cōpositio est iuxta naturā cōpositi, quod ex ea resultat: sed sacramentum, quod ex cōpositione rerū, & verborū resultat, non est ens physicū, sed artificiale: quia solū est vnū signū, & vna causa gratiæ, ex diuina institutione: ergo eius compositio nō est physicæ: Vnde S.Th.ar.6.ad 2. optime docet res, & verba esse in diuerso genere quātū ad naturā rei, & in esse physi co non fieri ex eis aliquid vnum.

26 Secūdo cōpositio physica, vel est substātialis, vel accidētalis: hic neutra interuenit, quia aqua, & verba, vel panis, & verba nec vniūtur substātialiter, nec accidentaliter, vt patet: ergo non est vnio physica.

27 Nec sufficit recurrere ad illū modū. Primo, quia ille modus ab alijs Theologis antiquis, aut modernis nō agnoscitur: & ita ea facilitate qua adstruitur, reijcitur. De quo Cabrera art.6.disp.2.n.37. Secundo, adhuc si poneretur, non vniret physicè verba, quæ nō sunt cū aqua, quæ solū est in termino illo. Ipsaque verba inter se vniri no possunt: quia vt ad simile in rētū notat S.Th.in 4.dist.3.q.1.ar.2.q.4. ad 2. *oratio est quātitas discreta*. Tertio, quia est ponere sæpè miracula nō necessaria: nā cōmuniter verba nō pertingūt ad physicè tāgēdā materiā: miraculosū autē est, quod verba physicè tāgāt aliquid distās. Quarto in matrimonio inter absentes, & in absolutione peccatorū ante horā cōfessorū, nō est iste physicus contactus.

28 Quinto, est inijcere scrupulū sine fundamēto, asserere, quod oportet adhibere diligētiā, vt in aliquibus sacramētis verba physicè tāgāt formā: quia licet sit probabilissimū, quod in Baptismo, & in Ordine requiritur cōtactus physicus materiæ, est respectu subiecti: & hoc propter verificāda verba, & modū significādi formæ: non tamē Theologi iniecerant hoc scrupulū, quod verba ipsa debeāt in omnibus sacramētis tāgere materiā. In Matrimonio enim, & Pœnitētia tātū abest vt id requiratur, quod potius expedit, quod cōtrariū eueniat: quia cū materia sit vocalis accusatio, & forma sit sēsibilis, & vocalis absolutio: & decētia iudicij sit, quod nō loquātur simul reus, & iudex, sed potius quod finita accusatione, proferatur sētētia; cū entia successiua nō sint simul: nec istæ loquutiones regulariter se tāgāt; nullatenus iste physicus tactus requiritur. Idē patet in mutua expressione cōsensuū. Nec in aliquo aliorum sacramentorū verba formæ significant exigi, quod ipsa tangant materiam, etiam si in aliquibus significetur,

ficetur, quod materia tangat subiectum, vel ab eo accipiatur: ergo ille contactus physicus rerum, & verborum, & modus vnionis inter illa, omnino eliminandus est.

29 Denique nō video cur modus iste dicatur solum formaliter distingui ab ablutione, cum ab illa realiter separaretur (in casu quo daretur) tamquam aliquid conueniens ex institutione, & causalitate libera Dei supra naturam operantis: realis autem separatio est euidens signum realis distinctionis.

30 Secundam assertionis partem probant argumēta secundæ sententiæ. In qua in primis falsum est, quod compositio sacramenti ex rebus, & verbis, vt ista sunt subtractum significationis, sit compositio metaphysica; quia potius assimilatur cōpositioni physicæ, vt in homine humanitas, & anima: & sola compositio ex genere, & differentia à Dialecticis, & Metaphysicis dicitur compositio metaphysica: physica vero ea, quæ est ex forma, siue partiali, siue totali. ¶ Secundo, quamuis componentia sint realia, non sequitur quod cōpositio sit realis, si realiter no adunantur. Vnde ratio illa nil valet.

31 Tertio retorquentur argumenta, & ex illis nostra probatur conclusio. Verba Conciliorum, & Theologorum sunt intelligenda in rigore, & propietate, quę cōgruat materiæ, de qua est sermo. Sed vt in rigore, & propietate, iuxta subiectam materiam, verificetur sacramenta perfici, & componi ex rebus, & verbis, ita vt adunētur ad constituendum vnicum sacramentum, sufficit, & requiritur, quod ex eis fiat vnum ens artificiale, & vnum signum, & vna causa gratiæ. Ad quod non exigitur, quod fiant vnum in esse physico, nec sufficit adunatio largo modo, & improprie: sed exigitur, & sufficit, quod realiter sint vnum ordine quodam vt in eis fundetur relatio signi, & communicetur virtus causatiua. Quod plane docet S. Tho. art. 6. ad 2. &. q. 62. art. 4. ad 2. ibi. *Prout sunt quodā ordine vnum.* Et latius in 4. dist. 1. q. 1. art. 3. ad 1. vbi ait, quod *sacramentum est aliquid vnum in genere signi, vel causæ: quorum vtrūque relationem importat. Non est autem inconueniens, vt quæ sunt in se distincta, vniantur in relatione ad aliquid vnum; sicut accidit de multis trahentibus nauim, qui sunt vna causa tractus nauis: & sicut pater, & mater sunt vnum in generatione. Sic etiam verba, & res sint vnū in causando, & significando: & per consequens efficiunt vnum sacramentum. Et quia virtus causandi est in rebus ex verbis significantibus, vt dictum est: ideò verba sunt formalia, & res materiales, per modum quo omne completiuum forma dicitur.* Idem docet art. 4. q. 2. ad 5. & in 4. Sent. ad Anibaldum dist. 1. art. 3. ad 1. ait S. Tho. quod *quamuis non possit ex separatis fieri vnum vnitate absoluta in essendo; potest tamen secundum quid fieri vnū vnitate relatiua per cōparationē ad aliquid vnū, scilicet, in causando, vel significādo; sicut pater, & mater sunt vnū principium cōpletum generationis: sacramentū vero vnū dicitur, non vnitate absoluta, sed relatiua in significando vnū, & causando.* Hæc S. Tho. Ergo est vnio vera, & propria relatiua, & rigorosè artificialis: quāuis solum secundūquid cōparatiue ad absolutā, physicā, & naturalē. Nec vnitas relatiua exigit productionē modi, sed habitudine vnius ad alitid vt determinās, & cōplens eius significationē in ordine ad vnum signatum, & effectum. Et sic patet ad fundamenta secundæ sententiæ.

32 Nec Authores à nobis relati nu. 20. ei fauent: Tum quia diximus nu. 28. quod ille est diuersus casus à nostro. Tum quia Soto in 4. dist. 3. q. vnica artic. 8. §. *Quando autem*, docet non debere vsque adeò strictim hoc simul intelligi, sed *morali modo*, hoc est, vt humanus habet vsus. Qui enim phialam ori admouens, ait; *ego bibo*, & continuo bibit, simul censetur id dicere, & facere: & pariter si dicat, *Cruce osculor*, & statim osculum porrigat. Pari ergo ratione, si quis prius dicat: *Ego te baptizo*: vel, *ego te chrismo*, & protinus mergat, vel chrismate vngat, sat est. *Illud enim proximum tempus cēsetur humano more præsens.* Idem docent Victoria in Summa nu. 39. & num. 230. Vega, Saa, Henriquez, Suarez, & Toletus, quos refert, & late sequitur Granados hic tract. 1. disp. 4. per totam. Laymā, Villalobos, Bonacina, & Heredia, & alij quos referunt, & sequuntur Diana parte 2. tract. 16. res. 3. & parte 3. tract. 4. resol. 185. Leander to. 1. tract. 1. disp. 1. q. 16. malè pro se citans Nuño, cū oppositum, loco ab ipso relato, exprofesso doceat. Sequuntur hac quæst. 60. Auersa sect. 4. §. *Quarto tandem.* Araujo artic. 8. dub. 1. in fine, & alij.

33 Quam doctrinam, dicit Serra art. 6. ad 1. esse *communem inter Theologos*, & quod iuxta eam asserendum est, non in omnibus, quæ componuntur ex materia, & forma, requiri vt eodem modo materia, & forma sint simul. Nam in compositis

tis ſubſtantialibus materiam, & formam ſubſtantialem omnino ſimul eſſe oportet: in alijs verò, præſertim in ſucceſsiuis, & artificialibus, non omnimoda ſimultas requiritur. Propoſitio enim componitur ex ſubiecto, & prædicato tanquam ex materia, & forma; quæ tamen nō ſunt ſimul, ita vt eodem temporis momento proferantur; ſed quia immediatè poſt ſubiectū ſequitur prædicatum in propoſitione. In numero etiam quatuor annorum, quartus annus, vtpote vltima vnitas illius quaternarij, habet rationem formæ, ex qua tanquam ex forma, & ex alijs vnitatibus, ſeu annis, tanquam ex materia, numerus ille componitur: & tamen ſolum dicūtur eſſe ſimul, quia vna ſuccedit alteri. Ita ergo in ſacramentis, inter materiam, & formam, ex quibus componuntur, ſat eſt vt ſit mora ſimultas, coniunctio, & propinquitas; ſic adeo vt ſecundum modum loquēdi communem ſufficiat ad veritatem formæ, & ſecundum moralem æſtimationē cēſetur forma cadere ſuper materiam, & cum illa coniungi ad faciendum quodammodo vnum. Cauenda tamen eſt nimia interpolatio: nam vt ait M. Soto vbi ſupra: Si tantum temporis interuallum interciperetur, vt ſecundum vſum humanum forma, & actio non eſſent ſimul, tūc nullū perficeretur ſacramentum. Hactenus ibi.

34 Illa opinio relata n. 21. eſt probabilior, & ſic vocatur à D. Tho. qui reputat probabilem oppoſitā opinionē B. Alberti Magni: pro cuius probabilitate multos Authores citat Diana 2. p. tract. 16. reſol. 3. & par. 3. tract. 4. reſol. 185. & parte 6. tract 8. reſol. 19. & parte 8. tract. 1. reſol. 40. & parte 10. tract. 15. reſol. 20. Maior tamen probabilitas opinionis D. Thom. non fundatur in eo, quod compoſitio ſacramenti ſit phyſica: ſed in ſpeciali nititur in verbis formę ſacramēti ordinis: & quia ſic præſcribitur in Pontificali Romano: & Gregorius 9. in cap. *Presbyter, de Sacramentis non iterandis*, ait. *Manus impoſitionem tactu corporali recipiunt.* Et infra. *Impoſitio manuum debet fieri cum oratio ſuper caput effunditur ordinandi.* Et quia cum aliter factum eſt, præcepit Clemens Octauus ſacramētum iterari. De quo in tractatu de ſacramento Ordinis. Illud quod aſſerunt Authores relati n. 22. impugnatum eſt n. 27. & 28.

35 Rationes etiam primæ ſententiæ ex dictis ſolutæ manent: probant enim ex rebus, & verbis non fieri vnum in eſſe phyſico abſoluto. Quod concedimus, & eſt verum. Non tamen oſtendunt, quod non vniantur, & ſint quodam ordine vnum in eſſe ſigni, & cauſæ: ſicut manus, calamus, & attramentum vniuntur ad ſcribendum prout ſunt quodam ordine vnum. Et benè ſtat, quod comparatiuè ad naturalia phyſicè compoſita, res ſint *quaſi materia*, & verba forma. Sed tamen in genere relatiuo, artificiali, ſignificatiuo, & cauſatiuo vere, & proprie ſit compoſitio, & aliquid determinabile, & aliquid determinans, complens, & formans, *per modum quo omne completiuum forma dicitur*, vt ex D. Tho. dictum eſt. Videantur verba D. Tho. quæ retulimus lib. 2. Logicæ q. 16. n. 30. ex lib. 7. Metaph. lec. 17. lit. f. vbi docet S. Tho. *quod compoſitum quandoque ſortitur ſpeciem ab aliquo vno, quod eſt vel forma, vt patet in corpore mixto; vel compoſitio, vt patet in domo; vel ordo, vt patet in ſyllaba, & numero: & tūc oportet quod totum compoſitum ſit vnum ſimpliciter.* Erit ergo totum ſacramē tum conſtans ex rebus, & verbis, vnum ſignum, & vna cauſa ſimpliciter, quamuis partes ſolam habeant vnitatem ordinis.

§. IIII.

Vtrum verba ſolum ſint forma partialis?

36 COntra primam concluſionem eſt tertia difficultas: nam vnius rei vnica tantum eſt forma, quę complet naturam, & ſpeciem conſtituit. Sed forma ſacramēti eſt ſignificatio, eo quod ſacramē tum eſſentialiter eſt ſignum; & forma ſigni eſt ſignificatio; ſicut lux eſt forma lucidi, & forma albi eſt albedo: ergo verba nō habent rationem formæ in ſacramentis.

37 Reſpondetur, quod ſicut in entib⁹ naturalibus dantur duæ formæ, videlicet, forma totius, & forma partis, vt docet S. Thom. in 4. diſt. 44. q. 1. art. 1. q. 2. ad 2. & Quodlib. 2. art. 4. vt in homine humanitas, & anima: & reſpectu animæ, ſubiectū eſt materia prima; reſpectu verò humanitatis, ſubiectum eſt corpus animatum. Ita pariter in entibus artificialibus ens naturale ſolet eſſe ſubiectum vnius formæ; & poſtea ſubiectum ſic formatum per artem, habet rationem ſubſtracti alterius vltimæ formæ: vt æs formatur ſua forma naturali, & figuratur ſigillo Regis, quæ eſt forma inducta per artem: & ſic ſigillatum ſuſcipit vltimam formam ab impoſitione.

positione. Hanc autem esse distinctam à præcedente forma, constat: nam inuariato ære, & siggillo, potest, & solet mutari valor proueniens ab impositione, vel vsu, aut consuetudine. Similiter in sacramētis verba sunt formæ partiales, quia verba significatiua ad placitum determināt imperfectam significationem rerum: & super compositum ex rebus, & verbis, fundatur significatio, quæ est vltima forma sacramenti: quæ conuenit ex Christi institutione, quæ non conuenit rebus sine verbis, nec è contra: quia illud coniunctū ex rebus, & verbis cum sua humana significatione, eleuauit Christus dando significationem, & causalitatem sacramentalem. Et ita docet Caietanus art. 6. ad 2. & ibi *communiter Thomistæ*. Et specialiter Araujo art. 8. dub. 3. conc. 3. Et Serra ad 5. art. 6. & Ruyz art. 6. dub. 1. conc. 4. Item Suarez, Vazquez, Coninch, Merati⁹, Lugo, quos refert, & latissimè sequitur Bernal disp. 2. sect 4. §. 2. Trullench lib. 1. c. 2. dub. 1. n. 6. dicens *communem inter Doctores*. Vnde Lugo disp 2. sect. 2. nu. 39. dicit in sacramentis reperiri duplicem compositionem; alteram ex sacramento, & sacramentalitate (vt ita dicam) seu vi ad significandum; alteram priorem in ipso Sacramento, quod se habet vt subiectum significationis.

38 Sed instabis primo: nam res, & verba sine significatione sacramentali nō sunt sacramentum: sicut non est homo, nisi habens humanitatem: ergo non verificatur; quod sacramētum componitur ex rebus, & verbis, vt ex materia, & forma: & ita potius deberet dici, quod subiectum sacramenti constet materia, & forma, quā quod sacramentum constet materia, & forma.

Respondetur argumentum mera niti æquiuocatione, quia cum homo dicitur constare corpore, & anima, non supponitur homo ante partes, sed ex illis constat: & eas includit, & earum adunatione consurgit humanitas, quæ est forma toti⁹. Ita pariter in sacramentis: in quibus clarius apparet duplex compositio: vna ex rebus, & verbis cum sua significatione, quia ad inuicem ordinantur, & verba determinant significationem rerum: altera compositio est in qua totum hoc aggregatum ordinatum se habeat vt materia, quæ eleuatur, & à Christo recipit significationem supernaturalem, & sacramentalem infalibilem ex Christi institutione.

39 Instabis secūdo: forma totalis est potior, quam forma partialis: sed Concilium Florentinum in suo decreto non alias assignat sacramētis materias nisi res; nec alias formas, nisi verba: ergo res sunt materia totalis, & verba sunt forma totalis: alioquin Conciliū cū Pontifice, aut falsam, aut diminutam doctrinam tradidisset.

Respondet Bernal nu. 28. nihil istorum rectè inferri. Pontifex enim loquutus fuit de sacramentis prout habent aliquid sensibile à nobis adhibendum; quo pacto solæ res sunt materia, & sola verba sunt forma. At si sit sermo de sacramentis adæquatè sumptis, & includentibus significationem sacramentalem à Christo superadditam, sola hæc asserta fuisset adæquata forma sacramentaliter significatiua; coniunctū autem rerum, & verborum dictum fuisset adæquata materia. Quod exprimere nō erat necessarium ad rectè sentiendum de sacramentis: & à Pontifice non negatur, sed potius ex his, quæ tradit optimè, & facilè infertur.

40 Secundo respondetur, quod sicut S. Thomas 1. p. q 2. art. 1. dicit, quędā esse per se nota sapientibus, quæ non sunt omnibus per se nota. Et formæ sacramentorum in primitiua Ecclesia occultè proponebantur, ne ab infidelibus irriderētur, vt docent S. Dyon. cap 7. Eccles. hier. p. 3. & S. Tho. 3. p. q. 78. ar. 3. ad 9. & alij Sācti Patres, quos refert Grauina de Sacramento ordinis disp. 2. dub. 2. §. 2. nu. 9. vsque ad 15. à folio 170. vsque 173. Ita postea clariora debent proponi omnibus credēda, & ocultiora relinqui Theologis explicanda. Compositio ex rebus, & verbis facilè percipitur ab omnibus Christianis; & ideo de illa in Concilio Florentino instruuntur Armeni, & omnes Catholici. Compositio ex composito, & significatione, non facilè intelligitur nisi à Theologis; & ideo de illa solum faciunt mentionē explicitā Theologi Scholastici.

§. V.

Vtrum formæ Sacramentorum sint indiuisibiles?

41 QVarta difficultas circa idem occurrit, vtrum formæ sacramētorum sint simplices, & indiuisibiles; an vero sint diuisæ, & extensæ, & constantes ex pluribus significationibus partialibus?

Sacramenti significationem non esse vnam

vnam ſimplicem,ſed duas partiales, ex quibus vna totalis componitur,arbitrantur Bellarminus lib.1.de Sacramentis capite 18.propoſ.3.rat.2. & Suarez diſp.2. ſect.1.in fine. Probat Bellarminus. Primo,quia antequam fiat coniunctio elemẽti,& verbi,vtrumque habet ſuam ſignificationem: ſed ex coniunctione non perit vlla ſignificatio:ſiquidem ſignificatio verborum a Republica non mutatur; & ſignificatio rei eſt naturalis, quæ non tollitur,ſed determinatur per verba. Manet igitur vtraque ſignificatio, & ex duabus partialibus fit vna totalis. Secundo: nam ſignificatio rei,quæ naturalis eſt, nõ communicatur verbo,cuius ſignificatio eſt ad placitum.Duæ igitur ſunt ſignificationes partiales.

42 Suarez vero id probat exemplo rerum artificialium: nam partes componentes domum per ſuas partiales figuras concurrunt ad totam figuram domus cõponendam,& ſimiliter tam ablutio, quã verba Baptiſmi partialiter ſignificant animæ ablutionem,qui eſt eius effectus. Et eadem eſt ratio de cæteris ſacramentis:nã verba Euchariſtiæ ſignificant præſentiam Chriſti;ſpecies vero ſignificant animæ nutritionem,& vnionem fidelium inter ſe, & cum Chriſto: ergo partes ſacramenti in ipſo ſacramento habent ſuas ſignificationes partiales.Quod videtur docere S.Th. art.6.dicens,quod *ad perfectionem ſignificationis ſacramentalis, neceſſe fuit vt ſignificatio rerum ſenſibilium per aliqua verba determinaretur.* Ergo ſimul eſt ſignificatio rerũ, & ſignificatio verborum,& ſignificatio ſacramentalis,quæ ex eis integratur,& perficitur.

43 Oppoſita ſententia eſt communis, & vera,cum qua aſſerendum,quod ſignificatio,quæ eſt vltima forma ſacramenti, eſt formaliter ſimplex,& indiuiſibilis:fundatur tamen in ſignificatione partiali rerum,& verborum, quæ per ſuas partiales ſignificationes eã fundãt.Ita Caiet.q.60. art.6.ad 2.& q.73.art.2.& q.78.ar.4.in fine;& eiſdem locis frequenter Thomiſtæ. Item Scotus in 4.diſt.3.q.1.Vazquez diſput.129.cap.2.a nu.20.Mæratius diſp.2. ſect.2.Coninchar.6.dub.vnico nu.36.& alij. ¶ Aliqualiter in ſimili idem docet S.Thomas q.78.art.4.ad 3.& in 4.diſtinct.8.q.2.art.3.ad 6.& 7.Et ibi ad Anibald.art.5.ad 2. ioquenão enim de virtute collata verbis conſecrationis, docet, quod quamuis oratio ſit ens ſucceſsiuum, in ea fundatur ſignificatio ſimplex. *Oratio* (inquit) *quamuis ſecundum voces ſit ſucceſſiua, tamen ſecundum ſui ſignificationem ſimplex eſt,&c.* ¶ Ex quo à ſimili probatur: nam quauis hæc oratio:*Hoc eſt corpus meũ*: conſtet ex dictionibus habẽtibus ſuas partiales ſignificationes,quas retinent, & exercent in ipſa conſecratione: tamen ſignificatio totius orationis eſt ſimplex,& indiuiſibilis,& non correſpondet pars effectus ſignificati,& cauſati parti orationis, ſed totus eſt indiuiſibiliter à tota: vnde nõ cauſat vſque dum tota perficiatur: Vnde ait S.Thomas.*Et in vltimo ſui complemento perficitur: vnde tunc virtus* inſtrumentalis à Deo *datur.* Ergo pariter quamuis ſignificationes partiales rerum,& verborum adunentur ad componẽdum vnum ſacramentũ, vltima ſignificatio formaliter eſt ſimplex.

44 Ratio Caietani eſt à priori: quia vnum ſacramentum eſt vnum ſignum vnius gratiæ.Nec contulit Chriſtus vim ſignificandi,& cauſandi ſacramentaliter, rebus independenter à verbis,nec verbis independẽter à rebus.Nec eleuauit ſeorſum materiam, & ſeorſum formam: ſed totũ coniunctum,vt eſſet vnicum ſignum,& vnicum inſtrumentum gratiæ.Ergo omnis compoſitio,extenſio,& diuiſibilitas ſe habent præſuppoſitiuè: & ideò formaliter ſignificatio ſacramentalis eſt ſimplex.

45 Præterea,ſæpè dictum ex D. Tho. quod ſignificatio eſt relatio: ſed hæc poteſt eſſe ſimplex,quamuis fundetur in re diuiſibili: quia extẽſio,& diuiſibilitas fundamenti poteſt ſe habere præſuppoſitiuè, in alio genere.Sicut contingit in præſenti,quia ſignificatio, & cauſalitas non eſt collata à Chriſto,cuilibet parti vt agat,& ſignificet ſacramentaliter independenter ab alia;ideoque vna deficiẽte;nihil eſt ſignificationis ſacramẽtalis: quæ eſt illa,quę data eſt à Chriſto: quãuis maneat ſignificatio naturalis,& ſignificatio ad placitũ vocum non mutetur.Ergo ſignificatio ſacramentalis,formaliter ſumpta,eſt indiuiſibilis.

46 Quæ in contrarium obijciuntur, probant in compoſitione quaſi phyſica ſacramenti interuenire ſignificationes partiales,quarum vna determinatur per aliã, & manent.Quod concedimus. Cum quo tamen ſtat,quod iſtæ ſignificationes ſe habeant materialiter, & præſuppoſitiuè ad ſignificationem totalem indiuiſibilem vltimam ſacramentalem, quia per modum

vnius

vnius coniunctum ex vtroque Christus eleuauit ad significandum, & causandum gratiam.

47 Huic secundæ sententiæ fatetur Lugo disp. 2. sect. 2. nu. 42 se magis assentiri; sed tamen aliquid esse concedendum primæ sententiæ. Pro quo supponit nunc esse sermonem de significatione sacramẽtali, quæ habetur post diuinam institutionem: nam significatio antecedens, & radicalis composita est. Secundo supponit nomine significationis intelligi posse, vel significationem in actu secundo, hoc est, ipsum actum significandi; vel significationem in actu primo, hoc est vim, & potestatem significandi. Et quidem, si sermo sit de significatione in actu secundo, certum videtur, eam non esse compositam, & diuisibilem, ita vt pars ipsius proueniat à rebus, & pars à verbis; sed esse simplicem, & indiuisibiliter prouenientem ab vtrisque. Quia aliquando signum, licet componatur ex multis partibus: singulæ tamen nõ significant, sed omnes simul concurrũt ad eandem significationem. Verbi gratia, in hac voce, *quadraginta*, sunt quatuor syllabæ, & omnes significant: non tamen ita vt singulis correspondeat quarta pars numeri significati: nam prima syllaba, *qua*, non significat decem, nec secunda, aut alia ex sequentibus, sed omnes indiuisibiliter significãt totum illum numerum quadragenarium. Sic ergo se habent partes componentes sacramentum: nam in Baptismo, v. g. ablutio secundum se non significat partialiter partialitate rei signatæ; ita vt pars correspõdeat ablutioni, & pars verbis; sed totum quod significatur, correspondet ablutioni, & verbis simul sumptis, vt constat. Hæc Lugo nu. 43. omnino consone ad communem sententiã, quã ingeniosè confirmat adducto exemplo.

48 Loquendo vero de significatione in actu primo, hoc est, de vi, & potestate significandi, quæ videtur recipi, saltem moraliter, in sacramento, & percõsequẽs esse diuisibilis, iuxta diuisibilitatem ipsi⁹ subiecti, in quo recipitur: docet nu. 44. illam potestatem ad significandum gratiã componi ex ipsa entitate rerum, & verborum, & ex institutione diuina: atque ita esse partim intrinsecam, partim extrinsecã, realiter, & physicè loquendo. Sed tamen loquendo moraliter, potestas significandi est aliquid morale intrinsecũ, æquiualens enti physico: quia ratione fundamenti sacramentum nõ minus operatur, & conducit ad significandum, quam si haberet intrinsecè vim physicam significãdi gratiam.

49 Ex his colligit nu. 46. quod si realiter, & physicè loquamur, forma constituens vltimo sacramentum in ratione signi, non potest esse duplex, aut composita ex materia, & forma; cum enim sit institutio diuina; & hæc sit vna, & eadem indiuisibiliter terminata ad significationem verborum, & rerum; consequẽs est, vt forma ipsa signi, vt signi, sit vnica, & simplex realiter, prout volebat P. Vazquez. Si vero loquamur ratione nostra, seu de significatione prout est aliquid rationis, sic facilè conceditur esse etiam composita, & duplex ratione nostra, pro diuisibilitate subiecti, cui concipitur inhærens, & intrinseca. Similiter si loquamur de eadẽ significatione, prout est aliquod ens morale, possumus etiam concedere, esse eodẽ modo moraliter duplicem, & compositam, quia sicut est æquialenter intrinseca, sic etiam est æquialenter duplex, & inhærens pars in rebus, & pars in verbis: nã perinde concurrunt ad significandam gratiam res, & verba, ac si singulis inesset vis, & potestas intrinseca, & propria ad illum effectum: quare æquialenter, seu moraliter, illa potestas est duplex partialis: licet physicè, & verè sit vnica, & simplex. Denique moraliter sacramentum componitur ex rebus cum sua significatione partiali, & ex verbis cum sua significatione: realiter tamen, & physicè non datur talis cõpositio, cum illæ duæ significationes realiter, & physicè non distinguantur.

50 Plura tamen displicent in secunda parte huius sentẽtiæ. Primo displicet, quod diuerso modo loquatur de significatione in actu primo, ac de eadem in actu secundo, cum actus secundus sit exercitiũ actus primi. Apparetque in exemplis ab ipso adductis, quod quæ in actu secundo habent significationem simplicem, etiã in actu primo, vt in illa voce, *quadraginta*, apparet. Et vocum significatio, quæ considerata est simplex, etiam scripta, & in libro clauso est simplex. Et è contra vocum significatio, quæ in actu secundo est composita, etiam in actu primo talis cẽsetur. Ipse apponit exemplum nu. 43. in hac oratione: *Petrus, & Paulus currunt*: in qua singulæ partes aliquid significãt etiam in actu secundo, & ex ijs omnibus significationibus partialibus, resultat significatio totalis, & completa. Quod eodem proportio-

portionali modo verificatur in actu secũ do, & in actu primo. Ergo si, vt ipse rectè docet, significatio sacramẽtorum in actu secundo est simplex, & indiuisibilis; etiã actus primus, seu vis proxima ad significã dum erit simplex, & indiuisibilis.

51 Secundo instatur eius fundamentum, quia si significatio esset aliquod accidens intrinsecè, & verè in ipsis sacramẽ tis inhærens; non esset dubium, quin esset diuisibile, & multiplex, cum non possit vnum, & idem accidens recipi in diuersis subiectis, & separatis: & quia ens morale, & ens rationis concipitur intrinsecũ in di uersis subiectis, ideò est multiplex, & diui sibile. Hæc, inquã, ratio instatur in eius do ctrina, quia æquè militat de significatione in actu secũdo, ac de illa in actu primo; quia melius in actu secundo concipitur vt in diuersis. Deinde vim haberet, si sacramentum esset aliquid absolutum, vel aliquid vnum in genere naturæ: sed quia est in genere signi, & res, & verba sunt vnum ordine quodam: & duorum est vnꝰ ordo: ideò diuersitas se habet materialiter, & significatio est simplex.

52 Tertio displicet, quod institutionem diuinam dicat formam significationis, cum sit eius causa efficiens, vt ostensũ est dub. 2. §. 4. ¶ Quarto videtur Lugo minus consequenter procedere: quia disp. 1. sect. 3. nu. 40. non solum negat formam significatiuam esse ens rationis; sed negat posse cognosci vere ad modũ formæ intrinsecæ, quando cognoscitur sacramentum, vt verum sacramentum est: & probat, quod concipere aliter, non est concipere sacramentum. Quia licet virtus extrinseca cognoscatur ad modum virtutis intrinsecæ; non tamen cognoscitur intrinseca, aut fingitur, vt latè illo nu 41. Modo vero disp. 2. sect. 2. num. 45. latè explicat, quod potestas significandi in sacramento est aliquid morale intrinsecum. Et nu. 46. etiam agnoscit intrinsecum esse ens rationis, quod quia est in diuersis subiectis: dicit significationem non esse simplicẽ. Nõ videntur autem hæc duo coherere, quod significatio no cognoscatur, nec valeat fingi intrinseca; & tamen potestas significandi sit aliquid morale, & aliquid rationis intrinsecum.

53 Vltimo ipsius distinctio non potest deseruire ad concordãdum in hoc pũcto Vazquez, qui expresse nobiscum tenet significationem esse ens rationis: vnde contra expressam eius mentem est asserere, quod significatio indiuisibilis, quę in sacramentis ab ipso simplex asseritur, sit ipsa diuina institutio; cum hæc apud ipsũ, & veritatem, nõ sit forma significationis, sed causa efficiens.

54 Alia via in hoc pũcto inceditBernal disp. 3. sect. 4. §. 3. nam nu. 97. truncate refert, & inefficaciter impugnat Lugũ. Deinde nu. 100. nobiscum docet, quod sacramentum constans rebus, & verbis non habet duas partiales significationes sacramentales. Sed tamen nu. 107. ait, quod in sacramẽtis diuersas habentibus partes, & per illas significantibus, & conferentibus diuersas gratias, diuersæ sunt significationes sacramentales. Nam hostia consecrata significat gratiam animæ refectiuã ad modum cibi; & calix consecratus significat gratiam animæ refectiuam ad modũ potus. Et quidem hostia gratiam suam significat independenter à calice, & calix suã independenter ab hostia: si enim sola hostia sumatur, vt à laicis sumitur, aut sola consecraretur, vt reuera posset, signum esset gratiæ reficiẽtis animam per modum cibi: & similiter si solus calix sumeretur, aut etiam solus consecraretur, signum esset gratiæ reficientis animam per modum potus. Ergo hostia significationem vnam habet propriam suam, & calix alterã propriam suam. Idem cernitur in ordinatione presbyteri, constante scilicet, duabus partibus realiter distinctis, vna significante gratiam consecrandi, & altera gratiam absoluendi. Idem etiam in Extremavnctione, cuius vna vnctio cũ suis verbis significat gratiam remissiuam venialium cõmissorum per oculos, altera per aures, &c.

55 Hæc doctrina simpliciter est vera, & iam diu tradita à D. Thoma, & Thomistis; sed per hoc in nullo receditur à cõmuni sententia vt malè Author iste existimat. Vtrumque constat ex D. Thoma, qui in 4. dist. 8. q. 1. artic. 1. q. 2. ad 2. ait, quod *cibatio spiritualis non significatur perfectè, neque per panis tantum, neque per vini tantum sumptionem; sed per vtrumque simul; sicut est in significatione nominum compositorum.* Idem dicit ad 3. Et tamen quamuis istis locis agnoscat diuersas significationes partiales sacramentales; tamen in corpore articuli probauerat totius sacramenti esse vnam significationem, quia omnes istæ ex diuina institutione ordinantur ad vnam cibationem integram. Quod magis expressit S. Tho. 3. p. q. 73. art. 2. dicẽs, quod

quod *Euchariſtia eſt multa materialiter, ſed vnum formaliter, & perfectiuè*. Et ad 3. ait, quod duplex conſecratio, cũ duplici materia, & duplici forma, ſolũ probat, quod Euchariſtia *materialiter eſt multa*. Quod alia via verificari nequit, niſi quia illę ſignificationes partiales ſacramentales ſe habẽt materialiter ad vnam totalem ſignificationem ſacramenti. Quod optime expreſſit Caietanus ibi dicens. Aduerte ſacramẽtũ Euchariſtiæ dici *multa materialiter*; non ea ratione, quod multitudo in eo ſit purè materialis (quoniam partes eius habent ſuas proprias formas, & ſuas proprias materias; vt patet de hoſtia, & calice; ſunt enim velut partes heterogeneæ) ſed quia huiuſmodi multa ſe habent vt integratia vnum, quod eſt refectio ſpiritualis, a cuius formali vnitate, vnum ſacramentum dicitur Euchariſtia ſignificans, & corpus, & ſanguinem Chriſti ſub ſpecie cibi; & potus. Hæc ille. De quo latius ibidem.

56 De ordinatione ſacerdotis fortè eſt diuerſa ratio, quia caracter imprimitur in ipſa calicis porrectione: & tunc eſt ſubſtantialiter ſacramentum: quando verò datur poteſtas ligandi eſt collatio poteſtatis ſolum *quantum ad actum ſecundarium*, vt docet S. Thomas in 4. diſt. 24. q. 1. artic. 3 ad 2. & ideo ex vtraque ordinatione nõ tam fit vnum ſacramẽtum, ſicut ex cibo, & potu vnum fit conuiuium: ſed potius videtur in prima fieri ſacramentum, & in ſecunda dari eius extenſionem ad actũ ſecundarium. De quo ſuo loco.

57 De vnitate autem ſacramenti Extremæ vnctionis eodem modo ſentiendũ eſt ac de vnitate Sacramenti Euchariſtię, vt expreſſe docet S. Thomas in 4. diſt. 23. q. 1. ar. 1. q. 2. dicens. *Quando autem perfecta ſignificatio non poteſt eſſe, niſi per plures actiones, tũc plures actiones ſunt de perfectione ſacramenti. Sicut patet de Euchariſtia, quia refectio corporalis, quæ ſignificat ſpiritualem, non poteſt eſſe niſi per cibum, & potum. Et ſimiliter eſt in hoc Sacramento, quia curatio interiorum vulnerum non poteſt perfectè ſignificari niſi per appoſitionem medicinæ ad diuerſas vulnerum radices: & ideo plures actiones ſunt de perfectione huius ſacramenti.* Hæc ibi. Quãuis ergo ibi ſint plures materiæ, & plures formæ, & plures ſignificationes ſacramentales partiales, vt in Euchariſtia; tamen vniuntur in vna forma, & ſignificatione totali ad quam aliæ ſe habent materialiter. Vnde eſt vnum ſacramentum ab vna forma ſacramentali. Ideoque ad 1. ait S. Th. quod *vnitas totius perfecta non tollitur propter diuerſitatem materiæ, aut formæ, quæ eſt in partibus totius: ſicut conſtat, quod non eadem materia eſt carnis, & oſſis, ex quibus conſtituitur vnus homo; nec eadem forma. Et ſimiliter etiam in ſacramento Euchariſtiæ, & in hoc ſacramento* Extremęunctionis *pluralitas materiæ, & formæ vnitatem ſacramenti non tollit.* Vnum autem ſacramentum vna forma ſacramentali conſtat: quam eſſe formaliter ſimplicem iam diximus, licet prę ſuppoſitiuè hæc duo ſacramenta includat plures partiales formas, & materias ſacramentales: cum alia ſacramenta ſolam habeant diuerſitatem rerum, & verborum; & compoſito ex rebus, & verbis aduenit ſacramentalis ſimplex ſignificatio.

DVBIVM XI.

Quid in recto ſignificet, & pro quo ſuppo mat ſacramentum?

1 AD perfectè inueſtigandam quiddi tatem ſacramenti, & ad exponẽdam ſingulorum vnitatem, vel multitudinẽ, neceſſaria eſt huius dubij deciſio, quia ſæpè ex diuerſa vocabulorum acceptione, contingit in quæſtionibus de reb⁹ magni momenti æquiuocatione magna laborare. Et in ipſa huius dubij deciſione diuerſo vſu vocum ortæ ſunt diuerſæ ſentẽtiæ, non tam in re ipſa, quam in loquendi modo diſcrepantes, vt in eius ſolutione videbitur.

2 Et in primis non eſt confundenda hæc difficultas cũ illa, quæ eſt pertractata dub. 10. §. 2. quia adhuc ſuppoſito, quod ambæ partes ſint de eſſentia ſacramenti, vt ibi diximus, remanet inueſtigãdum vtrũque, quod in titulo inquirimus. Quod quia Suarez non ſatis diſtinxit: ideo minus fideliter, ſententias retulit.

§. I.
Opinio quod ſupponit pro toto compoſito.

3 PRior ſententia affirmat Sacramenta in recto ſignificare compoſitum ex rebus, & verbis, & ſupponere pro compoſito ex illis vt ſubeſt formæ totali. Ita Suarez diſp. 2. ſect. 2 cuius duo ſunt præcipua fundamenta. Primum, omne compoſitum eſſentialiter conſtans ex materia, & forma, importat in recto vtramque partem, & pro aggregato ex illis ſuppo-

nit

nit vt ſubſtat formæ totius,vt inductione conſtat in compoſitis ſubſtantialibus, & accidentalibus:& quia vtramque partem, ex qua conſtat,ſignificat:ac perconſequēs pro ea ſupponit: cum ſuppoſitio ſit acceptio termini pro ſuo ſignificato.Sed oſtenſum eſt,ſacramenta eſſentialiter, & intrinſecè componi tanquam ex partib⁹ ex rebus,& verbis: ergo ſignificat in recto vtramque partem,& pro aggregato ex illis ſupponit.

4 Secundo,quia ex illa regula Dialecticorum: *In artificialib⁹ materia eſt tota ſubſtantia rei*,& nomina res artificiales ſignificantia,*ſupponunt pro materia*, non infertur,quod ſacramentum ſupponat pro rebus,& non pro verbis: quia illa regula intelligitur de materia totali, quæ ſubeſt formæ totius,& non pro vna parte materiæ vt ſubſtat alteri: domus enim nō ſupponit pro fundamento vt ſubeſt parieti, vel tecto;ſed pro his omnibus,vt in eis reſultat vna figura: ita ſignum ad placitum ſupponit pro tota, & adæquata materia ſignificationis,quæ impoſita eſt ad ſignificandum,& no pro aliqua parte eius, quæ ad alteram,vt materia ad formam coparatur: quia in huiusmodi ſigno veluti vltima forma eſt ſignificatio,& reliqua omnia ſunt veluti ſubſtantia,ſeu ſuppoſita talis formæ.Sic igitur ſacramentum, quod in vſu conſiſtit, non ſupponit pro ſola materia,aut pro ſola forma,ſed pro compoſito ex vtraque,quod eſt quaſi ſubiectu adæquatum talis ſignificationis.

5 Idem tenet Vazquez diſp. 129.c. 3.n.36.nam ſignificatio rei ſacræ ſanctificantis nos,quæ eſt ipſa relatio denominans ſacramentum,neque ſoli materiæ, neque ſoli formæ,ſed vtrique conuenit: ita vt vtraque ſimul rem ſacram ex diuina inſtitutione ſignificat.

Deinde nu.40.contra Sotum arguit: quia falſum eſt, quod nomina artificioſa ſupponant pro materia: nam vel nomen ſtatuæ non ſupponitur pro ære tantum, neque pro forma illius,& figura ſolū, ſed pro vtroq; ſimul: vel certe potius pro forma,quam pro materia ſupponitur: ſicut nomen imago; & ita ſi in eadem materia eſſent variæ ſimilitudines depictæ, vel variæ ſculpturæ,dicerentur plures ſimpliciter imagines,vel ſtatuæ,quia plures eſſēt formæ, licet non eſſent plures materiæ.

6 Arguit rurſus nu.42. quia iſta nomina ſtatua,imago,domus,& ſimilia non ſunt nomina adiectiua accidentium, ſed ſunt nomina formæ,& figuræ,& formæ, quæ eſt ſpecies qualitatis. Quis autem dicat nomē figuræ,& formæ ſubſtantiuum ſupponi pro materia directè,& pro forma indirectè? Nomina autem ſacramenti,& ſigni potius ſequuntur normam nominum adiectiuorū,vt ſupponantur non pro ipſa ſignificatione,ſed pro re ipſa, & ſubiecto,cui conuenit ipſa ſignificatio:cū autē id,cui cōuenit ſignificatio ſacramentalis,ſit compoſitum ex rebus,& verbis,illud importat directè, & pro illo ſupponit ſacramentum.

7 Ad idem arguit Lugo diſp.2. ſect. 3.n.66.nam fortaſſe non omnia nomina entis artificialis habent illum modum ſignificandi: nam calix v.g.non eſt aurum, ſed ex auro:nec veſtimentum eſt lana, ſed ex lana, & ſic de alijs:quia hæc nomina forſitam non ſupponunt in recto pro ſola materia,ſed etiam pro forma.

Secundo vtitur ratione ſecunda Suarez,& Vazquez. Quam confirmat n. 67. quia hoc eſt proprium partium integrantium, vt omnes debeant importari æquè in recto per nomen totius. Sicut oratio importat in recto omnes ſyllabas,& partes integrātes ex quibus componitur.Cū ergo ſubiectum ſignificationis ſit cōpoſitum ex rebus,& verbis, ſacramentum illud importat in recto:licet forte de cōnotato importet ſignificationem,quia ſacramentum eſt tale ſubiectum habens ſignificationem. Sequitur Caſpenſis diſp.1.ſectione 5.n.46.Coninch,& Fillutius,quos refert,& ſequitur Bonacina diſp.1.q.2.pūcto 1.n.1.

8 Eadem fuit ſententia Scoti in 4.diſt. 3.q.1.in fine,& diſt.8.q.1.& 2.& diſt.14. q.4.docentis quinque ſacramenta importare in recto coniunctum ex rebus,& verbis. Cęterum de Pœnitentia aſſerit,quod ſolam abſolutionem importat in recto: & quod Euchariſtia ſolas importat ſpecies conſecratas,ſeu coniunctum è Chriſto,& ſpeciebus. Et quoad Euchariſtiā cū ſequuntur Vazquez num.39.& Mærati⁹ diſp.2.ſect.8.& 9.Et quoad Pœnitētiam, & Euchariſtiam, Scotum ſequitur Bernal diſp.4.ſect.2.& 3. Quamuis Vazquez à numero 31.vſque 35.contendat aliam eſſe mentem Scoti,vt Suarez impugnet.

***

§. 2.

§. II.

Supponit abſolutè pro materia connotando formam.

9 Nihilominus aſſerunt alij ſacramenta ſupponere pro materia, formã vero importari in obliquo, ſeu de connotato; quamuis eſſentialiter requiratur ad ſacramentum componendum, ſeu conſtituendum. Ita Paludanus in 4. diſt. 1. q. 2. artic. 4. Soto diſt. 1. q. 1. art. 1. in fine, & art. 6. & diſt. 3. q. vnica art. 1. ad 3. & diſt. 14. q. 1. art. 1. §. *Igitur congruentius.* Et diſt. 8. q. vnica art. 1. in fine. Nuño q. 60. art. 2. dubio 1. conc. 1. & ad 4. & art. 6. diffic 2. Araujo art. 8. dub. 3. ad 3. Serra art. 1. ad 1. & ad 4. & art. 6. dubio vnico rat. 2. Ruyz art. 6. dub. 2. ad 1. Granados controu. 3. de Sacramentis in genere tract. 1. diſp. 6. per totam. Fuitque ſententia Richardi in 4. diſtinct. 1. ar. 1. quæſt. 4. ad 1. & diſt. 3. art. 1. q. 1. ad 2. Imo, & Hugonis de S. Victore libro 2. de Sacramentis par. 6. cap. 2. & Magiſtri in 4. diſt. 3. Eſtque expreſſa S. Tho. in 4. diſt. 3. q. 1. art. 1. q. 1. ad 3. & diſt. 1. q. 1. ar. 1. q. 5. ad 1. verbis relatis dub. 1. n. 14. & dub. 2. n. 40.

10 Probaturque primo, nam cõmunis modus formandi veras propoſitiones de ſacramentis ſatis indicat ſacramẽta communiter ſupponere pro materia. Non enim alio ſenſu hæc eſt vera, & propria prædicatio: *Baptiſmus eſt ablutio facta ſub forma verborum præſcripta.* Eſt enim diffinitio Baptiſmi tradita à Magiſtro, & à Theologis recepta, in 4. diſt. 3. Similiter dicitur, quod *Confirmatio eſt vnctio*: & *Euchariſtia ſunt ſpecies conſecratæ*, &c. Quæ prædicationes eſſent falſæ, ſi ſequerentur regulas partiũ compoſiti ſubſtantialis: hęc enim eſt falſa: *Homo eſt anima*: eo quod anima non dicit totam quidditatem hominis, qui conſtat corpore, & anima. Ergo ideo prædictæ locutiones ſunt veræ, quia ſacramenta communiter ſupponũt pro materia proxima. Vnde S. Aug. tract. 15. in Ioan. dicit, quod Baptiſmus eſt tinctio in aqua.

11 Altera ratio S. Tho. eſt: nam artificialia ponuntur in genere ſimpliciter ex materia: domus enim abſolutè eſt in genere ſubſtantiæ. Quia in eis tota ſubſtantia eſt materia; vnde dicimus, quod *ſtatua eſt æs*, & ita dicitur æs, vel ſignum: ſed ſacramentorum cõpoſitio aſſimilatur cõpoſitioni entium artificialium: ergo ſupponunt pro materia, & connotat forma; iuxta communem Regulam Dialecticorum, quam ex Petro Hiſpano tradit Soto lib. 1. Dialect. c. 7.

12 Tertia ratio etiam D. Tho. eſt: nã ſacramentum eſt nomen concretum: concreta autem accidentium ſupponere pro materia connotando formam, conſtat ex eo, quod materia ponitur loco generis; vnde Philoſoph. 7. metaphyſ. textu 4. ait: *Quod ſimum eſt naſus curuus*: de quo S. Th. ibi lect. 1. & 4. & de ſenſu, & ſenſato lect. 6. & 1. 2. q. 52. art. 2. ad 3. & aliis locis relatis lib. 1. Logicæ q. 18. nu. 5. Ergo & Sacramenta pro materia ſupponunt; ideoq; rectè per illam diffiniuntur ponendo eam loco generis.

13 Quarto, exempla in cõtrarium allata contra ipſos retorquentur: quia vna imago dicitur, quæ vna tabula, & materia conſtat, quamuis in ea ſint ſculptæ, vel depictæ plures perſonæ: ſicut ſi in tabula pingatur vnus exercitus, dicitur vna imago; & cum pingitur hiſtoria ad quam neceſſe eſt pingere diuerſas perſonas, eſt vna imago: ſicut cũ pingitur hiſtoria delatæ imaginis S. Dominici in Soriano, quamuis pingatur Cœlorum Regina imaginem deferens, & Sanctiſsima Magdalena, & Sancta Catherina Virgo, & Martyr eam comitãtes, & S. Pater Dominicus, à quo imaginis ſumitur denominatio, imago dicitur vna: ergo ex materia ſumitur vnitas, & propterea ſtat ſupponitque nomen. Proprijſsimè etiam dicimus, quod calix eſt aurum, vel argentum, vt notat S. Th. & ex vſitato modo loquendi conſtat.

14 Denique, compoſitio ex rebus, & verbis eſt notior, quam compoſitio ex toto coniuncto, & forma totali: quia hęc compoſitio non niſi à Theologis, & longo diſcurſu colligitur: illa vero vt facilior, & ſẽſibilior omnibus fidelibus credenda proponitur à Pontifice in vniuerſali Concilio. Ergo ſi contrarij admittunt, quod in artificialib⁹ ſuppoſitio ſit pro materia, cũ materia totalis non facilè agnoſcatur vt fundans formam totalem, abſoluta, & vſitatior ſuppoſitio eſt pro materia quæ eſt ſubſtantia primæ compoſitionis. Quamuis autem verba non adiaceant rebus in eſſe phyſico; adiacent tamẽ in eſſe ſigni determinando rerum ſignificationẽ; & ideò importantur vt quo, & non vt quod, & vt pro quo fit ſuppoſitio.

§. 3.

§. III.

Significat compositum, & formam totalem.

15 HÆc secunda sententia mihi videtur, & expressa S. Thomæ, & omnino vera. Cæterum argumenta primæ aliquid videntur probare, quod simul potest esse verũ cum nostra sententia. Pro quo supponendum cum Soto in Logica quæst. de genere art. 1. conc. 2. quod concreta significant formam, supponunt pro subiecto. Quod nos latè ibi explicuimus lib. 1. q. 18. §. 4. Vnde in concretis nõ est idẽ formale, & directè significatum, ac illud pro quo supponũt. Ideoque Granados hic disp. 6 n. 4. ait, quod nõ accipitur hic suppositionis nomen prout præcisè dicit acceptionẽ termini pro suo significato: sed prout dicit id, cuius habetur præcipua ratio in modis loquẽdi, & in prædicatis, quę de re aliqua dicuntur. Vnde licet albũ significet albedinẽ, dicitur supponi pro subiecto, quatenus illud est, cui habetur præcipua ratio, & cui attribuuntur pleraque prædicata; licet ratione albedinis no conueniant. Ita ergo licet sacramẽtum dicat materiam, & formã, supponitur pro materia.

16 Concedimus ergo sacramentum significare materiam, & formam. Imò formaliter, & reduplicatiuè sumptã, importare formalius relationẽ, seu significationem; & quod formaliter res non intrãt cõpositionem sacramenti, nisi vt determinantur per verba, seu formam, & ita hanc formaliùs significari. Quod vltra fundamenta primæ sententiæ, vlteriùs probatur. In primis ex D. Thoma in 4. dist. 3. q. 1. art. 1. q. 1. ad 3. docente, quod baptismus *inquantum Sacramentum est in genere relationis*. Quod falsum esset, si sacramentũ formaliter non importaret relationem.

17 Deinde Quodlib. 11. ar. 6. ad 3. ex professo docet, *quod omnia artificialia ponuntur duplicitèr in genere, vel specie, quia vel per materiam suam, vel per formam suam.* Et hac via concordat quandam doctrinã Philosophi, quæ videtur contraria D. Augustin. qui docet, quod si statua reficiatur ex eodem ære, quod sit eadem numero: & tamẽ Philosophus dixerat esse diuersam numero. Et S. Thom. distinctione prædicta cõcordat, subiungens. *Dico ergo, quod si conficeretur statua, prout ponitur in genere, vel specie per materiam suam, sic reficitur eadẽ statua. Si verò consideretur prout ponitur in genere, vel specie per formam: sic dico, quod non reficitur eadem, sed alia: quia alia est forma huius, & alia illius.* Stat ergo, quod artificialia ponantur *in* genere per formã, & quod vt sic significentur. Sic autem significata, non possunt non pro formali importare suum genus, & differentiam: ac per consequens directè significant formas, quibus species constituitur.

18 Tertio probatur: nã si loquamur de re formaliter significata, concreta eãdem formam significant, ac eorum abstracta: iuxta illud Philos. cap. 1. de Prædic. *Nomen albi, nisi qualitatem, nihil significat.* Quã esse doctrinam S. Thomæ, Doctorũ communem, & veram, ostendimus lib. 1. Logicæ q. 15. nu. 14. Sed abstractè considerãdo, non est essentialiter completum sacramentum sine verbis: nec est constitutum vltimate sacramentum sine forma torali, quam sacramentalitatem vocant: ergo etiam concrete significando, istæ formæ formaliter significantur. Quamuis modus significandi in concreto exigat, quod suppositio sit pro subiecto formæ vtriusque.

19 Denique probatur, quia ostendimus lib. 1. Logicæ q. 18. §. 2. quod concretum accidentale potest diffiniri dupliciter: & diffinitione physica, in qua subiectum, seu materia collocetur vt genus: & diffinitione metaphysica assignando rationem genericam, & differentialẽ. Quã doctrinam communiter Theologi ad praxim reducunt in sacramentis, aliquando ea diffinientes diffinitione quasi physica, constituendo materiam loco generis, & aliquando diffiniendo diffinitione quasi metaphysica constituendo verum genus, & veram differentiam, vt iam notatũ est dub. 6. nu. 5. diffiniendo sacramentum in communi: & magis patebit ex diffinitione singulorum in particulari. De quo Soto in 4. dist. 3. q. vnica art. 1. ad 4. & Serra q. 66. art. 1. ad 1. Sed diffinitio explicat directum, & formale significatum vocum, quia explicat quidditatem rerũ, ad quas significandas proprijs nominibus vtimur: ergo cum in diffinitione metaphysica sacramenti intret relatio signi, quæ est forma significationis, negari nequit, quod forma formaliter significetur, & quod loquendo reduplicatiuè, quandoque pro illo supponat.

20 Quod autem per hanc doctrinã nihil minuatur veritatis, & proprietatis vlti-

vltimæ ſententiæ, quam diximus eſſe D. Tho. probatur, & explicatur primo ex dictis, quia ſuppoſitio non tam attendit rē ſignificatam, ſed præcipuè dicit id, cuius habetur præcipua ratio in modis loquendi, & ratione cuius prædicata verificātur. Cum autem concreta accidentium re vera conſtent ex materia de genere ſubſtantiæ, & forma de genere accidentis: cum ſubſtantia ſit ens ſimpliciter, & accidens ſit ens ſecundum quid, præcipua ratio, & ſimpliciter ſuppoſitio eſt pro ſubſtantia. Vnde dicitur, quod album eſt ſubſtantia, & componitur ex materia, & forma, & dicimus, quod album eſt calidū: quæ propoſitiones non verificantur ratione formæ accidentalis. Quod à fortiori verificatur in formis artificialibus, quæ nil aliud ſunt quam compoſitio, ordo, & figura, vt ex Philoſopho primo Phyſicorum docet Sanctus Thomas 2. 2. quæſt. 96. artic. 2. ad ſecundum; & nos explicuimus ſecundo Phyſicorum quæſt. 4. num. 21. & num. 23. diximus ſupponere pro ſubiecto connotando formas. Pariter ergo de ſacramētis eſt dicendum.

21 Denique probatur: nam in ſuppoſitione, & verificatione rigoroſa propoſitionum potius attenditur ad modū ſignificandi, quam ad rem ſignificatam, quia ex diuerſo modo ſignificandi propoſitiones variantur. Sed vt cum Diuo Thoma, Caietano, & alijs diximus lib. 1. Logicæ q. 18. n. 25. concreta attento modo ſignificandi important in recto ſubiectum, & in obliquo formam: ideoque quamuis genus apud Logicos ſit formaliter ſecunda intētio, tamen ſupponit pro natura, & diffinitur; genus eſt id, quod prædicatur. Cum ergo in compoſitione quaſi phyſica ſenſibili notiori nobis, materia, ſeu res ſint ſubiectum, cum ſacramentum diffinitur, materia proxima ex modo ſignificandi importatur in recto, & forma in obliquo. Quamuis attenta re ſignificata, & conſiderando quod materia, & forma tam partialis, quā totalis ſunt de eſſentia ſacramenti, in plurib⁹ propoſitionibus ſacramentum in recto importet, vel vtramque partē, vel formaliter formam: & ſic argumenta ceſſant.

DVBIVM XII.

Vtrum in ſacramentis requirantur determinata verba?

§. I.

Eſt de fide eſſe iure diuino determinata.

1 IN hoc puncto, & antiqui, & recentiores hæretici errarunt, licet diuerſimode. Nam Lutherus in lib. *de captiuitate babylonica*, cap. *de baptiſmo*, aſſeruit Baptiſmū validum eſſe quocūque modo tradatur; dummodo non in nomine hominis, ſed in nomine Domini fiat. Imo etiam ſi miniſter non baptizet in nomine Domini, dū modo baptizatus in nomine Domini recipiat, concedit valere baptiſmi ſacramētum. Idem ſequuti ſunt Brentius, & Zuinglius. De Luthero autem refertur iſtum errorem retractaſſe in hom. de baptiſmo.

2 Quidam antiqui hæretici dicti Pauliciani docuerūt Euchariſtiam in ſolis verbis conſiſtere; & Chriſtum Dominum non determinaſſe panem, & vinum conſecrandum. Idēque dicebāt de baptiſmo, quod ad illum res determinatæ non exigebantur. Alia ſacramenta, vel non admittebāt, vel forte ad illa res determinatas non exigebant. Quod ſumitur ex Euthimio in Panoplia parte 2. tit. 21. in principio.

3 Denique alij hæretici contendunt verba ſacramentorum non eſſe conſecratoria, ſed concionatoria. Ita Caluinus libro quarto Inſtitut. capite 14. §. 4. & alij, quos late confutat Bellarminus tomo 3. lib. 1. de ſacramētis à cap. 19. vſque ad 21. Valentia hic diſput. 3. q. 1. puncto 2. Lugo diſp. 2. ſec. 4. & alij.

4 Dico primo, in ſacramentis iure diuino requiritur determinata forma verborum. Vt notat Soto in 4. diſt. 1. q. 1. art. 7. concluſio de fide catholica eſt tenēda: colligitur enim ex Sacra pagina: & in Concilio Florentino tanquam ſacra veritas proponitur. Probat S. Thomas art. 7. nam Dominus determinata verba protulit in conſecratione ſacramenti Euchariſtiæ, dicēs Mathæi 26. *Hoc eſt corpus meum.* Similiter etiam mandauit diſcipulis, vt ſub determinata forma verborum baptizarent, dicens Mathæi vltimo. *Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Ergo de iure diuino eſt, quod requiritur determinata forma verborum.

5 Dices ex his authoritatibus ſolum haberi iure diuino eſſe determinatam formam Euchariſtiæ, & Baptiſmi; non vero ex his authoritatibus deduci eodem iure diuino eſſe determinatas formas aliorum ſacramentorum.

6 Reſpõdet Soto art.7.concl.2.quod non omnium ſacramentorum formæ eodem gradu explicitæ ſunt à Chriſto. Imo in triplici ſunt ordine. Quedam enim ſunt in Euangelio expreſſe, vt forma baptiſmi, & forma conſecrationis. Aliæ vero ſunt, quæ ex Euangelio facile depromũtur, & per Apoſtolorum traditionem Eccleſia habet tanquam de fide receptiſsimas: vt patet de forma Sacramenti Pœnitentiæ: *Ego te abſoluo*: quæ colligitur ex illo Math. 16. *Quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.* Extant enim in Eccleſia Chriſti documẽta complura verbotenus ab Apoſtolis edoctæ: ſecundum illud 2.ad Theſal.2. *Seruate traditiones, quas accepiſtis, ſiue per epiſtolas, ſiue per ſermonẽ*, hoc eſt, citra ſcripturam. Et 1.ad Cor.1. *Cætera, cũ venero, diſponam.* Quæ tamen diſpoſitio nuſquam in ſacris Bibliis legitur. Formæ autẽ ſacramentorum non ſunt ab Apoſtolis inſtitutæ, ſed ab ore Chriſti acceptæ, & Eccleſiæ promulgatæ, vt de extremavnctione docet Concilium Trid.ſeſ.14.c.1. *A Chriſto Domino noſtro apud Marcum cap. 6. inſinuatũ, per Iacobum autem Apoſtolum, ac Domini Fratrem, Fidelibus cõmẽdatum, ac promulgatũ*, Iacobi 5. Quod & diffinit can. 1. Idemque eſt de forma Confirmationis, & Ordinis. In tertio ordine eſt forma ſacramenti matrimonij. Haud enim explicatiorem Chriſtus tradidit, quam quæ iuxæ naturæ coniugalem aſſenſum exprimere ſufficit, quibuſcumque id verbis, aut nutibus fiat. Rationẽ congruentiæ Soto aſſignat, quia Baptiſmus, Euchariſtia, & Pœnitentia omni populo ſimpliciter ſunt neceſſaria, & Pœnitentia peccatoribus. Quare illorum formæ ipſiſsimis verbis explicatæ ſunt à Chriſto. At quoniam Confirmatio, & Ordo, & Extremavnctio non ſunt ſacramẽta vſque adeò neceſſaria, nõ exiſtunt eorum formæ tam perſpicue ab ore Chriſti in Euangelio prolatæ. Apoſtoli nihilominus ab illo audientes, illas docuerunt Eccleſiam.

7 Ratio S.Thomæ ſumitur ex dictis art.5. quæ nos explicuimus dub.8. nam in ſacramẽtis requiruntur res ſenſibiles, quæ ſe habent in ſacramentis ſicut materia. Quam determinare ſolũ pertinet ad Deũ ſacramentorum inſtitutorem (de quo vberius quæſt.64.art.2. & 4.) Ergo multo magis requiritur in eis determinata forma verborum. Probatur conſequentia, quia principalius requiritur ad eſſe rei determinata forma, quam determinata materia: materia enim determinata requiritur, vt ſit proportionata determinatæ formæ. Quia in omnibus compoſitis ex materia, & forma principium determinationis eſt ex parte formæ, quæ eſt quodammodo finis, & terminus materiæ. Sed ſæpè dictum eſt, quod in ſacramentis verba ſe habent per modum formæ, res autem ſenſibiles per modum materiæ: ergo multo magis requiritur in eis determinata forma verborum, quam exigatur determinata materia.

§. II.

Quam determinationem habeant?

8 ADuertit autem S.Thom.ad 1. quod non requiruntur determinata verba determinatione materiali, & ſecundum exteriorem ſonum vocis: alioquin ſolum eſſent valida ſacramenta, quæ perficerentur verbis illius linguæ, qua Chriſtus ea inſtituit. Sed exiguntur determinata forma liter *quoad ſenſum verborum, qui fide tenetur. Et hic quidem ſenſus eſt idem apud omnes, licet non eædem voces ſint quantum ad ſonum. Et ideo cuiuſcumque linguæ verbis proferatur talis ſenſus, perficitur ſacramentum.*

9 Dices, ergo licitum erit perficere ſacramenta lingua vulgari, vel partim in vna lingua, partim in alia. Quod tamen eſt contra Eccleſiæ conſuetudinem. ¶ Reſpõdetur, quod abſque dubio ſi verba in ſenſu æquiualent, ſacramentum eſt validum. Sed tamen in adminiſtratione ſacramentorum tenemur ſeruare leges, & conſuetudinem Eccleſiæ; & ideò ex hac parte incurritur peccatum proferendo formam in vulgari lingua. Vnde S.Thomas in 4. diſt.3.q.1.art.2.q.2.ait. *Si aliquid pertinet ad formam ex determinatione Eccleſiæ, ſi illud mutatur, nihilominus eſt ſacramentum, ſed culpa incurritur.* Et Caiet.art.7.ad 2. inter alia ait. *Sed ſunt voces illæ, quibus Eccleſia vtitur, de neceſſitate præcepti Eccleſiæ: ideo peccaret quiſquis aduertẽter vteretur alijs vocibus ab illis, quibus Eccleſia conſueuit vti.* Quia ergo Eccleſia conſueuit apud Latinos non miniſtrare ſacramenta in lingua vulgari, abſque dubio ex genere ſuo graui ter, imò & moraliter peccaret, qui lingua vulgari formam proferret, vt frequenter Authores docent.

10 Duos caſus excipit cum alijs Serra ar.7.§.*Hinc ſequitur*, nempè excepto Matrimo-

trimonio, quod verbis linguæ propriæ in qualibet Prouincia conficitur, quia cõtrahentes, qui illud cõficiunt, regulariter linguam latinam ignorant. Excepto etiam sacramento Baptismi, quando vrgente necessitate conficitur à fœmina, aut viro laico nesciente loqui nisi lingua vulgari.

11 Posset etiam excipi in Hispania sacramentum Pœnitentiæ: nam absolutio à peccatis reseruatis, quę confertur virtute Bullæ Cruciatæ, solet conferri lingua vulgari, quia sic habetur in summario Bullæ: & consuetudo hoc licitũ facit; & propter eam cessat etiã scandalum, quod esset, si publice alia sacramenta administrarentur lingua vulgari: cum tamen nec Bibliã sacram in linguam transferri vulgarem Ecclesiæ leges permittant: de quibus Bellarminus lib 2. de verbo Dei cap. 15. & 16. Lorca lib. 1. de locis disp. 12. & Soto in 4. dist. 15. q. 1. art. 2. §. *Non ergo*. Et eruditissime Grauina to. 2. lib. 4. Cathol. Præscrip. controu. 11. à fol. 407. vsque 418.

12 Sed obijcies: nam verba requiruntur in sacramentis inquantum sunt principaliter significatiua, vt sæpè dictũ est. Sed contingit per diuersa verba idem significari: ergo non requiruntur determinata verba in sacramentis: sed sufficiunt æquiualẽtia in sensu quæcumque sint illa.

Respondet S. Thomas art. 7. ad 2. quod *licet in qualibet lingua contingat diuersis vocibus idem significari; semper tamen aliqua illarum vocum est qua principalius, & cõmunius homines illius linguæ vtuntur ad hoc significãdum; & talis vox assumi debet in significatione sacramenti. Sicut etiam inter res sensibiles illa assumitur ad significationem sacramenti, cuius vsus est communior ad actum, per quem sacramenti effectus significatur: Sicut aqua communius vtuntur homines ad ablutionem corporalem, per quam spiritualis ablutio significatur: & ideo aqua assumitur vt materia in baptismo.*

13 Sed instabis: Nam in forma baptismi dicitur: *Ego te baptizo*: Sed baptizare latina lingua, neque principaliter, neque cõmuniter significat abluere: vnde siquis diceret alteri, baptiza hoc ludariolũ, aut non, aut vix intelligeretur: ergo non debent assumi in formis sacramentorum illa verba, quibus principalius, & cõmunius homines illius linguæ vtuntur ad hoc significandum.

Secundo nam in forma consecrationis sanguinis Christi, qua vtitur Ecclesia Latina, dicitur: *Hic est calix sanguinis*. Vbi aut metaphorice sumitur calix, aut ponitur continens pro contento: iuxta S. Thomã q. 78. art. 3. ad 1. Aut per hoc ex vi verborũ sectando propriam significationem, non significatur conuersio vini in sanguinem, sed in calicem: quod est ridiculum: ergo non oportet in sacramentis vti vocibus in communi, & propria significatione.

Tertio, nec videtur paritas de materia baptismi, quã explicat S. Thomas determinationem requisitam in verbis, esse apta ad intentum; quia nimium videtur probare: siquidem aqua non solum est necessaria, quia præcepta, sed quia sine illa non est validum sacramentum; quia aqua communiter vtuntur homines ad ablutionem corporalem. Vnde nec in aqua rosacea, nec in vino valet, quamuis illis possit fieri ablutio corporalis aliquando. Et similiter quamuis aliqui comedant panes ordeaceos, non est valida consecratio nisi in pane triticeo; quia ille communiter est cibus humanus. Ergo si arguere licet ex determinatione materiæ ad determinationem formæ, eo ipso quod in sacramentis non vtamur vocibus communibus, invalidum erit sacramẽtũ; quamuis verba æquiualentia quoad sensum verborum apponantur.

14 Ad primum respondet Caietanus art. 7. ad 2. quod ex parte debiti vsus verborum, necesse est ad tantum mysterium non nisi principalia, cõmunioraque assumere verba. Et ex hac parte proculdubio dicere deberemus: *Ego te abluo*. Cum hac tamen doctrina stat, quod oppositum fiat vel ex accommodatione vsus, vel quia sacramenti forma non vrget ad hoc. Quia igitur accommodauit Ecclesiæ Latinæ vsus vocabulum hoc *baptizo*, ad significandum actum abluendi, qui in sacramento fit, illo vtendum est. Vnde & mulieres in vulgari baptizãtes, dicunt: *Yo te baptizo*. Prouidentia enim diuina hinc Ecclesiam suã doctã esse voluit, quod quocũque verbo accõmodato ab vsu ad significandũ, illud vtamur (etiã si alterius sit idiomatis) sacramẽtũ perficitur. Ita quod nec mixtio idiomatũ in eadem numero forma sacramẽti, tollit perfectionẽ sacramẽti. Ex quo infert posse quẽ absoluendo Episcopũ, vel Principẽ, honoris cõsueti gratia dicere: *absoluo vos*: vel *absoluo dominationẽ vestrã*. Pro regula enim generali habẽdũ est, quod quãdo oratio habet perfectam significationem ex accõmodatione vsus in cæteris locutionibus, sufficit ad sacramenti

perfectionem similis oratio applicata ad materiam sacramenti. Et ratio est, quia operatio spiritualis in sacramentis sequitur significationem perfectam orationis sacramētalis: ac per hoc vbi oratio habet suam significationem perfectam, sacramē tum perficitur. Constat autem, quod oratio, quæ in qualibet materia communiter habet suam significationem perfectā, nō perdit perfectionē suæ significationis ex hoc quod applicatur ad materiam sacramentalem. Igitur sicut sufficit oratio illa perfecta in alijs, ita & in sacramentis. Hæc Caietanus.

15 Cuius solutionē nimis acriter impugnat Soto. Sed festinanter Caietanum legit, in quo ego non reperio id quod Soto ei tribuit, quod cēsuret Ecclesiæ vsum, aut quod dicat consultius fuisse non introducere verba Græca sacramentorū in Ecclesiam Latinam. Id enim nullum verbū Caietani insinuat. Sed solum suppositō, quod verbum *baptizo*, ex se non sit Latinum; quod verissimum est; & suppositō, quod non sit verbum, quo communius vtuntur Latini: quod etiam verissimū est, & experientia constat: docuit quomodo id non opponatur doctrinæ S. Tho. ad 2. quia accommodatio vsus dat vocibus proprietatem.

16 Placent tamen rationes quas assignat Soto art. 7. ad 2. propter quas Ecclesia Latina verbum retinuit Græcum in forma baptismi: eo quod primum Biblia in Græcum, quod vniuersalius idioma tunc erat, traducta sunt. Imo Apostoli eodem vsi censētur. Postulabat namque maiestas sacramenti Baptismi, quo professio fit, regeneratioque in Christo, vt eodem verbo nationes omnes Christianæ vterentur, vt vel per hoc vnitas fidei in Christiana vniuersitate splendesceret. Alias duas subiungit congruentias. Et aduertit quod ipsum verbum *Baptizo* seruauit Interpres Vulgatus Iud. 12. *Baptizabat se in fonte*. Et Eccles. 34. *Qui baptizatur à mortuo, quid proficit eius lauatio?* Et in nouo testamento frequētissima est huius vocis vsurpatio.

17 Addit Soto art. 8. §. *Percontetur*, quod si quis apud se ipsum imponeret nomina idem significantia, quod forma Ecclesiæ, vt si consecraret per cifras H. E. C. M. substātiam eneruaret sacramēti. Haud enim satis est verba ipsi ministro significare; sed habere debēt solemnem significatū vlu linguę apud omnes. Quare, si ille apud Plebem pollet imponere voces idem significātes quod: *Ego te baptizo*, &c. Verè baptizaret per illa.

18 Ad secundum respondet Caietanus quod quia sacramenti forma non vrget ad principaliter, & communiter consueta verba, si quis ex huiusmodi libertate vteretur alijs verbis (puta dicendo, *Ego te abluo in nomine Patris*, &c. Aut in sacramento Eucharistiæ: *Istud est corpus*, &c.) perfecta essent sacramenta: non enim de necessitate sacramenti sunt illæ voces, quibus cō muniter Ecclesia vtitur; sed illæ, vel aliæ loco illarum, idem significantes quod illę. Sic enim intelligendum est determinatā exigi formam ad sacramēta. Quamuis (vt diximus n. 9.) sint illæ voces quibus Ecclesia vtitur, de necessitate præcepti Ecclesiæ: ideoque peccaret quisquis aduertēter vteretur alijs vocibus ab illis quibus Ecclesia sua consueuit vti in sacramentis.

19 Ad tertium respondetur, quod vt obseruat Nuño art. 8. §. *Quarto notandum*, intercedit differentia inter res, & verba: nam res sūt eedem apud omnes nationes eadem aqua, idem panis: & sola est variatio indiuidualis, & accidentalis: ideoque res magis sūt determinatæ à Christo, quā sint determinata verba. Nā ista quoad sonum non sunt eadem apud omnes nationes, nisi ratione significationis: quæ est significatio ad placitum: & ideò determinatio verborum quoad impositionem significationis pendet à Republica, vel à cōsuetudine, quæ habet vim legis: qua determinatione suppositā, Ecclesia, vel præcepto scripto, vel legitima cōsuetudine obligat vti verbis formaliter à Christo institutis, materialiter verò ab ipsa determinatis quoad accidentalia huius, vel illius idiomatis.

§. III.

Sunt verba consecratoria, & efficientia.

20 DIco secundo, verba concionatoria præexigi solent ad baptismū adultorum per modū institutionis, seu catechismi; & cōmitari solent vsum aliorum sacramentorum vt deuotius recipiantur: illa tamen verba, quæ sunt de substantia sacramentorum, seu eorum formæ, sunt cō secratoria, seu virtute diuina facientia, quod significant.

Prior pars probatur in primis ex illo Math. vlt. *Docete omnes gentes, baptizantes eos*. Vt enim debito modo conferatur baptismus, prius oportet cathechizare, & instruere

ſtituere baptizandum. Et ita exponit ibi S. Hieronimus. Quod autem non loquatur Chriſtus de inſtructione, quę ſit forma baptiſmi, patet ex illis verbis: *Docentes eos ſeruare omnia quæcumque mandaui vobis*: alioquin vt validum eſſet ſacramentum debere præmitti concio de explicatione omnium præceptorum. Solum ergo exigitur quod de omnibus ſuo tẽpore inſtruantur.

21 Præterea idem conſtat, quia concione admonentur fideles de myſterijs ſacramentorum, & de debita præparatione ad ea recipienda. Conciliumque Triden. tinum ſeſ. 22. cap. 8. præcipit, quod *Miſſæ myſteria populo interpretentur, ne oues Chriſti eſuriant, neque paruuli panem petant, & non ſit qui frangat eis.*

22 Secunda & præcipua pars probatur. Primo ex illo 1. ad Cor. 10. *Calix benedictionis, cui benedicimus* (ideſt, inquit S. Thomas lec 4. quem nos ſacerdotes conſecramus) *nonne cõmunicatio Sanguinis Chriſti eſt*? Faciens nos vnũ cum ipſo. Ideoque S. Auguſt. lib. 20. contra Fauſ. cap. 13. ait: *Noſter panis, & calix certa conſecratione myſticus fit nobis.* Aliorum Patrum verba referunt Authores relati n. 3. ¶ Secũdo probatur: nam infantibus cõfertur baptiſmꝰ, qui concionem non intelligunt. Et in caſu neceſſitatis baptizat mulier, quę idonea non eſt ad concionandum, præcipiente Apoſtolo, quod *mulier in Eccleſia taceat.*

23 Præterea, ſi nomine verbi concionatorij ſolum intelligunt, quod verba formarum debent habere ſuas ſignificationes myſterijs plenas, quas oporteret exponi omnibus capacibus myſteria percipiẽdi, ſolum in verbis à Catholicis diſtinguũtur, qui dicunt verba operari in ſacramentis, non ſecundum exteriorem ſonum vocis, ſed ſecundum ſenſum. Et ſic authoritatẽ S. Auguſt. quam obijciunt hæretici, exponit S. Thomas hoc art. 7. ad 1. Ideoque ſacramentis à Deo nõ confertur actualis virtus vſque dum ſignificatio verborum ſit completa, & perfecta.

Si vero intendant hæretici integram concionem ita eſſe neceſſariam ad ſacramentum, quod ſine illa non confertur valide; in primis iam ſibi non conſtant; quia retorqueri poteſt contra illos ſuum argumentum: nam videtur ſpecies Magiæ, & ſuperſtitionis dari infallibilem effectum gratiæ ad humanæ invocationis, vel doctrinę præſentiam. Oporteretque vt oſtenderent vnde ſibi conſtaret Deum hoc ita inſtituiſſe. Rurſus, ſi Deus potuit conferre illam virtutem concioni, etiam potuit cõferre pauciſſimis verbis: ſiquidem verba non virtute ſibi natiua, ſed virtute diuinitus ſpecialiter cõmunicata operantur: & ex beneplacito Dei libero eſt vti iſto, vel illo inſtrumento. ¶ Si denique dicant nulla verba eſſe de neceſſitate ſacramentorũ; quamuis ex decentia concurrant ad plebẽ inſtruendam: hoc eſt reiectum concluſione prima, vt contrarium Scripturæ, concilijs, & Patribus, & perpetuæ Eccleſiæ traditioni.

24 Authoritatem S. Auguſtini ex trac. 80. in Ioan. declarat S. Thom. ad 1. & latiꝰ Bellarm. & Lugo n. 77. & 78. Conſtat enim S. Auguſtinum docuiſſe ſola verba formæ, quibus baptizamus in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, eſſe eſſentialia, & illis conſecrari Baptiſmum, vt patet lib. 3. de Baptiſmo contra Donatiſtas cap. 15. & lib. 19. contra Fauſtum cap. 16. vt retulimus dub. 10. n. 1. Baptiſmumque ab infideli collatum docet poſſe eſſe validum epiſt. 23. ad Bonifacium: vnde non requiritur eſſentialiter cõcio fidelis vt valeat baptiſmus. Docet etiam paruulos valide baptizari, & actum fidei non exercere, neque vſum rationis exercere pro tũc, alioquin baptiſmum non recuſarent, vt arguit epiſt. 57. Illo ergo trac. 80. intendens explicare efficaciam verbi diuini ad purificandum, & mundandum hominem, id probat ex efficacia verborum ſacramentalium, & ex virtute concionis, ſeu exhortationis. Ex quo non infertur, quod eodem modo efficacia inſit vtrique: nã verbis ſacramentalibus ineſt efficacia ex opere operato: verbis autem exhortatorijs tantũ ineſt efficacia moralis, & ex opere operantis excitans fidem, & deuotionem.

DVBIVM XIII.

Vtrum Chriſtus Dominus aliquorum ſacramentorum materias, & formas Eccleſiæ determinandas reliquerit?

§. I.

Opinio affirmatiua refertur.

1 SEntentiæ affirmatiuæ multi fauent, licet nõ vna via id defendãt. Et quia quęſtio grauiſſima eſt, oportet prę cipuos dicendi modos fideliter, & diligenter referre. In primis hoc neceſſario tenentur affirmare, qui dixerunt aliqua ſacramenta non eſſe immediata à Chriſto inſtituta.

Ita Magiſter, Altiſiodorēſis, & Alenſis, & S. Bonauentura, referendi infra quæſt. 64. dub. 2. Et quod mirum eſt, adhuc poſt Cōcilium Tridentinum, id eſſe probabile dicunt, Decanus Louanienſis Ruardus Tapper art. 1. §. *Potuiſſe tamen*. Et Guillelmus Eſtius in 4. diſt. 1. §. 16. ver. *His aſſentiri*.

2 Secundo fauent Innocentius 4. in cap. *Presbyter, de ſacramentis non iterandis*: vbi dicit tempore Apoſtolorum non fuiſſe aliam formam in ordinatione miniſtrorum, niſi manuum impoſitionem: & ſubdit. *Vnde credimus, quod niſi eſſent formæ poſtea inuentæ, ſufficeret ordinatori dicere: Sis Sacerdos, vel alia æquipollentia verba: ſed ſubſequentibus temporibus formas, quæ ſeruantur, Eccleſia ordinauit*. Hæc ibi. Et Hoſtienſis, Abbas, & Ioannes Andreas, & alij ibidē. Fœlinus in cap. *Quæ in Eccleſiarum*. n. 26. Rebufus in Praxi beneficiorum p. 1. tit. *de Clericis, à quibus creentur*. n. 9. Iacobatius libro 4. de Cōcilijs q. 4. & alij, quos refert, & ſequitur Gigas de Penſionibus q. 8. n. 3. & alij docentes formam Baptiſmi Græcorum non ſufficere ad validum ſacramentū Latinorum; nec è contra. Et ſimiliter panem azimū ita eſſe neceſſarium Latinis, quod ſi in fermētato velint conſecrare, vt Græci conſecrant, nil faciunt.

3 Tertio fauent Bellarminus to. 2. de Sacramento Ordinis cap. 9. in fine, dicens. *Credibile autem eſt Dominum inſtituiſſe iſtas omnes materias ordinum, non quidem in particulari, ſed generatim monēdo Apoſtolos, vt Ordines conferrent per cæremoniam inſtrumentorum, quibus ſignificaretur eorū poteſtas*. Quod & ſequuntur Coninch de Sacr. Ordinis diſp. 20. dub. 7. n. 65. Laymā cap. 5. aſſert. 3. Bonacina de Ordine q. vnica punc. 3. n. 4. Caſtrus Palaus to. 4. trac. 27. diſp. vnica pūcto 4. n. 11. Bernal de Sacramētis diſp. 3. ſec. 2. §. 1. n. 43. & diſp. 47. ſec. 1. n. 2. Fauetque Trullench lib. 6. praxis cap. vnico dub. 2. n. 9.

4 Quarto magis explicite ſententiā affirmatiuam tenent, qui docent Chriſtū Dominum nō determinaſſe in indiuiduo materiam, & formam ſacramenti ordinis materialiter ſumptas; ſed ſolum voluiſſe, quod conferretur ordo per aliquod ſignū ſenſibile ſignificatiuum poteſtatis, quę traditur, & per verba hoc ipſum exprimentia. Videtur aliqui moderni gloriari, quod ipſi hanc ſententiam inuenerint; cum tamen iam diu fuerit tradita à Decano Louanienſi Ruardo Tapper art. 17. cōtra Lutherum. Et à noſtro Venerabili Magiſtro Fr. Petro de Soto (quem ſic appellat Hoſius: & Grauina infra refrendus, vocat in ſignem Magiſtrum, ac fere ſecundum Angliæ Auguſtinum, vt patet fol. 157.) in inſtitut. Sacerdotum, de ſacramento Ordinis lec. 4. fol. 398. dicendo. *Vbi de modo tradendi hanc poteſtatem ordinum non eſt certum aliquod inſtitutum à Chriſto, poteſt Eccleſia cōſtituere, quibus vel verbis, vel actibus, vel ſignis alijs in eiuſmodi traditione vtēdū ſit. Quod alia ratione non eſt opus nunc probare; cum ſit hoc à Chriſto cō miſſum Eccleſiæ*. De quo egerat de ſacramentis in genere lec. 6. & 7. Quos ſequuntur Petrus Arcudius de Concordia Eccleſiæ occidentalis lib. 6. cap. 4. §. *Eſt autem duplex*. Lugo diſp. 2. de Sacramentis ſec. 5. à n. 85. vſque 103. Quia ſic facile conciliantur ritus conſecrandi miniſtros Eccleſiæ Græcæ, & Latinæ. Diana p. 6. trac. 8. reſolut. 18. referens Ioannem Præpoſitum, & Fornarium. Parte octaua tractatu primo reſolutione 42. referens Amicum, Petrum à Sancto Ioſeph, & Frā ciſcum Lugo. Et iterum Diana parte decima tract. 11. reſol. 65. refert Ioannem Dicaſtillo, & Leandrum, & Martinum à S. Ioſeph, & Nicolaum Yſambert, & alios iam relatos: & concludit. *Vnde patet hodie inter Theologos recentiores hanc ſententiam eſſe communem*. Tenent etiam Marchinus tract. 2. de Ordine part. 7. cap. 2. nu. 9. & p. 1. c. 1. Auerſa quæſt. 2. de ordine ſec. 1. Bernal de Sacramentis in genere diſp. 3. ſec. 3. nu. 43. & 44. & 45. & diſp. 47. ſec. 1. num. 2. Antonius Eſcobar & Mendoza lib. 8. Theologiæ Moralis ſec. 2. cap. 10. problemate 15. nu. 122. Denique Diana parte 12. tract. de Cōſecr. Epiſc. reſol. 78. citans Bernal, Franciſcum Lugo, Martinon, & Ioannem Pontium. Tenetque Angelus Maria Vericelli alios referens.

5 Fundamentum eſt, quod cum alijs proponit Lugo num. 85. Nam nunc in Eccleſia Græca, non ſolum Epiſcopi Schiſmatici; ſed Catholici etiam, & qui Romæ degunt, dum Græcos Presbyteros ordinant, ſciente, & conſentiente Summo Pontifice (me præſente) non per Calicis, & Patenæ porrectionem id faciunt; ſed per manus impoſitionem ſuper caput ordinandi, dicente Epiſcopo: *Diuina gratia, quæ ſemper infirma ſanat, & quæ deſunt ſupplet; creat, ſeu promouet. N. venerabilem Diaconum in Presbyterum. Oremus igitur pro eo, &c.*

Quem ritum ordinandi nemo iure dānare poterit; aut verīſimiliter de illius valore

lore dubitare. Et tamen Eccleſia Latina eundem Ordinem confert per exibitionẽ panis, & vini cum alijs verbis: in qua actione, & in quibus verbis creditur imprimi character, prout habetur in decreto Eugenij Quarti ſæpè citato ad Armenos, vbi aſſignatur hæc materia, & forma ordinationis Presbyteri: ergo fatendum eſt fuiſſe factam, vel fieri poſſe aliquam variationem circa materiam, & formã ſacramentorũ.

6 Quod argumentum etiam fieri poteſt in ordinatione Diaconi, qui olim per ſolam manus impoſitionẽ ordinabatur; & nunc apud Græcos, etiam Catholicos, ita ordinatur; apud Latinos vero per traditionem libri Euangeliorum cum forma illi correſpondente, vt habetur in dicto decreto Eugenij. Et tamen certum videtur non potuiſſe illam Euangeliorum traditionem eſſe materiam antequam Euangelia ſcriberentur; quo tempore iam ordinabantur Diaconi, vt cõſtat de S. Stephano, & alijs.

7 Confirmatur primo, ex Gregorio 9. in cap. *Præſbyter, de ſacramentis non iterandis*, vbi Pontifex expreſſe dicit, *manus impoſitionem*, qua ſacerdotes ordinantur, *eſſe ritum ab Apoſtolis introductum*: ergo non fuit illud ſignum eſſentialiter, & determinate requiſitum à Chriſto, ſed indeterminate illud, vel aliud æquiualens. Aliunde autem habemus nec porrectionẽ panis, & vini determinate requiri ex diuina inſtitutione; cum Græci abſque illa porrectione ordinentur: Ergo fatendum eſt Chriſtũ ſolum voluiſſe pro materia aliquod ſignũ proportionatum, hoc, vel illud.

8 Confirmatur ſecundo, quia non poteſt non eſſe validus ritus ille ordinandi, quem publica Bulla Summus Pontifex approbat: at qui Summus Pontifex peculiari Bulla approbat ritum ordinandi Græcorum: ergo non poteſt ille nõ eſſe validus. Minorem probat Amicus tom. 7. diſp. 2. ſec. 4. n. 31. ex Clemente Octauo, qui peculiari Bulla edita anno 1595. die 31. Auguſti, quæ incipit: *Sanctiſſimus Dominus noſter Clemens Papa Octauus*, in fine, *ex ſententia Congregationis ſuper reformatione Græcorum* (verba ſunt Bullæ) *decernit, declarat, mãdat, conſtituit Romæ habendum eſſe Epiſcopũ Græcum Catholicum, qui Græcos Epiſcopis Latinis Italiæ, & Inſulariũ adiacentium ſubiectos, ab Epiſcopo Græco ordinari volentes, cũ literarum dimiſſorijs, ad id tantum concedendis, ritu Græco ordinet.* Quibus verbis ſimul declarat Ordinem ritu Græco collatum eſſe validum: alioquin tale mandatum eſſet in animarum pernitiem. Sed ritus ordinãdi Græcorum eſt quoad materiam, & formam diuerſus à ritu ordinandi Latinorũ, vt dictũ eſt, & ſe vidiſſe teſtatur Eminẽtiſſimus Cardinalis de Lugo. Ergo neuter ritus eſt per ſe determinate neceſſarius ad validitatem ſacramenti; ſed poterit ſub alterutro collatus eſſe validus, ſecundum quod Eccleſia determinauerit.

9 Ex quo deducit Amicus, & cum eo Diana p. 8. trac. 1. reſol. 42. Potuiſſe Eccleſiam pro varijs temporibus varias adhibere materias Sacramenti Ordinis, irritãdo priorem, & nouam ſtatuendo. Quod probant primo à paritate ſacramenti Matrimonij, in quo antea adhibebat quemcumque cõtractum, etiam clandeſtinum; poſt Concilium vero Tridentinum non adhibet, niſi publicum, clandeſtino irritato. Secundo id euidenter deducitur ex iacto principio: etenim, ſi penes Eccleſiam eſt materiam huius ſacramẽti aſſignare, aſſumendo illam, vt ſignum expreſſiuum poteſtatis, poterit pro vno tẽpore aſſignare vnam materiam pro ſigno expreſſiuo poteſtatis, pro alio vero aliam, priorem irritando. Nam cum illa intentione ſigni formaliter ſignificantis pendeat ab Eccleſia, poterit pro vno tempore ſtatuere vnũ ſignum expreſſiuum poteſtatis eiuſdem: Sicud poteſt Reſpublica pro aliquo tempore aſſumere certam vocem ad ſignificandum certam rem, pro alio vero aliã, priori voce abrogata.

§. II.

Prædictæ ſententiæ refutatio ex Magiſtro Grauina.

10 VErũ in re tam ardua, & difficili (verba ſunt eruditiſſimi M. Fr. Dominici Grauinæ, in Vindicijs orthodoxis pro Sacramento Ordinis aduerſus Archia poſtatam Marcum Antonium de Dominis, diſp. 2. cap. 2 dub. 1 §. 5. (& quia quæſtio eſt grauiſſima, & diligentiſſime a tanto Magiſtro diſputata, & codices rariſſimi, & pretioſiſſimi ſunt, & vix in Hiſpania reperiuntur, fere omnia hoc §. tradenda ex illo tranſcribam) in materia præſertim ſacramentorum, magis ſenſus Eccleſiæ præ oculis habendus eſt, quam proprium iudicium ſequendum. *Debet eſſe quiſquis Orthodoxus Doctor* (vt ſcripſit Tertullianus lib. de reſurrectione carnis cap. 3.) *diſcendi magis affectus, quam præſumendi, & credendi diligentior, quam contendendi, & diuinæ potius ſapientiæ religioſus, quam ſuæ libidinis.*

Quare ad lineãs Cõciliorum, & decretorum Ecclesiæ quæstiones omnes reuocandæ sunt, per quas expeditius res deciduntur, quam per placita propria. Adducitoque insigni loco Tertuliani lib. de anima cap. 1. concludit. *Porrò non amplius inuenire licet, quam quod à Deo*, & ab Ecclesia, *discitur. Quod autem à Deo discitur*, & ab Ecclesia, *totum est.* Didicimus autẽ ab Ecclesia in Tridentina Synodo sess. 21. c. 2. nihil posse eam statuere circa substantiam sacramentorum, solumque ad sacramentalia se extẽdere: ergo ex indefinita locutione Concilij, non est facienda exceptio de qualitatibus, de modis, de designatione in specie: omnes enim hæ viæ, & dicẽdi modi in vnum compitum recidunt. Hæc ibi. Sed vt clarius procedamus, sequẽtibus assertionibus ad dubium respondemus.

11 Dico primo, Christus Dominus materias, & formas omnium septem sacramentorũ per se ipsum immediate formaliter determinauit, nec Ecclesiæ determinandas reliquit. Probat Grauina dicta disp. 2. c. 2. dub. 1. §. 2. In primis ex communi Theologorum sentẽtia, & Ecclesiæ sensum docentibus in sacramentis requiri res, & verba determinata. Hancque determinationem esse iuris diuini, esse de fide, diximus dub. 12. conc. 1.

12 Secũdo probat ex Doctore S. (cuius doctrinam, in materia sacramẽtorum præcipue, Concilium Florentinum, & Tridentinum venerata sũt.) Qui hanc cõclusionem docet 1. 2. (non q. 105. vt in curia transcribentium, habetur apud Grauinam) q. 108. ar. 2. in cor. & ad 2. Clarius libro 4. contra Gentiles cap. 74. ait. *Quia ergo hæc spiritualis potestas*, nempè Ordinis, *à Christo in ministros Ecclesiæ deriuatur; & spirituales effectus in nos deriuati, sub quibusdam sensibilibus signis explentur, vt ex supra dictis patet, oportuit etiam quod hæc spiritualis potestas sub quibusdam sensibilibus signis hominibus traderetur.* Et mox. *Huiusmodi autem sunt certæ verborũ formæ, determinati actus, puta impositio manuũ, & porrectio libri, vel calicis, aut alicuius huiusmodi, quod ad executionem spiritualis pertinet potestatis.* Apertiſsimè ergo docet determinatos istos actus à Christo esse præscriptos, à quo sub illis actibus determinatis potestas illa spiritualis dimanat: vnde & superius præmiserat, quod sacramentorum institutio, & virtus à Christo initium habeat.

In hac etiam q. ar. 5. ad 1. ait, quod *sicut iudicio Spiritus Sancti determinatum est, quibus similitudinibus in certis Scripturæ locis res spirituales significentur, ita etiã debet esse diuina institutione determinatum, quæ res ad significandum assumantur in hoc, vel illo sacramento.*

13 Præterea ibi ad 3. ait, quod *in lege veteri necesse fuit res determinari, quibus homines vterentur in sacramentis.* Quamuis, vt etiam dicit ibi, & q. 61. art. 3. ad 2. ante legem nõ fuerit determinate præfixum homini, quibus sacramentis vteretur. Quod & docet in 4. dist. 2. q. 1. art. 6. q. 3. & art. 4. quæstincula 4. vbi ad 2. ait, quod *Sacramenta illa legis naturæ non habebant aliquã efficaciam ex opere operato; sed solum ex fide: & ideò determinatio eorum ab homine puro habẽte fidem fieri poterat: nõ ita de sacramẽtis nouæ legis, quæ ex opere operato gratiam conferunt.* Sed omnis auctoritas Ecclesiæ non est nisi puri hominis, quamuis mediate sit auctoritas Christi, & Dei: ergo solũ immediata Christi institutione in sacramentis nouæ legis sunt determinatæ materię, & formę sacramentorum, quæ ex opere operato gratiam conferunt.

14 Confirmatur: nam expressiorem significationem, & determinationem rerum ad significandum exposcebant figurata, quam figuræ, hoc est, sacramenta noua, quam vetera. Sed vt dictum est ex D. Thoma, etiam in specie determinatæ sũt res illorum sacramẽtorum, & ab ipso Domino præscriptę, & à Moyse traditæ: ergo multo magis à Christo Domino nostra sacramenta antiquis vmbris obumbrata, in specie in suis verbis, & rebꝰ sunt determinata, per quę sanctificemur, & initiemur. Quare sicut spatio quadraginta dierum Moyses de rituum administratione edoctus est; ita & in nouo testamento plenius, & clarius Apostoli edocti sunt: præcipuè circa ritus, & Sacramenta, quæ pertinebãt ad fundamenta fidei, vt bases super quas Ecclesia nititur. Vnde Actorum 1. dicitur, quod Christus Dominus erat *apparens* discipulis, *& loquens de regno Dei*: hoc est, de dispositione militantis Ecclesiæ. Quem locum ponderans S. Leo ser. 2. de Ascensione dixit. *Hi dies, qui inter Resurrectionẽ Domini, Ascensionemque fluxerunt, nõ otioso trã fiere decursu, sed magna in eis confirmata sunt sacramenta, magna sunt reuelata mysteria.*

15 Tertiam principalem rationem sumit ex authoritate Concilij Tridẽtini, in cuius Sess. 7. can. 1. sic dicitur. *Siquis dixerit Sacramenta nouæ legis non fuisse omnia à*

Iesu

Iesu Christo Domino nostro instituta, anathema sit. Et quamuis in isto canone nõ addatur particula *immediatè*; nihilominus ex alijs adiunctis ex doctrina eiusdem Concilij mens eius percipitur: quia sessione 14. c. 1. tractãs de Sacramẽto Extremæ vnctionis (de quo erat antiquitus quæstio apud aliquos Scholasticos, quod esset ab Apostolis institutũ) definit id esse quidẽ à Dño institutũ; *per Iacobũ autem Apostolũ promulgatũ.* Nullus autẽ de institutione mediata dubitarat: vnde frustra canon ille de institutione formatus esset, nisi de immediata Concilium verba fecisset. Quare communiter Theologi (excepto Suarez, & vno, vel altero) dicunt esse immediatè de fide Christum immediatè omnia septem sacramẽta instituisse. De quo infra quæstione 64.

16 Tunc sic arguitur. Idem est instituere sacramentum aliquod, quod omnes partes eius intrinsecè pertinentes ad sacramentum, assumere ad causandum effectum sacramenti. Ergo in omnibus Sacramentis omnes partes intrinsecè constituentes sacramentum, materia scilicet, & forma, institutæ sunt, & assumptæ ad causandum gratiam. Non ergo relictũ est Ecclesiæ arbitrio aliquid assumere, vel determinare circa Sacramentum Ordinis, circa materiam, vel formam eiusdem sacramenti: sed ab institutore Christo totũ determinatum est in genere, & specie, quibus signis, verbisque determinatè eius ministri vti debeant.

17 Confirmatur, & euasiones præcluduntur, quia in definitionibus dogmaticis Conciliorum verba accipienda sunt in strictissima, & proprijssima significatione. At non propriè dicitur aliquis aliquid constituere, quod generali potestate à Principe accepta constituit, neque etiam si illa potestas specialiter data sit ad aliquid instituendum. Vnde leges Ecclesiasticæ, quę sunt de iure positiuo, nullo modo sunt de iure diuino; etiam si Ecclesiæ sit data potestas legislatiua. Sicut nec sunt de iure diuino politicæ, vel ciuiles leges; quamtuuis ex illo fonte profluãt, de quo scriptum est. Prouer. 8. *Per me Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt.* Quin quod hac via necessario oporteret dicere etiã Christũ Dominum Sacramentalia instituisse, cum dicat S. Tho. 1. 2. q. 108. art. 2. ad 2. quod *in Sacramentalibus nõ datur aliqua gratia, puta in consecratione templi, vel altaris: aut etiã in ipsa celebritate solemnitatum: & ideò, quia talia secundum se ipsa non pertinent ad necessitatem gratiæ, Dominus Fidelibus,* id est Ecclesiæ, *instituenda reliquit pro suo arbitrio.* Et nullus inficiari potest omnia hæc mediatè à Christo promanare, à quo talis facultas originariè processit. Cũ ergo sit sacramẽtorum immediatus institutor, eorum materias, & formas formaliter ipse determinauit, nec Ecclesiæ determinãda reliquit, sicut reliquit Sacramentalia.

18 Vltimo conclusionem probo, & explico: quia commissio facta Ecclesiæ vt determinet materiam, & formam Sacramenti Ordinis, tripliciter tantum, quoad præsens attinet, valet intelligi. Primo, quod acceperit potestatem à Christo instituendi materiam, & formam, quæ sibi placuerit: ita vt Christus solum ostenderit finem, ad quem ordinatur sacramẽtũ, & declarauerit effectum ad quem causãdũ dabat potestatem: & ipsa Ecclesia determinaret compositum ex rebus, & verbis, cui per attributam sibi virtutem, conferret vim significandi, & causandi gratiam. Et sic reuera solum mediatè institutio esset à Christo: quia species, & constitutio rei est ab illo, qui dat partes essentiales, nẽpè materiam, & formam: Nec quoad hoc esset distinctio inter Sacramenta, & Sacramentalia.

19 Secundo potest esse hæc cõmissio, ita vt Christus immediatè per se ipsũ ex nunc pro tunc det significationem practicam, & causalitatem rebus, & verbis in futurum ab Ecclesia designandis. Et in primis otiosa fuisset hæc expectatio in futurum, cum nedum in genere, sed in specie poterat fieri designatio omnium cæremoniarum, & modorum substantialium, vt factum est in veteri lege. Et de facto in Sacramẽtis nouæ legis nihil est quodcunque, & qualitercũque dicatur essentiale: quin immediatè à Christo fuerit institutum, & designatum: & nihil est, quod essentialis rei nomen habeat, & sit ab Ecclesiæ institutione. Denique vt aduertit Grau dub. 1. §. 8. quamuis si tali modo facta esset illa eleuatio futuræ designationis, ex nunc pro tunc diuinæ institutionis, fortalsis immediata institutio quoque ex hac via saluaretur. Verum, ne Sectarij portentosam obijciant præsumptionem diuinantem, quæ nec ex traditione certo colligi potest: melius est docta ignorãtia silere, quam temeraria præcipitatione incerta promulgare. Quis enim dicebat Tertulianus lib. de anima cap. 1. *Audeat reuelare, quod Deus texit,*

&c. Vnde, & ignorare tutissimum est, præstat per Deum nescire, quia non reuelauerit, quam per homines scire, quia ipse præsumpserit.

20 Restat ergo, quod hæc indeterminatio materiæ, & formæ sacramenti Ordinis relicta Ecclesiæ determinanda, sit in determinatio materialis, non varians essentialiter, & formaliter partes essentiales sacramenti: & sic verũ asseritur, pro quãto dicitur hoc reperiri in hoc Sacramẽto: falso autem additur, cum subiungitur hoc esse peculiare illius: quia diximꝰ dub. 12. nu. 8. cum D. Thoma art. 7. ad 1. id reperiri in verbis formarum omnium sacramẽtorum. Et peculiariter de Matrimonio id notat S. Thomas in 4. dist. 34. q. 1. ar. 1. ad 4. & latè exponũt Petrus Ledesma de Matrimonio q. 45. art. 5. dub. 2. Et Nũno de Sacramentis q. 60. art. 5. ad 2. quia cũ contractus naturalis sit eleuatus ad rationẽ Sacramenti: & legitimum esse contractum determinetur lege communi; Ecclesia declarans aliquas personas esse illegitimas, vt valide contrahant, solum variat materiã, & formam materialiter: non vero formaliter immutat, quæ à Christo sunt instituta. Quæ doctrina est communis, & vt facilem explicat, & sequitur ipse Lugo disput. 2. sect. 5. n. 84. Vnde cum sentiat postea magnam difficultatem indesignatione materiæ, & formæ sacramenti Ordinis, & aliquid peculiare ei concedat, absq; dubio non loquitur de hac indeterminatione materiali. Vnde sine causa Amicꝰ, & alij hanc doctrinã de Matrimonio, certam, & ab omnibus admissam, confundũt cum opinione, quam impugnamus. Pariterque in Sacramẽto Eucharistiæ fortè dãtur tritici species diuersi: & vina omnia nõ esse eiusdem speciei, aliqui ex diuersissimis accidentibus, quæ in illis experimur, colligunt. In balsamo etiam solet notari magna diuersitas, vt aduertit Suarez disputatione 2. sect. 3. §. *Quæres*. Et sectione 4. Non ergo indeterminatio materialis materiæ, & formæ à Christo institutæ, est peculiaris sacramento Ordinis.

§. III.

Partes essentiales Sacramentorum non possunt ab Ecclesia variari.

21 DIco secũdo, materiæ, & formę, quibus validum conficitur Sacramentum in vna Ecclesia, etiam valent in alia: nec ab Ecclesia vniuersali, & Papa possũt pro varijs temporibus, aut locis variæ materiæ, aut formæ, aut de nouo statui, aut statutæ vllatenus in essentialibus variari. Ita Adrianus de Baptismo q. 3. 2. p. illius, & *Theologi communiter*, vt notat Suarez disput. 2. sect. 6. Vnde Soto in 4. dist. 3. q. vn. art. 5. §. *Multa*, dicit oppositum *nullam habere probabilitatem*: quoniam Ecclesia nequit formas apud diuersas rationes variare quantum ad suam essentiam: ac proinde quantum ad hoc, quod teneant in vno loco, & non in alio. Oppositamque sentẽtiam relatam nu. 2. & 9. *vulgo explodi, & exsibilari*, dixit Vazquez disp. 129. cap. 5. n. 74. & 75. Hancque esse Theologorũ *cõmunem, & certissimam*, dicit Leander trac. 1. disp. 1. q. 12. & 13. Quam vero consequenter ad ea, quæ ex ipso retulimus nu. 4. ipse videat. *Vt communem, & certam*, tenent nostram conclusionem Henriquez, Coninch, & Bonacina, quos refert, & sequitur Trullench lib. 1. praxis c. 2. dub. 2. n. 3. & passim alij.

22 Probaturq; primo testimonio Cõcilij Tridentini Sess. 21. c. 2. dicentis. *Præterea declarat, hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, vt in Sacramentorum dispensatione, salua illorum substãtia, ea statueret, vel mutaret, quæ suscipiẽtiũ vtilitati, seu ipsorũ sacramẽtorum veneration, pro rerum, tẽporũ, & locorum varietate, magis expedire iudicaret.* Istis verbis Concilium expresse fatetur Ecclesiæ potestatem non se extẽdere ad substantiam sacramentorum alterandam: & solum pro rerum, temporum, & locorum varietate, posse disponere de vsu, & de sacramentalibus: ergo stante quarumcumque rerum, temporum, & locorum varietate, nequit materias, & formas, quę sunt de essentia, & substantia sacramentorum, variare.

23 Præterea probatur ex D. Thoma 3. p. q. 64. art. 2. ad 1. dicente, *quod illa, quæ aguntur in Sacramentis per homines instituta, non sunt de necessitate Sacramenti.* Et ad 3. ait, quod *Apostoli, & eorum successores sunt Vicarij Dei, quantum ad regimen Ecclesiæ constitutæ per fidem, & Sacramenta fidei. Vnde sicut non licet eis constituere aliam Ecclesiam; ita non licet eis tradere aliam fidem, neque instituere alia Sacramenta.* Ac percõsequens nec materias, aut formas abrogare, aut essentialiter mutare. ¶ Et q. 83. artic. 3. ad 8. exponens illa verba Apostoli 1. ad Cor. 4. *Sic nos existimet homo vt ministros Christi,*

&

& diſpenſatores myſteriorum Dei. Dicit Doctor S. quod *diſpenſatio Sacramentorum pertinet ad miniſtros Eccleſiæ: ſed conſecratio eorũ eſt ab ipſo Deo. Et ideò miniſtri Eccleſiæ non habent aliquid ſtatuere circa formam conſecrationis; ſed circa vſum Sacramenti, & modum celebrandi.* Quæ ratio æquè militat in omnibus Sacramentis, quia omnia conſecrãtur à Deo: & reſpectu omnium ipſi Apoſtoli ſolum ſe agnoſcunt miniſtri, & diſpenſatores; non autem inſtitutores: & ideò nec alterare ea poſſunt in eſſentialibus.

24 Sed adhuc expreſsius in 4. diſt. 3. q. 1. art. 2. quæſt. 2. in cor. dicẽs, quod *quia Sacramenta efficaciam habent ex inſtitutione diuina; & principalis eſt in ſacramentis forma, quam etiam materia: ideò ſicut nulli licet mutare ſacramentum, vel aliquid nouum inſtituere; ita nulli licet mutare formam Sacramenti, quantum ad id quod eſt de eſſentia formæ, abſque ſpeciali conſilio Spiritus Sancti, qui virtutem ſuam illis verbis non alligauit. Et ſi mutatur, nihil agitur; & præter hoc culpa incurritur. Si autem aliquid pertinet ad formam ex determinatione Eccleſiæ, ſi illud mutatur, nihilominus eſt Sacramentum, ſed culpa incurritur.* Idem dicit diſt. 13. q. 1. ar. 2. quæſt. 6. ad 1. & 3. Et diſt. 17. q. 3. art. 1. q. 5. corp. ait. *Et quia Eccleſia fundatur in fide, & Sacramentis: ideò ad miniſtros Eccleſiæ, nec nouos articulos fidei edere, aut editos remouere, aut noua Sacramenta inſtituere, aut inſtituta remouere pertinet; ſed hoc eſt poteſtatis excellentiæ, quæ ſoli deberur Chriſto, qui eſt Eccleſiæ fundamentum.* Et in 4. ad Anib. diſt. 13. ar. 2.

25 Ratio à priori eſt, quam tetigit S. Thomas, quia variare formas Sacramentorum pertinet ad poteſtatem excellentiæ, quam habet Chriſtus Dominus: quam licet potuerit Apoſtolis, & Summis Pontificibus communicare; de facto tamen nõ communicauit, *propter fidelium vtilitatẽ*, vt ait S. Thomas 3. p. q. 64. ar. 4. ad 1. *ne in homine ſpẽ ponerent: & ne eſſent diuerſa Sacramẽta: Ex quib⁹ diuiſio in Eccleſia oriretur: ſicut apudillos, qui dicebãt: Ego ſum Pauli, ego autẽ Apollo, ego vero Cephæ: vt dicitur 1. ad Cor. 1.* De quo videatur etiam ad 3. Non communicata autem poteſtate excellẽtiæ, nõ poteſt Eccleſia variare eſſentiales materias, & formas ſacramentorum: quia ſunt hæc Eccleſiæ fundamenta, quæ ſtabilia eſſe debent.

26 Ipſaque Eccleſia numquam agnouit ſibi datam talem poteſtatem: quin potius cum eſſet controuerſia de forma baptizandi Latinorum, & Græcorum, quæ diuerſæ videntur, non dirimitur in Concilio Florentino hac via (quæ facillima eſſet, ſi reuera haberet poteſtatem inſtituendi, & remouendi pro temporum, & locorum varietate) ſed alia certiſsima, nempè explicando quod ambæ formæ nõ differunt eſſentialiter. Vnde Eugenius 4. in ſæpè citato decreto §. *Primum omnium ſacramentorum*, probat ritu baptizandi Græcorum *verum perfici baptiſma: quoniam cum principalis cauſa, ex qua baptiſmus virtutem habet, ſit Sancta Trinitas; inſtrumentalis autẽ ſit miniſter, qui tradit exterius ſacramentum, ſi exprimatur actꝰ, qui per ipſum exercetur miniſtrum, cũ Sanctæ Trinitatis inuocatione, perficitur Sacramentum.* Si autem aliquid eſſẽtialiũ omitteretur, non perficeretur: quia vt dicit S. Thomas ibi ar. 2. ad 1. *ea, quæ ſũt de neceſsitate Sacramenti, ab ipſo Chriſto inſtituta ſunt, qui eſt Deus, & homo.* Et iſta variari nequeunt hominum poteſtate.

§. IV.

Bene tamen partes ſubſtantialiter integrantes.

27 Dico tertio, probabile eſt, Eccleſiã poſſe variare, & ſtatuere partes ſubſtantialiter integrãtes materias, & formas ſacramentorum; dummodo ſaluæ maneant partes eſſentiales Sacramẽti. Vt probetur, ſupponendum, quod vt docet S. Thomas 3. p. q. 90. art. 2. partes eſſentiales naturaliter, ſeu phyſicè loquendo, ſunt materia, & forma; loquendo autem logicè, ſeu metaphyſicè, partes ſunt genus, & differentia. Vlterius autem diſtinguuntur partes integrantes. Ideoque Caietanꝰ ibi circa ad 2. ait, quod pars eſt duplex; nempè pars eſſentialis, & pars integralis. Et ſine parte quidem eſſentiali ſacramentum nullum eſt; ſicut nec homo eſt, ſi deſit anima, aut corpus. Sed ſine vna parte integrali ſacramẽtum quidem verum quidẽ; ſed imperfectum eſſe poteſt: ſicut homo ſine manu eſt verus homo, ſed mancus. Satisfactio autem non ponitur pars eſſentialis Sacramenti Pœnitentiæ, ſed integralis; eſt enim pars actuum pœnitentis, qui ſũt vt materia, ſeu pars eſſentialis ſacramẽti; ſicut manꝰ eſt pars corporis humani, quod eſt materia, & pars eſſentialis hominis. Ex hac doctrina, Theologorum communi, conſtat, quod in Sacramẽtis habet locum diſtinctio partium eſſentialium, & integralium.

Hac

28 Hac dē cauſa Soto in 4.diſt. 11.q. 1.art.3.§.*Sed tamen*, diſtinguit inter eſſentiam, & ſubſtantiam ſacramenti: ita vt id dicatur de eſſentia ſine quo nullatenus fieret; ſed de ſubſtantia erit, quod eſt de integritate. Et §. *Nihilominus*, ait. Neque mirandum, aliquid eſſe de ſubſtantia, puta, de integritate, quod nō ſit de eſſentia; digitus enim, & manus ſubſtantia hominis ſunt, ceu partes, quas aiunt, integrales: & tamen nō eatenus ſunt de eſſentia, quo minꝰ ſine illis poſsit homo viuere. Et hac via explicat Soto, quod omnia verba, quibus vtitur Eccleſia Romana in conſecratione calicis ſunt de ſubſtantia formę: quāuis non omnia ſint eſſentialia. Quod & ſequuntur Martinus Ledeſma. & Petrus Ledeſma, Nuño, & Serra, & Ioannes à S. Th. & Salmeron, Deza, & Thomas Hurtado, & alij referendi, & examinādi infra q.78. Pariter in forma Baptiſmi ly *ego* ab aliquibus ponitur eſſe de integritate, & non de eſſentia. Et melius in forma abſolutionis ly *à peccatis tuis*: integrat formam, & ſine illa valet ſacramentum. ¶ Extat aliud exemplum, inquit Soto, vbi enim baptiſmus celebratur ſub trina merſione, reuera omnes ſunt de integritate, & concurrunt ad effectum baptiſmatis, quiquidem effectus non exiſtit vſque ad poſtremam: & tamen nō ſunt omnes de eſſentia: nam ſi quis vnica baptizare intenderet, ſacramentum vtique perficeret. De quo Palud. in 4.diſt.24.q.1.nu.24. diſtinguens, quod partes integrales ſacramentorum ſunt in quadruplici differentia.

29 Igitur quod Eccleſiæ ſit commiſſa poteſtas variandi partes integrales ſacramentorum, ſalua eorum ſubſtantia (ſumpta ſubſtantia pro eſſentia) & videtur probari argumentis primæ ſententiæ. Vtriuſque conſtat ex praxi, & traditione Eccleſiæ: nam fere in omnibus ſacramentis partes integrales ſunt diuerſæ in Eccleſia Græca, & in Eccleſia Latina; vt de materia, & forma ſacramenti Ordinis iam diximus. Et de verbis conſecrationis q.78. ex profeſſo dicemus. Et de forma Sacramenti Baptiſmi etiam conſtat: quia Latini dicimus: *Ego te baptizo, &c.* Græci autē dicunt: *Baptizetur ſeruus Chriſti N. in nomine, &c.* Vt teſtatur S. Tho. q.60.ar.8. & q.66. art.5.ad 1.

30 Vbi obiter aduertendū, quod Lugo diſp.2.ſect.6.n.109. ait, quod Græci dicunt *Baptizatur, &c.* non vero *Baptizetur ſeruus Chriſti*, vt aliqui communiter eis imponunt. ¶ Sed quod S. Thomas, & alij communiter non hoc imponant Græcis, conſtat ex tomo 4. Conciliorum in Concilio Florentino ſeſſ. vlt. in Decreto Eugenij, §. *Primum omnium*, folio mihi 911. iuxta editionē Venetijs factam anno 1585. vbi dicitur. *Non tamen negamus, quin & per illa verba: Baptizetur talis ſeruus Chriſti, in nomine, &c. Vel baptizatur manibus meis talis, &c. verū perficiatur baptiſma.* Quod debuiſſet Lugo aduertere, antequam ſcribere cōmuniter Theologos (imò inter eos Sanctum Thomam) hoc Græcis imponere.

31 Similiter, ſicut explicat S. Thom. q.73.art.2.ad integritatem ſacramēti Euchariſtiæ concurrunt ſpiritualis cibus, & ſpiritualis potus: ſecundum illud Ioan.6. *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.* Et tamen prouide in Eccleſia Romana obſeruatur, vt populo ſanguis ſumendus non detur, vt probat S. Thom. q. 80.art.12. & diffinit Tridentinum ſeſ.21. cap.2. hoc poſſe Eccleſiam rectè facere: ergo eſt in Eccleſia poteſtas variādi ea, quæ ſunt de integritate ſacramenti.

32 Quod à fortiori admittent, qui docent Papam poſſe diſpenſare, vt ſub vna tantum ſpecie conſecratio fiat: de quo Adrianus in 4.q.6. de Euchariſtia. Maior in 4.diſt.9.q.3. Amicus, Caſtrus Palaus, & Fagundez, quos refert, & ſequitur Diana parte 8.tract.1.reſol.23. Imò fuit ſentētia B. Alberti Magni, cuius verba refert, & ſequitur S. Antoninus 3.p.tit.13.cap.6.§.1.circa finem. Tabiena, Armilla, & Turrecremata. Alenſis, Gabriel, & Angelus, quos citat, & ſequitur Thomas Hurtado to.2. tract.12.cap.1.§.15.diffic.1.conc.1.nu. 858.fol.300. De qua dicemus tractatu de ſacrificio Miſſæ.

33 Præterea: nam quod panis ſit azimus, vel fermentatus non poteſt non pertinere ad perfectionem plūſquam accidē talem ſacramenti: & tamen Græci conſecrant in fermentato: imò & Eccleſia Romana iuſtis de cauſis aliquando celebrauit in fermentato: nunc vero in azimo: quod eſt conuenientius, quia in azimo inſtituit Chriſtus Dominus; vt docet S. Thomas quæſt.74.artic.4. vbi latius exponetur.

34 Denique, cum Baptiſmus confertur trina immerſione, ſingulæ integrant ſubſtantialiter Sacramentum, nec gratia datur, aut caracter imprimitur vſq; ad vltimam immerſionem, cum etiam vltima

te

te proferuntur verba formæ: & eodē modo perficeretur essentialiter, si vna immersione fieret. Ideoque docet S. Gregor. Papa, quem refert, & sequitur S. Thom. q. 66. art. 8. quod *diuersis ex causis secūdum ordinationem Ecclesiæ, quādoque institutus est vnus modus quandoque alius*: ergo Christus Dominus reliquit Ecclesiæ potestatem variandi partes integrales sacramentorum: dummodo maneat essentia, quę substātia dicitur septem Sacramentorum, quæ ipse Christus immediatè instituit, & eorū partes essentiales formaliter, & specificè determinauit.

35 Bene video hæc argumenta euādi posse dicendo has differentias esse accidentales: quia S. Thomas dicto art. 8. ait, quod *modus ablutionis peraccidēs se habet ad Sacramentum*. Et eadem q. art. 5. ad 1. in fine ait, *quod autem additur*, Ego, *in forma nostra non est de substantia formæ, sed ponitur ad maiorem expressionem intentionis*. Non ergo est variatio partium integralium substantialium, sed solum variatio accidentalis. ¶ Deinde S. Thomas Ecclesiæ potestatem circa sacramenta solum extendit ad vsum, & solemnitatem variandam, vel addendam, nō vero extēdit ad partes substantialiter integrātes. Vnde 3. p. q. 64. ar. 2. ad 1. ait, *quod illa, quæ aguntur in sacramētis per homines instituta, non sunt de necessitate Sacramenti; sed ad quandam solemnitatem, quæ adhibetur Sacramentis ad excitandam deuotionem, & reuerentiam in his, qui sacramenta suscipiunt*.

Denique Concilium Trid. sess. 21. cap. 2. potestatem Ecclesiæ circa sacramenta agnoscit, *salua illorum substantia*: & non dixit: *Salua illorum essentia*: quasi indicans nedum partes essentiales; sed etiā partes integrantes substantialiter sacramenta debere manere immutatas.

36 Propter hæc, & similia, quæ possunt obijci, non proposui conclusionē vt certā, sed solum vt probabilem. Sed quia in multis exemplis allatis difficilè verificatur mutationem esse mere accidentalē, vt inductione constat in varietate rituum Ecclesiæ Græcæ, & Latinæ; ideò in doctrina conclusionis persistendo, ad primū dicitur, quod aliquid potest esse peraccidēs in ordine ad essentiam metaphysicè considerata, & potest esse per se physicè ad integritatem huius individui: vnde licet trina immersio non sit de essentia baptismi (liquidem validè confertur vnica mersione) tamen cum de facto conferatur trina immersione, & non causat vsque ad vltimam, omnes tres integrant substantialiter hoc Sacramentum, & ex eis integre fit.

37 Ad 2. dicitur, quod vt ex Philos. 5. Metaph. textu 15. docet S. Thomas 1. p. q. 29. art. 2. Substantia est nomen analogum: & quandoque sumitur pro essentia, & quandoque pro individua persona. Vnde cum vox transfertur ad entia artificialia, quādoque accipitur pro essentia, quādoque pro omnibus partibus integrantibus. Et ibi S. Thomas solū intendit, quod ly, *ego* non sit de essentia formæ baptismi, quia valet si non exprimatur: non tamen dicit, quod cum exprimitur, non integret substantialiter orationem: ideò ibi substantiam accipit pro essentia.

38 Qualiter etiam accipit Concilium Tridentinum, cum ambæ species sint de integritate substantiali sacramenti: & hāc variat Ecclesia in exercitio, & vsu, præcipiēdo quod à laicis sub vna tantum specie sumatur. Denique verissimum est illud, quod asserit S. Thomas, *quod illa, quæ aguntur in Sacramentis per homines instituta, non sunt de necessitate Sacramenti*: quia solū essentialia sunt de sacramēti necessitate; quamuis aliqua alia possint esse de eius substantiali integritate.

§. V.

Miraculosè possunt sacramenta variari: & dari eorum effectus sine illis.

39 DIco quarto, ex speciali Dei dispensatione aliquoties in Ecclesia sūt variatæ essentialiter formę, vel materiæ sacramentorū: & dati effectus sacramentorum sine ipsis Sacramentis. Patebit in speciali agēdo de singulis. Et q. 64. dub. 6. Pro nunc, prior pars probatur ex D. Th. q. 66. art. 6. docente, quod explicita inuocatio trium Personarū est de essentia Baptismi. Et tamen ad 1. ait, quod *ex speciali Christi reuelatione Apostoli in primitiua Ecclesia in nomine Christi baptizabant, vt nomen Christi (quod erat odiosum Iudæis, & Gentilibus) honorabile redderetur, per hoc quod ad eius inuocationem Spiritus Sanctus dabatur in Baptismo*. De quo ibi.

40 Deinde loquendo de Sacramento Confirmationis, docet S. Thomas q. 72. art. 2. ad 1. quod ad impositionem manus Apostolorum, & etiam ad eorum prædicatio-

cationem Sancti ſ descendebat plenitudo Spiritꝰ per fideles ſub viſibilibus ſignis. *Et ideo non erat neceſſaria ſenſibilis forma Sacramentalis, vbi ſenſibilia ſigna miraculoſè exhibebatur diuinitus.* Rationemque aſsignat art. 4. ad 1. *quia Deus poteſt effectum Sacramentum ſine ſacramento conferre. Et tunc non erat neceſſaria, nec materia, nec forma huius Sacramenti.* Et ſic probatur ſecunda pars.

41 Quam præterea probat S. Thom. q.64. art.7. docens de lege ordinaria ſolos homines eſſe miniſtros ſacramentorum: ſed miraculoſè etiam Angelos, quia *Deus virtutem ſuam non alligauit ſacramentis, quin poſſit ſine ſacramentis effectum ſacramentorum conferre*: nec alligauit Eccleſiæ miniſtris. De quo videatur Nizephorus lib. 11. hiſt. cap. 20. de S. Amphilochio, S. Antoninus 3.p.tit.24.cap.13.& S. Thom. in 4. diſt.5.q.2.art.3.q.2 vbi refert, quod templum S. Michaelis, quod per Angelos conſecratum eſt, iudicatum eſt non oportere per hominem conſecrari, vt legitur in hiſtoria Dedicationis S. Michaelis.

42 Afferunt aliqui ad priorem partē comprobandam, exemplū de Ordine Diaconatus: nam vt habetur in Concilio Florentino, confertur per libri Euangeliorū datione, cum verbis formæ. Et tamē cū Euangelia non erant ſcripta, plures Theologi docent interueniſſe ſpecialē Dei diſpenſationem, ad hoc vt ſine libro Euangeliorum validum conferretur Sacramentum. Ita Nuñō in additionibus ad 3. p.q. 37.ar.5.§. *Dubitatur*, in fol. ad 2.&3. Vazquez to.3.in 3.p.diſp.238.nu.43. & alij, quos refert, & ſequitur Trullench lib. 6. praxis ſacram. cap. vnico dub.2.n. 9. Hoc tamen eſt incertum, & ſuo loco examinā dum.

43 Sed contra priorem partē eſt argumentum: nam variata materia, aut forma eſſentiali alicuius rei, non manet eiuſdem ſpeciei: quia totum ex partibus eſſē tialiter conſtat, & eis variatis, non eſt idē eſſentialiter: nam ſpecies ſunt ſicut numeri, vt dicitur 8. Metaph. textu 8. cuius vna vnitate variata, cōſurgit noua ſpecies numeri. Sed eſt certum ſecundum fidem ſacramenta eſſe tantum ſeptem, vt diffinitur in Concilio Tridentino ſeſ.7.can.1. ergo eorum formæ numquam ſunt variatæ eſſentialiter.

Confirmatur ex dictis dub.2.§.3.nē pē; quod ſi Dei potētiam attendamus, nō eſt neceſſariū ad ſacramenti rationē, quod ſtabili lege ſit inſtitutum: nam potuit a Deo inſtituī pro vna vice tantum: ergo ſi de facto formæ ſunt diuinitus eſſentialiter variatæ, ſacramenta ſunt; vel fuerunt plura quam ſeptem: quia ſacramentū collatum in nomine Chriſti, & collatum in nomine trium perſonarum, habet formas ſpecies diſtinctas.

44 Reſpondetur in iſtis euentibus variari materias, vel formas diſtinctione qua ſi ſpecifica in eſſe rei; non tamen formaliter in eſſe ſigni: quia ad ſignificandam hāc eandem gratiam noſtrorum ſacramentorum peraccidens fuit quod aſſumerentur iſtæ res ſenſibiles, & hæc verba. Vnde ad aliud intentum docet Nuño q.72. art. 3. diffic.1. in fine, folio 382. quod ſi Chriſtus Dominꝰ permutaſſet materias, & formas ſacramentorum, ita vt baptiſmus perficeretur, vel vino, vel oleo, & alijs verbis, eſſet idem ſacramētum formaliter, quia eſſet ſignum inſtitutum, & eleuatum, & haberet eandem ſignificationem, & cauſali ratem reſpectu eiuſdem effectus ſacramē tali.

45 Sed inſtabis: nam diximus nu. 20. quod quando variatio materiæ, & formæ ſacramētorum eſt omnino materialis, eſt relicta determinationi Eccleſiæ, & valet ſacramentum vno, vel altero modo: ergo ſi Baptiſmus in nomine Chriſti, & Baptiſmus in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, non diſtinguuntur formaliter, & ſpecificè, ſed ſolum materialiter, & in eſſe rei, etiam rebus vt nunc, valebit ſacramentum in nomine Chriſti: cuius contrarium docet S. Tho. q.66.ar.6.

46 Reſpondetur, quod cum vt iā diximus ex Hugone de S. Victore lib. 1. de Sacram. par.9. cap.2. *Sacramenta ex inſtitutione ſignificant*: ſi vna res eſt inſtituta ad ſignificandum, & à Deo eleuata ad cauſandū erit vt pars ſacramenti, ſpecie diſtincta ab alia re, quæ nō eſt inſtituta, & eleuata, nec habet relationem ſigni, & cauſæ. Cum ergo Eccleſia non habeat poteſtatem excellentiæ, quam habet Chriſtus, ſi in ſacramentis aſſumat res, vel verba non inſtituta, non facit ſacramenta, quæ nunc ſunt; & ita nulla facit: quia non habet poteſtatem noua faciendi, nec horum partes eſſentiales immutandi. At vero Chriſtus, vel Deus eo ipſo quod nouam formā, vel materiam aſſumant, dant ei inſtitutionē; & eleuationem: vnde ſi aſſumant ad eandem ſignificationem, & ad eundem finē, non variant ſacramenta ſpecificè.

47 Præterquamquod, vt dicit S. Thomas

mas in 4. dist. 17. ad Anib. q. 3. art. 1. ad 2. *priuilegia specialia non faciunt legem communem.* Numerus sacramentorum, & quod effectus sacramenti non dentur sine Sacramẽto, sunt de lege communi diuina ad gubernationem Ecclesiæ, & sanctificãdos homines: Deus autem non alligauit virtutem suam sacramẽtis istis, vel ministris: ideòq; miraculosè potest dare alijs signis, & alijs ministris; vel per se ipsum sine Sacramento, & ministro.

§. VI.

Concordia Ecclesiæ Græcæ, & Latinæ in partibus essentialibus sacramenti Ordinis.

48 DIco vltimo, quamuis Deus Ecclesiæ non reliquerit potestatẽ in specie determinandi materias, & formas Sacramentorum: multis modis valet cõcordari ritus Ecclesiæ Græcæ in collatione Sacramenti Ordinis cum ritu essẽtiali Ecclesiæ Latinæ. Tres concordiæ modos doctissime proponit Mag. eruditissimus Grauina in Vindicijs Orthodoxis pro Sacramento Ordinis disp. 2. cap. 2. dubio 3. §. 3. eos summatim proponam, remittẽdo lectorem vt in proprio fonte aquã sapientiæ salutaris bibat: quia non est iste locus de singulis Sacramentis in particulari disputandi: quia id suo loco, Deo dante, præstabimus.

49 Primus modus, supposita illa sententia, quam S. Thomas, vt probabilẽ supponit; & mordicus defendit Ettius in 4. di stinct. 24. & alij relati dub. 10. n. 34. quod scilicet in ordinatione non sit necessarius tactus instrumentorum; sed sola eorũdem exibitio, vel ostensio, dum traditur potestas consecrandi: vt verbi gratia, si non traditur physicè calix in Ecclesia Græca, ostẽ datur tamen; & dum hæc sit accidentalis, non substantialis diuersitas, non est difficilè vtramque Ecclesiam conciliare in ritu ordinationis. Supponit ex D. Tho. 1. 2. q. 102. art. 5. ad 3. quod *consecrationi Pontificis, & Sacerdotum, respondet in nouæ lege Sacramentum Ordinis.* Et ad 8. explicat ceremonias veteris sacerdotij. Et Abulensis in cap. 29. Exodi ait illam manus impletionem Sacerdotu, cum dabatur eis, quod offerendum erat, fuisse omnino ceremoniam accidentalem.

50 Sic ergo probatur intẽtum: nam impositio illa manuum, quæ fit ab Ecclesia Græca cum prece mystica, iam in Altari existente hostia sacrificanda, apertè insinuat tunc initiandum aptari ad præcipuũ munus sacerdotale, nempè offerendi sacrificium, & victimam in altari præparatam, vt consecrandam connotat, respicit, designat, non secus ac traditio instrumentorum eandem materiam respicit in Ecclesia Latina. Eadem ergo materia vtriq; Latino, & Græco traditur: hoc solo excepto (quod pertinet ad situs positionem) quod victima offerenda est in altari in ritu Græcorum; in Latinorum vero initiatione est in manibus initiandorum. Sed hæc applicatio, aut diuersa locatio accidentalis: assignatio vero, vel designatio materiæ, quæ hic manus impositione victimam in Altari respiciente: ibi porrectione eiusdem in manibus existente, interuenit essentialis est. In substantia ergo satis, superq; conueniunt, & in accidentali differunt. Vnde S. Cyrillus lib. de ador cap. 13. ait. *Presbyteris concreditum est altare, & quæ intra velũ continentur.* Et Theodor. de vitis Sanctorum c. 13. & 15.

51 Secundus dicendi modus procedit suppositа opinione S. Thomæ (quæ securior, & probabilior, & communior est, vt diximus dub. 10. n. 21 & 34.) quod contactus physicus materiæ requiratur: nã etiam si initiandus non tangat physicè materiam, seu instrumenta, tangit tamen altare, vbi sunt instrumenta cum hostijs: dũ enim Sacerdos flexis genibus adorat ante altare, iuxta S. Dionys. de Eccles. hier. cap. 5. hoc ipso simul altare contingere dicitur, *quod illi concreditur*, ex S. Cyrillo, & Theodoreto, quasi possessionem eius accipiẽs, vt in eo circa instrumenta sacrificaturus suam exerceat potestatem hostias offerendo, quæ illic sunt præparatæ. Satis autem est ad possessionem, etiam physicã, & realem, si ponendo pedem in fundo, etiam si manu non tangat territorium, nec omnes glebas pede percurrat, quis inuestiturã recipiat. Quin quod expressè, vt dicitur in Euchologio Græco, dum manus Sacerdoti initiando imponitur, tactus altaris interuenit. Sic enim dicitur. *Qui vero ordinatur, fronte incumbens sacræ aræ, vtrumque genu flectit. Diacono vero clara voce dicente*: attendamus: *Statim Pontifex impositа manu vna cum pallio, clarâ voce enunciat: Diuina gratia, quæ semper infirma curat, & quæ desunt, supplet, promouet N. venerabilem Diaconũ in Presbyterum, &c.*

52 Nec insolens videri debet, si tactus ille sit circa altare, non circa instrumenta:

ta:nam cum affinia,& connexa sint mensa sacra,& instrumēta,bene cōstitit;quod tactus ille,qui est immediatus circa altare,sit mediatus circa instrumenta. Et sicut si daretur casus in Latina Ecclesia, quod poneret Episcopus instrumenta super altare portatile,seu paruam aram,eamque sic exiberet initiando, reuera sacraretur quis sacerdos,dummodo aram tangeret, quia tactu mediato tangeret instrumenta: non secus ac tangens pedē calicis,nec tangens patenam,patenam quoque, quæ superponitur calici,tetigisse dicitur: imò & vinum, tangendo calicem (quod docent Soto in 4.dist.24.q.1.art.2.§. *Vnum autē*, in fine. Victoria,Armilla,& Ledesma, & alij,quos refert,& sequitur Diana par. 2. tract.16.seu 2.miscellaneo resol.3.& alijs locis relatis dub.10.nu.34.) Ita tangente Græco magnam aram,vbi instrumēta posita sunt,instrumenta quoque physicè eū tangere intrepide asserēdum est.Et sic saluatur S.Thomæ doctrina,cuius lumini ac tribuo (inquit Grauina)si quid in hoc pūcto assecutus sum meditando,cuius in doctrina legendo loco citato ex 1.2.q.102. art.5.(non primo vt aliqui codices mendose citant) ad 8.saltim motiuum suppeditauit,& alijs vt dicat meliora.

53 Tertium dicendi modum proponit n.17.dicens.Sacramentum Ordinis a Christo forte sic institui potuit,vt per vnam actionem,nēpè impositionem manuum cum prece mystica,& per alteram, puta per extensionem manuum cum instrumentorum traditione cōferri illud posset.Et tūc quod efficiunt Græci in sola manus impositione,informante eam sacramentali forma,efficiunt Latini per illam actionem extensionis manuum cum porrectione instrumenti.Explicat exēplo Sacramenti baptismi,quod iuxta S.Thom. 3.p.q.66.art.8 potest perfici vna immersione,aut tribus.Cū hoc discrimine,quod vnica,vel trina immersio ordinationi Ecclesiæ est relicta.At in Ordine vterque modus (vt saluemus immediatam Christi institutionem) à Domino designatus est determinatè,vt vno symbolo,vel altero, vna actione,aut pluribus actionibus Ordinis Sacramentum perficeretur. Id colligit à posteriori ex diuersarum Ecclesiarū diuerso ritu. Et deduci aliqualiter potest ex Christi facto,& Apostolica traditione. Ex facto,dum Saluator sub symbolis sacris Apostolos ordinauit:& ex Apostolica traditione de mandato Christi,& manuum impositione præscribente: nec enim id sibi vindicare poterant, vt remouerent Apostoli visibilia signa ad causandam gratiam.

54 Ex nostris assertionibus duo alij modi concordiæ eliciuntur. Ex quarta quidem posset dici,id quod respondet Capreolus in 4.dist.8.q.1.ad 3.Durandi contra 6.folio 90.loquendo de consecratione Calicis,quod *si Græci vere conficiunt,hoc est ex speciali consilio,& virtute,seu dispensatione Spiritus Sancti:sicut Apostoli aliquando baptizabant in nomine Christi.* Quod & tenet ibi Deza Hispalensis:& Thomas Hurtado to.2.tract.vlt.resol.8.§.4.n.393.Potestque fundari hæc dispensatio in perpetua traditione illius Ecclesiæ, in qua floruerunt Sanctissimi,& doctissimi viri:& de S.Basilio refertur,quod Liturgiam Missæ Angelo reuelante scripsit. Formæ autē Sacramentorum potissimè innotescūt Ecclesiæ ex Apostolica traditione. Vnde S. Thomas q.64.ar.2.ad 1.loquendo de formis Sacramentorū,ait.*Et licet non sint omnia tradita in Scripturis:habet tamen ea Ecclesia ex familiari Apostolorum traditione: sicut Apostolus dicit 1.ad Corint.11.Cætera,cū venero,disponam.* Et q.78.art.3.ad 9.Sicut enim Latini à D.Petro,ita Græci,à D.Mathæo,& D.Marco suam formam didicerunt.

55 Sed quia Soto in 4.dist.11.q.1.artic.3.§. *Secundo ad idem*,ait,quod *hoc profectò est ad libitum loqui*: de quo iterum infra q.78.Ideò melius est recurrere ad doctrinam tertiæ conclusionis,iuxta quam Ecclesia potest variare partes substantialiter integrantes sacramenta,dummodo maneant saluæ partes essentiales. Cui ergo difficilè vilum fuerit,quod differentia inter ritus Græcos,& Latinos est mere accidentalis,concedat esse differentiam substantialem;dum tamen neget esse differentiam essentialem:alioquin non essent vbique eadem sacramenta: cum tamen vna sit fides,vnum baptisma,& sic de reliquis sacramentis.Et sic habebit quatuor (si vltimus nō distinguitur ab alijs) vel quinque modos,quibus obstruat ora hæreticorum, quin concedat potestatem excellētiæ circa sacramenta,alij de facto competere,quam Christo Domino.

DVB.

DVBIVM XIV.

Vtrum liceat aliquid addere verbis, in quibus consistit forma sacramentorum?

§. I.

Essentialis variatio impedit sacramentum; secus vero accidentalis.

1 Dico primo, quælibet additio, vel diminutio in formis sacramentorũ, quæ ipsarum essentiam variat, tollit valorem sacramenti; secus verò illa, quæ solũ est accidentalis. Prior pars sumitur ex Cõcilio Nizæno 1. can. 19. iubente Paulianistas, si ad Ecclesiam reddeant, iterum baptizari, quia mutabant essentialiter formã Baptismi, vt docet Innocẽtius 1. epist. 22. c. 5. Secunda verò pars sumitur ex Conc. Florent. relato dub. 13. n. 30. nã hac ratione declarat validũ baptismũ cõferri in Ecclesia Græca, quia forma non differt essẽtialiter à forma Latinorũ. Similia docent Zacharias Papa cap. *Retulerunt, de Consecr.* dist. 4. & S. Aug. lib. 6. de Baptismo. c. 25.

2 Vtraque pars colligitur ex iæpè dictis, quia sicut res naturales consistere nequeũt sine forma; ita nec res artificiales eę dẽ perseuerant, si amittant formã, qua cõstituũtur in genere artis: sed formæ sacramentorũ sunt formaliter determinatæ iure diuino: ergo si illæ omittantur, non cõsistit validum sacramentũ. Sicut autem in naturalibus, & in artificialibus, salua essẽtia rerũ, variari possũt accidentia; vel quę ad integritatẽ, vel quæ ad decorem, aut ad ornatum pertinent: ita pariter in sacramentis potest esse (inuariata essentialiter materia, & forma à Christo Domino instituta) aliqua variatio, quæ nõ noceat, nec destruat essentiam sacramenti.

3 Sed obijcies: nam qui variat addendo, vel minuendo in materia, vel forma sacramenti, aut vtitur forma à Christo instituta; aut non? Sed alia ab ipso inuenta, vel ab Ecclesia particulari. Si vtitur forma à Christo instituta, nec substantialiter, nec accidẽtaliter mutat materiam, & formam sacramenti: quia iam diximus hanc determinationem, non esse materialem, & physicam; sed formalem, & quæ non est eiusdem rationis in omnibus sacramẽtis. Si vero vtitur forma, aut materia, quę formaliter non continentur sub institutis a Christo, variatio erit essentialis: ergo nũquam dabitur casus, in quo verificetur, quod sit additio, vel diminutio materiæ, aut formæ à Christo institutæ, & sit variatio accidentalis.

4 Respõdet Lugo disp. 2 sec. 6. n. 105. quod quando dicimus aliquando mutari formam, vel materiam solum accidentaliter, debet intelligi facta comparatione ad vsum, vel ritũ communem nostræ Ecclesiæ, cui se accidentaliter opponeret, qui omitteret. v. g. particulam, *enim*, vel particulam, *ego*, in forma absolutionis, vel aliud simile. At vero respectu Christi vix inuenitur aliquid, ab ipso determinate institutum ex parte materiæ, vel formæ sacramentorum, quod non pertineat ad valorem, & substantiam sacramenti: nam Christus pariter instituit panem fermentatum, vel azimum; alioquin peccarent, qui omitterent: & ipse non præcepit vt apponeremus particulam *enim*, & sic de alijs.

5 Sed contra hoc est: nam q. 74. ar. 4. docet S. Thomas Christum instituisse Eucharistiæ sacramentum in pane azimo: & tamen illa variatio non est essentialis. Deinde ibi art. 6. docet S. D. Christum instituisse idem sacramẽtum in vino aqua permixto. Quod approbatur in Cõcilio Tridentino sess. 22. cap. 7. ex Patrum communi sententia. Et tamen artic. 7. ostendit S. Thomas, quod appositio aquæ non est de necessitate sacramenti: quod Concilium pariter docet: ergo in materia à Christo instituta habet locum variatio accidentalis.

6 Tertio, Christus instituit pro materia essentiali Eucharistiæ panẽ triticeum: ideoque non valet consecrari panis ordeaceus: quia materia mutatur essentialiter, si communiter amittit rationem, & nomen eius rei, quam Christus instituit vt essentialem, vt docent Suarez disp. 2. sec. 4. §. *vt vero*, & recentiores communiter. Si vero pani triticeo admisceantur pauca grana ordei, vel alterius speciei, quæ non soluant, nec multum corrumpant panem triticeum, est mutatio accidentalis. ¶ Pariter Christus pro materia Calicis instituit vinum vitis; cui essentialiter opponitur acetum, vel quod speciem variat: at vero mustum opponitur accidentaliter, & non essentialiter: alioquin in casu necessitatis non liceret mustum consecrare: cuius contrarium docet Iulius Papa, vt refert, & sequitur S. Thomas q. 74. art. 5. ad 3.

Quinto, id clarius cernitur in formis sacramentorũ à Christo institutis, quia possunt variari essentialiter peruertendo sensum; vel accidentaliter miscendo extranea, aut impertinentia, aut interrũpendo,

vel variando vnam, vel alteram ſyllabã, quæ ſenſum non tollat, vt patet ex D.Th. art.8.

7 Sexto eſt ratio à priori, quia ſacramentum à Chriſto inſtitutum, ſicut & omnia compoſita ex materia, & forma, & habet prædicata eſſentialia, & habet partes integrantes, & habet accidentia, & circunſtantias, quæ pertinent ad integritatem, decorem, & perfectionem accidentalem: & quamuis inſtitutio, & determinatio primario, & principaliter cadat ſuper ſubſtantialia: tamẽ ſecundario, & ex conſequenti etiam ſecundum quid extenditur ad accidentia pertinẽtia ad decorem ſacramenti, cum iſta entia artificialia, ſicut & naturalia, non ſint penitus in ſtatu accidentali immutabili.

8 Argumenta contraria probãt, quod concedimus, & verum eſt, quod in ſacramentis ſunt aliqua accidentalia, quæ Chriſtus non inſtituit, nec ex eius inſtitutione habentur; vt illa particula *enim*, & ly *ego* in abſolutione: & alia, de quibus ait S.Tho. q.64.ar.2.ad 1. *quod illa, quæ aguntur in ſacramentis per homines inſtituta, non ſunt de neceſſitate ſacramenti: ſed ad quandam ſolemnitatem, quæ adhibetur ſacramentis ad excitandã deuotionem, & reuerentiam in his, qui ſacramẽta ſuſcipiunt*: Vnde mutationes accidentales non omnes opponuntur cum inſtitutione Chriſti; nec omnes, quę cum illa opponuntur, ſunt eſſentiales. Ideoque recte nobiſcum docet Bernal diſp.6.ſec.2.§.1. à n.6. vſque ad 13. illam mutationẽ eſſentialem eſſe, quæ verſatur circa illud quod ſacramento eſſentialiter conuenit, vt omnes admittũt: illam vero eſſe accidentalẽ. quæ verſatur circa id quod ſacramento accidẽtaliter debetur. Siue enim ex Chriſti, ſiue ex Eccleſiæ inſtitutione debeatur, vere, & re ipſa debetur; eiuſque omiſsio, vel alteratio mutationem affert accidentalẽ. Iam etiam diximus dub.13.§.4.dari poſſe mutationem ſubſtantialem, quæ maior eſt quam pure accidentalis, ſed non eſt eſſentialis, ſiue reſpectu inſtitutionis Chriſti, ſiue reſpectu eorum, quę Eccleſia determinauit.

§. II.

Quando ſit eſſentialis variatio?

9 Dico ſecundo, cognoſcetur mutationẽ eſſe eſſentialem, quando corrumpitur ſignificatio formæ: ſi vero ſeruatur eadem ſignificatio, quãuis nõ ita expreſſa, nec ordinata, erit mutatio accidentalis. Hæc eſt regula S.Thomæ ar.8. & in 4.diſt. 3.q.1.ar.2.q.2.& 3. communiter recepta à Theologis. Probaturque ratione S.Auguſt. & S.Tho. nam ſacramenta ſunt fidei proteſtationes: fidem autem non proteſtamur per voces, niſi ratione ſignificationis: & quia hæc eſt eadem apud omnes, valida ſunt ſacramẽta in quacumque lingua proferantur: alioquin ſolum eſſent valida in lingua Hebræa, vel Siriaca, in qua Chriſtus loquutus eſt. Ergo variatio ſenſus, eſt variatio eſſentialis: variatio vero linguæ, vel integritatis verborum, vel ordinis, vel aliorum in quibus diſcordatur à praxi recepta Eccleſiæ, erit accidentalis, quia non tollit veritatem ſacramenti.

10 Eſt tamẽ hæc variatio illicita, quia contra decorem, & decentiam ſacramentorum: & contra mandatum, vel conſuetudinem Eccleſię. Imo quandoque poteſt eſſe peccatũ mortale pro dignitate ſacramenti, & pro maiori, vel minore in ordinatione, quæ reperitur in variatione accidentali. Quæ maior in ordinatio non eſt attendenda ex rebus, & verbis materialiter ſumptis; ſed vt magis, vel minus conducit ad myſterium repræſentandum. Vnde pauciſsimæ aquę admixtio in ſacramẽto, ſeu ſacrificio Miſſæ, obligat ſub mortali, vt latius q.74. In particulari autem determinare, quando ſit mortale, vel veniale, iudicio potius prudẽtum arbitrandum, quam certa regula conſtituenda, dixit Soto in 4.diſt.1.q.1.ar.8. §. *Si autẽ ſciſciteris*. De quo Nuño ar.8.difficul.3. Addit Soto quod cõtemptus ratione tenuitatis materiæ, poteſt eſſe venialis. Quod & docet Caietanus in Summa ver. *Cõtẽptus*, & alij quos refert, & ſequitur Diana 3.p.trac.6. reſol.72.& Cabrera ar.8.diſp.2.n.2. apponens exẽplũ in illo, qui omitteret illã particulam, *enim*, in cõſecratione calicis. Sed id examanabitur infra q.78.

11 Præterea exẽplis fit manifeſta cõcluſionis doctrina. Siquis enim baptizaret: *In nomine Patris maioris, & filij minoris, &c.* nõ perficeret ſacramẽtum, vt dicit S. Th.ar.8.nã filius minor in ſubſtãtia, & Patri nõ cõſubſtantialis non eſt verus Filius Dei; ſed cõfictus ab Arrianis. Si autẽ adderet: *In nomine Patris, qui miſit filiũ; & in nomine Spiritus Sãcti*: valeret Baptiſm', quia exprimũtur explicitæ tres perſonæ Sanctiſsimæ Trinitatis. Et clarius eſt, quod valeret in alio S. Th. exẽplo: *Ego te baptizo in nomine Dei Patris omnipotentis, & filij eius vnigeniti, & Spiritus Sancti Paracliti.*

12 Quamuis autẽ, vt notat D.Th. nõ referat

referat vtrũ talis additio fiat in principio, vel in medio, vel in fine: nã omnibus iſtis modis aliquãdo deſtruitur, & aliquãdo ſeruatur idem ſenſus formæ. Tamẽ vt additio, quæ eſt in fine, deſtruat ſenſum, oportet vt ſit determinatio præcedẽtis propoſitionis, faciẽs vnũ prædicatũ cum prædicato illius: nã ſi totaliter ſit noua propoſitio, poſſet hæreſim cõtinere, retenta veritate prioris propoſitionis: & tũc nõ obſtaret veritati ſacramẽti. Vt patet in exẽplo D. Th. de illo qui in forma baptiſmi addit B. Virginẽ: nã ſi addat vt vnã diuinarum perſonarũ, nõ perficitur ſacramẽtũ. Secus ſi ſolum addat Sacratiſsimæ Mariæ inuocationẽ, vt baptizatus eius precibus iuuetur. E contra, ſiquis diceret: *Hoc eſt corpus meũ phãtaſticũ*: nõ valeret ſacramẽtum: eo quod tota propoſitio eſt falſa; niſi ex intẽtione proferẽtis propoſitionẽ finiret in ly *meu*: nã determinatio adueniẽs non valeret impedire veritatẽ propoſitionis, nec tollere cõſecrationẽ iam factã: ſicut etiam eſſet valida dicendo: *Hoc eſt corpus meum, quod eſt phãtaſticũ*: quia ſunt duæ categoricæ, & veritatẽ primæ nõ valet impedire falſitas ſecũdæ: niſi proferẽs pervertat intẽtionẽ, & ſumat per modũ vnius, & ad hoc alliget ſuam intentionem.

13 Similia exẽpla mutationis accidẽ talis habemus in detractione, quãdo non bene pronũciantur vltimæ ſyllabæ: vt ſi loco de ly *meum*, dicatur *meun*: vel loco de ly *calix*, dicatur *calis*: valet enim cõſecratio. Imo aliquãdo ſine omni peccato poteſt hæc variatio cõtingere: quia Hiſpani ægre proferimus m, in fine, &, t, poſt, ſ, vt admonet Soto. Et alij vix poſſunt, x, proferre. Pro his & ſimilibus extat celebris deciſio Zachariæ Papæ cap. *Retulerunt, de Conſecratione*, diſt. 4. vbi de quodã ignaro linguæ Latinę, baptizãte *in nomine Patria, & filia, & Spiritu Sãcta*! Reſpõdit Põtifex nõ debere ab illo baptizatũ, nec poſſe denuo baptizari: *Non poſſumus* (inquit) *conſentire vt denuo baptizetur*. Et tamen ſi nomina abſolute ſumerẽtur, eſſet variatio eſſentialis: nã *Patria*, nõ *Patrem*; ſed nomẽ loci natiuitatis ſignificat: & tamen, quia prout pars illius loquutionis corruptæ, accipitur pro Patre æterno; ideo validum fuit ſacramẽtũ. Et hoc (vt inquit Caietanus art. 7. in fine) valde notadũ eſt pro caſibus occurrẽtib⁹ in corruptione formarũ ſacramentorũ, vel ex feſtinatione, vel ex balbutiente lingua, vel ex aliquo alio accidẽte. ¶ Imo idẽ cẽſet Soto ar. 8. §. *Sed rogas*. Etiã ſi de induſtria quis corrupte proferret formã: niſi vellet ſignificare Deum habere filiã fæminã: quia exprimẽs, & intẽdens inducere hæreſim, validũ nõ perficit ſacramẽtũ, vt ibi Summus Põtifex Zacharias docet illis verbis: *Stulte, qui baptizauit, non errorem introducens, aut hæreſim*.

14 Dico tertio, quod dictũ eſt de additione, vel diminutione, pariter procedit de interruptione, vel trãſpoſitione verborũ: nã ſolæ illæ, quæ retinẽt ſenſum verborũ, & intentionẽ, nõ tollunt veritatẽ ſacramẽti. Quãuis vt plurimũ noſtrũ fiant iſtæ variationes ſine peccato mortali, vel veniali. Licet in aliquo euẽtu repẽtino ſine omni peccato fieri poſsint. Sumitur ex D. Th. ad 3. & Caietano, & Soto ibidẽ. Interpoſitio aliquãdo fit ſine vllis verbis, ſed ſolo ſilẽtio intermedio: aliquãdo vero miſcendo extranea verba, vel tuſim, vel aliquid huiuſmodi, vt notat S. Th. in 4. diſt. 3. q. 1. ar. 2. q. 4. ad 1. & 2. & quia rationibus, & exẽpliis allatis, vel ſimilibus facile cõſtat concluſio, non oportet in ea comprobanda immorari.

§. III.

De mutatione facta intentione introducendi nouum ritum.

15 Dico 3. Mutatio formæ retinẽs ſenſũ ſubſtãtialẽ, quãuis fiat intentione introducẽdi nouũ ritũ, nõ obſtat veritati ſacramẽti: licet peccet miniſter habẽs talẽ intẽtionẽ. Ita Paludanus in 4. diſt. 3. q. 1. n. 15. Durãdus q. 2. n. 4. Martinus Ledeſma 1. p. 4. q. 1. ar. 7. Soto q. 1. ar. 8. Nuño q. 60. ar. 8. diſc. 2. Araujo dub. 4. pũcto 3. Cabrera diſp. 1. n. 7. Serra, & alij. Vazquez diſp. 129. cap. 6. & 7. Lugo diſp. 2. ſec. 6. n. 116. Suarez diſp. 2. ſec. 5. Bernal diſp. 6. ſec. 3. §. 2. Trullench. lib. 1. cap. 2. dub. 3. n. 10. & alij cõmuniter. Quãuis autẽ pro ſententia cõtraria citet Vazq. n. 83. S. Antoninũ, Ricardũ, Aliacẽſẽ, Adrianũ, Gabrielẽ, & Marſiliũ: Tamen omnes iſti imitati ſũt modum loquẽdi Zachariæ Papæ, & S. Th. quos oſtẽdemus à nobis non diſſentire; & ideo aſſertio eſt cõmunis recentiorum, & antiquorum.

Probaturque primo, quoties ponuntur omnia eſſentialiter requiſita ad ſacramentum, validum eſt, cum nil eſſentiale deſit, & ſine accidentalibus valeat reperiri. Sed cũ intentione introducẽdi nouũ ritũ, poſſunt poni omnia eſſentialia ſacramẽti: ſi quidẽ Conciliũ Florentinũ in decreto Eugenij Papa, ſolum docet quod ſacramẽta tribus perficiuntur, videlicet, rebus tãquã

materia,& verbis tanquã forma,& perſona miniſtri cõferentis ſacramẽtũ, cum intentione faciẽdi, quod facit Eccleſia. Quæ intẽtio adeſſe poteſt ſimul cũ intentione introducẽdi nouũ ritum; quia iſtæ duæ intentiones non pugnant ex obiectis. Ergo praua illa volũtas variandi ritũ ſuæ Eccleſiæ non deſtruet valorem ſacramenti.

16 Præterea probatur inductione: nã Græci mutant noſtrã formã Baptiſmi, & Euchariſtiæ,& Ordinis: & eorũ plures arbitrãtur nos invalide baptizare; nec vere conſecrare; nec rite ſacerdotes ordinare: quod eſt intendere in ſuis ſacramẽtis nouũ ritum ſubſtãtialem inducere: & tamẽ non ideò eorũ ſacramẽta cẽsẽtur invalida in Eccleſia Latina. Nec de hoc reprehendũtur, aut admonẽtur in Concilio Florẽtino in decreto vnionis: ergo præciſe ex vi intentẽtionis introducẽdi nouũ ritum, non invalidatur ſacramentum.

17 Inter ipſos etiam Catholicos, etiã Latinos, ſunt plures opiniones circa verba ſacramentorũ, quæ nã ſint de eſſentia, vel de ſubſtãtiali integritate ſacramẽti. Et quãuis verba apponeret, quæ in re nõ sũt neceſſaria, exiſtimans eſſe neceſſaria, & intendens introducere ſuã falſam exiſtimationẽ, quod talia verba sũt de neceſsitate ſacramenti; nõ ideò dubitatur de eius valore: Ergo valori ſacramenti nõ obſtat intentio inducendi nouum ritum, ſi cætera requiſita adſint.

18 Sed contra hanc aſſertionem videntur eſſe verba D. Th. qui in principio ar. 8. vniuerſaliter aſſeruit in iſto caſu non perfici ſacramentũ defectu debitæ intentionis: quia introducens nouũ ritũ nõ ſeruat legitimam Eccleſiæ intentionem.

Reſpõdetur cũ Soto in 4. diſt. 1. q. 1. ar. 8. §. *Ad hoc*, & §. *Sed tunc*, quod S. Th. tam art. 8. quã art. 7. ad 3. & in 4. Sent. diſt. 3. q. 1. art. 2. nõ negat ſimpliciter, & abſolutè perfici ſacramentũ: ſed adhibuit moderamẽ dicendo, quod *non videtur*, ideſt, non præſumitur quantũ eſt ex vi illius volũtatis, quod habeat intẽtionẽ. Vnde niſi aliũ de conſtaret de intentione, arguitur ſatis vehementi præſumptione, quod vt plurimũ nõ perficit ſacramentũ. Abſolutè tamen poteſt retinere intentionẽ ſubſtãtialẽ, adhuc cũ vult errorẽ in ritu inducere; quia ſuppoſita ignorãtia, illæ voluntates ſimul poſſunt eſſe in eodem. Imò etiã ex certa ſcientia quis poteſt habere rectã intentionẽ faciendi, quod facit Eccleſia, & prauã voluntatẽ introducẽdi nouũ ritũ; quia vtriuſq; volũtatis obiecta ſunt diſtincta, & nõ incõpatibilia: primæ enim intẽtionis obiectũ eſt verũ perficere ſacramẽtũ iuxta Chriſti inſtitutionẽ, quæcũque ſit illa: ſecũda verò intẽdit ex parte ſua adijcere, vel introducere nouum ritum.

19 Secũdo opponi poteſt decretũ relatũ Zachariæ Papæ, cap. *Retulerunt*, de *Conſec.* diſt. 4. ibi enim ideò definit valere baptiſmũ *in nomine patria, & filia, &c.* quia baptizans noluit introducere errorẽ, aut hæreſim; ſed fuit ex ignorãtia Latinæ linguæ: Ergo à cõtrario, ſi ſcienter ex intentione peruerſa introducendi errorem, vel nouũ ritum illo modo variaret formã, eſſet invalidum ſacramentũ iuxta Põtificis deciſionẽ. ¶ Propter hanc Papæ authoritatẽ, Soto vbi ſupra, & Serra art. 8. §. *Aduertendũ*, & alij limitãt cõcluſionẽ docẽtes procedere eius doctrinã quãdo ritus permittũtur ab Eccleſia noſtra, quia tũc ſeruatur intentio Catholicæ Eccleſiæ. Si verò noſtra Eccleſia illos ritus execraretur, eõdem naretque, profecto Græci non verè perficerent ſacramenta; quia illos ritus inducẽtes intentioni Eccleſiæ aduerſarentur.

20 Si hoc adduceretur vt ſignũ ad præſumẽdũ de intẽtione miniſtri, verũ diceretur. Sed tamẽ in rei veritate, etiã ſi ritus nõ tollerẽtur à noſtra Eccleſia, militãt rationes factæ. Vnde etiã ſi ritus improbentur ab Eccleſia, ſi eſsẽtialia materiæ, & formæ, cũ debita intẽtione apponãtur, validũ perficitur ſacramẽtũ. Sicut validũ eſſe Baptiſmũ ab Arriano collatũ, docet Siricius Papa epiſt. 1. c. 1. Deinde prohibitio, vel permiſio Eccleſiæ, aut eſt ex inſtitutione Chriſti circa eſſentialia ſacramẽti? In quo caſu nõ loquimur, quia ſupponimus, quod ſine materia, & forma à Chriſto inſtituta, & ſine intẽtione nõ valet ſacramẽtũ. Aut prohibitio, vel permiſio eſt ſolũ circa integralia, vel accidẽtalia, quæ nõ sũt de eſſentia, & neceſsitate ſacramenti? Et iſte eſt caſus noſtræ cõcluſionis. Sed tamen prohibitio ſolũ faciet, quod ſit peccatum velle opponi ſtatuto Eccleſiæ; nõ tamen faciet quod non valeat ſacramentum, cũ Eccleſiæ à Chriſto non ſit commiſſum eſſentiam ſacramentorum variare.

21 Aliter diſtinguit Bellarm. lib. 1. de Sacramentis cap. 21. prop. 2. notab. 5. dicens, quod ſi miniſter intendat inducere nouum ritum eſſentialem comparatione totius Eccleſiæ Chriſti, non conficit verũ ſacramentum. Bene tamen ſi ſolum inducat errorem reſpectu alicuius particularis

Eccle-

Ecclesiæ, quam ipse putat non esse Ecclesiam Christi.

Hanc doctrinam (Authoris suppresso nomine) impugnant Vazq. disp. 129. c. 6. n. 93. & Bernal disp 6. n. 54. quia si adest intentio faciendi, quod facit Ecclesia Christi, & forma essentialis profertur super debitam, seu à Christo institutam materiam, semper variatio est accidentalis; & verum perficitur sacramentum; quidquid ipse erret, aut intendat introducere. Ergo quod Ecclesiæ ritus sit istius, vel illius Ecclesiæ est differentia accidētalis ad intentum.

22 Duobus alijs modis respōderi potest. Primo cum Nuño ar. 8. diffic. 1. conc. 4. & ad 1. Cabrera disp. 1. num. 10. Suarez disp. 2. sec. 5. conc. 2. Trullench. n. 10. & alijs, quod quando mutatio formæ reddit ambiguam significationem; tunc maxime ex intentione ministri determinādū, quid velit significare, & si vellit inducere errorem, non perficitur sacramentum, vt diffinit Summus Pōtifex, quia adiuncta illa intentio verbis ambiguis destruit sensū essentialem formæ. Nec obstat, quod in casu Pontifici proposito apud audientes non esset ambiguitas, quia id erat peraccidens, sumpta occasione ex communiter contingentibus in consueta forma baptismi: nam voces illæ ex se ambiguæ erant, & satis expressiuæ erroris; & sic cum illa intentione non perficerent sacramētum: illud tamē perficiunt Arriani, si in forma, qua vtuntur errorem non exprimant.

23 Secundo respondet Petrus Ledesmato. 1. Summæ trac. 1. cap. 1. post. 10. cōclusionē, in illo casu sacramētū futurū invalidū, nō defectu intentionis, sed defectu formæ, quia illa verba hac intentione prolata satis exprimunt errorē contra significationē essentialē. Idē sequitur Vazquez cap. 7. n. 101. dicēs sacramētū fore nullū, quia parua intentio ministri est contra substantiā formæ, hoc ipso quod illud vult per illas voces denotare, & hanc intētionem aliquo modo vocibus ipsis exprimit: & ideo etiā pugnat cū intentione Ecclesiæ essentiali, & cū forma, in qua ex intētione Ecclesiæ, nō filia (quæ in Deo nō est) sed filius Dei verus esset invocādus.

Apponit exemplum Lugo disp. 2. sec. 6. n. 114. Nam si consecrans hostiam diceret: *Hic est corpus meum*; significans per illud *Hic*, aduerbialiter sumptū, merā præsentiā localē, destrueret verū sensum formæ significantis transubstantiationē; & perconsequēs nō cōsecraret. Si vero illud *Hic*, ponat tanquā pronomen ignorātia, mutādo genus neutrū in masculinū, verè consecrat, quia non procedit ex errore destruente verum sensum formæ. Rectè ergo iuxta subiectam materiā respondit Pōtifex, quia intentio inducēdi errorem exprimendo aliquid contra sensum essentialem formę, tollit valorem sacramenti: ex quo non licet colligere propositionē vniuersalē, nec leuiter à Pōtifice insinuatam, quod mutatio, vel additio cū intentione introducendi errorem quēcūque, impediat valorem essentialem sacramenti.

§. IIII.

De mutatione cum errore, dubio, vel opinione falsa.

24 DIco quarto, quādo minister errat, vel opinatur falso aliquid esse de essentia formæ, quod reuera no est; vel nō esse, quod reuera est: vel errat circa significationē vocum, aut circa personā, cui cōfert sacramentū; potest esse validū, si minister ad hoc nō coarctet, nec alligat suam intentionē. Imò si aliud ipse nō determinat, censendus est nō voluisse coartare, validūque perfecisse sacramentū, in re que apposuisse ea, quæ apponi debēt iure diuino. Tota assertio videtur cōmunis Theologorum: quamuis enim in contrariū citentur Scotus in 4. dist. 3. q. 2. Durandus, Adrianus, & alij. Tamen intelligendi sunt iuxta secundam partem assertionis, quia quando minister coartat intentionē ad vnam opinionē, casu quo illa sit falsa, non adest intentio faciendi, quod facit Ecclesia. Quod autem hæc intentio ita limitata non debeat præsumi de Catholicis, cōstat, quia nec in hæreticis communiter talis restricta Intentio reperitur.

25 Prior vero pars assertionis probatur rationibus tertiæ conclusionis. Deinde, quia totaliter ignorans significationes vocum potest valide conficere sacramenta: ac proinde scientia, vel error priuatus non tollit generalem intentionem. Præterea, opiniones multæ sūt circa materias, & formas sacramentorum: & tamen de eorum valore non dubitamus, dum essentialia à Christo instituta adsint. Denique, valide consecrantur formulæ, de quibus actu non cogitat sacerdos; dum habeat intentionem consecrandi materiam præsentem: ergo pariter in alijs casibus priuatus error, vel existimatio non tollit generalē intentionem faciendi, quod ex Christi in-

ſtitutione facit Eccleſia: & ideò valet ſacramentum.

26 Dico quinto, quãdo eſt dubium rationabile de invaliditate formæ, debet iterum proferri ſuper materiam; non quidem abſolute; ſed ſub conditione. Ita diſponit Alexander 3.cap.2.*de Baptiſmo, & eius effectu*, dicens. *De quibus dubium eſt, an baptizati fuerint, baptizentur his verbis præmiſſis: ſi baptizatus es, non te baptizo: ſed ſi nondum baptizatus es, ego te baptizo, &c.* Et ratio eſt clara, quia ſic occurritur incõuenienti, ne anima careat fructu ſacramẽti, ſi reuera non receperat ſacramentum: & ne iteretur ſacramẽtum non iterabile, ſi reuera iam erat perfectum. Non eſt autem neceſſarium conditionem exprimere, niſi quando dubium adſtantibus eſt notum; quia ſic vitatur ſcandalum, ne arbitrentur miniſtrum iterare ſacramenta nõ iterabilia; vel ſuper eandem materia bis formam proferre. Quando autem dubiũ non eſt adſtantibus notum, ſufficiet conditionem mente retinere.

27 Admonet tamen Soto art.8.*§.Circa hæc*, quod in Sacramentis non iterabilibus (vt in Baptiſmo) periculoſius eſt propter tenue ſcrupulum ſacramentum iterare: in alijs vero (vt in Pœnitentia, & Euchariſtia) minus dubium ſufficit, vt forma iterari poſsit; quia iſta ſacramẽta de ſe iterabilia ſunt.

28 Verum nec ratio eſt ſolida; quia nullius ſacramenti forma eſt iterabilis ſuper eandem materiam: & ita ex hac parte omniũ eſt par ratio. Nec doctrina alijs Thomiſtis placet, quin potius Nuño art.8.dific.2.& Petrus Ledeſma cap.10.poſt.13.concluſionẽ, & alij communiter cenſent cum minori dubio poſſe, & debere iterari baptiſmum, quia eſt ſacramentum neceſsitatis, & aliorum ſacramẽtorum ianua: & ſequuntur maxima inconuenientia, ſi illo caruit à principio. Et ſimiliter ſacramentum ordinis propter quodcũque rationabile dubium debet ſub conditione iterari; quia reuera, ſi non eſt ſacerdos, nec conſecrabit hoſtiam, nec à peccatis abſoluet: quæ inconuenientia non vrgent in alijs ſacramentis: nam ſæpè repetuntur; & qui vno die effectum ſacramenti non ſuſcepit, alio die ſuſcipiet. Cõcordat huic doctrinæ S. Leo Papa epiſt.35.cap.1.dicens. *In primis itaque prouidere debemus, ne dum ſpeciem quandam cautionis tenemus, damnum regenerãdarum incidamus animarum.* Et infra docet in hoc *non eſſe formidandum, quoniam non poteſt in iterationis crimen deuenire, quod factum eſſe omnino neſcitur.*

29 Vtrum in ſacramentis liceat ſequi opiniones probabiles? Diſputatum eſt c.1.Theologiæ Moralis q.6. De quo etiam Serra hic art.7.ad 2.& Araujo art.8.dub.4.1.p.illius, & Ioãnes à S.Thoma to.1.in 1.2.diſp.12.art.6.à folio 771.vſque 775.

DVBIVM XV.

Vtrum intentio miniſtri intret ad componendum intrinſece ſacramentum?

§. I.

Duæ nouellæ opiniones referuntur.

1 PRoponitur hoc dubium, vt examinemus duas recentes opiniones, recedẽtes à communi modo loquendi Theologorum. Priorem docet Cardinalis de Lugo diſp.2.de ſacramentis ſec.7.per totã, aſſerens ſex ſacramenta, quæ conſiſtunt in vſu, includere intrinſecè intentionem miniſtri. Sacramẽtũ vero Euchariſtiæ, quod non conſiſtit in vſu, ſed in ſpeciebus conſecratis, non eſſe neceſſe quod intentio miniſtri includatur intrinſecè in ipſo ſacramento. Quod clarius affirmat diſp.1.de Euchar.ſec.5.n.89. ¶ Priorem partem probat illa ſec.7.ratione, quam n.128.vocat *grauiſsimam*. Illud enim debet eſſe intrinſecum alicui compoſito, quo ablato, & manentibus omnibus alijs, non manet tale compoſitum: ſed poſita materia, & forma baptiſmi, & omnibus alijs, præter intentionem miniſtri, non datur ſacramẽtum: ergo illud, quod deerat, nempè intẽtio, erat aliquid intrinſicè componens ſacramentum: alioquin nihil deeſſet intrinſecum: & perconſequens deficiente intentione, daretur totum eſſe intrinſecum ſacramenti: atque adeo daretur ſacramentum: quod nihil aliud eſt, niſi totum ſuum eſſe intrinſecum.

2 Secundo, in ſacramento Matrimonij conſenſus internus contrahentium eſt pars intrinſeca ſacramenti; quia materia eius eſt contractus legitimus: nihil autem magis intrinſecum, & eſſentiale contractui, quam conſenſus contrahentium: quã do enim conſenſus deeſt, non datur verus contractus, ſed fictus, vel apparens. Ergo idem eſt dicendum de conſenſu interno, ſeu de intentione in baptiſmo, & confirmatione: cum eodẽ modo poſſet Chriſ-

tus

tur instituere sola signa externa in Matrimonio, sicut in alijs: & consensus in Matrimonio sit quædam intentio faciēdi verum, & legitimum contractum; sicut baptizans habet intentionem faciendi verū, & legitimum baptismum.

3 Confirmatur primo, quia non minus requiritur consensus internus in Episcopo conferente potestatem Ordinis, quam in coniuge dante potestatem supra corpus suum alteri coniugi. Nec minus intrinsecus debet esse ille consensus in vno casu ac in alio: nam vtraque est collatio potestatis, & iuris. Collatio autē, vt collatio est, est actio humana, & voluntaria includens omnino intrinsecè voluntatem conferendi talem potestatem: Ergo sicut cōsensus internus est pars intrinseca Matrimonij, ita Ordinatio includit voluntatem internam Episcopi, quæ sane est intentio conferendi verum sacramentum Ordinis, vt constat. ¶ Quod argumentum fieri potest in sacramento Pœnitentiæ, quod includit veram absolutionem, & condonationem à Sacerdote positam; & ideò necesse est, quod includat intentionem remittendi, quam intrinsicè includit omnis condonatio, & remissio, vt talis est.

4 Confirmatur secundo ex eodem sacramento Pœnitentiæ, in quo omnes fatentur includi intrinsecè ex parte materiæ, non solam confessionem, sed etiā dolorem internum de peccatis. Et tamen potuisset aliquis dicere, requiri quidem dolorem essentialiter ad valorem illius sacramenti; non tamē vt partem intrinsecam, sed vt requisitum extrinsecum. Ergo pariter intentio nō solum est extrinsecum requisitum essentiale, sed est pars intrinseca sacramenti, sicut est dolor internus in sacramento Pœnitentiæ.

5 Denique ratio à priori est, quia minister in sacramentis nouæ legis operatur nomine ipsi⁹ Christi, vt ab ipso delegatus ad absoluendum, consecrandum, &c. nomine ipsius: iuxta illud 1. ad Corinth. 4. *Sic nos existimet homo, vt ministros Christi; & dispensatores mysteriorum Dei.* Vbi vtrūque munus coniunxit, & ministri Christi, & dispensatoris. Vtrumque autem exigit intentionem in operante. Nam operari aliquem vt ministrum alterius, est operari ex authoritate ab illo accepta, & nomine ipsius. Ad quod exigitur, quod authoritatem acceptet, & velit operari ipsius nomine. Dispensatio etiam est actus humanus, exigens voluntatem dandi, transferendi, condonandi, &c. Ergo intentio ministri est aliquid integrans operationē illam in ratione dispensationis, & actionis ministri Christi.

6 Quod aliter etiā declarat n. 134. nā actio sacramentalis solum habet vim, & efficaciam, quatenus est moraliter actio Christi, operantis per hunc tanquam per suum ministrum. Ergo per illud per quod formaliter constituitur in ratione operationis Christi, per id etiam constituitur in ratione actionis sacramentalis. Sed ab intentione formaliter habet operari nomine Christi: ergo ab intentione habet denominationē operationis sacramentalis.

7 Secundam partem probat n. 136. quia intentio non causat partialiter gratiā sacramenti Eucharistiæ, nisi mediate, quatenus causat cōtinentiam Corporis Christi, à quo, & speciebus, vel ab ipso solo causatur immediate gratia. Neque etiam intentio intrat partialiter ad constituēdum sacramētum in ratione signi sensibilis: cū ipsa intentio non sit sensibilis, sed debeat sentiri per verba. Ergo ex nullo capite requiritur quod intret intentio ad constituēdum intrinsecè sacramentum Eucharistiæ. Eodē modo id probat disp. 1. de Euchar. sec. 5. n. 89.

8 Eidem sententiæ ex parte alia via subscribit Bernal disp. 3. sect. 6. Quamuis enim num. 149. fateatur omnes Doctores (excepto Lugo) aut tradere, aut vt exploratum supponere intētionem nulli esse sacramento intrinsecam. Tamen ipse §. 3. docet intentionem ministri intrinsecam esse sacramentis transeuntibus: quia includunt essentialiter vnionem materiæ cum sacramentali forma: quæ vnio intrinseca est compositio, seu sacramento. In sacramentis autem ista vnio non est aliud quam ipsa ministri intētio, nempe actus, quo vult ea verba proferre secundū Christi institutionem: & idem significare per verba sacramētalia, quod Christus voluit per ista significari. Quod facit proferendo sonos, & eis adiungendo significationem à Christo institutam. Cum autem extrema ista existere queant moraliter, quin moraliter sint vnita, egēt nexu medio ab ambobus distincto, quo moraliter vniantur. Eo autem ipso, quod velit illa duo cōiugere minister, de facto cōiungit nō producendo aliquid in illis, nec extra illa, distinctum à tali volitione. Ergo per ipsam volitionem illa duo extrema formaliter coniunget.

9 Addit n.170.quod intentio ſubiecti non eſt cur dicatur intrinſeca ſacramento (quidquid dicat Lugo) quia nec eſt materia, nec forma, nec vnio: quia omnia hęc à miniſtro fiunt. Deinde §.4. probat Lugum non procedere conſequenter in ſecũda parte ſuæ ſententiæ, cũ alioqui doceat verba conſecrationis eſſe de intrinſeca ratione ſacramenti. Quo inſtantur omnes eius rationes. Ipſe vero Bernal à n. 174. docet intentionem non eſſe intrinſecam Euchariſtiæ; quia nec eſt materia, nec forma, nec vnio: nam verba, ſeu locutio conſecratiua, non ſunt ſacramento intrinſeca: ſacramentum enim permanens nõ eſt miniſtri loquutio; eo quod Euchariſtia in ſacrario, nõ eſt ſermo, quem ſacerdos labijs ſuis loquitur.

§. II.

Probatur intentionem non eſſe partem intrinſecam ſacramenti.

10 AMbæ iſtæ ſententiæ laborant in æquiuoco, falſæque ſunt, & cõtra cõmunem Theologorum. Pro quo aduertẽdum, quod diſtinctæ quæſtiones ſunt inquirere an intentio miniſtri eſſentialiter requiratur ad ſacramentum, ita vt ſine illa ſit inualidum? Et inquirere an intẽtio miniſtri ſit intrinſeca ſacramẽto, vt pars, vel vnio? Conſtat enim, quod cauſa efficiẽs, & aliquæ conditiones extrinſecæ eſſentialiter exiguntur, ita vt ſine illis non fiat effectus; & tamen cauſa efficiens, & conditiones extrinſecæ non ſunt intrinſecæ effectui, nec vt partes, nec vt illarum vnio. Igitur Authores duo diſtinctè aſſerunt, & quod intentio eſt neceſſaria, ita vt ſine illa non valeat ſacramentum; imò & quod eſt eſſentialis ſacramento: & ſimul negant eſſe quid intrinſecum ſacramento. Lugo autem ſuis argumẽtis ſolum probat primũ, quod omnes concedunt; & inde male putat inferri ſecundum: quod omnes negãt. Et quia ne prematur communi Doctorũ authoritate, præmittit nu.128. quod de hoc puncto non videntur Authores agere: id euidenter eſſe falſum, Doctorũ verbis relatis, erit perſpicuum.

11 S. Thomas priorem propoſitionẽ ex profeſſo probat 3 p.q.64.art.8. & alijs locis ibi referẽdis. Sed præcipuè in 4.diſt. 30.q.1.art.3.ad 3.ait, quod *intentio Eccleſiæ, quæ intendit tradere ſacramentum, eſt de neceſſitate cuiuslibet ſacramenti, ita quod ea non obſeruata, nil in ſacramentis agitur.* Quod communiter Theologi ſequuntur, propter authoritatem Concilij Florentini in Decreto Eugenij, vbi inter tria eſſentialiter requiſita ad valorem ſacramenti, numerat *perſonam miniſtri conferentis ſacramentum, cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia.* Et Trid.ſeſ.7.can.11.ait. *Siquis dixerit in miniſtris, dum ſacramenta conficiunt, nõ requiri intentionem, ſaltem faciendi, quod facit Eccleſia, anathema ſit.* Imò S. Thomas non ſolum docet intentionem eſſe de neceſsitate ſacramenti, ita vt ſine ea non valeat: ſed vlterius addit, quod eſt eſſentialis ſacramento. Vnde in 4.diſt.11.q.2.art.1. q.3.ait. *Quod in ſacramentis eſt duplex intentio: vna quæ ordinatur ad perfectionem ſacramenti: & hæc eſt eſſentialis ſacramento: vnde ea prætermiſſa, non eſt ſacramentum.* Quo loquendi modo etiam vtuntur Soto in 4.diſtinct.1.q.5.ar.8. §. *Concluſio.* Et Suarez q. 64.art.8.in principio cõmentarij, & alij frequenter. Et hoc probant argumenta §. 1.propoſita: & nos oſtendemus quæſt.64. vbi eſt locus de his diſputandi.

12 Quod autem inde non inferatur ſecunda propoſitio, conſtat ex D.Thom. in 4.Sent.illa diſt.30.nam q.1.art.1.ad 3. ait, quod *character baptiſmalis nõ cauſatur ex intentione baptizantis directè; ſed ex elemento materiali exterius adhibito. Intentio autẽ operatur ſolum vt dirigens elementum materiale ad effectum proprium; ſed vinculum coniugale ex ipſo conſenſu cauſatur directè; & ideò non eſt ſimile.* Vbi S.Thom. materiam, & formam docet eſſe cauſam directam, quia ſunt partes intrinſecæ ſacramenti: quod eſt cauſa characteris: at vero characterẽ docet cauſari ſolum indirectè ab intẽtione, quia eſt aliquid extrinſecum, quod ſolum cauſat vt dirigens: & ſic dicit non eſſe partem ſacramenti, ſicut eſt cõſenſus: in quo è diametro opponitur priori ſentẽtiæ cõtendenti quoad hoc eſſe ſimile de conſenſu, & intentione: cum tamen S. Thomas non dicat non eſſe ſimile.

13 Deinde Scotus in 4.diſt.6.q.5.in fine corporis, ver. *Ad ſecundum dico*, ita ait, quod *ad baptiſmum pertinent aliqua tanquã intrinſeca; & aliqua vt extrinſeca:* & concedo quod nil intrinſece pertinet ad ipſum, vel ad fundamentum eius, niſi ſenſibile. Tamen ſicut cauſa efficiens requiritur neceſſario ad ipſum tanquam cauſa extrinſeca: ita illud quod eſt quaſi principium agendi tali cauſæ effectiuæ. *Principium autem vltimatum determinans agens intellectua-*

le

le ad agendum, eſt intentio, quia tale agens per imperium voluntatis eſt cauſa actiua motiua aliarum potentiarum, quæ ſubiacent imperio voluntatis. Quando ergo dicitur, quod nihil pertinet ad ſacramentū, niſi ſit aliquid ſacramenti, vel res eius; verum eſt de eo, quod eſt intrinſecum ipſius fundamenti, vel ſignati ipſius ſacramenti. *Sed intentio neutro modo eſt intrinſecum: requiritur tamen ex parte agentis.* Ecce quod Scotus vtramque aſſertionem clare docuit, ita vt nulla indigeat ponderatione.

14 Præterea clariſsimè idem exprimunt alij Theologi: nam Vazquez diſp. 129. cap. 3. n. 39. in fine aduertens Eugenium 4. in decreto fidei nō dixiſſe omnia ſacramenta conſtitui rebus, & verbis, ſed perfici, vt probet quod diuerſa ſunt perfici, & cōſtitui, ait. Hæc duo differre, patet, ex eo, quod Eugenius Quartus in decreto fidei, §. *Quinto Eccleſiaſticorum*, inquit, omnia ſacramenta perfici tribus, nempè materia, & forma, & intentione miniſtri: *Manifeſtum eſt autem ſacramentum non cōſtare intentione miniſtri: ſiquidem intentio nō eſt pars: & nihil aliquo conſtare dicitur, niſi tamquam parte.* Quod & docent Suarez diſp. 2. ſect. 2. in prob. 1. conc. Petrus Ledeſma de Matrimonio q. 44. art. 3. dub. 2. concluſ. 3. §. *Confirmatur primo.* Nuño q. 60. ar. 6. diffic. 2. ad 5. ibi Cabrera diſp. 2. Et Araujo dub. 3. ad 1. & paſsim alij. Vnde merito docet Raphael Auerſa q. 64. ſect. 3 cōc. 5. quod communiter Theologi docent, quod intentio non eſt pars intrinſeca ſacramenti.

15 Ratione impugnatur primo à priori: quia cauſa efficiens, applicans, vel dirigēs eſt cauſa eſſentialiter requiſita: ſed tamen non eſt cauſa intrinſeca: vt patet ex 2. Phyſicorum: quia in hoc diſtinguuntur cauſa efficiens, & finalis, à cauſa materiali, & formali, quod illæ ſunt extrinſecæ, at vero materia, & forma ſunt ex quibus res conſtituitur, & intrinſecè componitur. Quod clarius cernitur in artificialibus: nā cauſa efficiens, vel ars non eſt pars intrinſeca operis, vel artefacti. Sed intētio ſe tenet ex parte efficientis, & concurrit vt determinans, applicans, & dirigens. Ergo nō eſt pars intrinſeca ſacramenti: ſeu conditio eſſentialiter requiſita ex parte efficiētis. Hæc eſt ratio S. Th. & Scoti.

16 Deinde probatur ratione Vazq. & aliorum: quia nihil aliquo conſtare dicitur intrinſecè, niſi ſit eius pars (de vnione poſtea dicemus.) Sed intentio miniſtri nō eſt pars ſacramenti: ergo intentio miniſtri non eſt aliquid intrinſecum ſacramento. Maior conſtat inductione. Et quia totum ſolum intrinſecè conſtat ex ſuis partibus ſimul ſumptis, & vnitis. Minor vero probatur: quia intentio non eſt pars materialis, ſiquidem hęc eſt determinabilis per verba, ſi ſit materia partialis: vel per ſignificationem ſacramētalem, ſi ſit materia totalis. Intentio autem non determinatur per verba, nec per ſignificationem ſacramentalem, vt eſt per ſe notum. Simili ratione probatur intentionem non eſſe partem formalē, quia forma partialis eſt quæ determinat ſolam materiam; vt verba determinant aquæ ablutionem: miniſtri autem intentio non determinat ſolam verborum formam. Forma autem totalis eſt ſacramentalis ſignificatio: eſt autem per ſe notum, quod intentio non eſt ſacramētalis ſignificatio: ergo intentio non eſt forma, nec pars ſacramenti: ergo non eſt intrinſeca ſacramento.

17 Tertio vt validum ſit ſacramentū, nōminus requiritur intentio ſuſcipientis, quā intentio conferentis: vnde adulti baptiſmus eſſet inualidus, ſi ſuſcipientis non adeſſet intentio, vt docet S. Thomas 3. p. q. 68. art. 7. ad 2. Et tamen intentio ſuſcipientis nō eſt pars intrinſeca ſacramenti; ergo quamuis intentio baptizantis eſſentialiter requiratur ad ſacramenti valorē, non erit intrinſeca ſacramento.

18 Reſpondet Lugo ſect. 7. ad 3. in fine nu. 141. intentionem adulti comprehēdi poſſe ſub nomine materiæ: nam ablutio v. g. in Baptiſmo, eſt actio, quæ exercetur circa tale ſubiectum, humanum, volens. &c. Quare ſicut requiritur eſſentialiter ad valorem baptiſmi, quod corpus illud ſit actu animatum: & per conſequens animatio ſubiecti intrat partialiter ad denominandam ablutionem in ratione materiæ validæ. Ita intentio adulti ſuſcipiendi ſacramētum. Et ſicut animatio videtur comprehenſa nomine materiæ, dum requiritur pro materia ablutio corporis animati: ſic intentio includitur ibi, quia materia eſt ablutio hominis volentis baptizari, ſi adultus eſt, &c. Sic indicat Suarez in ſimili diſputatione 14. ſec. 2. §. *Atq; ex his.* Hæc ibi.

19 Hanc ſolutionem impugnat Bernal nu. 148. Tum argumento facto, quia intentio ſuſcipientis non eſt materia, nec forma; & ideò perperam ſubiecti intētio dici-

dicitur ſacramento intrinſeca. Tum etiã, quia inde fiet, vt ſubiectum ſacramẽti ſit cauſa efficiens ſacramenti, ſaltem inadæquati: nam eſt cauſa efficiens ſuæ intẽtionis: hæc eſt intrinſeca ſacramento, & aliquid ſacramenti: ergo iſtius ſubiectum eſt cauſa efficiens eiuſdem, ſaltem partialiter. Deinde nu. 170. id probat, quia intẽtio ſubiecti non eſt vnio partium ſacramẽti, quia hæc fit à ſolo miniſtro. Et nu. 171. quia locutio ſacramentalis fit vnione materiæ cum forma, quæ fit à miniſtro, qui per ipſam proximè loquitur. Subiectũ autem per ſacramentum, aut per eius verba non loquitur: ergo ſubiecti intentio non eſt intrinſeca ſacramento, ſed ſola conditio.

20 Sed quicquid ſit de his argumẽtis, de quibus poſtea, vrgentius reijcitur ſolutio; quia ex ipſa vires ſumit argumentũ, quia corpus animatũ nõ eſt materia, aut pars intrinſeca ſacramẽti: ſed illius ſubiectum ſic diſpoſitum: & tamen illo deficiente nullum eſt ſacramentum; vt patet, ſi moreretur ante prolationem formæ: ergo ex parte materiæ, & ex parte agentis poſſunt eſſe conditiones eſſentiales, quæ nõ ſint partes intrinſecè componentes ſacramẽtum. Sicut Concilium Florentinum definit ad valorem ſacramenti eſſentialiter requiri perſonã miniſtri, quia ſine miniſtro Chriſti nullum eſt ſacramentum: & tamen perſona non eſt pars intrinſeca ſacramenti: ergo nec eius intentio.

21 Nec benè illa ſolutio tribuitur Suarez, qui ibi ſolum ait. *Adde in ſacramentis, quæ conſiſtunt in vſu, ſuſcipientem quodammodo includi in materia, quatenus hæc conſiſtit in paſſione aliqua, quæ circa ſuſcipientem exercetur.* Vbi non loqui de materia intrinſecè componente, manifeſtum eſt ex illa limitatione *quodammodo*. Et quia loquitur de materia circa quam, & de ſubiecto ſuſcipiente ſacramentum: quod quid diſtinctũ eſt à materia ſacramento intrinſeca. Et denique, quia illa ratio ſolum probat, quod ſicut ex parte agentis ſunt conditiones eſſentialiter requiſitæ; ita ex parte ſuſcipientis requiratur intentio: ex quo non infertur eſſe intrinſecam vnam, aut aliam.

§. III.

Argumenta ſoluuntur, & retorquentur.

22 DEnique probatur, non ſolum ex facili argumẽtorũ ſolutione: ſed quia clariſsimè valent in arguẽtem retorqueri, vt patet ſingula percurrendo. Nam ratio illa grauiſsima apertiſsima laborat æquiuocatione: nam maior, vel eſt aperte falſa. Vel claritatis gratia diſtinguenda, & concedenda de manentibus in facto eſſe: & ſic materia, & forma, & vnio ſunt intrinſeca compoſito, quia quolibet deficiẽte, non manet. Neganda vero de requiſitis in fieri, quia deſtructa cauſa efficiente, manet eius effectus; & tamen efficiens eſſentialiter requiritur vt res fiant: quamuis factum intrinſecè non componat.

23 Secundo inſtatur: nam ex vi præſentis inſtitutionis, ſi non adeſſet ſubſtãtia panis, quæ eſt terminus à quo conuerſionis in corpus Chriſti, non poſſet validum perfici ſacramentum, quia non eſſet conſecratio; nec tranſubſtantiatio, quæ eſſentialiter requirit tranſitum vnius ſubſtãtiæ in aliam: & tamen Euchariſtia non cõponitur intrinſecè ex termino à quo, ſeu ex ſubſtantia panis, quæ deſinit eſſe: ergo bene compatitur aliquid eſſentialiter requiri ad aliquod compoſitum; & tamẽ, quod hoc intrinſecè ex illo non componatur. Sicut Philoſophus 1. Phyſicorum numerat priuationẽ inter principia eſſentialia entis naturalis in fieri; quæ tamen illud non componit intrinſecè in facto eſſe.

24 Tertio ipſe Lugo diſp. 8. ſect. 1. latè docet cum Vazquez, quod ex vi præsẽtis inſtitutionis homines beati non poſſunt validè ſacramenta miniſtrare. Quod licet nos non approbemus, vtpotè nõ cõforme doctrinæ S. Thomæ q. 64. art. 7. ad 2. Soto, Nuño, Suarez, & alijs ibi referendis. Tamen vt ad hominem argumentemur, id nunc ſupponamus. Et ſic formatur inſtantia. Per te, ſtatus viatoris in miniſtro conferente eſt eſſentialiter, rebus vt nũc, requiſitus ad valorem ſacramenti. Et tamen ſtatus viatoris non componit intrinſecè ſacramentum: ergo ſtat, quod aliquid ſit ita eſſentiale, quod ſine illo non valeat ſacramentũ; & tamen illud intrinſecè nõ componat.

25 Quarto, in omnium ſententia, ſi iam eſſet baptizatus, quamuis eſſet ſecunda ablutio cum intentione faciendi, quod

facit

facit Ecclesia, & cum verbis formæ, nullũ esset sacramentum: quia ex Christi institutione sacramenta imprimentia caracterẽ non valent iterari. Et tamen carentia alterius baptismi non est pars intrinseca huic sacramento: ergo ratio illa nil valet. Item deficiente Baptismo, qui est ianua sacramentorũ, reliqua sunt inualida. Et tamen vnum sacramentum non est alijs intrinsecum; sed mera conditio, vel dispositio essentialiter requisita ad ipsorum valorem: ergo idem dici potest de intentione. Mitto plura, ne in re manifesta probanda nimium immoremur.

26 Ambæ etiam confirmationes, & secundum argumentum, retorqueri possunt contra arguentem. In primis, si dicatur, quod consensus internus non est pars intrinseca sacramenti matrimonij, sed aliquid essentialiter requisitum extrinsecè: eo quod S. Thomas in 4. dist. 27. q. 1. ar. 2. q. 1. & cõmuniter Theologi dicunt, quod consensus est causa efficiens matrimonij. Ideoque cum causa efficiens sit extrinseca, non erit cõsensus pars intrinseca sacramenti matrimonij. Vnde S. Thomas in 4. dist. 26. q. 2. art. 1. ad 5. docet, quod in Sacramento Matrimonij Sacramentum tantum sunt actus exterius apparentes. Pariter loquitur de Sacramento Pœnitentiæ 3. p. q. 84 art. 1. ad 3. Qua propter non desunt Theologi, qui dicant contritionẽ esse partem integralem, magis essentialiter requisitam, quam satisfactionem: non tamen esse partem essentialiter componentem sacramentum tantum. Ita Cornejo de Eucharistia q. 73. disp. 2. dubio 5. eo quod arbitratur, quod sacramentum tantũ debet esse adequatè res per se sensibilis. Quod si hoc admittatur, illa omnia argumenta potius sunt pro nobis, quia intimius concurrit in Matrimonio consensus; & in Pœnitentia contritio, quam in omnibus sacramentis exigatur intentio ministri.

27 Sed quidquid sit de hoc, admittimus quod in Matrimonio consensus internus est pars intrinseca sacramenti; & quod in Pœnitentia dolor internus eleuatur vt sit pars sacramenti: & negamus in alijs sacramentis actus internos esse partes intrinsecas sacramentorum: & a fortiori negamus in vllo sacramento intentionem ministri dantis, aut personæ recipiẽtis sacramentum esse eius partem intrinsecam. A priori ratio differentiæ sumenda est ex diuina institutione, quæ colligitur ex eo, quod Deus eleuauit ipsum contractum naturalem, vt esset sacramentum; & ipsam pœnitentiam virtutem, vt eius actus eleuati cõferrent gratiam ex opere operato: quod non fecit in alijs sacramẽtis. Aptissimam rationem huius diuinæ institutionis assignat S. Thomas 3. p. q. 84. ar. 1. ad 1. in fine. & latius in 4. dist. 14 q. 1. artic. 1. q. 1. ad 1. quia sicut in corporalibus medicinæ quædam ab extrinseco apponũtur: aliæ vero consistunt in actione, vel passione infirmi. *Ita etiam in Sacramentis quædam non requirunt actum eius, qui sanctificatur, quantumad substantiam Sacramenti: nisi peraccidens sicut remouens prohibens: sicut patet in Baptismo, & Confirmatione, & huiusmodi. Quædam autem requirunt essentialiter, & per se actum eius, qui Sacramentum recipit, ad essentiã Sacramenti: sicut patet in Pœnitentia, & Matrimonio.* Hæc S. Thomas. Sicut ergo de facto in alijs Sacramentis aliæ dispositiones requisitæ non sunt eleuatæ à Christo vt sint partes intrinsecæ sacramenti: sicut in Pœnitentia, & Matrimonio: ita dicendum de intentione, cum hæc se teneat ex parte efficientis, & concurrat vt dirigens extrinsecè, & non vt intrinsecè componens.

Sed inttabis: nam potuit Deus instituere, quod intentio; quæ in esse entis est extrinseca, & tenens se ex parte efficientis; sit intrinseca in esse signi, & artificiati. Sicut de facto instituit, quod verba consecrationis simul habeant vim effectiuam consecrationis, & simul sunt forma intrinseca sacramenti. Ergo non est cur dicamus non sic esse de facto institutum, cum intentio requiratur essentialiter ex diuina institutione.

Respondetur transeat antecedens, & nego consequentiam, quia de facto nõ instituit Christus, quod intentio sit sacramẽtum; nec quod sit forma determinans, nec materia determinabilis: & ideo sicut est extrinseca in esse efficientis, sic etiam in esse signi, & sacramenti.

28 Ratio illa a priori est S. Thomæ q. 64. art. 5. & art. 8. ad 1. & ar. 9. qua probat necessario requiri intentionem ministri, *qua se subijciat principali agenti*, qui est Christus, Deus homo: *Et ideo minister in Sacramẽtis non agit virtute propria, sed virtute Christi.* Ex quo ad sumum infertur, quod sine illa intentione non valet sacramentum. Imò vlterius diximus cum D. Thoma essentialiter requiri ad sacramentem. Iam tamen sæpè diximus inde non inferri esse

illi

illi quid intrinsecum: quia causæ extrinsecæ, & earum essentiales conditiones sũt quid essentialitet requisitum; sed nõ quid intrinsecum.

29 Vnde defectum illius rationis ad primæ sententiæ intentum, notat Bernal nu. 144. quia licet in sacramentis exigatur, quod conferens operetur vt minister Christi: & ad hoc exigatur intentio, & voluntas vtendi potestate ab illo accepta, inde non infertur intentionem esse sacramẽto intrinsecam: quia hæc volũtas illud nõ constituit *formaliter*; quia nec id probatur: neque necessarium est: sed solum exigitur *præsuppositiuè*; vt causæ efficientis conditio.

30 Addit nu. 145. ad idem confirmãdum, quia cum minister volens operari vt minister, vult efficere totum sacramentũ: ergo illa voluntas habet pro obiecto totũ sacramentum Non habet pro obiecto totali, vel partiali se ipsam. Ergo nec ipsa est totum sacramentum, nec aliquid sacramenti. Non igitur est sacramento intrinseca. Hæc ille. Nos de obiecto intentionis dicemus q. 64.

§. IV.

Intentio non est intrinseca vnio partium sacramenti.

31 NEc solidiori nititur fundamento sententia ipsius Bernal, sed magis aperta laborat æquiuocatione, pro eodem accipiens actionem vniendi, quæ dicitur *vnitio*, & ipsam *vnionem* causatam, quæ vere dicitur *vnio*. Quamuis autem vnio sit intrinseca compositio, cuius partes sunt vnitæ vnione (siue sit distincta ab extremis, siue non: siue sit relatio; siue modus: de quo 1. Physicorum, & 2. par. Metaphysicæ, latè egimus.) Tamen vnitio, quę est actio vniendi, est compositio extrinseca: sicut & causa efficiens, & actio vniens actiue. Vnde antequam tomus Bernal ederetur, iam eius æquiuocationem abstuleram 2. p. Metaphysicæ controu. 4. nu. 9. cum D. Thoma, & Caietano aduertens, quod licet vulgari loquutione, *vnitio* soleat vocari *vnio*: hoc ideò est, quia vox, *vnio*, vt notat Caietanus 3. p. q. 2. art. 8. dupliciter sumitur: vno modo prout est nomen, quod declinatur, *vnio*, *vnionis*: alio modo vt est verbum, quod declinatur, *vnio*, *vnis*, & significat actionem vniendi in actu exercito.

32 Et quamuis adhuc de vnione sũpta pro significato nõminis, *vnio*, non desint Scotistæ, qui dicant ad mentem sui Doctoris, quod solum est conditio ad totum constituendum. Tamen nos. 1. Physic. q. 14. nu. 40. non solum diximus esse quid intrinsecum, sed esse essentialem composito, loquendo de modo vnionis, seu de fundamento relationis vnionis.

33 Verumtamen ex hac doctrina, potius infertur, quod intentio ministri nõ sit sacramento intrinseca, quia nõ est vnio vt est idem ac nexus partium sacramenti vt est significatum nominis *vnio*: nec enim res, & verba ligantur aliquo actu interno, qui sit intrinsecus nexus eorum. Sed ad sũmum est *vnitio*, vt est actio, seu vt est significatum verbi, *vnio*, *vnis*, : ideoque est actiuè à ministro. Vnde ex hac actione nihil intrinsecum rebus, & verbis superadditum resultare, ipse arguens expresse affirmat. Cum igitur vnitio, quę est actio vnientis, sit rei vnitæ extrinseca: vt inductione patet: adhuc concesso, quod intẽtio ministri sit actio vnitiua partium sacramenti, non sequitur, quod sit intrinseca: sed potius probatur esse extrinsecam.

34 Dixi: *Adhuc concesso, &c.* quia in rei veritate actio vnitiua partium sacramenti non differt à voluntate, & actione ipsas producente: nec enim partes vniuntur aliquomodo, aut nexu intrinseco: sed solam habent vnitatem ordinis in esse signi, vt diximus dub. 10. n. 24. & 31. Intentio autem se habet vt dirigens, & vt determinans efficientem materiam, & formam, & vnionem in ratione vnius signi, & sacramẽti. Vndique ergo apparet vnionem essentialiter, & necessario requiri ad valorem sacramenti: sed tamen non esse sacramẽto intrinsecã, nec vt partem, nec vt vnionem, sed esse cõditionem essentialem causæ efficientis extrinsecę.

DVBIVM XVI.

Vtrum in omnibus Sacramentis sit sacramentum tantum, res tantum; resque, & sacramentum simul?

§. I.

Status dubitationis.

1 QVod in omnibus sacramentis distingui debeat *Sacramentum tantum, & res tantum*, nullus Catholicus, qui vocum significationem agnouerit, potest nega-

negare: quia cum sit de fide, quod sacramenta nouæ legis conferunt gratiam, quã significant; iam habemus sacramentũ tantum, quod est signum sacrum à Christo institutum ad causandam, & significandam gratiam. Et cum res tãtum accipiatur pro re significata, & causata à sacramento: & hæc sit gratia sacramentalis, iam habemꝰ quod diuisio quoad duo mẽbra negari nõ possit. Sed quia ostendimus dubio 3. §. 4. quod gratia non est forma, nec de essentia sacramentorum. Ideò optimè notat S. Thomas 4. dist. 24. q. 1. artic. 1. q. 2. ad 1. *quod diuisio sacramenti in illa tria nõ est in partes integrales, propriè loquendo, quia illud, quod est res tantum non est de essentia Sacramenti.*

2 Quod autem Theologi in sacramẽtis appellant *rem tantum*, Patres solent appellare *virtutem sacramenti*, vt cõstat ex Sãcto Augustin. tract. 26. in Ioannem non semel dicente: *Sed aliud est sacramẽtum, aliud est virtus sacramenti.* Et eodem modo loquitur S. Greg lib. 4. in lib. 4. Regum cap. 5. initio. Et Hugo de S. Victore to. 3. de sacram. par. 9. cap. 2 ait. *Quod foris est visibile, & materia Sacramenti est: quod intus est inuisibile spirituale, res, siue virtus sacramẽti est.* Idemque dixerat S. Cyprianus de Resurrect. Christi nu. 4. verbis relatis dub. 3. nu. 33. Probat etiam Bernal disp. 5. sect. 1. nu. 12. ex illo verbo Christi Domini Luc. 8. ver. 46. *Noui virtutem de me exijsse*, idest, effectum virtutis. Et ex illo eiusdem Euãgelistæ Lucæ 6. ver. 19. *Virtus de illo exibat, & sanabat omnes.* Sed reuera istæ authoritates non multum vrgent, quia potius debent accipi vt sonant de virtute causatiua miraculorum, quæ à Christo exibat, & ea mediante miracula operabatur. Sicque accipiuntur à D. Cyrillo relato in Catena aurea D. Thomæ Lucæ 6. ver. 19. ad illa verba: *Virtus de illo exibat*: dicente: *Neque enim alienam virtutem accipiebat Christus: sed cum naturaliter esset Deus, propriam virtutem super infirmos emittẽs, sanabat omnes.* Quod autem gratia in phrasi Sãcti Augustini, possit vocari res tantum, colligitur ex illo tract. 26. in Ioannem illis verbis: *Sed magis tanta rei sacramentum ad iudicium sibi manducat, & bibit.* Vbi condistinguit sacramentum à signato sacramenti, quod vocat rẽ, & est res tantum, quia significatur, & non significat.

3 Difficultas maior est de tertio mẽbro diuisionis, nempè de re, & sacramento simul. Illud expresse tradit Hugo de S. Victore to. 3. in lib. Sentẽtiarum tract. 6. cap. 3. vbi de Eucharistia loquens, ait. *Nũc videndum est in hoc Sacramento, quid sacramẽtum, quid res sacramenti? Ad hæc considerare oportet: vnum quod est sacramentum tantum: alterum, quod est sacramentum, & res sacramenti: tertium quod est res sacramenti.* Capite autem 15. eiusdem tractatus loquendo de extrema vnctione solum duo membra diuisionis expressit dicens: *Sicut in alijs sacramentis, ita & in isto, aliud est sacramẽtum, aliud res sacramenti.* Eodemque to. 3. trac. eruditionis Christianæ fidei de sacramentis par. 9. cap. 2. solum proposuit diuisionem bimembrem, adiugens. *Quod foris est visibile, & materiale, sacramentum est: quod intus est inuisibile, spirituale, res, siue virtus sacramenti est.*

4 Præterea Innocentius Tertius in capite. *Cum Marthæ, de celebratione Missarum, §. distinguendum est autem*, loquendo de Eucharistia, tria illa expresse distinguit, ait namque. *Distinguendum est tamen subtiliter inter tria, quæ sunt in hoc sacramento discreta; videlicet, formam visibilem; veritatem corporis, & virtutem spiritualem. Forma est panis, & vini; veritas carnis, & sanguinis: virtus vnitatis, & charitatis. Primum est sacramentum, & non res; secundum est sacramentum, & res: tertium est res, & non sacramentum. Sed primum est sacramẽtum genuinæ rei; secundum est vnius sacramentum, & alterius res existit: tertium est res gemini sacramenti.* Ergo Authore Innocentio Papa, in Eucharistia sacramentum tantum sunt species consecratæ; res & sacramentum simul est corpus, & sanguinis Christi Domini: res tantum est gratia, seu virtus vnitatis, & Charitatis. Idem docet Magister Sententiarum dist. 8. cap. 4. loquendo etiam de Eucharistia. Et loquendo de Pœnit. dist. 22. cap. vltimo, quamuis enim ibi videatur aliorum referre sententiam; quia tamen nec eam impugnat, nec aliam proponit, eam tacitè videtur approbare.

5 Dubitant nunc recentiores, vtrũ teneamur diuisionem tri membrem in omni sacramẽto admittere? Quia nec in Cõcilijs, neque in Patribus talis diuisio reperitur. Specialiterque D. Augustinum, Patres, aut Concilia non docuisse, quod in singulis sacramentis hęc tria reperiantur, probat Vazquez de Pœnitentia q. 84. ar. 1. dub. 3. à n. 2. vsque ad 8. quamuis admittat traditam à Mag. Sentẽtiarum, & ab alijs Scholasticis.

6 Bernal vero disp. 5. de Sacramen-

tis

tis sect.1.n.7.& 8.probat falso dici eã diuisionem trimembrem pro omnibus Sacramentis à Magistro Sententiarum fuisse traditam. Et num.9.& 10.ait. Quod attinet ad Scholasticos Doctores, fateor plurimos in ea fuisse: non vero S. Thomam, vel in ea fuisse; vel saltem perstitisse. Nã in libro quarto Sententiarum ad summũ eam diuisionem, quam aliqui tenebant, permisit: vt videre est dist.23.q.1.ar.2.in fine: & dist.26.q.2.art.4.in fine. Distinctionem autem illam S. Thomas in Summa, nec permittere quidem videtur, quia solum in Pœnitẽtia id admisit 3.p.q.84. art.1.ad 3. *dicitur forte, si Summam absoluisset, non illam locum habere in aliquo sequentium Sacramentorum. Et sane* (inquit Bernal) *multi Doctores hodie iure cẽsent, nullam esse obligationem eius diuisionis in omni Sacramento admittendæ.* Qui autem sint isti multi Doctores; ipse non dicit, nec ego noui, quia nullum, præter ipsum, legi, id affirmantem. Sed est opinio antiquata, iam diu relata, & reiecta à Paludano in 4. dist. 14.q.1.art.2.n.14. dicente. *Dicit ergo quidam quod sola sacramenta, quæ imprimũt characterem, habent in suscipiente illud medium inter rem, & Sacramentum, scilicet ipsum characterem: alia vero omnia non habent aliquid tale, vt Pœnitentia, Matrimonium, & Extrema vnctio.* Hæc Paludanus refert, & impugnat. Nec ipse Bernal audet à cœtu omnium Doctorum pœnitus aberrare: quãuis enim sect.4.nu.43.dicat. Animus fere erat in hac disputatione nõ vlteri⁹ progredi: & Pœnitentiæ, Vnctioni, & Matrimonio Rem, & sacramentum non assignare. Tamen, quia nu.45. subiungit, quod ratione inconsilium adhibita, cõperit posse rem, & sacramentum simul tribus prædictis sacramentis, tum facillimè, & solidissimè, tum ad communem sentiendi modum consonantissimè, & consequentissimè tribui. Ideò non est cur eum à cõmuni Doctorum recessisse dicamus.

§. II.

Ex D. Thoma in omnibus assignatur res, & Sacramentum simul.

7 QVantum vero attinet ad Angelicum Doctorem, non possunt nõ egre ferre, quod ea, quæ de facto docuit, nolit sincere legere, intelligere, & admittere: & fingat obiecta scientiæ mediæ (quã nec Deus habet) *quæ dicitur forte esset, si Summam absoluisset; &c.* quia est relinquere certa, & prolibito de conditionalibus, somniatis, & cõfictis diuinare. Ex indubitatis S. Thomæ scriptis manifestissimè habemus hanc diuisionem trimembrem in omnibus; & singulis sacramentis ab ipso fuisse traditam. Vnde ab omnibus ei⁹ discipulis, imò & ab omnibus alijs Theologis, id fuit vsque modo absque contradictione admissum.

8 Vt autem melius de mente Diui Thomæ lectores valeant certificari, placuit omnia illius testimonia verbatim transcribere: quia simul habebimus ad eius mentem expressum, quid in vnoquoque sacramento sit sacramentum tãtum, quid sit res tantum, quid res, & sacramentum simul. Loquendo de Baptismo 3.p.q.66.art.1.ad 1.ait, quod *id quod est Sacramentum tantum in Baptismo, transit: permanet autem, & id quod est sacramẽtum, & res, scilicet character: & id quod est res tãtum, scilicet, interior iustificatio.* Ponit in Baptismo Sacramentum tantum esse ablutionẽ corporis externam sub præscripta forma verborum, & hanc docet transire: characterẽ vero esse rem, & sacramẽum, quia & significat, & significatur, & indelebiliter permanet: interiorem vero regenerationẽ, seu illuminationem, seu iustificationem permanere, sed amissibiliter; ideoque esse rem tantum. Vnde in corpore illius articuli dixerat S. Thomas. *Ideo Magister in 4. dist.3. dicit, quod baptismus est ablutio corporis exterior, facta sub forma præscripta verborum. Res autem & sacramentum est Character baptismalis, qui est res significata per exteriorem ablutionem: & est signum Sacramentale interioris iustificationis: quæ est res tantũ huius Sacramenti, scilicet significata, & nõ significans.* Hæc S. Thomas. Vbi & rationem diuisionis assignat, quia in omni sacramẽto, præcipuè in tribus imprimẽtibus Characterem, & est aliquid quod significat, & non significatur, & aliquid quod significatur, & significat: & aliquid quod significatur, & non significat: primum est sacramentum tantum: secundum res, & sacramentum simul: tertium res tantum.

9 Loquendo autem de Sacramento Cõfirmationis in 4.dist.7.q.1.art.3.q.2. in corpore exponens diffinitionem, & formam Confirmationis, ait. *Secundo ponitur ipse Sacramentalis actus cum sua materia, & effectu, vt sic tangatur, & id quod est sacramentum tantũ, in hoc, quod dicitur,* Christmate: *& id quod est, & Sacramentum, in hoc, quod dicitur,* Confirmo, *id est Sacramentum*

Con-

Confirmationis præbeo: & id quod est res, & non sacramentum, in hoc, quod dicit, Salutis. Et in titulo quæstionis secundæ, ait. *Dein de quæritur de effectu Confirmationis. Et circa hoc quæruntur duo. Primo, de effectu, qui est res, & Sacramentum, scilicet, character. Secundo, de effectu, qui est res tantū, scilicet, gratia.* Idē sumitur ex D. Thoma 3. p. q. 72. art. 4. in corpore: quia Chrismatio sub præscripta forma, est sacramentum tantum: caracter est res, & sacramentum, & gratia est res tantum.

10 De Eucharistia autem ipse S. Th. 3. p. q. 73. art. 1. ad 3. ait. *In Sacramento Eucharistiæ id, quod est res, & Sacramentum, est in ipsa materia: id autem quod est res tantum, est in suscipiente, scilicet, gratia, quæ confertur: in baptismo autem vtrumque est in suscipiente, scilicet, & caracter, qui est res, & sacramentum, & gratia remissionis peccatorū, quæ est res tantū: & eadem est ratio de alijs Sacramentis.* In istis vltimis verbis clarè docet, quod in omnibus sacramentis hæc tria distingui debeant; licet in sola Eucharistia res, & sacramentum simul sit in ipsa materia: quia sacramentum tantum sunt species consecratæ; res, & sacramentum simul est corpus, & sanguis Christi contenti sub Sacramento: res tantum est gratia.

11 Loquendo autem de Pœnitentia S. Thomas 3. p. q. 84. art. 1. ad 3. ait, *quod etiam in Pœnitentia est aliquid, quod est sacramentum tantum, scilicet, actus exterius exercitus, tam per peccatorem pœnitentem, quam etiā per Sacerdotem absoluentem: res autē, & sacramentum, est pœnitentia interior peccatoris: res autem tantum, & non Sacramentum, est remissio peccati. Quorum primum totum simul sumptum est causa secundi: primum autē, & secundum sunt quodammodo causa tertij.* Ecce S. Thomam docentem in sacramento non imprimente characterem, nec in se continente Christum, dari rem, & sacramentum simul: & simul notare, quod non eo rigore quo causat sacramentu tantum, debet causare id quod est res, & sacramentum simul, vt patet ex illa particula, *quodammodo*, quamuis rei, & sacramento simul, vt coniungitur cū sacramento tantum, causalitas conueniat respectu illius, quod est res tantum.

12 Pariter de Extrema vnctione ait S. Thomas in 4. dist. 23. q. 1. art. 2. q. 3. ad 3. quod *in hoc sacramento res, & Sacramentum non est character, sed quædam interior deuotio, quæ est spiritualis vnctio.*

13 Quod in sacramento ordinis sit aliquid quod sit res, & sacramentū simul, nullam habet difficultatem, cum characterem imprimat. Imò S. Thomas in 4. distinct. 24. q. 1. art. 1. q. 2. ad 1. ait, quod *diuisio sacramenti in illa tria, non est in partes integrales, propriè loquendo, quia illud, quod est res tantum, non est de essentia sacramēti: quod est etiam sacramentum tantum transit, & sacramentum manere dicitur. Vnde relinquitur, quod ipse character interior sit essentialiter, & principaliter ipsum sacramentum Ordinis.* Ergo in Ordine negari nequit quod character sit res, & sacramentum simul.

14 Vt autem nullum sacramentum à D. Thoma sit prætermissum, loquendo de Sacramento Matrimonij in 4. distinct. 26. q. 2. ad 5. ait. *Quod etiā in hoc sacramento sint illa tria, quia sacramentum tantū sunt actus exterius apparentes. sed res, & sacramentum est obligatio, quæ innascitur viri ad mulierem ex talibus actibus: sed res vltimo contē taest effectus huius sacramenti: non contenta autem res, quam Magister determinat.* Hæc S. Thomas.

Denique de omnibus Sacramentis ipse S. Thomas in 4. dist. 4. q. 1. art. 4. q. 2. ad 1. ait, *quod quamuis illud, qui est res, & sacramentum in baptismo, sit character: non tamen oportet, quod sit character in omnibus sacramentis, in quibus est res, & sacramentū. Quid autem sit res, & sacramentum in singulis, postea siggillatim ostenditur:* nempè locis iam relatis. Ne autem quis fingat hoc retractatum: attendat eisdem verbis à D. Thoma allertum 3. p. q. 63. ar. 6. ad 3. vbi ait, *quod licet character sit res, & sacramentum: non tamen oportet omne id, quod est res, & sacramētum, esse characterem. Quid autem sit res, & sacramentum in alijs sacramentis, infra dicetur:* nempè in materia cuiusque in speciali.

§. III.

Tres difficultates obijciuntur.

15 DOctrina hæc S. Thomæ, & communis, facilis est, quoad tria Sacramenta imprimentia caracterem: nec negari valet quoad Eucharistiam, quia de illa expresse loquitur Innocentius Tertius, Hugo Victorinus, & Magister: & prænotata doctrina, & differentia à D. Thoma assignata, facillimè percipitur. Quoad reliqua vero sacramenta Neotherici vrgēt antiquas difficultates.

Arguitur ergo ad probandum, quod Pœni-

Pœnitentia interior peccatoris non poſſit eſſe res, & ſacramentum ſimul in ſacramento Pœnitentiæ. Tum, quia res, & ſacramentum ſimul non eſt cauſa ſacramenti tantum, ſed potius cauſatur ab ipſo Sacramento: ſicut Baptiſmus cauſat charac terem, & ab ipſo non cauſatur. Sed Pœnitentia interior eſt prior externa confeſsione, & ipſam cauſat, & ab ea non cauſatur. Ergo pœnitentia interior nequit eſſe in hoc ſacramento res, & ſacramentū ſimul. Tum, quia id quod in ſacramentis eſt res, & ſacramentum ſimul, id habet non ex natura rei, ſed ex diuina inſtitutione libera: quia vt inquit Hugo de S. Victore libro 1. de Sacramentis parte 9. cap. 2. Sacramenta ſignificant ex inſtitutione diuina. Sed exterior pœnitentia ſignificat interiorem naturaliter. Ergo pœnitentia interior non eſt res, & ſacramentum ſimul in ſacramento Pœnitentiæ.

16 Quod vero interior deuotio, ſeu ſpiritualis vnctio non ſit res, & ſacramentum ſimul in Extremavnctione, probatur: Tum, quia id quod eſt res, & ſacramē tum ſimul, non ſolum debet ſignificari, & cauſari à ſacramento: ſed etiam ſignificare, & cauſare ſacram rem. Vnde res, & ſacramentum ſimul ita diffinitur: *Eſt id, quod ex Chriſti inſtitutione rem ſacram ſignificat, & producit: & ab altera re ſacra ſignificatur, atque producitur.* Sicut patet in charactere baptiſmali, & ſimilibus. Sed deuotio interior non cauſat id quod eſt res tantum in extremavnctione, quia nō cauſat gratiam, & ſanitatem: ergo non eſt res, & ſacramentum illa ſpiritualis vnctio. Tum quia illa interior deuotio nō ſemper cauſatur ab extremavnctione. Etſi autem aliquando cauſaretur, etiam cauſatur à Baptiſmo, Pœnitentia, & multo magis ab Euchariſtia, de quo ſacramento inquit S. Th. Opuſc. 57. quod *in illo mens omnium chariſmatum abundantia impinguatur.* Nec tamē in alijs ſacramētis docēt Theologi, quod deuotio interior ſit res, & ſacramentum ſimul. Ergo nec in Extremauunctione ſpiritualis vnctio eſt res, & ſacramentū. Præcipuè, cū quælibet gratia Spiritus Sancti dicatur *ſpiritualis vnctio*, vt de Spiritu Sācto, eam cauſante, canit Eccleſia.

17 Denique, quod in Matrimonio obligatio, quæ innaſcitur viri ad mulierem, non ſit ſacramentum tantum, probatur in primis, quia hæc obligatio non eſt cauſa gratiæ, vt patet: Res autem, & Sacramentum debet eſſe ſignum, & cauſa rei tantum: ſicut ſacramentum tātum eſt cauſa vtriuſque. Deinde, quia illa obligatio naſcitur ex natura contractus: quia diximus cap. 26. Theologiæ Moralis q. 2. num. 1. quod obligatio eſt vinculum, quo contrahentes adſtringuntur, ad aliquid faciendum, vel omittendum, vt dicitur l. 1. de Pactis. Rurſus, quamuis matrimoniū vt ſacramentum nouæ legis habeat maiorem indiſſolubilitatem, quam alij contractus, & quam idem Matrimonium apud Gentiles, vel apud Iudæos, tamen in de non ſequitur, quod illa obligatio perpetua, aut indiſſolubilitas ſit res, & ſacramentum ſimul: quia id non habet cauſatum à ſacramento tantum: ſed habet vel ex Dei volūtate, quam explicuit Chriſtus dicens: *Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet.* Vel habet inquātum eſt ſignum vnionis Hypoſtaticæ: vel etiā vnionis per gratiam habitualem inter Chriſtum, & Eccleſiā. Quas vniones poteſt matrimonialis coniunctio ſignificare, etiam ſi illa obligatio non ponatur eſſe res, & ſacramentum ſimul. Ergo inconuenienter tribus ſacramentis prædictis aſsignatur res, & ſacramentum ſimul.

§. IV.

Probatur pacem, & conſolationem internam non eſſe rem, & ſacramentum in Pœnitentia.

18 QVamuis hæc argumenta non poſsint complete diſſolui vſq; dum de ſingulis ſacramentis ſiggillatim diſſeramus: tamen vt nonnulla, quæ hic à Recentioribus obijciuntur, diſſoluamus, nō potuimus ea omnino ad proprias materias remittere, ne difficultates fugere videamur.

Ad primam Lugo diſp. 2. ſect. 8. à 147. vſque 165. refert, & impugnat ſex dicendi modos: & vt proprium ſtatuat, præmittit num. 166. verba Concilij Tridentini Seſſ. 14. cap. 3. vbi de re ſacramenti Pœnitētiæ ſic ait. *Sane vero res, & effectus huius Sacramenti, quantum ad eius vim, & efficaciam pertinet, reconciliatio eſt cum Deo: quā interdum in viris pijs, & cum deuotione hoc ſacramentum ſuſcipientibus, conſcientiæ pax, ac ſerenitas, cum vehementi ſpiritus conſolatione conſequi ſolet.* Ex quo loco probat pacem illam internam eſſe rem, & ſacramē tum in Sacramento Pœnitentiæ, in hac formaarguens. In prædictis verbis videtur Concilium eodē modo loqui de hac conſ-

conscientiæ pace in ordine ad hoc sacramẽtum, sicut postea agendo de Extrema vnctione in eadem sect. c. 2. dixit sanitatẽ corporis esse illius effectum, & rem: Nam sicut ibi, cum expedit, cõsequitur salus corporalis, ita hic in viris pijs sequitur cõscientiæ pax, & spiritus cõsolatio. Sicut enim est propriũ cibi delectare palatũ; & ideò Eucharistia affert sæpè dulcedinẽ spirituale, quę est secundarius eius effectus, vt colligitur ex decreto Eugenij 4. Sic est propriũ reconciliationis factæ pacẽ, & trãquillitatẽ causare. Sicut ergo ex multorũ sententia, sanitas corporis est res, & Sacramẽtũ in Extrema vnctione, quia significat, & significatur: sic eodẽ fundamẽto dicere possumus, in sacramẽto Pœnitẽtiæ pacẽ illã internã esse rẽ, & sacramẽtum; quia & significat, & significatur: significat quippe pacẽ restitutã cũ Deo per gratiam, & remissionẽ peccati: significatur autẽ per partes huius sacramenti, nempè per materiã, & formam. Hæc ibi.

19 Adeò varia sũt hominũ ingenia, quod si ego vellẽ hãc cogitationẽ impugnare, radicitusque euellere, nõ inuenirẽ testimoniũ efficacius, neque exempla aptiora, neque rationem validiorẽ cõtra eum, quã hæc, quę retulimus pro se afferre. Sed manifestissimũ videtur hæc omnia cõtra eum militare. In primis vim infert verbis Concilij, quod expresse loquitur de eo quod est res tãtũ: & ipse cõtorquet ad id quod est res, & sacramẽtũ simul. Retorquetur ergo in hac forma. Id quod in sacramẽtis est res tãtũ, nõ est res, & sacramentũ simul. Quod cõstat ex vocum propietate. Et inductione in omnibus sacramentis. Et quia res, & sacramẽtum significatur, & significat: res tãtũ nõ significat, sed significatur. Sed Concilium Tridẽtinũ illã pacẽ, & serenitatẽ cũ vehemẽti spiritus cõsolatione, ponit ex parte rei tãtũ. Ergo non est res, & sacramentum simul ex mente Concilij.

Secundo, res & sacramentum simul præcedit rẽ tãtũ, quã significat, & sæpè causat. Sed illa pax subsequitur rẽ tãtũ in Pœnitentia, ex verbis Concilij. Ergo ex illis potius infertur, quod non sit res, & sacramentum simul.

20 Tertio, exemplum de Extrema vnctione idem conuincit, quia S. Thom. vt retulimus n. 12. non ponit sanitatem corporis esse ibi rem, & sacramtum; sed potius interiorem vnctionem. Quam sententiam vt communem refert, & approbat Henriquez lib. 3. de extrema vnctione cap. 9. §. 2. Nec impugnat Lugo 1 um. 146. Imo vt Theologorum communem, videtur approbare n. 169. Ergo si Concilium parificat quoad hoc Pœnitẽtiam, & Extremam vnctionem, inde potius infertur, quod nõ sit illa pax in Pœnitentia res, & sacramentum simul. ¶ Denique exemplum de Eucharistia etiam est ad oppositum, quia neque ab ipso Lugo, nec ab vllo Theologo asseritur, quod illa delectatio sit res, & sacramentum: sed est effectus secundarius: & ita se tenet ex parte rei tãtum: ergo pariter deberet affirmare in sacramento Pœnitentiæ.

21 Accedunt etiam quinque impugnationes, quas contra Lugum, proponit Bernal disp. 5. sec. 3. n. 36. & 37. dicens. *Miror tamen rebus tam afflictis tam debile subsidium afferri.* Primo namque Tridentinum, eum amicitiæ reconciliationem appellet rem huius sacramenti; pacem tamen, & consolationem istam neque appellat rẽ, neque sacramentum. Quod autem ait, eã interdum consequi ad rem huius sacramẽti; sicut sanitas corporis ad rem vnctionis, probat quidem eos, qui dicunt sanitatem corporis esse Vnctioni rem, & sacramentum, consequenter dicturos, consolationẽ istã respectu Pœnitentiæ esse vtrũque. Cæterum illud neque à Lugo, neque ab alijs rite pronunciari n. seq. demostrabitur.

Secundo, quod affertur de oblectatione palati, contra suos Authores est: nam ille gustus non est Eucharistiæ res, & sacramentum. Tertio, Baptismum in adulto plerumque sequitur ingens animi trãquillitas, & consolatio. Nec tamen hæc respectu Baptismi est res, & sacramentum: ergo neque illa respectu Pœnitentiæ. Quarto, criminis confessio, quia naturaliter significat dolorem; ideò Authore Lugo, non est sacramentum illius: At qui pax, & consolatio ex amicitiæ reconciliatione resultans, naturaliter eam significat: ergo inconsequenter asseritur sacramentum eius.

22 Quinto demũ, & potissimè, quia à priori. Quod enim est simul res, & sacramentum, debet efficienter causari ab aliquo claro signo: hac enim conditione cõstituitur res sacramenti: & debet efficienter sacram aliquam rem inducere; nã ista conditione constituitur sacramẽtum rei. At qui pax, & consolatio dicta, licet cõcedatur significari, & causari ab aliqua par-

te, vel à toto sacramento Pœnitentiæ, ac proinde esse res sacramenti: tamen dici non potest efficienter inducere sacramentum quam rem, vt per se constat. Ergo manifestum est dici non posse sacramentum rei: quod est apertissimè deficere ab essentia rei, & sacramenti simul. Miror autē, quod P. Lugum difficultas hæc, aut præterierit, aut non mouerit: quippe quem hæc sola compulerit ad negandum contritionem esse rem, & sacramentum simul, vt patet n. 164. & 165. Hæc Bernal Lugum notās inconsequentiæ.

23 Ipse verò tota sect. 4. dicit *facillimè, & solidissimè, & ad communem sentiendi modum consonantissimè*, difficultatem totā expediri, negando quorumdam diffinitionem eius, quod est res, & sacramentum simul: requirunt enim, quod efficienter causetur à sacramento, & quod ipsam rem sacram efficienter inducat. Cū tamen neutrum illorum sit essentiale rei, & sacramēto: sed solum vt à re sacra significetur, & sacram alteram significet. Quod probat primo, quia apud Doctores in hac diuisione non accipitur sacramentum strictè, sed latè pro signo rei sacræ. Deinde, quia in Extremaunctione id, quod ponitur res, & sacramentum, non est productiuum rei tā tum: & pariter in Matrimonio. Et quamuis in aliquibus reperiatur significatio, & causalitas, non conuenit ex ratione communi, sed ex ratione differentiali: sicut aliqua causalitas conuenit sacramentis nouę legis, quæ non conuenit sacramētis vt sic, nec sacramentis antiquis. Vnde vera diffinitio rei, & sacramenti simul erit, *quod in sacramentis, & signo sacro significatur, & rē sacram significat.*

24 Et tādem n. 55. Pœnitentiæ in rē, & sacramentum simul decernit vehementem illam consolationē ex pacis, & amicitiæ reconciliatione interdum oriri solitā, quam ex Tridentino retulimus. Nam, & est effectus sacramenti; atque adeo res, & externo aliquo actu facta sensibilis, & est signum sensibile gratiæ, atque adeo sacramentum. Neque obstat, quod etiam in Baptismo adultorum par consolatio interdum sentiatur: siquidem ei sacramento multa possunt competere, quorum vnūquodque sit res, & sacramentū simul: quia possunt in vno sacramento plures res inueniri quarum quælibet sit, & sacrum signū, & sacro signo significetur: sicut si in Eucharistia, & in quibusdam alijs concurrāt plura ex parte sacramenti tantum, nō est cur non possint concurrere plura ex parte rei, & sacramenti simul. Quo circa Baptismo pro re, & sacramento simul erit, & propriꝰ character, & eiusmodi cōsolatio.

25 In hac solutione vnum solum placet, & plura displicent. Placet quod in aliquibus sacramentis in eo quod est res, & sacramētum simul, solū requirat, quod significet, & significetur, & quod non exigatur rigorosa efficientia respectu illius, quod est res tantum: quia sic facilius omnibus sacramentis assignatur res, & sacramentum simul. Et quia sic insinuat S. Th. 3.p.q.66 ar. 1. in fine cor. & q. 84. ar. 1. ad 3. in illa particula *quodāmodo*. Et in 4. dist. 26. q. 2. a. 3. ad 3. loquēdo de illo, quod est res, & sacramēntū simul in Matrimonio, solū ait, quod *huiusmodi nexus ex virtute diuinæ institutionis dispositiue operatur ad gratiam*. Vnde nō requirit rigorosā efficiētiā.

26 Displicet vero primo, quod tam prolixe hoc proponat quasi à se excogitatum: cum tamen potuisset legere Suarez de Pœnitentia disp. 18. sec. 5. n. 5. eandem opinionem referentem, & attribuentem Magistro, S. Bonauenturę, & Alensi. Quos etiam pro eadem sententia refert Araujo 3.p.q.84.art.1.dub.5. Quāuis reuera Magister in 4 dist. 22. cap. vltimo eam opinionem referat, sed non approbet.

Secundo displicet, quod in sacramento Pœnitentiæ omnem prorsus causalitatem excludat in eo, quod est res, & sacramentum, respectu illius, quod est res tantum: cum tamen Magist. illa distinctione 22. in fine, referat, & tacite approbet, quod *interior Pœnitentia, & res est sacramenti, id est, exterioris Pœnitentiæ, & sacramentū remissionis peccati, quam & signat, & facit.* Quod & approbat S. Th. ibi, & 3.p.q.84. art. 1. ad 3. & eisdem locis communiter Theologi.

27 Tertio displicet, quod in sacramēto Pœnitentię assignet pro re, & sacramēto illam consolationem; cum tamen Concilium Tridentinum eam ponat ex parte rei tantum: & militant contra hoc, quæ obiecimus cōtra Lugo n. 19. & 20. quem cum Bernal impugnasset, nō solum propter inconsequentiam doctrinæ, sed etiam propter alia quatuor motiua; nunc minus consequenter eius amplectitur opinionē. Quarto displicet, quod contra omnes Doctores, & absque solido fundamēto, assignet Baptismo pro re, & sacramento simul illam cōsolationem, quæ nec significatur à sacramento externo, neque significat rē sacramenti: ideoque nullam habet conditionem requisitā vt sit sacramentū, & res.

§. 5.

§. V.

Pœnitentia interior res eſt, & Sacramentum.

28 ALiter ergo ad primam difficultatẽ dicimus, quod eam quoad vtramque partem ſibi obiecerat S. Thomas, qui reſpondet in 4. diſt. 22. q. 2. art. 1. q. 2. ad 1. quod Pœnitentia interior poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo prout eſt quidam actus virtutis: & ſic interior Pœnitẽtia eſt omnino cauſa exterioris: ſicut etiã in alijs virtutibus actus interiores sũt cauſæ exteriorum. Alio modo prout eſt actus operans ad ſanationem peccati: & ſic pertinet ad Pœnitentiæ ſacramentum. Et ita interior Pœnitentia non eſt cauſa exterioris, ſed effectus, vel ſignatum ipſius. Non enim habet efficaciam operandi contra morbũ peccati, niſi ex ſuppoſitione propoſiti exterioris Pœnitẽtiæ, & abſolutionis deſiderio: quamuis Pœnitentia interior, contra morbum peccati operans, præcedat tempore exteriorem pœnitentiam: ſicut iuſtificatio à peccato interdum præcedit ſacramentum Baptiſmi, propter ipſius propoſitum. Hæc S. Thomas. Qui ad 2. probationem reſpondet ibi ad 2. quod quamuis pœnitentia interior, vt eſt actus quidam virtutis, naturaliter ſignificetur per exteriorem: tamen inquantum eſt ſanatiua morbi, ſic ex inſtitutione habet per hæc ſigna cauſari, & ſignificari.

29 Sed cõtra arguũt Suarez illa ſect. 5. n. 12. & Lugo ſec. 8. n. 151. Primo, quia hac ratione poſſet etiam dici confeſsionẽ eſſe rẽ ſacramẽti, quia cõfeſsio ab abſolutione etiã accipit efficaciã cauſãdi gratiã, quam ſecundum ſe non haberet. Imo ipſa abſolutio poſſet dici res ſacramẽti, quia ipſa etiam à coniunctione cum confeſsione, & dolore habet efficaciã cauſandi gratiam, quam non haberet ſecundum ſe. Secundo, quia hoc ipſum dici poſſet in alijs ſacramentis: in Baptiſmo, v. g. poſſet dici, attritionem eſſe rem ſacramenti, quia prout coniuncta cum Baptiſmo, eſt ſufficiens diſpoſitio ad gratiam: quod ſecũdũ ſe non habebat. Tertio, & à priori, quia illud non eſt propriè contritionem cauſari à ſacramento: ſed ſolum ex coniunctione aliarum partium accipere denominationẽ partis actualis: ac proinde magis eſt fieri ſacramentum, quam rem ſacramenti.

30 Vt hęc diluãtur, aduertẽdũ, quod non eodẽ modo Thomiſtæ exponũt qualiter pœnitentia interior, vt eſt res, & ſacramentũ ſimul, operetur ad remiſsionẽ peccati: nã Ferrara lib. 1. Cõtr. c. 72. in edit. Romana fol. 509. §. *Iſtis præmiſsis*, docet hanc efficaciam illi conuenire, non per modum efficientis, ſed per modũ diſpoſitionis materialis: quia ſic inſinuat S. Th. q. 28. de Verit. art. 8. ad 2. Et in 4. diſt. 22. q. 2. ar. 1. q. 2. in 2. rat. ad oppoſitũ, docet quod pœnitentia interior eſt, quæ immediatè cauſat remiſsionem peccatorũ, quæ eſt vltima res huius ſacramenti: & apponit exemplum de charactere. Conſtat autem quod character non cauſat immediatè gratiam per modum efficiẽtis, ſed tantum per modũ diſpoſitionis: quia nec eſt immediatè inanima, ſed in intellectu: ergo nec pœnitẽtia interior cauſat remiſsionẽ peccati efficienter, ſed ſolum diſpoſitiue.

31 Quare eã cauſare moraliter, docẽt Nuño 3. p. q. 84. art. 1. dub. 6. ad 3. & 4. & Araujo dub. 5. à n. 42 vſque 45. in fine, latè exponens, quod pœnitentia interior ſecundũ diſtinctas formalitates eſt pars Sacramenti, & eſt res, & ſacramentũ ſimul: eſt pars vt actus virtutis pœnitentiæ, & vt per confeſsionem externam exprimitur, & cũ abſolutione coniungitur: at vero eſt res, & ſacramentum ſimul prout eſt diſpoſitio ad gratiã, ſiue ſit phyſicè intenſior, ſiue moraliter dignior, & congruè diſponens ad gratiam modalem, & propriã Sacramenti Pœnitentiæ.

32 Soto vero in 4. diſt. 14. q. 1. art. 1. in fine ait, quod actus interior poteſt dupliciter conſiderari: vno modo vt eſt prior natura, quam gratia: & ſic non eſt contritio, ſed diſpoſitio naturalis, quæ nõ habet rationem meriti, alias (vt ait Paulus) gratia Dei non eſſet gratia. Alio modo, vt eſt poſterior natura, quam gratia per quã informatur: & tunc habet rationem contritionis. Et hac ratione eſt effectus cõfeſsionis, & abſolutionis, & cauſa remiſsionis peccatorum. Quare eadẽ contritio vt eſt effectus ſacramenti, eſt res; ſed vt eſt cauſa remiſsionis, eſt ſacramentum.

33 Alij dicũt actus exteriores eſſe cauſã interioris cõtritionis, quia ſunt inſtituti, & eleuati à Deo, vt per ſe loquendo faciãt ex attrito cõtritũ: quia cum ſit ſacramẽtũ dãs primã gratiã remiſsiuã mortaliũ poſt baptiſmũ, per ſe habet ſupponere, quod ſubiectũ no ſit in gratia: vnde actus externi eleuãtur à Deo, qui per illos excitat cor hominis, vel ad mutãdũ obiectũ actꝰ interioris, qui priꝰ erat propter pœnas

inferni, vt fiat propter Deum: vel ad hoc quod maiori connatu, & feruore homo conteratur. Vnde iam eſt ſufficiens diſtinctio inter partes ſacramenti, & inter rē, & ſacramentum ſimul. Ita Caietanus 3.p.q. 84.art.1.§. *Etſi modum quæris*, vbi ait. Cōcurrit Deus ex parte ſacramenti ordinando ſacramentales actus exteriores ad interiorem pœnitentiam, dum vtitur ſacramento ipſo ad excitandum, & perficiendum interiorem actum pœnitentis: ſic enim excitando, & perficiendo, facit de attrito contritum, dum mediante Sacramēto, vtitur etiam interiori actu pœnitētis ad remiſsionem peccatorum: per hoc enim fit interior pœnitentis actus res, & ſacramentum. Et per hoc apparet, quod ſacramentum ſignificat, & cauſat interiorem pœnitentiam: & interior pœnitētia ſic cauſata, ſignificat, & cauſat remiſsionē peccatorum; ſunt enim hæc inſtrumenta ſubordinata principali agenti, Deo, ſcilicet, ſicut baculus, quo moueo lapidē, eſt inſtrumentum ſubordinatū alteri inſtrumento, puta manui, qua moueo vaculū. Hæc Caietanus, & Petrus Soto de Cōfeſſ. lect. 7. in fine. Et olim Richardus in 4. diſt. 22. art. 2. q. 1.

34 Fauetque S. Th. in 4. diſt. 22. q. 2. art. 1. q. 3. dicens: *Remiſsio peccatorum vtroque modo*, (ſcilicet, quoad pœnam, & culpā) *eſt res ipſius pœnitentiæ ſacramenti. Quæ aliquando tempore præcedit Sacramentum exterius; aliquando autem in ipſo Sacramento efficitur; quia quando aliquis accedit ad confeſſionem attritus, non plenè contritus; ſi obicem non ponat, in ipſa confeſsione, & abſolutione ſibi gratia, & remiſsio peccatorum datur. Vnde dicit Gloſſa ſuper illud Pſalmi 95.* Cōfeſsio, & pulchritudo in conſpectu eius. *Si amas pulchritudinem, confitere vt ſis pulcher, id eſt, rectus.* Et ad 3. ait, *quod aliquando remiſsio peccatorum in ipſa confeſsione, & abſolutione fit, vt dictum eſt: & tunc non præcedit res Sacramentum.* Et in 4. ad Anibald. diſt. 22. q. vnica ar. 3. cum in ſecundo argum. obiciſſet ad probandum, quod interior pœnitentia non ſit res, & ſacramētum: *Quia res non eſt cauſa ſigni, ſed è conuerſo.* Reſpondet ad 2. *quod quāuis ita ſit in Sacramentis, quæ conſiſtunt in materia exteriori, tamen in Sacramentis, quæ cōſiſtunt in actu hominis, cōtingit aliter: quia actus hominis interior eſt cauſa exterioris: ſed interior, & exterior ſunt cauſa remiſsionis interius peccatorum.*

35 Ex his dicendi modis primus eſt facilior: ſed vltimus eſt ſubtilior, & verior: quia Deus pro materia ſacramenti inſtituit ipſos actus humanos: & quamuis accidat hominem contritum confiteri, perſe ordinatur ſacramentū ad remittēda mortalia: & tunc realiter differt actus, qui eſt cauſa, ab eo, qui cauſatur. Quādo vero accidit contritus, ſi obicem non ponat, ferentius conteretur, & dimitteretur amplius pœna, & gratia augebitur, & ſic iā habet aliquid de nouo vt ſit res, & ſacramentum.

36 Ad primā replicā dicitur, quod cōfeſsio ſignificat, ſed non ſignificatur: & ideò eſt pars ſacramenti tantum, ſed non eſt res, & ſacramentū ſimul. Et eadem ratione excluditur abſolutio à re ſacramenti. ¶ Ad 2. iam diximus ex D. Tho. 3.p.q. 84.ar.1.ad 1. in fine: & in 4. diſt. 14. quod ſolū in pœnitētia, & matrimonio inſtituit Deus, quod ipſi actus noſtri ſint partes Sacramenti. Vnde in Baptiſmo attritio eſt ſola diſpoſitio, nec à Deo eleuatur vt gratiam cauſet Sacramentaliter: ſicut in Pœnitentia contingit.

37 Ad tertium dicitur illud procedere ex ſiniſtra intelligentia doctrinæ S.T. qui non docet pœnitentiam interiorem eſſe rem ſacramenti præcisè vt coniungitur cum alijs partibus ſacramēti tantum: quia potius ſacramētum tantum inſinuat S. Th. quoad omnem ſuam partem debere eſſe ſenſibilem, vt patet 3.p.q. 84. art. 1. ad 3. Sed vel eandem interiorem pœnitentiam ſub noua formalitate; vt exponebat prior dicendi modus: Vel actum realiter diuersū, vt dicebamus iuxta Caiet.

§. VI.

Aliæ difficultates ſoluuntur.

38 AD priorem partem ſecūdæ difficultatis poſſet in primis negari maior, iuxta dicta n. 25. quia probabile eſt quod licet ſacramentū tantū cauſet inſtrumentaliter, imò & efficiēter phyſicè: quia id colligitur ex Concilijs, & Patribus, & ex differentia ſacramētorum nouæ legis, & veteris, vt ponderabitur q. 62. Tamen id quod eſt res, & ſacramentum ſimul nō ſēper habet hoc genus cauſalitatis reſpectu illius quod eſt res tantum: quia hic ceſāt motiua tribuendi cauſalitatem efficiētē: quia ſufficit quod ſit ſignificatū, & ſignificās. Vnde quāuis deuotio interior nō cauſet, id quod eſt res tātū in Extremavnctione, poteſt eſſe res, & ſacramētū ſimul: quia ſpiritualis vnctio ſignificat ſanitatē animæ primario, & corporis ſecūdario, ſi expedierit.

Secun-

39 Secundo respondetur ex dictis numero 30. & 31. admittendo, quod id quod est res, & sacramentum simul, debet quodammodo causare id quod est res tantū, vt sic strictius verificetur esse rem, & sacramentum: sed tamē sufficit, quod hæc causalitas sit moralis, secundum aliquos, vel dispositiua. Et sic deuotio interior, quæ est spiritualis vnctio, disponit ad animæ robur contra luctam extremam, & ad cō sequendam corporis sanitatem, cum animæ expedit.

40 Istæ autem dispositiones humanę contingentes, & liberæ, quamuis supernaturales, cōueniunt humano modo: & ideò multis modis impediri possunt, vel impedimento sensuum, vel distractione, vel libertate voluntatis, vel obicem ponendo peccati. Quamuis autem deuotio in alijs sacramentis causetur, neque significatur signo externo; nec directè intenditur ad finem peculiarem sacramenti: sicut accidit in Extremavnctione; & ideò in hoc solo sacramento spiritalis vnctio est res, & sacramentum simul. Et de illo docet Sanctus Thomas in 4. dist. 23. q. 2. art. 2. q. 4. quod *hoc sacramentum exigit actualem deuotionem in suscipiente, sicut & Eucharistia: Vnde sicut Eucharistia non debet dari pueris, ita nec hoc sacramentum.* Indeque perspicies abusum esse exterminandum, quod aliqui nolunt Extremamvnctionem ministrare nisi moribundis vsu sensuum, & intellectus destitutis. Per quæ cessat secunda probatio.

41 Ad tertiam fatemur gratiam quā libet Spiritus Sancti dici vnctionem spiritualem, iuxta phrasim Scripturæ in multis locis, quæ affert S. Thomas super Psal. 44. lit. e. ad illa verba: *Vnxit te Deus.* Sed tamen quia in veteri lege non solum vngebantur Reges, & Sacerdotes: sed etiam orientales tempore lætitiæ vngebant se oleo: iuxta illud Esaiæ 61. *Oleum gaudij pro luctu.* Et fortes athletæ ad luctam vngebātur quasi pugiles ad pugnandū. Quod colligit S. Thom. Esaiæ 61. ad illa verba: *Vnxerit me:* ex illo 2. Regum 1. *Quomodo abiectus est clypeus fortium, clypeus Saul, & Ionathæ, quasi non sit vnctus oleo?* Ideò speciali titulo ad significandam spiritualem deuotionem, & lætitiam, & dispositionem ad vltimam pugnam, res, & Sacramentū Extremæ vnctionis dicitur interior deuotio, quæ est spiritalis vnctio.

42 Ad vltimam difficultatem respōdetur, quod quamuis inseparabilitas matrimonij sit de lege naturę, vt docet S. Th. in 4. dist. 33. q. 2. artic. 1. ex illo Matth. 19. *Ab initio autem non fuit sic:* quia in statu innocētiæ matrimonium erat perpetuum, & indissolubile, vt cōstat ex cap. vnico de voto in 6. & ex Concilio Trid. sess. 24. de Matrim. initio; & ita frequenter docent Doctores (quidquid aliqui pauci reclament.) Tamen inquantum sacramentum habet maiorem indissolubilitatem, vt cō stat ex D. Aug. lib. 10. de Nuptijs, & conc. cap. 10. dicente: *Huius procul dubio sacramenti res est, vt mas, & fœmina connubio copulati quandiu viuunt, inseparabiliter perseuerēt.* Et lib. de bono cōiugali. c. 7. ait, *quid sibi velit tāta firmitas vinculi coniugalis, quod nequaquā puto tātū valere potuisse, nisi alicuius rei maioris quoddam sacramentū adhiberetur.* Et cum ex alia parte hæc inseparabilitas non sit res causata à sacramento externo solum, quia inquantum sacramentum cōfert gratiā; iam erit significata externa cō iunctione, & significās gratiam, & ita erit res, & sacramentum simul. Videatur Sanchez lib. 2. de Matrimonio disp. 13. n. 7. multa adducens. Quamuis eorum aliqua merito impugnet Basilius lib. 1. de Matrimonio cap. 13. & 14. in quo explicat quo sensu matrimonium dicatur indissolubile ratione sacramēti? De quo tractatu de Matrimonio.

43 Ad priorem impugnationem iā respondimus n. 38. & 39. & illam secundā solutionem in casu præsenti adhibuit S. Thomas dum in 4. dist. 26. q. 2. art. 3. ad 3. de eo quod est res, & sacramentum simul in Matrimonio, ait, quod *huiusmodi nexus ex virtute diuinæ institutionis dispositiue operatur ad gratiam.* Vnde vel non est de ratione rei, & sacramenti simul, quod semper causet id quod est res tantum: Vel sufficit quod causet dispositiue: quod cōpetit nexui matrimonij instituentis quod significet, & disponat ad gratiā: quod illi cōtullit, cum eleuauit vt esset sacramentum.

44 Ad secundam probationem dicitur, quod obligatio naturalis nascitur ex contractu naturali; sed quod hæc sit dispositio ad gratiam, & quod sit res, & sacramētum, simul, habet ex diuina institutione. Vnde indissolubilitas matrimonij, quæ est de lege naturæ, accipit nouā rationem ex Deo sacramēta instituēte. Ideoque S. Th. lib. 3. Contragent. cap. 123. in fine ait. *Lex autem diuina supernaturalem quandam rationem apponit ex significatione inseparabilis coniūctionis Christi, & Ecclesiæ: quæ est vna vni.*

45 Ad tertiam dicitur, quod cum esse rem, & sacramentum, rebus conueniat ex sola diuina institutione, id quod matrimonium haberet vt officium naturæ, vel vt ciuilis contractus, non sufficeret, vt quãuis esset indissolubile, nec significaret actu cõiunctionem Christi, & Ecclesiæ, nec disponeret ad gratiam: & ideò vtrumque accepit ex diuina institutione: & ex ea colligimus cum D. Tho. quod ille nexus est res, & sacramentum simul.

QVAESTIO LXI.

DE NECESSITATE SACRAMENTORVM.

Summa Textus.

EXplicata sacramentorum quidditate, institutionis eorum necessitatẽ quatuor huius quæstionis articulis exponit D. Tho. Probat in primo, quod sacramenta sunt necessaria ad humanam salutẽ triplici ratione. Ostẽdit in secundo, quod in statu innocẽtiæ homo sacramentis non indigebat; non solũ inquantum sacramenta ordinantur ad remedium peccati; sed etiam inquãtum ipsa ordinantur ad animæ perfectionẽ. Statuit in tertio articulo, quod ante Christi aduentum necesse fuit quædam sacramẽta institui. Tandemque in quarto docet oportere quædam alia sacramenta esse in noua lege, quibus significẽtur ea, quæ cesserunt in Christo, præter sacramẽta veteris legis, quibus prænunciabãtur futura.

DVBIVM PRIMVM.

Vtrum Sacramenta sint necessaria ad humanam salutem?

§. I.

Sensus quæsiti, & rationes conclusionis.

1 HOc idem inquirit S. Tho. articulo primo, qui distinguitur ab articulo quarto quæstionis 65. nã in isto tractatur de necessitate instituendi sacramenta; in illo vero suppositа institutione, inquiritur sacramẽtorũ susceptio, & vtrũ vsus eorum sit necessarius ad salutem: & de singulis sacramẽtis siggillatim exponitur quãta necessitate teneãtur fideles ea suscipere.

2 Aduertunt etiam Caietanus, & Soto, & reliqui expositores communiter, quod in præsenti non est sermo de necessario simpliciter: constat enim quod posset Deus, id quod præstat medijs sacramentis, fine illis conferre; cum potentiam suam sacramentis non alligauerit. Loquitur ergo D. Thomas de necessitate ad melius esse, seu de necessitate cõuenientiæ, vt se exponit in prima, & secunda ratione. Et clarius in 4. dist. 1. q. 1. art. 2. q. 1. dicens. *Sacramenta nõ erant necessaria necessitate absoluta; sicut necessarium est Deum esse; cum ex sola diuina bonitate instituta sint: sed necessitate, quæ est ex suppositione finis. Non ita tamen, quod sine his Deus hominem sanare non posset, quia sacramentis virtutem suam non alligauit; sicut cibus necessarius est ad vitam humanam. Sed quia per sacramenta magis congrue fit hominis reparatio; sicut equus dicitur necessarius ad iter, quia in equo facilius homo vadit.*

3 Quæ tituli explicatio notanda est propter Gabrielem Biel, qui in 4. dist. 1. q. 2. putat nulla prorsus necessitate, aut ex parte Dei, aut ex parte finis, sacramenta esse instituta: sed solum necessitate consequentiæ, scilicet, si Deus res sic ordinauit, necesse est sic fieri. Quæ profecto Theologia (inquit Soto in 4. dist. 1. q. 2. ar. 1.) vt bona venia dixerim, deridicula est. Haud enim potest in dubium verti, quin quod Deus prædestinauit, id sit subinde futurũ. Theologi autem est in huiusmodi Dei institutis rationes præscrutari diuinæ voluntatis; cur scilicet id prędestinauerit: nam nisi sic fore expediret, nunquã id prædestinaret: siquidẽ vt dicitur Sap. 8. *Attingit à fine vsq; ad finẽ fortiter, & disponit omnia suauiter*: ea in suos proprios fines referẽs.

Asseri

4 Aſſerimus ergo ſacramenta eſſe neceſſaria ad humanam ſalutem. Probat S. Thomas primo ex illo celebri teſtimonio S. Auguſtini lib. 19. contra Fauſtum capite 11. dicente: *In nullum nomen religionis, ſiue verum, ſiue falſum coadunari homines poſſunt, niſi aliquo ſignaculorum, ſeu ſacramentorum viſibilium conſortio colligentur.*

5 Deinde probat triplici ratione, quas, vt teſtatur Soto, eloquentiſsimè ſimul, ac locupletiſsimè tradiderat venerabilis Hugo de S. Victore lib. 1. de ſacramentis parte 9. cap. 3. Quarum prima ſumenda eſt ex conditione humanæ naturæ: cuius proprium eſt vt per corporalia, & ſenſibilia, in ſpiritualia, & intelligibilia deducatur. Pertinet autem ad diuinam prouidentiã, vt vnicuique rei prouideat ſecũdum modum ſuæ conditionis. Et ideò conuenienter diuina ſapientia homini auxilia ſalutis confert ſub quibuſdam corporalibus, & ſenſibilibus ſignis, quæ ſacramenta dicuntur.

Quam rationem expendit S. Chryſoſtomus hom. 83. in Matthæum, & hom. 60. ad populum. Et ea in ſimili vtitur Concilium Tridentinum ad probandum neceſſarios eſſe ritus externos, & cæremonias ſenſibiles, quæ in Miſſa adhibentur. *Cum natura* (inquit) *hominum ea ſit, vt non facile queat ſine admonitis exterioribus ad rerum diuinarum meditationem ſuſtolli, propterea pia mater Eccleſia, &c.*

6 Secunda ratio ſumenda eſt ex ſtatu hominis, qui peccando ſe ſubdidit per affectum corporalibus rebus. Ibi autem debet medicinale remedium homini adhiberi, vbi patitur morbum. Et ideò conueniens fuit, vt Deus per quædam corporalia ſigna homini ſpiritualem medicinam adhiberet: nam ſi ſpiritualia nuda ei proponerentur, eius animus applicari non poſſet, corporalibus deditus.

Hanc rationem in ſimili proponit Eccleſia, cum canit de Deo, quod ſalutem humani generis in ligno Crucis conſtituit, *vt vnde mors oriebatur, inde vita reſurgeret; & qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur per Chriſtum Dominum noſtrum.* Pariter oportebat, vt homo, qui per affectum ad ſenſibilia peccauerat, & corruerat, per vſum eorundem ſenſibilium ſanctificatorum per Chriſtum ſanaretur, *Vt medelam ſe, & inde, hoſtis vnde læſerat.*

7 Tertia ratio ſumenda eſt ex ſtudio actionis humanæ, quæ præcipue circa corporalia verſatur. Ne ergo eſſet homini durum, ſi totaliter à corporalibus actibus abſtraheretur, propoſita ſunt ei corporalia exercitia in ſacramentis, quibus ſalubriter exerceatur, ad euitanda ſuperſtitioſa exercitia, quæ conſiſtunt in cultu dæmonum; vel qualitercumque noxia, quæ cõſiſtunt in actibus peccatorum. Ergo vt preſeruetur homo a noxijs actionibus per ſalubria exercitia ſacramentorum, neceſſaria fuit ſacramentorum inſtitutio.

8 Expendit egregie rationem hanc Soto q. 2. art. 1. ratione 3. dicens. Dum homo in ſtatu innocentiæ perſiſtebat, ſola diuina contemplatione fruebatur; ad hæc autem ima per peccatum demiſſus, rerũ varietate gaudet. Id quod Chriſtus in illis ſororibus nos admonuit, quarũ actuoſa Martha erga plurima ſe ſolicitante, contemplatrici Mariæ dixit: *Vnum eſt neceſſarium.* Si ergo puris ſpiritualibus homo iuueretur vacare, eſſet à ſua natura violenter abſtractus: quod certe ægerrime ferret. Morem ergo Deus nobis geſsit, vt ſacramentorum varietate oblectati, ad noſtrã comparandam ſalutem eſſemus propenſiores. Delectat enim nos nũc baſilicas extruere, mox ſacrificia celebrare, deinde orare; & non nunquam hymnos, cantuſque intonare diuinos. Alijs incumbit ſacramenta miniſtrare; atque alios expedit ſuſcipere, per quæ quidem virtutum munera à cũctis idolorum ſeruitutibus diſtrahimur. Id quod in illis Neophitis noui Orbis experimẽto cõperitur. Mirum enim in modum in illius modi cæremonijs exhilarantur, per quas à ſua idololatria ſe mouentur.

9 Accedit alia ratio ab eodem Magiſtro propoſita: nempè vt per ſenſibilia ſigna, non ſolum magis alliceremur ad inquirendam ſalutem, verum & certiores efficeremur illã fuiſſe conſequutos. Sic enim patent plures viæ ad inquirendam gratiã. Et dum ſacramentorum præceptis incitamur, ſolicitiores ſumus in opere, inſtantiuſque ad ſacramentales gratias anhelamus. Ad hæc, & certiores euadimus adeptos eas fuiſſe. Nam cum animi motus nos lateant, certe quam rariſsime tuti eſſemus, an contritio, vel deuotio vſque ad gratiæ conſequutionem pertingeret. Dum vero ſacramẽtũ ſuſcipimus: vbi certo credimus, niſi per nos ſteterit, ex pacto diuino nobis cõferri gratiã, multo certiores reddimur noſtræ ſalutis. Eo præſertim, quod ſæpè

numero per sacramentum cum attritione beneficium gratiæ adipiscimur, cuius attritio non esset efficax. Hæc contra hæreticos nostræ tempestatis libuit paulò latius meditari, sane qui dum religionem Christianam, istis sacramentis, sensibilibusque exercitijs de medio sublatis, ad solos animi affectus reuocare cõtendunt otiosã, ac desidẽ, imo que torpẽtẽ efficiunt. Hæc M. Soto. Alias rationes adducunt Alanus de sacramẽtis in genere cap.24.& Sayrus lib. 3.cap.1.art.2.& post eos alij. Et Catechismus Pij quinti, titulo de Sacramẽtis in genere quinque rationes assignat.

10 Sed objcies: neque ante sacramẽta susceptа, neque post receptionem sacramentorũ, potest homo esse certus se habere gratiam: quod est certum secundum fidem ex illo Eccles.9. *Nemo scit vtrum sit dignus odio, vel amore*: ergo falsò asserit Soto, quod per sacramenta multo certiores reddimur nostræ salutis.

11 Propter hoc argumentum refert Nuño art.1.quod hæc verba M. Soto reprehenduntur ab aliquibus, quasi illis significetur, quod homo sine reuelatione speciali possit cognoscere certo se esse in gratia. Sed tamen ipse Magister explicat suã sententiam, post pauca dicens: *Nisi per nos steterit*. Et in alia impressione addidit. *Si tamen à nobis dignè suscipiantur*. Itaque hæc est fidei doctrina, quod sacramenta habẽt ex se virtutem iustificandi; non tamen est certum, quod suscipiens sacramentum de facto iustificetur, quia non constat accessisse ad sacramentum cũ sufficiente dispositione; neque de hoc posset esse moralis certitudo.

12 Secundo dicitur, quod quamuis secluta diuina reuelatione, recte doceat Cõcilium Tridentinum sess.6.cap.9.in fine: *Cum nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse cõsecutum*. Ideoque ante docuerat, quod *sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito, deque sacramentorum virtute, & efficacia dubitare debet: sic quilibet, dum seipsum, suamque propriam infirmitatem, & indispositionem respicit, de sua gratia formidare, & timere potest*. Vnde nec ante, nec post susceptа sacramenta possumus esse certi certitudine infallibili, quod sumus in gratia; nisi Deus ex speciali priuilegio id alicui reuelet. Tamen etiã rectè docet Sanctus Thomas 1.2.quæst.112.art.5.quod coniecturaliter per aliqua signa potest aliquis cognoscere se habere gratiam, inquantum sci licet percipit se delectari in Deo, & contemnere res mundanas; & inquantum homo non est conscius sibi alicuius peccati mortalis. Igitur inter hæc signa numeratur, quod homo non agnoscit se ponere obicem sacramento: & cum credat quod ex parte sua sacramenta conferunt gratiam, maximam concipit fiduciam de sua gratia. Ad quod satis est, vt etiam notat Suarez disput.6.sect.1.concl.1.ratione 6. fides quædam quasi conditionalis, quod sacramenta, quantum in se est *propria virtute carere non possunt*, vt S. Cyprianus dixit serm.de Cœna Domini: & ideò si homo non ponat obicem, infallibiliter habebũt effectum. Vnde oritur moralis quædam certitudo, quã Scotus dicit in 1.quæst.3.articulo 1.vocari certitudinem vt in plurimum, quia si homo non sit valde negligens, sed bona fide, quod in se est faciat, non priuabitur fructu sanctitatis: quod est magnum spei solatium ex sacramentis.

Hanc etiam rationẽ alijs verbis proponit Catechismus Pij Quinti ratione secunda concludens: *Quemadmodum igitur in veteri testamento Deus fecerat vt magnalia cuius promissi cõstantiam signis testificaretur: ita etiam in noua lege Christus Saluator noster, cum nobis peccatorum veniam, cælestẽ gratiã, Spiritu Sancti communicationẽ pollicitus est, quædam signa oculis, & sensibus subiecta instituit, quibus eum quasi pignoribus obligatum haberemus: atque ita fidelem in promissis futurum, dubitare nunquam possemus.*

§. II.

De quo statu naturæ humanæ sit sermo?

13 Sed vt melius sensus conclusionis nostræ, & D. Thomæ percipiatur, merito circa eam inquiri solet, de quo statu humanæ naturæ loquatur D. Thomas, cũ dicit sacramenta esse necessaria ad humanam salutem; an videlicet sermo sit de natura lapsa in peccatum; an vero de omni statu naturæ, aut de natura secundum se?

Vazquez in Commentario primi articuli arbitratur S. Thomam loqui art.1. de statu in quo homo re ipsa fuit per peccatum. Quod constat ex secunda ratione relata nu.6. in qua pro causa necessitatis institutionis Sacramẽtorum, assignat peccatum: quia illo ablata fuit iustitia originalis, qua moderabatur inclinationes, & passio-

paſsiones humanæ. Deinde in titulo ſecũdi articuli inquirit: *Vtrum etiam ante peccatũ fuerint homini neceſſaria ſacramenta?* Quo inquirendi modo ſatis declarat S. Thom. ſe in illo articulo loqui de homine in eodem ſtatu, ac in primo articulo loquutus fuerat: vt patet ex illa particula, *etiam*; vnde cum ibi loquatur de homine poſt peccatum, eodem modo videtur de eo loqui articulo primo. Denique in tertio articulo inquirit de neceſsitate ſacramẽtorum ante aduentum Chriſti: & articulo quarto de tempore poſt Chriſtum. Ergo nedicamus in nullo articulo tractaſſe de inſtitutione Sacramentorum pro homine in ſtatu peccati, dicendum eſt D. Thomã artic. 1. non egiſſe de neceſsitate Sacramẽtorum pro omni ſtatu naturæ, nec de natura ſecundum ſe; ſed de natura lapſa in peccatum, de qua ſola eius rationes procedebant, & de illa loqui articulorum contextus ſuadet.

14 Per oppoſitum Suarez commentario primi articuli exiſtimat mentem D. Thomæ ibi fuiſſe loqui de homine abſolutè conſiderata eius natura, non tantum vt lapſa, neque vt euecta ad perfectionẽ ſtatus innocentiæ, ſed ſecundum ſe ex vi naturalis conditionis eius: & hoc modo reſpondet indigere ſubſidio ſacramentorum. An vero conſtitui poſsit in aliquo altiori ſtatu, in quo illis no indigeat, hoc inquirit art. 2.

15 Neutra tamen explicatio attingit S. Thomæ mentem: nam hæc ſecunda, præterquamquod non accipit verba S. Thomæ in ſecunda ratione in ſua propria ſignificatione (quia Suar. ea exponit de effectu relicto ex culpa, qui eſt affect⁹, & nimia propẽſio ad res corporales: cũ tamen S. Thomas *de ſtatu hominis, qui peccãdo ſe ſubdidit, &c.* loquatur. Hoc etiã habet difficilè, quod homo in pura natura, & ſecundum ſe non eſt eleuatus ad finem ſupernatnralem: ſacramenta autem ordinantur ſolum ad ſignificandam, & cauſandam gratiam ſupernaturalem: quare non poſſent eſſe in ſtatu puræ naturæ.

Prior vero expoſitio incidit in magnũ inconueniens, quod quæſitum ſit vniuerſale; & reſponſio ſit diminuta ſolũ de homine poſt lapſum.

16 Quare facilius dicunt alij D. Thomam artic. 1. indefinite quæſiſſe de neceſsitate ſacramentorum: & reſpondiſſe aſsignando radices neceſsitatis. Determinare vero qualiter hæc neceſsitas locum habeat in hoc, vel illo ſtatu, reliquit diſputandum ſequentibus articulis. Et quia rationes quædam primi articuli videbantur procedere in omni ſtatu, quamuis aliæ ſolum procedant de homine in natura lapſa; ideò ex illis formãt rationes dubitandi articuli ſecundi. Nec omiſsit S. Thomas determinare de hominis natura lapſa, quia in tertio, & quarto articulo de natura noſtra, prout reparata, vel reparanda per Chriſtum Redemptorem, & medicum noſtrarum infirmitatum loquitur. Et ly, *etiam*, in titulo ſecundi articuli, non denotat, quod in primo determinatè loquut⁹ ſit de ſtatu peccati: ſed eius planus ſenſus eſt inquirere, an præciſa cauſa neceſsitatis ſit peccatum; an vero etiam ante illud fuerint neceſſaria Sacramenta?

17 Huic expoſitioni ſubſcribit Lugo diſp. 3. n. 2. in fine dicens. Aſſertio vero S. Thomæ procedit de genere humano de facto producto, incenſulo, & indefinitè. Poſtea vero in articulis ſequentibus deſcendit ad quærendum de ſingulis partibus, & ſtatibus huius mundi. Sicuti ſi aliquis quærat in genere: vtrum ſacramentum Pœnitentiæ ſit neceſſarium in Eccleſia? Et reſpondeat affirmatiuè: nam pro peccatoribus eſt neceſſarium. Poſtea vero quærat in ſpeciali, pro quib⁹ ſit, vel non ſit neceſſarium? Sic S. Thomas prius aſſerit in genere fuiſſe neceſſaria ſacramẽta hominibus, quia ſaltem poſt peccatum ſunt neceſſaria; poſtea vero quærit in ſpeciali, quando fuerint neceſſaria? Hæc Lugo conformiter ad noſtram doctrinam.

18 Sed duo valide in eo miror. Primo, quod expoſitionem Suarez, quã improbat, nõ tribuit ſuo Authori (quia eũ, nec nominat, qui ſol⁹ eam docet.) Sed tribuit aliquibus Thomiſtis apud Vazquez n. 114. Qui autem ſint iſti Thomiſtæ: nec ipſi referunt, nec ego noui. Secundo miror quod Lugo numero 1. omnia argumenta quæ proponit numero primo pro ratione dubitandi, deſumpſit ex Vazquez. Et tamen omiſsit referre, quod Vazquez eis conuincitur ad contrarium tenendum, vt nos retulimus numero 13.

DVB.

DVBIVM II.

Vtrum in ſtatu innocentiæ fuerint homini neceſſaria ſacramenta?

§. I.
Exponuntur diuerſi ſenſus quæſtit.

1 DVplex difficultas ſub iſto titulo continetur: alia abſoluta, & de facto, de illo ſtatu innocētiæ, in quo primi parentes fuerunt: alia cōditionalis de ſtatu innocentiæ in Adæ poſteris futuro, ſi ipſe non peccaret.

2 Diſſident Expoſitores in exponendo de quo ſtatu loquatur S. Thomas? Nā Caietanus, Vazquez, & Lugo diſp. 3. n. 3. & alij exponunt S. Thomam in priori ſenſu. Probat Caietanus, quia S. Thomas ſolutione ad 2. docet, quod in ſtatu innocentiæ homini neceſſe non erat quātum ad ſuperiorem partem accipere aliquid à corporalibus rebus ad ſui perfectionem. Quæ doctrina in ſolo Adamo verificatur, quia in ſolo illo fuit ſtatus innocentiæ ſine dependentia ſuperiorum ab inferioribus quoad ſcientiam, quia illi fuit infuſa; at vero filij eius adhuc in ſtatu iuſtitiæ originalis eam acquiſiuiſſent, vt docet Sanctus Thomas 1. p. q. 101.

Præterea, quia S. Thomas non quæſit abſolutè de ſtatu innocentiæ; ſed *de homine ante peccatum*, hoc eſt, de homine ſecundum tempus illud antequam peccaret: illa particula *ante* ſignificat prioritatem reſpectu futuri euentus: & non poſſet conuenire ſtatui innocentiæ, qui fuiſſet, ſi homo non peccaſſet: ille enim ſtatus non fuiſſet ante peccatū, ſed ſine peccato: cum ly *ante* ſignificet prioritatē reſpectu illius, quod poſtea conſequitur: ergo loquitur manifeſtè de ſtatu ſolum, qui de facto præceſsit ante peccatum, non de illo, qui fuiſſet ſine peccato ſubſequenti.

Vazquez vero ſolum nititur, & probat ex titulo, & ex reſponſione D. Th. nā ly *fuerint*, non ſenſum cōditionatum, ſed abſolutum denotant.

3 At vero Soto in 4. diſt. 1. q. 2. art. 2. §. *Miror autem*. Et Martinus Ledeſma 1. p. 4. q. 2. art. 2. in fine. Nuño dub. 1. ad 1. & Suarez in commentario 2. art. & alij dicunt, S. Thomam loqui de ſtatu innocentiæ, qui fuit in Adamo; & etiam de illo, qui futurus erat, ſi Adam non peccaſſet, Probant, quia diminutè proceſsiſſet, ſi in hoc ſecundo ſenſu dubiū in tota hac quæſtione non tangeret. Secundo, quia ratio articuli procedit de communi perfectione illius ſtatus. Idemque indicat ſol. ad 1. Et in 4. diſt. 1. q. 1. art. 2. q. 2. in corp. Et in hoc articulo ad 2. non docet, quod in ſtatu innocentiæ eſſet imperfectio reſpicere ſenſibilia vt obiecta: ſed ſolum intendit, quod ſubijci illis ad fructum capiendum, derogat perfectioni illius ſtatus.

4 Vt autem efficaciam rationis D. Thomæ exponat Soto, notat, quod ſcientiarum perfectio, alia eſt naturalis: atque alia ſupernaturalis. Hic autem non loquitur D. Thomas de priori, ſed de poſteriori. Hæc enim nobis peculiariter per Sacramenta donatur; vt infuſsio fidei, donorumque intellectualium. Igitur cum ait illo ſtatu indignum fuiſſe mentem perfici per inferiora, non loquitur de naturali perfectione: nam & de Adam 1. p. q. 94. art. 3. concedit, quod quantum ad modū ſciētiæ anima eius experimentis profecit. Sed loquitur de perfectione, hoc eſt, de ſupernaturali diuinorū notione: quæ ſimpliciter perfectionis nomine cenſetur: quam nos per ſacramēta recipimus, & docemur. In illo autem ſtatu abſque illis per infuſsionem in ipſa cōceptione reciperetur, & facillimo parentum negotio perficeretur. Hæc ibi. Quamuis igitur in ſcientia rerum naturalium eſſet differentia inter Adamum, & filios eius in ſtatu innocentiæ, vt ſumitur ex D. Tho. 1. p. q. 94. art. 3. ad 2. & q. 101. art. 1. ad 1. quia pueri non naſcebantur perfecti in ſcientia, ſicut ipſe Adam erat. Tamēn in modo adquirendi perfectiones ſupernaturales, de quibus modo loquimur, par ratio erat de Adamo, ac de filijs eius, ſi ille ſtatus in filijs duraret.

5 Vt autem, quæ pro priori expoſitione adducuntur ſoluātur, ſequēdo hāc, quæ probabilior eſt, aduertendum cū Granado tract. 2. de Sacramentis diſp. 1. ſect. 1. in fine, S. Thomam directè egiſſe de innocentiæ ſtatu, qui reuera fuit: ſicut in reliquis articulis agit de alijs ſtatibus, in quibus re ipſa humana natura reperta eſt. Indirectè tamen, ſecundario, & ex cōſequēti tractauit quæſtionem conditionalem, quia ratio concluſionis procedit etiam in illo ſtatu, dato quod Adam non peccaret.

6 Vtriuſque autem difficultatis ad huc poſſunt duo alij ſenſus diſtingui. Nā

circa

circa primam, notat Suarez diſp.3. ſect. 3. §. *In hac quæſtione*, quod poteſt inquiri primum, an in ſtatu innocentiæ fuerit ſufficiens congruentia ad inſtituenda ſacramenta, an vero talis inſtitutio oppoſitionem aliquam, vel repugnantiam habeat cum perfectione illius ſtatus. Secundum, an inſtituta fuerint ſacramẽta in eo ſtatu eo breui tẽpore, quod durauit? Nã licet demus potuiſſe hanc Inſtitutionem habere conuenientem rationem pro illo ſtatu: non ſtatim ſequitur factam eſſe; quia non ſemper facit Deus quidquid videtur congruenti ratione fieri poſſe.

7 Secundæ autem difficultatis conditionalis poſſunt plures ſenſus diſtingui: nã vel poteſt procedere ſuppoſita opinione D. Thomæ, fere communi Theologorũ, quod ſi Adam non peccaret, Verbũ carnem non aſſumeret: de qua 3.p. q. 1. artic. 3. Vel ex hypotheſi opinionis Alexandri, Scoti, & Suarez, quod adhuc non ſtante peccato, Verbum carnem aſſumeret. Et in vtroque euentu duplex inuoluitur dubium, alterum, quid tunc faceret Deus ceſſantibus quidem motiuis, quæ nunc ſunt ad inſtituenda ſacramenta, in remedium peccati, & ad eruditionem noſtram: ſed ſtantibus (prout reuera ſtarẽt) alijs motiuis independentibus à peccato ad ea inſtituenda. Aliud eſt, quid tunc fieret ex vi præſentis decreti, quo ſacramenta volita ſunt, an debuiſſent etiam eſſe, licet ſtatus innocentiæ perſeueraſſet, & Adamus non peccaſſet.

8 Vt autem notatum eſt in ſimili 3. p. q. 1. ar. 3. impoſsibile eſt quod iſtæ quæſtiones conditionales procedãt ex vi præſentis decreti adæquate ſumpti: quia cũ ſit de fide Chriſtum de facto veniſſe peccatores ſaluos facere, & ſacramenta de facto inſtituta ſint vt ægrorum medicinæ, & quædam in remedium originalis, & alia in remedium actualium peccatorum, vt patet in Baptiſmo, & Pœnitẽtia: cum non ſtante peccato, nec originali, nec actualibus, hæc motiua ceſſarent, non poteſt eſſe idem numero decretum adæquatè ſumptum. Eſt ergo ſermo de motiuo principali, vel an ex modo volendi nunc reuelato, vel agnito ex Sacris Scripturis, & Patribus, colligatur futura ſacramenta, vel non? Et hoc notarunt Theologi, quos ibi retuli, & Lugo de Incarnatione diſp.7. ſect.5. n.60. & de Sacram. diſp. 3. ſect.1. n.10.

9 Denique notandum, quod non eſſet idem iudiciũ de iſtis conditionalibus, ſi vera eſſet opinio D. Anſelmi lib. 1. *Cur Deus homo* cap. 18. dicentis, quod ſi primi parentes non peccaſſent: *Ita confirmarentur cum omni propagine ſua vt vltra peccare non poſſent.* Vel ſi vera eſſet opinio, quã tenent Cabrera hic art.2. diſp.2. n.22. & indicat Soto in 4. diſt.1. q.2. art.2. dicens, quod tunc *nulla fuiſſent peccata.* Et clarius Ruyz a.2. dub.1. ad 3. & Serra 1.p.q.100. art.2. in fine, & 3.p.q.61. art.2. quod ſi Adam non peccaſſet, & ſtatus innocentiæ permanſiſſet, omnes homines ſaluandos fore, & nullum peccaturum: non quia in gratia, in qua naſcerentur, confirmandi eſſent: ſed vt ait D. Thomas 1.p.q.100. ar. 2. ad 1. *propter diuinam prouidentiam, per quam à peccato conſeruarentur immunes.* Vel ſi vera eſſet opinio Scoti 2. diſt. 20. q.2. docentis in ſtatu innocentiæ ſolos electos naſcituros, & eoſdem numero, qui nunc: quamuis eorum parentes forent diuerſi.

10 Sed quia hoc vltimum reijcit S Thomas Quodlib. 8. art. 5. & Capreolus in 2. diſt 20. q. vnica conc. 3. & ad argumẽta contra illam; & alia omnia, vel falſa, vel incerta ſunt. Imò M. Ioannes Vincentius in Relectione de gratia Chriſti q. 6. folio 724. late docet, quod in ſtatu innocẽtiæ perſeuerãte multo plures periſsẽt homines, quã nũc pereũt: multoque plures ſufficientibus Dei adiuterentur auxilijs, quam nunc adiuuantur: quia licet in illo ſtatu inferior hominis portio nullo eſſet ei ad bene operandum impedimento: ex parte portionis ſuperioris vnum inſurgeret impedimentum, quod eſſet virtute, & fœcunditate multiplex. Illud autem eſſet ingens ſuperbiæ, & elationis appetitus, qui omnium eſt malorum fertiliſsima radix.

11 Et Suarez hic diſp.3. ſect.2. §. *Ad primam*, dicit non ſolum incertum, ſed etiam minus probabile aſſerere, quod ſi Adam non peccaſſet, nulla fuiſſent hominũ peccata: nam per iuſtitiam originalẽ non magis confirmarẽtur homines in gratia, quam Adam ipſe fuit in ſua creatione, & prima iuſtificatione cõfirmatus. Sicut ergo ille peccauit, potuiſſent alij peccare; etiam ſi ipſe non fuiſſet lapſus, neque in illo tota natura corruiſſet.

12 Nec S. Thomas illa q.100. affirmat adeſſe de facto promiſsionem diuinæ prouidentiæ, quod filij Addæ conſeruarentur ſine peccato: quin potius illo

art.2.

art.2.allatis verbis S.Auguſtini 14.de Ciuit.cap. 10.docet S.Thomas, quod illis datur intelligi, quod etiam ſi primi homines non peccaſſent, aliqui ex eorum ſtirpe potuiſſent iniquitatem committere. Sed ſolum conditionaliter ait, quod in caſu, quod non peccarent, hoc non haberēt ex natura, nec ex confirmatione in gratia: ſed propter diuinam prouidentiam. Dato ergo caſu, quod peccarent, meliꝰ habent locum dubitationes propoſitæ, quāuis in omni caſu aliquid ſit dicendum, vt plenius dubijs ſatisfiat.

§. II.
De facto in ſtatu innocentiæ nulla fuerunt Sacramenta.

13 ALexander Alēſis 3.p.q.1. membro 2.art.1.defendit eſſe probabile in ſtatu innocentiæ fuiſſe aliqua ſacramenta. In ea tamen ſententia non perſiſtit: nam poſt ſolutionem ad 4. cōcludit. *Ex Scripturis tamen ſacris non plenè eſt iſtud manifeſtum: vnde illi parti magis adhæreo, quod Sacramenta ſtatum naturæ lapſæ reſpiciunt.*

14 Durandus etiam in 4.diſt.1.q.2. nu.9.ita ait. *Si ſacramenta vocentur quæcūque ſacra ſigna proteſtantia fidem Deo Saluatore, & remuneratore, conferente in præſenti ſanctitatem, & in futuro ſalutem; ſic Sacramēta fuerunt homini expedientia pro omni tempore, tam innocentiæ, quam naturæ lapſæ: ſicut ſufficienter declaratum eſt per duas prædictas rationes* (nempè, ad proteſtandā fidē exterius, & vt homo dirigatur in Deū, vt explicuerat nu.7.& 8.) *Si autem Sacramenta ſolum vocentur ſacra ſigna curationis ſpiritualis: ſic homo non indiguit ſacramētis in ſtatu innocentiæ: quia vbi non eſt timēdum de morbo, non eſt opus medicamento, &c.* Vbi clarè docet in ſtatu innocētiæ fuiſſe ſacramenta, non ratione medicinę, ſed ratione eruditionis, & quoad alias vtilitates. Vnde malè Vazquez diſp. 130. cap.2.nu.14. contendit Durandum nihil ſententiæ affirmanti fauere: cum eam doceat verbis prædictis, vt iam diu notauerāt Soto in 4.diſt.1.q.2.art.2.§. *De neceſſitate*. Et Suarez diſp.3.ſect.3. Licet iſte nō bene pro eadem ſententia referat Scotū, cum oppoſitam teneat, vt probat Vazq. illo nu.14. Sententiā tamen Durandi pluſquam probabilem dicit Alanus Copꝰ de Sacram.c.27.

15 Tenentque omnes, qui dicūt matrimonium in ſtatu innocentiæ fuiſſe Sacramentum, quia erat ſacræ rei ſignū, nēpè coniunctionis Chriſti, & Eccleſiæ. Ita videtur docere Hugo de S.Victore lib.1. de Sacram.parte 8.cap.12.& 13. Tenent que Petrus de Soto, de Matrimonio lect. 2.§. *Primo de inſtitutione*. Caſtro lib.11.cō tra hæreſes verbo *Nuptiæ*, hæreſi 3. dicēs eſſe *ſententiam omnium*. Ambroſius Catharinus lib.5.conrra Caietanum, de Matrimonio q.3.& Henricus Rex Angliæ, cum eſſet Catholicus, in aſſertione ſeptem Sacramentorum: & Roſſenſis in eius operis defenſione. Albertus Pighius cōtrou.10. Ferdinandus Rebellus lib.2.de Matrim. q.3.n.13. Archangel in 4.diſt.1.p.1. Probabilemque eſſe innuunt Becanus de Sacram.in genere c.1. Filliutius tract.1.c.3. q.3.n.38.& alij.

16 Dico primo, de facto in ſtatu innocentiæ, qui fuit in Adamo, & Eua, nullum fuit ſacramentum propriè ſumptū. Ita S.Thomas art.2.dicens, quod *in ſtatu innocentiæ ante peccatum ſacramenta neceſſaria non fuerunt*. Et in 4.diſt.1.q.1.art. 2.q. 2.cum Magiſtro docet, quod in illo ſtatu homo ſacramentis non indigebat, nec ad curationem, neque ad eruditionem. Eſt Theologorum communis: licet recentiores in eius ratione inueniēda laborēt. Suarez diſp.3.ſect.3.conc.2.ſic ait. Hæc aſſertio non poteſt certo fundamento oſtēdi, quia non eſt reuelata in Scriptura, vel traditione hæc pars qua negatur fuiſſe Sacramenta in eo ſtatu. Fit autem veriſimilis ex eo, quod nullibi fit mentio taliū Sacramentorum. Et cum aliunde tempus, quo ille ſtatus durauit, fuerit breuiſsimū, ita vt vix potuerit eſſe locus tali vſui Sacramentorum. Cumque Deus præſciſſet inſtantem lapſum hominum & amiſsionem illius ſtatus; non erat cur ipſe pro tā breui tempore inſtituiſſet ſacramēta. Neque etiam Adam potuit ea inſtituere, aut definire, etiam ſi hoc illius arbitrio fuiſſet commiſſum. Hæc ibi. Quem ſequitur Lugo diſp.3.ſect.1.n.5.

17 Similiter Vazquez diſp.130.c. 4.nu.30.id probat, quia nihil de hac re ſcriptum legimus, neque de Sacramentis, neque de ſacrificijs: cū tamē ſtatim poſt naturam lapſam legamus ſacrificium Abel.& Cain. Secundo, quia in ſtatu innocentiæ nihil illis fuit conceſum meritis Chriſti, vt dixerat to.1.diſp.12. cap.2. Et quāuis gratia eſſet illis conceſſa per Chriſtum, vt aliqui opinantur. Tamen nullus dixit

dixit hactenus aliquid fuiſſe illis cõceſum ex meritis paſsionis Chriſti futuræ. Omnia autem ſacramenta hactenus inſtituta, etiam ante aduentum Chriſti, ex meritis paſsionis illius inſtituta ſunt, vt omnes fatentur. Idem docet Auerſa quæſtione 61. ſect. 2.

18 Denique Bernal diſp. 2. ſect. 2. §. 2. à nu. 34. vſque ad 41. id probat, quia ſacramentum eſt ſignum gratiæ ſenſibile, pro toto Eccleſiæ ſtatu à Deo inſtitutum: habilitans ad bonum Eccleſiæ proprium. Sed nil eſſet in illo ſtatu, cui competerẽt cunctæ iſtæ ſacramenti conditiones eſſentiales: quia non eſſent inſtituta ſtabiliter, ſeu pro diuturno tempore: nec pro toto aliquo magno hominum numero. Neque Adami coniugium: aut lignum vitæ, aut aliquid aliud fuit conſecrans, ſeu habilitans ad bonum Eccleſiæ proprium. Ergo in ſtatu innocentiæ de facto, & re ipſa nulla fuerunt ſacramenta.

19 Verum rationes iſtæ debiliſsimæ ſunt: nec eis moueretur tam vnanimes Theologi, vt tam cõſtanter aſſertionẽ defenderent; ſi illius non reperiſſent firmius fundamentum. Prima namque manifeſtè inſtatur: nam certum eſt, quod Adam poſt peccatum ſacramenta ſuſcepit, & ſacrificia obtulit: & tamen id non refe runt Sacræ litteræ. Sicut neque legitur, quod Iſaac ſacrificium obtulerit. Quorum rationes congruentiæ aſsignat S. Thomas 2.2.q.85.art.1.ad 2. dicens: *Non tamẽ de omnibus iuſtorum ſacrificijs fit mẽtio in Scriptura, ſed ſolum de illis circa quæ aliquid ſpeciale accidit. Poteſt tamen eſſe ratio quare Adam non legitur ſacrificium obtuliſſe; ne, quia in ipſo notatur origo peccati; ſimul etiam in eo ſanctificationis origo ſignificaretur: Iſaac vero ſignificauit Chriſtum, inquantum ipſe oblatus eſt in ſacrificium; vnde nõ oportebat vt ſignificaretur quaſi ſacrificium offerens.* Propter ſimiles ergo congruentias, dato caſu, quod fuiſſent ſacramenta in ſtatu innocẽtiæ, omiſsiſſet Scriptura ea referre. Præterea etiã ante legem ſcriptam Theologi agnoſcunt ſacramenta pro remittendis peccatis, & pro ordinandis Sacerdotibus; & tamen illorum ſacramentorum no eſt mentio in Sacra Scriptura: non enim miſſima pars eorum, quæ antiquo tẽpore ante Diluuium acciderunt, ſcripta ſunt: ſicut nec nouimus quanto tempore duraſſet innocentiæ ſtatus. Vnde Cano in Relect. de Sacramentis parte 3. ad 3. ait: *Grauis error eorũ eſt, qui de Sacramentis nil diſcerni poſſe credunt, niſi quod Sacris litteris traditur. Multa enim verbo tenus, & in noua, & in antiqua lege tradita ſunt, quæ ſcripto non fuerunt mandata.*

20 Præterquamquod alij dicent ex Sacra Scriptura conſtare Matrimonium inter Adam, & Euam: & quod illud fuit ſacramentum. Imò, quod magis eſt, poſt legem Euangelicam; eſt de fide ſeptem eſſe Eccleſiæ ſacramenta, à Chriſto Saluatore inſtituta: & aliquorum inſtitutio nõ eſt expreſſa in Sacra Scriptura; ſed habetur traditione diuina: & quod non ſũt plura quam ſeptem. Ergo non eſt quærẽdus ſemper locus Sacræ Scripturæ, vt de aliqua veritate certificemur. Præcipuè, quãdo non contendimus ei veritati cõciliare certitudinẽ veritatis immediatè à Deo reuelatæ.

21 Secundæ etiam rationis ineffi-cacia conſtat a ſimili, quia illis non obſtãtibus creauit Deus Paradyſum pro illo breuiſsimo tempore. Et de illo reſpondet S. Thomas 1.p.q.102 art.2.ad 3. quod *non propter hoc locus eſt fruſtra, quia non eſt ibi hominum habitatio poſt peccatum; ſicut etiã non fruſtra fuit homini attributa immortalitas quædam; quam conſeruaturus nõ erat. Per huiuſmodi enim oſtenditur benignitas Dei ad hominem; & quid homo peccando amiſerit.* Videatur S. Thomas 2.2.q.164.art.2.ad 4. & Theodoretus q.24. in Geneſim, & Thomas Maluenda libro de Paradyſo c. 86. Propter eaſdem ergo rationes dicent alij fuiſſe pro breuiſsimo tempore ſtatus innocentiæ inſtituta ſacramenta.

22 Tertia ratio, quæ eſt ſecũda Vazquez, facillimè euadi poſſet à Durando; dicendo, quod tranſeat Maior: & quod Minor eſt diſtinguenda: quia certum eſt quod ſacramenta hactenus inſtituta in re medium naturæ lapſæ, habent virtutem ex meritis paſsionis Chriſti Redemptoris: qui vero ponerent ſacramenta in ſtatu innocentiæ, quæ non eſſent medicinę, conſequenter dicerent illa nõ habere virtutem à Chriſto Redemptore: ſicut enim fides, & gratia, & Charitas illius ſtatus ducebant ad gloriam, quę pro tunc non erat danda per mortem Chriſti; ita ſacramenta, quæ eſſent proteſtationes fidei illius ſtatus, non haberent virtutem à Paſsione Chriſti. Sicut dicitur de gratia collata Angelis viatoribus.

23 Quarta ratio aſſumit Maiorẽ falſam, vt iam oſtendimus q.60 dub. 6. nu. 12 & 13. & 14. & dub. 2. §. 3. Et ſecũdo cõ

ceſſa

ceſſa Maiori, poſſet negari Minor, quia ea, quæ pertinebant ad ſtatum innocentiæ, de ſe erant ſtabilia, & toti generi humano communia: quia tamen pendebant vt à conditione ab obedientia Adami, eius peccato peraccidēs fuit, quod parum durarent. Sicut de facto ex parte Dei fuit Adamo collata quædam immortalitas ſibi, & ſuis filijs: quam tamen nec ſibi, nec alijs ſeruauit.

24 His ergo & alijs omiſsis, recurrēdū ad rationē S. Th. in hac forma. In ſtatu innocentiæ nihil de facto fuit, quod nō fuerit illi ſtatui conueniens, & conſentaneū. Qua ratione probat S. Thomas 1. p. q. 95. ar. 1. quod primus homo fuerit creatus in gratia, quia hoc videtur requirere ipſa rectitudo primi ſtatus, in qua Deus hominē fecit: ſecundum illud Eccleſ. 7. *Deus fecit hominem rectum*. Sed conueniens, & conſētaneum non fuit pro ſtatu innocentiæ Sacramenta inſtituti, vt poſtea oſtendemus rationibus D. Thomæ, quia ſacramentorum inſtitutio, derogaret perfectioni conuenienti pro illo ſtatu: ergo de facto pro ſtatu innocentiæ nulla fuerunt ſacramenta. Adeo connexam hanc concluſionem cum ſequenti exiſtimat S. Thomas, quod hanc ſubintellexerit, & nō expreſſerit, & ſecundam ſolum probando, & exprimendo, vtramque iudicet aſſertam, & firmatam. Vnde, qui ſequentem concluſionem negant, adeo laborant, vt vidimus, in hac probanda: nobis vero probationes ſequētis pro vtraque ſufficiunt: qua de cauſa ab antiquis ſeorſum non proponebantur.

25 Obijcies tamē primo: nam vt docet S. Thomas hic art. 1. ad 2. Deus dat hominibus gratiam ſecundum modū eis cōuenientem: *Et ideò neceſſaria ſunt hominibus Sacramenta ad gratiam conſequendam*: vt per corporalia, & ſenſibilia, in ſpiritualia, & intelligibilia deducatur. Sed etiam in ſtatu innocētiæ homo indigebat gratia, vt probat S. Thomas 1. p. q. 95. art. 4. ad 1. & homo erat compoſitus ex corpore, & anima. Ergo etiam in illo ſtatu erāt neceſſaria ſacramenta.

Reſpondetur cum D. Thoma art. 2. ad 1. & 2. quod homo in ſtatu innocētiæ gratia indigebat: *Non tamen vt eam conſequeretur per aliqua ſenſibilia ſigna: ſed ſpiritualiter, & inuiſibiliter*. Quia licet natura humana eſſet eadem quæ nunc, *non tamen eſt idē naturæ ſtatus*. Nam poſt peccatum anima etiam quantum ad ſuperiorem partē indiget accipere aliquid à corporalibus rebus ad ſui perfectionem: quod in illo ſtatu homini neceſſe non erat: quantum ad perfectiones ſupernaturales, vt num. 4. dictum eſt, & amplius in ſequentibus exponetur.

26 Secundo obijcies: nam Matrimonium eſt quoddam Sacramentum, ſecundum illud Epheſ. 5. *Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto, & Eccleſia*. Sed matrimonium fuit inſtitutū ante peccatum, vt dicitur Geneſ. 2. ergo de facto fuerunt ſacramenta ante peccatum.

Confirmatur ex S. Leone Papa 1. epiſt. 92. cap. 4. dicente. *Cum ſocietas nuptiarum ita ab initio conſtituta ſit, vt præter ſexuum coniunctionem, haberet in ſe Chriſti, & Eccleſiæ Sacramentum*. Loquitur ſpecialiter de Matrimonio Abrahæ. Sed cum alludat ad illud Chriſti Mathæi 19. verſ. 8. de coniugio primorum parentum: *Ab initio autem nō fuit ſic*: etiam loquitur de prima inſtitutione matrimonij facta in Paradyſo, ſo in ſtatu innocentiæ. Ergo de facto tunc fuit ſacramentum.

27 Ad hoc argumentum ſunt, qui dicant non poſſe tuto defendi Matrimonium primorum parentum fuiſſe Sacramentum. Ita Bellarminus lib. 1. de Matrimonio cap. 5. §. *Sed profecto*. Et Vazquez de Matrim. diſp. 2. cap. 3. dicit oppoſitū eſſe ab Eccleſia expreſſe damnatum. Et hic diſp. 130. nu. 41. dicit à nemine id fuiſſe conceſſum. Quod & ait Lugo diſp. 3. ſectione 1. nu. 5. Et Baſilius Pontius lib. 1. de Matrimonio cap. 5. n. 1. ait. Sententiā Doctorum, qui ſacramentū Matrimonij fuiſſe dicunt ante Chriſti inſtitutionem, *parum tutam* exiſtimamus. Primū, quia Florentinum in Decreto fidei definit eſſe ſeptem nouæ legis Sacramenta: & inter ea Matrimonium enumerat: cum ait *nouæ legis*, planè denotat poſt aduentum Chriſti fuiſſe inſtitutum. Addit præterea hæc Sacramenta nouæ legis differre multū à Sacramentis veteris legis, quia illa non cauſabant gratiam, ſed ſignificabant; hæc vero efficiunt. Quod ſi etiam in antiqua lege Matrimonium vere ſacramentum fuiſſet, & gratiam contuliſſet, non rectè id diceretur proprium ſacramentorum nouæ legis.

Eadem veritas conſtat ex Concilio Tridentino ſeſſ. 24. cap. vnico, vbi inquit Matrimonium in lege Euangelica veteribus connubijs præſtare gratiam: & ideò inter Sacramenta nouæ legis computandum.

Quod

Quod ſi iam olim ſacramentum fuiſſet, non præſtitiſſet gratiam veteribus connubijs. Et can. 1. expreſſe damnantur, qui dixerint non eſſe ſacramentum à Chriſto inſtitutum, aut non eſſe nouæ legis ſacramẽtum? ergo non erat ante ſacramẽtum. Et ſeſſ. 7. can. 1. damnantur, qui dixerint Sacramenta nouæ legis non fuiſſe omnia à Chriſto inſtituta: ideſt, primo, & nouiter. Hæc Baſilius.

28 In has cenſuras acriter inuehitur Bernal hic diſp. 1. ſect. 2. §. 1. dicens ſine fundamento damnari priorem ſententiã; & non poſſe notam illi citra iniuriam irrogari. Primo, quia grauiſſimos habet patronos poſt Concilium Florentinum, & Tridentinum, vt retulimus nu. 15. Quis autẽ, niſi per ſummam iniuriam aſſerat, tot, ac tam catholicos, ac perſpicaces viros contra expreſſam Eccleſiæ definitionẽ ſcripſiſſe? Secundo, quia fundamenta, quibus aduerſarij nituntur, debiliſſima ſunt. Præſertim, ſi cum ipſis, & vera ſententia ſupponamus non eſſe de ratione ſacramenti (vt abſtraxit ab antiquis; & nouis) eſſe collatiuum gratiæ. Nam etſi Matrimoniũ ſit vnum è ſeptem nouis, potuit olim eſſe ſacramentum: Baptiſmus enim, & Ordo in lege noua eſt ſacramentum, & vnum è ſeptem proprijs nouæ legis; & tamen ante iſtam fuit multiplex Baptiſmus, referẽte Paulo: & ad ſacerdotes initiandos fuit Ordo: & vterque fuit vere, & propriè Sacramentũ: diuerſæ tamen rationis à Baptiſmo, & Ordine nouæ legis: ergo de Matrimonio tantumdem intelligi poteſt.

29 Tertio, etiam ſi Matrimoniũ ante Chriſti inſtitutionem non daret gratiã, non fit inde tunc non fuiſſe Sacramentũ, cũ de iſtius ratione non ſit eſſe gratiæ collatiuum: vt contrarij admittunt in alijs ſacramentis. Præterquamquod etiam ſi ſacramenta legis ſcriptę non darent gratiã, qui id concederet Matrimonio in ſtatu innocentiæ, non opponeretur Eugenio Quarto. Imò patronum aduocaremus Catechiſmum Pij Quinti, cuius Author non habet pro vero ſacramẽto illud, quod gratiam non tribuit, vt patet ex titulo de Sacramentis, §. *Verum præter*. Et tamen potius putat Matrimonium in ſtatu innocẽtiæ fuiſſe verum Sacramentum: quia titulo de Matrimonio, §. *Cum enim*: loquitur de Sacramentis legis Moſaycæ, ſeu ſcriptæ: & ea dicit non fuiſſe ſacramenta, & inter alias rationes id probat, quia multum à prima inſtitutione defciuerant. At qui prima inſtitutio fuit in ſtatu innocentiæ: ergo planiſsimè ſupponit Catechiſmus Matrimonium in eo ſtatu ſtrictè ſacramẽtum extitiſſe. Ita Bernal n. 25.

30 Addit n. 26. vſque 28. ſequi ex doctrina Vazquez, & Lugi Matrimoniũ in ſtatu innocentiæ fuiſſe vere, & propriè ſacramentum: quia Vazquez, & alij plurimi docent ad rationem ſacramenti ſuffi cere vt ſit gratiæ ſignũ ſenſibile, & à Deo vniuerſaliter inſtitutum. Sed in ſtatu innocentiæ totum id habuit Matrimonium. Fuit enim ſenſibile, vt per ſe conſtat. Significauit Chriſti cum Eccleſia coniunctionem; ac proinde fuit ſignum gratiæ. Fuit etiam ab ipſo Deo inſtitutum: quia ſignificationem illã à ſolo Deo inſtituente habuit. Denique fuit inſtitutum vniuerſaliter, ſeu pro toto Eccleſiæ ſtatu: nam Adamus ſub illo ſui coniugij ſymbolo Incarnationem prædixit, non ſibi, & vxori ſolis, ſed etiam poſteris. Neque obſtat ſymbolum hoc non fuiſſe tunc inſtitutum ad longum tempꝰ, ſed ad breue: quia ſaltem ſequitur eſſe ſacramentum in ſentẽtia Lugi aſſerentis poſſe ſacramentum ad breue tempus inſtitui. Vnde ipſe Bernal §. 2. probat non fuiſſe ſacramentum, quia non fuit inſtitutum ſtabiliter, ſeu pro diurno tempore, vt patet nu. 35. nec pro toto aliquo magno hominum numero, vt n. 36. nec fuit conſecrans ad bonũ Eccleſiæ proprium.

31 In tota hac doctrina vnum tantũ placet, & reliqua, vt omnino falſa, diſplicent. Placet, quod contemnat rigidã cenſurã Bellarmini, Vazquez, & Baſilij: quia reuera eſt ſine fundamento, & cum iniuria Doctorum illius opinionis. Maximè tamẽ diſplicet, & falſum omnino eſt, quòd eam ſententiam doceat Catechiſmus Pij Quinti, cum expreſſe doceat contrariam titulo *de Matrimonio*, §. *Sed quibus*. Fol. mihi 326. in fine, cum ait. *Quemadmodũ enim Matrimonium, vt naturalis conuictio ad propagandum humanum genus ab initio inſtitutũ eſt: ita deinde, vt populus ad veri Dei, & Saluatoris noſtri cultum, & religionem procrearetur, atque educaretur, ſacramenti dignitas illi tributa eſt. Cũ enim Chriſtus Dominus, &c.* Docet ergo aperte Matrimonium ante legem Euangelicam non fuiſſe ſacramentum. Idemque docet de Matrimonio Gẽtilium col. 328. & de Matrimonijs antiquorum concludit: *Sed illæ quoque coniunctiones vera ſacramenti ratione caruerunt.*

32 Nec ad hoc probandum adducit illam

illam rationem, quam Bernal calumniatur, ſed ad probandum, quod polygamia non eſt de iure naturæ, nec conueniebat Matrimonio in ſtatu innocentiæ. Damus integra verba, & Catechiſmi mens, vel nullo interpretante erit manifeſta. *Hucaccedit* (inquit) *quod ſiue naturæ poſt peccatũ, ſiue Moſys legem expectemus, facilè animaduertimus, Matrimonium à primi ortus ſui decore, & honeſtate decidiſſe. Dũ enim naturæ lex vigebat, multos ex Antiquis Patribus fuiſſe comperimꝰ, qui plures ſimul vxores ducerẽt. Deinde vero in lege Moſis permiſſum erat, dato repudij libello, ſi cauſa fuiſſet, diuortium cũ vxore facere: quorum vtrumque ab Euangelica lege ſublatum, Matrimoniumque in primum ſtatum reſtitutum eſt. Nam quod polygamia à Matrimonij natura aliena eſſet, Chriſtus Dominus oſtendit illis verbis:* Matth.19. *Propter hoc dimittet homo, &c.* Ecce, quod Matrimonium dicit in priſtinum ſtatum reſtitutum, quoad hoc, quod ſit indiſſolubile, & vnius cũ vna: nõ vero quoad hoc, quod in primo ſtatu eſſet ſacramentum ſicut modo eſt: quod nec leuiter ibi indicatur. Ratio vero iſta à Catholicis nequit calumniari: quia eſt ipſius Chriſti illis verbis: *Ab initio non fuit ſic.*

33 Præterea falſum eſt, quod ad defendum Matrimoniũ ſtatus innocentiæ nõ fuiſſe ſacramentum, neceſſum ſit recurrere ad illas ſententias Bernal: quia illas eſſe falſas, q.60. oſtendimus. Denique falſum eſt, quod ex illa ſententia Vazquez, & Lugi id ſequatur: quia eas oſtẽdimus eſſe veras, & D. Thomæ: & ipſe expreſſe negat Matrimonium in illo ſtatu fuiſſe ſacramentum, vt iam ex ipſo pergimus explicare.

34 Reſpondetur ergo cum D. Thoma art.2.ad 3. quod Matrimonium fuit inſtitutum in ſtatu innocentiæ, non ſecũdum quod eſt ſacramentum, ſed ſecundũ quod eſt in officium naturæ. Ex conſequẽti tamen aliquid ſignificabat futurum circa Chriſtum, & Eccleſiam: ſicut & omnia alia, quæ in figura Chriſti præceſſerunt.

Idem magis explicat S. Thomas in 4. diſt.1.q.1.ar.2.q.2.ad 3. dicens, quod Matrimonium non fuiſſet in ſtatu innocẽtiæ in remedium, ſed in officium. Et quia Sacramenta remedia ſunt; ideò propriè loquendo non fuiſſet ſacramentum: niſi forte inquantum rem ſacram ſignificabat. Et non quidem vt illius ſacræ rei, ſcilicet, cõiunctionis Chriſti, & Eccleſiæ per huiuſmodi Matrimonium homo in ſtatu illo cognitionem accepiſſet, ſed magis è conuerſo, ex cognitione prædictæ coniũctionis conuenientiam, & ſanctitatem Matrimonij cognouiſſet.

35 Rationem radicalem tangit idẽ D. Thomas in 4. diſt.26. quæſtione 2. art. 2. dicens, quod natura inclinat ad Matrimoniũ intendens aliquod bonum: quod quidẽ variatur ſecundum diuerſos hominum ſtatus: & ideò oportet, quod ſecundum illud bonum diuerſimodè in diuerſis hominum ſtatibus inſtituatur. Et ideò Matrimonium ſecũdum quod ordinatur ad procreationem prolis, quæ erat neceſſaria etiam peccato non exiſtente, inſtitutum fuit ante peccatum. Secundum autem, quod remedium præbet contra vulnus peccati, inſtitutũ fuit poſt peccatum tempore legis naturæ. Secundũ autem determinationem perſonarum, inſtitutionem habuit in lege Moyſi. Sed ſecundum quod repræſentat cõiunctionẽ Chriſti; & Eccleſiæ, inſtitutionẽ habuit in noua lege. Et ſecundum hoc eſt ſacramentũ nouæ legis. Hæc D. Thomas. Defectu ergo diuinæ inſtitutionis Matrimonium ſtatus innocentiæ non fuit ſacramentũ propriè, ſed ſolum impropriè, & communiter, ſumendo large ſacramentum pro quo libet ſacrę rei ſigno. In quo etiam ſenſu S. Auguſt. lib.13. de Ciuit. Dei cap.20. & libro 1. contra aduerſ. legis, & Proph. capite 20. etiam lignum vitæ appellat ſacramentum. Ratio autem cur non adfuit diuina inſtitutio, fuit duplex: & quia pro illo ſtatu ſatis erat inſtituere in officiũ naturę, & non vt ſacramentum: & quia perfectioni illius ſtatus non cõgruebat, quod homo gratiam conſequeretur, per aliqua viſibilia ſigna, ſed ſpiritualiter, & inuiſibiliter.

36 Sed inſtabis: nam diſcurſus iſte ſolum conuincit, quod in ſtatu innocentiæ Matrimonium non eſſet Sacramẽtum eiuſdem rationis cum ſacramẽtis nouæ legis: cum quo tamen ſtat fuiſſe vere, & propriè ſacramentum: ſicut q.60. dub.4. diximus ſacramenta legis ſcriptæ fuiſſe vere, & propriè ſacramenta, licet non vniuoce cum noſtris: quia non cauſabant actu gratiam internam, licet eam ſignificarent dãdam per Chriſtum. Pariter ergo, quamuis Matrimonium ſtatus innocentiæ non conferret actu gratiam, nec ad hoc à Deo accepiſſet virtutem cauſatiuam; ſi tamen de facto ſignificabat Incarnationem,

nem, vt docet S. Auguſt. lib. 1. de nuptijs cap. 21. ex qua hominibus prouenit ſalus, eſt de facto verum ſacramentum, licet diuerſæ rationis à ſacramentis nouæ legis.

37 Reſpondetur in primis cum Granado controu. de ſacramentis in genere tract. 2. diſp. 1. ad vltimum, quod ſi in illo ſtatu fuiſſent inſtituta ſacramenta, abſque dubio cōferrent actu gratiam; Tum quia ſtatus ille erat valde perfectus: Tum quia ex ſe non ordinabatur ad alium, ad differētiam antiquæ legis, & ſacramentorum eius, quæ erāt nouæ legis gratiæ pronoſtica.

38 Secundo reſpondetur, quod ſi ſicut adfuit diuina inſtitutio pro ſacramentis antiquis, adeſſet pro matrimonio ſtatus innocentiæ, probaret argumentum. Sed tamen inſtitutionem in ratione ſacramenti pro illo primo ſtatu adfuiſſe negamus: quoniam, vt notat Soto art. 2. ad 3. non fuit inſtitutum quaſi actus religionis ad id ſignificandum; ſed in officium dum taxat multiplicandę naturæ, vt patet Geneſ. 1. & 2. Verumtamen *ex conſequenti*, vt ait D. Thomas, hoc eſt, ex ſua ipſius coniunctionis natura, ſignificabat vnionem Chriſti cum Eccleſia, ſicuti vnūquodque ſuum ſimile. Quare vbi ait Paulus ſacramentum fuiſſe Chriſti, & Eccleſiæ, ſacramentum accipit pro eo, quod eſt myſterium. Adde cum Durando loco citato, quod neque illam Chriſti coniunctionem ſignificaſſet, niſi hominum lapſus fuiſſet futurus: quoniam ſi nullum extitiſſet peccatum, Chriſtus nō fuiſſet carne indutus, in qua ſibi deſponſaret Eccleſiam: quare & ipſa eius ſignificatio ad ſtatum peccati refertur. Sed prior ſolutio per ſe ſatis eſt ſolida. Hæc Soto. De illa autem authoritate S. Auguſtini iam diximus 3 p. q. 1. artic. 3.

39 Vltimo obijcies. Deus propēſior eſt in miſericordiam, quam in iuſtitiam: præſcius autem humanorum ſcelerū prouidit ante peccatum Adæ infernorum ignem: ergo æquiori ratione debuiſſet tūc prouidere ſacramenta. Eo vel maximè quod ſalutiferas herbas, & quæ corporeis ægritudinibus medicandis erant neceſſaria, antequam morbi eſſent, creauit. Adde quod prouidentiſsimus quiſque medicus non modo præſentaneis ægritudinibus medetur, verum & ab illis, quæ timētur, ſanos præſeruat: debuit ergo ſtatum illū Deus ſacramentis exornare, vt homo ab illa culpa, quam poſtea contraxit, præſeruaretur.

Quæ rationes in ſimili traduntur à D. Thomā 1. p. quæſt. 95. artic. 3. ad 1. obiectum, quod perfectioni ſtatus innocentiæ repugnabat actus pœnitentiæ de peccato commiſſo, & miſericordiæ, quæ eſt dolor de miſeria aliena; quia perfectioni primi ſtatus repugnat tam dolor, quam culpa, & miſeria. Quo non obſtante, docet Deum illi infudiſſe habitus harum virtutum. Rationemque ſubiungit dicens. *Vnde huiuſmodi virtutes erant in primo homine ſecūdum habitum, non ſecundum actum. Erat enim primus homo ſic diſpoſitus, vt ſi peccatum præceſſiſſet, doleret: & ſimiliter, ſi miſeriam in alio videret, eam pro poſſe repelleret.* Ergo pariter debuit diuinitus prouideri medicina ſpiritualis; quandoquidem morbi erant poſsibiles.

40 Reſpondet egregiè Soto ad 4. dicens, quod etſi propenſior ſit Deus ad clementiā; nihilominus debet ſuauiter omnia ſecundum rerum naturas, & indigentias diſponere. Ignis autem inferni fuit elementalis: atque adeò ad opus creationis pertinens. Aut enim debuiſſet illum locum tunc creare vacuum; aut ſi alia eū ſubſtātia oppleuiſſet, debuiſſet illam poſt peccatum corrumpere, vt infernum illum illic accenderet ignem: quod creandi ſapientiæ non congruit. Vnde vt habetur Eccleſ. 18. *Qui viuit in æternum, creauit omnia ſimul.* Idēque de Purgatorio, quod vnus eſt ſinus Inferni: & de naturalibus herbis, & alijs medicaminibus reſpondendum eſt, nempe, quod omnia pertinent ad creationis opus.

41 Præterquamquod per horrendus ille ignis Sathanæ, & Angelis eius deſtinatus fuit: quorum quidem peccatum ante ſtatum innocentiæ præceſſerat. Vnde Chriſtus Matthæi 25. *Ite*, inquit, *in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius.* Illi enim quoniam per pœnitentiam reuocari in gratiam nequiuerant, ſtatim poſt culpam illuc obſtruſi ſunt: hominibus autem, qui per reſipiſcentiam, & erratorum pœnitudinem euadere tormēta illa poſſunt, non eſt paratus niſi ad terrorem, vt eum caueremus; niſi noſtra impenitentia ſimiles dœmonibus efficeret. Hæc Soto.

42 Sed inſtabis: nam cū Angelo peccāte paratus eſt locus ſuæ pœnæ, quia peccat irremediabiliter: ergo quia homo peccat remediabiliter, debuit cū ipſo inſtitui medicina.

Respondet optimè S. Thomas in 4. ad Anibaldum dist.2.ar.1.ad 1.quod *non est simile, quia facilius permittit se cadere, qui videt medicinam præparatam ante morbum. Pœna autem à culpa detinet: ideò bonum fuit tunc instituere pœnam: non tamen medicinam.*

43 Præterquā quod nō esset cōpletū opus vniuersi, si Deus non creasset Cœlum Empyreum, vt esset locus destinatus pro præmio bonorum, & infernum, vt esset paratus locus pro punitione malefactorum: sicut enim *in magna domo sunt vasa quædam in honorem, & quædam in cōtumeliam*, vt dicit Apostolus 2. ad Timotheum 2. ver. 29. Ita in magna Ciuitate, & Regno debent esse carceres pro reis, & Palatia, & Plateæ, & loca alia destinata, vt honorentur boni Ideo productio Inferni ad opus vniuersi pertinebat. Quia vt habetur lib. 1. de mirabilibus Sacræ Scripturæ cap. 2. *Infernus præparatus est in perfectione creaturarum omnium.* Hoc est, in prima cōditione, addit Richardus in 4. dist 44. artic. 2. q. 3. Sed vtrū hoc fuit in prima die, qua Angeli fuerunt creati, aut sexta die, qua creatus est homo? Apud aliquos dubium est. Probabilius tamen videtur, & magis authoritati consonum, quod hoc fuit sexta die. Hæc ibi. Melius S. Thomas Opusc. 11. art. 24. ait, quod *præparatio inferni ab initio mundi fuit*: secundum illud Isaiæ 30. *Præparata est enim ab heri Topeth, à rege præparata, profunda, & dilatata. Nutrimenta eius ignis, & ligna multa: flatus Domini sicut torrens sulphuris succēdens eā.* Loquitur de inferno secundum expositionē Glossæ. Incertum autem dicit S. Thomas vbi sit. Quod & dicit ar. 25. Et opusc. 10. art. 21. addit, quod superfluum est de talibus solicitari afferendo, vel improbando. Sacramenta autem (vt prosequitur Soto) non sunt res naturales; sed supernaturaliter instituta in remedium peccati. In illo autem statu per iustitiam originalem congruentissimè illis, ac sufficientissimè prospectum erat, vt illo durante statu, nec peccatum homines facerent, neque metuerent: quia nec ignorantia, nec corruptis affectionibus laborabant. Quare nec alia præseruatiua opus habebant medicina: sanè quæ non applicatur, nisi illis, quibus morbus timetur. Præsertim cum vsus sacramentorum illic locum nō habuisset, superuacanea fuisset eorum institutio, etiam ad præseruandum. Sed iustitia originalis cōmodissimè id illis præstabat. At cum liberum arbitrium non haburssent confirmatum in gratia, cadere ab illa potuerunt: ac subinde ceciderunt. Hæc ibi. Quo cessant omnes probationes obiectæ.

§. III.

Vtrum sacramenta conuenienter instituui possint pro statu innocentiæ?

44 Circa secundū sensum primi quæsiti, admittunt omnes de possibili, & in alio rerū ordine, potuisse à Deo institui sacramenta pro statu innocentiæ. Quod si Deus faceret, ipse daret conuenientiam, iuxta doctrinam Sancti Thomæ 1. par. quæst. 25. artic. 5. & 6. Solū ergo est dubium iuxta præsentem prouidētiam, & rebus vt nunc, an conuenienter pro statu innocentiæ sacramenta instituerentur?

45 Affirmant Suarez disp. 3. sectione 3. concl. 1. Lugo disputatione 3. sectione 1. numero 9. Bernal disputatione 2. sectione 1. numero 2. citans Vazquez disputatione 30. numero 8. & Coninch art. 2. Sed vtrumque malè: quia Coninch de hoc ibi non agit. Et Vazquez non disput. 30. sed 130. & illo numero 8. refert, non suam, sed Suarez sententiam: quam impugnat capite 2 & 3. & postea cap. 4. numero 31. vbi ex propria mente hoc pūctum tangit, solum ait, quod *de hoc non est nimium contendendum: nā si in illo statu Deus aliqua sacramenta condidisset, non deessent rationes congruentiæ, & decentiæ, &c.* Quæ si procedant in alio rerum ordine, à nemine negantur: ex vi vero præsentis prouidentiæ ita esse, ab ipso non probatur. Refert pro hac parte Auersa sectione 2: Alanum de sacram. cap. 28. & Zechium cap. 3. conc. 2. & ipse sequitur: & Bonac. disp. 1. q. 1. punct. 3. n. 4.

46 Probat Suarez seorsum de Sacramentis vt sunt signa, & vt sunt causæ gratiæ. Nam sunt signa non solum ad acquirendam cognitionem, sed ad alias vtilitates. Prima, ad exprimendam, & profitendam interiorem fidem. Secunda, ad excitandam memoriam, & affectum. Tertia, ad quandam repræsentationem supernaturalū mysteriorū, & faciliorem eorū apprehēsionē. Quarta, ad consensionem, & vnitatem hominum eiusdem religionis in exteriori cultu Dei.

Sed has omnes vtilitates possent habe

re

re ſacramenta in ſtatu innocentiæ ſine ali qua imperfectione contraria recto ordini illius ſtatus. Quod probat primo, quia in eo ſtatu ſeruaretur naturalis modus humanæ cognitionis, cum dependentia ab obiectis ſenſibilibus, & phantaſmatibus. Secundo, filijs Adæ ſcientiæ non infunderentur, ſed eas acquirēt. Tertio quāuis infunderentur habitus ſupernaturales, ſicut nunc in Baptiſmo: non tamen infunderentur ſpecies, & phantaſmata rerum fidei: Neque fierent omnibus ac ſingulis hominibus interiores reuelationes rerum omnium credendarum: ergo inſtruerentur de rebus fidei per voces, & ſcripturas, & ſigna ſenſibilia. Quarto, veriſimile eſt tunc futuras fuiſſe imagines ad ſignificandas res abſentes: & ad honorem, & veneratione perſonarum, & in ſignum amoris: & ad excitandam memoriam adminiculo ſenſibilium ſignorum: ergo pariter ad eoſdem fines congruerent ſacramēta. Quinto, quia tūc futurus erat cultus externus Dei: & nulla eſt indecentia, ſed maxima vtilitas, quod Deus illum cultum eleuaret ad ſignificandam rem ſacram.

47 De ſacramentis vt ſunt cauſa gratiæ, probat, quia conſiderata maxima ſpirituali vtilitate, quæ eſt in obtinenda gratia, ſeu augmento eius ex vi operis externi, vltra omne meritum operantis, eſt hæc perfectio tanti momenti, vt ſi Deus vellet eam conferre hominibus in ſtatu innocentiæ, ex hoc ſolo capite eſt maior cōgruitas in inſtitutione ſacramentorum, quam ſit in omnibus alijs coniecturis, quæ in contrarium afferri poſſunt.

Confirmatur: nam propter vtilitatē obedientiæ decuit vt in illo ſtatu homo arceretur ab eſu ligni ſcientiæ boni & mali, quæ erat quædam arbor ſenſibilis: ergo conuenienter, & congruenter potuit in eo ſtatu precipi homini in eo ſtatu vſus alicuius rei ſenſibilis, quo & Deum coleret, & ipſe magis ſanctificaretur.

Tandem, quia conferre gratiam per res ſenſibiles, eſt vnum ex maximis operibus ſapientiæ, potentiæ, & bonitatis diuinæ: ergo huiuſmodi opus, non ſolū propter vtilitatem hominum, ſed per ſe propter manifeſtationem diuinæ virtutis, poterat in ſtatu innocentiæ ſufficientē congruentiam habere.

48 Eaſdem probationes vſurpat Bernal: & ſolum addit, quod in ſtatu innocentię non fuit vnum ſignum ſenſibile gratię; ſed multiplex: nam S. Auguſt. lib. 3. de Ciu. cap. 20. lignum vitæ dicit fuiſſe ſacramentum. Et S. Thomas 3. p. q. 1. art. 3. dicit formationem Euæ ex coſta Adæ fuiſſe ſignum vnionis Verbi cum humanitate: & pariter eorum ſenſibile matrimonium vocat Paulus magnum ſacramentum in Chriſto, & Eccleſia. ¶ Deus etiam cum attulit animātia ad Adam, vt videret quid vocaret ea, agebat cum illo, vt cum Abrahamo, vel Moyſe, nempè in corpore aliquo per Angelum aſſumpto: quod erat ſignum Dei. Tunc ſic arguitur. Non fuit inconueniens illi ſtatui, quod homo Deū quaſi per laruā corpoream cognoſceret, & ab eo mandata capeſſeret: Nec dedecuit vt Dæmonem agnoſceret, & alloquē retur per ſpeciem ſerpentis corpoream: Ergo nec dedecuit, aut inconueniens fuit; vt per corporeum ſignum, & ex diuino placito inſtituto, gratiam agnoſceret. Et cum ſacramenta eſſent accommodatiſſima ad gratiam augendā; imò etiam ad cō ſeruandam, vel ſimpliciter, vel multo facilius, ſacramenta illi ſtatui eſſent conuenientiſſima vt ſigna ſenſibilia, & vt cauſæ gratiæ.

49 Dico ſecundo, ex vi præſcitis prouidentiæ inſtitutio ſacramentorum non eſſet conueniens ſtatui innocentiæ. Ita S. Thomas hic art. 2. dicens, quod *in ſtatu innocentiæ ante peccatum ſacramenta neceſſaria non fuerunt.* Reſpondet Bernal num. 12. quod S. Thomas ſolum ait, quod in illo ſtatu ſacramenta neceſſaria non fuerunt: Ipſi vero non dicunt neceſſaria fuiſſe: ſed potuiſſe eſſe conuenientia: qua propter aſſertioni S. Doctoris nec per ſomnium aduerſamur.

50 Sed hæc euaſio nullius eſt ſoliditatis: & quamuis ſpecie tenus videatur reuerentia Doctoris Sancti eum exponendum aſſumere; tamen eſt vt eum ſimulate impugnet: nā num. 13. & 14. affirmat, quod eſto D. Angelicus videatur probare nō eſſe conueniens; ſed tamen re ipſa non id probat. Quod igitur expoſitio opponatur expreſſe Doctori Sancto, ſic demonſtratur: nam ſecūdum Caietanum, Vazquez, & omnes Expoſitores, vt diximus dub. 1. loquitur S. Thomas de neceſsitate ad melius eſſe: ſed hæc eſt neceſsitas conuenientiæ, vt omnes dicunt: & ex vſu, & proprietate terminorū conſtat: ergo loquitur de conuenientia inſtitutionis. Deinde iam diximus, quod diſputare de neceſſario vſu ſa-

cramentorum, poſtquam inſtituta ſunt, re ſeruat S. Thomas ad q.64.art.5. ergo cum hic loquatur de neceſsitate vt inſtituātur: cum hæc non ſit neceſsitas ſimpliciter, eſt neceſsitas conuenientiæ. Tertio id eſt manifeſtius in 4.diſt.1.q.1.art.2.cum quæſtiū cula prima notaſſet ſacramenta non eſſe neceſſaria neceſsitate abſoluta; ſed ſolum quia per ſacramenta fit *magis congrue* homi nis reparatio, cum huius *congruitatis cauſas* aſsignaſſet: poſtea eadem phraſi vti tur in quæſito huius dubij q.2 pro eodem accipiens vtilitatem, & neceſsitatem: ergo eſt luce meridiana manifeſtius, quod S. Thomas negat conueniētiam inſtitutionis ſacramentorum pro ſtatu innocentiæ.

51 Pariter Sotus in 4.diſt.1.q.3.§. *de tertio articulo*, ait. *Proſtatu etiam innocentiæ non fuit congruum inſtitui ſacramentum, ſicut poſt lapſum; quia etſi tunc homo non potuit, niſi ex ſenſibilibus cognoſcere intelligibilia; tamē nullum ſenſibile fuit neceſſarium, tanquam conferens ad ſalutem, remouendo aliquod impedimentum ſalutis, vt ſcilicet, poſſit dici medicina.* Quia ſupponebat non conuenire ſacramenta non medicinalia. Eadem eſt ſentētia omnium Thomiſtarum. Imo communis Theologorum, vt relato S. Bonauentura, & Gabriele, Maiore, Paludano, Altiſiodorenſi, Caietano, & Soto, probat Nuño art.2.dub.1. Araujo dub.3. Ruyz dub.1. Cabrera diſp.2.§.3. Gran. cōtrou.3.tract. 2.diſp.1.ſec.1.& 2.& 3. Cartag. diſp.2.dificult.1. Calpenſis trac.21.diſput.2.ſectione 2.

52 Probat S. Thomas illa quęſtiūcula 2.in primis, quia Hugo de S. Victore lib. 1.de Sacram.cap.3.& 4.par.9.dicit, quod *ſacramenta ſunt vaſa medicinalia*: ergo non erāt conuenientia in ſtatu innocentiæ, cū morbus non erat: ſiquidem dicitur Math. 9. *Non opus eſt ſanis medico*, nec etiam medicina. Secundo, quia ſacramenta virtutem ſortiuntur ex Paſsione Chriſti: vnde & de latere ipſius in Cruce pendentis fluxiſſe dicuntur. Sed ſi homo non peccaſſet, Chriſti paſsio non fuiſſet: ergo nec ſacramenta.

53 Sed quia hæc argumenta ſolam vnam partem concluſionis oſtendunt, nempè, quod non eſſent conuenientia eadem ſacramenta, quæ modo ſunt, vt probet S. Thomas diſtinctius, quod nulla ſacramenta tunc eſſent neceſſaria, vtilia, aut conuenientia, ſic diſtinguit in corpore. Dicendū quod vtilitas ſacramentorum eſt erudi-tio, & curatio. Quantum autem ad curationem, omnibus patet, quod non erant neceſſaria ſacramēta in ſtatu innocentiæ; cum tunc morbus non eſſet. Sed quidam dicunt, quod erant neceſſaria quantum ad eruditionem: quia homo in ſtatu etiam illo ſenſibilibus vtebatur; & ita ex ſenſibilibus ei ſpiritualia ſignari cōgruebat. (Ecce quod non ſolum refert opinionem, quam poſtea fuit ſequutus Suarez: ſed etiam eius fundamentum. Quod impugnans, ſubiungit.) Sed hoc non videtur conueniēs, quia ſignificatio fit ad acquirendam cognitionem de eo quod ſignificatur. Quamuis autem in primo ſtatu ſenſibilia cognoſceret, & in eis etiam ſpiritualium ſimilitudines inſpiceret: Non tamen ex ſenſibilibus ſpiritualium cognitionē accepit; ſed magis ex influentia diuini luminis: & ideò ſacramentis ad eruditionem non indigebat.

54 Et vt contrarium diluat argumentū, dicit ad 2 quod in ſtatu innocētiæ ſuperiores partes hominis omnino inferioribus dominabantur. Et ideò quamuis homo haberet ſenſus, & materialis eſſet; non tamen intellectus ex ſenſibilibus cognitionem accipiebat, ſed ex influentia diuini luminis habebat. Sed quia experientia etiā eorum, quæ prius ſciebamus, delectabilis eſt; ideò operabatur ad experiendum naturæ vires; non vt ex hoc habitum ſcientiæ acciperet; ſed vt ex viſione exprimentali eorum, quæ ſciebat, delectaretur.

55 Eandem rationem quoad primam partem de ſacramentis vt ſunt medicinæ, proponit hic art.2. in arg. *ſed contra*. Et quoad ſecundam, & præcipuā, in corpore art. dicens. Cuius ratio accipi poteſt ex rectitudine ſtatus illius, in quo ſuperiora inferioribus dominabantur, & nullo modo dependebant ab eis. Sicut enim mens ſuberat Deo; ita menti ſuberant inferiores animæ vires, & ipſi animæ corpus. Contra hunc autem ordinem eſſet, ſi anima perficeretur, vel quantum ad ſcientiam, vel quantum ad gratiam, per aliquid corporale: quod fit in ſacramentis. Et ideò in ſtatu innocentiæ homo ſacramentis non indigebat; non ſolum in quantum ſacramenta ordinantur in remedium peccati; ſed etiam in quantum ipſa ordinantur ad animæ perfectionem. Quod in ſolutione ad ſecundum explicat vt in 4. Sent. ad ſecundum.

56 Reſpondet Bernal ſec.1.num.14. quod ſenſus illius maioris: *Inferiora erant omni-*

omnino ſubiecta ſuperioribus; & hæc Deo duplex tantu n eſſe poteſt: Prior, ita fuiſſe ſubiecta, vt ſuperiora non perficerentur interuentu inferiorum; ſed à Deo immediate illuſtrarentur. Et in hoc ſenſu propoſitio eſſet falſa; & inconſequens: nam in ſtatu innocentiæ multa percipiebat humanus intellectus per ſpecies ſenſibus hauſtas, vt ait ipſe S. Thomas 1. p. q. 101. art. 1. & 2. Deinde licet eſſet propoſitio vera, vim non haberet: quia ſi quam indecentiam præſeferret, intellectum perfici mediis ſenſibus per ſacramenta, ſufficienter compeſaretur, & auferretur per abundantem gratiam ex opere operato comparatam. Poſterior ſenſus eſſe poteſt, inferiora hominis fuiſſe omnino ſubiecta ſuperioribus, ita vt rationem non præuenirent. Et hoc non probat indecentiam ſacramentorum in illo ſtatu; ſed minorem indigentiam.

57 Reſpondetur vtroque modo propoſitionem eſſe veram, & aptam ad intentum: ſed in priori ſenſu præcipue accipitur à D. Thoma. Replicæ iam diu erant ſolutæ à Thomiſtis, licet diuerſimode, iuxta diuerſas expoſitiones litteræ D. Thomæ. Caietanus enim illis conuincitur vt probet S. Thomam loqui de ſolo ſtatu innocentiæ prout fuit de facto in Adamo, vt retulimus num. 1. & de illo ait, quod intellectio Adæ, quia ex ſpeciebus non acquiſitis ex ſenſibus, ſed infuſis à Deo procedebat, non dependebat à phantaſmatibus; ſed vtebatur phantaſmatibus vt inferioribus; ſicut anima vtebatur corpore ſubiecto.

58 Soto vero, & alij, qui S. Thomam exponunt de ſtatu innocētiæ prout in primis parentibus, & filijs, ſi in eodem permanerent ſtatu, exponunt S. Thomam de dependentia quoad perfectionis ſupernaturalis acquiſitionem, vt iam diximus n. 4. Illa autem compenſatio non probat, quod Deus non debeat diſponere omnia ſuauiter, & inſtituere in vnoquoque ſtatu, quod gratia acquiratur iuxta modum conuenientem ſtatui illius, qui eam acquirit.

Præterquamquod commodum, & vtilitatem, quam nos habemus per ſacramēta, & augmentum, & gratiæ conſeruatio, iuſtitia originali commodiſsime illis præſtabatur, vt ſi vellent, poſſent cum minori difficultate in ſanctitate perſeuerare, & creſcere. Vnde docet S. Thomas 1. p. q. 95. art. 4. *quod efficaciora fuiſſent hominis opera ad merendum in ſtatu innocentiæ, quam poſt peccatum; ſi attendatur quantitas meriti ex parte gratiæ; quæ tunc copioſior fuiſſet, nullo obſtaculo in natura humana inuento.* Et ad 3. ait, quod *in primo ſtatu nihil erat interius impellens ad malum, ſicut modo.* Vnde compenſatione opus non erat, quando per intrinſecè recepta dona adeo cumulate eſſet homini prouiſum.

59 Denique etiam in poſteriori ſenſu rationem accipit Cabrera, dum n. 17. ſic aſſertionem probat. Homo in illo ſtatu ſecundum partem ſuperiorem ſubijciebatur Deo authori gratiæ: ergo nullam habebat dependentiam ex parte ſenſitiua, ac proinde immediate perficeretur ſpirituali perfectione à Deo ſine dependentia ab aliquo ſenſibili. Patet conſequentia, quia ordo illius ſtatus erat, vt homo ſecundum partem ſuperiorem dominaretur omnibus rebus, & illis non ſubijceretur, quandiu ipſe ſubiectus eſſet Deo. Ergo durante illa ſubiectione perfecta hominis ad Deū, non eſſet ipſe ſubijciendus ſacramentis ſēſibilibus, vt per ea gratiam, vel cognitionem ſupernaturalem compararet.

Confirmatur, quia tam ex parte intellectus, quam voluntatis homo in illo ſtatu erat ſufficienter diſpoſitus ad ſuſcipiendā immediate à Deo perfectionem ſupernaturalem: ergo ſuperuacanea eſſent ſenſibilia ſacramenta, quibus homo ad ſuſcipiendam ſpiritualem perfectionem ſubijceretur: eſſet enim ordo præpoſterus, & ſine vlla neceſsitate commutatus, vt res nobilior ab inferioribus perficeretur. Hæc ibi.

60 Quod amplius declarat §. 4. n. 26. notās, quod cum docet D. Th. partem hominis ſuperiorem in eo ſtatu innocentiæ dependentiam nō habuiſſe a parte ſenſitiua inferiori, non loquitur de illa dependentia naturali, ſecundum quam intellectus dependet à miniſterio ſenſuū colligentium ſpecies à rebus ſenſibilibus: ſed tantū loquitur de illa dependentia: ſecundū quā pars sēſitiua impedit partem ſuperiorem à ſuis operationibus, & perfectionibus, aut ipſam aliquomodo retardat. Probat, quia D. Th ſolum loquebatur de illa ſubiectione, quæ ad imperfectionem naturæ rationalis expectat. Huiuſmodi enim ſubiectio ſtatū innocētiæ nō lædebat, qui valde erat perfect⁹. At illa ſola ſubiectio infert in natura rationali imperfectionem quæ eſt impeditiua operationis, & perfectionis partis ſuperioris ordinis: ergo de illa ſola loquitur D. Thomas.

Cumque ſigna ſenſibilia ex eo ſolum ſint neceſſaria ad cognitionem rerum ſu-

pernaturalium, quatenus appetitus ſenſitiuus, & pars ſenſitiua impedire, aut retardare poteſt intellectum circa harum rerũ cognitionem: eo quod ſupernaturalis cognitio per ſe loquendo non oritur à ſenſibus, ſed deſcendit ad cor hominis ex ſuperiori reuelatione. Cum ergo in illo ſtatu ad receptionem ſupernaturalium nullum eſſet impedimentum, non erant conuenientia ſacramẽta ſenſibilia quoad acquirendam perfectionem ſupernaturalem: nam hanc recepit homo in eo ſtatu per diuini luminis infuſionem, ſeu inſpiratione vt inquit Hugo Victor. lib. 1. de Sacram. p. 6. cap. 14.

61 Sed certè verba D. Thomæ priorem ſenſũ magis indicant: licet ex conſequenti etiam in poſteriori verificentur, quem ad aliud intentum, expreſit S. Tho. 1. p. q. 95. verbis relatis. Nec adæquata cauſa indigentiæ ſenſibilium eſt retardatio partis ſenſitiuæ, quia etiam hac parte moderata per habitus, & virtutes, & ligationem fomitis, ſunt aliæ cauſæ indigentiæ ſenſibilium ex modo operandi connaturali hominis. Quare licet probaret nũc nos magis indigere ſacramentis, non tamen totaliter excluderent conuenientiã; niſi recurrendo ad priorem ſenſum; quem admittit, vel ſupponit ipſe Cabrera n. 24. & n. 32. & 35.

62 Ad primum argumẽtum Suarez, in primis reſpondetur, quod liquid probaret, oſtenderet ſacramenta de facto fuiſſe inſtituta pro ſtatu innocentiæ, quia cũ non ſit reuelatum de facto Deum aliter feciſſe: & in prima inſtitutione Deus fecerit hominem rectum, & ornatum gratia, & virtutibus: & adeo prouide diſpoſuerit omnia, quæ pertinent ad naturalia, & ſupernaturalia; ſi tot congruentiæ ſuppetunt pro inſtitutione ſacramentorum, gratis negant de facto fuiſſe inſtituta pro illo ſtatu.

63 Secundo bene reſpondet Cabrera n. 37. quod illa argumenta ſolum probant potuiſſe à Deo inſtitui ſacramenta in eo ſtatu, quia talis inſtitutio nullam implicat contradictionem: & ſi Deus in alio rerũ ordine id faceret, eſſent illæ, vel aliæ congruentiæ. Tametſi illa ſacramenta eſſent alterius rationis à noſtris ſacramentis, quę fuerunt inſtituta per Chriſtum, & in remedium peccati. Sed non probant illa argumenta talia ſacramẽta decuiſſe ſtatum innocentiæ, eſſeque conſentanea debito ordini, & perfectioni illius ſtatus ſecundum præſentem prouidentiam; iuxta quam cõtra perfectionem illius ſtatus eſt, vt homo aut quoad gratiam, aut quoad ſupernaturalem de Deo perfectionem comparandam, à rebus ſenſibilibus, cuiuſmodi ſunt ſacramenta, dependeret.

64 Tertio eſt reſponſio D. Thomæ relata n. 54. iuxta quam concedendum eſt ſigna ſenſibilia in illo ſtatu fuiſſe vtilia, & pro aliquorum naturalium cognitione, neceſſaria. Cæterum non eſſent neceſſaria ad accipiendam cognitionem ſupernaturalium, quia Deus altiori modo prouidit vt acciperẽt ex diuini luminis influentia, & infuſione: & ideò nec erant neceſſaria ad acquirendam gratiam, quam à principio habebãt: nec ad eam conſeruandam, quia per intrinſeca dona facile poſſent cõſeruare propter præſtantiam donorum ſtatus innocentiæ. Prolibito autem, & ſubijciendo ſibi ſenſibilia, bene poſſet ſignis ſenſibilibus vti: quia experientia eorum, quę prius ſciebamus, delectabilis eſt. Et quo ad hoc, eadem eſt ratio de Adamo in ſtatu innocentiæ, ac de Chriſto viatore, & de animabus Beatorum, de quibus inquit S. Thomas 3. p. q. 11. art. 2. quod poſſunt intelligere abſque conuerſione ad phatalmata: licet differant ab Angelis, qui nec proli bitò ſic poſſunt intelligere. Quãuis enim Adamus ad hoc nõ pertingeret quod cognoſceret ſine conuerſione ad phantalmata, nec vt poſſet Angelos per eſſentiam videre, vt probat S. Thomas 1. p. q. 94. ar. 2. Tamen quia corpus erat totaliter animæ ſubditum, & in nullo eam impedies: ideò dicit S. Thomas ibi art. 1. quod hæc fuit rectitudo hominis diuinitus inſtituti, vt inferiora ſuperioribus ſubderentur, & ſuperiora ab inferioribus non impedirentur. Vnde homo primus non impediebatur per res exteriores à clara, & firma contemplatione intelligibilium effectuum, quos ex irradiatione primæ veritatis percipiebat, ſiue naturali cognitione, ſiue gratuita. Vnde dicit S. Auguſt. lib. 11. ſuper Genet. ad lit. cap. 33. quod *fortaſsis primis hominibus antea loquebatur, ſicut cum Angelis loquitur ipſa incommutabili veritate illuſtrans mentes eorum.* Ac proinde in tam ſublimi ſtatu non erant conuenientia ſacramenta: quia non decebat, quod indigeret conſequi per aliqua ſenſibilia ſigna, ea dona, quæ conſequebatur ſpiritualiter, & intelligibiliter.

Ad

65 Ad ſecundum argumentum dicitur, quod ſicut illa compenſatio non facit, quod Deus inſtituerit ſacramenta, nec pro ſanctificandis Angelis viatoribus, nec pro ſanctificando Chriſto, ita nec dat congruentiam vt Deus rerum ordinem inuertat, & pro homine in ſtatu innocentiæ, in quo ad animæ perfectionem ſupernaturalem non indigebat accipere aliquid à ſenſibilibus ſacramentis, inſtitueret ſacramenta. Sed ſicut Angelis viatoribus (vt notat Cabrera numero 18.) nulla data fuerũt ſigna ſpiritualia, per quę ex opere operato ſanctificarentur, vltra meritum operantis, aut quibus iuuarentur ad cognitionem rerum ſupernaturalium. Ita pariter dicendum de hominibus ſtatus innocentiæ, qui non impediebãtur ſenſibilibus à firma contemplatione intelligibilium: & qui ex irradiatione primæ veritatis ſupernaturalia cognoſcebant, & in gratia proficiebant; ſignis corporalibus non indigebant. Quamuis in alijs multis homines illius ſtatus ab Angelis differrent, vt explicat ad textum n. 34.

66 Ad argumentum Bernal patet ex dictis: & in primis iuxta verba Sancti Auguſtini modo relata, poſſet negari illam locutionem Dei cum Adamo fuiſſe medio ſigno ſenſibili. Fauetque S. Gregor. lib.4.Dialogorum cap.1.dicens. *In Paradiſo aſſueuerat homo verbis Dei, & beatorum Angelorum ſpiritibus, cordis munditia, ac celſitudine viſionis intereſſe.* Sed quia Filium Dei in humana forma ab Adamo in Paradiſo viſum, docẽt S. Theophilus Antiochenus Epiſcopus lib.2. aduerſus Autolycum, & Tertulianus aduerſus Praxeam, quorum verba refert Thomas Maluenda de Paradiſo cap.76.in fine. Et ipſe S. Auguſtinus verbis relatis dubitãdo loquitur, & poſtea determinat Deum Adamo loquutum per Angelos. Ait namque. *Fortaſſis etiam illo, qui fit per creaturam, ſiue in extaſi ſpiritus corporalibus imaginibus; ſiue ipſis ſenſibus corporis aliqua ſpecie præſentata, vel ad videndum, vel audiendum; ſicut in Angelis ſuis ſolet videri Deus, vel ſonare per nubẽ. Nunc tamen quod audierunt vocem Dei ambulantis in Paradiſo ad veſperam, non niſi per creaturam viſibiliter factum eſt.* Pariter S. Gregor.lib.28. Moral. ad illa verba: *Reſpondens autem Dominus Iob*: inter alia ait. *Aliquando per Angelos verbis ſimul, & rebus loquitur Deus, cum quibuſdã motibus inſinuat hoc quod ſermonibus narrat. Neque enim Adam poſt culpam in Diuinitatis ſubſtantia videre Dominum potuit; ſed increpationis verba per Angelum audiuit: de quo ſcriptum eſt* Geneſ.3. *Cum audiſſet vocem Domini Dei deambulantis in Paradiſo, &c.* Ex horum Patrum verbis ſimul collatis poſſet quis accipere, quod Adamo ante peccatum, vt viro ſpirituali, Deus per ſemetipſum, & per Angelos ſpiritualiter loquebatur: poſt peccatum vero non niſi in corporibus aſſumptis. Vnde ex horum Patrum doctrina potius firmatur noſtra, quam impugnetur.

67 Sed admittendo quod in Paradiſo ante peccatum non ſolum per internas inſpirationes, ſed etiam per externa ſigna Deus primis parentibus fuerit loquutus; ſicut cõtrarij ſaluant, quod hoc non obſtãte de facto non inſtituit pro illo ſtatu ſacramenta; ita nos ſaluamus, quod non fuerint conuenientia: quia ſigna corporea nõ erant neceſſitatis; nec decens erat, quod pro tunc teneretur ſenſibilibus ſubijci ad acquirendam perfectionem animæ. Quãuis ad maiorem conuenientiam, & vt delectabilibus cognoſceret notitia experimentali, non incongruum eſſet notitijs ſẽſibilibus vti.

§. IIII.

De ſtatu innocentiæ Adamo non peccãte?

68 SEquitur iam vt de quæſtione in ſenſu conditionali diſputemus. Suarez diſp.3.ſec.3.conc.3. dicit incertum eſſe, ſi ſtatus innocentiæ abſque peccato duraſſet, an in illo futura fuiſſent ſacramenta: quia id pendet ex voluntate diuina nobis ignota. Cæterum ſiquis ſentiat, non exiſtente peccato Deum non fuiſſe futurum hominem, probabilius exiſtimabit, nulla tunc futura ſacramenta ſenſibilia: quia omnia ſunt medicina, vel ſubſidia aduerſus peccatum. At vero ſi ſupponamus hominem non peccante Chriſtum fuiſſe venturum, dicendum vlterius eſt, credibilius eſſe, nullum tunc fuiſſe inſtituendum ſacramentum, antequam ipſe in carne veniret. Quia ſacramenta ſunt inſtrumenta humanitatis Chriſti, & vti ſignis ſenſibilib⁹ egenis, ac vacuis, eſt imperfectio quædam veteris legis: quæ imperfectio non eſſet in illo perfectiſsimo ſtatu. Poſt incarnationem tamen forent ſacramenta Euchariſtiæ, & Ordinis: pro remedio tamen peccatorum non eſſet Pœnitentia, ſed ſufficeret contritio.

69 Hanc ſententiam acriter impugnat Vazquez diſp. 130. cap. 1. dicens. Nō nulli recentiores parum attendentes vim conditionalium propoſitionum, de quibus quæſtio poſita eſt, *multa ex ſuo cerebro facile pronunciant, quaſi ipſorum iudicio tantum res in eo ſtatu componendæ, & conſtituendæ eſſent*. Ipſe vero Vazquez cap. 2. rectè aſſerit, quod ſi Adamus non peccaret, nulla tunc eſſent futura ſacramenta, vt communis, & vera ſententia Scholaſticorum tenet. Addit tamen cap. 4. nu. 28. quod cū nulla eſt connexio vnius cum alio, propoſitio conditionalis falſa eſt. Vnde cū quæritur, vtrum ſi Adamus non peccaret, & poſteri naſcerentur in iuſtitia originali, aliqui eorum peccarent, an non? Dicimus affirmari non poſſe, aut negari aliquos eſſe peccaturos; ſed vtrumuis dicatur, eſſe falſum: quia nulla eſt connexio conſequentiæ: ac proinde neque veritas propoſitionis inter illa duo, vt vnum ex alio ſub conditione dicatur, aut negetur. Vtraque igitur illa conditionalis propoſitio erit falſa, & ſolum contradictoria vera, quæ ſit præpoſita negatione. Nam quod Adamus nō peccaret, non eſſet futura cauſa, vel occaſio, vt poſteri peccarent: imo nec poſſet eſſe. *Quis hoc non videat?*

Addit num. 30. Idem dicendum de illo, quod quæritur, an ſi Adam non peccaret, & poſteri peccarent, Deus inſtitueret aliquod ſacramentum pro lapſis? Eodem modo vtraque propoſitio eſt falſa, tam quæ affirmat aliqua inſtituēda tūc fore ſacramenta, quam quæ negat: quia in neutra connexionem habet id quod dicitur, aut negatur, cum ipſa ſuppoſitione, vt conſtat.

70 Cæterum hæc doctrina, tanta aſſeuerationè à Vazquez tradita, quod putat a nemine negandam, à nullo etiam ex Sociis, quos ego viderim, approbatur. Lugo diſp. 3. ſec. 1. n. 7. ait. Hæc doctrina nullo modo placet. Primo, quia vt alibi dixi, verius exiſtimo, propoſitiones etiam illas, quarum conditio non eſt cauſa, nec occaſio conſequentis, adhuc poſſe habere aliquam veritatem, ſi non proferantur in ſenſu cauſali; ſed ſignificent ſolam concomitantiam. Deinde, quidquid ſit de hoc, propoſitiones adductæ ſunt veræ etiam in ſenſu cauſali: nam illa propoſitio: *Si Adamus non peccaret, ſacramenta eſſent*: non eſt ſicut illa: *Si Turca cras dormierit, Petrus dabit mihi librum*: nam ſomnus Turcæ diſparate ſe habet ad librum mihi dandum, vel non dandum: at vero negatio peccati Adæ non ſe habet diſparate ad ſacramenta; ſed vt aliquid à quo poſsit impediri ſacramentorum inſtitutio: quia negatio peccati cō curreret tanquam aliquid remouens cauſam inſtituendi ſacramenta. Manet ergo locus præſenti difficultati.

71 Pariter Coninch q. 61. ar. 2. n. 12. nam perſeuerantia poſterorum in gratia habuit magnam coniunctionem cum perſeuerantia Adami, & ſi forte non neceſſariam: tamen maiorem, quam habet occaſio cum euentu ex ea contingenter ſequuto. Quod ſufficit ad alterutrius veritatem. Et Adamo nō peccante, procliuius fuiſſet poſteros non peccare, quam peccare.

72 Ex profeſſo etiam Vazquez impugnat Bernal diſp. 2. ſec. 2. §. 3. à n. 42. vſque 48. prædictis hanc adijciens rationē: quia quæſtio hæc non eſt cōditionata, ſed abſoluta; nempè an Deus actu decreuerit, vt ſi ſtatus innocētiæ perſeueraſſet, eſſent ſacramenta. Sicut actu decreuit, vt ſi Adamus perſeueraſſet, poſteri in gratia conciperentur. Quia vere ſtatus innocentiæ potuit perſiſtere in omnibus hominibus, vel in aliquibus tantum, pro vtroque euentu decidenda eſt quæſtio, tum de ſacramentis actu inſtitutis, tum de alijs. Hæc ibi.

73 Si Bernal nobiſcum cum D. Auguſtino, & D. Tho. & communiori Theologorum, reijceret ſententiam Molinæ de ſcientia Dei media futurorum conditionatorum, non innixa decreto actu exiſtente in Deo, facile cōcederem quæſtionem eſſe de decreto actu exiſtēte in Deo; quia cum futura conditionata non neceſſaria non habeant veritatem actualem ſecluſo decreto actuali Dei, eo ipſo quod eſt quæſtio de veritate futuri conditionati, ex cō ſequenti eſt quæſtio de decreto actu exiſtente in Deo. Sed quia id ipſe negat; cū conditiones à quibus veritas harum propoſitionum pendet, non ſint purificatæ; non poteſt non eſſe quæſtio conditionata; ſed expedit eas examinare, eo ſenſu, & vtilitate qua omnes Theologi diſputant cum Patribus, & D. Thoma, vtrum ſi Adā non peccaret, Verbum carnem aſſumeret? His præmiſſis, de ſtatu difficultatis cō ditionatæ, vt illi ſatisfiat.

74 Dico tertio: ſi ſtatus iuſtitiæ originalis perſeueraſſet in poſteris, ſicut fuit in primis parentibus, nec de facto eſſent pro illis inſtituta ſacramenta, nec conuenienter, quantum colligi poteſt ex vi prælentis prouidentiæ, inſtituerentur. Hæc eſt

D.

D.Thomæ, vt vidimus. Et cõmunis Theologorum, vt multis relatis probat Vazq. illo cap.2. & Bonacina diſp.1.q.1.punct. 3.n.3. & Leander tract.1. de Sacramentis diſp.2.q.2. referens Authores viginti quatuor. Quibus adde Cabreram artic.2. diſp.2. & 3. Araujo dub.3. Serra artic. 2. Ruyz dub.1. & 2. Auerſa ſect.2. Caſpensẽ ſect.2. Cartagenam diſp.2. diffic.1. Eſcobar, & Mendoza lib.8. Theologiæ Moralis ſect.2. problem.4. & alios.

75 Rationes D.Thomæ etiam probare in hoc caſu, iam oſtenſum eſt cũ M. Soto, & alijs. Inſuper probat Caietanus ar.2. §. *Et ſi quæratur*, quod non fuiſſent eis neceſſaria ſacramẽta: quia principalis perfectio hominis per ſacramẽta eſt per gratiam: homines autem fuiſſent geniti cum gratia (vt in 1.p q.101.art.1. D. Thomas dixit.) Non indiguiſſent igitur ex conditione ſui ſtatus ſacramẽtis perfectiuis hominis quantum ad gratiam. Et quia gratiam committantur dona intellectus perfectiua, conſequens vt neque quoad perfectionem ſcientiæ de ſupernaturalibus, indiguiſſent ſacramẽtis: eodem enim modo diuina ſapientia prouidit de principali, & acceſſorio: vt patet ex oppoſito noſtro ſtatu, in quo perfectionem ſciẽtiæ ſupernaturalis ex ſacramentis accipimus: quia per illa tantum gratiam à Deo habemus. Hæc Caietanus.

76 Sed hæc ratio tribus argumentis impugnatur à Vazquez cap.4. Sed quia primum non eſt cõtra hanc rationem; ſed tangit id in quo Caietanus diſcrepat a noſtra expoſitione, quam cum Soto & alijs ſupra tradidimus; ideò illo omiſſo, oportet, quod alia duo referamus, & diluamus. Obijcit ergo nu.33. Nam licet poſteri Adæ non indigerent Sacramentis ad primam ipſorum iuſtificationẽ, quia naſcerentur cum iuſtitia; & ita non eſſet illis opus Baptiſmo. tamen indigere poterãt alijs, vt lapſi repararentur; & vt confirmarentur, & nutrirentur in gratia, & fide. Et ita habere poſſent ſacramentũ Euchariſtiæ; ac proinde etiam ſacramentum Ordinis: vt & lapſi indigerent Sacramento Pœnitentiæ. Deinde arguit nu.34. quia non deeſſent tunc congruentiæ, vt Deus tribueret illis ſacramenta, ſi vellet: & ratione congruentiæ, neceſſaria diceretur eorum inſtitutio, ſicut nunc etiam dicitur.

77 Ad hæc tamen facilè reſponde-tur, quod ea iam præuenerat Caietanus, & eis reſpondet illis verbis: *Eodem enim modo diuina ſapientia prouidet de principali, & acceſſorio.* Quod probat ex his quæ de facto cõtingunt in ſtatu naturæ lapſæ, quod per eadem inſtrumenta, & prima gratia confertur, & nutritur, & perficitur. Et etiam quia acceſſorium ſequitur naturam principalis: ſicut ergo dicit S. Anſelmꝰ de conceptu virginali c.10. quod in illo ſtatu *ſimul cum rationalem haberent animam, tu ſtt eſſent, quos generaret homo, ſi nõ peccaret.* Et S. Thomas 1.p q.100.art.1. id probat; quiá iuſtitia originalis eſt donum ſupernaturale à Deo datum pro tota natura: ſicut peccatum originale, quod opponitur illi iuſtitiæ, dicitur eſſe peccatum naturę. Ita pariter gratiæ conſeruatio, & cætera dona darentur à Deo immediatè ſine Sacramentis corporalibus, quæ non cõgruerent perfectioni illius ſtatus. Cum etiam de illorũ Matrimonio fateatur Vazquez non fuiſſe ſacramentum; nec Pœnitẽtia, quæ fuit ante Chriſti aduentum habuerit hanc excellentiam: non eſt vnde colligamus ex vi præſentis prouidẽtiæ pro illo ſtatu illa, vel alia ſacramenta eſſe inſtituenda. Ad ſecundum iam reſpondimus nu.45.

78 Accedit quod S. Thomas 1.p.q. 101.art.1.ad 3. docet, quod *pueri* ſtatus innocentiæ *habuiſſent ſufficientem ſcientiã ad dirigendos eos in operibus iuſtitiæ.* Ergo licet quoad naturalia Adamo fuerit peraccidẽs infuſa ſcientia, quam filij proprijs exercẽtijs actuum acquirerent; quoad ſupernaturalia idem modus prouidentiæ ſeruaretur in Adamo, & filijs eius, tã quoad primam iuſtificationem, quam quoad cõſeruationem, & augmentum gratiæ, & donorum intellectus, & voluntatis. Vnde nec neceſſaria, nec congruentia perfectioni illius ſtatus eſſent ſacramenta.

79 Quod autem Suarez inconſequẽter primam concluſionem admittat, & neget hanc, facilè probatur: nam ſi perſeuerarent in filijs Adæ innocentiæ ſui parentis, idem modus prouidẽtiæ Dei eſſet circa totum genus humanum, ac fuit circa primum parentem (excepta dignitate capitis) quia accepit dona ſupernaturalia naturę pro ſe, & pro ſua poſteritate: ideo q; ſi inobediẽs non eſſet diſtinis mãdatis, cõtinuarentur in filijs Dei beneficia ſibi præſtita: & filij naſcerentur cũ gratia, & immortalitate, & ſine miſerijs. Sed de facto pro Adamo in ſtatu innocẽtiæ fatetur nõ fuiſſe ſacramenta: ergo nec inſtituerẽtur

ex

ex vi præſentis prouidentiæ, ſi filij in illo ſtatu perſeuerarent: cum illorum ſtatꝰ eſſet cõtinuatio ſtatus Adami: alioquin minus eſſet prouiſum pro capite, & radice, quam pro membris, & ramis.

80 Dico quarto, ſi ſtatus innocẽtiæ in quibuſdã perſeueraſſet, & alij plures, vel pauciores peccarent, incertum eſt an pro illis, vel pro omnibus eſſent ſacramenta inſtituenda, nec ex vi præſentis prouidentiæ, nec ex vi alterius nobis ignotæ. Circa hanc concluſionem non eſt eadem Authorum, qui de ea agunt, ſententia. Nam Suarez diſp. 3. ſect. 3. in fine dicit veriſimilius videri remedium amoris, & cõtritionis futurum fuiſſe ſufficiẽs abſque aliquo ſacrãmento: quia (quãtum credi poteſt) pauci eſſent homines, qui in eo fœlici ſtatu peccarent: atque illi facilè poſſent ad pœnitentiam, & contritionem moueri; ipſo ſaltem experimento propriæ miſeriæ, & fœliciſsimi ſtatus per peccatum amiſſi: ſicut Adam contigiſſe legimus, quẽ Sapientia eduxit a delicto ſuo, vt dicitur Sapientiæ 10.

81 Suarez tamen notat Vazquez c. 3. nu. 2. in conſequentiæ doctrinæ, quia ſi concedit in eo ſtatu futuram Euchariſtiã: cur etiam non concedet idem Sacramento Vnctionis, & Pœnitentiæ, cũ concedat aliquos tunc peccaturos?

82 Cabrera vero q. 61. art. 2. diſp. 2. §. 3. nu. 22. & 23. Suarez ſequitur & duas adijcit rationes ad probandum, quod peccantibus aliquibus non eſſent ſacramenta inſtituenda. Tum, quia in eo ſtatu peccatum mortale omnino peraccidens, & purè cõtingenter accideret, eo quod nulla eſſet occaſio peccandi, ſed ex mera libertate peccatũ contingeret; & ita in pauciſsimis reperiretur peccatum. Ea autem, quæ ſunt omnino ex accidenti, & contingentia, & quæ in pauciſsimis accidũt, ſpecialem Dei prouidentiam circa inſtitutionem remedij non expoſtulant. Tum etiã, quia peccatum in illo ſtatu non procederet ex infirmitate, & ignorantia, ſed ſola peccantis malitia. Ideò ratio ex parte diuinæ miſericordiæ non exigebat, vt eſsẽt inſtituta remedia, & medicamenta, quibus peccãtes reparari facilè poſſent; ſicut eſt in natura lapſa, & infirma. Sed ſatis eſſet, ſi Deus priuato quodam auxilio illis ſubueniret per modos ſibi placitos. Idem docet Ruyz ar. 2. dub. 2.

83 Per oppoſitum Nuño art. 2. dub. 1. & Serra ibi dicunt, quod ſi futura eſſent peccata in poſteris, Adamo non peccãte, neceſſarium, ſeu conueniens videtur tũc ſacramenta à Deo inſtitui: illis enim hominibus indigerent ad remedium peccatorum. Et non eſſet inconueniens animam quantum ad gratiam per illa perfici: nã amiſſa iuſtitia originali per peccatũ, non maneret ordo, quẽ ex rectitudine ſtatus colligit D. Tho.

84 Idem probat Granadus contro. 3. de Sacram. tract. 2. diſp. 1. ſect. 2. nu. 9. quia dixerat tract. 3. de Incarnat. diſp. 2. quod licet Adamus non peccaret, ſi tamẽ plura peccata mortalia ab eius poſteris committerentur: adhuc fore Myſteriũ Incarnationis, etiam ex vi præſentis decreti. Et eadem ratione forent tunc ſacramẽta, quia ratio inſtituendi non forent illi, qui iuſtitiam originalem conſeruarent: ſed alij multi, qui peccarent, ac proinde in ſtatu innocentiæ non permanerẽt.

85 Addit Nuño, §. *Reſpondetur*, quod iuſti, qui manerent in iuſtitia originali nõ vterentur ſacramentis, quæ ſecundũ propriam rationem ſpecificam ordinarẽtur ad delendum peccatum: quia illorum Sacramentorum formæ in illis non verificarentur, atque adeò nec illa ſacramẽta haberent effectum. Vterentur tamen Sacramentis, quæ ordinarentur ad augendam gratiam, vt Euchariſtia, & Confirmatione, quia eſſent eorum formæ veræ, & Sacramenta maximæ vtilitatis: ſicut ea ſuſcepit Beatiſsima Virgo, quę nullum commiſsit peccatum, confirmata in die Pentecoſtes, & frequenter communicãs. Idẽ vt nimis probabile defendit Ruyz art. 2. dub. 2. conc. 3.

86 Hæc tamen ratio nimium videtur probare, quod ſacramentorum in ſtatu innocentiæ vtilitas præponderaret indecentiæ, quæ eſſet contra perfectionem illius ſtatus: cuius oppoſitum ſupra diximus. Et mirum eſſet, quod iuſti hac vtilitate priuarentur, ſi plures eſſent: & eã haberent, ſi multi peccarent.

87 Nec alias rationes vrgere probat Lugo diſp. 3. ſect. 1. nu. 15. quia de facto Chriſtus venit vt repararetur genus humanum, quod totaliter fuerat perditum; ſi autem vna pars ſola perijſſet, non fuiſſet idem motiuũ: quare ex eo, quod nunc miſerit Deus Chriſtum, non poteſt argui, quod tunc etiam mitteret eum, vt dixerat diſp. 7. de Incarnat. ſect. 5. Addit nunc, quod licet tunc Deus daret aliquod remedium lapſis; non ſequeretur, quod daret illis

lis aliquod ſacramentum. Imò retorquetur argumentum: nam de facto in toto tẽpore legis antiquæ, hominibus peccantibus actualiter poſt dimiſſum ſibi originale, non erat aliquod remedium ſacramenti, ſed ſola contritio: ergo in illo alio ſtatu, in quo non eſſent merita Chriſti venturi, multo minus debuiſſet inſtitui ſacramentum aliquod in remedium eorum, qui peccaſſent. Quod proſequitur idẽ Lugo n.19.

88 Propter argumenta, quæ vtrinq; formari poſſunt, cenſet Ludouicus Cat-penſis tract.31.diſp.2.ſect.2.n.22.& 23. quod etſi prima ſententia ſit probabilis: quia ſacramenta ſunt ſigna, & remedia cõmunia inſtituta pro totâ republica, & nõ pro vno, vel altero ſingulari: & in illo euentu non indigeret remedijs tota cõmunitas, & reſpublica hominum: ſed illi, vel illi: de quib⁹ difficile poteſt explicari, qua ratione adunarentur, & quomodo de eis eſſet prouiſum. Tamen oppoſita pars videtur æquè probabilis, quia pium, & veriſimile videtur, quod Deus illis hominibus remedia præberet: ſicut nunc ſunt remedia non ſolum pro peccato totius naturæ, ſed etiam pro peccatis actualib⁹ ſingulorum. Concludit igitur non poſſe abſolute, & ſimpliciter alteri parti adhærere, ſed rem eſſe pendentem ex ſola libera voluntate Dei nobis ignota.

89 Similiter Bernal diſp.2.ſect.2. §. 3.nu.49.ait, quod ſiue ſtatus innocentiæ perſeuaraſſet in omnibus, ſiue tantũ in aliquibus, non fuiſſent hæc ſacramẽta, quæ nunc habemus: quia ſunt a Chriſto, & per Chriſtum, ad quem in verbis formarũ includunt reſpectum. Et à n.50.& 53. probat ignotum eſſe an eſſent futura alia ſacramenta diuerſa, gratiam conferẽtia, vel non conferentia: quia pendet ex Dei beneplacito libero nobis non reuelato, nec in Scriptura, nec Traditionibus, aut conſenſu Doctorũ, aut firmis congruẽtijs. Quã doctrinam nos approbam⁹, exceptis his, in quibus opponitur aſſertioni præcedenti, quia pro illa firmæ extant coniecturæ. Quid etiam fieret in alio rerum ordine; non poſſumus niſi coniectando diuinare; & ideò non audemus determinare:

Quis enim cognouit ſenſum Domini? Aut quis conſiliarius eius fuit?

§. V.

Vtrum in ſtatu innocentiæ futura eſſent ſacrificia?

90 OCcaſione eorum, quæ de Sacramentis ſtatus innocẽtiæ hoc loco opportune ſunt diſputata, ſolet inquiri, vtrũ par ratio ſit de ſacrificijs? Nã quod tunc futurus eſſet Dei cultus internus, & externus nemo eſt, qui iure ambigat: nam fides ſine operibus mortua eſt; & homines corpore, & anima conſtãtes, non poſſent nõ aliquo externo cultu Deũ colere, & laudare.

In illo autem fœliciſsimo ſtatu non eſſe futura ſacrificia, & oblationes, opinãtur Soto in 4.diſt.1.q.2.ar.2. quem ſequũtur Joſephus Angles, & Palatios ibidem diſp.2. Ægidius Coninch hic art.2.nu.8. Probat Soto in hęc verba. Quatuor enim, quinque vè, aut ſex de cauſis nobis ſunt eiuſmodi ſacrificia congruentia. Primum vt per hæc pro peccatis noſtris ſatisfaciamus: Tunc autem nulla fuiſſent peccata. Secundo vt per ea dignoſcatur religio noſtra ab exteris ſectis: non enim vniuerſus orbis eiuſdem eſt religionis. Hęc autẽ cauſa illic ceſſaſſet: eſſent quippe omnes veluti in Cælo eiuſdem religionis: eodemque ore adorantes vnum Deum. Tertio ſunt nobis in hunc vſum, vt nobis mutuo conſtet eandem religionem colere. Etenim quauis totus mundus eandem profiteretur: tamen eo quod corporei ſumus, fieri niſi per illa ſacrificia nõ poſſet vt nobis inter nos conſtaret vna religio: qualis enim Deus adoratur, talia ſacrificia inſtituuntur. Illic autem omnibus conſtaret, natos eſſe in gratia Dei; in eiuſque ſeruitio, & obedientia, ſicuti in cœleſti patria, viuere. Quarto, ſunt nobis opere pretiũ vt per ea ſeruemus memoriam beneficiorum Dei: ſicuti per ſacrificium Miſſæ memoriam perpetuamus Paſsionis Chriſti, qua ſeruati ſumus, docemurque quantum illi debemus: illic autem quid opus eruditione ſupernaturalium? Nam ſimul cũ gratia imbuerentur donis neceſſarijs. Præterea parentes facillimo negotio erudirẽt natos: quare huiuſmodi exteris elementis nihil opus haberent: ſed ſicut Angeli Dei in Paradyſo ſemper omnes Deũ laudibus colerent.

91 Sed ais: ſaltem eorum vſus opportunus fuiſſet ad reddendum Deo gratias, videlicet; vt de receptis ab ipſo partem

ei rependerent: ſecundū illud 1.Paralip. 29. *Tua ſunt omnia, & de ijs, quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.* ¶ Sed incontrariū facit, quod cauſa iſta vana eſſet in nobis, niſi ea, quæ Deo offeruntur, in vsū templorum, ac miniſtrorum cederent. Tunc autem cum non eſſent ſacramenta, nō eſſent miniſtri, neque vero tēpla, quia nec aeris inclementia tectis egeret: ſed ſimplici corde, & ore laudum encomia Deo dicerēt. Facere autem ſacrificia, qualia tempore Moſis, nēpè, litare pecudes, & pecora, niſi ratione ſignificationis, quæ tunc non fuiſſet neceſſaria, vanum, futileque cenſetur.

92 His demum accedit, quod tunc omnia fuiſſent communia: quare nullus poſſet de proprio quidquam offerre: neque alius indigeret, vt ab alio ſibi quippiā ſuppeditaretur: atque adeò tunc eiuſmodi oblationes nullius eſſent emolumenti: neq; idcircò vllius vel meriti, vel laudis. Hæc ibi.

93 Oppoſita tamen opinio eſt communior, & probabilior: quam latè defendunt Nuño art.2.dub.2. Ruyz dub.3. Araujo diſſic.2. Cabrera diſp.3.qui & n. 4. dicit eſſe omnium Theologorum. Suarez diſp.3 ſect.1.& 2. Valētia, & Henriquez, quos refert, & ſequitur Granado tract. 2. diſp.1.ſect.3.nu.12.& alij.

Probaturque primo: nam S. Thomas 2.2.q 85.art.1. probat, quod *offerre Deo ſacrificiū eſt de iure naturali*, quia in qualibet ætate, & apud quaslibet hominum nationes ſemper fuit aliqua ſacrificiorum oblatio. Quod autem eſt apud omnes, videtur naturale eſſe. Et quia ex naturali ratione procedit, quod homo quibuſdam rebꝰ ſenſibilibus vtatur, offerens eas Deo in ſignum debitæ ſubiectionis, & honoris: ſecundum ſimilitudinem eorum, qui dominis ſuis aliqua offerunt in recognitionem dominij. Hoc autem pertinet ad rationē ſacrificij. Et ideò oblatio ſacrificij pertinet ad ius naturale. Hanc D. Thomæ doctrinam eſſe *ab omnibus receptam*, teſtatur, & ſequitur Caſtrus Palaus to.2.tract.8.diſput.2.puncto vnico. Et mirificè exponit, & pluribus exornat ipſe M. Soto lib.9.de iuſt.& iure q.1.art.1.& ea vtitur Suar. hic to.3. in 3.p.diſp.3.ſect.2. Quare inconſequenter in fine illius ſect.2. & eodem tomo diſp.73.ſect.5.conc.3. affirmat, quod offerre Deo ſacrificium, proprie, & in rigore, non eſt ex vi ſolius legis naturæ præceptum. Quod & aſſerit to.1.de Religione lib.1.de diuino cultu cap.3. nn. 3. Sed quia eum rectè impugnat Raphael Torreto.1. in 2.2.q.85.art.1.diſp.2.n.9. & 10. vbi eſt locus propriꝰ de his diſſerēdi: ideò in hoc non expedit immorari. Sed recognitio ſupremi dominij Dei, & hoc titulo eum ſacrificijs honorare, non procedit ex miſeria peccati; vt per ſe patet: Ergo in ſtatu innocentiæ eſſent externa ſacrificia.

94 Quod confirmat Suarez illa ſect. 2. quia homo non tantum accepit à Deo corpus, & animam, ſed etiam res externas, quibus ad animi profectum, oblectationem, vel exercitium, & ad corporis ſuſtentationem, & conſeruationem vtitur: ergo non ſolum corpore, & animo debet Deum colere: ſed etiam rebus externis, quarum oblatione, conſumptione, aut alio ſimili vſu, proteſtetur Deum eſſe omnium dominum, eique gratias agat: iuxta verba 1.Paral.29. iam relata.

95 Deinde probatur, quia ſacramenta ſolum denegantur conuenientiæ ſtatui innocentiæ, quia eſt contra rectitudinem illiꝰ ſtatus, quod anima ſubderetur corporalibus ſignis pro acquirenda perfectione ſupernaturali, quam habebat excellentiori modo ſpirituali, & immediatè à Deo. Sed de ſacrificijs eſt diuerſiſsima ratio, quia nulla eſt indecentia, & imperfectio, ſed maximè condecens in omni ſtatu, quod homo conſtans corpore, & anima, externis ſacrificijs Deum colat, & honoret: ergo hoc reperiretur in ſtatu innocentiæ. Vnde & Chriſtus *ſemetipſum obtulit oblationem, & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis*, vt dicitur ad Eph.5. & explicat S. Thomas 3.p.q.84.ar.3. Quamuis illud ſacrificium fuerit ad placandum Deum offenſum peccatis hominum, quod non eſſet in ſtatu innocentiæ.

96 Ad primum incontrarium in primis eſt fallum; vel incertū, quod tunc nulla fuiſſent peccata, iuxta dicta nu. 10. & 12. Quod ſi ſuperbia primorum parētum eos in tantam adduxit miſeriam, potuit eorum filios ſimili veneno inficere: & in caſu quo in filijs Adami innocentis multiplicarentur peccata, clarum eſt omnes rationes contrarias ceſſare. Sed quia noſtra aſſertio etiam procedit in caſu, quod omnes homines conſeruarentur ſine peccato, vel confirmati in gratia, vel ſpeciali Dei protectione: ideò dicimus, quod adhuc omnino ceſſante peccato, congruum eſſet, & condecens, quod homo conſtans

cor-

corpore, & anima offerret externa ſacrifi cia ad colendum Deum, & gratias agendum, & ſupremum Dei dominium recog noſcendum.

97 Ad reliqua reſpondet Suarez illa eſſe accidentaria, & extrinſeca ad ſacrificia; vt in lege gratiæ, ſi ſolũ ſacrificium nude ac per ſe ſpectetur, oblatio, quæ in eo fit, non cedit in vſum templorum, vel miniſtrorum. Imò ſi tales eſſent homines vt nulla re indigerent, purius, ac ſinceri? illud ſacrificium offerre poſſent. Et in ſacrificio Miſſæ offerendo fere nihil ex tẽporalibus bonis conſumitur: & æquè religioſè fieri poſſet ex bonis communib⁹, ſicut ex priuatis. Ergo propter has cauſas extrinſecas non eſt negandum ſacrificiũ in ſtatu innocentiæ. cum per ſe, & intrinſeca ratio eius cum perfectione illius ſtatus non repugnet, ſed maximã habeat cõgruentiam.

98 Addunt Nuño conc. 2. & Cabrera nu. 5. quod ſacrificia externa illius ſtatus eſſent publica nomine totius Eccleſiæ: quia homo naturaliter eſt animal ſociale, & politicum. Non tamen pro illo ſtatu præfigurarent Chriſti Paſsione, quia venturus non eſſet, iuxta Patres, & D. 1 h. Si tamen multi peccarẽt, & Verbũ pro illis carnem aſſumeret, ſacrificia eſſent propitiatoria pro illis peccatis.

99 Denique addit Cabrera num. 13. quod probabilius videtur, quod in ſtatu innocentiæ fuiſſent ſacerdotes Deo peculiariter ſacrati ad offerenda huiuſmodi ſacrificia: nam ſacrificium, & ſacerdotiũ ſunt correlatiua: iuxta Apoſtolum ad Hebræos 5. Item addit probabile eſſe, quod in eo ſtatu fuiſſent loca ſpecialiter deſignata, quæ appellarentur templa ad cultũ Dei. Quæ & alia huiuſmodi, quæ de illo ſtatu cogitantur, nec firma ratione nitũtur: ſed nec euidenti diſcurſu impugnantur: & ideo vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundare permittitur.

DVBIVM III.

Vtrum in ſtatu legis naturæ fuerint aliqua ſacramenta?

§. I.

Certa præmittuntur.

1 POſt peccatum Adami vſque ad finẽ mundi conſiderant Theologi, cum D. Auguſtino Epiſt. 119. naturæ humanæ tres ſtatus, ante legem ſcriptam, ſub lege, ſub gratia: qui aliis vocibus communiter dicuntur lex naturæ, lex Moyſis, lex gratiæ, vel Chriſti. Primus ſtatus vocatur lex naturæ, quia diuinitus nullum erat datum ſignum diſtinctiuum, quo diſcernerẽtur fideles ab infidelibus: Nec erat Dei mandato ſcripta aliqua lex, qua regerentur. Nõ tamen dicitur lex naturæ, quia non eſſent homines eleuati ad finem ſupernaturalẽ: nec quia poſſent iuſtificari ſine actibus ſupernaturalibus virtutum Theologalium; quia omni tempore eſt verum, quod ait Apoſtolus ad Hæbr. 2. quod *ſine fide impoſsibile eſt placere Deo*: & hæc *ſine operibus mortua eſt*. & ſine Charitate *nihil prodeſt* ad ſalutem, vt dicitur 1. ad Cor. 13. Nec dicitur lex naturæ, quia ſine gratia mediatoris, & Redẽptoris poſſent ſaluari: quia *nemo venit ad Patrem, niſi per Chriſtum, nec eſt aliud nomen datum ſub Cœlo, in quo oporteat nos ſaluos fieri*. De quo in præſenti latè diſpututant Soto in 4. diſt. 1. q. 2. ar. 3. & latius Cano Relectione de Sacramentis in genere parte ſecũda per totam. Sed quia directè pertinet ad tractatus de fide, & de gratia, ideò non oportet in his nũc detineri.

2 Antequam lex ſcripta daretur Moyſi, fuit quaſi quidam ſtatus medius inter legem naturæ, & legẽ ſcriptã: quia Abrahæ præcepta eſt Circunciſio, quæ erat ſignũ diſtinctiuum populi fidelis ab infidelibus. Ideoque S. Thomas in 4. diſt. 1. q. 2. ar tic. 1. q. 2. ad 1. ait, quod *circunciſio erat quodammodo legis naturæ, inquantum tempore legis naturæ data fuit: & quodammodo legis ſcriptæ, inquantum ad ipſam præparabat: ad ſpoſitiones autem diſtinctionem habent pœnes ea ad quæ diſponunt*. Vnde tempus mediũ inter Abrahã, & Moyſem, fuit quaſi quoddam vtriuſque ſtatus, & legis naturæ, & legis ſcriptæ confinium: ſicut de Ioanne Baptiſta docet S. T. 3. p. q. 38. art. 1. ad 2. quod *fuit terminus legis, & initium Euãgelij*. Et ad 1. dixerat, quod *aliqualiter pertinebat ad legem Chriſti, non autẽ ad legem Moyſi*. Qua propter S. Petrus Chriſologus ſer 91. dicit, quod S. Ioannes propriè loquẽdo fuit *legis, & gratiæ fibula*: Hiſpane, *la he uilla con que ſe prende el veſtido, y ſe junta vno con otro*.

3 Alter ſtatus humanæ naturæ fuit cum lex Moyſi data eſt, in qua ſunt determinata ſacramenta, & ſacrificia, quæ durarunt

rarunt vſque ad Chriſtum: quia *lex per Moyſem data eſt, gratia, & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt*, vt dicitur Ioan. 1. ver. 17. ideo que ille dicitur ſtatus legis, & iſte ſtatus gratiæ. Diciturque illa lex vetus; hæc lex noua; illa lex ſeruitutis; hæc lex libertatis; illa lex veteris teſtamenti, noſtra lex noui teſtamenti: iuxta Apoſtolum ad Galatas 4. ver. 24. *Hæc ſunt duo teſtamenta*: & iuxta illud Chriſti Domini. Mathæi 26. ver. 28. *Hic eſt ſanguis meus noui teſtamẽti*. De his ſta tibus, quoad neceſsitatẽ ſacramẽtorum, agit S. Thomas articulo 3. quia omnes cõ ueniebant in prænunciando Chriſto ventu ro, ad diſtinctionem ſacramentorum nouæ legis, de quibus agit articulo 4. & sũ matim ſcribenti ſatis fuit de eis vt conueniunt tractare. Propter inſurgentes tamẽ dubitationes, opportunum eſt viſum ſeor ſum de neceſsitate ſacramentorum le-- gis naturæ diſputare.

4 Dubitationem auget mirum ſilentium Sacrę Scripturę de ſacramentis illius temporis, cum tamen in illa habeatur expreſſa mentio de illorum temporum ſacrificijs: vt de ſacrificio Abel, & Cain Geneſ. 4. De ſacrificio Noe Gen. 8. & de obla tione Melchiſedech Geneſ. 14. Vnde nõ poteſt facile determinari, vtrum in illo tempore fuerint inſtituta ſacramenta pro paruulis; aut pro adultis; vel pro omnibus? Etſi fuerunt; quænam illa fuerint? Tangit totum hoc S. Auguſt. lib. 15. de Ciuitate cap. 16. in fine, dicens. *Vtrum autem aliquod fuerit; vel ſi fuit, quale fuerit, corporale, atque viſibile regenerationis ſignum ante diluuium; ſicut Abrahæ Circunciſio poſtea eſt imperata, ſacra hiſtoria tacet. Sacrificaſſe tamen Deo, etiam illos antiquiſsimos homines, non tacet.* Idem docet lib. 2. de gratia Chriſti, & peccato orig. c. 30. De neceſsitate ſacrificiorum legis naturæ, latè diſputat Cabrera art. 3. diſp. 1. Sed quia directè ſolum attinent ad hanc quæſtionem ſacramenta; de illorum neceſsitate ſolum agemus.

5 Tria videntur in hac parte certa, & ab omnibus admittenda. Primum, quod in ſtatu legis naturæ fuit aliquod remediũ pro liberandis paruulis ab originali peccato. Ita S. Auguſtinus to. 7. lib. 5. contra Iulianum; nõ cap. 9. aut 21. vt male ſolet referri; ſed capite vndecimo, verbis infra referendis: & alij Patres, quos citabimus. Et comuniter Theologi. Rationẽ proponit S. Thomas in 4. diſt. 1. q. 2. ar. 6. q. 1. dicẽs. *Fides mediatoris ſemper fuit efficax ad curandum ab originali; in illis quidem, qui vſum liberi arbitrij habebant, propria; in alis vero aliena: vt nec eis omnino deeſſet diuinum remedium.* Similiter Scotus arguit in 4. diſt. 1. q. 7. dicens. *Nullo tempore dimiſit Deus cultores ſuos ſine remedio neceſſario ad ſalutem. Sed omni tempore poſt lapſum, fuit neceſſaria ad ſalutem deletio originalis: ergo quocumque tempore aliquod remedium efficax erat ad hoc. Etſi potuit deleri in adultis per motum bonum intrinſecum: tamen in paruulis, in quibus talis motus fuit impoſsibilis, non potuit deleri per actum ſuum proprium: ergo per actum aliquem aliorum circa ipſos, vel ad ipſos relatum.*

6 In ſimili ratio hæc tradita fuerat ab Innocentio Tertio in cap. *Maiores, de Baptiſmo*: ad probandum enim Baptiſmum nunc prodeſſe paruulis, ſicut antiquis proderat circunciſio, ita ait: *Abſit enim vt vniuerſi paruuli pereant, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin & ipſis miſericors Deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium procurauerit ad ſalutem.* Quę ratio probat de pueris in ſtatu naturę, & ante datam Circunciſionem: Licet enim in vindictam peccati originalis iuſte poſſet Deus eis negare remedium; ſicut aliquibus, etiam filijs Chriſtianorum, de facto negat, cum moriuntur ſine baptiſmo: Tamen omnibus pueris denegare, non eſt iuxta ſuauem ordinem diuinæ prouidentiæ, quod tantam puerorum multitudinẽ ſine remedio reliquerit, cum Dei nomine Scripturæ clament, quod omnium vult ſalutem. Videantur Suarez diſp. 4. ſec. 1. & Vazquez diſp. 165. cap. 1. qui, & verba Patrum referunt; & rationes latius proſequuntur.

7 Secundo eſt certum, quod hoc remedium efficaciam habebat in virtute meritorum Chriſti venturi, & applicabatur media fide habente pro obiecto ipsũ Chriſtum. Quod docet S. Auguſtinus loco citato. Et S. Gregorius lib. 4. Dial. cap. 2. relatus à Magiſtro in 4. diſt. 1. & à D. Thoma ibi, qui & q. 2. art. 6. rationem aſsignat dicens. Quod peccatum originale eſt peccatum naturæ. Natura autem reparari nõ poterat niſi per Chriſtum: & ideò nunquã poterat remitti peccatum originale alicuius, niſi facta relatione, & quadam continuatione illius, qui curari debebat, ad Chriſtum: quod per fidem fiebat: & ideò fides Mediatoris sẽper fuit efficax ad curandum ab originali; in illis quidem, qui vſum liberi arbitrij habebant, propria: in alijs vero aliena; vt nec eis omnino deeſſet diuinum remedium. Aliam quoque

ad

adiecerat rationem in argumento *Sed contra*: nam peccatum, quod ex altero contrahitur, ex altero poteſt habere medicinam: ſed peccatum originale paruuli ex altero contrahebatur: ergo poterat ex fide aliena ab ipſo mundari.

8 Tertio facilè omnes admittent, quod regulariter hæc fides in Chriſtū, paruulo applicabatur, & alijs manifeſtabatur, medio aliquo ſigno externo: iuxta illud ad Rom. 10. *Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſsio fit ad ſalutem.* Et ita docet S. Auguſt. to. 7. lib. 5. contra Iulianum cap. 11. loquens nominatim de paruulis legis naturæ. Generaliterque ipſe S. Aug. to. 6. lib. 19. contra Fauſtum cap. 11. ait, quod *in nullum nomen religionis, ſiue verū, ſiue falſum poterant homines ſine aliquo ſigno viſibili adunari.* Sed per illud, quo peccatum originale delebatur, homines in religionem veræ fidei adunabantur: quia erat remedium intrantium, & niſi ſigno viſibili vnus alij nō innoteſceret in vera Eccleſia viſibili: ergo oportebat, quod fieret aliquo viſibili ſigno. Quod expreſsit S. Thomas 3. p. q. 70. art. 4. ad 2. dicēs: *Probabile tamen eſt, quod parentes fideles pro paruulis natis, & maximè in periculo exiſtentibus, aliquas preces Deo funderent; vel aliquā benedictionem eis adhiberent: quod erat ſignaculum quoddam fidei: ſicut adulti pro ſe ipſis preces, & ſacrificia offerebant.* Et pariformiter iuxta modum, quo curabant de ſalute propria ſpirituali, curarent de ſalute paruulorum, & maxime cum in periculo exiſterent. Ex his quæ certa videntur, oriū tur non paucæ difficultates inter Doctores controuerſæ.

§. II.

Opinio quod in lege naturæ ſufficiebat interior actus fidei ſtabilitur.

9 PRima eſt, vtrum cærembnia externa, fidei proteſtatiua, fuerit neceſſaria ad infantium ſalutem; an vero ſola fides interna, nullo ſigno externo manifeſtata ſufficeret ad infantium ſalutē? Sūt duæ celebres opiniones. Prior affirmat ſolam fidem internam parentum ſine aliquo ſigno externo fuiſſ[illegible]entem ad infantium ſalutem. Ita Magiſter in 4. diſt. 1. ibi S. Bonauentura 2. p. diſt. art. 1. q. 2. Richard. ar. 5. q. 3. dicēs: *Alia eſt opinio communior, & dictis S. Gregorij conſona, ſcilicet, quod ſufficiebat interior motus fidei, per intentionem directus ad ſalutem paruuli ſine aliquo exteriori ſigno: cum non inueniatur ad purgationem originalis peccati præceptū fuiſſe aliquod ſignum exterius adhiberi.* Abulenſis in cap. 25. Mathæi q. 677. Vazquez 3. p. q. 61. art. 3. à nu. 36. vſque 42. & q. 70. diſput. 165. cap. 3. & tomo 2. in 1. 2. diſput. 184. cap. 3. & 4. Dionyſ. Carthuſ. in 4. diſt. 1. q. 9. Ochagauia de Sacramentis in genere q. 8. n. 9. Carolus Frāciſcus de Abra, de Raconis in 3. p. tract. 2. diſp. 1. ſect. 2. q. 1. pag. 8. Archangelus in 4. diſt. 1. pag. 10. col. 1. Mçratius diſp. 5. ſect. 4. & 6. Bernal diſp. 14. ſect. 4. & diſp. 2. ſect. 3. n. 56. Ex Thomiſtis Herueus in 4. diſt. 1. q. 7. fine. Latè Soto in 4. diſt. 2. q. 1. art. 4. §. *Alterum vero dubium.* Martinus Ledeſma 1. p. 4. q. 2. art. 3. Citanturque Victoria, & Penna.

10 Videturq; expreſſa Angelici Doctoris in 4. diſt. 1. q. 2. art. 6. nam, cum quæſtiuncula 2. dubium mouiſſet in proprijs terminis, reſpondet, quod circa hoc eſt duplex opinio. Quidā enim dicūt, quod non ſufficiebat fides ſine proteſtatione fidei facta per aliquod exterius ſignum. Et illa explicata ſubiungit. Sed quia hoc nō videtur conſonare cum verbis Gregorij in littera poſitis: *Ideo alij probabiliꝰ dicūt, quod paruulis ſufficiebat ſola fides ſine omni exteriori ſigno.* Idem repetit in 4. ad Anibaldum diſt. 1. q. 2. art. 2. dicens. *Ideo alij probabilius dicunt, quod cum ad remediū originalis nulla ſigna, vel ſacramenta fuerent adhuc inſtituta, ſufficiebat profeſsio fidei directa ad ſalutem paruuli in ſolo motu interiori ſine omni exteriori.* Quæ verba adeò clara ſūt, vt nulla indigeant ponderatione: nec vllam admittant expoſitionem.

11 Solum remanet effugium euadē di, dicendo S. Thomam hoc art. 3. correxiſſe, vel limitaſſe, quod in 4. Sententiarū cum Magiſtro, & communi tunc temporis opinione ſcripſerat. Hoc tamen effugium facilè præcluditur. Primo, quia nulla in contrarium adducuntur verba, quæ mutationem, vel limitationem ſententiæ ſonēt, & ita oportet ſtare alibi dictis, qui eius opinionem vult tenere. Secundo, tantum abeſt, quod hac 3. p. ſententiā corrigat; quod potius eam corroboret, & clariſsimè exprimat 3. p. q. 70. art. 4. ad 2. dicens, quod *ſicut ante inſtitutionem Circuncīſionis ſola fides Chriſti futuri iuſtificabat tam paruulos, quam adultos ita etiam, & circuncīſione data: ſed antea non requirebatur aliquod ſignum proteſtatiuum huius fidei, quia non-*

nondum homines fideles ab infidelibus cæperãt adunari ad cultum vnius Dei. Ecce S. Tho. propositione indefinita negatiua (quæ æquiualet vniuersali) excludit necessitatẽ cuiuslibet externi signi, siue determinati à Deo, siue ab hominibus. Cum autem postea admittit signa externa adhiberi solita, solum dicit id quod regulariter contingebat: quia connaturale est homini fidem internam exterius profiteri: non tamen dicit id fuisse necessarium: cum oppositũ paulo ante affirmasset, & probasset.

12 Hæc autem esse simul vera, constat ex eodem D. Thoma in 4. illo art. 6. q. 2. nam cum in corpore dixisset esse probabilius, quod *paruulis sufficiebat sola fides sine omni exteriori signo.* Immediate in solutione ad 1. vt exponeret authoritatem S. August. ex lib. 19. cõtra Faustum, ait, quod illud per quod homines tempore legis naturæ in veram religionem congregabantur, non habebat virtutem, nisi ex fide; *& idcò non erat necessitatis, sed pro voto celebrabatur vt vnus alij innotesceret.* Pro quo retulerat Hugonẽ de S. Victore lib. 1. de Sacramentis parte 11. cap. 3. & 4. & 5. Bene ergo compatitur fuisse signa externa volũtarie adhibita; sed non instituta, nec eleuata ad rationem sacramenti; neque à Deo præcepta in ordine ad illum finem salutis paruulorum.

13 Duplex fuit fundamentum D. Thomæ ad hanc opinionem: & authoritas S. Gregorij: & defectus diuinæ institutionis. Authoritas S. Gregorij, allata à Gratiano *de Consecratione* dist. 4. cap. *Quod apud nos*: & à Magistro in 4. dist. 1. est desumpta ex lib. 4. Moralium cap. 3. aliàs 2. videtur expressa: ait namque. *Quod vero apud nos valet aqua Baptismatis, hoc egit apud veteres, vel pro paruulis sola fides; vel pro maioribus virtus sacrificij; vel pro ijs, qui ex Abrahæ stirpe prodierant, mysterium Circumcisionis.*

14 Respondet Scotus q. 7. ad 1. quod Gregorius non intelligit solam fidem pro solo habitu; nec forte tantum pro actu interiori: sed pro actu exteriori sensibili protestante fidem: ille autem actus sufficienter potuit habere rationem sacramenti. Et sic distinguitur fides sola, id est, fides solitaria sine sacrificijs; contra fidem protestãtem in sacrificio: & primum posuit ipse sufficere pro paruulis (forte autẽ ista protestatio fiebat in verbo aliquo invocandi Deum; vel offerendi paruulum) secundũ autem, scilicet, fidem cum sactificijs, pro adultis fuisse necessariam posuit.

15 Sed hæc Glossa Scoti (inquit Soto *§. His tamen*) manifeste aduersatur textui: quoniam tunc non esset differentia secundum Gregorium inter paruulos, & adultos; cum tamen Gregorius dicat, pro paruulis sola fides, pro maioribus autem virtus sacrificij. Qua propter Durandus, cuius ingenium est libere loqui, ingenue fatetur Gregorium nõ posse in alium sensum glossari.

Præterquamquod, sicut modo, etiã tunc pro paruulis sacrificia offerebantur. Nec vllum est fundamẽtum cur pro adultis exigat S. Gregorius determinate sacrificia, & pro adultis alia exteriora signa. Nec huius alia ratio assignabilis est nisi recurrendo ad valorem fidei in Christum.

16 Respondẽt Cano in Relec. de sacramentis in genere parte 3. ad 1. & Suarez disp. 4. sec. 2. ad 1. quod S. Gregorius distinguit fidem à sacrificio asserens sacrificium pro adultorum peccatis fuisse necessarium, vt videlicet, actualis culpa peculiari sacramento aboleretur: sed pro generali peccato erat etiam generale remediũ, nempè fidei quæcumque professio: quia confessio fidei fides dicitur à S. Aust. Epist. 23. Eademque loquendi forma est *de Sponsalibus*, cap. *Cum apud*. Et cap. *Tuæ fraternitati* 27. q. 2. cum dicitur, quod sufficit ad matrimonium solus consensus, scilicet, quibuslibet signis expressus. Distinguitur ergo ibi consensus, non interior contra exteriorem: sed generaliter expressus contra expressum per verba.

17 Semper tamen vrget ponderatio D. Tho. in 4. sent. illo art. 6. in arg. *Sed contra*, quia secundum hoc non esset differentia inter paruulos, & adultos: quam tamẽ S. Greg. assignat. Deinde, etiam pro paruulis tũc offerebantur sacrificia: sicut pro eis nunc Missæ dicuntur. Rursus, non est vnde colligere posset S. Gregorius, quod ex eo quod peccata actualia essent specialia pro eis magis debeant requiri sacrificia externa, quã pro peccato originali. Quim potius videmus nunc ad delenda mortalia sufficere contritionem internam, quando nequit confiteri. Præterea, licet dictio exclusiua non excludat commitantia; tamen iuxta subiectam materiam excludit: quia illa contrapositio inter remedia paruulorum, & adultorum hoc exigit.

18 Et in eodem sensu idem dicunt S. Beda lib. 1. in Lucam cap. 8. ad illa verba: *Postquam consummati sunt dies octo, &c.* Dicens, quod antiqui fideles ante tempora

Cir

Circunciſionis *ſine victimis hoſtiarum ſe, ſuoſque ab originali peccato, ſeu certe ſola fide ſalua bant.* Quod & dicit hom. de Circunciſione, inter hyemales de Sanctis in tom.7.& S.Bernardus epiſt.77.ait. *In nationibus vero quotquot inuenti fideles ſunt, adultos quidem, & fide, & ſacrificijs credimus expiatos; paruulis autem etiam ſolam fidem profuiſſe, imò ſufficiſſe credimus.* Quæ propoſitio, toties à Patribus repetita, *ſola fides ſufficit ad ſalutem puerorum, quando non ſufficiebat ad ſalutem adultorum*, omnino intentum conuincit. Præcipuè, cum de exteriori profeſsione fidei, vel de vllo actu religionis ex interiori fide profecto, prædicti Patres nullam omnino mentionem fecerint.

19 Rationem etiam proponit S. Thomas illo art.6.in argumento *ſed contra. Omnia ſacramenta illius temporis habebant totam efficaciam ſuam ex fide. Ergo tantum faciebat fides ſine exteriori ſigno, quantum cum eo: & ita exteriora ſigna non requirebantur; vt videtur.* Quæ ratio, ſuppoſito, quod de ſigno externo adhibendo, non erat diuina inſtitutio, quia de ea non conſtat, efficax eſt.

20 Eiuſque efficaciam varie elucidat Soto ar.4.dicens. Illa quæ expreſſa authoritate Eccleſiæ, vel Scripturę non conſtat, maxime ſi ſupernaturalia ſunt, non debēt niſi ratione certa conſtitui: cum ergo in lege naturæ nullibi legatur eiuſmodi ſacramenti inſtitutio, recurrendum eſt ad eius neceſsitatem: quæ certè nulla eſt: nam cum fides tantundem deberet paruulo apud Deum applicari, cui ſoli peccatorum culpas remittere competebat, fit vt per actum interiorem tam cōmode applicaretur, quam per exteriorē: nam illa applicatio non erat niſi paruulū illum Deo offerre: quod actu mentis commodiſsime fieri poterat. ¶ Item, quia Circunciſio ob id inſtituta fuit, vt ſignificaret Meſsiam deſcēſurum ex ſemine Abrahæ, cui data, iuſſaque fuit: quæ quidem neceſsitas antea non habebat locum. ¶ Tertio neceſsitas Circunciſionis, & ſacramentorū viſibilium erat, vt homines poſſent coadunari: tunc autem nulli mortalium erant coadunati in verā religionem Dei.

21 Quarto & potiſsime arguit. Nam illud ſignum exterius, aut erat ex inſtitutione humana, aut diuina: non ex humana, vt authores contrariæ opinionis plane confitentur: quia tunc non haberet illam certitudinem, quod illo poſito conferretur gratia. Imò eſſent apud diuerſas nationes diuerſiſsima: quod non congruit ſacramentis, in quibus præter meritum confertur gratia. Si autem eſſet inſtitutum à Deo, vt ipſi contendunt, illud profecto deberet eſſe vnum in toto orbe; ſicut in lege ſcripta fuit vnum in populo Iſrael; & apud nos vnus Baptiſmus. Cum enim eſſet ſupernaturale, & ad applicandam fidē ſupernaturalem, nulla erat ratio cur Deus aliud inſtitueret in vna natione, atque aliud in alia. Eſſetque ſub artiſsimo præcepto vniuerſo orbi propoſitum: nam ſacramentum ad ſalutem neceſſarium, ſemper habet annexum præceptum, vt de Circunciſione patet, & noſtro Baptiſmo. Quod præceptum non poſſet in vniuerſum euulgari niſi ſcripto. Quod eſſe falſum, inde patet, quod tunc illa lex non diceretur naturæ, ſed ſcripta, ſicut lex Moyſi. Præterea, vel in aliqua Ethnicorum hiſtoria memoriæ id proditum fuiſſet: vel ſaltem Moyſes, qui Deinutu omnia ab orbe condito ſcripſit, illud enarrare non prætermiſiſſet, &c.

22 Ad hæc tandem accedit, quod interrogati illi neophyti ex Iudæis, qui in Hiſpania morabantur: Imò & illi ipſi, qui in eadē caligine perſeuerant, quos ego (inquit Soto) Venetijs, & Romæ, & in Germania vidi; vtrum aliquod ſignum ad modum ſacramenti legis naturæ applicent ſuis fœmellis; ridentes reſpondent, numquam talem ritum inter eos fuiſſe auditum; ſed tantum eas offerunt Deo nullo ſigno certo ſeruato. Et tamen ſi in aliqua natione ſignum illud debuiſſet durare, erat in illa vnde Abraham genus duxit. Imò vero ſi tale fuiſſet illuc vſque ſacramentum, quando Circunciſionem Deus illi indixit, cum pariter admoniſſet, vt in fœmellis idem legis naturæ ſacramentum perpetuo obſeruaret. Quod cum non admonuit, coniectura fit nullum fuiſſe. Hæc omnia Soto.

23 Vnde Strabonis cōmentum eſt, Iudæos legem accepiſſe, quam cum viri, tum mulieres iubentur circuncidi. Quam uis auctor ſit idem Strabo lib.16. Creaphagos in Arabia Circunciſionem retinere à maioribus acceptam, etiam circa mulieres ipſas. Et Perſarum Rex Mahumetanus, Turcas hęreticos appellat, quoniam ipſorum vxores circunciſæ non ſunt: ea de cauſa illis templa ingredi licet, quod Turcicis non conceditur. Ita refert Petrus Bellonius lib 3. obſeruat. cap. 28. & in Theatro vitæ humanæ tom.5. ver. *Maumetani* folio.185.lit.B.

24 Solet his argumentis reſponderi probare in lege naturæ non eſſe determinatum diuina inſtitutione quo ſigno eſſet vtendum ad ſenſibiliter proteſtãdam fidẽ: ſed interiori inſtinctu id determinandum relinquebatur. Ex quo non ſequitur tunc non fuiſſe ſacramentum: ſed ſolum infertur non fuiſſe æque perfectum, ac in lege ſcripta, aut in lege noua. Quod videtur docere S. Thomas hic art.3.ad 2.nam loquẽdo de ſacramentis veteris legis, ait. *Quæ quidem comparantur ad ſacramenta, quæ fuerunt ante legem ſicut determinatum ad indeterminatum: quia ſcilicet ante legem non fuit determinate præfixum homini, quibus ſacramentis vteretur; ſicut fuit per legem.*

25 Hoc autem ſufficere vt illa eſſent proprie ſacramenta, poteſt explicari. Primo cum Cano illa 3.p.Relec. ad vltimũ, dicente non pertinere ad generalem rationem ſacramenti vt ſit ſignum inſtitutum à Deo. Neque qui id affirmãt, idoneo probant argumento. Secundo, ex eodem ibidem, & ad 3.dici poteſt adfuiſſe Dei inſtitutionem, & reuelationem: quia ſine illa nec cognouiſſent peccatum originale: neque Deum ſacrificijs illis placari. Præterquamquod, cum fuerit tunc ſacerdotium, ex conſequenti fuerunt ſacramenta, ſine quibus nec religio, nec ſacerdotium eſt.

26 Tertio addit Serra art.3. Nec eſt mirum Deum cum hac indeterminatione legis naturæ ſacramenta inſtituiſſe: nam etiam in lege Euangelica ſacramentum Matrimonij inſtituit cum quodammodo ſimili indeterminatione. Sua naque inſtitutione voluit, vt conſiſteret in conſenſu expreſſo a legitimis perſonis: qua tamen diuina inſtitutione determinatum non eſt conſensu debere exprimi verbis, aut nutibus, vel litteris: nec quænam ſint legitimæ perſonæ, ſed h.c determinandum reliquit Chriſtus Eccleſiæ.

27 Quarto dici poteſt cum Lugo diſp. 3.ſec.2.num.33. quod ad rationem ſacramenti parum refert, quod inſtitutio ſit circa aliquod ſignum determinatum, vel circa diſiunctum ex multis. Sic enim ſupra vidimus ſacramentum Ordinis non habere ex inſtitutione Chriſti omnino determinatã materiam; ſed hanc, vel illam; dum modo ſit apta ad ſignificandam traditionẽ poteſtatis, &c. Et quidem ſatis veriſimile eſt, non fuiſſe in illo ſtatu determinatum à Deo aliquod ſignum exterius; ſed hoc fuiſſe relictum arbitrio ſingulorum, vt latè probat Suarez ſec.3. Vnde fortaſſe emanauit vſus in nationes gentium aliquod ſignum religioſum exibendi circa infantes ad eorum ſanctificationem: ſic enim refert Feſtus Romanis morem fuiſſe octauo die maribus, & nono fœminis nomen imponendi cum luſtratione, & emundatione; quem diem luſtricum appellabant: Athenienſes etiam, teſte Suida, decima nocte ſolebant inuitare cognatos, & notos ad epulas, vt adeſſent ſacrificijs, quæ Deo offerebant pro infante; & tunc etiam nomen illi imponebant: quod etiam de alijs gentibus facile poſſet obſeruari. Vnde credibile eſt aliquod veſtigium apud illas manſiſſe illius primæ inſtitutionis, ex qua ex diuina ordinatione infantes aliqua externa actione purgabantur, & dicabantur Deo per fidem vnius mediatoris.

28 Cæterum ſi iſtæ ſolutiones diligẽtius expendantur, non videntur euadere vim rationum: quia ex eis expoſitum manet apud antiquos vſitata fuiſſe ſacrificia externa pro paruulis: & illa fuiſſe ſacramenta latè ſumpta, pro quolibet ſigno ſacro; non tamen fuiſſe ſacramenta ſtrictè pro ſigno ex diuina inſtitutione deputato ad ſignificandam, vel dandam gratiam. In primis ad ſacramenta ſtrictè ſumpta requiri diuinam inſtitutionem, ſatis oſtratum eſt quæſt.60.dub.2. Hic non adfuiſſe diuinam inſtitutionem, rationes factæ ſatis conuincunt. Sacrificare vero eſt de lege naturæ. Et quamuis ex fide ſupernaturali dirigatur ad placandum Deum, non erit ſacramentum, ſi ab ipſo Deo, vel alio eius vicem gerente, ad hoc non eleuetur, vel inſtituatur: quia inſtitutione ſeclusa, res ſenſibilis non eſt connexa cum gratia. Illa indeterminatio materiæ, & formæ matrimonij eſt pure materialis; in iſto autem caſu pro diuerſitate Prouinciarum, & Populorum, imò & familiarum, ſacramẽta formaliter variarentur. Illud exemplum de ſacramento Ordinis non admiſimus quæſt.60.dub.13. Præterquamquod reſtat probare, quod Deus illo modo ſacramentum pro paruulis legis naturæ de facto ſic inſtituerit: & explicare modum, quo ſine lege ſcripta illa inſtitutio intimata ſit nationibus totius orbis.

29 Denique illa eſſe ſolum ſacramenta improprie, declarat S. Thomas in 4. diſt.1.q.2.art.6.q.3. dicens, quod *illa ſacramenta legis naturæ non erant ex præcepto diuino obligantia; ſed ex voto celebrabantur*, ſecũdum quod vnicuique dictabat ſua mens vt fidem ſuam alijs exteriori ſigno profiteretur

retur ad honorem Dei, ſecundum quod habitus Charitatis inclinabat ad exteriores actus. Et 1.2.q.103.art.1.docet S. Thomas, quod ante latam legem ſcriptam *erant quædam cæremoniæ, non quidem ex authoritate alicuius legis determinatæ, ſed ſolum ſecundum voluntatem, & deuotionem hominum Deum colentium. Sed quia etiam ante legem fuerunt quidam viri præcipui, prophetico ſpiritu pollentes, credendum eſt quod ex inſtinctu diuino, quaſi ex quadam priuata lege, inducerentur ad aliquem certum modum colendi Deum; qui & conueniens eſſet interiori cultui; & etiam congrueret ad ſignificandum Chriſti myſteria; quæ figurabantur etiam per alia eorũ geſta: ſecundum illud* 1.*ad Corint.*10.*Omnia in figura contingebant illis. Fuerunt igitur ante legem quædam cæremoniæ, non tamen cæremoniæ legis, quia non erant per aliquam legislationem inſtitutæ.* Ac conſequens nec erant ante legem ſacramenta proprie sũpta. Quod iterum declarat ad 1.dicens, quod *nullſmodi oblationes, & ſacrificia, & holocauſta offerebant antiqui ante legem ex quadam deuotione propriæ voluntatis, ſecundum quod eis videbatur conueniens, vt in rebus, quas à Deo acceperant, quas in reuerentiã diuinam offerrent, proteſtarentur ſe colere Deũ, qui eſt omnium principium, & finis.* Idem dicit de ſacris templis in ſol. ad 2.

30 Et in ſol.ad 3.ait, *quod ſacerdotium erat ante legem apud colentes Deum ſecundum humanam determinationem, qui hanc dignitatem primogenitis attribuebant.* Ergo tunc ordinatio ſacerdotum non erat ſacramentum ſtrictè ſumptum ex diuina ordinatione, ſicut fuit in lege veteri, & eſt modo in lege gratiæ. Quod & docuit Anacletus Papa Epiſt.2.decretali de ordinatione Epiſcoporũ, dicẽs Sacerdotiũ initiũ ſumpſiſſe ab Aaron, *quia licet aliqui prius legantur ſacrificium obtuliſſe, vt Melchiſedech, & Abraham; hi tamen ſpontanea voluntate, non tamen ſacerdotali authoritate hoc fecerunt.* Quod & docet S. Iſidorus, & ex ipſo Concilium Aquiſgranenſe 1.cap.11. Quamuis enim Melchiſedech dicatur in Scriptura Dei ſacerdos, eius Sacerdotium non erat ex diuina ordinatione; ſed vel electione populi, vel ex hereditaria ſucceſſione, vel iure primogenituræ: atque à Deo non erat ſacramentum, cum fieret iure humano. Par autem ratio eſt de remedio paruulorum.

31 Sed obijcies: quia in lege naturæ fides non erat efficacior, quam modo ſit poſt Chriſtum, qui venit vt vitam habeamus, & abundantius habeamus: ſed modo non valet fides ad ſalutẽm paruuli ſine ſacramento Baptiſmi: ergo nec tunc valebat. Alioquin peioris conditionis eſſent paruuli, qui modo inter Chriſtianos naſcuntur, & ſaluari non poſſunt ſine baptiſmo, quam eſſent paruuli, qui naſcerentur in lege naturæ.

32 Reſpondetur in primis hoc argumentum inſtari: nam in contraria opinione etiam, per ſe loquendo, ſalus puerorũ eſſet facilior, quam modo: ſiquidem in lege naturæ fides cum quibuslibet verbis, vel externa cæremonia ſufficeret ad ſalutem pueri: nunc autem requiruntur determinata materia, & determinata forma, & debita intentio miniſtri: & quolibet horũ deficiente, non perficitur ſacramentum.

33 Reſpondetur ergo cum D. Thoma in 4.Sent. art.6. quæſtiuncula 2. ad 3. quod *fidei efficacia non eſt diminuta, cum omnia ſacramenta ex fide efficaciam habeant; ſed eſt et aliquid adiunctum, quod neceſſe eſt obſeruari. Sicut non eſt minoris efficaciæ lex moris in Religioſo, quam in ſæculari: quamuis præcepta moralia ſufficiant ad ſalutem in ſæculari; ſed in religioſo requiruntur conſilia, ad quæ ſe ex voto obligauit.* Addit D. Thomas in 4. ad Anib.diſt.1.q.2.art.2.ad 2.*quod peioris conditionis ſunt nunc, quam tunc, dicendum, quod verum eſt quantum ad aliquid; quia illi tunc facilius curabantur. Sed ſimpliciter melioris conditionis ſunt nunc; quia in Baptiſmo multo maior datur gratia, quam tunc: & eſt modo maior certitudo ſalutis.*

34 Præterquamquod nunc facilius eſt credere, quia repleta eſt terra ſcientia Domini: & in toto orbe fulget lux Euangelij: cum tamen tunc vbique vigeret idolatria. Et quod ad plura teneri, cæteris paribus, melius ſit, exponit S.Thomas 1.2.q.98.art.5.ad 2. Et quod per hoc quod in ſacramentis nouæ legis requirantur formæ, & materiæ determinatæ, non artetur via ſalutis, declarat S. Thomas 3.p.q.60.art.5.ad 3. quia res, quarum vſus eſt neceſſarius in ſacramentis, vel communiter habentur, vel paruo ſtudio adhibito, haberi poſſunt.

§. III.

Opinio quod fides non ſufficeret, niſi applicaretur exteriori ſigno.

35 NIhilominus oppoſita ſententia cõmunior eſt inter Theologos, tam antiquos, quam modernos. Ex Antiquis

docuerunt Alexand.Alenſ 4.p q.2. mēb. 5.art.1.& 2.Scotus in 4.diſt.1.q.7. Durādus ibi q.8.Gabriel q.2.art.3.Maior q.4. Adrianus in 4.q.vlt.de Baptiſmo,ad 3.Ex Recentioribus docent Suar.diſp 4.ſec.2. Granad.trac.2.diſp.2.Lugo diſp.3.ſec.2. Bernal diſp.2.ſec.3.Leander to.1.diſp.2. q.6.& 8.Bonacina diſp.1.q.1. punct.3.n. 7.Sayrus lib.3.c.3.q.3.ar.2.Auerſa ſec.2. Calpenſis tract.21.diſp.2.ſec.1. Ex Thomiſtis Paludanus in 4.diſt.1.q.5.Cano Relect.de ſacram.in genere p.3.per totam, ſed præcipuè ad 1.Nuño q.61.art.3. Araujo,& Serra,& Ruyz dub.1.ibidem.Cabrera diſp.2.& 3.& communiter alij docentes fidem parentū ſolum prodeſſe paruulis,ſi aliquo ſigno exteriori applicaretur.

36 Eſt tamen differentia, quod Scotus illa q.7.expreſsè ait, quod *tempore illius legis naturæ erat à Deo inſtitutum aliquod remedium, vel ſignum certum,& efficax deletionis originalis peccati.* Et hoc dicit fuiſſe ſacramentum legis naturæ contra originale peccatum à Deo inſtitutum. Alexander vero,& alij dicunt inſtitutas fuiſſe oblationes, & ſacrificia, quæ Deo pro paruulis oblata ad remedium originalis, eſſent ſacramenta. Quod videtur docuiſſe Hugo de S.Vic.lib.1 de ſacram.parte 11.cap.6. & parte 12.cap.2.poſt medium.

37 Paludanus vero,Cano,Suarez, & alij cōmuniter dicunt in illo ſtatu non eſſe à Deo determinatum ſignum, quo exterior fides eſſet proteſtanda, quamuis ſine exteriori aliquo ſigno fides interior nō valeret ad ſalutem paruuli. Imò inde intulerunt Durandus,Paludanus,Adrianus, & Gabriel,& Palatius in 4.diſt.1.q.2. illud ſignum non fuiſſe ſacramentum, quia non erat a Deo determinatè inſtitutum. Reliqui vero communiter dicunt id non obeſſe ad veram, & propriam rationem ſacramenti illius ſtatus.

38 Id tamen in quo conueniunt,probant.Primo ex D.Auguſtino lib.2.de nuptijs,& concupiſcentia cap.11.vbi ait. *Sed ſuperioribus temporibus omnino latuit ſacramentum iuſtificationis ex fide: eadem tamen fides mediatoris ſaluos iuſtos faciebat antiquos puſillos cum magnis; non vetus teſtamentum, quod in ſeruitutem generat; non lex, quæ non ſic eſſet data, ut poſſet viuificare.* Sicut ergo adultis ad ſalutē erat neceſſaria exterior fidei proteſtatio; ita & paruulis. Et cum virtus fidei non fuerit latens tunc; loquitur de ſigno externo, de quo in Scriptura non ſumus inſtructi. Clarius to.7.lib.5.cō tra Iulianum cap.11.ſic dicens. *Nec idcò tamen credendum eſt ante datam circunciſionem famulos Dei, quandoquidem illis inerat mediatoris fides in carne venturi, nullo ſacramento eius opitulatos fuiſſe paruulis ſuis; quamuis quid illud eſſet, aliqua neceſſaria cauſa Sacra Scriptura latere voluerit: nam & ſacrificia eorum legimus, quibus vtique ſanguis ille figuratur, qui ſolus tollit peccata mundi.* Ergo agnoſcit S.Auguſt.paruulos legis naturæ iuſtificatos aliquo viſibili ſigno:& de illo aſſerit fuiſſe ſacramentū: & quod illo proteſtabantur ſuam internam fidem;ſicut & ſacrificijs ſignificabant Chriſti paſsionē. Idem docet S.Cyprianus,vel qui eſt Author libri de Cardinalibus Chriſti operibus,in ſermone de ratione Circūciſionis, poſt medium.

39 Reſpondet Vazquez cap.5.n.47. S.Auguſtinum per ſacramētum fidei,quo antiqui iuſtificabantur,non intellexiſſe S. Auguſtinum ſignum externum iuſtitiæ, quod inſtitutū aliquo modo eſſet pro ſacramento: ſed intellexiſſe myſterium abſconditum,& ſecretum fidei,hoc eſt,virtutem, & energiam illius ad iuſtificandum: hæc enim virtus non fuit ita nota, ſicut hoc tempore: tametſi per illam adulti,& paruuli re ipſa iuſtificarentur.

40 Hæc tamen ſolutio non ſatisfacit. Primo quia verba non accipit in proprio ſenſu. Secundo,quia obſtat expoſitioni literæ contextus:nam S.Auguſtinus reſpondet Iuliano arguenti non eſſe neceſſarium ſacramentum Baptiſmi pro remiſione peccati originalis; quia Sancti Patres gignebant filios ſine peccato originali; & ideò non indigebant ſacramento, *eo quod baptiſma, quo nunc adoptamur, nondum fuerat inſtitutum.* Vnde in ſolutione S.Auguſtini,ne æquiuocatio accidat, debet eſſe ſermo de ſacramento proprie ſumpto: admittit enim S. Auguſtinus Iulianum verum dicere; quod tunc non erat baptiſmus: falſum tamen aſſerere,quia negabat tunc fuiſſe ſacramenta pro remiſione peccati originalis.

41 Secundo probatur ex D. Thoma hic art.3.nam loquendo de toto tempore,quod fuit poſt peccatum Adami ante Chriſti aduentum (quod comprehendit ſtatum legis naturæ,& tempus Circunciſionis præceptæ Abrahamo,& tēpus legis Moyſi) ait,quod *neceſſe fuit quædam ſacramenta inſtitui.* Et ratio eius æquè procedit in ſtatu legis naturæ. Ratio enim eſt: nam

ſacra

ſacramenta neceſſaria ſunt ad humanam ſalutem, inquantum ſunt quædam ſenſibilia ſigna inviſibilium rerum, quibus homo ſanctificatur. Nullus autem ſantificari poteſt poſt peccatū, niſi per Chriſtum, *quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ*, vt ſit ipſe iuſtꝰ, & iuſtificās eū, qui ex fide eſt Ieſu Chriſti (vt dicit Apoſt. ad Rom. 3. ver. 25. & 26.). Et ideò oportebat antè Chriſti aduentum eſſe quædam ſigna viſibilia, quibus homo fidem ſuam proteſtaretur de futuro Saluatoris aduentu. *Et huiusmodi ſigna dicuntur ſacramenta.* Quæ ratio manifeſte procedit in ſtatu legis naturæ, quādo erat peccatum originale: à quo pueri non poterant liberari, niſi per gratiā Chriſti: & hæc non dabatur niſi ſenſibili ſigno proteſtāte fidem: quod ſignum erat ſacramentum. ¶ Et in ſol. ad 2. expreſſe meminit S. Thomas *ſacramentorum, quæ fuerūt ante legem.* Et ad 3. dicit, quod *Sacramentū Melchiſedech fuit ante legē, &c.* Et q. 60. art. 5. ad 3. ait, quod ſicut dicit S. Aug. 19. contra Fauſtum cap. 16. & 17. tom. 6. *diuerſa ſacramenta diuerſis tēporibus cōgruunt, &c. Et ideo ſicut in ſtatu legis naturæ homines nulla lege exterius data, ſed ſolo interiori inſtinctu mouebantur ad Deum colendum; ita etiam ex interiori inſtinctu determinabatur eis quibꝰ rebus ſenſibilibus ad Dei cultum vterentur.* Ergo agnoſcit tunc ſacramenta; licet minus determinata quam in lege ſcripta.

42 Quod magis videtur expreſsiſſe q. 70. artic. 4. ad 2. exponens S. Gregorij authoritatem, declarat loqui de fide manifeſtata ſignis externis: ait namque. *Probabile eſt, quod parentes fideles pro paruulis natis, & maxime in periculo exiſtentibus, aliquas preces Deo funderent, vel aliquam benedictionem eis adhiberent (quod erat quoddam ſignaculum fidei) ſicut adulti pro ſeipſis preces, & ſacrificia offerebant.* Ergo tam externa ſacramenta agnoſcit S. Thomas pro remedio paruulorum, quam externa fuerunt ſacrificia pro ſalute adultorum. Et iuxta hęc vltimo ſcripta videntur gloſſandæ, vel limitandæ, aut corrigendæ omnes authoritates incontrarium. Similia dicit 1.2. q. 103. art. 1.

43 Ratione ſimili arguit Scotus illa q. 7. Quia non poterat eſſe certum, quod actus alterius relatus ad paruulum ſufficeret ſibi, niſi hoc eſſet inſtitutum à Deo: nullus enim poteſt eſſe certus, quod per aliquid attingat ad ſalutē; niſi ſit certus, quod Deus acceptauit illud tanquam ſufficiens ad talem finem. Cum ergo non ſolum adultis cultoribus ſuis prouidit Deus de remedio neceſſario ad ſalutem, ſed etiā paruulis eorum, & hoc de remedio, de quo parētes poſſunt eſſe certi pro paruulis; ſequitur quod tempore illius legis naturæ erat à Deo inſtitutum aliquod remedium, vel ſignum certum: & efficax deletionis originalis peccati. Et magis probabile eſt per aliquod ſignum ſenſibile, qua per aliquod ſignum intelligibile tantum: quia pro toto ſtatu naturæ lapſæ congruunt homini ſigna ſēſibilia reſpectu ſpiritualium.

44 Addit ad 2. quod *poteſt dici vno modo, quod potuit Deꝰ talia ſacramētū reuelaſſe alicui patrū, cum quo tunc frequentius loquebatur. Licet cui, & quando Scriptura non dicat: quia ab Adam vſque ad Abraham ſatis ſuccinte pertranſit.* Vel ſecundo quod in Scriptura fit mentio de ſacrificijs Deo acceptis. *Poſſibile autem eſt, quod aliquod determinatum ſacrificium foret ſacramentum: non eſt enim contra rationem ſacrificij, quod ipſum, vel oblatio eius ſit ſacramentum. Et tunc, licet indiſtincte, habetur de tali ſacramēto in diuerſis locis Scripturæ, quod ſit inſtitutū à Deo in lege naturæ.*

45 Durādus illa q. 8. n. 8 ſic arguit. Fides aliena non ſufficit ad iuſtificationem, niſi vt eſt fides Eccleſiæ. Sed nullus gerit perſonam Eccleſiæ, vt ſic, per ſolum actum interiorem, niſi concomitetur actus exterior: vt patet etiam nunc: ſacerdos enim quicumque vtens mentali oratione ſolum, nullo ſigno exteriori adhibito factis, vel dictis non gerit vicem miniſtri Eccleſiæ: vnde tales orationes ſunt eius vt perſona priuata eſt, & non vt publica. Ergo oportebat, quod fidei interiori adhiberetur aliquis motus exterior facto, vel dicto.

46 Paludanus q. 5. art. 5. conc. 2. nu. 53. arguit. Nam plus valet homini fides propria, quam paruulo aliena: ſicut plus poteſt peccare per ſe, quam per alium cōtrahere. Vnde fides Baptiſmi per ſe ſufficit in neceſsitate, non autem fides Eccleſiæ paruulo: ſicut nunc, ita & tunc. Quia non eſt peccati actualis remiſſio ſine actuali ſacramento: de cuius ratione, & eſſentia eſt materia, & forma ſenſibilis. Vnde quouſque paruulo, & pro paruulo exibita eſſet benedictio, vel oblatio, aut aliquid huiuſmodi (quod tunc fiebat; ſed non habemus ſcriptum) non erat mūdatus ab originali. Sed ſicut ex Moyſi traxit Circunciſionem ex patribus: ita forte traxit oblationem, quæ fiebat poſt partum.

47 Quatuor etiam argumentis arguit Cano illa 3. p. ad 1. dicēs. Videmus enim Sacramenta minus esse adultis, quam paruulis necessaria; cum sine sacramentis actu susceptis, solo sacramentorum voto adulti saluentur; paruuli nō saluentur. Quare si paruulis in lege naturæ non essent necessaria sacramenta; non video equidem cur essent adultis necessaria. Cum tamen esse retro à nobis fuerit demonstratum. Id quod etiam D. Gregorius in præscripto testimonio fatetur.

Item, cum in lege veteri pro fœminis legis naturalis remedia duranerint, consequens fieret, apud Iudæos puellas sine sacramento saluari; pueros non saluari nisi susceptō sacramento. Quod non video qua ratione cohæreat.

Præterea, cum peccatū originale carnis propagatione contractum esset, non erat consentaneum, nisi vt corporali quoque remedio, ac medicina sanaretur.

Præterea, cum paruuli in lege gratiæ, & Scripturæ sine sacramentorum ope salutem minimè consequantur; non est cur eos in lege naturæ sine sacramentorum auxilio saluemus. Hæc ibi.

48 Suarez, & Granado, & alij congruentias, & rationes, quæ formari solent vt probetur in lege antiqua, & noua debere institui sacramenta, vt homines consecrentur, & adunentur in Ecclesia visibili: quia hic modus est homini accommodatus, qui constat corpore, & anima: dicunt etiam procedere pro illo statu, sicut pro adultis, ita & pro paruulis. Et de adultis quinque argumentis id ostenderat Cano illa 3. p. Relec.

49 Denique arguit Lugo disp. 3. sectione 2. num. 30. nam si sufficeret fides interna pro remittendo peccato originali paruulorum, posset applicari paruulis absentibus. Et vnus homo posset applicare suam fidem pro paruulis totius orbis, & eos iustificare. Imò prodesset existentibus in vtero matris: quia licet in esse physico non reputetur habere distinctū esse à matre: tamen actiones intentionales, quæ non requirunt actionem externam sensibilem, bene possunt applicari pueris nondum natis: sicut possumus pro illis orare. Et ita pro illis posset applicari interna fides. Ac perconsequens illis conceditur, quod pueris nunc decedentibus in maternis vteris negatur. Quod est manifestum inconueniens.

***

§. IIII.

Iudicium de relatis opinionibus.

50 IN hac difficultate duo certa reputo. Primum, quod adhuc iuxta præsentem prouidētiam, & iuxta id quod ex sacra Scriptura colligi potest, potuerunt res status legis naturæ disponi vtroque modo, vt sententiæ oppositæ seorsum suptæ declarant: vel ita vt sola fides sufficeret ad salutem, & sacrificia externa solum ex voto, vel instinctu particulari celebrarentur; non vero ex aliqua institutione diuina siue disiuncta, siue determinata: & ita deffectu institutionis illa signa externa nō essent sacramenta, proprie, & in rigore sumpta. Vel potuerunt res disponi in omnib⁹, & per omnia vt discurrit 2. sent.

51 Secundo reputo certum, non nisi diuinando affirmari (id quod affirmat Scotus, contra omnes alios Theologos) in statu legis naturæ fuisse aliquam determinatam ceremoniam à Deo institutam in remedium paruulorum. Quod probatur primo ratione D. Thoma q. 70. art 4. ad 2. quia illo tempore totius orbis homines non erant adunati in vna fide: hoc enim fuit tempore Abrahæ, qui pro se, & filijs accepit signum Circumcisionis, vt segregarentur ab infidelibus. Si autem vno initiarentur sacramento, illo fideles adunarētur. Secundo, ante datam legem, non erat determinata diuinitus sacrificia, vt docet S. Thomas q. 60. art. 5. ad 3. Nec enim illa determinatio posset promulgari omnib⁹, nisi lege scripta omnibus. Magis autem exigunt Dei institutionem sacramenta, quam sacrificia: cum illa sint de lege naturæ: illa autem solum ex speciali institutione habet vim significandi, vel dandi gratiam. ¶ Demū: talis sacramenti certi, & determinati, institutio, nec ex Sacra Scriptura, nec Patrum traditione constat: nec historijs, aut praxi Iudæorum, aut Gentilium comprobari potest: ergo absque fundamento adstruitur. Quamuis enim Deus potuerit sic instituere, & reuelare; non inde habetur, quod de facto sic fecit. Et cum ad hoc quod sacrificia sint sacramenta, requiratur speciális Dei institutio; dum illa non probatur, sine fundamēto adstruitur.

52 Hæc cum certa sint; incertum omnino manet quid Deus de facto voluit, & fecit: & ideò ambæ opiniones sunt valde probabiles. Et prima mihi videtur melioribus innixa argumentis, & à D. Thoma iudicata probabilior: & talis semper mihi visa fuit, & nunc quoque videtur. Et argumenta

menta ſecundæ ſolum probant illo tempore fuiſſe in vſu Patrum ſuam fidem pro ſe,& pro paruulis manifeſtare exterioribus ſignis, ſicut & ſolebant offerre externa ſacrificia. Sed ſicut illa ſacrificia non fuerunt ex ſpeciali inſtitutione diuina, ſed ex fide,& charitate,religione, & deuotione ſingulorum: ita & ſacramenta celebrabantur ex voto,& non ex præcepto, aut diuina inſtitutione: & ideo erant ſacramenta ſolum improprie, & ſecundum quid, & non erāt neceſsitatis,nec debita, aut inſtituta à Deo. Alioquin ſi ſacrificia,quæ fiebant ex voto vniuſcumque eſſent ſacramenta, etiam illa, quæ fiebant ab illis qui nil audierant de Meſsia venturo,eſſent ſacramēta. Et ſic pueri Romanorum ſaluarē tur,quia octauo die nomina imponebant pueris,& nono puellis, & prius luſtrabant ſacrificijs, & illos vocabant dies luſtricos: de quo Macrobius lib.1.Saturnalium cap. 16.& Tertulianus lib.de idolatria cap. 16.vocat illa feſta nominalia; eo quod nomina imponerētur illis feſtiuis ſacrificijs. Et apud Turcas & alios, qui illa ſacrificia offerunt Deo vero, magis vrget argumentum: & tamen ſine fide Ieſu Chriſti nulli eſt ſalus.

53 Singula argumenta diluunt Soto, & Vazquez: ea non percurrimus ſiggillatim,quia ex dictis ea ſoluere videtur facillimum. Ad vltimum,quo mouetur Lugo, iam reſponderat S. Thomas in 4.illo art. 6.q.2.ad 2. quod *puer adhuc in vtero matris exiſtens, quantum ad humanam cognitionem pertinet, non habet eſſe diſtinctum à matre: & ideo per actum hominis conſequi non poteſt: nec nunc vt mundetur ab originali per baptiſmum; nec tunc vt mundaretur per fidem parentum. Sed diuinitus mundari poteſt; ſicut de ſanctificatis in vtero apparet.* Idem docet in 4.ad Anib.ad 3.de quo infra q.68. art.1.¶ Aliter reſpondet Ricardus in 4.diſt.1.art.5.q. 3.ad 1.dicens. Et ideò alij dicunt, quod aut per fidem parentum poterant regenerari in vteris maternis. Aut ſi non; dicunt, quod huius ratio eſt: quia Deus non ordinauit vt per parentum fidem in vteris maternis regenerarentur. Quod fuit congruū propter imperfectionem ſtatus legis naturæ: quem non decebat tantæ efficaciæ, & perfectionis remedium. Hæc ibi.

54 Quia tamen ſecunda opinio multum inualuit apud antiquos, & modernos: & Theologorum authoritati multū defferri debet; ideò nolo illi vllum inferre præiudicium, ſed ſimpliciter affirmare eſſe valde probabilem; & hoc problema pro ſcholæ exercitio permittere: vnde quandoque vna, quandoque alia vtemur opinione. & iuxta hanc ſecundam, quam fatemur communiorem, aſſerendum eſt remedium illud quod fuit in ſtatu naturæ pro remitendo peccato originali paruulorum fuiſſe vere,& proprie illius ſtatus ſacramentum. Nam remedium ſenſibile ordinatum ad culpam delendam, & gratiā ſignificandam, eſt verum ſacramentum. Sed pro illo ſtatu fuit remedium ſenſibile ad culpam originalem delendā,& ad gratiam tunc collatam ſignificandam: ergo fuit verum ſacramentū. Deinde quia illi remedio in lege ſcripta ſucceſsit circunciſio,& in lege noua baptiſmus: ergo ſicut iſta ſunt ſacramenta verè,& proprie; ita & illud,cum nihil illi deſsit remedio vt ſit illius legis ſacramentum.

55 Dices,deficere diuinam inſtitutionem;quæ eſſentialiter exigitur ad rationem ſacramenti:cum iſta ſint ſigna ad placitum,quia res ſenſibilis naturaliter non ſignificat gratiam. Talis autem inſtitutio ſacramentorum pro ſtatu legis naturæ nō extat;cū nullibi legatur: nec traditione, aut firma ratione probetur.

Sed hæc inſtantia iam eſt impugnata ex D.Tho.q.60.art.5.ad 3.cum D.Auguſtino lib.19.contra Fauſtum, docēte, quod diuerſa ſacramenta diuerſis tēporibus cō gruunt. Sicut ergo in illo tempore ſacrificia non erant à Deo determinata, ſed interiori inſtinctu determinabantur: ita etiam ex interiori inſtinctu determinabatur eis,quibus rebus ſenſibilibus ad ſacramenta,ſicut & ad Dei cultum vterentur. Diuinitus autem erat determinatū, quod ſaluarentur per fidem Mediatoris humano modo ſignis ſenſibilibus expreſſam. Hæc autem Dei inſtitutio conſtat ex dictis,quia non eſt credendum de diuina pietate omnes homines illius ſtatus reliquiſſe ſine remedio contra peccatum contractum aliena voluntate. Connaturale autē eſt hominibus ſenſibilibus vti ſignis,vt in ſimili S.Tho.q.60.art.3.& nos ibi,& hic dub.1.

56 Hanc autem inſtitutionem in genere,quæ determinanda relinquatur arbitrio hominum,vel Reipublicæ, ſufficere ad rationem ſacramenti,videtur planum: quia ſic eſt poſsibile. Et quod de facto fiat, pendet ex voluntate Dei. Sæpè autem cō tingit,quod aliquid inſtituatur in genere, & relinquatur alteri determinandum. vt

in teſtamētis quotidiè experimur. Sicque de facto euenisse in institutione ſacramē ti Ordinis, adhuc in noua lege, plures docēt. Quod quamuis falſum eſſe, iam ſit demonſtratum quæſt. 60. dub. 13. propter perfectionē ſacramētorū nouæ legis: quorum immediatus inſtitutor, eſt ſolus Chriſtus. Tamen illis priſcis temporibus ita euenisse, colligitur: Tum ex imperfectione illius ſtatus: Tum à ſimili ex ſacrificijs, quæ in lege ſcripta, & Euangelica à Deo ſunt determinata: in illo vero ſtatu interiori inſtinctu, vel Reipublicæ lege determinabantur.

57 Vnde Nuño conc. 5. dicit eſſe nimis probabile Reſpublicam bene inſtitutam tunc determinaſſe hæc ſigna: & tenerētur homines illis ſignis vti: ſicut omnes gentes ſubduntur legibus, & ritibus ſuæ religionis. Vel determinarentur ſpiritu Prophetarum illius temporis, ſicut ait S. Thomas 1.2.q.103.art.1. ex quo *quaſi ex quadam priuata lege inducerentur ad aliquem certum modum colendi Deum, qui & conueniens interiori cultui, & etiam congrueret ad ſignificandum Chriſti myſteria.* Quod ad ritum etiam ſacramentorum, & ad externa ſigna fidem proteſtantia, applicat Serra art. 3. conc. 2. Quo ſigno, aut ritu omnes à prædictis viris inſtructi vti tenebantur in ſacramentis. Quod colligit Cabrera diſp. 2. n. 33. ex illis verbis, quæ Deus ad Abraham loquutus eſt Gen. 18. *Scio enim quod præceptaurus ſit filijs ſuis, & domui ſuæ poſt ſe, vt cuſtodiant viam Domini.* Et inſtitutionis modum latè explicat vſque ad num. 39. & vſque ad num. 52.

§. V.

Quæ fides, & quorum, requireretur in lege naturæ in remedium paruulorum?

58 SEcunda difficultas eſt, quæ fides exigeretur, & ſufficeret ad infantium ſalutem?

Durandus in 4. diſt. 1. q. 8. n. 7. dicit requiri fidem formatā Eccleſiæ: quia fides illa non valebat per modum ſacramenti; quia nondum erant inſtituta. Sed valebat per modum ſuffragij, vel meriti. Hoc autem non poterat fides aliena per ſe, quia frequenter erat informis: fides autem informis vnius non meretur aliquid alteri, nec decondigno, nec decongruo. Ergo oportebat, quod fides illa mereretur paruulo iuſtificationem, vt erat fides Eccleſiæ, quæ ſemper eſt formata.

59 Vazquez diſp. 165. c. 4. n. 36. dicit ſententiæ S. Auguſtini magis conſentaneum eſſe infantes eo tempore non niſi fide iuſtorum ipſis applicata fuiſſe iuſtificatos: quia lib. 5. cōtra Iulianum cap. 11. hoc priuilegium ſaluandi paruulos ſolum concedit fidei famulorum Dei: per famulos autē Dei planè intelligit amicos Dei, & iuſtos apud ipſum. Nam peccatores nō famuli, ſed inimici Dei dicuntur. Et horū ratio videtur eſſe, quia fides non magis iuuat alium quam habentem: cum ergo fides informis non ſufficiat ad ſalutem habentis, nec videtur ſufficere ad ſalutē paruuli.

60 Dicunt alij ad ſalutem paruulorū non requiri charitatem, ſeu fidem formatam offerentium; exigi tamen fidem, ſaltem informem, ita vt ſi offerentur à parente infideli, quamuis cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia, nil prodeſſet paruulo ad ſalutem. Ita Vazquez illo c. 4. a n. 30. vſque ad 33. quia modus ille iuſtificandi paruulos non erat ex opere operato, ſicut conuenit miniſtris ſacramentorum, ſed ex opere operantis, & merito alicuius offerentis. Veroſimile autem non eſt infideles fide illa ſolum humana ita Deo placuiſſe, vt infantibus ſuis iuſtificationē impetrarent, eiſque ita offerentibus, ſine cunctatione promiſſam eſſe. Secundo, quia S. Auguſt. S. Beda, & S. Bernardus, & Hugo, & S. Thomas, & Theologi Scholaſtici locis relatis dixerunt paruulos iuſtificatos fide parentum: ergo in parentibus exigunt actualem fidem: imò fidem vnius mediatoris.

61 Idem probat Lugo diſp. 3. ſec. 2. n. 40. authoritatibus adductis à Vazquez. Et n. 41. arguit ratione, quia ſi ſola illa intentio generalis abſque vlla fide ſufficeret. Certe multo liberaliorem ſe Deꝰ exibuiſſet cum paruulis illius temporis, quam cū noſtris in lege gratiæ: nam tunc nulla cæremonia externa determinate requirebatur. Non eſt autem credibile, tempore illo, quo ea ſolum, quæ neceſſaria erant, data intelliguntur à Deò illimitatum fuiſſe, & facile remedium paruulorum. Et aliunde magis expeditus videbatur ad afficiendos homines erga mediatorem venturū, & ad conſeruandam eius fidem, & ſpem, vt in ipſo ſacramento paruulorum interueniret fides Chriſti, cuius proteſtatio fieret aliqua actione externa. ¶ Sequitur Leander to. 1. trac. 1. diſp. 2. q 4. dicens fe re *certiſsimum*. Cum tamē vltra primā probationem

bationem Vazquez (quam ſolam proponit) ſolum addat, quod ſic tenent Villalobos, & Archangelus: quaſi iſti ſoli rem faciant certiſsimam, contra D.Thomam, & grauiorum Doctorum authoritatem, & eorum rationem, in re valde perplexa, & nullo modo reuelata.

62 Reſpondetur ergo, nec tūc fuiſſe requiſitam fidem formatam, nec fidem actualem parentum; ſed ſufficere fidem Eccleſiæ, qua offerens puerum Deo intendebat circa illum applicare remediū, quod applicabat vera Eccleſia, quæ vnum expectabat mediatorem. Vtraque pars eſt D. Thomæ in 4. diſt. 1. q. 2. art. 6. q. 1. ad 2. dicentis, quod fides aliena non iuuabat in quantum erat actus perſonæ: ſed ex parte illa qua reſpiciebat obiectum ſuum, ſcilicet, Chriſtum; quod erat medicina totius naturæ. In quo habebat quandam ſimilitudinem cum ſacramentis noſtris, in quantum iuſtificabat ex obiecto, quaſi ex opere operato, non autem ex opere operante. Et per hoc patet ſolutio ad 3. quia formatio, & informitas fidei ſunt conditiones eius ex parte operantis; non autem ex parte obiecti: & ideo informitas fidei in parente non impediebat effectum ſalutis in filio. Impediebat autem in ipſo, quia informitas illa proueniebat ex aliquo quod erat contrarium ſaluti, ſcilicet, ex peccato mortali. Hæc S. Thomas.

63 Idem docet Richardus ibi art. 5. q. 2. vtens eadem ratione: & aliam adijciens. Quia certa contra peccatū debent eſſe remedia: ſed nullus eſt certus vtrum formatam fidem habeat: quia vt dicitur Eccleſ. 9. *Nemo ſcit vtrum amore, vel odio dignus ſit.* Ergo ad delendum originale peccatum in paruulis non requirebatur in parentibus fides formata.

64 Priorem vero partem probat Paludanus ibi q. 5. art. 5. n. 52. in fine dicens. Quando enim ſacramentum exibetur intentione faciendi illud, quod Chriſtus inſtituit, & Eccleſia Catholica ſeruat, vel ſeruare debet, per hoc in fide actu implicita, licet non explicita ſaluat. Nec videtur fides aliter requiri ad efficaciam ſacramenti, niſi quod exibeatur intentione tali: & ipſa intentio eſt fides.

65 Similiter arguit Soto diſt. 2. q. 1. art. 4. §. *ſecunda concluſio.* Nam ſicut modo infidelis baptizans verum confert ſacramentum, ita & tunc, qui applicabat fidē. Par enim militat ratio. Eandem probat illic D. Thomas agregie, quoniam fides tūc erat medicina totius naturæ; & ideò non iuſtificabat, qua ratione erat actus perſonæ; ſed ratione obiecti, quia ſcilicet, erat fides Chriſti. Sequitur Cabrera q. 61. art. 3. diſp. 4. conc. 1. & *magis piam, & probabiliorem,* dixerat Cano in Relec. de ſacramētis parte quinta, in quinto diſcrimine inter noua, & vetera ſacramenta. Et Ruyz ar. 3. dub. 3. conc. 1. Docuit idem Alexander Alenſis 4. p. q. 5. memb. 3. & q. 7. membro 5. art. 1. & 2. Colligitur ex Scoto in 4. diſt. 1. q. 6. §. *de potentia.* verſu. *Tertio propter.* Et q. 7. Tenetque Suarez diſp. 10. ſec. 1. conc. 2. probans quinque argumentis. Ad quæ tamen reſpondet Lugo à n. 42. vſque 54. Nec vacat argumenta expendere, nec ſolutiones examinare: quia argumenta D. Thomæ, & antiquorum ſatis videntur vrgere.

66 Vnde ad primam rationem Vazquez reſpondetur fidem parētum nec profuiſſe filijs per modum meriti decondigno; quia ſic ſolus Chriſtus meruit alijs primam gratiam. Nec per modum meriti de congruo, quia ille reſpectu alterius exigit in merente gratiam: & ſemper rederetur dubius valor remedij; quia non poſſemus certificari adfuiſſe meritum. Nec conferretur ex opere operantis cum tanta infallibilitate, & plenitudine, quantam habent noſtra ſacramenta; cum illa eſſent imperfectiſsima. Sed quodammodo requirebatur fides ex opere operato, quia non habebat fructum ex parte perſonæ, ſed ex parte obiecti: reſpiciebat enim Chriſtum, qui erat medicina totius naturæ: & actus applicantis ſe habebat per modum conditionis.

67 Ad ſecundum dicitur Sanctos Patres eſſe intelligēdos de fide explicita, vel implicita: quia vt ait S. Thomas 2. 2. q. 2. art. 7. ad 3. *Siqui ſaluati fuerunt, quibus reuelatio non fuit facta, non fuerunt ſaluati abſque fide mediatoris: quia & ſi non habuerunt fidē explicitam; habuerunt tamen fidem implicitā in diuina prouidentia, credentes Deum eſſe liberatorem hominum ſecundum modos ſibi placitos.* Additque Soto, quod ſi infidelis in vera fide infantulum Deo offerret; quamuis nullis eſſet fidelibus parentibus ortus, valeret oblatio. Et in fine tertiæ concluſionis ait. Quare dum ſuas proles ſub hac fide Deo dicābant, ſatis erat ad delendam originalem maculam: tametſi illam non expreſſe nouiſſent. ¶ Ad tertium patet ſolutio ex verbis D. Thomę adductis num. 33. & 34.

Ad

68 Ad auctoritates, quas adducit Vazquez illo n.36.respondet Lugo n.54.non cogere: Tum quia apud Ecclesiasticos Authores, imò & ab ipsa Ecclesia in multis orationibus, peccatores etiam quibus petitur venia peccatorum, appellantur famuli Dei. Tum etiam quia licet S.Augustinus agat de fide honesta; non tamen negat fidem etiam informem aut actionem vitiatam aliqua circunstantia fuisse satis ad iustificandos paruulos. Quod cum admittat Lugo, non video quam consequenter neget intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, quæ est fides Ecclesiæ, implicita quidem ex parte operantis, quãuis ex parte eius vitiatam, sufficere ex meritis Christi ad paruuli salutem.

69 Tertia difficultas est, an fides sola parentum valeret paruulis, vel etiam fides extraneorum?

Vazquez illa disp.165.cap.4.in fine n.46.dicit, quod de hac re solus tractat Alexander 4.p.q.3.membro 5.art.1.§.*Si autem quæratur*, & respondet, primario debuisse esse parentũ, & propinquorum: in eorum tamen defectum vrgente necessitate aliorum fide potuisse illis subueniri. Idem sequũtur Suarez disp.4.sect.2.Ochagauia de Sacramentis in genere q.8.n.11. Ego tamẽ nõ video (inquit Vazquez (quo fundamẽto, aut ratione hic ordo inter parentes, consanguineos, & cæteros assignetur, vt alij indefectum aliorum subrogandi essent. Ideoque existimo remediũ illud ad omnes indiscriminatim pertinuisse; multo magis, quam nunc baptismus pertinet: siquidem non vrgente necessitate ex præcepto, solus sacerdos sine peccato baptizare potest: tunc autem quouis tempore quilibet posset paruulum Deo offerre.

70 Lugo vero disp.3.sect.2.nu.36.& 57.Leander disp.2.q.9.& 10.Scobar, & Mendoza lib.8.Theol.Mor.sect.2.probl. 11.& 12.distinguunt: aut enim est sermo de actione valida; aut de licita. Si de valore loquamur, valida fuisset oblatio à quocumque fieret: quia quoad hoc non est discrimẽ inter baptismum, & illud remediũ; & baptismus valet à quocumque conferatur, etiam inuitis parentibus. Si vero quæratur, an licitè fieret a quocumque: sicut baptismus nunc conferri non potest licitè inuitis parentibus, quia extrahitur à cura parentũ: ita nec tunc illud remedium, per quod paruulus susceptus veram religionem, posset à quouis licite fieri.

71 Hæc sententia est valdè probabilis. Et quoad primam partem sumitur ex D.Tho. in 4.dist.1.q.2.ar.6.q.2. dicente. Alij probabilius dicunt, quod paruulis sufficiebat sola fides sine omni exteriori signo: non autem habitus fidei solũ: sed motus eius relatus ad salutem pueri in vi cuiusdam professionis interioris fidei, *quicũque esset ille, qui quoquo modo professionem fidei suæ ad puerũ suũ referret. Magis tamẽ pertinebat hoc ad parentes, qui pueri curant habere debebant, & per quos originale contraxerat.* Vbi satis clarè vtramque partem insinuat. Et Soto illo art.4.§. *Secunda conclusio*, in fine ait. Nihilominus si infidelis in vera fide infantulum Deo offerret, quamuis nullius esset parentibus ortus, *valeret oblatio, siue suus ille filius esset, siue alienus.* Soto satis clarè priorem asserit partẽ. Et sic constat minus diligenter Vazquez Authores legisse, cum scripsit à solo Alexandro de hac re tractari.

§. VI.

De Sacramentis pro adultis in lege naturæ.

72 QVarta difficultas est, vtrum pro adultis legis naturæ fuerint aliqua sacramenta?

Non solum, qui dissentiunt circa remedium paruulorum in lege naturæ, sed etiam inter eos, qui admittunt illud fuisse sacramentum, est diuersitas opinionum, an tunc fuerint sacramenta pro adultis?

Affirmant expresse B.Albertus Magnus, & Innocentius Quintus, seu Tarantasia, & Altisiodorus, quorum verba refert Dionysius in 4.dist.1.q.2. Richardus dist. 1.art.2.q.2.& art.5.q.4. Paludanus q. 5. artic.5.num.51.& 52.Cano Relect.de sacramentis parte 3.Nuño q.61.art.3.cõc. 3.& 4. Ruyz dub.1.cõc.2.& dub.2.conc. 2.& 3.Cabrera disp.4.nu.7.Granado controu.3.de sacram.tract.2.disp.2.n. 13.& Valentia puncto 2.Escobar, & Mendoza lib.8.sect.2.problemate 13. Bernal disp. 2.sect.3.§.2.Leander tomo 1.tract.1.disput.2.q.11.cum Bonacina, & Ludouico de S.Ioanne.

73 In numero autem sacramentorũ assignando, non conueniunt. Richardus enim illa q.4.dicit, quod si sacramenta dicantur sensibilia signa, à Deo tempore legis naturæ, & non ante instituta ad significandum rem sacram, per homines ministranda, & ab eis frequentanda; sic in lege naturæ non fuerunt nisi tria sacramenta, sci-

ſcilicet, decimæ ſacrificia, & oblationes. Quæ tãgit Hugo lib.1.de Sacramentis parte 11.cap.3. Si autem extendatur nomen ſacramenti ad omne ſignum rei ſacræ generaliter; ſic in legè naturæ plura fuerunt ſacramenta, quam illa tria.

74 Nuño agnoſcit pro tunc ſacramẽtum Pœnitentiæ, vt liberarentur à peccatis actualibus, & aliud ſacramentum, vt perſeuerarent in gratia.

75 Bernal nu.72.docet, quod fuit in lege naturali Sacramentum Ordinis. Et n. 74.quod fuit etiam ſacramentum panis, & vini à ſacerdotibus illius legis oblatum. Et nu.77.dicit fuiſſe tunc ſacrificium agni cruentum, & agnum fuiſſe propriè ſacramentum præfigurans Chriſtum, & gratiam. Propterea enim dicitur Apocalipſ. 13.verſ.8. Chriſtus *Agnus occiſus ab origine mundi*: quia voluit Deus ſemper Eccleſiam iuuari per Chriſti mediatoris confeſſionem, iam minus, iam magis expreſſam.

76 Specialiter quod oblatio Melchiſedech fuerit ſacramentum legis naturæ, vt probabile admiſit Soto in 4.diſt.1. q.2.ar.3.in fine, & Suarez diſp.4.ſect. 4. & Granados n.18. Lugo diſp.3. ſect. 2.n. 62. & alij: quia S.Auguſt.tom.2. epiſt.95. panem oblatum à Melchiſedech, appellat Sacramentum mensæ Dominicæ. Qualiter etiam appellat S. Thomas hic artic.3. ad 3.

77 Matrimonium fuiſſe ſacramentũ illius ſtatus, opinatur Alexander Alenſis 4.p.q.2. membro 1.art.1.

78 Alij quæ, & quot fuerint ſacramẽta non determinant. Ideoque Cabrera diſput.4.nu.7.ait. Quot vero fuerint Sacramenta legis naturę, nõ cõſtat inter Doctores; quia cum non fuerint in particulari determinata, ſed pro vtentis arbitrio electa, certo numero comprehendi non poſſunt. Et infra ait. Hæc autem ſacramenta non erant eadem apud omnes: ſed vnaquæque Reſpublica, iuxta Spiritus Sancti ſuggeſtionẽ, ſuis regebatur inſtitutis, quæ ſub obligatione ad mortale eos obligabat. Neque oportuit in lege naturæ apud omnes retinentes veram Dei religionem fuiſſe conſenſionem in huiuſmodi Sacramentis, & ſignis externis: quia diuino iure non erant determinatè inſtituta, & præcepta, ſicut nunc.

79 Nihilominus alij nulla agnoſcunt ſacramenta, propriè ſumpta pro adultis legis naturæ, quia nulla erant ſigna practica gratiæ à Deo inſtituta. Admittunt tamen fuiſſe ſacramenta in latiori ſignificatione: quamuis iſtorum numerus ſit incertus. Ita tenent ex Thomiſtis Soto in 4.diſtinct.1.q.2.ar.3.poſt quintam concluſionem, & in fine articuli; & diſt.2.q.1. art. 4.§. *Præterea ſolutiones*: & §. *Ex eadem prima*. Martinus Ledeſma 1.p.4.q.2. art. 3. Araujo q.61.art.4.dub.1.a nu.23. vſque 26. Ex alijs tenent Durandus in 4. diſt. 1. q.2.n.9. & 11. Ochagauia de Sacramentis in genere q.9 nu.3. Auerſa q.61. ſect.1. Vazquez art.3. & diſp.165.cap.3.nu 24. Suarez diſp.4.ſect.4. Lugo diſp.3.ſect. 2. à nu 60. & 68. Licet Suarez, & Lugo excipiant oblationem Melchiſedech, quã dicunt fuiſſe vere, & propriè ſacramentum legis naturæ.

80 Secunda ſentẽtia mihi videtur vera, & ad mentem D.Tho. Sed quia in prima difficultate ſententias oppoſitas dixi probabiles, vt videatur, quã inconſequenter aliqui nunc opinentur; & vt agnoſcatur quid debeat alteri: iuxta linguas opiniones, duabus concluſionibus huic difficultati reſpondeo. Prima eſt, qui pro parvulis agnoſcunt fuiſſent verum ſacramentum in ſtatu legis naturæ, etiam pro adultis debent admittere fuiſſe ſacramenta; quamuis illorum numerus non poſsit omnimoda certitudine determinari. Idcirco valdè probabile eſt in ſtatu legis naturæ fuiſſe pro adultis ſacramenta. Hęc concluſio eſt contra Suarez, & Lugo. Auerſa, & Araujo, qui abſolutè admittunt ſacramẽta pro paruulis, & negant fuiſſe pro adultis. Quod tamen minus conſequenter loquantur, probatur: nam vnum ex argumẽtis, quibus probant remedium paruulorũ legis naturę fuiſſe ſacramentum, eſt; quia ſic vocatur à D.Th. ſed ille non loquitur de illo ſolo ſacramento: ſed de pluribus alijs, vt patet authoritates relatas nu.41. & 42. ponderanti: & clariſsime hic ad 2. & ad 3. vbi loquitur de *ſacramento Melchiſedech, quod fuit ante legem*: & abſque vllo fundamento explicaretur, quod de vno ſacramento loqueretur propriè, & de alio impropriè.

81 Præterea, ſacramento legis naturę ſucceſsit Circunciſio: de qua inquit Apoſtolus ad Galat.cap.5.ver.3. *Teſtificor omni homini circuncidenti ſe, quoniam debitor eſt vniuerſæ legis faciendæ*. Cuius rationem aſſignat Doctor Angelicus ibi lect.1. Nam quicumque profitetur in aliqua religione, facit ſe debitorẽ omnium, quæ ad obſeruan-

ſeruantiam illius religionis pertinent. Et ſicut dicit S. Auguſtinus, nunquam fuit aliqua religio ſine aliquo viſibili ſigno, ad quod obligarentur, qui in ipſa religione viuunt. Sicut in religione Chriſtiana, ſignum viſibile eſt Baptiſma: ad quod omnes Chriſtiani tenentur quoad cultum. Obligantur etiam ad omnia, quæ ad cultū Chriſtianæ religionis pertinent. Signum autē legis Moſaycæ fuit Circunciſio. Qui cūque ergo circuncidebat ſe, obligabatur ad omnia legalia ſeruanda, ac implenda. Hæc S. Thomas. Ergo pariter ſacramentum legis naturæ erat profeſsio religionis illius legis. Sed nulla eſt religio, quæ ſolū habeat remedia, pro paruulis, & non habeat pro adultis: vt patet inductione in religionibus veris, & falſis: ergo ſi ſemel admittitur in illa lege ſacramentum pro paruulis, & debent admitti aliqua ſacramenta pro adultis.

82 Deinde, tres rationes indicantur in his articulis D. Thom. vt tunc eſſet aliquod ſacramentum, vt illo homines adunentur ſub vna religione: & vt habeāt medicinam contra morbum peccati: & vt actione externa proteſtētur fidem Chriſti. Sed totum hoc procedit melius in adultis quā in paruulis, vt facile patet. Ergo pro omnibus in illo ſtatu fuerunt ſacramenta.

Accedit S. Thomas in 4. diſt. 1. q. 1. art. 2. q. 3. afferens Hugonem de S. Victore lib. 1. de ſacramentis parte 8. cap. 12. di cētem. *Quandocumque fuit morbus, fuit, & medicina morbi*: ſed in ſtatu legis naturæ erat morbus peccati: ergo & neceſſaria erat ſacramentorum medicina. Et rationē aſſignat in corpore. *In ſtatu legis naturæ non ſufficiebat ad ſalutem ſola naturalis cognitio; ſed exigebatur fides aliquorum, quæ ſupra rationem ſunt. Et poſt laſſum exigebatur fides de reparatore, per quem erat medicina morbi. Et ideò in ſtatu illo non tantum erant neceſſaria opera, quæ ſunt de dictamine legis naturalis; ſed etiam alia, quæ eſſent proteſtationes, & ſigna eorum, quæ ad reparationem pertinebāt. Et hæc erant illius temporis ſacramenta: ſicut ſacrificia, decimæ, oblationes, & huiuſmodi.* Verum eſt, quod illa non conferrent gratiam, ſicut noſtra: nec eſſent a Deo inſtituta in ſpeciali (& hoc ſolū probāt, quæ obijcit Suarez conc. 2.) Sed hoc nō requiri ad rationem ſacramenti illius legis; illi qui pro paruulis tūc admittunt ſacramēta: de quorum determinata inſtitutione non conſtāt; conſequenter fateri tenentur.

83 Denique probatur: nam Suarez conc. 3. & Lugo nu. 62. admittunt oblationem Melchiſedech fuiſſe ſacramētum quia figura noſtri ſacrificij, & Sacramenti Euchariſtiæ: ergo pariter cum ille dicatur Sacerdos Dei, eius ordinatio eſſet ſacramentum Ordinis. Quia tunc ſufficiebat inſtitutio indeterminata. Et q. 60. diximus poſſe pro vna vice, & pro vna ſola familia inſtitui ſacramentum: quamuis eius inſtitutio, & ſignificatio nō ſit omnibus manifeſta: ſicut ſacrificium Abrahæ fuit pro vna vice; & eius ſignificatio non fuit omnibus nota.

84 Obijcies ſequi ex prædicta doctrina innumera tunc fuiſſe ſacramenta pro varietate populorum, & inclinationum, & ſignorum; quibus diuerſi homines ſuam fidem proteſtarentur: hoc autē videtur abſurdum, & magna confuſsio, & contempus rerum ſacrarum, ita facilè eas multiplicari: ergo vel a Deo debebāt in particulari inſtitui, vel non erāt veræ legis illius ſacramenta.

85 Reſpondet Granado nu. 17. nō ſequi magnam multitudinem ſacramentorum; quia ex diuina inſtitutione nō ita frequenter vtebantur rebus ſenſibilibus; ſed quando neceſsitas aliqua vrgebat.

Sed cōtra eſt, quod nec ſemper ſacramenta erant contra neceſsitates vrgētes. Et adhuc ſi ad hoc ſolum deſeruirent Sacramenta: cum poſt peccatum Adami natura humana innumeris ſubiaceat neceſsitatibus, & ortas ex peccatibus vulnerib⁹, innumera vidētur in illo ſtatu fuiſſe ſacramenta, ſi cuiuſcunque arbitrio reliquebatur ſigna externa determinare.

86 Si autē, vt admittit Cabrera relat⁹ nu. 77. Sacramenta erant diuerſa in diuerſis Reſpublicis, erunt innumera, ſicut ſunt Ciuitates totius Orbis. Quod ſtatim appareret ſatis abſurdum: quod ſacramenta, quę ſunt ſigna viſibilia vt fideles populi in proteſtationem vnius fidei adunentur, iuxta numerum populorum diuerſificentur: ſicut diuerſificabantur Dij, & ritus Gentilium vigente Idolatria.

87 Aliter ergo reſpondetur, quod ſi ſermo ſit de multis ſignis materialiter differentibus; imò diſtinctis ſpecie phyſicè, ineſſe rei non reputamus inconueniēs concedere multitudinem ſacramentorū, ſicut & oblationum, & ſacrificiorum. Si vero loquamur de multitudine ſignorum diſtinctorum formaliter ineſſe ſigni, cum neceſsitates ſpirituales determinatis medici-

cinis in noua lege ſanentur, & pariter in antiqua; non erit difficilè veritatem ſignorum reducere ad certum genus ſacramentorum, adhuc in lege naturæ. Ideoq; S. Thomas in 4. Sententiarum, vbi ſupra ad 2. ait, *quod ante legem ſcriptam erant quædam Sacramenta neceſſitatis: ſicut illud fidei ſacramẽtum, quod ordinabatur ad deletionem originalis peccati. Et ſimiliter Pœnitẽtia, quæ ordinabatur ad deletionem actualis. Et ſimiliter Matrimonium, quod ordinabatur ad multiplicationem humani generis. Sed ſacrificia, & oblationes, & huiuſmodi erant voluntatis, & neceſſitatis in communi, vt ſcilicet aliquid facerent in proteſtationem fidei ſuæ, qua Deo per latriæ Religionẽ ſubiecti erant: ſed in ſpeciali erant voluntatis, vtrum ſcilicet, deberent ſacrificia exibere, vel oblationes, vel aliquid huiuſmodi.* Agnoſcit ergo S. Thomas pro tũc plura ſacramenta; ſed quæ poſſunt ad quatuor, vel quinque ſpecies reduci. Quod autem quodammodo Matrimonium, tunc fuerit ſacramentum in medicinam cõtra morbum concupiſcentiæ, etiàm docet S. Thomas in 4. diſt. 26. q. 1. ar. 2. Pariformiterque loquitur de Pœnitentia in 4. diſtinctione 17. q. 3. ar. 1. q. 2. ad 2. Et 3. p. q. 84. art. 7. ad 2.

88 Secunda Aſſertio. Probabilius eſt in lege naturæ, ſicut nec proparuulis, ita nec pro adultis fuiſſe ſacramẽta ſtrictè accepta, pro ſigno inſtituto à Deo ad ſacrandum. Si tamen ſacramentũ accipiatur cõmuniter, pro cæremonia ſenſibili proteſtatiua fidei, & religionis, etiam ſi ſpecialem à Deo non habeat inſtitutionem; fuerunt in lege naturæ quatuor, vel quinque ſpecies ſacramentorum proparuulis, & adultis. Sequitur ex dictis §. 2. Sumiturque ex D. Thoma 1. 2 q. 102. art. 5. ad 3. & in 4. diſt. 26. q. 2. art. 2. & hic art. 2. vbi negat matrimonium ante Chriſti aduentũ fuiſſe ſacramentum coniunctionis Chriſti, & Eccleſiæ. Et 3. p. q. 84. artic. 7. ad 2. ponit Pœnitentiam fuiſſe in lege naturæ, & diuerſimodè accepiſſe determinationem in antiqua, ac in noua lege: *Secundum quod cõgruit imperfectioni veteris legis, & perfectioni nouæ legis.* Cũque in veteri lege ſolum fuerit ſacramentum Pœnitentiæ analogicè cũ conueniens noſtro; quãuis propriè fuerit ſacramentum, antea in lege naturæ cum adhuc erat imperfectius, quam in veteri lege, ſolum erat ſacramentum cõmuniter, & minus propriè.

89 Vnde & S. Thomas in ipſo loco, vbi ea vocat ſacramenta, loquitur de ſacramentis in hac lata acceptione. Ait nãque in 4. diſt. 1. q. 1. art. 2. q. 3. *Et hæc erant illius temporis ſacramenta, licut ſacrificia, decimæ, & oblationes, & huiuſmodi.* Et de eiſdem loquens eadem diſt. q. 2. art. 6. q. 3. & exponens illa verba Hugonis lib. 1. de Sacramẽtis parte vnd. cap. 3. & 4. & 5. quod nullus obligabatur ad ſacramenta illius tẽporis: *Sed voto celebrabantur*: ait S. Thom. quod *illa ſacramenta legis naturæ non erant ex præcepto diuino obligantia, ſed ex voto celebrabantur, ſecundum quod vnicuique dictabat ſua mens, &c.* Et quod loquatur de Sacramentis etiam pro adultis, ex contextu conſtat; concludit namque. *Ita etiam quantum ad adultos in lege naturæ ſufficiebat ſola fides: cum etiam modo ſufficiat ei, qui non ex cõtemptu ſacramenta dimittit. Sed ipſa fides, quãdo tempus habebatur, inſtigabat vt ſe aliquibus ſignis exterioribus demonſtraret. Quando autem illa ſigna adhibebantur, non erant efficacia remiſſionis culpæ ex illis exterioribus, ſed ex interiori fide: & ſic ſunt intelligenda verba S. Greg.* lib. 4. Moral. c. 2. Sed conſtat, quod ſacrificia, decimæ, & oblationes, adhuc in lege ſcripta, non fuerunt ſacramenta propriè dicta. Et ſemper ſacramenta, quæ sũt propriè talia, exigunt diuinam inſtitutionem, & præceptum pro tota Eccleſia, licet non pro ſingulis: ergo ſolum erant ſacramenta communiter, & minus propriè.

90 Quod totum docet S. Thom. 1. 2. q. 103. art. 1. ad 1. dicens (loquendo de ſacrificijs legis naturæ, quæ obtulerunt Abel, Noe, & Abraham) quod *huiuſmodi oblationes, & ſacrificia, & holocauſta offerebãt antiqui ante legem ex quadam deuotione propriæ voluntatis, ſecundum quod eis videbatur conueniens, vt in rebus, quas à Deo acceperãt, quas in reuerentiam diuinam offerrẽt, proteſtarentur ſe colere Deum, qui eſt omnium principium, & finis.* Ex quo infert ad 3. quod ante legem ordinatio ſacerdotum non erat propriè ſacramentum. *Sacerdotium* (inquit) *etiam erat ante legem apud colentes Deum, ſecundam humanam determinationem, qui hãc dignitatem primogenitis attribuebant.* Quod docuiſſe Anacletum Papã, & S. Iſidorũ, iam retulimus n. 30.

91 Ratio à D. Thoma indicata, eſt præcipuum aſſertionis fundamẽtũ. Quia ſacramenta propriè ſumpta ſunt ſigna ad placitum à Deo inſtituta ad ſignificãdam, & conferendam animæ ſanctitatem, vel de præſenti, vel de futuro. Sed non cõſtat Deum inſtituiſſe ante Circunciſionem, & datam

datam legem, nec in cõmuni, nec in particulari aliquod ſignum externum ad ſanctificandum, vel ſignificandam gratiã cõferendam per Chriſtum: ſed omnia illa ſigna erant ab hominibus determinata, & inſtituta, & ita nullum illorum erat mediũ neceſſarium ad ſalutẽ, nec à Deo præceptum vt ſacramentum (eſto aliquando poſſent cadere ſub præcepto virtutum ſuper naturalium, quarum erant proteſtationes.) Ergo non erant in ſtatu legis naturæ vere, & rigoroſe ſacramenta, nec pro paruulis, nec pro adultis.

92 Confirmatur, & explicatur: nam vt præmiſimus §.4.nu.51. communiter Theologi non admittunt pro illo ſtatu ſacramenta pro paruulis, aut pro adultis, cũ tanta determinatione ſignorum, quantã habuerunt in lege veteri; & multo minus cum tanta, quantã modo habẽt per Chriſtum. Et hoc dupliciter probant. Primo, quia de tali determinatione non conſtat; & ideò eadem facilitate, qua dicitur, reijcitur. Et ſecundo, quia id exigit imperfectio illius ſtatus: & diuerſa ſacramenta diuerſis temporibus congruunt. Sed ambæ rationes, vel nihil probant, vel oſtẽdũt ſolum fuiſſe tunc ſacramenta late ſumpta: ergo ſola illa pro ſtatu legis naturæ ſunt admittenda. Probatur minor, quia ſicut non conſtat de inſtitutione ſignorũ in particulari; & ideò non admittuntur; ſic non conſtat de diuina inſtitutione communi in ratione ſacramenti; licet conſtet de illis in ratione exercitij virtutum ſupernaturalium: ergo nec admitti debent in ratione ſacramentorum diuinorum. Et imperfectio illius ſtatus etiam probat, quod tunc ſolum erant exercitia virtutum ſupernaturalium: vſque dum fuit conueniẽs legem dari: ideoque erant ſacramenta indeterminata, & minus propriè ſumptæ.

93 Sed obijcies, ſæpè propoſitã authoritatem S.Aug.lib.19.contra Fauſtũ cap.11.fine dicentis: *In nullum nomen religionis ſeu verum, ſeu falſum, coadunari homines poſſunt, niſi aliquo ſignaculorum, ſeu ſacramentorum viſibilium conſortio colligentur.* Sed in ſtatu legis naturæ fuit vera religio, & cultus externus Dei, & proteſtatio fidei Mediatoris. Ergo fuerunt ſacramẽta propriè dicta.

94 Reſpondetur S.Auguſtinũ loqui de ſacramento pro cæremonia externa proteſtatiua fidei, & religionis, ſiue à Deo inſtituta, ſiue ab hominibus determinata: & ſic comprehẽdit ſacrificia, & oblationes, & alia, quæ non ſunt ſacramenta ſtrictè ſumpta. Et hãc eſſe eius mentẽ, cõſtat: nã falſa religio non habet vera ſacramenta à Deo inſtituta: ſed habet ſacrificia aliquãdo ijs, qui non ſunt Dij, immolata. Et eſt phraſis S.Auguſtini ſacramentum accipere in hac generalitate, vt cõſtat ex lib.10. de Ciuitate Dei cap.15. & lib.13.cap.20. & lib.2.contra aduerſarium legis, & Prophetarum cap.20. Et S.Thomas q.60.artic.5.ad 3.ait, *quod ſicut in ſtatu legis naturæ homines nullâ lege exterius data, ſed ſolo interiori inſtinctu, mouebantur ad Deum colẽdũ; ita etiam ex interiori inſtinctu determinabatur eis, quibus rebus ſenſibilibus ad Dei cultum vterentur.* Idem docet hic art.3.ad 2.

DVBIVM IV.

Vtrum in lege ſcripta fuerint aliqua ſacramenta?

§. I.
Status dubitationis.

1 NOndum legi Theologum, qui vniuerſaliter ſententiam negatiuam amplectatur: quamuis in eã, vt probabilẽ, inclinet Bernal diſp.2.ſect.4.cõc.1. cũ enim dixiſſet in lege veteri fuiſſe vera ſacramenta: ſubiungit: Concluſionem hanc vocat Granados tract.2. diſp.2.nu.19. indubitatam. Sed immerito, negatur enim à pluribus, grauibuſque Doctoribꝰ; & inter alios ab authoribus Cathechiſmi Romani, requirentibus ad propriam Sacramenti rationem, vt ſit ſui ſubiecti ſanctificatiuum per gratiæ productionẽ; qua lia certum eſt non fuiſſe legis veteris ſacramẽta: proinde ſatis eſt aſſertionem iſtam vocare veram, vel multo probabiliorem. Hæc Bernal.

2 Sed nõ eſt cur dicat immerito Granados illãdoctrinã vocare *indubitatam*: cum Suarez, & Araujo eã dicant eſſe *de fide*. Suarez namque diſp.5.ſect.1.conc.3.ait. Prima pars eius eſt certa de fide, ſcilicet Circunciſionem fuiſſe verum ſacramentum. Nam licet non ſub his verbis expreſsis; tamen ſub æquiualentibus, & diffinitionem ſacramenti continentibus, habetur ad Rom.4. *Et ſignum accepit Circunciſionis, ſignaculum iuſtitiæ fidei*: vbi genus ſacramẽti illi tribuitur, ſcilicet eſſe ſignum. Quod autem fuerit ſignum gratiæ, ac iuſtitiæ, conſtat ex ſequenti verbo: *Signaculum iuſtitiæ*: non enim poterat eſſe ſigillum iuſtitiæ,

tiæ,niſi illam ſignificaret.Quamquã probabile ſit,ſolum reſpectu Abrahæ fuiſſe ſignaculum iuſtitiæ: quia vt Chriſoſt. & Theophi.dicunt ei data eſt in teſtimoniũ iuſtitiæ,& peculiaris dilectionis,qua Deo gratus erat.Quod autem fuerit ſignũ Circũciſionis ſpiritualis,ſatis ſignificauit Paulus ad Coloſ.2.Hæc Suarez,& Araujo artic.4.dub.2.n.30.in fine.

3 Cabrera artic.3.diſp.5.n.1.ait. *Et quidem in eo ſtatu fuiſſe ſacramenta, eſt adeò certum, & indubitatum, vt nulla indigeat probatione.*Et nu.4.id dicit eſſe *certiſsimũ.* Idem docet Villalobos 1.to.tract. 4.diffi cult.5.nu.4.aſſerens valdè certum, referensque S. Thomam,& Soto,& Caniſiũ, tit.de ſacramentis cap.6.Bellarm.libro 2. de Sacramentis cap.15.Henriquez de Sacramentis in genere c.6.n.2.Et vt de concluſione *conſtanti,& communi Patrum*,loquitur Lugo diſp.3.ſect.2 nu. 69. & alij, quos refert Leander diſp.2.q.12.

4 Illi autem plures,graueſque Doctores,qui à Bernal incontrarium citãtur,deberent ab ipſo nominari:quia quinam illi ſint,nemo nouit: ſiquidem qui ſcripta typis mandarunt,concorditer oppoſitum docẽt. ¶ Nec videtur legiſſe Cathecif mum (ne dicamus ſcienter fallum ei impoſuiſſe) ſiquidem titulo *de Sacramentis, §.Principio igitur*,in fine illius, folio mihi 135.ita ait. *Atque hæc de Sacramenti nomine dicta ſint: quod quidem veteris etiam legis Sacramentis conuenit: de quibus nihil opus eſt Paſtoribus præcepta tradere,cum ea Euangelij lege,& gratia ſublata ſunt.* Vbi expreſsè dicitur,& nomen,ac proinde rationẽ ſignificatam per nomen,ſacramentum,conuenire antiquis.Sed quod ad inſtruendos populos Chriſtianos,ſufficit diffinire ſacramenta nouæ legis, quia iſta ſola Parochi miniſtrare,& fideles Chriſtiani ſuſcipere debent.

5 Vtrum autem præter Circunciſionem,fuerint in lege veteri alia ſacramenta ſtrictè accepta? Non ita concordãt Doctores.Scotus namque in 4.diſt.1.q.3.art. 3.& 4.& q.6.*§. De potẽtia vero.* Verſu. *Tertio propter.* Docet,quod Circunciſio fuit propriè ſacramentum,quia contulit gratiam ex virtute operis operati.Alia verò erant ſacramenta impropriè:nempè purgationes ab immunditijs contractis ſecundum legem: oblationes hoſtiarum,& ſacrificia,quæ dicebantur cæremoniæ, & impropriè ſacramenta.Quare Ioannes Baſolis in 4.diſt.1.q.3.ar.3.aſſerit in lege veteri fuiſſe vnicum ſacramẽtum propriè dictum,ſcilicet Circunciſionem.Idem tenet Carolus Franciſcus Abra, de Raconis tract.2.diſp.1.ſect.2.q.1.

6 Refert præterea Cabrera diſp.5.n. 3.quod Sòto in veteri lege duo tantum ſacramenta agnouerit: nempè Circunciſionem,& eſum Agni Paſchalis:quia horum tantum meminit in 4.diſt.1.q.1.art.2. & q.2.art.3.dicit in illa lege nullum fuiſſe ſacramentum pro expiandis peccatis actualibus:neque conſecrationẽ ſacerdotis fuiſſe ſacramentum.

Sed Sòtum agnouiſſe plura antiquę legis ſacramenta,conſtat ex ipſo diſt.1.q.1. art.2.*§.Concinit*,vbi diſtinguit inter ſacra, ſacrificia,& ſacramenta.Et dicit,*ſacramenta fuiſſe illa,quæ per modum religionis,& cultus Euangelicam gratiam præſignabant.* Hæc autem fuiſſe plura,ipſe docet q. 2.art. 3. initio,& fine:& art.4.initio,& q.3.art.6. & diſt.2.q.1.art.4 *§.ex eadem.*Et lib.2.de iuſtitia q.5.ar.1.conc.4.

§. II.

Fuerunt in veteri lege plura ſacramenta.

7 DIco ſecundo,certiſsimum eſt Circunciſionem fuiſſe vere,& propriè ſacramentum:quamuis non ſit de fide,nec immediatè, nec mediatè. Prima pars conſtat ex communi Patrũ,& Theologorum:qui ſufficiũt dare omnimodam certitudinem,quando propoſitionem vt certam docent.Ratio à priori eſt:nam Sacramentum eſt ſignum gratiæ ſanctificantis nos,vt conſtat ex diffinitione explicata q.60.dub.6.Sed Circunciſio fuit huiuſmodi:ſiquidem fuiſſe ſignum,dicitur Geneſ.17. *Vt ſit ſignũ fœderis inter me,& vos.* Non ſolum autem fuit ſignum iuſtitiæ Abrahæ,& fidei,qua iuſtificabantur eius filij:ſed etiam fuit ſignũ gratiæ futuræ:iuxta illud Apoſtoli loquẽtis de Chriſto ad Coloſenſes 2.ver.11.*In quo, & Circunciſi eſtis Circunciſione nõ manufacta in explicatione corporis carnis: ſed in Circunciſione Chriſti, conſepulti ei in Baptiſmo.*Et S.Auguſtinus lib.6. contra Iulianum cap.3.dicit Circunciſionem eſſe præfiguratiuam gratiæ, nullo ſacris litteris mediocriter eruditus ignorat. Myſterioque Circũciſionis ſucceſiſſe Baptiſmum,docet Innocentius 3. cap. *Maiores de Baptiſmo.* Quod ſufficere ad rationem veri,& proprij ſacramenti, iam explicuimus quæſtione 60.dub.3. Fuit ergo

go Circunciſio Sacramentum, & vt ſic à Deo inſtituta.

8 Secunda pars contra Suarez probatur: nam licet eius argumentum ſit optimum ad primam partem probandam: de quo S. Thomas ad Rom. 4. lect. 2. Non tamen ſufficit vt concluſioni det ñdei certitudinem, imò nec certitudinem Theologicam: quia licet Scriptura dicat, Circunſionem fuiſſe *ſignaculum iuſtitiæ fidei*: Tamen aliquis poſſet reſpondere inde non inferri eſſe ſacramentum ſtrictè acceptũ, quia ſolum fuit ſignaculum iuſtitiæ Abrahæ, non tamen iuſtitiæ omnium eam recipientium. Et ſecundo poſſet dicere ad rationem ſacramenti propriam non ſufficere ſignificare gratiam; ſed requiri quod eã cauſet. Et ita expreſſe dicit Scotus locis citatis. Cũ ergo nos q 70. dicturi ſimus Circunciſionem non contuliſſe gratiam ex opere operato: adiungendo vtramque opinionem, poſſet quis defendere, nõ fuiſſe in rigore ſacramentum. Quod quamuis falſum, nulla tamen cenſurã eſſet dignum.

9 Nec authoritates Concilij Florẽtini, & Tridentini vrgent: Tum, quia ſicut nos q. 60. dub 4. explicuimus illa eſſe ſacramenta ſolum analogicè, poſſent alij dicere eſſe ſacramenta communiter, & improprie. Denique, quia de facto Concilia in veteri lege, non ſolam Circunciſionem, ſed alia agnoſcunt ſacramenta. Et tamen ſententia Scoti, & Baſſolis dicentium eſſe ſacramenta ſolum communiter, & impropriè, nulla invritur cenſura. Ergo exceſsit Suarez affirmando hãc cõcluſionem eſſe de fide.

10 Fuit autem Circunciſio Sacramentum in veteri lege obſeruatum; ſed antea à Deo inſtitutum, & præceptũ. Vnde S. Thomas 1.2.q.103. artic. 1. ad 3. ait, quod *Sacramẽtum Circunciſionis præcepto diuino fuit ſtatutũ ante legem. Vnde non poteſt dici ſacramentum legis, quaſi in lege inſtitutum: ſed ſolum quaſi in lege obſeruatum. Et hoc eſt, quod Dominus dicit Ioan. 7. Circunciſio non ex Moyſe eſt, ſed ex Patribus.* Quia tamẽ, vt docet S. Thom. 1.2.q.102.art.5. in corp. *ſine Circunciſione nullus admittebatur ad aliquid legalium*: ſiquidem Circunciſione initiabantur, & fiebat profeſsio illius religionis, & legis, & ex illa obligabantur ad reſi qua ſacramenta, & cæremonias, & reliqua legis præcepta, vt docet Apoſtol⁹ ad Galat. 5. verſ. 3. & ibi S. Thom. lect. 1. verbis relatis dub. 3. nu. 81. Ideo Circunciſio connumeratur inter ſacramẽta legis ſcriptæ, à D. Thoma 3.p.q.62.ar.6.ad 3. & q. 70. art. 4. de qua ibidem.

11 Dico ſecundo, in veteri lege, præter Circunciſionẽ, fuerunt alia ſacramenta propriè dicta. Ita ſupponunt Eugenius 4. in Concilio Florentino poſt ſeſsionem vltimam, in Decreto fidei pro Armenis, §. *Quinto Eccleſiaſticorum*. Et Conciliũ Tridentinum ſeſſ. 7. can. 2. illis verbis. *Si quis dixerit ea ipſa nouæ legis ſacramenta à Sacramentis antiquæ legis non differre, niſi quia cæremoniæ ſunt aliæ, & alij ritus externi, anathema ſit.* Idem docuit S. Dionyſius de Cęleſ. Hierar. cap. 5. col. 3. aſſerẽs Eccleſiam legis gratiæ mediam verſari inter Synagogam, & cæleſtem patriam; cum hac enim habet communes contemplationes; cum illa vero communia ſymbola, ſeu ſacramenta. Quod & docet S. Ambroſ. lib. 1. de Sacramentis cap 4. & 6. & lib. de ijs, qui initiantur cap. 8. & 9. & Euſebius Emiſenus hom. de Tranſfiguratione Sabbato poſt Dominicam primam Quadrageſimæ, exponens tria tabernacula, de quibus Apoſtolus ad Hebræos 9. ita ait. *Primum Synagoga; ſecundum Eccleſia, tertium Cœlum. Primum in vmbra fuit, & figura: ſecundum in figura eſt, & veritate: tertium in veritate ſola. In primo oſtenditur vita; in ſecũdo datur; in tertio poſsidetur: non enim Sacramenta Eccleſiæ, ſicut Sacramenta Synagogæ, medicinã docent, & oſtendunt: ſed ipſa potius ſunt medicina, & remiſsio peccatorum.* Affert etiã S. Thomas ar. 3. S. Auguſtinum lib. 19. cõtra Fauſtum cap. 13. docentem, quod *prima ſacramenta, quæ celebrabantur, & obſeruabantur ex lege, prænuncia erant Chriſti venturi.*

12 Probatur etiam ratione D. Thomæ. Nam ſacramenta ſunt quædam ſigna inuiſibilium rerum, quibus homo ſanctificatur. Sed in lege veteri fuerunt à Deo inſtituta ſigna viſibilia inviſibilium rerũ, quibus homo ſanctificatur. Ergo fuerunt plura ſacramenta. Probatur mĩnor: quia nullus ſanctificari poteſt poſt peccatum, niſi per Chriſtum. Nec in lege hæc fides Saluatoris potuit exterius ſignificari conuenienter, niſi ſignis à Deo inſtitutis. Cũ ergo hæc ſigna de facto fuerint inſtituta: quia oportebat ante Chriſti aduentũ eſſe quædam ſigna viſibilia, quibus homo fidem ſuam proteſtaretur de futuro Saluatoris aduentu. Et huiuſmodi ſigna dicuntur ſacramenta; de facto in lege veteri fuerũt, prẽter Circũciſionẽ fuerũt ſacramẽta.

Dico

13 Dico tertio: ōmnia veteris legis ſacra mēta ad quatuor genera reduci poſsūt. Ita S. T.1.2.q.102.a.5. Rationē proponēs his verbis. Sacramenta proprie dicūtur illa, quæ adhibebantur Dei cultoribus ad quandam conſercationem, per quam ſcilicet deputabantur quodammodo ad cultum Dei (ſalutem enim de præſenti hanc conferebant ſanctitatem legalem, & internam ſignificabant, vel datam de præſenti, vel dādam in futuro, iuxta dicta q.60.dub.3.) Cultus autem Dei, generali quidem modo pertinebat ad totū populum: ſed ſpeciali modo pertinebat ad ſacerdotes, & Leuitas, qui erant miniſtri cultꝰ diuini: & ideò in iſtis ſacramentis veteris legis, quædam pertinebāt communiter ad totum populum: quædam autem ſpecialiter ad miniſtros. Et circa vtroſque tria erant neceſſaria. Quorum primum eſt inſtitutio in ſtatu colendi Deum. Et hæc quidem inſtitutio communiter quantum ad omnes fiebat per Circunciſionem ſine qua nullus admittebatur ad aliquid legalium (quia erat ianua ſacramētorum; ſicut nunc baptiſmus.) Quātum vero ad ſacerdotes, per ſacerdotum cōſecrationem. Secundo requirebatur vſus eorum, quæ pertinent ad diuinum cultum. Et ſic quantum ad populū, erat eſus Agni Paſchalis conuiuij: ad quem nullus incircunciſus admittebatur: vt patet Exodi 12. Et quātum ad Sacerdotes, oblatio victimarum, & eſus panum propoſitionis, & aliorum, quæ erant ſacerdotum vſibus deputata. Tertio requirebatur remotio eorum per quæ aliqui impediebantur a cultu diuino: ſcilicet, immundiciarum. Et ſic, quātum ad populum, erant inſtitutæ quædam purificationes à quibuſdam exterioribus immunditijs; & etiam expiationes à peccatis. Quātum vero ad Sacerdotes, & Leuitas erat inſtituta ablutio manuū, & pedum, & raſio pilorum. Et hæc omnia habebant rationabiles cauſas, & litterales, ſecundum quod ordinabantur ad cultū Dei pro tempore illo: & figurales, ſecundū quod ordinabantur ad figurandum Chriſtū. Quas peregregias aſsignat S. Tho. ibi in ſolutionibus decem argumentorum. Ergo ſacramenta omnia antiqua ad genera quatuor reduci poſſunt.

14 Non eſt ſilentio ocultandum, quod S. Tho. docet ibi ad 3. de correſpondentia ſacramentorum antiquæ legis cum ſacramentis nouæ legis. Ait namque, quod quædam ſacramenta nouę legis habuerunt in veteri lege ſacramenta figuralia ſibi correſpondētia; nam Circunciſioni reſpōdet Baptiſmus; qui eſt fidei ſacramentum. Vnde dicitur ad Col. 2. ver. 11. *Circuncijſti eſtis in Circūciſione Dñi noſtri Ieſu Chriſti, cōſepulti ei in Baptiſmo.* Cōuiuio vero Agni Paſchalis reſpondet in noua lege ſacramentū Euchariſtiæ. Omnibus autē purificationibus veteris legis reſpōdet in noua lege ſacramētū Pœnitētiæ (de quo S. Th. 3. p.q.84.ar.7.ad 2.) Conſecrationi autē Pōtificis, & Sacerdotū reſpōdet ſacramētū Ordinis. ¶ Sacramento autē Confirmationis, quod eſt ſacramētū plenitudinis gratiæ, nō poteſt reſpondere in veteri lege aliquod ſacramētū: quia nōdū aduenerat tēpus plenitudinis; eo quod neminē ad perfectū adduxit lex. Similiter autē, & ſacramēto Extremæ Vnctionis; quod eſt quædā immediata præparatio ad introitū gloriæ, cuius aditus nōdū patebat in veteri lege, pretio nōdū ſoluto. Matrimoniū autē fuit quidē in veteri lege, prout erat in officiū naturæ, nō autē prout eſt ſacramētū cōiunctionis Chriſti, & Eccleſiæ, quæ nōdū erat facta. Vnde, & in veteri lege dabatur libellus repudij, quod eſt cōtra ſacramēti rationē. Hæc S. Th. Ex quo cōſtat, quod quatuor ſacramētis nouæ legis alia coreſpōdebāt in veteri: alijs vero tribus minime. Quāuis Matrimoniū veteris legis aliqualē haberet rationē ſacramēti, in quantū erat in medicinā carnalis concupiſcētiæ, vt ex D. Th. in 4. diſt. 26. q. 2. ar. 2. dictū eſt. Sed nō erat proprijſſime ſacramētū: quia nō erat pœnitus indiſolubile; & ideo nec actua le ſignū cōiunctionis Chriſti, & Eccleſiæ, vt eſt in noua lege.

15 Demū aduertit Suarez diſp. 5 ſec. 2. in fine, quod poſtquā ſacramēta antiqua conueniēter à Deo ſūt inſtituta, nō fuerūt neceſſaria neceſsitate medij, quia nō habebāt aliquē effectū ad ſalutē neceſſariū: fuiſſe tamē neceſſaria neceſsitate præcepti: nō quidem omnibus hominibus; ſed his rātū, qui erant de populo Iſrael, quibus erat Circūciſio imperata; quæ erat veluti ianua illorū ſacramētorū. Vnde ſacramēta vetera Iudæis erāt neceſſaria neceſsitate precepti, in lege Dei poſiti. Alijs vero nationibus nullo modo erant neceſſaria niſi ex ſuppoſitione, quod vellēt circūcidi: quia exteris nationibus dabatur facultas comedēdi de Agno Paſchali, ſi vellēt circuncidi: ſicut Iudith 14. Nachor circūciſus fuit: & poſt circūciſionē ad totā legē tenebātur, vt docet Apoſt. ad Gal. 5. ¶ Viden dus etiā S. Th. 1.2.q.95.a.5. docēs, quod lex vetus, quātū ad illa, quæ ſuperaddebat legi naturali, ſolū obligat populū Iudæorum. Et ad 3. ait, quod *Gentiles perfectius, & ſecurius ſalutē cōſequebātur ſub obſeruātijs legis, quā ſub ſola lege naturali: & ideò ad eas admittebātur. Sicut etiā nūc laici trāſeūt ad Clericatū, & ſeculares ad Religionē: quāuis abſque hoc poſſent ſaluari.*

DVBIVM V.

Vtrum post Christum debuerint esse aliqua Sacramenta?

1 REspondetur cum D.Thoma art.4.conclusione certa secundum fidem, ex Cōcilijs Florētino, & Tridentino citatis, quod oportet quædam alia sacramenta esse in noua lege, quibus significentur ea, quæ præcesserunt in Christo, præter sacramenta veteris legis. Probat ex D. Augustino lib.19.contra Faustum cap.13.dicente, quod *sacramenta veteris legis sunt ablata, quia impleta: & alia sunt instituta, virtute maiora, vtilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora.* Rationem sic proponit. Sacramenta sunt quædam signa protestantia fidem, qua homo iustificatur. Sicut autem antiqui Patres saluati sunt per fidem Christi venturi; ita & nos saluamur per fidē Christi iam nati, & passi. Oportet autem alijs signis significari futura, præterita, & præsentia: vt enim S.August. dicit vbi supra, eadem res aliter anunciatur facienda, aliter facta: sicut ipsa verba, passurus, & passus, non similiter sonant. Et ideò oportet quedam alia sacramenta esse in noua lege, quibus significentur ea, quæ præcesserunt in Christo, præter sacramenta veteris legis, quibus prænunciabantur futura.

2 Eadem ratione vtitur S. Thomas in 4. dist.1.q.1.art.2.q.5. Distinctione autem 2. q.1.art.4.q.1.aliam adijcit. Quia sacramenta sunt medicinæ spirituales: sed non competit eadem medicina paruulo, & adulto: Cū ergo status legis comparetur pueriliætati; status autem temporis gratiæ ætati perfectæ; vt patet ad Gal.4. Ergo alia sacramenta fuerunt instituenda tempore gratiæ. Item, quia sacramenta sunt signa remedij ad quod ordinātur. Et ideo cum in noua lege oportuerit esse sacramēta maioris efficaciæ propter perfectionem testamenti noui; debuerūt etiam esse alia signa, quæ expressius figurarent gratiam: & ideò oportuit alia sacramēta institui.

3 Alias plurimas congruentias diuinæ institutionis assignat Suarez disp.6. sec.1. Sed quia illæ in genere assignant conuenientiam institutionis sacramentorum: de quib⁹ egimus dub.1. & latè S. Thomas lib.4. contra gentes cap.56. Vel assignant congruentiam, cur debeant constare rebus, & verbis: de quo q.60.art.4. Directeque ad hanc dubitationem quarti articuli, solum attineat explicare conuenientiam specialem institutionis sacramentorū nouæ legis, antiquis sublatis, ideò illas congruentias nūc omittimus.

4 Ex hac doctrina Catholica eliminantur, & excludūtur plures errores. In primis, vt docet D. Thomas lib.4. cōtra gentes cap. 56. ex hoc, & ex dictis q.60. excluditur error quorundam hæreticorum, qui omnia huiusmodi visibilia à sacramentis Ecclesiæ volunt esse remouenda. Nec mirum, quia ipsi opinantur, omnia visibilia ex sui natura mala esse, & ex malo authore producta. Isti hæretici fuerunt noui Manichæi, à quibus fuit occisus noster S. Petrus Martyr Veronensis: nā vt refert Eymericus in Directorio Inquisitorum 2.p.q.13.n.3. *Quartus eorum error erat, quod omnia sacramenta Romanæ Ecclesiæ Domini nostri Iesu Christi, dicunt esse inania, & vana & confingunt tanquam simiæ quædam alia loco ipsorum, quæ quasi similia videantur.* In quo autem isti noui Manichæi distinguerentur à Chataris? Disputat ibi doctissimus Franciscus Peña commento 38. qui ex nostro Raynario testatur in tres sectas Catharos fuisse diuisos. Fuerunt autem duplices Manichæi: alij circa annum Christi 260. de quibus refert S Augustinus hæresi 46. prope finem, dixisse, Baptismum in aqua nihil cuiquam salutis afferre. Alij Manichæi, qui dicuntur Cathari, seu Potaxeni, exorti sunt in Gallia, & circa annū 1150. eos damnauit Alexander 3. in Concilio Lateranensi parte prima cap.27. & quia repullularunt apud Albim vrbem Galliæ Aquitanicæ, dicti sunt Albigenses.

5 Pariter Fratriceli, & Beginæ sacramē ta Ecclesiæ despiciebant, vt ait Ioannes 22. in Extrauaganti *Sancta Romana, de Religiosis domibus.* ¶ Demum nostro, & præcedente sæculo non defuisse hæreticos, qui omnia sacramenta sensibilia, & corporalia contemnerent, ex Federico Staphilo, refert Bellarminus lib.1. de sacramentis cap. 1. circa finem.

6 Istorum error fuit multo antiquior: nam de quodam Marco Hæresiarcha, & de eius discipulis refert S. Iræneus lib.1. c.18. in medio, quod *dicebant, non oportere inenarrabilis, & invisibilis virtutis mysterium, per visibiles, & corruptibiles perfici creaturas; & ea, quæ mente concipi non possunt, & incorporalia, & invisibilia, per sensibilia, & corporalia.* De Archonticis idem refert S. Epiphanius hæresi 34. circa finem, & Theodoretus lib.1. hæret. fabularum cap.12. & 13. Siue fuerint quidā ex illis Aserodytis, vt vult Vazquez in com. art.4. à n.46. vsque 54. multa congerens: quorum aliqua impugnat Bernal disp. 2. sec.4. §.1. Siue solis nominibus differant,

vt

vt arbitratur Bellarminus illo cap.1.& Grauina tom.1.Catholicarum præscript. lib.4. folio 463. dicit vocatos Archonticos, siuè Ascodritas, siue Ascodrupetas.

7 Ad hæreticorum fundamentum respondet S. Thomas lib.4. contragentes cap. 56.in fine dicens. Nec est incõueniẽs, quod per res visibiles, & corporales spiritualis salus ministretur; quia huiusmodi visibilia sũt quasi quædam instrumenta Dei incarnati, & passi: instrumentum autem non operatur ex virtute suæ naturæ, sed ex virtute principalis agentis, à quo applicatur ad operandum. Sic igitur, & huiusmodi res visibiles salutem spiritualem operantur, non ex proprietate suæ naturę, sed ex institutione ipsi⁹ Christi, ex qua virtutem instrumentalem consequuntur. Hanc S. Thomæ doctrinam egregie declarat ibi Ferrara. De qua iterum quæst.62.

8 Sed obijciunt iterum: nam veniente veritate, debet cessare figura. Sed *gratia, & veritas per Iesũ Christum facta est*, vt dicitur Ioãnis 1. Cum igitur sacramenta sint veritatis signa, seu figuræ, videtur, quod post Christi passionem sacramenta esse non debuerint.

Respondetur cum D. Thoma isto art. 4.ad 1.quod sicut S. Dyonisi⁹ dicit in 5.cap. Eccles.hierar. status nouæ legis medius est inter statum veteris legis, cuius figuræ implentur in noua lege; & inter statum gloriæ, in qua omnis nube, & perfectè manifestabitur veritas. *Et idcò tunc nulla erunt sacramenta.* Nunc autem quandiũ per speculum, & in ęnigmate cognoscimus (vt dicitur 1.ad Corint.13.) oportet, nos per aliqua sensibilia signa in spiritualia deuenire.

9 Hæc doctrina S. Thomæ non tantum acceptatur ab eius discipulis; sed est Theologorum communis. Vnde Scotus in 4.dist. 1.q.3.a.3.ait. Ex hoc apparet, quod in statu Patriæ nullum congruit sacramentũ: quia tunc non indiget homo sensibilibus, vt cognoscat intelligibilia pertinentia ad salutem suam: neque tunc indiget exercitari ad quærendum pertinentia ad salutem; quia est perfectè consecutus salutem. Quod colligit Cabrera hic art.4.n.5. ex illo Apocal.21.ver. 22. *& templum non vidi in ea. Dominus enim Deus Omnipotens templum illius est, & Agn⁹.* Vbi enim non opus est templo, neque etiã sacramento. Et quia cessant omnes rationes institutionis sacramentorum; & concludit, quod oppositum huius insinuauit Origenes hom.14.in Lucam: sed eius sententia est error in fide. Quem errorem tribuit hæreticis relatis, & impugnatis à S. August. lib.32.cõtra Faustum cap.17. Sed ibi nihil de hoc errore, vt legenti erit conspicuum. Quo refellitur positio eorum, qui in cælo dicunt Christum Eucharistiam Beatis ministrare: contra quos acriter Antonius Quintana Dueñas to.2.trac.2.sing.1.& 2. & Theophilus Raynaudus in Candelabro Sancto Septi lustri sec.1.cap.6.& sec.5.pag.631.de quo iterum q.80.art.2.vbi videndus D. Thomas, & Concilium Tridentinum sess.13.cap.8.

10 Alia duo genera errorum, qui suprà dicta doctrina Catholica eliminantur, refert, & confutat S. Thomas lib.4. Contragẽtes cap.57.dicens. Per hoc autem euitatur Iudæorum opinio, qui credunt sacramenta legalia, propter hoc quod à Deo sunt instituta, in perpetuum esse seruanda, cum Deus non pœniteat, neque mutetur. Fit autem absque mutatione disponentis, vel pœnitẽtia, quod diuersa disponat secundum congruentiam temporum diuersorum: sicut patet familias alia præcepta tradit filio paruulo; & alia iam adulto: sic & Deus congruenter alia sacramenta, & præcepta ante incarnationem tradit ad significandum futura; alia post incarnationem ad exhibẽdum præsenti, & rememorandum præterita. Idem docet S. Thomas isto art.4.ad 3.

11 Concludit illo cap.57. Magis autẽ irrationabilis est Nazaræorũ error (de quibus S. Augustinus tom.6.lib.de hæres.num. 9.) qui sacramenta legalia simul cum Euangelio dicebant esse seruanda. Quia huiusmodi error quasi contraria implicat: Dum enim seruant Euangelica, sacramenta profitentur incarnationem, & alia Christi mysteria iam esse perfecta: dum autem etiam sacramenta legalia seruant, profitentur ea esse futura.

12 Sed contra hanc doctrinam obijcit Scotus in 4.dist.3.q.4.*§. de secundo*, nam post publicationem Euangelij Actorum 21.legitur de Apostolo Paulo, quod ascendit Hierusalem. Et de consilio Apostoli Iacobi, & aliorum fratrum, post quartam Synodum habitam Hierosylimis *purificatus secundum legem ascẽdit templum, & obtulit pro se sacrificiũ.* Quamuis solemniter iam ibi fuerit Euangelium publicatum: quia ibi dixit Iacobus: *Vides quot millia hominum in Iudæa crediderunt, & omnes æmulatores sunt legis*: Ergo stante tãta publicatione Euangelij ibi; & in ipso Paulo, & in Iudæis conuersis approbatur obseruatio legis. Et ipse Paulus ibi inter tot Christianos opus legis implerit. Ergo post publicationem Euangelij possunt legalia obseruari.

13 Reſponderat iam D. Thomas (cum D. Auguſtino epiſt. 19. ad Hieronymũ, qui in oppoſita erat opinione) 1.2.q.103.ar.4. ad 1. & in 4. diſt. 1. q. 2. art. 5. q. 3. quod ante Chriſti paſsionem legalia fuerunt obſeruanda ex neceſsitate diuinæ iuſsionis, & habuerunt adhuc effectũ. Sed poſt Chriſti paſsionẽ ante diuulgationẽ Euãgelij obſeruari poterãt à Iudæis ad fidẽ conuerſis (non ſpẽ in ipſis ponentibus quaſi alicuius virtutis eſsẽt; aut quaſi ſine eis gratia Chriſti non ſufficeret ad ſalutẽ.) Sed ne omnino videretur lex vetus reprobanda, ſi ſtatim quaſi idolatria fugeretur: & ideò hoc modo erat mater Synagoga deducenda ad tumulum cum honore. Sed poſt diuulgationẽ Euangelij, nõ ſolũ nõ ſunt ſalutifera, ſed mortifera (iuxta illud ad Galat. 5. *Si circuncidimini, Chriſtus nil vobis proderit.*) Medio ergo tẽpore Petrus, & Paulus, & alij Apoſtoli legalia obſeruabant, nõ ſimulatorie, ſed verè. Nam tempore Apoſtolorum ante diuulgationem Euangelij, erant quidem mortua, quaſi nullius exiſtentia vtilitatis; ſed non mortifera.

14 Addit Ferrara illo c. 57. in fine. *§. Sed aduertendum*, quod duplex fuit publicatio Euãgelij: vna imperfecta, qua ſcilicet, per Apoſtolos, & alios fuit prædicata neceſsitas obſeruandi ſacramenta nouæ legis, & præcepta Chriſti. Alia fuit perfecta, qua ſcilicet etiam ſufficientia nouæ legis abſque obſeruatione legalium prædicata eſt, & inutilitas legalium, & nocumentum ipſorum. Cum ergo hic loquimur de publicatione Euangelij, loquimur de perfecta publicatione. Et ad Scotum dicitur, quod Paulus legalia obſeruauit poſt imperfectam publicationem Euangelij, non autem poſt publicationem perfectam. Replica, quæ contra rationem D. Thomæ poſſet proponi, ibi ſoluitur à Ferrara in fine capitis: & à Caietano 1.2.q. 103. art. 4. vbi latius de hoc puncto diſputãt Expoſitores.

15 Quod autem noſtra ſacramenta excedant in perfectione antiqua, expreſsit S. Auguſtinus illo cap. 13. dicens. *Et alia ſunt inſtituta, virtute maiora, vtilitate meliora, actu facilliora, numero pauciora.* In quo autẽ hæc perfectio conſiſtat, explicuit S. Thomas ad 2. dicens, quod ſacramenta veteris legis Apoſtolus ad Galat. 4. vocat *egena, & infirma elementa*; quia gratiam non continebant, nec cauſabant. Et ideò vtentes illis ſacramentis, dicit Apoſtolus *ſub elementis* Deo ſeruiſſe: quia ſcilicet, nihil aliud erant, quã elementa huius mundi. Noſtra autem ſacramenta gratiã continent, & cauſant: & ideò non eſt de eis ſimilis ratio. Quæ doctrina D. Thomæ canonizata eſt à Concilijs Tridentino, & Florentino. Quare quod Nuño art. 4. dub. vnico, & Suarez diſp. 6. ſec. 2. latè diſputant de excellentia noſtrorum ſacramentorum, nõ multam exigit diſcuſsionẽ, ſuppoſito vtrorumque diuerſo modo cauſandi, de quo iam pergimus diſputare.

QVAES-

QVAESTIO LXII.

DE PRINCIPALI EFFECTV SACRAMENTORVM, qui eſt gratia.

1 EXplicata quidditate, & neceſsitate Sacramentorum, iam agit S. Tho. de eorum effectibus: & quidē de primo, & principali, nēpè gratia, agit prius, vt in q. 63. tractet de effectu minus principali, ſcilicet, de Charactere: Videtur autem S. Tho. diſputare ſolum de ſacramentis nouæ legis: Tum quia ſola illa cauſant hos duos effectus, gratiam, & characterem: Tum quia titulus articuli tertij de illis ſolis eſt: ſiquidem inquirit: *Vtrum ſacramenta nouæ legis contineant gratiam?* Et in corpore ſe remittit ad doctrinam primi, & ſecūdi articuli explicans, quod in illis loquutus fuerat de ſacramentis nouæ legis: & de eiſdem loquitur art. 4 & artic. 5. titulus eſt: *Vtrum ſacramenta nouæ legis habeant virtutem ex paſsione Chriſti?* Verum eſt, quod ad cōplementum doctrinæ non omiſit articulo 6. exponere comparatiuam: vt pateret an hæc excellentia ſit propria ſacramentorū noſtrorum; an verò communis antiquis? Ideoque hæc expoſitio eſt Caiet. q. 60. initio. Soti in 4. diſt. 1. q. 3. ar. 1. in princ. Suarez, & Vazq. & aliorum communis.

2 In priori articulo ſtatuit neceſſario dicendum ſacramēta nouæ legis per aliquem modum gratiam cauſare: non per modum cauſæ principalis; quia ſic non poteſt cauſare gratiam niſi Deus: ſed per modum cauſæ inſtrumentalis. In ſecūdo explicat, quod gratiam ſacramentalis addit ſupra gratiam virtutum, & donorum quoddam diuinum auxilium ad conſequendum ſacramenti effectum. Conſequenter infert in tertio, & 4. articulo, quod in ſacramento eſt quædam virtus inſtrumentalis ad inducendum ſacramēntalem effectum: quia gratia eſt in ſacramentis nouæ legis ſecundum quandam inſtrumēntalem virtutem fluētem, & incompletam. Exponit autem articulo 5. quod cum per inſtrumentum coniunctum moueatur inſtrumentum ſeparatum, ſicut baculus per manum: & humanitas Chriſti ſit Dei inſtrumēntum coniunctum; ſacramenta autem ſunt ſicut inſtrumentum ſeparatum; ideò ſacramēnta Eccleſiæ ſpecialiter habent virtutem ex paſsione Chriſti; cuius virtus nobis quodam modo copulatur per ſuſceptionem ſacramēntorum. In vltimo articulo docet, quod ſacramenta veteris legis non habebant in ſe aliquam virtutem, qua operarentur ad conferendam gratiam iuſtificantem; ſed ſolum ſignificabant fidem per quam iuſtificabantur.

DVBIVM PRIMVM.

Vtrum ſacramenta nouæ legis cauſent gratiam ex opere operato?

§. I.

Eſt de fide, quod ſacramenta gratiam cauſant.

1 DVO ſub titulo propoſito in controverſiam vocantur; & res ipſa; & loquendi modus: & quoad vtrumque Catholici Hæreticos habemus aduerſarios. Multi hæretici antiqui, & moderni negauerunt ſacramenta noſtra habere efficaciam ad purganda peccata, & ad gratiam conferendam. De Maſsilianis refert S. Damaſcenus lib. de hæreſ. aſſeruiſſe, *baptiſmum hominem non perficere; nec diuina ſacramenta accepta animi ſordes expiare; ſed ſolas preces, quæ ab illis recte funduntur.* Idem docuerūt Armeni: quamuis enim admitterent ſacramenta eſſe cauſas iuſtificationis: quia tamen putabāt fieri remiſsionem peccatorum ſine gratia; ideo contendebant ſacramenta non conferre gratiam. Ita ſummitur ex Guidone Carmelita in ſūma de hæreſ. cap. 16. & 18.

2 Recentiores autem hæretici catenus ſolum admittunt ſacramēta iuſtificare, quatenus repræſentant, & ad memoriam reducant

cant obiectã fidei; & sic fidei actus excitant: negant tamẽ vim habere conferendi gratiã. Vnde Lutherus artic.1. ad Leonem 10. inquit. Hæretica est sẽtẽtia sacramẽta nouę legis conferre gratiam illis, qui non ponunt obicem. Et Melanton in Apologia confessionis Augustanæ, circa ar.5.& 13.ait. *Dãnamus totum populum Scholasticorum Doctorũ, qui docent quod sacramenta non ponentibus obicẽ conferunt gratiam ex opere operato, sine bono motu vtentis. Hæc simpliciter Iudaica est opinio, quod per cerẽonias iustificamur sine bono motu cordis, hoc est, sine fide: & tamen hæc impia, & pernitiosa opinio magnã authoritate docetur in toto regno Pontificio.* Hæc ille, vt refert Decanus Louanienſis Ruardus Tapper art.1. contra Lutherum pag.20. Et quamuis verbo tenus aliqui hæretici quandoque videantur in hoc puncto cum Catholicis conuenire; tamen reuera omnes recentiores hæreticos à Catholica doctrina in hoc puncto discrepare, latè ostendit Bellarminus lib.2. de sacramentis cap.2.

3 Contra hos omnes semper Catholica Ecclesia docuit, & docet, esse dogma fidei sacramenta nouæ legis non ponentibus obicem gratiam conferre. Hæc constans, & perpetua traditio habetur ex Concilio Nizæno 1. ante canonem 8. lib.3. circa principium in Diatypoſibus sub titulo *de Sancto Baptismate.* Et in Constantinopolitano 1. & Nizæno 2. in Symbolo fidei *credimus vnum Baptisma in remissionem peccatorum*: quæ sunt verba D. Petri Actorum 2. vers.38. *Pœnitentiam*, inquit, *agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum: & accipietis donum Spiritus Sancti.* Ac perconsequens Baptismus gratiã confert. Idem habetur in Concilio Mileuitano cap.2. & in Arausicano 2. cap.25. & in Concilio Florentino in Decreto Eugenij 4. post fes. vlt. in instructione Armenorum §. *Quinto Ecclesiasticorum.* Et in Concilio Constantiẽsi sess.45. Martinus Quintus cũ Cõcilio definit, quod sacerdos vere absoluit à peccatis. Tandemque idem habetur ex Concilio Tridentino Sess.7. can.4. & 5. & can.6. dicitur: *Si quis dixerit sacramenta nouæ legis nõ continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre; quasi signa tantum sint acceptæ propter fidem gratiæ, vel iustitiæ, & notæ quædã Christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus, anathema sit.* Videtur expresse editus canon cõtra Lutherum, qui etiam damnatur à Leone 10. in Bulla edita contra ipsum: habetur tom.1. folio 614. & est ordine 40. inter Bullas Leonis Decimi.

4 Desumpsit Ecclesia hanc veritatem ex Sacra Scriptura, in qua habetur verbis æquiualentibus. In primis ponderat S. Augustinus illud Ioannis 3. ver.3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto*: non ait, ex parentum fide, aut offerentium, vel ministrantium; sed ex aqua, & Spiritu Sancto. Aqua igitur regenerat hominem in Christo, ex vno Adam generatum. Affert etiam illud ad Ephes.5. vers.26. *Mundans eam* (scilicet, Christus Ecclesiam) *lauacro aquæ in verbo vitæ.* Quidquid ergo, infert S. Augustinus, ab hominibus quarumcunque culparum cõtrahitur, propter ipsum lauacrum dimittitur. De quo etiam 1. Petri 3. ver.21. dicitur. *Quod & vos nunc similis formæ saluos facit baptisma: non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum per resurrectionẽ Iesu Christi.* Eadem autem est proportionalis ratio de Baptismi causalitate in gratiam, ac de causalitate aliorum sacramentorum.

5 De Eucharistia habemus illud Ioannis 6. ver.57. *Qui manducat me, & ipse viuet propter me.* Et *qui manducat hunc panem, viuet in æternum*: & alia huiusmodi. Ex quibus Concilium Ephesinum colligit, quod in sacramento accipimus *non communem carnem, sed vere viuificatricem*, qua & sanctificamur, participes Sãcti corporis, & pretiosi sanguinis effecti. Quod & indicatur 1. ad Cor.10. nam participatio Eucharistiæ dicitur signum, & causa Ecclesiasticæ vnitatis: atque adeo Charitatis, & Gratiæ, sine qua vnitas Ecclesiæ non constat.

6 De sacramento Ordinis, & simul de sacramento Pœnitentiæ extat illud Ioannis 20. ver.22. & 23. *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Et Mathæi 18. ver.18. *Amen dico vobis, quæcumque alligaueritis super terram, erunt ligata, & in cælo: & quæcumque solueritis super terram, erunt soluta, & in cælo.* Denique de extrema vnctione dicitur Iacobi 5. ver.15. *Oratio fidei alleuiabit infirmum; & si in peccatis sit, remittentur ei.*

7 Tertio probatur ex Sanctis Patribus, quod hoc expresse docent. Præcipue S. Cyprianus in sermone, seu lib.2. de Baptismo Christi, & manifestatione Trinitatis: & sermone de vnctione Crismatis. S. Gregorius Nazianzenus orat.3. in Sanctum lauacrum. S. Crisost. hom.25. & 35. in Ioannem, & hom. de Resurrectione circa finem. S. Cyrilus lib.2. in Ioannem cap.24. & 42. Sanctus Ambrosius libro primo de sacramentis capite 5. & habetur *de Consecratione* distinct.4. cap.

cap. *Per aquam*. Et lib. 4. cap. 2. & lib. 6. cap. 1. & libro de ijs, qui myſterijs initiãtur, cap. 9. S. Auguſt. lib. 19. contra Fauſtum cap. 16. & trac. 80. in Ioannem, & refertur cap. *Detrahe*. 1. q. 1. & ſer. 1. de Epiphania: & refertur cap. *Nunquam*, de *Conſecrat*. diſt. 4. nomine S. Criſoſt. & S. Auguſt. & S. Bedæ. Quorũ omnium Patrum verba refert Cano Relec. de ſacramentis 4. parte conc. 1. & alia Soto in 4. diſt. 1. q. 3. art. 1. §. *Accedunt*. Et Bellarmin⁹ cap. 6. & 7. & poſt eos, Suarez, & Vazquez, Nuño, & Cabrera, & alij in præſenti. Ideoque S. Dioniſius de Eccleſ. hierar. cap. 2. ſub medium, baptiſterium vocat *adoptionis matrem*. Quod & aſſerunt Tertulianus de Baptiſmo cap. 1. & S. Criſoſt. illa hom. 25. & S. Leo Papa ſerm. 4. de Natiu. prope medium, ait: *Omni homini renaſcenti aqua baptiſmatis inſtar eſt vteri virginalis: eodem ſpiritu replente fontem, qui repleuit, & Virginem: vt peccatum, quod ibi euacuauerit ſacra conceptio, hic ſoluat ablutio*. Quod & docet ſerm. 5. ad finem.

8 Ratio oſtenſiua non poteſt alia aſſignari, quam voluntas Dei, & Chriſti, qui potuit, & voluit mediis ſacramẽtis ſenſibilibus communicare fructum, & pretium noſtræ ſalutis: quod ita feciſſe, conſtat ex prædictis teſtimonijs; & ex Eccleſiæ traditione, & ſenſu Patrum ſic ea intelligentium. Præterea, verba Sacramentorum, ab ipſa Veritate inſtitutorum immediate, non poſſunt non habere veritatem: ſed verba ſacramentorum, vt rebus adiuncta, ſignificãt interiorem emundationem, & gratiæ collationem, & augmentum: vt patebit ſingulorum ſacramentorum verba conſiderãti. Vnde Tertullianus lib. de Reſurrectione carnis ait. *Caro abluitur, vt anima emaculetur: caro vngitur, vt anima conſecretur: caro manus impoſitione obumbratur, vt anima ſpiritu illuminetur: Caro corpore Chriſti, & ſanguine veſcitur, vt anima de Deo ſaginetur*. Ergo ſacramenta verè conferunt gratiam remittentem peccata, & animam Deificantem, illuminantem, & pie afficientem. Qui alias rationes deſiderat, legat Bellarminum, qui decem affert illo lib. 2. cap. 8. & tres expendit Bernal hic diſp. 7. ſec. 3. & ſec 4. contraria diluit argumenta: de quibus latius Cõtrouerſiſtæ.

9 Sufficiet aliquorum ſolutionem ex D. Thoma inſinuare. Arguunt primo. Poſita cauſa ſufficiente, nihil aliud videtur eſſe neceſſarium ad effectum. Sed paſsio Chriſti eſt ſufficiens cauſa noſtræ ſalutis: dicit enim Apoſtolus ad Romanos 5. verſ. 10. *Si enim cum inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem filij eius: multo magis reconciliati, ſalui erimus in vita ipſius*. Non ergo requiruntur ſacramenta ad ſalutem humanã cauſandam.

Reſpondetur cum D. Thoma quæſt. 61. art. 1. ad 3. quod paſsio Chriſti eſt ſufficiens cauſa humanæ ſalutis. Nec propter hoc ſequitur, quod ſacramenta non ſint neceſſaria ad humanam ſalutem: quia operantur in virtute paſsionis Chriſti: & paſsio Chriſti quodammodo applicatur hominibus per ſacramenta: ſecundum illud ad Roman. 6. ver. 3. *An ignoratis quia quicumque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus?*

10 Sed inſtant, ſeu ſecundo obijciunt: nam fructus paſsionis Chriſti applicatur nobis per fidem in eum: iuxta illud Apoſt. ad Rom. 3. ver. 22. *Iuſtitia autem Dei per fidem Ieſu Chriſti*. Et ver. 25. *Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius*. Ideoque in Sacra Scriptura ſalus noſtra tribuitur fidei: iuxta illud Abachuc 2. ad Rom. 1. & ad Hebræos 10 *Iuſtus ex fide viuit*. Quos actus exercere valet ſine ſacramentis: ergo illa nõ exiguntur ad cauſandam humanam ſalutẽ, niſi vt proteſtationes fidei, inquantum illã excitant. Vnde ad Rom. 10. ver. 10. ait Apoſtolus. *Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem: dicit enim Scriptura*: Iſaiæ 28. ver. 16. *Omnis, qui credit in illum, non confundetur*. Cum ergo non dicat Scriptura, quod ad ſalutem requiritur, quod in corpore ſuſcipiantur ſacramenta, illa non dant animæ ſalutem, niſi mediante fide, quæ ſola dat ſalutem.

Reſpondetur cum D. Thoma in 4. diſtinctione 1. quæſt. 1. art. 2 quęſtiunc. 1. ad 1. quod gratia, & virtutes ſanant *formaliter*, ſicut ſanitas: ſed ſacramenta *quodammodo effectiuè, ſicut medicinæ quædam*. Vnde ſicut nõ ſequitur: ſanitas ſanat: ergo medicinæ non ſunt neceſſariæ: ita nec hæc: gratia ſanat: ergo ſacramenta non ſunt neceſſaria. *Sed magis poſſet contrarium concludi*. Quamuis ergo verum ſit, quod iuſtus actu viuit per fidẽ, quæ per Charitatẽ operatur: quia illa ſunt exercitia formalia, & actus ſecundi formæ habitualiter iuſtificantis: tamen medicinæ, & cauſæ inſtrumentales huiuſmodi ſalutis etiã exiguntur: & ſic exiguuntur ſacramenta vt iuſtificationis inſtrumenta, vt declarat Concilium Trid. ſeſ. 6. c. 7.

11 Tertio obijciunt: illud quod eſt proprium ſolius Dei, non debet alicui creaturæ attribui. Sed cauſare gratiam eſt proprium ſolius Dei: iuxta illud Pſal. 83. *Gratiã, & gloriam dabit Dominus*. Cum ergo ſacramẽta cõ

ſiſtant in quibuſdam verbis, & rebus creatis, non videtur quod poſsint cauſare gratiam. Vnde S.Hieron.Iſaiæ 4.afferens illud Math. 3.ver.11.*Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam*: ait. *Ex quo diſcimus, quod homo tantum aquã tribuat, Deus autem Spiritum Sanctũ, quo ſordes abluantur.* Similia docent S. Ambroſ.epiſt.34.ad Demetriadem. S.Cyprian. lib.2.de Baptiſmo, & manifeſtatione Trinitatis.S.Chriſoſt.hom.16.in Mathæum circa medium.

Reſpondetur cum D.Thoma hic art.1.in cor.& ad 3.quod per modũ principalis agẽtis, nihil poteſt cauſare gratiam, niſi Deus: quia gratia nihil eſt aliud, quam quædam participata ſimilitudo diuinæ naturæ: ſecundũ illud 2.Petri 1.Magna nobis, & pretioſa promiſſa donauit, vt diuinæ ſimus conſortes naturæ. Cum quo tamen ſtat quod ſacramenta cauſent gratiam inſtrumentaliter: adhibentur enim ex diuina ordinatione hominibus, ad gratiam in eis causãdam. Vnde S.Auguſt. lib.19.contra Fauſtum cap.19. ait: *Hæc omnia*, ſcilicet, *ſacramentalia, fiunt, & tranſeunt; virtus tamẽ*, ſcilicet, Dei, *quæ per iſta operatur, iugiter manet.*

12 Et hoc modo Patres eſſe exponẽdos, cõſtat ex D.Th.3.p.q.78.art 4.cũ enim obiciſſet S. Damaſc.lib.4.fidei cap.14. dicentẽ, quod *ſola virtute Spiritus Sancti fit conuerſio panis in corpus Chriſti*: reſpondet S. Thomas ad 1.quod non excluditur virtus inſtrumentalis; ſicut cum dicitur, *ſolus faber facit cultellũ*: *non excluditur virtus martelli.* De quo videatur S. Thomas q.5.de Veritate art.8. ad 1.Similiter cum ſibi obiecciſſet S.Thomas S. Auguſtinum, qui lib.83. quæſtionum q.62.diſtinguit duplicem Dei actionem, vnam, quã operatur per ſubiectam creaturam, & aliam, quam per ſe ipſum immediate facit: & huiuſmodi eſt *illuminare animas.* Reſpondet q. 27. de Veritate art.4. ad 9.quod illuminare animam Deo competit nulla creatura mediante, quæ ad illuminationem animæ agat ſicut principale, & per ſe agens: *poteſt tamen eſſe aliquod medium agens inſtrumentaliter, & diſpoſitiuè.* Hæc ibi. De quo & Quodlib.12.art.14. & S. Chriſoſt.lib.3.de ſacerd.col.4. cum dixiſſet ſacerdotibus antiquis datum eſſe, non quidem, vt lepram tollerent, ſed ſolum vt ſublatam oſtenderent. *At vero* (inquit) *noſtris ſacerdotibus, non corporis lepram; verum animæ ſordes, non dico purgatas probare, ſed purgare prorſus conceſſum eſt.*

***

§. II.

Cauſant ex opere operato.

13 QVoad ſecundum Hæretici irrident modum loquẽdi Catholicorum vt barbarum, & contra Grammaticæ regulas: & rurſus eum calumniantur fingentes nos illis vocibus ſignificare plura, quę nec ſomniamus. Caluinus enim lib.4.Inſtitutionũ cap. 14.§.16.ait. *Tantum hic quæritur propria ne, & intrinſeca, vt loquuntur, virtute operetur Deus; an externis ſymbolis reſignet vires ſuas.* Vbi fingit Catholicos aſſerere Deum in ſacramẽtis non operari virtute intrinſeca. Cum tamen omnes credamus vt certum ſecundum fidem Catholicam Deum ſolum eſſe cauſam principalẽ gratiæ: & de cauſa principali ait D. Thomas in art.1. quod operatur per virtutem ſuæ formæ, cui aſsimilatur effectus: ſicut ignis ſuo calore calefacit. Secundo imponit Catholicis, quod aſſerant Deum ſuas vires reſignare ſacramentis. Cum autem Dei vires ſint eius Omnipotentia: & hanc omnes Theologi cum D. Thoma 3.p.q.13. dicant, etiam de potentia abſoluta, non poſſe creaturis communicari, & reſignari; eſt mera calumnia hoc modo doctrinam Catholicam referre. Et Deum non agere, operante ſacramento, contradictionem implicat: quia ſine ipſo factum eſt nihil.

14 Rurſus idem Caluinus ſequutus Luterum alium ſenſum Catholicis imponit, finxit enim ſenſum dubij eſſe. *Nunc ſacramenta gratiam conferant ſine fide, aut bono motu cordis, vel diſpoſitione ſuſcipientis?* Quod inde videtur ſumpſiſſe, quia aſſerimus Baptiſmum dare gratiam paruulis abſque fidei actu, & abſque propria ipſorum diſpoſitione.

15 Sed male arguunt in materia contingenti à particulari ad vniuerſale, à ſacramentis infantium, qui credunt, & intendunt in fide, & intẽtione Eccleſiæ, vt ex Patribus exponit S.Thomas 3.p.q.68.art.9.ad ſacramẽta adultorum: qui prius debent credere, quã baptizentur: iuxta illud Marci vlt.ver.16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur*: quia fides eſt fundamentum, & initium ſalutis: & ſolo iacto fundamento, non eſt domus conſtructa; ſed ſine illo non ædificabitur. Non eſt autem eadem ratio de pueris, qui non ſunt capaces motus liberi arbitrij: de quo S. Thomas 1.2.q.113.art.3.ad 1.

16 Ad illud quod opponunt de verbi improprietate, Soto in 4.diſt.1.q.3.artic.1.§. *Quæſtio præſens.* Fatetur verbũ eſſe barbarũ:

opc-

operatum namque verius actionem, quam paſsionem ſignificat, ſicuti operari. Quare ſacramentum exibibitum non poteſt ſubinde dici operatum. Vbi ergo latine cuilibet loqui libuerit, ab hoc barbariſmo abſtineat. Tametſi in Scholis vanū ſit Theologis adeò eſſe verborum affectatoribus, quo minus indulgere nonnunquam vulgo debeant ſuum fandi modum.

17 Cæterum nedum à vulgaribus, ſed à nobiliſsimis Theologis, & de lingua latina benemeritis, & ab ipſis Patribus Concilij Tridentini verbum hoc eſt vſurpatum, & approbatum: vnde non licet Catholicis de illius vſu, & proprietate iam formidare. Olim Innocentius Tertius, *de ſacro altaris myſterio* lib. 3. cap. 5. in fine dixit. *Quamuis igitur opus operans aliquando ſit immundum; ſemper tamē opus operatum eſt mundum.* Et ante tempora Diui Thomæ iam erat iſte modus loquendi in vſu ſcholæ, vt ipſe refert, & approbat in 4. diſt. 1. q. 1. art. 5. q. 5. dicens. In ſacramento eſt duo conſiderare, ſcilicet ipſum ſacramentum; & vſum ſacramenti. Ipſum Sacramentum dicitur à quibuſdam opus operatum: vſus autem ſacramenti eſt ipſa operatio: quæ à quibuſdam opus operans dicitur. Cum ergo dicitur Sacramentum, per ſe loquendo, gratiā conferre, vel non conferre: iuſtificare, vel nō iuſtificare, referendum eſt ad opus operatū. Hæc S. Thomas. Qui & videndus alijs locis referendis dub. 3. §. 5. n. 69. Et Theologi omnes. Et quod amplius eſt, Concilium Tridentinum ſeſſ. 7. can. 8. canonizauit, nedum rem ipſam, ſed & loquendi modum, dum diffinit. *Si quis dixerit ipſa nouæ legis Sacramenta ex opere operato non conferrē gratiam; ſed ſolum fidē diuinæ promiſsionis ad gratiam conſequendam ſufficere; anathema ſit.* Inſinuant S. Auguſt. lib. 4. de Baptiſmo cap. 24. dicens ipſum ſacramentū per ſe ipſum multum valere. Et S. Cyprianus ſerm. de Cœna Domini, docens ſacramenta, quantum in ſe eſt, ſine propria virtute eſſe non poſſe.

18 Reſpondet præterea Bellarminus, quod etiam ad Hebræos 13. *Promeretur*, accipitur paſsiuè contra regulam Grammaticæ, cum dicitur: *Talibus enim hoſtijs promeretur Deus.* Et D. Auguſt. in Pſalm. 138. vt facilius perciperetur, maluit dicere, *oſſum, oſſi*, quam *os, oſsis*: huius rationem aſsignans: *Quia melius eſt vt nos reprehendant Grammatici, quam vt nō intelligant populi.* De quo eruditiſsimè Graui na tomo 2. Præſcriptionum lib. 4. Controuerſia 10. generali q. 2. ar. 2 Sed hęretici plus ſolent eſſe ſoliciti de Priſcianiſmo, quam de Chriſtianiſmo: plus erubeſcētes (vt ait S. Auguſtinus lib. 1. Confeſ. cap. 18.) ſi ſecluſa aſpiratione pronuncient: *Ominem*; quam ſi intercluſa reſpiratione *enecent Hominem.*

Præterquamquod præpoſitio, *ex*, idem aliquando ſignificat ac *propter*, ſeu *per*, aut *ex vi*: & ſic accipitur in præſenti; ſicut & ad Roman. 3. ver. 20. *Ex operibus legis non iuſtificatur homo.*

19 Addit Bernal diſp. 8. ſect. 1. n. 17. quod ly *operatum* accipiatur paſsiuè, fieri maioris energiæ, & breuitatis cauſa, & magno cum exemplo latinitatis: hæc enim verbis quibuſdam, alias deponentibus, in participio præteriti ſignificationem tribuit paſsiuam; vt videre eſt in iſtis, *interpretatus, meditatus, conſolatus*, & nonnullis. Cur ergo nō licuerit Catholicis id extendere ad participium, *operatus*, cum tantis commodis, cum tot exēplis, cum tam illuſtri ratione?

20 Catholici prędictæ loquutionis ſenſu non eodem modo exponūt. Nuño q. 62. art. 1. diffic. 1. §. *Pro explicatione*, ait, quod gratia dicitur cōferri ex opere operato, quia ad id non ſufficiebat ſecundum ſe opus operantis, vel non ſufficiebat ad tantum. Dicitur autem conferri ex opere operato, ideſt, ex opere, quod iam eſt operatum à Chriſto Domino; & receptum, & contentum in ipſis ſacramentis: vt ipſa ſacramenta tali gratiā cōferant omnibus, quibus applicātur; dummodo non ponant obicem. Idē ſequitur Candidus diſquiſ. 16. art. 9. dub. 14. conc. 17. Serra art. 1. dub. 1. conc. 2. ait; Sacramenta dicūtur gratiam conferre ex opere operato, hoc eſt, immediatè per ſe ipſa, ex virtute, quam habent ex paſsione Chriſti, quæ eſt opus operatum, quo operatus eſt ſalutem in medio terræ. Idem tenet Peſantius, & alij.

21 Valentia tom. 4. diſp. 3. q. 3. punct. 1. §. *Primo enim*: & diſp. 4. q. 5. punct. vnico exiſtimat idem eſſe gratiam conferri ex opere operato, ac conferri inſtrumentaliter phyſicè, actione phyſica phyſicè manante à Sacramento agente inſtrumentaliter ſupra ſuas natiuas vires.

22 Vazquez diſp. 131. cap. 1. nu. 10. ait, quod dicuntur ſacramenta iuſtificare ex opere operato, quia non iuſtificant ratione meriti operis miniſtri, qui ſacramētum cōfert, quia nō eius virtute, & merito iuſtificat: ſed virtute Authoris inſtituentis ſacramentum hanc vim habet. Quo circa non dicitur opus operatum reſpectu recipientis ſacramētum, quaſi ipſe illud no efficiat; ſed operatum ab alio in ſe recipiat: ſed reſpectu eius, qui miniſtrat ſacramentum, dicitur opus operatū, quia cauſat virtute ſolius inſtitutionis, & nō ex merito, & dignitate ſui operis.

23 Alij melius, & vniuerſalius dicunt, quod

quod *opus operatum*, ſignificat id quod ſacramentum habet vi ſua, & efficacia à Chriſto ei communicata, cum contigerit fieri: opus operans eſt operatio miniſtrantis, vel recipientis, quoad id quod habent laudis, vel meriti, vel impetrationis: & ad diſtinguendum, id quod habet ſacramentum vi ſua à Chriſto inſtituente, & eleuante; ab eo quod habent opera noſtra, vel conficientium, vel recipiētium, vel vtentium ſacramento, inquantum ſunt opera humana, vel moralia, vel meritoria, vel imperatoria, aut politica: ideò hæc diſtinctio eſt introducta. Ita planè ſumitur ex Innocentio, D. Thoma, Soto locis citatis: & videndus S. Thomas in 4. diſt. 45. q. 2. art. 3. & Ioann. 6. lect. 6. Et ex Alenſi docet Gabriel in 4. diſt. 1. q. 3. initio, & Suarez diſp. 7. ſect. 1 §. *Atque ex his*. Et Cabrera diſp. 1. §. 3. nu 20. Araujo, Ruyz, Granado, Auerla, & alij communiter. Item Sayrus, Toletus, Reginaldus, & Coninch, quos refert, & ſequitur Bonacina diſp. 1. q. 4. puncto 1. n. 1. quamuis non benè citet Valentiam, & Nuño. Expreſſo tenet Lugo diſp 4. tota ſect. 1. Bernal diſp. 8. ſect. 1. n. 14. aduertens, quod hunc ſenſum Catholici omnes in ſubſtantia recipiūt, etſi varijs explicent modis. Opus operatum eſt ſacramentum factum, & receptum quoad vim, quam à Chriſto habet caufandi. Opus operans eſt meritum, impetratio, bonitas, cōficientis, vel dantis, vel recipientis. Vnde cōdiſtinguitur dari gratiam, vel augmentum intuitu operis meriti, vel impetrationis: vel dari vi, & intuitu ſacramenti.

24 Sed obijcies: nam cum alicui remittuntur pœnæ debitæ propter ſatisfactiones alterius ipſi applicatas, nō dicuntur ei remitti ex opere operato; licet remittantur intuitu operis alterius; quod reſpectu iſtius eſt operatum; cum ipſe paſsiuè tātum ſe habeat: ergo quod ſacramentum ſit operatum ab alio, nempè à miniſtro, non autem ab ipſo, qui iuſtificatur, non ſufficit ad veritatē illius loquutionis.

Reſpondetur nos non facere vim in eo, quod iuſtificatus paſsiuè ſe habeat in recipiēdo ſacramento: neque in eo, quod ſacramētum ſit operatum à miniſtro (quia in Matrimonio, & Pœnitentia ipſæ operationes ſunt partes ſacramenti) ſed ſolum condiſtinguimus ſacramentum operatum, & vim illius condiſtinguimus à virtute ipſius bonæ operationis vtentis ſacramēto, vel conficientis, vel recipientis. Et hoc eſt, vt vidimus, iuxta mētem eorum, qui vocabulum ad inuenerunt.

25 Vlteriuſque noſtra expoſitio confirmatur aliarum impugnatione. Prima reijcitur: nam poſt paſsionem Chriſti auxilia ſupernaturalia conferūtur hominib⁹ virtute operis meritorij iam à Chriſto realiter exibiti: & tamen non dicuntur cōferri ex opere operato. Nec qui affirmant, nec qui negant antiqua ſacramenta dediſſe gratiam ex opere operato, ad hoc recurrunt. Ergo quid aliud illis vocibus importatur.

26 Secunda expoſitio ab omnibus merito exploditur: quia cauſalitas ſacramentorum ex opere operato, eſt ab Eccleſia definita: modus cauſandi eſt mille Theologorū referendis opinionibus expoſitus: ergo non ſignificatur idem vtroque loquēdi modo: quidquid Theologi Scholaſtici ſuis argumentis mediatè conentur deducere.

27 Tertius dicendi modus magis eſt veroſimilis; ſed incompletè, & per aliquid ſecundarium rem explicat: quia diſtinctū dogma diffinitur à Concilio Tridentino Seſſ. 7. can. 8. ac diffiniatur canone 12. Siquidem in octauo diffinitur contra Lutheranos ſacramenta vi ſua habere efficaciam: & ad hoc de notandum, vtitur illa voce, *ex opere operato*. Canone vero 12. contra Donatiſtas, & Anabatiſtas diffinitur efficaciam ſacramenti non dependere à dignitate, vel indignitate miniſtri conferentis. Ergo quamuis ex conſequēti vna veritas inferat aliam; tamen per ſe primo voces idem non exprimunt. Imò dato (quod de facto verum non eſt, nec Catholicum) quod ad valorem ſacramenti exigeretur bonitas miniſtri: (ſicut de facto non eſt fructuoſum ſacramentum pœnitentiæ ſine ſupernaturali attritione recipientis) poſſet verificari ſacramēta conferre gratiam ex opere operato, ſi ſacramentū vi ſuaderet pluſquam exigeret dignitas: ergo cauſare ex opere operato; ex vi terminorum, quid aliud ſignificat, quam ſacramenta non ſanctificare ex bonitate miniſtri. Et quidem cum paruulis datur gratia ſine ipſorum diſpoſitione; vel cum adulti ex attritis fiunt contriti vi ipſius ſacramēti, clarum eſt vi illius dari pluſquam operatio recipientis exigebat. Similiter quo ad caracteris impreſsionem, & quoad gratiā ſacramentalem, vt ſacramentalem, ſemper correſpondet aliquid ſacramento vltra vim merendi, vel impetrandi quam habet operatio ſuſcipientis. Ad augmentum autem gratiæ, quæ datur per ſacramentum, concurrūt diſpoſitiones, non vt cauſæ productiuæ moraliter; nec vt menſura eius conferendæ, eo modo quo concurrunt extra ſacramentum; ſed vt meræ conditiones, & applicationes ſacramēti, quod inſtitutum, & applicatum, agit velut ex neceſsitate naturæ in ſubiecto

apto

apto, & approximato. Ideoque S. Tho. q. 69. art. 8. ad intētum vtitur exemplo ignis, quod à cauſa libera poteſt libere applicari, ſemel tamen applicatum, naturaliter magis agit in propinquius.

DVBIVM II.

Qualiter Sacramenta nouæ legis gratiam conferant?

§. I.
Doctorum ſententiæ.

1 QVæſtio eſt iam diù inter Theologos Scholaſticos magna partiū contentione exagitata, & celeberrima, & rei difficultate, & argumentorum multitudine, & opinionum varietate. Quare non poſſum non mirari, quod ſcribit Lugo diſp. 4. ſect. 4. initio dicens: *Quæſtio celebris eſt, & quam ſua contentione, & diſputatione celebriorem rediderunt P. Suarez, & L. Vazquez, &c.* Sed ſi ſapientiam antiquorum exquireret, non præriperet militiæ palmam eis, qui iam diu in ſtadio Scholaſtico decertarunt: nam Henricus Quodlib. 4. q. vlt. tres examinat opiniones: multo plures Scotus in 4. diſt. 1. q. 5. Plurimaſque alias ibi Durandus, Paludanus, Capreolus, & Soto: & paſsim alij. Imo Cano Relect. de Sacramentis parte 4. dixerat. *Res quippè nulla eſt de qua tot operè, non ſolum indocti, ſed etiam docti diſſentiant.* Ergo iam diù celebris erat quæſtio ante illos duos Patres: & adhuc poſtea à multis alijs lego quæſtionē forte diligentius, quam ab illis diſputatam: vt patet in Nuño, Choquetio, Cabrera, Granado, & in multis alijs. Nō ergo coartemus ad duos antagoniſtas (quantumuis celebres) totum pondus belli; cum multos alios egregios videamus gloriose militare in acie, vt dicenda monſtrabunt.

2 Ad duas claſſes reduci poſſunt variæ, & multiplices Theologorū opiniones, quæ à Catholicis excogitatæ ſunt ad exponendū (id quod Concilia non determinarunt; nec ad fidem id determinare attinet) qualiter ſacramenta gratiam conferant. Cum enim omnes admittant ſacramenta non cauſare gratiā principaliter, quia hoc eſt ſolius Dei proprium, vt dictum eſt; & docet Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 7. in aduersū ea, vel neganda ſacramentis cauſalitate phyſica inſtrumentali; ſunt duæ capitales ſententiæ Theologorum: quarum ſectatores diuiduntur in plures dicendi modos. Quos breuiter referre, lucem dabit deciſioni quæſtionis; & ideò oportet eos ſigillatim recenſere.

3 Prima ergo opinio negat ſacramenta eſſe cauſas phyſicas inſtrumentales gratiæ. Sed quia ſecundum fidem Catholicam oportet fateri eis conuenire aliquod genus cauſalitatis, vt oſtenſum eſt dub. 1. Ideò Henricus Quodlibeto 4. q. 37 docet ſacramenta eſſe inſtrumenta creatiua gratiæ: non quidē actione phyſica creationem attingant: ſed quia in ſe ipſis continent Authorem ipſius gratiæ ſpecialiter in illis exiſtentem.

4 Secundo Durandus in 4. diſt. 4. q. 1 n. 11. vocat ſacramenta cauſas peraccidēs gratiæ: & pro eodem accipit cauſas peraccidēs, & conditiones ſine quibus non, vt patet diſtinct. 1. q. 5. nu. 19. vbi dicit eſſe opinionem antiquam, & ſine calumnia, illa, quæ aſſerit ſacramenta eſſe conditiones ſine quibus nō confertur gratia. Quod ſequūtur ibi Gabriel Biel art. 2. conc. 7. Marſilius q. 1. art. 3. tertia parte artic. conc. 2. Ocham q. 1. circa ſecundum principale, §. *ſecundo dico*. Aliacenſis q. 1. ar. 1. conc. 3. & alij.

5 Tertio, Scotus aſſerit ſacramenta nō eſſe cauſas peraccidens gratiæ, ſed eſſe quodammodo cauſas agentes, ſeu inſtrumētarias, quatenus ſuſceptio ſacramenti eſt diſpoſitio proxima ad gratiam: quod fit per ſolam extrinſecam aſsiſtentiam Dei producētis gratiam. Ita docet in 4 diſt. 1. q. 5. §. *ad primam quæſtionem*, & alij.

6 Quarto §, Bonauentura in 4. diſt. 1. art. 1. q. 4. & Richardus diſt. 1. art. 4. q. 2 quā uis quæſtionem problematicè diſputent vtramque opinionem dicentes probabilem: tamen vt faciliorem, & intelligibiliorē eligunt eam, quæ dicit, quod ſacramentum nō eſt gratiæ efficiens cauſa principalis; nec inſtrumentalis: neque aliquam diſpoſitionem efficiens in anima: ſed pro tanto dicitur ſacramentum nouæ legis efficere gratia; quia ex inſtitutione diuina ſemper diuina virtus in digne ſuſcipientibus ea, efficit eam. Pro tanto ergo dicuntur conferre gratiam; quia ſemper habent commitantem virtutem diuinam conferentem. Et hæc videtur opinio Alenſis 4. p. q. 5. membro 3. ar. 5 ſpecialiter §. 3. & 4 & 5. & expreſsius quæſt. 19 membro 2.

7 Vltimum dicendi modum tradit Melchior Canus Relecti. ne de Sacramentis in genere parte 4. poſt 6. concluſionem notās, cauſas eſſe in duplici differentia; alteras naturales; alteras morales. Morales appellamus cauſas liberas, quæ ſcilicet libere mouent: vt qui conſulit, qui imperat, eius rei cauſa eſt, quæ per eius, aut imperium, aut conſi-

consilium efficitur. Inter has autē causas discrimen est: nam naturales suos effectus attingunt per vim à natura inditam; vt ignis calefacit per calorem. Morales vero non attingunt actione physica effectus suos, neque influunt; neque producūt qualitates aliquas. Eodem modo distinguit de mouēte, & de virtute motoris. Et quod virtus itidem duplex est, altera qua mouens moraliter mouet: altera, qua naturaliter agens mouet naturaliter. Quæ distinctio habet locum in effectibus supernaturaliter: nam gratia, & virtutes à Deo causantur quasi physicè: moraliter vero causantur ab oratione, & merito Christi: sicut cum orauit pro Petro ne deficeret fides eius. ¶ Vtrumque genus causæ distribuitur in principalem, & instrumētalem, vt qui daret pecuniam captiuis redimendis, causa esset principalis redemptionis; moralis tamen. Pecuniæ vero, vel etiā minister destinatus ad redimendum, causę sunt redemptionis instrumentales.

8 Igitur coc. 6. docet, quod sacramēta nouæ legis non sunt causa, vel ratio motiua salutis, & gratiæ. Quod probat quatuor rationibus. Conclusione ergo septima concludit. Nos vero, Theologica grauitate, & dignitate seruata, cum Concilio Florētino pronunciamus, nostra sacramenta, & continere gratiam, & eam suscipientibus digne conferre. Continere, inquam, non vt causa naturalis continet suum effectum; sed vt causa moralis. Crumena siquidem continere dicitur captiui redemptionem; quoniam pecuniam continet. Et sacramenta, quæ cōtinēt sanguinem Christi, continere dicuntur gratiam, & remissionem peccatorum. Et sicut crumenæ pecuniam administrans redemptionem confert; ita sacramentum confert gratiam, pretium sanguinis applicans. Et hæc est illa sacramētorum virtus, quæ adeo multorum ingenia torsit. Virtus enim redemptionis in marsupio est, in quo pretium redemptionis seruatur: & virtus sacramentorum sanguis Christi est, qui in sacramentis adhibetur. Hæc ibi. Idem docet Martinus Ledesma 1.p.4.q.3.art.1. post 6. conc. Bartholomeus Ledesma in Summa de Sacram. d ffic. 7.

9 Sequitur Vazquez 1.p.disp. 176. c. 2. & to. 2. in 3.p.disput. 176. per totam: sed præcipue cap. 5. n. 74. fatetur quod Cano *vbertus, nam vltus alius, nobis explicauit, quo pacto sacramenta nouæ legis sint instrumēta moralia gratiæ*. Subdit tamen *quod eandem sententiam prius tradiderat Martinus Ledesma*. Sed in rei veritate M. Cano, M. Martinum Ledesma antecessit: nam vt testatur Fernandez in scriptoribus Prædicatoriæ Familiæ, Martinus Ledesma obijt anno 1574. cum M. Cano iā obijsset anno 1560. & lectura de Sacramētis multis annis præceserat eius Episcopatum, & post Episcopatus abdicationē, præfecturam Prouinciæ Hispaniæ Ordinis Prædicatorum: siquidem de Sacramentis in genere Relectio M. Cano habita fuit in Academia Salmanticensi, anno 1547. vt exemplaria edita testantur. ¶ Sed rursus Vazquez addit nu. 82. hanc naturam instrumēti moralis esse quodam genus impetrationis, nō quidem innitens merito ministri; sed solo verbo promissionis Dei: constat autem impetrantem causare moraliter id quod impetrat.

10 Sequuntur Castrus Palans to. 4. tractatu 18. disp. vnica puncto 8. n. 5. Coninch, & Becanus in præsenti. Lugo disp. 4. sect. 4. & 5. quamuis valdè laboret a nu. 74. vsque 98. in explicanda differentia inter conditiones sine quibus non, vt fuerunt sacramenta antiqua, & causas morales, vt sunt sacramenta noua: & solum ait illa habere vim mouēdi Deum, quia sunt actiones, & operationes Christi: & fiunt ipsius nomine: iuxta illud 1. ad Cor. 4. *Sic nos existimet homo vt ministros Christi*: & ita per sacramenta nostra Christus postulat, & impetrat gratiam; quamuis non mereatur per illa: ideoque gratia, non tantum datur per sacramenta, sed etiam propter sacramenta, tanquam propter motiuum.

11 Quod amplius declarans Bernal disput. 9. sect. 1. & 2. ait, quod sicut syngrapha obligationem continens certæ faciendæ solutionis, hanc efficit moraliter, quatenus ipsa syngrapha est quodam aggregatum ex ente physico, & morali. Idemque præstat verbum promissorium, & sententia quælibet à iudice prolata: Sic sacramenta nouæ legis gratiam producunt moraliter, quia formaliter constant, vt parte formali, actibus Christi Domini; v. g. isto: *Volo Pater, vt ablutio, & talia verba gratiam significent, & conferāt*. Qui quidē actus est meritorius, vt potè elicitus à Christo adhuc viatore: ac proinde gratię collationem obtinet: & perconsequens moraliter causat: & meretur, & impetrat volitionem liberam Dei, quæ quoad nos non pluris æstimatur quam ipsa gratia. Postea vero disputatione 10. per quatuor sectiones probat, quod sacramenta physicè non influunt in gratiam.

12 Quod & tenent Cartagena, Kelisonus, & Abra, quos refert, & sequitur Auer-

ſa q.62.ſect.4.Probabiliorem que dicit Caſ penſis trac.21.diſp.3.ſect.3.Paſqualigus diſ put.68.ſect.3.Subiungit tamen ſect.4.cōc. 1.cauſationem moralem ſacramentorū nō poſſe conſiſtere in eo,quod virtute meritorum Chriſti moueant Deum ad cauſandam gratiam.Et nu.31.proponit ſecundam concluſionem dicens ſacramenta concurrere moraliter ad cauſandam gratiam,quatenus ex pacto Dei habent annexam cauſationem gratiæ faciendam à Deo,& illam determinant,vt tali,vel tali modo fiat in ordine ad talem,vel talem finē. Quia cum ſint inſtrumenta moralia,ratione ſignificationis determinabunt Deum ad cauſandam gratiam tali,vel tali modo, iuxta menſurā propriæ ſignificationis.

13 Nihilominus ſentētia affirmans nouæ legis ſacramenta eſſe veras,& reales cauſas inſtrumētales phyſicas gratiæ,multo plures,& egregios habet defenſores antiquos, &recētiores.Hiacinthꝰ Choqueti lib.2.de gratia diſp.6.c.1.refert quinquaginta tres. Diuiduntur autem in tres dicendi modos. Quidam reputantes inconueniens inſtrumētum corporale eleuari ad efficiendam immediatè ipſam gratiam;dixerunt illam ſolum producere mediatè; quia immediatē ſolum pertingebat ad producendum caractetem,vel ornatum,qui eſſet diſpoſitio ad gratiam.Tribuitur Alexandro Alenſi 3.p.q. 5.membro 3.art.5.& q.8.membro 8.art.1. §.1.& expreſsius q.19. membro 2. Tenetque ex alijs D.Thom. in 4.diſt.1.q.1.art.4. & quæſt.27.de Verit.art.4.ad 3.dicit,quod *Sacramenta dicuntur eſſe cauſa gratiæ per modū inſtrumentorum diſponentium.* Et ex antiquis Thomiſtis Paludanus in 4 diſt.1.q.1.cōc.2. Capreolus q.1.art.1.conc.3.Deza Hiſpalēſis q.3.art.3.not.4.& ſeq. Ferrara lib.4.contragentes cap.57.§. *Conſiderandum ſecundo.* Et nouiſsime Thomas Hurtado to.2.Reſol. Moralium trac.vlt.reſol.10.§.9.à n.514.vſque 525.Item ex alijs Thomas de Argentina in 2.diſt.19.q.1.art.3.& in 4.diſt.1.q.1. Palatios ibi diſp.4. Reputatque probabilē Richardus in 4.diſt.1.ar.4.q.2.in fine.

14 Secundus dicendi modus eſt aſſerentiū ſacramenta eſſe phyſica inſtrumenta Dei immediatè efficientia hominem eſſe Deo gratum:quia licet non producāt ipſam qualitatē gratiæ:eo quod creatur,& nulla creatura eſſe poteſt inſtrumentū creationis; producunt tamē vnionem gratiæ cum anima; ſicut homo dicitur generare hominem,efficiēdo vnionem:quamuis anima a ſolo Deo creetur. Ita Soto in 4.diſt.1.q.3.artic.1.§. *eſt ergo tertia opinio*:& probabile iudicat Martinus Ledeſma 1.p.4.q.3.ar.1.

15 Communis modus hanc ſentētiā defendēdi aſſerit ſacramenta eſſe cauſas inſtrumentales phyſicas immediatas gratiæ. Ita S.Thomas ar 1.& 4.vt ponderant,& ſequūtur Caietanus artic.1.Nuño difſic.7.dicens *communem inter Thomiſtas*. Petrus Ledeſma de ſacramentis in genere cap.4.in fine. Ioānes à Cruce q.2 dub.3.Araujo art.1.dub.1. Serra dub.2.Item Neapoli,Herueus,Sylueſter,& Sōcinas,Viguerius,Bañez,Ripa,Nazarius,Aluarez,Medinà,Conradus,Petrus de Soto:& Ioannes Vincentius,quos refert Choquetius vbi ſupra.Petrus Soto de Sacramentis lect.9.Cabrera art.1.diſp.3.per 15. §§.dicens *Theologorum communem*. Vereque eſt apud alios receptiſsima. Tenent enim Ruardus art.3.Vega lib.7 in Conc.Tridēt. cap.10.&ſeq.Sayrus lib.5.de ſacram.cap.3. Bonacina diſp.1.q.4.punct.6.nu.3. Pelantius,Binsfledius,Marchinꝰ,Canēdo,& Torreblanca,quos refert, & ſequitur Leander to.1.tract.1.diſp.3.q.8. Chriſtophorus à S. Ioſeph to.1.receptarum opinionum,de ſacramētis dub.8. Trullench in praxi ſacram. lib.1.cap.3.dub.5.n.3.Ex Patribus Societatis Valentia tom.4.diſp.3.q.3.punct.1.Bellarminus lib.2.de ſacramētis in genere cap. 11.Henriquez lib.1.cap.16.Suarez diſp.8. & 9.ſect.2.& to.1.in 3 p.diſp.31.Reginaldus lib.26.nu.47.Ioannes Martinez Ripalda lib.2.de ente ſupernaturali diſp.39. ſect. 3.nu.13.Granado tract.3.de ſacramētis diſput.3.& 4.Mæratius diſp.4.ſect.1. Antonius Eſcobar,& Mendoza lib.8. Theol.Moralis ſect.2.cap.11.Problemate 28.nu.163. & 164.Albertinus,Cotterus,Caniſius,Rubius,Fonſeca,& Conimbricenſes,quos refert Choquetius vbi ſupra,& alij. Qua autē virtute hæc phyſica inſtrumenta eleuentur, non eodem modo declārant: de quo infra dub.4.

16 Nunc aduertendum,duobus modis defendi hanc opinionem.Quidam namque ſic docent ſacramenta eſſe cauſas inſtrumentales phyſicas:quod ſimul defendūt eſſe cauſas morales.Ita Henriquez lib.1.cap.16.n. 3.& 4. Philipus à Trinitate diſp.5. dub.1. & 2.Cabrera diſp.3 §.9.dicēs,quod eſt *omnium Theologorum conſenſio*: tametſi ſub hoc nomine cauſæ,vel inſtrumenti moralis,*forſitan M.Cano fuerit primus huius doctrinæ author*.Excipit tamen tres Authores poſtea referendos. Idem docēt Serra dub.2.conc.2. Araujo dub.1.cōc.vlt.Ruyz dub.3.conc.2. & 3.Meratius diſp.4.ſect.1.Bonacina, Trullench,

lench, & alij iam relati. Thomas Hurtado in Præcursore Theologo controu.9.de causa morali gratiæ membro 2.§.1.& 2.dicens id *debere esse indubitatum*. Pro se citat Suarez, qui oppositum docet: & in merito vult facere Choquetium vnicum Authorem oppositæ. Sed & Bernal disp.9.sect.2.dicit *certissimum* sacramenta conferre moraliter gratiã, siue conferant physicè, siue non. Imò Lugo disp.4.sect.4.n.33.ait. Suppono secũdo, neque etiam esse quæstionem, an sacramenta sint causæ morales gratiæ? *Omnes enim debẽt fateri ea de facto habere eiusmodi causalitatẽ moralem, siue solam, siue simul cum causatione physica*. Nam causa moralis est, quę mouet agens physicum ad volendum operari: sacramenta autem posita mouent proculdubio Deũ, vt velit producere gratiam: siue ipse solus, siue simul cum ipso sacramento: nam sunt cõditiones, sub quibus Deus promisit gratiã; debitor autem, qui sub conditione promisit, mouetur ab ipsa conditione posita ad volendum dare, quod promisit. Sunt item actiones, & operationes Christi per suos ministros, quibus repræsentat Deo sua merita, vt obtineat gratiam pro hominibus; quæ proculdubio habent maximam vim ad mouendum Deum. Habent ergo totum, quod requiritur ad causandum moraliter gratiã, & alios effectus. Quæstio itaque non est, an sint causæ morales grátiæ; sed an causent solum moraliter, vel simul etiam physicè suos effectus? Hæc ibi.

17 Per oppositum alij sic docent sacramenta esse instrumenta physica, quod negant se habere ad modum causarum moralium. Ita Soto illa q.3.art.1.§. *Hoc argumẽtum est*: quia *nec D. Thomas, aut vllus Sanctorũ Patrum talem vmquam similitudinem agnouit*. Sequuntur Nuño diffic.7. Iohannes à Cruce illo dub.3. Et exprofesso M. Hiacinthꝰ Choquetius lib.2.de Gratia disp.9. toto cap. 3. Valentia, & Suarez vbi supra, & Alanus de sacramentis in genere cap.34 & alij *multi recentiores*, vt fatetur Bernal n.2. Et videtur cõmunis antiquorum, quia nullus vsque ad M. Cano, explicuit causalitatem sacramentorum per causalitatem moralem.

§. II.

Antiquorum quorundam sententiæ in veritate non saluant sacramenta verè causare gratiam.

18 Dico primo, insufficienter explicatur causalitas sacramentorum nouæ legis per specialem existentiam Dei in illis: aut vocando ea causas peraccidens, aut conditiones sine quibus non, aut dispositiones proximas ad gratiam: nec solum asserendo quod ex institutione, & pactione diuina, diuina virtus infallibiliter gratiam operatur in non ponentibus obicem sacramento. Hæc conclusio est contra quatuor primos modos defendendi primam sententiam. Et in genere contra omnes demonstratur ratione D. Thomæ art.1. quia iuxta Sacrã Scripturam, Concilia, & Patres adductos, & adducendos, oportet confiteri nouæ legis sacramenta non solum significare, quod gratia infallibiliter à Deo confertur in eorum præsẽtia; sed quod per ipsa sacramenta confertur, & causatur verè, & propriè, & realiter absq; vlla metaphora, & improprietate. Sed iuxta illos dicendi modos negantes omnẽ verã causalitatem physicam, & moralem, hoc sincere non verificatur: cum tamen Concilium Tridentinum sess.7.can.8. distinguat significationem à continentia instrumentalis causæ, & vtramque sacramentis tribuat. Ergo quid plus est tribuendum sacramẽtis nouæ legis, vt eorum explicetur causalitas. Vnde Cabrera disp.3.§.6.ait. Adeò est certum sacramenta nouæ legis vere, & propriè, & per se esse causas instrumentales gratiæ, siue causalitate physica, siue morali, *vt oppositum sine nota erroris, aut temeritatis affirmari nõ possit. Sic docẽt communiter Theologi cum Caietano hic*. Quod cum latè probasset: subiungit n. 42. Hanc conclusionem crediderim nullum Theologum re ipsa negasse; tametsi multi verbis illam negare visi sint. Quod exprofesso expendit verbis eorum ponderatis.

19 Sigillatim sententiam Henrici *vix satis intelligi, nedum explicari posse*, dicit Vazquez cap.1.nu.11.& 12. Impugnatur q; ratione D. Tho. q.27.de Veritate art.4. in sexta ratione *sed contra*, dicentis. Aut assistit diuina virtus, quæ est ipse Deus, alio modo in sacramentis post institutionem, quam ante, aut non? Si non alio modo, non habebunt effectum post institutionem aliũ, quã ante. Si vero alio modo, cum non dicatur nouo modo esse in creatura, nisi per hoc, quod nouum effectum in ea facit (quia ipse est immutabilis) oportebit quod aliquid de nouo sit superadditum ipsis sacramentis. Si vero aliquid additur, iam non est sola assistẽtia extrinseca, sed aliquid intrinsecum. Quod cum non frustrà addatur, erit effectiuum alicuius: quod prius efficere non poterat: sed non nisi gratiæ: cum ad hoc sint sacramenta instituta. Ergo sacramenta sunt effecti-

fectiua gratiæ inſtrumentaliter. Quod eſt dicere; Deus immutabilis, & immenſus, ex parte ſui eodem modo eſt præſens omnib⁹ rebus, niſi ratione noui effectus in tempore faciat, quod creaturæ diuerſimodè ſe habeant ad eum. Vnde ſi poſt inſtitutionē ſacramentorum verificatur Deum ſpecialiter eſſe in aqua, & in prolatione verborū, vel eſt ratione pacti, & inſtitutionis: & hoc non tranſcendit rationem ſigni, vt poſtea dicetur. Vel hæc ſpecialis Dei exiſtentia noua erit ratione virtutis ibi exiſtētis phyſicè, vel moraliter: quod eſt intentum.

20 Sententiam Durandi impugnat S. Thomas in 4. diſt. 1. q. 1. art. 4. nam eam retulerat, dicens. Quidam enim dicunt, quod non ſunt cauſæ quaſi facientes aliquid in anima: *Sed cauſæ ſine quibus non.* Quod poſtquam explicuit, id impugnat, ſubijciēs. Sed hoc non videtur ſufficere ad ſaluandum dicta Sanctorum. Cauſa enim ſine qua non, ſi nihil omnino faciat ad inducēdum effectū, vel diſponendo, vel meliorando quantū ad rationem cauſandi, nihil habebit ſupra cauſas peraccidens (ſicut album eſt cauſa domus, ſi ædificator ſit albus) & ſecundū hoc ſacramenta eſſent cauſæ peraccidens tātum ſanctificationis. Illa enim ordinatio, quā dicunt, ſiue pactio nihil dat eis de ratione cauſæ, ſed ſolum de ratione ſigni: ſicut etiam de nario plumbeus eſt ſolum ſignum indicans quid debet accipere. Quod autem eſt peracidens omittitur ab arte; nec ponitur in diffinitione: vnde in diffinitione ſacramenti non poneretur cauſalitas prædicta: nec Sancti multum curaſſent de ea dicere. Nec iterum ſacramenta nouæ legis, quæ differunt à ſacramentis veteris legis ſecundum ordinationem prędictam, differrent ab eis ſecundū rationem cauſæ: ſed ſolum quantum ad modum ſignandi, inquantum hæc ſignificāt gratiam vt ſtatim dandam: illa vero non. Hæc S. Thomas mire, vt aſſolet, omnia clarè cōplectens, & efficaciter probans.

21 Pariter probat Cano 4. parte Rel. conc. 4. quod ſacramenta non ſint cauſę per accidens, ſiue ſine quibus non. Tum, quia ſine ſacramento gratia ſæpè producitur. Tū, quia non lauaret aqua maculas animę; ſicut nec albedo infrigidat, cum nix infrigidat, eo quod album illius effectus peraccidens cauſa eſt. Neque id Concilia diffinirent, ſacramenta eſſe cauſas peraccidens: quod prēter artem, & diffinitionem eſt. Tum, quia verè non eſſent niſi ſigna: omnia enim ſigna certa effectus cuiuſque talia ſunt, ſine quibus effectus non ſequitur. Tum, quia ſacramentū Circunciſionis ad eandem normam gratiæ cauſa fuiſſet. Tum denique, quoniam teſtimonia Conciliorum, & Patrum ſupra dub. 1. relata, ſanè interpretari non queunt, ſi ſacramenta ſolum eſſe cauſas peraccidēs aſſeramus. Hucuſque ibi.

22 Quod explicatur: nam cauſa peracidens, & ſine qua non reuera non habent plus cauſalitatis, quam ſignum ad cuius præſentiā infallibiliter datur gratia ex promiſſione diuina. Quia ſi Deus promiſiſſet, quod audito tali ſigno, ipſe daret gratiam, ſignū eſſet ſola conditio, & diuina virtus infallibiliter ſe ſola operaretur totum effectum; cuius effectionem ſignum externum ſignificaret, & manifeſtaret. Quod & non ampli⁹, tribuit Durandus noſtris ſacramentis. Sed oportet fateri ſacramenta nouæ legis, non ſolum ſignificare, ſed & verè efficere, & cauſare inſtrumentaliter gratiam: Ergo non ſufficit dicere eſſe cauſas peraccidens, aut cauſas ſine quibus non.

23 Contra ſententiam Scoti arguit Cano conc. 3. Tum argumento D. Tho. quoniam alias ſacramētum ſolum eſſet ſignum certum, non cauſa. Cum tamen oſtēſum ſit, ſacramenta nouæ legis eſſe non ſolum ſigna, ſed cauſas. Deinde, quia nihil plus Sacramentis Chriſti tribuit hæc opinio, quam ſacramentis maleficorum: quia adhibent ipſi quædam verba: ſed Dæmon operatur adhibitis ſignis. Præterea, quoniam iuxta hanc quidem expoſitionem, dicta Sanctorū, aut Conciliorum, aut Sacræ etiam Scripturæ, non ſaluantur: vt facilè videre licet, ſi loca ipſa conferamus. Poſtremo, quoniam ad eū dem ſenſum, Circunciſio gratiam coferret; eiuſque eſſet cauſa, non aliter ac nouæ legis ſacramenta. Quod poſtea oſtendemus eſſe falliſsimum. Hæc ille.

24 Præterea in aſſertis Scoti plura ſunt difficilia. In primis, quia negat dari inſtrumenta naturalia, quæ efficiant inſtrumentaliter. Quod quam ſit alienū à Philoſophia, benè oſtendunt Capreolus ad 6. Scoti cotra quartam, Caietanus, & Soto vbi ſupra, & nos latè 2. p. Metaphyſicè controu. 1 p. ar. 3. Deinde nos nolumus attribuere ſacramētis aliud genus cauſalitatis, quā habet Serra ad ſcindendum, & calamus ad ſcribendum. Si autem hoc admittatur; & adhuc negetur ſacramenta habere actiuitatem phyſicā, quia illa nulli conuenit inſtrumento naturæ, aut artis; erit concordia in puncto Theologico, de quo diſputamus, & diuerſitas in ſola quæſtione Metaphyſicæ.

25 Si denique cum affirmat ſacramenta

ta causare dispositiuè, loquitur de dispositione in proprietate, & rigore planè, ideſt, planè falsum, quia dispositio ad iustificationem efficitur ab ipso, qui iustificatur, nō vero à ministro. Et è contra in sacramētis, qui ministrat, se habet actiuè, & sacramenti effectus recipitur in recipiente Sacramentū. Ideoque S. Thomas q.27.de Verit. art.4.ad 12.ait. *Quod anima agit disponendo ad gratiam virtute naturæ propriæ* (quamuis eleuatæ per habitus, & auxilia supernaturalia) *Sacramentum autem virtute diuina, vt eius instrumē tum: & ideò non est simile.* Non ergo sacramentum operatur dispositiuè. Præter quod paruuli, qui baptizantur, recipiunt gratiā, & caracterem: & tamen absque propria dispositione. Quod latè prosequitur Vazquez in fine cap.1. Sed reuera Scotus loquitur de dispositione extrinseca.

Ad hominem etiam arguit Suarez sect. 2. §. *Tertio ergo*: nā si id quod exigitur ex ordinatione Dei vt causetur gratia, habet rationem instrumenti, non est cur Scotus neget dari posse instrumentum creationis. Et alia huiusmodi obijcit Suarez. Solum ergo restat, quod cum dicuntur sacramenta causare dispositiuè, vel sit impropria locutio: vel accipiatur pro causalitate morali, de qua iam pergimus disputare.

26 Quartus dicendi modus in substantia non differt à primo, vel secundo; & ideò eisdem argumentis reijcitur. Vnde S. Thomas q.27.de Veritate artic.4.eum impugnans, ait. Hæc autem opinio nō videtur sufficienter dignitatem sacramentorum nouæ legis saluare. Si enim rectè consideretur exemplum ab eis propositum, & alia similia non inuenitur, quod id quod causā dicunt sine qua non, se habeat ad effectum nisi sicut signum. Denarius enim plumbeus nō est nisi signum acceptionis pecuniæ; & baculus potestatis, quæ confertur Abbati. Vnde si sic se habent sacramenta nouæ legis ad gratiam, sequitur quod sint solum signa gratiæ. Et ita nihil habebunt præ sacramentis veteris legis.

§. III.

Sacramenta nouæ legis non sunt propriè, & in rigore causæ morales gratiæ.

27 Dico secundo, loquendo de causa morali propriè, & in rigore, sacramenta nouæ legis non causant moraliter gratiā: id tamen cōcedi debet loquendo de causa morali in latiori, & minus stricta, & rigurosa acceptione. Ita M. Soto, & alij relati n. 17. nā priorem partem exprimit, §. *Hoc argumentum est*: posteriorem vero docet folio sequēti §. *& quarto ad idem*: nec vllum aliorum eā negare dicenda monstrabunt. Et æquialētibus verbis eam tradit Choquetius in fine capitis concludens. Porrò inesse sacramentis *dignitatem aliquam moralem*, ex eo prouenientem, quod propter Christi institutionē, sint certa signa gratiæ, & per diuinæ virtutis participationem, illam physicè efficiāt, negari non potest. *Causalitas* tamen *moralis* gratiæ, quæ longè diuersa est, omnino negari debet. Vel certè (vt reuera opinor) tota quæstio (prout ab alijs tractari) erit de nomine. Hæc ibi. Supponēs conclusio duas acceptiones causæ moralis, quæ si rectè explicentur, ab omnibus admittuntur. Pro quo supponendum ex D. Thoma lib.2. Sententiarum dist.24.q.3.art.2.quod *nullus motus ponitur in genere moris, nisi habita comparatione ad voluntatem, quæ principium est moralium, vt ex 6. Metaph. textu 5. patet: & ideò ibi incipit genus moris, vbi primo dominium voluntatis inuenitur.* Cum autem voluntas sit quędam animæ rationalis potentia habens pro obiecto bonum, & finem, causalitas moralis, vel potest attendi ex parte actuum, qui cadunt sub deliberatione rationis, & sub dominio voluntatis; vel potest attendi ex parte finis, & boni a quo mouetur volūtas. Vnde S. Thomas 1.p.q.48.artic.1.ad 2.docet, quod *moralia recipiunt speciem ex fine, qui est obiectum voluntatis, à quo moralia dependent.* Et in 2.Sentent.dist.34.q.1.art.2. ad 3. ait. *Omnia enim moralia ex fine speciem consequuntur.* De quo in 2.dist.42.q.2.art.3. & quia hoc à nullo negatur, & videtur per se manifestum, non oportet amplius formare.

28 Hinc planè deducitur, quod causalitas moralis propriè, & in rigore accepta, duobus tantum modis valet vsurpari, vel pro causalitate finis, & boni, quod voluntatem mouet, efficiendo quidem metaphoricè; sed in veritate realiter, & propriè causādo, vt ostendimus lib.2. physicorum q. 16. §.1. Vel pro causa mouente liberè per consilium, imperium, precem, aut alijs modis huiusmodi: & hoc modo mors Vriæ tribuitur Dauidi, qui cum præcepit occidi, vel vt constitueretur in loco, vbi erat occidendus. Vnde illi dicitur à Dei Propheta. *Vriā percussisti gladio, & interfecisti eum gladio filiorū Ammon.* 2.Reg.12.ver.9. Quia præcipiens verè moraliter dicitur rem facere, quam fieri mā dat. Et solum hoc secundo modo accipitur ab ipso M. Cano, vt vidimus nu.7. Licet ab alijs vtroque modo accipiatur: cum quibus

loque-

loquemur,ne diuerſa nominum acceptione contingat in re ipſa hallucinari.

Non tamen ob hoc debemus conſentire cum illis,qui præter regulam,& artem, omnino confundunt cauſalitatem moralem cum ſignificatione; & quia apud vulgares nonnullos,ſigna, vel cauſas peraccidēs, vel conditiones ſine quibus non,vident cauſas appellari,cum reuera nō ſint cauſæ, nec cauſent phiſicè,nec moraliter;ſed ſolum ſignificent, vel ſunt conditiones ad quorum præſentiam ab alijs cauſis effectus producitur ; ideò ſigna appellant cauſas morales.

Vt igitur tollatur æquiuocatio, & cū omnibus,quantum poſſumus,in vocabulis conueniamus,ne diſputatio de re ipſa confundatur: idcirco hoc genus ſignificandi cū quadam morali certitudine effectus fiendi ab alijs, vocamus cauſam moralem in lata quadam ſignificatione; cum in rei veritate, ſolum ſint cauſæ peraccidens,vel conditiones ſine quibus non,aut ſigna infallibilia. Et hoc modo ſyngrapha ſignificans obligationem certæ faciendæ ſolutionis,dicitur cauſa apud vulgares; cum in rigore, & in rei veritate ſolum ſit ſignum ſignificans contractum, & obligationem inde conſurgentem: & ſic appellamus cauſam moralem in latiori , & minus ſtricta ſignificatione.

29 Præterea diligenter ſunt conſideranda,& ſæpè ruminanda verba D.Thom. tertia parte quæſtione 62.artic.6.dicentis. *Virtus paſſionis Chriſti copulatur nobis per fidem,& ſacramenta: differenter tamen: nam continuatio, quæ eſt per fidem,fit per actum animæ: continuatio autem, quæ eſt per ſacramenta, fit per vſum exteriorum rerum.* Quod affirmat Sanctus Thomas vt verificet,quod paſsio Chriſti antequam realiter extitiſſet, potuit prodeſſe antiquis patribus, quibus applicabatur per fidem , & amorem : qui poteſt eſſe de fine nondum exiſtente phyſicè : & ita in genere cauſæ finalis proderat antiquis in quantum per ſacramēta proteſtabantur ſuam fidem, & charitatem,& gratiam,qua iuſtificabantur. Nam nihil prohibet id quod eſt poſterius tempore,antequam ſit, mouere ſecundum quod præcedit in actu animæ: ſicut finis,qui eſt poſterior tempore,mouet agentem,ſecundum quod eſt apprehenſus, & deſideratus ab ipſo. *Sed illud, quod nondum eſt in rerum natura,non mouet ſecundum vſum exteriorum rerum. Vnde cauſa efficiens non poteſt eſſe poſterior in eſſe ordine durationis, ſicut cauſa finalis.*

Ex quo infert , quod paſsio Chriſti non potuit applicari ex opere operato, & efficienter ſecundum vſum exteriorum rerum ſacramentis antiquis : quia hoc modo eſt cauſalitas cauſæ efficientis phiſicè , quæ agere non poteſt antequam exiſtat. Applicatur tamen ſacramentis nouæ legis : quia humanitas eſt Dei inſtrumentum coniunctum; & ſacramenta ſunt inſtrumenta ſeparata. Sed totus iſte diſcurſus claudicaret , ſi in ſacramentis eſſet cauſalitas moralis,quia hæc non requirit conditiones cauſæ efficientis phiſice. Ergo non ſolum hoc genus cauſalitatis in ſacramentis nouæ legis D.Tho. non agnouit ; ſed etiam poſitiue excluſit.

30 Ratio à priori primæ partis concluſionis ſic formatur. Cauſa moralis ſtrictè ſumpta,vel eſt illa,quæ mouet finaliter; vel illa,quæ agit liberè. Sed neutro modo ſacramenta cauſant gratiam. Ergo propriè, & in rigore loquendo de cauſa morali , non eſt affirmandum ſacramenta nouæ legis cauſare moraliter gratiam. Maior conſtat ex dictis num.27.& 28. Minorem quoad primā partem , exprofeſſo probat ipſe Magiſter Cano 4.part. Relectionis concluſione 6.dicens,ſacramenta nouæ legis non ſunt cauſa, vel ratio motiua ſalutis,& gratiæ. quo pacto dicimus, matrem diligere filium , quia genuit eum: me tibi benefacere,quia ſtudioſus,vel pulcher es.

Quem etiam in modum cauſalis illa eſt ; *quia vidiſti me Thoma , credidiſti*, Ioann.20. & illa rurſum ; *quia feciſti hanc rem*: benedicam tibi Geneſ.22. In primis enim pari ratione concederetur hominem eſſe cauſam animæ rationalis. Hæc enim noſtra caro eſt animata anima rationali; quia habebat tales diſpoſitiones ab homine generante productas. (Et tamen 2.Machabæorū 7.ver.22.dixit mater ſeptem Martyrum ad filios ſuos. *Neque enim ſpiritum, & animam dedi vobis: & vitam , & ſingulorum membra non ego ipſa compegi: ſed enim mundi creator, qui formauit hominis natiuitatem.*) Item fides in lege antiqua erat in hunc modum cauſa iuſtificationis; quia enim *credidit Abrahā Deo , reputatum eſt ei ad iuſtitiam.* Et quia ex fide parentum paruulus offerebatur Deo, iuſtificabatur. *Iuſtus* namque *ex fide viuit* , etiam nunc: & tamen fides non eſt cauſa gratiæ: & ſacramenta nouæ legis eſſe cauſas gratiæ definiuntur.

31 Præterea,cauſa motiua non eſt inſtrumentum, quo mediante effectus produ-

citur. Baptiſmus autem eſt inſtrumentum, quo Deus lauat animam: ad Epheſ.5. verſ. 26. *Vt illam ſanctificaret, mundans lauacro aquæ in verbo vitæ.* Et confirmatur: nam aqua lauans corpus non eſt cauſa motiua; ſed verè efficiens inſtrumentalis. At aqua baptiſmi cor abluit. ¶ Item ſacramentum Euchariſtiæ cibus eſt animæ: ergo non ſolum eſt cauſa motiua. eſſet enim ridiculum cibum corporalem eſſe cauſam motiuam augmenti, &c. Cum igitur ſacramenta non ſint gratiæ cauſa finalis, aut materialis, nos colligimus eſſe cauſas efficientes. Quo verò modo efficiãt, ideſt, quod quærimus. Id profecto hæc opinio non explicat. Hæc Cano.

32 Idẽ poſſumus probare primo, quia nec in Philoſophia, nec in Theologia cauſa inſtrumentalis coincidit cum cauſa motiua; quia cauſa inſtrumentalis eſt ſubdiuiſionis cauſæ efficientis membrum; at verò cauſa motiua eſt cauſa finalis: & ideo ſunt ſub generibus non ſubalternatim poſitis. Sed negari nequit ſacramenta nouæ legis eſſe cauſas inſtrumentales. id namque aſſerit S. Thom. art.1. & probat ex D. Auguſt. lib.19. contra Fauſtum cap.19. dicente: *Hæc omnia*, ſcilicet, ſacramentalia, *fiunt, & tranſeunt; virtus tamen*, ſcilicet Dei, *quæ per ea operatur, ſemper manet.* Hoc autem dicitur inſtrumẽtum, per quod aliquis operatur. Vnde & ad Titũ 3. dicitur: *Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis.* Et in Concilio Tridentino Sef.6.c. 7. numerando iuſtificationis cauſas dicitur. *Inſtrumentalis item Sacramentum Baptiſmus.* Et Concilio Moguntino capit.11. habetur. *Docent Paſtores ſeptem eſſe ſacramẽta diuinitus inſtituta, per quæ velut apta inſtrumenta, atque remedia, ſuæ gratiæ munera nobis impartitur Deus.* Cum ergo ſacramenta nouæ legis propriè ſint inſtrumenta conferendæ gratiæ, non niſi impropriè dicuntur cauſæ motiuæ.

33 Secundo, diſtincto modo concurrũt merita ad gloriam, & charitas ad remiſsionẽ peccatorum, ac concurrant ſacramenta ad collationem gratiæ: quia illa influunt ex ſua bonitate, & ſupernaturalitate: hæc verò ex eleuatione, & ex opere operato. Sed Deus dat gloriam vt coronam propter merita vt propter motiuum dandi: & etiam remittit peccata propter contritionem: iuxta illud Lucæ 7. ver.47. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Ergo cum diuerſo modo concurrant ſacramenta, non debet verificari, quod concurrunt vt motiuum.

Tertio, diuerſo modo cauſatur gratia cum fit à ſolo Deo, homine ſe diſponente per auxilia gratiæ, & ex opere operantis, ac cauſetur cum per ſacramenta gratia confertur, & datur ex opere operato: alioquin nil Deus contuliſſet noſtris ſacramentis, quod non eſſet collatũ antiquis. Nec verba haberẽt practicã efficiẽtiã; ſed ſolũ proferrentur deprecatiue, vt Deum mouerent, & ab eo impetrarent, quod cauſaret. Sed cum homo cooperatur ſuæ iuſtificationi, opera ſunt quodammodo motiuum iuſtificationis: eo ſenſu, quo Apoſtolus ad Romanos.2. verſ. 13. ait. *Sed factores legis iuſtificabuntur.* Ergo ſacramenta, nec mouent meritoriæ, nec diſpoſitiue, nec ſe habent motiue; ſed potius inſtrumentaliter. Confirmatur ex Paſquali gonum.30. quia ſacerdos exercet actum iudicialem per poteſtatem ſibi traditam remittendi peccata, vt habetur in Tridentino ſeſ. 14. capit.1. & can.3. Ergo eo modo abſoluit, quo abſoluit Iudex. Hic autem abſoluit, non quia moueat aliquem ad abſoluendum, ſed quia ab ipſo prouenit abſolutio. Inſtrumenta item agunt vt mota, & non vt mouentia cauſam principalem. Ergo ſacramenta cauſant vt mota à Deo, non autem vt ipſum mouentia.

34 Reſtat iam probanda ſecunda pars minoris, videlicet, quod ſacramenta non cauſent moraliter, eo modo quo cauſat cauſa libera, & in primis id probat M. Soto illo §. *Hoc argumentum*, dicens. Quod autem id faciãt ad modum cauſarum moralium, minime rei conſonat. Neque vero Diuus Thomas, aut vllus Sanctorum Patrum talem vnquam ſimilitudinem agnouit. Cauſa namque moralis non eſt inſtrumentum illius, qui mouetur ad principalem effectum; ſed alterius, qui mouet ipſum. Preces enim, aut præcium, aut conſilium, vel metus, quibus Petrus mouet Paulum ad aliquod beneficiũ cõferendum, aut ad aliquid operandum, non ſunt inſtrumenta Pauli, quibus beneficium conferat: quia nec ſunt eius effectus: ſed sũt inſtrumenta Petri. In ſacramentis verò contrarium accidit: non enim Deum mouent ad conferendam, cõcreandamque gratiam, quaſi prius natura mouentia, quam ipſe: ſed ſunt inſtrumenta eius inſtituta, motaque ab ipſo, quibus gratum facit hominem, concreando illam qualitatem, quæ eſt gratia. Sicut enim ignis per calorem operatur, & artifex per inſtrumẽta, ſic Deꝰ per ſacramenta, dando illis virtutem agendi, operatur gratiam. Ait quippè Diuus Thomas articulo quinto, gratiam à Deo deriuari in homines

mines per humanitatem Chriſti tanquam per inſtrumentum coniunctum, & per ſacramenta tanquam per inſtrumenta ſeparata. Hæc ibi.

35 Specialiter ad hoc intentum probãdum vrget ratio Sancti Thomæ: nam motio moralis eſt per actum animæ liberum: at vero cauſalitas ſacramẽtorum fit per vsũ exteriorum rerum: ergo cauſalitas ſacramẽtorum non eſt moralis, ſed phyſica. Quod ſic explicatur. In Chriſto Domino ſacramẽta inſtituente, & illis vtente, & conſideramus actionem, qua ſacramenta inſtituebat; vel inſtituto ſacramento vtebatur; & conſideramus ſacramentum ab ipſo inſtitutum: quod nos in eius memoriam facere præcepit. Vtrumque nobis profuit ad ſalutem: actiones quidem Chriſti vt meritoriæ, & impetratoriæ, & ſatisfactoriæ: quia vt ait D. To. art. 5. per ſuam paſsionem initiauit ritũ Chriſtianæ religionis, offerẽs ſe ipſum, oblationem, & hoſtiã Deo, vt dicitur ad Epheſ. 5. Sacramentum vero non profuit vt meritum, ſed vt effectus meriti, & vt medicina, quam ſuo merito ſalutiferam eſſe impetrauit. Ergo quamuis *præſuppoſitiuè* ad cauſalitatem ſacramentorum antecedat cauſalitas moralis, quia hæc fuit cauſa impetras, & obtinens inſtitutionem, & dans valorem ſacramento inſtituto; tamen *formaliter, & intrinſecè*, cauſalitas ſacramenti eſt per modum medicinæ externæ, cuius virtus cauſatiua non eſt moralis, ſed phyſica.

36 Rurſus hæc eſt differentia inter ſacramenta, & opera meritoria, quod in iſtis attẽditur bonitas ſubiecti, & ſupernaturalitas actionis conducentis in vitam æternam: at vero in ſacramentis materia, & forma non cauſant ratione bonitatis, vel ſupernaturalitatis intrinſecæ: ſed ſolum ratione ſignificationis, & ratione qualitatis, vel virtutis ſuperuenientis: aqua enim, & ablutio, & verba nullatenus ſunt proportionata vt cauſẽt nec phyſicè, nec moraliter gratiam: & ideo cauſant inſtrumẽtaliter per eleuationem ad aliquid extra propriam ſpheram. Et ideo quãuis opus miniſtrantis ex operante ſit peccatum mortale, ex opere operato ſacramẽtũ eſt ſalutiferum: ergo improprijſsimè cauſalitas ſacramentorum comparatur cauſæ impetratoriæ, aut meritoriæ, & proprijſsimè ſolum eſt cauſa inſtrumentalis.

37 Præterea Concilium Tridentinum ſeſ. 6. cap. 7. omnino conditinguit cauſam meritoriam noſtræ iuſtificationis, (quam dicit fuiſſe Dominum Ieſum, qui ſua paſsione iuſtificationẽ meruit, & pro nobis Deo Patri ſatisfecit ſua dilectione, & paſsione) & cauſa inſtrumentali, quam dicit eſſe baptiſmum: eademque ratione in ſuo genere reliqua ſacramenta: ergo non conſonat Concilio id quod aſſerit Vazquez, & qui eum ſequuntur, quod hæc cauſalitas conſiſtit in impetratione, vel in merito Chriſti Deum mouente. Nili confundant cauſam merentem, & impetrantẽ vt inſtitueretur, cum ipſo ſacramento, & inſtrumento inſtituto.

38 Neque exemplum M. Cano de crumena continente prætium redemptionis, aptum eſt ad intentum, quia vt notat Serra dub. 2. in 1. probatione primæ concluſ. folio 62. crumena nullam cauſalitatem, nec moralem, habet in redemptionem: & redemptionis prætium in crumena non continetur moraliter, nec virtualiter; ſed phyſicè, & actualiter eſt ibi vt in loco continente. Qualiter nec merita Chriſti, nec gratia continentur in ſacramentis. Vnde rectè S. Bonauentura in 4 diſt. 1. art. 1. q. 3. ait. *Non aliquo modo dicendum eſt, quod gratia cõmeatur in ipſis ſacramentis tanquam aqua in vaſe, vel medicinæ in pixide.* Ac perconſequens nec ſicut pecunia in crumena. De quo latiſsimè S. Tho. q. 27. de Veritate toto art. 7. & in 4. diſt. 2. art. 4. q. 4. & hac 3. p. q. 62. toto art. 3. ſed præcipuè ad 1. ait, *quod gratia non dicitur eſſe in ſacramento ſicut in ſubiecto; neque ſicut in vaſe, prout vas eſt locus quidam: ſed prout vas dicitur inſtrumentum alicuius operis faciendi: ſecũdum quod dicitur Ezech. 9. Vnuſquiſque vas interfectionis habet in manu ſua.*

39 Nec aptiora ſunt exempla recentiorum de ſyngrapha, aut de chirographo: ſi enim S. Tho. art. 1. & q. 27. de Verit. art. 4. & 4. diſt. 1. q. 1. artic. 4. q. 1. & art. 5. q. 1. & Quodlib. 12. art. 14. reijcit exemplum de denario plumbeo, quod afferens ex Regis ordinatione accipit centum libras: & exemplum de inueſtitura Canonici per librum; ea motus ratione: Quia *ſi quis rectè conſideret, iſte modus non tranſcendit rationem ſigni. Nam denarius plumbeus non eſt niſi quoddam ſignum regiæ ordinationis de hoc quod pecunia recipiatur abiſto. Similiter liber eſt quoddam ſignum, quo deſignatur traditio canonicatus. Secundum hoc igitur ſacramenta nouæ legis nihil plus eſſent, quã ſigna gratiæ. Cum tamen ex multis Sanctorum authoritatibus habeatur, quod ſacramẽta nouæ legis non ſolum ſignificãt, ſed cauſant gratiam.*

Sed ratio hæc æquè procedit de ſyngrapha, & de chirographo: ſiquidem in rei veritate ſolum ſunt ſigna contractus celebrati, & obligationis inde conſurgentis: ideoque apud Theologos, & Philoſophos morales

non ſunt verè cauſæ Morales.

40 Quod ſi apud vulgares cauſæ dicantur, quia chirographum apud Latinos, dicitur inſtrumentum, id ſolum debent Theologi admittere in latiori, & minus ſtricta acceptione cauſæ moralis. Quod ſufficiet ad verificandam ſecundam partem concluſionis ſolam: cum qua compatitur veritas primæ partis, quod non ſunt ſacramenta cauſæ morales gratiæ propriè, & in rigore loquendo. Vnde ipſe Vazquez cap.5.n.89.docet, *Chirographum appellari inſtrumentum communi quadam ratione, eo quod creditor inſtructus illo ſit aduerſus vim, aut fraudem debitoris; vel quia illo vtitur ad recuperandum debitum: nam & plura alia inſtrumenta dicuntur, quæ verè inſtrumenta non ſunt, eo ſenſu, quo nunc de ipſis diſputamus.* Et num.91.adijcit. *Præterea chirographum, aut plumbeus denarius ſolum ſunt ſigna pecuniæ debitæ.* Et genus inſtrumenti, ſi quod habent, ſolum illis conuenit *ratione ſigni*, eo quod dum in memoriam referunt debitum, illud quodammodo exigere, atque obtinere videantur. Neque vero ipſa mouent per ſe debitorem, vt ſolbat, ſed excitant memoriam eius, quod mouere ipſum debet, neque promiſſi, & debiti, &c. Quamuis ergo verum ſit, quod ſacramenta ſe habeãt vt ſyngrapha, vel vt chirographũ, non ſequitur quod ſint cauſæ morales inſtrumentales propriè, & in rigore; ſed ſolum minus proprie, & in latiori ſignificatione.

41 Sed obijcit Cabrera diſp.3.§.9.n.55. ad probandum ſacramenta eſſe inſtrumẽta moralia Chriſti, tanquam cauſæ principalis moralis. Primo, ſacramenta ſunt actiones quædam Chriſti; haud ſecus ac exibitio eleemoſynæ facta à ſeruo propter imperium domini in genere moris eſt actus ipſius domini: ſed omnis actio Chriſti eſt infiniti valoris, & præcij: ergo ſacramenta nouæ legis, cum ſint infiniti valoris, & præcij, erunt ſaltem cauſa gratiæ per modum præcij. ¶ Secundo, Chriſtus in quantum redemptor fuit moralis cauſa principalis ſalutis noſtræ: etenim operatus eſt noſtram ſalutem per modum meriti, & ſatisfactionis. Qui modus operandi competit Chriſto, vt homini tanquam cauſæ principali: ſed ſacrrmenta ſunt inſtrumenta Chriſti, quatenus fuit redemptor noſter: ergo ſunt inſtrumenta Chriſti moralia. Conſequentia patet, quia cauſa moralis principalis vtitur moralibus inſtrumẽtis.

Tertio, Chriſtus in quantum homo habuit poteſtatem excellentiæ ad inſtituenda ſacramenta. Sed in quantum homo nequit inſtituere ſacramenta vt eſſent inſtrumenta phyſica gratiæ; quia hoc ſolum pertinebat ad Chriſtum prout eſt cauſa principalis ipſius gratiæ: quæ cauſa ſolus Deus eſt. Ergo Chriſtus inſtituit ſacramenta in ratione morali inſtrumentorum.

42 Quarto arguit à nu.57.vſque ad 60. ad probandum, quod ſacramenta ſunt inſtrumenta moralia Dei iuſtificantis nos. Quia Deus, vt Deus, non ſolum operatur noſtram iuſtitiam, vt cauſa phiſica principalis: ſed etiam per modum cauſæ moralis; nos enim iuſtificat libere: & præcipit, & exhortat: & eius voluntate prouenit inſtitutio ſacramentorum, & eorum vſus, & applicatio: ergo ſacramenta ſunt inſtrumeuta moralia ipſius Dei. Poſſunt autem creaturæ eſſe cauſæ phiſicæ, & morales eorum, quæ à ſolo Deo principaliter fiunt. Sicut docet S.Auguſt.lib.22. de Ciuitate Dei cap.8. Sãctos impetrando, & efficiendo facere miracula. Et D.Gregorius lib.2.Dialogorum cap.30. expreſſe affirmat Sanctos, *& impetratione* (quod pertinet ad genus cauſæ moralis) *& poteſtate* (quod pertinet ad genus cauſæ phyſicæ) miracula aliquando facere: vt explicat D.Tho. de Potentia quæſt.6.artic.4.

43 Ad primum (ac ſubinde virtualiter ad reliqua) reſponderat Soto §.*& quarto ad idem*, ita ſcribens. Fateor equidem quatenus meritorie Chriſtus per paſsionẽ nobis fuit gratiæ cauſa, ſimilitudinem habuiſſe noſtrorum moralium meritorum: attamen ſacramenta fluxerunt inde etiam quatenus fuit cauſa efficiens. Item miniſtros ſacramentorum nihil moralis ſimilitudinis habere fateor cum miniſtris principum, quibus facultatem conferunt negotium aliquod tranſigendi. Sed tamen vt q.ſeq.de caractere videbimus, virtute characteris ſacerdotalis aliquid altius habent. Hæc ibi. Iuxta hoc ergo dici poſſet, hęc argumenta probare ſecundã partem concluſionis, & non opponi primę. Aliæ ſolutiones videri poſſunt in Choquetio illo cap.3.

44 Sed explicantius, conſequenter ad dicta reſpondemus fatendo libenter Deum eſſe cauſam principalem phyſicam, & moralem per authoritatem operantis noſtram ſalutem per ſacramenta: & Chriſtum vt hominem habuiſſe poteſtatem principalem excellentiæ, & ideò non ſolum vt inſtrumẽtum coniunctum phyſicum, ſed vt agens principale meritorium in eis applicat fructum ſuæ paſsionis.

Quod plane docet Sanctus Thomas 3.p. quæſt.64.artic.3. & lib.4.contragentes cap. 74. & in 4 diſt.5.q.a.2.2. Ac proinde ſacramen-

mentorum miniſtri ſunt inſtrumenta phyſica, & moralia ſeparata: iuxta illud Apoſtoli 1.ad Corint.4. *Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores miſteriorum Dei*: ideoquè actiones miniſtrorum ſunt moraliter actiones Dei, & Chriſti. Quo ſenſu Concilium Tridentinum Seſſ.22.cap.2.agens de ſacrificio Miſſæ, inquit. *Vna enim, eademque eſt hoſtia, idem nunc offerens ſacerdotum miniſterio, qui ſeipſum tunc in cruce obtulit, ſola offerēdi ratione diuerſa.* De quo Sanctus Thomas quæſt.64.& 82.Sicut ergo oblatio Chriſti in Cruce fuit cauſa meritoria noſtræ ſalutis, vt docuerat idem Concilium Seſſ 6. capit. 7. Ita ſacrificium Miſſę moraliter eſt eius applicatio facta à Chriſto *ſacerdotum miniſterio*. Vnde benè aduertit Henriquez num.3. in comm.lit.I.quod Concilium Tridentinum Seſſ.7.aliter loquitur de ſacramentis, ac loquatur de ſacrificio, de quo ſeſſ.22. capit.2. dicit impetrare contritionem, & quod offertur licite pro impio. Baptiſmus autē (ac per conſequens alia ſacramenta) ſolum vocatur cauſa inſtrumentalis. Nec Baptiſmus habet in ſe meritum vt dicatur cauſa moralis. Sacerdos autem ſacrificans, & ſacramentorum miniſtri cauſæ morales ſunt, & dicuntur.

Ex quo ſolum infertur, quod remote, & antecedenter ipſa ſacramenta, & in ſua cauſa dicantur cauſare moraliter, quia cauſæ ſacramentorum cauſant moraliter: non vero habetur, quod ſacramenta ipſa in ſe ſint cauſæ morales: conſtat enim, quod cauſa moralis poteſt vti, & applicare cauſam phyſicam ad operandum.

45 Id quod exponere poſſumus retorquendo exemplum quo in hoc ipſo puncto vtitur Lugo diſput.4 ſect.5.num.96. dicēs. Poſſunt ſacramenta dici inſtrumenta Chriſti, à quo accipiunt authoritatem, & vim mouendi, & cuius actiones exercentur. Poſſunt etiam dici inſtrumenta reſpectu Dei: nam Deus ipſe eſt primus mouens, qui mouit humanitatem Chriſti ad hoc, vt his miniſtris, & his actionibus communicaret ſuā auctoritatem. Quare ſicut in genere phyſico globus plumbeus proiectus à ſclopo, dicitur operari non ſolum vt inſtrumentum ignis, à quo accepit illum impetum; ſed etiam vt inſtrumentum militis, qui primus applicuit ignem, vt communicaret globo illam virtutem. Sic etiam ſacramentum operatur, non ſolum vt inſtrumentum Chriſti, à quo accepit illam vim, & auctoritatem: ſed multo magis vt inſtrumentum Dei, qui applicuit, & mouit Chriſtum, vt communicaret ſacramento illam vim, & auctoritatem, quam habet. Hæc ibi. Sicut ergo dux exercitus, & miles ſunt cauſæ phyſicæ, & morales per imperium morale, & applicationem phyſicam proijcientes globum plumbeum; & tamen globus proiectus à ſclopo, & ſclopus ſunt cauſæ ſolum inſtrumentales phyſicæ, quia licet moraliter applicatæ, non ſunt capaces niſi influxus phyſici. Ita & ſacramenta: de quibus ait Diuus Thomas relatus num.29. quod *continuatio, quæ eſt per ſacramenta, fit per vſum exteriorum rerum*. Et quæſt.27 de Veritate artic.4. in fine cor. ait. *Et ſic humanitas Chriſti eſt inſtrumentalis cauſa iuſtificationis: quæ quidem cauſa nobis applicatur ſpiritualiter per fidem, & corporaliter per ſacramenta.*

Vnde quamuis in Chriſti actionibus ſit infinitus valor, in ſacramentis eſt virtus inſtrumentalis finita. Quamuis in Euchariſtia contineatur realiter ipſe Chriſtus: ſed motio ab ipſo deriuata actu cauſans finita eſt, vt ſuo loco dicetur.

46 Vnde in forma ad primum argumētum negatur maior, quia ſacramenta non ſunt formaliter Chriſti actiones; ſed ſunt terminus, vel effectus, vel præmium actionum Chriſti. ¶ Ad ſecundum, concedo maiorem, & minorem, & nego conſequentiam. Ad probationem nego quod cauſa moralis ſemper vtatur moralibus inſtrumētis: imò ſæpiſsime vtitur inſtrumentis phyſicis: ſicut homo agens moraliter vtitur enſe, ferra, calamo, & igne, & alijs huiuſmodi, quæ phyſicè agunt. Quamuis ergo Chriſtus vtatur miniſtris vt agentibus moraliter; tamen etiam vtitur externa aqua, & externis ſacramentis vt inſtrumentis phyſicis, habentibus phyſicam virtutem à Deo communicatam vt à cauſa principali, & ab humanitate Chriſti vt ab inſtrumento coniuncto Diuinitatis.

47 Ad tertium negatur minor, quia vt dicit Sanctus Thomas hac quæſt.62.artic. 5. *per inſtrumentum coniunctum mouetur inſtrumentum ſeparatum*. Vnde cum humanitas ſit diuinitatis inſtrumentum coniunctum, vt ioi ſubdit: & humanitas Chriſti ſit cauſa inſtrumentalis phyſica noſtræ gratiæ, vt docet Sanctus Thomas 3. part. quæſt.8. artic. 1. ad 1. & quæſt.48. artic.6. Ideò vim habet ad cauſandam phyſicè gratiam medijs inſtrumentis ſeparatis: vt exponetur quæſt. 64. vbi eſt proprius locus de hoc puncto diſputandi.

48 Ad quartum fatemur Deum, & Chriſtum in ſacramentis operari non ſolum phyſicè, ſed etiam moraliter. Negamus ta-

men ſacramenta ipſa agere, ſeu cauſare moraliter, quia virtus eorum non eſt ex actibus animæ, & ex opere operantis, ſed ex opere operato, & ſecũdũ vſum exteriorũ rerũ. Vnde non mouent Deum, vt orationes deprecatorię impetrantes vt agat; ſed mouentur à Deo principaliter agente: ac perconſequẽs quamuis ipſe agat phyſicè, & moraliter; ſacramenta, ſtrictè loquendo, ſolum agũt phyſicè: quamuis in ipſis interueniat cauſalitas moralis latè ſumpta pro ſignificatione infallibili : & antecedat vt eorum cauſa moralis propriè ſumpta, quæ non eſt ſacramentum; ſed cauſa vt ſit ſacramentum.

49 Sed inſtabis: nam oratio mouet moraliter, & vt ſic cauſat. Sed forma Extremæ vnctionis eſt *oratio fidei*, vt dicitur Iacobi 5. ergo mouet, & cauſat moraliter. Item, actus pœnitentiæ, & contritionis mouet moraliter vt peccata dimittantur: ſed actus pœnitentiæ ſunt partes ſacramenti Pœnitentiæ, vt docet Concilium Tridentinum ſeſſione 4. c.3. & remiſsio culpæ eſt effectus pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus, vt docet S. Thomas 3.p.q.66.art.6. Ergo ſacramenta cauſant moraliter. Simileque argumentum poſſet fieri de matrimonio: nã cõſenſus vnius per verba expreſſus eſt cauſa moralis, vt alter conſentiat; & amborum cõſenſus cauſant moralem obligationem.

Arguit præterea Thomas Hurtado. Primo, quia de fide eſt ſacramenta cauſare gratiã ex opere operato. Et nõ eſt de fide, quod ſint inſtrumẽta phyſica, cum multi id negẽt: ergo ſunt inſtrumenta moralia. ¶ Secundo, quia ſacrificium Miſſæ eſt propitiatorium, & impetratorium, quatenus eſt repræſentatiuum ſacrificij cruenti, vt diffinit Trid. ſeſ. 22. c.2. & can.3. Impetratio autẽ, & propitiatio ad genus cauſæ moralis attinẽt, vt omnibus eſt certum. Ergo etiam ſacramentum cauſat moraliter. Tertio, quia Concilium Trident. ſeſ.14. cap.5. docet, quod in ſacramento Pœnitentiæ ſacerdotes ſunt Chriſti vicarij, & iudices pœnitentium: ſed vicarius eſt inſtrumentum morale proprietarij: & iudex eſt cauſa moralis vitæ, & mortis iudicati. Ergo certum eſt ſacramentum Pœnitentiæ eſſe inſtrumentum morale remiſſionis peccatorum.

Denique, quia non repugnat, quod ſacramenta ſint inſtrumenta moralia ſimul, & phyſica: & hoc pertinet ad ipſorum excellentiam: ergo de facto ſunt talia.

50 Reſpondetur, quod oratio, & pœnitentia in quantum ſunt actus virtutis, & conſenſus humanus in quantum pars contractus, ſine dubio mouent moraliter: ſed vt ſic non efficiunt ſacramentaliter; ſed ſe tenent præſuppoſitiue ex parte materiæ, quæ eleuatur, & accipit virtutem phyſicam inſtrumẽtalem ad cauſandum. Vnde illa oratio prolata à non ſacerdote, vel ab eo extra ſacramentum, non habet vim cauſandi ex opere operato. Similiter attritio ſine ſacramento non remittit culpam: & adhuc cum eſt pars ſacramenti efficientia principaliter attribuitur ſacramento, vt docet S. Tho. illo art.6. Pariterque humanus contractus ſine eleuatione phyſica non cauſaret inſtrumentaliter gratiam. Vnde patet, quod motio moralis ſe habet præſuppoſitiuè ad cauſalitatem ſacramentorum nouæ legis: de qua modò inquirimus.

Idcirco aptiſsimè Sanctus Thomas tertia parte quæſtione 84. articulo tertio, & quarto ait, quod *Apoſtolis non eſt data poteſtas, vt ipſi ſanarent infirmos; ſed vt ad eorum orationem infirmi ſanarentur. Eſt autem eis collata poteſtas operandi inſtrumentaliter, ſiue miniſterialiter in ſacramentis. Et ideò magis poſſunt in formis ſacramentalibus exprimere actum ſuum, quam in ſanationibus infirmitatum. In quibus tamen non ſemper modo deprecatiuo vtebantur; ſed quandoque modo indicatiuo, & imperatiuo: ſicut Actorum 3. legitur, quod Petrus dixit claudo: Quod habeo, hoc tibi do: in nomine Ieſu Chriſti Nazareni ſurge, & ambula.* Igitur quamuis oratio impetret, & operetur moraliter: nõ ſequitur, quod cauſalitas ſacramentorum ſit ſolum moralis, vel phiſica, & moralis: ſed eſſentialiter eſt ſolum inſtrumentalis phyſica. Et ſic patet ſolutio ad authoritates, quę obijciebantur num.42.

51 Per quæ ſoluuntur argumenta Thomæ Hurtado. Primum ſic inſtatur pro nobis. De fide eſt ſacramenta cauſare gratiam ex opere operato. Sed non eſt de fide cauſare moraliter: quia ante Mag. Cano erat id inauditum, & modò à multis negatur. Ergo ſacramenta cauſant inſtrumentaliter phyſicè. Veritas tamen eſt, quod eſt de fide, quod cauſant vno, vel altero modo: modum autem fides non determinat: nec nos aſſerimus vt de fide cauſalitatem phyſicam; ſicut nec ipſi, ſi rectè ſapiant, dicent eſſe de fide cauſalitatem moralem.

Ad ſecundum iam conceſsimus num. 44. ſacrificium, vt ſacrificium, cauſare moraliter, quia vt ſic Deum placat, & mouet: ſed vt ſacramentum formaliter ſolum cauſat phyſicè, quia vt ſic nutrit vt inſtrumentum Verbi, quod mediis ſpeciebus phyſicè gratiam cauſat.

Ad

Ad tertium concedimus ſacerdotes, & Epiſcopos abſoluentes moraliter agere vt Chriſti miniſtros: & pariter iudicare, ſi ſit iudicium fori externi, erit actio moralis. Cæterum quia diffinit Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 6. in fine, & can. 9. quod abſolutio ſacramentalis *non eſt nudum miniſterium pronunciandi, & declarandi remiſſa eſſe peccata confitenti*: Sed reuera eſt *adinſtar actus iudicialis, quo ab ipſo velut à iudice ſententia pronunciatur*: quæ cũ effectu gratiam efficit ideò eſt ſententia effectiua phyſicè, & non cauſatiua moraliter: quod habet ſententia eiuſdem Epiſcopi, quãdo eſt in foro externo litigantium: quia tũc legat, & ſoluit pure moraliter. Et maior excellentia eſt ſoluere phyſicè. Et ſic patet ad quartam.

52 Sed inſtat Bernal diſp. 9. ſec. 2. num. 9. nam quod ſacramenta cauſent moraliter, exigit eorum dignitas: quia cauſalitas moralis multo præſtantior eſt, quam phiſica: nam illa in ſolam cauſam rationalem, & ſanctam cadere poteſt; hæc vero in rem irrationalẽ, & in animam, & malam: Imò in ipſam peccati entitatem. Ergo dato phyſico ſacramẽtorum influxu in gratiã, negari nequit moralis.

Secundo, quia ſacramenta nouæ legis eſſentialiter includunt ſacramentalem formam, quæ eſt ipſorum inſtitutio: ac proinde actus voluntatis Chriſti infinite Deo placẽtes, meritorios, ſatisfactorios infinite: & applicatos ſacramento inſtitutione, & promiſione infallibili. ¶ Et tertio, quia ſi ſacramenta gratiam producerẽt phyſicè, prius illam producerent moraliter: quia merita Chriſti in ſacramentis Deum mouẽt ad gratiam dandam: eamque vere impetrant, & inerentur.

53 De priori argumento latiſſimè egerat Cabrera quæſt. 62. artic. 1. tota diſputatione quarta, probãs, quod cauſare gratiam phyſicè, eſt longe præſtantior modus; quam eam cauſare meritorie, etiam ſi cauſet ex rigore iuſtitiæ. Quia primus modus cauſandi eſt formaliter in Deo; & ſecũdus ſolum eminenter. Et quia cauſa phyſica magis per ſe cauſat: moralis vero, vt cum effectu cauſet, indiget cauſa phyſica. Argumentum contrarium retorquet num. 7. Nam vnio hypoſtatica Verbi diuini communicari poteſt omnibus creaturis, vt oſtendimus 3. par. quæſt. 4. artic. 1. Vnio autem per gratiam creatam, & per beatitudinem poteſt tantum communicari digniſſimis creaturis, Angelis, ſcilicet, & hominibus. Et tamen vnio hypoſtatica eſt excellentior ſimpliciter loquẽdo vnione per gratiam creatam, & per viſionem beatificam. Ergo non benè valet: cauſalitas moralis ſoli creaturæ rationali communicari valet: ergo eſt præſtantior. Subdit vero nu. 8. communicari poſſe cunctis creaturis modum cauſandi gratiam moraliter, & inſtrumentaliter: quia poſſunt creaturæ aſſumi à cauſa morali, vt inſtrumenta moralia; & phyſica.

54 Sed iuxta dicta facilè reſpondetur, quod inſtrumenta cauſæ moralis poſſunt eſſe phyſica: aqua autem, & panis, & alia huiuſmodi non ſunt capacia moralitatis, quia intrinſece hoc eſt ſolius voluntatis. Adhuc autem actus noſtri, qui capaces ſunt moralitatis, non habent vim cauſandi ex opere operato formaliter ex ſua moralitate; ſed ratione motionis, vel qualitatis phiſicæ à Deo eis collatæ.

Præterquamquod iam diximus num. 27. quod moralis dignitas ſacramentis nouæ legis tribuitur: ſed negatur eis moralis cauſalitas, quia res corporea non eſt incapax dignitatis moralis propter ſignificationem, & aſsiſtentiam Dei: eſt autem incapax moralis cauſalitatis ſtrictè ſumptæ.

55 Ad ſecundum iam abſtulimus æquiuocationem q. 60. oſtendentes, quod inſtituentis actus non eſt ipſa ſignificatio: ſed eſt cauſa extrinſeca efficiẽs ſignificationem, in qua fundatur virtus cauſatiua, quæ à Deo confertur in vſu ſacramenti. ¶ Id quod in tertio argumẽto ſine probatione aſſumitur, iam multis eſt improbatum à num. 30. vſque 34.

§. IIII.

Sacramenta nouæ legis inſtrumentaliter phyſicè cauſare gratiam, ex Patribus probatur.

56 Dico tertio, vt verificentur in rigore Patrum loquutiones, oportet aſſerere, nouæ legis ſacramenta cauſare gratiam inſtrumentaliter phyſicè. Hoc fuit potiſſimum fundamentum Diui Thomæ quoties de hac quæſtione mentionem fecit. Vnde in hoc articulo primo ait. *Cum tamen ex multis Sanctorum auctoritatibus habeatur, quod ſacramenta nouæ legis, non ſolum ſignificant, ſed cauſant gratiam.* Et quæſtione 78. articulo 4. relata oppoſita ſententia, ait, *quod & dictis Sanctorum repugnat; & derogat dignitati ſacramentorum nouæ legis.* Authoritates eruditè retulerũt Capreolus in 4. diſt. 1. q. 1. ad 9.

& ad 10. contra tertiam fol. 24. Soto q. 3. ar. 1. §. *Accedit*. Suarez diſp. 9. ſec. 2. & diſp. 7. ſec. 1. & poſt eos alij. Solum referemus, quæ clarius videntur intento fauere.

57 In primis ſunt verba S. Auguſtini, ex tract. 80. in Ioan. quæ retulit S. Thom. art. 1. & 4. *Quæ eſt tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat?* Quod & aſſerit in tract. 5. in Ioan. & epiſt. 23. & lib. 19. contra Fauſtū cap. 19. & lib. 4. de Baptiſmo cap. 22. ait. *Nemo debet contemnere ſacramentum, quod miniſtrorum opere corporaliter exhibetur: nā per hoc Deus hominis conſecrationem ſpiritualiter operatur.* Subſumit autem S. Tho. in art. 1. hoc autem propriè dicitur inſtrumētum, per quod aliquis operatur: vnde & ad Titum 3. dicitur: *Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis.* Et art. 4. ad 3. affert S. Tho. verba S. Auguſt. in ſerm. de Epiph. dicentis. *Nec mirum, quod aquam, hoc eſt, ſubſtantiam corporalem, ad purificandam animā dicimus peruenire: peruenit planè, & penetrat cōſcientiæ vniuerſa latibula: quā uis enim ipſa ſit ſubtilis, & tenuis, benedictione tamē Chriſti facta ſubtilior, occultas vitæ cauſas ad ſecreta mentis ſubtiliore rore pertranſit.*

58 Deinde S. Syluester Papa, vt refert Nizephorus lib. 7. hiſt. cap. 33. cum Imperatorem Conſtantinum baptizauit, ſic eum fuit alloquutus. *Hæc aqua, Imperator, diuina virtute per inuocationem viuificæ Trinitatis concepta, ſicut exterius corpus hominis abluit, ita etiam interius animam mundat, & ſplendidiorem radijs ſolaribus efficit.*

S. Gregorius Niſſenus in libro de Baptiſmo comparat virtutem aquæ baptiſmi virtuti ſeminis, quæ abſque dubio eſt virtus phyſica: verba eius ſunt. *Si quis mihi dubitando, & ambigendo negotium exhibeat, interrogās, qua ratione aqua regeneret? Dicā optimo iure ad eum: Oſtende mihi modum natiuitatis, quæ fit ſecundum carnem. Dices fortaſſis, ſemen cauſa effectrix hominis eſt. Audi igitur contra à nobis, quod aqua, quæ benedicitur, purgat, & illuminat hominem.* Sicut ergo ſemen concurrit effectiuè inſtrumentaliter phyſicè ad hominis generationem, ita & aqua baptiſmi.

S. Chriſoſt. hom. 25. in Ioann. ait. *Quod enim eſt matrix embrioni, hoc & fideli aqua.* Et infra. *Animas rationales, & ſpirituales aqua producit.* Et hom. 31. *futurum erat Baptiſma plenum maximæ poteſtatis, & gratiæ, purgaturum peccata, pro mortuo viuū effecturum.* Quibus plane denotat cauſam phyſicā. ¶ S. Cyrillus Alexandrinus lib. 2. in Ioan. cap. 42. ait. *Quemadmodum viribus ignis intenſius aqua calefacta, non aliter vrit, quam ipſe ignis: ſic Spiritus ſancti operatione aqua, qua baptizati corpus aſpergitur, reformatur ad diuinam virtutem, & potentiam.* Ergo ſicut aqua calefacta eſt inſtrumentum ignis ad calefaciendum, & vere efficienter id præſtat: ita aqua Baptiſmi vt mota à Spiritu Sancto cuius eſt inſtrumentum, eſt cauſa gratiæ.

59 Similia docet S. Cyprianus ſerm. de vnctione Criſmatis dicens. *In ſacramentis diuina virtus operatur; adeſt veritas ſigno, & Spiritus Sacramento, vt & ipſis rerum efficientijs, gratiæ dignitas pateat.* Et lib. 2. epiſt. 2. & in ſermone de Cœna Domini, loquendo de Euchariſtia ait. *Panis eſt eſca propter nutrimenti congruentiam, ſangis propter viuificationis efficientiam.* ¶ S. Ambroſius lib. 1. de ſacramentis cap. 1. dicit. *Tibi reſeruatum eſt, vt aqua te generet ad gratiam, ſicut illa generauit vitam:* ſicut ergo aqua concurrit phyſicè ad dandam vitam animalibus, quæ in ea, & ex ea generantur; ita & in baptiſmo. ¶ Loquendo de verbis conſecrationis, lib. 4. cap. 4. ait. *Si tantā vis eſt in ſermonibus Domini Ieſu, vt inciperent eſſe, quæ non erant, quanto magis operatorius eſt, vt ſint, quæ erant, & in aliud cōmutentur.* Arguit à paritate de potentia Dei phyſica creādi ex nihilo, ad potentiam tranſubſtantiandi vnam ſubſtantiam in aliam: cum hoc diſcrimine, quod creatio fuit ſine medio inſtrumento, at vero conſecratio perficitur verbis Domini Ieſu: ergo humanitas aſſūpta eſt inſtrumentum phyſicum ad efficiendam tranſubſtantiationem: & pariter ſacramenta ſunt inſtrumēta phyſica ſeparata. Ad idem ſunt verba S. Dyoniſij in fine Eccleſ. hierar. quę ad intentum ponderat S. Thom. in 4. diſt. 7. q. 1. ar. 3. q. 1. ad 2.

60 Sed opponit Cano in Relect. de Sacramētis quarta parte initio S. Hieronymū in c. 4. Iſaiæ (non c. 40. vt mendosè legitur apud Suarez, ex quo tranſtulit Bernal diſp. 10. n. 18. Cum tamen num. 2. arguat omiſionem Authorum ſuæ ſentētiæ, a quibus ait, *ſe vehemēter diſſentire, quod eam authoritate Patrum non aſtruant*: & quod *præſtantiorum teſtimoniorum fuerunt obliti.* Sed reuera ſolū obijcit, quæ attulerat Cano, & quæ ſibi oppoſuerat Suarez, & nobis obijcit Lugo diſp. 4. nu. 56. qui eſt nouiſsimus Author à Bernal relatus. Vnde nec agnoſco in alijs omiſsionem, nec obliuionē, quam exprobrat: nec video diligentiam eius, de qua gloriatur) adducēs illud Matthæi 3. *Ego baptizo vos aqua, &c. Ex quo*, inquit, *diſcimus, quod homo tantum aquam tribuat: Deus autem Spiritum Sanctum, quo & ſordes abluūtur, & ſanguinis peccata purgantur.* Et ſuper cap. 16. Matthæi comparās ſacerdotes nouæ legis ſacerdotibus veteris,

ſub-

ſubijcit. *Quomodo ibi ſacerdos mundum, vel immundum facit: ſic & hic alligat, vel ſoluit Epiſcopus, aut Presbyter.* At ſacerdos vetus non erat cauſa leproſum efficienter emundãs: ergo neque ſacerdos legis nouæ.

61 Item S. Auguſtinus lib. 15. de Trin. cap. 26. ait: *Nullus diſcipulorum Chriſti dat Spiritum Sanctum; orabant quippe vt veniret in eos, quibus manus imponebant.* Et lib. 83. qq. in q. 62. aſſerit quædam Deum facere per ſe ipſum, *vt illuminare animas.* ¶ S. Ambroſ. lib. 10. Epiſt. 84. ad Demetriadẽ: *Aliud eſt, quod inuiſibiliter agitur, aliud quod viſibiliter celebratur. Nec idem eſt in ſacramento forma, quod virtus: Nam forma cum humani miniſterij adhibetur obſequio: virtus autem per diuini operis præſtatur effectum. Ad cuius vtique potentiam referendum eſt, quod dum homo exterior abluitur, mutatur interior.* Eãdem ſententiam apertioribus etiam verbis expreſsit S. Cyprianus, vel qui eſt author ſermonis de baptiſmo Chriſti, & manifeſtatione Trinitatis.

S. Baſilius lib. de Spiritu Sancto cap. 5. ait: *Qui nobis vitam diſpenſat Dominus, Baptiſmatis pactum nobis ſtatuit: mortis quidem imaginem complente aqua; ſpiritu vero vitæ arrhã præbente.* Et infra. *Aqua mortis exhibet imaginem; ſpiritus vero vim viuificãdi immittit.* Quorum verborum ſenſus eſt, quod aquę competat vis repræſentandi mortem peccati: iuxta illud ad Rom. 6. ver. 4. *Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem.* Diuino autem ſpiritui conueniat actio immittendi vim gratiæ. Quod & docent S. Damaſcenus lib. 4. fidei cap. 10. ante medium. Et S. Chriſoſt. hom. 15. in Math. ſub medium.

62 Reſpondetur has omnes, & ſimiles authoritates exponendas ſicut quaſdam earum expoſuit S. Thomas, qui ſibi eas obiecit: & q. 27. de Verit. art. 4. ad 9. ait, quod illuminare animam Deo competit nulla creatura mediante, quę ad illuminationem animæ agat ſicut principale, & per ſe agẽs. Poteſt tamen eſſe aliquod medium agẽs inſtrumentaliter, & diſpoſitiue. Quibus exponit verba S. Auguſt. ex lib. 83. qq. in q. 62. poſt medium. Deinde ſol. ad 19. exponit verba eiuſdem ex lib. 15. de Trin. 26. ait namque ad 19. dicendum, quod Spiritus Sanctus nõ datur niſi ab eo, qui cauſat gratiã ſicut principale agens; quod ſolius Dei eſt: & ideo ſolus Deus Spiritum Sanctum dat.

63 Similem expoſitionem adhibet S. Thomas verbis S. Damaſceni ex lib. 4. cap. 14. vt videri poteſt hac 3. p. q. 78. ar. 4. ad 1. vt iam retulimus hic dub. 1. & in 4. diſtinctione 8. quæſt. 2. art. 3. ad 1. & ipſe S. Thomas q. 5. de Veritate art. 8. ad 1. ait, quod dictio excluſiua nõ excludit ab operatione inſtrumentum, ſed aliud principale agens: vt ſi dicatur: *Hic faber cultellum facit*: non excluditur operatio mallei, ſed alterius fabri. Ita etiam quod dicitur, quod Deus per ſe mundum gubernat (iuxta illud S. Greg. lib. 34. Moral. cap. 26. ante medium: *Mundum quippe per ſemetipſum regit, quem per ſeipſum fabricatus eſt, vel cõdidit*) nõ excludit operationem inferiorum cauſarum, quibus quaſi inſtrumentis Deus agit, ſed excluditur regimẽ alterius principaliter agentis. Hæc S. Thomas.

Præterea, ſi authoritates conuincerẽt, probarent ſacramenta nouæ legis non conferre gratiam ex opere operato, nec phyſice, nec moraliter, vt conſtabit authoritates ponderanti: conſequens tamen eſt hæreticum, & contra omnes Catholicos: ergo nõ eſt cur authoritates iſtæ vt peculiares contra ſententiam D. Thomæ obijciantur.

64 Reſpodet deinde Suarez ſect. 2. ad 1. Sanctos Patres non negare efficientiam ſacramentorum, quam eiſdem; vel alijs locis ipſimet docent: ſed ſignificare ſolum Deũ, & Spiritum Sanctum eſſe principalem gratiæ authorem, à quo virtus ſacramentorum manat: & ideo diſtinguunt quid ſit in ſacramentis ex ſe, ſeu ex propria virtute miniſtrorũ; quid vero ex dono, ſeu motione Spiritus Sancti. Ponderat ſigillatim verba Sancti Auguſtini relata ex lib. 4. de Baptiſmo, & S. Amo. epiſt. 84. & quod S. Baſilius illo cap. 15. ſe explicat dicens: *Quod ſi quã eſt gratia in aqua, non eſt ex ipſius aquæ natura, ſed ex Spiritus præſentia:* & ad hunc modum ſunt exponenda reliqua teſtimonia. Quia cauſalitati inſtrumentalis virtus tota eſt a cauſa principali, & in huius comparatione ſolet de inſtrumento non fieri mentio, vt in ſimili docet ſanctus Bernardus lib. 5. de Conſid. ad Eugenium non longè a principio. Multa dicit ad hanc ſolutionem impugnandam Beanal diſp. 10. a num. 14. vſque 24. & a nu. 59. vſque 64. Sed quod ſpeciali indigeat impugnatione, aut quod per ſe non corruat, fere nihil inuenio. Et ideo omittenda cenſeo.

65 Obijcit deinde Cano in fine concl. 6. & Vazquez cap. 5. n. 78. nam omnia, quæ de ſacramentis nouæ legis aſſeruntur, eadẽ & de ſanguine Chriſti in ſacris litteris affirmantur 1. Ioan. 1. ver. 7. *Et ſanguis Ieſu Chriſti, filius eius, nempè Deus, emundat nos ab omni peccato.* Apocal. 1. ver. 5. *Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo.* Et cap. 12. ver. 11. *Et ipſi vicerunt eum propter ſanguinem*

Agni.

Agni. Ad Rom.3.ver.25. *Quē proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius.* Eodē ergo sensu sacramenta dici poterūt lauare, mundare, causas esse nostræ victoriæ, ac remissionis peccatorum, quo sangis Christi lauat, mundat, peccataque remittit. Sed sanguini Christi, & passioni eius tribuitur moralis efficientia, & meritoria à Concilio Tridentino sess.6.cap.7. Ergo causalitas moralis in sacramētis sufficier, vt in rigore verificentur loquutiones Scripturæ, & Patrum.

66 Confirmatur ex Lugo sect.5.nu. 54.& nu.61.nam in præsenti materia facilè intelligitur, sermonem nō esse de causa physica, & strictè accepta: nam quoties agitur de causando effectu aliquo ordinis superioris, & ab alio obtinendo, non alligatur sermo ad causam strictè acceptam, & physicā: sic enim dicimus communiter Sanctos operari miracula: quod tamen non intelligitur de causalitate physica, sed morali; quia agitur de effectu superante eorum vires, & ab alio agente superioris virtutis obtinendo. Cum ergo gratia sit effectus supernaturalis, sensus proprius in eiusmodi loquutionibus est de causalitate morali, & non de physica.

Confirmatur secundo ex eodem nu.55. nam peccator suis delictis dicitur passim apud Scripturam, & Patres, causa suæ perditionis, & damnationis, & afferre sibi mortē spiritualem, &c. Quæ tamen non physicè, sed moraliter operatur per merita condigna supplicij. Cur ergo non poterunt eodem modo loqui de sacramentis in ordine ad salutem?

67 Hoc argumentum potius vrget pro nostra conclusione Soto ratione tertia, & quarta, & merito sanè, & iuxta mentem D. Thomæ, qui 3.p.q.48.art.6. ex professo docet, quod passio Christi efficienter causat salutem humanam. Et q.49.art.1. latè docet, quod passio Christi est propria causa remissionis peccatorum tripliciter: primo quidē per modum prouocantis ad Charitatem: secundo per modum redemptionis: & tertio *per modum efficientiæ, inquantum caro secundum quam Christus passionem sustinuit, est instrumentum Diuinitatis.* Ex quo potius infertur sacramenta causare physice: quia vt arguit S. Thomas q.62.art.5. humanitas Christi est instrumentum coniunctum Diuinitatis: sacramētum autem instrumentum separatum. *Et ideo oportet, quod virtus salutifera à Diuinitate Christi per eius humanitatem in ipsa sacramēta deriuetur.* Sicut ergo caro, & sanguis Christi, vt determinata per passionem, in-

quantum diuinitati coniuncta est physicum instrumentum; ita & sacramenta sunt instrumenta physica separata. Recolantur, quę diximus nu.45.

68 Insuper addendum, quod S. Thom. 3.p.q.48.art.6.ad 3. formalissimè distribuē do singula singulis, & proprijssimè ait, quod *passio Christi secundum quod comparatur ad diuinitatem eius, agit per modū efficientiæ: inquantum vero comparatur ad voluntatē animæ Christi, agit per modum meriti.* Sacramenta ergo, quia sunt instrumenta corporalia physica separata, participant causalitatem physicā efficientem instrumentalem: meritum vero Christi operantis moraliter sua dilectione obtinuit, vt Deus sacramenta instituerent, vt applicaretur fructus redēptionis, quia Deus illi promiserat Isaiæ 53.ver.10. *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum, & voluntas Domini in manu eius dirigetur.* Et sic causalitas moralis meriti, & redēptionis Christi se habet antecedenter, & præsuppositiuè, & causaliter ad sacramenta: formaliter vero eorum causalitas est physica. Constat autē quod Christus suo morali merito redemptione, & satisfactione infiniti valoris meruit, vt Deus daret moralia, & physica auxilia supernaturalia ad bene operādū: & sic etiam physica instrumentalis causalitas sacramentorum potest, & de facto est fructus moralium operum Christi.

69 Similiter retorquetur doctrina primæ confirmationis, quia 3.p.q.13. cum D. Thoma, & pluribus Theologis, humanitatem Christi, & alios Sanctos miracula facere vt instrumenta physica Dei, docuimus; quamuis hanc virtutem sæpè Sancti precibus obtineant. Quare ad intentum dicit S. Thomas Quodlib.12.art.14. quod *sicut caro Christi habuit virtutem instrumentalem ad faciē da miracula propter coniūctionem ad Verbum: ita sacramenta per coniunctionem ad Christum Crucifixum, & passum.* Ipseque S. Thomas 1.2.q. 112.art.1.ad 1. ait, quod humanitas Christi est sicut quoddam organum diuinitatis eius, vt S. Damascenus dicit lib.3.cap.15. Instrumentum autem non agit actionem agentis principalis propria virtute; sed virtute principalis agentis. Et ideò humanitas Christi non causat gratiam propria virtute; sed virtute Diuinitatis adiunctæ, ex qua actiones humanitatis Christi sunt salutares. Et ad 2. applicat ad intentum dicens, quod sicut in ipsa persona Christi humanitas causat salutem nostram per gratiā virtute diuina principaliter operante: ita etiam in sacramentis nouæ legis, quæ deriuantur à Christo, causatur

ſatur gratia, inſtrumentaliter quidem per ſacramenta; ſed principaliter per virtutē Spiritus Sancti in ſacramentis operantis: ſecundum illud Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, &c.*

70 Ad ſecundam confirmationem pariter poſſet dici, quia S. Thomas 2.2 q. 24. ar. 10. docet peccatum mortale deſtruere Charitatem *effectiuè*: quod de efficientia phyſica intelligunt ibi Caietanus, & communiter Thomiſtæ, & multi alij Authores, quos eruditè refert, & ſequitur Hiacinthus Choquetius lib. 3. de gratia diſp. 9. cap. 2. & 3. Pariterque de Pœnitentia ſacramento docet S. Th. in 4. diſt. 14. q. 2. art. 4. quod *effectiuè peccatū tollit: quia gratiam tribuit: ſicut inducens albedinem aufert nigredinem.* Quæ planè eſt efficientia phyſica. Ac per conſequens omnia exempla inducta potius noſtram doctrinam corroborant.

71 Sed quia certiorem puto doctrinā, de qua modo diſputamus de cauſalitate phyſica ſacramentorum, quam ſint opiniones de cauſalitate phyſica Chriſti in gratiam, & de cauſalitate phyſica Sanctorum in miracula; & de expulſione phyſica gratiæ per mortale peccatum: ideo diſputationis gratia datis, aut permiſſis contrarijs opinionibus, negatur paritas ad noſtrum intentum: quia ſacramenta conſtant materia ſenſibili, & corporali, & verbis improportionatis ad causā dum effectum ſpiritualem: & quem nō cauſant petendo, ſed efficiendo; nec minus cauſatur ex opere operato à miniſtro peccatore, ac cauſetur à Sancto, vt definitur in Concilio Tridentino Seſſ. 7. can. 12. Ideò optimè aſſeruit S. Thomas Quæſtione 27. de Veritate art. 4. in fine corporis, quod *humanitas Chriſti eſt inſtrumentalis cauſa iuſtificationis: quæ quidem cauſa nobis applicatur ſpiritualiter per fidem, & corporaliter per ſacramenta.* Dicit *corporaliter*, non ſolum, quia conſtant materia corporali: ſed quia ex modo, quo nūc eleuantur, ſunt incapacia vt cauſent ſpiritualiter, & moueant moraliter, ſicut mouēt bona opera. Vnde iuxta ſubiectam materiam, idem eſt affirmare cauſalitatem ſtrictè ſūptam, ac aſſerere cauſalitatem efficientē phyſicam inſtrumentalem: quia non eſt capacitas alterius modi cauſandi, niſi confundamus cauſalitatem moralem propriè ſumptam cum ſignificatione, vel cum dignitate morali: quod tamen ita faciendum non eſſe, oſtenſum eſt.

§. V.

De mente S. Thomæ circa cauſalitatem phyſicam ſacramentorum.

72 MEns S. Thomæ adeò mihi videtur perſpicua, & indubitata, vt ſuperfluum putarem de ea dubium mouere, de quo nullus dubitarat, nec ex diſcipulis, qui eum ſequūtur: nec ex alijs, qui eum impugnarant: ſed tamen ad hoc nos coegerūt, qui eum vel inuitum in ſuam ſententiam trahere conati ſunt: ſed non credo quod ex corde: ſed ne publicè in quæſtione adeò celebri cōmuni Magiſtro videantur contradicere. Igitur Vazquez diſp. 132. cap. 3. à nu. 84. vſque 87. aſſerit S. Thomam moralem ſolum efficacitatem ſacramentis conceſſiſſe: quia art. 4. ad 1. affert exemplum vocis, quam in ſe continere ait virtutem quandam ſpiritualem ad excitandum intellectum hominis: & eodem modo in ſacramentis oſtendit eſſe virtutem ſpiritualem: *Inquantum* (inquit) *ordinātur à Deo; effectum ſpiritualem.* Quis autem dicat virtutem vocum ad excitandum intellectum eſſe virtutem phyſici inſtrumēti, & non moralis? Et conſtitutionem Dei militer? Siquidem ſignificatio nihil eſt reale in vocibus: neque conſtitutio in ſacramentis.

Deinde art. 5. docet S. Thomas virtutem in ſacramenta deriuari ab ipſa humanitate Chriſti media paſſione. Sed paſſio non eſt phyſicum inſtrumentum ad gratiam producendam, ſed morale per modum impetrationis. De quo ipſe Vazquez diſp. 133. toto cap. 4. conatur S. Thom. exponere, quod cum ait *efficienter* cauſare iuſtificationē, verificetur, quia meruit paſſione ſua, vt ſacramenta gratiam impetrarent: & ideò remote dici poteſt inſtrumentum. Ergo ſacramēti ſolam cauſalitatem moralem tribuit D. Thomas. De quo Vazquez 1. p. diſp. 176. cap. 1.

73 Ægidius Coninch q. 62. art. 4. dubio vnico num. 136. idem probat, quia D. Th. q. 64. art. 1. aperte docet ſolam cauſam principalem, ſcilicet Deum immediate producere interiorem effectum ſacramenti. Probatque primo, quia nihil poteſt operari indiſtans. Quæ ratio ſecundum principia D. Th. (qui abſolute negat quidquam poſſe agere indiſtans) tam probat de cauſa inſtrumentali, quam de principali; eadem enim vtriuſque eſt ratio. Secundo probat S. Thomas, quia gratia quæ eſt interior effectus, eſt à ſolo Deo: aperte inſinuans, omnem phyſi-

cam

cam actionem ſacramentorum verſari ſolũ circa corpus. Vtitur etiam Coninch num. 138. ponderatione Vazquez ex artic. 4. ad 1.

74 Cardinalis de Lugo has tres ponderationes adducit diſp.4.ſect.5.à nu.98.vſq; 101.vbi addit.Et poteſt confirmari hæc interpretatio ex verbis eiuſdem D.Tho.3.p. q.78.ar.4.ad 2.vbi dicit,creaturam non potuiſſe aſſumi vt inſtrumentum ad creationem:poſſe tamen verba concurrere inſtrumentaliter ad conuerſionem Euchariſticã: reddit autem rationem diſcriminis; *quia in creatione non fuit aliquod extremum, in quod inſtrumentalis actio creaturæ poſſet terminari.* Ergo ſentit,ideò verba concurrere inſtrumentaliter in Euchariſtia:quia actio ſacerdotis, ſeu prolatio verborum poteſt verſari circa aliquid,hoc eſt,circa panem,vel circa ſpecies,ſuper quas proferuntur verba: quæ eſt actio præuia,& appellatur à D. Thoma actio inſtrumenti,ratione cuius dicitur cõcurrere inſtrumentaliter ad conuerſionem.Ergo ſolum vult D. Thomas ſacramenta eſſe inſtrumenta mediatè attingẽtia productionem gratiæ , quatenus producunt aliquid præuium requiſitum ad productionem gratiæ,vt abluere corpus,vel proferre verba ſuper materiã , vel aliquid ſimile: quia in hoc videtur conſtituere rationem inſtrumenti. Quia vero in creatione non præſupponitur aliquid,circa quod operetur creatura: ideò ibi non poteſt eſſe cõcurſus inſtrumẽti. Nõ ergo agnoſcit alium concurſum immediatè terminatum ad ipſum effectum ſacramenti.

75 Nouiſsimè Bernal diſp.10.de ſacramentis ſect.4.§. 2. probandum proponit, quod *influxus phyſici aſſertio nequit S.Thomæ, niſi cum vitijs pluribus attribui.* Et poſt multa ad vtramque partem prolata,tandem n. 75.ait S.Thomam (ipſiſsima verba ſubiungo;nequis arbitretur à me conficta) nomine motus præuij ſacramento inditi, non intellexiſſe motum inditum phyſicè,ſed moraliter;ipſam ſcilicet Chriſti inſtitutionem, ſeu creatam volitionem;ideoque ſacramẽta in gratiam,non phyſicè,ſed moraliter influere.Probat n.76.nulla adducta, imò nec viſa(vt ex ſerie totius diſputationis appareret) S.Thomæ authoritate.Sed moueor(inquit) in primis,quoniam hæc expoſitio S. Doctorem vindicat a pluribus,apertioribuſque vitijs.Primo *ignorantiæ*,quod poſsint ſacramenta cauſare gratiam,etſi phyſicè non eam cauſent: cum promiſsio chirographo moraliter inhærens;ipſumque adeò chirographum ſolutionem inducat,& non phyſicè.Secundo,*ineptæ Philoſophiæ*,quod accidẽs ſpirituale poſsit ſubiecto inhærere corporeo tranſeunter,& non poſsit permanẽter. Tertio,prædictæ *improprietatis,& falſitatis*, quod ipſa ſcilicet actio,per quam ſacramẽta producunt phyſicè gratiam , ſit ad ſe ipsã præuia,ſuique ipſius inſtrumentale principium.Quarto, *incredibilis cuiuſdam oſcitãtiæ*, ne dicam *ſtupiditatis*,vel certè *inſignis iniuriæ in lectorem*.Siue enim ſacramenta dicantur phyſicè gratiam producere per virtutẽ præuiam diuinitus ipſis impreſſam,ſiue abſque illa:negari non poteſt,quin eiuſmodi aſſertio difficultates cõtineat grauiſsimas.Ex. gr. quod phyſicè non agant per partes ſui ipſorum iam phyſicè deſtructas, ſed per ſolum indiuiſibile extremum : & alias plurimas,quas tota ſect.2.& 3.propoſui: Sãctus autem Doctor cunctas præterijt:cunctas autem,aut pleraſque nõ aduertere,fuiſſet profecto *ſummi ſtuporis*: animaduerſas autẽ ſilentio tegere,non ſolum fuiſſet incuriæ,ſed etiam *nequitiæ,atque iniuriæ non ferendæ*.Hæc ibi.Et n.77.explicat quod S.Thomas, ideò non admiſsit ſacramenta cauſare eo modo quo ſyngrapha, quia vulgo concipitur, & tunc concipiebatur *communiter* vt nudũ ſignum;& vt tale negat S.Thomas ſacramentum le gerere:vere tamen ſyngrapha *penitiõ inſpecta*,moraliter habet ſibi coniunctã , & quidem vt formam eſſentialem, ipſam ſoluendi voluntatem: proinde cauſat moraliter ſolutionem.Hæc & alia æncomia noſtra tũ ibi lego.Et ſect.2.nu.31.in fine,ait, quod aliqui Thomiſtarum reſpondent, *chimæricũ planè eſt,& riſu magis, quam impugnatione dignum.*

76 Quæ huc patienter transtuli , & fideliter retuli,vt videat prudẽs lector , quod Bernalis iudicio aſſertores influxus phyſici, qui eum S.Doctori tribuunt,ſunt *ignorãtes,inepti Philoſophi,ſummè ſtupidi,& nequiſsimi,& iniurij in lectorem,& incredibilis oſcitãtiæ*: quia ſi tot iniurias non profert cõtra Angelicum Magiſtrum (de quo dubito , quia exẽplum ſingraphæ dicit S.Thomam reiecisſe, quia pernicius non inſpexit) intrepide eas euomit contra eius ſectatores,qui eam opinionem ei attribuunt. Ergo ipſo proferente, hæc omnia vitia D.Thomæ attribuunt, Valentia,Bellarminus,Henriquez, Suarez,Reginaldus,Granado,Mæratius,Ripalda,Eſcobar,Albertinus,Coſſerus,Caniſius, Fonſeca, & integrum Conimbricenſe Collegiũ? Imò,& maior pars totius Scholæ Theologorum? Teſtatur enim ex ipſa Societate

P. An-

P.Antonius Rubio 2. Phyſicorum tract. 4. q.3.nu.33. quod *de humanitate Chriſti, & Sacramentis concedit maior pars totius Scholæ cū Sancto Thoma, eſſe inſtrumenta gratiæ; & verbū ipſius Chriſti, vel etiam contactum habuiſſe modum phyſici inſtrumenti ad miracula patrāda.* Et Henriquez lib.1.cap.16.num.4. cum dixiſſet, quod *nobiliores Scholaſtici benè id colligūt ex Sacris litteris.* Primo refert D. Thomam.

77 Secundo retuli, vt deſinat lector mirari, quod ſapientiſsimus, pariter ac modeſtiſsimus, Reuerendiſsimus M. Ioannes à S. Thoma, in hoc ipſo pūcto de eleuatione inſtrumentorū, nimiā dicacitatem, & obloquē di licentiam P. Alarcon contra Thomiſtas, repræſerit tomo 1. in 1.p. diſp.14. art. 2. §. *Bene Deus*, folio 396. columna 2. inter alia dicens. *Quam fœcunda eſt inſcitia, cum rationis pō dere deſtituta, in auras dilabitur vanitatis; & quantum in proprię dicacitatis felle temperantur ſpicula, cum ſagitatis argumentorum euacuatur pharetra veritatis, &c.* Et de expoſitione Vazquez in hoc ipſo dubio inquit erudiſsimus M. Fr. Hyacinthus Choquetius lib. 2. de gratia diſp.5.cap.3. *Verum hæc reſpōſio, pace tanti viri, ad meridianum Solem allucinatur: & abſit vt egregia ſit S. Thomæ cōmentatio, atque interpretatio, quin potius eſt iniqua in aduerſam opinionem detorſio.*

78 Ego tamen, qui ſcriptum lego illud Prou.19.ver.11. *Doctrina viri per patientiam noſcitur, & gloria eius eſt iniqua prætergredi:* Hęc libenter prætterirem, niſi quod patienter nofero, quod tam aſſeueranter affirmet, & ſine probatione, pronunciet Bernal S. Thomam cunctas difficultates obijci ſolitas contra virtutem phyſicam inſtrumentalem prętorijſſe: quod non affirmaret, ſi legiſſet art. 4. huius quæſt. & art.4.q.78.ad.3. & alia teſtimonia referenda.

79 Iam ergo mentem S. Thomæ eſſe expreſſam pro cauſalitate inſtrumētali phyſica ſacramentorum nouæ legis, non aliunde poſſumus colligere; à poſteriori quidem ex vnanimi diſcipulorum eius intelligētia: nam quod vnus, vel alter diſſentiat, parum interſt: quia *vna hirundo non facit ver.* A priori vero id demonſtratur adductis S. Thomæ teſtimonijs. In primis hac q.62.ar.1. agit de inſtrumento agēte phyſicè: ſiquidem in doctrina S. Thomæ ſecuris eſt inſtrumentum phyſicum ad faciendum lectum: ſed expteſſe docet S. Thomas eodem modo ſacramēta cauſare gratiam, quo ſecuris facit lectū: ait namque: *Cauſa inſtrumentalis non agit per virtutem ſuæ formæ, ſed ſolum per motum, quo mouetur à principali agente: vnde effectus nō aſſimilatur inſtrumento, ſed principali agenti: ſicut lectus non aſſimilatur ſecuri, ſed arti, quæ eſt in mente artificis. Et hoc modo ſacramenta nouæ legis gratiam cauſant.* Cum ergo ſecuris cauſet lectum phyſicè inſtrumentaliter, ſacramenta cauſant phyſicè gratiam, iuxta S. Thomā in corp. & ad 2.

Deinde art.3. docet, quod *gratia eſt in Sacramento ſecundum quandam inſtrumentalē virtutem, quæ eſt fluens, & incompleta ineſſe naturæ:* & concludit ad 3. *Et ideò non inconuenienter Sacramentum dicitur continere gratiam.* Sed hic modus continentiæ eſt proprius ſolius cauſæ inſtrumentalis propriè, & figuroſæ ſumptæ, vt conſtat inductione in omnibus inſtrumentis naturæ, & artis. Ergo de illa aperte loquitur S. Tho.

80 Præterea; ipſe S. Thomas conſtituēs diſcrimen inter ſuam opinionem de cauſalitate ſacramentorum, & opinionem aliorum, qui ſolum ponebant ſacramenta cauſare, quia ad eorum præſentiā Deus cauſabāt: quia non cauſabant phyſicè, ſed ſolum moraliter, ſeu per quandam concomitantiam, ſeu aſſiſtentiam ſpecialem Dei, rectè docet aliorum opinionum Authores non teneri aſſerere in ſacramentis adeſſe virtutem intrinſecam; ſecus vero, qui cum ipſo docent ſacramenta eſſe cauſas inſtrumentales. Sed ſi loqueretur de inſtrumentis moralibus, hoc diſcrimen eſſet nullum: ſiquidē de facto, qui ad cauſalitatem moralem confugiunt, hoc faciunt vt effugiant difficultates, quæ ſunt in conſtituenda phyſica qualitate, vel motione virtuoſa in ſacramentis, vt infra dicemus: ergo qui negant ſacramentis phyſicam inſtrumentalem cauſalitatem, è diametro opponuntur doctrinæ S. Thomæ art.4. docentis, quod *ponendo, quod ſacramentum eſt inſtrumentalis cauſa gratiæ, neceſſe eſt ſimul ponere, quod in ſacramento ſit quædam virtus inſtrumentalis ad inducendum ſacramentalem effectū.* Idem docet S. Thomas q.64.art.1. in cor. & ad 3.

Simili ratione idem S. Thomas 3.par. q.78.art.4. docet, quod in verbis formæ Eucharistiæ ineſt aliqua virtus creata effectiua conſecrationis: *Inſtrumentalis tamen, ſicut & in aliis ſacramentis, ſicut ſupra dictum eſt.*

81 Accedit quod S. Thomas 3.p.q. 62.art.5. docet, quod per inſtrumentum cōiunctum mouetur inſtrumentum ſeparatū, ſicut baculus per manum. Principalis autē cauſa efficiens gratiæ eſt ipſe Deus: *Ad quē comparatur humanitas Chriſti ſicut inſtrumentū coniunctum: ſacramentum autem ſicut inſtrumētum ſeparatum. Et ideò oportet, quod virtus ſalutis-*

lutifera à Diuinitate Christi per eius humanitatẽ in ipsa Sacramenta deriuetur. Sed humanitas Christi est physicum instrumentum ad causanda miracula, vt docet S. Thomas 3. p. q. 13. art. 2. & q. 6. de Potentia art. 4. & 1. 2. q. 112. art. 1. ad 1. Et eodem modo causare gratiam, docet ibi, & 3. p. q. 48. art. 6. & q. 56. art. 1. & q. 57. art. 7. Ergo pariter in sacramẽtis. Consequentiam ipse S. Thomas deducit 1. 2. q. 112. art. 1. ad 2. dicens, quod sicut in ipsa persona Christi humanitas causat salutem nostram per gratiam, virtute diuina principaliter operante; ita etiam in sacramentis nouæ legis, quæ deriuantur à Christo, causatur gratia, instrumẽtaliter quidem per ipsa sacramenta; sed principaliter per virtutem Spiritus Sancti in sacramentis operantis.

81 Sed quia singula testimonia S. Thomæ verbatim referre, vel sigillatim, aut exprofesso ponderare, esset, vel molestum, vel minimè necessarium, sufficiet indicare: videatur Quodlib. 12. art. 14. & q 27. de Veritate art. 4. & 7. Et lib. 1. Sentent. dist. 15. q. 1. art. 1. q. 1. ad 2. Et in 4. dist. 1. q. 1. art. 4. q. 1. ad 5. & q. 2. Et dist. 2. q. 1. art. 4. q. 4. & dist. 8. q. 2. art. 3. & dist. 10. in expos. litteræ ad 6. & 7. & in 4. dist. 14. q. 2. art. 4. ait: *Pœnitẽtia vt est sacramentum effectiuè tollit peccatum ex parte maculæ, quia gratiam tribuit: sicut inducens albedinem aufert nigredinem. Et secundum hoc pœnitentia, inquantum est sacramentũ, peccata dimittit, quia sacramentum nouæ legis est causa instrumẽtalis gratiæ, vt in 1. distinctione dictum est.* Qualiter etiam loquitur S. Thomas hac 3. p. q. 84. art. 3. ad 5. non semel vsurpãs illud adverbium, *effectiuè.* Sed inducens albedinem, aufert nigredinẽ effectiuè physicè. Ergo sacramenta causant gratiam, & auferunt maculam animæ effectiuè physicè, ex D. Thoma.

Denique cum Magister in 4. dist. 10. at tuliſſet verba S. Ambrosij, quæ etiam referũtur à Gratiano de Consecratione dist. 2. *Si tantum valuit sermo Heliæ, vt ignem de Cœlo deponeret, non valebit tantum sermo Christi vt substantias mutet?* In expositione textus id declarat S. Thomas dicens. *Locus est à minori: vnde intelligendum est, quod plus valeat sermo Christi, & in persona Christi prolatus: quia sermo Eliæ in se ipso non habebat virtutem aliquam; sed operabatur per modum intercessionis; sermo autem Christi habet virtutem intraneam, de qua supra dist. 8. dictum est.* Cum ergo oratio Eliæ habuerit virtutem moralem motiuam Dei ad patranda miracula: virtus Christi intranea verbis, est virtus instrumentalis physica: fundata in merito morali Christi, & principaliter à Deo causata, & instrumentaliter in Sacramento contenta. Videatur S. Thom. in 4 ad Anibaldum dist. 1. art. 4. & dist. 8. ar. 5. & dist. 14. ar. 4. in cor.

82 Argumenta contraria, non solũ nõ vrgent, sed rectè considerata, pro nobis militant. Quod patebit ex pendenti singula. Doctrina artic. 4. ad 1. vberius erat tradita ab ipso Angelico Doctore in 4. distinct. 1. q. 1. ar. 4. q. 2. ad 4. vbi ait, *quod in re corporali non potest esse virtus spiritualis secundum esse completum; potest tamen ibi esse per modum intentionis; sicut in instrumentis motis ab artifice est virtus artis: & sermo audibilis existens causa disciplinæ, vt dicitur in lib. de sensu, & sensato cap. 2. continet intentiones animæ quodammodo: etiam in motu est virtus substantiæ separatæ mouẽtis, secundum Philosophos; & semen agit in virtute animæ, vt dicitur in 1. de generatione animalium cap. 20. circa finem.* Quod loquatur de instrumentis physicis, euidentissimum est: nam instrumenta mota ab artifice, instrumẽta physica sũt, vt securis, dolabra, serra: & virtus substantiæ separatæ, qua agit ad generationem viuentium, virtus physica est: & virtus seminis virtus instrumentalis physica est, de quo S. Thomas q. 3. de Potentia artic. 11. ad 5. & q. 4. de Malo art. 1. ad 16. & 1. p. q. 118. art. 1. ad 3.

Deinde virtus, & vis spiritualis, quæ in re corporali nequit esse permanenter, & potest esse transeunter, quid physicum significat: quia moraliter permanenter potest assistere virtus diuina rei corporeæ.

83 Exemplum autem de voce sensibili etiam est exemplum instrumenti physici, ideòque merito ait S. Thomas ad 1. *Sicut & in ipsa voce sensibili est quædam vis spiritualis ad excitandum intellectum hominis, inquantum procedit à conceptione mẽtis. Et hoc modo vis spiritualis est in Sacramentis, inquantum ordinantur à Deo ad effectum spiritualem.* Pro cuius explicatione notandum, quod in voce sensibili tria possunt considerari: & quod sit effectus naturaliter significans animæ passiones: & quod sint signa ad placitum ex institutione significantia conceptus, & res: & quod sint instrumenta artis, quæ est in mente, ex qua ad vocem deriuatur virtus quædam instrumentalis. De primo intentione facit S. Thomas libro de sensu, & sensato lect. 2. lit. g. in fine dicens. Animalibus ostendit auditus differentias vocis. Vox enim est sonus ab ore animalis prolatus cum imaginatione quadam, vt dicitur in 2. de Anima text. 90. Et ideò vox animalis, inquantum huiusmodi,

di,naturaliter ſignificat interiorem anima-lis paſsionem:ſicut latratatus canum ſignificat iram ipſorum: & ſic perfectiora animalia ex vocibus inuicem cognoſcunt interiores paſsiones: quæ tamē cognitio in imperfectis animalibus deeſt.De ſecundo habem⁹ doctrinam S.Thomæ ibi lit.h.vbi ait. Sermo,qui eſt audibilis,eſt cauſa addiſcendi,nō per ſe,ideſt,ſecundum ipſas ſonorum differentias;ſed peraccidens(ideſt,per allud, ratione ſignificationis ad placitum,quæ conuenit vocibus) inquantum ſcilicet nomina, in quibus ſermo eſt,ideſt loquutio componitur,ſunt ſymbola,ideſt ſigna intētionum intellectarum:& perconſequens rerum.Et ſic Doctor docet diſcipulum,inquātum per ſermonem ſignificat ei conceptionem intellectus ſui.Et plus homo poteſt cognoſcere addiſcēdo,ad quod eſt vtilis auditus,quā uis peraccidens,quam de ſe inueniendo, ad quod præcipuè eſt vtilis viſus.Hæc ibi. Sed quia totum hoc non tranſcendit rationem ſigni,vel cauſæ peraccidens,ideo aliquid aliud oportet quærere in voce ſenſibili,vt dicamus fuiſſe conuenienter adductum exemplum.

84 Idcircò S.Thomas q.11.de Veritate ar.1.ad 3.& ad 11.& ad 12.& 2.2.q.173. art.2.verbis relatis,& ponderatis à Capreolo in 4.diſt.1.q.1.ad quintum Scoti contra quartam folio 27.& 28.docet in voce ſenſibili eſſe virtutem inſtrumentalem phyſicā, incompletam,& fluentem,qua excitat audientem vt actu conſideret ea,quorum habet ſpecies in habitu: & vt de nouo addiſcat,& formet conceptum perfectiorem, & magis ſpecialem,& determinatum : alioquin vnus homo non poſſet dici Doctor alterius,ſi non haberet in ſe aliquam vim cauſatiuā mediatè,vel immediatè alicuius conceptus,ſiue ſui,ſiue rei,quam ſignificat, ſiue vtriuſque cum quodam ordine,& collatione.De quo S. Thomas 1.p.q.106. art.1. & q.117.art.1. vbi & ad 1.ait, quod homo docens tolummodo exterius miniſteriū adhibet,ſicut medicus ſanās.Sicut ergo ars medicinæ eſt inſtrumentum applicans externas virtutes medicamentorum:ita ars magiſtri eſt inſtrumentum media voce ſenſibili cauſans ſcientiam in diſcipulo reducens eū de potentia ad actum,vt dicitur 8. Phyſicorum textu 32.Ideoque vox a magiſtro prolata habet quid latentis energiæ, qua diſcipuli animum phyſicè immutat. Vnde exemplum S. Thomæ aptiſsimum eſt ad intentū, & potius pro nobis,quam contra.

85 Illa autem verba S.Thomæ,*inquantum ordinantur à Deo,&c.* Latius ab ipſo erāt expoſita in 4.diſt.1.q.1.art.4.q.3.nam inſtrumentū virtutem non accipit,*niſi ſecūdum quod principali agenti continuatur, vt virtus eius quodammodo in inſtrumentum tranſfundatur. Principale autem,& per ſe agens ad iuſtificationem eſt Deus,ſicut cauſa efficiens.* Ideoque veriſsimè,& proprijſsimè S. Thomas agēs de virtute inſtrumenti coniuncti, & ſeparati, meminit principalis agentis inſtituentis, & mouentis primo,& principaliter. ¶ Doctrinam art.5.eſſe pro nobis expreſſam, iā eſt oſtenſum à nu.67.vſque 71.& n.81.

86 Authoritas ex q.64.artic.1.potius eſt pro nobis: nam ibi S. Thomas expreſſe docet,quod operari aliquem effectum contingit dupliciter:vno modo per modū principalis agentis: *Alio modo per modum inſtrumenti.* Primo igitur modo ſolus Deus operatur interiorem effectum ſacramenti.Quod probat duplici ratione:& deinde ſubiungit. *Secundo autem modo homo poteſt operari ad interiorem effectum Sacramenti,inquantum operatur per modum miniſtri:nam eadem eſt ratio miniſtri,& inſtrumenti.&* c.Et ad 3.ait, quod *res inanimatæ non operantur aliquid ad interiorem effectum,niſi inſtrumentaliter,vt dictum eſt.* Sicut ergo in priori membro affirmatiuo loquitur de cauſa efficiente phyſica principali,ita in poſteriori loquitur de inſtrumento phyſico.Poſtea vero exponemus hic adeſſe præſentiam phyſicam agentis principalis, & contactum virtutis non deeſſe,& nō obeſſe diſtantiam inſtrumenti. Quod autē actio ſacramenti vſque ad ipſam animam penetret,docet S.Auguſt.tract.80.in Ioann.& in ſermone Epiphaniæ verbis adductis à D. Tho.ar.4.ad 3.

87 Vltimam ponderationem ſibi obiecit S.Thomas hac q.62.art.1. & reſpondet ad 2.quod inſtrumentum habet duas actiones.Vnam inſtrumentalem,ſecundum quā operatur,non in virtute propria,ſed in virtute principalis agentis.Aliam autem habet actionem propriam,quę competit ſibi ſecūdum propriam formam:ſicut ſecuri competit ſcindere ratione ſuæ acuitatis,facere autem lectum,inquantum eſt inſtrumentū artis.Non autem perficit inſtrumentalem actionem,niſi exercēdo actionem propriam; ſcindendo enim facit lectum. Et ſimiliter ſacramenta corporalia per propriam operationem,quam exercent circa corpus, quod tangunt,efficiunt operationem inſtrumentalem ex virtute diuina circa animam. Sicut aqua baptiſmi abluendo corpus ſecundum propriam virtutem:abluit animam,in quan-

quantum eſt inſtrumentum virtutis diuinæ: nam ex anima,& corpore vnum fit.Et hoc eſt,quod Auguſtinusdicit tract. 80.in Ioan. quod *corpus tangit,& cor abluit*. Videantur quæ ſcripſimus 2.p.Metaph.controu. 10.ar tic.6.explicando an ſit de ratione inſtrumẽti habere actionem præuiã ad effectũ principalis agentis? Quamuis ergo ablutio corporalis,quæ eſt actio naturalis aquæ,ſolum tãgat corpus;tamen actio inſtrumenti , quæ conuenit aquæ ex virtute diuina,tangit virtualiter animam phyſicè inſtrumentaliter in eam gratiam cauſando,qua tollitur macula,& cor abluitur.

§.VI.

Ex dignitate Sacramentorum nouæ legis probatur phyſicè cauſare.

88 PRæter authoritates Sanctorum,fundamentum S.Thomæ,vt ipſe docet q.78.art.4.præcipuum fuit,quia oppoſita ſententia *derogat dignitati Sacramentorum nouæ legis*.Pro quo præmittẽdum,quod Eugenius Quartus in Decreto pro Armenis, quod habetur in Cõcilio Florentino poſt vltimam ſeſsionem,*§. Quinto Eccleſiaſticorum*, docet,quod *nouæ legis ſeptem ſunt ſacramenta. Quæ multum à ſacramentis differunt antiquæ legis:illa enim non cauſabant gratiam;ſed eam ſolum per paſsionem Chriſti dandam eſſe figurabãt: hæc vero noſtra,& continent gratiam: & ipſam digne ſuſcipientibus conferunt*.Quæ differẽtia eſſet nulla,ſi ſacramenta nouæ legis nõ cauſarent gratiam phyſicè: quia moraliter ſacramenta antiqua iuſtificabant,& ex opere operantis,inquãtum illorum fides per Charitatem operabatur;&ex opere operato,in quantum fides Chriſti venturi efficaciã habebat ab ipſoChriſto,cuius ſacramenta illa erant proteſtationes.Ergo ſacramenta noua phyſicè inſtrumentaliter cauſant gratiam.

89 Reſpondet Hugo de S.Victore lib. 1.de Sacramentis parte vndecima c.5.quod in illis ſacramentis opus operatum erat ſignum ſacramentorum nouæ legis,& paſsionis Chriſti,a quo efficaciam habent:& ideò illud opus operatum erat cum quadam proteſtatione fidei: & ideo indirecte,& ex conſequenti habebant iuſtificare,quaſi mediantibus noſtris ſacramentis per ea ſignificationem habentia.Noſtra autem ſacramenta directè,& immediatè iuſtificant,quia ad hoc directè ſunt inſtituta.

Hanc ſolutionem refert,& impugnat S.Thomas in 4.diſt.1.q.1.art.5.q.1.dicens. Sed hæc opinio non videtur conuenire dictis Sanctorum.Dicunt enim quod lex erat occaſio mortis,inquantum oſtendebat peccatum, & gratiam ad inuicem non conferebat.Nec differt quantum ad hoc qualitercũque,vel directè,vel indirectè gratiam cõferret.Et præterea ſecundum hoc nulla eſſet, vel valdè modica præeminentia ſacramentorum nouæ legis ad ſacramenta veteris legis:quia etiam ſacramenta novæ legis à fide,& ſignificatione cauſandi efficaciam habent,vt dictum eſt.Hæc S.Tho.Cuius doctrina modo canonizata eſt in prædicto decreto Eugenij.

90 Secundo reſpondet alij diſcrimen eſſe, quod ſacramenta nouæ legis ſunt ſigna gratiæ ſimul cum eis datæ: ſacramenta vero veteris legis gratiæ promiſſæ.

Sed bene id reijcit S.Thomas quæſtione 27.de Verit.art.4.dicens.Sed hoc magis pertinet ad conditionem temporis,quã ad dignitatem ſacramentorum:quia in tempore illo promittebatur gratia; nũc autem eſt tempus plenitudinis gratiæ,propter reparationem humanæ naturæ iam factam. Vnde ſecundum hoc,ſacramenta iſta ſi tũc fuiſſent,cum toto eo,quod nunc habent, nihil plus feciſſent,quam illa,nec illa nunc minꝰ facerẽt,quam iſta,nulla eis additione facta. Hæc ibi.Et in 4.diſt.1.q.1.a.4.q.1.ait.Nec iterum ſacramenta nouæ legis,quæ differũt à ſacramentis veteris legis ſecundum ordinationem prædictam,differrent ab eis ſecũdum rationem cauſæ;ſed ſolum quantũ ad modum ſignandi,inquantum hæc ſignificãt gratiam vt ſtatim dãdã,illa verò nõ.Nec eõ ſonat reſponſio verbis adductis decreti Eugenij Papæ.

91 Alijs duobus modis reſpondẽt S.Bonauentura,& Richardus in 4.diſt.1.vbi ſupra.In primis afferendo Deum non decreuiſſe infallibiliter dare gratiam cum illis ſacramentis:quæ infalibilitas eſt in noſtris ſacramentis.Et non eſt parua differẽtia, quod in illis detur infalibiliter,non in illis. Secũdo differunt,quod in noſtris ſacramentis datur copioſior gratia:quia Chriſtus venit vt vitam habeant,& abundantius habeãt.Quę etiam eſt ſolutio Scoti.

Neutra ſolutio ſatisfacit:quia nulla ſaluat illam propoſitionem negatiuam relati decreti:*Illa non cauſabant gratiam*. Et prima reijcitur,quia in Circumciſione ſaltem erat in-

infallibile gratiam conferri: alioquin manſiſſent abſque vllo remedio pueri illi, quibus Circunciſio applicabatur, vt ab eis auferretur peccatum originale. Deinde, ſi ſemel admittitur illa ſacramenta contuliſſe gratiam vi ſua, & ex opere operato, ſi ſemel eam dabant, ſemper infallibiliter dabant: quia inſtitutio, & promiſio diuina eſt infallibilis: nec eſt verum, nec reuelatum, aut ex reuelatis colligitur, quod decreuiſſet dare aliquando, & non ſemper.

92 Secunda ſolutio non conſonat Patribus, & decreto relato, quia non tantum ex parte effectus, ſed ex ipſa cauſalitate diſcrimen aſsignant, & abſolutè negant illam cauſaſſe gratiam; & affirmant noſtra, & continere, & cauſare gratiam. Ideoquè in Catechiſmo Pij Quinti, titulo de ſacramentis in genere circa finem. §. *Ex ijs igitur*, vt duę differentiæ diſtinctæ aſsignãtur inter ſacramẽta noua, & vetera, vna quæ ſumitur ex modo continendi, & altera, quæ ſumitur ex parte effectus. Denique, ſi illa ſola differentia reperiretur, non plus differrẽt noſtra ſacramenta ab antiquis, quam noſtra differant inter ſe: nam iuxta perfectionem ſacramentorum, & iuxta varias diſpoſitiones recipientium, maiorem, vel minorem conferunt gratiam ſacramenta ipſa nouæ legis.

93 Quinto reſpõderi poteſt cum Scoto illa quæſt. 6. circa finem, quod authoritates, ex quibus acceptã eſt iſta differentia, quod noſtra ſacramenta efficiunt, quod figurant, ſecus vero ſacramenta antiqua, loquuntur de ſacramentis veteris legis impropriè dictis; non autem de Circunciſione, quæ erat ſacramentum conferens gratiam ex opere operato. Eandem reſpontionem adhibet Durandus quæſt. 4. ad vltimum dicens, quod illa differentia non erat vniuerſalis; nam Circũciſio efficiebat, quod figurabat, ſicut Baptiſmus. Et forte idem faciebant quædam alia veteris legis ſacramenta: quamuis non omnia, ſicut noua.

94 Sed contra eſt primo, quod quæſt. 61. dub. 4. num. 11. & 12. iam oſtendimus ex communi doctrina Patrum, & Theologorum in veteri lege, præter Circunciſionem, fuiſſe plura ſacramenta, quæ vere, & propriè fuerint talia. Secundo, quia ipſi fatentur Circunciſionem fuiſſe vere, & propriè ſacramentum, ſicut nunc eſt Baptiſmus: ſed in decreto Eugenij, loquendo vniuerſaliter de omnibus ſacramentis nouæ legis propriè ſumptis, quæ ſunt ſeptem, quæ ibi nominat; & vniuerſaliter contraponendo ad omnia, quæ erant verè, & propriè antiquæ legis ſacramenta, de illis negat cauſare gratiam, & de iſtis affirmat, quod continent, & conferunt. Quod & docet Concilium Tridentinum ſeu. 7. de ſacramentis in genere can. 2. & 6. Ergo ſicut loquẽdo de omnibus ſacramentis noſtris, vere, & propriè talibus, de nullo negari poteſt, quod efficiat, quod figurat; ita de nullo antiquo vere, & propriè tali id affirmari poteſt: quia decretum ſicut de omnibus noſtris affirmat, ita de omnibus alijs negat. Præcipuè, quia ab Apoſtolico teſtimonio ad Gal. 4. appellantis veteria ſacramenta *infirma, & egena elemẽta*, non poteſt excipi Circunciſio, de qua præcipua erat cum Galatis controuerſia, cuiuſque cauſa tota illius epiſtolæ diſputatio texitur, vt notat Cano in Rel. parte 4. conc. vlt. ſeu 8. Vtrum autem quoad hoc ſit alia differentia inter Circunciſionem, & alia antiqua ſacramenta? Dicetur hac q. dub. 7.

95 Sexto reſpondet Aureolus apud Capreolum in 4. diſt. 2. quæſt. 2. in principio artic. 2. quod tantæ vtilitatis eſſet Circunciſio, ſicut eſt baptiſmus, ſi per vtrumque detur gratia æqualis, quamtumcumque detur alio, & alio modo: quia ſacramenta ſunt medicinæ, quæ nõn quæruntur propter ſe, ſed propter effectum, quem cauſare debent. Si enim medicina conferat ſanitatem in eodẽ gradu, & æquè faciliter, ſicut alia medicina, parum curat medicus, vel eger, quod vna medicina agat per virtutem inhærentem, & alia ſolum per virtutem aſsiſtentem. Pariter inquit Cano quarta parte Relect. cõc. 5. cum ad ſalutem noſtram nil omnino ſpectet, quod ſacramenta noſtra contactu reali ſuæ virtutis qualitates ſupernaturales efficiant, certè ſuperuacaneum eſt iſtam vim agendi in ſacramentis admittere.

Similiter Vazquez diſp. 132. capit. 6. num. 110. reſpondet, quia Chriſtus Dominus Paſsione, & merito ſuo ſalutis noſtræ ſpiritualis tantummodo curam habuit; & in eo totam dignitatem Euangelij, & nouæ legis conſtituit, vt profectui noſtro per illã perfectiſsimè prouideret: ad noſtram autem ſalutem non magis refert aſſumi ſacramenta vt inſtrumenta phyſica, quam vt moralia, ſi eadem gratia vno, & altero modo tribuenda eſt: quia eodem modo proderunt ad gratiam, & gloriam: quod autem id præſtẽt phyſicè, vel moraliter, quid refert, quæſo, vt non dicam ad maximã, ſed neque ad minimam eorum dignitatem pertinere dicendum ſit? Hæc Vazquez.

Et Lugo ſec 5.n.65.etiã reſpondet, quod ſicut nõ cõducit ad dignitatẽ sãguinis Chriſti, quod fuerit cauſa phyſica noſtræ ſalutis; ſic nec hoc cõducere quidquã ad dignitatẽ ſacramẽti: quid enim mea refert, quod gratiã meã phyſicè, vel moraliter producat, dũ tamẽ eam infalibilliter cauſet? Certe æquè mihi vtile erit vtroque modo ſi gratia æquè perfecta vtroque modo mihi datur. Sicut ſi aliquis Sanctus miraculoſe reſtituat viſũ cæco, parũ curabit cæcus, quod ſolũ ſit cauſa moralis, vel quod cõcurrat etiam vt inſtrumentum phyſicum ad viſum reſtituendum.

96 Cæterum reſponſio iſta procedit ex minus attẽta cõſideratione rationis D. Th. quæ ſi penetretur, facile apparebit, reſpõdẽtes in æquiuoco laborare: quia D. Tho. non arguit ex dignitate, vel ex maiore vtilitate effectus ſacramẽtorũ: ſed ex dignitate ipſorũ ſacramentorũ, quæ cõuenit illis in quãtũ nõ ſolũ ſignificãt gratiã, ſed etiã ſunt ipſius gratiæ cauſa inſtrumentalis phyſica: quæ abſque dubio eſt magna ipſorũ dignitas, & eſt eſſe ſacramẽta plena virtute Spiritus Sãcti, & Chriſti: ad differẽtiã antiquorũ: de quib⁹ ad Hæb.7. dicitur; *Reprobatio fit præcedentis mãdati* antiquæ legis *propter infirmitatẽ eius, & inutilitatẽ*: & ad Galat.4. vocat ea *infirma, & egena elemẽta*. Et S. Baſilius lib. de Spiritu Sancto cap.14. ait. *Quid cõfers lauacra cum lauacris, quæ ſola nominis appellationẽ habent communẽ; rerũ vero tãta eſt differẽtia, quãta eſt inter ſomnia, & veritatẽ, inter vmbras, imagines que, & interea, quæ reuera ſunt.* Quod nõ dicit, quia antiqua nõ eſſent vere, & propriè ſacramẽta; ſed quia nõ habebãt in ſe realẽ, & phyſicã virtutẽ iuſtificãdi: quãuis ad eorum præſentiã Deus iuſtificaret: inquit enim S. Tho. Quodlibet.12.art.14. quod ſi virtus diuina concomitãs ſola iuſtificat in ſacramentis nouæ legis, *ſic nõ eſſet aliqua prærogatiua ſacramẽtorũ nouæ legis ad vetera; quia etiã in illis virtus coaſſiſtẽs fidei credẽtiũ in Chriſtũ venturũ iuſtificabat.*

97 Retorquẽtur igitur ſolutiones, & vrgetur ratio D. Th. in primis, quia ſi Deus decerneret dare hominibus eandẽ omnino gratiã, quã nũc cõfert meritis Chriſti, & ſacramẽta ab ipſo inſtituta; ſine ſacramentis, & ſine Chriſti meritis, ſed mera ſolius Dei liberali donatione; eſſet gratia tãtæ excellentiæ, & hominibus æque ſalutaris: ſiquidẽ daret idem ius ad gloriã, ſicut modo: quia *effectus nõ aſſimilatur inſtrumẽto, ſed principali agẽti: ſicut ictus nõ aſſimilatur ſecuri, ſed arti, quæ eſt in mẽte artificis*, vt ait S. Thom. art.1. Et tã mẽ tollitur excellẽtia cauſalitatis in meritis Chriſti, & in ſacramẽtis. Ergo malè arguit Aureolus ex eo quod gratia eſſet in eodem gradu æque vtilis non derogari excellẽtiæ ſacramentorum.

Secundo quamuis dona ſupernaturalia, & miraculoſa æque ſint proficua ex parte effectus, ſiue fiant à ſolo Deo, ſiue concedantur orationi iuſtorum, ſiue ab eis cauſentur inſtrumentaliter, tamen ad Sãctorum excellẽtiam pertinet ſcire quod eorum precibus fiant, & quod vlterius ipſi inſtrumentaliter faciant: quia nõ ſolum eſt excellentia cauſare principaliter, ſed etiã cauſare moraliter orando, & cauſare phyſicè inſtrumentaliter efficiendo. Cum ergo res inanimatæ non cauſent moraliter orando, aut merendo, aut impetrãdo, ſi eis negatur cauſalitas inſtrumentalis phyſica, ſolum in veritate relinquitur eis ratio ſigni, & ideò tollitur excellentia cauſalitatis.

98 Tertio explicatur à ſimili in naturalibus: nam ſi Deus ſe ſolo faceret omnes effectus cauſarum ſecũdarum, eque eſſent nobis proficui, ac modo ſunt facti interuentu cauſarum ſecundarum: & tamen S. Thom. contra eos, qui negabant efficientiam cauſis ſecundis, arguit lib.3. contra Gentes cap. 69. ratione 4. quia *ſi nulla creatura habet aliquam actionem ad aliquem effectum producendũ, multum detrahitur perfectioni creaturæ: ex abũdantia enim perfectionis eſt, quod perfectionem, quam habet, poſsit alteri communicare: detrahit igitur hæc poſitio diuinæ virtuti.* Pariter quæſt. 3. de Potentia artic.7. ait, quod *repugnat etiã diuinæ bonitati, quæ ſui communicatiua eſt: ex quo factum eſt, quod res Deo ſimiles fierent, non ſolum in eſſe, ſed etiam in agere.* Ergo ſimiliter in ſupernaturalibus non ſolum debemus curare de vtilitate effectuum, ſed etiam commendare virtutem, & bonitatem diuinam, quæ voluit gratiam cauſari moraliter à meritis, & phyſicè inſtrumentaliter à noſtris ſacramentis: de quibus inquit Sanctus Auguſtinus lib.19. contra Fauſtum cap.13. quod *ſunt virtute maiora, vtilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora.* Hanc igitur vim cauſandi phyſicam à noſtris ſacramẽtis tollere, immediatè eſt detrahere perfectioni noſtrorum ſacramentorum, & mediatè detrahitur diuinæ virtuti, & bonitati, & meritis Chriſti.

99 Tandem reſpondet Lugo diſputatione quarta ſectione quinta à numero 68. vſque 98. quod ſacramenta antiqua, ſi ne-

ſi neceſſaria erãt ad gratiã, quæ in ipſis dabatur, non erant mera ſigna, ſed conditiones ſine quibus non: ſacramenta autem noſtra nõ ſunt mera ſigna; nec conditiones ſine quibus non; ſed cauſę; quia ipſa habẽt in ſe id quod mouet Deum ad producẽdã gratiã. Quod explicat hoc exemplo: ſi Dominus. v. g. iubeat ſeruo, vt quoties audierit gallum cãtantem, det Petro vnum aureum; tunc galli cãtus erit mera conditio; quia ſeruus non mouetur à galli cãtu, ſed à præcepto domini poſita illa conditione. Sic Deus nõ conferebat antiquis gratiã, niſi ad præſentiã ſacramẽtorũ: ſed non mouebatur ab illis; ſed à ſua promiſſione, & à meritis Chriſti. Sacramẽta vero nouæ legis ſunt cauſæ morales, quia ipſa habẽt vim mouẽdi Deum: ſunt enim actiones & operationes Chriſti: & quaſi petitiones: & impetrationes: vnde gratia no tantũ datur per ſacramẽta; ſed etiã propter illa tanquam propter motiuum.

100 Tribus vijs poteſt impugnari hæc ſolutio, vel oſtẽdẽdo nõ poſſe in moralibus facile aſsignari diſcrimẽ inter cõditiones ſine quibus nõ, & inter cauſas morales: ſiquidẽ accedente promiſſione, cõditione impleta, æquiualẽter mouet cõditio ad operãdũ: vnde videtur mouere moraliter. Secundo, oſtẽdẽdo, quod ſacramẽta noſtra nõ ſunt in rigore cauſæ morales. Tertio adhuc dato quod eſſent cauſæ morales, oſtẽdẽdo ſimilẽ modũ cauſandi poſſe reperiri in ſacramẽtis antiquis. Sed quia prima impugnatio multũ habet de modo loquendi: & ab ea latè ſe expedit Lugo n. 76. admittẽdo conditiones poſſe appellari cauſas morales in latiori ſignificatione. Ideò in illa vim nõ facimꝰ. Secũdã impugnationẽ latè proſequuti ſumus à num. 27. vſque 55.

101 Quare nunc ſolũ reijcitur, quia eo modo, quo ipſe verificat ſacramenta noua eſſe cauſas morales gratiæ, poteſt idẽ verificari de ſacramẽtis antiquis: ergo ſi in noſtris ratione cauſalitatis moralis tãtum, verificatur, quod efficiũt, quod figurant; idẽ poterit verificari in antiquis. Quod eſt cõtra Cõciliũ Tridẽtinũ, & Florẽtinũ. Probatur antecedẽs: nã cauſalitas moralis, latè sũpta, coincidit cũ ſignificatione, & cũ aſsiſtẽtia Dei promiſſa: & ſignificatio, & promiſſio, & aſsiſtẽtia Dei etiã erat in antiquis: quia in quãtũ figurabãt Chriſtũ, *meius clamabat, quã ſanguis Abel*: ſiquidẽ Chriſtus dicitur *Agnus occiſus ab origine mũdi*, quia in antiquis ſacrificijs, & ſacramẽtis repræſentabatur. Cauſalitas autẽ moralis, ſtrictè sũpta, vel dicitur quæ mouet finaliter, vel quæ impetrat: ſemel autẽ cõceſſo has cauſalitates cõuenire ſacramẽtis nouæ legis, nõ video cur cõuenire no poſſint antiquis. Quia vt docet S. Tho. q. 61. ar. 3. ad 1. *paſsio Chriſti eſt cauſa finalis veterũ ſacramẽtorũ: quæ ſcilicet ad ipſam ſignificãdã ſunt inſtituta. Cauſa autẽ finalis nõ præcedit tẽpore, ſed ſolũ in intẽtione agẽtis. Et ideò nõ eſt inconueniẽs aliqua ſacramẽta ante Chriſti paſsionẽ fuiſſe.* Si autẽ cõtinuatio per ſacramẽta ad paſsionẽ Chriſti, eſt ſolum moralis, potuit eſſe ante Chriſti aduentũ, ſicut de facto nullus iuſtorũ fuit ſaluus niſi per fidẽ Chriſti: ideò moraliter illa ſacramenta, quæ Chriſtũ figurabant, Deũ mouebãt, & moraliter erãt impetrationes Chriſti, illis ſignis Deũ placãtis: quia dicit S. Aug. de Catech. rudibus cap. 26. *Quid ſunt aliud quæque corporalia ſacramẽta, niſi quæ dã verba viſibilia?* Quapropter S. Tho. hac q. 62. ar. 6. vidẽs in ſacramẽtis nõ poſſe formaliter, & in rigore adſtrui niſi cauſalitatem inſtrumẽtalẽ phyſicã: ſolũ probãdo quod hanc nõ poterat dare humanitas Chriſti antequã exiſteret phyſicè; probatũ reliquit ſacramẽta antiqua nõ habuiſſe virtutẽ à Chriſti paſsione. Illi autẽ qui ſolã adſtruũt cauſalitatẽ moralẽ, ſicut iuſti antiqui moraliter erãt mẽbra Chriſti, & eius Eccleſiæ partes, ita ſigna illa erãt moraliter ſacrificiũ Crucis Chriſti, & ſanguis Chriſti, & impetratio Chriſti, & opera, & verba Chriſti: ergo erãt cauſæ morales gratiæ, quam præſigurabant.

§. VII.

Non repugnat ſacramenta eſſe phyſica inſtrumenta ad producendam gratiam.

102 EXtat, & aliud cõmune, & ſolidũ noſtræ cõcluſionis fundamẽtũ, in hac forma. Quod ſacramẽta eleuentur à Deo vt inſtrumẽta phyſicè cauſãti[illegible]ratiam, poteſt fieri à Deo; quia nulla in hoc inuoluitur repugnãtia. Sed plura extãt motiua ad tenendũ, quod de facto ſic voluit, & inſtituit, & fecit. Ergo de facto ſacramẽta nouæ legis ſunt inſtrumẽta phyſicè cauſãtia gratiã. Maiorẽ negãt Vazquez, & alij: & cõceſſa maiori, minorẽ negãt Lugo, & alij; & ideò ambas præmiſſas oportet probare. Maior demõſtrabitur argumenta contraria diluendo.

Inſuperque probatur ratione D. Thomæ 3. p. q. 75 art 4. Nam Deus eſt actus infinitꝰ, vt oſtenditur 1. p. q. 7. art. 1. Vnde eius actio ſe extendit ad totam naturam entis: videlicet ad omnia, quæ non implicant contradictionem, vt docet 1. p. q. 25. art. 2. nec immediatè, nec mediatè. Ideoquè omnia Deo ad nutum obediunt, vt eleuet creaturas ad omne id quod in earum potentia obedientiali continetur. Ergo poteſt creaturam

quamlibet eleuare vt inſtrumentum phiſicũ ad producendam gratiam. Secundo, vt fatetur ipſe Vaẓquez, & alij multi, quos retulimus lib.3.de Anima q.24.nu.39. intellectus agens eleuat phantaſma corporeum, vt inſtrumentaliter cauſet ſpecies intelligibiles ſpirituales in intellectu reſidentes: ergo à fortiori Deus, qui eſt agens infinitæ virtutis, poteſt eleuare aquam, & verba corporalia, vt phyſicè gratiam ſpiritualem, & ſupernaturalem cauſent inſtrumentaliter in anima.

Tertio, ignis inferni eſt corporeus; & tamen phyſicè torquet Dæmones, & animas ſpirituales, vt inquit S. Auguſtinus lib.21.de Ciuitate cap.10. *miris, veris tamen modis*: nõ eſt autem vera tortura rei corporeæ in ſpiritum, niſi res corporalis eleuetur vt cauſet inſtrumentaliter in ſpiritum, quia ignis non eſt agens morale; vnde ſi non agit phyſicè, nullo modo agit: quod concedere non conſonat Scripturæ, & Patribus. Ergo pariter poteſt Deus eleuare ſacramenta. Videatur S. Auguſt. lib 19 contra Fauſtum cap.11. Simileque argumentum fieri poteſt ex Diuo Gregorio lib.2.Dialog.cap.30.& ſeq. quem refert, & ſequitur S. Thomas Quæſt.6.de Potentia art.4. docente Sanctos non ſolum facere miracula orando, ſed etiam *aliquid poteſtatiuæ coagendo*: nempè inſtrumẽtaliter phyſicè.

103 Reſpondet Durandus in 4.diſt.1.q.4.ad 4 num 30. & latius diſt.44.quæſt.11. quod in igne inferni non eſt aliqua virtus inhærens detinẽs ſpiritum, vel affligẽs ipſum per detentionem, vel immiſionem. Sed detinetur, vel affligitur in igne per virtutẽ diuinam, vel per virtutem alicuius ſpiritus qualiſcumque ſit illa afflictio. Et proportionabiliter ſola virtus diuina operatur in ſacramentis omnem effectum ſpiritualem, qui confertur ſuſcipienti ſacramentum.

Hodie tamen hæc euaſio non poteſt tuto defendi, propter teſtimonia, quæ dubio primo adduxi: ex quibus conſtat, nõ ſolum Deum, ſed & ſacramenta vere gratiam cauſare: quod hæc reſponſio negat. Nec Sacra Scriptura ſolum affirmat Dæmones à Deo puniri: ſed & aſſerit Apoſtolus Iudas ver.6. *Vinculis æternis ſub caligine reſeruauit*. Et Chriſtus Dominꝰ Mathæi 25.ver.41.prædicit ſe dicturum reprobis: *Diſcedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis eius*. Cum igitur ignis ſit verus, & corporeus; & ſupplicium debet cauſari a cauſa corporali: quæ cum non agat moraliter: ſiquidem apud nos moralis combuſtio eſt combuſtio methaphorica, ſicut cum prata dicuntur ridere: iam habemus phyſica inſtrumenta eleuari a Deo vt agant in ſpiritum: ergo pariter ſacramenta.

104 Prima vero minor conſtat ex dictis, quia ſic melius verificantur teſtimonia Sacræ Scripturæ, & Patrum: non enim tot ſunt, & tam expreſſa pro phyſica cauſalitate ignis in ſpiritus: quam communior Theologorũ ſententia incunctanter admittit (quãuis non deſint, qui etiam ibi ſolam agnoſcãt cauſalitatem moralem: apertam vim inferendo teſtimonijs Scripturæ, & Patrum; & contra communem perſuaſionem fidelium.) Noſque ita tenemur aſſerere, quia cum ſit reuelatum ſacramenta cauſare gratiam: & oſtenſum ſit non cauſare moraliter in rigore, ſequitur quod cauſent phyſicè: ſicut calor animalis eſt inſtrumentum phyſicum ad generandas carnes, vt dicit Philoſophus 2. de Anima, & nos ibi q.9.§.3. multo melius panis Euchariſticus de cœlo deſcendẽs dat vt tam ſpiritualem mundo: *Quia caro Domini viuificatiua eſt tanquam caro Verbi Dei*, vt dicit Theop. relatus à D. Thom. in Catena aurea Ioan.6.& S. Cyril. lib.4. in Ioan. capit.12.& 14 relatus à D. Thoma q.79.art.1.ait. *Viuificatiuum Dei Verbum vniens ſe ipſum propriæ carni, fecit ipſam viuificatiuam*.

105 Obiecit tamen Lugo diſp.4.ſec.4.n.48. nam gratia ex ſe poſtulat produci efficienter à ſolo Deo, à quo ſolo infunditur extra ſacramenta: quando autem aliquis effectus ex ſe petit procedere ab aliqua cauſa, & non ab alia, non debemus inuertere hũc ordinem ſine vrgenti neceſsitate, aut ratione. Quod latè adductis exemplis probat: & concludit, quod ſinguli effectus dicendi ſunt fieri ab ijs cauſis, a quibus naturaliter petunt produci, ne fingamus abſque neceſsitate miracula. Quæ ratio tanti ponderis eſt in Eccleſia, vt propter ipſam fuerit ſemper apud omnes indubitatum, ſubſtantiam panis, & vini in Euchariſtia non ſolum deſinere eſſe ſub ſpeciebus, ſed omnino perire, nec manere in rerum natura: *Licet ex verbis conſecrationis ſolum colligatur, ſub ijs ſpeciebus non manere vlterius panem, & vinum; ſed corpus, & ſanguinem Chriſti*: ex hoc tamen Eccleſia colligit vtramque ſubſtantiam perire, & conuerti in corpus, & ſanguinem Chriſti; quia nimirum non poſſent ſine nouo miraculo manere abſque ſuis accidentibus: miracula autem non ſunt præſumenda, niſi probentur. Quod idem argumentum frequentiſſimum eſt ad plures alias concluſiones Theologicas probandas, & ſtabiliendas.

Cum ergo gratiam produci efficienter ab alio,

alio, quam à Deo, eſſet magnum miraculũ; & contra exigentiam ipſius gratiæ, non eſt hoc affirmandum, niſi apertæ rationes ad id cogant: quæ tamen in præſenti nullæ ſunt. Hæc Lugo.

106 In cuius argumento multi defectꝰ facile animaduerti poſſunt. In primis totus eſt Lugo in probanda propoſitione, apud Theologos manifeſta, & quæ à nobis, nec ab vllo alio, quem legerim, aut audierim, negatur: nempe *miracula non ſunt præſumenda, niſi probentur.* Et relinquit ſine probatione omnes alias propoſitiones, & illationem: quæ facile negari poſſunt: & in quibus erat tota vis argumenti. ¶ Secundo valdè diſplicet in illis verbis: *Licet ex verbis conſecrationis, &c.* non enim id conſonat D. Thomæ 3.p.q.75. art.2. Imò nec doctrinæ Concilij Tridentini ſeſs.13.cap.4. prout ipſe Lugo fatetur diſput.7. de Euchariſtia ſect.11.n.192. dicens. Infertur ſecundo, *hanc fidei veritatem ſufficiẽter ex Chriſti verbis haberi, & non ſolum ex Eccleſiæ diffinitione; quod minus cautè negauit Scotus: contra quem obſeruare oportet doctrinã Tridentini vbi ſupra docentis hanc doctrinam ſemper habitam in Eccleſia Dei ex veritate verborũ Chriſti Domini.* Hæc ibi.

107 Præterea poteſt totum argumentum contra eum retorqueri, inquirendo ab arguente, an gratia ex natura ſua petat pendere à ſacramentis corporalibus, vt à cauſis moralibus; vel non? Si affirmet; reddit ſuũ argumentum: nam Angelis, & antiquis Patribus, & modò quibuſdam adultis datur gratia ſine ſacramento in re ſuſcepto: & ita vel eſt miraculum, quod ſic detur; vel eſt miraculum, quod gratia cauſetur à ſacramento moraliter: quia non minus miraculoſum eſt viſum reſtituere cæco concurrente ſancto inſtrumentaliter, quam concurrente eodem moraliter impetrando.

Si vero dicat gratiam ex natura ſua non petere, quod producatur medio ſacramento vt cauſa morali, ſed ab hoc abſtrahere: recte reſpondebit. Sed ex hoc ipſo poterat videre argumentum nihil probare, quia gratia ex natura ſua petit vt fiat à ſolo Deo vt à cauſa principali; eo quod eſt ſpecialis, & ſupernaturalis diuinæ naturæ participatio, quam ſolus Deus principaliter dare poteſt. Quod vero detur à ſolo Deo, vel intuitu meritorum Chriſti, aut orationis, aut per ſacramenta, eſt contingens; & poſſunt res vno, vel altero modo diſponi. ¶ Nos igitur aſſerimus Deum diſpoſuiſſe gratiam cauſare per corporalia inſtrumenta, *non propter indigentiam, ſed propter effectuum conuenientiam;* vt dicit S. Tho. q.27. de Veritate ãrt.4. ad 16. Quia ſicut humanitas Chriſti eſt conueniens inſtrumentũ coniunctum, ita ſacramenta ab ipſo inſtituta, & quæ ab eo efficaciam habent, ſunt inſtrumenta ſeparata, vt docet S. Thomas hic art.5. & 1.2.q.112.art.1.ad 2. Quia iuxta præſentem prouidentiam, vt dicitur in Concilio Tridentino ſeſ.7. in decrẽto de ſacramentis, *per ea omnis vera iuſtitia, vel incipit, vel cepta augetur, vel amiſſa reparatur.*

108 Poſſet præterea admitti miraculoſum eſſe, quod gratia producatur medio phyſico inſtrumento. Nec negamus eſſe miraculum, quod motio, vel qualitas tranſiens ſupernaturalis ſit in ſacramento corporali, & ſenſibili. Vnde Ferrara libro 4. contragẽtes cap.56. in fine, ad 3. ait, quod *creatio talis virtutis eſt omnino miraculoſa; ſicut & inſtitutio ſacramentorum.* Et Catechiſmus Pij Quinti parte 2.cap.1. §. *Sed iam* folio 150. ſic ait. *Quo autem pacto tantares, & tam admirabilis per ſacramentum efficiatur, vt quemadmodum S. Auguſtini ſententia celebratum eſt, aqua corpus abluat, & cor tangat; id quidem humana ratione, atque intelligentia comprehẽdi non poteſt. Conſtitutum enim eſſe debet nullam rem ſenſibilem ſuapte natura ea vi præditam eſſe, vt penetrare ad animam queat. At fidei lumine cognoſcimus, omnipotentis Dei virtutem in ſacramentis ineſſe, qua id efficiant, quod ſua vi res ipſæ naturales præſtare non poſſunt.* Quamuis autem iſte modus cauſandi ſit miraculoſus, non ſuperflue ponitur, vt notat Caietanus quæſt.62. artic.1. §. *Ad demum obiecta*, ſed neceſſario. Tum neceſſitate reuerentiæ ad auctoritates Sanctorum, &c. Tum neceſſitate dignitatis ſacramentorum nouæ legis: longè enim digniora ſunt, ſi locantur in genere cauſæ, quã ſi infra latitudinem ſignorum cõcludantur, vt ſacramenta veteris legis. Denique, cum cõuerſio panis in corpus Chriſti ſit *miraculorũ à Chriſto factorum maximum*, vt dicit S. Tho. Opuſc. de ſacramento altaris: de quo infra q.75.art.8. Cum hoc quotidiè fiat à Chriſto ſacerdotum miniſterio, pariter ſuo modo dicendum de alijs ſacramentis: quia ſunt corrolaria miraculi Incarnationis, & ſunt reliquiæ paſſionis Chriſti.

Quod à ſimili explicari poteſt ex D. Th. 3.p.q.13.art.2.ad 3. docente, gratiam miraculorum *excellentiſsimè datam eſſe animæ Chriſti, vt ſcilicet, non ſolum ipſe miracula faceret, ſed etiã vt hanc gratiã in alios transfunderet*, vt habetur Math.10. addit Caiet, quod ſicut Verbum poteſt vti humanitate ſibi iuncta, ad facienda miracula; ita & eadẽ ratione poteſt

illa vti ad communicandum alijs potestatē faciendi miracula. *Est siquidem huiusmodi cōmunicatio miraculū quoddā, comprehensum sub vniuersalitate miraculorum.* Hæc ibi. Pariter miracula, quæ fiunt in sacramentis, sunt extensio quædam miraculorū Christi, & sanguinis, & passionis eius.

§. VIII.

Soluitur argumentum primum: & exponitur vtrum instrumentum possit agere in distans?

109 ANtiquorum multa argumenta refert, & latissimè diluit Capreol. in 4. dist. 1. q. 1. ad argumenta Durandi, Scoti, & Aureoli contra quartam; & alia diluunt Paludanus, & Nuño, Coquetius, & Cabrera, & alij Authores nostræ sentētiæ: nec omnia possumus repetere; nec principaliora debemus omittere, præter ea, quæ iam soluta sunt ponderando fundamenta nostræ cōclusionis. Arguitur primo, nulla causa instrumētalis, etiam à Deo eleuata, potest agere in id quod distat secundum locum. Sed sacramēta fæpè distant localiter ab homine, in cuius anima est causanda gratia. Ergo nequeūt sacramenta esse instrumenta physicè producti ua gratię. Maior probatur, quia *oportet omne agens contingere id in quod immediatè agit; & sua virtute illud contingere*: vnde in 7. Phys. text. 10. probatur, quod *motum, & mouens oportet esse simul*. Quod autem hæc ratio militet etiā de potētia absoluta Dei, cōstat, quia alio quin inefficaciter ex hoc principio inferret S. Th. 1. p. q. 8. ar. 1. Deum esse intimè præsentē in omnib⁹ rebus, quia operatur in omnibus rebus: quia si posset operari in distans, posset operari, vbi præsēs nō esset. Deinde, quia instrumentū operatur, & simul defert virtutem causæ principalis ad effectū: quod facere nequit, si ab illo distet. Minor vero cōstat ex dictis in simili q. 60. dub. 10. §. 3. & cum sacerdos pœnitentē absoluit, verba nō tangunt physicè pœnitētē, nec eius animā: cum ergo virtus sacramentalis præcipuè sit in verbis sacerdotis, iam sacramenta operātur in distans: & ideo nō possunt causare physicè; sed solum causabunt moraliter.

110 Isto argumento conuincitur Molina 1. p. q. 8. ar. 1. disp. 2. vt asserat nullo modo esse possibile, vt instrumentum, etiā diuinum, agat in rem distātem. Et Lorca 3. p. disp. 53. nu. 9. & 14. propter illud opinatur, nullū miraculū, quod Christus est operatus in distans, & absque contactu physico, mediato, vel immediato, operatum fuisse physicè.

111 Per oppositum Palud. in 4. dist. 1. q. 1. ar. 4. 8. & Capreol. ibi ad 2. Durādi contra 3. expressè docet, quod diuina virtute corpus potest agere in distans, quin agat in medio: & quod Deus aliquando supplet cō tactū in sacramentis: quia licet naturaliter, quod nō tangit, nō agat; tamen supernaturaliter, & in virtute Dei, qui contulit spiritibus per naturā agere sine tactu molis; potest hoc dare corporibus per virtutē supernaturalē. Sicut enim Deus potest agere sine omni medio, sic potest agere mediatè, vno medio substi acto. Sicut ergo potest lucē cōseruare in Luna sine alio lumine, ita mediāte solo lumine Solis. Videtur etiā, quod posset Deus facere, quod ignis combureret stupam distantem in vacuo.

112 Idem tenet Caiet. 3. p. q. 13. art. 2. §. *Ad euidentiam*, in fine. Quia humanitas Christi operabatur physicè miracula, vt est indubitatum in doctrina S. Thom. & tamen operabatur in distans: vt patet Ioann. 4. ver. 50. *Vade, filius tuus viuit*. Et 2. 2. q. 178. art. 1. ad 1. cōcedit S. Tho. Deum posse eleuare interiorem hominis operationem ad physicè patranda miracula in re externa, & distanti. Et 1. p. q. 64. ar. 4. ad 3. dæmones in aere isto detentos, docet torqueri ab igne inferni. Affertq; Glossam Iacobi 3. docentē, quod dæmones *portant secum ignem gehennæ quocūque vadant*. Qua propter contactum solum esse conditionem naturaliter requisitam, sed diuinitus supplebilem, docent Nuño, Vega, Bellarminus, Suarez, & Valentia, Conimb. Granado, & Cabrera, quos refert Choquetius vbi infra. Et iterū Cabr. q. 13. art. 2. disp. 1. §. 4. & q. 19. art. 1. & q. 62. art. 1. disp. 3. n. 147. & vt *cōmunem Theologorum*, nos docuimus 2. p. Metaph. cōtrou. 13. a. 3. §. 4. n. 81. & Vazquez 1. p. disp. 174. cap. 4. & hic disp. 132. c. 4. n. 44. Vnde Lugo in præsenti disp. 24. sec. 4. n. 40. ait. Sed neque hoc argumento vtor, quia respondent, illam cōditionem propinquitatis requiri ad cōnaturaliter operandum: non vero de potentia absoluta: de quo non est nobis nunc disputandum.

113 Hæc solutio est probabilis valde. Sed melius, & clarius alij respondent, distinguendo duplicem propinquitatem, vel contactū, nempè cōtactū suppositi, vel rei, quæ est instrumētū: & contactū virtutis, & causalitatis, qua actu cū causa principali efficit. Distinctio est D. Tho. lib. 3. cōtrag. c. 70. à nobis explicata illa controu. 13. nu. 69. Dicunt ergo ad rationem instrumenti physici necessarium non esse, attenta Dei omnipotētia, vt illud per se ipsum, seu per suam entitatē, attingat subiectum, vel effectum, qui in eo pro-

producitur. Quia propinquitas agentis inſtrumentalis ad paſſum, eſt conditio diuina virtute ſupplebilis. Et hoc ſolum docent, & intendunt Authores precedentis ſolutionis. Nec oppoſitum leuiter indicat S. Thomas 1.p.q.8.art.1. Tum quia in Deo vtraque immediatio coincidit: nã vt dicit in 1.diſt.37. q.1.artic.1.ad 4. *Ipſemet eſt ſua virtus: & ideò non tantum eſt immediatum principium operationis; ſed immediate in omnibus operatur: quod in aliis cauſis non contingit.* Tum quia S. Thom. q.8. non arguit ex quacumque operatione, ſed ex operatione immediata, & intima: & ideò in ſol.ad 3. potius docet cõmẽdari Dei perfectionem ex eo quod immediate in omnibus agit. Tertio, quia licet inſtrumentum à Deo aſſumptum diſtet à paſſo; Deus, qui eſt agens principale, præſens eſt: ipſe autem nequit eſſe alterius cauſæ inſtrumentum, vt ad hoc intentum notat Curiel, quem retulimus illa controu.13.num.81.

114 Loquendo autem de contactu virtutis, & cauſalitatis, implicat contradictionem inſtrumẽtum propriè, & in rigore phyſicè cauſare, & quod ſimul cum cauſalitate, & virtute per eum deriuata à cauſa principali, non tangat ſpiritualiter, & virtualiter paſſum. Ita S. Thomas 3.p.q.48.art.6.ad 2. dicens, quod *paſſio Chriſti, licet ſit corporalis; habet tamen ſpiritualem virtutem ex diuinitate vnita. Et ideò per ſpiritualem contactum efficaciã ſortitur.* Et q.56.art.1.ad 3. inquit poſt cætera. *Ita & Reſurrectio Chriſti eſt cauſa efficiens noſtræ reſurrectionis virtute diuina, cuius proprium eſt mortuos viuificare. Quæ quidem virtus præſentialiter attingit omnia loca, & tempora; & talis contactus virtualis ſufficit ad rationem huius efficientiæ:* nempè inſtrumenti phyſici à Deo eleuati. Idem ſic exponunt, & ſequuntur Medina 3.p.q.48.ar.6.§. *Sed iam tempus eſt.* Bañez 1.p.q.45.art.5.dub. vnico ad 4. Nuño hic ar.1.diſt.7.ad 4.in 2.ſol. Ioãnes Vincentius de gratia Chriſti q.6.pag.815. Syluius 3.p.q.13.art.2. quos refert, & ſequitur Hiacinthus Choqueti lib.2.de gratia diſp. 6.toto cap.4. Nazarius 3.p.q.48.art.6.controu.vnica.§. *His adde.* Rationemque aſsignat Vincentius, quia inintelligibile prorſus eſt, quod inſtrumentum aliquod phyſica efficientia producat effectum, quem neque propria virtute, neque virtute ab agente principali deriuata contingit: quia inſtrumẽtum, etiã à Deo eleuatum, vere, ac propriè agit, & efficit: alioquin Deus ſe ſolo, & ſine inſtrumento totum efficeret: ſed efficere nequit, ſi virtualiter non tangat: quia agere eſt virtute actiua actu dare eſſe: & ipſa productio, & actualis efficientia eſt verus, & realis contactus. Nunc autem poteſt habere inſtrumẽtum ſitualiter diſtans, quia Deus, qui eleuat, *præſentialiter attingit omnia loca:* & ſe accomodat huic inſtrumento, quod eſt organum coniunctum, vel ſeparatum, per quod operatur vbi agens principale adeſt, vt obiter cum Zumel iam diximus 2.p. Metaph. cõtrou.10.ar.6.n.101. & ſic penitus euacuatur argumẽti difficultas vtraque ſolutione.

115 Aliter reſpondent Nuño dific.7.in 3.ſolutione ad 4. & alij, quos ſequitur Serra hic dub.2.ad 4.in fine, ad 3.impugnationẽ, folio 76. non eſſe neceſſarium agens phyſicum eſſe immediate coniunctum cum ea parte, in qua producit ſuum effectum: vt patet in pungente carnem, quod in ſenſu, aut organo tactus cauſat dolorem, cum quo tamen non eſt immediate coniunctum, iuxta ea, quæ dixerat 1 p.q.78.art.3.dub.1.conc. 5. & dub.4.conc 3. Sed ſatis eſſe coiunctum eſſe cum toto compoſito. Vnde cum ſacramenta poſsint eſſe immediate coniuncta cũ homine, in eius anima poſſunt inſtrumentaliter phyſicè gratiam cauſare; ſicque tangendo corpus, cor abluere, & efficere operationem inſtrumentalem circa animam, vt cum S. Auguſtino dicit S. Thomas hic ad 2.

116 Hæc reſponſio, cum ſacramentum phyſicè tangit corpus, facile poſſet admitti: ſed ſi ponatur vt vniuerſalis pro omni caſu, nequit verificari: quia rectè eam reijcit Cabrera diſp.3.§.3.n.22. & §.14.ànu.141. nam ſunt aliqua ſacramenta nouæ legis, quæ huiuſmodi contactum circa corpus non habent: vel ſaltem non eſt neceſſarium vt illum habeant ad cauſandum gratiam: nam in ſacramento pœnitentiæ verba abſolutionis à ſacerdote prolata, no eſt neceſſarium, vt reali, & phyſico contactu ipſum pœnitẽtem attingant: poſſunt enim pœnitens, & ſacerdos tanto interuallo diſtare, vt verba ſacerdotis pœnitentem phyſicè non attingãt. Similiter in ſacramento matrimonij verba vnius contrahentis, non eſt neceſſarium vt in ea diſtantia proferantur, quod alterum contrahentem realiter attingere valeant. Et ſimile eſt in ſacramento Euchariſtiæ reſpectu conſecrationis: non enim oportet, vt verba ſacerdotis conſecrantis panem, & vinum materialiter, & realiter attingant: vt cũ plures hoſtiæ conſecrantur. Et eſt inijcere ſcrupulũ ſine fundamẽto, & ſine authoritate Patrũ, & Theologorũ, requirere ad valorẽ ſacramẽti cuiuſcuque, quod in omnibus ad validitatẽ ſacramẽti exigatur phyſicus cõtactus ſacramẽti ad corp. ſãctificãdi per illud.

Recurrendum ergo ad duas præceden tes ſolutiones; quia ambæ, & præcipuè vltima, ſatis facile percipiuntur, & verificantur.

§. IX.

De ſacramento præterito.

117 SEcundo arguitur ex alia conditione cauſæ inſtrumentalis phyſicæ: quia non poteſt aliquid realiter, & phyſicè cauſare, quin phyſicè exiſtat, cùm cauſat, quia vnumquodque operatur in quantum eſt in actu. Quod non ſolum eſt verum ex natura rei: ſed etiam attenta Dei virtute: vt ſumi tur ex D. Thoma hic art. 6. & nos docuimus 2.p. Metaphiſicæ controu. 13. art. 1. §. 2. nu. 7. & 2. Phyſ. q. 15. nu. 2. Sed ſacramenta cauſant, cum realiter non exiſtunt: non ſolum quia ſunt entia ſucceſsiua; & prius deſinũt eſſe quam cauſent (de quo poſtea.) Sed quia baptiſmus recedente fictione, cauſat gratiã, vt docẽt Sãctus Auguſtinus lib. 1. de Baptiſmo contra Donatiſtas cap. 12. relatus de Cõ ſecr. diſt. 4. cap. 41. & S. Thomas 3.p. q. 69. art. 10. & cum eo communiter Theologi. Ergo ſacramenta non cauſant phyſicè, ſed moraliter.

118 Ad hoc argumentum multiplex ſoler adhiberi ſolutio. In primis negant Maiorem Capreolus in 4. diſt. 13. q. vnica artic. 4. ad vltimum Durandi cotra primam folio 161. docens humanitatem Chriſti antequã exiſteret, fuiſſe inſtrumentum Dei phyſicum ad cauſandam gratiam in prędeſtinatis, qui eum præceſſerunt. Probat ex D. Thoma 3. p. q. 48. art. 6. ad 2. & q. 62. art. 5. ad 2. & q. 78. art. 5. Sequitur Soto in 4. diſt. 1. q. 2. a. 3. & in vltima editione in fine libri 4. Sententiarum. Probabilemque reputant Medina 3.p. q. 13. art. 2. Sed quia hoc ex profeſſo reijciunt Ioann. Vincentius de gratia Chriſti q. 7. à pag. 780. Suarez to. 1. in 3.p. diſp. 31. ſec. 8. Latè Cabrera to. 3. q. 61. art. 3. to. ta diſp. 6. Nuño q. 70. art. 4. dub. 3.

119 Secundo reſpondent ipſe Medina ibidem. Et pro eadem ſolutione refertur Orellana in præſenti, & Zumel 1.2. q. 112. art. 1 diſp. 4. & Cabrera hac q. art. 1. diſp. 3. §. 12. à n. 91. vſque 96. & ſequitur Nazarius 3.p. q. 48. art 6. controu vnica docens actiones, & paſsiones præteritas omnino aſſumi à Deo poſſe vt phyſica inſtrumenta ad producendam gratiam, ſicut de paſsione, & reſurrectione Chriſti docet S. Thomas 3.p. q. 56. art. 1. ad 3. & q. 50. art. 6. & q. 51. ar. 1. ad 2. & q 57. art. 6. & 4. cõtra g. cap. 78. & q. 27. de Verit. art. 3. ad 7. & in 4. Sent. diſt. 43. q. 1. art. 2. q. 1. Vbi idem docet Soto artic. 4. conc. 2. & Abulenſ. in cap. 22 Math. q 225. & Valentia to. 4. diſp. 11. q. 3. puncto 2. & Seraphinus Porrecta in Addit. ad 3.p. q. 76. art. 1. Quod explicat Nazarius §. *Quarto dico*, aſſerendo actiones omnes, & paſsiones Chriſti Domini eodem tempore, quo factæ ſunt, aſſumptas fuiſſe, vt inſtrumenta ad effectus humanæ ſalutis, & factas fuiſſe tunc cauſas in actu ſecundo in ordine ad humanæ ſalutis effectum, non tunc, ſed temporibus à Deo præfinitis efficiendum: ita vt cauſalitas inſtrumentalis actionum, & paſsionũ Chriſti à Deo fuerit eleuata ad participationem excellentiæ diuinæ cauſalitatis, quoad hoc quod eſt actualiter operari, & effectum ex eadem operatione non ſequi, niſi ſecundũ præfinitionem diuinæ voluntatis: vt de actione diuina docet S. Thomas 1.p. q. 49. ar. 1. ad 9. & 10. Ideoquè S. Thomas 3.p. illa q. 56. loquens de cauſalitate Reſurrectionis Chriſti, vt actio eſt, recurrit ad virtutem diuinam: *quæ quidem virtus præſentialiter attingit omnia loca, & tempora*: fruſtra autem ad hoc recurriſſet, ſi ſemel tranſacta non poſſet phyſicè cauſare. Similiter poſſet dici Deum eleuaſſe ſacramentum cum phyſicè exiſtit, vt cauſet gratiam vel nunc, vel poſtea, quando impedimẽtũ fuerit ſublatum: quia licet exiſtentia cauſæ ſit indiſpenſabiliter requiſita ad cauſandum phyſicè; coexiſtentia tamẽ poteſt ſuppleri à Deo, qui *præſentialiter attingit omnia loca, & tempora*, vt ait D. Thomas.

120 Quæ ſolutio eſt valdè probabilis: ſed quia eſt difficilis. & loco citato cum cõmuni ſententia, etiam de potentia Dei abſoluta admiſimus, quod id quod phyſicè non eſt, nequit eſſe pyſicum inſtrumentum: cum id quod phyſicè nõ eſt, nequeat phyſicè moueri, neque phyſicam virtutem, aut motionem principalis agentis in ſe recipere, & ad effectum phyſicè deferre: quia prius eſt eſſe, quam recipere, & cauſare. Vnde Caietanus 3.p. q. 69. art. 10. §. *ad euidentiam horum*, ait. Non enim videtur poſſe intelligi rem aliquam, poſtquam deſijt eſſe, habere ſuum effectum, niſi aliqualiter res illa remanſerit. Ideò concedenda eſt maior. De prima probatione minoris erit ſpeciale dubium. Ad ſecundam multi defendunt etiam ſacramenta, quæ conferunt gratiam recedente fictione, conferre eam phyſicè. Ita Zumel 1.2. q. 112. art. 1. diſp. 4. Cabrera hic diſp. 3. §. 12. à n. 83. vſque 96. Nuño dificul. 7. ad 1. quartę ſententiæ. Henriquez lib. 1. de ſacramentis cap. 25. n. 4. qui omnes dicunt phyſicè poſſe

cauſare,

cauſare, quia licet ſacramentū non maneat formaliter, manet tamen in virtute, ſicut virtus generantis eſt in ſemine. Et ſicut paſſio Chriſti, mors, reſurrectio, & aſcenſio eius ſunt cauſa efficiens noſtræ ſalutis; quia licet prout infert tranſierint; tamen prout in facto eſſe manent virtualiter; quia humanitas Chriſti, quæ iſtis accidentibus fuit determinata, & modificata manet, & eſt inſtrumentum coniunctum Verbi Dei.

121 Hanc autem virtualem permanentiam, non eodem modo declarant: nam Zumel, Cabrera, & Henriquez num. 6. dicunt, quod illum actum, per quem aufertur fictio, aſſumit Deus vt phyſicum inſtrumentū ad cauſandam gratiam correſpondentem ſacramento præterito, in cuius virtute agit: quia manet virtualiter; quatenus manet in applicato eſſe ſacramentali, applicatione reali; & phyſica, per quam applicationem, ſuſcipiens ſacramentum, fuit realiter, & phyſicè immutatum. Nuño vero, & Cabrera n. 96 docent; quod per realem ſuſceptionem ſacrāmēti homo elicuit operationes reales, per quas produxit modum realem, quem Deus eleuare poteſt ad gratiam phyſicè cauſandam. Vnde recedente fictione, ille modus tanquam virtus ſacramenti eleuatur ad cauſandam gratiam: & ſic etiam ſacramentum, quod fuit, & manet virtualiter in ſui termino, phyſicè cauſat gratiam.

122 Non minus eſt difficilis hæc ſolutio, quam præcedens. Primo, quia illi modi relicti eadem facilitate, qua ponuntur, reijciuntur, vt in ſimili diximus q. 60. Nec oportet modos ſine vrgenti neceſsitate multiplicare. Secundo, quia vt arguit Serra dub. 2. ad confirmationem 3. eſſe motum, tranſacto motu, non eſt aliquid reale; ſed ſola relinquitur extrinſeca denominatio in ſubiecto moto: ſed ſacramentum ſuſcepiſſe fictè, nihil aliud eſt, quam ſuſcipientem fuiſſe motum, actione, vel motu, in quo conſiſtit ſacramentum: ergo recedente actione, nil reale manet in eo. Nec vrget exemplum de paſſione, & morte, & aſcenſione Chriſti: quia iuxta Caietanum, & alios neque actiones in fieri, neque in facto eſſe ſunt ipſa inſtrumenta: ſed ipſa Chriſti humanitas, concurrentibus illis modificationibus per modum conditionis, eſt quæ eſt cauſa inſtrumentalis.

123 Tertio, actus quibus perficitur ſacramentum, no cauſant gratiam ſe ipſis; ſed motione Dei virtuoſa, vel qualitate fluida, quæ ſtatim deſinit, deſinente motu, vt docet S. Tho. art. 4. ad 3. & q. 27. de Ver. art. 4. ad 10. *Et huiuſmodi* (inquit) *ceſſat, ceſſante motione mouentis: ſtatim enim quando mouens ceſſat mouere, & mobile ceſſat moueri.* De quo in 4. diſt. 8. q. 2. art. 3. ad 8. & 3. p. q. 78. ar. 4. ad 3. Ergo ſicut motus ſacramenti totaliter nō eſt; ita nec motio Dei. Ergo nequit ſacramēntum præteritum nunc phyſicè cauſare.

Quarto, cum baptiſmus recipitur ab eo, qui non eſt diſpoſitus vt cum ſacramēto iuſtificetur, licet adſit motio Dei effectiua ſacramenti, non adeſt motio Dei effectiua gratiæ; quia hæc non adeſt, niſi cum homo eſt diſpoſitus, & cum effectu iuſtificatur: ergo poſtea, cum adeſt contritio, vel aliud ſacramentum, quo auferatur fictio, non redit prior motio cauſatiua gratiæ; quia hæc nunquam fuit: ergo effectiuè hæc iuſtificatio ſolum fit à ſacramento præſenti.

124 Quapropter Nuño in prima ſolutione: & Suarez diſp. 8. ſect. 2. & diſp. 9. ſec. 2. ad 3. & Valentia to. 4. diſp. 4. puncto 2. & dicit probabilem Cabrera §. 12. nu. 87. Sequunturque abſolutè Araujo dub. 5. nu. 66. Serra dub. 2. ad confirmāt 3. Choquetius libro 2. de grātia diſp. 6. cap. 5. ad finem. Candidus diſquiſ. 16. art. 9 dub. 15. concl. 18. & alij, dicunt ſacramentum, quod in ſui collatione fuit informe; propter fictionē, ea per ſubſequutam pœnitentiam ſublata; nō cauſare phyſicè gratiam, neque quidquam realiter operari, idque defectu exiſtentiæ; quomodo ſcilicet, ita præterijt vt nihil penitus ſuæ virtutis reliquerit. Rationi enim cōſentaneum videtur, quod ſacramentum per ſe, & ex natura ſua cauſet gratiam; ſecundū modum eſſendi; quem habuerit; ita vt illam phyſicè cauſet; quando vere exiſtit phyſicè; moraliter verò quādo ſolum exiſtit moraliter in diuina acceptatione. ¶ Quod explicat Serra: nam quamuis ſuſceptio ſacramentorum cum fictione, non fuerit Deo accepta; ſacramenta tamen ipſa, & merita Chriſti per ea applicata, Deo accepta ſunt; & manent in diuina acceptione: ſicque propter illa recedente fictione, & impedimento, cōfertur à Deo gratia; huiuſque illa cauſa moralis ſunt. Non ſecus ac prætiū datum a captiuo pro ſua redemptione cum iniuria domini; quem capitiuus dans prætium verbis contumelioſis offendit; licet tunc effectum libertatis captiuo nō obtineat; poſtea tamē exhibita ſatisfactione; libertatis illius cauſa moralis eſt; etiam ſi iam ſit cōſumptum.

125 Sed inſtabis ex Vaſquez cap. 4. nu. 41. & 43. nam ſi in vno caſu defectu exiſtentiæ verificantur Scripturæ, & Patrum loquutiones, ſola poſita cauſalitate morali: ergo hoc idem in vniuerſum ſufficeret etiam tribuere

tribuere ſacramentis, vt dictis Scripturæ, & Patrum fieret ſatis. Secundo, qui alteri impetrat ſanitatem ſolum moraliter concurrit, & verè dicitur illum ſanare: ergo ſacramentum præteritum, cuius intuitu, Deus dat gratiam nunc, vere dicetur animam mundare: & cum ſola cauſalitate morali idem verificabitur in alijs ſacramentis. Vnde ſine neceſsitate in illis adſtruitur cauſalitas phyſica. Et ſanè ſi abſurdum eſſet negare effectū ſacramenti Baptiſmi recedente fictione; abſurdum etiam eſſet negare, ſacramētum vere, & propriè emundare animam, & gratiā conferre.

Præterea arguit Lugo ſect.5.nu.50. quia Patres eodem modo dicunt, gratiam tunc fieri à baptiſmo præterito, ſicut quando fit à baptiſmo præſente. Sic enim loquitur S. Auguſtinus lib.3.de Baptiſmo cap.3. his verbis. *Tunc incipit valere idem baptiſmus ad dimittenda peccata, cum ad Eccleſiæ pacem venerint, non vt iam dimiſſa non retineantur, neque vt ille baptiſmus quaſi alienus, aut alius improbetur, aut alter tradatur; ſed vt idem ipſe, qui propter diſcordiam foris operabatur mortē, propter pacem intus operetur ſalutem, &c.* Eodem modo loquitur Author ſermonis de Paſſione Chriſti apud S. Cyprianum ante finē. Ergo baptiſmus præteritus operatur intus ſalutem. Si ergo hoc verificatur ſola cauſalitate morali: ergo de eadem poteſt exponi S. Auguſtinus cum dicit, quod aqua corpus tāgit, & cor abluit: nec enim alio modo baptiſmus operatur internam ſalutem, quā dando gratiam, & animā mundando, & abluendo.

126 Videnturque maximè vrgere inſtantiæ iſtæ in noſtra ſententia, quæ vt adſtruat in ſacramentis cauſalitatem inſtrumētalem phyſicam, negat illis omnino cauſalitatem moralem: ſi ergo nunc fatemur ſacramenta recedente fictione, quia nō ſunt phyſicè, non poſſe phyſicè cauſare: vel omnibus modis negamus cauſare: quod eſt contra S. Auguſtinum, & D. Thomā, & omnes Theologos: Vel iam admittimus, quod negauerāmus, nempè poſſe conuenire rei inanimatę cauſalitatem moralem. Illi enim, qui in Sacramentis ſimul agnoſcunt cauſalitatē phyſicam, & moralem, facilè reſpondent cū adſunt omnes conditiones, vtramque cauſalitatem conuenire; cum verò deeſt aliqua cōditio cauſæ phyſicæ, quæ non requiritur ad cauſam moralem, hanc ſola reperiri. Quod expreſsit Serra dicens. Sacramenta enim licet in eis, qui fictè accedunt, recedente fictione, moraliter cauſent gratiam, ſicut eam cauſaſſent à principio, ſi nō fictè acceſsiſsēt; non tamen cauſant omnibus modis, quibus antea cauſaret: nam cum antea exiſterēt, non ſolum moraliter, ſed etiam phyſicè cauſaſſent gratiam: poſtea verò, cū non exiſtāt; non poſſunt illam phyſicè cauſare, ſed ſolū moraliter: quia ad illud requiritur exiſtētia; ad hoc verò non; ſed ſufficit vt mouere poſſint diuinam voluntatem ad conferendam gratiam: ſicut reuera mouent, etiam ſi non exiſtant, ſed fuerint. Hæc ille. Quod nos non poſſumus aſſerere, ſi conſequenter loquamur: ſiquidem ſacramento præſenti negabimus habere vim moraliter mouendi diuinā voluntatem: & non poteſt concedi maior vis mouendi ſacramento, quod non eſt, ſed fuit: quam conueniat ſacramento dum eſt: quia non manet in acceptatione diuina niſi valor, & moralitas quæ fuit.

127 His tamen, & alijs replicis non obſtantibus, ſuſtineri valet relata ſolutio, præmittendo cum communi Patrum, & Theologorum, quod verba Sacræ Scripturæ (& idem eſt de verbis Patrum, & Conciliorū) in ſenſu proprio, & non figurato, metaphorico, vel improprio ſunt accipienda: alioquin nil ex illis probari poſſet, ſi cuilibet liceret à ſenſu proprio recedere. *Niſi neceſsitate quadam compellamur ad figuratam confugere loquutionem*, vt docet S. Auguſt. lib.3. de doctrina Chriſt. cap.5. & cap.15. & 16. Vnde in Scriptura tribuuntur oculi, & palpebræ Deo, & homini: ſi de Deo exponantur propriè, ſequitur illud abſurdum, quod in Deo ſint oculi carnei: cōtra illud Iob 10. *Nū quid oculi carnei tibi ſunt; aut ſicut videt homo, & tu videbis?* Ideoque oculos, & palpebras cogimur agnoſcere ſolum attribui Deo metaphoricè. Si de homine exponantur propriè, nullum ſequitur abſurdum: ideoque hæc verba cum dicuntur de homine, intelliguntur, & accipiuntur propriè, & in rigore.

128 Pariter in Sacra Scriptura, & Patribus legimus Sanctos feciſſe miracula per virtutem, & poteſtatem, & per orationes, & preces, & aliquando ſola obumbratione: & quia iſtæ diuerſæ loquutiones indifferentes ſunt ad cauſalitatem phyſicam, & moralē, ad cauſalitatem propriam, & impropriam, ſub dubio reliquit S. Auguſtinus lib.22. de Ciuitate Dei cap.9. & 10. qualiter Sācti miracula fecerint? Quia id ad ſuum intentum parum conducebat. Sed quia facere miracula ex poteſtate, videtur indicare virtutem phyſicam; & quia in hoc genere cauſalitatis Sanctis attribuendo, nullum ſequitur abſurdum;

dum; ideò S.Greg. quem refert, & ſequitur S.Thomas Quæſt.6.de Potentia artic.4.de huiuſmodi virtute phyſica Sacram Scripturam exponit. Sed quia id quod nil eſt, non poteſt eſſe phyſicum inſtrumentum, cū miracula attribuuntur vmbræ, vel operatio corporis attribuitur eius vmbræ, quia corpus operabatur ad diſtantiam vmbræ: vel ad vitandum inconueniens, recurrendū ad loquutionem minus propriam, & metaphoricam. Vnde cum S.Auguſtinus ſerm.28.de Sanctis de vmbra S.Petri ait. *Si tunc opem ferre poterat vmbra corporis, quanto magis nūc plenitudo virtutis?* Et paulò poſt. *Si inanis quædam ſpecies vacuæ imaginis habere potuit in ſe vim ſalutis; quanto plus, &c.* Exponendus eſt S.Auguſtinus vno ex duobus modis iam relatis, quia ipſi notiſsimū erat, quod vmbra per ſe ipſam immediatè erat incapax vt eleuaretur vt eſſet inſtrumentum phyſicū: quia non eſt ens poſitiuum, ſed mera lucis priuatio, vt ipſe S.Auguſtinus docet lib.1.de Geneſ. contra Manich. cap.4. initio, & de Geneſ. ad lit. cap.4. & contra Epiſt. fundamenti cap.30. & 31. ad finem, & lib. de natura boni contra Manichęos.

129 Similiter ergo, cum de ſacramento iam præterito loquendo, & tribuendo ei cauſalitatem phyſicam, non poſsit non ſequi inconueniens, quod poſsit phyſicè operari, quod phyſicè non eſt: cogimur, & quadam neceſsitate compellitur confugere ad impropriam loquutionem: & ſic exponimus S.Auguſtinum loqui de cauſalitate morali minus propria; quia iuxta ſubiectā materiam, aliā nequit locum habere. Sed quia loquendo de ſacramento actu exiſtenti, abſque inconueniēti ei tribui poteſt cauſalitas phyſica inſtrumentalis: quia cauſalitas moralis ſtricta locum non habet, & cauſalitas moralis minus rigoroſa non tranſcendit rationem ſigni; ideo ad melius verificāda verba Conciliorum, & Patrum, cogimur (quia abſque inconuenienti id fieri poteſt) concedere ſacramento præſenti cauſalitatem phyſicam inſtrumentalem, vltra moralem minus propriam. Et ſic ceſſant omnes replicę. Et etiam vltima, quia quod Serra, & alij dixerūt de cauſalitate morali ſtrictè ſumpta, quā ſimul cum cauſalitate phyſica admittunt in ſacramentis, & ablata vna, ſolam relinquunt aliam; id nos quoque cū Soto, Suarez, Choquetio, & alijs dicimus de cauſalitate morali late ſumpta, quam nullus negat in ſacramentis, & quam ſolam, iuxta hanc ſolutionem, agnoſcimus in ſacramēto fictè ſuſcepto.

130 Præterquàm quod vnum Patrē exponere minus rigoroſe loquutum, non eſt inconueniens: ſicut eſſet ſic loquutos cōmuniter Patres, & Concilia admittere. De cauſalitate ſacramenti recedente fictione, ſolū habemus authoritatem S.Auguſtini: de cauſalitate ſacramentorum ex opere operato, & inſtrumētali, habemus Concilia Florentinum, & Tridentinum, & vniuerſos Patres. Vnde non mirum, quod magis curemus de rigore, & proprietate huiuſ loquutionis, quā illius.

131 Sed quia vt vidimus nu.120. multi Thomiſtæ, & alij, vt magis conſequēter loquantur, nullā volunt admittere doctrinę exceptionem, in eorum gratiam, oportet ſubijcere modum, quo defendi poſsit ſacramentum baptiſmi recedente fictione cauſā re phyſicè gratiam. Paludanus, Capreolus, & Deza, & Ferrara relati nu.13. & Thomas Hurtado illo trac. vlt. reſol.10. §.9. fol.554. docent ſacramentum informe cauſare in anima quendam ornatum, ſeu diſpoſitionē, quam ablata fictione, eleuat Deus ad phyſicè cauſandam gratiam. ¶ Sed quia iſte ornatus eſt ſuperfluus, & voluntariè adſtruitur: & habet cotrà ſe alia inconuenientia proponenda §.10.n.150. & nu.151. Ideo in eo non quieſcimus. ¶ Quidam Thomiſtæ, quos refert, & ſequitur Henriquez lib.1. de ſacramentis cap.25.n.4. dicunt ſacramentū tranſactum agere nunc phyſicè, quia eſt relictum ſemen vicarium ſacramenti: nam in tribus ſacramentis relinquitur caracter, qui aliquo modo eſt diſpoſitio gratiæ: & videtur poteſtas actiua incompleta, quæ ſi iuuetur actu pœnitentiæ, ſignificet, & ſignificando cauſet gratiam, vt dixerat cap.13. nu.9. lit.g. referens D. Thomam, & plures alios, qui dicunt caracterem attingere phyſicè effectum gratiæ, vel Euchariſtiam. Sed quia q.63.art.2. loquitur S.Thomas de effectu characteris reſpectu gratiæ alterius.

132 Ideò magis ad rem facit, quod ſcripſit S.Thomas in 4.diſt.4.q.3.art.2. quæſt.3. dicēs, quod *in baptiſmo imprimitur caracter, qui eſt immediata cauſa diſponens ad gratiam: & ideò cum fictio non auferat caracterem, recedente fictione, quæ effectum caracteris impediebat, caracter, qui eſt præſens in anima, incipit habere effectum ſuum: & ita baptiſmus recedente fictione effectum ſuum conſequitur.*

Et quamuis alia phraſi vtatur 3.p.q.69. art.10. dicens: *Et ſimiliter quando aliquis baptizatur, accipit caracterem quaſi formam, & conſequitur proprium effectum qui eſt gratia:* tamen ad intentum idem deſeruit: quia vt no

tat

tat ibi Caietanus, ex institutione, & decreto diuino, character baptismi assimilatur formæ, quia constituit Christianum, & illi est annexa voluntas dandi gratiam, nisi peccatum impediat; & ideò ablata fictione ex natura characteris, est annexa voluntas dandi gratiam. Et aduertit Caietanus illo artic. 10. §. *& ex his*, quod fortè in hoc puncto in solis verbis dissensio est inter diuersos Doctores: *Nullum enim puto sanæ mentis apud se credidisse, gratiã cessante fictione comitari characterem, sine noua Dei actione gratiæ baptismalis infusiua.* Causatur ergo à baptismo præcedente incompletè, quia causabit aliquid, quod eam exigit, sed vltimate causatur à contritione, vel à pœnitentia, & principaliter à Deo, qui his omnibus vtitur vt instrumentis: & solum in hoc sensu sacramentum præcedens causat: quia dat id quod exigit gratiam impedimento ablato. Et sic S. Thomas in 4. dist. 17. q. 3. art. 4. q. 1. id admittit in Pœnitentia, & in alijs sacramentis, licet diuerso modo, & titulo, ac contingit in imprimentibus characterem.

133 Sed instat Vazquez cap. 4. nu. 42. dicens, quod hoc responsum nihil eis prodesse potest, qui fatentur omnia sacramenta recedente fictione operari: quia non omnia imprimunt characterem. Præterea, si hoc verum esset, & Deus assumere posset vt instrumentum characterem, non sacramentum, sed character diceretur instrumentum Dei ad producendam gratiam.

134 Respondetur in primis incertum esse an illud priuilegium conferendi gratiã recedente fictione, extendi debeat ad alia sacramenta? Nam S. Augustinus de illo solo loquutus est: & ad illud restringunt Soto in 4. dist. 6. q. 1. art. 8. Vazquez disp. 161. cap. 2. Et ad sola sacramenta imprimentia characterem, planè videtur restringere S. Thom. in 4. dist 4. q. 3. art. 2. q. 3. ad 3. & ibidem Palunanus q. 5. Syluester verbo Baptismus 4. in fine. Et iuxta has sententias nõ habet vim prima replica.

Sed quia S. Thomas in 4. dist. 17. vbi supra id videtur extendere ad omnia sacramenta. Quod & docent Caietanus to. 1. Opusc. tract. 5. q. 5. de confess. & Petrus Soto de Baptismo lect. 4. De quo dicam quæstione 69. dubio 6. Ideò pro sacramentis non imprimentibus characterem, recurrendum ad priorem solutionem, quia nulla est Patrũ authoritas, quæ in aliam inclinet: & pro alijs trium hæc erit tenenda.

135 Secũda replica parum vrget, quia homo dicitur verè generare hominem, & equus equum: & tamen gẽerãt media virtute seminis, cuius virtus solet operari quando generans est mortuũ; quia vt illi tribuatur actio, sufficit, quod sit in sua virtute instrumentali: ergo si Deus infundens gratiam baptismalem, ablata fictione, inter instrumenta, quæ ad eam causandam eleuat, assumit characterem, vt instrumentum partiale relictum physicè à sacramento præterito, verè nunc verificatur physicè causare cum physicè non est in se, quia physicè est in sua virtute, à Deo eleuata ad causandum physicè.

§. X.

De actione præuia instrumenti.

136 TErtio principaliter arguitur ex alia conditione requisita ad instrumentum: nempè, quod habeat actionem præuiam. Quam conditionem requiri, affirmat D. Thomas 1. p. q. 45. ar. 5. & probat dicẽs. Causa secunda instrumentalis non participat actionem causæ superioris, nisi inquantum per aliquid sibi propriũ dispositiuè operatur ad effectum principalis agentis. Si igitur nihil ibi ageret, secundum illud, quod est sibi proprium, frustra adhiberetur ad agendum. Nec oportet esse determinata instrumẽta determinatarum actionum. Sic enim videmus, quod securis scindendo lignum, quod habet ex proprietate suæ formæ, producit scamni formam, quæ est effectus proprius principalis agentis. Hæc S. Thomas. Sed sacramenta corporalia non agunt dispositiuè circa animam aliquid præuium ad gratiã. Ergo nequeunt esse instrumenta causatiua gratiæ. Consequentia patet, quia D. Thomas in probatione maioris loquitur de potentia absoluta, iuxta quam, illa ratione motus, negat creaturam posse assumi à Deo vt instrumentum ad creandum.

Respondet S. Thomas hic art. 1. ad 2. etiam in sacramentis reperiri actionem præuiam: *Nam Sacramenta corporalia per propriã operationem, quam exercent circa corpus, quod tangunt, efficiunt operationem instrumentalẽ ex virtute diuina circa animam.*

Sed contra est primo; nam iam admissimus solutione ad 1. à nu. 111. vsque 116. nõ in omnibus sacramentis ad eorum validitatem requiri contactum physicum corporis, in cuius anima est causanda gratia: ergo tũc non est actio præuia instrumenti: cum ergo hæc requiratur ad physicum instrumẽtum, sacramenta nequeunt physice causare. Secũdo, quia difficilè in singulis sacramẽtis, assignari

nari potest actio preuia dispositiuè se habēs ad gratiam.

137 Ad hoc argumentum Suarez tom. 1. in 3. p. disp. 31. sect. 9. & lib. 6. de gratia capite 7. nu. 12. & in præsenti disp. 9. sect. 1. in fine, & Lorca 3. p. disp. 53. nu. 10. Molina 1. p. q. 45. ar. 5. & alij negant maiorem, quia dicunt, quod in diuinis instrumentis non est simpliciter necessaria præuia actio: quia eleuantur per potentiam obedientialem; & ideò operātur vltra terminos naturales perfectionis, propter quod in eis non attenditur naturalis connexio, quæ reperiatur inter actiones eorum naturales, & effect⁹ principalis agentis. Deinde, quia incredibile est posse Deum efficere gratiam per aquam motam, & contingentem corpus, & non per aquam quietam, & propinquam, vel contiguam absque alia motione, vel materiali actione: quia productio gratiæ potius correspondet eleuationi, quam rei quæ eleuatur.

138 Per aliud extremum Scotus in 4. distinct. 1. q. 1 §. *deo dici potest*, circa finem. Et Vazquez 1. p. disp. 176. cap. 3. & 5. & hic disput. 132. cap. 3. n. 4. argumento conuincuntur vt propter illud negent sacramēta causare physicè: quia nequit De⁹ pro sola ipsius voluntate assumere quamlibet rem, vt effectum physicum ād quemlibet effectum producendum; sed eas tātum res deseruire posse, vt instrumenta physica ad aliquem effectum, quæ suapte natura ad illud aliquam aptitudinem habēt: quia effectus correspondere debet instrumento, vt propriæ causæ natiua virtute operanti. Quod probat Vazq. illo cap. 3. à nu. 9. nam cum res aliqua assumitur ad aliquem effectum, non tantum est ordo efficientis, & effecti inter effectum ipsum; & causam principalem; sed etiam inter effectum, & instrumentum ipsum: quia effectus non tantum exit à causa, sed etiam re ipsa exit à causa per instrumentum: & instrumentum re ipsa agit id quod antea non agebat Sed hoc nequit esse, nisi sua apte natura ad illud referatur; aut facta aliqua mutatione. Neutro autem modo fieri potest. Ergo si res non correspondeat instrumento, vt natiua virtute operanti, non est instrumentum physicum. Probatur secunda pars minoris (quæ sola probationem desiderat:) nam eleuatio instrumenti, vel est præuia in instrumento ad agendum; vel est in effectu; no primo modo, quia vel est virtus propria ad producendum talem effectum? Et sic iā non constituet instrumentum, sed causā propriam, & principalem illius: constat autem creaturam non posse esse causam principalem gratiæ. Vel virtus illa est inferior? Et ita indigebit eleuatione noua; siquidem ex se ipsa non potest effectum producere. Vel tota mutatio fit in re producta? Et hac etiam ratione non potest esse mutua relatio. Nec apparet, quæ sit ista mutatio, & ad quid requiratur; & quem modum in re producta ponat.

Confirmatur, quia potentia, vel actio nequit eleuari ad attingendum aliquid, quod est extra latitudinē sui obiecti adæquati extensiui. Hac enim ratione 1. p. q. 12. probatur potentiam visiuam, aut visionem corporalem non posse, etiam a Deo, eleuari ad videndum Deum, vel Angelum. Sed res spiritualis est extra latitudinem obiecti, & potētiæ, & actionis rei corporeæ: ergo hæc nequit eleuari ad producendam gratiam spiritualem in anima spirituali.

139 Nihilominus tria dico, primo etiam in instrumentis a Deo eleuatis necessariam esse actionem præuiam. Et ita concedendā esse maiorem, cum D. Thoma, & alijs multis, quos retulimus, & sequuti sumus 2. p. Metaph. controu. 10. art. 6. Tenentq; Ioānes Vincentius, Cabrera, & Herrera, Mali⁹, Fonseca, Valentia, Syluius, Albertinus, Rubio, & Granados, quos refert; & sequitur Hyacinthus Choquetius lib. 2. de gratia disput. 6. toto cap. 3. concludens. Quo circa necessitatem actionis preuiæ in creatura, etia respectu omnipotētiæ Dei, ponimus vt per eam fiat capax eleuationis, & motionis passiuæ, quia absque illa reuera nihil omnino exercet; cum tamen vt sit instrumentum aliquid agere debeat De quo S. Thomas 1. p. q. 45. art. 5. in fine cor. & 2. 2. q. 178. art. 1. ad 1.

140 Secundo assero, quod in re, quæ eleuatur vt sit instrumentum Dei non est opus actione rei connaturali, & ad effectum proportionata. Est Theologorum communis. Trigintaquatuor refert, & sequitur Ripalda lib. 2. de ente supernaturali disput. 40. Licet inaduertenter inter Authores Societatis referat Sayrum: cum constet Gregoriū Sayrum Anglum fuisse Monachum Ordinis D. Benedicti professum in Monasterio Casinensi: vt patet in tomo eius inscripto *Clauis Regia*, & in alio attitulato: *Thesaurus casuum conscientiæ*, continens praxim de *Censuris*: & in priori tomo agendo de eleuatione sacramentorum, docet hanc communē doctrinam. Ita sumitur ex D. Thom. 3. p. q. 50. art. 4. ad 3. dicente, quod *mors Christi fuit quidem corporalis; sed corpus illud fuit instrumen-*

mentum diuinitatis ſibi vnitæ, operans in virtute eius, etiam mortuum. Ioannis etiam 9. ver. 6. Chriſtus Dominus cæco à natiuitate viſū daturus, *expuit in terram, & fecit lutum ex ſputo, & linuit lutum ſuper oculos eius.* Et ſic lutum aſſumpſit vt inſtrumentum ad dandum viſum, quod certe ex ſe potius idoneū erat ad excæcandum. Vniuerſaliterque ad intentū ait S. Thomas in 4. diſt. 8. q. 2. artic. 3. ad 4. quod *nulla creatura poteſt agere ea, quæ ſunt ſupra naturā, quaſi principale agēs; poteſt tamen agere quaſi agens inſtrumentale, à virtute increata motum; quia ſicut creaturæ ineſt obedientiæ potentia, vt in ea fiat quidquid creator diſpoſuerit; ita etiam vt ea mediante fiat: quod eſt ratio inſtrumēti.* Quia inſtrumentum agit vltra ſuam ſpeciem, quia ſi ante eleuationem effectum contineret, eſſet cauſa principalis continens effectum, ſaltem virtualiter, in forma, qua agit. Ideoque rectè ait Sanctus Thom. in 4. diſt. 1. q. 1. art. 4. q. 1. quod *actio inſtrumenti ſemper pertingit ad aliquid, vltra id, quod competit ſibi ſecundum ſuam naturam.* Sed eſt differentia, quod agentia principalia continent effectum in forma, vel virtute habituali, quia agunt: inſtrumenta verò agunt inquantum mota, & ipſa motio eſt eleuatio.

141 Dico tertiò, quod inter inſtrumēta phyſica, condiuiſa ab inſtrumentis moralibus, inſtrumentum coeffectiuum eſt magis rigoroſè inſtrumentum; quā inſtrumentum pure delatiuum, & modificatiuū, quod eſt quaſi organum virtutis cauſæ principalis, iuxta Caietanum 1. p. q. 8. art. 1. §. *Ad rationes ergo.* Et Ferrara lib. 3. contra Gentes c. 102. circa finem, §. *Conſiderādum vlterius.* Aſſerimus ergo, quod omne inſtrumentū propriè ſumptum habet actionem præuiam, & effectum præuium; vel realiter præcedentē ordine naturæ effectum principalis agentis, vel ſolum formaliter. Quando verò eſt inſtrumentum phyſicum minus propriè ſumptum, non eſt neceſſe, quod in illo ſit actio præuia, nec quod ex parte effectus diſpoſitiuè ſe habeat; ſed ſufficit, quod in genere cauſæ materialis modificet actionem, vel virtutem cauſæ principalis, quam ſuſcipit. Colligitur ex D. Thoma q. 3. de Potentia artic. 4. & q. 6. art. 4. lateque explicuimus illa controu. 10. à num. 101. vſque 109. Nec in ſubiacentia differunt Caietanus, & alij, quos refert, & ſequitur Choquerius; licet alijs verbis vtantur.

142 Sicut ergo in operibus Dei miraculoſis, in quibus inſtrumentaliter cooperātur creaturæ, admittit S. Thomas inſtrumenta ſolum quandoque deferre, & modificare diuinam virtutē; quandoque verò cooperari, & coefficere ciuiſpoſitiuè: pariter in ſacramētis vterque modus inſtrumenti debet admitti: cum vterque ſit modus operandi inſtrumenti phyſici. Et de iſto ſecundo modo operandi exponendus eſt S. Thomas hic art. 1. ad 2. Qui & in trā ſubſtantiatione quid ſimile agnoſcit in 4. diſt. 8. q. 2. art. 3. dicēs, quod *virtus agentis principalis reſpicit principaliter terminum ad quem: ſed virtus cauſæ inſtrumentalis non attingit ad terminum ad quem: ſed habet operationem ſuam in his, quæ ſunt circa terminū: ſicut qualitates actiuæ elementales non attingūt ad animæ rationalis introductionem. Et ſimiliter hoc contingit, quia virtus illa inſtrumētalis, quæ ineſt verbis, habet operationē ſupra ſubſtantiā panis, quia verbum ad elementum accedit, ſecundū S. Auguſt.* tract. 80. in Ioann. Sed non video firmum argumentū, quo probari poſsit omnia ſacramenta ſemper hoc modo preuie operari. Et id non requiri clarè indicat D. Th. q. 27. de Veritate art. 4. ad 10. & ad 11. & ad 17. verbis adductis à Capreolo in 4. diſtinctione 1. q. 1. art. 4. ad 3. Durandi contra 4. folio 21. col. 1. Imò non videtur coartanda infinita virtus diuinæ omnipotētiæ, vt non poſsit eleuare aliquod ſacramentū, quod non prius aliquid phyſicè coefficiat: & tunc erit inſtrumentum, & organum delatiuum diuinæ virtutis, & quaſi modificatiuum ad gratiam cauſandam. Quod ſufficit vt phyſicè gratiam producant omnia nouæ legis ſacramenta. Per quæ ſolutum eſt argumentum.

143 Ad confirmationem reſpondetur primo ex dictis maiorem eſſe veram in cauſis principalibus, vel in inſtrumentis animatis (in ſentētia, quod ad actᵒ ſupernaturales creaturæ concurrunt inſtrumentaliter: quā non admittimus in actibᵒ vitalibus liberis) falſam verò in cauſis inſtrumentalibus: quia potius eleuatione agunt vltra ſuam ſpeciem.

144 Secundo reſpondet Serra dub. 2. ad 4. potentiam, vel actionem non poſſe, etiam diuina virtute, eleuari ad attingēdum tanquam obiectum aliquid, quod eſt extra latitudinem ſui obiecti adæquati: benè tamen ad illud attingendum tanquam effectum. Vnde licet potentia viſiua, aut viſio corporea non poſsit eleuari ad attingēdum Angelum tanquam obiectum viſum: benè tamen eleuari poteſt ad attingendum illum tanquam effectum producendum, non quidem per creationem, ſed per conuerſionem alterius rei in illum. Sacramenta autem nō

ele-

eleuantur ad attingendam gratiam tãquam obiectum, ſed tanquam effectum: & res pro quibus ſupponunt ſacramẽta, nempè, motus, terminum quidem habent; non tamen propriè obiectum: & ſic quando eleuantur ad producendam gratiam inſtrumentaliter phyſicè, dicentur eleuari ad attingendum aliquid extra latitudinem ſui obiecti. Et idẽ eſt de multis alijs rebus corporeis.

§. XI.

De inſtrumento creationis, & de productione gratiæ.

145 QVarto arguitur: ſicut docet S.Th. 1.p.q.45.art.5. *Impoſsibile eſt, quod alicui creaturæ conueniat creare, neque virtute propria, neque inſtrumentaliter, ſiue per miniſterium: quia nullum ens creatum poteſt cauſare aliquid, niſi præſuppoſito aliquo: quod repugnat rationi creationis*, vt dicit ad primum. Ergo impoſsibile eſt, quod alicui creaturæ conueniat cauſare gratiam inſtrumentaliter. Probatur conſequentia: Tum à paritate, quia eadem videtur ratio. Tum, quia productio gratiæ vere eſt creatio: iuxta illud Apoſtoli ad Epheſ.2. *Creati in Chriſto Ieſu*. Et ad Gal.6. ver.15. *Sed noua creatura*. Et ex D. Tho.q.3. de Potentia art.8.ad 3. dicente, *quod infuſio gratiæ accedit ad rationem creationis, inquantum gratia non habet cauſam in ſubiecto, nec efficientem, nec talem materiam, in qua fit hoc modo in potentia, quod per agens naturale educi poſsit in actum, ſicut eſt de alijs formis naturalibus*. Idẽ dicit ad 4. & hac de cauſa in 2.diſt.26. art. 2.ad 5. ait; quod *cũ gratia corrumpitur, ſimul etiam in nihilum redigit*.

146 Multipliciter poteſt huic occurri difficultati. In primis negando antecedens: nã dari poſſe creaturam, quæ aſſumatur à Deo vt inſtrumentum ad creandum, opinantur Magiſter in 4.diſt.5.c.vlt. & expreſsius Suarez diſp.30.Metaph.ſect.3. & to.1.in 3.par. diſp.31.ſect.2. & quidam alij.

Verum hæc euaſio ſuſtineri nequit, non ſolum quia contraria D.Tho.loco citato: ſed quia eſt contra communem Theologorum: Vnde opinio D.Thomæ, de cauſalitate phyſica ſacramẽtorum, quæ eſt adeò recepta, no eſt iudicanda incompoſsibilis cum altera cõmuni Theologorum. Et ideo abſque dubio concedendum eſt antecedens: & nunc ſuppo nendu n.

147 Neganda eſt igitur conſequentia. Ad probationes in primis dici poſſet gratiã nullo modo creari: Vel quia educitur de potentia obedientiali animæ, vt docet S. Thomas de Spir.creaturis artic.10.ad 13. & ideò non pertinet ad formas, quæ creantur, ſed ad illas, quæ vere, & propriè educuntur, vt cõmuniter Doctores moderni tenent. Vel quia vt docent Ioann.Vincent.Cabrera, Gregor. Martinez, & Araujo citati à nobis 2.p.Metaphyſ.controu.4.n.93. Choquetius lib.2. de cauſa gratiæ diſp.4.cap.2.cõc.3. gratia, nec in rigore creatur, nec in rigore educitur; ſed fit actione his eminentiore, quæ dicitur infuſio, vel ſpiritualis regeneratio.

148 Sed quia veteres Thomiſtæ, nempè Ioannes de Neapoli, Paludanus, Capreolus, Caietanus, Conradus, & Soto, Ferrariẽſis, Martinus Ledeſma, & Ripa, alijque vigiti authores, quos refert, & ſequitur Thomas Hurtado in Præcurſore Theologo diſp.1. de ſupernaturalitate controu.6.memb.3. à fol. 56. vſque 66. admittunt gratiam concreari: ideo nos illa controu.4.art.5.§.4. docuimus quod productio gratiæ reducitur ad creationem; & quod ſolum ſecundum quid eſt eductio de potentia obedientiali animæ.

149 Iuxta hanc opinionem Paludanus, & alij relati §.1.n.13. docent ſacramenta ſolum diſponere, & mediatè attingere productionem gratiæ: immediatè tamen ſolũ producunt caracterem in tribus ſacramẽtis, quę nequent iterari; & in alijs quatuor ſacramẽtis producitur ab eis ornatus quidam, quo ſubiectum vltimo diſponitur ad gratiã, quæ immediatè à ſolo Deo creatur.

150 Hæc doctrina in primis non cõſonat D.Thomæ hic art.1. (vt circa eius titulum benè ponderant Caietanus, & alij communiter) nam loquendo de gratia, & condiſtinguendo à caractere (de quo agit tota q. 63.) docet D.Thomas ſacramenta nouæ legis cauſare inſtrumentaliter gratiam, quam Deus cauſat principaliter: ſicut ergo Deus eam cauſat immediatè principaliter, & in hoc genere cauſæ negat S. Thomas ſacramenta poſſe immediatè cauſare gratiam: ità cum affirmat eam cauſare inſtrumentaliter, abſque dubio loquitur de cauſa inſtrumentali phyſica immediata. In libro autem 4. Sententiarum pertrãſiuit cum opinione illo tẽpore communi.

151 Deinde, ſuperfluè ponitur iſte ornatus; cum anima immediatè ſit capax gratiæ: vt patet cum homines iuſtificantur ſine actuali receptione ſacramenti, & ſine alia cauſa, quæ cauſet illum ornatum. Ideoq; merito M.Fr.Petrus Soto de inſtitutione Sacerdotum lect.9. in fine rectè ait, quod *eadem facilitate, qua aſſeritur, reijci poteſt*. Nec caracter eſt in rigore, & proprietate diſpoſitio

vlti-

vltima ad gratiam: cum in peccatore baptizato reperiatur caracter sine gratia : & in naturalibus non separentur vltima dispositio, & forma per eam introducta. Nec character est in essentia animæ, in qua est gratia, sed in intellectu. ¶ Denique reijcitur vt gentius: quia vel ornatus est aliquid naturale: vel aliquid supernaturale? Si primum; nō potest esse dispositio ad gratiam : quia deberet esse eiusdem generis, & ordinis cum forma. Si est aliquid supernaturale, & spirituale; & tamen immediatè causatur à sacramento corporali eleuato diuina virtute supernaturali: ergo pariter eadem eleuatione supernaturali diuina poterit à sacramento instrumentaliter produci gratia. Alia argumenta videantur in Cabrera §.7.

152 Aliter Soto relatus nu.14.§. *Dicamus ergo.* Et Martinus Ledesma, & Thomas Hurtado ad 5.folio 62. respondent, quod sacramentum non potest esse immediata causa entitatis gratiæ, quia hæc creatur, vel concreatur: quod est dicere: creatur eo modo, quo accidentia creari possunt. Solum ergo sacramenta efficiunt immediatè hominem gratum; consecutiuè autem, & mediatè faciunt vt Deus cōcreet illam qualitatem, quę virtute sacramentorum informat hominē. Sicut homo vere generat hominē, eo quod est causa coniunctionis animæ cum corpore: quamuis anima à solo Deo creetur.

153 Contra hanc solutionem valdè prolixè disputat Suarez disp.9 sect.1.ad 2.difficultatem, & in summa concludit, quod sicut aliæ formæ accidentales non prius natura creantur, & posterius vniuntur; ita & gratia, quia licet sit forma supernaturalis, no est forma substantialis per se subsistens, vel indepēdēs à subiecto: sicut est anima rationalis, quæ permanet destructo corpore. Nec possunt eleuari sacramenta ad efficiendū physicè hominem gratum, quin eleuentur ad efficiendam gratiam ipsam.

154 Cæterum quia recurrendo ad potentiam absolutam Dei, non facilè ostēdi potest implicatio contradictionis in hoc, quod gratia alia actione creetur, & alia actione vniatur: de quo Albertinus q.1.in 1.corol.ex secundo princ.dub.7. Et quod sacramētum eleuetur ad istam immediatè, & quod ad aliam concurrat solum dispositiuè. Et quod id quod conuenit animæ titulo subsistentiæ, conueniat gratiæ propter eminētiam supra naturales formas. Ideo quicquid teneatur de potentia absoluta.

155 Melius arguunt Nuño in impugnatione tertiæ sententiæ, & Cabrera §. 10. & Granados n.9. & Lugo num.38. quia Cōcilia, & Patres non dicunt sacramēta esse causam hominis grati: sed planè affirmant sacramenta causare, & conferre gratiam, quā cōtinent. Hoc autem non verificatur, si solum causant vnionem gratiæ cum homine: quia homo generans hominem, non dicitur causa physica animæ rationalis, etiam si physicè causet vnionem animæ cum corpore.

156 Secundo, quia non videntur prima facie cohærere duo quæ dicit Soto: nā ex vna parte asserit nobiscum sacramēta esse causas physicas gratiæ: & ex alia parte dicit hic oportere abstrahere ab illa quæstione, an iustificatio fiat qualitate inhærente? Vel sola extrinseca condonatione? Hæc non cohærere, constat, quia si iustificatio fieret sola condonatione extrinseca, sacramēta, quæ iustificarent, nihil physicum ponerent in anima: ideoque si gratia non esset quid physicum à sacramento causatum, nec ipsa essent instrumenta physica. Nec Soto admisisset hominem de facto iustificari absq; dono inhærente, quia vt notat Vazquez disput.132.cap.3.num.38. statim apertè docet, non apud Deum, sed apud homines fieri aliquem amicum sola acceptatione, & amore extrinseco. Imò ipse Soto lib.2.de natura, & gratia cap.17. & 19. dicit esse de fide homines de facto iustificari per iustitiam inhærentem: licet non sit immediatè de fide illum esse habitum: erit tamen error, aut ingentissima temeritas. Vnde id nullatenus negat in 4. Sententiarum.

157 Tertio arguit Vazquez cap.3.n.38. nam licet anima rationalis vna actione producatur, & alia vniatur materiæ : non propterea eodem modo de gratiæ productione, & vnione philosophandum est : etenim vt rectè insinuauit Vega lib.7.in Trid. cap.13. cum productio gratiæ sit productio accidentis; ad rationem autē accidētis, hoc ipso, quod est, pertineat inesse subiecto, cui accidit; conficitur vt gratiæ id etiam conueniat: ac proinde hoc ipso, quod fit, producatur in subiecto eadem omnino actione, qua fit. Multas alias impugnationes legat, qui voluerit, in Cabrera illo §.10. à num.69. vsque 79.

158 Facilius ergo respondet Caietanus 3.p.q.62.art.1.§. *Ad obiectionem.* Et q.8.art.1.circa ad 3 Et q.13.art.2.§. *Notadum gentissimè.* Et 1.2.q.112.ar.1. quod licet productio gratiæ reducatur ad creationē; quia est forma supernaturalis simpliciter, nō habēs causā in subiecto; quia quasi venit de foris, & a solo Deo causatur principaliter; tamen

men ex parte subiecti in quo fit, & in quo subiectatur, aliquam dependentiam habet à subiecto, ex cuius potentia obedientiali educitur, vt docet S. Thom. q. vnica de Virt. art. 10. ad 3. Vnde simpliciter non creatur: quia creari propriè solum est subsistentium. Cum igitur S. Thomas negat creaturā posse esse instrumentum creationis, loquitur de creatione simpliciter: quæ est ex nihilo circa quod creatura nequit operari: non verò loquitur de productione gratiæ: quæ quia creatur in subiecto, circa quod potest pertingere instrumenti operario, ideò non est inconueniens instrumentum creatum ad hoc pertingere.

159 Videatur S. Thomas 1.2.q.110. artic. 2. ad 3. & q. 112. artic. 1. ad 2. & in 4. dist. 8. q. 2. art. 3. ad 2. Et in terminis quæst. 27. de Veritate art. 4. ad 15. respondet, *quod creatio nihil præsupponit, circa quod possit fieri instrumẽ talis actio; recreatio præsupponit: & ideò non est simile.* Quasi dicat, causa cur negatur posibile instrumentum ad creandum aliquid subsistens, est quia creatio est ex nihilo, & creatura circa nihil non valet agere aliquid: productio verò gratiæ est recreatio, & infusio formæ in subiecto; circa quod aliquid potest operari instrumentum creatum; & ideò dari potest instrumentum recreationis, & productionis gratiæ in homine: & sic sacramenta sunt instrumenta physica gratiæ.

160 Sed instabis cum Cano Relect. de sacramentis parte 4. conc. 5. ratione secũda, quia eodem modo creatura posset concurrere ad productionem animæ rationalis, scilicet agendo propria actione in corpus, & vi supernaturali in animam. Cum autem anima non possit produci nisi per creationem à Deo, iam poterit dari physicum instrumẽtum creationis. Quod non admittit D. Thomas.

Respondetur, quod vt dicit D. Thom. quæst. 3. de Potentia art. 9. *Homo generans hominem, est causa vnionis talis formæ ad materiã; licet non sit causa ipsius formæ*: quia anima rationalis habet esse subsistens, & excedens capacitatem materiæ; & ideò ex ea non educitur, vt docet S. Thomas 1. p. quæst. 90. art. 2. ad 2. & q. 3. de Potentia art. 8. ad 7. ait. *Et iterum hæc forma est per se subsistens, cum corrupto corpore maneat.* Dato ergo instrumẽto physico vnionis animæ, non datur instrumentũ creationis, quia forma est spiritualis, & per se subsistens: dato autem instrumento vnionis gratiæ, & productionis in subiecto, datur instrumentum productionis eius simpliciter; quia accidentis esse est in esse. Et hæc est solutio S. Thomæ 1. 2. quæst. 110. articulo 2. ad tertium.

DVBIVM III.

Quando Sacramenta causent à

§. I.

Ratio dubitandi.

1 DVæ adhuc supersunt difficultates, seu argumenta contra causalitatem physicam sacramentorum, quæ diluentur in isto, & sequenti dubio. Primam difficultatem obiecit Scotus in 4. dist. 1. quæst. 5 & vrget Vazquez disp. 132. cap. 4. a num. 45. vsque ad num. 73. Si sacramenta essent physica instrumenta Dei, necesse esset vnum è duobus asserere, nempè, aut gratiam per illa nobis conferri in tempore, aut illa physicè operari, quando non sunt: vtrumquè autem videtur absurdum. Porrò alterum necessario esse concedendum, probatur, quia aut sacramenta operantur, dum sunt: & ita cum sint in tempore, neque incipiant in instanti primo sui esse, vt manifestum est, quia incipiũt vt motus, sequitur in tempore gratiam producere. Quod tamen est falsum. Tum quia gratia necessario produci debet in instanti quodam primo sui esse. Tum etiam, quia sacramenta eatenus operantur, quatenus habent significationem perfectam: hanc autem non habent in toto tempore, quo durat vsus illorum; sed cum primo finitur. Aut operantur simul atque est perfecta significatio, & finitus vsus illorum: quod quidem est instans quoddam primum: & ita sequitur tunc operari, & deseruire vt instrumenta, quando non sunt: quod etiam est manifestè absurdum. Refert, & impugnat ibi diuersas solutiones, non nominatis eorum Authoribus. Nos solum, quæ in eis legimus, postea referemus, & examini subijciemus.

2 Confirmat Bernal disputatione 10. sectione 3. numero 53. sic arguens. Ex rebus omnibus ad sacramentum spectantibus, sola illa gratiam conferre dicitur, quæ propriè, & in recto sacramentum est, aut sacramenti essentiam constituit. Verbi gratia, in Baptismo ablutio, in Extrema vnctione vnctio, & in omnibus sacramentis transeuntibus locutio, seu verbalis forma: non autem materia ablutionis, quæ est aqua; nec vnctionis, quæ est oleum.

Proinde, si verbalis formula prius ponatur, quam ablutio, vel vnctio, sanè vt illa sacramenta physicè producant gratiam, neces-

ſe eſt ipſam ablutionem, & vnctionem, phyſicè eleuari ad gratiam producendam. Hoc autem *vel eſt impoſsibile, vel difficillimum, vel abſurdiſsimum.* Ergo deſerenda eſt ſententia, ex qua deducitur. Minorem, quæ ſola probationem deſiderat, oſtendo, quoniam ablutio nihil aliud eſt, quam ſucceſsiua præſentia, vel appulſus aquæ ad corpus humanum: quiquidem appulſus, & ſucceſsiua præſentia, ſiquid phyſicè productum, eſt modus quidam, vt Mæratius ipſe fatetur, nec diuinitus eleuari poſſe ad aliquid phyſicè producendum. Præſentia verò, quamuis in ordine ad ſpatium imaginarium dicatur eſſe modus phyſicus, quam ego ſententiam falſam exiſtimo; ſaltem in ordine ad ſpatium reale, & phyſicum, quale eſt corpus humanum; vel eſt ſola diſtantiæ negatio: & hæc nequit phyſicam actionem exercere: vel eſt extrinſeca denominatio ab ipſo corpore, quod abluitur, non diſtante, ac proinde non diſtinguitur ab ipſo, & indiſtatia: quod aggregatum nequit phyſicè agere. Vel eſt aggregatum ex aqua, & corpore; & vnione indiſtantiæ: quod proinde nequit ad phyſicè agendum eleuari, cum repugnet id quod phyſicum poſitiuum non eſt, phyſicè agere.

Nec ſatisfacies, ſi cum Granado, & Mæratio dixeris gratiam produci à materia, quę ſolet vocari remota, vt ab aqua, oleo, &c. idque iuxta doctrinam Sanctorum Patrũ. Nã aqua ſola, vel in recto, ſacramentum non eſt propriè: ſi autem hoc non obſtante, Patres docuerunt eſſe gratiæ cauſam, inde conſtat impropriè fuiſſe loquutos, vt iam num. 36. contra Mæratium differebam. Hæc ille.

3 Antequam reſpondeam, duo præmittenda duxi. Primo, mirum eſſe, quod Catholici Doctores Theologi negent, vtendo ſua Omnipotentia abſoluta, poſſe Deum eleuare motum phyſicum ſacramenti vt ſit phyſicum inſtrumentum, cum ipſi Philoſophi Gentiles, ſolo lumine naturæ ducti, agnouerint de facto Angelos vti motibus Cœlorũ vt inſtrumentis ad ea, quæ agunt ipſi in hæc inferiora. Quod ad intentum notat S. Thomas in 4. diſt. 1. quæſt. 1. art. 4. quæſtiuncula ſecunda ad 4. vbi ait: *Etiam in motu eſt virtus ſubſtantiæ ſeparatæ, ſecundum Philoſophos.* Vnde vno verbo reſpondet Soto in 4. diſtinct. 1. quæſt. 3. artic. 1. in fine, §. *Arguit autem*, quod quemadmodum in cauſis naturalibus Deus vtitur cœli motu ad producendos effectus; ſic vtitur actione ſucceſsiua ſacramenti ad producendam gratiam, hoc eſt, ad faciẽdum hominem ſibi gratum: licet id non perficiat vſque ad finem prolationis verborum. Hæc ibi.

4 Secundo præmitto, quod in ſimili loquendo de virtute phyſica, quæ confertur verbis ſucceſsiuis conſecrationis panis, & vini in Euchariſtia, hanc difficultatẽ ſibi obiecit S. Thomas, & diluit 3. p. quæſt. 75. art. 7. ad 3. & quæſt. 78. art. 5 ad 3. & in 4. diſt. 8. q. 2. art. 3. in ſexto argumento obijcit. *Faciẽs, & factum, cauſa, & cauſatum debent eſſe ſimul, quia quod non eſt, non poteſt aliquid facere, vel alicuius cauſa exiſtere: ſed cum conuerſio prædicta fiat in inſtanti, & verba formæ ſucceſsiuè proferantur, quando fit conuerſio, verba illa non poſſunt ſimul eſſe, niſi ſecundum aliquod minimum ſui. Ergo virtute aliqua, quæ inſit verbis, non poteſt fieri huiuſmodi conuerſio.* Ecce quod totum pondus difficultatis ſibi S. Thomas obiecit. Quem ſi legiſſent arguentes, non ſcriberet Bernal id quod ex ipſo retuli dub. 2. nu. 78. Videatur S. Thomas in 4. diſtinct. 11. quæſt. 1. artic. 3. quæſt. 2. arg. 1. & in 4. ad Anibald. diſt. 8. artic. 5. ad 3.

§. II.

Doctorum ſententiæ.

5 VAriæ in hoc puncto circunferuntur ſententiæ: ſed ſolum referam, quas in ipſarum Authoribus vidi, & legi. Pro ſententia aſſerente ſacramenta cauſare toto tẽpore, quo durant, multi poſſunt referri. In primis Paludanus in ſuo Quodlib. quæſt. 2. quem refert, & ſequitur Capreolus in 4. diſtinct. 1. quæſt. 1. artic. 4. ad 1. Scoti contra quartam folio 26. col. 1. ſic ait: Si autem ponatur, quod virtus conferatur cuilibet ſyllabæ, aut cuilibet parti aquæ, adhuc non ſequitur aliquod inconueniens. Et hoc patet primo de aqua. Nam eſto quod illa virtus conferretur toti aquæ à principio lotionis, & vltimus effectus ſcilicet character, non habeatur, niſi in vltimo inſtanti, in quo completa eſt lotio; tamen non fruſtra confertur virtus illa partibus aquæ fluentibus ante lotionem completam; quia ſicut dicetur infra, ſacramentum exercendo propriam actionem circa compoſitum, (quod eſt neceſſarium ad hoc, quod agat ad effectum principalis agẽtis) effectus ille proprius inſtrumenti, quod eſt ſacramentum, ſiue ſit mundatio, ſiue infrigidatio, ſiue quodcumque aliud, manet; dato quod partes motus, quo homo lauatur, non maneant: & ideò manente effectu, agitur ad effectum principalis agentis: qui quidem effectus eſt character.

Et

6 Et idem poteſt dici de verbis. Ad cuius euidentiam ſciẽdum eſt, quod verbum, quantum ad ſonum cauſatum in aere moto, non eſt propriè quantitas; ſed qualitas nata mouere organum auditus: ſed menſura motus, quo talis qualitas generatur, eſt quãtitas diſcreta, ſucceſsiua, compoſita ex diuerſis inſtantibus; quorum tamen vnum ſuccedit alteri: ſicut & in quolibet tempore diſcreto: & ideo talis qualitatis effectus poteſt manere in compoſito; ſicut eſt organum auditus, tranſeuntibus primis partibus orationis, vel dictionis; ſicut dictum eſt de partibus lotionis: & ideò etiam quantum ad cauſalitatem, non ſuperfluunt tales partes præcedentes, quia effectus earum manet. Hæc ibi.

7 Quam quoad hoc vltimum, ſequitur Granado diſp.4.ſect.3.num.20.dicens ſacramenta non adeò ſtrictè eſſe entia ſucceſsiua, vt non habeant, præter vltimum indiuiſibile, aliquid aliud permanens, quod gratiam efficiat, videlicet ſonitum, qui eſt quid permanens, & reſultat, ex prolatione. Si autem deſierunt iam verba, cum materia applicatur, ipſa materia applicata, producet gratiã. Si denique ablutio, & verba coexiſtant, ambo cõcurrent ad productionem gratiæ. Hæc Granados, Mæratius, & alij. Imo & Suarez diſp.8.ſect.2. in fine, §. *Dices*. Et ex Thomiſtis Philippus a Trinitate diſp.5.dub.4.

8 Sed in primo puncto idem docet Ferrara libro 4.Contragentes cap.56. in fine, ad 2.in 2.fol.dicens. Dicitur ſecundo, quod etiam ſi in diuerſis ſyllabis eſſent diuerſæ virtutes partiales, propter hoc non ſequitur aliquod inconueniens: omnes enim vnam completam virtutem, ſucceſsiuam tamen, integrarent. Nec eſt inconueniens vnum ſacramentum habere plures virtutes ſupernaturales, incompletas; vnam tamen totalem continentes virtutem. Hæc ibi.

9 Pariter Soto in 4.diſt.1.quæſt.3.artic.1.§. *Verumtamen*, ait. Reſpondendum quippe reſtat, quando ſacramentum gratiam cõferat? Nam toto tempore prolationis verborum, id facere nequit; eo quod gratia, cũ ſit indiuiſibilis, in vno temporis momento producitur. Si dices, illam produci in inſtanti poſtremo; iam tũc verba elapſa ſunt, quæ ideo nil tunc operantur.

Ad hoc autem, licet forſan vtrolibet modo dicas, eodem recidat; conſiderantius tamen reſpondetur verba ſimul cum ablutione toto tempore prolationis illam conferre: quandoquidem non diximus ſacramentum illam qualitatem immediatè attingere; ſed hominem facere gratum: id autem fit per totam actionem ſacramenti. Quare concedimus quodammodo illam qualitatẽ fieri antequam ſit. Hoc eſt, ſacramentum antea applicari, cuius virtute fit. Si autem actionem Dei conſideres, in poſtremo verborum prolatu infunditur. Hæc verbatim Soto. Et diſt.9.quæſt.2.art.7.in fine, §. *Non autem*. Et diſt.11.quæſt.1.art.4.ad 3.idem aſſerit.

10 Bellarminus etiam lib.2.de ſacramentis cap.11.ad 3.confirm.vltimi argum. dicit ſacramenta cauſare gratiam in vltima ſui parte; non quidem, quæ ſit vltima ſimpliciter, cuiuſmodi in cõtinuo dari nequit; ſed quæ ſit vltima ad ſenſum.

11 Lugo diſp.4.ſect.6.num.107.dicit, quod in ſententia eorum, qui componunt tẽpus ex ſolis inſtãtibus finitis immediatis; nulla eſt in hoc puncto difficultas: nam illi conſequenter dicunt, gratiam conferri in illo inſtanti, in quo vltima ſyllaba verborum incipit intrinſece eſſe prolata, ita vt faciat perfectum ſenſum: cum enim in ea ſententia tempus conſtet ex meris inſtantibus finitis; neceſſe eſt venire ad aliquod inſtans, in quo verba iam ſint prolata perfectè, cum antea non eſſent; & tunc ſacramentum habet ſuum effectum. Et hanc ſententiam ſibi placere, ſatis indicat tota ſectione, ſed præcipuè num.124.& 127.

In ſententia verò communi de compoſitione temporis, & motibus ex partibus diuiſibilibus in infinitum, difficile id explicatur: nam ſacramentum, ſicut & alia entia ſucceſſiua, debet abſolui, & deſinere per primum non eſſe; ita vt in inſtanti terminatiuo verũ ſit; nunc ſacramentum non eſt, immediatè antea fuit. In eo autem inſtanti non poteſt produci gratia, quia iam tunc non eſt ſacramentum, ſed fuit: ſacramenta autem dant gratiam, quando ſunt. Sed neque in tempore antecedẽti potuit dari gratia. Tum, quia gratia eſt res permanens, quæ tota ſimul producitur; & incipit per primum ſui eſſe; atq; adeò in inſtanti intrinſeco. Tum etiam, quia ſi produceretur in tempore, daretur antequam abſolueretur tota forma ſacramenti: nam diuidendo illud tempus, quo datur gratia, in duas partes, in priori parte nondum erat poſita tota forma; quia iam eſſet contra id quod ſupponitur: & tamen in illa parte iã eſt gratia producta. Quare alijs impugnatis ſententijs, concludit Lugo.n.123. quod iuxta illã ſententiã Phyloſophicã de copoſitione continui, dicendum eſt conſequenter gratiam conferri, non quidem in inſtãti

vltimo terminatiuo intrinſeco, vel extrinſeco ſacramenti; nec in tempore indeterminato ante vltimum inſtans; ſed in tempore aliquo determinato poſt aliquod inſtans cõtinuatiuum. Nam quando incipit proferri vltima ſyllaba, requiritur extenſio prolationis: hæc autem extenſio fieri debet in tempore immediato poſt illud inſtans: in illo ergo tempore, quodcumque illud ſit, producitur gratia immediatè poſt illud inſtans; quia tunc incipit ſacramentum eſſe perfectum, & validum. Incipit autem gratia per vltimum non eſſe; quia in illo inſtanti præcedenti verum eſt dicere: nunc vltimo gratia non eſt; immediatè poſt hoc erit.

12 Reliqui verò Theologi, qui abſolutè docent ſacramenta conferre gratiam in inſtanti, non eodem modo explicant in quo inſtanti gratiam conferant? Nam aliqui docent ſacramentum conferre gratiam in vltimo inſtanti terminatiuo intrinſeco: nam ſacramentum, ſicut & omnis motus ſucceſſiuus, conſtat intrinſecè, non ſolum ex partibus, ſed etiã ex indiuiſibilibus, quibus & partes inuicem connectantur, & terminentur etiam intrinſecè. Et in quo inſtanti eſt verũ dicere ſacramentum eſſe perfectum, & cauſare. Hoc olim ex parte docuit Soto: nam vt ipſe ait in 4. diſt. 9. q. 2. art. 7. in fine. §. *Non autem.* Reſpondere in ſcholis ſolebam, quod fortè, poſtquam incipit vltima ſyllaba, datur primum inſtans eſſe completæ ſignificationis formæ; in quo incipit corpus adeſſe per primum ſui eſſe, & deſinit panis per primum non eſſe antequam proferatur tota vltima ſyllaba. Sequunturque Vega lib. 7. in Conc. Trident. cap. 18. Bellarm. lib. 2. de ſacram. cap. 11. ad 3. confir. vlt. arg. in 2. reſp. Henriquez lib. 1. de ſacram. cap. 19. n. 1. Referens D. Thomam 3. p. q. 78. art. 4. ad 3. & alijs locis citatis, vbi admittit vltimum inſtans prolationis in forma Euchariſtiæ. Sed D. Thomas, & eius diſcipuli, planè loquuntur de inſtanti extrinſeco, vt videbimus.

13 Hanc tamen ſententiam de inſtanti terminatiuo intrinſeco, in quo cauſet ſacramentum, docent Suarez hic diſp. 8. ſect. 2 §. *Vltimum ergo.* Granados diſp. 4. ſect. 3. num. 19. Coninch artic. 1. dub. 4. num. 62. & 63. Bonacina diſput. 1. q. 4. punct. 7. malè citans Nuño; cum ille hanc ſententiam exprofeſſo impugnet. Sequuntur tamen Trullench lib. 1. cap. 3. dub. 4. num. 2. & 3. Et ex Thomiſtis P. Philippus à Trinitate de Sacramentis diſputat. 5. dub. 4. & Serra quæſt. 62. art. 1. dub. 2. ad 3. quia de motu ait Ariſtoteles 6. Phyſicorum cap. 5. in eo dari mutatum eſſe, non quidem in principio, ſed in fine: *Ac illud quidem quod in fine, & perfectione, mutationis primum dicimus, tum ineſt, tunc verè eſt.* Sacramentum autem non ſupponit pro ſolo motu, ſed pro motu terminato: & quamuis in inſtanti terminatiuo non ſit motus in fieri; eſt tamen motus terminatus, perfectus, & completus: ſicque adhuc eſt ſacramẽtum, quod moueri à Deo, & recipere diuinam virtutem, & cauſare gratiam phyſicè poteſt. Ratione enim illius indiuiſibilis motus exiſtit, & præſens eſt: illud enim mutatum eſſe reuera eſt aliquid motus, & illius terminus, & finis, vt ait Philoſophus vbi ſupra: *Mutationem enim abſoluere poteſt, finiſque eſt mutationis.* Ac proinde ratione illius poteſt motus cauſare gratiam vt inſtrumentũ phyſicum diuinæ virtutis.

Ex alio paradoxo principio, huic ſententiæ ſubſcribit Bernal diſp. 12. ſect. 4. numero 47. dicens, iuxta veram ſententiam, gratiam à ſacramentis non produci, niſi in inſtanti. Cuius aſſertionis (inquit) *fundamentum firmiſsimum, & clariſsimum eſt*, quoniam in tempore non reperiuntur niſi inſtantia.

14 Vltima ſententia docet ſacramenta nouæ legis conferre phyſicè gratiam in vltimo inſtanti terminatiuo extrinſeco, in quo primo non eſt ſacramentum, cum immediatè antefluerit: quia tunc eſt perfectum, & abſolutum ſacramentum; ideoque tunc debet habere ſuum effectum. Ita Paludanus, quẽ refert, & ſequitur Capreolus in 4. diſt. 1. q. 1. ad 2. & 3. Scoti contra tertiam folio 14. & 15. & ad 1. Scoti contra 4. folio 26. Caietanus 3. p. q. 75. art. 3. §. *Et ſcito.* Ferrara libro 4. Contra gentes cap. 56. in fine. Soto in 4. diſt. 1. quæſt. 3. artic. 1. §. *Verumtamen.* Et diſtinct. 9. quæſt. 2. artic. 7. in fine. §. *His ergo.* Martinus Ledeſma 1. part. quarti quæſt. 16. artic. 7. dub. 2. Medina 1. 2. quæſt. 112. artic. 1. ad 2. Zumel ibi diſput. 5. ad 8. Nuño hac quæſt. 62. artic. 1. difficult. 5. folio 81. Syluius ibi quæſito 3. ad 8. Araujo dub. 4. numero 53. & 54. & numero 58. Et magis exprofeſſo Cabrera diſputatione 3. §. 13. Ruyz dubio 4. Hyacinthus Choquetius libro ſecundo de Gratia diſputatione ſexta cap. 5. & in ſimili Soncinas lib. 7. Metaphiſica quæſtione 7. ante ſecundam concluſionem, vt retulimus, & ſequuti ſumus lib. 2. Phyſicorum quæſt. 15. num. 12. & 2. par. Metaphiſ. controu. 13. num. 8. Gaſpar Hurtado diſput. 3. diffic. 7. Chriſtophorus à S. Joſepho receptarum opinionum to. 1. de Sacramentis dub. 20. num. 4.

Ex

Ex parteque conſentit Vazquez diſp. 132.cap.4.in fine, dicens, hoc nullam habere difficultatem in ſua ſententia afferente ſacramenta cauſare moraliter, & Auerſa ſect. 3. Sed hæc via difficultatem præſentem non vitari, tribus argumentis contra Vazquez probat Lugo ſect.6.nu.114.& 115.& 116. & Auerſa in fine ſect.3. tandem fatetur ſacramenta, dare gratiam immediatè poſt ſuã exiſtentiam.

15 Id in quo Thomiſtæ conueniunt, probant. Primo arguit Soto illo artic.7. ad 1. nam ſacramenta cauſant mediante verborum forma, quæ ſucceſsiuo motu profertur. Motus autem non poteſt deſinere per vltimum ſui eſſe: nam quandocumque eſt, reſtat aliqua eius pars futura, ſed deſinit per primum non eſſe. Vnde inſtans deſitionis ſacramenti, & inceptionis gratiæ nõ ſunt duo inſtantia immediata: ſed poſt tempus ſequitur inſtans. Quamuis autem formaliter non ſit cauſa, eſt in ſui termino; quia fuit immediatè toto tempore terminato ad illud inſtans. Sic enim contingit in naturalibus, vt 8.Phyſicorum docetur. Motus enim calefactionis eſt cauſa formæ ſubſtantialis ignis, quæ producitur in inſtanti terminatiuo, quo motus deſinit per primum non eſſe. Hanc rationem indicat S.Thomas 3.part. quæſt. 75.art.7.ad 1.dum ad ſimile intentum ait, *& idem eſt in mutationibus naturalibus, vt patet per Philoſophum in 8.Phyſicorum* textu 72. & eam nos expendimus locis relatis.

16 Secundo arguit Nuño: nam ſufficit quod ſacramentum ſit toto tempore præcedenti ad illud inſtans, ad hoc vt in illo inſtanti habeat eſſe in ratione cauſæ, vt verè, & phyſicè cauſet. Sicut enim ſecundum præſentiam localem non eſt neceſſarium, quod cauſa, & effectus ſint continua; ſed ſufficit, quod ſint contigua: ita ſimiliter ſufficit ſecũdum præſentiam temporis. Contiguatur autem ſacramentum cum gratia per hoc quod exiſtit tempore immediatè præcedente vſque ad inſtans excluſiuè, in quo intrinſecè incipit eſſe gratia. Sufficit autem exiſtentia ſecundum quid, & in ſui termino, vt vere cauſet. Sicut diſpoſitiones antecedentes ſunt vera cauſa phyſica ipſius formæ; & tamen non exiſtunt in inſtanti in quo introducitur forma. Quæ exempla iam defendimus vtroque loco ſupra relato.

17 Tertio arguunt Cabrera num.117. & Coquetius folio 407. quia mutata eſſe, & inſtantia, tum continuatiua, tum terminatiua, ſequuntur ex vi motus, vel temporis proximè, & immediatè præcedentis: ergo pariter cauſantur ab eo, quod tunc nõ eſt; ſed proximè ante fuit, eſſque illis contiguũ.

Quarto arguunt: nam in generatione miſtorum, primum inſtans non eſſe elementorũ, quæ per ſui mutuam corruptionem miſtum generant, eſt primum, & intrinſecũ inſtans ipſius eſſe, quo forma miſti producitur. Nihil igitur noui in propoſito dicitur; quin potius ipſa rerum conditio ita neceſſario poſtulat, vt ſucceſsiua, & quæ per motũ in tempore fiunt; neque propriè ſint, niſi cũ fiaiuntur; neque aliter ſuos effectus operari queant, niſi in extrinſeco ſuæ durationis inſtanti.

Septem argumenta refert, & diluit Cabrera, videndus a num.118. vſque 128. & alia Coquetius: ſed omnia ex dictis corruunt; & aliqua attingimus locis citatis.

§. III.

Solutio dubij.

18 VT autem ſententia Paludani, & Soto, & aliorum Thomiſtarum, à principio relata, concordet cum hac vltima ipſorum ſententia, quam nos iudicamus eſſe D Thomæ, & veram, recolenda eſt doctrina, quam ad aliud intentum non diſsimile, tradant Zumel 1.2.quæſt.112.art.1.diſp.4. & Cabrera hic art.1.diſp.3.§.12.nu.89.& 90. quod ſicut in generatione naturali ſubſtantiali reperitur duplex mutatio, ſeu motio: altera inſtantanea, quæ eſt ipſa actualis productio formæ ſubſtantialis, quæ communiter appellatur generatio ſubſtantialis: altera vero præuia, per quã diſponitur materia ad ſuſcipiendam formam. Sic etiam in ſacramẽtali ſuſceptione reperitur duplex motio diuina: altera quidem inſtantanea, qua in primo non eſſe ſacramenti producitur gratia ſacramentalis in anima, virtute præcedẽtis applicationis materiæ, & formæ ſacramenti. Altera verò præcedens tempore infuſionem gratiæ, qua mouet Deus, & materiam, & formam ſacramenti motione ordinata ad inſtans productionis gratiæ. Hæc eſt cauſalitas inchoata, & in fieri; altera vero eſt cauſatio cõpleta, & perfecta, & in facto eſſe.

19 Vnde S.Tho.Quodlib.7.art.9.ad 4. ait, quod fieri dicitur dupliciter: *vno modo moueri ad eſſe.* Et hic illud quod generatur, in toto tempore alterationis præcedentis dicitur fieri. Et hoc modo loquitur Philoſoph. de fieri in 6.Phyſ. vbi oſtendit, quod omne factũ eſſe præcedit fieri, & omne fieri præcedit factum eſſe. Et ſic non eſt verum, quod aliquid fiat, & factum ſit: ſed ſic eſt verum, quod illud, quod fit, non eſt.

Alio modo *dicitur fieri res, quando introducitur forma: & ſic fieri non eſt moueri, ſed terminari motum.* Vnde ſicut ſimul motus terminatur, & terminatus eſt: ita ſimul aliquid fit, & factum eſt. Sed hoc modo illud quod fit, eſt: quia terminus factionis eſt eſſe, in quo ponitur eſſe illud eſſe, quod dicitur hoc modo moueri. Hæc S. Thomas. Et 2.2.q.164. art.1.ad 7. ait, quod de corruptione, ſicut & de generatione, dupliciter loqui poſſumus. Vno modo *Secundum quod eſt terminus alterationis.* Et ſic in ipſo inſtanti, in quo primo priuatur vita, dicitur in eſſe mors. Et ſecundum hoc etiam mors non eſt pœna ſenſus. Alio modo *Corruptio poteſt accipi cum alteratione præcedente, prout dicitur aliquis mori, dū mouetur in mortem; ſicut & dicitur aliquid generari, dū mouetur in generatū eſſe.* Et ſic mors poteſt eſſe afflictiua. Hæc ibi.

20 Iuxta hoc ergo: Dico primo, loquēdo de cauſatione præuia, & in fieri, & inchoata, ſeu incompleta, toto tempore, quo durat motus, ſeu vſus ſacramenti, verificatur, & dicitur gratiam cauſare. Ita Thomiſtæ, & alij relati àn 5. vſq; ad 9. Sumitur ex illo S. Auguſtini tract. 80. in Ioānem, *corpus tangit, & corabluit.* Quod exponens S. Thomas art. 1. ad 2. ait, *quod ſacramenta corporalia, per proprium operationem, quam exercent circa corpus, quod tangunt, efficiunt operationem inſtrumentalem ex virtute diuina circa animam: ſicut aqua Baptiſmi abluendo corpus ſecundum propriā virtutem, abluit animam inquantum eſt inſtrumentum virtutis diuinæ.* Sed ablutio corporis, non eſt in inſtanti; ſed potius durat toto tempore, quo durat motus aquæ applicatæ à miniſtro. Ergo & ablutio animæ per gratiam dicitur toto illo tempore durare.

Præterea idem S. Auguſtinus dicit ibidē: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramētum.* Et S. Ambroſ. lib. 4. de Sacram. cap. 4. docet ſacramenta perfici Chriſti ſermonibus, & verbis. Et S. Thomas 3.p.q.60. art. 6. & q. 84. artic. 3. & alibi ſæpè potiſſimam cauſalitatem Sacramentorum attribuit verbis formarum. Et q. 78. art. 4. vim effectiuā conſecrationis conſtituit in verbis, quæ à Sacerdote proferuntur. Sed verba humana ſuccеſsiuè proferuntur: quia oratio eſt quantitas diſcreta, & menſuratur tempore. Ideoque toto tempore prolationis verborum in veritate dicimus, iſte baptizat, Sacerdos abſoluit, Sacerdos iam conſecrat. Cum ergo prolatio, & ſignificatio ſit practica: ſicut prolatio non eſt momentanea, nec ſignificatio actualis exercita, ita nec efficientia.

21 Ratio à priori eſt: nam eo ipſo, quod Deus decreuit ſacramenta conferre gratiam ex opere operato, & vti illis vt inſtrumentis phyſicis, toto illo tempore, quo durat actio naturalis, quæ eleuatur vt cauſet, durat ipſa cauſare, & confertur illis motio Dei applicantis, & vtentis illa actione ad cauſandum. Sed in cauſis, quæ ſucceſsiuè applicantur, ſiue naturales ſint, ſiue artificiales, toto tempore quo durat motus, ſeu applicatio, verificatur, quod agunt, & efficiunt: dicimus enim quandiu panis eſt in furno, ignis facit panem: & quādiu artifex ſculpit lapidem, quod facit ſtatuam. Et quandiu durat alteratio, cuius terminus eſt generatio, dicimus rem generari: ſicut toto tempore, quo aer in cauernis terræ humectatur, & ingroſſatur, aqua gignitur: & tamen forma eius ſubſtantialis in inſtanti terminatiuo producitur. Et cum per coitum ſemen deciditur, & à viro in fœminam traijcitur, & quandiu eſt in matrice, adhuc ante animationem animæ, verificatur quod homo generatur: quā uis completè non ſit generatio niſi in inſtanti extrinſeco terminatiuo alterationis. Ergo loquendo præuiè, & in fieri, & moueri, toto tempore, quo durat motus, ſeu vſus ſacramenti, verificatur gratiam cauſare; quāuis cum effectu, completè, & vltimatè, gratia non infundatur à Deo, vſque dum compleatur motus, ſeu vſus ſacramenti.

Hanc eſſe mentem Soti, patet legenti verba relata num. 9. & inſuper diſtinctione 9. quæſtione 2. articulo 7. §. *Concluſio hæc*, hanc noſtram doctrinam expreſsis verbis tradit, & hac ipſa ratione probat, dum ait. Reſpondetur, quod conuerſio, & conſecratio vſu, & more loquendi accipitur dupliciter. Vno modo pro applicatione cauſæ, ſeu pro actione, & motu tendente ad conuerſionem. Et iſto modo non eſt negandum quin toto tempore conuerſionis fiat conſecratio; *ſicuti toto tempore, quo durat forma Baptiſmi, fit ſanctificatio.* Alio modo accipitur pro termino illius actionis, qui eſt deſitio panis, & inceptio corporis. Et hic fit in inſtanti terminatiuo verborum; *quo pacto, & in Baptiſmo infunditur gratia.* Sicuti in naturalibus toto tempore, quo aer in cauernis terræ humectatur, & ingroſſatur, aqua gignitur: & tamen forma eius ſubſtantialis in inſtanti terminatiuo producitur. Hæc ibi.

Cum

Cum ipſe doctrinam ad intentum applicet, noſtra ponderatione, aut applicatione non eget. Et ipſe Soto diſt. 11. q. 1. art. 4. ad 3. in fine ait. Superius namque diſt. 9. oſtendim⁹ *in toto tempore prolationis fieri conuerſionē*, ad hūc ſenſū, quod toto illo tēpore applicatur forma, quæ eſt eius cauſa. Sed tamen *in vltimo inſtāti eadē conuerſio fit*, in hoc ſenſu, quod illud eſt primum non eſſe panis, & eſſe corporis. Hæc aſſertio ex ſecūda magis manifeſtabitur.

22 Dico ſecundo, loquendo de cauſatione completa, & ſimpliciter tali, abſolutè, & ſimpliciter eſt affirmandum, quod ſacramēta non cauſant gratiam in tēpore; ſed in inſtanti. Eſt Theologorum communis; quia eam exprimunt relati pro prima concluſione: & inſuper, tam qui relati sūt n. 12. & 13. qui tenent cauſare in inſtāti intrinſeco; quā qui relati ſunt n. 14. qui aſſerunt nobiſcum cauſare in inſtanti extrinſeco; omnes cōueniunt ſimpliciter eſſe affirmandum gratiā non cauſari in tempore. Et cum ipſo Lugo fatente, illa ſententia de compoſitione temporis ex partibus, ſit Philoſophorū, & Theologorum communis: iam ſine vrgenti fundamento, vt defendatur communis ſententia Philoſophorum (& cuius oppoſita in Cōcilio Conſtancienſi ſeſſ. 15. *vocatur error in Philoſophia*, vt expendimus 6. Phyſic. quæſt. 1. §. 2.) recedit Lugo à communi Theologorum.

23 Concluſio ſumitur ex D. Th. 3. p. q. 75 ar. 7. vbi probat cōuerſionē panis in corpus Chriſti fieri in inſtanti, triplici ratione: ex parte formæ, quia forma ſubſtantialis nō ſuſcipit magis, & minus, & ideò fit in inſtāti: ex parte ſubiecti, quod eſt in vltima diſpoſitione ad formā; quā in inſtāti acquirit, & ideò aer in inſtanti illuminatur: tertio ex parte agentis; quia agitur Dei virtute infinita. Et ad hanc concluſionem defendēdā, non recurrit S. Th. ad opinionem Zenonis de compoſitione temporis ex ſolis inſtantibus: quin potius ibi ad 1. ait, quod *tempus non componitur ex inſtantibus conſequenter ſe habentibus, vt probatur 6. Phyſicorum*. Et tamen conuerſio illa fit virtute verborum ſucceſſiue prolatorum; quod dicit S. Thomas non obſtare; quia vt ait ad 3. *Iſta conuerſio fit in vltimo inſtanti prolationis verborum: tunc enim completur verborum ſignificatio, quæ eſt efficax in ſacramentorum formis. Et ideò non ſequitur, quod iſta cōuerſio ſit ſucceſſiua.* Idem docet S. Thomas q. 78. art. 4. ad 3. Et Quodlib. 7. art. 9. Et in 4. diſt. 11. q. 1. art. 3. q. 2. Et eiſdem locis communiter Theologi. Ex quo ſic probatur concluſio. Etiam ſi tranſubſtantiatio, ſeu cōuerſio panis in corpus Chriſti, fiat virtute verborum ſucceſſiue prolatorum, fit in inſtanti: quia non eſt ſucceſſio ex parte formæ, nec ex parte ſubiecti, & fit à Deo virtutis infinitæ. Sed omnes iſtæ rationes locū habent in infuſione gratiæ concurrente ſacramento inſtrumentaliter: vt patet ſingulas expendenti: ergo fit in inſtanti.

24 Ad id faciūt rationes, quas format Diuus Thom. prima ſecundæ quæſtione 113. articulo 7. vt probet, *quòd iuſtificatio impij fit in inſtanti*. Et tamen ibi ad 5. nulla tenus admittit duo inſtātia immediata: de quo etiam latiſsimè q. 26. de Verit. art. 3. ad 12. & q. 28. art. 2. ad 10. Eadem autem eſt ratio de infuſione gratiæ per ſacramentum: ac de illa, quæ datur ſine ſacramento; quia ad ſubitam introductionem formæ, potius attenditur ad virtutem agentis, qui ſubito valet agere, & ad naturam formę, quam ad præuiam alterationē: ſicut generatio eſt in inſtanti, quamuis præuia alteratio ſit in tēpore: & pariter illuminatio, quæ eſt terminus motus localis, fit in inſtanti. Ergo quamuis motus ſacramēti ſit ſucceſſiuus, infuſio gratiæ eſt in inſtanti.

25 Tertio probatur expēdendo illā rationem D. Thomæ: *Tunc enim completur verborum ſignificatio, quæ eſt efficax in ſacramentorum formis*. Et formatur ſic. Verba formarū ſacramentorum non conferunt gratiam toto tempore præcedenti vltimū inſtans prolationis verborum. Nec in tempore immediatè ſequenti vltimum illud inſtās. Nec in tempore aliquo indeterminato. Ergo conferunt gratiam in vltimo inſtanti prolationis verborum; vel intrinſeco, vel extrinſeco, de quo poſtea. Conſequentia patet à ſufficiente enumeratione. Antecedens quoad primā partem ab ipſis admittitur: nec ab vllo negari valet: quia vt docet S. Auguſt. tract. 80. in Ioannem. Et D. Thomas q. 60. art. 7. ad 1. & 3. & toto art. 8. verba operantur in ſacramēntis quantum ad ſenſum, quem faciunt: vnde ſi tollatur a verbis aliquid, quod eſt de ſubſtantia ſignificationis, tollitur id quod eſt de ſubſtantia formæ: vt in ſimili docent Zacharias Papa cap. *Retulerunt de Conſec.* diſtinct. 4. & Nicolaus Papa cap. *Si reuera*, ibidem. Ideoque ſi vna trium perſonarum omittatur in Baptiſmo, non eſt validum ſacramentum. Vniuerſaliterque in omnibus ſacramentis nouæ legis verificatur, quod efficiunt, quod ſignificant: vnde vlque dum perficiatur ſignificatio, non eſt perfecta cauſa inſtrumentalis gratiæ cum effectu.

Sed vsque ad vltimum instans prolationis nō est perfectus sensus significationis: ergo cum effectu non est causata gratia: sicut nec in Eucharistia causatur transubstantiatio; ideoque si omitteretur ly *meum*, non fieret conuersio panis in corpus Christi. Sicut posita alteratione, si impediatur eius terminatio extrinseca, quæ est generatio, non introducitur forma substantialis.

26 Secunda pars antecedentis probatur: nam verba sacramentorum nouæ legis efficiunt, quod significāt: iuxta illud Cōcilij Tridentini sess.7. de sacramentis in genere can.6. *Si quis dixerit sacramenta nouæ legis non continere gratiam, quam significant; aut gratiam ipsam non ponentibus obicem, non conferre, &c. Anathema sit.* Ergo quam primum verificatur, quod hæc verba significant gratiam, verificatur quod hæc verba conferūt gratiam: quia agens principale est virtutis infinitæ, & aliud non exigit, quam instrumētum esse completum in esse signi, vt illi cōferat vltimam completam causandi: & sicut infallibiliter causatur in omni non ponēte obicem, ita quam primum est completa significatio, practicè est effecta causatio.

27 Deinde vel illa extensio prolationis vltimæ syllabæ, est essentialiter requisita ad hoc vt tota oratio completè substantialiter significet; vel solum est complementum accidētale: aut effectus, vel aliquid per accidens comitans, vel subsequens orationem significatiuam? Si primum; sicut toto tempore antecedente vltimam syllabā, nō confertur gratia cum effectu, quia nondum est completa significatio, vt in priori parte antecedentis probatum est: ita nec causabitur vsque dum sit completa extēsio vltimæ syllabæ. Vnde Soto in 4. dist.9.q.2.art.7. in fine, §. *Non autem*, dicit, quod cum consecratio non perficiatur, nisi tota prolata forma, non est absurdum concedere, quod si scrupulosus, morosusque sacerdos prolationem vltimæ syllabæ dictionis, *meum*, nimiū prolixè protraheret, non inciperet esse illic corpus Christi, donec pro suo libito ipse cessaret. Si vero alia duo dicantur; non est cur vt sacramentum causet, debeat expectare ea, quæ non requiruntur ad essentiam sacramēti, cum non requirantur ad essentiam signi a Christo instituti, & eleuati ad causandū, quod significat; & pro illo tempore, vel instanti in quo, & pro quo significat. Et sic cessat argumentum contrarium.

28 Ratio à priori est, quia vt diximus 6. Phys.q.5.n.18. res permanentes, quæ in sui inceptione motui non subduntur, connaturaliter incipiunt per primum sui esse: & ibi n.23. cū Philosopho, & D. Tho. lib.6. lec.7. lit.d. & lib.8. lect.17. lit.g. diximus substantiam, quæ generatione fit, incipere per primum sui esse: sed quæ desinit ad generationem alterius, desinit per primum non esse, vt docet S. Tho. Quodlib.7. art.9. & 3. p.q.75. ar.7. ad 1. & in 4. dist.11. q.1. art.3. q.2. ad 2. *quia cum ex aere fit ignis, in toto tempore alterationis præcedentis erat aer: præter vltimum instans in quo est ignis: & similiter est in illuminatione respectu motus localis.* Ergo toto tempore prolationis verborum sacramenti est peccatum, & primum esse gratiæ est primum non esse sacramenti. Sicut in Eucharistica cōsecratione. Vnde subdit S. Thomas. *Et ideò cum conuersio sit terminus cuiusdam motus, scilicet, prolationis verborum, in toto tempore præcedente erat panis, præter vltimum instās, in quo est corpus Christi.* Similiter si gratia nō incipit in instanti, sed in tempore, de facto in aliquo instanti reali, in quo, erunt simul gratia, & peccatum in homine. Quod communiter, contra Lorcam, omnes Theologi non admittunt. Vel erunt duo instantia immediata: quod Philosophus, & S. Tho. 6. & 8. phys. non posse admitti probant.

29 Tertia pars primi antecedentis probatur, quia implicat causam principalē, & instrumentalem in re hic, & nunc determinatè causare; & Deum non scire determinatè; quando causent causæ, & quando effectus causetur. Deinde vt arguit S. Thomas in 4. Sent. illa sol. ad 2. *Designatio nostra nihil facit ad hoc, quod tempus interfit, vel non interfit.* Ergo sacramenta non causant in tempore, sed in instanti: quamuis motus sacramenti sit in tempore.

30 Occurrit tamen Lugo n.124. quia gratia de potentia absoluta potest incipere in tempore, vt probat Suarez lib.12. de gratia c.21. n.12. & tandem admittit Vazquez 1.p. disp.239. n.47. argumenta autem nostra, si quid probant, videntur etiam probare in ordine ad potentiam absolutam: nam procedunt ex implicantia contradictionis, quæ sequeretur in illo casu.

Præterea arguit nu.132. nam potest dari casus in quo gratia incipiat in tempore: quādo v.g. aliquis contraxit matrimonium cū consensu externo; sed cum fictione interna inculpabili; post modicum vero tēpus, mutato animo, vult vere consentire. In quo casu cōmunis sententia, quam cum alijs multis sequitur Thomas Sanchez lib.2. de Matrim. disp.32. n.11. docet, non requiri nouā prolationem verborum, sed solum consen-

sum

ſum internum, qui defuerat; quo adhibito, perficitur matrimonium. Tunc ergo, cū ille conſenſus internus, in ſententia ipſius Suarez, poſsit incipere in tempore intrinſeco, ſicut alij actus liberi noſtri; contingere poterit, quod ſacramētum Matrimonij perficiatur in tempore intrinſeco, quo incipit ille conſenſus internus: & perconſequens, tunc etiam debet produci gratia tota ſimul; ſed intuitu illius conſenſus, qui vt exiſtens in aliqua morula temporis determinati, concurrit; ſaltim moraliter, ad productionem gratiæ. Quia Deus intuitu omnium partiū actionis producit, & toto illo tempore cōſeruat gratiam actione, quæ ſucceſsiue variatur. Simile argumentum format n. 135. vſque 137. de intentione conferendi, vel recipiendi ſacramentum Pœnitentiæ. Et à nu. 140. exponit, quod poteſt Deus facere quod gratia per aliquam breuem morulam pendeat in conſeruari à ſacramento.

31 Ad primum dicimus illam doctrinā eſſe veram: & iam diū traditā à Soto 6. Phyſic. q. 3. in fine 9. cōc. & ab alijs multis, quos retulimus, & ſequuti ſumus 6. Phyſic. q. 5. n. 21. & 22. Quia tamen connaturaliter entia ſpiritualia permanentia petūt fieri in inſtāti: cum miracula non ſint ponenda ſine neceſsitate, & in præſenti nulla ſit neceſsitas, quod gratia incipiat in tempore: liquidē argumenti difficultas eadem prorſus militat in generatione ſubſtātiali, quæ eſt terminus extrinſecus motus, ſeu alterationis præcedentis; ideò dicimus abſque fundamento aſſeri, quod gratia producatur in tempore; cum facilè omnia componantur aſſerendo, quod incipit in inſtanti, & toto tempore antecedenti eſt motus ſacramenti.

32 Ad ſecundum dicitur, quod ſi quam primum finitur externum ſacramentu, non eſt ablata fictio, vel non adeſt intentio, vel in miniſtro, vel in recipiente ſacramentum; tunc non confertur gratia; quia obex impedit effectum ſacramenti; vel defectu intentionis eſſentialiter requiſitæ, non eſt Sacramentum validum. Poſtea vero poſita intentione, vel ablata fictione, cauſat eo proportionali modo, quo baptiſmus ablata fictione, iuxta dicta dub. 2. §. 9. Quod autē ad iuſtificationem impij concurrant internæ diſpoſitiones, non arguit, quod gratia fiat in tempore: quia diſpoſitio, & conſenſus internus fit in inſtanti, vt docet D. Thomas 1. 2. q. 113. art. 7. ad 1. adijciens. *Contingit autem quādoque, quod præcedit aliqua deliberatio, quæ non eſt de ſubſtantia iuſtificationis; ſed via in iuſtificationem: ſicut motus localis eſt via ad illuminationem, & alteratio ad generationem.* Actus autem mere interni, licet requirātur ad gratiam, vel vt diſpoſitiones, vel vt remouentes prohibens peccatum; vel vt aliquid Sacramenti Pœnitentiæ; non tamen adæquatè cauſant ex opere operato gratiam in nullo euentu; quia ſacramenta, quæ nūc ſunt, debent eſſe aliquid ſenſibile externum. Vnde ſi illud omnino tranſiuit, non cauſant ex opere operato gratiam; niſi eo modo, quo cauſare diximus ſacramenta recedēte fictione. Ideoque ſemper ex vi ſacramenti cauſatur gratia in inſtanti extrinſeco, ſeu quā primum deſinit ſacramentum.

33 Dico tertio, ſacramēta proximè nō cauſant per id, quod in illis eſt permanens; ſed ratione motus, ſeu vſus ſacramenti. Vnde de ſacramentorum cauſatione proxima, iudicandum vt de cauſalitate motus à Deo eleuati ad cauſandum. Colligitur ex D. Th. q. 60. art. 6. ad 2. in fine. Et clarius q. 66. art. 1. probans, quod *ſacramentum non perficitur in ipſa aqua; ſed in applicatione aquæ ad hominē, quæ eſt ablutio. Et ideò Magiſter in 4. diſt. 3. dicit, quod baptiſmus eſt ablutio, &c* Idem docet S. Thomas in 4. diſt. 1. q. 1. art. 4. q. 2. ad 4. & diſt. 3. art. 1. & lib. 4. Contra g. cap. 60. Rationem efficacem aſsignat D. Tho. illo ar. 1. q. 66. dicens. *Sed hoc non videtur verum. Cum enim Sacramenta nouæ legis ſanctificationem quādam operentur; ibi perficitur ſacramentum, vbi perficitur ſanctificatio.* Quia ſacramenta ſunt ſigna, & cauſa gratiæ, & ſignificādo efficiūt, quod ſignificant. Sed non ſignificat ablutionem internam ipſa aqua; ſed ablutio in aqua facta: ergo ablutio ipſa eſt, quæ proximè à Deo aſſumitur ad cauſandam gratiam.

34 Secundo probatur ex illo ad Epheſ. 5. *Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ*: vbi cauſalitas baptiſmi attribuitur ablutioni, vt determinatæ per verba: iuxta illud S. Auguſt. tract. 80. in Ioann. *Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum*: de quo iā diximus q. 60. cum D. Thoma ibi art. 6. & 7. probāte, quod verba ſunt forma ſacramenti. Et quamuis q. 86. art. 6. doceat, quod ſacramentum producit effectum ſuum, non ſolum virtute formæ, ſed etiā virtute materiæ, quia ex vtroque fit vnum ſacramentū; tamen forma dat vltimum complementū ſacramenti; vt docet D. Tho. q. 84. art. 1. ad 2. quia perfectio eſſentialis attribuitur formæ, vt probat ibi art. 3. & q. 72. ar. 4. & ideò potius verbis, quam rebus correſpondet, & tribuitur efficientia ſacramenti, vt docet S. Thomas in 4. diſt. 3. q. 1. art. 1. q. 1. ad 3. Sed ver-

verba ſucceſsiuè proferuntur: quia oratio eſt quantitas diſcreta,& cum motu: ergo loquendum de ſacramentis,vt de cauſalitate motus eleuati ad cauſandum: ſicut virtus Intelligentiæ eſt in motu Cœli, vt dictũ eſt nu.3.

Idque docet S.Tho.3.p.q.73.art.1.ad 3.Imò,& Concilium Trident.ſeſſ.13.cap. 3.docens,quod *reliqua ſacramenta* (præter Euchariſtiam) *tunc primum ſanctificandi vim habent,cum quis illis vtitur*; vſus autem iſte eſt motꝰ materiæ,& prolatio ſucceſsiua formæ:ſacramẽta ergo cauſant in termino motus.Idoque S.Thomas in 4.diſt.1.q.1.art. 4.q.2.ad 2.ait,quod *completè datur virtus ſacramentis in ipſo vſu ſacramentorum;nec eſt inconueniẽs,ſi virtus,quæ motui proportionatur, detur reſiatim, vel poſt modicum deſeruire.* Et q.27.de Ver.art.4.ad 6.ait.*Sicut dicimus motꝰ inſtrumenti eſſe cauſam formæ inductæ à principali agente.* Et ad 7.quod de perfectione inſtrumẽti eſt,*quod agat inquantum mouetur; & ita per virtutem incompletam.*

35 Dices,cum Suarez,& Granado nu. 20.quod quamuis prolatio verborum ſit cum motu,& ſucceſsiuè fiat: tamen ſonitꝰ, qui reſultat ex prolatione,eſt quid permanens.Vnde iã datur in ſacramentis aliquid permanens,quod eleuetur,vt phyſicum inſtrumentum ad gratiam cauſandam.

36 Sed non ſatisfacit,primo,quia vt notat Capreolus in 4.diſt.1.q.1.ad 2.Durandi contra tertiam,& omnes admittunt,ſurdus poteſt abſolui,& matrimonium contrahere,& baptizari: ergo ſonus in ſui termino, nẽpè ſumptus pro qualitate recepta in auditu,non eſt de eſſentia,aut de ſubſtantia ſacramenti.

Secundo,verba prolata vere ſignificant, etiam antequam à diſtantibus auditu percipiantur: ergo,cum ſignificando efficiant, etiam cauſant gratiam ante tempus, quod mediare poteſt inter prolationem,& auditionem ſonitus paſsiuè recepti:qui vt ſic potius ad effectum,quam ad ſubſtantiam prolationis pertinet.

37 Tertio,nam Themiſtius lib. 2. de Anima cap.29.& alij exiſtimant ſonum eſſe motum,non autem qualitatem: & in iſtorũ ſententia ſicut verba ſucceſsiuè proferũtur, ita,& ſucceſsiuè,& cum motu audiuntur.

Quarto,quamuis probabilius ſit,quod ſonus non eſt motus formaliter, ſed ſolum cauſaliter,vt probat M.Bañez 1.p.q.78.ar. 3.de auditu dub.3. Tamen ſonus eſt ens ſucceſsiuum,vt dicit Nuño hic ſolut. ad 1. quartæ ſententiæ:& oppoſitum eſſe inaudi tum in Philoſophia dicit Vazquez cap.4.n. 63.& nos oſtendimus lib.2.de Anima q.31. n.4.quod eſt qualitas habens eſſe ſucceſsiuum,& tranſiens,iuxta D.Thomam lib. 2. de Anima lect.16.lit.a.Ergo dato,& nõ cõceſſo (quia Deus de facto ſolum dedit ſignificationem,& cauſalitatem verbis ipſis ſignificatiuis, & non effectui eorum, cauſato in aere,vel in auditu) quod ſonus eſſet ſacramentum;non ſequitur,quod ſit quid permanens.Rectè ergo concludit S.Thom. q.66. art.1.quod *ibi perficitur ſacramentum, vbi perficitur ſanctificatio: in aqua autem non perficitur ſanctificatio;ſed eſt ibi quædam ſanctificationis virtus inſtrumentalis,non permanens, ſed fluens in hominem, qui eſt verè ſanctificationis ſubiectum.*

38 Dices ſecundo,rationibus factis ſolũ probari,quod ſex ſacramenta cauſent in vſu,ſeu in termino motus;non vero id probari de ſacramento Euchariſtiæ;imò oppoſitum inferri,quia eſt ſacramentũ permanẽs, in quo ab alijs differre,notat S. Tho. q.73. art.1.ad 3.Imò,& Concilium Tridẽtinum ſeſſ.13.cap.3.ait.*Verũ illud in Euchariſtia excellens,& ſingulare reperitur,quod reliqua ſacramenta, tunc primum ſanctificandi vim habent,cum quis illis vtitur: at in Euchariſtia ipſe ſanctitatis author ante vſum eſt.*

39 Reſpondetur diſcrimẽ aſsignatum eſſe certum ſecundum fidem: ideo ibi can. 4.dicitur. *Si quis dixerit, peracta cõſecratione, in admirabili Euchariſtiæ ſacramento nõ eſſe corpus,& ſanguinem Domini noſtri IeſuChriſti;ſed tantum in vſu,dum ſumitur, non autem ante, vel poſt;& in hoſtijs,ſeu particulis conſecratis, quæ poſt communionem reſeruantur, vel ſuperſunt,non remanere verum corpus Domini; anathema ſit.* Cæterum,quamuis continentia Chriſti Authoris gratiæ in Euchariſtia ſit permanens, peracta conſecratione,& ante vsũ Sacramenti,& in ipſo vſu, & toto tempore,quo ſpecies non corrumpuntur:& in hoc ſit maxima differentia inter hoc ſacramentum,& ſex reliqua: tamen,quia Euchariſtia non confert ex opere operato gratiam, niſi cum ſumitur ſpiritualiter,& ſacramentaliter,& realiter;vt docet idem Conciliũ cap. 8.& can.8.Et hoc ſolum fit in vſu, & manducatione ſacramentali,quæ etiam fit per motum: ideò quoad intentum præſens, nulla eſt differentia formalis: Vnde gratia per Euchariſtiã ſacramentaliter confertur, quã primum completè verificatur factum eſſe motum,ſeu manducationem.Ac perconſequens vniuerſaliter verum eſt in omni Sacramento,tunc primum hominem per illum

lum ſanctificari, quam primum deſinit motus, ſeu vſus Sacramenti.

40 Dico quarto. Sacramenta cauſant gratiam in vltimo inſtanti prolationis verborum, vel motus aquæ, vel vtriuſque; non quidem intrinſeco; ſed extrinſeco. Hæc concluſio, quoad primam partem ſequitur ex dictis à ſufficiēte enumeratione. Quoad tertiam partem, bene eam probant Authores relati à n.14.& 17. Vnde ſolum reſtat probanda ſecunda pars. Quod fiet impugnando ſententiam relatam n.13.de cauſatione in vltimo inſtanti intrinſeco Sacramenti. Quod reijcitur primo, quia ſic ſe habet vltimum eſſe Sacramenti, ad primum eſſe gratiæ, ſicut ſe habet vltimum eſſe prolationis verborum conſecrationis, ad primum eſſe corporis Chriſti ſub Sacramento: quia in vtroque caſu militat vna ratio D. Thomæ 3. p.q.75.art.7.ad 3. quod *fit in vltimo inſtanti prolationis verborum; tunc enim completur ſignificatio, quæ eſt efficax in Sacramentorum formis.* Sed verba conſecrationis non habent vltimum inſtans intrinſecum: alioquin vel corpus Chriſti inciperet in tempore, & nō in inſtanti; vel darentur duo inſtantia immediata. Quod vtrūque eſſe inconueniens, latè probat S. Thomas ibi ad 1.& q.78. artic. 5.ad 3.& Quodlib.7.artic.9.& in 4.diſtinc. 11.q.1.art.3.q.2.ad 2. vbi poſt multa concludit, quod *veritas huius quæſtionis apparet ex hoc, quod Philoſophus dicit in 8. Phyſic.* textu 69. *quod quando ex albo fit nigrum, in toto tempore menſurante motum alterationis, erat album; ſed in vltimo inſtanti illius temporis eſt nigrum. Vnde ſecundum ipſum non eſt dandū quod in toto illo tempore fit album; ſed in toto præter vltimum nūc. Et quia ante vltimum nunc alicuius temporis non eſt accipere penultimum; ſicut nec ante vltimum punctum lineæ penultimum: ideo non eſt accipere vltimum inſtans, in quo erat album, ſed vltimum tempus. Et ſimiliter eſt de illis mutationibus, quæ ſunt termini motus, ſicut generatio eſt terminus alterationis, &c.* Ergo nec verba formarum, ſeu motus, ſeu vſus Sacramenti habent vltimū inſtans intrinſecū; ſed ſolum extrinſecū. Idem docet S. Tho. loquēdo de diſpoſitionib⁹ ad gratiam extra Sacramentum; vt videri poteſt locis relatis numero 24.

41 Secundo probatur, quia vt docent Philoſ.6.Phyſic.text.46.& D.Tho.ibi lect. 7.lit.e. motus deſinit per primum non eſſe. Quam eſſe omnium ſententiā diximus lib. 2.Phyſ.q.4.§.2. Qua propter Bañez lib. 1. de Gener.cap.4.q.6.art.2.ad 6.& Nuño in confutatione quartæ ſententiæ; & Vazquez diſp.132.c.4.à num.57.vſque ad 73. & Cabrera diſp.9.§.13.à num.100.vſque 107.& nos 2.p.Metaph.controu.13.n.11.& alij dicunt deſtrui principia per ſe nota in Phyſica, ſi in motu ſucceſsiuo daretur vltimū mutatū eſſe intrinſecū: quia motus, ſicut nec in initio, ita nec in fine, poteſt eſſe in inſtanti; quia de eius eſſentia eſt ſucceſsio, & quod non poſsit eſſe totus ſimul. Illa ergo mutatio, quæ eſt terminus motus, eſt terminus extrinſecus, & ætherogeneus, vt docet S. Tho. multis locis relatis à nobis 1.de Generat. q. 4.numero 12.

42 Tertio probatur: nam Suarez debili nititur fundamento: inquit enim, neceſſarium eſſe ſignare aliquod inſtans in quo verum ſit dicere; nunc eſt Sacramentum perfectum. Hoc autem parum vrget: quia ſicut dies dicitur eſſe, quando eſt aliquid illius; licet nunquam ſint omnes eius partes ſimul: & ſicut oratio, & loquutio eſt, quandiu ſucceſsiuè profertur, quamuis ſyllabæ, & dictiones ſingulæ non poſsint ſimul proferri; ita pariter dicendum de motu ſucceſsiuo ablutionis, vel loquutionis. Deinde, ſi in medio loquutionis non verificatur abſolutè, & ſimpliciter eſſe ſacramētum, quia deeſt aliquid illius; ita nec in fine erit ſimpliciter ſacramē tum: quia antecedentes dictiones, & ſyllabę iam tranſierunt: & Deus ſolū eleuat ad cauſandum nunc ſacramenta, quæ ſunt nunc, vt ipſi obijciunt. Veritas ergo eſt, quod ſacramenti ſignificatio, & cauſalitas tunc primo eſt conſummata, & perfecta, quando ſacramentum eſt in ſui termino; ſeu quando primo non eſt intrinſecè; ſic enim cauſat motus: eſt autem ſacramentum aliqualiter, & in via quandiu fit: & tunc cauſat in fieri, & incompletè.

§. IV.

Soluuntur argumenta.

43 PEr quæ patet, rationem dubitandi relatam num.1. tripliciter ſolui poſſe. Primo concedendo ſacramenta phiſicè operari, quando non ſunt intrinſecè; quia in ſucceſsiuis, & in motibus naturalibus ſufficit, quod ſint extrinſecè, vt abundè explicat Soto relatus num.15. ¶ Secundo poteſt dici, quod illa exiſtentia ſecundum quid in eſſe entis, ſufficit ad hoc, quod poſsint aſſumi à Deo vt inſtrumēta phiſica, quia ad hoc ſufficit contiguitas, & non requiritur alias ſimultas cauſæ, & effectus, prout copioſè declarant Nuño, & alij Thomiſtæ relati nu.16.

& 17. & nos locis relatis num. 14. sicut enim explicuimus lib. 1. de Gener. q. 27. a. 3. quod agentia corporalia actiua non requirunt cõtinuationem; sed vt physicè causẽt, sufficit, quòd physicè sint contigua cũ illo, in quod immediate debent agere: ita quæ agunt per motum, non requirunt simultatem continuam, sed sufficit, quod contiguentur.

44 Tertio possumus respondere ex doctrina receptissima in causis principalibus, in quibus agens *vt quod* sæpè distat loco ab effectu, & sufficit, quod illud tangat virtute diffusa, sicut sol media luce causat in terra, cùm sit in cælo, & sæpè agens non existit in rerum natura, cum effectus actu causatur; sicut mortuo generante, formatur fœtus, & animatur in ventre matris: idemque contingit in motu proiectorum, quia etiam si moriatur proijciens, verificari potest, quod ait Diuus Thomas q. 3. de Potentia artic. 11. ad 5. quod *sagitta tandiu mouetur à proijciente, quandiu manet vis impulsiua proijcientis.* De quo, cum communi sententia, iam egimus lib. 2. Physicorum q. 15. conc. 3. Ita pariter in causa instrumentali sacramentum est instrumẽtum agens *vt quod*, & virtus transiẽs, in eius termino à Deo collata, est agens *vt quo*: quæ defertur, & vt per organum traijcitur, & causatur à Sacramento: non est ergo inconueniens, quòd instrumentum desinat esse in se, si manet in sua virtute agente *vt quo*, quia sic verificatur, quod Sacramentum agat, quia est virtualiter in suo termino, & virtute. Solutio est D. Thomæ in 4. ad Anibaldum dist. 8. art. 5. ad 3. vbi ait, *quod est in fine termino, id est, non simpliciter, sed secundum quid.* Videatur in alio scripto dist. 8. q. 2. art. 3. ad 6. vbi ait, quod quamuis oratio *successiuè proferatur; tamen significatio est tota simul: quod tunc complet vltima orationis particula ad modum differentiæ vltimæ in diffinitionibus: & hac significatione existente, in vltimo prolationis instante fit transubstantiatio.*

45 Sed instabis: nã virtus supernaturalis, seu gratia, quæ est in termino Sacramenti, est effectus Sacramenti: siquidem ab illo causatur: sed causa, debet existere, dum causat, & emittit virtutem: ergo non sufficit existentia in termino, ad hoc vt Sacramentum dicatur physicè causare. ¶ Secundo, nõ identificantur instans effectus causati, & instans causæ causantis in causis efficientibus instrumentalibus, quæ realiter distinguuntur ab effectu. Sed instans termini Sacramẽti est instans eius effectus. Ergo cum quærimus existentiam instrumenti, seu causæ, nõ bene respondetur per existentiam effectus.

46 Respondẽtur, quod sicut causalitas, & id quo causa causat, distinguitur ab effectu causato: quamuis deriuando causalitatẽ, causa caulet effectum; ita lux distinguitur ab effectu solis, & virtus seminis distinguitur ab animali generato, & impulsus impressus sagittæ, distinguitur ab effectu, quẽ causat: ita virtus fluens, quæ est in Sacramentis, realiter differt à gratia, quæ in anima per eam causatur. Quod benè vidit D. Thomas in 4. dist. 1. q. 1. art. 4. q. 4. ad 3. dicens, quod *forma effectus, quæ est in agente principali, vel instrumentali, nõ sit eadem numero in effectu. Nec propter hoc frustra est: quia non ad hoc ordinatur, vt ipsamet in effectum fluat; sed vt ab ea, vel per eã, similis fiat in effectu. Causa enim efficiens non reducitur in idem numero cum forma generati, sed in idem specie, vt patet 2. Phys. textu 70.* Vnde licet virtus, quæ est in termino Sacramenti, videatur quodãmodo ab eo causari, quia ab eo, & per eum diriuatur; simpliciter tamen est, quo causat gratiam realiter distinctam, quæ permanet in anima. Videatur S. Thomas hic art. 3. ad 2.

47 Ad secundum dicitur, quod licet virtus instrumenti realiter differat à gratia causata; tamẽ sunt in eodem instanti: tum quia instans intrinsecum virtuti Sacramenti, & gratiæ, est vltimum instans extrinsecum motui, cum quo contiguatur, & cuius est terminus æterogeneus. Tum quia vt ait D. Tho. 3. p. q. 75. ar. 7. ad. 2. *In mutationibus instantaneis simul est fieri, & factum esse: sicut simul est illuminari, & illuminatum esse. Dicitur enim in talibus factum esse, secundum quod iam est: fieri autem secundum quod ante non fuit.*

48 Ad confirmationem propositam n. 2. dicimus, quod assumit omnes propositiones falsas. Maiorem esse negandam constat, quia virtus instrumentalis est incomplete in Sacerdote, & in materia, & in forma, & complete in termino, secundum quod ex omnibus fit vnum Sacramentum. Vnde S. Thomas art. 4. ad 4. ait, quod *sicut eadem vis principalis agentis instrumentaliter inuenitur in omnibus instrumentis ordinatis ad effectum, prout sunt quodam ordine vnum: ita etiam eadem vis Sacramentalis inuenitur in verbis, & rebus, prout ex verbis, & rebus perficitur vnum Sacramentum.* Ideo virtus est in materia proxima proximè, & in materia remota remotè; & in sola materia incompletè; adequatè vero, & complete cum perficitur sacramentum. Et vt notat Suarez disp. 8. sec. 2. in fine §. *sed quæres*, non est de substantia sacramenti, quod physicè finiatur prius forma, quam materia; sed interdum potest prius absolui forma,

forma, interdū materia; dummodo habeāt ſufficientem coniunctionem vt fiat vnum ſacramentum: in cuius complemento datur virtus.

49 Minorem eſſe negandam, & non niſi cum iniuria diuinæ omnipotentiæ, id nō eſſe factibile affirmari, ipſi Gentiles Philoſophi agnouerunt, vt vidimus nu.3. probatio minoris etiam aſſumit maiorem manifeſte falſam, quia ablutio non eſt ſucceſsiua præsētia, ſed motus localis aquæ, ex quo motu cauſatur præſentia. Data autem maiori, etiam poſſet negari minor, quia eſt multorum ſententia, quod per illa omnia importātur modi intrinſeci: qui a Deo poſſent eleuari ad cauſandum. Sed quia nos lib.4. Phyſicorum q.4. oſtendimus præſentiam eſſe denominationem extrinſecam: ideo dicimus motum localem, in quo conſiſtit ablutio, eſſe ſubiectiuè in eo, quod mouetur, vt diximus lib.3. Phyſ.q.2.n.20. & quod realiter differt à mobili, in quo eſt, & à termino ad quē: & ideo non video cur non poſsit à Deo aſſumi ad cauſandum. Vnde S. Thomas in 4.diſt.1.q.1.art.4.quæſtiuncula 4.in fine corporis ait: *Sicut etiam in mobili eſt forma, quæ eſt terminus motus, dum mouetur vt fluens de potentia in actum: & inter hæc cadit medium motus: cuius virtute inſtrumentum agit.* Ergo multo melius motus ipſe poteſt à Deo ad cauſandum phyſicè eleuari.

50 Sed adhuc obijcies: quia ſi illud inſtans non pertinet intrinſecè ad eſſe ſacramēti, ſed ſolum extrinſecè; ante illud inſtās fuit totum ſacramentum: ex quo ſequitur poſſe contingere, quod ſacramentum cōferat gratiam animæ in inſtanti, quo eſt à corpore ſeparata: quod admitti nequit: alioquin anima, quæ dum receſsit à corpore erati in peccato mortali, poſt mortem conſequatur gratiam, & ſaluetur: quod non conſonat doctrinæ catholicæ. Id autem ſequi probatur vulgari exemplo: nam ſi contingat in inſtanti quo conſumatur Sacramentum Baptiſmi, vel Pœnitentiæ, hominem mori, vel ſaluabitur ſine eo, quod in via fuerit in gratia: quod iuxta præſentem prouidentiam, admitti nequit: quia *vbi ceciderit lignum, ibi erit*: vel homo, qui accipit integrum ſacramentum, & non poſuit obicem gratiæ, eam non recipiet. Quod damnatur in Concilio Tridentino ſeſſ.7.de ſacramentis in genere can.7.dū dicitur. *Si quis dixerit, non dari gratiam per nuſmodi ſacramenta ſemper, & omnibus, quantū eſt ex parte Dei, etiam ſi rite ea ſuſcipiant, ſed aliquando, & aliquibus, anathema ſit.*

51 In ſimili reſpondet Soto in 4. diſt.9. q.2.art.7.in fine §.*ex his*, quod *caſus vix eſt poſsibilis*. Et Cabrera §.13.n.124.dicit hunc caſum eſſe metaphiſicum, quia vix poterit contingere tanta adæquatio inter prolationem verborum, & conſumationem vitæ ſacramētum ſuſcipiētis. Imo forſitan ad Dei prouidentiam ſpectabit, vt talis adæquatio non contingat. ¶ Cæterum, quia contingere, eſt omnino contingens: & non eſt reuelata, nec ex reuelatis colligi poteſt hæc prouidentia; ideo melius eſt caſum admittere; quia gratis omnino videtur negari ita de facto contingere poſſe.

52 Reſpondent igitur Maior in 4. diſt. 16.q.vnica, & Adrianus q.4.de confeſsione, & Zumel illa diſp.4.quod ille homo ſaluabitur; quia licet non recipiat vi ſacramēti gratiam quatenus eſt extra viam; quia vt ſic iuxta hanc prouidentiam non eſt capax gratiæ ſacramentalis: recipit tamen gratiam quatenus in illo primo non eſſe actio ſacramenti terminatur: & prout illud primum non eſſe eſt inſtans immediatè coniunctum tempori præcedenti, & cauſalitati ipſius ſacramenti, & eſt terminatiuum prolationis verborum, & ſucceſsionis ipſius ſacramenti. ¶ Sed cōtra eſt primo, quia non poteſt abſque miraculo in eodem inſtanti homo liberari a peccato, & glorificari. ¶ Secundo, nam de lege ordinaria fides viua viæ debet præcedere gloriam.

53 Melius reſpondent Soto vbi ſupra, & Nuño ad 2. & Vazquez n.73. & Cabrera n.124.in fine, & n.125. Bonacina, & Tullēch illo dub.4.n.3. (licet male oppoſitū tribuat Soto) & alij, talem hominem non recipere gratiam, quia non recipit ſacramentū; eo quod deficit ſubiectum ſanctificandum; neque verba verum ſenſum efficere potuerunt, cum in fine prolationis non eſſet homo viator, qui poſſet lauari, & abluui. Sicut ſi in eo inſtanti, in quo perficitur prolatio verborum conſecrationis, corrumperetur panis, non fieret conuerſio in corpus Chriſti, quia deeſt ſubiectū conuerſionis.

54 Sed inquit Suarez diſp.8.ſec.2.in fine, quod in ſua ſententia hæc incommoda facile vitantur, negando illum hominem accepiſſe ſacramētum, quia defuit illi aliquid neceſſarium ad eſſentiam, & perfectionem ſacramenti. Similiter Lugo diſp.4.ſec.6.n.114.dicit *duriſsimum* hoc admittere, quia de illo homine verificatur, quod accipit verū ſacramentum baptiſmi, dum eſſet viator: nam licet nō acceperit illud cum vltima terminatione; terminatio tamen, in hac ſententia, non eſt aliquid componens intrinſecè ſacramen-

cramentum: quare ſicut tempus abſque vltimo inſtanti eſt verum tempus; ſic ſacramentum; quod iuxta dicta, eſt ita ſucceſsiuum ſicut tempus. Fateri autem, quod aliquis, qui cum diſpoſitione ſufficiente vere fuit baptizatus, non conſequitur ſalutem, videtur *valde durum*: nec video, quomodo poſsit vitari illa duritiei, niſi negãdo cum Suarez illud fuiſſe ſacramentum completum abſque illo vltimo terminatiuo.

55 Reſponderur, quod ſicut quamuis ſubiectum ſit capax recipiendi alterationẽ, ſi in inſtanti, quo introducenda eſt generatio, annihiletur materia, non fiet generatio ſubſtantialis, nec introducetur forma ſubſtãtialis, nec generabitur viuens; ita ſi in termino ſacramenti extrinſeco non eſt homo, nõ eſt ſacramentum completum, quia licet cõpletus fuerit motus, non tamen fuit completum ſacramentum, quod non conſtat ſolo motu, ſed motu, & eius virtute, quæ eſt in ſui termino. Nec video maiorem difficultatem in eo, quod dicatur hominem non iuſtificari, qui recipit omnes partes ſacramenti; quia defecit illi aliquid indiuiſibile intrinſecum; quod non eſt ſacramentum, nec eius pars: quam dicere non iuſtificari, quia non adfuit virtus ſacramenti; quia hæc non ſolũ poteſt deeſſe defectu partium, vel indiuiſibilium, ſed etiam defectu ſubiecti ſanctificandi: ſicut impeditur virtus verborum conſecrationis, ſi in termino extrinſeco non eſſet panis, qui poſſet in Chriſti corpus conuerti. Et præcipuè, quia in ſententia Suarez, & noſtra, indiuiſibile additum indiuiſibili, vel etiam parti, nõ facit maius, propter eius indiuiſibilitatem: vt cõtra Suarez vrget Lugo n.119. Vnde minus conſequenter cõtra Vazquez n.114. dixerat duritiem illius ſequelæ non vitari niſi in ſententia Suarez: & modo contendit idem ſequi in vtraque ſententia: vt proſequitur vſque ad n.122.

56 Vlterius inſtant Suarez & Lugo n. 113. quia non ſufficit immediatè ante fuiſſe ſacramentum, vt poſsit phiſicè operari, quãdo vere non eſt: nam quod fuit, reuera non eſt: nec habet nunc plus de entitate, quam id quod erit; vel quam id, quod nec fuit, nec erit. Quare ſicut id, quod poſtea erit, nũc nõ poteſt aliquid realiter producere; ſic nec id quod fuit. Nec refert etiam, quod fuerit immediatè ante; ſicut nec confert, futurum eſſe immediatè poſt: nam ſiuè interceſſerit multum tempus, ſiue parum, iam reuera nihil eſt: quod autem nihil eſt, non poteſt influere nunc verum eſſe in effectum realem per veram efficientiam.

Quod ſi dicas, quod per hoc, quod immediatè fuerunt verba, contiguantur cum virtute cauſatiua gratiæ. Id non ſufficit, quia verba, cum virtute, & effectu præſenti gratiæ, non poſſunt habere maiorem contiguitatem, quam habeant interſe: ſed interſe non continuantur, nec contiguantur: quia oratio non eſt quãtitas continua, ſed diſcreta, & quando vna ſyllaba aduenit, iam omnino deſijt alia: ergo nequeunt cauſare in inſtanti extrinſeco.

57 Denique inſtat Lugo n.116. argues ex veritate verborum ſacramentalium, quę debent eſſe vera in toto rigore de præſenti: ad quod neceſſe eſt, quod verificentur pro tempore, ſeu inſtanti præſenti ipſi loquutioni: in noſtra autem ſententia verificarentur pro inſtanti, non præſenti, ſed futuro, poſt quam loquitur ſacerdos. Quare poſſet contingere in rigore, quod ſacerdos proferret totam formam abſolutionis; in illo autem inſtanti terminatiuo ſequenti, in quo iam ipſe nihil operatur, moreretur: ac perconſequens inciperent verificari verba, quando iam ſacerdos eſſet mortuus; & liberaretur, abſolueturq; homo à ſacerdote mortuo: ac perconſequens ſacerdos non debuiſſet dicere; abſoluo te; ſed abſoluam poſtea. Idemque argui poteſt de verbis conſecrationis. Debent ergo verificari pro aliqua duratione, vel ſucceſsiua, vel inſtantanea præſenti ipſi prolationi verborum.

58 Ad primum patet ex tribus ſolutionibus datis ad principale argumentum: nam immediatè præceſſiſſe, ſuppoſita inſtitutione, & eleuatione Dei, dat tantam connexionem virtuti cauſatiuæ cum forma ſacramenti, quantam habet cum alteratione generatio: & ibi omnes probationes inſtãtur. Hæc autem contiguatio, nõ eſt quia partes ſacramenti ſint contiguæ: quia diximus q.60. quod ſolum habent vnitatem artificialem ex adunatione facta à Deo, qui omnibus his partialibus inſtrumentis vtitur ad vnum effectum ſacramenti. Sed prouenit ex promiſſione diuina, quę ex hoc innoteſcit, quia voluit, quod quam primum complete ſignificetur gratia, in ipſo inſtãti à Dei virtute, data ſacramento, efficiatur. Vnde S. Thomas in 4. diſt.8.q.2.art.3.ad 7.ait, quod *ſignificationes partium ſunt diſpoſitiones ad ſignificationem totius orationis, quæ conſurgit ex ſignificatione vltimæ partis in ordine ad omnes præcedentes: quia virtus conuerſiua ſequitur ſignificationem, vt dictum eſt: & ideo in ipſo complemento ſignificationis datur illa virtꝰ orationi totꝰ; ita quod partes ſingulæ ſe habẽt materialiter ad illã vir-*

turè. Videatur ibi ad 9. & in 4. ad Anib. diſt. 8. art. 5. ad 4. docet, quod virtus datur toti orationi, *quia dátur vltimæ parti vt complemento, non ſecundum ſe, ſed ſecundum ordinem ad præcedentia, id eſt, non ſecundùm id quod eſt, ſed in quantum terminus*. Et 3. p. q. 78. art 4. ad 3. ait, quod *in vltimo inſtanti prolationis verborũ prædicta verba conſequuntur hanc virtutem; in ordine tamẽ ad præcedentia*. Quandiu ergò durant verba, eſt virtus incomplete, & materialiter, & quaſi præuie, & diſpoſitiue: completis tamen verbis, quia completur ſignificatio, adeſt virtus phyſica vt terminus totiꝰ materiæ, & formæ ſacramenti. Vnde ipſe Suarez diſp. 8. ſec. 2. §. *quartus modus*, qui hoc vrget argumentum, tandem fatetur, quod res præterita poteſt eſſe cauſa per virtutem relictã: quod neutiquã poteſt futura. Vnde malè negat poſtea motum, & diſpoſitiones poſſe cauſare, cum non ſunt: quia nõ probat, quod dum non ſunt in ſe, nõ poſſint eſſe in virtute relicta. Sacramento ergo perfecto in ſuo motu, & ſignificatione, adeſt in illo diuina virtus: & ſic phyſicè exiſtit in ſua virtute cum phyſicè cauſat.

59 Et ſic ceſſant omnes probationes: & cõſtat ad primam replicam, negandam eſſe maiorem; quia res, & verba ſolam habent vnitatem ordinis artificialis, vt diximus q. 60. & hic art. 4. ad 4. verbis relatis n. 48. dicit S. Tho. quod *ſunt quodam ordine vnũ*: & tamẽ completo ſacramento, virtus, quæ confertur, eſt vnica, & ſimplex: quia dicit S. Thomas q. 78 art. 4 ad 3. quod *hæc virtus eſt ſimplex ratione ſimplicis ſignificati; licet in ipſis verbis exterius prolatis ſit quædam compoſitio*.

60 Ad vltimam replicam reſpondetur, quod ſicut probat S. Thomas q. 3. de Potentia art. 13. & 1. p. q. 42. art. 2. cauſa efficiens, quæ agit actione tranſeunte, & motu, neceſſe eſt vt tempore præcedat effectum, vt etiã oſtendimus 2. p. Metaph controu. 16. nu. 5. Cum igitur verba ſacramentalia ſucceſsiuè, & cum motu phyſico proferantur, tempore præcedunt effectum. Vnde veritas illorũ in fieri eſt cum durat prolatio, at vero in facto eſſe refertur ad inſtans vltimum, quo cõpletur ſignificatio. Dato autem, quod tunc eſſet mortuus ſacerdos, quia exiſtit eius virtus phyſicè, etiam phyſicè cauſat: ſicut cum pater moritur ante fœtus animationẽ, generatio fit à generante ſolum exiſtente media virtute ſeminis: & vniuerſaliter ait D. Thomas q. 3. de Potentia artic. 11. ad 5. quod *inſtrumentum intelligitur moueri à principali agẽte, quandiu retinet virtutem à principali agente impreſſam*.

61 Arguit præterea Bernal diſp. 12. ſec. 2. n. 21. dicens. Hæc ſententia primùm in ſe perceptibilis non eſt. Etenim actio phyſica phyſicè, & per ſe ipſam pendet à ſuo phyſico agente, non minus, quam à ſuo phyſico termino; nec minus quam vnio phyſica a ſuo phyſico extremo vnibili; ſed imperceptibile eſt, id quod per ſe ipſum pendet ab aliquo phyſicè, realiter, & phyſicè exiſtere, illo non realiter, & phyſicè exiſtente. Ergo. Minor claret: nam illud, quod ab alio per ſe ipſum pendet, eſt ipſiſsima dependentia ab illo: illo autem phyſicè non exiſtente, non exiſtit phyſica dependentia ab illo: ergo quod per ſe ipſum ab alio phyſicè dependet, intelligi nequit phyſicè exiſtens, illo phyſicè non exiſtente.

Cõfirmatur exẽplo actionis, quę nõ valet exiſtere nõ exiſtẽte ſuo termino. Cõfirmatur etiã à priori, quia repugnat conceptus entis talis vt quo, ſine conceptu entis talis vt quod. ſicut repugnat vnibile vt quo exiſtere, non exiſtente vnibile vt quod: proinde nec actio concipi valet exiſtens, quin exiſtere concipiantur extrema. Sed phyſica productio gratiæ, iuxta omnium ſententiam, eſt agens phyſicè *vt quo*; ſacramentum autem, iuxta Doctores iſtos, eſt agens phyſicè *vt quod*: ergo repugnat eius phyſicam productionem exiſtere phyſicè, dum ipſum iam phyſicè non exiſtit.

Confirmatur tertio, quia ſi perceptibile eſt, rem phyſicè agere immediatè poſtquã phiſicè exiſtere deſijt; perceptibile erit phyſicè agere immediatè antequã phyſicè exiſtere incipiat: ſiquidem in vtroque ſtatu æque diſtat à phyſica exiſtentia: ſed hoc poſterius aduerſarijs improbatur: ergo prius illud approbari non debet.

62 Denique arguit n. 23. dicens, quod pugnat hæc noſtra ſententia cum alio Phyloſophico principio, nimirum cauſam tunc operari, cum ſufficienter applicata eſt ad ſubiectum debitè diſpoſitum. Quod principium eſt manifeſtum, quia ſi cauſa tunc vere non agit, non eſt cur immediatè poſt agat. Sed prius quam ſacramentum deſinat phyſicè exiſtere, ſufficienter applicatum eſt ad ſubiectum ritè diſpoſitum. Quod negari non poteſt: quia ſupponimus hominem ad ſacramentum accedere ritè diſpoſitum: ac proinde ſacramentum, dum phyſicè exiſtit, nõ impediri à productione gratiæ defectu diſpoſitionis: quod euidẽtius eſt in infanti, qui baptizatur, nullam requirens diſpoſitionẽ. Ergo aſſerentes ſacramentum non operari, niſi poſtquam phyſicè exiſtit, plane repug-

nant

nant Phyloſophico principio.

63 Hæc argumenta in ſubſtantia alia nõ ſunt, quã illa, quæ D. Thomas ſibi obiecit locis relatis n.4. & nos ex ipſo tripliciter ſoluimus. Sed ne hucuſque dicta repetamus, vltimam ſolutionem proſequendo, & ad formã argumentorum applicando: ad primum in primis negatur maior, loquendo, vt nunc loquimur, de actione tranſeunte, quæ identificatur cum motu, & identificatur cum paſſione, quæ eſt in paſſo: & ideo non eſt tam connexa cum agente, quam vnio ſit connexa cum extremo vnito; quia potius egreditur, & emittitur ab agente. Vnde S. Thom. hic art.4. in fine corporis ait. *Virtus inſtrumẽtalis habet eſſe tranſiens ex vno in aliud, & incõpletum: ſicut & motus eſt actus imperfectus ab agente in patiens.* Secundo dicitur, quod tranſeat maior, & negatur minor. Ad probationem negatur maior, quia id quod depẽdet, non eſt ipſa dependentia; quia hæc eſt accidens rei, vel relatiuum, vel fundamentum eius, iuxta ea quæ ex D. Thoma attulimus lib.2. Logicæ q.22. nu.23. Secundo dicitur, quod tranſeat maior: & diſtinguatur minor, & concedatur de actionis initio, & primo fieri; quia hæc requirit cauſam in actu; negetur vero, loquendo de actione tranſeunte, & in facto eſſe, & in ſui termino: quia poteſt eſſe, & permanere virtus ab agente deriuata, ipſo deſtructo. Vnde S. Thom. q.3. de Pot. artic.11. ad 5. ait: *Oportet mouens, & motũ eſſe ſimul quãtũ ad motũ principiũ; nõ tamẽ quãtũ ad totum motum, vt apparet in proiectis.* De quo videantur, quæ diximus 2. Phyſ. q.15. n. 18. & lib.7. q.1. n.5.

64 Ad primam confirmationem dicitur. Primo cum D. Thoma lib.1. Cõtragentes cap.100. vt retulimus 3. de Anima q.12. n.7. quod omnis actio habet terminum, quẽ reſpiciat; ſed non ſemper exigit terminum, quem faciat: quia audire, & videre non ordinantur ad aliquid factum. Secundo patet me poſſe modo cogitare de Adamo, & Antichriſto, qui non exiſtunt. Vnde ſi de omni actione loquatur, exemplum potius probat oppoſitum.

65 Ad ſecundam confirmationem tranſeat maior; ad minorem dicitur laborare in æquiuoco; quia non diſtinguit, ſicut nos diſtinguimus cum D. Thoma q.27. de Ver. art. 4. & 3.p.q.19. art.1. ad 2. & hac q.62. art.1. ad 2. *Duas operationes inſtrumẽti, vnam, quæ cõpetit ei ſecundum formam propriam: aliam, quæ competit ſecundum quod eſt motum à perſe agente, ſeu ab agente principali.* Addit Caietanus, & nos ex illo 2.p. Metaph. controu.10. art. 4. n.51. & 68. quod ſicut inſtrumẽti eſt duplex operatio: ita eſt duplex *quo* operatur: alterum natiuum; alterum deriuatum ab agẽte principali, in cuius virtute attingit id quod ex ſe nõ poterat. Vnde productio gratiæ eſt actio Dei, & in ſacramentis eſt qualitas fluens, quæ phyſicè eſt in termino extrinſeco ſacramenti, & illa eſt qua cauſat in anima gratiam. Et ſicut impulſus eſt in ſagitta, vel in motu horologij, etiam mortuo illo, qui impreſſit, & deficiente motu, quo impreſſit; ita qualitas fluens eſt in termino motus ſacramenti, ipſo motu deficiente: ſicut eſt illuminatio, & generatio in inſtanti, quo deſinit motus localis, vel alteratio. ¶ Ad tertiam iam reſpondimus n.58.

66 Ad vltimum negamus aſſumptum. Ad probationem concedimus maiorem: & negamus minorem, quam mirum eſt ipſum aſſerere diſp.12. ſec.2. n.23. negari non poſſe; cum immediatè tota ſec.3. probet ipſe Bernal, cum communi ſententia, *ſacramenta gratiam tunc ſolum conferre, cum primum ipſorũ receptio completur*: cum ergo oſtenſum ſit neque ſignificationem, neque motum, nec vſũ ſacramenti compleri intrinſecè, ſed ſolum terminari extrinſecè; ſacramentum non eſt applicatum, vt cauſet completè, niſi in primo non eſſe motus, & ideò tunc gratiam cõfert: ſicut in ſimili ait D. Thomas 3.p.q.75. art.5. ad 3. *quod conuerſio panis in corpus Chriſti fit in vltimo inſtãti prolationis verborum: tũc enim completur ſignificatio, quæ eſt efficax in ſacramentorum formis.*

§. V.

Vtrum Sacramenta in voto conferant gratiam ex opere operato?

67 OPinionem affirmatiuam eſſe probabiliorem, ait Cabrera art.1. diſp.1. §.3. nu.27. & 28. dicens eſſe expreſſam D. Thomæ Quodlib.4. art.10. Eandemque retinere videtur 3.p.q.69. art.1. ad 2. & lib.4. Contragentes cap.72. quatenus inquit poſſe aliquem iuſtificari per baptiſmum, & deſiderium illius explicitum, vel implicitum, & per fidem. Non enim tribuit iuſtificationem dumtaxat fidei viuenti; ſed etiam deſiderio, & voto baptiſmi. Cui ſententiæ accedit Caietanus Opuſc.27. q.12. Et ad idem poteſt referri S. Amb. in oratione funebri de obitu Valentiniani, cum inquit. *Ventrem meum doleo, quoniam quem in Euangelio regeneraturus eram, amiſi, verumtamẽ gratiam, quã ille popoſcit, non amiſit.* Similia habẽtur cap.

Debitum,

Debitum, cap. *Apoſtolicam*, *de Baptiſmo*, *& eius effectu*. Et illud (inquit Cabrera) facit hãc sẽ tentiam probabiliorem, quod dignitatẽ ſacramenti amplificat, vt illius efficacia extẽdatur ad deſiderium ſacramenti. Hæc ibi.

68 Videturque fauere S. Tho. 3. p. q. 66. art. 11. & q. 68. ar. 2. & q. 73. ar. 3. & q. 80. ar. 1. ad 3. vbi ait, *quod ſicut ſupra dictum eſt, effectus ſacramenti poteſt ab aliquo percipi, ſi ſacramẽtum habeat in voto; quamuis non accipiat in re. Et ideò ſicut aliqui baptizantur in baptiſmo flaminis, propter deſiderium baptiſmi, antequã baptizentur baptiſmo aquæ; ita etiã aliqui manducant ſpiritualiter hoc ſacramentũ* (Euchariſtiæ) *antequam ſacramentaliter ſumant*. Quod & docet Concilium Tridentinum ſeſſ. 13. cap. 8. aſſereus *illos tantum ſpiritualiter* Euchariſtiã accipere, *qui voto propoſitum illum cœleſtem panem edentes, fide viua, quæ per dilectionem operatur* (vt habetur ad Gal. 5.) *fructum eius, & vtilitatem ſentiunt*. Similia habet cap. 6. ſeſſ. 22. Adijcit tamẽ S. Tho. illa ſol. ad 3. in fine. *Nec tamen fruſtra adhibetur ſacramentalis manducatio: quia plenius inducit ſacramenti effectũ ipſa ſacramenti ſuſceptio, quam ſolum deſiderium: ſicut ſupra circa Baptiſmum dictum eſt* q. 69. art. 4. ad 2. & q. 66. artic. 11. & 12.

69 Cæterum ego nec in D. Tho. nec in Caietano, reperio ſacramenta in voto conferre gratiam *ex opere operato*: quia in iſtis authoritatibus tantum dicit effectum ſacramẽti haberi ex voto ſacramenti, & ante realẽ, & ſacramentalem ſuſceptionem, non tamẽ dicit haberi ex opere operato, de quo ſolo erat difficultas: ſed intelligendus cõferre ex opere operantis, quia non eſt contritio, niſi ex auxilio Dei per Chriſtũ, & ex fide Chriſti, & ex voto ſubijciendi ſe clauibus Eccleſiæ, vt docet S. Tho. Quodlib 4. ar. 10. ad 3. & 3. p. q. 86. ar. 6. ad 3. & Concilium Tridẽtinum ſeſ. 14. c. 4. ait. *Docet præterea, & ſi cõtritionem hanc aliquando Charitate perfectam eſſe contingat, hominemque Deo recõciliare, priuſquam hoc ſacramentũ actu ſuſcipiatur; ipſam nihilominus reconciliationẽ ipſi contritioni, ſine ſacramenti voto* (*quod in illa includitur*) *non eſſe adſcribendam*. Cũ autẽ in fine capitis inſinuet Concilium, & teneant communiter Theologi cum D. Tho. in 4. diſt. 17. q. 3. ar. 5. q. 1. quod attritio cum ſacramento dat gratiam ex opere operato: & de illa ait. *Et quamuis ſine ſacramento Pœnitentiæ perſe ad iuſtificationem perducere peccatorem nequeat*: iam clarè inſinuat votum ſacramẽti ſolum iuſtificare ex operante dilectione, & ſacramenta ſolum in re iuſtificare ex opere operato. Quod planè ſupponit S. Th. in 4. diſt. 1. q. 1. art. 5. q. 1. & in 4. diſt. 13. q. 1. ar. 1. q. 5. & diſt. 14. q. 2. a 1. q. 1. & 2. & q. 27. de Ver. ar. 4 in fine cor. Et in 4. diſt. 45. q. 2. ar. 3. & Ioan. 6. lec. 6. circa fi nem. Et 3. p. q. 86. ar. 2. & 6.

70 Caietanus ſolum to. 1. Opuſc. habet tract. 27. Sed eſt *de diſpenſatione Matrimonij*: & ideo ibi nihil, quod ad rẽ faciat, inuenio. Præterquam quod ibi tantũ eſt vnica quæſtio. Melius poſſet citari to. 1. tract. 4. de Cõfeſsione. q. 4. Sed ibi loquitur ex opere operantis: ait namque, quod *id quod operatur baptiſmus exhibitus, operatur etiam in voto charitatis habitus, non ita copioſè*.

71 Sed in terminis, ſacramẽta numquã cõferre gratiam ex opere operato, antequã realiter, & ſacramentaliter ſumantur, docẽt Soto in 4. diſt. 3. q. vnica art. 11. & diſt. 11. q. 2. a. 1. ad 1. *§. Ex hac ſolutione*. Et diſt. 12. q. 1. ar. 1. Et Mart. Ledeſm. 1. p. quarti. q. 21. a. 1. & q. 22. ar. 4. dub. 1. Suar. diſp. 8. ſec. 1. Alenſis in 4. p. q. 41. mẽb. 3. ar. 3. Adrianus Quodlib. 5 ar. 5 Ruardus art. 1. Iterum Suarez diſput. 62. de Euchar. ſect. 1. Vazq. diſp. 212. c. 1. Lugo de Euch. diſp. 13. ſect. 1. nu. 2. Nuño q. 80. ar. 1 dub. vnico. Serra q. 62. art. 1. dub. 3. conc. 3 dicens Theologorũ communem. Auerſa ſect. 3 Bernal diſp. 12. ſect. 1. *§.* 2. & alij communiter.

72 Et probatur primo, quia effectus ſacramentorum, eo modo, quo conferuntur à ſacramentis, non ſunt in Scriptura, & Conciliis, & Patribus, promiſi niſi ſacramẽtali ſũptioni. Vnde abique firmo fundamẽto id extenditur ad deſiderium illius. ¶ Secundo, nemo admittit characterem baptiſmi, & ordinis, & confirmationis dari extra ſacramentum: ergo nec gratia, eo modo quo confertur per ſacramentum, datur extra illum ex opere operato. Imò nec confertur gratia vt ſacramentalis: quia vt ait Serra ad argumenta tertiæ ſententiæ fol. 84. gratia ſacramentalis habet quẽdam modum propriũ, quem non habet gratia, quæ per votum, & deſiderium ſacramenti habetur: de quo dicemus dub. 5. *§.* 3. ¶ Tertio, attenta explicatione exhibita dub. 1. huius, quod eſt, dari ex opere operato: & videndo quod ſacramẽta cauſant phyſicè; cum iſte modus cauſalitatis nõ poſsit conuenire rei, quæ nondum eſt, vt docet S. Thom art. 6. Manifeſtum relinquitur, quod gratia non confertur ex opere operato niſi per ſacramenta ſuſcepta ſacramentaliter, & realiter.

DVBIVM IIII.

Vtrum sacramenta indigeant Dei motione, vel qualitate supernaturali; seu virtute intrinseca gratiæ causatiua?

1 HÆc est vltima difficultas, & potissima, quæ obijcitur contra causalitatē instrumentalem physicam sacramentorum: cui satisfacit S. Tho. art.3.& 4. & q.27.de Veritate art.4.& 7. & alijs locis relatis, & referēdis. Sed in communi de omnibus instrumentis, qua potuimus diligentia, à nobis est disputata 2. parte Metaphysicæ controuersia 10.art.4.& 5.& in simili loquendo de præmotione causæ primæ, ibi controuersia 12.art.6.adeo vt pauciſsima occurrant addēda: tamen quia illæ controuersiæ forte non deuenient ad manus eorum, qui hæc legerint; ne doctrina maneat imperfecta, omissis opinionibus ibi relatis, & confutatis, scitu necessaria pro præsenti tractatu, sequentibus assertionibus summatim perstringem⁹. Sapienter enim admonet S. Augustinus.to. 7.initio libri secundi de Baptismo contra Donatistas, dicens. *Noui etiam quemadmodum solet contristare lectorem, cum à libro, quem gerit in manibus, quando in aliquem nodum quæstionis incidit, in alium mittitur, vbi eius solutionem requirat, quem forte non habet. Qua propter, quæcumque in alijs libris iam diximus, si necessitas præsentium quæstionum breuiter iterare compulerit; ignoscant scientes, ne offendantur nescientes: satius est enim offerre habenti, quam differre non habentem.*

§. I.

Qua virtute eleuentur in actu primo?

2 PRæmittendum igitur ex D. Thoma in 4.dist.1.q.1.art.4.q.2.ad 2.quod instrumento datur virtus agendi instrumentaliter dupliciter. Vno modo, quasi *inchoatiue*, quādo instituitur in specie instrumenti: & ideò dicit Hugo, quod continet gratiam ex sanctificatione. Alio modo datur *completè*, quādo actu mouetur à principali agente; sicut quando carpentarius vtitur serra. Et similiter complete datur virtus sacramentis in ipso vsu sacramentorum. Hæc distinctio clare exponitur, aduertendo causam instrumentalem à principali agēte, & aptari vt congruēter eleuari, & moueri possit ad vsum, & finē intentū: & deinde in actu secundo, & in exercitio actu moueri, & eleuari à principali agēte. Idem constat exemplo calami: nam prius aptamus vt possit assumi ad formandas litteras, & postea in exercitio mouendo calamum, scribimus, & litteras formamus. Idē patet in serra, & in penicillo, & in alijs instrumentis artificum.

3 Secundo notandum, quod in sacramētis virtus inchoata agendi, est triplex: quædam *remotissima*; & constituitur talis, per id quod instrumenta omnia creata redduntur habilia vt à Deo assumi possint ad agendum aliquid vltra suam speciem: alia est virtus *in actu primo remoto*: quæ in sacramentis constituitur eo ipso, quod à Deo, & à Christo sunt instituta, & aptata vt suo tempore ministri sacramentorum illis verbis, & rebus vtantur ad constituenda sacramenta, quæ sunt instrumenta humanæ sanctificationis: alia est virtus *in actu primo proximo*; quando est quasi in fieri, & in via ad vltimam eleuationem: quę conuenit sacramentis, quando sanctificatur materia contactu Christi: vel cum consecrātur, & benedicuntur chrisma confirmationis, & oleum Sanctum infirmorum. Sed vltra has omnes, est vltima virtus, quæ simpliciter est talis, & solum confertur instrumento, *quando cum effectu vltimate applicatur ad effectum*. Et de his omnibus videndum est an sint quid physicum; vel solum morale? An distinguantur ab ipso sacramento? An sint actiones; vel qualitates; vel vtrumque simul esse possint? An sint quid spirituale; an quid corporeum? Et consequenter exponetur vbi subiectentur istæ virtutes; & quando cōferantur?

4 Dico primo: sacramenta dicuntur, & sunt *remotissime* eleuabilia per suam entitatem; & *in actu primo remoto* per virtutē Dei, & Christi institutionē, ipsis physicè extrinsecam, & moraliter intrinsecam: & *in actu primo proximo* per cōtactum physicum Christi, quæ fuit inchoatio sanctificationis: & per inchoatam virtutem, quæ confertur in sanctificatione materiæ sacramenti.

Prima pars est D. Thomæ in 4.dist.8.q.2. artic.3.ad 4. Eiusque ratio est manifesta: nā per illud sacramenta sunt remotissimè eleuabilia, per quod capacitatē habent vt possint esse physica instrumenta à Deo assumptibilia ad causandum physicè aliquid vltra suam speciem. Sed hoc rebus, & verbis conuenit per suammet entitatem: quia quælibet creatura habet potentiam obedientialem, vt in ea fiat quidquid creator disposuerit:

rit: hæc enim non eſt aliud, quam nó repugnantia ad recipiendum, id quod recipere nó implicat contradictionem: & quælibet creatura eſt aſſumptibilis, & eleuabilis vt inſtrumentum Dei per potentiam obedientialem remotè actiuam: quia ad hoc non requiritur quod effectus proportionetur inſtrumẽto; ſed quod proportionetur eleuationi, ſeu virtuti agentis principalis: quæ in Deo eſt infinita. Ergo res, & verba per ſuammet entitatem ſunt eleuabilia, & remotiſsimè influunt. Quod quia ex dictis dubio ſecundo eſt manifeſtum, non oportet amplius probare.

5 Prima, & ſecunda pars eſt D. Thomæ hac 3.p.q.64.art.2.ad 2.vbi ait, *quod res ſenſibiles aptitudinem quãdam habent ad ſignificandos ſpirituales effectus ex ſui natura: ſed iſta aptitudo determinatur ad ſpecialem ſignificationem ex inſtitutione diuina. Et hoc eſt, quod Hugo de S. Victore* lib.1.de Sacramentis part.9.cap.2. *dicit, quod Sacramentum ex inſtitutione ſignificat.* Et toto articulo 3. probat, quod *quia ex Chriſti inſtitutione ſacramenta virtutem obtinẽt; inde eſt, quod ad excellentiam poteſtatis Chriſti pertinet, quod ipſe, qui dedit virtutem ſacramentis, potuit inſtituere ſacramenta.* Et in 4. diſt.1. quæſt.1.art.4.quæſtiunc.3. ait D. Thomas. *Et ideò efficacia inſtrumentorum, ſiue ſacramentorum, vel virtus, eſt ex tribus, ſcilicet, ex inſtitutione diuina, ſicut ex principali cauſa agente: ex paſſione Chriſti, ſicut ex cauſa prima meritoria: ex fide Eccleſiæ, ſicut ex continuante inſtrumentum principali agenti.* Quod loquatur de collatione virtutis remota, ſeu in actu primo, conſtat: quia immediata quæſtiuncula ſecũda explicuerat, quod conuenit ſacramentis *virtus proportionata motui.* Et ad 2. dixerat, *quod completè datur virtus ſacramentis in ipſo vſu ſacramentorum: nec eſt inconueniens, ſi virtus, quæ motui proportionatur, datur rei ſtatim, vel poſt modicum deſeruire.* De qua virtute latè agit ibi ad quartum, & tota quæſtiuncula quarta.

6 Ratio huius partis eſt manifeſta ex dictis quæſt.60. quia ſacramenta ex natura ſua non habent cauſare, & practicè ſignificare gratiam: ſiquidem abſolutè poſſet Deus ſe ſolo conferre, vel alijs phyſicis inſtrumentis: ergo iſtæ materiæ, & iſtæ formæ ideò nunc ſunt eleuabiles, & in actu primo remoto cõſtitutæ vt dent gratiam, quia Deus decreuit, & Chriſtus inſtituit, quod hæc eſſent inſtrumenta contentiua pretij noſtræ redemptionis. Sed totum hoc habent ab inſtitutione. Ergo ſunt in actu primo remoto ex Chriſti inſtitutione.

Secundo, vt diximus q.60. dub.2. ſignificatio ad placitum, ſumpta cauſaliter, eſt ipſe actus inſtituentis, ſumpta verò formaliter, eſt forma rationis moraliter exiſtens in re, quæ ſignificat, donec ſignificatio retractetur: & quoad hoc, par ratio eſt de ſignificatione politica vocum, & de ſignificatione ſacramentorum. Ergo ſimiliter inſtitutio, quæ entitatiuè non differt à decreto Dei, & ab actionibus Chriſti, vt realiter extrinſecè denominant materias, & formas ſacramentorum; ſumpta formaliter, & intrinſecè, vt applicata ſacramentis, in eis eſt forma rationis, perſeuerans moraliter vſque ad mundi conſummationem: quia *ſine pœnitentia ſunt dona Dei:* & quia *iurauit Dominus, & non pœnitebit eum: tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech:* ex illo autem Sacerdotio fuit hæc ſacramentorum inſtitutio sẽ per durans.

7 Tertiam partem expreſſe docent Capreolus in 4.diſt.1.q.1.ar.4.ad 20. Durandi contra quartã folio 25. concludens. Ex quibus patet, quod aqua accepit virtutem ſacramentalem *inchoatiue* in ipſo Baptiſmo Chriſti, quo caro tua aquas tetigit: *ſed completiue* accepit virtutem in ipſo vſu ſacramẽti, accedente verbo ad elementum. Et ſic cõcordari poſſunt dicta Sanctorum. Et Caietanus hic art.4.§. *Sed quoniam.* Et Soto diſt.1. q.3.art.4.§. *ergo,* in fine. Et in ſimili idem docent Caietanus 3.p.q.83.artic.3.ad 3. & Soto in 4. diſt.7 q.vnica artic.3.ad 2. & diſt. 13.q.2.artic.3.ad 3.§. *Quod ſi interroges.* Loquendo de virtute Dei, quæ eſt in templis conſecratis. De qua Thomas Vvaldenſis to. 3.de ſacramentalibus cap.147. Quam tamẽ aſsiſtentiam, & præſentiam, & virtutem loci ſacri, ſolum eſſe moralem, & nõ phyſicã, docent Nuño 3.p.q.83.art.3.dub.1.in fine, & melius Raphael Torre 2.2.q.84.artic.3. diſp.3. & Suarez hic diſp.15.ſec.4. & diſp. 81.ſec.2.in fine. De quo non eſt iſte locus diſputandi: quia tantum à ſimili illam doctrinam adducimus.

8 Probatur aſſertio authoritatibus Sanctorum, quas adducit, & quibus conuincitur D. Thomas. In primis art.4.in arg. *Sed contra* affert verba S. Bedæ in hom. Euangelij octauæ Epiphaniæ, aſſerentis, quod *Dominus tactu ſuæ mundiſsimæ carnis vim regeneratiuam contulit aquis.* In eodem articulo ad 3. ait D. Thomas, quod *ſicut virtus inſtrumentalis acquiritur inſtrumento, ex hoc ipſo, quod mouetur ab agente principali; ita & ſacramentum cõſequitur ſpiritualem virtutem ex benedictione Chriſti, & applicatione miniſtri ad vſum ſacramenti.*

Quod confirmat verbis S. Augustini in sermone de Epiph. vbi post alia concludit loquendo de aqua baptismi: *Quamuis enim ipsa sit subtilis, & tenuis; benedictione tamen Christi facta subtilior, occultas vitæ causas, ad secreta mentis subtili rore pertransit.* Loqui de virtute inchoatiuè, ipse S. Thomas declarat in 4. dist. 1. q. 1. art. 4. q. 2. ad 2. & indicat hac 3. p. q. 64. art. 3. & q. 66. art. 2.

Clarius ipse S. Tho. in quæst. 72. art. 3. in corpore affert S. Chrisostomum relatum de Consecratione dist. 4. cap. *Numquam*: dicentē, quod *numquam aquæ baptismi purgare peccata credentium possent, nisi tactu Dominici corporis sanctificatæ fuissent.* Et ad 2. ait. *Sicut enim instrumentum virtutem instrumentalem acquirit dupliciter, scilicet quando accipit formam instrumenti; & quando mouetur à principali agente ad effectum: ita etiam materia sacramenti duplici sanctificatione indiget: per quarum vnam fit propria materia sacramenti; per aliam verò applicatur ad effectum.* Et in 4. dist. 7. q. 1. art. 2. q. 2. ad 3. ait, quod *materia sacramenti duplici sanctificatione indiget: vna qua instituitur materia propria sacramenti: & ad hoc est sanctificatio materiæ: alia est quando applicatur ad effectum; quæ fit per formam sacramenti, &c.*

Clarissimè q. 27. de Veritate ar. 4. ad 10. vbi ait. *Sed in sacramentis, quæ indigent materia sanctificata, manet virtus sacramenti, partialiter, sed non completè. In sacramentis verò, quæ non indigent materia sanctificata, nihil remanet post sacramenti vsum. Vnde aqua in qua celebratus est baptismus, nihil plus habet, quam alia aqua; nisi fortè propter mistionē Chrismatis: quod tamen non est de necessitate sacramenti.*

9 Secundo probatur ratione à priori: quia tunc instrumentum est in actu primo, quando est proximè habile, & vltimo aptatum, vt possit moueri, & assumi ab agente principali ad effectum intētum causandum: vt inductione patet in omnibus instrumentis naturæ, & artis, & in physicis, & in politicis: & quia hæc est propria ratio, & definitio huius quod est instrumētum esse in actu primo. Sed sacramētorū formæ, & materiæ redduntur proximè habiles vt assumantur ex institutione Dei, & Christi: & ex consecratione summi sacerdotis, qui initiauit ritum Christianæ religionis: *vel ex consecratione Episcopi, qui gerit in Ecclesia personam Christi,* vt docet S. Thomas 3. p. q. 72. ar. 3. ad 3. Cōstat enim hoc contactu, benedictione, & cōsecratione, reddi aptiora, & sacratiora, vt assumantur conuenientius, quam si his carerent. Ergo tactu, & benedictione Christi, & consecratione Episcopi, sacramenta constituuntur in actu primo: qui status instrumenti, est virtutis incompletæ, respectu illius, quæ vltimatè confertur in ipso vsu.

10 Tertio probatur ratione D. Thomę hac q. 62. art. 5. nam sacramentum operatur ad gratiam causandam per modum instrumenti. Est autem duplex instrumētum: vnū quidem separatum, vt baculus: aliud autem coniunctum, vt manus. *Per instrumentum autem coniunctum mouetur instrumentum separatum; sicut baculus per manum.* Principalis autem causa efficiens gratiæ est ipse Deus: *Ad quem comparatur humanitas Christi sicut instrumentum coniunctum: sacramentum autem sicut instrumentū separatum.* Et ideò oportet, quod virtus salutifera à diuinitate Christi per eius humanitatem in ipsa sacramenta deriuetur. Quæ ratio non solum probat intentum D. Thomæ, nempè, quod sacramenta nouæ legis habent virtutem ex passione Christi (in cuius signum de latere Christi pendentis in Cruce, fluxerunt aqua, & sanguis, quorū vnū pertinet ad Baptismum, aliud ad Eucharistiā, quæ sūt potissima sacramēta) sed etiā ostendit, quod benedictio materiæ, & vsus illius factus à Christo, fuit quædam inchoatio motionis instrumenti coniuncti, quæ deriuatur ad instrumenta separata: sicut enim actiones Christi causarunt nostram salutem, multo melius illæ, quæ directè attinēt ad sacramenta, erunt causa nostræ gratiæ, quæ datur in sacramentis. Quam rationem in simili tetigit S. Thom. in 4. dist. 8. q. 2. art. 3. ad 9. dicens, *quod quādo aliquod opus perficitur pluribus instrumentis, virtus instrumentalis non est completè in vno, sed incompletè in vtroque, sicut manu, & penna scribitur.* Quod dicit vt explicet quod virtus caracteris sacerdotalis, & virtus verborum consecrationis concurrunt simul ad conuersionem; quia virtus instrumē talis est *in vtroque incompletè.* Sed vsus Christi est quasi motio manus, & vsus sacramenti, est quasi motio pennæ: ergo in motione, & vsu Christi est data sacramentis virtus incompletè: & completur in vsu ministri.

11 Quarto probatur à simili: quia non minus requiritur ad congruam materiam sacramentorum, assumere res à Christo benedictas, & suo vsu sanctificatas, vel ab Episcopo consecratas, quam requiratur ad Eucharistiam, quod ministri sint cōsecrati, & quod celebretur in altari, & domo cōsecrata. Quia vt ait D. Thom. in 4. dist. 13. q. 1. art. 2. q. 5. in Eucharistia continetur ille, qui est totius sancti-

ſanctitatis cauſa: & ideò omnia, quæ ad cõſecrationem huius ſacramenti pertinent, etiam conſecrata ſunt: ſicut ipſi ſacerdotes cõſecrãtes, & miniſtri, & veſtes, & vaſa, & omnia huiuſmodi: & ideò etiam debet in altari, & in domo conſecrata celebrari hoc ſacramentum. Sed character eſt virtus inſtrumẽtalis incompleta, vt docet S. Thomas q. 63. art. 2. & q. 83. art. 3. ad 3. áit, quod Eccleſia, & altare, & alia huiuſmodi inanimata, conſecrantur, non quia ſint gratiæ ſuſceptiua: *Sed quia ex conſecratione adipiſcuntur quandam ſpiritualem virtutem, per quam apta redduntur diuino cultui.* Affert illud 2. Machabæorum 3. *Verè Dei virtus quædam eſt in loco: nam ipſe, qui habet in cœlis habitationem, viſitator, & adiutor eſt loci illius.* Ergo pariter conſecratio Chriſmatis, & olei dat illis virtutem incompletam: quæ completur quando applicatur ad effectum.

12 Dico ſecundo, probabile eſt, quod hæc virtus partialis, & incompleta, qua ſacramenta conſtituuntur in actu primo proximo, vt actu aſſumantur, eſt aliquid phyſicũ eis ſuperueniens. Ita tenent aperte Capreolus, Caietanus, & Soto relati num. 7. Probaturque primo: nam propter authoritates Sanctorum, diximus ſacramenta eſſe inſtrumenta phyſica gratiæ, & dicemus, cum actu aſſumuntur, recipere phyſicam motionem, & virtutem Dei, eis ſuperadditam. Sed Sancti Patres relati num. 8. videlicet S. Beda, S. Auguſtinus, S. Chriſoſtom. S. Tho. eodẽ modo loquuntur de hac virtute, ac de illa, quæ confertur in ipſo vſu ſacramenti: ergo vtraque, vel neutra eſt virtus phyſica inſtrumentalis.

13 Secundo, virtus humanitatis Chriſti ad facienda miracula, & ad cauſandam gratiam extra ſacramenta, & in ſacramentis, virtus phyſica eſt: vt docet S. Thomas 3. part. quæſt. 13. artic. 2. & 3. & quæſtione. 43. artic. 2. & q 48. art. 6. & q. 56. artic. 1. ad 3. ait, *quod ſicut alia, quæ Chriſtus in ſua humanitate fecit, vel paſſus eſt, ex virtute diuinitatis eius sũt nobis ſalutaria; ita & reſurrectio Chriſti eſt cauſa efficiens noſtræ reſurrectionis virtute diuina; cuius proprium eſt mortuos viuificare. Quæquidem virtus præſentialiter attingit omnia loca, & tempora: & talis contactus virtualis ſufficit ad rationem huius efficientiæ.* Sicut enim Deus lapidibus, metallis, & herbis dedit virtutem phyſicam medicinalem; ita ſuæ ſanctiſsimæ humanitati. Vnde in Concilio Epheſino Anathem. 2. dicitur. *Siquis ipſam Domini carnem viuificam negauerit, eo quod Verbi, quod omnia viuificat, facta ſit propria: anathema ſit.* Sicut ferrum cãdens habet virtutem phyſicam calefaciendi; ita & humanitas Deo vnita habet virtutem ſanctificandi. Ergo diſtantia locorum, non obſtat ad hoc, quod efficientia inſtrumentalis Chriſti pertingat ad ſacramẽta. Et ita ipſe Chriſtus ſacerdotum miniſterio conſecrat inſtrumentaliter phyſicè, & vt inſtrumentum coniunctum operatur in omnibus ſacramentis: *quia, inquantum homo, habet poteſtatẽ miniſterij principalis, ſiue poteſtatẽ excellẽtiæ,* vt docet S. T. q. 64. a. 3. & li. 4. Cõtragent. cap. 74. Ergo nihil obſtat ad hoc, quod hæc virtus inſtrumentalis in actu primo ſit phyſica. Imo hoc magis commendat excellentiam ſacramentorum nouæ legis. Sicut & virtus characteris ad conſecrandum, eſt virtus phyſica.

14 Quod pariter probat illud exemplũ de conſecratione rerum inanimatarũ, quod ad intentum applicat ipſe Caietanus illa q. 83. art 3. ad 3. nam verba eius ſunt. Dicendũ eſt, quod per huiuſmodi conſecrationes adipiſcuntur conſecratæ res *ſpiritualem virtutem inchoatiuè*: & in hoc ipſo ſortiuntur diuinam præſentiam ſpeciali modo. Conſecrationes ſiquidem Eccleſiaſticæ non ſunt humana tantũ opera; ſed ſunt efficaces ex Chriſti ſacerdotio: à quo ſicut per ſe ipſum efficaciam habent ſacramentales operationes, quia ab ipſo ſunt immediatè inſtituta ſacramenta: ita participatum in miniſtris ſuis efficaciam præbet conſecrationibus, quæ ab ipſis fiunt. Ita quod ex Chriſti ſacerdotio diffuſo, participato in nobis, res conſecratæ habiles redduntur ad excitandam in nobis reuerentiam, & deuotionem. *Sicut aquæ ex tactu carnis Chriſti reddítæ ſunt habiles ad Baptiſmũ. Et huiuſmodi habilitas vocatur ſpiritualis virtus inchoatiuè.* Et hinc apparet, quod Deus, qui ante conſecrationem erat Eccleſiæ præſens, ſicut alijs rebus, per præſentiam, eſſentia, & potẽtiam; fit poſtea præſens altari, Eccleſiæ, & alijs huiuſmodi *ſpeciali modo, ſicut nouo inſtrumento ad excitandam reuerentiam, & deuotionem circa diuinum cultum.* Perducitur autẽ ad complementum huiuſmodi virtus, cum diuina huiuſmodi aſsiſtentia actualiter vtitur re conſecrata ad excitãdam deuotionẽ, reuerẽtiam, vel aliquem alium effectum, ad quem res conſecrata eſt, faciendum. Hæc Caietanus. Quod planè inſinuarant S. Bernardus ſerm. 1. in Dedicatione Eccleſiæ: & S. Thomas illa ſol. ad 3. relata num. 11.

15 Vltimo probatur ratione Caietani hac q. 62. art. 4. §. *Sed quoniam*, ver. *Et confirmatur*. Nam *vis quælibet eiuſdem rationis eſt in ſui inchoatione, & perfectione*: quia actus primus

mus,& ſecundus debent proportionari: ſed complementum eleuationis, & cauſalitatis,eſt quid phyſicum in via D.Tho.vt dub. 2.diximus eſſe indubitatum. Ergo virtus inchoata,& incompleta eſt virtus phiſica:quia motione Dei,& Chriſti aqua fuit reddita habilis vt ſit materia baptiſmi,& idonea ad regenerandum. Quod ſufficere, conſtat, quia inſtrumenta agunt per motum,quo mouentur à principali agente: vnde cum incipiunt moueri,& deputari,incipiũt eſſe inſtrumẽta phiſica;cũ virtus inchoetur,eo ipſo,quod inchoetur motio cauſæ principalis, & motio inſtrumenti coniuncti.

Confirmatur,& explicatur ex eodem Caietano 3.p.q.13.ar.2.§.*Ad euidentiam*,verſ. *Ex quibus*,docente,quod ex hoc ipſo,quod Deus vtitur aliqua re vt inſtrumẽto ad op⁹ miraculoſum,eleuatur res illa in ordinẽ cauſæ inſtrumentalis: & *ipſe paſsiuus vſus, quo Deus illa vtitur ad hoc opus,eſt mot⁹,quo à principali agente inſtrumentum mouetur*. Ergo eo ipſo quod Deus actiuè deputet, & aqua ſit paſsiuè deputata,vt ſit Dei inſtrumentum, iam *inchoatiuè* habet virtutem inſtrumentalem: quia inchoatiuè ab agente principali eſt mota.

16 Dico tertio,probabilius eſt,quod eleuatio ſacramentorum, quæ in actu primo ſunt proximè decenter aſſumptibilia, non ponit in eis aliquid phyſicè intrinſecum: ſed eſt aliquid entitatiuè,& phyſicè extrinſecũ; & ſolum ſecundum rationem, vel moraliter intrinſecum. Hanc alij Theologi,vel ſupponunt,vel docent: vnde eſt communis.Heriquez lib.3.cap.2.n.2.lit.r.&lib.1.cap.18. n.3.lit.m.& n.& cap.8.n.3.lit.p.Colligitur manifeſtè ex D.Tho.in 4.diſt.1.verbis relatis nu.2.vbi dicit, *virtutem dari ſacramentis quaſi inchoatiuè,quando inſtituitur in ſpecie ſacramẽti*: ſed inſtitutio nihil reale ponit in ſigno inſtituto: vnde q.60.dub.2.diximus eſſe formam rationis: ergo nec hæc virtus eſt aliquid reale intrinſecè ſuperadditum. Pariter loquendo de ſanctificatione materiæ,in 4. diſt.7.verbis relatis num.8.ait D.Tho.quod *materia ſacramenti duplici ſanctificatione indiget: vna qua inſtituitur materia propria ſacramẽti*. Ergo D.Tho.inchoationem illam virtutis docet prouenire ex inſtitutione diuina materiæ aptæ ad ſacramenta.Idem docet S. Tho.hac 3.p.q.64.art.2.ad 2. verbis relatis num.5.

17 Præterea ipſe D.Thom. hac 3.p.q. 72.art.3.in corpore ait. *Eſt autem conſiderandum,quod quibuſdam ſacramẽtis habentibus materiam corpoream,Chriſtus eſt vſus,ſcilicet, Baptiſmo,& etiam Euchariſtia. Et ideò ex ipſo vſu Chriſti materiæ horum ſacramentorum aptitudinem acceperunt ad perfectionem ſacramenti*. Ex quibus ſic formatur ratio. Poſita inſtitutione Chriſti,quæ nil phyſicum intrinſecũ ponat; & poſito,quod Chriſtus vſus ſit illis duobus ſacramẽtis,quin exinde aliquid phiſicum ad noſtra deriuetur: illæ materiæ ſunt ſatis aptæ vt aſſumantur: ergo fruſtra, & ſine neceſsitate eis adijcitur aliquid aliud.

18 Poteſt rurſus declarari hæc aptitudo ex doctrina Sancti Thomæ 3.part.quæſt. 56.artic.1.ad 3.dicentis. Sicut autem reſurrectio corporis Chriſti, ex eo quod corpus illud eſt perſonaliter Verbo vnitum, eſt prima tempore,ita etiam eſt prima dignitate,& perfectione,vt dicit Gloſſa 1.ad Corinth.15.ad illa verba: *Primitiæ Chriſtus*. Sẽper autem id quod eſt perfectiſsimum, eſt exemplar eius,quod eſt minus perfectum ſecundum ſuum modum: & ideò reſurrectio Chriſti eſt cauſa exemplaris noſtræ reſurrectionis. Similiter ergo Baptiſmus Chriſti,& vſus Euchariſtiæ eſt cauſa exemplaris ſanctificans extrinſecè noſtra ſacramenta, & ea benedicens. Conſecrationes autem, & benedictiones Epiſcoporum nil phyſicum cauſant in rebus conſecratis,vt communior tenet ſententia,vt retulimus num 7.Ergo abſque alia eleuatione phyſica totum hoc bene exponitur.

19 Retorquetur rurſus illa ratio Caietani: *Vis,ſeu virtus quælibet eiuſdem rationis eſt in ſui inchoatione,& perfectione*.Nam ſacramenta,quamuis ſumpta in exercitio,& quo ad vim quam habent ex opere operato, ſint inſtrumenta phyſica,& non moralia: tamẽ ſumpta antecedenter, iam admiſimus dubio ſecundo eſſe inſtrumenta moralia. Vnde Nuño,qui hic artic.1.difficult.7. concl. 1.dicit. *Ego tamen numquam intellexi iſtum influxum moralem*,&c. Paulò ante §.*Quinta ſententia*,expreſsè dixerat: *Dicuntur etiam ſacramenta cauſare gratiam moraliter,quia ſunt inſtrumenta cauſæ liberæ,& moralis; & quia cauſant per merita Chriſti Domini,quæ cauſæ morales ſũt gratiæ*.Et ipſe Nuño idem repetit quæſt.71. artic.3.concluſ.7. Et S. Thomas in 4.diſtinctione 18.quæſt.1.artic.3.quæſt.1.ait. *Solus Deus remittit perſe culpam; & in virtute eius agit inſtrumentaliter, & baptiſmus vt inſtrumentum inanimatum,& ſacerdos vt inſtrumentum animatum, quod dicitur ſeruus in 8. Ethicorum cap.8.& ideò ſacerdos agit vt miniſter*: Phyſicè,& moraliter: ſacramentum autem antecedenter moraliter, & formaliter ſolam phyſicè,vt inanime inſtrumentum. De

quo

quo quæſt.64.dub.1.num.11.

Alio etiam titulo admiſcetur moralitas in ſacramentis, quia eorum ſignificatio eſt quid rationis; & ideò non ponit in eis formam realem, ſed ſolum rationis, quæ intelligitur eſſe dum non reuocatur: & iſte modus eſſendi à quibuſdam dicitur exiſtere moraliter: & res, & verba ſine ſignificatione non ſunt conuenienter aſſumptibilia. Imò ex vi præſentis decreti, nec aſſumi poſſunt. Vnde Sanctus Thomas quæſt.27. de Verit.artic.4.ad 13.ait, *quod ſacramentum ſecundum propriam formam ſignificat, vel natum eſt ſignificare effectum illum, ad quem diuinitus ordinatur: & ſecundum hoc eſt conueniens inſtrumentum: quia ſacramenta ſignificando cauſant.* Si ergo eſt in actu primo remoto per inſtitutionem, & ſignificationem ad placitū, quæ phyſicè nil intrinſecum ponunt; cum perfectio in actu primo proximo debeat proportionari cum immediato actu primo remoto, ſufficit aliquid phyſicè extrinſecum, & moraliter, & ſecundum rationem intrinſecum; ſicut de ſignificatione, & inſtitutione dictum eſt.

20 Denique eſt ratio D. Thomæ in quarto diſtinctione 1.quæſt.1.artic.4.quæſtiuncula 2. in ſecundo argumento, quam quoad hoc, videtur approbare in ſolutione ad ſecūdum. Argumentum erat. Conſtat, quod ſacramenta non habent à ſe ipſis huiuſmodi virtutem: ſi ergo eſt in eis, oportet, quod à Deo habeant eam: nec eſt aſsignare, vt videtur, quando eis data ſit. *Non enim in ipſa inſtitutione ſacramentorum dari eis potuit, quia res iſtæ, & hæc verba tunc non erant: & non enti nihil datur.*

Reſpondet Sanctus Thomas virtutē in inſtitutione fuiſſe datam quaſi inchoatiuè; ſed non completè. Ex quo ſic vrgemus. Ideo in inſtitutione non potuit dari virtus completè: quia non enti nihil poteſt dari phyſicè: & ideò ſolum data fuit in radice, & in cauſa, in qua moraliter ſacramentorum virtus continetur. Sed ſi virtus inchoatiua data eſſet phyſicè inſtrumentaliter, aliquid intrinſecum ponendo, argumentum maneret in ſua vi: quia *non enti nihil datur* phyſicum inchoatiuè, ſi detur intrinſecè, & non purè extrinſecè, & exemplariter: vt nos diximus dari. Ergo non oportet ad alios modos, non facile perceptibiles, recurrere, cum iſte ſit verus, & facilis.

21 Ad rationes præcedentis concluſionis, quatenus militant contra hanc, quam ſimpliciter ſequimur, reſpondetur, ad primam, quod verba Sanctorum iuxta ſubiectam materiam debent intelligi, vt iam diximus dubio ſecundo numero 129. Cum ergo non enti nequeat dari virtus phyſica, & intrinſecè, data eſt extrinſecè, & exemplariter: quia ſicut ipſi exponunt, quod data fuit inchoatiue, cum alij Sancti, præter Diuum Thomam, hoc non expreſſerint: ita nos dicimus cum eodem D. Thoma, hanc virtutem datam in inſtitutione, & deputatione, & vſu primo exemplari: quæ omnia ſunt extrinſeca.

22 Ad ſecundum libenter admittimus virtutem humanitatis Chriſti ad operandum in ſacramentis eſſe phyſicam; ſed quādo materiæ, & formæ nondum ſunt, non applicatur eis hæc virtus, niſi extrinſecè in inſtitutione, vel in benedictione, aut in ſuo exemplari. Quando verò ſacramenta ſunt, & actu mouentur a Deo vt agente principali, actu mouentur ab humanitate Chriſti vt ab inſtrumento coniuncto. Sicut autem in Sacerdotibus, qui non ſunt, vel non ſunt ordinati, non cauſat characterem phyſicè; ita nec in materia, & forma ſacramentorum nō exiſtentium.

23 Ad tertium iam diximus frequentius Theologos exponere Patres, & Diuum Thomam loqui de virtute moralis deputationis, vel de præſentia diuina obtenta vi orationum Eccleſiæ: vis autem impetrandi in orationibus Eccleſiæ quid morale eſt. Dato etiam, quod Deus potuerit dare illa cauſalitatem phyſicam in conſecratione rerum inanimatarum, non conſtat ita feciſſe: quia videtur hoc pertinere ad poteſtatem excellentiæ Chriſti Domini inſtitutoris ſacramē torum. Tertio, adhuc ſi concederemus in conſecratione actuali Chriſmatis, & olei interuenire phyſicam cauſalitatem; quia ibi eſt actualis phyſica motio virtuoſa Dei, & Chriſti; tamen nec hæc virtus eſſet quid permanēs in re cōſecrata, quia trāſiret cū motu. Nec inde infertur, quod ex inſtitutione, benedictione, & vſu Chriſti præterito ponatur in ſacramentis, quæ nō ſunt, aliquid phyſicum.

Ad quartum iam reſpondimus nu.19. ſacramenta eſſe cauſas phyſicas gratiæ, & ideò aſſumi non poſſent, niſi eſſent aliquid reale, & phyſicū: ſed quia aſſumuntur à cauſa libera, & ſunt obtenta meritis Chriſti moralibus, & habent ſignificationem ad placitum, quæ eſt quid rationis: ideo conſtituuntur in actu primo per aliquid phyſicum vt determinatum inſtitutione morali, & ſignificatione, quæ intrinſecè eſt quid rationis, & in re ſolum eſt fundamentaliter.

24 Ad cōfirmationem dicitur, aſſumptum eſſe verum, & traditum a D. Thom. q. 27. de Verit. art. 4. ad 4. vbi ait, quod *similiter Sacramenta operantur ad gratiam prout ſunt quaſi mota à Deo ad hunc effectum: quiquidem motus attenditur ſecundum inſtitutionem, ſanctificationem, & applicationem ad eum, qui accedit ad ſacramenta.* Sed inſtitutio, & ſanctificatio materiæ ſe habent extrinſecè: motio vero, & applicatio ſe habent intrinſecè. Vnde ſicut inſtitutio fuit facta, Deo decernente, & phyſicè præmouente humanitatem Chriſti, & hæc fuit inchoatio motionis Dei; & tamen quia ſe habet antecedenter, cauſaliter, & extrinſece, admittunt communiter Doctores, quod ſola inſtitutio non ponit aliquid phyſicum, intrinſecum in materia, & forma inſtituta: nec per hoc præcisè habetur, quod ſint phyſicè præmota futura ſacramenta: ita dicimus de Chriſti benedictione, de contactu aquæ, & de vſu Euchariſtiæ: quia omnia phyſicè ſunt extrinſeca, & cauſant, vt ſic, vel ſolum exemplariter, vel moraliter. Ad inſtrumenti autem cauſalitatem phificam, exigitur actualis influxus phyſicus cauſæ principalis, & inſtrumentalis, vt iam exponimus.

§. II.

Actualis eleuatio fit per virtutem intrinſecam.

25 Dico quarto, cum actu cauſant ſacramenta, recipiunt intrinſecam virtutem ſupernaturalem, ante operationem intellectus diſtinctam ab entitate naturali materiæ, & formæ ſacramenti. Vnde vt eleuētur, non ſufficit ſubordinatio extrinſeca; nec fit eleuatio potentia obedientiali partialiter immediatè actiua: nec actiuitate incompleta conditionata: ſed virtute ſupernaturali intrinſeca à Deo infuſa ſacramentis. Ita Sanctus Thomas hic art. 3. & art. 4. cum retuliſſet ſententiam dicentium ſacramenta cauſare *per virtutem diuinam ſacramento aſſiſtentem* (quæ eſt ſententia de eleuatione per ſubordinationem extrinſecam, vel de eleuatione ſine aliquo intrinſeco diſtincto à ſacramento; quod tandem dicunt omnes, qui noſtram concluſionē negant) dicit ſe non poſſe ei conſentire eo ipſo, quod docet ſacramēta eſſe inſtrumenta phyſica. *Sed ponendo* (inquit) *quod ſacramentum eſt inſtrumentalis cauſa gratiæ, neceſſe eſt ſimul ponere, quod in ſacramento ſit quædam virtus inſtrumentalis ad inducendum ſacramentalem effectum.* Si enim reijcit virtutem aſſiſtentem, ponit virtutem intrinſecam. De quo videatur q. 78. art. 4. & Quodlib. 12. art. 14. & q. 27. de Verit. art. 4. & 7. & in 4. Sentent. diſt. 1. q. 1. artic. 4 q. 2. ait, *dicendum, quod propter authoritates inductas neceſſe eſt ponere aliquam virtutem ſupernaturalem in ſacramentis.* Virtus autem ſupernaturalis ante operationē intellectus diſtinguitur à ſubiecto, cui datur. Videatur S. Thomas in ſolutione quinque argumentorum, & tota quæſtiuncula 4. & in diſt. 8. q. 2. art. 3. affert S. Dionyſ. in fine Eccleſ. hierar. dicētem, *in ipſis, ſcilicet, conſummatiuis inuocationibus, ideſt, formis ſacramentorum, eſſe virtutes operatiuas ex Deo.* Et ſubiungit ipſe S. Thom. relata oppoſita opinione. *Sed hæc opinio dignitati ſacramentorum nouæ legis derogat; & dictis Sanctorum obuiare videtur. Et ideò dicendū eſt, quod in verbis prædictis, ſicut in alijs formis ſacramentorum, eſt aliqua virtus ex Deo.* Et ad 5. ait. *Virtus illa inſtrumentalis, quæ ineſt verbis.* Et ad 6. *Virtus hæc conuerſiua, quæ eſt in verbis.* Similia habet in omnium argumentorum ſolutionibus vſque ad 9. Videatur in 4. ad Anibald. diſt. 1. art. 4. & diſt. 8. art. 5. vbi concludit. *Et quia forma efficit ſignificando, ideò completa ſignificatione in fine orationis, ideſt, in eius termino, infunditur ei virtus efficiendi, quæ perficit tranſmutationem in inſtanti.* Virtus autem inhærens, & infuſa, virtus intrinſeca eſt, & realiter diſtincta ab eo, cui infunditur. Et ad quintum ait. *Vnde in ſacerdote, & in verbo eſt virtus, ſicut in manu, & calamo.* Sicut ergo character eſt quid diſtinctum, & inhærens, ita & virtus verborum quamuis benè ſubiūgat: *Sed quia ſacerdos propinquior eſt principali agenti; ideò virtus eius ſimpliciter dignior eſt, & permanentior, & ad plures effectus. Quia vero operi verbum propinquius eſt, ſecundum hoc dignius eſt.* De quo etiam in alio ſcripto ad 9. Aliæ authoritates videri poſſunt dub. 2. §. 5.

26 Rationem à priori tetigit Paludan. in 4. diſt. 1. q. 1. a. 76. dicens. *Nihil habet realem virtutem ad aliquid agendum, quod prius nō agebat, niſi accipiat formam realem de nouo, quā prius non habebat: quæ eſt illa virtus per eſſentiam: vel niſi per eſſentiam ipſa forma fiat perfectior, quam prius, per intenſionē ſui ipſius: ſicut forma intenſa aliquid poteſt, quod nō poteſt remiſſa: quod non habet locum in ſacramento.* Hęc ibi.

27 Cuius rationis vis ſic vrgetur. Cum ſacramenta dicuntur, & ſunt cauſæ phyſicæ inſtrumentales gratiæ, aliquod prædicatum intrinſecum eis tribuitur, quod non habent aliæ creaturæ, quæ non ſunt ſacramenta: & quod non habuerunt ſacramenta antiquæ legis. Sed hoc prædicatum intrinſecum nequit eis conuenire ſine aliqua forma intrinſeca

ſeca propriæ entitati ſuperaddita, & ab ea ante operationem intellectus diſtincta. Ergo eo ipſo quod ſacramenta dicantur cauſæ inſtrumentales phyſicæ gratiæ, debet admitti, à Deo ipſis infundi aliquid ipſis ſuperaddi tum, & ſupernaturale. Maior patet: alioquin ſacramentorum cauſalitas eſſet titulus ſine re: & eandem vim haberent verba conſecrationis prolata à nõ ſacerdote, ac habẽt cum proferuntur a ſacerdote conſecrante. Minor vero probatur, quia ſicut non poteſt aliquid eſſe quantum ſine quantitate, nec quale ſine qualitate, nec album ſine albedine, nec ſapiens, ſine ſapientia; ita nec dici valet fœcundum, & continens aliud ſine virtute contentiua illius. Sed ante eleuationem, materiæ, & formæ ſacramentorum non habebant virtutem ad cauſandam gratiam, & eleuatæ illam habent. Ergo eleuatio dat illis continentiam.

28 Confirmatur, ſicut cauſa principalis continet effectum per formam ſibi propriã, & permanentem, ita cauſa inſtrumentalis continet effectum per eleuationem, & virtutem, vel motionem tranſeuntem, qua de facto operatur, quod de ſe non valebat. Sed nequit intelligi cauſa principalis ſine forma contentiua effectus, vel formaliter, vel eminenter: vt inductione patet: & quia aliàs daret, quod nullo modo haberet: ergo nec in cauſis inſtrumentalibus id valet intelligi.

29 Confirmatur ſecundo: non poteſt natura operari aliquid ſupra naturam, niſi addãtur ei vires excedentes facultatem naturæ. Quod videtur per ſe notum ſola explicatione terminorum: quia ſi vires non addantur, id quod operatur, non excedit vires natiuas, & ideo non erit ſupra naturæ vim actiuam. Sed cauſare inſtrumentaliter gratiam ſupernaturalem eſt aliquid ſupra naturam: quia gratia eſt ſupernaturalis diuinæ naturæ participatio. Ergo.

30 Confirmatur tertio: non minus excedit vim naturæ, quod a qua ſenſibilis & lotio corporalis, & verba humana phyſicè cauſent gratiam; quam excedat vires naturæ vltimo ſe diſponere ad iuſtificationem, vel facere actus virtutum prout habent annexam conſequutionem gratiæ, & gloriæ: quia vtrumque eſt opus ſupernaturale. Sed huiuſmodi actus fieri nequeũt ſine intrinſeco Dei adiutorio, & dono ſupernaturali, vt contra Pelagium diffinitur in Concilio Trid. ſeſſ. 6. can. 3. Nec viſio beata fieri poteſt ſine lumine gloriæ intellectum eleuante ad Deum videndum, vt diffinitur in Concilio Vienenſi. Ergo nec ſacramenta actu poſſunt eleuari ad cauſandam gratiam ſine aliqua virtute ſupernaturali ipſis ſuperaddita.

31 Confirmatur quarto ex Paludano: nam ſiquis lauet puerum aqua, & proferat formam baptiſmi ſine intentione faciendi, quod facit Eccleſia, non eſt in rebus & verbis virtus Dei de facto cauſatiua gratiæ: quia hæc intentio eſſentialiter requiritur vt valeat Baptiſmus. Quod nunc negari nequit, vt conſtat ex Concilio Florentino in decreto Eugenij, & ex Concilio Tridẽtino ſeſſ. 7. can. 11. Si autem ab eodem fieret ablutio, cum debita intentione, & cum præſcripta verborum forma, verè adeſſet virtus Dei phyſicè cauſatiua gratiæ. In vtroque autem caſu lotio, & prolatio verborum eſſent eiuſdem ſpeciei in eſſe phyſico. Et ſola variatione illius conditionis, in vno caſu daretur gratia phyſicè, & non in alio. Ergo aliqua virtus phyſica Dei adfuit in vno caſu, quæ non fuit in alio. Ergo virtus cauſatiua differt ab entitate ſacramenti, quæ principaliter eſt ab homine, & à Deo authore naturæ, cum ſit virtus ſupernaturalis phyſica, quæ adfuit in vno caſu, & defuit in alio.

32 Triplici via ſolet reſpõderi. Primo, cum Scoto, Ioãne Vincentio, & alijs dicẽdo argumenta probare ſacramenta ſe ſolis nõ poſſe gratiam producere, niſi ſpecialiter à Deo eleuentur: hæc tamen ſpecialis eleuatio poteſt fieri ſubordinatione extrinſeca, vel ſpeciali ſympatia, qua omnes cauſæ creatæ natæ ſunt obedire Deo, qui in omnibus intimè eſt præſens.

Secundo, reſpondet Suarez, Granados, & alij, hanc eleuationem fieri per potentiam obedientialem partialiter actiuam: quæ completur ſine aliquo intrinſecè recepto; ſed ſolo ſpeciali concurſu comitante Dei. Tertio reſpondet Ripalda lib. 2. de Ente ſupernaturali diſp. 41. ſec. 6. ſacramenta, & alia inſtrumenta a Deo eleuabilia, ex ſe habere actiuitatem partialem, & conditionatam: quę actiuitas fit abſoluta, & ponitur complete in actu poſito ſpeciali extrinſeco adiutorio Dei. Sicut ego habeo vim adtrahendam naue, quia licet ſolus eam non poſsim trahere, tamen poſito, quod alij mecum concurrant, etiam ſi meas vires intrinſecè non augeant, quia adiuuant extrinſecè, ego intrinſecè traho, & operor, quod antea non valebam, nec operabar.

33 Has tamen euaſiones impugnare, directè pertinet ad 1. p. q. 12. art. 5. vbi diſputant Theologi, vtrum de potentia Dei abſoluta viſio beata fieri poſsit ſine aliquo dono intrinſeco? Idemque de actu Charitatis diſputatur

putatur 2.2.q.23.artic.2.Generaliterque de causis instrumentalibus loquēdo, nos reiecimus 2.p.Metaph.controu.10.art.4.§.2. & 3. Specialiter contra secundam solutionem multa erudite, & subtiliter proponit Hyacintus Choquetius lib.2. de gratia disp. 8. per quatuor capita.

34 Pro nunc reijciuntur primo, quia actualiter causare instrumentaliter gratiam, omnibus omnino modis excedit facultatē naturæ: sicut omnibus modis est supra naturam facere miraculum, nempè mortuos suscitare, vel cæcis visum dare: cum ergo nunc non loquamur de instrumento vt eleuabili, sed sermo sit de ipso actuali influxu instrumētali, falsum est, quod in natura supponatur partialis potentia incompleta, vel conditionalis. Videnturque solutiones in æquiuoco laborare, non distinguendo de constitutiuo instrumenti in actu primo, & de constitutiuo illius in actu secundo.

35 Secundo, illa subordinatio extrinseca, vel speciale adiutorium, vel complemētum virtutis, vel se tenent ex parte sacramēti aliquid intrinsecum ei imprimendo, quo eius virtus incompleta compleatur intrinsecè? Vel solum Dei virtus extrinsecè assistit sacramento, & adunatio Dei cum sacramento ex parte causæ est extrinseca, & tota vnitas physica est in effectu causato; vt in illo exemplo de pluribus agentibus partialibus adunatis in vno effectu tractionis nauis. Si primum affirmarent, nobiscum cōuenirēt, & solum in modo different: quia iam darēt virtutem inhærentem intrinsecam: quam dicerent partialiter concurrere; & nos dicimus esse totam rationem agendi; quia est tota ratio eleuandi: & hoc in instrumentis est certius, quam in causis principalibus vitalibus: quia instrumentum agit vt motum, ita vt tota ratio agendi, sit quia mouetur. Ergo necesse est vt secundum affirment. Ergo solus Deus physicè causat, & sacramētum quoad physicam causalitatem se habet comitanter, & extrinsecè: quia si intrinsecè non habet vim vllam proximam causandi, nil intrinsecè immediatè physicè agit. Cum ergo nuuc procedamus ex suppositione, quod sacramenta sint causę physicę instrumentales, mihi semper visum fuit incredibile, & contradictionem implicare, quod prędicto modo sacramenta eleuentur ad causandum physicè.

36 Tertio, quidquid teneatur de potentia absoluta, de facto asserēdum est sacramēta eo ipso, quod sunt causæ instrumentales gratiæ, debere eleuari per aliquid intrinsecum, quia iste modus eleuationis est connaturalior: & sic de facto visio beata fit per lumen gloriæ intrinsecum; & actus virtutum Theologalium in homine iusto fiūt habitibus internis; & adhuc in peccatoribus operationes supernaturales fiunt de facto internis illustrationibus, & pijs affectionibus, & alijs motionibus, & auxilijs intrinsecè receptis. Quare Lugo disp.4.sec.4.nu.42.dicit, quod si concederet sacramenta physicè producere gratiam, adhuc si teneat, quod possunt de potentia absoluta eleuari per aliquid extrinsecum, de facto affirmaret virtute intrinseca eleuari, vt connaturalius eleuētur. Quia connaturaliter loquendo, debet, quantum fieri possit, principium in actu primo proportionari intrinsecè cum effectu, ita vt comparetur ad effectum, sicut radix ad fructum, vel ad ramum; ita vt sit proportio mutua inter effectum, & principium. Quare quando principium ex se nullam habet proportionem cum effectu, debet super addi aliquid, per quod reddatur proportionatum, & aptum ad illum producendum. Quod latè prosequitur Lugo.

§. III.

Hæc virtus est motio virtuosa, quæ est qualitas transiens.

37 Dico quinto, sacramenta actu eleuantur, & causant gratiā, motione Dei supernaturali, & virtuosa, distincta ab eorū motu naturali. Ita tenent Caietanus 3.p.q.13.art.2.& q.62.artic.4.& q.78.art.4. Soto in 4.dist.1.q.3.art.4.& alij multi, quos locis citatis retulimus: quorum sententiā vt probabiliorem sequitur Serra hic art.4.& Ruiz dub.1.conc.4. Probaturque primo ex Diuo Thoma hac q.1.a.3.vniuersaliter docente, quod *causa instrumentalis non agit per virtutē suæ formæ, sed solum per motum quo mouetur à principali agente.* Quod ad intentum applicat ipse D.Tho.art.4. *Instrumentum (vt dictum est) non operatur nisi in quantum est motum à principali agente.* Ergo cum sacramenta sint instrumenta Dei, non aliter operantur nisi inquantum à Deo mouētur ad aliquid quod eorum vires excedit. In simili docet D.Th. 1.2.q.110.art.2.rationem adijciens, *quia actus mouentis in moto est motus, vt dicitur 3.Physicorum.* Et in nostro casu q.27.de Verit.art.4.in corpore ait. *Hæc enim est ratio instrumenti, in quantum est instrumentum, vt moueat motum: vnde sicut se habet forma completa ad per se agentem; ita se habet motus, quo mouetur à principali*

cipali agente, ad inſtrumentum. Et ad 4. dicit, quod *inſtrumentum mouet inquãtum mouetur: motus autem eſt actus imperfectus, ſecũdum Phyſ.3.Phyſ.textu* 15. Et ad 6. ait: *ſicut dictum eſt motum inſtrumenti eſſe cauſam formæ inductæ à principali agente.* Et ad 7. ait, *dicendum, quod de perfectione inſtrumenti non eſt quod agat per virtutem completam; ſed quod agat inquantum mouetur; & ita per virtutem incompletam: vnde non ſequitur ſacramenta eſſe imperfecta inſtrumẽta; quamuis virtus eorum non ſit ens completũ.*

38 Secundo probat Caietanus, quia nõ ſunt multiplicandæ entitates ſine neceſsitate, vt per ſe notum eſt; quia ſi in natura Deꝰ nil facit fruſtra, multo minus de authore gratiæ id eſt dicendum. Sed poſita virtuoſa motione Dei principalis agentis, eleuatur ſacramentum, & inſtrumentaliter attingit productionem gratiæ. Ergo fruſtra aliquid aliud exigitur. Probatur minor, & explicatur: quia ſicut aqua ex ſe habet abluere corpus, & ex eleuatione lauat animã, ita in ea duplex actio alia naturalis, & alia inſtrumentalis, exigit duplex quo operatur, aliud natiuum, alterum deriuatum ab agente principali. Vnde in inſtrumentis, & ſunt motus ſimplices, qui fieri poſſunt ſine arte, & motꝰ artificioſi, qui fieri nequeunt ſine arte. Vt motus fidium ſimplex non delectat; bene tamen motus citharædi artificioſi. Sicut ergo ipſo motu fidium, qui fit ab arte, eleuatur illud inſtrumentum; ita ſufficienter Deus eleuat ſacramentum mouendo illud non ſolo moto naturali pertingẽte ſolum ad corpus; ſed motu ſubtili *ad ſecreta mentis ſubtiliore per tranſiens*, vt ex D. Auguſtino ait D. Thom. artic.4.ad 3.

39 Tertio probatur: nam motio Dei ſupernaturalis recepta in ſacramento, eſt motus ſupernaturalis ipſius ſacramenti: iuxta id quod attulimus ex D. Thoma 1.2. quod *actus mouentis in moto eſt motus.* Sed hæc motio, cum ſit ſupernaturalis, eleuat intrinſecè motum naturalem ſacramenti; & cum deriuetur à cauſa principali, ſimul vtente ſacramento ad ſecum concauſandam, pertingit ad cauſandam gratiam: & ſe ſola ſufficit vt reddat ſacramentum actu cauſans. Ergo hac motione ſufficienter eleuantur ſacramenta.

40 Dico texto, hæc motio Dei ſupernaturalis, & virtuoſa, eſt qualitas habens eſſe tranſiens, & incompletum; cum reuera non ſit motus phyſicus; ſed qualitas habens modum motus. Ita Paludanus, & Capreolus, & innumeri alij, quorum plures loco citato retuli; hanc concluſionem ſolum defendens vt probabiliorem, & præcedentem ſolum vt probabilem. Sed re accuratius inſpecta, animaduerti hanc concluſionem eſſe ſimul veram cum præcedente: vnde ſolum diſſentio ab his, qui vt vnam defendant, aliam impugnant: quia ego iam non problematice; ſed aſſertiue pronũtio vtramque eſſe ſimul veram; & ideo ambas ſimul aſſertas in eiſdẽ locis a D. Thoma.

Hanc concluſionem eſſe ad mentem D. Thomę, indubitatum videtur: quia accidẽs, quod eſt virtus actiua, qualitas eſt: huiuſmodi eſſe hanc virtutem, docet S. Thomas art. 3. dicens: gratia eſt in ſacramentis *ſecundum quandam inſtrumentalem virtutem, quæ eſt fluẽs ineſſe naturæ, vt infra dicetur*: nempè artic.4. vbi ait, *neceſſe eſt ponere, quod in ſacramento ſit quædam virtus inſtrumentalis ad inducendum ſacramentalem effectum. Et hæc quidem virtus proportionatur inſtrumẽto.* Et quia id quod eleuatur, eſt motus, ideò ponit S. Thomas qualitatem hãc motui proportionari: vnde ſubiungit: *Virtus autem inſtrumentalis habet eſſe tranſiens ex vno in aliud, & incompletum: ſicut motus eſt actus imperfectus ab agente in patiens.* Idem exprimit ad 2. docens, quod *reducitur ad genus, & ſpeciẽ virtutis perfectæ.* ¶ Deinde motio aquæ, & prolatio verborum, ſũt motus eſſentialiter corporei: hæc autem virtus eſſentialiter eſt ſpiritualis, vt docet S. Thomas art.4. ad 1. & alibi ſæpè, vt poſtea dicemus: ergo hæc virtus, & realiter differt à motu naturali, & qualitas eſt ex D. Thom. Qui idem docet q.78. artic.4. in cor. & ad 3.

41 Et in 4. diſt. 1. q. 1. ar. 4. q. 2 in cor. & ad 1 concludit. *Vnde & virtus hæc, quæ eſt in ſacramentis, reducitur ad id genus, in quo eſt virtus cõpleta principalis agentis, quæ eſt qualitas: vel in quæ eſſet, ſi in genere eſſet: quia virtus increata non eſt in aliquo genere.* Quæ authoritas videtur expreſſa, cum clare S. Thomas reducat ad ſpeciem qualitatis: non enim eſt in genere qualitatis directè, quia non eſt qualitas completa, ſed incompleta: & ideò dicit ad 3. quod *ſicut virtus prædicta non poteſt poni in aliquo genere entis, niſi per reductionẽ: ita nec conſtituitur in aliquo gradu boni, niſi per reductionem.* Videatur ibi ad 4. & tota quæſtiuncula 4. præcipue ad 2. & diſt. 8. q. 2. art. 3. in corpore ait. *Sed hæc virtus non eſt qualitas habens eſſe completum in natura; qualiter eſt virtus alicuius principalis agentis ſecundum formam ſuã: ſed habet eſſe incompletũ; ſicut virtus, quæ eſt in inſtrumento ex intentione principalis agentis; & ſicut ſimilitudines colorum in aere, vt ſupra diſt. 1. dictum eſt.* Vbi S. Thomas eo ſenſu, quo negat eſſe qualitatem completam, affirmat eſſe qualitatem incompletam: & ſimiliter cõ-

ſtat

ſtat quod ſimilitudines colorum in aere, nō ſunt ſolum motus; ſed qualitates habentes eſſe fluens. Videatur ad 8. & ad 9.

42 Similiter q.27.de Veritate art.4.in corpore, & ad 4.quod *ſacramenta operantur per virtutem principalis agentis, ſcilicet Dei, in eis exiſtentē: quæ quidem virtus non habet eſſe cō pletum in natura, ſed eſt quid incompletum in genere entis.* Quod latè exponit, & concludit. *Vnde habent virtutem, non permodum entis cōpleti, ſed quaſi incomplete. Et ſic non eſt inconueniens, quod virtus ſpiritualis ſit in re materiali; ſicut ſpecies colorū ſunt ſpiritualiter in aere.* Latius toto art.7.docet, quod effectus dicitur eſſe in cauſa inſtrumentali, *quando ſimilitudo effectus, non ſecundum eādem rationem, nec vt natura quædam, nec vt quieſciens; ſed permodum cuiuſdam defluxus, eſt in cauſa. Sicut ſimilitudines effectuum ſunt in inſtrumentis, quibus mediātibus defluunt formæ à cauſis principalibus in effectus. Et hoc modo gratia eſt in ſacramentis.* Sed ſimilitudines effectuum, quibus mediantib⁹ formæ defluunt à cauſa principali, non eſt ſimplex motus, ſed eſt qualitas incompleta; ſiquidem eſt virtus actiua fluens. Ergo ſacramenta eleuantur qualitate tranſeunte, ex mente D.Thomæ. Cuius tot teſtimonia retuli in gratiam eius diſcipulorum: & quia in illis exponitur natura huius qualitatis.

Deinde, ſic ſe habet motio Dei principalis agentis ad præmouenda ſacramenta, vt cauſent gratiam, ac ſe habet præmotio primæ cauſæ ad hoc vt cauſa ſecunda præmota agat: ſed præmotio primæ cauſæ eſt qualitas tranſiens, vt docet S. Thomas q.3.de Potentia art.7.ad 7.& alijs locis relatis illa cōtrou.10.nu.82.& controu.12.artic.6. Ergo motio ſacramenti ad cauſandam gratiam, eſt qualitas tranſiens.

43 Ratio à priori, quæ meum conuincit intellectum, eſt: quia naturam alicuius formę non poſſumus melius agnoſcere, quā ex effectu formali, ſiue primario, ſiue ſecundario: ſic explicamus naturam quantitatis, & qualitatis: & ſic diffinimus omnia accidētia in genere, & in ſpecie: vt inductione patet. Sed hæc virtus habet pro effectu formali non ſolum applicare, & mouere ſacramētum, ſed eleuare, & dare actiuitatem, quam ex ſe non habebat. Quia antecedenter entitas ſacramenti erat in potentia ad hæc duo, nempe vt moueatur, & applicetur homini; & vt ſic applicata, ſit efficax, & cum effectu influens phyſicè in gratiam: virtute autem Dei ſacramentis infuſa, iſtæ duæ potentialitates reducuntur ad actum. Ergo forma, qua hoc fit, vel formaliter, vel eminenter vtrūque continet. Ergo eſt qualitas habens modum motus.

44 Confirmatur: nam Caietanus, & Soto fatentur (& nullus, qui propriam vocem non ignorauerit, poteſt negare) quod motus ſimplex, & naturalis aquę, & verborum, factus ab homine, cum concurſu generali authoris naturæ, non ſufficit cauſare gratiam: alioquin actione mere naturali gratia ſuper naturalis cauſaretur: quod implicat contradictionem: & eandem vim cauſatiuam haberent verba conſecrationis prolata à non ſacerdote, ac habent cum à ſacerdote proferū tur, cum legitima intentione, & cum alijs requiſitis. Quod eſt hæreticum id affirmare. Exigitur ergo quod motio ſit virtuoſa, & ſupernaturalis, & dans ſacramento vim contētiuam gratiæ, qua actu influit in eam, dans illi eſſe, licet inſtrumentaliter. Sed totum hoc nequit præſtare motus, niſi vel addatur ei modus, aut qualitas, vel ſit æquiualēter, aut eminenter vtrumque: quia horum defectu, motus ſimplex non facit, quod facit motus virtuoſus, & ſupernaturalis. Ergo motio Dei eſt qualitas habens eſſe incōpletum, & tranſiens.

45 Vt autem argumenta præcludātur ſolum reſtat exponere, quomodo poſsit eſſe hæc concluſio ſimul vera cum præcedente: quia motus, & qualitas ſunt genera primo diuerſa, & non ſubalternatim poſita: quia motus alterationis eſt via ad qualitatē, & aliquod ens incompletum realiter diſtinctum ab ipſa, vt demonſtratum eſt libro 3. Phyſicorum q.2.§.3. Quamuis autem motus reducatur ad qualitatem: quia inquit D. Thomas hic ar.4.ad 2. *Motus, eo quod eſt actus imperfectus, non proprie eſt in aliquo genere; ſed reducitur ad genus actus perfecti; ſicut alteratio ad qualitatem.* Tamen conſtat, quod motio, & virtus ſacramenti realiter diſtinguitur à gratia, quam cauſant, vt docet S.Thom.art. 3.ad 2.& in 4.diſt.1.q.1.art.4.q.4.ad 1.& 3. Reſtat ergo videre, cur ſicut realiter diſtinguitur à gratia, ad quam terminatur, & quā ponit in anima, non diſtinguatur realiter à qualitate, quæ eſt vialiter in ſacramento? Vel eo ipſo, quod in ipſo ſacramento dicatur ineſſe motio virtuoſa, nō erit in eo qualitas tranſiēs: vel ſi hæc ponatur, ſuperfluit virtuoſa motio.

46 Poſſumus primo hæc componere per principia generalia: quia docet S.Thomas lib.2.Contrag.cap.16.ratione 6. quod *Deus non agit actione aliqua, quam neceſſe ſit in aliquo patiente recipi: quia ſua actio eſt ſua ſubſtātia*, vt cap.6.probauerat. Quare, cum operatur

tur ad extra, non interuenire *actionem mediã*, docet ipſe S. Thomas lib.2. Contrag.cap. 35. ratione 2.& 1.p.q.13.ar.7.ad 3.& q.18. art.3.ad 1.& q.25 art.1.ad 3.& q.1.de Potẽ tia art.1.in fine corporis, ait: *Attribuim⁹ Deo operationem ratione vltimi complementi; non ratione eius in quod operatio tranſit.* Qua propter in Deo non eſſe actionem tranſeuntem, niſi ex modo ſignificandi: ſed ſolum eſſe tranſeũtem virtualiter,& productiuè, tenent Capreolus in 2.diſt.1.q.2.ad 6.& 14. Aureoli contra primam. Ferrara 2.Contrag cap.16. rat.6. Bañez 1.p.q.45.artic.3.dub.1.& alij Thomiſtæ, quos retulimus 3.Phyſic.q.4. n. 6.docentes actionem tranſeũntem ſubiectari in paſſo: quia cum ſæpiſsimè dicat S.Tho. actionem Dei eſſe eſſentiã Dei, id quod trãſit in paſſo, non erit eſſentialiter ipſa actio; ſed terminus, vel effectus actionis; vnde dicetur tranſire virtualiter, ſeu æquiualenter. Sic ergo motio Dei in creatura recepta, in veritate non erit actio, nec motus: ſed erit quædam qualitas, quæ æquiualeat motui, & qualitati. Vnde S. Thomas in 2 diſt.17.q. 1.art.2.ad 4.ait, quod *etiam ſecundum Auicennam, agens diuinum non agit per motum vt materiam exigat. Commentator etiam dicit in 11. Metaph. quod actio æquiuocè dicitur de actione, qua Deus agit, & actione naturali.* De quo iterũ S. Thomas in 2.diſt.18.q.2.ar.2.

47 Sed dices, adhuc in via D. Thomæ eſſe probabile, quod actio tranſiens eſt formaliter in Deo: vt patet ex ipſo q.10.de Potentia art.1.& lib.2.Contrag.cap.1.& tenent Caietanus, & alij, qui probabiliter docẽt actionem tranſeuntem eſſentialiter ſumptam eſſe in agente. Ergo ex doctrina prædicta nõ benè cõcordantur cũcluſiones: ſaltem cõcordia, quæ omnibus Thomiſtis poſsit placere.

Reſpondetur, quod ad intentum præſens parum refert vnam, vel aliam opinionẽ tenere: quia Caietanus 1.p.q.25.art.1.ad 3. & q.46.ar.1.ad 10.& Nazarius 1.p.q.45.ar. 3.controu.1.nor.3.& conc.4.& 5. quamuis dicant, quod actio Dei tranſiens, eſſentialiter,& metaphyſicè ſumpta, ſit ipſa eſſentia Dei, & in Deo ab æterno; tamen ſecundum, quod infert paſsionem, vel effectum, nõ cõuenit Deo ab æterno, ſed in tempore: quia Deus non creauit mundum abæterno; nec creat modo animam Antichriſti: nam actio tranſiens phyſicè ſumpta, vt eſt cum motu, eſt in paſſo. Iſta ergo paſsiua motio Dei, quę recipitur in ſacramentis, de qua ſola modo loquimur, quia non eſt motus limitatus agẽtis corporei: ſed eſt motio Dei agentis ſpirituali, & infinita virtute, poſſet optimè æquiualere motui, & qualitati.

48 Sed melius concordantur concluſiones ſecundo per principia ſpecialia, ſupponendo Deum dupliciter præmouere cauſas ſecundas: primo præmotione generali purè applicatiua ad actum: & de hac præmotione poteſt in via D. Thomæ problematicè ſuſtineri, vel quod eſſentialiter eſt motio, vel quod eſſentialiter eſt qualitas, vel quod eſſẽtialiter eſt aliquid eminenter continẽs proprietates præmotionis, & qualitatis tranſeũtis. Secundo præmouet Deus præmotione ſpeciali eleuatiua ad nouum eſſe ſupernaturale: ſicut D. Paulo dedit lumẽ gloriæ per modum qualitatis tranſeuntis, vt docet S. Tho. 2.2.q.165.ar.3.ad 2.& q.13.de Verit.ar.2. ad 7.& ſicut præmouere poteſt peccatorẽ omni deſtitutũ dono habituali, vt eliciat actus ſupernaturales per auxilia tranſeũtia in trinſecè recepta. Et ſicut gratia miraculorũ, & prophetia ſunt quædam virtutes tranſeũtes, vt docet D. Tho. 2.2.q.178.ar.1.ad 1.& q.6.de Pot.art.4.& lib.3.Contrag.cap.154. Et de huiuſmodi præmotionibus, nullatenus in via D. Tho. admitto vt probabile, eſſe ſolas motiones applicatiuas: quia cum eleuẽt ſupra naturam, & dent continentiam actus, vel effectus ſupernaturalis, vel ſunt qualitates ſimul cum motione: vel sũt quidpiã eminenter continens proprietates motionis, & qualitatis. Sacramenta autem, ſi moueantur motione naturali ſimplici, mouentur motione primi generis purè applicatiua, & factiua actionis naturalis, quæ non valet cauſare gratiam. Vt igitur ſint inſtrumenta phyſicè cauſatiua gratiæ, debent moueri motione ſecundi generis, quæ ſimul ſit motio, & qualitas; vel quia ſimul ibi hæ duæ entitates adunantur: Vel quia vna ſimplex entitas his duobus æquiualet: quia quæ in inferioribus ſunt diſperſa, in ſuperioribus ſunt vnita. Et per hunc modum actio Dei, virtualiter tranſiens, per infuſam à Deo trãſeuntẽ qualitatem, communicatur ſacramento. Ac per conſequens motio Dei, paſsiue recepta in ſacramento, eſt motio, vt à Deo infunditur, & eſt qualitas tranſiens, quia dat cauſare ſupernaturaliter, & ſolum durat quandiù perficitur ſacramẽtum intrinſece, & extrinſece: & hæc eſt *tanta vis aquæ, quæ corpus tangit, & corabluit.*

§.4.

§. IV.

Est virtus essentialiter spiritualis.

49 VNum ex argumentis, quod contra causalitatem physicam sacramentorum, per superadditā virtutem, seu qualitatem obiecerunt antiqui ante D. Thomam, sic instaurat Durandus in 4. dist. 1. q. 4. n. 13. nam quod in rebus purè corporalibus, quales sunt res sacramentales, possit esse virtus, seu qualitas spiritualis, non videtur rationi consonum; non enim quodlibet accidens natum est esse in quolibet subiecto, sed determinatum in determinato. Actus enim actiuorum sunt in patiente dispositio. Subiectū autem receptiuum virtutis spiritualis nō est res corporalis. Sicut subiectum susceptiuum accidentis corporalis non est res spiritualis. Vnde sicut Angelus non potest esse subiectū quantitatis corporalis, vel coloris, sic res corporales, sicut sunt res sacramentales, non sunt susceptiuæ accidentis, seu virtutis spiritualis. Nec rationi consonat, quod corpus agat in spiritum.

50 Respondet Paludanus in 4. dist. 1. q. 1. à nu. 65. vsque 71. quod secundum veritatē illa virtus est corporalis qualitas essentialiter, & formaliter, non nata esse in spiritu subiectiuè. Et sicut virtus corporalis formaliter non potest esse in spiritu subiectiue; sic nec virtus spiritualis formaliter potest esse in corpore subiectiuè. Sed sicut virtus spiritualis propria virtute potest agere in corpus; sic virtute diuina virtus corporalis potest agere in spiritum. Quod à fortiori patet: nam phantasma corporeum potest instrumentaliter agere in intellectum possibilem: quia formaliter corporale, potest esse eminēter, seu virtualiter spirituale. Hanc solutionem dicit valdè probabilem Capreolus in 4. dist. 1. q. 1. ad 1. Durandi contra 4. fol. 19. & 20. Sunt, qui pro hac opinione citent Soto: sed non benè, vt patet dist. 1. q. 3. art. 4. vbi §. *de hac virtute*, vbi, quoad hoc, approbat opinionem Capreoli referendam. Hanc tamen sequitur Henriquez lib. 1. cap. 18. n. 4. lit. x. & z. Cabrera 3. p. q. 13. art. 2. disp. 4. §. 12. & q. 62. ar. 1. disp. 3. §. 14. n. 130. Quamuis sui oblitus, contrarium expresse doceat art. 4. nu. 3. fol. 770. Hunc dicendi modum, vt probabilem admittit Serra hic ar. 1. dub. 2. ad 4. folio 76. & Ruyz art. 4. dub. 2. & tenet Syluius ibi ar. 4.

51 Melius tamen respondet S. Thomas art. 4. ad 1. quod *virtus spiritualis non potest esse in re corporea per modum virtutis permanentis, & completæ, sicut ratio probat. Nihil tamen prohibet in corpore esse virtutem spiritualem instrumentaliter; inquantum scilicet corpus potest moueri ab aliqua substantia spirituali ad aliquē effectum spiritualem inducendum. Sicut, & in ipsa voce sensibili est quædam vis spiritualis ad excitandum intellectum hominis, inquantum procedit à conceptione mentis. Et hoc modo vis spiritualis est in sacramentis, inquantum ordinantur à Deo ad effectum spiritualem.* Et q. 27. de Veritate art. 4. ad 4. verbis relatis n. 42. Addit ad 5. quod *virtus illa neque potest dici corporea, neque incorporea, propriè loquendo; corporeum enim, & incorporeum sunt differentiæ entis cōpleti: sed propriè dicitur virtus ad incorporeum: sicut motus magis dicitur ad ens, quam ens: obiectio autem procedit, ac si ista virtus esset forma cōpleta.* Et in 4. dist. 1. q. 1. art. 4. q. 2. ad 4. ait, quod *in re corporali non potest esse virtus spiritualis secundum esse completum: potest tamen ibi esse per modum intentionis: sicut in instrumentis motis ab arte est virtus artis.* Subiungit alia exempla, quæ explicuimus dub. 2. §. 5.

52 Qua propter Capreolus in 4. dist. 1. q. 1. art. 4. ad 1. Durandi contra quartam folio 19. & ad primum Scoti contra eandē folio 26. sic ait. Virtus, quam ponimus in Sacramentis, secundum quod sonant dicta S. Tho. est forma spiritualis per essentiam, & non solum ratione effectus, quem in anima causat. Et cum quærit arguens, an sit in sacramēto diuisibiliter? Dicitur, quod est ibi indiuisibiliter, ideſt, tota in toto, & tota in qualibet eius parte. Et ad huius improbationē dicitur, quod licet inter formas perficientes materiam corporalem per modum entis cōpleti, sola anima intellectiua ponatur talis, ideſt, tota in toto, & tota in qualibet parte materiæ suæ (de animabus animalium perfectorum, videnda quæ scripsimus lib. 2. de anima q. 9.) Tamen nihil prohibet multas alias formas spirituales se habētes per modū entis incompleti, & intentionis fluentis, illo modo perficere, non quidem corporalē materiam, sed rem corpoream, & subiectū corporeum, sicut superius fuit sepius recitatum ex dictis S. Thomæ. Hæc Capreolus. Et Ferrara lib. 4. Contragentes cap. 56. Nuño hic diffic. 7. ad 5. Araujo, Serra in 1. sol. Ruyz art. 4. dub. 2. conc. 2. Lorca 3 p. disp. 53. nu. 12. & 2. 2. q. 23. disp. 4. n. 20. dicens communem veterum Thomistarum. Et latè Hyacinthus Choquetius lib. 2. de origine gratiæ disp 6. cap. 6. & alij.

53 Addit Nuño q. 62. art. 6. diffic. vnica, quod si ista virtus formaliter esset corporea; sicut subiectum, in quo recipitur, quia corpo-

corporeum, nequit agere in spiritum; ita nec illa virtute sufficienter eleuaretur vt ageret. Rursus, si hæc virtus solum esset spiritualis virtualiter; nulla esset ratio, cur non esset in subiecto corporeo complete, & permanenter: quia entitatiuè esset proportionata cum subiecto corporeo, & virtus ad incorporeum potest conuenire, non solum transeunter, sed etiam permanenter.

54 Ad argumentum Durandi respondet ad primum, illa, & similia axiomata esse intelligenda, quando illud, quod recipitur, est eiusdem ordinis cum subiecto in quo recipitur: quando autem est superioris ordinis, potius eleuat, & perficit subiectum: atque adeò nō est necessarium, quod trahatur ad imperfectionem illius. Præcipuè cum solum sit in illo transeunter. Ad tertium ait, quod licet impossibile sit, quod accidens corporale subiectetur in spiritu; non tamen est impossibile, quod accidens spirituale transeunter sit in corpore. Quia Deus potest perficere, & eleuare naturas; non tamen facere contra essentias illarum. Quando autem in corpore subiectatur aliquod accidens spirituale transeunter, eleuatur, & perficitur talis substātia. Si vero accidens corporale subiectaretur in spiritu, potius esset talem substantiā destruere, quā perficere. Et idcircò hoc non est possibile. Quem admodum dicimus, quod accidens in Sacramento Altaris habet modū essendi substantiæ; substantia vero non potest habere modum essendi accidentis. Hæc ibi.

55 Quam solutionem, sine nomine Authoris, refert Araujo art 6 dub. 3. ad 1. dicēs. Sed hæc solutio *inepta* videtur propter tria. Tum, quia cum essentiæ rerum consistāt in indiuisibili, sicut numeri, non minus eis debet repugnare ascensus ad aliquid supra se, quā descensus ad aliquid infra se. Quem admodum numero ternario, non minus repugnat ascendere ad quaternarium, quam descēdere ad binarium. Tum etiam; quia si huius modi ascensus, siue descensus fiat per aduentum formæ accidentalis, non variantis essentiam subiecti, neuter repugnat illi. Sic enim videmus animam rationalem, absque læsione suæ essentiæ, eleuari per dona gratiæ ad aliquid supra suam naturam: & deprimi per vitia, & peccata ad aliquid, quod est, nedum infra, sed etiam contra eius naturam.

56 Tum denique, quia sicut non repugnat vnio virtutis spiritualis cū subiecto corporeo; ita nec repugnat vnio accidentis corporei (maximè fluidi, & intentionalis) cū subiecto spirituali, v.g. cum Angelo. Nec enim repugnat ex parte omnipotentiæ Dei, cui non est impossibile omne verbum. Nec ex parte ipsius vnionis; quæ potest esse corporea ex parte formæ, siue accidentis; & spiritualis ex parte subiecti: quo pacto vnio animæ rationalis ad corpus, & vnio virtutis spiritualis ad sacramenta, ex parte formæ est spiritualis, & ex parte subiecti est corporalis. Accidens autem corporeum vniri modo vnionis corporeo formaliter; neutiquam repugnant, quamuis ex parte termini ei correspondeat res spiritualis. Nec repugnat ex parte extremorum, quæ vniuntur: alioquin etiam repugnaret vnio animæ rationalis cū corpore; & vnio virtutis spiritualis cum Sacramento. Igitur dicendum est in neutro casu dari repugnantiam. Hæc ibi.

57 Ambæ solutiones probabiliter defendi possunt. In fauorem primæ potest adduci D. Thomas q. 27. de Veritate art. 7. ad 4. vbi ait, *dicendum, quod spirituale non potest esse instrumentum rei corporalis, sicut è cōuerso: & ideo non tenet in proposito proportio commutata.* De qua in argumento, quod sicut se habet subiectum corporale ad accidens spirituale; ita subiectum spirituale ad accidens corporale: quia Nuño nō loquitur de eleuatione rei inferioris ad nouum esse specificum substantiale; sed de eleuatione ad instrumētaliter physicè causandum. Et res spirituales non sunt instrumenta rei corporalis; sicut è contra res corporeæ assumuntur vt instrumenta rerum spiritualium. In fauorem secundæ solutionis, & pro eius limitatione, videndus S. Thomas Quodlib. 7. art. 10. vbi docet, quod *posset fieri miraculo, vt natura albedinis subsisteret absque omni quantitate: tamen illa albedo, non esset sicut hæc albedo sensibilis.*

58 Sed quidquid teneatur de potētia absoluta quoad hoc, quod est ponere accidens completum permanens spirituale in re corporea; aut è contra accidens corporale completum permanens in re spirituali, & de difficultatibus, quæ essent in explicanda indiuiduatione, vnione, & inhærentia illorum accidentium; dicendū est nō repugnare, quod accidens spirituale habens esse incompletū, & transiens, sit in corpore: quia in illo modo essendi accommodatur subiecto, nec ab illo denominatur, nec indiuiduatio illius est ex subiecto per quod transit: sed ex illo ad quod ordinatur. Quod insinuat S. Tho. q. 27. de verit. artic. 4. ad 6. dicens, *quod incompletum non potest esse causa completi, sicut per se agens; potest tamen incompletum ordinari aliqualiter ad completum per modum causæ instrumentalis: sicut dicimus motum instrumēti esse causam formæ inductæ à principali agente.*

DVB.

DVBIVM V.

Vtrum gratia Sacramentalis aliquid addat ſupra gratiam virtutum, & donorum?

1 HOc dubium eſt illud, quod diſputat S. Thomas art. 2. In cuius titulo notat Caietanus per gratiam virtutum, & donorum intelligi habitus gratiæ gratum facientis, & virtutum, tam Theologicarum, quã Moralium, & Donorum Spiritus Sancti. Et eſt ſenſus vtrum gratiæ, quæ per diuerſa ſacramenta conferuntur, à gratia iuſtificante, & à virtutibus, & donis ei annexis, diſtinguantur?

§. I.

Opinio quod non addit aliquid intrinſecum.

2 MVlti omnem diſtinctionem realem negant inter gratiam ſacramentalem, & gratiam iuſtificantem. Aliqui enim nullam ponunt diſtinctionem, nec intrinſecam, nec extrinſecam. Ita ſpecialiter loquẽdo de Baptiſmo, & Pœnitentia, docet Ludouicus Caſpenſis to. 2. tract. 21. diſp. 3. ſect. 2. nu. 23. Alij ſolam agnoſcunt differẽtiam extrinſecam cauſæ, quia ſi gratia conferatur à ſolo Deo, dicetur gratia iuſtificans; ſi conferatur mediis ſacramentis, dicetur gratia ſacramẽtalis. Certum huius opinionis Authorem nondum legi.

3 Dicunt alij extrinſece differre per ordinem ad diuerſos effectus. Ita Alexander Alenſis 4. p. q. 5. membro 4. art. 2. §. 1. S. Bonauentura in 4. diſt. 1. ar. 1. q. 6. Richardꝰ ibi art. 4. q. 4. ita dicens. Dico, quod eadẽ eſt per eſſentiam gratia ſacramentorum, & virtutum; differens ſecundum rationem propter comparationem diuerſam ad effectus: quia gratia inquantùm per ſacramentum confertur, directè, & immediatè ordinatur ad ſanandam animam à morbo peccati, vel ad ſanitatem agendam: gratia autem virtutũ, id eſt, gratia inquantum ab ea ſunt virtutes, ſeu inquantum eſt forma virtutum, directè, & immediatè ordinatur ad bene operandum. Et quia potentia nõ poteſt bene operari, niſi fuerit ſana; ideò etiam gratia virtutum ex conſequenti reſpicit animę ſanationem, ſi præceſſerit in ea infirmitas aliqua. Et quia etiam ſanatio animę diſponit potẽtias ad bene operandum; ideo gratia, quæ cõfertur in ſacramentis, ex conſequẽti ordinatur ad bonam operationem. Hæc ad verbum Richardus. Et in ſol. ad 1. ſecundi ordinis ait, quod peccato inquantum eſt morbus animæ, contrariatur gratia ſacramentorum; & inquãtũ prohibet potentiam à bene operando, contrariatur ei gratia virtutum.

4 Demum alij ſolam agnoſcunt extrinſecam differentiam, quia gratia ſacramentalis, vltra gratiam inſtificantem, ſolum addit, vel nouum ius morale ad auxilia actualia, vel ipſa auxilia, quibꝰ cõſequimur proprios, & peculiares effectus, ad quos conſequẽdos ſingula ſacramẽta ordinantur. Tribuitur D. Thomæ, quatenus art. 2. concludit. *Gratia ſacramentalis addit ſupra gratiam communiter dictam, & ſuper virtutes, & dona, quoddam diuinum auxilium ad conſequendum ſacramenti finẽ.* Nam vt ponderat Caietanus ibi, apud D. Thomam 1. 2. q. 110. art. 2. gratia auxilians non eſt habitus, nec quid permanens, ſed trã ſiens. Gratia etiam habitualis eſt vnius ſpeciei: cum tamen auxilia actualia diſtinguãtur ſpecie: & ideò per diuerſa ſacramẽta cõferuntur diuerſa auxilia ſpecie diſtincta, vt docet S. Tho. ad 3. & q. 72. ar. 7. ad 3.

Rationemque aſsignat Caietanus: quia hoc ſufficit ad ſaluandum, & dignitatem Sacramentorum in cauſando; & ad diſtinguendas gratias ſacramentales, & effectus earũ: nec multiplicãtur tot habitus in anima: quia ipſa gratia habitualis relata, ſeu extenſa ex nouo diuino auxilio per ſacramentum collato, & exhibito, extenditur ad effectus diuerſos ſecũdum ſpeciem.

5 Quod amplius declarat Soto in 4. diſtinct. 1. q. 3. art. 2. §. *Attamen*, in fine dicens, quod gratia ſacramentalis ſupponit pro ipſa gratia gratum faciente ſub ea connotatione, quod eius virtute Deus ſacramentum recipienti ad aliquẽ certum effectum ſubſidiũ affert. Itaque gratia confirmationis eſt gratia gratum faciens, quę tunc, vel infunditur, vel augetur, virtute cuiꝰ Deus auxiliatur cõfirmato ad confitendam publicitus fidẽ. Et poſtea ſubdit, quod illud auxiliũ nihil aliud eſt, quam quod virtute gratiæ confirmationis Deus eſt noua lege paratus ad opitulandum illi in publica confeſsione fidei inter eius hoſtes. Non quod ſine confirmatione nõ poſsit illi auxiliari: ſed quod eius virtute adhibetur noua ratio ſubueniendi. Sequuntur Martinus Ledeſma 1. p. 4. q. 3. ar. 2. Araujo q. 62. ar. 6. dub. 2. Philip. à Trinit. diſp. 4. dub. 7. & Alanus de Sacram. c. 40. Henriquez lib. 1. c. 12. n. 5. Valentia to. 4. diſp. 3. q. 3. pũcto 2. Suarez diſp. 7. ſect. 3. Vazq. diſp. 131. c. 7. Lugo diſp. 4. ſect. 3. Bernal diſp. 8. ſect. 2. &

3 Lean-

3. Leander tract.1.diſp.3.q.7.citans duodecim Authores, & dicens eſſe communem. Auerſa ſect.2. Truſſench lib.1. Praxis ſacramentorum cap.4.dub.1.n.6.& paſsim alij.

6 Iuxta hanc ſententiam, aduertunt ali qui ipſius Authores, gratiam ſacramentalē ſæpè non dari ſimul cum ſacramento, etiam ſi tunc non ponatur obex; ſed datur poſtea tempore opportuno, iuxta finem, & inſtitutionem ſacramenti, vt notat Suarez diſp.8. ſect.2.in principio. Imò talis gratia non poteſt conferri à ſacramento phyſicè, ſed ſolū moraliter, vt aduertit idem Suarez diſp.9. ſect.2.ad 2.quia auxilium tranſiens tunc ſolum datur, cum exercetur operatio propter quam datur, quia eſt ab ea inſeparabile: & ideò phyſicè nequit nunc dari pro tempore ſequenti.

7 Adhuc tamen iuxta hanc ſententiam, Granados controu.3.de ſacramentis tract. 3.diſp.5.n.6.in fine, dicit, quod in ipſomet puncto, quo ſacramentum ſuſcipitur, & gratia virtutum confertur, datur ſimul aliquod actuale auxilium accommodatum fini ſacramenti, ſi homo ſit in ætate capace illius, & obicem non ponat: & hoc auxilium ait produci phyſicè à ſacramentis, ſicut & gratiam habitualem. Quando verò auxilium confertur poſtea, fiet a ſacramentis tantum moraliter.

8 Ego verò, ſi hanc ſententiam defenderem (quæ verè probabilis eſt) potius dicerem cum Soto, quod gratia ſacramentalis directè importat gratiam habitualē, & augmentum eius: & hoc confertur phyſicè in ipſa ſuſceptione ſacramenti: & ob id dicuntur ſacramenta conferre gratiam iuſtificantem ex opere operato, & infallibiliter in non ponentibus obicem. Gratiam verò auxiliantē actualiter ſolum importat indirectè, & de connotato, & dandam tempore ſequenti, & quæ ſæpe impeditur, & infallibiliter non cōfertur; & ideo non eſt inconueniens non dari phyſicè. Quod autem diſtinctio rationis, & penes extrinſecam connotationem, ſufficiat ad diuerſificandam gratiam ſacramentalem à gratia iuſtificante, explicari poteſt ex D. Thoma 3.par.quæſt.8.art.5.docente, quod *eadem eſt ſecundum eſſentiam gratia perſonalis, qua anima Chriſti eſt iuſtificata, & gratia eius, ſecundum quam eſt caput Eccleſiæ, iuſtificans alios: differt tamen ſecundum rationem.* Sic in præſenti dici poſſet.

***

§. II.

Gratia ſacramentalis addit gratiæ iuſtificanti nouam extenſionem habitualiter permanentem.

9 NIhilominus gratiam ſacramentalem addere aliquid intrinſecum permanens, ante operationem intellectus diſtinctum à gratia iuſtificante, multi docēt: licet non vna declarent via, nec determinēt, quid eſt illud quod addit.

Paludanus in 4.diſt.2.q.3. videtur ponere nouum habitum: nam poſt quinque argumenta in contrarium relata: & poſtquam retulit opinionem dicentem, quod gratia ſacramentalis addit characterem, vel ornatū: ipſe ex propria ſententia ſubiungit num. 14. S. Thomas videtur velle, quod iſta gratia ſacramentalis non ſolum differat à gratia gratum faciente, & virtutibus acquiſitis, & infuſis, & donis; ſed etiam ab ipſo ornatu, vel charactere: quia dicit, quod gratiæ ſacramē tales fluunt à gratia, ſicut & virtutes, & ſupponunt gratiam gratum faciētem; quod nō facit character, vel ornatus. Et pro iſta opinione eſt, quia vnumquodque ſacramētum eſt introductum in ſpeciale remedium contra ſpecialem defectum; ſiue ſit culpa, ſiue pœna ex culpa derelicta, ſiue quodcumque aliud. Vnde cum effectus particularis reducatur in cauſam particularem, non vniuerſalem, immediatam; cum commune ſit ſacramentis nouæ legis conferre gratiam, & virtutes: ſpeciale verò ſit vnicuique, ſuppoſita gratia, remedium præbere cōtra ſpecialem defectum, videtur quod vnumquodque ſacramentum habet ſpecialem aliquem effectum contra ſuum proprium defectum. Hæc Paludanus. Qui id proſequitur vſque ad nu. 18. vbi ait, quod gratia ſacramentalis nō eſt gratia gratum faciens; nec gratis data informis; ſed gratis data formata, ſicut morales infuſæ. Hæc ad verbum Paludanus.

10 Sequitur Capreolus in 4.diſt.1.q.1. ad 4. Durandi contra tertiam folio 12. colūna 2. & diſt.2.q.3.artic.1.conc.4.ait. Sacramenta nouæ legis conferunt gratiam alterius rationis, quam ſit gratia donorum, & virtutum. Probat ex D. Thoma hic art.2. & in 4. diſt.1.q.1.art.4.q.5. & ad argumenta contra quartam refert ad verbum opinionem relatam Paludani: & dicit concordare cum Diuo Thoma locis citatis: & 3.p.q.65.ar.1. & in 4.diſt.2.q.1.art.2 & q.27.de Verit.art.5. ad 12. & poſt D. Tho. verba relata, concludit Capreolus folio 43. columna 2. dicens: Ex quibus patet, quod gratia gratum faciēs, ſicut nō immediatè elicit actum virtutis, ſed

mediante habitu virtutis: ita non immediate elicit actus, ad quos ſacramẽta ordinãtur: nec immediate tollit defectum, aut vulnus potentiarum animæ: ſed *mediante aliquo habitu, velſe habente per modum habitus, infuſo in collatione, velſuſceptione ſacramenti.* Nec ad talem effectum ſacramenti ſufficiunt habitus virtutum, aut donorum: quia cum tales habitus infundantur in ſuſceptione baptiſmi, vel cuiuslibet ſacramenti, ſequeretur, quod quodlibet ſacramentum haberet effectum omnium ſacramentorum: & ità non differrent pẽnes effectus ſuos. Et multa alia falſa, & inconuenientia ſequerentur. Hæc ibi.

11 Et poſtquam quatuor ſolutiones impugnauit, concludit docens, quod virtutes, & dona fluunt à gratia gratum facientẽ ſicut à cauſa totali, in genere cauſæ efficientis cauſatæ: quæ quidem cum efficiat, quidquid efficit immediatè, mere naturaliter; & habeat ſemper paſſum eiuſdem rationis: ideò ſemper efficit eadem Dona Spiritus Sancti, & eoſdem habitus virtutum. Sed gratia gratũ faciens non eſt totale productiuum gratiarũ ſacramentalium. Imo ad hoc concurrunt effectiue ſacramenta: & quia ſacramenta sũt diuerſa, & non connexa: ideò à gratia gratũ facientẽ non ſimul producuntur omnes gratiæ ſacramentales; ſed modo vna cum baptiſmo, modo alia in pœnitentia, modo alia in confirmatione: & ſic de cæteris. Hæc Capreolus. Et fere idem docet Ferrara lib.4. Contragentes cap.57. §. *Aduertendum autẽ.*

12 Alium dicẽdi modum defendit Nuño 3.p.q.62.art.2.difficultate vnica, in prima concluſione aſſerens, quod gratia ſacramentalis addit aliquid ſupra gratiam iuſtificantem. Quia S. Bernardus ſer.1.in Cœna Domini explicat quomodo diuerſa ſacramenta diuerſos habent effectus. Quod pariter habetur in Cõcilio Florentino in Decreto Eugenij ſuper vnione Armenorum, de Sacramentis §. *Quinto Eccleſiaſticorum.* In ſecũda concluſione dicit, quod gratia ſacramentalis non addit gratiæ iuſtificanti nouum habitum. Quia gratia iuſtificans eſt vnius ſpeciei. Et quia ſine nouo habitu poſſunt fieri omnia, quæ fiunt à gratia ſacramentali.

13 In tertia concluſione ait Nuño. Gratia ſacramentalis addit ſupra gratiam communiter dictam, aliquam perfectionem, & entitatem realem, quæ eſt in illa permanenter; diſtinguiturque ab ipſa gratia communiter dicta, non realiter materialiter, ſicut diſtinguuntur duæ res: ſed realiter formaliter, ſicut diſtinguuntur res, & modus rei. Probat ex D. Thoma artic.2.ad 3. vbi docet gratiam ſacramentalem ſupra gratiam iuſtificantem addere aliquid habituale ſpecie diſtinctum à gratia iuſtificante: quæ ſe habet ſicut genus. Deinde probat ratione. Quia id circo Prophetæ non prophetabant quotieſcumque volebant: neque habentes gratiam miraculorum faciunt miracula quotieſcumque volunt; quia iſtæ gratiæ non important aliquid permanens in homine per modum habitus, ſed ſolum actuale auxilium Dei, & lumen propheticum, quod recipitur in intellectu, non permanenter, ſed tranſeunter, tempore, quo fit reuelatio. Sed habens gratiam ſacramentalem vtitur illa quotieſcumque vult. Ergo illa ineſt animæ permanenter per modum habitus. Lateque deinceps declarat, quod gratia ſacramentalis ponitur vt homo ſuauiter recipiat diuinum auxiliũ in ordine ad operationes correſpondentes tali ſacramento; eſtque quidam modus gratiæ habitualis. De quo videatur folio 101. vſque folio 103.

14 Eandem ſententiam latius tradit Cabrera 3.part.quæſt.62.artic.2.diſp.1.§. 4.5.& 6.vbi ait, quod gratia ſacramentalis ſupra gratiam gratum facientem addit aliquid permanens intrinſecum; nempe vim, & vigorem ſpecialem habitualem, quo gratia ſacramentalis viget ad proprium effectũ ſacramenti; cum ordine habituali permanẽti ad diuinum auxilium, quod per modum tranſeuntis confertur. Addit num.34. gratias ſacramentales dare gratiæ iuſtificanti differentias ſpecificas accidentales, ſicut cõferunt homini diuerſa accidentia. Idem obiter docent Serra hac quæſt.62.artic.1.dub. 3.ad argumenta tertiæ ſententiæ, & artic. 2.Araujo artic.6.dub.2.in fine §. *Quare.* Et ex profeſſo Ruiz artic.2.dub.vnico conc.3. Thomas Hurtado tom.2. Moral.tract. vlt. reſol. 10.§.9. num.518. folio 554. dicens, quod abſque dubio eſt D. Thomæ hic.

15 Clarioribus verbis idem expreſsit M.Fr.Hyacinthus Choquetius lib.2.de origine gratiæ diſp.6 capit.5 circa finem folio 411.& 412. dicens, gratiam ſacramentalem ſupra gratiam ſanctificantem, duo addere, vnum habituale; alterum actuale. Prius eſt perfectio aliqua ſpecialis, qua gratia per ſacramentum collata ipſum conſortium diuinæ naturæ, & diuinam filiationem adoptiuam tribuit, modo quodam ſpeciali, quo vel extra ſacramentum non tribuitur, vel per aliud ſacramentum non confertur. Hæc vero perfectio per gratiam ſacramentalem directè importatur; & a gratia ſanctificãte realiter nõ diſtinguitur; ſed ſolũ modaliter.

Poſte-

Posterius est speciale Dei auxilium actuale, quo qui sacramentum suscepit, cum opportunum, ac necessarium fuerit, à Deo donatur, ad speciales actus specifico effectui, & proprio fini vniuscuiusque sacramẽti respondẽtes, & ad illum necessarios. Huiusmodi auxilium non directè importatur per gratiam sacramentalem; sed solummodo connotatur: quatenus propria, & particularis vniuscuiusque perfectio, & finis dicunt ordinẽ ad eiusmodi auxilia. In ipsa igitur receptione sacramenti, cũ obex non adest, per sacramenta physicè confertur gratia iustificas, & eius augmentum, & modalis extensio habitualis vnicuique sacramento correspondens, quod directè importat gratia habitualis. Specialia verò auxilia Dei, quæ solum cõnotantur per gratiam sacramentalem, *existimo certo certius* sub realem efficientiam sacramentorum non cadere.

16 Authorum placita ipsorum verbis hic, sicut & alibi frequenter, retuli. Tũ quia semper ingenuè desidero veraciter dicere cum Platone in Hippia minori. *Neque apud auditores vmquam vendico mihi aliorum inuenta; sed docentem laudibus semper extollo; illiq; apud omnes, quæ sua sunt, tribuo.* Tum, quia in hac difficultate multi sententiam Thomistarum non fideliter referunt, sed manifestè cõfundunt, vel, vt verius dicam, ex suo cerebro confingunt, vt feriant. Denique vt appareat Paludanum, & Capreolum, fere in solo loquendi modo ab alijs differre: quia non ponunt nouum habitum specie essentiali distinctum à gratia: sed solum aliquid se habẽs ad modum habitus: quod satis verificatur de ista extensione modali specie accidẽtali differente à gratia: sed tamen permanente, & infusa, & instrumentaliter physicè causata à sacramento.

§. III.

Sententia affirmans est D. Thomæ, & vera.

17 SIt igitur conclusio in fauorẽ huius opinionis. Gratia sacramentalis addit gratiæ iustificanti aliquid ante operationem intellectus ab ea distinctum: non quæ sit noua qualitas, aut habitus: sed eius modalis extensio, physicè collata à sacramento, & durans quandiu non perditur gratia gratum faciẽs. Omnes assertionis partes sunt satis ostensæ ab Authoribus pro hac sententia relatis: sed vlterius prior pars probatur ratione D. Thomæ in argumento *sed contra*. Nam si gratia sacramentalis non addit aliquid supra gratiam donorum, & virtutum, frustra sacramẽta habentibus dona, & virtutes conferuntur. In operibus autem Dei nihil est frustra.

18 Deinde ex fol. ad 1. aliud valet formari argumentum. Ait namque D. Thom. quod gratia virtutum, & donorum sufficienter perficit essentiam, & potentias animæ, quãtum ad generalem ordinationem actuũ animæ: sed quantum ad quosdam effectus speciales, qui requirũtur in vita Christiana, requiritur sacramentalis gratia. Qui sint isti effectus speciales, non declarat S. Thomas hic, quia pertinet ad q. 65. vbi in articulo primo id satis exponit. Et Concilium Tridentinum sess. 7. *de sacramentis in genere* can. 3. definit septem sacramenta non esse *inter se partes, sed vnum esse alio dignius*. Et singulis sacramẽtis speciales effectus tribuit; ideoquè sess. 13. cap. 2. de Eucharistia ait. *Sumi autem voluit sacramentum hoc, tanquam spirituales animarũ cibum, quo alantur, & confortentur viuentes vitæ illius, qui dixit Ioann. 6. Qui manducat me, & ipse viuet propter me: & tanquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præseruemur.* Quæ vera esse nequeunt, si gratia collata per hoc sacramentum, non habet specialem extensionẽ ad istos effectus, qui specialiter necessarij sũt in vita Christiana.

19 Tertiam rationem adiecit D. Tho. in 4. dist. 1. q. 1. art. 4. q. 5. Virtutes, & dona sunt connexa cum gratia: nulla enim sine alia infunditur: de quo 1. 2. q. 65. Gratiæ autem sacramentales inter se cõnexionem nõ habent; licet supponant gratiam gratum facientem. Ad gratiam sacramentalem (inquit D. Thomas) directè sacramenta ordinantur: quæ quidem non potest esse sine gratia, quæ respicit essentiam animæ; sicut nec virtutes. Sed tamen gratia, quæ est in essentia animæ, non potest esse sine virtutibus: & ideò virtutes in ea habent connexionem. Potest autem esse sine gratia sacramentali: & ideò gratiæ sacramentales connexionem non habent. Et ita patet, quod gratia, quam sacramentum directè continet, differt à gratia, quæ est in virtutibus, & donis: quamuis etiam illam gratiam per quãdam continuationem contineant. Hæc S. Thomas. Pro cuius explicatione recolantur verba Capreoli relata num. 11.

20 Ex quo infert Lugo disp. 4. sec. 3. n. 29. contra aliquos recentiores, gratiã sacramentalem, & effectus eius non deberi homini non accipienti in sacramento gratiam habitualem, vel qui acceptam perdidit, cum enim dentur media gratia habituali, tanquã radice aliquo modo eos exigẽte, ablata gratia nõ debẽtur. Citat Suarez, & Henriquez:

& posset referre D. Thomam, Capreolum, & Soto, & alios communiter. Et probat ex mente fidelium, qui merito iudicant sacramenta cum obice susceptа esse inutilia, & nociua: sicut Eucharistia: *Mors est malis, vita bonis*: vt ait D. Thomas in Prosa Missæ festi Corporis Christi. Et sic vt sine gratia iustificāte nō acquiritur gratia sacramētalis; ita il la amissa per peccatum, hæc quoque deperditur. Recuperati tamen per Pœnitentiam, notat cum Henriquez lib. 1. cap. 12. num. 8. quia sequitur gratiam habitualem in sacramento collatam, ita vt cum ipsa amittatur, & cum ipsa resurgat. Quod & notauerat Soto art. 2. §. *Contra hanc*. Et indicat S. Cyprianus serm. de ablutione pedum, dum ait. *De reuersis dat vt iterum possint eis sacramenta prodesse; quorum si pœnitentia non subesset, nullo modo deinceps experiri possent effectum.*

21 Secunda pars colligitur ex D. Tho. q. 27. de Verit. artic. 4. docente: *impossibile est esse in vno homine nisi vnam gratiam*. Quæ propositio loquendo, vt nunc loquimur, de lege ordinaria, est Theologorum communis, & certa: quia tātum datur vna participatio naturæ diuinæ, qua homo habet ius ad gloriā: & quæ est radix omniū virtutū, & donorū, & radicaliter operatiua omnium bonarū operationū supernaturaliū: quia dat primū esse supernaturale, & diuinum: sicut vna anima est radix omnium potentiarum, & radicaliter operatiua omnium operationū hominis.

22 Ratio à priori est: quia vbi nō est noua difficultas formalis, specie adæquata distincta, non est necesse ponere nouū habitū: ideoquè in extensione scientiarum ad noua obiecta materialia, non est opus nouo habitu; neque in intensione qualitatum additur noua qualitas; quamuis addatur noua terminatio qualitatis virtualis, siue in intensione, siue in extensione, vt diximus 1. p. Metaph. controu. 2. nu. 116. & latius lib. 1. de Gener. q. 15. & 16. Sed extensio ad actus speciales, qui exiguntur in vita Christiana, propter quam extensionem gratia sacramentalis se habet ex additione ad gratiam iustificantē, non addit nouam difficultatem essentialē, nec nouam rationem essentialem in genere gratiæ; quia sola extensione qualitatis præexistentis facile tota difficultas potest vinci: ergo non opus est nouo habitu.

23 Sed dices S. Thom. hic art. 2. ad 3. & q. 72. ar. 7. ad 3. docere, quod gratię sacramētales, quātum ad illud speciale, quod superadduat, nec sunt eiusdem speciei cum ipsa gratia, nec inter se. Idem docet in 4. dist. 7. q. 2. art. 2. q. 3. Quod patet ex actibus ad quos ordinātur; quiquidem sunt specie distincti; & ideò sacramēta sunt ex parte effectus specie diuersa, vt sumitur ex D. Thom. q. 65. art. 1. Ergo gratiæ sacramētales exigunt nouos habitus.

24 Respondetur, quod loquendo de auxilijs actualibus, indirectè, & de connotato importatis per gratiam sacramentalem, absque dubio distinguuntur specie; sicut & actus ad quos dantur: sed tamen hæc diuersitas specifica auxiliorum, respectu gratiæ est diuersitas accidentalis, & inadæquata, ad quā vincendam sufficit noua extensio habitus præexistentis. Sicut habitus scientiæ est vna simplex qualitas, quamuis se extendat ad plures demōstrationes specie partiali distinctas. Vnde loquendo de gratia sacramentali quoad id quod importat directè, sufficit extensio modalis specie accidentali distincta, & inter se, & a gratia iustificante, vt faciat totū quod est necessarium in vita Christiana. Quæ omnia explicari possunt exemplo virtutum moralium, quæ in via, & in patria habēt actus specie partiali distinctos, eo modo quo explicat D. Thomas quæst. 5. de Virtutibus Cardinal. art. vlt. & 1. 2. q. 67. ar. 1. & Caiet. 1. 2. q. 54. art. 4. §. *Ad tertiam rationem*. Virtutes etiam Christi specie modali differre à nostris, multi docent 3. p. q. 7. art. 11. & 12. ex D. Tho. ibi ad 1. & de charitate viæ, & patriæ specie modali differre, indicat S. Tho. 2. 2. q. 24. art. 7. ad 3. & latè ibi Caietanus.

25 Tertia pars, nempè, quod gratia sacramentalis, quoad id quod directè importat, instrumētaliter physicè causetur à sacramento, videtur manifestè inferri ex dictis dubio 2. nam omnia illa in sensu formali debēt intelligi: & excellentia nostrorum sacramētorum, in effectibus, & modo causandi ipsorum proprio debet relucere. Deinde, sacramenta illam gratiam causant ex opere operato, & instrumentaliter physicè, quā directè significant: iuxta illud Concilij Trid. sess. 7. can. 6. *Si quis dixerit sacramēta nouæ legis nō continere gratiam, quam significant, &c.* Sed directè significat gratiam specificam sacramētalē, & diuersa sacramenta diuersas gratias. Ergo eas physicè instrumentaliter causant. Vnde S. Th. in 4. dist. 7. q. 2. art. 2. q. 3. ait. *Vnde in sacramentis principaliter datur gratia sacramentalis, quæ differt in diuersis sacramentis, & per consequens gratia virtutum, & donorū, quæ est communis in omnibus sacramentis.*

26 Restat probanda vltima pars, de qua præcipuè est dissidium cum Authoribus relatis

latis num.4.& 5.Quod igitur eorum expoſi tio non ſit ad mentem D.Thomæ, conſtat, quia tantam permanentiam tribuit gratiæ ſacramentali cum gratia ſanctificante, quan tam tribuit virtutibus,& donis cum ipſa gra tia: licet non tribuat tantam connexionem, vt retulimus num.20.& in hoc art.2.Sed vir tutes & dona habitualiter permanent, quā diu durat gratia. Ergo pariter dicendum de gratia ſacramentali.

27 Quod totum docet S.Thomas q.27. de Verit.art.5.ad 12.vbi ait, quod *ſicut diuerſæ virtutes,& diuerſa dona ſpiritus Sancti ad diuerſos actus ordinantur; ita diuerſi ſacramentorum effectus ſunt vt diuerſæ medicinæ peccati; & participationes virtutis Dominicæ Paſſionis, quæ à gratia gratum faciente dependent; ſicut virtutes,& dona. Sed virtutes,& dona nomen ſpeciale habent propter hoc, quod actus ad quos ordinantur, ſunt manifeſti: vnde ſecundum nomen à gratia diſtinguuntur. Defectus autem peccati, cōtra quos ſacramenta inſtituuntur, latentes ſunt: vnde ſacramentorum effectus nomen proprium nō habent, ſed nomine gratiæ nominantur: dicuntur enim gratiæ ſacramentales: & penes has ſacramenta diſtinguuntur ſicut penes proprios effectus. Pertinent autem iſti effectus ad gratiam gratum facientem, quæ iſtis effectibus coniungitur: & ſic cum propriis effectibus habent effectum communem, qui eſt gratia gratum faciens: quæ etiam per ſacramentum, & non habenti datur, & habenti augetur.* Hæc ibi,& ad 15.

28 Sed quia fatetur Caietanus in alijs ſcriptis S.Thomam hoc aſſeruiſſe, ſed indicat hac 3.p.q.62.art.2.retractaſſe quatenus aſſerit, quod *addit diuinum auxilium*. Facilè poteſt videri, quod hic id non retractat, ſed confirmat in corp.Et ad 1.& 2. Sed penuria vocabulorum gratiam ſacramentalem vocat *diuinum auxilium*: quia ſacramentorum effectus nomen proprium non habent:& nō appellat *diuina auxilia* in plurali:quod deberet dicere,ſi teneret illam ſententiam: ſed *auxilium*, quia eſt aliquid modale extenſiuum habitus,& principium actus, & ſic connotat auxilium.

29 Quod totum mire docet hac 3.p.q. 72.art.7.ad 3.vbi ait, *quod ſicut dictum eſt* (q. 62.art.2.) *gratia ſacramentalis addit ſupra gratiam gratum facientem cōmuniter ſumptam, aliquid effectuum ſpecialis effectus, ad quod ordinatur ſacramentum. Si ergo conſideretur gratia in hoc ſacramento collata, quantum ad id quod eſt commune; ſic per hoc ſacramentum non confertur aliqua alia gratia, quā per Baptiſmū: ſed quæ prius inerat, augetur. Si autem conſideretur quantum ad illud ſpeciale, quod ſuperadditur, ſic nō eſt eiuſdem ſpeciei cū ipſa.* Vbi S.Thomas clariſsimè, & breuiſsimè complectitur quidquid alijs locis dixerat.Ait namque gratiam iuſtificantem eamdem omnino dari in Baptiſmo, & in confirmatione,& quæ prius inerat augetur: & vltra totum hoc gratiam ſacramentalem confirmationis addere *aliquid effectuum ſpecialis effectus*: & hanc nos dicimus eſſe extenſionem habitualiter permanentem, quæ ſpecie accidentali, & modali differt ab ipſa gratia, & quæ exigit actualia auxilia tranſeū tia ſpecie inter ſe diſtincta,ſicut ſpecie diſtinguuntur effectus ſpeciales baptiſmi, & confirmationis.

30 Sed inquit Caietanus q.62.artic.2. quod S.Thomas non dicit diuerſam eſſe gratiam ſacramentalem à gratia iuſtificāte: ſed dicit gratiam in vtroque ſacramento collatam, habere aliquid commune, & aliquid proprium:ex hoc enim quod D.Thomas ad diuerſum modum conſiderandi gratiam ſe retoluit, inſinuat non eſſe ibi diuerſos habitus.

31 Sed contra eſt, quod ipſe Caietanus q.72.art.7.ad 3.docet ex D.Thoma, quod eſſentia gratiæ collata in baptiſmo, & in cō firmatione, ſecundum eſſentiam gratiæ eſt eiuſdem ſpeciei;ſed ſecundum auxilium firmitatis procedentis à gratia (quod gratia ſacramentalis vocatur) ſpecie differt à gratia baptiſmali.Sed hoc auxilium realiter differt à gratia: ſiquidē illa in baptiſmo datur ſine illo auxilio.Ergo D.Tho.loquitur de diſtinctione reali. ¶ Secundo,ſi illud auxilium ſit tranſiens, non poteſt directè eſſe ipſa gratia ſacramentalis:quia hæc directè cauſatur à ſacramento:quod cauſat aliquid manens cum gratia habituali, vt ex D.Thom.dictum eſt.

32 Tertio,clariſsimus ſenſus verborum D.Thomæ in omnibus locis eſt idem, quod hoc complexum, *gratia ſacramentalis*, duo importat: alterum commune, & quaſi pro materiali: & hæc eſt gratia iuſtificans, quæ in quolibet ſacramento datur, vel augetur: alterum importat proprium, quod ſe habet ex additione ad primum, & eſt formale in gratia prout ſacramentali: & eſt ille modus, vel extenſio, vel auxilium permanens, quod vocat S.Thomas *aliquid effectuum ſpecialis effectus*: & hoc addit nouam ſpeciem accidentalem: & connotat auxilia actualia tranſeuntia inter ſe ſpecie diſtincta.

33 Ratio à priori, quæ in verbis D.Thomæ indicatur, ſatis vrgere videtur: nam licet Deus de ſua potentia abſoluta poſſet hominem iuſtificare, vel ſine dono intrinſeco habitualiter permanente: vel iuſtificatio

ne infundendo ſolam gratiam, & non infundendo in potentijs animæ virtutes Theologicas, & Morales, & dona Spiritus Sancti; tamen diuina prouidentia, quæ diſponit omnia ſuauiter, factum eſt, quod vt connaturaliter homo iuſtus auxilijs actualibus moueatur à Spiritu Sancto, habeat habitus, qui dēt ius ad illa auxilia, & quibus habitibus poſsit vti cum voluerit. Sed etiam pertinet ad ſuauem Dei prouidentiam, & ad rectè tranſigēdam vitam Chriſtianam, quod gratijs ſacramentalibus, quæ ordinātur ad propriam iuſtificati ſalutem, quod quis illis vtatur cū voluerit. Ergo eſt in eo aliqua extenſio gratiæ habitualiter permanens, quæ ab intrinſeco det ius connaturalis exigentiæ auxiliorum tranſeuntium, quæ gratis a Deo conferuntur.

34 Confirmatur: quia non minus per cōfirmationem quis accipit poteſtatem, & robur ad firmiter confitendam fidem, quā per ſacramentum ordinis accipiat poteſtatē conſecrandi: quamuis ſit differentia, quod caracter eſt ſignū indelebile, & manet in peccatoribus: gratia autē ſacramētalis perditur per mortale peccatum, ſicut & gratia iuſtificās. Sed caracter eſt aliquid habitualiter permanēs, vt illo vtatur illo inſignitus, cū voluerit: ergo & gratia ſacramentalis, in quantū talis, eſt aliquid habitualiter manens.

35 Confirmatur ſecundo, & euaſiones præcluduntur: non obſtante, quod augmentum gratiæ, & charitatis non addant nouos habitus, addunt tamen nouum modum, ſeu nouam terminationem virtualis quantitatis, qui modus manet quandiu gratia, & charitas non perduntur: nam licet per actus intenſiores eſſentialiter, & intrinſecè augeantur: vt docet D. Thom. 2. 2. q. 24. art. 4. 5. & 6. Non tamen directè poſſunt diminui, vt probat ibi art. 10. & q. 7. de Malo art. 2. & in 1. diſt. 17. q. 2. art. 5. Ergo non obſtāte, quod gratia ſacramentalis non addat nouum habitum ſupra gratiam iuſtificantem, poteſt habitualiter permanere; quia addit nouam extenſionem ad dandam vim effectiuam ſpecialium actuum cōtra reliquias peccati, quę non eſſent in ſtatu innocentiæ. Probatur conſequentia, quia ſicut qualitates ſupernaturales ſunt capaces intenſionis permanētis, ſic ſunt capaces extenſionis permanentis ad noua obiecta, vel vt habeant vim ad nouos ſpeciales effectus. Et ſicut non obſtante, quod poſſet Deus facere, quod gratia, & charitas ſolum creſcerent moraliter extrinſecè in diuina acceptatione propter merita præterita; vt diſponeret omnia ſuauiter, conformiter ad ea, quæ contingunt in moralibus, & intellectualibus virtutibus acquiſitis, diſpoſuit quod creſcerēt intrinſecè phyſicè, & ſic connaturalius auxilium intenſius correſponderet habitui intenſiori, ſic tenēdum gratiā ſacramentalem dari, & infundi habitualiter in ſacramentis, vt connaturalius tēpore opportuno habitus ſic extenſi reducantur ad actum, cum voluerit homo, qui recepit ſacramenta, gratijs in ſacramento collatis benè vti.

36 Quo ſenſu rectè vltimo probatur aſſertio ratione M. Nuño relata nu. 13. Quæ habetur in D. Tho. 2. 2. q. 171. art. 2. in arg. *ſed contra*, vt probet, quod prophetia non ſit habitus: nam habitus eſt, quo quis agit, cum voluerit, vt dicit Cōmentator in 3. de Anima: ſed aliquis non poteſt vti prophetia, cū voluerit: ſicut patet 4. Reg. 3. de Eliſæo, vt ponderat S. Greg. hom. 1. in Ezechielem. Ergo prophetia non eſt habitus: ac conſequens nec aliquid habitualiter permanens. Ergo à contrario, illud quo quis, cum voluerit vtitur, habitualiter permanet. Sed gratijs ſacramētalibus aliquis vtitur, cum vult, ſuppoſito adiutorio diuinę gratiæ. Ergo gratiæ ſacramentales habitualiter permanent.

37 Præterquamquod, ius illud morale ad auxilia tempore congruo cōferenda, poteſt conuenire gratiæ, etiam ſi ſacramenta non cauſarent gratiam, nec phyſicè, nec moraliter, ſed ſolum eſſent puræ conditiones, ſine quibus non illa auxilia conferrentur. Id autem admitti nequit propter Scripturam, Concilia, & Patres, & propter dignitatem ſacramentorum nouæ legis, vt patuit dub. 1. & 2. Imò illa collatio auxiliorum danda tempore opportuno; etiā eſt promiſſa orationibus fidelium: vt Mathæi 21. ver. 22. *Et omnia quæcumque petieritis, in oratione credentes, accipietis.* Ioan. 15. ver. 7. *Quodcumque voluerits, petetis, & fiet vobis.* Cum ergo auxilia ſupernaturalia altiori modo ſint connaturalia gratiæ ſacramentali, dicendū eſt hāc addere nouam extenſionem gratiæ, cum ea manentem, dum per mortale peccatū gratia iuſtificans, & ſacramentalis non amittū tur. Argumenta iam nulla remanent, quæ ſolutione indigeant, conferendo omnes partes concluſionis, & earum ponderando rationes.

DVB.

DVBIVM VI.

Vtrum omnia sacramenta aliquando conferant primam gratiam?

§. I.

Certa præmittuntur.

NOmine primæ gratiæ, intelligitur gratia primo iustificans, & à peccato mundans; & nomine secundæ gratiæ, intelligitur gratiæ præexistentis augmentum: sic enim has voces vsurpant communiter Theologi in hoc dubio. Certum est de fide, Baptismum paruulis dare primam gratiam: quia eos à peccato originali mundat per infusionem gratiæ, ad quam in illis non præcedit contritio, nec alia personalis dispositio, cum vsum rationis non habeant.

2 Certum item est, adultis Baptismum dare primam gratiam; quia ad digne illum suscipiendum, non est necessariũ, quod præcedat contritio, vt contra Gabrielem, & Ochã, Maiorem, & alios, ostendemus suo loco. Quare Baptismus directè est institutus ad dandam primam gratiam. Quod docet S. Tho. 3. p. q. 68. art. 4. dicens, Sacramẽtum baptismi *est ad hoc specialiter institutum, vt per ipsum peccatorum sordes mundentur: secundum illud ad Ephes. 5. Mundans eam (scilicet Ecclesiam) lauacro aquæ in verbo vitæ.* Vnde peccatores, qui sic dicuntur, propter maculam, & reatum præteritum, rectè accedunt ad Baptismum.

3 Certum item iam iudico, sacramentum Pœnitentiæ per se dare primam gratiã, & cum attritione cognita susceptum, hominem iustificare: ideoque culpæ mortalis remissio ponitur à D. Th. 3. p. q. 86. art. 6. principalis effectus sacramẽti pœnitẽtiæ. Quod facere ex attrito cõtritũ, docet in 4. dist. 17. q. 3. art. 5. Satisque indicat Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 4. Et dist. 18. q. 1. a. 3. q. 1. ait D. Tho. quod *Sacramentum Baptismi, & Pœnitentiæ conueniunt quodammodo in effectu, quia vtrumque contra culpam ordinatur directe: quod non est de alijs sacramentis.* Ratio diuinæ institutionis est: quia vt docet S. Tho. q. 61. art. 2. *Sacramenta sunt quædam spiritualis medicinæ, quæ adhibentur contra vulnera peccati:* per quæ gratia amittitur, & anima spiritualiter moritur, & sumus Deo inimici. Sed peccata huiusmodi simpliciter talia, tãtum sunt duo: nempè peccatum originale: quod est peccatum naturæ: contra quod est institutus Baptismus; *per quem spiritualiter renascimur:* & peccata mortalia actualia: cõtra quę est institutum sacramentum Pœnitentiæ: de quo in Concilio Florentino dicitur: *Quod si per peccatum ægritudinem incurrimus animæ, per Pœnitentiam spiritualiter sanamur.* Ergo in remedium illorũ Christus animæ nostræ medicus aptè instituit ista duo sacramenta; quæ ideò à Theologis dicuntur *Sacramenta mortuorum*: quia etiam illi, qui sunt spiritualiter mortui per peccatũ, dignè possunt ea recipere, & vitam gratiæ acquirere.

4 Certum item est, nullum aliud sacramentum ex peculiari specifica institutione dare primam gratiam. Quod communiter supponunt Theologi, qui alia quinque dicunt esse sacramẽta viuorum, idest, quæ per se loquendo, in suscipiente supponunt vitã gratiæ. Idemque patet ex proprijs effectib⁹ singulorum enumeratis in Concilio Florentino: de quibus S. Tho. q. 65. art. 1.

5 Præterea certum est, hæc quinque sacramenta viuorum, ex peculiari, & specifica ipsorum institutione, dare gratiæ augmẽtum. Quod constat ex Concilio Florentino in sæpè citato decreto: cũ enim dixisset nostra sacramenta continere gratiam, & illam digne suscipientibus conferre, subiungit: *Per Baptismum enim spiritualiter renascimur: per Cõfirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide: renati autem, & roborati, nutrimur diuina Eucharistiæ alimonia.* Et Melchiades Papa in epist. ad Hispaniæ Episcopos to. 1. Conc. ait. *Spiritus Sanctus in fonte Baptismi plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum præstat ad gratiam.* De quo S. Tho. q. 72. art. 7. Loquendo autem de Sacramento Eucharistiæ, idem docent Sancti Patres, quos refert, & sequitur S. Tho. 3. p. q. 79. art. 1. Par autem est ratio de alijs tribus sacramentis: vt constabit ex dicendis de vnoquoque.

6 Vltimo certum est, Baptismum, & Pœnitentiam, cũ suscipiuntur ab eo, qui est cõtritus, & in gratia, dare augmentum gratiæ. Quod de Baptismo docet S. Tho. q. 69. ar. 4. ad 2. & de Pœnitentia docet in 4. dist. 18. q. 1. art. 3. q. 2. dicẽs, quod idẽ iudiciũ est de effectu, quem potestas clauiũ actualiter exercita cõplet in eo, in quo cotritio tẽpore præcessit: & de effectu baptismi, qui iam habenti gratiã datur. Aliquis enim per fidẽ, & contritionẽ præcedentẽ Baptismũ, gratiã remissionis peccatorũ, quantũ ad culpã, cõsequutus est: sed quando actualiter postea Baptismũ suscipit, *gratia augetur*, & à reatu pœnæ totaliter absoluitur, eo quod fit particeps passionis Christi. Et similiter ille, qui per contritionem consequutus est remissionem peccatorum quantum ad culpam; & per consequens quantum ad reatum pœ-

næ æternæ, quæ simul cum culpa dimittitur; ex vi clauium, ex passione Christi efficaciam habentium, *augetur gratia*, & pœna remittitur temporalis, cuius reatus adhuc remanserat post culpæ remissionem: non tamen tota, sicut in Baptismo, sed pars eius. Quod omnes Theologi admittunt: & colligunt ex Conciliis relatis dub. 1. diffinientibus sacramenta nouæ legis dare gratiam ex opere operato non ponentibus obicem; sed qui contriti accedunt ad baptismum, & pœnitentiam, non ponunt obicem gratiæ: quia meliori dispositione accedunt, quam si solā afferant attritionem: ergo hæc sacramenta eis collata, in exercitio conferunt gratiam. Sed non primam; quia eā iā habebant: ergo conferunt gratiæ augmentum. Ideoque vltra gradum gratiæ, quem dispositio hominis iusti decōdigno meretur, vt docet S. Th. 1.2.q.114.art.8. etiam extra sacramentum, correspondet vi sacramenti nouus gradus gratiæ, ad quem actus nostri solum se habēt vt applicantes sacramentum, quod ex opere operato, & velut naturaliter agit, iuxta dicta dub. 1. in fine.

§. II.

Vtrum omnibus sacramentis per se conueniat causare augmentum gratiæ?

7 HÆc cum certa sint, sunt aliqua difficilia. Primo inquiritur, vtrum causare augmentum gratiæ, per se conueniat omnibus sacramentis?

Affirmat M. Marcus Serra hac q. 62. art. 1. dub. 3. conc. 2. in secunda parte illius folio 81. dicens, quod causare augmētum gratiæ, omnibus, tam viuorum, quam mortuorum sacramentis per se conuenit. Quod probat: nam sacramentis, etiam mortuorum, conuenit causare augmentum gratiæ, non propter indispositionem, & impedimentum suscipientis; sed potius propter maiorem, & perfectiorem dispositionem. Ergo non peraccidens, sed per se conferunt augmentum gratiæ: ex sua enim natura, & per se habent omnia sacramenta causare gratiam maiorem, & perfectiorem, si cum maiori, & perfectiori dispositione recipiantur.

8 Sed alij Theologi communiter, vel supponunt, vel docent, duo sacramēta mortuorum non dare per se, & ex propria specifica ratione augmentum gratiæ; sed quando id contingit, esse peraccidēs. Ita vt certum, docent Soto in 4. dist. 14. q. 1. art. 3. ad 5. §. *Et per hoc.* Cabrera hic art. 1. disp. 2. §. 2. nu. 24. & 25. Araujo ar. 6. dub. 1. in fine corol 2. n. 77. Suarez disp. 7. sect. 2. initio. §. *Tertio est certum.* Granados tract. 3. disp. 6. n. 8. & alij communiter, qui ita certum existimant, vt id neque in dubium vertant.

Ratio est: quia sacramenta illam gratiam causant per se, & directè, quam causant ex institutione specifica, & peculiari vnicuiq; propria. Sed ex institutione peculiari quinque sacramentorum, est causare augmentū gratiæ; quia per se loquēdo, primā gratiam supponunt. Et ex institutione peculiari baptismi, & pœnitentiæ non est causare augmētum gratiæ: quia Baptismus est regeneratio, & dat per se primum esse; & pœnitentia est secunda tabula post naufragium: & directè solum habet liberare à morte peccati. Deinde, quia Concilium Tridentinum sess. 6. can. 6. non solum docet, *Sacramenta nouæ legis cōtinere gratiam*: sed addit illam particulā: *quā significant*: sed hæc duo in sua materia, & forma non significant gratiæ augmentum. Ergo solum quinque viuorum sacramenta dāt per se, & principaliter, & directè augmentū gratiæ: non vero alia duo sacramēta hoc habent per se, & directè.

9 Hæc sententia est in re vera: & D. Thomæ in 4. dist. 7. q. 2. art. 2. q. 3. vbi tamen distinguit, quod *gratia baptismalis potest dici dupliciter: vno modo illa, quæ est principalis, & proprius effectus baptismi operans contra morbum: alio modo gratia, quæ est effectus baptismi ex consequenti, & per quamdam connexionem.* Hæc est gratia iustificans, & eius augmentū; illa est gratia sacramētalis, reduplicatiuè inquantum talis. Et de gratia iustificante, subiungit. *Accipiendo autem gratiam baptismalē, & confirmationis secundo modo; sic directè auget eam, cedens in eandem essentiam cum ipsa; sicut baptismus directè auget gratiam, quam prius inuenit.*

Loquendo etiam de sacramento Extremæ vnctionis in 4. dist. 23. q. 1. ar. 2. q. 1. ait, *quod quodlibet sacramentum est institutum principaliter ad vnum effectum; quamuis etiam alios ex consequenti inducere possit: quia sacramentum efficit, quod figurat: ideo ex ipsa significatione sacramenti debet accipi eius principalis effectus.* Et infra. *Vt sicut Baptismus est quædam spiritualis regeneratio, & pœnitentia quædā spiritualis suscitatio, ita & Extrema vnctio sit quædam spiritualis sanatio, vel medicatio. Sicut autem corporalis medicatio præsupponit corporalem vitā in medicato; ita spiritualis spiritualem.* Acproinde Baptismus, & Pœnitentia directè, & principaliter non ordinantur ad gratiæ augmentum: sed directè ordinantur ad dandam primam

mam gratiam: vt docet etiam S. Thō. dist. 18. q. 1. art. 3. q. 1.

10 Sed in fauorē primæ opinionis (quā uis ab eius Authore non sit adnotatus) videtur esse expressus locus D. Tho. hac 3. par. q. 69. art. 8. vbi distinguit, *quod duplex est effectus Baptismi: vnus per se; alius peraccidens. Per se quidem effectus Baptismi est id, ad quod Baptismus est institutus, scilicet ad regenerandum hominem in spiritualem vitam.* Et sub hoc distinctionis membro comprehendit gratiam iustificantem, & sacramentalem, & vtriusque augmē tum, seu inæqualitatem: quæ inæqualitas est ex inæqualitate dispositionis: *Et ideò quidā plus, quidam minus de gratia nouitatis accipiunt*, ait D. Thomas. Qui postea subnectit alterum membrum distinctionis, dicens. *Effectus autem Baptismi peraccidens est, ad quem Baptismus non est ordinatus; sed diuina virtus hoc in Baptismo miraculosè operatur.* Apponit exemplum ex D. Augustino, sicut si alicui miraculosè ligetur, vel extinguatur fomes: & in sol. ad 4. affert exēplum, sicut si in Baptismo conferatur sanitas corporalis: sicut patet de Constantino, qui in Baptismo mundatus est à lepra. Ergo inter effectus per se Baptismi numerat D. Thomas augmentum gratiæ. Cum ergo, quoad hoc, eadem sit ratio de Sacramento Pœnitentiæ, iam habetur, quod omnibus sacramentis conueniat per se causare augmentum gratiæ. Vnde D. Thomas in 4. dist. 12. q. 2. art. 1. q. 1. ad 1. ait. *Et hoc modo virtutes augentur per omnia sacramenta, quæ gratiam inueniunt in subiecto, ex eo quod ipsa de se nata sunt gratiam causare.*

11 Vt hęc radicitus intelligantur, & ne tota dissensio Authorum sit de vsu vocabulorum, distinctione adhibita, potest difficultati responderi, dicendo quod ly *per se* in hac difficultate, vel potest sumi pro effectu primario, directe, & specifice intento ab institutore sacramenti: & sic opponitur effectui in tēto secūdario, indirecte, & per cōnexionē, & comitantiam cum effectu primario, & directo. Et sic omnino est vera secunda sententia, propter authoritates, & rationes pro ea adductas: & in isto sensu Authores loquūtur: vt contextum considerati, patebit. Vel sumitur *per se* vt solum opponitur ei: quod est omnino peraccidens, & miraculosè: ita vt effectus peraccidens, vt notat Nuño q. 69. art. 8. in principio, non causentur physicè ab ipso Baptismo, sed à Deo efficiantur ad præsentiam baptismi. Quod intelligo, nisi etiam miraculosè velit Deus vti Baptismo vt instrumento physico illius miraculi: sed non conuenit ex vi primæ institutionis, sed ex extraordinaria eleuatione Dei. In isto sensu augmentum gratiæ non est effectus peraccidens sacramentorum: sed est per secundariam institutionē, & quasi per comitantiam, quæ est gratiæ sacramentalis cum gratia iustificante: & quia istius inæqualitas est ex inæqualitate dispositionis, vel approximationis: *Sicut etiam ab eodem igne* (inquit Diuus Thomas illo articulo octauo) *accipit plus caloris, qui plus ei appropinquat; licet ignis quantum est de se, æqualiter ad omnes suum calorem effundat.* Ideò prima sententia potest admitti in hoc sensu, quod causare augmentum gratiæ, conuenit sacramētis viuorum *per se primo*, quia ad hoc directè sunt instituta; at vero sacramentis mortuorum conuenit *per se secundo*, quia hoc habent ex consequēti, & ex comitantia gratiæ, quę ex vi præsentis prouidentiæ datur inæqualiter iuxta inæqualitatē dispositionum super naturalium, quas Deus suis auxilijs supernaturalibus causat. Et hanc ipsam distinctionē insinuat S. Thomas in 4. dist. 7. verbis relatis num. 9.

§. III.

Vtrum sacramenta viuorum secundum rationem generica causent per se primam gratiam?

12 MAior difficultas est, vtrum è contrario, sacramenta quinque viuorum; in aliquo sensu proprio, & rigoroso, causent per se primam gratiam? Affirmat M. Nuño q. 62. art. 1. difficul. 2. quod omne sacramentum nouæ legis, inquantum sacramentum nouæ legis, habet per se causare gratiam, & primam gratiam: & Sacramentum Baptismi, & Pœnitentiæ ratione vltimæ differētiæ habent per se causare primam gratiam. Itaque per se causant illam duplici titulo, & ratione proximi generis, & ratione vltimæ differentiæ. Alia vero sacramenta tantum causant illam per se vnico titulo, scilicet, ratione proximi generis: quia sic apparet maior dignitas sacramentorum nouæ legis.

13 Probat primo: nam in sacris litteris, & Concilijs, & in communi modo loquendi Theologorum, ista propositio est doctrinalis, & per se, *sacramenta nouæ legis causant gratiam.* Sed omne agens cui per se conuenit aliquis effectus, potest etiam semper à principio habere illum effectum. Ergo sacramēta nouæ legis semper, etiam à principio, habent causare gratiam: atque adeo primam gratiam: & hoc per se.

Confirmatur: nam simpliciter loquendo dici-

dicimus, quod opera noſtra non ſunt meritoria gratiæ; quia non ſunt meritoria primę gratiæ; licet ſint meritoria augmẽti gratiæ. Ergo, cum è contra dicatur, quod ſacramenta cauſant gratiam, intelligitur quod causãt primam gratiam.

Secundo probat: nam omnia ſacramenta nouæ legis actu, & realiter ſuſcipiunt diuinã motionem ex Chriſti humanitate, & paſſione illius: iuxta doctrinam D. Thomæ art. 4. & 5. per quam motionem conſtituuntur ſacramenta vt cauſæ, phyſicè, iuxta dicta dub. 4. Sed iſta diuina motio, per ſe loquendo, eſt ſufficiens ad cauſandam primam gratiam. Ergo etiam omnia ſacramenta nouæ legis. Hæc Nuño, qui hanc ſententiam ſolum eligit vt *probabiliorem*: & ideò vtriuſque opinionis refert, & diluit argumenta.

14 Abſolute tamen hanc opinionem ſequitur Ioannes à Cruce in Directorio Cõſcientiæ, ſecunda parte, de Sacramentis q. 2. dub. 2. conc. 3. fauereque videtur D. Thom. 3. p. q. 79. artic. 3. vbi de Euchariſtia loquens ait, *quod virtus huius ſacramenti poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo ſecundum ſe: & ſic hoc ſacramentum habet virtũtem ad remittendũ quæcumque peccata, ex paſſione Chriſti, quæ eſt fons, & cauſa remiſſionis peccatorum.* Sed peccata nõ remittuntur, niſi per infuſionem primæ gratiæ. Ergo Euchariſtia ex ſe, & per ſe, habet dare primam gratiam. Fauet etiam D. Tho. in 4. diſt. 7. & 12. verbis relatis n. 9. & nu. 10. in fine. Indicatque Paludanus in 4. diſt. 9. q. 2. n. 5. vbi ait. *Imo forte veniam obliti conſequitur ex viſacramenti.* Quibus verbis cauſalitas per ſe ſatis indicatur. Hæc autem ſunt verba D. Thomæ ibi diſt. 9. q. 1. art. 3. q. 2.

15 Hanc opinionẽ nominatim impugnant omnes alij, qui de ea mentionem fecerunt. Specialiter Suarez diſp. 7. ſec. 2. dub. 2. Cabrera q. 62. art. 1. diſp. 2. §. 2. dicens cõtrariam tenere D. Thomam, & omnes eius diſcipulos. Ruiz dub. 3. conc. 3. Araujo art. 6. dub. 1. n. 73. & 74. & n. 76. & 77. Serra ar. 1. dub. 3. conc. 2. Probaturque primo non cõſonare doctrinę D. Thomę, in 4. diſtinct. 23. q. 1. art. 2. q. 1. vbi de Extremaunctione ait. *Sed quia hoc robur gratiæ fuit, quæ ſecum non cõpatitur peccatum; ideò ex conſequenti; ſi inuenit peccatũ aliquod, vel mortale, vel veniale, quoad culpam, tollit ipſum; dũmodo non ponatur obex ex parte recipientis, ſicut etiam de Euchariſtia* diſt. 12. q. 2. artic. 1. q. 1. *& Confirmatione* diſt. 7. q. 2. art. 2. q. 1. & 3. *ſupra dictum eſt.* Vbi ſolum *ex conſequenti* gratiam horum ſacramentorum docet S. Thomas tollere peccatum mortale. Idem docet S. Thomas loquendo de Confirmatione hac 3. p. q. 72. art. 7. ad 2. & loquendo de Euchariſtia q. 79. art. 3. verbis infra referendis.

16 Præterea arguũt: nam quod aliqua cauſa nõ producat effectum quem ex ſe producere poſſet, propter ſubiecti indiſpoſitionem, eſt peraccidens: ſicut ignis, qui per ſe habet producere calorem vt octo, ſi aliquãdo non producit ob impedimentum, & indiſpoſitionem ſubiecti, dicimus id eſſe peraccidens. Et in moralibus illud, quod euenit ſolum ſuppoſita ignorantia, dicimus euenire peraccidens: quia vt dicit Philoſophus 2. Phyſicorũ, *hoc dicimus peraccidens eſſe, quod eſt præter intentionem agentis*: quæ adeſſe nequit vbi non eſt cognitio: ideoquè, per ſe loquendo, non datur bellum iuſtum ex vtraq; parte: peraccidens tamen, ignorantia ſuppoſita, poteſt dari. Sed quod ſacramenta viuorum cauſent primam gratiam, cum directè ſint inſtituta ad dandum augmentum gratiæ, prouenit ex indiſpoſitione, & impedimento ſuſcipientis, & ex eius ignorantia, quæ excuſat à peccato nouo accedere ad hæc ſacramenta ſine vita gratiæ, & ſine diſpoſitione, quam hæc ſacramenta exigunt ex ſua natura; nõ ſolum vt remoueatur prohibens peccatum; ſed vt iuxta diſpoſitionũ inæqualitatem, inæqualiter effectus participetur. Ergo non conuenit illis per ſe, ſed per accidens, propter tale impedimentum, ac indiſpoſitionem.

17 Tertio probatur, & euertitur fundamentum contrarium: nam ſacramenta ſunt ſigna ad placitum; & ita omnem vim ſignificatiuam, & cauſatiuam, quam habent, debemus aſſerere illis conuenire ex libera inſtitutione Dei, & Chriſti: vnde ſi ex inſtitutione per ſe non conuenit, vel non conueniet; vel conuenire, erit peraccidens. Sed ex Dei, & Chriſti inſtitutione non colligitur hoc conuenire per ſe omnibus ſacramentis; imò illa oppoſitum videtur indicari. Ergo ſacramentis viuorum non conuenit per ſe cauſare primam gratiam. Cætera patent: & minor quoad primam partem probatur: nam illa propoſitio doctrinalis, *ſacramenta cauſant gratiam*, in omni rigore verificatur, ſi abſtracte sũpta, abſtrahat à gratia prima, vel ſecunda, à gratia ſanctificante, vel ſacramentali: & sũpta ſpecifice, vel concrete, verificetur per diſtributionem accommodam, quod ſacramenta mortuorum cauſent primam, & ſacramenta viuorum cauſent ſecundam, & quælibet ſuam gratiam ſacramentalem.

Quod ita eſſe dicendum, conſtat ex Concilio Florentino, quod illam loquutionem

vniuerſalem, ſic ſigillatim ſingulis accõmodauit. Conſtat ex Tridentino ſeſſ.7. can.6. quod explicuit continere gratiam *quam ſignificant*: & ſacramenta viuorum non ſignificant per ſe primam gratiam. Conſtat tertio, quia ſicut quilibet gradus caloris eſt verus calor, ita quilibet gradus gratiæ eſt vere gratia. Ideoque in Sacra Scriptura, qui creſcit in gratia, dicitur iuſtificari: vt Eccleſ.18. verſ. 22. *Ne verearis vſque ad mortem iuſtificari.* Et Iacobi 2 ver.24. *Videtis quoniam ex operibus iuſtificatur homo, & non ex fide tantum?* Et Apoc.22.ver.11. *Et qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc; & Sanctus ſanctificetur adhuc.* Quæ teſtimonia de augmento gratiæ explicantur à Concilio Tridentino Seſſ.6.cap.10. Et initio ſeſſ.7. Idem Concilium ait. *Conſentaneũ viſum eſt agere de ſacroſanctis Sacramentis, per quæ omnis vera iuſtitia, vel incipit, vel cæpta augetur, vel amiſſa reparatur.* Ergo quamuis Sacramentis nouæ legis per ſe conueniat cauſare gratiam, quod ſit prima, vel ſecunda, accidit rationi communi, & conuenit diſiunctim, quia quibuſdam, vt baptiſmo cõuenit, quod per eum incipiat, pœnitentiæ, vt per eam reparetur, reliquis, vt gratia, quæ inerat, augeatur. Non ergo ex inſtitutione colligitur, quod dare primam gratiam, per ſe cõueniat omnibus ſacramentis. Licet interdum, vt notat Granados tract.3.diſp.6. nu. 6. nomine gratiæ intelligatur prima, vt in materia de merito, in qua ad tollendam æquiuocationem, nequis videatur concedere primam gratiam cadere ſub meritum cõdigni, contra doctrinam Concilij Trid. Seſſ. 6.can.vlt. diſtingui ſolet gratia, & augmentum gratiæ. Non tamen eſt, cur augmẽtum gratiæ non poſsit appellari abſolutè gratia, cum ſit eiuſdem omnino rationis, & eſſentiæ cum prima gratia.

Indeque probatur ſecunda pars minoris, quod potius exinde oppõſitum colligitur; quia differentiæ ſunt extra rationem generis; vnde quod conuenit ſpeciebus, ob peculiares, & ſpecificas differentias, non eſt de ratione communi, quæ abſtrahit, & præuenit differentias Sed cauſare per ſe primam gratiam, ideò per ſe conuenit præcisè, quia ordinantur directè contra mortẽ peccati baptiſmi, & pœnitentia. Ego alijs quinque, vel non conuenit, vel non cõueniet per ſe.

Multa alia argumenta congerunt Cabrera, Suarez, & Araujo. Sed multa, quæ parũ vrgent, & quæ probabiliter diluit Nuño. Nec vacat ſingulorum efficaciam examinare.

18 Diligenter tamen conſiderãdo verba D. Thomæ q.79.art.3. diſtinctione opus eſt in hac parte: poteſt enim aliquid eſſe per ſe reſpectu agentis principalis, & inſtrumentalis, & reſpectu virtutis, qua agunt: & poteſt eſſe peraccidens per comparationẽ ad eum, qui recipit ſacramentum; *prout inuenitur, vel non inuenitur impedimentum percipiendi ſacramenti effectum.* Siquidem ſacramenta non dant gratiam ponenti obicem: & diuerſam, & inæqualem conferunt gratiam, iuxta inæqualem diſpoſitionem accedentiũ ad recipienda ſacramenta.

19 Iuxta hoc ergo dicẽdum eſt primo, quod attenta virtute omniũ ſacramentorũ, non peraccidens, ſed per ſe conuenit eis dare primam gratiam: ſacramentis mortuorũ per ſe primo, & directè; ſacramentis vero viuorum ſolũ per ſe ſecundo, & ex conſequenti. Hæc concluſio manifeſtè ſumitur ex Diuo Thoma locis relatis nu.14. Et ſpecialiter loquendo de Sacramento Euchariſtiæ illa q. 79.art.3. Et in 4.diſt.9.q.1.ar.3.q.2. vbi ait. Si aliquis per huiuſmodi ſigna facta diligenti diſcuſsione ſuæ conſcientiæ, quamuis forte non ſufficienti, ad corpus Chriſti deuotè accedat, *aliquo peccato mortali in ipſo manẽte*, quod eius cognitionem præterfugiat; non peccat: *Imò magis ex vi ſacramenti peccati remiſſionem conſequitur.* Vnde S. Auguſtinus dicit in quodam ſermone, quod quando corpus Chriſti manducatur, *viuificat mortuos.* Id autem quod conuenit, *ex vi ſacramenti*, non conuenit peraccidens. Quod vero cõueniat per ſe ſecundo, & ex conſequẽti, ſumitur ex D. Thoma in 4.diſt.7.q.2.ar.2.q.3. vbi ait. *Vnde in Sacramentis principaliter datur gratia Sacramentalis, quæ differt in diuerſis Sacramentis; & perconſequens gratia virtutum, & donorum, quæ eſt communis in omnibus ſacramẽtis.* Et diſt.23.q.1.art.2. docet, quod extrema vnctio *ex conſequenti* tollit peccatum mortale.

20 Quod igitur dare primam gratiam, non conueniat ſacramentis viuorum omnino peraccidẽs, probatur. Primo, quia ſi omnino peraccidens conueniret; nullum haberent Theologi firmum argumentũ, quo probarent; ita contingere: quia ea, quæ ſũt per accidens, nõ cadunt ſub lege communi: nec aliqua certitudine poſſet affirmari ita eſſe.

Secundo, quia nec ſemper poſitis omnibus illis circumſtantijs, ita cõtingeret; ſicut nec baptiſmus ſemper ligat fomitem, nec ſanat infirmitates corporales: quia illi effectus peraccidens Baptiſmo conueniũt, vt ait D. Thomas q.69.art.8. Vnde cum Theologi cum D. Thoma concedant *ex vi Sacramen-*

menti, in illo euentu ſemper iuſtificari; non cenſent omnibus modis conuenire peraccidens.

Tertio, ſic comparatur augmentū gratiæ ad ſacramenta mortuorum, ſicut collatio primæ gratiæ ad ſacramenta viuorū: vt patet ex ipſorum ſpecificis inſtitutionibus. Sed dictum eſt, quod illis per ſe ſecundo cōuenit conferre augmentum gratiæ. Ergo & iſtis per ſe ſecundo conuenit dare primam gratiam.

21 Quod autem attenta ipſorum virtute, id eis conueniat per ſe, probatur primo: quia in ſacramentis virtus principaliter cauſatiua, eſt virtus infinita Dei, & virtꝰ infinita meritorum Chriſti, & paſsionis eiꝰ; *Cuius virtus quodammodo nobis copulatur per ſuſceptionem ſacramentorum*; vt docet S. Tho. hac q. art. 5. & q. 64. art. 2. & 3. rationem aſſignans: quia inſtrumētum habet virtutem à principali agente. Paſsione autem Chriſti, vt cauſa vniuerſali, ſumus à peccato liberati: iuxta illud Apocal. 1. *Dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo.* Quam cauſam neceſſe eſt applicari ad deletionem propriorum peccatorum. *Hoc autem* (inquit D. Thomas q. 49. ar. 1. ad 4.) *fit per Baptiſmū, & Pœnitentiam, & alia ſacramenta, quæ habēt virtutem ex Paſsione Chriſti, vt infra patebit*; nē pè hic art. 5. Ergo quantum eſt ex virtute ſacramentorū, omnia, & ſingula poſſunt mortalia delere.

22 Deinde, motio, & qualitas, qua ſacramenta eleuantur, cauſant gratiam ſacramentalem, quæ iuxta aliquos, intrinſece nō differt à gratia gratum faciente: & iuxta noſtram ſententiam, ex vi præſentis prouidentiæ, cum illa cōnexionem habet. Sed omnis cauſa productiua alicuius formæ poteſt ex ſua natura, & per ſe producere illam formā vbi antea non erat: & illamet, quæ in ſubiecto carente illa, eſt productio, ſi inueniat formam productā, ſi eſt capacitas in ſubiecto, ſuperueniens formę productæ, eā auget; ſicut quælibet demonſtratio rationis, procedens ex per ſe notis, eſt productiua habitus ſcientiæ, vt docet S. Thomas 1. 2. q. 51. art. 3. & tamē ſi inueniat habitum productum, *per eam non aggeneratur alius habitus; ſed habitus, qui prius inerat, fit perfectior*, vt docet Sanctus Thomas ibi q. 54. artic. 4. ad 3. Ergo ſacramenta ex ſe habent producere gratiam, vel eam augere, ſi inueniant in ſubiecto.

23 Tertia pars probatur: quia ſacramē torum cauſalitas conuenit eis ex inſtitutione: & cum cauſent, & *contineant gratiam, quā ſignificant*, vt diximus ex Concilio Tridenti no; eo ordine, & perfeitate gratiam cauſāt, quo eam ſignificant. Sed ſacramenta mortuorum per ſe primo, & directè, ſignificant cauſam vitæ, & ſolum ſecundario, & ex cō ſequenti eius augmentum: ſacramenta autē viuorum per ſe primo ſignificant augmentum & ſolum ex conſequenti, & propter cō nexionem cum gratia iuſtificante, & ſanante, ſignificant remiſsionem peccati, quā cauſat gratia. Ergo eodem rationis ordine cauſare intelliguntur.

24 Secundo aſſerendum eſt, attenta diſpoſitione, quæ ex diuina inſtitutione exigitur in ſacramentis viuorum; illa non conferunt primam gratiam per ſe, ſed ſolum peraccidens. Hanc concluſionem probant, quę adduximus à n. 15. vſque ad 18, & quæ dicemus in ſequentibus. Præcipueque legendus S. Thomas q. 79. ar. 3. vbi ſimul vtrāque noſtram aſſertionem clarè docet.

§. IV.

Præcipuo dubio reſpondetur.

25 REſtat tertia, & præcipua difficultas, & maximè ad praxim conducens, vtrum quinque viuorum ſacramēta in aliquo caſu dent primam gratiam?

Negāt Ioannes Maior in 4. diſt. 9. q. 1. Gabriel Biel ibi, & q. 2. ar. 1. not. 1. & art. 1. cōcluſ. 1. Et in Canonem Miſſæ lect. 8. Vazq. 3. p. diſp. 205. à cap. 4. Citātur Alexander Alenſis, S. Bonauentura, & Richardus. Sed tamen pro oppoſita opinione eos refert Soto citandus. Hanc tenent Villalobos tract. 4. diffic. 7. nu. 4. Latius Bernal diſp. 11. ſect. 2. à nu. 25. vſque 53. ¶ Alij id negant de quatuor ſacramentis, & affirmant Extremāvnctionem in aliquo caſu conferre primam gratiam. Ita Lugo de Euchar. diſp. 12. ſect. 1. n. 3. & nu. 16. Gaſpar Hurtado diſp. 3. diffic. 4. Ludouicus Mæratius de Confirmat. diſp. 6. aſſer. 2. & de Euchariſtia diſp. 33. ſect. 3. Et de Extremaunctione diſp. 6. ſect. 1. §. *Tertius eſt*. Quos tamen doctrinæ conſequentiā non tenere, latiſsimè probat Bernal ſect. 2. §. 3. à n. 45. vſque 53.

26 Aliorum Theologorum communis, & vera ſententia docet, etiam ſacramēta viuorum aliquando conferre primam gratiā. Ita Soto in 4. diſt. 12. q. 1. art. 4. ad 5. dicēs loquendo de Euchariſtia, quod *hæc eſt generalis doctrina omnium Theologorum*, vt Alexandri 4. p. q. 46. mēbro 3. ar. 2. S. Bouau. in 4. diſt. 9. art. 2. q. 3. Richardi ibidem art. 2. q. 1. Durandi q. 4. Idē docent ibi Paludanus, Capreo

lus.

Ius. Et Caietanus 3.p.q.79.ar.2. Cabrera hic ar.1.disp.2.§.3.n.30. dicens *Theologorũ communem*. Nuño diffic.2. Ruyz dub.2.conc.2. Araujo art.6.dub.1. Serra ar.1.dub.3.conc.3. Victoria de Eucharistia nu.77. Ioannes à Cruce de Sacram.q.2.dub.2.conc.3. Petrus Soto lect.12.de Euchar. Et S. Antoninꝰ 3.p. tit.14.cap.12.§.6. Et iterum Araujo q.79. art.8.dub.1. Suar. disp.63.sect.1. Et vniuersaliter ipse Suarez disp.7.sect.2. Henriquez lib.1.cap.12.n.6. Coninch art.1.dub.2.nu. 42. Granados tract.3.disp.6.nu.6. & in particulari suis locis loquendo de singulis Sacramentis. Bonacina disp.1.q.4. pũcto 2.n. 2. Reginaldus, Layman, Montesinos, Ludouicus de S. Ioãne, & Diana, quos refert, & sequitur Leander à SS. Sacramẽto tract.1.disput.3.q.5. Trullench lib.1.c.4.dub.3. & alij communiter.

27 Probatur primo ex D. Tho. cuius est expressa sententia, loquendo de Eucharistia in 4.dist.9.q.1.ar.3.q.2. verbis relatis n.19. Et de Confirmatione dist.7.q.2.art. 2.q.1. 2. & 3. Loquẽdo de Extremavnctione, dist. 23.q.1.art.2. ait. *Sed quia hoc robur gratiæ facit, quæ secum nõ compatitur peccatum; ideo ex consequenti, si inuenit peccatũ aliquod, vel mortale, vel veniale, quoad culpam, tollit ipsum; dũmodo non ponatur obex ex parte recipientis; sicut etiam de Eucharistia, & Confirmatione supra dictum est; & ideò Iacobus de remissione peccati cõditionaliter loquitur, dicens:* Si in peccatis sit, dimittuntur ei, *quoad culpam; non enim semper delet peccatum, quia non semper inuenit; sed semper remittit, quoad debilitatem prædictam, quã quidam reliquias peccati dicunt.* Et art.3.q.2. & dist.24.q.2.art.2.ad.1 & q.7.d. Malo art. 1.ad 14.

28 Similia habet 3.p.q.72 ar.7. loquẽdo de Confirmatione, vt legenti erit conspicuum (non de Eucharistia, vt incuria nõ videndi textum D. Th. scribit Bernal n.36.) ad 2. sic ait.) *Et sic aliquis adultus in peccato existens, cuius conscientiam non habet, vel si etiã non perfectè contritus accedat, dummodo non fictus accedat, per gratiam collatam in hoc sacramẽto, consequetur remissionem peccatorum.* Loquitur de iustificatione ex opere operato; siquidem expressè loquitur de iustificatione per gratiam in sacramento, quod confert gratiã ex opere operato.

Loquendo de Eucharistia q.79.art.3. ait. *Potest tamen hoc sacramẽtum operari remissionem peccati dupliciter. Vno modo non perceptum actu, sed voto: sicut cum quis primo iustificatur à peccato. Alio modo etiam perceptum ab eo, qui est in peccato mortali, cuius conscientiam, & affectum non habet. Forte enim primo nõ fuit sufficienter contritus; sed deuote, & reuerenter accedens, consequetur per hoc sacramentum gratiam Charitatis, quæ contritionem perficit, & remissionem peccati.* Hæc S. Thomas. Cuius verba ad intentum sunt expressa: quod difficultatis continent, pertinet ad tractatum de Eucharistia.

29 Rationes tres, vel quatuor indicantur à D. Thoma, & iam sunt in toto dubio insinuatæ. Prima ex num.21. quia virtus Dei, & merita Christi, & virtꝰ passionis eius, quę nobis applicantur per sacramẽta, de se vim habent ad conferendam gratiam remissiuã peccati mortalis: ergo si aliunde oppositum non colligatur, dãt de facto remissionẽ peccatorum.

Secunda ex nu.22. quia gratia sacramẽtalis, & gratia iustificans, secundum Authores multos prioris sententiæ, identificãtur: & iuxta ea, quæ diximus, connexionem habent: quia qui iustus non est per gratiam, nõ est idoneus, nec capax effectus primarij aliorum sacramentorum: quia qui non viuit spiritualiter per gratiam, non est capax spiritualis nutrimenti, nec spiritualis roboris: & sic de alijs. Sed per omnia, & singula sacramenta confertur gratia sacramentalis: ergo & datur gratia gratum faciens: sed per illam iustificatur homo à peccatis mortalibus: iuxta illud ad Rom.3. *Iustificati gratis per gratiã ipsius.* Ergo cum homo inuincibiliter ignorat, se esse in peccato mortali, ex consequẽti per gratiam collatam vi sacramenti consequetur mortalium remissionem.

30 Tertio ex dictis nu.11. nam sacramẽta, quæ per se primo, & directè ordinantur ad dandam primam gratiam, si peraccidens eam inueniant in subiecto, per se secũdo, & ex consequenti conferunt eius augmẽtũ: & quamuis institutio vnum directè expresserit, dicimus aliud implicitè, & secundario, & ex consequenti ibi contineri: pariter ergo sacramenta, quæ directè, & per se primo sunt instituta ad augendam gratiam, secundario, & ex consequenti dant gratiam, vbi eam non inueniunt: quia Dei perfecta sunt opera.

Quarto, sacramenta omnia nouæ legis conferunt semper, & omnibus gratiam, non ponentibus obicem: Sed iste non ponit obicem gratiæ: nam ignorantia circunstantiæ à peccato excusat, adhibita debita diligentia; præcipuè quando est talis circunstantia, cuius certitudo plenè haberi no potest. Quod autem homo sit omnino à peccato immunis, per certitudinem sciri non potest: iux-

ta

ta illud 1. ad Corint. 4. *Nihil mihi conſcius ſū, ſed non in hoc iuſtificatus ſum.* Ergo non accedit indigne, cum peccatum eius cognitionē ſubterfugiat. Ergo ex vi ſacramenti peccati remiſsionem conſequetur. Eſt ratio D. Tho. in 4. diſt. 9.

30 Reſpondent iſtum eſſe indignum ratione præcedentis peccati, propter quod eſt in veritate ſpiritualiter mortuus: cibus autē non competit niſi viuenti: vnde ſi carens vita ſpirituali ad Euchariſtiæ accedat, accedit cum obice: quia obex eſt carentia diſpoſitionis re ipſa requiſitæ. Sicut ſi quis accederet ad baptiſmum, vel pœnitentiam ſine vera attritione, inuincibiliter exiſtimans ſe eſſe attritum, in rei veritate non iuſtificaretur: quia non habet quæ Concilium requirit ad iuſtificationem obtinendam per ſacramentum: & tamen ignorantia inuincibilis excuſaret à nouo peccato: ergo non obſtante, quod non ponat obicē de nouo, non recipit gratiam huius ſacramenti, quia ad illud fructuoſe recipiendum, impedimentum nō eſt ablatum.

31 Secundo retorquent paritatem: nā ex eo, quod ſacramenta mortuorum dēt aliquando augmentum gratiæ, malè infertur, quod ſacramenta viuorum etiam dent primam gratiam. Quod malè inferri, probatur primo, quia antecedens à tota recipitur Eccleſia; conſequens tamen authoritate vrgēte deſtituitur; cū alioqui res grauiſsima ſit. Secundo: nam incomparabiliter maius eſt, peccatori, & inimico gratiam concedere; quàm iſtam iuſto, & amico augere: quippè in priori euentu, non ſolum reperitur gratiæ infuſsio, ſed etiam diuinæ offenſæ remiſsio. Et extra ſacramentum, offenſæ remiſsio nō cadit ſub meritum condignū, & tamē augmentum gratiæ cadit ſub meritum condignum hominis iuſti. Vnde illatio eſt ſimilis formæ cum iſta. *Quiſquis per ſe loquendo valet ſuſtinere turrim, valet peraccidens ſuſtinere lapillum: ergo quiſquis per ſe valet ſuſtinere lapillum, valebit peraccidens ſuſtinere turrim.* Iſta illatio ideò eſt peruerſa; quia licet à maiori ad minus benè valeat; non tamen è contra valet à minori ad maius: Ergo pariter ex eo, quod ſacramenta quædam dent augmentū, quæ inſtituta ſunt ad primam generationē; non licet inde inferre, quod alia valeant primo generare.

Tertio: ſacramenta mortuorum ſimul dant gratiam, & augmentum; quia inſtituta ſunt vt dent gratiam, & maiorem gratiam, cum meliorem diſpoſitionem inuenerint. Sacramenta verò viuorum ſolum ſunt inſtituta pro viuentibus ſpiritualiter. Vnde paritas non tenet. Sicut non benè valet. *Quod nutritione producitur, eiuſdem rationis eſſentialis eſt, cum eo, quod producitur generatione; ſed omne animal poteſt per ſe nutritionem efficere: ergo omne animal poteſt aliquādo generare.* Quod aperte eſt falſum, quia plus exigitur ad generationem, quam ad nutritionem.

32 Tertio principaliter arguunt, quia prima gratia, & eſt in ſe effectus nobiliſsimus, & omnium ſacramentalium lōgè præſtantiſsimus; & à Dei voluntate, & libera Chriſti inſtitutione dependens: proinde nō eum poſſumus alicui ſacramento aſsignare, niſi vel ex ipſius ſacramentī natura, & inſtitutione: vel ex Eccleſiæ diffinitione, vel traditione, ſaltem per efficacem illationem cōſtet. Quod hic non conſtet ex primo capite, eſt perſpicuum: ſiquidem hoc ipſo quod hæc ſunt ſacramenta viuorum, indicatur nō prodeſſe ſuſcitandis mortuis: vt patet ex ſimilitudine ſubſidiorum vitæ corporalis: qua ſimilitudine Concilium Florentinum, & D. Thomas, & Theologi omnes, explicant Sacramentorum effectus. Diffinitio, aut traditio Eccleſiæ, ad hoc non affertur. Ergo gratis, & ſine fundamento affirmatur.

33 Denique, quia in hoc euentu nō datur gratia ex opere operantis: alioquin ſine ſacramento daretur, & ſufficeret ad ſalutē; & etiam, quia non adeſt diſpoſitio ipſi gratiæ proportionata, & cum ipſa vltimo connexa, & ab ea inſeparabilis iuxta præſentem prouidentiam: quæ prædicata attritioni nō competere, per ſe notum eſt. Nec datur prima gratia ex opere operato: quia non confertur virtute ſacramenti iuxta diuinam inſtitutionem facti, atque ſuſcepti: quia diſpoſitio, diuina inſtitutione requiſita, non adeſt in veritate, ſed ſolum putatiue: & ſicut non adeſt inſtitutio vt ſacramenta mortuorū cū attritione ſolum exiſtimata conferant ſuū effectum; ita nec adeſt, vt ſacramenta viuorum dent gratiam ei, qui exiſtimatur viuus, cum in rei veritate ſit mortuus per peccatum, quod non agnoſcit. Nec formæ iſtorū ſacramētorum hoc ſignificant primario, aut ſecundario. Ergo ſacramenta viuorū in nullo euentu conferunt vllo modo primā gratiam.

34 Hæc argumēta retorqueri poſſunt, in primis in communi, quia ipſi non negāt, nec negare poſſunt, quod Deus potuit dare ſacramentis hanc vim ſecundariæ inſtitutionis, vt etiam ſacramenta viuorum aliquando iuſtificent. Et in illo caſu inſtantur argumenta. Quod autem cum fundamēto credamus

mus Deum de facto ita instituisse, nostræ conclusionis fundamenta conuincunt, & est coniectura non leuis: nam frequentissimè accidit, quod ille, qui est in peccato mortali, cuius habet ignorantiam inuincibilē, conetur ad contritionem, & eā in re non habeat: & tamen pro remedio deuote, & reuerenter accedat ad communionem: ergo credendum est Deum voluisse, quod Christus, qui est ibi sacramentaliter, & substantialiter præsens, eū viuificet spiritualiter.

Secundo, sæpè accidit, quòd ægrotus proximus morti nequeat aliud sacramētum accipere nisi Extremam vnctionem: & in illis angustijs difficillimum est elicere contritionem: ergo credendum est, clementiam diuinam instituisse, vt hoc sacramentum illi subueniat. Et hoc sibi persuadent fideles, cum adeo soliciti sunt non discedere sine Extrema vnctione; quamuis non sit sacramentum tātæ necessitatis, sicut baptismus, & pœnitētia. Si autem id conceditur Extremę vnctioni; non est cur Eucharistiæ negetur, quæ ipsum fontem gratiæ, & vitæ continet. Et iuxta de illa dicitur: *Si in peccatis sit, remittūtur ei*: ita Ecclesia petit, quod Eucharistia *sit ablutio scelerum.*

35 Tertio, Gabriel Biel, & qui eum sequuntur, cum Gerione tract. de pollutione nocturna consid. 2. dicunt, pium, & probabile ex benignitate diuina peccatorem illustrādum, & auxilio diuino mouendum vt conteratur. Contra quod arguit Soto, quod nulla est lex vt ille effectus benignitatis diuinæ semper obueniat: quare potest accidere talis nouus motus in mente suscipientis sacramentum, & potest non accidere. Ergo multo solidius affirmamus, hæc habere sacramēta nouæ legis ex Dei institutione secundaria, & ex Christi meritis: quia hoc magis cōmendat Dei clementiam, & auget nostrorum sacramentorum dignitatem, & excellētiam.

36 In particulari ad primum dicitur, quod peccatum præcedens facit indignum, quandiu manet formaliter, vel virtualiter; sicut autem contritio cum voto sacramenti, quando deest confessoris copia, facit vt digne accedat, & aufert impedimentum præcedens, quia voluntatem mutat, & cor conterit; ita attritio in suo ordine, quia cum sacramenta nouæ legis conferant gratiam, faciūt ex attrito contritum. Quod probat Cano in Relect. de sacramentis parte quinta, §. *Tertium discrimen*: quia conferre id insinuat, dare scilicet, quod non habebas: ostensum est autem gratiam nobis conferri per nouæ legis sacramenta. Et quia meritum Christi applicatur per nouæ legis sacramenta: quare sine nostro proprio merito per meritū Christi applicatum per sacramentum, iustificabimur. Et ideò non accedit indigne; quia Deo non petit vt sit in gratia; sed vt humanā adhibeat diligētiam, vt sit in illa. Quamuis autem non possimus esse certi infallibiliter, sclusa Dei reuelatione, nos esse vere contritos; sicut nec possumus scire esse in gratia: possumus tamen facilius certificari nos habere attritionem: & quia hæc, in re existens, est minimum, quod Deus exigit ab homine, vt fructuosè recipiat sacramenta, non est alius dolor inferior quo suppleri possit: alioquin de illo rediret idem argumentum: & sic infinitum. Vnde quāuis nunquam homo iustificetur cum sacramento Pœnitentiæ sine attritione in re existente, non sequitur, quod attritio cum sacramēto viuorum, existimata contritio, non sufficiat facere ex attrito contritum. Vtrū autem possit dari casus in quo, nec peccet accedens indignè, nec iustificetur? Non est vna omnium sententia, imo ipsi Thomistæ differtiunt: siquidē affirmat Caietanus, & negat Soto: de quo q. 79.

37 Ad secundum approbamus illam rationem communem Authorum nostræ sententiæ. Ad primam impugnationem dicimus, quod cum probatio debeat esse à notioribus, & certioribus, rectè argumētamur assumendo antecedens ab omnibus receptum, vt legitima illatione inferamus consequens à maiori parte Theologorum acceptatum, vt impugnemus eos, quos extra gregem aberrare libuit. Nec tamē volumus tātam certitudinem dare conclusioni, quantā habent præmissæ. Ad secundam impugnationem libenter fatemur ex parte facti, esse incōparabiliter maius iustificare impiū, quam iusto gratiam augere: ex parte tamē causæ principaliter facientis, omnia sunt æqualiter facilia; quia dicit S. Thomas 1. p. q. 105. art. 8. quod *quodcumque factum diuinæ potentiæ comparatum est minimum*: Et S. August. epist. 3. ad Volusianum, *in rebus mirabiliter factis, tota ratio facti est potentia facientis.* Nec nos argumentamur, quod si Deus facit minus, debeat facere maius. Sed suppositō, quòd ei omnia sunt possibilia, & quod potuit sic instituere, & decernere, ad colligendum ita voluisse, & hanc voluntatem implicitè, & secundario in reuelatis contineri, argumentamur, quod sicut sacramenta directè instituta ad dandam vitam, sunt ex consequenti instituta ad illam augendam; quamuis ad

hoc

hoc munus sint alia sacramenta directè instituta: ita à commutata à proportione, sacramenta directè instituta ad augendum, & roborandum; possunt ex cõsequenti esse instituta ad viuificandum: præcipuè panis supersubstantialis, qui viuificat mortuos.

Ad tertiam dicimus paritatem naturalis cibi non in omnibus tenere: iuxta illud: *Nec tu me mutabis in te, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me*: vt dixit Dominus S. Augustino. Nec mortui spiritualiter per peccatum, sunt ita penitus extincti vt non retineant fidem, & sint capaces auxiliorum supernaturalium, quibus atterantur, & ita deuote accedant vt penitus viuificentur.

38 Ad tertium concedimus maiorem, & negamus minorem. Et ad primam probationem dicimus, directè, & principaliter esse instituta hæc sacramenta ad augendam vitam; & secundario, & ex consequẽti ad eã primo dandam: sicut è contra, quæ directè, & primario deseruiunt ad regenerãdum, & resuscitandum, etiam ex consequenti proficiunt ad augendum, & roborandum. Ad secundam probationem dicitur, quod si extaret traditio Ecclesiæ, aut Conciliorum diffinitio, esset doctrina conclusionis immediatè de fide. Quia tamen præter authoritatem S. Thomæ, & cõmunem Theologorũ (quibus suffragari in quæstione ad factum pertinente, cordati Theologi est) argumẽta plus quam probabilia attulimus; ideò ferme certitudinem moralem merito nostram doctrinam habere pronunciamus.

39 Ad quartũ dicimus dari in istis euẽtibus primã gratiam ex opere operato: quod indicat S. Thomas illis verbis *ex vi sacramenti*, vt loquitur dist. 9. & illis verbis ex q. 72. *per gratiam collatam in hoc sacramento*. Et ita hoc priuilegium sacramentis nouæ legis cõuenit ex Dei, & Christi institutione, & significatur in materijs, & formis sacramentorũ, in quibusdam directè, & primario, in alijs ex consequenti, & secundario, & propter connexionem gratiæ sacramentalis cum gratia gratum faciente: & ideò in sacramento Ordinis cum gratia sacramẽtali datur Spiritus Sanctus ad ostendendum coniunctionẽ gratiæ sacramentalis cum gratia sanctificãte: videatur S. To. 1. p. q. 43. ar. 7. ad 6.

40 De inæqualitate gratiæ à sacramentis exhibitę, dicetur q. 65. Et de inequalitate ex inæqualitate dispositionum, videatur S. Th. q. 69. ar. 8. Et de intẽtione recipiendi patebit ex dicendis q. 64. de intentione ministrandi.

DVBIVM VII.

Vtrum sacramenta veteris legis gratiam causarent?

§. I.

Quorũdam antiquorum sententiæ impugnatæ à D. Thoma.

1 NOn minor difficultas est in ipsa veritate explananda, ac in Doctorum sententijs fideliter referendis. Vazquez enim to. 2. in 1. 2. disp. 184. c. 1. n. 2. dicit, totã controuersiam esse de Circunci sione: nam de cæteris sacramentis nullus est Scholasticorum (excepto Paludano) qui dixerit gratiam contulisse ex opere operato.

2 Sed magis credo D. Thomæ, qui in 4. dist. 1. q. 1. ar. 5. refert opinionem dicentium, sacramenta vetera habuisse virtutẽ iustificandi ex opere operato, indirectè, & ex consequenti, quasi mediantibus sacramẽtis nostris per ea significatis. Pro qua refert Hugonem de S. Victore lib. 1. de Sacram. p. 11. c. 5. & p. 12. c. 4. & 12. Et in Summa tract. 4. c. 1. Pro eadem sententia citat Suarez disp. 10. sect. 3. Alexandrũ Alensem 4. p. q. 6. mẽbro 4. art. 2. S. Bonauenturã in 4. dist. 1. art. 1. q. 5. Et aperte eam docet Durandus in 4. dist. 1. q. 5. quoad Circunci sionem, & Consecrationem Sacerdotum: nam hæc duo sacramenta asserit dedisse gratiam ex opere operato. Item Guillelmus de Rubio in 4. dist. 14. asseruit in lege veteri fuisse Sacramentũ Pœnitentiæ remittens peccata actualia ex opere operato. Ergo quamuis præcipua difficultas sit de Circunci sione, etiam de reliquis sacramentis sua est controuersia, & varietas opinandi.

3 De Circunci sione vero fere tot sunt sententiæ, quot capita. In primis sunt illæ tres opiniones antiquorum, quas refert, & confutat S. Thomas hic art. 6. ad 3. & q. 70. art. 4. Prima dicentium, quod in Circunci sione non conferebatur gratia; quamuis tolleretur originale peccatum. Ita Magister in 4. dist. 1. Pro qua, & citatur Varro in 1. dist. 41. q. 1. & Glos. quædã ad Rom. 4. Imo Glos. Decreti in c. *Quod autem de Consecratione* dist. 4. indicat in Circunci sione solã pœnam fuisse remissam, & non collatam gratiam.

4 *Sed hoc non potest esse* (inquit D. Thomas hic) *quia homo non iustificatur à peccato*

to nisi per gratiam: secundum illud ad Rom.3. iustificati gratis per gratiam ipsius. Quæ ratio, licet loquendo de potentia Dei absoluta, assumat aliquid controuersũ: de quo 1.2.q.113. Tamen loquendo, vt nunc loquimur, de lege ordinaria, est certa, & Theologorum cõmunis: & quæ post Concilium Tridentinũ negari non valet.

5 Et ideò alij dixerunt, quod per circumcisionem conferebatur gratia, quantum ad effectus remotiuos culpæ; sed non quantum ad effectus positiuos gratiæ.

6 Sed hoc etiã videtur esse falsum (ait D. Thomas) quia per circumcisionem dabatur pueris facultas perueniendi ad gloriam: quæ est vltimus effectus positiuus gratiæ. Et præterea, secundum ordinem causæ formalis, priores sunt naturaliter effectus positiui, quam priuatiui; licet secundum ordinem causæ materialis sit è conuerso: forma enim non excludit priuationem, nisi informando subiectum. Nec concordat hæc sententia cũ doctrina Concilij Tridentini sess.6. can.3. & sequentibus.

7 Et ideò tertio alij dixerunt, quod circumcisio conferebat gratiam, etiam quantum ad aliquem effectum positiuum, qui est facere dignum vita æterna: non tamen quantum ad hoc, quod est reprimere concupiscẽtiam impellentem ad peccãdum. Ita tenuit D. Thomas in 4.dist.1.q.2.q.3. quamuis opinatiue, & dubitatiue: ait namque: *alij dicunt probabilius, vt videtur, &c.* Indicatque Sanctus Bonauentura ibi quæstione vltima dicens illam gratiam non valuisse ad profectum.

8 Cæterum S. Thomas hic ad 3. meminit prioris opinionis, & eam expresse retractat. Verba eius sunt, post relatam hanc solutionem. *Quod & aliquando mihi visum est. Sed diligentius consideranti apparet hoc etiam non esse verum: quia minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ; & merert vitam æternam.* Et quæst. 70. artic.4. etiam iterum refert, & retractat: *Quia minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ; & vitare omne peccatum mortale; quod cõmittitur in transgressione mandatorum legis: minima enim charitas plus diligit Deum, quam cupiditas millia auri, & argenti.* Hæc S. Thomas.

9 In cuius ratione scrupulum inuenit Vazquez vbi supra in fine capitis primi ita scribens. Si hoc intelligat Diuus Thomas de charitatis habitu, de quo prædicta sententia intelligitur, difficile est: nam habitus gratiæ, & charitatis, si desit auxilium mouens, non satis est ad vincendas tentationes, & concupiscentiam comprimendam. Imò si intelligatur de actu charitatis, non quiuis actus tam potest, vt non possit superari, & superetur ab aliqua concupiscentia, aut tentatione. Sed intelligit Sanctus Thomas (inquit Vazquez) auxilium etiam actualis gratiæ cum charitatis habitu.

10 Cæterum in re clara, & per se nota, offendiculum, quod obijcitur, leuissimum est, & parui momenti, & facillime propulsatur, attendendo sermonem esse de efficacia, quæ in via competit habitibus, quibus vtimur cum volumus; ideoque est efficacia per modum actus primi, & habitualis, & est sensus, quod gratia, etiã minima, cum sit diuinæ naturæ participatio, & ex natura rei connectatur cum habitu charitatis, quæ inclinat ad amandum Deum super omnia, ex se vim habet ad resistendum: & per se ipsam dat posse resistere: de quo posse loquitur aperte Diuus Thomas.

Et hoc aperte probatur competere gratiæ ex illo 1. Ioannis cap.3 vers.9. *Omnis, qui natus est ex Deo peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est.* Cum autem sit certum de fide, quod iusti in hac vita, quandiu non sunt in gratia confirmati, possunt peccare; ideo cum Apostolus, & Euangelista dicit, quod non potest peccare, intelligitur, si gratiæ inclinationem sequatur; loquiturque vniuersaliter de omnibus, quia etiã minima gratia est semen Dei, & filios Dei constituit, & templa Spiritus Sancti: qui habitans in iustis liberat eos ab omni peccato, & dat vires vt omni concupiscentiæ resistant.

Iuxta quod idem discipulus, quem diligebat Iesus cap.4.vers.4. ait. *Vos ex Deo estis filioli, & vicistis eum* (nempè mundum) *quoniam maior est, qui in vobis est, quam qui in mundo.* Quamuis ergo actualis victoria tribuatur actuali auxilio, quod Deus paratus est dare homini iusto; tamen posse vincere peccatum, & resistere concupiscentiæ, simpliciter habetur per minimam gratiam, quia per eam sumus ex Deo nati per inhabitãtem spiritum eius in nobis, qui & infundit Charitatem, quæ fortis est ad omnia vincenda.

11 Præterquamquod in sententia Vazquez, auxilia actualis gratiæ non sunt efficacia ab intrinseco, sed ab extrinseco futuro cõsensu connotato: quem non semper habituri sunt illi, qui maxima gratia habituali, & co-

piosissimis illustrationibus,& pijs affectionibus præueniuntur:de quibus tamen verificatur,quod possunt vincere peccatum,& resistere cuilibet concupiscentiæ. Ergo & si dicamus S. Thomam loqui de gratia habituali, & de auxilio actuali vt actu oblato, licet nō vt actu dato,& recepto,nihil diminuitur efficaciæ rationis D.Thomæ.

12 Denique,etiam per baptismum non datur gratia semper vincens concupiscentias cum effectu,nec vincens peccata mortalia: quia licet,vt docet S.Thom.q.69.art.8. ad 1. *minima gratia baptismalis sufficiens sit ad delenda cuncta peccata* præterita,& vitanda futura , & vincendas concupiscentias: tamen cum vsus gratiæ habitualis pendeat à libero arbitrio: ideò dicit ad 2.quod *etiā si duo baptizati æqualem gratiam* habitualem *percipiāt, non æqualiter ea vtuntur: sed vnus studiosius in ea proficit,alius per negligētiam gratiæ Dei deest.* Et tamen illa sententia,quam in Summa impugnat D.Thomas,intendebat,quod ad hoc, assignare differentiam intergratiam collatam in circunciſione , & illam quæ datur in baptismo, affirmando istam vincere peccatum , & reprimere concupiscentiam; quas excellentias illa gratia data tempore circūcisionis , non habebat. Ergo cum efficacia gratiæ Baptismi non sit semper coniuncta cum auxilio efficaci Dei , non potest de hac efficacia exponi D.Thomas. Vndique ergò deficit expositio Vazquez.

§. II.

Opinio negans in circunciſione datam gratiam iustificantem.

13 POstquam relatæ, & reiectæ opiniones ab scholis exularunt, aliæ sunt exortę, vel repullularunt,quæ magnas radices miserunt,ita vt vsque hodie vigeant, & vireant. Non de omnibus, sed solum de præcipuis lectorem instruere curabimus. Prima absolutè negat circūcisionem , & reliqua antiqua sacramēta fuisse causas gratiæ, nec physicas, nec morales; imò nec conditiones sine quibus non, habentes infallibilem Dei promissionem de gratia comitanter tunc à Deo dāda: & propterea vocat Apostolus sacramenta vetera infirma,& egena elementa:quia ratione sui nihil efficiebant;sed solum ratione fidei propriæ,vel alienæ. Tenent Magister, S.Bonauentura,& Richardus , & alij, quos retulimus q.61.dub.3.n.9.& ad aliud intentum diximus cum D.Thoma,eorum sententiam esse probabiliorem. In terminis docēt Cano Relectione de sacramentis quarta parte conc.8.& quinta parte, in quinque differentijs,ex lex,quas assignat inter sacramenta noua , & vetera.Bellarminus lib.2.de Sacramentis cap.14.& 15.& 16. Vazquez 1. 2.disp.130.cap.2.& disp.184.c.3.& obiter hic art.6.& disp.165.cap.5.ad 4.n.50.Mæratius disp 4.de sacramentis. Bernal disp. 14.sec.1. non benè pro se referens Suarez, Granados,& Lugo , & alios: cum illi sententias concilient: & Bernal sec.3.§.2.& 3.inconciliabiles esse contendat.

14 Probant primo ex Sacra Scriptura: nam Apostolus ad Galat.4.ver.9. omnia vetera sacramenta vocat *elementa infirma , & egena.* Nec potest (inquit Cano) ab hoc Pauli testimonio excipi circunciſio,de qua præcipua erat cum Galatis controversia, cuiusque causa tota illius epistolæ disputatio texitur. Et ad Rom.3. ver. 20. idē Apostolus ait;*ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo,* id est, coram Deo non verè iustificabant ex opere operato opera legis. Ideo què Hebræos.7. ver. 18. docet mandatum recipiendi vetera sacramenta reprobatum fuisse,*propter eius infirmitatem, & inutilitatē*: & hac de causa verificatur, quod *nihil ad perfectum adduxit lex.* Quia tantum est *vmbra futurorum* bonorum,vt docet Apost.ad Colloss.2.ver.17. & similia passim habentur in Sacra Scriptura.

15 Præterea principaliter probatur ex Decreto Eugenij 4.in Concilio Florentino post sessionem vltimam,in §.*Quinto Ecclesiasticorum,* vbi loquendo de sacramentis nouæ legis, ita decernit; *quæ multum à sacramentis differunt antiquæ legis: illa enim non causabant gratiam; sed solum per passionem Christi dandam figurabant: Hæc vero nostra , & continent gratiam,& eam digne suscipientibus conferunt.* Cū ergo in opinione D. Thomæ, & communi sacramenta nouæ legis causent gratiam physicè; & in opinione Cano, & recentiorum, eam causent solum moraliter, vt differentia à Pontifice assignata , verificetur in omni opinione ; negandum videtur circunciſionem , & alia sacramenta nouæ legis habere vim causatiuam gratiæ,non solum physicè, sed & moraliter.

16 Tertio principaliter probatur ex Patribus,quorum viginti testimonia refert Bellarminus lib.2.de sacramētis cap.15. & post eum alij. In primis Sanctus Iustinus Martyr in Dialogo cum Triphone, paulò ante medium,loquendo de Abrahamo ait *Circumci-*

sionem

fœdus non accepit ad iustificationem, sed tantum modo in signum. Quod vel ex eo licet intelligere; cum fœminarum genus carnalem circumcisionem assumere non queat; satis ex eo appareat, eam datã esse in signum, non autem ad iustitiam. Quidquid enim ad iustitiam, & virtutem pertinet, etiam fœminis Deus dedit, & ex æquo seruare possent. Idem asserit S. Iræneus lib. 4. cap. 30. & S. Epiphanius hæres. 80. & 30. & S. Chrisost. homil. 27. in Genes. ante medium. Et hom. 39. & 40. & homil. de proditore, & ad Rom. 2. homil. 6. & ad Hebr. homil. 14. Item Tertullianus lib. 1. contra Iudæos nõ procul à principio. S. Cyprianus lib. 1. contra Iudæos cap. 8. S. Ambros. ad Roman. 4. ad illa verba: *Signaculum iustitiæ fidei.* Et epist. 72. ad Iræneũ, ait. *Signum circuncisio corporalis; veritas circumcisio spiritualis; illa membrum amputat; ista peccatum.* Idem docet lib. de ijs, qui mysterijs initiantur cap. 8. & 9. & lib. 1. de sacram. cap. 4. & lib. 1. de Abraham cap. 4. Pariter S. Hieronymus Isaiæ 1. docet cæremonias Iudaicas Deo non placere; sed baptismi lauacrum; *quod solum potest purgare peccata.* Quod latius prosequitur super cap. 3. Epist. ad Galatas.

Demum accedit, quod Phylo tomo 2. libro de circumcisione, & Iosephus lib. 1. antiquitatum cap. 12. numerant causas circũcisionis notas in populo Iudæorum: & non faciunt mentionem huius causæ; quæ si reuera esset, absque dubio esset potissima, nempè delere peccatum originale conferendo sanitatem. Si autem ad hoc Deus circumcisionem instituisset, fideli populo tunc hoc reuelasset: Iudæique in suis libris referre nõ omisissent; cum cederet in suæ gentis laudẽ, & instructionem.

17 Rationes plures solent proponi. Prima ex D. Thoma q. 62. artic. 6. Nam sacramenta non conferebant gratiam iustificantem per se ipsa, idest, propria virtute; quia sic non fuisset necessaria passio Christi: secũdum illud ad Galat. 2. *Si ex lege iustitia, Ch istus gratis mortuus est.* Sed nec ex passione Christi habebant virtutem conferendi gratiam iustificantem: quia sacramenta nõ causant finaliter, & per actum animæ: sed per vsum exteriorum rerum; ideoque causãt instrumentaliter. Illud autem quod nondum est in rerum natura, non mouet secundum vsum exteriorum rerum: vnde causa efficiẽs non potest esse posterior in esse ordine durationis, sicut causa finalis. Cũ igitur antiquo tempore passio Christi nondum fuisset exhibita, à passione Christi, quæ est causa humanæ iustificationis, non deriuabatur virtus iustificatiua ad sacramenta veteris legis.

18 Sed dices, rationem hanc videri parum efficacem: quia quamuis sacramẽta antiqua non causauerint gratiam instrumentaliter physicè: quia ad hoc genus causalitatis requiritur physica existentia: tamẽ potuerunt causare moraliter: quia hoc genus causalitatis se potest extendere ad antecedentia: sicut Patres antiqui acceperunt extra sacramenta gratiam iustificantem per fidem Christi venturi: sine quo nullus fuit saluus: vnde Sanctus Iustinus oratione ad Antoninum, vocat Christianos omnes, qui ante aduentum Christi per eum saluati sunt. Quod & docent alij Patres, quos refert Varonius tomo primo in Apparatu ad Annales cap. 1. Hoc autem sufficit vt sacramenta antiqua dicantur causare gratiam: sicut admisimus de Baptismo recedente fictione.

Præterea, vt sacramenta antiqua non dicantur egena, & vacua, sufficit quod habuerint vim causandi gratiam ex opere operato, etiam si eam nõ causent eo modo quo nostra sacramẽta: sicut Baptismus habet vim remittendi totam pœnam peccatis debitã: & tamen remissio pœnæ non causatur physicè, sed solum moraliter. Similiter Eucharistia, inquantum sacrificium causat ex opere operato, vt docet Diuus Thomas in quarto distinctione 45. quæst. 2. artic. 1. quæstiuncula 3. & artic. 3. quæst. 1. ad tertium, & articulo 4. quæst. 3. Et tamen, vt sic, non causat physicè, quia se extendit causalitas sacrificij ad liberandas animas à pœnis ignis Purgatorij: & intuitu sacrificij obtinẽtur auxilia diuina, in quæ non datur causalitas instrumentalis physica.

19 Duplici via potest explicari huius rationis efficacia. Primo cum Caietano, Soto, Valentia, & alijs, quos retulimus Dub. 2. & 4. & sequuti sumus, vt omnino ad mentem Sancti Thomæ, asserendo, quod quamuis in sacramentis antecedenter, vel comitanter interueniat causalitas moralis: tamen formaliter, & per se, & non digrediendo ad ea, quæ sunt peraccidens, solum inuenitur causalitas physica: & omnis alia causalitas, quæ ibi cogitatur, non transcendit rationem ignis actus intuitu cuius fit iustificatio: quia licet bona opera moueant moraliter; vsus tamen rerum exteriorum solum mouet vt signum.

Sufficienter ergo, & iuxta subiectam materiam, efficaciter, ex eo quod antiqua sacramenta non causabant physicè intulit S. Tho-

mas solum fuisse signa fidei iustificantis. Vnde ad 3. concludit, quod circuncisio, sicut & alia sacramenta veteris legis, erat solum signum fidei iustificantis. Vnde Apostolus dicit ad Rom.4. quod *Abraham accepit signum circuncisionis, signaculum iustitiæ fidei.* Quoad hoc autem par ratio est de alijs sacramentis, & sacrificijs legis antiquæ. Vnde S. Thomas 1. 2.q.103.art.2.ait. Et ideò pro peccatis offerebatur sacrificia quædam in veteri lege; nō quia ipsa sacrificia à peccato mundarent; sed quia erāt quædam protestationes fidei, quæ à peccato mundabant. Et hoc etiam ipsa lex innuit ex modo loquendi: dicitur enim Leuitici 4. & 5. quod in oblatione hostiarum pro peccato, *orabit pro eo sacerdos, & dimittetur ei*: quasi peccatum dimittatur, non vi sacrificiorum; sed ex fide, & deuotione offerentium.

20 Alia via Cano in Relec. parte 4. cōcl. 8. in fine, & parte 5. §. *Quintum discrimen*, & alij Authores causalitatis moralis; cum quibus quoad hoc conuenit Suarez disp. 30. sec. 2. in fine, explicant rationis efficaciam: quia nostra sacramenta rectè dicuntur continere gratiam Christi, quia iam Christus illā promeruit; & pretium illius persoluit; atque eā in sacramentis moraliter reliquit. At vero ante aduentum Christi non potest propriè gratia moraliter contineri in sacramentis, quia nondum erat pretium illius gratiæ solutum: & ideò in se non continebant moraliter. Sicut si constituamus hominem, qui ad obtinendam mercedem offerat testimonia earum rerum, vel actionum, quas iam operatus est; alium vero, qui ostendit scripturam continentem promissionem futurorum laborum; merito dicemus, prius instrumentū continere iam ipsum pretium, & moraliter esse efficax ad dandum illud; posterius vero esse de se inefficax: quamuis interdum ex alia speciali cōcessione possit pretium obtineri, seu anticipari. Et quia in baptismo præcesserunt merita Christi ex iustitia satisfaciētis, & volentis dari per eum gratiam infalliabiliter omnibus non ponentibus obicem; ideo dixit Cano, ibi fuisse pactum iustitiæ, id est, innixum merito Christi, & satisfactioni ex iustitia: fuit autem misericordia, quod nondum soluto pretio passio Christi haberet effectum.

21 Tertio à posteriori probant Cano, Suarez, Vazquez, & alij, quia no omnibus, quibus applicabatur circuncisio, semper dabatur aliqua gratia vltra eorum merita. Imo adultis, qui circuncidebātur, non remittebātur virtute circuncisionis peccata actualia; nec augebatur gratia: quia istæ sunt excellētiæ nostrorum sacramentorum. Ergo non conferebant gratiam ex opere operato.

Prior tamen ratio examinata est in præcedentibus, & contra eam obijcit benè Lugo n.28. dicens, illā differentiam pretij iam soluti, vel soluendi, parum referre ad rationem causæ moralis: nam si circuncisio continebat merita Christi vt ponenda, proculdubio esset causa moralis, sicut ipsa merita Christi nondum posita, sed ponenda, erant vera causa moralis gratiæ, quæ dabātur Patribus antiquis. ¶ Hæc vero secunda ratio non consonat doctrinæ D. Thomæ quæst.70. artic.4. ad 5. & in 4 dist. 1. quæst.2. artic.4. quæst.2. ad 3. dicenti. *Circuncisio etiam tollebat peccata actualia; licet minus principaliter: & ideò de hoc Sancti non loquuntur.* Nec consonat communi Theologorum, quos refert, & sequitur Granados tract.3. disp.7. sec.2. & suo loco est examinanda quæst.70.

22 Plurima alia contra efficaciam præcedentium rationum obijcit Bernal disp. 14. sec.2. §.1. & ipse §.2. hanc vnicam rationem firmam iudicat. Infanturi veteris legis prius iustificabantur, & postea circuncidebantur: siquidem per parentum fidem accipiebant peccati remissionem, infusamque gratiam cum cæteris donis; & postea circuncisionem, velut ouium dominicarū notam, seu signaculum. Ergo non iustificabantur per ipsam circuncisionem. Antecedens probat primo, quia circuncisio instituta est in merum signum: iuxta illud ad Rom 4. ver.9. *& signum accepit circuncisionis signaculum iustitiæ fidei.* Secundo, quia iustificatio, & circuncisio Abraham fuit norma cæterarum: sed iustificatio Abrahæ circuncisionē præcessit: nam instituta fuit circuncisio post quā Gen.15.v.6. *Credidit Abrahā Deo, & reputatum est illi ad iustitiam.* Tunc enim, vt habetur Genes.17.ver.10. iniūcta est illi, suisque posteris circuncisio, tamquam gregis dominici, seu Deo credentis insigne. Ergo sicut illa circuncisio signum fuit iustitiæ prius acceptæ, ita cæteræ fuerunt. Tertio, quia puelluli Hebræorum in deserto per quadraginta circiter annos circuncisi non fuerunt. Puellulæ vero in lege Mosis per fidem parentum iustificabantur. Rursus puelluli nullam ob causam poterant ante diem octauum circuncidi, vt cum Hugone Victorino, & Glossa docet S. Tho.3.p.q.70.art.3.ad 3. & late probat Vazquez disp.173. cap.2. Ergo ne dicamus omnes hos sine remedio perijsse, dicendum ante diem octauum iustificari tollitos.

Quarto,

Quarto, quia D.Tho.3.p.q.62.art.6.& q.70.art.4.& alij Scholaſtici dicunt circumciſionem ſolum iuſtificaſſe ratione fidei, cuius erat ſignum, & proteſtatio. At prius erat fides, quam proteſtatio fidei: ergo prius erat iuſtificatio paruulorū, quā circucciſio. ¶ Iam verò, quod plurimi tradūt circūciſione fuiſſe cōditionē, ſine qua fides parentū no iuſtificaret; nec plus habet fundamenti, quā impreſsionem inſignium Petri eſſe cōditionē, ſine qua ſeruus, aut ouis nō valide Petro vederetur, aut donaretur, cùm è cōtrà prius ſit valide vendi, quam emptoris inſignia recipere. Nec ideo res eſt Petri, quia Petri gerat inſignia, ſed ideò iſta geſtat, quia Petri eſt.

23 Hæc tamen ratio deficit in omnib⁹, quæ non deſumpſit à ratione D. Tho. quam impugnarat n.22. Primo, quia potuit circumciſio inſtitui in ſignum, non ſolum rememoratiuum fidei præteritæ, ſed demonſtratiuū fidei, & gratiæ præſentis, & figuratiuum gratiæ dandæ per Chriſtum. Poſitā autem hac inſtitutione, quam Authores ſecundæ ſentētiæ dicent ſuis argumentis probari, hæc omnia euaneſcunt negando primū antecedēs. Ad primam probationem, conceſſo antecedenti, neganda eſt conſequentia.

Secunda probatio retorquetur, quia non bene valet in ſimili forma: ſanctificatio Dei paræ, & Apoſtolorum præceſſit eorum baptiſmum: ergo ſanctificatio noſtra præcedit noſtrum baptiſmum: ergo quamuis iuſtificatio Abrahæ præceſſerit eius circumciſionē, non ſequitur, quod iuſtificatio filiorum eius præceſſerit eorum circūciſionem: quia potuit Deus in præmium meritorum Abrahæ inſtituere, quod circucciſio filiorum eius ſignificaret præteritam eius fidem, & præſentem filiorum iuſtificationem.

Tertio, quamuis circūciſio daret gratiā, poterat alia via gratia obtineri: ſicut nunc baptiſmus dat gratiam, & obtinetur eius voto, & martyrio: vnde tunc alijs fidei proteſtationibus poterat cōferri gratia, quando iuxta legis præſcriptum, non erat opportunitas circumciſionis. ¶ Quarto, bene poterat circumciſio eſſe fidei ſignum, & ſimul demōſtrare fidem: quia hæc demōſtratio ponit eſſe de præſenti, & eſt practica, ſaltem comitanter. Vel potuit eſſe mutua prioritas, & poſterioritas in diuerſis generibus cauſarum. Denique omnes iſtæ probationes inſtātur: nā nunc in lege gratiæ, in ijs qui cōtriti baptizantur, iuſtificatio peraccidens præcedit baptiſmum; & tamē per ſe baptiſmus ſignificat, & confert gratiam: ergo pariter alij poſſent dicere.

§. III.

Opinio quod in Circumciſione conferebatur gratia iuſtificans.

24 Nihilominus alij aſſerunt in circumciſione collatam gratiam, & ipſam circūciſionem habuiſſe vim iuſtificandi ex opere operato. Ita Alexand. Alēſ. 4.p.q.5.mēb. 3.& q.7.memb.5.art.11. Scotus in 4.diſt.1. q.6. Durand. q.5.& 7.& 8. Gabr. q.4.a.1. Vilalob. trac.4.diſſic.6.n.2. Auerſa 3.p.q.70. ſec.3. citans quindecim Authores: quorū tamen plures ſolum id docent cum limitationibus infra referēdis. Imò refert Suar. & poſt eum Auerſa, & alij frequenter, qui ex priori citationē tranſcripſerunt, quod Palud. in 4. diſt.1.q.3.ar.4. etia phyſicā cauſalitatem nō dubitauit circumciſioni tribuere. Sed fallū tur apertè: nā illa q.5.art.4.num.42. ſic ait. *Nullum ſacramentū veteris legis, vel naturæ cōferebat gratiā ex opere operato, niſi ſola circumciſio, & illa, quæ erat contra originale. Sed circumciſio, & huiuſmodi, quæ ex opere operato conferebant gratiā, in hoc differebant à ſacramentis nouæ legis; non ſolum quia minūs de gratia conferebāt, quā iſta; ſed etiā quia non conferebant niſi ex diuina pactione; & erant ſolum cauſa ſine qua non. Et propter hoc, non ſolum ſuſcipiēdo, vt circumciſio; ſed etiā offerendo, vel credendo, paruuli diſtantes iuſtificabantur.* Ergo in hoc puncto nihil aliud docet Paludanus, quā docuerūt Scotus, & Durandus, qui dicebant cauſas ſine quibus non, quas moderni appellant cauſas morales: licēt de ſacramētis nouæ legis Palud. cū D.T. doceat eſſe cauſas inſtrumentales phiſicas.

25 Igitur quod in circūciſione cōferrētur gratia, probatur primo, quia dicit q.70. ar.4. S.Th. *quod ab omnibus cōmuniter ponitur, quod in circūciſione peccatū originale remittebatur.* Affert ibi S Aug. to.7. lib.2. de Nuptijs c.11 ad Valeriū cōtra Iulianū dicentem. Ex quo inſtituta eſt circumciſio in populo Dei, quæ erat ſignaculū fidei iuſtitiæ Dei, ad ſanctificationē purgationis valebat paruulis originalis, veteriq; peccati: ſicuti, & baptiſmus ex illo cēpit valere tempore ad innouationem hominis, ex quo inſtitutus eſt.

Rationem aſſignat S. Tho. in 4. diſt.1.q.2.art.6.q.1. Ne dicamus, quod *eis omnino deeſſet diuinum remedium.* Quæ ratio eſt Innocētij Tertij in cap. *Maiores, de Baptiſmo*, vbi docet, *quod baptiſma ſucceſſit circumciſioni*, cū hac differētia, *quoniā etſi originalis culpa remittebatur per circumciſionis myſterium, & damnationis periculum vitabatur: non tamen perueniebatur ad regnum cœlorum, &c.* Cū ergo originalis culpa de facto non deleatur niſi per gratiā, manifeſtum relinquitur in circumciſione fuiſſe

collatam gratiam.

26 Fuit in hac doctrina tradenda perpetuus,& constans S.August.vt patet lib.4.de Baptismo cap.24.& lib.2.cōtra litteras Petiliani cap.72.& clarissimè lib.3.contra Iulianum cap.18.vbi ita ait. *Respondè, si potes, cur ipse Isaac, nisi baptismatis Christi signo circumcisus octauo die fuisset, perijsset anima eius de populo suo? Explica, si potes, cur merito tanta pœna plecteretur; nisi ab hac tāto sacramento liberaretur?* Idē docet lib.5.cap.9.& lib.2.de peccato originali cap.30.& 32.& lib.16.de Ciuitate Dei cap.27.Sequuntur S.Gregorius libro 4.Moral.cap.2.relatus cap. *Quod apud, de Consec.* dist.2.& S.Beda in hom. Circumc. & lib.1.in Lucam cap.8.vers.21. S.Fulgentius lib.de Incarnat.c.15.S.Prosper inter opera S.Ambrosij epist.84.col.5.S.Isidorus in cap.17.Genes.S.Bernard.serm.2.de Assumptione circa finem,& serm.3.de Circumcisione; & epist.77. Hugo de S.Victore lib.1.de sacramētis parte 12.cap.2.& parte 11.cap.6.& lib.2.parte 6.cap.3. Rupertus lib.5.de operibus Trinit.cap.33.

27 Desumpserunt isti Patres post D.Augustinum,hanc doctrinam ex illo Genes.17.ver.14. *Masculus,cuius præputij caro circumcisa non fuerit,delebitur anima illa de populo suo: quia pactum meum irritum fecit.* Vbi sermonē esse de paruulis,lectio Septuaginta Interpretum declarat: ait namque *circuncisa non fuerit octauo die*: comminatio autem illa, quod *delebitur anima illa de populo suo*: significat separationem à cœtu Sāctorum: huius autem pœnæ causa est, quod contraxit peccatum originale,quod est *pactum irritum facere*: videlicet peccando in Adamo: constat enim, quod aliud pactum paruulus octo dierū nō est transgressus.

28 Deinde vna ex tribus causis assignatis a D.Tho.3.p.q.70.art.3.ad 1 cur circumcisio conuenienter fiebat in membro generationis,est *quia erat in remedium peccati originalis,quod per actum generationis traducitur.*

Demum,sicut docet Apostolus ad Colossens.2.Circumcisio fuit præparatoria, & figuratiua baptismi. *Circumcisi estis* (inquit) *circumcisione non manufacta in expoliatione corporis carnis,sed circumcisione Christi, consepulti estis in Baptismo.* De quo Sanctus Thomas quæstione 70.artic.1. Sicut enim Baptismus est fidei professio; ita & circumcisio est protestatio fidei. Vnde dicitur ad Romanos 4.c. quod Abrahā accepit circumcisionem tamquam signaculum fidei. Vnde & per circumcisionem antiqui aggregabantur collegio fidelium. Sicut ergo antea per fidem iustificabantur, & modo iustificamur baptismate, ita & tunc iustificabantur in circumcisione.

29 Propter quæ, & alia huiusmodi, Quandus in quarto distinct.1.propos.15.dicit *esse de fide*, quod per circumcisionem remittebatur peccatum originale. Et Nuño quæstione 70.artic.4.dub.2 conclus.3.dicit esse *erroneum*, vel *proximum errori* negare, quod tunc paruuli iustificarentur per gratiam collatam sine aliquo opere ipsorum.

Alij censent non posse negari *sine aliqua temeritate*, propter communem sensum Patrum,& omnium Scholasticorum, vt dicunt Durandus in quarto distinct.1.quæst.5.numero 9. & Soto distinct.2.quæst.1.artic.4. Suarez disput.5.sect.1.conclus.2. Azor tomo 1.lib.4.cap.34.in quarta sententia. Auersa quæst.70.sect.1.dicit *id certum ex communi Patrum, & Theologorum*: & quod cum Innocentius Tertius absolutè loquutus fuerit simul de Circumcisione, ac de Baptismo; iam eius doctrinæ contradici non potest. Temporibus etiam Diui Thomæ hæc erat communis Theologorum doctrina. Vnde in quarto dist.1.quæst.2.artic.4.quæst.2.ait. *Et ideo ab omnibus conceditur, quod* Circumcisio *peccatum auferebat; sicut significabat ablationem: & in hoc cum sacramentis nouæ legis quodammodo conueniebat, quia efficiebat hoc, quod figurabat.* Quod & docet 3.part.quæst.70. artic.4.& Scotus in quarto dist.1.quæst.6. ait, *in primis esse supponendum, tamquam certum, quod circumcisio peccatum originale delebat.*

30 Occurrit tamen Lugo disp.5.sect.1. n.8.docens,quod illa verba Genes.17.secluſa auctoritate S.Aug. & Innocentij, facilem habent solutionem, cum vis argumenti sumatur ex illa particula, *octauo die*: quæ tamē in nostra Vulgata non habetur. Quare locū illum non de pœna æterna,sed temporali,siue mortis,siue separationis à populo Iudaico; quam adultus debebat pati,ob neglectā circumcisionem,explicant communiter Interpretes, vt notat Vazq.disp.130.c.2.& Bellarm.lib.2.de sacram.c.4.ad 4.Imo ijdē, qui tenent per circūcisionem remissum fuisse originale,dicunt illam expositionem Augustini non esse litteralem, vt fatetur Pererius super illa verba Genes.vers.14. Et ipsemet August.lib.16.de Ciuit.c.17.dicit posse illum locum aliter exponi.

Adde nec in ipso textu Septuaginta Interpretum iuxta editionem emendatam iussu Sixti Quinti ita legi,sed paulò aliter,scilicet, *et, qui non fuerit circumcisus masculus, cui non circumcidetur caro præputij sui; octauo die interibit anima illa de genere sua.* Vbi dies octauus

gus non refertur ad circumcisionem, sed ad pœnam infligendam. Vnde potest, retenta etiam illa particula, intelligi de solis adultis, quibus pœna illa imponitur. Pactum autē, quod irritum dicitur fieri, proculdubio est pactum circumcisionis, de quo sermo erat in verbis præcedentibus.

Denique, etiam si illa particula, *octauo die*, retineatur, eo modo quo ab Augustino legitur, explicari potest totus locus de pœna illa separationis á populo Iudaico, quam debebat subire paruulus, qui ob parentum culpam nō fuerat octauo die circumcisus: nā cū circūcisio esset character illius populi, & ianua aliorū sacramentorum, meritò excludebatur, qui charactere illo carebat.

Addit Lugo sec. 4. num. 71. & 76. illam explicationem verborum Genesis, non solum non fuisse definitam ab Innocentio; sed neque affirmatam, sed solum ex aliorum sententia permissam. Fatetur tamen num. 66. Sanctum Augustinum illa verba Genesis intellexisse quasi inducentia necessitatem Circumcisionis ad illum effectum: sed fundatur in falsa lectione illius textus.

31 Pariter Bernal disputatione 14 sectione 3. §. 4. num. 68. ingenuè fatetur Sanctum Augustinum illis in locis apertissimè stare pro contraria sententia. Sed super Psalmum 73. stare pro contraria dum asserit: *Sacramenta noui testamenti dant salutem; sacramēta veteris testamenti promisserunt Saluatorem.* Et epistola 19. ad Sanctum Hieronymum ait. *Cur non dicam præcepta illa veterum sacramentorum, nec bona esse; quia non eis homines iustificantur? Vmbræ enim sunt præuinciantes grātiam, qua iustificamur: nec tamen mala, quia diuinitus præcepta sunt.* Num. autem 74. fatetur Innocentium hac in re prorsus inhæsisse vestigijs Augustini: non tamen vt Pontificem, neque diffiniendo: quia quæstio erat illi proposita de Baptismo, non de Circumcisione: de illa loquitur per modum exempli, & ad probationem conclusionis definitæ innixus testimonio Genesis cap. 17. quo ad idem adstruendum vius fuerat Augustinus. Summus autem Pontifex, & Generale Concilium, habent quidem assistentiam Spiritus Sancti in decidendis fidei quæstionibus; sed non in decisionū proœmijs, aut probationibus.

31 Cæterū quānis hęc sufficiant vt opposita sententia liberetur à cēsura; nō tamen sufficiunt vt sententia expressa Pontificis, & Sancti Augustini, & aliorum Patrum, & Theologorum communis tam facile deleatur. Et in primis Summum Pontificem asserti uè id docuisse, vel sola textus lectione fit manifestum: nam in interrogatione ibi relata, nulla fit mentio de Circumcisione: vnde in responsione Pontifex, non vt fundamentū contrarium; sed vt probationem suæ conclusionis exemplum de circumcisione assumit, dicens. *Ad id autem taliter respondetur, quod cum baptismа succesſerit circumcisioni, &c.*

Deinde, cum ipse Lugo num. 52. & 66. fateatur S. Augustinum docere in circuncisione collatā fuisse gratiam; cum totam Sancti Augustini doctrinam, exempla, & authoritates, in eo ipso sensu, quo Sanctus Augustinus, ad confirmationem suæ doctrinæ adduxerit; non video vnde conijci possit, id non asseruisse, sed permisisse Pontificem Summum. Quamuis fatear hanc conclusionem non esse ibi definitam; sed ad confirmationem doctrinæ definiendæ assumptam.

32 Quod autem expositio verborum Genesis, tradita à Diuo Augustino, sit conueniens, probatur primo: nam lectione Septuaginta Interpretum, eo sensu, quo Sanctus Augustinus, vtuntur Sanctus Ambrosius Epistola 77. & Origen. lib. 2. in epist. 2. ad Rom. circa finem cap. 3. & cum illa lectio non contrarietur Vulgatæ, est non leue indicium, sic textum illum esse intellectum à Iudæis, vt eorum doctiores Septuaginta duo Interprētes exposuere. Secundo, nam per illum modum punctuandi nouæ editionis, iste sensus non variatur: quia pœna non posset infligi octauo die, nisi tempus vlterius non differendi implētionē præcepti, esset octauus dies. Quare si referendo octauum diem ad circūcisionem, habetur sermonem esse de paruulis; idem pariter colligitur, etiam si dies octauus referatur ad infligendam pœnam.

Tertio, non est verum, Sanctum Augustinum docuisse, hoc testimonium aliter posse exponi: quia illo cap. 17. libri 16. de Ciuit. Dei, de illo mentionem non facit. Si autem errore scribentiū citare deberet cap. 27. aduertatur, quod ibi solum quoad pactum dicit posse vtroque modo exponi: quoad reli qua verò, quæ ad præsens cōducunt, semper persistit in alibi tradita expositione. Cui nō parum fauet contextus: nam vbi sermo erat de infante octo dierum circumcidendo. Vnde vt non committatur æquiuocatio, de illo eodem est sermo, cū dicitur periturus de populo. Extant ad hoc aliæ coniecturæ, quas latè prosequitur Suar in 5 fundamento.

33 Præterea admittimus libenter locū admittere illam expositionem, quæ etiam est Caietani, & Oleastri, & aliorum pluriū: quia in phrasi Scripturæ, deleri animam de

populo, ſignificat corporalem pueri occiſionem: ſicut eodem libro Gen.c.6.ver.7. De de nece corporali loquitur, cum ait: *Delebo hominem à facie terræ.* Et cap.6.ver.4. *Delebo omnem ſubſtantiam.* Et ver. 23.& cap 9. ver. 15.& alibi ſæpè. Ideoquè videtur huius præcepti quaſi executio, cum enim filius Moyſis circumciſus non fuiſſet, Exodi 4.ver.24. *occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum:* ad quod vitãdum Sephora vxor Moyſis, mater filij, *tulit illico acutiſsimam petram, & circuncidit præputium filij ſui.* Non tamen hinc infertur male expoſuiſſe D.Auguſtinum, cũ potius vna expoſitio in alia fundetur, quia pœnæ huius vitæ nonnumquam, imò ſæpè infliguntur his, qui digni ſunt pœnis ſpiritualibus.

34 Præterquamquod Innocẽtius Tertius vbi ſupra ait. *Cæterum, ex vi litteræ, ſatis patet prædictas authoritates intelligendas eſſe tãtummodo de adultis, qui habent multitudinem peccatorum; cum de paruulis non poſſint intelligi, qui peccato tantum originali tenentur.* Loquitur de authoritate Geneſ.17. loquente de Circunciſione, & de illa Ioan.3.vbi Chriſtus explicuit neceſsitatem Baptiſmi: *Niſi quis renatus, &c.* Sed in iſta authoritate Euangelica, quia Chriſtus indiſtinctè loquutus eſt in quadam generalitate, nec ſexum, nec etatem excludẽs, intelligimus Chriſtum loqui de adultis, & paruulis baptizandis. Ergo pariter in lege Moſayca; cum etiam ſine diſtinctione, & indiſtinctè, & indefinite loquatur. Totus iſte diſcurſus eſt Innocentij Tertij.

35 Ratio eius ex Patribus deſumpta, & à D. Thoma, & Scoto, & alijs Scholaſticis approbata, etiam vrget: quia non eſt credibile de diuina miſericordia vt tantam multitudinem puerorum, qui tunc moriebantur, ſine remedio relinqueret; cum ipſi proprio motu liberi arbitrij non poſſent ſe ad gratiã præparare. Et ex alia parte peccatum, quo tenebantur obnoxij, non propria, ſed aliena voluntate contraxerant. Vnde conueniens fuit circunciſionem fuiſſe in remedium peccati, & in acquiſitionem gratiæ, etiã ſine vſu liberi arbitrij paruuli eã recipientis.

§. IV.

Non ſufficit recurrere ad inſtitutionem ſecundariam; nec conſiderare circunciſionem vt remedium legis naturæ.

36 His validiſsimis argumẽtis pro extremis ſententijs militantibus, conuicti plures, grauiſsimique Theologi, merito conati ſunt opiniones concordare; licet in modo concordiæ non concordent. Suarez diſp.5.ſec.1.(& diſp.10.ſec.1 & 2.& Carta gena diſp.2.diffic.4. & Araujo q.61. art.4. dub.2.& alij) ita ait. Vtraque iſtarum ſententiarum tãto authoritatis põdere, & tam probabilibus nititur fundamentis, vt noſtri muneris eſſe videatur, neutram, ſi fieri poſſit, reijcere; ſed vtrique aliquid concedere, eaſque in concordiam redigere. Quod præſtat aſſerendo, circunciſionem non fuiſſe primarie inſtitutam ad ablationem culpæ originalis; ſed ad congregandum Dei populũ, & ab infidelibus diſtinguendum. Et hoc videtur certum propter authoritates §.2.adductas. Vnde circunciſio ad delendum originale non plus valuit, quam valeret ſacramẽtum legis naturæ: quia non eſt credibile aliter fuiſſe prouiſum remedium pueris illius legis, ac fuerit prouiſum fœmellis. Aſſerit ſecundo, circunciſionem habuiſſe vim remittẽdi peccatum originale; idque habuiſſe ex diuina inſtitutione. Quæ probatur per ea quæ adducta ſunt §.3. Id tamen habuiſſe ſecundario, & ex conſequenti, quia antea remittebatur originale qualibet cæremonia fidei proteſtatiua: & circunciſio erat fidei proteſtatio: quia præcipiente Deo erat ſtatum, vt extra caſum neceſsitatis non aliter puelli primum Deo offerrentur, quam per circũciſionem.

37 Hæc tamen concordia alijs non placet. Et in primis eam reijcit Cabrera q.70. artic.4.à n.4. vſque ad 10. vt contrariam D. Thomæ, & omnibus Theologis. Et Granados contro.3.de Sacramentis trac.3.diſp. 7.ſec.1.num.10. Quia nec in D.Thoma, aut Doctoribus antiquis, quos ipſe legerit, ea diſtinctio reperitur. Quin potius B. Albertus Magnus, apud Carthuſianum in 4.diſt.1.q. 7. *Principalis* (inquit) *actus circunciſionis fuit remedium originalis peccati, & ſanctificatio circunciſi.* Et Alexander Alenſis 4.p.q.4 membro 7.art.2.ad 2. *Propter duo* (inquit) *principaliter erat circunciſio, ſcilicet, propter ablationem culpæ originalis, & diſtinctionem populi.*

38 Quas rationes ambas fuiſſe principales

les, & litterales, planè deſumo ex D. Thom. hac 3.p.q.70.art.3.ad 1.dicente, *quod circuncisio conuenienter fiebat in membro generationis. Primo quidem, quia ſignum erat fidei, qua Abraham credidit Chriſtum ex ſuo ſemine naſciturum. Secũdo, quia erat in remedium peccati originalis, quod per actum generationis traducitur.* Videatur Rupertus lib.5.in Gen.cap.31.& S.Th. 3.p.q.38.art.3.ad 3.ait, *quod circunciſio inſtituta erat ad remedium originalis peccati.* Et expreſsè ipſe S.Tho.in 4.diſt.1.q.2.art.5.q.1. ad 3.ait, *quod principalis ſignificatio, ad quam circunciſio inſtituta eſt, eſt ablatio originalis culpæ.* Non ergo hanc numerat inter cauſas ſecundarias; quamuis inter has alias numerat, quia poſtea ait. *Alia autem ſignificatio, quæ eſt circunciſio cordis, eſt ex conſequenti.* Ideoque vt ratio figuralis hæc aſsignatur à D.Thom. 1.2.q.102.ar.5.ad 1.vbi inter rationes principales primarias, aſsignat fidei proteſtationem, in qua includitur, & diſtinctio populi, & ablatio culpæ per fidei proteſtationẽ. Ait namque, *quod litteralis ratio circũciſionis, principalis quidem fuit ad proteſtationem fidei vnius Dei, &* c. Et infra. *Figuralis verò ratio erat, quia figurabatur ablatio corruptionis ſienda per Chriſtum.* Ergo inter rationes, & ſignificationes circunciſionis principales, litterales, & primarias, debet numerari proteſtatio fidei, & ablatio culpæ originalis.

39 Præterea idem habetur, ſi dicatur cũ Raphaele Auerſa q.70.ſect.1. §. *Hinc ſeptimo*, circunciſionem ſecundum diuerſas rationes fuiſſe primario, & principaliter ad vtrũque effectum inſtitutã. Quatenus enim fuit determinatio quædam communis remedij, & proteſtatio quædam fidei; ſic fuit primario inſtituta ad delendum peccatum. Quatenus verò relinquebat externum characterẽ in corpore, ordinabatur ad conſignandum, & diſtinguendum populum.

40 Sed quidquid ſit de hoc, ad intentũ id parum refert, quia vt arguunt Vazquez diſp.184.n.43.& Lugo diſp.5.ſect.2.in fine num.39. ſiue primario, ſiue ſecundario, eſſet ad hoc inſtituta circunciſio, verè haberet iam vim ad illum effectum: atque adeo falſò negaretur apud Concilia, & Patres, circunciſionem valuiſſe aliquid ad iuſtificandum, & conferendam ſalutem: & falſo diceretur, figuraſſe ſolum gratiam nobis poſtea dandam per Chriſtum. Et quidem loquendo de noſtris ſacramentis, nemo negabit, ea continere, & cauſare effectus ſuos ſecundarios. V.g. Extrema vnctio, quæ primario ordinatur ad ſanitatẽ animæ, ſecundario autẽ ad corporis ſanitatem conferendam, nõ minus dicitur cauſa huius, quam illius: nec minus dicetur hanc continere, quam illam.

41 Pariter arguit Bernal diſp.14.ſec.3. §.2.n.55. Nam Baptiſmus fuit primario inſtitutus ad delendum originale, & ſecundario ad remittenda actualia: & tamen non dicimus eſſe vacuum gratiæ, & inane elementum in ordine ad delendum peccatum actuale. Aptius etiam exemplum eſt. Nam Chriſtus inſtituit vt gratia matrimonialis conferretur per quodlibet ſignum expreſsiuũ mutui conſenſus legitimi in matrimoniũ. Præcepit rurſus vt hoc ſignum regulariter, & extra caſum neceſsitatis, conſiſteret in verbis. An iure quis dicat, verba conſenſum illum exprimentia, eſſe in lege noua ſignum gratiæ ſacramentalis, egenum, vacuum, inane? Sic tu ais loqui Paulum; ſic Pontificem, Cõcilium, & innumerabiles Patres.

42 Accedit primo, quod in his fidei, veræque Theologiæ, grauiſsimis regulis, nec leue quidem apparet veſtigium diſtinctionis illius inter circunciſionem, vt inſtitutam primarie, & inſtitutam ſecundarie. Imò contrarium oppoſitum: nam Innocentius, & Auguſtinus, & alij ipſos ſequuti, prorſus illam æquiparant Baptiſmo: hic autem non ſecundarie, ſed primarie inſtitutus eſt ad originale delendum.

Accedit ſecundo, quod Suarez dicit Circunciſionem fuiſſe ſacramentum: cum ergo aſſerat ex ſecundaria inſtitutione conferre gratiam ſanctificantem, cauſabit gratiam ex opere operato. Quod videtur aduerſari Cõcilio Florentino aſſerenti non contuliſſe gratiam: & Tridentino, ſolis ſacramentis nouis tribuenti, quod gratiam ex opere operato conferant.

43 Denique, contra Hugonem Victorinum, videtur in proprijs terminis diſtinctionem daram refellere D.Tho.in 4.diſt.1.q.1. artic.5.q.1.dicens. *Sed hæc opinio non videtur conuenire dictis Sanctorum*: dicunt enim quòd lex erat occaſio mortis, inquantum oſtendebat peccatum, & gratiam ãdinuicem non conferebat. *Nec differt quantum ad hoc, qualitercumque, vel directè, vel indirectè gratiam conferret. Et præterea, ſecundum hoc, nulla eſt, vel valde modica præeminentia ſacramẽtorum nouæ legis ad ſacramenta veteris legis: quia etiam ſacramenta nouæ legis à fide, & ſignificatione cauſandi efficaciam habent.* Hæc ibi. Et diſt.2.q.1.ar. 4.q.2.& 3. quantum ad aliquid excipit circunciſionem. De qua §.3.

44 Aliã viam cõciliandi ſentẽtias (quã iam diu reiecerãt Bellarminus, Suarez, & Nuño) ſequitur Lugo diſp.5.ſec.3.& 4.& Fran-

ciſcus Abra de Raconis tract.2.de ſacramentis diſp.1.ſec.2.q.1. Leãder à Sacramento trac.1.diſp.3.q.10. docentes, circunciſionẽ ex ſua inſtitutione nullam vim habuiſſe iuſtificandi, vel tollendi peccatum originale; ſed ſolum fuiſſe datam in ſignum, & characterẽ populi Iudaici, ac fidelis, iuxta ea, quæ adducta ſunt §.2. Cum hoc tamen ſtat, quod in circunciſione, & per circunciſionem paruuli regulariter iuſtificarentur: quia remedium legis naturæ, quod applicari debebat aliquo ſigno externo, quod eſſet proteſtatio fidei internæ de Chriſto venturo, regulariter etiã applicabatur per ipſam circunciſionem, vt vna, & eadem actione duplici præcepto ſatisfieret. Cum enim vtrumque illud ſacramentum circunciſionis, & remedij legis naturæ, grauiſſimum eſſet, & ſolemniter debéret celebrari, coniungebant in vnam, & eandem ſolemnitatem vtrumque ritum. Sicut diuerſum erat præceptum purgationis fœminæ poſt puerperium, quod erat Leuitici 12. à præcepto offerendi primogenitum Deo, & redimendi illud quinque ſiclis: quod præceptum habetur Exodi 13. & licet hoc tecundum præceptum non haberet tempus præfixum: vtrique tamen ſimul, & ſemel ſatisfaciebant, vt conſtat ex cap.2. Lucæ. Sic etiã vtrumque illud ſacramentum in eandem actionem cõiungebant, maioris ſolemnitatis, & cõmoditatis gratia; licet vni ſoli, nempè circunciſioni, præfixus eſſet dies in lege. Propoſitiones igitur negatiuę de efficacia circũciſionis, ſunt veræ, quia intelliguntur de illo ſacramento formaliter, & reduplicatiue: & vt ſic fuit ſacramentum vacuum, & inane. At vero materialiter, quia ibi erat fidei proteſtatio, & applicatio ſacramenti legis naturæ, in circunciſione, & per circunciſionem dabatur gratia. Et ſic exponendi ſunt Patres, excepto D. Auguſtino, quem Lugo n.52. fatetur ſibi contrarium.

45 Contra hanc doctrinam plura obiecerant Nuño q.70.art.4. dub.2. in probat. ſecundæ conc. Bellarminus lib.2. de ſacramentis cap.13. & Suarez diſp 10. ſec.2. §. *Poteſt vero aliter*. Et alia adijcit Bernal diſp. 14. ſec.3. §.3. & in primis eo ipſo, quod Lugo fateatur ſe recedere à D. Auguſtino, recedit ab Innocentio Tertio, & ab alijs Sanctis Patribus, & Theologis, quia à S. Auguſtino ſententiam, exempla, authoritates, & rationes deſumpſerunt: ac proinde iam deſeritur totum illud authoritatis pondus, propter quod Lugo n.40. negabat poſſe ab illa sẽtentia diſcedi. Ideoque iam ſententiæ non concordantur, ſed vna extrema eligitur.

Secundo, hæc ſolutio ſupponit infantes in lege naturæ vero ſacramento iuſtificatos: cuius contrarium oſtendimus q.61. dub.3.

46 Deinde, nam Sacra Scriptura, Concilia, & Patres, vt commendent excellentiã noſtrorum ſacramentorum, dicunt antiqua eſſe infirma, & egena; noſtra vero eſſe efficacia, & plena virtutis. Hæc autem excellẽtia non minus obſcuratur, ſi ſacramenta legis naturæ habeant vim iuſtificandi, quam ſi id tribuatur ſacramentis legis ſcriptæ: nam ſicut arguit Apoſtolus ad Galat.2. quod *ſi ex lege eſt iuſtitia, Chriſtus gratis mortuus eſt*: à fortiori poteſt argui; quia ſi ante legem eſt iuſtitia, & poſt legem eandem vim habent illa ſacramenta, ac antea: ergo Chriſtus gratis mortuus eſt: & ſine cauſa ablata circunciſione, baptiſmus eſt inſtitutus.

47 Reſpondet Lugo n.53. Concilia loqui in eodem ſenſu, in quo loquebatur Paulus, à quo illud dogma hauſerunt. Paulus autem loquutus eſt de ſacramentis, & cæremonijs legis veteris; cuius inutilitatem volebat prædicare, vt Iudæos ad fidem conuerſos ab eius veneratione, & retentione amoneret: non ergo eſt cur eius doctrinam extendamus ad ſacramẽtum legis naturæ; de quo nulla erat controuerſia: nec opus erat ab illius obſeruantia Neophitos ſeparare. Cum enim eſſet proteſtatio Chriſti venturi, eo ipſo, quod credebant Chriſtum iam veniſſe, abſtinere debebant à tali proteſtatione.

48 Hæc ſolutio nõ ſatisfacit, quia Apoſtolus vult directè probare neceſsitatem aduentus Chriſti, & quod neceſſarium fuit eũ mori ad delenda noſtra peccata, & acquirendam ſanctitatem. Si autem remedio legis naturæ eſſet iuſtificatio, iam hæc ratio vim nõ habet: ergo circunciſio, etiam vt remedium legis naturæ, vim non habet iuſtificandi. Secundo, poterant Neophiti retinere circunciſionem, nõ vt cæremoniam legis, ſed vt proteſtationem Chriſti, qui iam venerat, ſi in illa cæremonia in omni tempore eſſet iuſtitia: ergo inſufficienter argueret Apoſtolus. Tertio, iuxta oppoſitam ſententiam, data circunciſione, adhuc ſacramentum legis naturæ habebat vim iuſtificandi: ergo poterãt intelligere, quod adueniente præcepto baptiſmi, eandem vim haberet: præcipuè in caſu, quo quis baptizari non poſſet defectu aquæ, vel miniſtri.

49 Præterea, Deus gradatim proceſſit in liberãdo homine à ſtatu peccati: & ideo minus perfecta ſacramenta erant in lege naturæ, quam in lege ſcripta, vt probat D. Thomas q.61. art.3. ad 2. ex D. Greg. hom.16. in

Ez. q.

Ezech. *quia per incrementa temporū creuit diuinæ cognitionis augmentum.* Et ideo ſacramēta veteris legis comparantur ad ſacramenta, quæ fuerunt ante legem, ſicut indeterminatum ad determinatum. Et in noua lege ſacramenta vetera ſunt ablata, quia impleta; & alia ſunt inſtituta, virtute maiora, vt ex D. Aug. lib. 19. contra Fauſtum cap. 13. docet ibi S. Thomas art. 4. & q. 60. art. 5. ad 3. Ergo ſi circunciſio ex ſua inſtitutione, propter ſuam imperfectionem, non habebat vim iuſtificādi, nec id habet inquantum eſt applicatio ſacramenti legis naturæ.

50 Occurrit Lugo n. 54. dicens, ſtatum legis ſcriptæ fuiſſe perfectiorem, quoad magis expreſſam notitiam Chriſti vēturi, quia hæc notitia, & lux quaſi à diluculo auroræ procedebat, & creſcebat paulatim vſque ad perfectum diem legis Euangelicæ. Quoad alia vero fuiſſe fortaſſe imperfectiorem, quatenus ſcilicet, infinitis, & grauiſsimis oneribus, ac præceptis hominē onerabat. Quoad efficaciam autem iuſtificandi, vtrumque ſtatum fuiſſe æqualem; quia in neutro dabatur gratia ex opere operato; niſi præcisè, quatenus erat neceſſarium, ſcilicet, paruulis ad iuſtificationem, qui aliter non poterant ſuis actibus ſe diſponere. Hoc autem paruulorum remedium commune fuit vtrique ſtatui; licet quoad alia ſe inuicem excederent.

51 Sed contra primo, quia iuxta ſententiam ipſius, quam impugnamus, tota virtus iuſtificandi eſt ex ſacramento legis naturæ, in quantum tali: ergo iam quoad vim iuſtificandi non eſt æqualitas: ſiquidem circunciſioni, vt tali, nulla competit virtus iuſtificatiua. ¶ Secundo, omnino falſum eſt, quod propter onera legis ille ſtatus legis ſcriptæ eſſet imperfectior. Imo fuit prærogatiua illius populi, quod illi ſpecialiter curetur lex: quia quanto homo magis Deo coniungitur, & eius præceptis ligatur, efficitur melioris conditionis: *Et ideo* (vt ait S. Thomas 1.2.q.98.art.5.ad 2.) *quanto populus aliquis erat adſtrictus magis ad diuinum cultum, dignior aliis populis erat. Vnde dicitur Deut. 4. Quæ eſt alia gens ſic inclyta, vt habeat cæremonias, iuſtaque iudicia, & vniuerſam legem? Et ſimiliter etiam, quantum ad hoc, ſunt melioris conditionis Clerici, quam laici, & Religioſi, quam ſæculares.*

Tertio, cum ſacramenta ſint fidei proteſtationes, eo ipſo quod admittitur excellentia in notitia Chriſti, debet admitti excellentia in ſacramentis.

52 Alio argumento hanc ſolutionem impugnat Bernal nu. 61. & 76. quia quod in lege veteri parentes remedium infantuli differrent vſque ad octauum diē, libere dicitur; quia ſine teſte aliquo, aut alicuius momenti ratione. Imo contra rationem, idque multipliciter. Cum enim lex diuina concederet, vt infans ſtatim ac naſceretur, liberari poſſet à peccato, inſignis de ordinationis eſſet id mero libito communiſsime differre vſq; ad octauum diem: quantumuis enim infantuli valeant; tamen moraliter obnoxij ſunt ictibus repentinæ, & inopinatæ mortis; vt idemtidem experimur. Vt ſileam, illam tanti mali continuationem, tantique boni liberam dilationem, non potuiſſe non eſſe contra charitatem. Et rationes contrariæ æquè probant poſſe differri vſque ad diē purificationis.

53 Hæc ratio in multis deficit. In primis libere, ſine teſte aliquo, aut ratione affirmat legem diuinam conceſſiſſe, vt infans ſtatim ac naſceretur liberari poſſet à peccato. Vbi enim eſt illa lex diuina ſcripta? Quinā Sancti, qui de illa teſtentur? Imo Sanctus Auguſtinus, & alij Patres, & Theologi eum ſequuti dicunt, quod ſicut in noua lege, *niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regnum Dei*: ita in lege antiqua nō dimittebatur originale ab anima, niſi præputij caro circuncideretur.

Secundo, in lege noua infantuli recenter nati poſſunt baptizari, & ab originali mundari, & tamen communiſsime abſque inconuenienti, & ſine peccato non baptizantur vſque ad octauum, vel decimum diem: ergo abſque peccato, & vllo inconuenienti poſſet hæc conſuetudo eſſe in lege veteri.

54 Quare per oppoſitum nos poſſumus vltimo principalem ſolutionem impugnare, & ſimul hanc impugnationem vltimam reijcere: quia poſt promulgatum Euangelium, & obligationem baptiſmi, circunciſio vim non habet: ergo pariter promulgata circunciſione, pro illis, qui ea vti poterant, nō ſufficiebat remedium legis naturæ. Videmus enim hunc eſſe ordinem diuinæ legis, quod veniente veritate, ceſſat figura: & quando aliquis ſtatus, vel ritus eſt prę uius ad alium, illo adueniente, alter locum non habet: ſicut baptiſmus Ioannis prævius ad Chriſti baptiſmum, ceſſauit illo promulgato. Ergo ex ipſa inſtitutione circunciſionis, intelligimus pro pueris circuncidendis iuſtificandis, non fuiſſe ſufficiens remedium legis naturę: quia circunciſio ſucceſsit illi remedio, ſicut nunc circuciſioni Baptiſmus. Vnde S. Thomas in 4. diſt. 1. q. 2. art. 5. q. 1. ait, *quod cum venit, quod perfectum eſt, euacuari debet, quod ex parte eſt, ſi ad idem ordinetur: quia gratis non*

facit

facit per duo; quod per vnum potest facere, sicut nec natura.

§. V.

Resolutio dubij.

55 REstant alij duo modi concordiæ, iam diu ab Authoribus traditi, qui forte in solo modo loquendi inter se differunt. Primo ergo dicendum, ideò verificari circuncisionem non dedisse gratiam, quia eā non cōtinebat, nec fuit causa eius, nec physica, nec moralis proprie, & in rigore: in ea tamen dabatur gratia, & remittebatur peccatum originale, quia fuit conditio sine qua non, ex diuina promissione illa externa fidei protestatio, propter virtutem diuinam assistentē, & comitantem, dabat gratiam. Ita Paludanus in 4.dist.1.q.5.a.4.n.42. Capreolus dist. 1.q.1.fol.25.fine, & dist.2.q.2.a.3. in princ. & in fine. Hispalensis, & Martinus Ledesma ibi. Et Soto dist.2.q.1.artic.4. Ferrara lib.4. Contrag.cap.57.§. *Ad secūdum verò*. Petrus Bergomensis in cōcordantijs dub.343. Granado contro.3.trac.3.disp.7.sec.1.conc.2. Gaspar Ruiz art.6.dub. vnico, dicens communem Thomistarum, imò & Theologorum. Philippus à Trinitate disp.5.dub.6.

56 Alijs terminis Nuño 3.p.q.70.ar.4. dub.2.Cabrera q.62.art.6.disp.1.§.6. licet male ibi n.26.oppositam tribuat Nuño; cū hanc ex professo doceat. Et videtur sententia Henriquez lib.1.de sacramentis cap.15. §.1.& 4.& aliorum, qui distinguūt has duas propositiones: circuncisio causat gratiam, & eam confert non ponentibus obicem: & istam: in circuncisione datur, & confertur gratia non ponentibus obicem: prima significat *actiuitatem*, & efficientiam, vel physicā, vel moralem: & hæc nequit conuenire sacramento vacuo virtutis, & actiuitatis: secunda solam denotat comitantiam, & quod ex parte, & *passiue* causetur gratia, non à sacramento, sed à Deo, & à fide, cuius erat protestatio circuncisio. Et hoc totum non probamus alijs argumentis, quam adductis pro extremis sententijs, quas hac via credimus conuenienter conciliari.

57 Addunt S. Thomas in 4.dist.1.q.1. art.5.q.1.& ibi Magister, Altisiodorensis, & noster Innocentius Quintus, quorum verba refert Carthusianus quæst.6.& cōmuniter Theologi, vt referunt, & sequūtur Cabrera §.7. Suarez disp.10.sec.3.conc.1. Granados trac.3.disp.7.sec.4. Auersa q.62.sec 5.& passim alij reliqua veteris legis sacramenta nec dedisse gratiam physicè, nec moraliter: nec fuisse conditiones infallibiles habentes promissionem Dei de concomitantia gratiæ à Deo conferendæ ad eorum præsentiam. Quod est certum propter testimonia Scripturæ adducta, præsertim illud ad Galat.4. *Quomodo iterum conuertimini ad infirma, & egena elementa*. Et ad Heb.7. *Reprobatio fit præcedentis mandati, propter infirmitatem eius, & inutilitatem*. S. Basilius lib.de Spiritu Sancto cap.14. comparans antiqua sacramenta cū nostris: *Quid* (inquit) *confers lauacra cum lauacris, quæ solam nominis appellationem habent cōmunem; verum vero tanta est differentia, quanta est inter somnia, & veritatem; inter vmbras, imagines que, & inter ea, quæ reuera sunt*. S. Ephiphanius hæres.8.ait. *Figuræ in lege fuerunt; veritas autem in Euangelio*. S. Augustinus.9. tract. 41.in Ioan.circa medium, inquit. *In veteribus sacrificijs non erat expiatio peccatorum; sed tantum vmbra futurorum*. Et super Psal.73.& Epist.19.ad S. Hieronymum. Hocque probat ratio D. Thomæ relata, & exposita à nu. 17.vsque ad 19.& authoritas Concilij Florentini relata n.15.& authoritates Patrum relatæ num.16.

58 Argumenta, quæ obijcit Suarez contra modum concordiæ sententiarum relatum, & approbatum n.56.refert, & diluit Cabrera illo §.6. Vlteriusque obijcit Lugo disp.5.sec.1.in fine n.10. nam hæc interpretatio manifeste repugnat verbis Patrū, qui non solum dicunt, in circuncisione datam fuisse gratiam, sed etiam per circuncisionē; ipsamque valuisse, & conduxisse ad illum effectum. Sic loquitur Innocentius in illis verbis. *Quoniam & si originalis culpa remittebatur per circuncisionis mysterium, &c.* Sic etiam loquitur S.Augustin.lib.4 de Baptismo cap.24. & lib.3.contra Iulianum cap.18.& S.Greg. lib.4.Mor.cap.2.& S. Bernard.ser.2.de Assumptione inquit. *In baptismo sola gratia lauat hanc maculam, quam olim rapit petra circuncisionis*. Denique eodem modo loquuntur S. Beda, & alij supra adducti, qui non solum cō comitantiam, sed concursum explicant circuncisionis.

59 Contra priorem modum concordiæ approbatum n.55.obijcit Lugo sec.2.n.26. nam si attendamus sincere ad verba, & ad mentem Conciliorum, & Patrum, hic modus non videtur satisfacere: aliquid enim plus videntur intendisse, quam negare solā causalitatem, & relinquere rationem conditionis sine qua nō. Quia quod attinet ad susceptientium vtilitatem, parum etiam referret, quod baptismus afferret gratiam, & nū

daret

daret à peccato per modum causæ, vel per modum conditionis; si tamen infallibiliter afferret illum effectum. Vnde Concilium Florentinum nō solum excluſit omnē causalitatem physicam, & moralem ab illis Sacramentis; sed omnem etiam prorsus vtilitatem, seu modum conducendi ad gratiam; hoc enim sonant illa verba, quod *solum figurabant gratiam postea dandam per Christi passionem*. Planè si erant conditiones infallibiliter afferentes gratiam, non posset absque eorū iniuria dici, quod solum erant figuræ gratiæ futuræ, & nobis dandæ. Neque posset de illis dici, quod erant vacua, egena, infirma, inutilia, sicut appellantur ab Apostolo.

Denique argumentum quo vtuntur Patres passim ad probandam vtilitatem Circūcisionis ex eo, quod fœminis non prodesset ad salutem; eodē modo probat omnino non fuisse conditionem infallibilem ad gratiam: quia illo etiam remedio infallibili carnis ēt fœmineæ nec minus noceret eis carentia conditionis infallibilis ad iustificationem, quam carentia causæ moralis. Non ergo fecerunt vim in differentia conditionis, & causæ moralis, quando invtilitatem Circūcisionis exagerarunt.

60 Denique contra vtrūque modū dicē di videtur obstare, quoad hoc nos agnoscere differētiam inter circunciſionem, & alia veteris legis sacramenta: liquidem illa, nec per modum cōditionis admittimus habuisse infallibilem collationem gratiæ ibi comitanter, & passiuè datam, propter authoritates Scripturæ, & Patrum; & tamen authoritates etiam Circuncisionem comprehendunt, & etiam alia veteris legis Sacramenta. Et S. T. art. 6. ad 3. concludit: *Et ideo melius dicendum videtur, quod circumcisio, sicut & alia sacramenta veteris legis, erat solum signum fidei iustificantis, &c.* Ergo sicut in Circuncisione admittimus passiue, & per modum conditionis datam fuisse infallibiliter gratiam; ita etiam id debemus admittere de aliis veteris legis sacramentis: Vel si de illis cum Scriptura, & Patribus fatemur, non solum non esse causas physicas, aut morales gratiæ; sed fuisse vacua, & invtilia: & nec per modum conditionis, & comitanter ibi datam gratiam ex ópere operato, idem debemus dicere de Circuncisione.

61 Respondetur hos concordiæ modos non prohibito ad inuentos, sed necessaria illatione, quia alia via simul verificari nequeunt tres propositiones satis offensæ, & indubitatæ. Prima, quod sacramenta antiqua de se erant vacua, & invtilia, & solū proderant vt signa fidei mediatoris, & ex opere operantis, & suam fidem protestantis. Secunda, videri magnum inconueniens, quod paruuli fidelis populi non haberent a Deo remedium, vt liberarētur à peccato originali; & si tunc morerentur, cuaderent pœnā damni, & carentiæ visionis Dei. Tertia est, non posse admitti conformiter ad Scripturam, & ad Concilium Florentinum, & Patres, quod Circuncisio fuerit eiusdem causalitatis in illo populo, ac modo est Baptismus. Quę tres propositiones alia via verificari nequeunt, nisi iuxta duos modos concordiæ iā assignatos. Quando ergo Innocentius Tertius, S. Augustinus, & alij Patres, & Theologi, quoad hoc, equiparant Circūcisionē Baptismo, intelligendi sunt, quod paritas tenet quoad liberandum à malo culpæ originalis: quia hoc erat eorum intentum: & sic vitant inconueniens, quod vitare conabātur: ne illi paruuli sine remedio perirent. Sed non tenet paritas, nec quoad æqualitatem effectus causati; quia maior gratia confertur in Baptismo: nec tenet quoad modum cōtinendi, & causandi; quia sicut nullus admittit Circuncisionem causare instrumentaliter physicè, sicut causat baptismus; ita nec admittimus causare moraliter in rigore, quia iste nō est modus causandi rei externæ. Sed negare non possumus ibi comitanter datam gratiam, ne dicamus paruulos mansisse sine remedio: & quia fides mediatoris signo ad hoc institutoja Deo protestata habebat promissionem diuinam de comitantia gratiæ: quæ in alijs sacramentis solum aderat ex fide operantis. Quod totum planè videtur docere S. Thoma 3. p. q. 70. art. 4. in cor. & ad 2.

62 Ad primam ponderationem contra secundum dicendi modum, iam respondimus dub. 2. §. 6. præcipuè nu. 96. & 97. Sicut autem Concilium Florentinum non docuit, quod illorum sacramentorum vsus in adultis non esset meritorius: quia dicit S. T. in 4. dist. 1. q. 1. art. 5. q. 2. quod *hoc videtur absurdum, quod labores Sanctorum Patrum in huiusmodi sacramentis Deo accepti non fuerint; & quod opus virtutis possit esse non meritorium; & ideo communiter tenetur, quod vsus eorū meritorius esse poterat, si ex charitate fieret.* Opꝰ autē meritorium non est invtile, & vacuum; & conducit ad gratiam, & gloriam augendam. Ergo sic similiter Concilium Florentinū nō tollit, quod passiuè in Circuncisione gratia daretur, & per modum conditionis, & comitantiæ ex opere operato iustificaretur ad eius præsentiam infantulus. Vnde ibi dist. 1. q. 2. ar. 4. q. 2. sic ait D. Tho. dicendum, quod

pecca-

peccatum, quod ex alio contrahitur, conueniens est, vt per aliū tollatur, & ideò in quolibet statu post peccatum fuit aliquod remedium, per quod originale peccatum ex virtute passionis Christi tolleretur. Et iterum, quia non poterat puer natus, antequam haberet vsum liberi arbitrij, se ad gratiam præparare, ne omnino sine religione relinqueretur, *oportuit aliquod remedium dari, quod ex ipso opere operato peccatum aboleret; & tale remedium fuit Circunciſio. Et ideò ab omnibus conceditur, quod peccatum auferebat; ſicut ſignabat ablationem; & in hoc cum ſacramentis nouæ legis quodammodo conueniebat; quia efficiebat hoc quod figurabat.* Non efficiebat physicè, nec moraliter; ſed *quodammodo*, quia comitāter Deus ibi hoc efficiebat: *Ne eis omnino deeſſet diuinum remedium*, vt iterum docet S. Tho. ibi ar. 5. quæſt. 1.

63 Ad ſecundam probationem dicimus non esse inconueniens in illo populo minus infallibile remedium esse prouisum fœminis, ac paruulis maribus: quia S. Thomas in 4. diſt. 1. q. 2. art. 5. q. 1. ait. Circunciſio autē erat imperfecta reſpectu baptiſmi tripliciter. Primo, quantum ad ſignificationē: quia non ita ſignificabat expreſſe emundationē totius hominis ab immunditia totius culpę originalis, ſicut ablutio baptiſmalis. *Secundo, quantum ad efficaciam*; quia non tam abundās gratia ad operandum, & reprimendum fomitem in circunciſione dabatur, ſicut in baptiſmo. Tertio, *quantum ad vtilitatem*: quia nō erat eius vtilitas ita communis ſicut baptiſmi: *Cum haberet determinatum populum, determinatum ſexum, & determinatū tempus*: quod in Baptiſmo non accidit: & ideò aduenientę tempore plenitudinis debuit ceſſare baptiſmo ſubſtituto. Hæc S. Thomas. Qui idem alijs rationibus probat 3. p. q. 70. art. 2. ad 4. Nec tamen fœmellæ manebāt ſine omni remedio: quia dicit D. Thomas ibi art. 4. ad 2. quod *ſicut ante inſtitutionem circunciſionis, ſola fides Chriſti futuri iuſtificabat, tam pueros, quam adultos; ita etiam, & circunciſione data. Sed ante non requirebatur aliquod ſignum proteſtatiuū huius fidei*: de quo iam diximus q. 61. dub. 3. vbi admiſimus regulariter illo tempore aliquo ſigno externo fidei proteſtationem paruulis applicatam, nempè precibus, vel bene dictionibus: de quibus ibi meminit S. Thomas ad 2. & ad 3. dicit idem *intelligendum eſſe de pueris, qui moriebantur ante octauum diem tempore legis*: quia pro iſtis non erat Circunciſio.

64 Ad vltimum dicimus D. Thomam manifeſte, quoad hoc, agnouiſſe differentiā inter Circunciſionem, & reliqua legis veteris ſacramenta: nam in 4. diſt. 1. q. 1. art. 5. q. 1. concludit. *Et ideo alij dicunt, & melius, quod nullo modo ſacramenta ipſa veteris legis, ideſt, opus operatum in eis gratiam conferebat, excepta circunciſione, de qua poſt dicetur*; nempè q. 2. artic. 4. q. 2. verbis iam relatis n. 62. Cum ergo S. Thomas expreſſe Circunciſionem excipiat; non eſt quod nos per omnia eam includamus. Conueniunt tamen, quia nec causāt physicè, nec moraliter gratiam: & quoad hoc quod non continent physicè, nec moraliter virtutem cauſatiuam gratiæ: & quoad hoc æquiparantur à D. Thoma.

QVAES-

QVAEST. LXIII.

DE EFFECTV SACRAMENTORVM, QVI est Character.

1 EXPLICATO Effectu principali communi omnium Sacramentorum, nempè gratia, iam congruo doctrinæ ordine agit Diuus Thomas de secundario effectu, non omniū, sed aliquorum sacramentorum, nempe characterē: quæ vox significat notam imprimi solitā, siue scriptione, siue insculptione, aut incisione, aut quouis alio modo imponi cōsuetam. Quam aliqui deducunt ab appellatione Chartæ, seu materiæ ad scribendū idoneæ, vt litteræ exarentur vt olim, vel incidantur; vel inscribātur, vt modo iam diu est vsitatum. Alij è contra dicunt chartæ nomē deductum à characterē.

2 In prioti articulo explicat S. Thom. quasi an est, & necessitatem characteris, docens fideles per sacramenta aliquo spirituali characterē insigniri. In secundo incipit exponere quid est: asserens, quod character importat quamdam potentiam spiritualem ordinatam ad ea, quę sunt diuini cultus: quæ spiritualis potestas est instrumentalis: vnde character non est propriè in genere, vel specie; sed reducitur ad secundam speciē qualitatis. Addit tertio articulo, quod character sacramentalis specialiter est character Christi, cuius sacerdotio configurantur fideles secundum sacramētales characteres. In articulo quarto agit de eius subiecto dotēs, quod character non est sicut in subiecto in essentia animæ; sed in eius potentia, nempè in intellectu, in quo est fides, vt dicit ad 3. Sicut autem intellectus perpetuus est, & incorruptibilis, ita character indelebiliter manet in anima, vt probat artic. 5. Tandē artic. 6. probat, quod tantū per hæc tria sacramenta character imprimitur, scilicet per Baptismum, Confirmationem, & Ordinem.

Quæ his sex articulis docet S. Thomas, sex duobus sequentibus examinabimus, in priori agente, de characteris necessitate: in secundo de eius quidditate: in tertio de eius significatione: in quarto de subiecto: in quinto de modo inhæsionis in illo, differemus: in vltimo disputabitur de eius diuisione.

DVBIVM PRIMVM.

Vtrum Sacramentum imprimat aliquem characterem in anima?

§. I.

De fide est tria Sacramenta imprimere characterem.

1 QVia articulo sexto explicat Sanctus Thomas, vtrum omnibus, vel solū aliquibus Sacramentis competat imprimere characterem; ideo nunc cum D. Thom. artic 1. vt exponitur à Caietano, & ab aliis cōmuniter, indefinitè de sacramentis inquirimus an imprimant characterem? Quod est inquirere eius existentiam, & necessitatem.

2 Circa quid nominis aduertēdū, quod character idem videtur significare, quod figura. Vnde ad Hebræos 1. ver. 3. vbi in nostra Vulgata habetur: *Et figura substantiæ eius*: in Græco loco *figuræ* habetur *characterē*, vt notat S. Thomas hic ar. 2. in 1. argumēto. Ideoque *characteres* appellantur figuræ litterarū. Et Apoc. 13. ver. 16. fit mētio de *characterē in dextera manu, aut in frontibus*. Et cap. 14. ver. 11. *Et si quis acceperit characterem nominis eius*; nempè bestiæ. Et cap. 19. ver. 20. *Qui acceperunt characterem bestiæ*. Vnde character est signum, figura, seu littera, aut sigillum, quo aliqua designātur, vt cognoscantur distincta ab aliis: sicut olim milites characterē Principis ipsis impresso, notabantur, vt refert Vegetius

tius lib.1.de re militari cap.8. Et nunc serui emptitij in facie sigillantur. Et similiter quadrupedia,& numismata.Et sicut nunc in vestibus ordinum militarium sunt in singulis specialia signa,& quasi stemata, sic olim in ipsa facie,vel corpore erant specialia stigmata,figuræ,vel characteres,aut signa. Tras ferendo ergo hæc ad spiritualia,& interna, est dubium,vtrum sacramenta vltra gratiã, quam conferunt,causent,vel imprimant ipsi animę aliquod signum spirituale,quod vocetur character?

3 Negarunt ex Hæreticis Ioannes Vuiclefus lib.4.Trialogi cap.15.vt refert,& impugnat Thomas Vualdensis to.2.qui est de Sacramentis cap.109.eo,quod neq; Scriptura,neque ratione probari potest sacramenta aliquem characterem imprimere.Similiter Caluinus in Antidoto Tridentini sess.7. can.9.Kemnitius in 2.p.examinis,& Tilmanus Heshusius de erroribus Pontificum tit. 15.vt refert Bellarminus,& confutat lib.2. de Sacramentis cap.18.idem probant, quia in Scripturis,& Patribus nulla de charactere mentio fit.Secũdo,quia inter ipsos Scholasticos nihil certum sit de caractere. Et tertio,quia primus author characteris fuit Innocentius Papa Tertius:de quo inquit Kemnitius,quod multa mala fecit,multa item falsa definiuit:præcipue,quod Othonem Imperatorem creari curauerit,& postea in ipsum sententiam excommunicationis tulerit.

4 Nihilominus veritas, Catholica fide credenda,est,quod sacramenta aliqua imprimunt characterem in anima,hoc est,signum quoddam spirituale,& indelebile. Ita docet Innocentius Tertius in cap. *Maiores, de Baptismo,& eius effectu*.Et diffinit Eugenius Quartus in decreto fidei , quod habetur in Concilio Florentino,post vltimã sessionem,§. *Quinto Ecclesiasticorum*, in fine. Et in Concilio Tridentino sess.7.can.9.Quod quamuis omnes Catholici sequantur;differunt tamen in assignando gradu certitudinis,& constituẽdo fundamento huius veritatis.

§. II.

Quamuis non sit expressum in Sacra Scriptura.

5 SCotus in 4.dist.6.q.9.§. *Ad quæstionem potest dici*,contẽdit huiusmodi assertionem,neque è Sacris litteris,neque è Sãctorum Patrum testimonijs colligi posse; neq; per rationem naturalem probari.Nihilominus propter solam Ecclesiæ authoritatẽ,tutum non existimat ipsam negare.

Durandus in 4.dist.4.q.1.solũ ait, omnes modernos confiteri imprimi characterem; & videtur negare characterem baptismi; tamen fateatur nonnulla probabilitate admitti characterem Ordinis.

Gabriel in 4.dist.6.q.2.art.2.conc.1.affirmat characterem,neque ratione certa demonstrari,neque euidenti authoritate probari posse.In secunda conc.dicit probabiliter cocedendum propter rationem aliquas persuasiuas.Et tandem art.3.dub.1.in fine, ait. *Quare præsumptuosum foret,negare characterem*,eo quod Schola Theologorum communiter ita doceat.

6 Vazquez disp 134.c.1.n.6.docet veritatẽ hanc nõ probari sufficiẽter ex Sacra Scriptura.Neque ex Patrum testimonijs, quæ adduci solebant ab Scholasticis tempore Scoti,& Gabrielis,quia vt ait n.20. illa nullius sunt momenti,vt ipsi aperte ostendunt: verum ea,quæ ipse adduxerat,magni æstimanda sunt.

Quod autem veritas hæc inefficaciter probetur ex Sacra Scriptura,etiam docẽt Arauio articulo 6.dub.1.num.10.Meratius , & alij.

7 Alij vero fatentur contra proteruos non posse existentiam characteris euidẽter probari ex Sacra Scriptura;tamen ex illa cũ magno fundamento colligi,& adiuncta Ecclesiæ traditione,melius hæc Scripturæ exponuntur.Ita Nuño art.1.Et ibi Suarez,& Granado tract.4.disp.1.n 4.Lugo disp.6.sec.1. nu.3.Ruyz dub.1.& alij:& mihi probabilior videtur.

8 Per oppositum Thomas Vualdensis to.2.cap.105.& Soto in 4.dist.1.q 4.art. 1. §.*Sed reuera*,latè docent veritatem hanc esse de fide,ex Sacra Scriptura,ex Patribus , & perpetua Ecclesiæ traditione.Idem docent Sayrus lib.4.c.1.q.1.ar.2.Archangelus Rubeus in 4.dist 4.Leander à SS. Sacramento tract.1.de Sacram.disp.3.q.15.Bernal disp. 15.sect.1.§.1.num.7.& alij.Probat Soto ex Vualdensi dicens. Nam si S.Augustin.contra hæreticos aliam non habuisset arguẽdi viã, nisi quia Ecclesia tunc superstes sic docebat, nullatenus eos deuicisset,nec tam prolixis disputationibus opus esset. Officium ergo Theologorum est Ecclesiæ dogmata in sacris eloquijs fundare.Rursus,si oporteret sẽper patentissima Scripturæ loca afferre, nihil Catholicus posset contra hæreticos perficere.Satis ergo est testimonijs secundũ Sãctorum interpretamenta vti.

Sacræ

Sacræ Scripturæ præcipua testimonia sūt. In primis verba Apost. 2. ad Corinth. 1. quæ adducit S. Th. art. 1. nam vers. 21. ait Apost. *Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, & qui vnxit nos Deus: qui & signauit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.* Vbi Græcè habetur: *Sigillauit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.* Quæ verba absque vlla violētia intelligūtur de vnctione corporali, quæ fit in cōfirmatione externa; & postea facit mentionē de charactere, quo nos signat, & sigillat Deus: & demū gratiæ Spiritus Sancti augmento verificatur dare pignus Spiritus in cordibus nostris. ¶ Item ad Ephes. 4. vers. 30. ait Apostolus. *Et nolite contristare Spiritum Sanctū Dei: in quo signati estis in diem redemptionis.* Vbi S. Hieron. ait. Symbolū Spiritus sancti in die Baptismi accepistis. Et Haymo. Sigillati, & assignati estis Deo in diē redemptionis. Et cap. 1. eiusdem epistolæ ver. 13. *In quo, & credentes signati estis Spiritu promissionis Sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ.* Quia Spiritus sanctus est causa efficiens signationis, seu sigillationis, quæ fit in Baptismo. ¶ Demū Esai. 66. ver. 19. dicitur: *Et ponam in eis signum, & mittam ex eis, qui salvati fuerint; &c.* Quod de signo, & charactere baptismali, videtur congruè posse exponi.

9 Ad hæc tamen alij respondent. In primis in priori testimonio non esse sermonem de Cōfirmatione, sed Baptismo, vt exponūt S. Ambros. lib. 1. de Spiritu sancto cap. 6. & lib. de ijs, qui initiantur cap. 7. & Theophil. & Oecumenius, & S. Chrisost. Theodoret. & D. Tho. & alij ibi: qui per illa tria dicunt significari gratiam Spiritus sancti: illa enim vngimur, & in filios Dei signamur, & pignus est, atque arrha gloriæ futuræ.

10 Pariter loquēdo de secundo testimonio ait D. Th. hac q. 63. ar. 3. ad 1. quod Apostolus ibi loquitur de consignatione, alias cōfiguratione, secundum quam aliquis deputatur ad futuram gloriam, quæ fit per gratiā: quæ Spiritui sancto attribuitur, inquantum ex amore procedit, quod Deus nobis aliquid largiatur, &c. ¶ Similiter in verbis primi capitis, licet loquatur Apostolus de signatione, quæ fit in Baptismo, iuxta communem Patrum expositionem: tamen Patres nō declarant istam signationem fieri per signum realiter distinctum à gratia, & virtutibus, & donis: vnde ex illo non probatur characterē imprimi, quod est signum indelebile; quod manet amissis gratia, virtutibus, & donis.

11 Minus vrget testimonium Isaiæ: nā Diuus Thomas ibi duas adhibet expositiones: & neutra fauet characteri. Primo dicit sensum esse: *Et ponam in eis, id est, Iudæis*, qui erunt cum Zorobabel, & alijs ducibus, *signum, id est, edictum Cyri*, ad gentes ad quas dispersi erant Iudæi. Vel secundo dicit verificari in lege gratiæ, quando *signum Crucis ponit in Apostolis*, vt omnes ad Deum conuertant, quasi ad iudicium præparantes. Quæ est expositio Glossæ, & Hugonis. Et Lyranus exponit de signo Crucis, quod apparebit in cælo, cum Dominus ad iudicandum venerit: iuxta illud Mathæi 24. ver. 30. *Et tunc parebit signum filij hominis in Cælo.* Duas alias expositiones affert ibi Maluenda: nam quidam exponunt de missione visibili Spiritus Sancti, qui in signo venit, & ignis effusus est in discipulos. Et Tremelius, & Iunius, exponunt signabo seruos meos intus virtute Spiritus, & administratione ipsorum signorum fidē confirmantium: iuxta illud Marci vltimo: *Et sermonem confirmante sequentibus signis.* Vbi vides Expositores conuenire, quod loquatur de signo externo, quo cognoscendi sunt inter gentes: & ita non loquitur de spirituali, & inuisibili charactere. Vel si loquatur de signatione inuisibili, nihil est quo probari possit loqui de signatione distincta ab ea, quæ fit per gratiam Spiritus Sancti. Vnde quāuis probabiliter, supposita fide characteris, de illo hæc testimonia exponantur; non tamen sunt apta testimonia vt illis hæretici conuincantur: quando ipsi Catholici sine mentione characteris congruum verborum sensum declarant. Quamuis autem characteris non sit in Sacrā Scriptura expressa mentio; quia tamen pro eo extant expressa, & præclara Patrum testimonia, ex quibus certificamur de perpetua Ecclesiæ traditione; ideò accedente definitione Florentini, & Tridentini; est veritas fidei catholica necessario credenda.

12 Sed instat Bernal nu. 7. Primo, quia sicut hæc responsio satis est cōfirmandis Catholicis; ita inutilis est cōuincendis hæreticis. Imò vtilis in sua perfidia confirmādis; cū eis cōcedatur verū esse fundamētū, in quo vnice ipsi nitūtur. Secūdo, quoniā ipsam Ecclesiæ perpetuā traditionē nōaliūde illis probare possumus, quā è SS. Patrib⁹, ex quibus, Scholastici characterē didicerūt. Atqui Sācti Patres characterē nō posuerūt de suo capite, sed ex diuinis litteris: ac proinde ex adductis testimonijs hauserunt. Quod si testimonia illa Scripturarum ita licet exponere, vt characterē nō adstruāt; tārūdem profecto dicēt hæretici de testimonijs Patrū. Si enim illa verba: *Nos vnxit; signauit; & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris*: Synonima esse, &

vnã, ac eãdẽ gratiæ infuſionẽ ſignificare cõcedimus; quodnã reperietur in Patribus teſtimoniũ, cui nõ poſsimus parem aptare Synonymiã? Qua propter adduci nõ poſſum, vt permittã, aut credã, aſſertionẽ characteris ſacramẽtalis in Sacris litteris non cõtineri. Hæc ibi.

13 Iſta tamẽ parum vrgẽt; imò parũ ſolidã continẽt doctrinã. Primo, quia damus occaſionẽ irridẽdi fidẽ catholicã, ſi dicamus vnice characteris aſſertionem probari ex Sacra Scriptura: & tamẽ ſolũ proferimus pro probatione teſtimonia illa, quæ ante exortã cõtrouerſiã, abſq; vlla improprietate, & violẽtia, ab ipſis Sanctis Patribus, & alijs Expoſitoribus antiquis, & modernis catholicis, intelligũtur ſine vlla mẽtione characteris.

Secũdo, quia opus eſt vt Hæreticos cõfundamus, & eorũ obſtruamus ora, oſtendere hãc cõſequẽtiam eſſe peruerſam: *Hoc nõ habetur expreſſum in Sacra Scriptura: ergo nõ eſt credẽdũ fide catholica*: quia ipſa Scriptura ſacra docet multa nos tenere per traditionẽ. Sicut nõ benè valet: cultus Sanctarũ imaginũ non habetur in ſacra Scriptura: ergo ſacræ imagines nõ ſunt colẽdæ. Et in hac ipſa materia, ſeptenarius ſacramentorũ numerus, & materiæ, & formæ ipſorũ non habẽtur in Sacra Scriptura: Neque in illa eſt mẽtio de criſmate, quo homines confirmantur: & de oleo, quo ſacerdotes inunguntur: Neque de multis alijs tam verbis, quam factis, quibus vtimur in ſacramentis. Reſpondet enim optime D. Tho. 3.p.q.64.artic.2.ad 1. *quod ea, quæ ſunt de neceſsitate ſacramenti, ab ipſo Chriſto inſtituta ſunt, qui eſt Deus, & homo. Et licet nõ ſint omnia tradita in Scripturis; habet tamen ea Eccleſia ex familiari Apoſtolorum traditione: ſicut Apoſtolus dicit 1. ad Corint. 11. Cætera, cũ venero, diſponã.* De quo latius M. Petr. Soto in inſtitutione ſacerdotum, de ſacramentis lec. 6. & 7. Pariter aſſertio characteris, quamuis non ſit aſſerta, ſed ſolum inſinuata in Scriptura, tamen Eccleſia potuit eam diffinire vt de fide credendam, quia ita accepit à Patribus, qui id didicerunt ex Apoſtolorum traditione, qui à Spiritu Sancto, & à Chriſto ſunt edocti.

§. III.

Expreſſum in Patribus ex Apoſtolorum traditione.

14 QVod igitur doctrina characteris ſit Apoſtolica traditio, à Patribus expreſſa, contra Scotum, & alios, probatur ex D. Thoma in 4. diſt. 4. q. 1. artic. 1. vbi ait. *Si quis diligenter conſideret verba Dionyſij* lib. de Eccleſ. hier. cap 2. *à quo prima traditio characteris nobis aduenit.* Et artic 2. ex verbis eius characteris diffinitionem format: & artic. 4. quæſt. 3. ait. *Sed contra eſt authoritas Dionyſij, ex qua characteris traditio deriuatur: quia ipſe in ducit verba illa vnde diffinitio characteris accipitur, in tractatu de Baptiſmo.* Et iterum quæſt. 4. & hac 3. part. quæſt. 63. artic. 2. eadem vtitur S. Dionyſij authoritate: nam parte 3. illius cap. 2. inquit. *Hunc diuina maieſtas in ſui conſortium intus admittit; eique lutem ſuam, perinde ac ſignum aliquod, tradit.*

15 Reſpondet Scotus in 4. diſt. 6. q. 9. §. *Secundum principale*, quod ſignum, de quo loquitur S. Dionyſius, non eſt aliud, quam ſignatio hyerarchæ, & impoſitio manuum, & deſcriptio baptizandi: quæ omnia fiebãt longe ante baptiſmum.

16 Euaſionem hanc multis impugnat Capreolus in 4. diſt. 3. quæſt. 1. artic. 3. ad 1. Scoti contra quartam. Primo, quia falſum aſſumit, quod S. Dionyſius non loquatur, niſi de vnico ſigno: nam ibi expreſſam mentionem facit de interiori ſigno, quod lumẽ vocat: & poſtea loquitur de exteriori ſigno dato à hierarcha: quod ſignificat primum lumẽ faciens hominem diuinum, & communicatorem ordinationis, &c.

Et ibi hanc ſtatuit generalem regulam. *Sunt ea ſacra, quæ ſenſu percipiũtur, eorum, quæ animo cernuntur, imagines.* Secundo falſum eſt, quod S. Dyonyſius non loquatur de actu baptizandi: vt clariſsime patet ex eius verbis. Et quod ibi fiat mentio de charactere, conſtat (inquit enim) *nos autem aſcenſionibus Sanctis, ad eorum, quæ fiunt principia reſpicientes, & iſta ſancte docti cognoſcemus quorum characterum ſunt expreſsiones, &c.* Quare Capreolus concludit, quod Scotus non aduertit S. Dionyſium primo retuliſſe ritum ſacramenti, & poſtea expoſuiſſe ſignificationẽ ritus: & cum character ſit res, & ſacramentum ſimul, de illo expreſſam mẽtionem facit. Aliã expoſitionem verborum S. Dionyſij tradit Soto in 4. diſt. 1. q. 4. art. 2. §. *In primis.* Et ar. 1. §. *Hinc ergo*, in fine.

17 Idẽ confirmat Bernal diſp. 15. ſect. 1. §. 2. nu. 9. quia S. Dion. de illo, qui baptizatur, inquit non loge à fine. *Eum, qui ita deducitur, beata diuinitas in cõmunionẽ ſui recipit ei; lumen ſuum, quaſi ſignum tradit.* Et ibi ait. *Quæ quidem omnia ſignificat ſignum* (Græce ſigillum) *quod Pontifex dat venienti.* Quaſi dicat per ſigillum exterius datũ ſignificari ſigillum, ſeu characterem animæ impreſſum.

Siue

Siue enim sigillum istud exterius nihil aliud fuerit, quam Crucis signum, vt Lanfelius interpretatur: siue ex instituto veteris Ecclesiæ fuerit Episcopale sigillū chartę impressū; certè id baptizato dabatur vt significaret non tam illius animæ impressam, eamque planè distinctam à gratia sanctificante. Sic enim arguit S. Dionysius. *Sunt ea sacra, quæ sensu percipiuntur, eorum, quæ animo cernuntur imagines.* Quia symbola externa sunt signa donorum spiritualium, quæ eisdem conferuntur interius. Sed baptizato cōfertur immersio in aqua, sacrum oleum, & sacrum sigillum: ergo sicut immersio significat abolitionem peccati, & oleum significat gratiam; ita sacrum sigillum significat sacrum characterem, seu diuinā notā eiusdem animo impressam.

18 Authoritates SS. Damasceni, Isidori, Cypriani, Ambrosij, & Anselmi, & aliorū refert Vualdensis cap. 110. Alias superaddūt Bellarm. cap. 21. & alij: nempè S. Cyrilli Hierosolimitani, S. Cyrilli Alexandrini, S. Basilij, S. Greg. Nazianz. S. Epiphanij. Sed missa facio hæc Patrum verba legenda in ipsis, & in Authoribus relatis, vt ponderem verba S. Augustini.

19 Qui præomnibus Patribus sæpius, & expressius loquitur de charactere Epistola 2. seu lib. 2. contra Parmenianum cap. 13. refertur c. *Quod quidem.* 1. q. 1. à D. Tho. art. 1. & epist. 23. ait, quod consecratio baptismi *reum facit hæreticum extra dominicum gregem habentem dominicum characterem.* Et lib. 6. de Baptismo contra Donatistas cap. 1. non solū id docet, sed & refert approbatum a Patribus Concilij Africani: cum enim dixisset hæreticos; & si peccata non dimittant: *Habere tamen, & dare, & accipere baptismi Sacramentum, satis* (inquit) *elaxit Pastoribus Ecclesiæ Catholicæ toto orbe diffusæ; per quos postea plenarij Concilij authoritate originalis consuetudo firmata est, etiam oues, quæ foris errabat, & dominicum characterem à fallacibus depradatoribus suis foris* (scilicet extra Ecclesiam) *acceperat, venientem ad Christianæ vnitatis salutē, ab errore corrigi, à captiuitate liberari.* Quod testimonium est grauissimum propter authoritatem Cōcilij Generalis Africani: quod licet non extet in proprijs codicibus, extat, quoad hoc relatum à fidelissimo, sapientissimo pariter, ac SS. Augustino.

20 Quare admiratione est dignum, quod Scotus, cum mentionem fecerit istius authoritatis S. Augustini, contendat tamen ipsum nullam mentionem fecisse de charactere. Et magis mirandum (ne dicam deridendum) quod Vazquez cap. 1. n. 12. & 13. cū plurima adduxisset S. Augustini testimonia, quibus concludit, quod res hæc apud S. Augustinum manifestissima est, ita vt de illius mente nō liceat dubitare, vt patet epist. 50. & 204. non longè ab initio, & tract. 5. & 6. in Ioann. & lib. 2. contra litteras Petiliani c. vlt. & lib. 1. contra Cresconium cap. 30. Et in Epist. Ioa. tract. 5. Tamen postea ipse Vazquez nu. 20. dicat testimonia, quæ adduci solebant ab Scholasticis tempore Scoti, & Gabrielis, nullius esse momenti; verum ea quæ ipse Vazquez adduxerat, magni æstimanda esse. Verumtamen hoc est intolerabile, & parum consequenter, & minus consideratè scriptum: quia præcipuum testimonium S. Augustini legere poterat Vazquez relatum à D. Thom. ar. 1. Et aliud, in quo totam vim facit ex lib. 6. contra Donatistas, retulerat S. Thomas in lib. 4. Sententiarum dist. 4. art. 1. in argumento *sed contra* & etiam retulerat Scotus. Si autem ista testimonia efficacia nō sunt, pariter dicetur de alijs authoritatibus, quæ Vazquez accepit à Bellarmino, & Valentia, & ipsi ab Vualdensi, Capreolo, & alijs antiquis.

21 Adijcit Granadus tract. 4. disp. 1. nu. 4. optimum testimonium S. Cyrilli Alexandrini in Concilio Ephesino tomo 1. Conciliorum folio 886. columna 1. qui agens de eo, quod nobis datur in Baptismo: *Per eum* (inquit) *diuinus nobis character imprimitur.*

22 Tempore etiam Magistri Sententiarum, qui quinquaginta fere annos Innocentium Tertiū præcessit, doctrina de charactere erat in Scholis recepta, vt patet in 4. dist. 8. c. 4. & clarius dist. 28. c. antè penul seu lit. K. & ipse Innoc. 3. c. *Maiores de Baptismo, §. Ité quæritur*, loquitur de charactere, tāquā de re notissima, & certissima, & apud Doctores indubitata. Et paulò post D. Th. in 4. dist. 4. q. 1. art. 1. ait, *dicēdū, quod characterem in Sacramētis quibusdam imprimi, omnes moderni cōfitentur: sed in modo ponēdi ipsum in anima, partim differunt, & partim cōueniunt.* Et postea in fine corporis, docet, quod *à S. Dionysio prima traditio characteris nobis aduenit.*

23 Per quæ respondetur argumētis hæreticorum; quia multa habemus de fide credenda ex Apostolica traditione: quæ ex Patribus deriuatur, & à Concilijs, & Pontificibus diffinitur. Falsum etiam esse patet Scholasticos dissētire in ponēdo charactere: quia solum differunt in modo explicādi quid sit? Quod ad fidem non attinet; sed pertinet ad Scholæ exercitium. Nullus autem Scholasticorum omnino characterem negat. Nam Scotus *§. Ad quæstionē*, expressè dicit, propter

ter Ecclesiæ authoritatem esse ponendum characterem imprimi; quia vt habetur cap. *Ad abolendam, de hæreticis*, sentiēdum est de sacramētis Ecclesiæ, sicut sentit Ecclesia Romana: & ista in cap. *Maiores*, docet sacramēta imprimere characterem. Item Gabriel Biel (qui immerito dubitat an hoc Ecclesia definierit) tamen in fine primi dubij dicit esse præsumptuosum negare characterem.

24 Mendacia vero illa, quæ confingunt Hæretici de Innocentio Tertio laudatissimo Pontifice, benè confutant Bellarminus cap. 18. & passim alij, qui aduertunt, quod Albertus Krantius natione Germanus, qui ante exortam hæresim Lutheri scripsit, multa præclara de Innocentio Tertio narrauit libro 9. Metropolis cap. 1. & libro 7. Saxoniæ cap. 37. sincerè retulit Othonem Imperatorem rebellem fuisse Ecclesiæ, & ob id multa ei aduersa accidisse: ideoque in mortis articulo constitutum maximo dolore, & pœnitentia affectum fuisse.

§. IV.

Ratio Diui Thomæ exponitur.

25 RAtio demonstratiua ad hoc probandum, frustra quæreretur, cum vnica ratio à priori sit voluntas Dei meritis Christi volentis sic insignire, & nobilitare Christi sectatores. Et ideò Diuus Thomas, vt notat Caietanus articulo primo §. *Aduerte hic*, persuasibilem hanc veritatem Ecclesiasticam reddere studuit, ex ratione proportionalis similitudinis inter homines deputatos ab homine ad militiam corporalem, & deputatos à Deo ad cultum Christianæ religionis (quæ vtique est militia illius, qui est Dominus fortis, & potens in prælio, ad debellandas aereas potestates, vincendumquè mundum) sectatus S. Augustini vestigia. Rationabile siquidē est, vt sicut homines à principibus mundi huius consueuerunt ad corporalia corporali nota insigniri; ita pariter cū homines à Deo ad perennem spiritualem cultum secundum animam deputantur, conueniens est, quod spirituali signo notētur in anima: sic enim diuinam prouidentiam disponere homines suauiter inuenitur, vt scilicet proportionaliter insigniantur secundum animam à Deo; sicut secundum corpus consueuerunt à principe humano insigniri.

26 In quibus verbis non affecit Caietanus, vt ei quidam imponunt (nisi in editione antiqua id haberetur, & in editione Romana sit deletum, vt vult Cabrera art. 1. nu. 12. & tenet Ruyz dub. 1. §. *Infertur etiam*: & reuera ita est ex parte) doctrinam characteris esse solum probabilem, & persuasibilem, & haberi authoritate solius Sancti Augustini, vel authoritate non multū antiqua. Quin potius art. 2. §. *Sed postea hæc*, dicit authoritate Ecclesiæ diffinitam hanc veritatem in cap. *Maiores*, & in Concilio Florentino, & §. *Ad hoc dicitur*, vtitur authoritate Sancti Dionisij adducta à Diuo Thoma, quæ authoritas est satis antiqua. Sed solum ait Caietanus hanc veritatem *Ecclesiasticam*, hoc est, ab Ecclesia diffinitam, & creditam; ratione D. Thomæ non demonstrari (quod per se notum est: quia institutio authoritate magis, quam ratione probanda est: nam quæ ex sola Dei voluntate pendent, demonstrari nequeunt) sed solum persuasibilē reddi. Quod omnes concedunt. Vnde Caietanus in nullo recedit à communi doctrina: nec ratio eius differt à ratione D. Thomæ, vt ipsum legenti, & conferenti cum textu D. Thomæ, erit perspicuum.

27 Confirmat S. Tho. conclusionem, & rationem eius authoritate S. August. tom. 7. lib. 2. contra Parmenianum cap. 13. dicentis. *S militiæ characterem in corpore suo non militās pauidus exhorruerit, & ad clementiam Imperatoris confugerit; ac prece fusa, & venia impetrata, militare iam cœperit; numquid homine liberato, atque correcto, character ille repetitur; ac non potius agnitus approbatur? An forte minus hærent sacramenta Christiana, quam corporalis hæc nota?*

28 Circa rationem in his verbis Sancti Augustini inclusam, aduertendum aliquos probare per tria sacramenta imprimi characterem, quia non possunt iterari. Hanc enim rationem Sanctus Augustinus, imò & Concilium Tridentinum sess. 7. can. 9. significauit, vbi ex charactere, quem imprimunt, infert ea iterari non posse.

Hæc tamen ratio (inquit Lugo disp. 6. sec. 1. n. 5.) non videtur satis efficax, quia licet ex impressione characteris arguatur benè, non posse iterari sacramenta, prout intulit S. Augustinus, & Concilium Tridentinū; non tamen videtur benè contra argui benè ex eo, quod iterari nō possint, quod imprimāt characterē: nam consecratio calicis, vel Ecclesiæ, ac etiam prima Tonsura iterari non possunt; & tamen non imprimunt characterem, vt constat. Posset etiam Deus, non conferre charactere, statuere, decreto immutabili, quod ille, qui semel accepisset potestatem sacerdotalem, numquam eam perderet: vnde fieret, quod illa potestas reiterari nō posset, etiam si non imprimeret characterem.

Deni-

Denique, Eccleſia non poteſt de facto facere, quod oleum ſemel benedictum ab Epiſcopo ad ſacramentum Extremæ vnctionis; aut Criſma ab eodem benedictum ad Confirmationem, non maneat vlterius benedictū; aut non ſit materia ſufficiens, & idonea horum ſacramentorum: quia hanc Chriſtus inſtituit. Et tamen per benedictionem no imprimitur character, vel quidquam in oleo, aut Criſmate, vt diximus quæſt. 62. dub. 4. num. 23. Licet in neutro poſsit reiterari benedictio. Ergo ex eo, quod Eccleſia non poſſit vmquam iterare ordinationem Sacerdotis, aut illum, qui ſemel eſt Sacerdos, reddere laicum, non arguitur bene impreſsio characteris in anima ſacerdotis.

Cæterū illa ratio contemni nequit, quia illa vtitur D. Thom. quæſt. 72. art. 5. in arg. *Sed contra*. Eſſeque D. Auguſtini oſtendunt Vvalden. tom. 2. de ſacramentis cap. 110. & Soto in 4. diſt. 1. q. 4. art. 1. Et Bellarmin. contra Caluinum lib. 2. de ſacramentis cap. 22. Et eſt ratio adæquata, & ad cōuertentiā: nam arguēdo ex impreſsione characteris no poſſe iterari, arguitur à priori, vt arguit Concilium: arguendo tamen imprimere characterem, quia non iterantur, arguitur à poſteriori, ſuppoſita voluntate Dei de facto inſtituente, quod omnia, & ſola imprimētia characterem non poſsint ſacramenta iterari. Et ſic ceſſant argumēta, quia procedunt de poſſibili, & non rebus vt nunc, quando prima tantum ſtatura ſolum eſt quid præuium ad ſacramētum. Et aduertit S. Thomas quæſt. 72. ar. 3. ad 2. quod ſunt quædam ſacramēta, quorum materiæ ſunt idoneæ ad vſum ſacramēti ex ipſo vſu Chriſti: aliæ verò indigent alia ſanctificatione inchoata.

29 Nec tamen illorum argumentorum vim euadit Bernal diſput. 15. ſect 5. §. 5. docens rationem ponendi ſacramentalem characterem eſſe, vt inde facilius, & clarius intelligeretur tria illa ſacramenta eſſe iterabilia. Eſt enim dogma iſtud ſummi momenti; prout conſtat, tum ex varijs Conciliorū generalium diffinitionibus; tum ex libro 1. Decretalium, tit. *de ſacramentis non iterandis*. Inde autem facillimè, & clariſsimè intelligitur tria illa ſacramenta non poſſe in eodem ſubiecto repeti, quia imprimunt characterem indelebilem: & ideò non eſt ad quid repetantur. Per Baptiſmum enim intramus Eccleſiam: & voluit prudentiſsimè Deus vt ab hoc ingreſſū non poſſet eſſe regreſſus: per Confirmationem conſignamur in Chriſti milites: & pari prudentia voluit, conſignationem eſſe indelebilem, cum ſit perpetua, & initerabilis militia hominis ſuper terram: per Ordinem accipitur dignitas, & poteſtas grauiſsimi momēti; cuius amiſsibilitas magnis exundaret incommodis.

30 Cæterum hac via vim argumenti nō euadi cōſtat, quia illa bene explicatur ex impreſsione characteris ſacramenta illa tria iterari non poſſe. Et hæc eſt ratio Sancti Auguſtini, & Concilij Tridentini diffinientis per illa tria imprimi characterem, & inde inferentis, quod nō poſſunt repeti. *Vnde*, inquit, *ea iterari non poſſunt*. Sed reſtat exponere an bene arguatur, quod quia initerabilia ſūt imprimāt characterē: quia cōtra hoc ſunt inſtātiæ de cōſecratione calicis, & de prima tōſura; & de benedictione criſmatis, & olei: quæ iterum nequeunt benedici: & characterem non imprimunt. Et diximus cap. 31. Theologiæ Moralis quæſt. 14. §. 2. vſque ad 5. Monachum ſolemniter profeſſum, nō poſſe fieri ſecularem; quamuis profeſsio characterem non imprimat. Et ſine impreſsione characteris matrimonium ratum, & conſummatum, eſt indiſsolubile vtroque ſuperſtite. Ergo ratio ponendi characterem, non eſt vt facilius explicetur initerabilitas.

31 Sed ratio à priori eſt voluntas Dei: & ratio congruentiæ eſt, quæ aſsignatur a Diuo Auguſtino, & Diuo Thoma, quia ſacramenta nouæ legis ordinantur ad perficiendam animam in his, quæ pertinēt ad cultum Dei, ſecundum ritum Chriſtianæ vitæ. Quicumque autem ad aliquid certum deputatur, cō ſueuit ad illud conſignari: ſicut milites, qui adſcribebantur ad militiam antiquitus, ſolebant quibuſdam characteribus corporalibus inſigniri; eo quod deputabantur ad aliquid corporale. Ergo cum homines per ſacramēta deputentur ad aliquid ſpirituale pertinēs ad cultum Dei, conſequens eſt, quod per ea fideles aliquo ſpirituali charactere inſignian tur.

32 Sed inſtabis: nam videmus hodie homines adſcribi ad militiam corporalem, quin milites notentur, aut ſigillentur in corpore notis, ſeu characteribus corporalibus; ſed ſufficit quod verbotenus à Duce admittantur ad militandum, vel in aliquo libro eorum nomina ſcribantur: ergo vt ſeruaretur proportionalis ſimilitudo inter militiam ſpiritualem, & corporalem, ſufficit in Chriſtianis extrinſeca denominatio a ſacramento præterito, vel relatio rationis, ſicut ſit in militia corporali. Et ſicut in ipſo ordine ſpirituali eſſe Canonicum, vel eſſe prælatum non ſit aliquo nouo charactere ipſis impreſſo; ita nec videtur vlla neceſsitas impreſsio-

nis characteris ſpiritualis in anima.

32 Reſpondetur abſque dubio de potẽtia abſoluta res potuiſſe ita ſtatui, quod ſine charactere conſtituerentur Chriſtiani; ſicut in antiqua lege conſtituebantur catholici, & ante datam circunciſionem, non ſolum ſine ſigno interno, ſed etiã ſine charactere interno: & ſicut martyres Machabæi confeſsi sũt fidem ſine charactere cõfirmationis: & ſicut omnes Sacerdotes, qui Chriſtum præceſſerunt, fuerunt ordinati ſine charactere in anima impreſſo. Sed tamen propter excellentiam Sacerdotij Chriſti placuit Deo his mili taribus inſignijs ſuos milites inſignire. Sicut autem inter homines amicitia non ponit aliquid intrinſecum; & tamen gratia Dei põnit aliquid creatum in anima intrinſecum, & inhærens, vt eſt de fide, & probat D. Th. 1.2.q.110.art.1.vt ſuauius res diſponantur, & propter maiorem efficaciam diuinæ operationis, & amicitiæ. Ita ad ſuauem Dei prouidentiam pertinet, propter congruentiam aſsignatam, ſuos ſpirituales milites ſpirituali, interno, & indelebili inſignire charactere; vt efficaciori; & ſuauiori modo res diſponãtur.

Vnde Soto in 4.diſt.1.q.4.art.1.§. *Reſpõdetur ergo*, ſic reſpondet ſimili argumentõ Scoti, quod non eſt exigenda neceſsitas omnino ſimpliciter. Multa enim Deus fecit, quæ potuit aliter facere: ſed ſuauius ſic fecit. Et ſatis eſt Doctores Eccleſiæ ſic nos docuiſſe. Nec vero ratio naturalis deeſt; quæ charakteri patrocinetur: ſuffragatur enim ei ſimilitudo, & exemplum, quod à re militari D. Thomas, imõ & ſæpiſsimè D. Auguſtinus adducit. Hæc ibi.

33 Iterum obijcies: nam character põnitur vt ſit ſignum diſtinctiuum fidelium ab infidelibus, & fidelium inter ſe: ſed in anima ſpirituali non poſſunt eſſe huiuſmodi ſigna: nam ſignum, vt dicit S. Auguſtinus to.3. lib.2. de doctrina chriſtiana initio, eſt *quod præter ſpeciem, quam ingerit ſenſibus, facit aliquid aliud in cognitionem venire*. Nihil autem eſt in anima, quod aliquam ſpeciem ſenſibus ingerat. Ergo videtur, quod in anima non imprimatur aliquis character per ſacramenta.

Confirmatur: nam prima Tonſura conſtituit, & diſtinguit Clericum a non Clerico: & nullum characterem imprimit: ergo pariter dici poſſet in ſacramentis omnia rectè explicari ſine impreſsione charactẽris.

Confirmatur ſecundo, quia nullus habet characteris neceſsitate, vt illo vtatur vt ſigno diſtinctiuo: nam Deus, & Beati ſine charactere cognoſcunt Petrum eſſe ritè baptizatum, confirmatum, & ordinatum. Damnati ſupernaturalia, quæ ſpeciali indigent reuelatione, non cognoſcunt. Viatores charactẽrẽ, nec in ſe ipſo vident, neque ex aliquo effectu clarè deprehendunt. Ergo character vanè ponitur vt ſit ſignum diſtinctiuum fidelium ab infidelibus.

34 Ad argumentum reſpondetur cum D. Thom. art.1. ad 2. quod character animæ impreſſus, habet rationem ſigni inquantum per ſenſibile ſacramentum imprimitur: per hoc enim ſcitur aliquis eſſe baptiſmali charactere inſignitus, quod eſt ablutus aqua ſenſibili. Nihilominus tamen character, vel ſignaculum dici poteſt, per quamdam ſimilitudinem, omne quod configurat alicui, vel diſtinguit ab alio, etiam ſi no ſit ſenſibile: ſicut Chriſtus dicitur figura, vel charakter paternæ ſubſtantiæ, ſecundum Apoſtolum ad Hebræos.1.

35 Circa quam S. Thomæ doctrinam, notat Caietanus, duas in illa à D. Thoma adhiberi ſolutiones. Et iuxta primam diſtinguitur maior, character eſt ſignũ, ſi ſumatur character formaliter, & ſecundum ſe; nego maiorem; loquendo de ſigno ſenſibili: quod eſt tale in rigore, & proprietate. Si ſumatur cauſaliter, vera eſt maior: quia character, non ſecundum ſe, ſed ſecundum ſuam cauſam (hoc eſt, nõ ſolitariè sũptus, ſed vt eſt ſub ſua cauſa ſenſibili, quæ eſt ſacramentum) habet rationem ſigni. Addit Caietanus, quod quia hæc prima reſponſio multis non facit ſatis, appoſita eſt à D. Tho. altera reſpõſio de ipſo charactere in ſe ipſo, & formaliter ſumpto; iuxta quam docet characterem ſpiritualem, & inſenſibilem eſſe ſignum configuratiuum, & diſtinctiuum, quia etiam in ſpiritualibus ſunt huiuſmodi ſigna per quandam ſimilitudinem ad ſigna ſenſibilia.

35 Vlterius addit Soto in 4. diſt.1. q.4. art.1. ad 2. quod tametſi ſecunda reſponſio videatur magis legitima. Tamen prima fuit etiam neceſſaria: quoniam alias fieret argumentum, quod cum character ſit ſignum diſtinctiuum Chriſtiani gregis inter homines; debuit eſſe ſignum hominibus perceptibile. Percipitur ergo per ſacramentum: nam cũ ait Paulus baptizatos gratia baptiſmatis vngi, ac ſubinde conſignari: inde cognoſcimus ſignatos eſſe eos, qui baptizantur. Quamuis etii characteres in via no cognoſcerentur, ſatis eſt, quod in die iudicij reuelabuntur nobis. Hæc Soto. Videatur D. Thomas artic.2. ad 4.

Sed

36 Sed aduertendū ex dictis lib. 1. Dialecticæ cap. 2. q. 3. num. 17. & hac 3. p. q. 60. dub. 7. n. 14. quod licet quoad vocis proprietatem, & primam impoſitionem, ſint ſigna ſolum, quæ ſenſibus offeruntur, & reſpectu iſtorum ſolum per quādam ſimilitudinem, & analogiam, ſint ſigna in ſpiritualibus. Tamen vt iam vox eſt in vſu loquētium, in ſpiritualibus proprie ſunt ſigna, & formalia, & inſtrumentalia. Prima ergo ſolutio procedit de ſigno ſenſibili; & ſecūda de ſigno ſpirituali. Ideò ambæ sūt ſimul veræ; quia character nō ſentitur, neque offertur ſenſibus, niſi per ſuam cauſam, a qua imprimitur ſenſibiliter. Character vero in ſe ipſo eſt verè, & propriè ſignum ſpirituale: & ideò hoc in eius diffinitione ponitur.

37 Ad primam confirmationem reſpō detur cum D. Thoma in 4. diſt. 24. q. 3. art. 1. q. 2. quod *corona non eſt ordo, ſed præambulum ad ordinem*: quia per Tonſuram non datur aliqua ſpiritualis poteſtas, ſed ſolum extrinſeca deputatio ad tale miniſterium: & *ideò nec imprimit characterem*, ſicut nec benedictio veſtium, & vaſorum: de quo S. Thomas ibi ad 1. & 2. quia iſta ſunt præambula, & ſolum ex decentia requiſita ad ordinem.

38 Ad ſecundam confirmationem patet ex dictis n. 35. & in terminis huic argumēto reſpondet S. Thomas in 4. diſt. 4. q. 1. art. 2. q. 2. ad 3. dicens, *quod iſtud diſtinctionis ſignū eſt, & propter ipſum hominem, qui ſuſcipit; qui eo accipit diſtinctū poſſe ab alijs: & propter alios homines, qui eum admittunt ad ſpirituales actiones, ex conſignificatione ſacramentali exteriori interiorem perpendentes: & quoad Deum, qui eius actionibus ſpiritualibus efficaciam præbet.* Iuxta hoc ergo aſſerendum, cum D. Thoma ibi ar. 2. q. 1. ad 2. *quod character accipit rationem ſigni, ſecundumquod per ſacramentum viſibile exterius efficitur, & ſignificatur.* Vnde dicendum, quod ſigno ſenſibili apud viatores, ſolum diſtinguimur per ſacramenta: ſed ſigno inviſibili intrinſecè inhærente, in alia vita vt in ſe eſt cognoſcibili, diſtinguimur per gratiā, & characterem: licet diuerſimode, vt exponit D. Thomas art. 3. ad 3. dicens, *quod characterе diſtinguitur aliquis ab alio per comparationem ad aliquem finem, in quem ordinatur; qui characterem accipit: ſicut dictum eſt art. 1. de characterе militari, quo in ordine ad pugnam, diſtinguuntur miles Regis a milite hoſtis. Et ſimiliter character fidelium eſt quo diſtinguuntur fideles Chriſti à ſeruis Diaboli; vel in ordine ad vitam æternam; vel in ordine ad cultum præſentis Eccleſiæ. Quorum primum ſit per charitatem, & gratiam,* quæ ſola diſtinguit inter filios regni, & filios perditionis, vt S. Auguſtinus dicit lib. 18. de Trin. cap. 18. *Secundum autem ſit per characterem ſacramentalem*: Non quia Deus, & Beati his indigeant ad iuſtos, & Chriſtianos cognoſcendos: ſed quia ſic melius, & efficacius, & nobilius participant Sacerdotium Chriſti, & ei configurantur. Videatur D. Thom. ad 1. art. 1.

§. V.

Vtrum ſacramenta antiqua impreſſerint Characterem?

39 SEd contra rationem prædictam conſurgit alia difficultas: nam ſicut per ſacramenta nouæ legis diſtinguitur fidelis ab infideli; ita etiam per ſacramenta veteris legis. Sed ſacramenta veteris legis non imprimebant aliquem characterem in anima: vnde & dicuntur iuſtitiæ carnis, ſecundum Apoſtolum ad Hebræos 9. Ergo videtur, quod nec ſacramenta nouæ legis imprimunt characterem.

40 Reſpondet Scotus in 4. diſt. 6. q. 9. §. *Ad rationes*, negāns minorem: quia Circumciſio etiam impreſſit characterem ſpiritualem in anima; quia ita fuit prima ianua ſalutis in lege Moſaica, ſicut Baptiſmus in lege noua. Neque obſtat, ſi dicatur ſequi ex iſta ſententia circumciſum non debere baptizari, quia iam habebat characterem: nam Scotus negat conſequentiam: & dicit poſſe teneri characterem illum eſſe eiuſdem rationis cum baptiſmali; & quod tunc in baptiſmo circumciſi peraccidens non imprimeretur character: vel quod imprimerentur tunc duo characteres eiuſdem rationis. Vel denique affirmat teneri poſſe characteres fuiſſe diuerſæ rationis: & quod Baptiſmus ſolum perficeret characterem circunciſionis antea impreſſum.

41 Omnino tamen tenenda eſt ſententia D. Tho. Beati Alberti Magni, & Theologorum omnium antiquorum, & recentiorū cōmunis. Aſſerit ergo D. Thom. art. 1. ad 3. quod ſicut ſupra dictum eſt q. 62. art. 6. dub. 7. ſacramenta veteris legis non habebant in ſe ſpiritualē virtutem ad aliquem ſpiritualē effectū operandū. *Et ideò in illis ſacramentis nō requirebatur aliquis ſpiritualis character: ſed ſufficiebat illis corporalis circumciſio, quam Apoſtolus ſignaculum nominat ad Rom. 4.* Hanc S. Th. rationē indicat S. Ioan. Chriſoſt. hom. 2. in c. 1. ad Ephe. dum ait. *Obſignati ſunt, & Iſraelitæ; ſed circumciſione, quemadmodum pecudes: obſignati ſumus, & nos, ſed ſpiritu, vtpote filij.* Quod teſtimonium affert Suarez diſp. 11. ſect. 1. initio.

Deinde S.Tho.in 4.diſt.4.q.1.art.4.q.1.ad 2.ait, *quod ſacramenta veteris legis ex opere operato nihil conferebant: & ideò illæ actiones non requirebant aliquam ſpiritualem poteſtatem: & ideò nec ab illis, nec ad illa imprimebatur character.* In ſpeciali de Circumciſione diſt.1.q.2.art.4.q.1.exprofeſſo probat, quod circumciſio principaliter erat ſignum ad purgandũ conſtitutum: *Et ſic non competebat, quod in ipſa character ſpiritualis conferretur.* Quia nec erat ianua ſacramentorum ſpiritualiu: ſiquidem iuſtitiæ carnis ab Apoſtolo dicuntur.

42 Mirum præterea eſt, quod Scotus adeò dubius ſit in admittendo charactere in Sacramentis nouæ legis: quem tamen indicant Scripturæ, fatentur Patres, & Concilia diffiniunt, & credunt fideles. Et tamen ab liq; vlla authoritate, aut firmà ratione velit vt credamus in lege antiqua circumciſionem impreſſiſſe characterem ſpiritualem, quem in lege antiqua ante Scotũ nullus agnouit, & poſt eum, omnes impugnat. Cum apud Scotum, vnicum motiuum admittendi charactere, ſit quia ita habetur cap. *Maiores, de Baptiſmo*: & conſtat, quod ibi hoc non cõceditur circumciſioni.

43 Nec video, qua probabilitate ſuſtineri poſsit, aliquando baptiſmum validum characterem non imprimere, cum contrarium Concilia doceant. Nec recta Philoſophia permittit, quod de facto duo accidentia ſolo numero diſtincta ſint in eodem ſubiecto: etſi duo characteres ſolo numero diſtincti in eodem admittuntur, poſſent valide ſacramenta imprimentia characterẽ iterari, vt in eodem characteres multiplicarentur numero. Denique, ſi baptiſmus ſolũ extenderet ſacramentum circumciſionis, & eius characterem, ex natura ſua illum præexigeret: vt contingit in ſacramento Ordinis, quia vnus character ex natura rei ſupponit alium, cuius eſt extenſio. Non ergo euaſiones illæ vitant inconuenientia, ſed ea multiplicant.

§. VI.

Vtrum inunctio Regum imprimat Characterem?

44 HAnc difficultatem pauciſsimi exprofeſſo diſputant Theologi: quia vnanimes ſupponunt partem negatiuam; eo quod Reges non ſacrantur ad aliquid ſpirituale, nec accipiunt poteſtatem ſpiritualẽ, ſicut ſacrantur ſacerdotes. Nihil autem eſt adeò inter homines exploratum, quod ab alio non negetur, præcipuè adulationis ſpiritu ſuggerente. Quidam Doctor Pariſiẽſis, & Canonicus Lugdunenſis Veſianus nomine aulus eſt affirmare vnctionem Regũ Galliæ conferre gratiam, & imprimere characterem indelebilem.

45 Contra quem videndus Alexander Patritius Armacanus, vel qui eſt Author operis de bello, & cõfœderationib⁹ Regis Galliæ, libro 1.à cap.4.vſque ad 7.oſtẽdens hãc eſſe ſententiam inauditam in Eccleſia, & ideò *temerariam*, quia res tanta ſine authoritate affirmatur: & vt ait Sanctus Auguſtinus libro 6.Muſicæ cap.11. *Vera phantaſmata habere pro cognitis, ſummus error eſt.* ¶ Secundo, quia ſequitur illam vnctionem dare gratiã, & imprimere characterem ex opere operato. Nihil ergo ei deerit vt ſit octauum Eccleſiæ ſacramentum. Quod eſt planè hæreticum.

Tertio, Eccleſia non habet poteſtatem inſtituendi cæremoniam corporalem, quæ cõferat characterem ſpiritualem: cum ſacramentalia ab Eccleſia inſtituta, characterem non imprimãt: ſed *ſolum ſint*, vt docet D.Th.3.p.q.64.art.2.ad 1. *ad quãdam ſolemnitatem, quæ adhibetur ſacramentis, ad excitandam deuotionem, & reuerentiam in his, qui ſacramenta ſuſcipiunt.* Conſtat autem hanc vnctionem Regum Franciæ quadringẽtis annis poſt Chriſtum fuiſſe ab Epiſcopis, & alijs introductam.

46 Quarto, iam diximus Concilium Tridentinum ſeſ.7.can.9.ex eo quod tria ſacramenta imprimunt characterem, recte *in*tuliſſe, quod *ea iterari non poſſunt*. Sed vnctio Regum Franciæ ſæpè eſt in eodem iterata: vt patet in Pipino, qui primo fuit vnctus ab Archiepiſcopo Moguntino, & poſt tres annos à Papa Stephano. Et ſimiliter Carolus Magnus ab Stephano, & à Leone Sũmis Pontificibus. Et Imperatores Romani ter vngebantur, ſicut & Dauid fuit ter vnctus: primo in Bethleem 1.Regum 16.deinde in Hebrõ 2.Regum 2.vt regnaret ſuper Iudam: Tertio, ibi, vt regnaret ſuper Iſrael. Pariterque Salomon bis fuit vnctus in Regem. Non ergo regalis vnctio imprimit characterem. Et vt Doctoris Galli ſpiritum adulandi comprimat, latè probat idem Author lib.1.cap.9. plurimos Reges Chriſtianos totius orbis fuiſſe vnctos. Et quod ante mille annos Reges Gothi in Hiſpania ſacra vnctione vngebantur. Et quod Recaredus centum ſexagintà annis fuerat vnctus in Hiſpania, antequã Pipinus, qui fuit primus Rex Galliæ, qui ſacra vnctione fuit vnctus: de quo ibi cap.10. & 11. Sed quidquid ſit de hoc.

Princi-

47 Principalem aſſertionem, quod vnctio Regum non imprimat characterem, deſumo ex D. Thoma in 4. Sententiarũ diſt. 23. in expoſitione textus dicente, quod *illa vnctio Regum non eſt Sacramentum; & ideo ſecundum diuerſas conſuetudines poteſt diuerſimodè fieri.* Et diſt. 24. q. 1. ar. 1. q 3. ad 3. ait *dicẽdum, quod non omnis benedictio, quæ adhibetur homini, vel conſecratio, eſt ſacramẽtum: quia & Monachi, & Abbates benedicuntur: & tamen illæ benedictiones non ſunt ſacramenta. Et ſimiliter nec Regalis vnctio, quia poſt huiuſmodi benedictiones non ordinantur aliqui ad diſpenſationẽ diuinorum ſacramentorum; ſicut per benedictionem Ordinis: & ideò non eſt ſimile.* Vbi tria fundamenta indicat D. Thomas. Primũ, quia alicubi Reges vnguntur in capite, alicubi in ſcapulis; materiæ autem, & formæ ſacramẽtorum, & aliorum imprimentium characterem, ſi darentur, eſſent ex inſtitutione Chriſti, & eſſentialiter ab Eccleſia non poſſent variari. De quo iam egimꝰ q. 60. dub. 13. Secundum, quia nec benedictio Monachorũ, & Abbatum, nec conſecratio Virginum, adhuc facta ab Epiſcopis, imprimit characterem: ergo multo melius nec Regum conſecratio.

48 Tertium fundamentum, & à priori eſt; quia Eccleſia ſolum agnoſcit Deum voluiſſe imprimi Characteres, vt ſpeciales participationes Sacerdotij Chriſti: cuius Regnum non eſt de hoc mundo: nec arma militiæ eius ſunt carnalia, ſed ſpiritualia. Sed poteſtas Regum directè eſt circa temporalia; vnde dicit S. Thomas 2. 2. q. 60. art 6. ad 3. *quod poteſtas ſæcularis ſubditur ſpirituali ſicut corpus animæ.* de quo egimus cap. 3. Theol. Moral. q. 3. n. 11. & cap. 15. q. 4. nu. 12. Ergo in ſacra vnctione Regum non imprimitur character; ſicut nec in lege antiqua; quamuis in illa diuinitꝰ fuerit ordinata à Samuele 1. Reg. 10. ver. 1. & cap. 16. ver. 1. & 13. & ſæpiſſimè alibi in vnctione Saul, & Dauid facta diuino mandato. Et quidem ſi ſacerdotiũ antiquum nõ imprimebat characterẽ, quia illa ſacrificia ex opere operato non conferebant gratiam, multo minus vnctio Regum, quæ erat ad regimen temporale, & politicum. Videatur etiam Hallio, & alij Authores, quorum verba refert Diana parte 12. tract. de conſecrat. Epiſcoporum reſol. 88.

***

DVBIVM II.

Vtrum Character ſit ſpiritualis poteſtas?

§. I.

Opiniones Doctorum in declaranda eſſentia Characteris.

1 IN declarãdis prædicatis eſſentialibꝰ characteris, de quibus pauciſsima, Cõcilia, & Patres determinant, fere tot ſunt ſententiæ, quot capita. Et tria vel ſex ſunt, quæ præcipuè nunc in dubiũ vertuntur. Primo, an character ſit aliquid reale, vel rationis? Secũdo, an ſit relatio, vel potius qualitas? Suppoſito autem, quod ſit qualitas, videndum cuius ſpeciei ſit? Et adhuc poſito, quod ſit ſpiritualis poteſtas, reſtat quarto videdum, an ſit poteſtas ſolum moralis, vel phyſica? Denique ad eliciendam perfectam characteris diffinitionem, exponemus quinto, an ſit ſignum ad placitum, vel naturale? Et vltimo dicemus cur ſpecialiter character ſacramentalis dicatur character Chriſti? De tribus primis punctis nunc opiniones referemus, reliquas ſeruantes pro vltimis difficultatibus, quia maiori perſpicuitate ibi ſimul opiniones, & reſolutionem trademus dubio 3.

2 Circa primum, Durandus in 4. diſt. 4. q. 1. n. 11. aſſerit characterem eſſe ſolã relationẽ rationis, per quã inſtitutione, vel pactione diuina, deputatur aliquis ad ſacras actiones; ſicut numus ſortitur rationem pretij ex Regis inſtitutione. Probat, quia myſteria fidei non ſunt obſcuranda, ſed declaranda; & elucidanda: iuxta illud Eccleſiaſt. 24. *Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.* Dicere autem characterẽ eſſe quid morale, nullam habet difficultatem: & ſufficit ad veriſicanda, quæ de illo dicuntur. Ponere autem, quod eſt quid reale phyſicum, eſt multis implexum difficultatibus. Ergo dicendum eſt characterem eſſe ens rationis.

3 De iſta Durandi ſententia tria affirmat Vazquez diſp. 134. cap. 2. In primis à nu. 25. vſque 40. contendit eam eſſe probabilem, & nulla cenſura dignam. Secũdo nititur probare nu. 23. eſſe omnino eamdẽ cũ ſententia Scoti. Tertio, nu. 29. & 30. conatur perſuadere Sotum Durandi ſententiã exiſtimaſſe probabilem. Quæ omnia tria aſſerta Vazquez, quantum à veritate ſint aliena, dicenda monſtrabunt.

4 Circa ſecundum, Scotus in 4. diſt. 6. q. 10.

q.10.parum antè §. *Sed restant*, asserit characterem esse relationem, seu respectũ extrinsecus aduenientem ipsi animæ, causatum à Deo immediatè in susceptione sacramenti initerabilis. Quod autem loquatur de relatione reali, clarius est, quam vt probatione indigeat. Id tamen ostenditur primo: nam in isto sensu cum sequitur Maior in 4. dist. 6.q.1.& alij Scotistæ. Et in eodem sensũ impugnatur ab omnibus, qui in hoc puncto de Scoti opinione mentionem faciunt. Secundo, nam Scotus in 1.dist.45.q.1. ad vltimũ, condistinguit relationem extrinsecus aduenientem contra relationem rationis. Cũ ergo apud ipsũ character sit relatio extrinsecus aduenies, non erit relatio rationis: ac proinde erit relatio realis. Tertio, nam Scotus illa q.10. §. *Et ad illam probationem*: & §. *Sed restant*: ver. *Istud etiam*: & ver. *Dico ergo*: & §. *Ad quæstionem*, clarissimè affirmat Scotus characterem esse relationem realem, ponendo characterem imprimi, & quod nõ est forma absoluta. Quamuis ipse dubitet, an sit forma absoluta, & aliqualiter fuerit anceps de necessitate characteris. Malè ergo Vazquez confundit sententiam Scoti cum positione Durandi.

5 Quod autem, nec rectè citetur Soto, constat: nam in 4.dist.1.q.4.art.1.late Durandi, & Scoti sententiam impugnat. Et articulo secundo, §. *Hæc fateor*, solum admittit esse probabile characterem non distingui realiter ab anima; dum tamen ponatur esse qualitatem secundæ speciei. Quamuis postea, §. *At vero*, doceat probabilius esse, quod character sit res distincta ab anima. Aliud autem est disputare de modo distinctionis characteris ab anima, an sit formalis, an modalis, an realis? Et in isto puncto Soto vtrumque censet probabile. Quamuis Nuño ar.2.diffic.5.latè probet, quod distinguũtur tanquam res à re. Aliud vero est vt probabile admittere, quod character sit merum ens rationis, aut denominatio extrinseca à sacramento præterito. Quod Soto nũquã admisit esse probabile. Et in isto puncto secundo consistit sententia Durandi. De cuius censura, postea dicemus n.14.

6 Circa tertium conueniunt Theologi reliqui, præter Scotum, & Durandũ, characterem esse qualitatem supernaturalẽ diuinitus impressam à sacramento non iterabili. In assignanda autẽ specie qualitatis, sub qua contineatur, valdè discrepant. Aliqui enim dicunt characterem propriè non esse in aliqua specierum qualitatis: quia est quid supernaturale: & Philosophus non potuit in prædicamentis nisi res naturales. Ita Richar in 4.dist.5.art.1.q.2.ad 3. Et Valentia to.4. disp.3.q.2.puncto 3. Petrus Ledesma q.4. de esse Dei art.6.folio 285. & Araujo lib.5. Metaphysicæ q.1.art.2.conc.2. Pro qua sententia Gregorius Sayrus lib 4.cap.2.q.3.ar.1.refert D. Thomã hic art.2.& in 4.distinct. 4.q.1.art.1.ad 2 quatenus docet characterẽ non propriè esse in genere, vel specie, sed solum reductiuè. *Sed est* (inquit) *alius modus ab illo, quem Philosophus ibi ponit: quia Philosophus non cognoscebat nisi operationes naturales; & ita non nisi potentias naturales.*

7 Sed in hoc magna latet æquiuocatio; duplici enim ex capite potest existimari, quod character non sit propriè in genere, vel specie: primo, quia est qualitas supernaturalis: & quod quæ fuerint huiusmodi non sunt in genere, vel specie: sed vel pro illis noua erunt constituenda Prædicamenta; vel sunt simpliciter extra Prædicamenta, & solum reductiuè ad illa pertinent. Et in hoc sẽsu id non asseruit S. Thomas, qui sæpissimè qualitates supernaturales constituit in Prædicamentis, quia sunt compositæ ex genere, & differentia, vt retulimus, & sequuti sumus lib.2.Log.q.6.n.24.& 25. Et in 4.sent. illa solut.ad 2. docens potentias supernaturales reduci ad secundam speciem qualitatis: *Sicut habitus infusi in eamdem speciem qualitatis sunt cum habitibus naturalibus, vel acquisitis.* Ex alio capite potest existimari Characterem esse in aliqua specierũ qualitatis solum reductiue, quia non est entitas completa, sed incompleta, & quæ sunt huiusmodi non sunt in genere, vel specie directè, sed solum reductiuè: sicut diximus q.62.dub 4. §.3. de virtute, qua actu eleuantur sacramẽta esse incompletam, & transeuntem, & nõ esse in genere directè, sed solum reductiuè. Et in isto sensu verissimum est, & assertum à D. Thoma, characterem non esse in genere, vel specie directè, sed solũ reductiuè. *Et ideò* (inquit hic ar.2.) *sicut virtus, quæ est in sacramentis, non est in genere per se, sed per reductionẽ, eo quod est quiddam fluẽs, & incompletum: ita etiam character non propriè est in genere, vel specie, sed reducitur ad secundam speciem qualitatis.* Et an hoc vltimum sit verum inquirimus?

8 Quod character est in prima specie qualitatis, ita vt non sit aliud, nisi habitus, vel dispositio, opinantur Alexander Alensis 4.p.q.19.membro 1. Bellarm. lib.2. de Sacram.cap.19. Suarez disp.11.sect.3.circa finem. Vazquez disp.134.cap.3.nu.70. Coninch art.2. Gaspar Hurt. disp.3.disc.12.

Ocha-

Ochagauia q.15.n.9 Caſpenſis diſp.4. ſect. 1.& alij aſſerentes characterem eſſe diſpoſitionem perficientem animã ſine vllo ordine ad operationem, vt pulchritudo, vel ſanitas. Quod pariter docet Granados tract.4. diſp 3.nu.8.& 9. contendens hoc non eſſe contra D. Thomam, qui licet reducat ad ſecundam ſpeciem, hoc ſolum eſt, quia character eſt potentia moralis; quia phyſicè nil operatur.

9 Affirmant alij characterem debere cõſtitui in tertia ſpecie qualitatis, nempè ſub paſsibili qualitate: eo quod ſit quoddam lumen ſpirituale non operatiuum. Ita Altiſiodorẽſis lib.4.tract.3.cap.2. Et ex parte Guilelmus Ochan in 4.q.2.conc.5 aſſerens characterem eſſe, aut in prima, aut in tertia ſpecie qualitatis. Lugo diſp.6.ſect.3.nu.48. dicit, quod poſſumus facilè conſtituere charãcterem in tertiã ſpecie qualitatis, quia eſt paſsibilis qualitas: nec enim in ea ſpecie cõſtituì debent ſolùm qualitates corporeæ, vt faretur Vazquez hic nu.34 Et Suarez tom. 2.Metaph.diſp.42.ſect.4.n.23.dicens gratiam pertinere ad tertiam ſpeciem qualitatis, eo, quod per ſe primo non ſit operatiua. Et ſect.5.n.11.& 12.vbi S. Thomam 5.Metaph lect.16.dicit loqui ex natura rei: quia iuxta naturalem ordinem non reperiuntur in ſubiecto ſpirituali qualitates tertiæ, aut quartæ ſpeciei; non tamen id intelligi in ordine ad potentiam abſolutam, & ordinẽ ſupernaturalem. ¶ Admittit autem Lugo n. 49 characterem impropriè collocari poſſe etiam in prima, & ſecunda, & quarta ſpecie qualitatis, quatenus eſt figura quædam ſpiritualis quæ figurat, & ſigillat ſubiectũ; quod eſt potiſsimum munus characteris. Non tamen eſt propriè figura, quia hæc in rigore nõ conuenit niſi rebus materialibus, & habentibus diuerſam partium poſitionem, & ordinem inter ſe.

10 Poſuerunt alij characterem propriè eſſe in quarta ſpecie qualitatis, nempè in ſpecie formæ, aut figuræ. Ita Martinus in 4. q. 4.art.1.coc.7. Salas to.1.in 1.2.tract.2.diſp. 8.ſect.3. Cartagena diſp.5. diſſic. 2.c.4. Auerſa q.63 ſect.2 docet characterem pertinere, vel ad ſecundam ſpeciem, quia eſt potentia moralis; vel ad quartam; quia eſt forma non operatiua, nec ſenſibilis; & hac pertinere ad ſpeciem qualitatis, quæ dicitur forma, dixerat in Logica q.20.ſect.4.

11 At vero Argentinas in 4.diſt. 6. q.1. & art.vltimo, characterem Confirmationis, & Ordinis ponit in ſecunda ſpecie qualitatis; quamuis dicat characterem Baptiſmi collocandum in prima qualitatis ſpecie.

Non deſunt etiam, qui opinentur characterem in qualibet ex quatuor ſpeciebus qualitatis poſſe conſtitui. Ita Gabriel Biel in 4.diſt.6.q.2.art.4.dub.3. Cui ex parte fauet Lugo nu.49. vt iam retulimus nu.9. Ferme omnes iſtæ opiniones exortæ iam erant tẽpore D. Thomæ: nam illarum meminit in ſolutionibus argumentorum 2.art.& in 4.Sententiarum.

12 Nobis omnino amplectenda eſt opinio D. Tho. aſſerentis characterem conſtituendum eſſe in ſpecie potentiæ ſpiritualis, vel actiuæ, vel paſsiuæ, quæ eſt ſecunda ſpecies qualiatis. D. Thomam vnanimiter ſequuntur eius diſcipuli. In libro 4. Sent. diſt. 1.& 4. Heruæus, Paludanus, Capreolus, Deza, Soncinas, Soto, Martinus Ledeſma. In 3.p.q.63.art.2. Caietanus, Nuño, Araujo, Serra, Seraphinus, Ruyz, Syluius, & Cabrera, & Philippus a Trinitate diſp.6.dub.6. Et in Summis de Sacram. S. Antoninus, Sylueſter, Viguerius, Armila, Bartholomeus Ledeſma, Ioannes a Cruce, & alij. Item Henriquez lib.1.de Sacramentis cap.13.n.4. alios citans. Valetia to.3.diſp.3 q.4.punct.3. Sayrus lib.4.de Sacram.cap.3.q.vnica, §. *Ordines autem*. Ludouicus à S.Io. Philip. March. Et Archãgelus Rubeus, quos refert, & ſequitur Leander à Sacramento tract.1.diſp.3.q. 19. Ioannes Ægidius Trullench lib.1.praxis ſacramentorum cap.4.dub.5. Imò Scotus in 4.diſt.6.q.10.§. *Ad quæſtionem*, ſuſtinet character eſſe qualitatem, concludit eſſe in ſecunda ſpecie, vel prima: nec alterum facile poſſe impugnari.

13 Demum hanc communem ſententiam defendit Auguſtinus Bernal, ſed via incognita, & modo dicendi inaudito: nã diſp. 15.ſect.2.§.3.à nu.70. vſque 74. aſſerit qualitatem characteris non eſſe aliud, quam ſpeciem impreſſam intrinſece ſupernaturalem ſui ſacramenti, ab hoc ſubiecto valide recepti. Et quia ſub genere potentiæ omnes ſpecies intentionales militant: ideò character eſt potentia productiua notitiæ ſui ſacramenti rite ſuſcepti. Quod iterum aſſerit §.5. à nu.98. vſque 106. Vbi timens inuri *nota temerarii*, a cõmuni Theologorum grege aberrando, abſque vllo ſolido argumento: hoc apparenti, & prætenſo velamine id tegere conatur, dum concludit: *Hæc, inquam, nobis occurrebant; ſed quia prò eis nullum habemus Authorem; ideò non tam aſſerta voluimus, quam Doctorum examini propoſita.* De quo nũm.96.

§.2.

§. II.

Character eſt aliquid reale intrinſecè inhærens.

14 DIco primo, vel eſt erroneum, vel errori proximum, aſſerere quod character ſola ſit relatio rationis, aut denominatio extrinſeca. Ita ſumitur ex Thoma Argentina in 4. diſt. 6. ibi relato à Carthuſiano, dicente, quod *illam opinionem nunc nullus tenere debet catholicus, vt videtur.* Et Capreolus in 4. diſt. 3. q. 1. ad 1. Scoti contra quartam folio 60. dicit eſſe noſtrã determinatam ab Eccleſia. Caietanus art. 2. *Sed poſitio hæc*, dicit, *contraria eſt Innocentio Tertio, & Concilio Florentino.* Eſſeque *contra diffinitionem Concilij Tridẽtini*, docent Henriquez lib. 1. de Sacramentis cap. 13. Coninch art. 2. Et Lugo diſp. 6. ſect. 2. n. 18. dicit *eſſe contra mentem Conciliorum.* Et paſsim alij. Eſſe *valdè temerariam, & proximam errori*, aſſerit Nuño art. 2. difficult. 1. Et non poſſe, rebus vt nũc, *ab errore in fide* vindicari, docet Araujo art. 6. dub. 16. in fine. Et dixerant Suarez diſp. 11. ſect. 2. Granado diſp. 2. nu. 1. Et Cabrera art. 2. diſp. 1. §. 2. aſſerit eſſe errorem in fide, cũ opponatur Concil. Flor. & Trident. Imò *vix diſtingui ab hæreſi*, dixit Bellarmiuus lib. 2. de ſacram. cap. 19. propoſ. 2. Et eſſe *contra fidem*, aſſerit Pasqualigus diſp. 69. ſect. 1. n. 6. Sed noſtra cenſura eſt communior; quia opus eſt diſcurſu Theologico, vt cõſtet poſitionem illam diffinitionibus fidei opponi, & quamuis conſtet illis opponi, non tamen hoc eſt omnibus peruium: ideoque vel erroneam, vel proximam errori pronunciamus.

15 Quod probatur primo: nam relatio rationis, non propriè dicitur imprimi, cum eſt ſermo de actione reali inducente effectũ ad extra. Sed Innocentius Tertius docet, quod *Sacramentalis operatio imprimit Characterem.* Quod diffiniunt Concilium Florentinum, & Tridentinum, vbi ſupra. Ergo ſtante vera doctrina ab Eccleſia diffinita, nequit ſaluari, quod character eſt relatio rationis, aut denominatio extrinſeca.

Secundo, Concilium Tridentinum, non tantum definit *Sacramenta tria imprimere characterem*: ſed explicat ſe intelligere nomine characteris *ſignum* quoddam *ſpirituale, & indelebile*: nempè configuratiuum, & diſtinctiuum ſpiritualiter, quod nunquam valet deleri. Sed ens rationis, & extrinſeca denominatio, nec intrinſece ſigillant, & notant: nec ſunt quid ſpirituale: Nec propriè verificatur de illis quod deleri nequeunt, quia ſola inſtitutione non retractatâ perſeuerant. Ergo nõ ſaluantur ſincere verba Concliiorum negãdo characterem eſſe ens reale.

Tertio, non poteſt ſalua fide Catholica ſuſtineri, quod gratia, & iuſtificatio non ponant aliquid intrinſecum in ſubiecto Deo grato, & iuſtificato; & tamen ad id probandum non adducuntur expreſsiora teſtimonia Conciliorum, & Patrum, quam ſunt adducta pro characterе intrinſicè, & realiter inhærente: vt patet conferendo cum his, quæ adducunrur 1. 2. q. 110. & q. 113. Ergo oportet ad hæc verificanda aſſerere characterem eſſe aliquid reale, & intrinſecum.

16 Deinde ad hominem contra Vazq. arguit Lugo nu. 18. quia ſi non eſſet contra mentem Concilij, nec Concilium intendiſſet adſtruere Characterem phyſicum, non eſſet minus probabilis illa ſententia, prout eã Vazquez appellat: ſecluſa enim Eccleſiæ authoritate, nil cogit ad multiplicanda entia, & ponendam illam qualitatem phyſicam; quam non ponimus in Doctore, Prætore, & alijs. ſed entitatem moralem; ſicut etiam in Clerico primæ tonſuræ. Deinde: nam ex alijs ſacramentis præteritis remanet, in ſententia Vazquez, ius morale ad auxilia: & poſſet aliquis dicere imprimere characterẽ abſque omnimoda indelebilitate: nam ſerui in ſtatu ſeruitutis habere ſolent characterẽ domini: qui tamen adueniente ſtatu libertatis deleri poteſt. Sic etiam Apocalipſis 13. & 19. dicuntur peccatores accipere characterem beſtiæ; quem tamen per Dei gratiam in multis deleri conſtat.

17 Hanc tamen inſtantiam non vrgere, contendit Bernal diſp. 15. ſect. 2. nu. 52. Primo, quia tamerſi Concilia Durandi ſententiam non damnent, Doctores ferè omnes eam reijciunt: ac proinde cõſtituunt minus probabilem. Secundo, quia licet Concilia re ipſa illam condemnent: hoc tamen certum non eſt; ſed probabilius: idque ſufficit vt Durandi ſententia, minus, & communis magis probabilis exiſtat. Addit nu. 53. Durandi ſententiam, nullatenus eſſe probabilem. Primo, quia verba Conciliorum ſonant ens phyſicè inhærens. Secundo, quia Concilia illum characterem definiunt, quẽ Hæretici negabant: Hi vero non negabant externam denominationem irreuocabilẽ: ac proinde, nec characterem inamiſsibilem in ea conſiſtentem; cum fateantur Baptiſmum, Cõfirmationem, & Ordinẽ eſſe initerabiles; ſolum negant characterem in anima phyſicè exiſtentem: Ergo iſtum Concilia diffinunt.

Verum

18 Verum iſte diſcurſus in vtroque deficit: quia replicæ contra Lugum parum vrgent: & inſtantiæ contra Durandum amplius probant, quam Bernal affirmet. Primum patet, quia authoritas Doctorum in tantū premit Durandum, inquantum nititur Eccleſiæ authoritate: nam ea ſecluſa ſolum dat probabilitatem extrinſecam, vt ex D. Auguſtino epiſt. 19. relato cap. *Ego ſolus*. Diſt. 9. docet S. Thomas 1.p.q.1.ar 8.ad 1.in fortioribus terminis. Ergo ſi ſemel admittatur falſo Doctores affirmare doctrinam Durandi in hoc puncto eſſe contra doctrinam Eccleſiæ, melior ratio eſt pro ipſo non multiplicandi entia ſine neceſsitate: & meliora exempla; ideoque oppoſita erit probabilior ſolum extrinſecè, & Durandi opinio remanebit intrinſecè probabilior: imò & vera: quia authoritas illa extrinſeca dicetur inniti falſa exiſtimatione. Deinde, ſi certum eſſet Durandi ſententiam eſſe re ipſa damnatam, nedū errori proxima, ſed re ipſa ab omnibus pronunciaretur hæretica.

19 Secundum, nempè quod malè affirmet Bernal, quod Durandi ſententia ſolum eſt *improbabilis*, ex eius impugnationibus cōſtat: quia doctrina contra ſenſum Concilio rum: & quæ re ipſa affirmat, quod Hæretici, à Concilijs damnati, aſſerebant, plus eſt, quam improbabilis: & ad minus erronea deberet pronunciari. Sed totum hoc conuenit ſententiæ Durandi, ipſo Bernal teſtificante: ergo eſt erronea, vel errori proxima.

20 Sed inſtat Vazquez nu.33. nam etiam ſi character ſit ens rationis, verificari poteſt, quod imprimitur in anima: nam etiam peccatum imprimit in anima maculam, quam characterem beſtiæ vocauit Ioā. Apoc. 19. & tamen macula eſt relatio rationis Deinde, in Sacramēto Ordinis datur poteſtas; quæ non eſt quid phyſicum, ſed morale. Si autē poteſtas poteſt eſſe extrinſeca denominatio, pariter character, licet ſit ſignū indelebile.

21 Reſpondet bene Lugo nu.21. nō eſſe eādem rationem. quia ſignificatio vocū debet colligi ex ſubiecta materia, quæ ſi non fuerit capax, niſi ſignificationis impropriæ; in ea debent accipi verba: ſecus vero, ſi materia eſt capax ſignificationis propriæ. Exēplum primi, vt cum dicitur: *Tenebræ erant ſuper faciem abyſſi*; illud verbum, *erant*, accipi debet in ſenſu analogico de exiſtētia impropria, quia tenebræ non ſunt capaces exiſtentiæ propriæ. Exemplum ſecundi, vt cum dicitur: *Vxor Loth conuerſa in ſtatuā ſalis*, debet intelligi de vera, & phyſica conuerſione, & de vero, & phyſico ſale. Quando ergo ſermo eſt de peccato habituali, quod eſt ens morale, vt ſuppono, & dicitur in eſſe vnicuique proprium, debet intelligi de inhæſione morali, quia ens morale non eſt capax inhæſionis phyſicæ; & non poteſt dari peccatum habituale, quod no ſit ens morale. Quādo vero agitur de charactere; & dicitur, quod per tria ſacramenta imprimitur character in anima, debet intelligi de vero, & phyſico charactere, qui phyſicè imprimatur: nā verus, & proprius character eſt phyſicus, & aliunde ex eo, quod ſpiritualis ſit, non minùs eſſe poteſt phyſicus. Non ergo debemus trāsferre illa verba ad ſignificationem impropriā de charactere aliquo analogico, & morali: cū character in rigore ſignificet aliquod ſignum phyſicum. Præcipuè cum dicatur ſpiritualis, & indelebilis.

22 Hanc ſolutionem, quoad primā propoſitionem in ea aſſumptam, ex doctrina D. Auguſtini, & communi Patrū, iam tradidimus q.62.dub.2. §.9.n.127.& 128. Exēplum autem tenebrarum rectè ad intētum applicari, conſtat ex D. Thoma 1.2.q.86.articulo primo ad 3. dicente, *quod macula nō eſt aliquid poſitiuè in anima; nec ſignificat priuationem ſolam: ſed ſignificat priuationem quamdā nitoris animæ in ordine ad ſuam cauſam, quæ eſt peccatum*. Et id quod ex actuali peccato relinquitur priuationis, habituale peccatum nuncupatur. Solum reſtat probare, quod character in proprietate, & in rigore importet quid phyſicum: id conſtat primo ex characteribus litterarum, & ex notis, quibus antiquitus ſolebant inſigniri milites: quo exēplo vtitur cum S. Auguſt D. Tho. & Theologi dicentes, quod *magis hærent characteres ſacramentales, quam corporalis nota militiæ*. Cōfirmant Concilia cum definiunt eſſe *ſignum ſpirituale, & indelebile*. Quæ omnia phyſicam inhæſionem denotant. Ex alia parte poteſtas moralis dabatur in antiqua lege, & modo in Prælatis ſecularibus, & in Clericis primæ Tonſuræ; & in alijs poteſtatibus iuriſdictionis: in quib⁹ imprimi characterem fides non docet: ergo ad doctrinam Conciliorum ſinceritate, & veritate ſaluandam, omnino eſt aſſerendum characterem eſſe aliquid realiter intrinſice, & phyſicè inhærens: quia denominationes morales, hæretici, ſaltem in aliquo ſectamento, negant.

Tota hæc ſolutio ſumitur ex D. Thoma in 4. diſt. 4.q.1.ad 3 vbi ait, *quod per hoc, quod homo conferatur beſtiæ, non accipit aliquam ſpiritualem poteſtatem: ſicut per aliquam poteſtatem ſpiritualem homo aſſimilatur Chriſto; & ideo nō*

eſt

eſt ſimile. Tamen ex littera Apoſtoli colligitur, quod charactere beſtiæ configuratur quis ad ſæculares operationes: vnde dicit, vt non poſſit emere, vel vendere, &c. Et ſimiliter charactere Chriſti aliquis cõfiguratur ad actiones Chriſti. Pro hac ſecunda ſolutione intelligenda, videndę sũt diuerſæ expoſitiones, quas affert Thomas Maluenda lib. 9. de Antichriſto ad cap. 26. ad 30.

§. III.

Character non eſt relatio; ſed qualitas, realiter à ſubiecto diſtincta.

63 DIco ſecundo, character non eſt formaliter relatio realis prædicamentalis; ſed eius fundamentum, quod dicitur relatiuum ſecundum dici, vel tranſcendentaliter. Ita S. Thomas in 4. diſt. 4. q. 1. art. 1. dicens, *per characterem importari relationem triplicem.* Eſt enim character ſignum diſtinctiuum, & configuratiuum. Inquãtum ergo eſt ſignum importat relationem ad ſignatum: inquantum autem eſt diſtinctiuum, importat relationem ad ea, à quibus diſtinguit: inquãtum autem eſt configuratiuum, importat relationem ad ea, quibus aſsimilat. Relata autẽ opinione dicentium *iſtis relationibus non ſubeſſe aliquod accidens abſolutum:* eam impugnat: *Quia quælibet illarum relationum, quam importat character, requirit aliquam formam ſubſtractam:* de qua inquit, *quod eſt qualitas quædam, cuius vnitas conſignificationis ſimilitudinem facit.* Idem docet S. Thomas in 4. ad Anib. diſtinct. 4. artic. 1. Et in hoc art. 2. ad 3. probat, quod *oportet aliquid poni in anima, ſuper quod talis relatio fundetur* (nẽpè relatio huius ſigni, quod eſt character) *& hoc eſt eſſentia characteris. Vnde non oportebit, quod ſit in genere relationis, ſicut quidam poſuerunt.*

24 Probaturque primo ratione Diui Thomæ, quia ſola anima per ſe ſolam non poteſt fundare has relationes: *Quia ſic conuenirent omni animæ naturaliter:* quod eſt hæreticum: quia anima non eſt naturaliter Chriſtiana; nec poteſtas ordinis cõuenit omni homini. Nec relationes illæ fundantur in gratia, virtutibus, & donis ſupernaturalibus: quia peccator ficte accedẽs ad baptiſmum, recipit characterem, & non gratiam, & dona: & character eſt in peccatore, & in hæretico. Ergo neceſſe eſt conſtituere aliquã qualitatem, in qua fundentur huiuſmodi relationes. Probatur conſequentia, quia vt ait Diuus Thomas lib. 3. Phyſic. lect. 1. lit. c. *Cum relatio habeat debiliſſimum eſſe; quia conſiſtit tantum in hoc, quod eſt ad aliud ſe habere, oportet, quod ſuper aliquod aliud accidens fundetur.* Idẽ docet S. Thomas lib. 4. contra Gentes cap. 14. rat. 9. & 1. p. q. 28. art. 4. Et hoc accidens eſt eſſentialiter character.

25 Dices, quod quamuis character ſit eſſentialiter relatio, immediatè reſidens in animã, vel in intellectu, non ſequitur, quod naturaliter conueniat omni: quia exigit pro cauſa efficiente, & pro ratione fundandi ſacramentalem actionem, & efficientiã: quæ ſolum reperiuntur in baptizatis, confirmatis, & ordinatis.

26 Sed contra hoc arguunt Thomiſtæ, & ſecundo probant concluſionem: nam ad relationem non datur per ſe motus, vt probat Philoſophus 5. Phyſicorum cap. 3. textu 10. Sed character eſt per ſe terminus motus, ſeu mutationis: quia *illum imprimit ſacramentalis operatio*, vt dicit Innocentius Tertius. Nec fit per reſultantiam: vt patet, quãdo eſt obex ad gratiam, & ſolus character cauſatur à Baptiſmo. Ergo character non eſt relatio, ſed relationis fundamentum.

27 Reſpõdet Scotus, §. *hic dicitur.* Ver. *Iſtud probatur*, quod licet Philoſophus negat motum eſſe in Adaliquid, prout ad genus Adaliquid pertinent relationes intrinſecus aduenientes (quæ ſunt illæ, quæ conſequuntur fundamentum poſito termino.) Nõ tamen negat motum eſſe in Adaliquid extrinſecus aduenientes (nempè ad Relationẽ, quę poſitis fundamento, & termino non neceſſario ponitur.) Imò hoc cõcedit Philoſophus, dum ponit ad Vbi eſſe motum propriè: & tamen vbi non eſt niſi reſpectus quidã corporis circunſcribentis ad locatum, vel locati ad corpus circunſcribens.

28 Hanc relationis diuiſionem relegimus in 2. Logicæ libro q. 21. §. 6. Lateq; impugnant Caietanus hic, §. *Tu autem.* Et Capreolus in 4. diſt. 3. q. 1. ar. 3. ad arg. Scoti cõtrà primam. Soto diſt. 1. q. 4. art. 2. §. *Ad intellectum*, oſtẽdentes non dari relationes reales prædicamentales extrinſecus aduenientes: vnde illa diſtinctio eſt diſtinctio principij, vt ait Soto. Rationẽque aſsignat Caietanus: nã relatio formaliter hoc ipſum, quod eſt, eſt ad aliud ſe habere. Vnde neceſſe eſt vt conſequatur fundamentum ex ſola poſitione alterius: nam ſi eſt habitudo inter duo ipſis poſitis cum ratione fundandi, ſtatim ſequitur. Quæ ratio vniuerſaliter probat de omni relatione. Imò Philoſophus poſuit exemplum in relatione dextri, & ſiniſtri: quæ tamen a Scoto vocatur extrinſecus aduenies. Quæ æquiuocatio naſcitur, quia Scotus

tus non conſiderat fundamentum formaliter ſecundum rationem fundandi. Denique ipſa ſolutio ſe ipſam deſtruit: quia Vbi, ſecũdum Philoſophum conſtituit ſpeciale Prædicamentum, à Relatione prædicamẽtali diſtinctum: & tamen abſolutè docet ad nullam relationem eſſe per ſe motum, ſed reſultare ex poſitione alterius: Cum igitur detur per ſe motus ad Vbi extrinſecum, quia per motum localem acquiritur eſſe in tali loco: ſicut per alterationẽ acquiritur qualitas; manifeſtum eſt, quod Vbi non eſt relatio, quamuis ad Vbi ſequantur Relationes.

29 Quod autem character ſit relatiuum ſecundum dici docet Soto art. 1. §. *Eſt igitur profecto*: & ex dictis conſtat: quia relatiua ſecundum dici important directè aliquid abſolutum, & ex conſequenti relationem, ſeu eſt aliquid abſolutum reſpectiuè conceptũ. Character autem directè importat qualitatem, & ex conſequenti tres reſpectus, quorum meminit D. Thomas verbis relatis nu. 23. Eadem ratione character poteſt dici relatio tranſcendentalis, quia illa eſt idem cum relatione ſecundum dici, vt cum Soto, & multis alijs diximus lib. 2. Logicæ q. 21. nu. 7. & 14. Characteremque eſſe relationẽ trãſcendentalem, probat Lugo diſp. 6. num. 24. quia dicit ordinem tranſcendentalem, tum ad operationes, ad quas, vel recipiendas, vel exercendas deſtinatur ſubiectum: Tum ad auxilia, quæ debentur ratione Sacramenti: Tum ad Chriſtum, cuius characterem accipit homo, tanquam ſeruus, miles, vel miniſter: ad hęc enim omnia dicit ordinem intrinſecum, & quidditatiuum per ſuam entitatẽ, qui ordo, cum ſit imbibitus in ipſa eſſentia characteris, eſt omnino tranſcendentalis.

30 Multa Scoti argumenta refert, & ſoluit Capreolus. Sufficiet primum proponere; quo intendit probare D. Thomam ſibi contradicere, ex vna parte in diffinitione characteris ponendo rationẽ ſigni, quod eſt formaliter relatiuum: & ex alia parte dicendo characterem eſſe formam abſolutã: nempè qualitatem; quæ duo non poſſunt eſſe ſimul vera. Quia ad quidditatem formæ abſolutæ nõ pertinet aliquis reſpectus: tũc enim illa quidditas eſſet ad ſe; & non eſſet ad ſe, ſed ad aliud. Cum ergo character diffiniatur à D. Thoma art. 2 & 3. quod eſt *ſignum ſanctæ communionis fidei, & ſanctæ ordinationis, datũa hierarcha*. Cum ſignum formaliter ſit relatio, character erit formaliter relatio.

Nec ſufficit dicere, in diffinitione, *ſignum*, conſtitui loco generis, quamuis non ſit verũ genus. Quia in diffinitione accidentis, quando non ponitur verum genus, conſtituitur ſubiectum loco generis, prout docent Philoſophus 7. Metaph. textu 4. & S. Thomas ibi lect. 1. & fæpiſſimè alibi, vt latè diximus lib. 1. Logicæ q. 18. §. 1. Relatio autem ſigni nõ eſt ſubiectũ qualitatis, nec eius ſuſceptiua. Ergo character formaliter eſt relatio, & non qualitas.

Reſpondet Capreolus, illam diffinitionem characteris nõ eſſe eſſentialẽ, nec quidditatiuam, ſed accidentalem: nam eſt quædã deſcriptio per reſpectus conſequentes eſſentiam characteris, ſeu eſt ſola deſcriptio quid nominis: nam eſſentialiter character nõ eſt ſignum; ſed qualitas, cui accidunt illæ relationes.

Sed contra hoc eſt, quod à Theologis vſq; modo non eſt aſſignata alia melior, & quidditatiua characteris diffinitio. Secũdo, quia inconueniens videtur, quod Concilium Tridentinum, omiſſis prædicatis eſſentialibus Characteris, tãtum curauerit exponere prædicata accidentalia, & nominis æthymologiam: & tamen ſeſſ. 7. can. 9. ſolum notificauit characterem aſſerendo, quod eſt *ſignum quoddam ſpirituale, & indelebile*. Sicut ergo ſignum formaliter eſt relatio, ita character formaliter eſt relatio.

31 Reſpondetur, quod de conſtitutiua formali ſigni ſunt tres opiniones Dialecticorum, iuxta quas diuerſimodè debet argumento reſponderi. Quidam dicunt rationẽ conſtitutiuã ſigni eſſe relationem tranſcendentalem, vel abſtrahere à tranſcendentali, & prædicamentali: quia quando habet omnes conditiones requiſitas eſt prædicamentalis; ſi aliquæ deficiant, eſt tranſcendentalis. Iuxta hoc, facilem adhibet ſolutionẽ Lugo nu. 25. dicens, non conſtitui omne ſignũ per relationem prædicamentalem. Tum, quia hæc debet eſſe ad terminum actu exiſtentem: ſignum autem aliquando ſignificat res non exiſtentes, ſed futuras, vel præteritas. Tum etiam, quia illa relatio in ſigno ſæpè eſt tranſcendentalis, & identificata cum ipſo; vt in ſignis formalibus: & fumus eſt ſignum naturale ignis, per ordinem etiã tranſcendentalem. Et quamuis relatio ſeruitutis ſit prædicamentalis, relatio characteris talis non eſt. Primo, quia non eſt ad terminum actu exiſtẽtem: nam in triduo mortis Chriſti, non erat Chriſtus: & tamen in Apoſtolis erat character Baptiſmi, & Ordinis, quo deſignati erant, tanquam miniſtri Chriſti. Secũdo, quia in rigore loquendo, character non conſtituit ſeruum Chriſti, ſed ſignificat: ſicut

etiam

etiam ſeruus in humanis deſignatur charactere aliqua in facie, qui character non facit ſeruum, ſed oſtendit illum eſſe ſeruum.

32 Hęc ſolutio eſt probabilis. Sed tamē falſum aſſumitur in prima probatione: nam ſacerdotiū Chriſti eſt, quid ſpirituale, remanēs in anima Chriſti: vnde Chriſti miniſtri, etiam in triduo habebāt terminum actu exiſtentem, cui aſsimilarentur. Deinde in anima D. Petri, à corpore ſeparata, remanent Characteres, vt docet S. Thomas art. 5. ad 3. & communiter Theologi; & ipſe Lugo ſect. 4. à n. 69. vſque 74. Ergo cum in anima Chriſti ſit aliquid maius charactere, quod non amiſsit in triduo, non deſinit relatio eſſe prędicamentalis defectu exiſtentiæ termini.

33 Secunda opinio eſt Scoti, quam admittunt Capreolus, & alij aſſerentes rationem conſtitutiuam ſigni eſſe relationē prædicamentalem. Quam eſſe opinionem Diui Thomæ, dicunt Huertos lib. 1. Sum. cap. 2. q. 1. ar. 2. Ioannes à S. Thoma in Logica q. 21. art. 1. quia in hoc art. 2. ad 3. ait, quod *relatio, quæ importatur in hoc nomine ſignum, oportet, quod ſuper aliquid fundetur.* Quod de ſola relatione prædicamentali verificatur; nam tranſcendentalis identificatur cum ipſis rebus. Ibique late hoc probant, & argumenta contraria diluunt. Iuxta hāc opinionem, vel eſt amplectenda ſolutio Capreoli, quia ſæpè accidentia ſunt quoad nos notiora ipſis prædicatis eſſentialibus, quæ explicamus per accidentia, & per proprietates. Vel dicendum cum Nuño art. 2. diſſic. 1. ad 1. & Ruyz dub. 1. folio 450. quod character eſt ſignum fundamentaliter; quia licet formaliter ſit qualitas, & aliquid abſolutū; tamen explicari non poteſt, niſi per reſpectū, vt in ſimili docet S. Thomas q. 21. de Verit. art. 6.

34 Tertia opinio, quæ nobis magis placet, vt diximus lib. 1. Dialect. cap. 2. q. 4. affirit eſſe quæſtionem de nomine, cum inquiritur, an ſignum ſit relatiuum prædicamētale, vel tranſcendentale: Si enim vox, *ſignum*, ſit primario impoſita ad ſignificandum fundamentum, & ſolum ex conſequenti, & ſecundario ipſam relationem: erit relatiuum ſecundum dici, vel tranſcendentale. Si verò ſit impoſitū ad ſignificandum primario, formaliter, & directe, ipſam relationem; erit formaliter eius ratio conſtitutiua relatio prædicamentalis. Et quia non conſtat de modo impoſitionis: & in vſu loquendi vtroq; modo voce vtimur; & ideo nec ad primam, nec ad ſecundam opinionem Dialecticorū, doctrina de charactere eſt reſtringenda.

35 Qua propter rectè Suarez diſp. 11. ſect. 2. §. *Ad fundamentum ergo Scoti* reſpondet, vocem, *ſigni*, dupliciter accipi poſſe. Primo, pro ipſa relatione ſigni. Secundo, pro forma, vel figura, quæ alicui imprimitur, vt ſignificet (vel naturaliter) vel ex impoſitione: quomodo in Circunciſione cicatrix illa, quam imprimebat, dicitur ſignum. Et ſigillum, & aliæ ſimiles figuræ, ſigna vocantur, licet in ſe ſint res abſolutæ. Ad hunc ergo modum dicunt Concilia, characterem eſſe ſignum, quia eſt forma realis animæ impreſſa, qua conſignatur intrinſecè, ac deputatur ad aliquos actus diuini cultus. Quæ conſignatio, & ſigillatio neque imprimitur, neq; permanet in anima, niſi præintelligatur qualitas abſoluta illi impreſſa. Et ideo negatur ſolam relationem ſufficere ad omnia, propter quæ ponitur character. Omiſi in hac ſolutione, quod interſerit Suarez, de ſignificatione characteris; quam putat eſſe ad placitū; quia infra oſtēdimus eſſe naturalē: & quoad præſens ſimilis difficultas procedit de ſigno ad placitum, ac de ſigno naturali. Concludimus ergo, quod ſicut dicit D. Thomas in 2. diſt. 1. q. 1. art. 5. ad 2. quod quædam relatiua ſunt, quæ ſimul important relationē, & fundamentum relationis; ita poteſt dici de ſigno. Nulla igitur eſt contradictio aſſerere charactererem eſſe qualitatem, & eſſe ſignum; quia vel ſignum eſt qualitas: vel eſt relatio fundata in qualitate; & ſæpè relatio, & fundamentum eodem vocabulo nominantur: ſicut vnio, & ſignificat relationem tranſcendentalem, & prædicamentalem: & ſic in alijs, pænuria vocum. Videantur dicēda dub. 3. n. 2. & 3.

36 Dico tertio, character eſt qualitas, nedum formali, ſed reali; non modali, ſed entitatiua diſtinctione ab anima, vel intellectu diſtincta. Eſt communis: & Soto eſſe probabiliorem fatetur. Prima pars ſequitur ex dictis, quia conſtat characterem non eſſe ſubſtātiā, cum ſit ſupernaturale ab extrinſeco aduenies. Non eſt quantitas cum ſit accidens ſpirituale. Probatum eſt, quod non eſt relatio & per ſe notum eſt, quod ad ſex vltima Prædicamenta non pertinet: Præcipuè, cum illa ſolam addant extrinſecam denominationem; & character ſit aliquid intrinſecum, & indelebile: Cum ergo non ſit relatio, relinquitur, quod ſit qualitas: quia non eſt aliud genus ad quod pertineat: & debet ad aliquod genus pertinere, cum ſit accidens finitum ex genere, & differentia compoſitum.

Secun-

37 Secunda pars, ſi nomine formalis diſtinctionis, intelligamus eam, quæ nō eſt ante operationem intellectus, eſt euidens: nā realis ſeparatio euidens ſignum eſt realis diſtinctionis, vt ſæpè diximus in Metaphyſica, & 3. Phyſicorū. Sed character eſt aliquid de nouo impreſſum animæ, quod ante receptionem ſacramenti nō habebat: & quod diuinitus tolli ab ea poteſt, quia in hoc nulla eſt repugnantia. Ergo character, nō ſolū formaliter, ſed realiter ab anima differt, ſicut & alij effectus à ſacramēto cauſati in anima.

38 Ad vltimam partem probandam, multa proponunt argumenta Nuño diffic. 5. Suarez ſec. 2. in fine. Quæ tamen, vt parū efficacia, omittit Lugo ſect. 2. n 27. dicens, quod vnicum fundamentū debet eſſe, quod non debemus ponere accidentia modalia, niſi vbi aliqua peculiaris ratio probet inſeparabilitatem mutuam, ſeu nō poſſe formam illam eſſe, etiā diuinitus, abſque tali ſubiecto: & hac ratione vnio, & actio ſunt modi. Vbi autem non vrget hæc ratio, debemus omnia alia entia pōnere realia, & cū ſeparabilitate mutua. Ergo cum in charactere non ſit ſpecialis ratio, magis quam in gratia, & alijs habitibus ſupernaturalibus (quia nulla eſt implicatio contradictionis, quod diuinitus à ſubiecto ſeparentur) non eſt cur dicamus illam eſſe entitatem modalem.

39 Hæc tamen ratio aſſumit maiorem falſam: quia non eſt argumentum, quo probetur eſſe de eſſentia modi, quod nec diuinitus poſſit ſeparari ab eo, cuius eſt modus, vt dixi 1. p. Métaph. controu. 10. n. 12. Necommunes modi hanc habent inſeparabilitatē: & plura entia cōpleta, & non modalia poſſunt habere hanc mutuam inſeparabilitatem: vt multi dicut de eſſentia, & paſsionibus. Nec verum eſt, quod actio ſit modus, vt diximus 3. Phyſ.

40 Qua propter ſupponendo verā diffinitionem modi, nempe, quod eſt accidens incompletum, alterius determinatiuū, ſeu modificatiuū; & ideò ſolum intentum quali appēdix alterius, facilè obtēditur, quod character nō ſit modus: nam licet ſit quid incōpletum, eo quod eſt potētia inſtrumentalis: tamen reuera eſt potētia phyſice actiua, vel paſsiua, & qualitas in qua fundantur tres relationes iam dictæ. Sed omnia hæc in ſimilibus arguunt diſtinctionē, non modalem, ſed entitatiua: ergo pariter in charactere. Quia tamen diximus lib. 1. Logicæ. q. 13. nu. 5. & lib. 2. q 23. n. 35. in huiuſmodi dubijs admiſceri quæſtionem de vſu vocum, non oportet in his amplius immorari.

§. IV.

Characterem nō eſſe habitum ratione D. Thomæ probatur.

41 DIco quarto, character non eſt in prima ſpecie qualitatis. Probat S. Thomas artic. 2. in argumento, ſed contra: *Nam character nō eſt paſsio, quia paſsio cito tranſit, character autem indelebilis eſt*; vt infra dicetur art. 5. *Similiter etiam nō eſt habitus: quia nullus habitus eſt, qui ſe poſsit adbenè, vel malè habere: character autem ad vtrumque ſe habet: vtitur enim eo quidam benè: alij verò malè: Quod in habitibus nō cōtingit: nā habitu virtutis nullus vtitur malè: & habitu malitiæ nullus benè*: ergo character non eſt in prima ſpecie qualitatis.

42 Hanc rationē Angelici Doctoris taliexornat commentario Suarez. *Sed hæc ratio* (inquit) *nec dubiè efficax nō eſt*. Primo quidem, quia non eſt contra rationem habitus, vt poſsimus eodem habitu bene, & male vti in genere moris, vt ratio facta procedit. Probatur primo, quia etiam in volūtate eſt probabile, præter habitus virtutū, & vitiorum dari habitus indifferētes, genitos ex actibus, ex obiecto, & ſpecie ſua indifferentibus, cur enim hoc repugnet? Nam licet actus ſpecie indifferens in indiuiduo nō fiat ſine bonitate, vel malitia accidētali ſumpta ex fine extrinſeco; tamen in entitate ſua manet indifferens; & ſecundum illam generare poteſt habitum.

Secundo, quidquid de hoc ſit, de habitibus intellectus, eſt hoc euidens: nam eodē habitu ſcientiæ vtimur benè, & malè. Et de habitu fidei multi idem exiſtimant: & eſt ſatis probabile. Character autem a D. Thomā ponitur in intellectu. Ergo nil obſtat, quominus poſsit eſſe habitus eius, quo voluntas benè, & malè moraliter vti poſsit. ¶ Dico autem ſemper, *benè, & malè moraliter*; quia ſi loquamur de bono, & malo *in eſſe naturæ*, ſeu in ſuo genere; ſicut nullus poteſt vti benè, & malè ſcientia in ratione iudicandi; quia ſi per ſcientiam iudicat, neceſſe eſt, vt benè iudicet: ſi autem non rectè iudicat, non vtitur ſcientia: & ſimili modo de qualibet arte, quæ ſit virtus. Ita nullus bene, & male vtitur charactere *in genere ſacramenti*, vt ſic dicam: nam ſi charactere vtitur rite, cōficiet ſacramētum, applicando omnia ad illius conſtitutionem neceſſaria, ſi autem non rite conficit, iam nō vtitur charactere. *Non ergo occurrit apparens modus defendendi hanc rationem D. Tho.* Quod mirum eſſe non debet; quia & *D. Thomæ concluſio difficilis eſt*: & in argumētis, *ſed contra*,

non ſemper vtitur D. Thomas rationibus neceſſarijs. Hæc Suarez.

43 Cæterum ratio Doctoris Sanctì, nō ſolum eſt apparenter defenſabilis; ſed omni no efficaciter concludens; & ex neceſſarijs procedens. Parum autem refert, quod ponatur in argumento, *ſed contra*: Tum quia regulariter ibi ponitur vna ex probationibus alicuius concluſionis in articulo tradendæ. Tū quia S. Thomas in hoc articulo miro artificio, & compendio (ne opus eſſet repetere) in corpore articuli directè probat concluſionem affirmatiuam, quod character eſt potētia, ſeu in ſecunda ſpecie qualitatis: & quoad concluſiones negatiuas, quoad primam ſpeciem, probat in argumento, *ſed contra*: & quoad tertiam ſpeciem in ſol. ad 2. & quoad quartam in ſolutione ad primum: ſicut ergo, qui ſincere vult amplecti concluſiones, & rationes D. Thomæ, ad excludendum characterem ab alijs ſpeciebus, non quærit alias rationes, quam aſſignatas à D. Thoma ad 1. & 2. Ita ad excludendum à prima ſpecie, non debet relinquere rationem hanc: quia quoad hanc partem negatiuam directè probandam, quod character non eſt habitus, nō eſt in toto articulo D. Thomæ alia ratio, niſi iſtà.

44 Denique, vt videatur, quod hæc apparens excuſatio nec apparentem in hoc pūcto dat excuſationem, eamdem rationem proponit D. Thomas in 4. diſt. 4. q. 1. art. 1. in corpore articuli, vbi ad probandum characterem non eſſe in prima ſpecie qualitatis, ſic ait. *Secundum Philoſophum in 2. Ethicorum cap. 5. habitus eſt, quo habemus nos ad paſsiones bene, vel malè. Et vniuerſaliter conſideranti, hæc apparet differentia inter habitum, & potentiam: quia potentia eſt, qua poſſumus aliquid ſimpliciter; habitus autem, quo poſſumus illud benè, vel malè: ſicut intellectus eſt, quo conſideramus; ſcientia, qua benè conſideramus: concupiſcibilis, qua concupiſcimus; temperantia, qua benè concupiſcimus; intemperantia, qua malè. Et ſimiliter eſt de diſpoſitione; quia nihil aliud eſt diſpoſitio, quàm quidam habitus incompletus. Cum ergo character ordinetur ad aliquid ſimpliciter; non ad illud benè, vel malè: quia ſacerdos poteſt conficere benè, vel malè; non poteſt eſſe quod qualitas ſupra quā fundatur relatio characteris, ſit habitus; ſed magis potentia. Vnde relinquitur, quod non ſit in prima ſpecie qualitatis.* Hæc D. Thomas. Itē in 4. Sententiarum ad Anibaldum diſt. 4. ar. 1. ait. *Nec iterum poteſt dici, vt aliqui dicunt, quod ſit in prima ſpecie. Quia habitus diſponit ad operandum benè, vel malè: non autem character: ſed ad operandum aliquid ſpirituale ſimpliciter: & idō reducitur ad ſecundam ſpeciem qualitatis.* Et in ſimili loquendo de prophetia 2. 2. quæſt. 172. artic. 4.

45 Ad euidentiam, & claritatem rationis D. Thomæ, conſiderandum, eam totam reduci ad quatuor propoſitiones, quæ non videntur poſſe negari, & eis bene perpenſis, efficacia eius eſt perſpicua. Prima eſt, rectè aſsignatur differentia inter potentiam, & habitum, aſſerendo quod potentia dat poſſe ſimpliciter; habitus determinat ad bene, vel male. Ita Philoſophus in 2. Ethic. capit. 5. prout iterum refert, & ſequitur Sāctus Thomas quæſt. 24. de Verit. artic. 4. ad 4. & ad 7. & lib. 4. Contragentes capit. 77. ratione tertia, & 1. 2. quæſt. 49. artic. 4. ad 3.

Probaturque primo inductione clariſsima exemplorum, quæ proponit Diuus Thomas in 4. Sententiarum, de intellectu, & ſcientia: de concupiſcibili, & temperantia: ſunt enim potentiæ, & habitus: & inter ſe differunt, quia intellectu intelligimus ſimpliciter; ſcientia autem determinamur ad verum. Appetitu appetimus, virtutibus bene appetimus, & ſic de alijs.

Secundo probatur à priori, ex propria ratione conſtitutiua potentiæ, & habitus, quas ex diffinitionibus agnoſcimus: cognita autem ratione ſpecierum, cognoſcitur earū inter ſe eſſentialis differentia. Potentia eſt principium quo proximum agendi, vel patiēdi ab alio, vel in aliud: vnde eo ipſo quod poſſumus aliquid ſimpliciter agere, vel pati, ſimpliciter dicimur, & ſumus potentes. Habitus autem, vt diffinit Philoſophus 5. Metaphiſicæ textu 25. *eſt diſpoſitio ſecundum quam benè, vel malè diſponitur diſpoſitum; aut ſecundum ſe, aut ad aliud.* Et 7. Phyſicorum textu 17. loquens de habitibus animæ, & corporis, ait, quod *ſunt diſpoſitiones quædam perfecti ad optimum*: prout ponderat ad hoc intentum Sanctus Thomas 1. 2. quæſt 49. artic. 2. Ergo differentia inter potentiam, & habitum, rectè aſsignatur dicendo, quod potentia dat poſſe ſimpliciter, habitus dat poſſe bene, vel male.

46 Secunda propoſitio: illa maior Diui Thomæ: *Nullus habitus eſt, quiſe poſſit ad benè, vel malè habere*: intellecta de *benè, & malè moraliter*: non verificatur vniuerſaliter de omni habitu. Hanc damus argumentis Suarez propoſitis num. 42. licet ad hoc inefficacia ſint, vt poſtea dicemus reſpondendo ad ſingula.

Vrgentiſque probatur. Primo ex ipſo

D.

D.Thoma ibi q.49.ad 1. dicente, quod *ipſæ figuræ, & paſsibiles qualitates, ſecundum quod conſiderantur vt conuenientes, vel non conuenientes naturæ rei, pertinent ad habitus, & diſpoſitiones: nam figura prout conuenit naturæ rei; & color, pertinent ad pulchritudinem: color autem, & frigus ſecundum quod conueniunt naturæ rei, pertinent ad ſanitatem. Et hoc modo caliditas, & frigiditas ponuntur à Philoſopho in prima ſpecie qualitatis.* Sed huiuſmodi qualitates corporeæ non qualificant benè, vel malè moraliter: ergo nō eſt de ratione habit⁹ vt ſic, quod det agere benè, aut malè moraliter. Et ſimiliter pulcritudine, & ſanitate corporali quidam vtuntur benè moraliter, & alij male.

Secundo, virtutes intellectuales ſunt habitus: & tamen omnes, excepta prudētia, ſine virtute morali eſſe poſſunt, vt docet Diuus Thomas 1.2.queæſt. 58. artic.5. & conſtat, quod virtutibus intellectualibus, & artibus aliqui malè vtuntur moraliter. Ergo benè ſe habere moraliter, non eſt de ratione communi habitus.

Tertio, id quod eſt proprium alicuius ſpeciei, non debet aſsignari vt propria ratio generis: eo quod differentiæ ſunt extra rationem generis. Sed vt docet Diuus Thomas 1.2.quæſt.55.artic.4. habitus eſt genus proximum virtutis: differentia autem eſt bonū rationis, ſeu morale, vt explicat ad 2. Ergo habitus in genere non petit, quod nullus eo malè vtatur in genere moris.

47 Tertia propoſitio: nullus habitus virtutis moralis: aut ſupernaturalis practicę: poteſt ſe habere indifferenter ad benè, vel malè moraliter. Ita probat Diuus Thomas 1.2. quæſt.55.artic.4. ex D. Auguſtino lib.2. de lib.arb.cap.18. diffinięte virtutem moralē, per hoc *quod eſt bona qualitas mentis, qua nullus malè vtitur, quam Deus in nobis ſine nobis operatur.* Et rationem aſsignat Diuus Thomas, quia per hoc rectè explicatur propria ratio virtutis moralis, & differentia eius conſtitutiua, & diſtinctiua ab alijs habitibus. Eruſtraque huiuſmodi qualitates darentur, ſi no determinarent ad bonum morale. Explicat autem Sanctus Thomas ad 5. quod virtute poteſt aliquis malè vti tamquam obiecto: non autem tamquam principio vius. Et ad 6. extendit doctrinam ad virtutem infuſam: de qua quæſtione 62. & 63. ibidem. Sunt enim virtutes ſupernaturales virtutes diuini ordinis, à Deo cauſatæ immediatè, vt dēt proportionem in ordine ad actus fini ſupernaturali proportionatos: quod non facerēt, ſi eſſent indifferentes: ergo ſe habent determinate ad bonum ſupernaturale.

48 Quarta propoſitio: ſi character eſſet habitus, non eſſet indifferēs, vt eo benè, vel malè moraliter vteremur; ſed determinate ſe haberet ad bonum morale: ſicut virtutes morales, & infuſæ. Probat Caietanus art.2. dub.2.&4.§.*ad id vero*: quia character eſt forma ſupernaturalis, à Deo pro munere impreſſa: ac per hoc, ſi eſſet habitus, non poſſet poni indifferens. Nuño etiam art.2. difficul. 3. ad 3. & Cabrera diſp.2.§.4. nu.33. in fine, rationem aſsignat: quia character eſt in intellectu practico, taliter reſpiciēs verum, quod ſimul reſpicit bonū cultus religioſi: eo quod ſacramenta, ad quæ ordinatur, ſunt cæremoniæ, & operationes religioſæ.

49 Explicatur vis huius rationis: ideò ſacerdos habens habitum virtutis religionis inclinantem ad debitum cultum Deo exhibendum in ſacrificijs, & orationibus, non ſe habet indifferenter ad bonum, vel malum morale; ſed ſolum determinate ad bonum morale; quia hoc eſt proprium officium illius virtutis vt inclinet ad hoc vt debitus cultus Deo reddatur, quando, & quomodo oportet. Sed ſi character ſacerdotis eſſet habitus, eſſet virtus, ſupernaturalis, & infuſa: ergo inclinaret, nō ſolum vt actus fieret: ſed vt benè fieret: ergo charactere nullus malè vteretur moraliter.

50 Confirmatur: quia quamuis character reſideat in intellectu; non eſt in intellectu ſpeculatiuo, quia eius perfectio non attenditur ſecundum conſiderationem veri: ſed eſt in intellectu practico: eadem ratione, qua probat Sanctus Thomas 2.2.quæſt. 83.artic.1.ad 3. quod oratio eſt in intellectu practico cauſatiuo, & ordinatiuo: eo quod ordinatur ad agendum, vel recipiendum. Et quæſt.47.artic.2. oſtendit, quod prudentia pertinet ſolum ad rationem practicam. Et qui illam habet, ſe habet determinate ad bonum morale. Et qui habet virtutem religionis, & actum illius, qui eſt oratio, non ſe habet indifferenter, ſed ſe habet determinate ad benè moraliter. Ergo ſi character infunderetur per modum habitus, haberet ſe determinate ad bonum moraliter. Quod tamē conſtat eſſe falſum: quia eſt de fide, quod per malos, & hæreticos ſacramenta valide miniſtrari poſſunt: & peruerſa intentio miniſtri de abuſu ſacramenti, non tollit eſſe validum, prout latè Sanctus Thomas quæſt.64. artic.5. vſque ad 10. Ergo cum habitu virtutis nullus vtatur malè, character non eſt virtus: eſſet autem virtus, ſi eſſet in prima ſpecie qualitatis: ergo non pertinet ad primam, ſed ad ſecundam qualitatis ſpeciem.

51 Per quæ patet rationis Diui Thomę efficacia. Cõſtat etiam impugnationes Suarez (quæ maiori ex parte, ſunt ex Scoto deſumptę) parum vrgere. In ſpeciali prima parti momenti reputatur a Vazquez capit. 3. nu. 71. Iamque erat ſoluta à Caietano dub. 2. per hoc quod nullus actus humanus ſingularis eſt indifferens moraliter, vt probat Diuus Thomas 1.2.quæſt.18.artic 9. Vnde entitas ſua numquam eſt in ſingulari cũ indifferentia: ideoque cauſare non valet effectum, ſeu habitum indifferentem: licet enim bonitas, aut malitia ſumpta ex fine extrinſeco, accidat actui ſpecifice accepto; non tamen ei accidit ſumpto indiuidualiter: & cum actiones ſint ſingularium; non poteſt cauſare habitum indifferentiam retinentem. De quo 1.2.quæſt.18.

52 Ad ſecundam dicitur, nos etiam docere habitus intellectus ſpeculatiui eſſe indifferentes ad bene, & male moraliter: quia docet S. Thomas virtutes intellectuales eſſe poſſe ſine virtutib⁹ moralibus. Sed ſicut prudentia, quãuis ſit in intellectu; quia eſt in parte practica, ſe habet ſemper ad bonum moraliter: eo quod vt probat Sanctus Thomas 1. 2 quæſt. 58. artic. 5. *eſt recta ratio agibilium, nõ ſolum in vniuerſali, ſed etiam in particulari; in quibus ſunt actiones*: Ita & character, quamuis ſit in intellectu, ſi eſſet habitus, eſſet virtus practica factiua in ſingulari bene: & ideò charactere nullus male vteretur.

53 Ad complemẽtum autem doctrinæ addendum, quod bonum proprium habitus ſcientiæ eſt verum: & ita habitus ſcientiæ ſemper ſe habet ad bonum, quia ſemper inclinat ad verum: vnde non datur habitus indifferens in linea propria naturæ, cuius eſt perfectio conueniens, vel diſconueniens.

Quod ſi inſtes ex Diuo Thoma 1.2.q.55. artic.4. docente, quod habituum operatiuorum aliqui quãdoque ſe habent ad bonum, & quandoque ad malum: ſicut opinio ſe habet ad verum: & falſum. Ex quo videtur ſequi, quod non ſolum in eſſe morali, ſed & in eſſe intellectuali detur habitus indifferens.

Omiſſa ſolutione Petri Bergomenſis in Concordantijs dub. 692. Reſpondetur, vt indicat Caietanus hic, quod habitus opinatiuus in particulari eſt bonus, ſi opinio eſt vera; malus, ſi opinio eſt falſa: vnde nullus habitus in particulari eſt indifferens; ſed quidã boni, quidam mali; nullus vero indifferens ad vtrumque.

54 Ad alias replicas reſpondetur, quod character cum ſit qualitas ſupernaturalis, deputatiua, & conſecratiua hominis ad cultũ chriſtianæ religionis, ſi eſſet habitus, eſſet vere virtus ſupernaturalis, ſicut oratio, & prudentia: & ideò ſemper ſe haberet ad bonum morale; ſicut oratio ex virtute religionis, & ſicut actus prudentiæ; quia reſident in intellectu practico; & malitia irreligioſitatis in illo euentu, illi directè, & per ſe opponeretur.

55 In particulari ad inſtantiam de habitu fidei, qui poteſt eſſe informis, & ab extrinſeco vitiari, Reſpondetur ex Diuo Thoma 2.2.quæſt.4.artic.2. ad 3. quod *fides eſt in intellectu ſpeculatiuo, vt manifeſte patet ex fidei obiecto, quod eſt veritas prima.* Vnde ibidem artic.4. ait. *Cum fides ſit perfectio intellectus, illud per ſe ad fidem pertinet, quod pertinet ad intellectum: quod autem pertinet ad voluntatem, non per ſe pertinet ad fidem.* Cum autem character ſit in intellectu practico, & ordinetur ad cultum Dei ſecundum ritum religionis chriſtianæ, ſi eſſet habitus, eſſet virtus ſupernaturalis moralis determinate ſe habens ad bonum.

56 Præterquamquod multi Theologi docent, quod habitus fidei determinate ſe habet ad bonum morale, quia actus elicitus propter malum finem, non poteſt eſſe elicitus a fide ſupernaturali infuſa, & Theologica. Quam opinionem tenent Bañez 2.2.q. 4. artic. 5. Araujo 2.2. quæſt. 17. art. 1. fine. Vazquez, & Azor, quos refert, & ſequitur Baſilius Pontius. 1. parte variarum Relec. 2. folio 257. Quam opinionem ſemper ſibi viſam fuiſſe probabiliorem, inquit Nuño hic diſſic. 3. ad 6. eo quod fides eſt etiam virtus practica, excellentior, quam virtutes morales, quæ ſunt virtutes ſimpliciter, de quarum ratione eſt, quod illis nullus male vtatur. In qua ſententia, argumentum pro nobis militat: quia ſi a fide no procedit actus ſupernaturalis malus, non obſtante, quod reſideat in intellectu; nec à charactere procederet conſecratio, quæ eſſet peccaminoſa. Quod conſtat eſſe falſum; ideò nec eſt habitus, nec virtus, ſed potentia.

57 Sed quia oppoſita ſententia eſt cõmunior, & ſatis recepta inter Thomiſtas: ſiquidem eam tenent Caietanus 2.2.q.5. art. 2. & 1.2.q.55.art.4. in quibus locis idem tenent Medina, Aragon, & Gregorius Martinez dub. 2. conc. 5. & alij plurimi. Ideò tenẽdo actum ſupernaturalem fidei poſſe ab extrinſeco vitiari, conſequenter aſſerendũ eſt, fidem non eſſe practicam, niſi extrinſecè ratione charitatis, quia *fides per charitatem operatur*; & ſicut intellectus ſpeculatiuus extenſione fit practicus, vt dicitur 3. de Anima tex-

tu

tu 49. & ad intentum afferit D. Thom. 2. 2. q. 4. artic. 2. ad 3. quia id quod eſt voluntatis rectæ, extrinſecè ſe habet ad verum, quòd credit. At vero praxis, & cultus, & operatio religionis in miniſtrando, & recipiendo ſacramento, per ſe pertinet ad characterem. Vnde ſi eſſet habitus, non eſt cur non eſſet virtus, moralis, & infuſa: & eo nullus malè vteretur. Alias ſolutiones adhibet Ruyz dubio 2. ad 5. fol. 464.

58 Sed adhuc inſtabis: nam character non eſt qualitas indifferens, ſed determinatè ſe habet ſolum ad bonum morale. Quod probatur dupliciter. Primo, nam eſt qualitas ſupernaturalis, infuſa immediatè à Deo Authore ſupernaturali: quicquid autem ab eo, vt ſic, procedit, eſt bonum ſupernaturale, quia ad gratiam, & gloriam ordinatur Secundo, quia eſt ſpecialis participatio ſacerdotij Chriſti, vt dicit S. Thomas articulo 3. Chriſti autem operatio non poteſt eſſe mala: nec participatio eius ſacerdotij poteſt eſſe indifferens: ſed determinatè eſt ſolum ad bonum vitæ æternæ.

Reſpondetur cum Capreolo in 4. diſt. 3. quæſt. 1. ad 4. Scoti contra 4. folio 62. quod etiam donum prophetiæ eſt donum Dei Authoris ſupernaturalis: & tamen datur alicui peccanti mortaliter: vt patet de Balaam Numerorum 23. & 24. De quo S. Thomas 2. 2. quæſt. 172. artic. 4. Pariter de charactere inquit D. Thomas in 4. diſt. 4. quæſt. 3. art. 2. q. 1. quod *quia character non imprimitur ad præparandam hominis voluntatem, vt aliquid bene fiat; cùm non ſit habitus, ſed potentia, vt dictum eſt: ideò hunc effectum voluntatis indiſpoſitio nõ impedit; dummodo aliqualis ſit voluntas recipiendi ſacramentum.* Nec omne opus Dei eſt perfectum perfectione gratiæ gratum faciẽtis; nec ſemper in eſſe naturæ, licet aliqualiter ſit perfectum.

59 Aliter reſpondet Cabrera art. 2. diſput. 2. §. 4. ad 2. quod character vt procedit à Deo, vt Authore gratiæ, quantum eſt ex ſe tendit in actum, qui ex ſuo genere, & obiecto eſt bonus: ſed quia inclinat imperfectè ad huiuſmodi actum, poſſumus vti charactere bene, & male. Vnde malitia actus non eſt ex charactere, ſed ex operante. Si autem eſſet habitus, & virtus ſupernaturalis, non ſolum inclinaret ad bonum, verum etiam neque illo abuti poſſemus: quia virtus determinatã, & perfectam inclinationem habet ad bonũ; & ideò virtute nullus malè vti poteſt. Ad ſecundam probationem reſpondet n. 33. characterem eſſe quamdam imperfectam participationem poteſtatis, & characteris Chriſti: ideoque operatio ſecundum ſubſtantiam eſt à Chriſto: ſed quoad modum malitiæ eſt à proximo operante, qui benè, & malè ipſo charactere vti poteſt: nam character quantũ ad modum operandi ſubordinatur arbitrio operantis.

60 Sed quia quis poſſet inſtare, quod nõ minus perfectè potentia in ſuo genere inclinat ad actum, quam inclinet habitus; & ideò ſi ponendo, quod character eſt potentia, quã uis inſtrumentalis, & conſideratur in illo bonitas ſupernaturalis quoad ſubſtantiam, quę eſt ex charactere, & malitia quoad modum, quæ eſt ex operante proximo: ita ponendo eſſe virtutem, poſſent dicere eſſe virtutem inſtrumentalem, & imperfectam, à qua actꝰ eſt ſupernaturalis, & bonus; & malitiam eſſe ex proximo operante, quia habitibus vtimur, cum volumus, & eo modo, quo volumus. Reſpõdet Ruyz dub. 2. ad 5. fol. 462. characterem non inclinare ex vi ſua ad actũ bonum, vt bonus eſt formaliter moraliter: ſed ſolum ad actum, qui bonus eſt materialiter: eo quod ſolum inclinat in ſubſtantiam actus, qui vt ſic poteſt habere bonitatem, & malitiam ex bono, vel malo vſu operantis. Quamuis bonitas ſit ei magis connaturalis, eo quod eſt potentia ſupernaturalis: ſed nõ eſt eius inclinationi intrinſeca, eo quod potentia abſtrahit a bene, & male moraliter.

¶ Cæterum quia replica facta adhuc videtur maiorem exigere explicationem.

Ideò addendum ex D. Thom. 3. p. quæſt. 64. art. 5. ad 2. quod *Chriſtus operatur in ſacramentis, & per bonos, tamquam per membra viuentia, & per malos, tamquam per inſtrumenta carentia vita.* Quod explicat art. 9. & 10. ad 3. afferens illud S. Auguſt. lib. 1. contra Petilianum, *ſacramenta Chriſti non poſſunt inquinari per malos homines*, aſſignat S. Tho. rationẽ: nam *peruerſa intentio peruertit opus intẽdentis, non autem opus alterius. Et ideò ex peruerſa intẽtione miniſtri peruertitur id quod agit in ſacramẽtis, inquantum eſt opus eius; non inquantum eſt opus Chriſti, cuius eſt miniſter. Et eſt ſimile, ſi miniſter alicuius hominis, praua intentione deferret pauperibus eleemoſynam, quam Dominus recta intentione mandaret.* Conſecratio ergo ſacerdotis, inquantum à charactere, eſt opus Chriſti, & ſupernaturalis, & bona, & ex auxilio ſpeciali Dei, qui ſolus eſt cauſa principalis conuerſionis panis in corpus, quæ fit inſtrumentaliter à ſacerdote, à bono, vt ab inſtrumento viuo, à malo, vt à carente vita gratiæ.

Illa vero actio, inquantum actio perſonalis, ſi ſit bona, & meritoria, eſt à charitate, & religione; ſi vero mala, à ſua peruerſa volun-

tate. Quia vero habitus virtutũ dantur propter actiones perſonales; ſi character eſſet habitus, & virtus; illa actio, nec vt perſonalis, poſſet eſſe peruerſa: quia virtutes reſpiciũt modum actuum: potentiæ vero ſolum dantur vt actus fiant; & ideò character, vt potẽtia, ſolum reſpicit vt actio fiat vt à Chriſto: & ſic non poteſt peruerti à miniſtro. Et hoc bene intelligitur, in actione diſtinguendo duas rationes inadæquatas. Sicut enim actus intellectus, & voluntatis ſunt boni tranſcendenter, & ſunt indifferentes, & abſtrahunt à bono virtutis, qui conuenit actui informato habitu virtutis: ita actus characteris eſt ſupernaturalis, & bonus inquantum eſt actio Chriſti; ſed eſt indifferens, & abſtrahens à bonitate virtutis ſupernaturalis, quæ conuenit conſecrãti in gratia, & eliciendo actum virtutis perficientis actum characteris.

61 Alia via poteſt formari ratio pro cõcluſione ſic. Potentia datur ad ſimpliciter operandum, habitus datur ad facilius, & prõptius operandum, prout docet S. Thomas 1.2.q.49 art.4. & q.50.art.4. & 5.ad 3. Sed character non datur ad facilius, & prompti operandum, ſed ad operandum ſimpliciter: quia ſine charactere ſacerdotali verba nihil operantur; & ſine Ordinis charactere vanè omnia traduntur, quæ propria ordinis ſunt, vt dicit S. Thom. in 4. diſt. 24. quæſt. 1. art. 2. q. 3. ad 2. Vbi in corpore dixerat, quod qui characterem baptiſmalem non habet, nullũ ſacramentum valide ſuſcipere poteſt. Quod & docet in 4. diſt. 7. quæſt. 2. art. 1. q. 3. & 3. p. quæſt. 72. art. 6. Omneſque Theologi ſequuntur. Ergo character non eſt habitus, ſed potentia.

62 His rationibus poteſt vlterius reſpõderi cum Scoto in 4. diſt. 6. quæſt. 10. parum ante ſolutiones ad argumenta, ver. *Etſi dicas*, ſufficere ad habitum ſupernaturalem, quod remote diſponat ad actum bonum, licet non ſit eius principium elicitiuum proximum; ſed ſolum ſufficiens, & remotum; vt concurrit fidei habitus. Et ſic debet poni character tamquam primo, & remotiſsimè diſponens ad bonos actus.

63 Hanc tamẽ reſponſionem benè reijcit Caietanus hic. Primo, quia falſum omnino eſt virtutes ſupernaturales infuſas non eſſe proxima principia ſuorum actuum. Nam quod in pueris, & in ebrijs, & in dormientibus non poſsint operari, non prouenit ex inſufficientia habituum; ſed ex impedimento ſubiecti. Quod idem contingit in habitu ſciẽtiæ acquiſitæ.

Secundo, qualitates non debent in ſpecie collocari, ſecundum id ad quod remote diſponunt; ſed ſecundum ea, quæ ſibi proximè conueniunt. Ergo non debet character collocari in ſpecie habitus boni, quia valde remote diſponit ad actum bonum. Sed potius ſub ſpecie potentiæ, quia charactere quis conſtituitur ſimpliciter potens dare, vel recipere: liquidem imprimitur proportionaliter ad potentias naturales, vt ſcilicet, ſint quibus poſſumus, & non quibus benè, vel male moraliter poſſumus.

64 Sed inſtabis: nam ex hac ratione potius ſequitur characterem eſſe habitum ſupernaturalem: nam illi dantur ad ſimpliciter operandũ; in hoc enim diſtinguuntur ab habitibus naturalibus, vt ſumitur ex D. Th. q. 24. de Ver. artic. 4. ad 9. Vnde & ſi character detur ad ſimpliciter operandum, non ſequitur, quod ſit potentia, quia poteſt eſſe habitus ſupernaturalis.

Reſpondetur verum eſſe, quod habitus ſupernaturales habent modum potentiæ, in quantum excedunt facultatem totius naturæ: & ſine illis, vel aliquo intrinſeco eorum vicem ſupplente, actus ſupernaturales fieri nequeunt. Simpliciter tamen ſunt habitus, vt docet Sanctus Thomas 1.p.q.12.artic.5. ad 3. Ideoque ſupponunt potentias ad ſimiles actus materialiter, vel generice. Vnde dixit Diuus Thomas quæſt. 24. de Verit. artic. 1. ad 2. quod opus meritorium à non meritorio, non differt *in quid agere; ſed in qualiter agere*. At vero conſecrare, ordinare, & abſoluere à peccatis, ſine charactere nullo modo, neque quantum ad ſubſtantiam, neque materialiter, poteſt fieri ſine charactere. Datur ergo character omnino ad ſimpliciter operandum. Videatur Nuño ad 1.

65 Vltimo reſpondet Vazquez cap. 3. in fine, characterem non eſſe habitum diſponentem ad operandum: & ideo neque diſponentem, ad benè, vel malè operandum, ſed ad bene, vel male ſe habendum ſecũdum ſe: quod ſufficit ad rationem habitus.

Sed contra primo: nam character ſacerdotalis concurrit actiue ad conſecrationem: verba autem conſecrationis cauſant inſtrumentaliter conuerſionem panis in corpus Chriſti, prout oſtenditur à D. Thoma 3. par. quæſt. 78. art. 4. Pariter character Epiſcopi ad ordinandum, ad confirmandum, & ſacerdotum ad abſoluendum. Et character confirmationis concurrit actiue ad cõfitendum publicè fidem: quod robur nõ conſequimur ſine confirmatione in re, vel in voto, prout docet D. Thomas quæſt. 72. art. 6. ad 1. Characterem etiam Baptiſmi ordinari ad

actum

actum, ſumitur ex S.Gregorio Nazianzeno orat.in ſanctum lauacrũ: & in Catechiſmo Pij Quinti, *de ſacramentis in genere*, §. penultimo dicitur, quod *character hoc præſtat, tum vt apti ad aliquid ſuſcipiendum, vel peragendum efficiamur: Tum vt aliqua nota alter ab altero internoscatur.* Quod deinde exponit de ſingulis characteribus. Character ergo eſt qualitas actiua, vel paſsiua, vt poſtea exponetur; ac proinde etiam ex hac parte excluditur à prima ſpecie qualitatis.

§. V.

Excluditur à tertia, & quarta ſpecie qualitatis.

66 DIco quinto, character non pertinet ad tertiam ſpeciem qualitatis. Probat S.Thomas art.2.ad 2.nam *in tertia ſpecie qualitatis non ſunt niſi ſenſibiles paſsiones, vel ſẽſibiles qualitates. Character autem non eſt lumen ſenſibile: & ideò non eſt in tertia ſpecie qualitatis, vt quidam dixerunt.*

67 Hæc ratio D. Thomæ diſplicet Vazquez num.54. quia conſtat ex Ariſtotele in Prædicamentis cap.de qualitate, qualitates, etiam ſpirituales, eſſe in tertia ſpecie: nã & iracundia, & inſania conſtituuntur ab Ariſtotele ſub hac ſpecie: & tamen non ſunt ſenſibiles qualitates.

Facile tamen ex ipſo textu retorqueri poteſt argumentum contra Vazquez: iracundia enim, & inſania non reperiuntur in ſpiritualibus, niſi metaphoricè: ſunt enim paſsiones coniuncti, vt dicit Phyloſophus 1.de Anima. Et non ſunt in ipſa anima ſpirituali, vt probat D. Thomas 1.2.quæſt.22. artic.1. Tenentque omnes Phyloſophi vocantes eas paſsiones appetitus ſenſitiui: vnde non ſunt ſpirituales, ſed corporeæ: & in hoc ſenſu dicuntur ſenſibiles à Phyloſophis. Conſentiuntque Theologi, qui paſsiones iræ, & iracundiæ dicunt non reperiri in Deo, niſi metaphoricè, vt docet Diuus Thomas 1. part. quæſt.3.artic.2 ad 2.& alibi ſæpè.

68 Præterea mirum eſt, quod contra rationem Diui Thomæ opponatur authoritas Phyloſophi, cum tamen ipſe Diuus Thomas teſtetur ſuam rationem deſumptam ex Phyloſopho: inquit enim in 4.diſt.4.quæſt. 1.artic.1. Sicut probat Phyloſophus in 7. Phyſicorum textu 19.tertia ſpecies qualitatis non eſt niſi in ſenſibili parte animæ: character autem à nullo ponitur in hac parte animæ: ſed in intellectiua. Et præterea illæ qualitates ſemper habẽt ordinem ad aliquam tranſmutationẽm corporalem, vel quam inferunt, vel à qua cauſantur.

69 Reſpondet Lugo ſect.3. num. 48. vt iam ſupra retulimus, Phyloſophum loqui ex natura rei: quia ordine naturæ ſeruato, qualitates corporales, vel quæ habent tranſmutationem corporalem, non reperiuntur in ſubiecto ſpirituali. Non tamen id intelligi gitur in ordine ad potentiam abſolutam, & attento ordine ſupernaturali Et hoc modo explicat Suarez 2.to.Metap.diſp.42.ſec.5. n.11. & 12. D.Thomã lib.5. Metaphiſ.lec. 16.Vnde & ſec.4.n.23.dicit gratiam pertinere ad tertiam ſpeciem qualitatis, eo quod per ſe primo non eſt operatiua.

70 Sed contra eſt. Primo, nam Suarez characterem non conſtituit in tertia, ſed in prima ſpecie qualitatis: vnde vel doctrina illa tradita in Metaphiſica, eſt falſa: vel minus conſequenter ad eam nũc opinatur. Rurſus, ſi verum eſſet, quod lumen ſpirituale nõ operatiuum in iſta ſpecie collocatur, manifeſtum eſt rationes, quibus Vazquez nu.55. hanc concluſionem probat, parum vrgere.

Deinde aſſerere gratiam pertinere ad tertiam ſpeciem qualitatis, eſt contra Diuũ Thomam 1.2.q.110.art.3.ad 3. De quo ibi diſputatur.

71 Præterea, ſi qualitates tertiæ ſpeciei extenduntur vt comprehendant qualitates ſpirituales, non obſtante, quod in eis collocentur qualitates ſenſibiles, & quæ ſunt cum tranſmutatione corporali; pariter forma, & figura poſſent extendi ad qualitates ſpirituales, non obſtante, quod proprie ſint in corporalibus: ſiquidem Philoſophus, & D. Thom. eodem modo, quoad hoc, loquuntur de qualitatibus tertiæ, & quartæ ſpeciei. Coſequẽs tamen eſt falſum: & ideò merito id non admittit Lugo num.49. Cum tamen non ſit facilè diſparitatem aſsignare.

Denique probatur: nam qualitates purè ſpirituales pluſquam ſpecie infima differunt à qualitatibus, quæ ſunt cum tranſmutatione corporali, & reſidẽt in corpore, vel in appetitu ſenſitiuo. Vnde cum iſtæ pertineant ad tertiam ſpeciem qualitatis, non poteſt ad eandem pertinere character, niſi euertendo ſpecies, quas Phyloſophus numerat.

72 Dico ſexto, Character non poteſt eſſe in quarta ſpecie qualitatis. Probat D.T. art.2.ad 1. *Nam figura eſt quædam terminatio quantitatis. Vnde propriè loquendo non eſt niſi in rebus corporeis: in ſpiritualibus autem dicitur metaphoricè. Non autem ponitur aliquid in genere, vel ſpecie, niſi per id, quod de eo propriè prædicatur. Et ideo character non poteſt eſſe in quarta ſpe*

cie qualitatis; licet hoc quidam posuerint. Pro huius rationis expositione legantur, quæ diximus lib.2.Log q.26.§.7.

73 Sed obijcies: nam licet figura quoad nominis impositionem, & quoad notiora nobis, solum reperiatur in corporalibus: tamen quoad rem significatam, potest abstrahi aliqua ratio communis corporalibus, & spiritualibus qualitatibus. Sicut ratio imaginis proprie reperitur in corporalibus. Et tamen etiam reperitur proprie in spiritualibus, & in his, quæ habent similitudinem in specie, vel in aliquo signo speciei. *Signum autem speciei in rebus corporeis maximè videtur esse figura*, vt docet D. Thomas 1.p. q.35. art.1. Imagines verò spirituales, quæ nō sunt eiusdem naturæ in specie, solum assimilari possunt in signo speciei. Ergo pariter potest proprie esse figura in spiritualibus.

Respondetur esse disparem rationem: nam imago de sui ratione importat similitudinem deductam: quæ potest formaliter, & proprie esse in corporalibus, & spiritualibꝰ. At vero sicut fallo imaginamur diuersas figuras substantiarū spiritualiū: ita signū speciei in illis non est figura; sed vel ipsa substantia per se ipsam, vel per aliquod accidens intentionale: siquidem imagines spirituales non sunt depictæ, vel sculptæ, sicut imagines corporeæ artificiales. Patet ergo, quod propriè loquendo, forma, & figura non sunt nisi in rebus corporeis.

§. VI.

Character est spiritualis potentia, instrumentalis, physica.

74 Dico vltimo, character collocatur in secunda specie qualitatis, vt potentia spiritualis, physica, instrumentalis. Prima pars sequitur ex dictis: quia ostensum est characterem esse qualitatem: & probatum manet non esse primę, tertiæ, & quartę speciei: ergo pertinet ad secundam speciem qualitatis, quæ est potentia. Consequentiam probat D. Thom in 4.dist.4 q.1.art.1.dicens. *Quidam dicunt, quod character non est in aliqua quatuor specierum qualitatis, innitentes illi verbo Philosophi in Prædicamentis: fortasse, inquit, apparebit alij qualitatis modi. Sed hæc est fuga quædam, quia quamuis sint alij modi qualitatis; tamen omnes reducuntur ad has species. Quod patet ex hoc, quod nulla alia species inueniri adhuc potuit.* Hæc S. Thomas. Ostendimus etiam supra accidentia supernaturalia, vtpotè cōposita ex genere, & differentia, in Prædicamento collocari. Quæ fuerint incompleta, solum reductiuè.

75 Secundo probatur ratione D. Thom. nam sacramēta nouæ legis, characterem imprimunt, inquantum per ea deputantur homines ad cultum Dei, secundum cultū Christianæ religionis, vt ex dictis constat, & ex D. Dionysio cap.2. Eccles. hier. parte 3. ibi. *Perficiens eum diuinum, & communicatorem diuinorum.* Diuinus autem cultus consistit, vel in recipiendo aliqua diuina; vel in tradendo alijs. Ad vtrumque autem horum requiritur quædam potentia: nam ad tradendum aliquid alijs, requiritur potentia actiua: ad recipiendum autem requiritur potentia passiua. Et ideò character importat quādam potentiam spiritualem ordinatam ad ea, quæ sunt diuini cultus.

76 Sed obijcies, consequentiam D. Thomæ nec tenere ratione formæ, nec ratione materiæ. Non primum: quia in simili forma instatur: siquidem non benè valet: character militaris est deputatiuus hominis ad militiā consistentem in percutiendo: & ad percutiē dum requiritur potentia perculsiua: ergo character militaris est potentia ad percutiendum. Constat enim characterem militarem nec esse potentiam naturalem, nec potentiā secundum artem, & regulas militiæ: sed esse merum signum deputationis

Nec consequentia tenet gratia materiæ: quia in nulla materia valet argumentum ab vniuersali ad speciale affirmatiue: sicut non benè valet: est animal: ergo est leo: quia potest esse equus, aut homo. Et in hac ipsa materia deputatio ad cultum christianæ religionis multipliciter fieri potest, scilicet, signo, professione, officio, scientia, voluntate, potentia: vt in simili patet inductiuè in militia: & alijs cultibus, & artibus. Vnde non benè infertur ex deputatione, quod character sit potentia: quia sufficit, quod sit signum. Sicut in lege antiqua per sacramenta deputabantur homines ad cultum veri Dei: & tamen sine impressione characteris, vt dictum est ex D. Thoma artic.1. ad 3.

77 Respondet benè Caietanus consequentiam D. Thomę tenere gratia materię: quia S. Thomas se remittit ad ea, quæ dixerat articulo primo: & loquitur de eo modo deputationis, de quo S. Dionysius verbis à D. Thoma relatis. Loquuntur autem ambo de deputatione perfectiua animæ per qualitatem impressam à Deo: cum autem Deus omnia disponat suauiter; si in subiecto non supponit posse simpliciter, ipse dat. In subiecto autem carente charactere, non

suppo-

ſupponitur poſſe ad actiones, & paſsiones, propter quas datur character: Vnde cũ per characterem eleuetur,& deputetur,non ad taliter,ſed ad poſſe,character eſt potentia. Sicque patet vis rationis D.Thomæ:ex hoc enim (inquit Caietanus)quod character eſt perfectiuus animæ ad cultum Chriſtianæ religionis:& cultus Chriſtianæ religionis formaliter conſiſtit in recipere,vel dare;formaliter ſequitur,ergo character perficit animã ad recipiendum,vel dandum.Sed conſtat liquido,quod proprium,& per ſe primo perfectiuum ad recipere,ſeu dare,eſt poſſe recipere,aut dare. Ergo character eſt ſpiritualis potentia,qua homo ſecũdum animam poteſt recipere,vel tradere ea,quæ sũt Chriſtianæ religioni propria.

78 Et confirmatur hæc ratio: quia potẽtia ſola eſt,qua ſubtracta actus nullus redditur apud Deum;& ſimiliter,qua poſita actus efficax eſt,quantumcumque ab homine prohibitus.Nam ſubtracta,aut ſcientia,aut fide,ſi potentia remanet,actus non eſt nullus.Sed è contra,ſola potentia deficiente,alia non ſunt efficacia.Sic autem conſtat eſſe in propoſito, quod ſubtracto charactere, vane omnia recipiuntur:&ſimiliter ſubtracto charactere ordinis,vane omnia traduntur,quæ propria ordinis ſunt.Eſt ergo character in genere potentiæ.Hæc Caietanus circa deductionem concluſionis.

79 Et dub 4.in fine concludit.Quo circa videto omnia conſonare vero, & abſque difficultate vlla characterem poni,non habitum,ſed potentiam,quæ ex propria ratione indifferens eſt ad bonum,& malum(character enim eſt potentia,qua poteſt quis dare,vel recipere;& non eſt quo poteſt bene, vel malè dare,vel recipere) vt ſic perſpicias diuinam ſapientiam diſponentẽ omnia ſuauiter,donando nobis ſupernaturales potentias,dare eas ſuauiter,hoc eſt,ſeruata conditione potentiarum,vt ſcilicet ſint quib⁹ poſſumus;& non quibus bene,vel male poſſumus.Hac Caietani doctrina, etiam clarefcit ratio D.Th.propoſita §.4.

80 Quod autem hæc expoſitio ſit ad mentem D.Thomæ, conſtat ex eodem in 4.diſt.4.q.1.ar.1.vbi probat characterem reduci ad ſecundam ſpeciem,dicens.Et hoc ſic patet:ſicut enim cuiuslibet exiſtentis in aliqua natura,sũt aliquæ operationes propriæ; ita etiam in ſpirituali vita regenerati , vt Dionyſ.dicit in 2.cap.cœleſt.hierarch. Vbicumque autem ſunt operationes propriæ, oportet,quod ſint principia propria illarũ operationum. Vnde ſicut in alijs rebus ſunt potẽtiæ naturales ad proprias operationes; ita etiam renati in vitam ſpiritualem, habẽt quaſdam potentias,ſecundum quas poſſunt illa opera.Quod ad intẽtũ applicat adducta authoritate S.Dion. *à quo prima traditio characteris nobis aduenit*.Et ne dicatur ad hoc ſufficere habitus,& non requiri potentias ; id impugnat S.Thomas,quia character datur ad ſimpliciter operandum:quia *facit hominẽ participatiuum diuinarum operationum*: ideoque eſt *quædam potentia,qua poteſt in actiones hierarchicas,quæ ſunt miniſtrationes;& receptiones ſacramentorum;& aliorum , quæ ad fideles pertinent.Et ad hoc quod has operationes bene exerceat,indiget habitu gratiæ;ſicut,& aliæ potentiæ habitibus indigent*.Hæc S. Thomas. Et ad 5.concludit.*Vnde ſimul cum charactere,quo datur homini,vt poſsit exercere ſpirituales actiones fidelium,vel paſsiones,ſeu receptiones , datur gratia,qua hæc bene poſsit*.Et artic.2.ad 3.ait. *Nec oportet,quod omnis,qui characterem habet, illas actiones bene exerceat:ſicut nec omnis , qui habet potentiam,bene operetur actum illius potentiæ*. De quo etiam ibi quæſt.3.articulo 2.q.1.

81 Reſpondent tamẽ Bellarmin. cap. 19. & Suar.diſp.11.ſect.3.§.*Quarto ex his*. Vazquez diſp.134.cap.3.nu.61.& cap.5. num.95.Granados controu.3.tract.4.diſp. 3.à nu.3.vſque ad 9 Auerſa ſect.2.Paſqualigus diſp.69.ſect.3.& alij,quod licet phyſicè character ſit habitus, moraliter eſt ſignũ quoddam,& conditio,quæ vel eſt,vel anne xam habet,moralem poteſtatem à Deo collatam:ſtatuit enim Deus,quod non baptizatus non poſsit validè alia recipere ſacramenta;& quod non ſacerdos nequeat abſoluere,& conſecrare:& quod qui non eſt Epiſcopus,nequeat Ordines conferre. Quod autem ratio S.Thomæ ineſficax ſit de potẽtia phyſica (quamuis fateatur de ea loqui:quod tamen diffitetur Granadus) probat Suarez: nam miniſter baptiſmi,& matrimonij ſine potentia phyſica,ſola deputatione extrinſeca,miniſtrat ſacramentum. Item character Ordinis ſolet eſſe impotens ad aliquem actum confirmandi,vel ordinandi : & tamen adiuncta conceſsione Pontificis, id poteſt. Character etiam baptiſmi in viris eſt ſufficiens potentia ad recipiendũ ordinem; non autem in fœmina:& in ægrotis eſt ſufficiens potentia ad recipiendum Sacramentum Extremæ vnctionis. Ergo ſignum eſt hæc omnia pendere ex inſtitutione: ac percoſequẽs pertinere ad moralem potentiam, non ad phyſicam.

82 Hanc euaſionem in primis opponi men-

menti Diui Thomæ, ipse Suarez ingenuè fatetur in fine tertiæ sectionis: & omnes Thomistæ docent. Et manifestum est: quia ipse S. Thomas in art.2.ait, *sciendum tamen, quod hæc spiritualis potentia est instrumentalis; sicut etiam dictum est* q.62.art.4.*de virtute, quæ est in sacramentis.* Sed ibi dub.4.ostendimus illã esse ex mente D. Thomæ realem, & physicam: ergo character ex mente Diui Thomæ est potentia realis, & physica.

Deinde, qui ponunt characterem esse potentiam solum moralẽ, dicunt, vel pertinere ad primam, vel tertiam, vel quartam speciem: sed has omnes sententias D. Tho. nominatim refert, & impugnat: ergo cũ in conclusione responsiua collocat in secunda specie qualitatis, loquitur propriè, realiter, & physicè, eo sensu, quo ab alijs speciebus excluserat. Videatur S. Thomas art.4.ad 2.& art.5.corpore. Et ad 1.& 3. Et art.6. Et lib.4.ad Anibal.dist.4. art. 1. ait. *Nec iterum potest dici, vt alij dicunt, quod sit in prima specie: quia habitus disponit ad operandũ bene, vel male: non autem character; sed ad operandum aliquid spirituale simpliciter. Et ideò reducitur ad secundam speciem qualitatis: est enim quædam spiritualis potentia data ad communicãdos actus spirituales; sicut potentia corporalis ad corporales.*

83 Præterea rectè hanc solutionem impugnat Araujo art.6.dub.3.n.25. quia aliàs tenerentur isti Authores admittere cũ Durando characterem esse relationem rationis, vel extrinsecam denominationem. Nã ad quid est qualitas bene disponens animam in se? Si nec disponit illam ad gratiam; nec ad aliquam operationem? Vt Suarez, & Vazquez fatentur. Si autem disponit illam tantum moraliter deputãdo, & consignãdo ad opera diuini cultus; ad hoc sufficit relatio rationis, seu denominatio extrinseca. Nam tituli dignitatum Regis, Prætoratus, Magistratus, Prælati, & potestas iurisdictionis, etiam consignant, & deputant homines moraliter ad opera specialia regiminis, & iurisdictionis. Et tamen consistunt in quibusdam relationibus rationis, seu extrinsecis denominationibus. Ergo idẽ posset prestare character in relatione rationis, vel denominatione extrinseca consistens. Ac proinde isti Authores verbis dumtaxat qualitatem supernaturalem in charactere fatentur; re tamen ipsa diffitentur: & latenter volentes, & nolentes in opinionem Durandi incidunt, quam vt erroneam reiecerãt. Hæc ille.

84 Probat deinde Serra hoc art.2.§. *Sed contra illos*, folio 105. nam character Sacerdotalis est potentia vere, & propriè physica: ergo & alij characteres. Antecedens probatur. Tum, quia potentia, quam importat, lõgè diuersa est à potestate iudicis, & prætoris, quæ moralis est. Tum, quia physicè instrumentaliter concurrit ad conuersionẽ panis in corpus Christi; non minus, quam verba consecrationis; quæ illum præsupponũt, & sine quo nihil efficiunt. Tũ denique, quia vt patet ex art.3 character est quædam participatio sacerdotij Christi: quod physicam potentiam importare, colligitur ex D. Thoma 3.p.q.22.art.3. dicente: *Virtute ipsius gratia nobis datur.*

Confirmatur: non repugnat characteri esse potentiam vere, & proprie physicã: vt constabit ex solutionibus argumentorũ: ergo, cum hoc ad eius dignitatem pertineat, non est illi denegandum. Hactenus ibi.

85 Idem probat Cabrera disp.2.§.3.n.26.& 27. quinque argumentis: sed fere omnia in dictis continentur. Quia character datur ad posse simpliciter, & sine eo actus sũt invalidi. Character non potest intendi, aut remitti. Confertur pariformiter ad potentias naturales. Non efficit bonum simpliciter. Character est indelebilis. Sed hæc omnia prædicata quadrant potentiæ physicè. Ergo character est potentia physica.

86 Concedit tamen Cabrera num.26. characterem simul esse potentiam moralẽ; quia Deus illi ex pacto adest, & concurrit ad effectum supernaturalẽ producendũ: quod non facit, vbi non est talis character. Secundo, quoniam qui deputantur ad aliquod ministerium, potestate deputantur, saltem morali, vt constat in Rege, & Iudice, &c. Sed charactere sacramentorum homines deputãtur ad cultum Dei, secundum ritum Christianæ Religionis: ergo character est potestas moralis.

87 De isto tamen additamento iudicãdũ ex dictis q.62.dub.2.§.3.& 9. vbi ostendimus sacramentorum nouæ legis causalitatẽ essentialiter esse causæ efficientis instrumẽtaliter physicè: esse vero causam moralẽ *antecedenter*, quia hæc fuit collata virtus a causa morali, & meritis Christi: & *comitanter* ex parte subiecti, quia datur ministro agenti libere; & etiam quia adest impletio promissionis, & significationis, quæ reuera est significatio; & solet *late* vocari causalitas moralis: & tandem *consequenter*, quia in causalitate physica fundari, & superaddi solet potestas moralis iurisdictionis. Pariter dicimus nunc de charactere, quod essensialiter est po-

tes-

tentia inſtrumentalis phyſicè actiua operationum ſupernaturalium, & inſtrumentaliter; ſicut potentia naturalis operatur operationes naturales, vel corporeas principaliter. Sed tamen quia ortum habuit à voluntate liberâ Dei, meritis Chriſti, eſt antecedenter moralis. Eſt item moralis comitanter ex ſubiecto, cui confertur character; eſt enim Chriſtianus, vel Sacerdos inſtrumentũ animatum liberum, & morale. *Habere enim ſacramenti characterem* (inquit D. Thomas ito art. 2.) *competit miniſtris Dei: miniſter autẽ habet ſe per modum inſtrumenti, vt Philoſophus dicit.* 1. Polit. cap. 3. Loquitur autem de inſtrumento morali, & libero, *quod ita agit, quod etiam agitur*, vt docet D. Thomas 3. p. q. 7. art. 1. ad 3. & 1. 2. q. 21. art. 4. ad 2. & q. 68. art. 3. ad 2. & q. 24. de Verit. art. 1. ad 3. Eſt etiam moralis *conſequenter*, quia in potentia phyſica characteris, fundatur poteſtas iurisdictionis; & hæc ſola eſt, quæ augetur, vel minuitur: & eſt ad placitum reſpectu aliquorum. Per quæ fundamenta contraria ſoluuntur. Solum reſtat ſoluenda, quæ oppõnuntur contra principales aſſertiones.

§. VII.

Argumenta ſoluuntur.

88 PRimo arguitur ex Vazquez nu. 68. nã id eo ſecunda ſpecies qualitatis dicitur naturalis potentia, quia eſt potentia natiua, & nullo modo aliunde comparata: liquidem omnia exẽpla, quæ Ariſtoteles addueit pro iſta ſpecie, ſunt potentiæ, quæ à natura inſunt, & non comparantur aliunde. Vnde calor pro it in animali, vel in igne, eſt potentia, quia ibi eſt natiuus: at vero in aqua non habet r ationem potentiæ illius, quia nõ eſt ipſi nati uus. Cũ ergo character ſit forma ſupernatu ralis, ab extrinſeco caulata, ſeu proueniens, non poteſt habere rationem poteſtiæ.

Ho : argumentum parum vrgere, ex eo eſt man ifeſtum: quia ſi Deus vellet, poſſet facere, qu od character eſſet inſtrumentalis potentia: e o ſenſu, & modo quo de facto ponitur in o p inione D. Thom. nulla enim in hoc inuoluit ur contradictionis implicatio; & ita Deus po teſt facere potentiam ſupernaturalem acci dentalem: quæ eſſet qualitas copoſita ex g enere, & differentia: & poſita in prædicamẽ to qualitatis, & in ſpecie potentiç. Et tunc i nſtatur argumentum.

Ad q uod tamen iam reſponderat Diuus Thomas in 4. diſt. 4. q. 1. art. 1. ad 2. dicens, *quod character reducitur ad ſecundam ſpeciem qualitatis; & eſt alius modus ab illo, quem Philoſophus ibi ponit; quia Philoſophus non cognoſcebat, niſi operationes naturales; & ita nõ niſi potentias naturales. Conſtat autem, quod apud nos oportet ponere potentias ſpirituales; ſicut potentiam conficiendi, & abſoluendi, & huiuſmodi; & quod ad ſecundam ſpeciem qualitatis reducatur; ſicut habitus infuſi in eadem ſpecie qualitatis ſunt cũ habitibus naturalibus, vel acquiſitis.* Hæc D. Thomas ibi. Et hic art. 4. ad 2. ait, *quod eſſentia animæ eſt ſubiectum potentiæ naturalis, quæ ex principijs eſſentiæ procedit. Talis autem potentia non eſt character. Sed eſt quædã ſpiritualis potentia, ab extrinſeco aduenieus.*

89 Solutionis autem veritas, & ſuffieiẽtia conſtat ponderando exemplum, quo eã explicat D. Thomas: quia nõ obſtante, quod in nullo prædicamento, vel ſpecie eius Philoſophus fecerit mentionem de entibus ſupernaturalibus, quia ſolo lumine fidei, qua Philoſophus caruit, hæc dona hominibus innoteſcunt; ſed ſolum in omnibus ſpeciebus Ariſtoteles conſtituit qualitates pure naturales: Tamen ipſe Vazquez fatetur num. 48. quod qualitas naturalis, & ſupernaturalis genere conueniunt, & ſub eodem prædicamẽto, & in eadem ſpecie ſubalterna collocantur; ſicut & operatio naturalis, & ſupernaturalis. Ergo pariter licet Philoſophus in ſecunda ſpecie qualitatis ſolum fecerit mẽtionem de naturalibus potentijs: quia illas ſolas cognouit; non inde infertur, quod character non ſit in genere potentiæ.

90 Sed inſtabis: nam iuxta hoc videntur parum vrgere rationes D. Thomæ artic. 2. ad 1. & 2. quas propoſuimus §. 5. ad probandum, quod character non eſt paſsibilis qualitas, nec figura: eo quod Philoſophus in tertia, & quarta ſpecie qualitatis ſolum collocat illas, quæ fiunt cum corporea tranſmutatione, & figuras corporeas. Quas rationes eſſe inefficaces ex dictis probatur: nam magis diſtat qualitas ſpiritualis ab extrinſeco aduenieus, a potentia naturali, & natiua, quam differ qualitas ſpiritualis à corporali; quia iſtæ conueniunt in proximiori genere qualitatis naturalis. Sed characterẽ eſſe qualitatem ſpiritualem, obſtat vt non ponatur in tertia, vel quarta ſpecie qualitatis. Ergo cum character ſit qualitas ſupernaturalis ab extrinſeco aduenieus, non poterit collocari in genere potentiæ naturalis, & natiuæ.

Reſpondetur differentiam aliquam poſſe eſſe peraccidens in vna diuiſione, quæ eſt per ſe in alia; quia vt dicit S. Thomas 1. 2. q. 18.

q.18.art.5. *Poteſt aliqua differentia obiecti eſſe per ſe in comparatione ad vnum principium, & peraccidens in comparatione ad aliud. Sicut cognoſcere colorem, & ſonum per ſe differunt per cõparationem ad ſenſum; non autem per comparationem ad intellectum.* Cum autem tota diſtinctio tertiæ, & quartæ ſpeciei qualitatis ſit penes hoc quod ſunt corporales, vel termini, vel tranſmutationes quantitatis, vel corporum: in quo vim facit D. Thomas; & per hoc ab alijs ſpeciebus differunt: rectè inde infert characterem non eſſe paſsibilem qualitatem, nec figuram; quia iſtę in ſpiritualibus ſolum ſunt metaphoricè. At verò eſſe qualitatem naturalem, vel ſupernaturalē, eſt differentia materialis quoad diuiſum harum diuiſionum: & ideò cum characteri cõpetant prædicata eſſentialia ſecundæ ſpeciei, in illa debet collocari. Sicut in tertia, & quarta ſpecie ponuntur qualitates, vel figuræ, quæ ſupernaturaliter corporibus dari poſſunt: nã eſſe corporales, vel ſpirituales ſunt differentiæ per ſe ad diuiſionem qualitatis in ſpecies prædicamẽtales; quia differũt in modo qualificandi, & modificandi, & determinandi ſubiectum: ſecus verò eſſe qualitates naturales, vel ſupernaturales; quia hoc habẽt, quia vel ſunt natiuæ, aut connaturales; aut ſunt altioris ordinis diuini.

91 Secundo arguitur: ſignum poteſtatis nõ eſt ipſa poteſtas; ſed eam ſupponit, & ab ea diſtinguitur ſicut ſignum à ſignato: ideoque ſceptrum, vel corona, vel purpura, non ſunt ipſa poteſtas Regis, ſed ſunt ſigna, vel inſignia, quibus regia poteſtas exprimitur. Sed character eſt ſignum poteſtatis, ſicut character mancipij eſt ſignum ſeruitutis, & character equitum eſt ſignum, quod ſunt adſcripti militiæ. Ideoque Concilium Tridentinum ſeſſ. 7. can. 9. ait, quod *eſt ſignum quoddam ſpirituale*. Ergo character no eſt eſſentialiter ipſa poteſtas.

Concedit Vazquez diſp. 134. cap. 5. nu. 94. characterem ſacerdotalem non eſſe poteſtatem phyſicam ſacerdotis, ſed ſignum tãtum illius.

Hoc tamen concedi non poſſe, videtur manifeſtum; quia non poteſt negari, quod ſacerdos habet vere, & realiter poteſtatem ad conſecrandum; & quod non ſacerdos, quia illa caret, conſecrare non poteſt: ſimiliter Epiſcopus habet poteſtatem ad ordinandum præsbyteros; ita vt ordo ſacerdotalis collatus a non Epiſcopo, ſit inualidus. Ergo hæc poteſtas eſt character, vel oportet aſsignare in quo alio conſiſtat? In quo ergo? Non conſiſtit in aliquo characterem conſequente: quia illo ablato, poſito charactere, valida eſſet cõſecratio. Non in aliquo præcedente: nam ſi hoc eſſet, prius ſaltem natura, quam imprimeretur character, eſſet homo ſacerdos, & poſſet valide conſecrare. Non in aliquo characterem comitante; nam iſtud ſine vlla neceſsitate fingeretur. Ergo character eſt ipſa poteſtas.

92 Reſpondet Lugo diſp. 6. ſect. 3. n. 46. characterẽ ita eſſe inſigne poteſtatis, vt ſimul ſit, quaſi ſcriptura, & inſtrumentũ poteſtatis traditæ. Vnde eſt quaſi bulla aurea, ſeu ſigillum diuinum, quo Deus teſtificatur, & profitetur poteſtatem, & ius, quod homo per ſacramentum acquiſiuit. In caſu autem, quod quis rite baptizaretur, vel ordinaretur, & Deus impediret productionẽ characteris homo eſſet Chriſtianus, & Sacerdos ſolũ quaſi extrinſecè. Non tamen eſt intrinſecè ſigillatus; nec habet bullam expeditam ſuæ poteſtatis. Ipſa autem impreſsio ſigilli dat nouum ius ad exigenda ea omnia, quæ ex ſacramento ſuſcepto debebantur. Et hoc ſuffi cit vt character aliquo modo dicatur eſſe potentia.

93 Hanc ſolutionem impugnat Bernal diſp. 15. ſect. 2. §. 4. n. 81. Primo, quia dicere hominem, antequam recipiat characterem, eſſe ſacerdotem extrinſecè, perinde eſt, ac dicere, genitorem antequam recipiat modũ relationis phyſicum, eſſe patrem fundamentaliter, non formaliter; & definitionẽ prius quam recipiat relationem realem, aut rationis, eſſe directam fundamentaliter, non formaliter; & alia id genus, quæ in Thomiſtis ſolemus improbare. Deinde, vel prius natura, quam recipiat homo characterem, intelligitur potens conſecrare valide; vel non; ſi non; profecto extrinſecè non intelligitur ſacerdos: ſi pro illo ſigno potens conſecrare intelligitur; hoc eſt, quod pro maximo abſurdo ducimus; eſtque planè contra omniũ Doctorum ſenſum. Eſſet etiam ſuperuacaneus character: nam apud homines bulla, & ſcriptura authentica non ſupponit datam poteſtatẽ, ita vt actiones independenter ab ſcriptura validæ ſint.

94 Quare ipſe Bernal à nu. 82. vſque 87. docet, quod character proximè, & immediatè, & eſſentialiter, ac formaliter eſt ſignum ſui ſacramẽti validè facti, atque ſuſcepti; ad eum modum, quo ſymbolum, ſeu ſigillum, quo ſcripturam publicam Notarius obſignat, ſignificat inſtrumentum illud à legitimo miniſtro fuiſſe conſcriptum: & eſt ſicut veſtigium, vel quid habitualiter relictum à ſacramento. Probat, quia ſic explicatur eſſẽ

tia

tia characteris, & ſine difficultate; & conſonātiſsimè ad ipſius munus: quia eſt ſicut Bulla Pontificis, vel Scriptura authentica notū faciens ſacramentum validè ſuſceptum. Cætera vero, quæ dici ſolent, ſi ſuperflua ſunt, ſic amputantur; ſi non ſuperflua, ſic inducuntur.

95 Ceterum in vtroque deficit Bernal, & in impugnatione, & in ſolutione. Primā impugnationem facillimè euadunt Thomiſtæ: vt vidi nus lib. 1. Logicæ q. 2. §. 7. & lib. 2. q. 23 §. 6. ad 2. Quā autem conſequentia in Logica id neget Lugo, & hic affirmet, ipſe viderit. Ad ſecundam iam ipſe reſponderat, quod intelligitur ſacerdos extrinſecè, & in via, & incompletè: & charactere ſit talis intrinſecè, & in termino, & complete. Quare in illa ſolutione hoc ſolum diſplicet, quod cum Lugo non agnoſcat characterē eſſe potentiam phyſicam, ſed ſolum moralem: hæc ſufficienter intelligitur completa ſine impreſsione alicuius phyſici: ac proinde ſuperfluè ponitur illa ſigillatio intrinſeca, & non eſt cur character ſit neceſſaria qualitas, quia ſufficit denominatio extrinſeca, vel forma rationis.

96 Solutio ipſius Bernal nō poteſt placere. Primo, quia ad id non opus eſſet characterem conſtituere in genere potentiæ, vt nobiſcum ipſe conſtituit: quia ad id ſufficeret habitus relictus. Secundo, nec opus eſſet habitu, ſed ſufficeret memoria, vel ſpecies eius, quod factum eſt. Tertio, quia poteſt quis moraliter eſſe certus, vel diuinitus certificatus de valida receptione quatuor ſacramentorum non imprimentium characterem: vnde enim hoc repugnat? Ergo in hac notitia, vel ſignificatione character non conſtitit. Quarto, quia Rex poteſt eſſe certus ſe valide conſtitutum Regem, & Prælatus poteſt eſſe certificatus de ſua valida electione: & Doctor de valida collatione Magiſterij: & tamen iſta non imprimunt characterem. Denique, hoc pacto nullus eſſentiā characteris explicuit: & rerum eſſentiæ non ſūt prolibito fingendæ. Nec ſibi arrogabit ſoli reuelatū; quia res tam antiqua ſicut Chriſtianus character, nō eſt per mille ſexcentos annos in Eccleſia ignorata, præcipuè poſt tam prolixas diſputationes Theologorum inter ſe, & cum hæreticis. Et tamen in nullius mētem venit, & multo minus docuit, quod Bernal aſſerit characterē non eſſe aliud, quam ſpeciem intrinſece ſupernaturalē ſui ſacramenti.

97 Aliter ergo facilè reſpōdetur, quod character intrinſecè eſt ſimul poteſtas, & ſignum configuratiuum ſacerdotio Chriſti; & in quo aſsimilantur fideles, & diſtinguuntur ab infidelibus, & inter ſe: & cum intrinſecè character non ſit ſignum poteſtatis, bene poteſt eſſe ipſa poteſtas fundans relationem ſigni ad Chriſtum, & ad alios fideles. Loquēdo tamē de charactere extrinſecè, & per ordinem ad ſuam cauſam, nempe ad ſacramētum externum, etiam dici poteſt ſignū poteſtatis, iuxta D. Thomam art. 1. ad 2. Quod totum expreſsit idem Doctor Angelicus in 4. diſt. 4. q. 1. art. 1. ad 2. dicens, *quod cum quālibet poteſtate exterius datur aliquod viſibile ſignum illius poteſtatis: ſicut Regi in ſignum regiæ poteſtatis datur corona, & ſceptrum; & Pontifici mitra, & baculus, & anulus: & ſimiliter cū ſpirituali poteſtate, quæ in ſacramētis confertur, dātur ſignum ſacramentale exterius. Et per comparationem ad illud exterius ſignum, ipſa ſpiritualis potentia dicitur ſignum, inquantum homo per eam cōfiguratur, & determinatur ad actiones ſpirituales.*

98 Tertio arguitur argumento, quod latiſsimè proſequitur Suarez ſect. 3. §. *Primo ergo*. Et Vazquez num. 60. & 61. & alij, vt oſtendant characterem non eſſe potentiam phyſicam paſsiuam: nam potentia phyſica paſsiua in ſe ipſa recipit formam, vel actum ad quem ordinatur, illiſque vere actuatur, & perficitur: ſed character baptiſmalis non ordinatur hoc modo ad recipiendum aliquem actum ſupernaturalem: nam in primis ſacramenta non recipiuntur in anima, ſed in corpore; & aliquando ſolo auditu à recipiēte percipiuntur. Effectus autem principalis ſacramentorum, nempè gratia, immediatè recipitur in anima, quæ per ſe ipſam eſt capax gratiæ, & per ſuas potentias eſt capax virtutum, & donorum. Alij autem characteres etiā ex natura rei poſſunt immediatè recipi; licet ex diſpoſitione libera Dei debeat precedere character baptiſmi. Ergo realiter, & phyſicè loquendo, character non eſt potētia paſsiua.

Dices, characterem eſſe potentiam paſsiuam, non propter receptionem, ſed quia eſt diſpoſitio ad recipiendum alia ſacramenta, & effectus eorum: diſpoſitio autem reducitur ad cauſam materialem ſuſceptiuam.

Contra eſt primo, nam ſi verum eſſet characterem eſſe diſpoſitionem, directe, & proprie conſtitueretur in prima ſpecie qualitatis, vel in tertia: vnde non eſſet reducendus ad ſecundam.

Secundo, character non eſt diſpoſitio ex natura rei habens connexionem cum gratia, quia ſuſcipitur, & retinetur ab eo, qui eſt

in

in peccato mortali. Non eſt in eſſentia animæ; nec gratiam ſemper præcedit. Nec eſt principium efficiendi actum, quo diſponamur ad gratiam: eo quod paruulus baptizatus valide poteſt confirmari, & ordinari, & recipere horum ſacramentorum effectus ſine proprio actu.

99 Confirmatur primo ex Vazquez nu. 57. quia in ſecunda ſpecie qualitatis nullo modo eſt conſtituenda potentia, quæ ſolum eſt ad recipiendum: alioquin, & potentia corporis ad recipiendum calorem, & albedinem, ac cætera accidentia, in hac ſpecie collocarentur: quod eſt falſum, & contra Philoſophum in cap. de qualitate. Ergo ſi character baptiſmi reddat potentem hominem vt cætera ſacramenta, & fructum illorum recipiat, quæ duo reuera alias non reciperet, non habet rationem potentiæ.

Confirmatur ſecundo ex eodem n. 59. & fuit argumentum Aureoli: quia ſi character baptiſmi eſſet potentia ſuſceptiua, non deberet dici potentia, ſed impotentia: nam potentia facile patiendi, quæ ponitur in ſecunda ſpecie qualitatis, eſt potentia ad reſiſtendum, vt ex verbis, & exemplis Philoſophi apparet.

100 Triplici viâ reſponderi poteſt. Primo negando maiorem. Vel quia vt ait Cabrera art. 2. diſp. 2. §. 4. ad 7. nu. 40. licet potentia paſsiua phyſica, quæ eſt in principali agente, ſit receptiua actus, per quem actuatur: tamen potentia, quæ eſt purè inſtrumẽtalis, nec in principali agente reſidet, tãquã in ſubiecto, nullius actus eſt receptiua, quo actuetur. Et talis eſt character baptiſmalis.

Vel quia vt ait Serra art. 2. ad 1. non eſt de ratione potẽtiæ phyſicæ paſsiuæ, vt in ſe recipiat formam, vel actum ad quem ordinatur; ſed ſatis eſſe vt faciat ſubiectũ capax talis receptionis. Huius exemplum eſt mollities, quam ad ſecundam ſpeciem qualitatis pertinere, docet Ariſtoteles in Prædicamentis cap. de qualitate. Quæ in cera eſt potentia paſsiua ad recipiendam figuram ſigilli: quam tamen in ſe ipſa non recipit; ſed cera capacem facit ad illam recipiendã, nequit enim imprimi in cera indurata; quamuis poſsit retineri ab ea. Grauitatem etiã in terra eſſe potentiam paſsiuam, dicit D. Thomas 5. Metaph. lect. 14. initio. Quæ tamẽ in ſe non recipit motum, quo terra mouetur deorſum. Denique potentia motiua ſecundum locum, non eſt actiua, ſed paſsiua, iuxta dicta lib. 2. de Anima q. 16. §. 4. Quæ tamen non recipit in ſe motum; ſed ſolum eſt, vt ait D. Thomas 1. p. q. 75. ar. 3. ad 3. *per quæ membra reddũtur habilia ad obediendum appetitui.* Vnde cum character baptiſmalis, etiã ſi non recipiat in ſe alia ſacramenta, hominem capacem, & habilem faciat ad illa recipienda; potentia paſsiua phyſica erit reſpectu illorum. Et idem eſt reſpectu gratiæ ſacramentalis, & reſpectu aliorum characterum: quamuis enim cathecumeni quando iuſtificantur, gratiam recipiant; non tamen ſacramentalem: ſed hanc ſoli baptizati recipiũt, quando recipiunt ſacramenta: ijque ſoli illius capaces ſunt, ſicut & ſacramentorũ, quę illam cauſant. Hæc ibi. Et Ruyz ad 1.

101 Secundo reſpondet Nuño diffic. 3. ad 4. conceſſa maiori, negando minorem. Et licet ipſe ſuſtineat, quod propter omnia illa character baptiſmi eſt potentia paſsiua; quia totus homo immutatur ſuſcipiendo ſacramentum, & characterem, ita vt aliquid reale modale ponat in anima; in voluntate, & intellectu. Quia tamen alijs tot modi videntur minimè neceſſarij; & quod eadẽ facilitate, qua aduruntur, reijci valent. Ideò ad intentum ſufficit, quod de lege ordinaria characteres alij recipiuntur in intellectu medio charactere baptiſmi. Et hoc eſt ex natura rei, quia baptiſmus eſt prima regeneratio in Chriſto; & ideò dat capacitatem proximam ad alios actus vitæ Chriſtianæ: licet completiue etiam requiratur libera inſtitutio Dei: ſed fundata in propria natura horũ effectuũ. Præter quem ordinẽ Deus abſque dubio valet operari de potentia abſoluta.

Imò Cabrera §. 3. nu. 24. probabilius eſſe iudicat ex ſola Chriſti inſtitutione, & ordinatione alios characteres præſupponere charactẽrem baptiſmi, ita vt ſine illo rati, & validi non ſint; quoniam naturis rerum conſideratis nulla apparet ratio; cur reliqua ſacramenta validum baptiſmum ſupponant, vt ſint valida: baptiſmus vero nullum aliud ſacramentum prærequirat. ¶ Sed iam rationem talis ordinis naturalis aſsignauimus.

102 Tertio reſpondetur ſolutione inter arguendum relata, quæ ſumitur ex Paludano in 4. diſt. 3. q. 2. & ex Capreolo q. 1. ad 5. Scoti contra primam folio 53. & ad 2 Durandi contra tertiam fol. 58. in fine, & folio 59. initio. Quę rectè expoſita, parum differt a prima. Ad primam replicam reſpondetur, quod in illa ſupponitur diſpoſitionem non habere aliam acceptionem, niſi pro prima ſpecie qualitatis: cum tamẽ multis alijs modis poſsit accipi: vt videri poteſt in D. Thoma q. 2. de Virtut. art. 1. ad 9. Ad ſecunda re-

pli-

plicam reſpondetur, quod gratiæ ſacramentales, & characteres alij ſupponunt ex natura rei, quod homo ſit habilis, proximamque habeat poteſtatem illa recipiendi. Quæ poteſtas datur in baptiſmo, vt in regeneratione ſpirituali. Qualiter autem character diſponat ad gratiam, & tamen non ſit in eodem ſubiecto cum illa, explicat D. Th. art.4. ad 1. & ibi Caietanus, & Capreolus affert verba D. Tho. 1.2.q.74.art.4. ad 3. De quo iterum dub.4.

103 Pro maiori luce huius ſolutionis, quæ eſt ſimul vera cum prima; duo aduertenda ſunt. Primum, quod ſecunda ſpecies qualitatis, quoad illud membrum potentiæ paſſiuæ, non conſtituitur præcisè per hoc, quod ſubiectum poſsit ſuſcipere; ſed exigitur aliqua qualificatio, qua proximè apteturad talem actum ſuſcipiendum. Vnde genus proximum ſecundæ ſpeciei qualitatis ab antiquis vocabatur *aptitudo*, vt notat Caietanus in Prædicamentis cap de qualitate. Et differt à primo genere, quia illud dat aptitudinē ad bene, vel male: hoc vero dat poſſe ſimpliciter proximè. Ex quo ceſſat prima confirmatio.

104 Deinde aduertendum, quod potētia ita, quamuis realis, & phyſica, eſt inſtrumentalis, & incompleta: & ideo non eſt cū tanto rigore in ea exigenda receptio. Ad quod denorandum S. Thomas non appellat ſimpliciter potentiam paſsiuam, ſed quaſi paſsiuam. Vnde in 4.dist.4.q.1.art.4.q.3. ait *dicendum, quod ſicut in naturalibus eſt potentia actiua, & potentia naturalis paſſiua; ita etiā in ſpiritualibus eſt potentia ſpiritualis quaſi paſsiua, per quam homo efficitur ſuſceptiuus ſpiritualium actionum. Et talis ſpiritualis potentia cōfertur in Baptiſmo; quia non baptizatus efficiū aliorum ſacramentorum ſuſcipere non poſſet; & perconſequens, nec alijs tradere.*

105 Ad ſecundam confirmationē reſpondet bene Capreolus, vbi ſupra ad 5. Aureoli contra primam folio 56. columna 1. quod duplex eſt potentia ſuſceptiua; nam quędā recipit cū violenta abiectione alicui⁹ actus præexiſtentis conuenientis naturæ: & talis poteſt dici impotētia. Alia vero recipit ſine tali abiectione; ſicut diaphanum, & potentiæ cognoſcitiuæ, ſenſitiuæ, & intellectiuæ: & tales non dicuntur impotentiæ. Vnde ſi hoc argumentum valeret; vtique probaret, quod nec vitus, nec intellectus debēt dici potentiæ; ſed quædā impotentiæ; quia ſuſcipiunt ſpeciem ſui obiecti. Vnde patet, quod in propoſito non valet, quia character non eſt potētia ſuſceptiua primo modo, ſed ſecundo modo. Hæc Capreolus.

106 Præterquam quod diximus lib. 2. Logicæ q.26.§.5.nu.25. quod potentia, & impotentia non differunt eſſentialiter, ſed ſicut perfectum, & imperfectum in eadem ſpecie. Vnde ſi Aureolus, & Vazquez intendant, quod potentia inſtrumentalis, & incōpleta, quia eſt potētia debilis, debet dici impotentia; quæ a Caietano in cap. de qualitate, vocatur impotentia contrarie, & non priuatiuè, no contendemus, quia in ſubſtantia nobiſcum conueniunt: quia idē eſt hoc modo vocare impotentiam, ac dicere, quod eſt potentia inſtrumentalis, & incompleta, vt appellatur a D. Thoma.

107 Quarto ex eiſdem Aurhorib⁹ obijcitur, vt probetur characterem ordinis non eſſe potentiam actiuam phyſicam: quia vel character ordinis eſt potentia actiua ipſorū ſacramētorum, vel actiua phyſice effectuū ipſorum ſacramentorum. Neutrum autem dici poteſt. Ergo no eſt potentia actiua phyſicè, ſed ſolum moraliter. Minor quoad primam partem probatur: nam ſacramenta cō ſiſtunt in re, vel in actione ſenſibili: ad quam efficiendam non requiritur poteſtas ſpiritualis. Formale autem ſacramenti eſt denominatio extrinſeca, vel enſrationis: quod potentiam phyſicam actiuam non exigit. Virtus autem ſacramenti, vel non eſt quid diſtinctum ab ipſo; vel eſt motio, vel qualitas à cauſa principali deriuata.

Secunda pars minoris ſigillatim quoad tres effectus ſacramētorum probatur. Ac de principali effectu, nempe gratia, videtur clara, quia vt docet D. Thomas 2.2.q.178.art. 1.ad 1. impoſsibile eſt, quod principium operandi miracula ſit aliqua qualitas habitualiter manens in anima. Vnde q.13.art.2. exmente S. Thomæ dicitur, quod nec in humanitate Chriſti Domini talis virtus inhærēs, & permanens eſt conſtituenda, nec ad patrā da miracula, nec ad cauſandam gratiam. Ergo pariter, nec character ſacerdotis eſt potētia phyſica. Conſequentia patet, & quia non eſt minus ſupernaturale hoc opus, quam alia miracula: & quia in tranſubſtantiatione plura interueniunt miracula, vt dicetur q. 75 art.1. & 8. & alij ponunt ibi interuenire creationem: & ſecundum D. Tho. 1.p.q.45. art.1. dari non poteſt inſtrumentum creationis.

Quod character non ſit potentia phyſicè effectiua gratiæ ſacramentalis, probatur: nā auxilia diuina a ſolo Deo fiunt: & exercitiū ſacramentorum non requirit alia principia effectiua, quam virtutes, & dona.

Denig

Denique, quod vnus character non sit potentia physica ad producendum alium, probatur: nam character non magis dat potentiam ad ordinandum, quam ad alia sacramenta ministranda: nam Extremæ vnctionis, & Pœnitentiæ sacramenta valida non sunt, si minister characterem ordinis nō habet. Sed ista sacramenta physicè non fiunt a charactere ministri: ergo nec character Sacerdotis physicè causatur à charactere Episcopi.

108 Confirmatur primo: nam secundū D. Thomam in 4. dist. 24. q. 1. art. 2. q. 2. quatuor minores Ordines, & Subdiaconatus, & Diaconatus characterem imprimunt. Sed characteres isti non sunt potentiæ actiuæ; quia omnes actiones, quas isti ministri operantur, possent eædem, licet non licitè, vallde tamen, à quolibet laico exerceri; qui æquè bene leget epistola, & ministrabit, &c. Ergo pariter dicetur de charactere sacerdotali.

Confirmatur secundo: nam D. Thomas 3. p. q. 72. ar. 3. docet characterem confirmationis esse potestatem ad agendum ea, quæ pertinent ad pugnam spiritualem contra hostes fidei: quod verificari non posse de potētia physica, probatur primo: nam ad illos actus sufficiunt pro principijs physicis habitus gratiæ, fidei, & religionis, & fortitudinis; & diuina auxilia actualia. Secundo: nam habēs gratiam, & carens charactere, auxilio diuino adiutus posset faciliter confiteri fidē coronam tyranno: ergo ad hoc non requiritur character vt potentia physica.

Respondēt Paludanus, & Capreolus, vbi supra ad 5. Scoti, & ad 4. Aureoli, quod possunt ista exerceri sine charactere: sed non ex officio: ad quod datur hæc spiritualis potestas.

Verum ista solutione magis confirmatur, quod ista potestas sit moralis: sicut Sacerdos non expositus invalide absoluit, defectu iurisdictionis: & tamen solum deest illi potestas ministrandi sacramentum ex officio. Facere ergo ex officio, solū addit quid morale.

109 Ad principale argumentum solet responderi characterem esse potentiā physicè actiuam; sed tamen instrumentalem: & ideo eleuabilem per potentiam obedientialem.

Hæc tamen solutio deficit, primo, quia miraculosum est hoc modo creaturam eleuari ad causandam gratiam; quæ a solo Deo petit fieri. Hoc autem miraculum non est ponendum absque necessitate. Secundo, iste modus concurrendi transcendentalis est omni creaturæ. Nec hic modus operandi facit, quod character in sua entitate sit potētia physica: quia etiam aqua eleuatur ad causandam gratiam: & tamen aqua in sua entitate non est potentia effectiua gratiæ, aut entium supernaturalium. Ergo debet asseri, quod character concurrat per virtutem connaturalem: quod iam est impugnatum. Tertio: nam iuxta hoc, character non esset principium physicum, nisi remote; quod est contra rationem potentiæ actiuæ physicæ: nam istæ superadduntur substantiæ, quę operatur mediis potētijs. Ergo nullo modo character est potentia physice actiua.

110 Respondetur, quod si hæc argumēta conuincerent, probarent characterem esse solam denominationē extrinsecam, aut relationē rationis: quia potestas moralis nihil reale physicum ponit in eo, qui illam habet: vt inductiuè patet in potestate Regum, & Prælatorum. Hoc autem errori proximū esse diximus: quare ex parte ab omnibus sūt soluenda. Præterea, nulli dubium esse potest, quod si Deus vellet, posset absque impressione characteris operari per se ipsum, quidquid illo mediāte facit. Sed ad suauem dispositionem diuinam, cum summa efficacia coniunctam, spectat, vt sicut virtute physica eleuat sacramentum, vt instrumentum delatiuum diuinæ virtutis; ita eleuet ministrum per physicam potentiam, qua fit homo cooperator Dei. Vnde character est sicut instrumenta, quæ natura sua habent vt eleuentur ad effectum agentis principalis; vt calamus ad scribendum. Quo exemplo vtitur S. Thomas in 4 dist. 8. q. 2. ar. 3. ad 9. vt explicet, quod simpliciter loquendo, maior virtus instrumentalis residet in sacerdote ratione characteris, quam sit virtus verborū: quia virtus characteris est permanens, & se extendens ad plures effectus, virtus vero verborum est transiens, & ad vnam numero cōsecrationem. Sicut ergo virtus verborū est physica transiēs; ita virtus characteris est physica permanens, licet imperfecta, & instrumentalis.

111 In particulari ad formam argumēti negandam esse vtramque partem minoris; non obscure colligitur ex D. Thoma in 4 dist. 4. ar. 4. q. 3. & hic art. 3. Imo per hoc ipsum quod characteris potestas est ordinata ad sacramentorum dispensationem, & efficientiam, est etiam ordinata ad sacramenti effectum: nam vt optimè ait S. Thomas q. 64. art. 1. in corpore, eadem est ratio ministri, & instrumenti: vtriusque enim actio exterius adhibetur: sed sortitur effectum inte-

rio-

tionem ex virtute principalis agentis: quod eſt Deus. ¶ Ad probationem minoris quoad primam partem, reſpondetur ex D. Th. q. 62. art. 1. ad 2. & q. 27. de Ver. art 4. & alibi ſæpè, quod inſtrumentum, & miniſter habent duas actiones: vnam propriam, quæ cõpetit ſibi ſecundum propriam formam: aliã inſtrumẽtalem, ſecundum quam operatur, non in virtute propria, ſed in virtute principalis agentis. Vt miniſter exerceat actionẽ ſibi propriam, non indiget charactere; ſed vt exerceat actionem inſtrumentalẽ, & miniſterialem: quia licet Deus ſignificationẽ, & motionem virtuoſam dare poſſet ſine miniſtro cooperante; vt tamen melius res diſponeret; ſicut dat gratiam, & virtutes ad bene operandum; ita confert characterem vt det poſſe inſtrumẽtaliter facere. ¶ Ad probationes ſecundæ partis reſpondetur ex D. Tho. q. 64. art. 1. quod licet ſolus Deus operetur principaliter illos effectus; tamen inſtrumentaliter cauſantur à ſacramento, & à miniſtro ratione characteris.

112 Authoritas illa S. Thom. ex illa q. 178. tripliciter poteſt exponi, vel quod ſolũ neget virtutem principalem. Vel quod non negat dari poſſe virtutem aliquam permanentem ad aliqua miracula; ſed ſolum negat virtutem permanentem ſe extendentem ad omnia miracula: quia non datur ad illa, quæ exigunt virtutem ad creãdum, vel ad annihilandum: quia inſtrumentum phyſicum non poteſt ad iſta ſe extendere. De quo iterum q. 75. ar. 8. Vel tertio dici poteſt ibi negare D. Tho. virtutem inſtrumentalem completã, iuxta id quod docet D. Tho. in 4. diſt. 5. q. 1. art. 3. q. 1. Character autem ſolum eſt potentia incompleta. Nec admittimus in Euchariſtica conuerſione interuenire creationem, de quo ſuo loco dicemus. ¶ De gratia autẽ ſacramentali iam diximus q. 62. dub. 5. eſſe aliquam habitualem extenſionẽ gratiæ, phiſicè cauſatã à ſacramento; ac proinde à charactere miniſtri.

113 Ad vltimam probationem negandã eſt minor: quia vt ait D. Tho. in 4. diſt. 4. q. 1. art. 1. recipientes characterem operantur diuina per miniſterium. Miniſter autem eſt ſicut inſtrumentum eius, cui miniſtrat: vnde dicit Philoſophus in 8. Ethicorum cap. 8. quod ſeruus eſt ſicut organũ animatum. Licet autem Deus poſſet conferre poteſtatem purè moralem: de facto tamen contulit phiſicam imprimendo characterem. Quamuis compleatur iuriſdictione morali quoad extenſionem maiorem, vel minorem.

114 Ad confirmationes bene ibi reſpõdetur. Et eſt ſolutio D. Tho. 3. p. q. 72. art. 5. ad 2. vbi ait, *quod omnia ſacramenta ſunt fidei proteſtationes. Sicut igitur baptizatus accipit poteſtatem ſpiritualem ad proteſtandam fidem per ſuſceptionem aliorum ſacramentorum: ita confirmatus accipit poteſtatem publicè Chriſti fidẽ verbis profitendi, quaſi ex officio.* Vnde Nuño q. 72. art. 5. diffic. 1. concl. 4. ait, quod character Confirmationis, neque eſt potentia purè actiua; neque purè paſsiua; ſed eſt potentia quodammodo paſsiua, & quodammodo actiua. Similiter Serra hic art. 2. ad 3. folio 108. ait, characterem confirmationis habere rationem potẽtiæ actiuæ reſpectu proteſtationis fidei, & potentiæ paſsiuæ in ordine ad perferendas iniurias, & labores propter fidem: nam cum tali modo, & ex officio, non poteſt illa fieri, nec poſſunt hæc perferri, niſi ab habente characterem Confirmationis. Quod iterum docet D. Tho. in 4. diſt. 7. q. 2 art. 1. q. 3. ad 1. vbi ait, quod in caſu neceſsitatis, etiam non confirmati fidem profitentur, *ſed non ex officio characteris.* Quod ſimiliter docet de habentibus characterẽ ordinum, in 4 diſt. 24. q. 1. art. 2. q. 2. Sed in his omnibus melius adſtruitur ratio ſolius potẽtiæ actiuæ; nam reliqua ſunt exercitia patiẽtiæ, & fortitudinis, & non characteris.

Ad replicam reſpondetur, quod propter excellentiam ſacerdotij Chriſti datur perfectiſſima conſecratio, & deputatio ad cultum chriſtianæ religionis; ideoque conſtituimur Chriſtiani, & Sacerdotes, & Chriſti milites charactere phyſico, & non ſola denominatione extrinſeca, aut forma rationis. Diximus autem characterem non eſſe habitum, ſed potentiam, quia non datur ad bene, ſed ad ſimpliciter operandum. De quo S. Tho. in 4. diſt. 4. q. 1. art. 3. q. 3. ad 1.

115 Ad primam replicam contra vltimam ſolutionem (quæ in ſubſtantia non differt a noſtra) iam dictum eſt q. 62. dub. 2. §. 7. n. 107. & 108 vel quod non eſt miraculũ, quod gratia producatur inſtrumentaliter à miniſtro: quia per hoc non tollitur, quod ſit à ſolo Deo vt à cauſa principali: quod exigit eius ſupernaturalitas, & excellentia. Vel admiſſo quod ſit miraculum, non ponitur ſine neceſsitate, ſicut nec miracula, quæ interueniunt in Euchariſtia, & in reliquis ſacramentis: quia illa ſunt reliquiæ Incarnationis, vt cum D. Tho. diximus quæſt. 60. in Prologo num. 2.

116 Ad vltimam replicã reſpondetur, quod homo non inſignitus charactere, habet potentiam obedientialem vt aſſumi poſſit vt inſtrumentum; ſed non erit ita aptum,

& proportionatum, & congrue habilitatū cum potentia miniſteriali inhærente: quam tamen aptitudinem, & coaptationem habet per characterem. Quamuis autem agens infinitæ virtutis in miniſtro effectus, cuius ipſe eſt agens principale, de neceſsitate non præexigat hanc poteſtatem miniſterialem: de congruitate, & decentia, & ad maiorem excellentiam miniſtrorum noui teſtamēti, eam exigit. Sicut ſi Deus aſſumeret calamū benè aptatum ad ſcribendum, cum poſsit ſine calamo, vel cum illo non aptato, & diſpoſito ſcribere. Sicut autem aqua eleuata per motionem Dei, intrinſece continet gratiā, quam cauſat inſtrumentaliter: ita homo inſignitus charactere, habet intrinſecam poteſtatem, & eſt eleuatus permanenter; quamuis non vltimate: eo quod inſtrumētum virtutem inſtrumentalem acquirit dupliciter, ſcilicet, quando accipit formam inſtrumenti, & quando mouetur a principali agente: vt iam explicuimus ex D. Thoma q.72 art. 3.ad 2.& videatur in 4.diſt.1.q.1.artic.4.q. 2.ad 2. Sicque ceſſant omnes replicæ, quia character eſt virtus, & poteſtas miniſtri: quę non eſt completa, nec ſufficiens ſe ſola inducere effectum; ſed ſolum in quantum mota, & eleuata actualiter à principali agente, qui eſt ſolus Deus.

DVBIVM III.

Vtrum character ſacramentalis ſit character Chriſti?

§. I.

Character eſt ſignum.

1 VT vltimam differentiam in diffinitione characteris conſtituendam aſsigna ret D. Thomas, poſtquam ar.2. genus characteris explicuit, oſtēdendo eſſe ſpiritualem poteſtatem, hoc dubium proponit art.3. vt explicet an habeat rationem ſigni; & cuius rei ſit ſignū? Indeque videbitur an ſit ſignū ad placitum, vel naturale? Et ex omnibus hucuſque dictis legitimam eliciemus characteris diffinitionem.

2 Dico primo, character vere eſt in genere ſigni. Sumitur ex Concilio Tridentino ſeſ.7.canone 9. docente, quod *character eſt ſignum quoddam ſpirituale, & indelebile.* Idem habetur ex S. Dionyſio cap.2. Eccleſ.hierar p.3.dicente, quod *Deus proprio ſuo lumine quaſi quodam ſigno tradit ſuam participationem, &c.* Colligunt Theologi ex diffinitionibus characteris relatis à D. Thoma hic art.3.& in 4.diſt.4.q.1.artic.2.de quibus poſtea. Docentque communiter Sancti Patres. S. Baſilius Oratione 13.quę eſt exhortatio ad Baptiſmum, ait. *Teſſeram duces ſubſe militantibus dant, vt amici facilius ſe invicem noſcentes exhortentur; & ſi cum hoſtibus commiſceātur, eoſa cilius diſcerni, ac ſeparari poſsint. Quod ſi forte commilitonum ſeparatio fiat, nemote quarum, no ſtrarum; an aduerſarij, partium ſis, noverit, niſi myſticis ſignis familiaritatem præteferas; niſi ſignatum ſit ſuper te lumen vultus Domini; niſi cha racterem in te agnoſcat Angelus, quomodo pro te pugnauit, aut ab inimicis vindicabit? Quomodo, inquam, dices, Deiſum, ſigna non oſtendens? An ignoras, quemadmodum ſignatas domos in Ægypto exterminator præterijt; in non ſignatis vero primogenita peremit? Theſaurus non obſignatus, furibus facile patebit. Quis item abſque nota inſidijs protinus eſt obnoxia.* S. Chriſoſt.hom.2.in Epiſt.ad Epheſ. inquit. *Porro idem charactere Spiritus Sancti nos inſignivit.* Similia proferūt frequenter Patres relati dub.1. Conſtatque ex ethymologia, & proprio fine characteris ibi declaratis. Rationeque characteris, à baptiſmo cauſati, quia in illo res, & ſacramentū eſt character, diffinit S. Damaſcenus lib.4. cap.10.circa medium, baptiſmum dicens, quod eſt *regeneratio, & ſigillum, & cuſtodia, & illuminatio.*

3 Præterea ex communi Theologorū ſui temporis rectè ſignificata characteris declarat S. Thomas in 4.diſt.4.q.1.a.1.dicens, quod characterem in ſacramentis quibuſdā imprimi omnes moderni confitentur: ſed in modo ponendi ipſum in anima, partim differunt, & partim conueniunt. Conueniunt quidem in hoc, quod omnes dicunt per characterem importari relationem triplicem. Eſt enim character ſignum diſtinctiuū, & configuratiuū. In quātū ergo eſt ſignū, importat relationē ad ſignatū: Inquātū autē eſt diſtinctiuū, importat relationem ad ea, à quibus diſtinguit: In quantū autē eſt cōfiguratiuū, importat relationem ad ea, quibus aſsimilat. Hæc ibi ex cōmuni Theologorū: & ex ſequenti magis patebit. Et videantur, quæ diximus dub.2.num.34.& 35.

§. II.

Specialiter, & propriè eſt ſignum Chriſti.

4 DIco ſecundo, character ſacramentalis ſpecialiter, & propriè, eſt character Chriſti. Colligitur ex illo ad Hebr.1. vbi filius Dei dicitur *figura ſubſtantiæ eius*: in Græco enim loco *figuræ*, habetur *Character*. Item

ad

ad Gal. 3. dicit Apost. *Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis.* Quod exponēs S. Aug. lib. 5. contra Donatistas cap. 24. ait. *Induunt homines Christum, aliquando vsque ad sacramenti perceptionem; aliquando vsque ad vitæ sanctificationem. Atque illud primum bonis, & malis potest esse commune: hoc autem est proprium bonorum, & piorum.* Sed character baptismi, sicut & fides, est communis bonis, & malis Christianis: Ergo character assimilat, & configurat Christo: & ideò specialiter dicitur character Christi.

5 Probat idem S. Tho. hic art. 3. nā character propriè est signaculum quoddā, quo aliquid insignitur, vt ordinatum in aliquem finē: sicut charactere insignitur denarius ad vsum cōmutationum: & milites charactere insigniuntur, quasi ad militiam deputati. Ideoque dub. 1. diximus necessitatem characteris sacramentalis esse vt per illum intrinsecè insigniantur homines deputati ad recipiendum, vel tradendum alijs ea, quæ pertinent ad cultum Dei. Sed totus ritus Christianæ religionis deriuatur a sacerdotio Christi. Et ideò manifestū est, quod character sacramentalis *specialiter* est character Christi: cuius sacerdotio configurātur fideles secundū sacramentales characteres: qui nihil aliud sunt quam quædā participationes sacerdotij Christi, ab ipso Christo deriuatæ.

6 Quod autem hoc competat characteri *intrinsece, & proprie*, declarat S. Tho. ad 2. nam character, & est signum visibile, & signum inuisibile, vt dub. 2. diximus: ratione suæ causæ, seu sacramenti visibilis, & externi, á qua causatur, inquātum est res respectu sacramenti exterioris, est signum inuisibilis gratiæ. Imò S. Aug. lib. 2. contra Permenianū cap. 13. accipit characterē pro causa eius externa, nēpè sacramēto, vt notat Petr⁹ Soto de institutione sacerdotū, de sacramentis lec. 9. folio 40. Sed intrinsicè, & essentialiter, & secundum propriam rationem characteris, est signum cōfiguratiuum alicui principali, apud quem residet auctoritas eius ad quod aliquis deputatur, sicut milites, qui deputantur ad pugnam, insigniuntur signo ducis; quo quodammodo ei configurantur. Et hoc modo illi, qui deputantur ad cultum Christianum, cuius auctor est Christus, characterem accipiunt, quo Christo configurantur. *Vnde propriè est character Christi.* Vbi Caietanus notat, quam formalis sit doctrina D. Thomæ, dum de cultu christianæ religionis tractans, in Christum caput, non secū dum quamcumque illius conditionem, sed secundum sacerdotium, reducit characterē christiani cultus: sacerdotis enim est principatus cuiuscunque religionis, tam verę, quā falsæ. Ideoquè character sacramētalis Christo vt Principi, & sacerdoti configurat, seu consignat, sicut character Romanus consignat milites Cæsari, & Gallicus Regi Francorum; & Hispanicus Regi Hispaniæ. Sed quia sunt participationes sacerdotij Christi, ordinantur ad actus expectantes ad eius sacerdotium in recipiendo, vel tradendo.

7 Ab hac communi Theologorum, & Patrum doctrina solus aberrat Bernal disp. 15. sec. 2 §. 4. contra eam arguens. Primo, quia Baptismi, & Confirmationis character non constituit sacerdotem: ac proinde non est sacerdotis Christi participatio: nec hominem cum Christo vt sacerdote configurat.

Hoc tamen parum vrget: quia vt docet S. Thomas art. 5. *potestas sacerdotij Christi compatur ad characterem, sicut id quod est plenum, & perfectum ad aliquā sui participationem.* Vnde in Christo capite non est character, sed tota sacerdotij plenitudo, vt docet ar. 6. In mēbris autem omnibus baptizatis est configuratio membrorum, in quantum induūt Christum, vt domestici, & confirmantur vt Milites, & pugiles fidei; & ordinantur vt Ministri Christi cooperatores. Quod insinuatur in illo Psalmi 132. *Sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbā, barbam Aaron. Quod descendit in oram vestimenti eius:* iuxta expositionem S. Augustini, & aliorum Patrum ibi.

Secundo addi potest, quod in simili hoc sibi obiecit S. Thomas: & respondet in 4. dist. 4. q. 1. art. 2. q. 1. ad 4. dicens, quod *ordinatio, non accipitur hic* (in diffinitione characteris) *pro ordinis sacramento: sed pro coordinatione ad alios fideles, vt in cœtu fidelium aggregetur, quantum ad ea, quæ fideles facere dicuntur; vel quantum ad ea, quæ pro fidelibus fiunt.* Cum ergo non omnia membra corporis eundem actū habeant; nec in omnibus fidelibus eodem modo debent participari effectus sacerdotij Christi: nec omnis participatio debet esse homogenea suo principio.

8 Præterea obijcit Bernal: nam character non est signum solius Christi: nā hic est vnius rationis: & characteres sunt plures, & specie diuersi. Non potest significare, quod homines sint eius domestici, milites, & ministri: quia non facile concipitur entitas spiritualis, & minime vitalis, tam multas res naturaliter significans. Nec apparet quo ordine eas repræsentet. Deinde, si character baptismalis significat sex sacramenta ad quæ reddit subiectum habile; rogat an id significet in fœminis? Si affirmes; Ergo hæ iure di-

nino ſunt habiles ad ſacerdotium. Si neges; ergo baptiſmales characteres fœminarum, & virorum ſpecie differunt.

Si dicatur, quod character eſt ſignum muneris, vel poteſtatis, id ſuſtineri non valet: quia ſignum eſt aliud à ſignato: & conſtat quod character baptiſmalis ſe ipſo habilitat ad ſacramenta ſuſcipienda. Et character ordinis eſt ipſa poteſtas: ergo non eſt ſignum poteſtatis: ſed ſolum character erit ſignū ſacramenti ab hoc ſubiecto valide recepti.

9 Reſpondetur, quod omnes characteres ſacramentales conueniunt in hoc quod aſsimilant Chriſto ſummo ſacerdoti, ſed inter ſe differunt ſpecie in modo quo ei aſsimilantur: nam baptiſmo conſtituuntur eius membra, vt domeſtici deputati ad alia ſacramenta recipienda, vt vero athletæ fidei conſtituuntur per confirmationem, vt vero eius miniſtri per Ordinem. Et cum omnibus his modis ſignificare non conueniat ſimul omnibus characteribus, argumentum in æquiuoco laborat. Nec per hoc quod mulieres non ſint capaces aliquorum ſacramentorū, infertur eorum characteres ſpecie diſtingui: quia hoc potius ſe tenet ex incapacitate ſubiecti: quod non ſufficit formam diuerſificare: ſicut anima in homine non producit lac, quod in fœminis cauſat: & animæ ſunt eiuſdem ſpeciei: Nec gratia in Chriſto conſtituit filium adoptiuum, ſicut nos conſtituit. Quo exemplo vtitur Diuus Thomas in 4. diſt. 4. quæſt. 1. artic. 3. quæſt. 5. ad 2. dicendū *quod aliquid eſt perfectionis in nobis, quod non eſt Chriſti, ſicut gratia adoptionis. Et ſimiliter eſt de charactere, qui poneret in eo poteſtatem ſpiritualem coartatam, & ab alio deriuatam.* Reliqua in argumento propoſita, iam ſunt ſoluta dub. 2. ad 2.

10 Aduertendum autem cum Soto in 4. diſt. 1. quæſt. 4. artic. 3. initio, quod concluſionis triplex poteſt eſſe ſenſus. Vnus eſt, vtrum character, qui eſt in nobis, ſit eiuſdem rationis cum illo, qui eſt in Chriſto? Et ſic non inquiritur: quia docet Diuus Thomas artic. 5. in illo non fuiſſe characterem, quia nec habuit poteſtatem coartatam, & ab alio deriuatā; quia & poterat effectum ſacramētorum ſine illis cōferre. Alius ſenſus eſt, vtrū character noſter imprimatur à Chriſto, tamquam à cauſa efficiente? Et neque de hoc ſē ſu ambigitur: quia certū eſt, quod ſolus Deus eſt illius cauſa principalis, vt docet Sanctus Thomas quæſt. 64. artic. 3. & ſic efficitur à tribus perſonis; quia opera Trinitatis ad extra ſunt indiuiſa. Humanitas autem Chriſti vt inſtrumentum coniunctum habet quandam principalitatem. Senſus ergo eſt, quod character ſacramentalis dicitur ſpecialiter, & propriè character Chriſti, quia per illum Chriſto cōfiguramur eius adſcripti militiæ, ſicut diuerſorum ducum, & militum ſunt diuerſa inſignia.

§. III.

Vtrum ſit ſignum naturale?

11 INſurgit tamen circa ſupra dicta dubiū non diſsimulandum, vtrum prædictæ characteris ſignificationes ſint ſignificationes ad placitum, ſolum ex Chriſti inſtitutione conuenientes characteri? An vero ſint ſignificationes naturales? Non quidem ſumendo naturale vt diſtinguitur contra ſupernaturale, cum conſtet characterem excedere facultatem naturæ; ſed in quantum ſigna naturalia dicuntur, quæ ex natura ſua ſemota impoſitione extrinſeca ſignificant?

12 Characterem eſſe ſignum ad placitum, ſignificareque ſolum ex inſtitutione, & ordinatione diuina, docent Gabriel in 4. diſt. 6. q. 1. not. 2. Suarez diſp. 11. ſec. 2. poſt medium. Et ſec. 3. §. *Ex his conſtat.* Et Vazquez diſp. 134. cap. 3. n. 61. vbi ait characterem eſſe diſpoſitionem ex ordinatione diuina, qua ſtatum eſt vt ſine illo nullum ſacramentū valide recipiatur. Et viterius probatur, quia in ſpiritualibus non poteſt eſſe ſignum naturale, niſi vel ſignum formale, nempè conceptus, vel verbum, aut ſpecies impreſſa: & horum nihil eſt character. Nec apparet qualiter ibi eſſe poſsit repræſentatio naturalis, ſeclusa ſimilitudine intentionali, quam non habet character.

13 Characteris tamen ſignificationem eſſe naturalem, debent tenere, qui dicunt cōſtitui in genere potentiæ: nam ad ſignificandum ad placitum, non eſſet opus qualitate ſupernaturali, ſiquidem ſignificatio ad placitum in quolibet alio poſſet fundari. Expreſſe tenent Salas 1.2. tom. 1. tract. 2. diſputatione 8. ſectione 3. num. 6. Lugo in præſenti diſputatione 6. ſectione 3. num. 40. Bernal diſputatione 15. ſectione 2. §. 5. aliorum reijciens rationes, & ipſe tandem ſolū probans: quia ſi poſsibilis eſt qualitas natura ſua ſignificans, actu, & reipſa reperitur. Talem autem qualitatem eſſe poſsibilem, explicat quia character eſt ſpecies impreſſa. Verum quia hoc vltimum ſatis eſt in ſuperioribus impugnatum.

14 Aliter ergo probatur primo, quia imago eſt ſignum naturale; quia licet in fieri pēdeat à cauſa efficiente naturali, vel artificiali; tamen ſemel facta ex ſimilitudine in ſpecie, vel in ſigno ſpeciei ex natura ſua ducit

in

in cognitionem signati. Sed character est lumen, & sigillum configurans nos Christo. Ergo est signum ex natura sua repræsentans.

15 Deinde in charactere monetæ, & militis, & serui, & est aliquid ex instituto hominum, nempè valor vt quatuor, vel quinque; & deputatio moralis ad militiam, vel seruitutem: & est aliquid antecedens, nempè ipsa physica sigillatio, quæ est similitudo naturalis per suam figuram naturaliter repræsentans signa, vel insignia Regis, vel Ducis; sicut enim imago depicta naturaliter repræsentat; ita & ære incisa. Similiter ergo quãuis aliquæ relationes, in qualitate characteris fundatæ, significent ex beneplacito Christi, ex quo pendet quod alia sacramenta supponant Baptismum de necessitate, & quod de congruitate Cõfirmationis character præcedat ordinis characterem: licet hoc fundetur in ipsa characterum natura. Tamen ipsa sigillatio, & qualitatis impressio ex natura sua configurat Christo, & distinguit fideles ab infidelibus, & ministros à non ministris. Et quia hoc est essentialiter character; ideò absolutè dicitur signum naturale, esto fundet relationes rationis. Quod solum probant, quæ in contrarium obijciuntur.

§. IV.

Characteris diffinitio.

16 EX dictis nõ erit difficile assignare characteris diffinitionem. S. Thomas in 4. dist. 4. q. 1. art. 2. examinat, & exponit duas diffinitiones, quæ illo tempore in scholis circunferebantur. Prima attribuebatur S. Dionysio; & talis erat. *Character est signum sanctum communionis fidei, & sanctæ ordinationis, datũ diuina beatitudine à hierarcha.* De qua inquit S. Thomas q. 1. quod illa diffinitio nusquam invenitur à S. Dionysio posita: sed potest accipi ex verbis supra inductis: & acciperetur adhuc conuenientius, si sic diceretur. *Character est signum communionis potestatis diuinorũ, & sacræ ordinationis fidelium, datum à diuina beatitudine.* In qua diffinitione dicit tangi quatuor causas. Primo, causam formalem, nempe genus characteris, in quãtum est character, scilicet signum. Secundo causam finalem, quia ad scribitur sacramentis, & actionibus sacris, & configuratur alijs. Tertio ponit materiam in qua quia datur à sacerdote. Denique, causam efficientem. Et hanc diffinitionem sic expositam, dicit posse coincidere cum prima.

17 Postea q. 2. exponit aliam diffinitionem Magistralem, quæ talis est. *Character est distinctio à charactere æterno impressa animæ rationali secundum imaginem consignans trinitatẽ creatam Trinitati creanti, & recreanti, & distinguens à non configuratis secundum statum fidei.* De qua inquit S. Thomas, quod in illa diffinitione etiam tanguntur quatuor causæ characteris. Nam causa formalis tãgitur in hoc, quod ponitur genus, cum dicit: *Distinctio*, id est, distinctiuum signum. Et est genus magis propinquum, quam genus in præcedenti diffinitione positum. Causa efficiens tangitur in hoc quod dicit, *charactere æterno*, idest, filio, qui est figura substantię Patris ad Heb. 1. Causa autem materialis, in qua ponitur cũ dicit: *Animæ rationali impressa secundum imaginem.* Causa vero finalis ponitur duplex, scilicet configuratio, in hoc quod dicit: *Configurans trinitatem; &c.* Idest, configurat: & distinctio, in hoc quod dicit: *Et distinguens, &c.* Et sicut hic ponitur genus proximum, ita finis proximus; & subiectum proximum; & efficiens appropriatum: in quo excedit prædictam diffinitionem hæc diffinitio, in quantum per causas magis proximas datur.

18 In hoc art. 3. in argumẽto sed cõtra, huius etiam meminit diffinitionis. Sed breuius ex doctrina secundi, & tertij articuli talis elicitur diffinitio. *Character est spiritualis potestas configurans sacerdotio Christi.* Potestas est genus remotum: quod autem configuret, est genus proximum: & quasi vltima differentia est, quod configuret ad sacramenta, & actiones cultus Christianæ religionis. Nõ ponuntur in diffinitione nec subiectum, nec exprimuntur proprietates, nec propria singulorum characterum: quia ipsorum distinctio dub. 6. est explicanda: & diffinitio debet esse breuissima, nec diminuta, redundans: licet ad maiorem charitatem, & doctrinam sæpè istæ regulæ in diffiniendo non obseruentur.

DVBIVM IV.

Vtrum character ſit in potentijs animæ ſicut in ſubiecto?

§. I.
Certa præmittuntur, & ſententiæ referuntur.

1 NOn procedit dubium de ſubiecto remoto: certum enim eſt ſolum hominem eſſe capacem characteris: nam Angeli de lege ordinaria, nec ſuſcipiunt, nec diſpenſant ſacramenta. Res etiam inanimatæ, quę conſecrantur, capaces non ſunt notæ; & ſigilli ſpiritualis: de quo aliquid iam tetigimus. & Expoſitores infrà quæſt. 83. artic 3. ad 3.

2 Præterea certum videtur characterem non ſubiectari in corpore, nec in toto homine, ſed in ſola anima. Quod cõſtat primo ex Cõcilijs Florent. & Trid. docẽtibus tria ſacramenta *imprimere characterem in anima*: & Tridentinum ait eſſe ſignum ſpirituale, & indelebile. In corpore autem non reſident ſpiritualia ſigna: & corporales notæ deleri poſſunt. Et dub. 5. dicemus characterem manere poſt mortem in anima ſeparata: & ita nõ ſubiectatur in deſtructo corpore. Et cum omnes effectus formales characteris reſideant in anima; planè ſequitur animam, & non corpus eſſe ſubiectum characteris.

3 Sed obijcit Durandus in 4. diſt. 4. q. 1. n. 9. nam illa virtus quæ non perficit hominem quantum ad cognoſcere, nec quantum ad appetere, ſed ſolum quantum ad operari, nõ eſt ponenda in potẽtia cognoſcitiua, nec appetitiua; ſed ſolum in executiua. Et ideò potentia factiua eſt in manibus artifícis. Sed character non perficit hominem quantum ad cognoſcere, vel appetere; ſed ſolum ordinatur ad operari. Ergo debet poni in potentia executiua per quam miniſter applicat formam, & materiam ſacramenti ad ſuſcipientẽ. Quia ponitur ad adminiſtrationem ſacramentorum. Vnde conuenientius (inquit) poneretur eſſe in manibus ſacerdotis, quibus tenet hoſtiam conſecrandam, & ad hoc conſecratæ ſunt: vel in ore, vel in lingua proferente verba conſecrationis, quam in intellectu: vt ſic virtus, quę ponitur in verbis, & virtus miniſtri, quæ dicitur character, ſimul vnitæ concurrerent ad effectum ſacramenti.

Reſpondent Paludanus, & Capreolus in 4. diſt. 3. q. 1. artic. 3. ad 1. Durandi contra 3. folio 58. col. 2. quod homo eſt inſtrumentũ Dei animatum, quod per intellectum applicat ſe ad conferendum ſacramentum, vel ſuſcipiendum: ad quod etiam requiritur intentio, quæ eſt actus intellectus ſicut dirigentis: vnde in primo principio directiuo huius intentionis, & applicationis, debet eſſe character, & non in membris exequentibus. Sicut etiam potentia medicatiua facit medicum cooperatorem inſtrumentalem naturæ; cũ natura ſit principale agens ſanitatem. Nec propter hoc ars medicatiua ponitur in ore dictante, nec in manu chirurgizante; ſed in intellectu dirigente. Et ſimiliter ars domificatiua, & huiuſmodi. Et ſimile eſt in propoſito. Et ſicut ſcientia practica, & factiua eſt principaliter propter opus operatum; nec tamen ſunt in potentia dirigente, & operante: ſic character eſt principaliter propter recipere, vel conferre ſacramentum; cuius collatio, vel ſuſceptio immediatè elicitur à potentia organica; non tamen propter hoc eſt in ea; quia iſta collatio, & ſuſceptio exterior debet regi, vel dirigi ab interiori actione. Et intentio, & directio per characterem habet virtutem, quam aliter non haberet, & ſic actus intellectus habet efficaciam à charactere. De quo etiam videatur Cabrera artic. 4. diſp. 1. n. 10. dicẽs ſententiã Durãdi hæreticã, vel ſaltim erroneam: de quo & n. 18. & 19.

4 Quod igitur aliqui actus characteris exerceantur exterius, non ſufficit ad ponendum characterem in corpore; alioquin in illo eſſet fides; quia *ore confeſsio fit ad ſalutem*. Artes etiam mechanicæ, & liberales reſidẽt in anima: & tamen dirigunt manus ad opera externa. Manet ergo indubitatum hominis animam eſſe characteris ſubiectum. Vnde ſolum manet dubium vtrum anima immediatè ſuſcipiat characterem, ſicut recipit gratiam; an vero media voluntate, in qua eſt charitas, vel religio; vel medio intellectu, in quo eſt fides; vel media vtraque potentia? An vero ipſa anima immediatè per ſe ipſam ſit ſuſceptiua characteris, ſicut immediatè per ſe ipſam eſt ſuſceptiua gratiæ.

5 Omnibus iſtis modis opinatum eſt de immediato ſubiecto characteris. Subiectari immediatè in eſſentia animæ, docent Marſilius in 4. q. 4. art. 1. Suarez hic diſp. 11. ſec. 4. Vazquez diſp. 134. cap. 4. Lugo diſp. 6. ſec. 4. Ochagauia q. 16. n. 16. Bonac. diſp. 1. q. 5. punct. 2. nu. 2. Auerſa ſec. 3. Item Egidius, Becanus, Filutius, & Hurtad. Cartag. Abra, & alij in præſenti.

Aſſerunt alij ſubiectari in voluntate. Ita Scotus in 4. diſt. 6. q. 11. Baſſolis q. 2. Villalobos tract. 4. diffic. 9. n. 2. Ludouicus de S. Io-

ne quæſt.3.art.1.dub.3.concl.2.fol.23.Martinus à S.Ioſeph tract.2.de ſacramentis numero 11.

6 Opinantur alij characterem reſidere ſimul in intellectu,& voluntate;licet præcipue ſit in intellectu.Ita S. Bonauentura in 4. diſt.6.art.1.q.3. Alexander Alenſis 4.p.q.8. membro 8.art.1.§.3. Quibus nouiſsime fauet Bernal diſp.15.ſec.3.n.117. ita dicēs. In mea ſententia procliue eſt rem iſtā, alioqui, teſte Suarez,ſatis dubiam, ſine dubitatione definire. Aio itaque,immediate eſſe characterem,&in ſubſtantia animę rationalis,quatenus tali, & in intellectu hominis quatenus tali. Quia character eſt ſpecies impreſſa ſpiritualis: hæc eſt in intellectu, quatenus tali; iſte qua talis, & anima rationalis, qua talis, in mea ſententia, ſunt formaliter idem: eſt igitur character immediate in anima rationali,quatenus anima rationali, & in hominis intellectu,quatenus tali. Hæc ille.

7 Sed mirum eſt, quod dicatur dubium reſolui ſine dubitatione, cum abſque omni ambiguitate ſupponat duas ſententias paradoxas in Philoſophia, vnam impugnatam lib.2.de Anima q.13.§.5. Aliam in ſcholis Theologorum inauditam, quod character ſit ſpecies impreſſa. Nec vllus Philoſophorum admittētium ſpecies ſpirituales, poſuit eas in voluntate,ſed in ſolo intellectu. Vnde omiſſa hac ſententia vt falſa abſque omni dubitatione.

8 Vltima opinio eſt D. Thomæ art.4. in corpore, & ad 3.& lib.4.Sent.diſt.4.q.1. art.3. Quem ſequuntur omnes Thomiſtæ eiſdem locis. Tenentque B. Albertus Magnus in 4.diſt.4.q.2. Ricardus diſt.5.artic.2. quæſt.2.Sayrus lib.4. de ſacramentis cap.4. quæſt.1.artic.2.& alij, quos referunt, & ſequūtur Cabrera ar.4.diſp.1.n.11. Philippus à Trin.diſp.6.dub.4.Granados tract.4. diſp. .5.n.6. Salas to.1.in 1.2.trac.2.diſp.8.ſec.3. nu.70.Valentia, Henriquez,Archang.quos refert, & ſequitur Leander tom.1.diſp.3.q. 20. Trulēch.lib. 1. praxis cap.4.dub.5.nu. 4. & alij.Pro cuius expoſitione.

§. II.

Non eſt in eſſentia animæ immediate. Nec in vtra que potentia.

9 DIco primo, character non eſt in eſſentia animæ immediate, ſed in eius potentia. Probatur ratione Diui Thomæ:nam potentiæ ordinantur immediate ad actus, ſicut eſſentia ordinatur ad eſſe. Sed character immediate ordinatur ad actus: ergo non eſt immediate in eſſentia animæ, ſed in eius potentia. Probatur minor: nam (ſicut dictum eſt) character eſt quoddam ſignaculum, quo anima inſignitur ad ſuſcipiendum, vel aliis tradendum ea quæ ſunt diuini cultus. Diuinus autem cultus in quibuſdam actibus conſiſtit: Ergo immediate character ordinatur ad actus. Et ideo character non eſt ſicut in ſubiecto in eſſentia animæ, ſed in eius potentia.

Quod iterum probat, & explicat Sanctus Thomas ad 2.dicens. Vnde ſicut eſſentia animæ,per quam eſt naturalis vita hominis, perficitur per gratiam,qua anima ſpiritualiter viuit: ita potentia naturalis animæ perficitur per ſpiritualem potentiam, quæ eſt character.Habitus enim,& diſpoſitio pertinent ad potentiam animæ,eo quod ordinantur ad actus, quorum potentiæ ſunt principia. Et eadem ratione omne, quod ad actū ordinatur, eſt potentiæ attribuendum.

10 Reſpondet Suarez,quod non eſt potentia,nec reſidet in potentia,quidquid ordinatur ad actum: ſed ſolum id quod ordinatur per modum principij efficientis, ſeu coefficientis ipſum actum: character autem non eſt principium alicuius actus; quia eſt merum ſignum. ¶ Sed hoc iam reiecimus dub.2.oſtendentes characterem eſſe potentiam: ac proinde ordinari ad actum efficiendum.

11 Aliter reſpondent Nominales, Vazquez,& Lugo n.56.quod character non eſt qualitas operatiua,ſed eſt data potiſsimum ad perficiendum, & ornandum ſubiectum: vnde non procedit in illo eadem ratio, quæ in habitibus acquiſitis,vel infuſis: vnde quāuis iſti recipiantur immediatè in potentijs, non debet id de charactere affirmari.

Sed in primis ipſe Lugo ſect.3.n.42. & 44.oſtenderat characterem habere aliquod prædicatum potentiæ intrinſecum, & phyſicum: quia operatur per exigentiam phyſicam. Quia S. Gregorius Nazianzenus Orat.in Sanct.lauacrum,dicit eſſe ſigillum, quo conſeruantur fideles. Similia S.Ambr. lib.1.de Spiritu Sancto cap.6.& Catechiſmus Pij Quinti de ſacramentis.§.penult.ſic ait. *Characiere Confirmationis veluti Chriſti milites ad eius nominis publicam confeſſionem, & propugnationem,ac contra inſitum nobis hoſtem, & ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus armamur, atque inſtruimur.*

Conſeruari autem,& armati charactere, eius efficacitatem indicat ad agendum, vel reſiſtendum. Quæ certè non cohærent cum

doctrina negante characterẽ agere: ſed potius melius ſaluantur dicendo eſſe qualitatẽ actiuam. Et quamuis actiuas eſſet moralis, deberet eſſe in potentijs, quæ immediatius, & formalius influunt in actus: & potentias ſpirituales oportet fundari in naturalibus, vt ait D. Thomas hic, & in 4. Sententiarum, vtrobique ad 2.

12 Veritas etiam concluſionis manifeſte apparet, ex eo quod leuiſſima ſunt argumenta, quæ contra eam obijciuntur. Primo ſolet opponi, quia Concilia dicunt characterem imprimi in anima: quæ loquutio videtur formaliter accipienda de anima condiſtincta ab eius potentijs. Reſpondetur ex D. Thoma in 4. Sent. q. 1. incorp. quod proprie verificatur characterem eſſe in anima, quia eſt in illa medio intellectu, eò quod accidens per ſe non poteſt eſſe ſubiectum accidentis; ſed ſubſta itia vno accidente mediante, recipit aliud: de quo S. Thomas 1. p. q. 77. art. 7. ad 2. & nos 2. p. Metaph. controu. 3. art. 4.

13 Secundo obijciunt Nominales, & Lugo. n. 56. quia potentiæ non differunt realiter ab Anima: hoc enim poſito, ceſſat omnino quæſtio. ¶ Cæterum contrarium docet S. Thomas 1. p. q. 77. & nos late lib. 2. de Anima q. 13. & adhuc ſi potentiæ realiter ab anima non different, quæſtio ſuo modo locũ haberet propter proprias rationes vniuſcuiuſque prædicati: ſicut in Deo intellectus, & voluntas realiter non differunt; & tamen dicimus Verbum, & filium procedere per intellectum, & gigni; & Spiritũ Sanctũ ſpirari amore, & voluntate: & dicim⁹ Dei intellectũ intelligere, & nõ amare, & Dei voluntatem amare, & non intelligere. Vnde quamuis identice, quidquid eſſet in anima, eſſet in intellectu, caſu quod intellectus non differret realiter ab anima: tamen formaliter, ſicut Philoſophi ſeorſum diſputant de anima, & ſeorſum de intellectu, & actibus eius, & ſigillatim de voluntate, & actibus eius; ita Theologi deberent exponere an character eſſet in anima per modum eſſentiæ, & naturæ; an in illa per modum intellectus; an vero in ea per modum voluntatis.

14 Quod amplius explicatur: nã vt docet D. Th. 1. p. q. 79. a. 11. intellect⁹ ſpeculatiuus, & practicus non ſunt diuerſæ potentiæ: & tamen Theologi, qui acuratius res diſputant, non ſolum explicant an aliquis habitus, vel virtus ſit in intellectu; ſed an ſit in parte ſpeculatiua, an in parte practica; vt videri poteſt 1. p. q. 1. diſputando de Theologia. Et 1. 2. diſputando de donis. Et 2. 2. tractando de fide, & de oratione, & ſimilibus. Et in hoc ipſo dubio dicimus characterem eſſe in intellectu practico, & formaliter non eſſe in intellectu ſpeculatiuo; quamuis identice idem ſit intellectus ſpeculatiuus, & practicus: ergo adhuc in illa opinione phyſica non diſtinguente realiter potentias ab anima, locum habet hæc quæſtio.

15 Tertio arguitur ex Suarez, quia ſignum manifeſtatiuum, & diſtinctiuum debet poni in parte notiori. Sed ſubſtantia animæ ſecundum ſe notior eſt, & prior, quam potẽtiæ. Ergo cùm character imprimatur ad ſigillandam, & diſtinguendam animam, debet poni immediate in ſubſtantia eius.

Reſpondetur infirmiſſimum eſſe ex omni parte hoc argumentum: nam maior eſt falſa; ſolent eſſe conuenientiæ vt ſigna diſtinctiua non ſint in parte patentiori: vt ſigna Ducum, vel militum, non in capite, ſed in pectore ſolent eſſe. Deinde minor nõ probat intentum, quia potentiæ ſunt notiores quoad nos: & hoc ſufficeret vt in illis ponantur ſigna diſtinctiua. Denique, neque conſequentia tenet, quia magis attenditur in charactere cultus Dei, & operationes ad quas ordinatur, quam attendatur eius ſignificatio; quamuis etiam dixerimus characterem eſſe ſignum.

16 Dico ſecundo, character non reſidet æque primo in vtraque potentia. Probari poteſt primo, quia nulla eſt neceſsitas quod character æque primo ſubiectetur in intellectu, & voluntate. Secundo, quia poſſea oſtẽdemus eſſe in ſolo intellectu. Tertio vniuerſaliter probatur à D. Thoma in 4. diſt. 4. q. 1. art. 3. q. 2. quia vnum accidens non eſt in pluribus ſubiectis. Sed in vno ſacramento imprimitur vnus character: ergo non eſt in pluribus potentijs.

17 Sed contra hanc rationem inſtabis: nam plura ſunt accidentia, quæ non reſidẽt in vno ſubiecto, ſed in pluribus; vt ſanitas, & numerus: ergo pariter poterit dici de charactere. ¶ Quod ſi dicatur cũ Vazq. n. 85. nõ eſſe eandem rationem, quia character ab omnibus ponitur vna ſimplex qualitas; quæ non eſt extenſa in ſubiecto, nec in plures diuiſa. Non poteſt autem vnum accidens ſimplex recipi immediate in duplici ſubiecto.

Inſtat Lugo nu. 54. nam vnio recipitur in vtroque extremo: & actus vitales materiales cognoſcendi, & amandi recipiuntur in corpore, & in anima. Nec poteſt afferri aliquod argumentum efficax ad probandum illud principium P. Vazquez.

18 Facile tamen dicitur illud principiũ ſatis efficaciter probari à Diuo Thoma in 4. Sent.

Sent. vbi ſupra dicente: *Nullum accidens poteſt eſſe in pluribus potentijs, quia accidẽs numeratur, & diſtinguitur penes materiam, & diſtinctionem ſubiecti.* Accidentiaque a ſubiecto indiuiduari docet D. Thomas 1.p.q.29.art.1. & alibi ſæpè. Vnio autem iumpta pro relatione, non eſt eadem in vtroque extremo. Dato autem quod vnio fundamentaliter ſit modus, non eſt in vtroque extremo totaliter, ſed ſolum partialiter: non negamus autem idem accidens totale poſſe eſſe in duobus ſubiectis partialibus. Minus vrget aliud exemplum, quia anima, & corpus, vt ab inuicem ſeparata, non recipiunt eadem accidentia numero: bene tamen ſecundum quod adunantur, & faciunt vnum compoſitum: quod eſt accidẽtium illorum ſubiectum. Vnde nullũ affertur exemplum, quo probetur vnum accidens ſimplex eſſe per ſe primo in duobus ſubiectis.

19 Rurſum obijcies: nam ſecundũ diffinitionem antiquam characteris relatam à D. Tho. art. 3. character eſt in anima hominis ſecundum quod eſt ad imaginem Dei; ſiquidem ei configurat: ſed imago Dei non cõſiſtit in vna tantum potentia, ſed in pluribꝰ: ergo nec character reſidet in vna ſola potentia. Reſpondet S. Tho. in 4. Sent. ad 1. characterem eſſe in vna potentia principaliter, & in alia per redundantiam. ¶ Sed contra eſt, quia imago Trinitatis creata non eſt in homine in ſolo intellectu, ſed etiam in voluntate; quia actibus vtriuſque potentiæ exprimuntur duæ proceſſiones perſonarum, quæ ſunt in diuinis à Patre ingenito. Sed imago non conſiſtit in intellectu principaliter, & in voluntate per redundantiam: ſed in vtraque potentia principaliter, quamuis inadæquatè. Ergo character erit ſimul ſubiectiuè in intellectu, & voluntate.

20 Reſpondetur illam analogiam, ſeu proportionem non eſſe accipiendam cum rigore. Et adhuc ex illa poteſt ſumi ratio vt character in ſolo ſit intellectu, quia potentia appropriatur filio; & character peculiariter configurat Chriſto. Rurſus, vt docet S. Tho. ibi q.3. imago principaliter reſpicit partem intellectiuam, quia ibi magis relucet, quod homo eſt rationalis. Denique, licet aſſimilatio in bonitate magis pertineat ad voluntatem; aſſimilatio tamen in potentia ſimpliciter, propriè reſpicit intellectũ, eo quod creaturæ ſpirituales intellectu practico operantur, vt indicat D. Thom. ibi ad 2.

§. III.

Sed in ſolo intellectu.

21 DIco tertio, immediatè reſidet character in intellectu. Probãt aliqui, quos ſequitur Cabrera art.4. diſp.1.n.11. nam S. Dionyſ. & alij Patres vocãt characterem ſpirituale lumen: lumen autem ad intellectum pertinet. ¶ Similiter arguit Salas: nam imago, & figura, & ſimilitudo ſpiritualis, pertinẽt ad intellectum. Character autẽ eſt imago, & ſignum ſpirituale.

22 Verum iſtæ rationes non multũ vrgent, quia character eſt lumẽ, & imago obiectiua, potius ad illuminandum, & mouendũ alios, quam ipſum, qui habet characterem: & ita potius habet rationem ſigni inſtrumẽtalis, & medij per quod. Et præterea, non ſemper lux ſpiritualis reſidet in ſolo intellectu: nam gratia vocatur à D. Auguſt. relato à D. Tho. 1.2.q.110.ar.1. lux animæ: & tamẽ ibi art.4. docet gratiam eſſe immediate in eſſentia animæ: quod pariter alij affirmabũt de charactere.

23 Melius ergo id probat D. Tho. art.4. ad 3. dicens, *quod character (ſicut dictum eſt) ordinatur ad ea, quæ ſunt diuini cultus. Quiquidẽ eſt quædam fidei proteſtatio per exteriora ſigna. Et ideò oportet, quod character ſit in cognitiua potentia animæ, in qua eſt fides.*

24 Dices rationem hanc potius probare characterem eſſe in voluntate, in qua eſt religio, quæ eſt principium proprium, & proximum cultus Dei: ſubiectum autẽ qualitatis ordinatæ ad cultum Dei, potius debet aſſignari ex principio proprio, & proximo cultus Dei, quam ex principio communi, & remoto. Fidem autem eſſe principium remotum cultus Dei, conſtat, quia fides non inclinat in cultum diuinum, niſi media religione: ſiquidem Deum colere non pertinet ad fidem niſi imperatiue. Similiter quod ſit principium commune eſt manifeſtum, cum fides per dilectionem operetur, & per fortitudinem, & pœnitentiam. Ex eo ergo, quod fides ſit in intellectu, non ſequitur, quod character ordinatus ad Dei cultum, ſit in intellectu.

25 Reſpondetur, quod ſi character eſſet habitus, reſpiceret cultum diuinum vt fieret bene moraliter: & ſic reſideret in voluntate, quæ eſt potentia, in qua eſt virtus religionis. Sed quia character eſt potentia (quamuis incompleta, & miniſterialis, & ignobilior habitu fidei) ideò ſolum ordinatur ad dandum poſſe ſimpliciter tradere, & exercere ea, quæ

quæ pertinent ad cultū Dei: ac proinde character eſt in eodem ſubiecto, in quo eſt fides, quæ ſolum remote concurrit ad bonitatem actus religionis. Videatur Caiet. art. 4. latius hoc exponens.

26 Secundo obijcies ex Suarez: nā potentia intellectiua non eſt capax qualitatis, quæ natura ſua non ſit actus ſecundus cognitionis, vel principium illius. Sed character non eſt cognitio, nec principium illius proximum: ſiquidem omnis cognitio ſupernaturalis habet alia ſufficientia principia; nempè fidem, & dona Spiritus Sancti, & prudentiam: ergo character non reſidet in intellectu.

Reſpondet Paludanus, cognitionem ſupernaturalem poſſe fieri ſine charactere: ſed ſine illo cognitio non haberet virtutem, & efficaciam; quia character ponitur vt dirigat intentionem, & vt miniſter ſit conſecratus, ſine qua conſecratione miſſam non poſſet celebrare.

Sed contra: nam in primis hęc doctrina locum non habet in charactere baptiſmi. Et in alijs parum eſt ad rem, quia intentio miniſtri nullam phyſicam virtutē recipit.

27 Reſpondebis ſecundo cum Caietano in fine art. 4. Soto, & alijs, quod licet character non ſit cognoſcitiuus; eſt tamen facultas fidei ad colendum Deum, ſicut ipſe Deo docet: ſicut enim ars eſt cognitio practica, ita fides, medio charactere reſidente in intellectu practico; dirigit Dei cultum, quem practicè facit character.

Minus videtur ſatisfacere hæc ſolutio, quam præcedens: nam ſi character eſt operatiuus, vel operatio eius eſt immanens; & ſic, cum non ſit actus voluntatis, erit actus intellectus. Operatio vero tranſiens non eſt ab intellectu, nec deſeruit, aut eſt neceſſaria ad ſacramētum. Et admiſſo hoc genere actionis, impertinens eſt propter illam characterem ponere in intellectu.

28 Huic obiectioni Granado n. 6. & 8. concedit characterem non eſſe principium alicuius actus intellectus. Dicit tamen characterem reſidere in intellectu, quia ordinatur ad opera externa cultus diuini, quæ imperātur a fide dictāte quid lateat ſub externis cęremonijs, & à qua, vt a radice prouenit, quod Deo debito modo colatur. ¶ Verū hac via nō videtur argumentū ſolui, & cū character ordinetur ad cultum, vt potentia inſtrumētalis, & vt immediatum operationis principium, cum reſideat in intellectu, non poteſt non eſſe principium alicuius actus intellectus. Nec qualitas reſidens in intellectu, poteſt dirigere opera externa immediatè, & ideò debet dirigere medio actu interno potentiæ in qua reſidet.

29 Retinenda ergo eſt ſolutio Caietani. Et vt replicæ ſoluantur, aduertendum, quod vt ſumitur ex D. Thoma q. 60. ar. 5. actio ſacramenti, & eſt operatio hominis colentis Deum; & eſt opus Dei ſanctificātis hominem. Quare eſt opus hominis operantis, vt miniſter Dei, qui eſt principalis author gratiæ. Licet autem miniſtros poſſet Deus inſtituere ſola extrinſeca deputatione, & nō faciendo, quod phyſicè inſtrumentaliter cooperarētur ad productionem gratiæ: ad maiorem tamen excellentiam ſacerdotij Chriſti, & ad maiorem dignitatem miniſtrorum eius diximus pertinere vt inſignirentur, & deputarentur, & fierent potentes aliqua qualitate phyſica: quæ eſt ſicut ars practica operum externorum, quæ ſunt ſacramenta: quę cum iſto modo fieri non poſſunt ſine charactere, rebus vt nunc; ſicut nec opus artis ſine arte fit artificioſè. Conuenienter igitur character ponitur in intellectu practico; quia licet aſſimilatio ad Deum in bonitate præcipuè ſit per voluntatem; aſſimilatio tamen ineſſe, & poſſe magis eſt ex parte intellectꝰ, vt ait S. Thomas in 4. Sent. q. 3. ad 2. Et licet poſſe intelligere a ſolo ſit intellectu, poſſe tamen intelligere, & cum effectu exteriꝰ valide exequi, eſt ab intellectu, & à charactere. Vnde benè reſpondet Ruyz dub. 1. fol. 470. quod dupliciter perficitur intellectus aliqua qualitate; vno modo vt illuminante illum, vt aliquod obiectum intelligat: & ſic perficitur habitibus ſcientiarū. Alio modo vt conferat efficaciam actui intellectus ad efficiendum aliquid. Et hoc modo character reſpicit intellectum. Vnde non ordinatur ad immediatè efficienda opera externa; ſed dirigit tribuendo efficaciam intellectui practico.

30 Sed obijcit Scotus ad probandum characterem eſſe in voluntate: quia diſpoſitio eſt in eodem ſubiecto cū forma, ad quā diſponit: ſed character eſt diſpoſitio ad gratiam, quæ reſidet in voluntate, cum ſit idē quod charitas: ergo character etiam ſubiectatur in voluntate.

Reſpondetur primo falſum eſſe, quod gratia ſit idem quod charitas: de quo S. Thom. 1.2. q. 110. art. 3. Secundo dicitur characterem non eſſe propriè diſpoſitionem ad gratiam, ſed eius effectum: de quo latè Soto in 4. diſt. 1. q. 4. art. 4. §. *Ex his*. De quo iterū dubio 6. Tertio reſpondet Caietanus ad 1. quod character non eſt diſpoſitio proxima,

ſed

sed remota: dispositiones autē remotæ non debent esse in eodem subiecto cum forma.

31 Quarto respondet Capreolus absolutè negans dispositionem debere esse in eodem subiecto cum forma. Quæ est expressa doctrina D. Thomæ 1.2.q.74. artic.4. ad 3. hac via verificantis, quod bonitas imaginationis est dispositio ad scientiam, quæ est in intellectu. Et actus fidei residens in intellectu, disponit ad gratiam, quæ est in anima; secundum S. Thomam, & iuxtà Scotum est in voluntate. Quamuis ergo character disponeret ad aliquid residens in voluntate, non ideò in illa deberet collocari. Quæ solutio est D. Thomæ in 4. dist. 4. q. 2. ar. 3. q. 1. ad 1. dicentis, *quod dispositionem esse in eodem cum eo ad quod disponit, non est necesse, nisi quando dispositio postea fit perfectio; sicut scientia dispositio, & scientia habitus sunt in eodem subiecto proximo. Non autem hoc oportet, quando dispositio, & perfectio differunt per essentiam; sed possunt esse in diuersis subiectis. Et præcipuè, quando illa diuersa habent ordinem ad inuicem: sicut operatio sensibilis est dispositio ad intelligibilem operationem; & similiter character est dispositio ad gratiam.*

32 Præterea arguit Scotus, quia character est obligatio, vel signum obligationis animæ ad Deum: ergo debet poni in voluntate, per cuius actum aliquis se obligat principaliter.

Respondetur cum Caietano, in primis non esse necessarium, quod signum obligationis sit in eadem potentia, ex qua nascitur obligatio: sicut seruitus potest nasci ex voluntate, & illius signum est in corpore. Deinde character per se primo, & proximè non est obligatiuum; sed potius deputatiuū; & professiuum, ex consequenti autem denotat obligationem. Denique character, non tā est signum obligationis, quam signum stat⁹, & potestatis: sicut sceptrum est signum regiæ potestatis, ad quam sequitur obligatio.

33 Denique respōdet Serra ad 4. primā confirmationem, characterem esse signū obligationis animæ ad Deum; non quidem factæ per aliquem actum voluntatis; cum hic in multis recipientibus characterē non sit; vt patet in pueris; sed quæ consequitur ad rem acceptam ex natura rei. Posse etiam aliquid pertinens ad intellectum, esse signum obligationis pertinentis ad voluntatem: vt patet in propositione, qua consensus voluntati manifestatur. ¶ Alia argumenta referunt, & soluunt Capreolus in 4. dist. 3. q. 1. art. 3. ad argumenta contra tertiam. Cabrera hic ar. 4. disp. 1. à n. 18. vsq; ad 34. Sed omnia ex dictis facilè diluuntur.

DVBIVM V.

Vtrum character insit animæ indelebiliter?

1 EXplicata characteris necessitate, & essentia, & subiecto, hanc eius proprietatem conuenienter explicandam assumimus. Traditur à S. Augustino lib. 6. de Baptismo contra Donatistas, & lib. 2. contra Parmenianum cap. 13. Estque Theologorū cōmunis. Et habetur in Concilio Florentino in Decreto Eugenij Quarti, & in Concilio Tridentino Sess. 7. can. 9. ibi. Characterem, *hoc est, signum quoddam spirituale, & indelebile; vnde ea iterari non possunt.* Et hæc est ratio huius Ecclesiasticę traditionis, quam cum S. Augustino, assignat Concilium: nam Ecclesiæ traditione perpetua constat, quod Baptismus, & alia sacramenta imprimentia characterem, non possunt iterari: ideoque hæretici, cū ad Catholicam redeūt vnitatem, nō iterum baptizantur: ergo hoc ideò est, quia per hęresim, character, quo fiunt Christiani, non deletur.

2 Aduertendum autem, quod hoc signum, quod est character, dupliciter potest dici indelebile; vno modo ita quod nec de potentia Dei absoluta, manente anima hominis baptizati, ab eo Deus possit auferre, vel delere hoc signum. Secundo, de lege ordinaria, ita vt rebus vt nunc, iuxta præsentē prouidentiam, sine miraculo character non possit deleri. Quod adhuc potest dupliciter intelligi; vno modo ita vt hæc indelebilitas præcisè conueniat characteri ex diuina institutione libere decernentis nunquam auferre characterem ab eo, cui semel contulerit; alio modo ex natura ipsius qualitatis, quæ petat tamdiu durare, quamdiu durat anima, quæ etiam ex natura sua est immortalis. In priori sensu nullus Theologus dicit, Deum non posse auferre ab anima characterem semel impressum, etiam manente anima: quia est qualitas supernaturalis realiter distincta ab anima, cum ea essentialem non habens connexionem: ac per consequens diuina potētia ab ea potest separari, etiam ipsa anima non annihilata, vt notant Capreolus in 4. dist. 3. q. 1. ad 6. contra 4. & Caietanus, & alij illo art. 4. Solum ergo de lege ordinaria character signum indelebile dicitur.

3 Quoad alium sensum, quod character non

non ſit ſignum indelebile ex natura ſua, ſed ſolum ex libera Dei ordinatione, clare indicat Scotus in 4.diſt.6.q.9.parum ante ſolut. ad argumenta, vbi probat characterem eſſe indelebilē de potentia ordinaria, quia Deus ordinauit nullam formam ſupernaturalem delere, niſi propter aliquod demeritum animæ: reſpectu autem characteris delendi, nulla poteſt eſſe cauſa demeritoria; cum enim imprimitur in actu peccandi mortaliter, nihil poteſt demereri ipſum tolli. Idem fere dicit Vazquez diſp.134.cap.5.n.90. ait namque: dicitur character ſacramenti indelebile ſignum, quia ita conſtituit Deus, vt ab ipſo homine, quantumuis peccet, vel fidem amittat, vel quidquam aliud faciat, non deleatur. Et hoc ſenſu tantum definitur hęc veritas ab Eccleſia.

4 Nihilominus, licet hoc ſufficiat ad verificandam vtcumque Eccleſiæ diffinitionē: melius tamen exponitur characterem ponēdo qualitatem naturā ſua incorruptibilē, & ſignū ex ſe indelebile. ita ſumitur ex D.T. art.5. Et docuit Alenſis 4.p.q.8.mēbro 8.ar. 1.§.5. Tenentque, Caiet. Soto, Suarez, & alij communiter. Probant primo, quia rem ex natura ſua corruptibilem, imperpetuum durare, eſt miraculoſum: cum ergo character imperpetuum duret, dicendum eſt hoc habere ex natura ſua, ne penamus miracula non neceſſaria. Secundo, cum qualitas ex natura ſua non corruptibilis, non repugnet, facilè apparet conueniens, vt de facto ita producta, & illi optimè conuenient, quæ Eccleſia docet de charactere. ¶ Tertio probatur qualitatem hanc ex ſua natura eſſe incorruptibilem: quia non habet contrarium phyſicum, nec morale; cum non exigat diſpoſitionem ſubiecti, ſicut gratia, vt notat Diuus Thomas in 4.diſt.4.q.1.art.3.q.4. Et optimè exponit hic art.5.ad 1.&ad 2. ait, quod quamuis voluntas moueatur in contrarium per peccatū, character non remouetur. Imò adhuc, qui nolet recipere characterem, ſi velet recipere ſacramentum, characterem reciperet, peccando. Ex quo conſtat, quod non habet contrarium morale ex natura rei: quāuis Deus poſſet in pēnā peccati tollere characterem, vel annihilare peccatorem.

5 Optimè etiam probatur ratione Diui Thomæ art.5. nam character eſt quædam participatio Sacerdotij Chriſti in fidelibus eius, quia configurantur ei in hoc, quod participant aliquam ſpiritualem potentiā reſpectu ſacramentorum, & eorum, quæ pertinent ad diuinum cultum. Sacerdotium autē Chriſti eſt æternum: ſecundum illud Pſalm. 109. *Tu es ſacerdos in æternum, ſecundum ordinem Melchiſedech.* Et inde eſt, quod omnis sāctificatio, quæ fit per ſacerdotium eius, eſt perpetua, re conſecrata manente. Quod patet etiam ex reb' inanimatis: nam Eccleſiæ, vel Altaris manet conſecratio temper, niſi deſtruatur. Cum igitur anima ſit ſubiectum characteris, ſecundum intellectiuam partē, in qua eſt fides (vt dictum eſt dub.4.) manifeſtum eſt, quod ſicut intellectus perpetuō eſt, & incorruptibilis, ita character indelebiliter manet in anima.

6 Quod magis explicat ad 1. quia gratia, quæ eſt forma completa, exigit in ſubiecto diſpoſitionem, & eius naturæ accōmodatur: & quia anima eſt mutabilis ſecūdum liberum arbitrium, quandiu eſt in ſtatu vię, conſequens eſt, quod gratia inſit animæ mutabiliter. Sed virtus inſtrumentalis magis attenditur ſecundum conditionem principalis agentis: & ideò character indelebiliter in eſt animæ; non propter ſui perfectionē; ſed propter perfectionem ſacerdotij Chriſti, à quo deriuatur character, ſicut quædam inſtrumentalis virtus: quia cum ſit quaſi deflu xus quidam agentis, iſtius ſequitur conditionem, vt exponit Caietanus.

7 Sed inſtat Scotus: nam ex iſta doctrina ſequitur non eſſe neceſſarium ponere aliquam virtutem ſupernaturalem in ſacramento; alioquin illa nunquam poſſet corrūpi, ſicut character nunquam deletur. Item ſequitur gratiam ſacramentalem nunquam amitti per peccatum: quia hoc videtur pertinere ad perfectionem ſacerdotij Chriſti, cuius eſt participatio.

Reſpondetur cum Caietano. §. *Aduerte ſecundo*, quod ſicut character durat, quandiu anima durat: ita durante ſacramento, durat virtus illius. Sed eſt differentia, quod ſacramenta paululum durant, quia habent verba pro formis; & ideò mirum non eſt, ſi ſpirituales virtutes eorum crebro eſſe deſinunt.

8 Secundo reſpondetur cum Soto in 4. diſt.1.q.4.art.5.§. *Eſt autem*, quod non quo modolibet character deriuatur a Chriſto; ſed vt quædam configuratio eius ſacerdotij; & ita efficimur conſacerdotes Chriſti; atque adeò ſacerdotes in æternum, ſicut ēt ipſe.

9 Ad ſecundum, vel dicatur cum Soto non tenere paritatem, quia gratia etiam ſacramentalis habet contrarium; & ideò per peccatum amittitur; ſecus vero character cum peccatum non impediat eius receptionem. ¶ Vel cum D. Thoma ad 1. & Caieta-

ietano dicatur, quod formæ permanẽtes ac commodantur, & ſequuntur modum ſubiecti: & ideo in via gratia iuſtificans, & ſacramentalis dantur amiſsibiliter, quia liberum arbitrium eſt mutabile. At vero character habet permanentiam ex ſacerdotio Chriſti, & quia eius ſequitur ſtabilitatem, & accõmodatur animæ in eſſe naturali, & intellectiuo neceſſario, & non quoad liberam verti bilitatem.

10 Demum obijcit Palatios in 4. diſt. 4. diſp. 1. nam fides eſt in intellectu, qui eſt perpetuus, & incorruptibilis: & tamen per actum infidelitatis corrũpitur: ergo malè Diuus Thomas ex eo, quod character ſit in intellectu incorruptibili, infert, quod ex natura ſua eſt incorruptibilis.

Reſpõdetur non arguere præcisè ex hoc capite: ſed quia eſt configuratio cum Sacerdotio Chriſti, inde infert conſecrationes eſſe de ſe eternas, niſi ſubiectum deſtruatur: & ad probandum, quod ſubiectum nõ deſtruitur: id euidenter probat, quia character eſt in intellectu incorruptibili: & ideo deſtrui non valet, ſicut conſecrationes rerum corruptibilium.

11 Sed inſtabis: nam exemplum Diui Thomę nimium videtur probare, videlicet Deũ, nec vtendo ſua potentia abſoluta poſſe delere characterem manente anima: nã conſecratio Eccleſiæ, vel Altaris, nec diuinitus poteſt tolli, dum manet ſubiectum: quia conſecratio ſolum addit denominationem extrinſecam ab actu præterito, qui non potuit nõ fuiſſe; quia Deus facere nequit, quod præterita non tranſierint ex ſuppoſitione.

Omiſſa priore ſolutione Suarez in cõmentario, quem ſequitur Cabrera num. 11. Sed impugnat Vazquez cap. 5. Reſpondetur, quod etiam res inanimatæ perdere poſſunt conſecrationem per potentiam Dei abſolutam. Quod manifeſtum eſſet, ſi teneatur ſententia Caietani q. 83. art. 3. ad 3. quã cum multis alijs Authoribus probabilem diximus q. 62. dub. 4. quod conſecratio tẽpli ponit in illo virtutem ſpiritualem inchoatam. Quia auferendo hanc virtutem, auferetur conſecratio. Si autem conſecratio inanimatorum non ponit in illis aliquid phyſicũ, ſed ſolam dicit decentem deputationẽ moralem (quod probabilius iudicamus) conſecratio deperdi poteſt, vel quia voluntate Dei moraliter res poteſt mutari, ſine mutatione phyſica; ſicut homo reus pœnarũ Purgatorij, poteſt abſolui ab illo reatu ſine noua gratia intrinſeca. Vel deperdi poteſt conſecratio cæremonijs Eccleſiæ contrarijs rem execrando. Non ergo exemplum nimis probat.

12 Sed inquires, an character ſit tam indelebile, vt etiam poſt mortem duret?

Reſpondetur, quod quamuis ad verificãdam indelebilitatem characteris, ab Eccleſia definitam, ſufficeret, quod maneret vſq; ad mortem: Tamen S. Thomas art. 5. ad 3. & alibi ſæpe, merito docet characterem manere poſt mortem, imo & per tota æternitatem, & in bonis ad eorum gloriam, & in malis ad eorũ ignominiam. Et hoc non ſolũ poſt vltimam reſurrectionem; ſed etiam ante diem iudicij in anima ſeparata, quia in illa reſidet character: vnde poſt hominis ſacerdotis mortem, eius anima non perdit ordinem ſacerdotalem, vt docet S. Tho. 3. p. q. 50. art. 4 ad 3. Quod etiam vniuerſaliter verificatur de omni ſacramentali charactere: ſicut etiam militaris character remanet in militibus poſt bellum; & in his, qui vicerunt ad gloriam; & in his, qui ſunt victi ad pœnam, vt concludit S. Thomas ad 3. Quẽ communiter ſequuntur Theologi.

13 In cuius ſignum, vt docet D. Thom. ad Rom. 7 lect. 1. ad illa verba Apoſtoli: *Soluta eſt a lege viri*: & ad Hebræos 11. lect. 7. in fine ad illa verba: *Acceperunt mulieres de reſurrectione mortuos ſuos, &c.* Si baptizatus, vel confirmatus, vel ordinatus moriatur, & miraculoſe reſurgat, non debet iterum eadem ſacramenta ſuſcipere. Quod verũ non eſſet, ſi eſſet ſpeciale miraculum reproducere characterem.

14 Hanc communem Theologorũ doctrinam limitat Vazquez diſp. 134. cap. 5. ànu. 93. vſque 97. docens poſt illam vitã non manere poteſtatem ſacerdotalem, ſed ſignũ tantum illius poteſtatis: quia ſi tũc eſſet poteſtas, eſſet fruſtra, vbi non poteſt habere actum: quem conſtat tunc non poſſe habere; alioquin anima ſeparata poſſet conſecrare: & beatus, vel damnatus poſſet aliquem à peccatis abſoluere. Item ſequitur ſacerdotium noſtrum cum ſacerdotio Chriſti æquè duraturum: quod eſt abſurdum. Addit quod in ſua ſententia hæc inconueniẽtia non militant, quia ipſe non agnoſcit characterem eſſe potentiam phyſicam; ſed ſolum eſſe ſignum quoddam, cui annexa eſt poteſtas moralis, quę ſolum annexa eſt characteri, prout in via.

15 Verũ hæc ſentẽtia falſa eſt, quia character eſſentialiter eſt poteſtas; & ideo ſi fatetur entitatem characteris manere, dicendum eſt manere poteſtatem. Deinde, cum ſacerdos in hac vita degradatur, retinet cha-

racte-

racterem, & poteſtatem conſecrandi, quãuis moraliter impeditã, ita vt peccet conſecrando: ergo ſtatus alterius vitæ dat impedimentum exercitio characteris: ſicut ipſe fatetur manere ſignum impeditum, dicemus nos manere characterem, quæ eſt ipſa poteſtas. Quod eandem difficultatem habet ponendo, quod character ſit poteſtas phyſica, ac aſſerendo quod eſt poteſtas moralis: quia de vtraque verificatur, quod eſt fruſtra, cũ non eſt ad actum reducibilis. Idcircò S. Th. 3.p.quæſt.50.artic.4.ad 3.& in 4.diſt.4.q.1.art.3.q.4.ad 2.docet, quod in patria character ordinatur ad alios actus, ac in via. Sicut etiam cõtingit in virtutibus moralibus. Addit etiam characterem manere in damnatis; quamuis fruſtratũ à ſuo fine. Sed hoc eſt peraccidens præter intentionem imprimentis characterem, qui non intendit, quod recipiens damnetur. Vtrum autem Sancti poſsint ſacramenta miniſtrare? Dicemus cum Diuo Thoma ſequenti quæſt.64.ar.7.ad 2.

16 Demum hic ſolet inquiri, vtrũ character ſit indiuiſibilis, & æqualis in omnib⁹? Hoc poſſet habere difficultatem in opinione aſſerentium pertinere ad primã, vel tertiam ſpeciem qualitatis. A qua etiam difficile ſe expediunt, qui aſſerunt ſolum dare ius morale ad auxilia: quia cum hæc exigentia oriatur ex gratia, & ex diuerſa diſpoſitione, erit iuxta gratiæ, & diſpoſitionũ inæqualitatem, inæqualis. ¶ In opinione vero D. Thomæ, & noſtra, aſſerente characterem eſſe potentiam inſtrumentalem, facilè conſtat characterem eſſe æqualem, quia nec potentiæ ſunt inæquales; nec in infuſione characteris attenditur ad diſpoſitionis inæqualitatem. Character autem vnius ordinis non intenditur, ſed extenditur per ſuperioris ordinis characterem.

DVBIVM VI.

Vtrũ per omnia ſacramenta nouæ legis imprimatur character?

§. I.

Duæ concluſiones certæ de fide.

1 DE fide eſt per tria ſacramenta imprimi characterem. Ita habetur in Concilio Florentino in Decreto Eugenij Quarti, pro Armenorum inſtitutione, §. *Quinto Eccleſiaſticorum*, vbi de ſacramentis nouæ legis ſic dicitur. *Inter hæc Sacramẽta tria ſũt Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo, quæ characterem, ideſt, ſpirituale quoddam ſignum, imprimunt indelebile in anima: vnde in eadem perſona non reiterantur.* Similia habet Concilium Tridentinum ſeſſ.7.canone 9.de ſacramentis in genere, vbi ait. *Si quis dixerit, in tribus ſacramẽtis, Baptiſmo, ſcilicet, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc eſt, ſignũ quoddam ſpirituale, & indelebile; vnde ea iterari non poſſunt; Anathema ſit.*

2 Probat eam S. Thomas art.6. nam character eſt quædã ſpiritualis poteſtas, quâ homo deputatur ad agendum aliquid, vel recipiendum ea, quæ pertinent ad cultũ Sacerdotij Chriſti. Sed ad agentes in ſacramentis pertinet ſacramentum Ordinis: quia per hoc ſacramentum deputantur homines ad ſacramenta alijs tradenda. Sed ad recipientes pretinet ſacramentum baptiſmi: quia per ipſum homo accipit poteſtatem recipiẽdi alia Eccleſiæ ſacramenta. Vnde Baptiſm⁹ dicitur eſſe ianua omnium ſacramẽtorum. Ad idem etiam ordinatur quodammodo Cõfirmatio: vt infra ſuo loco dicetur q.72.art.5. Et ideò per hæc tria ſacramenta character imprimitur, ſcilicet, per Baptiſmũ, Cõfirmationem, & Ordinem. Videatur Sanctus Thomas in 4 diſt.7.q.2.art.1.q.1.ad 2. vbi ait. *In diſtinctione filiorum Iſrael ab Egiptijs, ſignificabatur character baptiſmalis: in diſtinctionem timidorum à fortibus in bellis, character cõfirmationis: in diſtinctione Leuitarum à fratrib⁹ ſuis, character ordinis.*

3 Rurſus ſtatuendũ per alia quatuor ſacramenta, nẽpè Euchariſtiam, Pœnitẽtiã, Matrimonium, & Extremãvnctionem, characterem nõ imprimi. Hanc aſſertionem eſſe minus certam, quam præcedentem, videtur indicare Suarez nam diſp.11.ſect.1.§. *Secundo ſtatuendum eſt*: ita ait. *Colligitur ex Conciliis Tridentino, & Florentino; quia licet expreſſe nõ negent, hæc quatuor ſacramenta imprimere characterem: tamen dum de tribus alijs affirmant, de alijs tacite negant: maximè, quia dicunt inde habere alia ſacramenta, vt iterari non poſſint.* Idẽ dicunt Araujo dub.1.& Auerſa ſect.1. Et indicat Granados tract.4.diſp.1.nu.2.

Cæterum non videntur legiſſe Concilium Florentinum, in cuius decreto nõ minus expreſſa habetur hæc concluſio, quam præcedens: ait namque, poſt verba ſupra relata: *Reliqua vero characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt.* Quo circa vtramque concluſionem æquè immediatè eſſe de fide, & haberi in Concilio Florentino, iam diu dixerant Soto in 4.diſt.1.q.4.art.6. Nuño, & Cabrera initio Commentarij huius artic.

tic.6. Et nominatim contra Suarez, Bernal diſp.14.ſect.4.§.4.n.31.

4 Probat hanc concluſionem D. Thomas art.6. in argumento *Sed contra*: nam ſacramenta, in quibus imprimitur character, non reiterantur, eo quod character eſt indelebilis, vt dictum eſt. Quædam autem ſacramenta iterantur, ſicut patet de Pœnitentia, & Matrimonio. Ergo non omnia ſacramenta imprimunt characterem.

5 Hanc rationem, quam fatetur cõmunem, reijcit Lugo diſp.6 ſect.1.n.11. dicẽs. Sed hæc ratio nõ caret difficultate; quia matrimonium, licet poſſit reiterari cum alio coniunge; non tamen cum eodem: ergo poſſet imprimere characterem limitatum, ſcilicet, reſpectu illius coniugis. Sicut Ordo Subdiaconatus imprimit characterem Ordinis: & tamen adhuc Subdiaconus poteſt iterum recipere Sacramentum Ordinis in Diaconatu, & Presbyteratu, & alium nouum characterem; quia illi characteres non ſunt homogenei, ſed heterogenei, ſcilicet in ordine ad diuerſas functiones. Similiter ergo poſſet in primo matrimonio dari character in ordine ad vitam coniugalem cum hoc coniuge, & in ſecundo matrimonio alius character, non omnino homogeneus, ſed heterogeneus in ordine ad vitam coniugalem cũ tali coniuge. Sicut Logici dicũt in patre dari relationem paternitatis ad primum filiũ, & poſtea nato ſecundo filio, aduenire ſecundam relationem paternitatis ad ipſum: quia illæ paternitates ſunt ætherogeneæ, propter diuerſos terminos, quos reſpiciunt. Hęc ibi. Qui poſtea num.12. aſsignat aliam rationẽ, quã dicit magis vniuerſalem, & à priori, cur alia ſacramenta non imprimant characterem.

6 Hanc rationem fateor bonam, ſed nõ à Lugo excogitatam, ſed ab Angelico Doctore aſsignatam hic in corp. & ad 2. & in 4. diſt.4. vt poſtea referemus. Sed ſic eſt prætenda ratio à priori, quod ratio à poſteriori, quæ eſt communis, & D. Thomæ, non reijciatur. Præcipuè, quia Lugo ipſe dixerat n.5. quod ex impreſsione characteris, benè arguitur tria illa ſacramenta non poſſe iterari, prout intulit Tridentinum. Sed Florentinum ad probandum, quod reliqua quatuor characterem non imprimunt, aſſumit, quod reiterationem admittũt. Ergo rebus vt nũc, ſuppoſita diuina inſtitutione, non poteſt nõ hoc genº probationis admitti, ſiue ſit à priori, ſiue à poſteriori, ſiue à pura comitantia: de quo non contendemus, dum tamen omnes fateantur probationem D. Thomæ haberi in Concilio Florentino. Denique, ſi replica labefactaret rationem Concilij Florẽtini, etiam deſtrueret probationem Tridentini, quam Lugo admittit: & tamen per locum à contrario, argumentum contrà vtrãque militat; & in veritate contra neutrã vrget, vt ex parte tandem videtur fateri ipſe Lugo n.14.

7 Reſpõdetur ergo, quod vt docet D. Thomas ad Rom.7. lect.1. & ad Heb.11. lectione 7. ſi vir moriatur, & miraculosè ſuſcitetur; cum prius matrimonium eſſet diſſolutum (iuxta illud ad Rom.7. *Soluta eſt à lege viri*. Et 1. ad Corint.7. *Quod ſi dormierit vir eius; libera eſt, cui vult nubat*) poſſet cum eodem coniuge iterari matrimonium. Deinde cum in lege gratiæ illicita ſit vxorũ pluralitas, ſi retineret characterem impreſſum in primo matrimonio, eſſet vir eius, & illius vxor: vnde ſi poſt reſurrectionem, viuẽte primo coniuge nuberet alteri (quod omnes cũ D. Th. dicunt licere) eſſet ſimul duorũ: quod tamen cum ſit contra inſtitutionẽ, & naturam ſacramenti matrimonij, prout nunc eſt: admitti nequit. ¶ Nec vrget, quod obijcitur de Sacramento Ordinis, quia non eſt ſimile; ait namque D. Thomas in 4. diſt. 24.q.2.art.1.q.1.ad 2. quod ordo diuiditur in plures, vt totum poteſtatiuum, ita vt tota plenitudo ſit in ſacerdotio, & in alijs ordinibus ſolum quædam eius participatio.

Demum illa Logicorum doctrina potius debet in contrarium retorqueri: nam eſt contra D. Thomam 3.p.q.35.art.5. vt nos etiam diximus lib.2. Logicæ q.23.n.33. Vnde qui pluries nuberet, vnicũ haberet characterem: ſicut vnus pater, & vnus magiſter ad plures filios vnica relatione refertur, quia plura accidentia ſolo numero differẽtia, nõ ſimul in eodem ſubiecto inſunt.

8 Rationem à priori, cur quatuor Sacramenta non imprimant characterem aſſignat S. Thom. art.6. in corp. quia ſacramẽta nouæ legis ad duo ordinantur, ſcilicet, in remedium peccati, & ad cultum diuinum. Eſt autem omnibus ſacramentis cõmune, quod per ea exibetur aliquod remediũ contra peccatum, per hoc, quod gratiam conferunt. Non autem omnia ſacramenta ordinãtur directè ad diuinum cultum: ſicut patet de Pœnitentia; per quam homo liberatur a peccato: non autem per hoc ſacramentum exibetur homini aliquid de nouo, pertinens ad diuinum cultum, ſed reſtituitur in ſtatum priſtinum. Euchariſtia autem pertinet ad diuinum cultum per modum ipſius actionis; quia in illa principaliter diuinus cultus conſiſtit,

sistit, inquantum est Ecclesiæ sacrificium. Et per hoc sacramentum non imprimitur homini character: quia per hoc sacramentum non ordinatur homo ad aliquid aliud vlterius agendum, vel recipiendum in sacramentis: cum potius sit finis, & consumatio omnium sacramentorum, vt S. Dionys. dicit 3. cap. eccles. hier. Continet tamen in se ipso Christum, in quo non est character, sed tota sacerdotij plenitudo. Et de alijs duobus id explicat S. Thomas ad 1. & 2. quia in eis solum sanctificatur homo, vel emundatur à peccato; sed non sacratur, & deputatur ad agendum, vel patiendum: sicut res etiam inanimatæ sanctificari dicuntur, inquantū diuino cultui deputantur: quod non fit in Matrimonio, & Extrema vnctione: & ideo characterem non imprimunt. Videatur D. Thomas in 4. dist. 4. q. 1. artic. 4. q. 2. Et B. Albertus, & Innocentius Quintus ibidem, quorū verba refert Carthusianus. Alias Theologorum rationes refert Greg. Sayr. lib. 4. de Sacram cap. 6. q. vnica.

9 Sed contra rationem D. Thomæ obijcies falsam videri illam propositionem. *Nō autem omnia sacramenta ordinantur directè ad diuinum cultum.* Contrarium enim videtur affirmare ipse D. Thom. q. 60. art. 1. imo hoc ipso art. 6. Ratioque est manifesta: nam omnia sacramenta sunt cæremoniæ sacræ: & illorum vsus est actus religionis, quæ directè attēdit cultum Deo exhibere. Et à contrario idem constat, nam qui malè administrat, vel recipit quodvis sacramentum, peccat contra religionem, & cultum diuinum: ergo omnia sacramenta ordinantur directè ad cultum diuinum.

10 Respondet Nuño in comment. 6. artic. quod ordinari ad cultum diuinū per modum actionis, contingit dupliciter: primo, immediatè ex propria ratione particulari; & sic competit Eucharistiæ, quæ est sacrificium: alio modo secundario, & consequenter: & sic omnia sacramenta ordinantur in cultum diuinum per modum actionis: & hoc solum vult M. Soto. Nec negatur a Diuo Thoma, sed potius expresse id concedit.

Cabrera vero n. 5. ait, quod si attendamus modum celebrandi, in solo sacrificio Eucharistiæ directè attenditur diuinus cultus; nam reliqua per se primo commodum recipientium respiciunt, sicut, & Eucharistia vt cibus animæ. Attendendo tamen ad rem ipsam, omnia sacramenta sunt cæremoniæ religiosæ, quibus Deus colitur.

11 Potest tertio responderi, vt insinuat D. Th. ad 2. quod cultus diuin⁹ accipitur dupliciter: vno modo generaliter; & sic procedit argumētum, quia operationes humanæ virtutis ad Dei excellentiam protestandam, dant cultum Deo; & sic administratione, & receptione omnium sacramentorum Deus colitur. Secundo accipitur cultus diuin⁹ specialiter pro actione consecratorū, & deputatorum ex officio ad ministeria configurātia sacerdotio Christi. Et iste specialis cultus tantum est in tribus sacramentis, in quibus imprimitur character, qui est spiritualis potestas ad tradendum, vel recipiendū ea, quæ sunt diuini cultus.

§. II.

Qualiter characteres distinguantur inter se?

12 SEd restant breues aliquæ difficultates. Prima, qualiter characteres triū sacramentorum inter se distinguantur?

In primis distingui realiter, videtur manifestum; realis separatio est signum euidens distinctionis realis: sed potest quis habēs characterem baptismi, no habere characterem ordinis: quod est certum secundum fidem; alioquin quilibet Christianus esset sacerdos: nec daretur speciale sacramentum ordinis. Similiterque non opus esset speciali Sacramento Confirmationis. Vnde loquendo de illo, id probat S. Th. in 4. dist. 7 q. 2. ar. 1. q. 2. dupliciter. Primo, character est proprius effectus sacramenti, & immediatus: sed diuersarum causarum proprij effectus sunt diuersi: cum ergo Baptismus, & Confirmatio sint diuersa sacramenta, & characteres impressi erunt diuersi. Secundo, ideò baptismus iterari non potest, quia character est indelebilis: si ergo idem esset character Baptismi, & Confirmationis, post Baptismum Confirmatio nō adderetur. Ideoq; Cōcilia numerant tres characteres: ac proinde tā distinctū agnoscunt characterē Confirmationis à charactere Baptismi, ac ab eis differt character Ordinis.

13 Deinde dicēdū est characteres inter se specie distingui. Quod docet S. Th. q. 72. ar. 7. ad 3. Alēsis, Gabriel, & Suarez, quos refert, & sequitur Granado tract 4. disp. 4 Bonac. disp. 1. q. 5. puncto 3. n. 1. & dicit comunē, Leāder tract. 1. disp. 3. q. 23. quia sūt potentiæ physicæ ordinatæ ex natura sua ad diuersos fines, & actus. Quæ est ratio D. Th. in 4. dist. 7. q. 2. art. 1. q. 2. in cor. quia oportet, quod potētiæ distinguātur per distinctionē actuū, ad quos ordinātur: & quia characteres ordinātur ad actus formali specie distinctos, planū est specie differre. Ibidē ad 2. indicat aliā rationē: quia in vno homine baptizato, confir-

confirmato, & ordinato ſunt tres characteres ſimul in eadem parte animæ: accidentia autem plura ſolo numero diſtincta non ſunt ſimul in eodem ſubiecto. ¶ Argumentum quoddam, in quo diluēdo valde laborat Granado n.4. & 5. & 6. omittimꝰ, quia in noſtra ſententia docente characterem eſſe potentiam phiſicam, & eius ſignificationem eſſe naturalem, nullam vim habet.

§. III.

Vtrum prius detur character, quam gratia?

14 SEcunda difficultas eſt, vtrum in tribus ſacramentis imprimatur principalius character, quam gratia? Reſpondet Auerſa ſect.1. in fine, comparatione quidem dignitatis, & excellentiæ potiorem effectum eſſe gratiam: eſt enim nobilior, quam character. Neque enim de hoc videtur eſſe dubium, & contentio. Comparatione autem intentionis in inſtitutione diuina, diſtincte conſiderari debet communis ratio ſacramenti, & propria ratio talis ſacramenti. Et ſic gratia eſt quoque principalis effectus, & primo intentus in omnibus ſacramentis ſecundū cōmunem rationem ſacramenti. Sed character tāquam effectus proprius dici poteſt magis intentus in talibus ſacramentis, quatenus talia in ſpecie ſunt. Cōparatione demum executionis, ſiue cauſalitatis in re, nō apparet qua re vnus, vel alius ex his duobus effectibus dicatur prior, aut poſterior, quia neuter videtur ex altero dependere. Niſi quis aliquomodo dicat, characterē Baptiſmi præcedere ad gratiam: quia ſicut Baptiſmus per ſe ſuponi debet ante alia ſacramenta; ita in eodem Baptiſmo, character videtur ex diuina ordinatione præire ad gratiā in ipſo Baptiſmo conferendam.

15 Nihilominus ſacramēta conferre primario, & principaliter gratiam, & characterem ſolum ſecundario, docent Caiet. art.4. §. *Caue hic*. Nuño ibi diſſic.2. Cabrera art.4. diſp.2.n.11. Soto in 4. diſt.1.q.4.ar.4. Ruyz art.4. dub.2. dicens cōmunem omniū Thomiſtarum. Probantque ex D.Th. in introductione q.62. vbi ait. *Deinde conſiderandum eſt de effectu ſacramentorum: & primo de effectu eorum principali, qui eſt gratia: ſecundo de effectu eorum ſecundario, qui eſt character.* Expreſsè ergo S.Tho. docet gratiam eſſe primariū, & characterem ſolum ſecundarium effectū ſacramentorum.

Secundo probat Caietanus: nam prius natura eſt eſſe, quod tribuit gratia, quā poſſe; quod præſtatur à charactere. Vnde Baptiſmꝰ eſt principaliter lauacrū regenerationis in filios Dei, & in mēbra Chriſti: quod præſtatur per gratiā; & ſecundo eſt impreſsiuus ſignaculi Chriſtianorū. Et vt indicat D.Th. art.3. ad 3. prius, & principalius eſt ſignaculū gratiæ, quod eſt pignus gloriæ, quā ſignaculum characteris: nā illo diſtinguuntur ſerui Chriſti à ſeruis diaboli in ordine ad vitā æternā; iſto vero in ordine ad cultū præſentis Eccleſiæ.

16 Præterea probat Cabrera, nam res tātum in quolibet ſacramento eſt vltimus, & præcipuus effectus, qui ad viteriorem effectum non ordinatur; ſed ad ipſum potius reliqui ordinantur effectus. Sed character ſacramentalis eſt res, & ſacramentum; gratia verò eſt res tātum. Ergo gratia eſt primum, & vltimum, & quod principalius per hæc ſacramenta ſignificatur, & confertur. Item, omnia ſacramenta per ſe primo ordinantur ad ſanctificationem hominum: ſiquidem ſacramentum eſt ſignum rei ſacræ ſanctificantis nos: ſed ſanctificamur per gratiam, & nō per characterem: iuxta illud Apoſtoli ad Roman.3. verſ.24. *Iuſtificati gratis per gratiam ipſius*. Ergo gratia confertur primario per ſacramenta.

17 Sed obijcies authoritatem D.Thomæ, qui art.4. ad 1. ait, quod character directe quidem, & propinque diſponit animam ad ea, quæ ſunt diuini cultus exequenda: & quia hæc idonee non fiunt ſine auxilio gratiæ (quia vt dicitur Ioan.4. *Eos, qui adorant Deum, in ſpiritu, & veritate adorare oportet*) ex conſequenti diuina largitas recipiētibus characterem, largitur gratiam, per quam digne impleant ea ad quæ deputantur. Ergo licet in eſſendo gratia ſit dignior; tamen in eſſe effectus ſacramenti, character reſpicitur magis directè, & principalius, quam gratia.

Reſpondet bene Caietanus, quod S.Th. non loquitur de ſacramento, ſed de ipſo charactere: conſtat autem, quod licet character directè reſpiciat cultum Dei, & ſolum ex cō ſequenti, quod fiat bene per gratiam; poteſt ſacramentum, quod eſt cauſa gratiæ, & characteris, cauſare gratiam primario, & principaliter, & characterem ſecundario.

18 Secundo obijcies: nam ſemper hæc tria ſacramēta, ſi ſunt valida, imprimunt characterem; non tamen ſemper conferunt gratiam, vt cum confertur validum ſacramentum, ſed informe. Ergo character eſt effectus magis proprius, & ſemper conueniens: ac proinde principalior.

Reſpondetur quantum eſt ex ſe, ſacramē-

ta omnia gratiam conferre: quod autem nō ſemper actu detur, eſt quia maior diſpoſitio exigitur ad fructum ſacramenti, quam ad eius validitatem. Vnde ait D. Thomas in 4. diſtinct. 4. queſt. 1. art. 1. ad 4. Quod quidam cum charactere gratiam non recipiunt, eſt ex eorum indiſpoſitione ad gratiam ſuſcipiendam.

19 Ab hac generali doctrina multi excipiunt valde probabiliter, Sacramentum Ordinis, in quo dicunt principaliùs conferri characterem, & ſolum ex conſequenti in illo dari gratiam. Ita Soto in 4. diſt. 24. q. 1. ar. 2. Suarez diſp. 11. ſec. 1. §. *ſed dubitabit* (quā uis ipſe immerito putet contra Sotum tenere; quia ſolum refert id quod docet in diſt. 1. & non meminit eius in diſt. 24.) & Araujo art. 6. dub. 1. n. 12. Contrarium tamen tenet Ruyz art. 4. dub. 3. referens pro ſe Soto, Cabreram, Araujo, & Cōinh. Sed Soto, & Araujo minus attētè legit. Et cum eis tenet Nuño to. 2. q. 34. art. 2. ¶ Probaturque primo ex D. Thoma in 4. diſt. 24. q. 1. art. 1. q. 2. ad 2. vbi ait, *quod Baptiſmus, quamuis in eo conferatur aliqua ſpiritualis potentia recipiendi alia ſacramenta, ratione cuius characterem imprimit; non tamē hoc eſt principalis eius effectus, ſed ablutio interior, propter quam Baptiſmus fieret, etiā priore cauſa non exiſtēte: ſed ordo poteſtatem principaliter importat, & ideò character, qui eſt ſpiritualis poteſtas, ponitur in diffinitione Ordinis; nō autem in diffinitione Baptiſmi.*

20 Præterea probatur: nam ſacramenta nouæ legis efficiunt, quod figurant, & eo ordine principalitatis, quo figurant. Sed in forma ſacramenti Ordinis principaliter exprimitur, & ſignificatur character: nam dicitur: *Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium, &c.* Ergo character eſt proprius, & principalis effectus ſacramenti Ordinis.

21 Tertio probatur, & aſſignatur diſcrimen inter hoc, & reliqua ſacramenta: nam baptiſmus directè eſt inſtitutus in bonū ſuſcipientis, vt renaſcatur, & regeneretur vt filius Dei: ſacramentum verò ordinis non tā directè ordinatur ad ſanctificandum ſuſcipiētem, quam ad dandam ei poteſtatem pro bono Eccleſiæ. Et ideò S. Tho. ibi quæſtiuncula 4. ait, quod *hoc ſacramentum principaliter cōſiſtit in poteſtate tradita.* Et art. 2. q. 1. ad 1. ait, quod *ordo non datur in remedium vnius perſonæ, ſed totius Eccleſiæ.* Et ideò principale in eo intentum eſt character, & poteſtas pro bono communi; quamuis etiam ex conſequenti conferat gratiam, vt ſic ſuſcipiēs charactērē ſit dignus diſpenſator. Addit Ruyz dub. 2. conc. 4. quod etiam gratia ſacramentalis ſumpta, non ſolum pro modo habituaLiter permanente, ſed etiam pro auxilio ſuperaddito, eſt principalior effectus, quā character: nam & in eſſe entis, & in eſſe effectus eſt quid nobilius, vtpote tenens ſe ex parte actus ſecundi, & dans rectum vſum characteris, vt docet S. Tho. ad 1. aduertit tamen ibi Ruyz quod ex Thomiſtis M. Laurētius Gutierrez in manuſcriptis oppoſitum probabiliter docuit. Et videtur cōforme communi Theologorum, & D. Tho. vt referemus n. 27. Licet huius deciſio aliqualiter pēdeat ex illo dubio vtrum potentia actiua ſit nobilior actu eiuſdem potentiæ? De quo non poteſt nunc diſputari.

22 Vltimo inquiritur, vtrum prædicta tria ſacramenta prius natura dent gratiam, quam characterem? Suarez in fine illius primæ ſectionis reſponder, quod phyſicè nullus eſt ordo cauſalitatis inter has duas qualitates; quia natura ſua vna ab altera nullo modo pendet: manet enim character ſine gratia: & gratia optimo, & connaturali modo eſſe poteſt ſine charactere. Loquendo autem moraliter, prius natura datur character, quam gratia ſacramētalis: quia talis gratia characterem requirit, & non è cōtrario: nemini enim datur gratia per hęc ſacramenta, cui non detur character: multis autem datur character, quibus non datur gratia: ita vt licet prius ſit intenta gratia, prius in executione detur character; quia prius eſt poſſe, quam benè poſſe: quod eſt per gratiā. Quæ doctrina videtur prius tradita à Caietano ar. 4. §. *Et benè nota*, vbi ex eo, quod character ſolum moraliter ſit diſpoſitio ad gratiam, dicit verificari diſponere ad illam, non ex natura ſua, *ſed ex diuina largitate*, vt ait D. Thomas: de quo latius Caietanus quæſt. 69. articulo 9.

23 Contra hoc tamē inſtat Araujo vbi ſupra dicens diſtinctionem generis phyſici, & moralis non habere locū in præſenti: quia moralitas in ſacramentis non eſt alia, niſi quam habent ex diuina ordinatione, & inſtitutione. Quod autem ſacramentis, & alijs ad placitum ex inſtitutione conuenit; verè intrinſecè, & eſſentialiter cōuenit, refunditur que in eorum phyſicam naturam: nam eſſentia ſignorum ad placitum tota ex inſtitutione, & ordinatione dependet.

24 Hoc tamen argumentum parum vtget. Primo, quia ſupponit falsū, quod ſignificatio characteris ſit ſignū ad placitū: quia eſt qualitas ſupernaturalis quæ eſt ſpiritualis poteſtas realiter præſtans ſuos effectus, & phyſicè, ſicut & gratia confert ſuos.

Secun-

Secundo, quia laborat in æquiuoco, nam dato, quod ſignificaret ad placitum, connexio tamē characteris, & gratiæ, & prioritas, & poſterioritas poteſt imaginari conuenire dupliciter, vel ex natura iſtarum qualitatū, vel ex noua libera ordinatione diuina: & Caietanus, & Suarez ſolum hoc ſecundo modo ponunt connecti: & contra hoc nullam apparentiam habet obiectio.

25 Aliter diſtinguit Soto in 4. diſt. 1. q. 4. a. 4. §. *Exijs*, vbi ait, quod ſi characterē cū habitu gratiæ conferamus, prius natura infunditur gratia, quia eſt radix fidei, ad quam cōſequitur character: & ita non eſt eius diſpoſitio. Si autem vſum characteris ad vſum gratiæ referamus: tunc gratiæ duplex eſt vſus: vnus remittere peccatum: & iſte prior eſt, quam vſus characteris, qui eſt colere Deum. Poſterior vero vſus gratiæ eſt benè colere Deum: & ad hunc quodammodo diſponit vſus characteris: quia prius eſt colere Deū, quam benè colere: & ſic character ſecūdum ſuum vſum, quodammodo dicitur diſpoſitio ad gratiam.

26 Alij diſtinguunt de gratia gratum faciente, & de gratia ſacramentali (de quarum diſtinctione egimus q. 62. dub. 5.) & dicunt, quod character ſacramentalis ex natura rei non præcedit vt phyſica diſpoſitio ad gratiā iuſtificantem: vt conſtat in illo, qui per actū contritionis ſine reali ſuſceptione baptiſmi vltimo diſponitur ad gratiam. Nec rurſus ipſa gratia conſequitur phyſicè characterem, vt benè probat Caietanus illa q. 69. artic. 9. quia character cōmunis eſt bonis, & malis, & gratia facit bonos: ideoq; inter iſtas duas qualitates ex natura rei nullus eſt ordo. Ex ordinatione vero diuina, per ſe loquēdo, in baptiſmo ſimul infunduntur: in Confirmatione, & Ordine præcedit gratia iuſtificans: & ad bonum vſum characteris dātur augmē tum gratiæ, vel ad virilitatem, & robur, vel ad eminentiam in adminiſtrando.

27 Loquendo vero de gratia ſacramentali propria cuiuslibet ſacramenti imprimē tis characterem, nullum video incōueniēs; imo maximè videtur congruere naturis rerum, quod character natura ſua habilitet ſubiectum vt à Deo recipiat illam extenſionem gratiæ. Quia tamen eſt in genere potētiæ, directè quidem ordinatur ad actus cultus diuini, & indirectè ad extenſionem gratiæ, qua benè fiat iſte cultus. Quæ eſt communis doctrina Theologorum: eam enim docuerunt Alexander Alenſis 4. p. q. 8. membro 8. §. 1. S. Bonauentura in 4. diſt. 6. art. 1. q. 1. Henriquez lib. 1. cap. 13. §. 3. lit. a, plures citans. Eſtque doctrina D. Thomæ hic ar. 4. ad 1. & in 4. diſt. 4. q. 1. a. 1. ad 4. vbi ait, *quod character eſt cauſa ſacramentalis gratiæ*. Et ad 5. quod *character eſt diſpoſitio ad gratiam per quādam cōgruitatis dignitatem*. Et in 4. diſt. 7. q. 2. art. 2. q. 3. & in hac q. art. 6. ad 3. & quæſt. 69. artic. 10.

QVAEST. LXIIII.

DE CAVSA SACRAMENTORVM.

SVMMA TEXTVS.

1 RECTO ordine doctrinæ, post explicatam essentiã, & virtutem causatiuam sacramentorũ (quod pertinet ad quidditatem, & perfectionem eorũ intrinsecam; ex qua expositi effectus proueniunt) disputat S. Tho. de causa extrinseca illorum. Et quia causa finalis satis est explicata q. 61. nunc restat dicendum de causa efficiente sacramentorum: de qua agit D. Tho. decem articulis.

2 In primo docet, quod per modum principalis agentis solus Deus operatur interiorem effectum sacramenti: homo tamen potest operari ad interiorem effectum sacramenti per modum instrumenti. Vbi aduertẽdum, quod carpit Suarez D. Thomã, quia difficultas primi articuli non tam pertinet ad causas sacramentorum, de quibus titulus totius quæstionis erat propositus, quam ad explicandam causam gratiæ, quæ est sacramentorum effectus. Vnde extra rem videtur hic inferi à D. Thoma. Cæterum contra Suarez legendus est Vazquez, qui benè probat quæsitum articuli rectè comprehendi sub intento quæstionis; quia cum sacramenta ordinentur, & instituantur ad conferendã gratiam; ipse Deus, qui est gratiæ author, est sacramentorum institutor. Nec potuit gradum facere S. Thomas ad explicandum cui conueniat, aut communicari possit potestas instituendi sacramenta, nõ præmissa doctrina primi articuli. Quod pariter videre est in quæsito tertij articuli, quod est præuium ad doctrinam articuli quarti.

3 In secundo articulo docet, quod solus Deus est sacramentorum institutor. In tertio explicat, quod Christus, in quantum Deus, habet potestatem authoritatis in sacramentis; & in quantum homo, operatur meritorie, & efficienter instrumentaliter per potestatem excellentiæ. Subdit art. 4. quod Christus potestatem excellentiæ potuit ministris communicare: sed potestas authoritatis nulli creaturæ potuit communicari.

4 Subsequenter articulo 5. docet, quod ministri Ecclesiæ possunt sacramenta conferre, etiam si sint mali. Quamuis non sit dubium, quod mali in dispensatione sacramentorum peccent: & hoc peccatum ex genere suo est mortale, vt probat artic. 6. Explicat in septimo, quod ad homines pertinet dispẽsare sacramenta, & in eis ministrare; non autem ad Angelos: quamuis Deus possit Angelis tribuere virtutem ministrandi in sacramẽtis. Vnde si aliquod sacramentale ministerium à bonis Angelis perficeretur, esset ratum habendum; secus vero si perficeretur à Dæmonibus, qui sunt spiritus mendacij.

Intentionem ministri requiri ad perfectionem sacramenti, probat artic. 8. Ostendit tamen art. 9. quod infidelis potest verum sacramẽtum præbere, dummodo cętera adsint, quæ sunt de necessitate sacramenti. Tandẽque concludit in decimo articulo, quod peruersa intentio ministri respectu ipsius sacramenti, tollit eius veritatem: si tamen solum sit peruersa intentio ministri, quantum ad id quod sequitur sacramentum, non tollit eius veritatem: sed ipse ex tali intentione grauiter peccat.

DVBIVM I.

Vtrum solus Deus operetur interius ad effectum sacramenti?

§. I.

Duæ conclusiones certæ secundum fidem.

1 RESpondet S. Thom. art. 1. duabus conclusionibus, quæ secundum fidem sunt certæ. Prima est, quod per modum principalis agentis, solus Deus operatur interiorem effectum sacramenti. Tum, quia dicitur ad Rom. 8. *Deus est, qui iustificat.* Tum, quia solus Deus illabitur animæ, in qua sacramenti effectus existit: non autẽ potest aliquid immediatè operari (loquitur de causa principali, & immediata; & sic nullam habet in fidẽtiam ex dictis q. 62.) vbi non est. Tum, quia gratia, quæ est interior sacramenti effectus, est à solo Deo, vt dictum est 1. 2. q. 112 ar. 1. Character etiam, qui est interior quorumcã sacra-

ſacramentorum effectus, eſt virtus inſtrumẽ talis, quæ manat à principali agente, quod eſt Deus.

2 Hanc cõcluſionẽ proponit D. Th. hic obiter, vt melius perciperetur doctrina ſequentis aſſertionis. Vnde non eſt iſte locus opportunus de illa vberius diſputandi. Quin que argumenta contra eam refert, & ſoluit Nuño difficult. 1. & octo diluit Cabrera diſp. 1. & alia § 6. & deinceps diſp. 2. examinat eam loquẽdo de potentia abſoluta: quas quæſtiones loco citato reſeruant merito alij Theologi. Loquendo de facto obijcies: Nã qui eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati: & eo genere, quo cauſat cauſam, cauſat ab illa cauſatum: ſed miniſter eſt cauſa efficiens, proxima, & immediata, principalis ſacramenti: ſi quidem in hoc genere cauſæ dicitur baptizare, loqui, & alias actiones exercere: nec illarum actionum eſt aſsignabilis alia cauſa efficiens proxima: ergo eodem modo miniſter cauſat effectum ſacramenti.

3 Reſpondetur, quod benè poteſt quis principaliter cauſare aliquid, quod ſolũ applicatum cauſat inſtrumẽtaliter; nã id quod eſt cauſa inſtrumentalis, cauſam principalẽ habet. Cum ergo ſacramentum ſolum inſtrumẽtaliter cauſet gratiam, vt dictum eſt, nõ ſequitur, quod miniſter, qui eſt illius cauſa principalis, cauſet gratiam principaliter. Et iuxta hoc, neganda, vel diſtinguenda eſt maior.

4 Minorem etiam non eſſe vniuerſaliter veram, dicit Bernal diſp. 17. ſec. 3. conc. 3. dicens quod miniſter ſacramenti phyſicè permanentis, nõ eſt phyſica, ſed moralis cauſa ipſius. Ratio eſt clara, quia nec eſt cauſa phyſica materiæ ſacramentalis, nempè corporis, & ſanguinis Chriſti, & ſpecierum panis, & vini: nec eſt cauſa phyſica formæ, quæ eſt inſtitutio Chriſti: nec eſt cauſa vnionis, quia conſiſtit in intentione Chriſti: ergo miniſter non eſt cauſa efficiens Euchariſtiæ.

Sed quia nos miniſtrum ponimus cauſare principaliter verba conſecrationis: & iſta ponimus eſſe formam Euchariſtiæ, etiam ex hac parte hoc ſacramentum à miniſtro cauſatur, ſed quia ſacramentum ſupponit pro ſpeciebus conſecratis, quas miniſter nõ cauſat principaliter, licet determinet ſignificationem: & gratiã non cauſatur à conſecratione, ſed à permanenti ſacramento, & à motione noua ſacramenti: ideò etiam ex hac parte eſt diſparitas inter Euchariſtiam, & reliqua ſacramenta: de qua poſtea.

5 Secunda concluſio D. Tho. eſt, quod per modum inſtrumenti homo poteſt operari ad interiorem effectum ſacramenti, in quantum operatur per modum miniſtri: nã *eadem ratio eſt miniſtri, & inſtrumenti*: vtriuſque enim actio exterius adhibetur; ſed ſortitur effectum interiorem ex virtute principalis agentis, quod eſt Deus.

6 Quæ cõcluſio etiam eſt de fide, vt docent Soto in 4. diſt. 1. q. 5. art. 2. circa 2. conc. Vazquez diſp. 135. cap. 3. Cabrera 2. 1. diſp. 3. n. 3. ex Sacra Scriptura in qua Chriſtus Dominus miniſtris ſacramentorum dicit Mathæi vltimo: *Baptizantes eos*, &c. Et miniſtris Pœnitentiæ Ioannis 20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*. Quod faciunt interius miniſterialiter gratiam conferendo. Idẽ conſtat ex veritate formæ abſolutionis: de qua Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. c. 1. & 6. & can. 3. & 9. & 10. & ſeſſ. 23. & can. 1. diffinitur ſacerdotes abſoluentes verè remittere peccata.

Hocque probat argumẽtum factũ: quod eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati. Sed ſacramentum, cauſatum à miniſtro, eſt verè cauſa inſtrumentalis gratiæ, vt oſtenſum eſt q. 62. ergo & miniſter eſt cauſa inſtrumentalis. Conſequentiam probat D. Tho. nam eadem ratio eſt miniſtri, & inſtrumenti.

§. II.

Qualiter miniſtri cauſent ſacramenti effectum?

7 HÆc cum ſint de fide, inquirunt Theologi, primo, an miniſtri ſint cauſæ inſtrumẽtales phyſicæ effectuum ſacramenti; an verò ſolum ſint cauſæ morales? Qui arbitrantur ſacramenta ſolũ eſſe morala inſtrumenta, quatenus à Deo impetrant gratiam, idẽ de miniſtris facile cenſent, vt notat Vazquez n. 36. ¶ Ex illis verò, qui nobiſcum ſentiunt ſacramenta eſſe inſtrumẽta phiſica, de miniſtro aliter philoſophatur Soto vbi ſupra § *Hæc autem quæſtio*, dicens miniſtrum eſſe cauſam moralem ſimilem: ſicut ſiquis det poteſtatem ſeruo redimendi captiuum dando illi redemptionis pretium, eſt illius cauſa moralis: hoc autem pacto videtur ſe gerere miniſter conferendo ſacramentum; quod Chriſtus in hoc remedium conſtituit.

8 Sed inſtat Vazquez, nam Soto non videtur conſequenter loqui; cum ſacramenti, & miniſtri ſit eadẽ ratio: etenim ſi actio miniſtri inſtrumentum phiſicum eſt ad producendam gratiam; cur etiam ipſe miniſter nõ erit? Præſertim cum miniſter, & ſacramentũ non ſint duo inſtrumẽta, ſed vnum cum ſua præuia operatione.

Ad hoc tamen iã reſpõderat Soto, quod

similitudo causæ moralis nequit tam proprie coaptari sacramento, sicut ministro: quia sacramentum non est instrumentum vi tium, cui negotium demandatur; sicut committitur ministro: sed est merum instrumentum, adinstar instrumenti artificis, quod ab agente nil recipit, nisi applicationem, & elevationem ad effectum principalis agentis.

9 Secundo instat Bernal disp.17. sect.4. §.1 in fine, quoniam vt ipse Soto paulò ante docet, nempè §. *Circa secundum autem*, quod gratia conferatur à ministris, clarius ex sacra Scriptura colligitur, quam quod conferatur à sacramentis: sed vt conferatur à sacramentis, eis adscribit Sotus influxum physicum: ergo *inconsequentissimè* illum denegat ministris. Vel è contra, si vt vere ministri gratiam cõferant, eis sufficit influxus moralis: ergo etiam sufficit sacramentis.

Facillime respondetur ex doctrina ipsi⁹ M. Soto: nam verba Scripturæ diuersimode debent accipi, cum causalitas attribuitur rebus inanimatis, & carentibus libertate, ac cum attribuitur ratione vtentibus. Cum ista sint agentia libera, causalitas eis attributa, bene verificatur causando moraliter; inanimata vero, si non causant physicè, non proprie causant; & ideo cogimur ad verificandam in proprietate Scripturam, & Patres, eis attribuere causalitatem physicam, & negare proprie moralem; ministri vero capaces sunt vtriusque; & ideo vt melius verificemus Scripturam, & Patres, vtramque eis conuenire dicimus, vt etiam docet Cabrera art.1.disp.5. Licet ab illo dissentiamus, quia eodem modo discurrit de sacramenti causalitate: quod tamen iam reiecimus quæst.62. dub.2.§ 3.

10 Igitur quod ministris conueniat causalitas instrumentalis physica, & quoad hoc, par ratio sit de illis, ac de sacramentis, docet S. Thom. hoc art.1.ad 3. dicens, *quod res inanimatæ non operantur aliquid ad interiorem effectum, nisi instrumentaliter, vt dictum est. Et similiter homines non operantur ad sacramentorum interiorem effectum, nisi per modum ministerij, vt dictum est.* Quia Deus vtitur verbis, & persona ministri vt faciat vnum instrumentũ gratiæ productiuum: nam sicut de aqua dicitur, quod *corpus tangit, & corablutt*: ita de ministro dicitur, quod *lauat corpus, & emundat animam*; & de confessario, quod *à peccatis absolui* conferendo gratiam.

11 Quod autem vltra hanc causalitatẽ physicam, communem, vel eamdem in sacramento, & ministro, in illo debeat admitti causalitas moralis, quam negamus sacramẽto, desumo ex D. Thoma articulo 8. ad 1. dicente, quod *instrumentum inanimatum non habet aliquam intentionem respectu effectus: sed loco intentionis est motus, quo mouetur à principali agente. Sed instrumentum animatum (sicut est minister) non solum mouetur, sed etiam quodammodo mouet se ipsum in quantum sua voluntate mouet membra ad operandum. Et ideo requiritur eius intentio, qua se subijciat principali agenti; vt scilicet, intendat facere, quod facit Christus, & Ecclesia.* Ex qua doctrina D. Thomæ Theologorum communi, vt ibi dicetur; colligitur manifeste intentum, quia agens operans per intẽtionem, moraliter operatur, & moraliter causat: minister autem sacramenti, vt talis, operatur intẽtione: ergo operatur moraliter.

Secundo, agens liberum legibus subiectũ, est agens morale: hoc autem modo operantur ministri sacramentorum: ergo moraliter operantur.

12 Tertio id specialiter constat, quia Confessarij operantur vt iudices: ac proinde causant moraliter. Pariterque sacerdotes offerentes sacrificium. Similiterque coniuges contrahentes matrimonium, sunt illius ministri: & moraliter operantur: quia contractum celebrant: ex quo mutua in ipsis nascitur obligatio moralis: ergo in ministris sacramentorum ita est ponenda causalitas physica, quod non est neganda moralis causalitas. Videatur S. Thomas in 4. dist.18.q.1. artic.3.quæst.1.vt retulimus quæst.62. dub. 4 num.19.

13 Secundo inquiritur, vtrum ministri proximè, & immediatè causent effectum sacramenti; an vero solum remote, & mediate, in quantum conficiunt sacramẽtum, à quo vt ab instrumento efficitur gratia?

Hoc secundum tenent Suarez, Auersa, & Granado, & Lugo: licet diuersimode probent. Suarez in commentario 1. artic. §. *Secundo vero*. Auersa sec.2 id probant ex D. Augustino cap.22. & lib.3. contra litteras Petil.cap.54. Quæ tamen testimonia non sunt ad rem, quia ex illis solum habetur ministrum, non virtute propria, sed virtute Dei vt causæ principalis, dare gratiã. Quod etiam in simili docet Sanctus Thomas art. 1.ad 1.& quæst.62.art.1.ad 3. & quæst.73. artic.4.ad 1. Cum quo tamen stat, quod in genere instrumenti, & ministerij, immediate agant. ¶ Vlterius probat Suarez, quia ministri agunt ratione characteris: qui non habet physicum influxum. Sed hoc iam est impugnatum q.63.

14 Aliter probat Granados trac.5. disp.

2.

2.n.6. Quia vt ministri dicantur verè, & propriè absoluere, & conferre gratiam, consecrare, & alia similia, sufficit si id præstent medijs verbis ipsorum ore prolatis, & media applicatione materiæ sacramentorum: hæc enim omnia sunt aliquid ipsius ministri: & quod ista efficiunt, dicitur à ministro effici: ergo non est cur admittatur alius influens, à ministro immediate profectus.

15 Denique Lugo disp. 8. sec. 1. n. 7. dicit, quod illa sola est causa moralis, à qua saltem partialiter moueatur Deus ad producendam gratiam. Deus autem immediate solū mouetur ab ipso sacramento: quod non includit intrinsecè personam ministri, qui non aliter concurrit, nisi per ipsum sacramentū, quod ponit.

16 Hoc tamen fundamentum debile esse, contra Lugum notat Bernal disp. 17. sect. 5. §. 1. n. 94. Quia vt homo sit alicuius effectus causa moralis instrumentalis, immediata, & proxima, nequaquam debet per suam entitatem, & substantiam determinare causam principalem ad positionē effectus. Causa enim instrumentalis moralis proxima, saltim si rationalis sit, communiter mouet, ac determinat principalem, prece, merito, vel alia simili actione, quæ penitus, ac totaliter ab ipsius substantia differt. Ipsum etiam instrumētum artificiale, vt malleus, & culter, per impulsum à se ipso distinctum, influit in artificiosum opus.

Præterea, si distinctio ministri à sacramento, probat nec partialiter moraliter Deum moueri à persona ministri, nec mediate Deo ab illa mouebitur: & hoc præcipue patet quando est minister in peccato mortali. Quod si attenditur quod agit non nomine proprio, sed nomine Christi, sicut persona mouet mediatè moraliter, ita dici potest mouere immediate partialiter: quia magis mouet persona operās nomine Christi, quā moueat materiale elementum aquæ.

17 Asserendum est igitur, quod minister proximè, & immediate est causa effectus sacramenti. Ita Caiet. art. 1. §. *Aduerte*. Soto vbi supra. Serra art. 1. §. *Est tamen*, dicens communem Thomistarum. Cabrera disp. 5. nu. 7. Vazquez disp. 135. cap. 3. à n. 31. & 36. & alij, qui hoc explicant, quia virtus causæ principalis in ministro, & sacramento residet, vt sunt quodam ordine vnum ad effectum inducendum. Quod videtur expresse docere S. Thomas in 4. dist. 8. q. 2. art. 3. ad 2. vbi ait, *quod quando aliquod opus perficitur pluribus instrumentis, virtus instrumentalis non est complete in vno, sed incomplete in vtroque: sicut manu, & penna scribitur. Et similiter contingit in proposito, quia virtus instrumentalis ad faciendam dictam conuersionem* (loquitur de cōuersione Eucharistica; idem dicturus de ministris aliorum sacramentorum) *non tantum est in verbo, vel in sacerdote; sed in vtroque incōplete; quia nec sacerdos sine verbo; nec verbum sine sacerdote conficere potest. Et quia sacerdos similior est principali agenti, quam verbum*, quia gerit eius figuram: *Ideo simpliciter loquendo, sua virtus instrumentalis est maior, & dignior: vnde etiam permanet, & ad multos huiusmodi effectus se habet: virtus autem verbi transit, & ad semel tantum est. Sed secundum quid est potentior virtus verbi in quātum effectui propinquior quasi signum ipsius: sicut etiam penna est scripturæ propinquior, sed manus scribenti.* Idem docet S. Thomas in 4. ad Anib. dist. 8. art. 5. ad 5.

18 Ex quo sic formatur ratio. Illa sunt vera instrumenta immediata, in quibus recipitur immediate virtus principalis agentis, seu quibus operatur: eo quod instrumentum est organum delatiuū virtutis principalis, seu id per quod operatur. Sed virtus principalis agentis recipitur in omnibus essentialiter requisitis ad sacramentum: quia sicut ex rebus, & verbis fit vnum sacramentum, vt docet S. Thomas quæst. 60. artic. 6. ad 2. & quæst. 62. artic. 4. ad 4. Ita persona est per quam Deus operatur instrumentaliter: & ideò minister est causa immediata effectus sacrāmenti. Et iste est sensus verborum Diui Thomæ hoc articulo 1. vt retulimus numero 5.

19 Quæ doctrina etiam procedit de causalitate morali. Vnde Vazquez illo nu. 36. ait, quod minister non concurrit proximè ad effectum sacramenti influxu aliquo peculiari simul cum sacramento, ita vt ex æquo cum illo cōcurrat, tamquam sint duo instrumenta diuersa; sed vnum instrumentum ex ministro, & sacramēto effici, sicut ex ferra, & motu illius: ita vt sacramentum sit actio præuia ipsius ministri, ratione cuius minister se habet instar physici, & naturalis instrumenti, & per quam ipse impetrat à Deo effectum. Sicut humanitas Christi, & tactus illius, aut verbum ad sanandum, non erant duo instrumenta, sed vnum integrum cum sua præuia operatione.

20 Sed probationem hanc impugnat Bernal disp. 17. sect. 5. §. 2. num. 97. quia nō apte comparat, vel potius æquiparat ministrū, & eius actionē, cū instrumento, & eius prēuia operatione. Vel enim agit de instrumēto physico: & istud nō habet actionē prēuiā, vt species visiua ad visionem. Vel de instru-

mento artificiali: & nec iſtud habet operationem præuiam actioni ſecandi; ſed impulſum in ſe præuiè receptum: quorum ſimile hic nil inuenies. Vt ſileam artificem, qui ſerram impellit, cauſam eſſe principalem ſciſſionis; & qui mouet calamum, cauſam eſſe principalem ſcriptionis: ac proinde fieri ex doctrina Vazquez, miniſtrum, cuius actio eſt ſacramentum, cauſam eſſe principalem effectuum illius: quod eſt dictu nefas. Vel tãdem agit de inſtrumento morali: & neque iſtud eget ſemper præuia operatione: nam poteſt ipſum in operatione morali conſiſtere; vt conſtitit ſacramentum tranſiens, & ſimiliter deprecatio, & quodlibet opus meritorium.

Præterea, miniſtri Baptiſmi, v.g. vel Cõfirmationis, in eius eſſentiali miniſtratione non orant Deum, vt gratiam conferat. Imò quamuis gratiam ſubiecto non cupiat, eam inducet. Non ergo rectè dicitur, eam actione ſua ſacramentali impetrare. Et ſic ceſſat exemplum humanitatis Chriſti: nam eius actiones preces quædam erant.

21 Aliter ergo ipſe Bernal n.98. probat miniſtrum ſacramenti eſſe cauſam immediatam effectuum illius: nam moralis actio miniſtri ſacramenti immediatè attingit, ac inducit moraliter gratiam: nam ipſum ſacramentum eſt actio per quam miniſter moraliter operatur. Sed agens phyſicum ideò terminum immediatè attingit phiſicè, quia illum attingit, & inducit phiſice actio ipſius phiſica. Ergo agens morale immediate cauſat gratiam, quam eius actio moralis moraliter immediate cauſat. ¶ Et cõfirmatur, quia cauſalitas medians inter agens, & effectum, minimè prohibet, ne cauſa iſtum immediate cauſet. ¶ Et confirmatur ſecundo, quia miniſter Euchariſtici ſacrificij cauſa eſt immediata Euchariſtici ſacramẽti; quia eſt cauſa immediata verborum cõſecrationis, quæ ſunt actio moralis, & immediata effectio illius ſacramenti. Cum igitur ſacramentum quodlibet tranſiens, ſit moralis actio ipſius miniſtri, & immediate cauſans, & inducens morali modo gratiã; cõſequens eſt vt ſacramenti tranſeuntis miniſter, cauſa etiam moralis immediata ſit eiuſdem gratiæ.

22 Sed ratio etiam hæc contra ipſum retorqueri poteſt: & parum pro concluſione vrget: & impugnationes parui momenti videntur, nec conuincentes. Singula probem⁹. Primum conſtat, quia ipſe oſtenderat ſectione tertia, quod miniſter eſt cauſa efficiẽs phiſica ſacramenti: imo eſt eius cauſa principalis: ergo eodem modo deberet aſſerere miniſtrum phiſice cauſare effectus ſacramenti, ſi ſua ratio probat. Deinde, ſi qui ſerram mouet, eſt cauſa principalis ſciſſionis, pariter ſequitur ex eius ratione, quod ſi actio miniſtri, quæ eſt ab eo principaliter, eſt cauſalitas, & immediata effectio gratiæ, hæc cauſabitur à miniſtro principaliter, & non à ſolo Deo; contra doctrinam Concilij Tridentini, dum agit de cauſa principali iuſtificationis.

23 Quod ratio eius parum probet, conſtat, quia laborat in æquiuoco: ſiquidem actio ſacramenti non eſt ipſa cauſalitas; ſed eſt inſtrumentum, quod eleuat Deus noua motione cauſante gratiam. Quæ motio defertur per ſacramentum, & ab eo realiter differt, vt vidimus q.62.dub.4.§.3.

24 Inſtantias eius parum vrgere, manifeſtum eſt: in primis, quia in inſtrumentis exigi actionem formaliter præuiam, oſtendim⁹ 2.p.Metaph.controu.10.ar.6. Qualiterque verificetur in ſacramentis, monſtratum eſt q.62.dub.2 §.10. Nec ſemper actio præuia realiter differt ab actione inſtrumenti, vt inſtrumentum eſt.

Quamuis autem miniſtri conficiendo ſacramentum, Deum non orent: tamen operãtur vt Vicarij Chriſti, & eius officio, & nomine, & eum imitantur, & ſunt cooperatores eius: ac proinde moraliter operantur, & etiam phiſicè. Sicut etiam Chriſtus non ſolum orando, ſed phiſice efficiendo operabatur miracula: vnde paritas tenet: niſi quod Chriſti humanitas eſt inſtrumentum Dei cõiunctum: & ſacramenta, & eorum miniſtri ſunt inſtrumenta ſeparata, prout ſæpè diximus ex D. Tho. q.62.art.5.

§. III.

Vtrum ſit par ratio de omnibus miniſtris?

25 TErtio inquiritur, vtrũ quoad hoc, ſit differentia inter miniſtros conſecratos, & influentes medio charactere; & no cõſecratos: vt cum fœmina puerum baptizat, vel contrahit matrimonium, an cauſent gratiam phiſice, vel moraliter; mediate, vel immediate?

Reſpondet Paludanus in 4.diſt.1.q.1.nu. 85. quod miniſtri non conſecrati non agunt phyſice, & immediate, ſed ſolum mediate applicando ſacramentum, quod agit: quia in baptiſmo non eſt virtus in miniſtro, plus quam in homine adhibente ignem ad comburendam domum. Et vt miniſter ageret immediate, phyſicè, inſtrumentaliter, debebat habere in ſe intrinſecam virtutem: quia vt dixe-

dixerat n. 61. omne instrumentum, dum mouetur à principali agente, recipit aliquam virtutem ab eo, per quam potest in aliquem effectum, in quem prius nō poterat; vel alio modo, quàm prius. Idem sequitur Capreolus in 4. dist. 1. q. 1. art. 3. ad 2. Durandi contra quartam folio 20. & art. 1. conc. 4. & ad 20. Durandi contra quartam folio 25.

26 Cæterum asserendum est ministrum non cōsecratum causare gratiam moraliter, & physicè, æque immediate, ac proprie, ac causat minister consecratus. Hoc dicit *certissimum* Soto in 4. dist. 1. q. 5. art. 1. §. *Circa hoc*, benè id probans duplici argumento: nā minister non consecratus eadem vtitur forma, qua vtitur sacerdos: & vtraque intelligitur de ablutione spirituali. Atque adeo, si non ablueret animā falsa esset forma. Sed ex veritate formæ ostendimus ministros consecratos vere immediate causare grātiam: ergo idem dicendum de non consecratis. Secundo Concilium Florentinum docet sacramētum tribus perfici, materia, forma, & ministro. Nec Concilium affirmat requiri consecratum ministrum ad sacramentum, sed ministrum. Vnde sicut in baptismo laicus, quia applicat materiam, & formam, est minister; sic in matrimonio contrahentes ipsi. Cum ergo Scriptura, & Patres vniuersaliter affirment ministros sacramētorum dare gratiā; non est cur excipiantur non consecrati.

27 Illud tamen notant Soto §. *Hæc autem*. Et Nuño diffic. 2. & Cabrera disp. 4. conc. 2. & Serra art. 1. quod excellentius concurrit minister consecratus, quia concurrit per potentiam physicam, nempè characterem: vnde motio transiens quasi connaturalius eleuat ministrum consecratum, quam eleuet ministrum non consecratum: quia in actu primo non supponit virtutem habitualem physicam eleuabilem. De quo videātur quæ diximus q. 62. dub. 4. n. 16. vsque 24.

28 Vltimo inquiritur, vtrum ministri conferentes Eucharistiam, etiam causent gratiam?

Respondet Soto illo art. 1. §. *Maius autem dubium*, quod si sęcularis, vel qui nequit consecrare, hostiam consecratam porrigeret Christiano: ille non diceretur conferre gratiam, quoniam non applicat formam, sicut in baptismo, & in matrimonio: sed solum applicat corpus Christi sub sacramento, quod per se est virtus conferendæ gratiæ. Quod quidem corpus eādem conferret, etiā si qui porrexit, intētionem non haberet ministrandi sacramentum, dummodo suscipiēs legitimam haberet intentionem. Secus de sacerdote, qui cum virtutem habeat consecrandi, quando sacramentum administrat, ad gratiam concurrit. Idem vt probabile sequitur Nuño diffic. 2. ad 3. Quia licet applicans sacramentum, sit causa peraccidēs, potest eleuari a Deo ad conferendam gratiam, eo quod est minister deputatus ad consecrādum sacramentum, & conferendum.

29 Cæterum, vt ait Cabrera disp. 5. nu. 5. *Theologi communiter* dicunt, quod porrigēs Eucharistiam, nec est causa physica, nec moralis gratiæ; sed causa dumtaxat sine qua non, & pure applicans: quia ministrans Eucharistiam non est proprie minister sacramēti, quod eumdem effectum causaret, si ministraretur à laico, vel à se ipso sumeretur: qua re sacerdotium ad administrādum solum requiritur quoad decentiam. Quod & docet Serra, & Ruyz dub. 2. ad 4. & Suarez art. 1. Lugo disp. 8. sec. 1. n. 9. Bernal disp. 17. sec. 4 §. 3.

30 Qui tamen aliorum rationes impugnat. Primo, quia in sententia communiore, verba cōsecrationis intrinseca sunt, & essentialia sacramento Eucharistiæ: ergo manent in eo, & cum eo moraliter: ac proinde cum cæteris eius partibus concausant gratiam. Ideoque sacerdos, qui sacramētum illud cōsecrauit, per illa sua verba moraliter loquens, moraliter gratiam causat. Sic enim preces iam pridem ad Regem fusæ, & nunc moraliter permanentes, Regem hodie inclinant, & illarum author per ipsas preces.

31 Similiter, qui ex intentione combustionis domus, huic admouet ignem, sane moralis causa censetur combustionis: & qui ex intentione necis humanæ venenum homini propinat, moralis est causa humanæ necis: & complura sunt id genus exempla. Quare quod minister Eucharistiā exhibens, dumtaxat sit applicans actiua passiuis, argumento non est, non esse illius gratiæ causam moralem; quamuis non sit causa physica.

32 Ipse ergo probat ministrum Eucharistiam merè exhibēs non esse moralem causam effectuum illius; quia vt arguit n. 92. ex eius actione non necessario sequitur effect°. Et quia ministri actio non est manducatio Eucharistiæ: nam hæc non perficitur quoad cibus, vel potus stomachum attingat: multo quæ minus minister ille efficit sumptionem dignam, & in gratia: Ergo minister, qui merè Eucharistiam porrigit, non efficit eius applicationem, gratiæ producēdæ necessariā.

33 Hæc ratio non differt à communi, quā & tradiderat Suarez, quia collatio gratiæ in Eucharistia promissa est manducatio-

ni,

ni, quæ eſt poſtquam deſinit porrectio ſacerdotis. Ex qua etiam conſtat inſtantiam primam Bernal contra aliorum rationes parũ vrgere, quia verba conſecrationis ſunt forma ſacramenti: ſed quia non ſunt forma mãducationis; ideò ſolũ mediatè dicuntur cauſare gratiam. Similiter verba illa per modũ precum non cauſant ex opere operato: & ſimiliter non negabunt alij mediatè cauſare moraliter: ſed quæſtio eſt de immediata cauſa phyſica, & morali; & ideò probabilior eſt hæc communior ſententia, quod miniſter Euchariſtiæ immediatè non cauſat phyſicè, aut moraliter gratiam; eſto eam cauſet mediatè, & remotè.

§. IV.

Vtrum bonitas miniſtri conducat ad meliorem effectum ſacramenti?

34 ALiam difficultatem ſibi obiecit ſecundo loco S. Thomas: nam ſi miniſtri cauſãt gratiam, ſequitur, quod melior miniſter maiorem gratiam cauſaret: quia in collatione ſacramentorum quædam orationum ſuffragia proponuntur. Sed orationes iuſtorum ſunt magis apud Deum exaudibiles, quam quorumcumque: ſecundum illud Ioann. 9. *Si quis Dei cultor eſt, & voluntatem eius facit, hunc Deus exaudit.* Ergo videtur, quod maiorem effectũ ſacramenti conſequatur ille, qui recipit ipſum à bono miniſtro.

35 Reſpondet S. Thomas ad 2. quod orationes quæ dicuntur in ſacramentorũ collatione, proponuntur Deo non ex parte ſingularis perſonæ, ſed ex parte totius Eccleſiæ, cuius preces ſunt apud Deum exaudibiles: ſecundum illud Matth. 18. *Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram de omni re quacumque petierint, fiet illis à Patre meo.* Nihil tamẽ prohibet quin deuotio viri iuſti ad hoc aliquid operetur. Illud tamẽ quod eſt ſacramẽti effectus, non impetratur oratione Eccleſiæ, vel miniſtri: ſed ex merito paſſionis Chriſti, cuius virtus operatur in ſacramẽtis, vt dictum eſt q. 62. art. 5. Vnde effectus ſacramẽti non datur melior per meliorem miniſtrum. Aliquid tamẽ annexum impetrari poteſt recipienti ſacramentum per deuotionẽ miniſtri. Nec tamẽ miniſter illud operatur, ſed impetrat operandum à Deo.

36 Ad intelligendam hanc D. Thom. doctrinam ſupponendæ ſunt aliquæ notę diſtinctiones; ſicut enim diſtinguit orationes ſingularis perſonæ, & quæ fiunt nomine totius Eccleſiæ; ita diſtingui debet id, quod confertur in ſacramento ex opere operato; de quo q. 62. & 63. ab eo, quod ibi poteſt cõferri ex opere operantis. Rurſus impetratio, vel poteſt niti merito decondigno, vel merito decongruo, vel liberalitate, & miſericordia Dei, vt explicui cap. 30. Theol. Moralis. q. 5. §. 4. & 5. Denique effectus impetrati, vel poſſunt annecti ſacramento per ſe, & ſemper; vel peraccidens, & ſolum aliquãdo, vt in ſimili docet S. Thomas quæſt. 69. art. 8.

37 Certum eſt, quod ex opere operato, inæqualitas effectus ſacramenti non eſt ex inæqualitate miniſtri, ſed ex ſacramento, & ex meliori diſpoſitione ſubiecti. Certũ item eſt, quod per ſe loquendo, & ex merito cõdigni, maior ſanctitas miniſtri non meretur maiorem effectum ſacramenti. Et ſic in vtroque ſenſu verificatur, quod *effectus ſacramenti non datur melior per meliorem miniſtrum*, vt docet S. Thomas cum D. Auguſtino trac. 5. in Ioan. & lib. 3. contra Creſconium cap. 11. vbi ait: *Baptiſma Chriſti nõ eſſe, niſi eius, cuius nomine datur; & ideò non fieri melius cũ per meliorem datur, nec deterius per deteriorem.* Ex quo ibi c. 6. & refertur can. *Si inter, de Conſecratione* diſt. 4. docet, quod *per miniſtros diſpares Dei munus æquale eſt; quia non illorum, ſed eius eſt.*

38 Nihilominus ex opere operãtis, meritodecongruo, & impetratione miniſtri attẽta, aliquid annexũ poteſt impetrari recipiẽti ſacramentum per deuotionem miniſtri. Ex quo infert Soto in 4. diſt. 1. q. 5. art. 1. ad 2. §. *Quo circa*, quod non eſt vana religio bonos miniſtros, etiam baptiſmi, procurare. Hoc autẽ, quod prece boni miniſtri aliquando peraccidens ſolet impetrari, interpretatur Soto eſſe in adulto meliorem diſpoſitionem in paruulis vero aliquas egregias dotes, & gratias gratis datas, vt legim⁹ in S. Nicolao paruulo aliqua femina virtutum; vel poteſt miraculosè impetrari ſanitas corporalis; ſicut Conſtantinus baptiſmo à lepra mundatus eſt, forſitan Sãcti Syluestri precibus.

39 Caietanus vero inter annexa, quę per deuotionẽ miniſtri impetrari poſſunt, numerat etiam intenſiorem gradum gratiæ: quia nulla apparet ratio quare alia dona Dei poſsint habere rationem annexi impetrabilis per deuotionem miniſtri, & maioritas gratiæ non poſsit habere rationem annexi huiuſmodi. Poteſt enim deuotus miniſter hoc, ſicut & alia à diuinæ miſericor-

diæ largitate impetrare. Nam cum minister sacramenti non sit deterioris cõditionis ministrando sacramentum, quam si non ministraret: & similiter recipiens non sit ex receptione deterioris conditionis: nec diuina largitas ex hoc, quod impẽdit sacramentum, arctetur; consequẽs est vt possit minister impetrare maiorem gratiam recipienti sacramentum; quam sit illa, quæ regulariter per sacramentum datur, aut quæ sit illa, quæ secluſa ministri deuotione daretur: sicut posset eãdem gratiam extra ministerium sacramenti impetrare; ac per hoc maioritas gratiæ potest habere rationem annexi impetrabilis ex ministri deuotione.

40 Nec hæc Caietani doctrina vllo modo opponitur relatæ doctrinæ S. Augustini, & D. Thomæ, cum loquantur de effectu causato ex opere operato, vel ex merito cõdigni, aut annexo per se. Caietanus autem loquatur cum D. Thoma, de merito congruo, & de impetratione, & de effectu annexo per accidens. Vnde concludit. Nec propterea sequitur, quod maior, seu melior effectus sacramenti detur per meliorem ministrum: quoniam maioritas illa impetrata non haberet rationem effectus sacramenti; sed rationem annexi effectui sacramenti: & esset effectus à solo Deo, concomitanter ad sacramentum, impetratus ex deuotione ministri. Idemque docent Nuño diffic. 3. conc. 1. Cabrera disp. 6. cõc. 2. Serra art. 1. in fine, & isti duo sic interpretantur Caietanum: & pariter Ruyz dub. 3. conc. 2. Quod loquendo de merito pro adultis, quia iustus suis orationibus impetrat, & de congruo meretur alteri auxilium, quo se disponat ad maiorẽ gratiam in sacramento, etiam docet Suarez disput. 7. sect. 5. conc. 2. & alij, quos refert, & sequitur Candidus disquis. 16. ar. 8. dub. 5. Sed loquendo de adultis id iterũ impugnat Soto in 4. dist. 6. q. 1. art. 6. *§. Igitur.* Et examinatur infra q. 69. dub. 3.

DVBIVM II.

Vtrum sacramenta sint solum ex institutione diuina?

§. I.

Solus Deus principalis Sacramentorum institutor.

1 Conclusio D. Thomæ articulo secundo est, quod solus Deus potest instituere sacramẽtum. Quam probat primo, nam ille instituit aliquid, qui dat ei robur, & virtutem, sicut patet de institutoribus legum; sed virtus sacramentis est à solo Deo, vt ostẽsum est q. 62. art. 1. & 5. quia gratia est proprius Dei effectus. Ergo solus Deus potest instituere Sacramentum. Secundo idem constat, quia ostensum est, quod sacramenta, & eorum ministri non sunt causæ principales, sed solum instrumentaliter operantur ad spirituales, & supernaturales effectus: instrumentum autem habet virtutem à principali agente. Agens autem respectu Sacramenti est duplex, scilicet instituens sacramẽtum, & vtens sacramento iam instituto, applicando scilicet ipsum ad inducendum effectum. Virtus autem sacramenti non potest esse ab eo, qui vtitur sacramẽto; quia non operatur nisi per modum ministerij (& minister operatur nomine, & virtute illius, cuius est minister) vnde relinquitur, quod virtus sacramenti sit ab eo, qui instituit sacramentum. Cum igitur virtus sacramenti sit à solo Deo, consequens est, quod solus Deus sit sacramentorum institutor.

2 Pro huius intelligentia notat Soto in 4. dist. 1. q. 5. artic. 2. *§. Quæstio hæc*, instituere sacramenta bifariam cuipiã competere posse. Vno modo tãquam causæ, cui suapte natura, suapteve iure, & authoritate propriũ est. Altero vero modo per commissionẽ. In præsenti ergo articulo probatur, nõ modo, quod solus Deus instituerit, verum quod nemo alius per se potuerit sacramenta instituere. Quo circa rationes præstentes, non solum vt congruentiæ existimari debent, verum vti demonstrationes, quas ratio fert theologa. Etenim sicut nemo legem instituere potest, nisi qui vim habet gubernandi: ita neq; sacramenta, quæ instrumenta sunt gratiæ, nisi qui talem virtutem illis potest impertiri.

3 Secundo aduertendum ex Caietano, communiter recepto ar. 2. *§. Nota hic*, quod hæc ratio D. Thomæ, licet directè, & formaliter solum videatur procedere in eius sentẽtia ponẽte sacramenta esse instrumẽta physica, & causare per virtutẽ intrinsecã à Deo principali agente in eis deriuatam: Tamen æquiualenter etiã procedit in sententia Scoti, & aliorum solam agnoscentium assistentiam Dei extrinsecam; & in sententia Mag. Cano, Vazquez, & aliorum asserentium sacramenta esse instrumenta moralia: quia, licet quoad alia sit differimẽ quoad hoc, quod Deus solus sit causa principalis significationis practicæ, & causalitatis gratiæ omnes conueniunt: quoniam par est ratio de virtu-

te

te inſtrumenti, ſi ponatur vis aliqua in eo, vel ſi non ponatur, ſed dicatur efficax abſque huiuſmodi virtute: quia in vtraque ſententia efficacia inſtrumenti corporei ad effectum ſupernaturalem, non niſi à Deo, non niſi ab inſtituente ſignum illud eſſe poteſt; quando quidem a miniſtro vtente ſolũ, cõſtat eſſe non poſſe, quia miniſter tantum eſt, vt ex D. Tho. dictum eſt.

§. II.

Et Chriſtus inquantum Deus.

4 TErtio notanda ſunt illa verba D. Th. ſolutione ad 1. dicentis. *Ea vero, quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti, ab ipſo Chriſto inſtituta ſunt, qui eſt Deus, & homo.* Vbi Soto, §. *Et nota*, animaduertit, quod cum in concluſione D. Thomas ſolum Deum aſſerat, poſſe inſtituere ſacramenta, in ſolutione primi id ipſum de Chriſto aſſerit reſpectu legis gratiæ, quatenus Deus, & homo eſt. Nam quatenus Deus primæuam, ſupremamque habet ad id authoritatem. Et inquantum homo iure proprio redemptionis ſibi cogruit: iuxta illud Matthæi 28. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra: Euntes ergo docete omnes gentes, baptizãtes eos, &c.* Similiter Cabrera nu. 3. aduertit, quod illa dictio excluſiua, *ſolus*, non excludit Chriſtũ, qui eſt Deus, & homo: & vtroque modo operatur in Sacramentis interiores illorum effectus, gratiam ſcilicet, & characterem. Vnde inquantum Deus inſtituit ſacramenta, confert gratiam, & remittit peccata poteſtate authoritatis.

5 Vazquez etiam diſp. 135. cap. 2. initio ait. Cum Chriſtus ſit Deus, & homo, ex dictis manifeſtè conſequitur, ipſi ratione Deitatis conuenire poteſtatem inſtituendi ſacramenta, quam appellat S. Thomas art. 4. poteſtatem authoritatis: ac proinde omnia, quæ hactenus inſtituta ſunt, ab eo, qua Deus eſt, inſtituta fuiſſe. Idem docent Durã d. in 4. diſt. 2. q. 1. n 4. & 7. Scotus diſt. 2. q. 2. conc. 2. lit. e. Et communiter omnes Antiqui, & Recentiores, qui cum Nuño ar. 2 dicũt concluſionem certiſsimam, & demonſtratiuam. Nec opus iudico alios referre, quia Lugo diſp. 7. ſect. 1. nu. 1. ait. *Conſtat in primis apud omnes*, Deum eſſe primariam cauſa inſtitutionis ſacramentorum: nam cum Deus ſolus ſit primarius, & principalis author gratiæ, quæ per ſacramenta ſignificatur, & cauſatur; nemo poteſt inſtituere ſigna practica, & efficacia infallibiliter gratiæ, niſi Deus eam vim, & certitudinem communicet. Vnde conſtat ſacramenta noſtra inſtituta fuiſſe omnia à Chriſto vt Deo ſecundum poteſtatem authoritatis, & primariam, quæ eſt propria Dei. Difficultas eſt, an fuerint inſtituta a Chriſto vt homine? Hæc ibi.

6 Quæ adeò ſunt apud Theologos peruia, explorata, & manifeſta, vt alicui merito videbitur fruſtra à nobis tam diligẽter notari. Sed nil eſt tam exploratum, quod libidine nouandi, ab aliquo in dubium non vocetur. Imo non ſolum placuit Bernal extrà cætum Theologorum in hoc puncto aberrare, ſed (quod mirere magis) conatur Theologos omnes in ſuam falſam, & nouam, & paradoxam poſitionem pertrahere. Verba eius do, ne quis ſuſpicetur hæc illi inique attribui. Diſp. 16. ſect. 2. §. 1. nu. 26. ita ait. Altera tituli pars, Chriſtum ſcilicet, quatenus Deum, ſeu per voluntatem increatam, nõ immediatè inſtituiſſe noua ſacramenta, probatur etiam, primum authoritate Doctorũ omnium; à quibus non tam ponitur, quam ſupponitur: Præſertim dum explicare nitũtur, quomodo ſacramenta noua; licet à Chriſto vt homine inſtituta fuerint, non ſint minus nobilia, quam vetera, quæ Deus, quatenus Deus, & per increatam voluntatem proximè, & immediatè inſtituit; in quo præſertim deludat Suarez nu. 34. citandus. Deinde ratione probatur: quia cum Chriſtus per voluntatem noua ſacramenta inſtituerit, vt iã probaui; non apparet fundamentum, aut modus aliquis ſine incommodo aſſerendi, inſtituiſſe etiam immediatè per voluntatẽ increatam. Hæc ille.

7 Sed quantum attinet ad Theologos, iam vidimus omnes cum D. Thoma tenere Chriſtum, quatenus Deus homo, & Deũ immediatè principaliter, poteſtate authoritatis ſacramenta inſtituiſſe. Suarez expreſſe idem docet art. 2. & art. 4. in commentario dicens id eſſe perſpicuum. Et diſp. 12. ſect. 1. illo loco à contrario relato, idem dicit: ait namque. Licet Chriſtus per humanitatem inſtituerit noſtra ſacramenta; hoc tamẽ nõ excludit, quin prima, & principalis cauſa, & ratio huius inſtitutionis, fuerit voluntas diuina, ad quam Chriſtus, vt homo, ſuam humanam voluntatem cõformabat; atque ita in hoc eſt quædam æqualitas inter vetera, & noua ſacramenta. *In hoc autem noſtra ſuperant, quod illa per purum hominem immediatè data ſunt; hæc vero per hominem Deum.* Fatetur ergo Suarez Chriſtum, quatenus Deum, per increatam voluntatem immediatè inſtituiſſe ſacramenta.

Faci-

8 Facilè etiam cum D. Thoma art. 3. & 4. explicant Theologi qualiter Chriſtus potuit ſimul inſtituere immediatè vt homo, & immediatè vt Deus, diſtinguendo in Chriſto duplicem poteſtatem. Vnam authoritatis, quæ competit ei ſecundum quod Deus. Aliam poteſtatem habuit excellentiæ, quæ competit ei ſecundum quod homo. Seu eſt in Chriſto poteſtas natiua, intrinſeca, & principalis: & hæc ei conuenit inquãtum Deus: & talis poteſtas nulli creaturæ potuit cõmunicari. Alia eſt poteſtas ex commiſsione, inſtrumentalis, & miniſterij excellentia. Et hæc conuenit ei inquantum homo. Et ita potuit inſtituere, & de facto inſtituit ſimul inquantum Deus homo.

9 Tantumque abeſt vt hæc doctrina deroget perfectioni ſacramentorum nouæ legis, vt potius inde commendetur, & augeatur: nam vt conſtat ex D. Thoma art. 2. in argum. *Sed contra*, & ad 3. idem eſt ſacramentorum inſtitutor, ac legislator, nouique teſtamenti author. Vnde in formâ conſecrationis Calicis dicitur: *Noui teſtamenti*: ad quam exponendam S. Thomas 3. p. q. 78. art. 3. ad 3. affert verba Apoſt. ad Hebræos 9. *Ideò noui teſtamenti mediator eſt Chriſtus, vt morte intercedente, repromiſsionem accipiant, qui vocati ſunt æternæ hæreditatis.* Sed vt docet D. Tho. 1. 2. q. 98. art. 3. *conuenientius fuit vt lex perfecta noui teſtamẽti daretur immediatè per ipſum Deũ hominem factum*; lex autem vetus per miniſtros Dei, ſcilicet, per Angelos, daretur hominibus. Et per hunc modum Apoſt. 1. ad Hebræos probat eminentiam nouæ legis ad veterem: quia *in nouo teſtamento locutus eſt nobis Deus in filio ſuo*; *in veteri autem teſtamento eſt ſermo factus per Angelos.* Ergo pariter noua ſacramenta immediatè per ſe ipſum Deus homo inſtituit. Nec arbitror tutum in fide hoc negare.

10 Sed inſtat Bernal ſect. 2. §. 2. nu. 34. quia Chriſtus vt homo non minus principaliter ſe habuit in inſtituendis ſacramentis, quam ſe habeat humanus princeps in condendis legibus: at humani principis legis latio diuinam non ſubſequitur, ſed præit: ergo & ſacramẽtorum inſtitutio à Chriſto homine facta, diuinam præceſsit: nõ ſubſequuta ſuit. ¶ Obijcit deinde ſect. 3. §. 2. n. 62. nominatim contra D. Thomam dicens. Cæterum in hoc non potuimus S. Doctori aſſentiri, cũ ſit totius Scholæ ſenſus, & vox, Chriſtum, vt hominem noua ſacramẽta inſtituiſſe. Nec aliquis neceſſarium exiſtimet adiungere limitationem aliquam, aut modũ quo illa inſtituerit, exempli gratia per excellentiæ poteſtatem.

11 Facilè reſpondetur negãdo aſſumptum vtriuſque argumenti: quod ſine probatione gratis aſſumit, & nos cum fundamento authoritatis D. Thomæ, & omniũ Theologorum, & euidenti ratione iam aſsignata, negamus; quia principalis gratiæ author ſolus eſt Deus, & ipſe ſolus iuſtificat, & authoritate propria ſacramenta inſtituit. Qualiter autem Chriſto conueniat? Iam ſecunda concluſione explanamus cum Diuo Thoma.

§. III.

Chriſtus, inquantum homo, etiam ſacramentorum inſtitutor.

12 ALtera ergo aſſertio D. Thomæ ab ipſo explicata in tertio articulo eſt, quod ſicut Chriſtus inquantum Deus, habet poteſtatem authoritatis in ſacramentis: ita inquantum homo, habet poteſtatem miniſterij principalis. Quod dicit probari quinq; argumentis à principio poſitis. Nempè ex illo Ioan. 1. *Hic eſt, qui baptizat in Spiritu Sancto.* De quo S. Auguſt. tract. 9. & 15. in Ioann. Et ex illo Math. 9 cum Dominus dicit: *Vt autem ſciatis, quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata.* Et quia Chriſtus ſacramenta inſtituit. Et ſine ſacramentis contulit effectum ſacramentorum Magdalenæ dicens: *Dimittuntur tibi peccata tua.* Et quia ſacramenta habent virtutem ex paſſione eius: ſecundum illud 1. ad Cor. 1. *Nũ quid Paulus pro vobis crucifixus eſt, aut in nomine Pauli baptizati eſtis?*

13 Subdit autem S. Thomas, quod hæc excellentia poteſtatis conſiſtit in quatuor. Primo quidem, in hoc quod meritum, & virtus paſsionis eius operatur in ſacramentis, vt dictum eſt q. 62. art. 5. Et quia virtus paſsionis copulatur nobis per fidem (ſecundum illud ad Rom. 3. *Quẽ propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius*) quam fidem per inuocationẽ nominis Chriſti proteſtamur. Ideo ſecundo ad poteſtatem excellentiæ, quam Chriſtus habet in ſacramẽtis, pertinet, quod in eius nomine ſacramenta ſanctificantur. Et quia ex eius inſtitutione ſacramenta virtutem obtinent: Inde eſt, quod tertio ad excellentiam poteſtatis Chriſti pertinet, quod ipſe, qui dedit virtutem ſacramentis, potuit inſtituere ſacramẽta. Et quia cauſa non dependet ab effectu, ſed potius è conuerſo, quarto ad excellentiam poteſtatis Chriſti pertinet, quod ipſe potuit effectũ

sacramentorum sine exteriori sacramento conferre.

14 Videatur S.Thomas in 4.dist.5.q. 1.art.1.Et lib.4.Contragent.cap.74. ait D. Thomas.Sacramentorum institutio,& virtus a Christo initium habet: de ipso enim dicit Apostolus ad Ephes.5.quod *Christus dilexit Ecclesiam,& se ipsum tradidit pro ea,vt illam sanctificaret,mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ*.Et infra.Christus autem vt dominus authoritate,& virtute propria nostram salutem operatus est,inquantum fuit Deus, & homo,vt secundum id quod homo est, ad redemptionem nostram pateretur,secũdum autem,quod Deus, passio eius nobis fieret salutaris.

15 Præterea idem est immediatius Sacramentorum institutor,qui est noster Redemptor: sed *Christus nos redemit de maledicto legis,factus pro nobis maledictum*,vt dicit Apostolus ad Galat.3.Quia pretium redemptionis nostræ est sanguis Christi,quem pro nobis effudit.Vnde probat S. Thomas 3. p.q. 48.art.5.quod esse immediate redemptorem,proprium est Christi,inquantũ est homo.Quamuis ipsa redemptio possit attribui toti Trinitati,sicut primæ causæ. Non loquitur de prima causa generali, sed speciali,vt explicat ad 1.dicens, quod redemptio pertinet immediatè ad hominem Christũ: *Principaliter autem ad Deum*:& ad 2.ait,quod *pretium redemptionis nostræ homo Christus soluit immediatè;sed de mandato Patris,sicut primordialis authoris*.Ergo pariter principaliter,& primordialiter Deus instituit sacramenta:& immediatè inquantum homo potestate excellentiæ ipse Christus,& inquantum Deus potestate authoritatis.

16 Idem sumitur ex S.Dionysio cap. 1.de cœlesti Hierarch.n.4.vbi de Christo, ait: *Ipse sacramentorum author,ac princeps, nostram sanctissimam Hierarchiã,ita potestati tradiderit*. Et in libro de Hierarchia Eccles.cap.3. n.6.agens de cœna Dominica,ait: in qua *etiã ipse sacramentorum institutor,& author*.S.Ambrosius lib.4.de Sacramentis cap.4. inquit. *Ergo sacramentorum author quis est,nisi Dominus Iesus? De cœlo ista sacramenta venerũt?* Idẽ docet S.Augustin.lib.3. de doctrina Christiana cap.9.

17 Docuit idem Concilium Tridentinum sess.6.cap.7.assignans pro causa meritoria iustificationis sanctissimam Christi passionem,quæ eam promeruit , & pro nobis Deo Patri satisfecit:& pro causa instrumentali sacramentum Baptismi.Et sess.13. cap. 3.docet sacramentum Eucharistiæ in vltima cœna Redemptorem nostrum instituisse. Et de institutione sacramenti Pœnitentiæ facta à Christo,loquitur Concilium sess.14. cap.1.Vniuersaliterque de omnibus sacramentis idem Concilium sess.7.de Sacramẽtis in genere canone 1.ait. *Si quis dixerit sacramenta nouæ legis nõ fuisse omnia à Iesu Christo Domino nostro instituta,&c. Anathema sit*. Ex quibus omnibus patet sacramenta omnia esse de iure diuino, & esse à Christo Domino nostro instituta.

18 Quod alia consideratione constat: nam sacramenta sunt fundamenta,& colũnæ super quas Ecclesia fundatur:Ideoque eiusdem est instituere sacramenta,& Ecclesiã fundare.Quod videtur docere Apostolus ad Ephes.5.verbis relatis à D.Thom. Sed Christus fundauit Ecclesiam:iuxta illud ad Eph. 1. *Ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam*. Ergo & ipse est sacramentorum institutor. Ideoque,quia sua morte nos redemit,& Ecclesiam fundauit,pretium redemptionis in sacramentis reliquit: in cuius signum de latere Christi aperto in Cruce fluxerunt sanguis,& aqua,quibus significatur Baptismus, qui est initium,& Eucharistia,quæ est finis, & consũmatio Sacramẽtorum.Vnde S.Augustin.tract.120.ait. *Vigilanti verbo Euangelista vsus est,vt non diceret : latus eius percussit; aut vulnerauit;sed aperuit:Vt illic quodammodo vitæ ostium panderetur,vnde sacramenta Ecclesiæ manauerunt,sine quibus ad vitam, quæ vere vita est,non intratur*.

§. IV.

Vtrum sit de fide,quod omnia septem Sacramenta Christus immediatè instituit?

19 HÆc certa sunt inter Catholicos. Fuit autem olim maximè dubium , vtrũ Deus,& Christus immediatè per se omnia septem sacramenta instituerit, an vero aliquorum institutionem Apostolis commisserit? Hugo de S. Victore tomo 3. in eruditione Theologica de sacramentis lib.2.par. 15.cap.2.ait. *Sacramentum Vnctionis infirmorum ab Apostolis institutum legitur*. Idem docet Magister Sententiarum in 4.dist.23.cap. 2.Sacramenti Cõfirmationis institutionem factam fuisse ab Ecclesia in Concilio Meldẽsi,dixerunt Alexander Alensis 4.par.q.24. membro 1.in noua editione q.9.memb.2. Et quoad vtrumque S.Bonauentura in 4.distinct.7.art.1.q.1.& dist.23.art.2.q.2. Loquendo etiam de sacramento Pœnitentiæ

non

non immediatè à Christo Domino, sed ab Apostolis fuisse institutum, dicunt Alexander Alensis 4.p.q.59.membro 3.& S.Bonauentura in 4.dist.17.art.1.q.3. Fuitque sententia Altisiodorensis lib. 4. Summæ tit.2. cap.3.& Glossæ in cap. *Principio*, de *Pœnitentia* dist.5. asserentis sacramentum Pœnitentiæ fuisse ab Ecclesia in Nizeno Concilio institutum.

20 Imò & post Concilium Tridentinũ Ruardus Tapper Decanus Louanienſis art. 1.contra Lutherum, §. *Potuisse tamen*: ita ait. *Quod alijs Christus Dominus non contulerit ministerium sacramenta instituendi quoad significationem, & determinationem materiæ, & formæ, in quibus consistunt, & eorumdem alterationem quando fidelium saluti expedire videretur, non satis ex Scripturis constat. Et ideò quida Doctores Catholici probabiliter docent, ab Apostolis quædam sacramenta; ex Christi commissione, & suggestione spiritus eius, esse instituta, & alterata in forma, & materia.* De quo ibi, & ar. 3.& 17. Pro eadem sententia refertũtur Ioãnes Echius, & Beatus Rhenanus in Scholijs ad Tertulianũ. Et Guillelmus Estius in 4. Sententiarum dist.1.§.16.ver. *His assentiri*, dicit ferendam opinionem eorum, qui alicuius Sacramenti institutionem Apostolis adscribunt. Et Chrisostomus Iauellus Philosophiæ Christianæ parte quinta tract.6. c. 2. loquens de opinione asserente, quod Iesus Christus sacramentum Extremæ vnctionis instituit, solum ait. *Et hæc opinio verior reputatur.*

21 Suarez disp.12.sec.1.conc.1.ita ait: Christus Dominus immediatè, ac per se ipsum instituit omnia sacramenta nouæ legis. Conclusio est omnino certa ex definitione Concil.sess.7.can.1. Vbi prætermisit Concilium illam particulam, *immediatè, & per se ipsum*: & ideò non dixi absolutè conclusionem esse de fide; tamen hanc fuisse Concilij mentem vix potest dubitari. Similia dicit to.3.in 3.p disp.22.sect.2.§. *Dicendum vero est*. Et to.4. disp.39.sect.2.n.2. Et fauet Cabrera art.2.disp.vnica nu.17. Imò Christophorus à S.Ioseph receptarum opinionum to 1.de Pœnitentia dub.2.nu.1. contrariam solum dicit temerariam.

22 Cæterum post Concilium Tridentinum, vel esse hæreticum, vel erroneũ negare aliquod sacramentum immediate fuisse à Christo Domino institutum, communiter tenent Theologi. Martinus Ledesma 1. p.4.q.31.art.3. Petrus Ledesma 1.p. Summæ tract.1.cap.6.conc.4. Nuño, Serra, & Cabrera art.2.disp.vnica. Grauina de Sacram. Ordinis disp.2.cap.2.dub.1.§.2.nu.8.vsq; ad 13. Philippus a Trinitate disp.7.dub.1. Couar.cap. *Alma mater*.2.p.§.2 n.7. Sayrus lib.2.de Sacramentis cap 2.q.2.ar.1.§. *Caterum*. Bellarm.lib.1 de Sacramẽtis c.23. Vaz quez disp.135.cap.1. Granados tract.5. disput.1.nu.4. Lugo, Albis, Torreb. & Reginaldus, quos refert, & sequitur Leãder trac. 1.disp.1.q.6.& tract.4.disp.1.q.3 & passim alij. Bernal disp.16.sect.1 §.2. Basilius Pontius Relect.de Confirm.parte 1.cap.4.numero 4.

23 Dico primo, ante Concilium Tridentinum non erat de fide sacramenta omnia esse immediate à Christo instituta: quãtuis esset hæreticum asserere solum esse de iure humano. Prior pars constat. nam illo tẽpore permittebantur opiniones relatæ nu. 19.& propter illorum Doctorum authoritatem, D. Thomas in 4.dist 2.q.1.art.4.q.4. ait post relatam opinionem Hugonis, & Magistri, & Alensis, & S.Bonauẽturæ. Sed quia institutio sacramentorum videtur ad potestatem plenitudinis in sacramentis pertinere, quam sibi Christus reseruauit in Sacramentis, cum ex institutione sacramenta habeant, quod significent: *Ideò alijs probabilius videtur*, quod sicut hominis puri non est sacramenta mutare, vel à sacramentis absoluere; ita nec noua sacramenta instituere: & ideo omnia sacramenta nouæ legis ab ipso Christo institutionem habent.

24 Præterea idem docet S.Thomas in 4.dist.23.q.1.art.1.quæstiuncula 3. in argumentis *Sed contra*. In primis, quia sacramenta nouæ legis sunt digniora, quam sacramẽta veteris legis: sed omnia sacramenta veteris legis sũt ab ipso Deo instituta. Ergo multo fortius omnia sacramenta nouæ legis habent institutionem ab ipso Christo. Hac ratione confirmantur, quæ diximus §.2. Præterea, eiusdem est statuere, & statuta remouere. Sed Ecclesia, quæ in successoribus Apostolorum habet eamdem authoritatem, quam Apostoli habuerunt, non posset auferre Sacramentum Extremæ vnctionis (nec quodlibet aliud) ergo Apostoli non instituerunt, sed ipse Christus.

25 In corpore opposita opinione relata, subdit S.Thomas. *Et ideò alij dicunt, quod omnia sacramenta Christus instituit per se ipsum*: sed quædam per se ipsum promulgauit, quę sunt maioris difficultatis ad credendũ: quædam autem Apostolis promulganda reseruauit; sicut Extremamvnctionem, & Confirmationem. *Et hæc opinio pro tanto probabilior videtur*, quia sacramenta ad fundamenta

ta legis pertinent:& ideò ad legislatorē pertinet eorum institutio. Et iterum, quia ex institutione efficaciam habent, quæ eis non nisi diuinitus inest. Videatur D. Thomas 4. Sē tent. ad Anib. dist. 23. q. 1. art. 2. ad 1. Similiter Durādus in 4. dist. 2. q. 1. n. 6. & 7. solū ait *hoc esse probabilius.*

26 Secundam partem exprimit Soto in 4. dist. 1. q. 5. art. 2. conc. 2. & 3. & 4. (quāuis scripserit ante celebrationē sessionis septimæ Concilij Tridentini) nam de quinq; sacramentis dicit *hæreticum* negare esse instituta à Christo, quia clarè institutio ex Sacra Scriptura a Christo facta colligitur. Vnde iā olim in quadam extrauaganti condemnatus fuit de hoc errore quidam Hispanus Petrus Oxomensis, qui aiebat sacramētum confessionis non esse de iure diuino. Extrauagans fuit Sixti 4. & refertur ab Archiepiſcopo Toletano Bartholomæo Carrāça Miranda in Summa Conciliorum. Subdit Soto tertiam conclusionem. Non vsque adeò constat hæreticum esse, negare Sacramenta Confirmationis, & Extremæ vnctionis fuisse ore proprio Christi instituta: *Esset tamen hæreticum negare esse de iure diuino.* Nam etsi admitteretur Apostolos illa instituisse, id tamen ex Christi commissione fecerunt. Vnde nec à Summis Pontificibus, qui specialē hanc commissionem diuinam non habent, possent abrogari: ideòque nullus Catholicorum admisit Apostolos authoritate ordinaria ea instituisse. Nec id salua fide posset affirmari: quoniam Deus solus est, qui suapte authoritate sacramentorum institutor existit; atque adeò, nisi ex eius commissione speciali, viua voce à Christo facta, nō possent Apostoli sacramenta instituere. Sed quia illa antiquorum opinio procedente tē pore senescebat, & malè sonabat; ideò tandem Soto proponit quartam conclusionē dicens. *Iam vero profecto temerarium esset negare omnia sacramenta fuisse à Christo instituta:* nam sacramenta sunt Ecclesiæ fundamentum: quod, vt ait Paulus, nemo alius ponere potest, nisi Christus Iesus. Eo potissimum, quod cum solus Deus virtutem sanctificādi possit illis tribuere; de quo nemo ambigit, neque citra insignem errorem ambigere potest, non est credibile, quod Deus eorū institutionem cuipiam commiserit.

27 Dico secundo, non est hæreticū asserere, adhuc post Concilium Tridentinum, aliqua sacramenta, quæ omnia sunt de iure diuino, esse ex speciali Christi cōmissione, ab Apostolis instituta. In hoc sensu admitto sententiam Suarez, & Cabreræ relatam nu. 21. Probatur: nam Patres Concilij Tridentini optimè nouerant esse positum in opinione Theologorum (qui credebant esse septem sacramenta iuris diuini, & immutabilia ab Ecclesia) an omnia Christus per se ipsum, & immediatè, an vero aliqua Apostoli ex speciali commissione instituissent: & cum illam opinionē aperte possent expresse damnare apponēdo illā particulā *immediatè, & per ipsum*, & illam consulto omiserint, videntur noluisse illam opinionem vt hæreticam damnare: sed solam hæresim Lutheranam, quæ negat dari in Ecclesia septē vera sacramenta iuris diuini.

28 Secundo, quia illa expositio Ruardi relata nu. 20. videtur verosimilis. Et quę cō tra eam obijciuntur, solum procedūt de potestate ordinaria. De qua optimè ait Diuus Thomas art. 2. ad 3. *quod Apostoli, & eorum successores, sunt vicarij Dei, quantum ad regimen Ecclesiæ constitutæ per fidem, & fidei Sacramenta. Vnde sicut non licet eis constituere aliam Ecclesiam, ita non licet eis tradere aliam fidem, neque instituere alia sacramenta; sed per sacramēta, quæ de latere Christi pendentis in Cruce fluxerunt, dicitur esse fabricata Ecclesia Christi.* Sed cū hoc stat ex speciali commissione aliquid potuisse statuere Apostolos, quod per Papā, & Concilia nequeat abrogari. Sicut docet S. Th. 3. p. q. 66. ar. 6. ad 1. *quod ex speciali Christi reuelatione, Apostoli in primitiua Ecclesia baptizabant in nomine Christi.* Et tamen talis Baptismus modo est inualidus, nec Papa valet eum declarare validū, quin potius Pelagius Papa, cap. *Si vera* 30. *de consecratione* dist. 4. declarat inualidum, & præcipit sic baptizatos sub consueta forma baptizandos. Et est exemplū: si aliquis à Rege constituatur Prorex ad gubernandum, & Procurator, vt eius nomine contrahat matrimonium cū puella designata; quamuis gubernet Regis nomine, & authoritate, & eius nomine cōtrahat matrimonium: & ambæ operationes Regis nomine fieri dicantur: Tamē matrimoniū vere diceretur esse Regis, & illa esset eius vxor, quia cōmissione speciali, & eius nomine diceretur celebratū matrimoniū, siquidē potest fieri per procuratorem: gubernatio vero tātū mediatè diceretur esse Regis, qui Proregi dedit potestatem. Ergo quāuis condere leges, & statuere sacramenta alia, solum dicātur actiones Christi remotè, & mediatè: tamē dato casu, quod Apostoli habuissēt cō missionē specialē Christi ad sacramēta quæ dā instituenda, hæc sacramēta dicerentur iuris diuini, & ab omnibus inuariabilia. Sed quia Apostolos habuisse hanc specialē commissio-

miſsionem Chriſti, non niſi diuinando dicitur. Ideo.

29 Dico tertio, poſt Concilium Tridentinum, eſt erroneum aſſerere aliqua ſacramenta non eſſe immediatè à Chriſto inſtituta. Ita plures ex relatis n.22. nam multi eorum, non dicunt determinatè eſſe hæreſim; ſed ſub disiunctione, vel hæreticum, vel erroneum: & ad veritatem disiunctiuæ ſufficit alteram partem eſſe veram. Probatur autem: nam illud eſt erroneum, quod opponitur mediatè propoſitioni, quæ eſt immediatè de fide: quia propoſitio erronea directè opponitur concluſioni Theologicæ, quæ deducitur ex vna de fide, & altera euidenti, & per legitimam conſequentiam. Sic enim docent S. Antonin. 2.p.tit.12.c.5. Sylueſt. ver. *Hæreſis*. q.1. Bañ. 2.2.q.11.ar.2.colum.644. §. *Vtilominus*. Lõrca diſp.40. num.7. Quia hæreſis eſt error manifeſtè contra fidem; erroneum autem eſt, quod reuera fidei contrariatur, ſed non ita manifeſtè, quod nõ ſit opus ſilogiſmis, & deductionibus. Sic autẽ cõtingere in præsẽti, probatur, quia in definitionib⁹ Cõciliorũ dogmaticis verba accipiẽda sũt in ſtrictiſsima, & proprijſsima ſignificatione. At nõ propriè dicitur quis aliquid conſtituere, & inſtituere, quod generali poteſtate à Principe accepta conſtituit: neque etiam ſi illa poteſtas ſpecialiter data ſit ad aliquid inſtituendum. Sicut leges Regum ſunt humanæ, quamuis dimanent à Deo: de quo ſcriptum eſt: *Per me Reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt*. Ergo cum Cõcilium definiat ſacramenta omnia à Chriſto inſtituta, de immediata omnium inſtitutione debet intelligi.

30 Quod confirmat Grauina n.11. nam hæretici noſtri temporis, illa quæ admittũt eſſe verè, & propriè ſacramenta, à ſolo Chriſto inſtituta fuiſſe fatentur: ſicque alij ea reſtringunt ad numerum binarium, alij ad ternarium, &c. Et propterea alia expũgunt ex ſacramentorum albo; quia ea aiunt carere diuina inſtitutione, & mandato: quo prætextu Confirmationem, & Extremam vnctionem ſpecialiter exſibilant. Ergo dum definit Eccleſia ſeptem eſſe verè, & propriè ſacramenta à Chriſto inſtituta, omnia docuit etiam a Chriſto inſtituta immediatè; quod & hæretici in paucis illis, quæ admittebant, fatebantur, & ad cætera, quæ negabant, canone Concilij Tridentini conuincebantur ex æquali omnium ſeptem ſacramentorum diuinitus facta immediata inſtitutione.

31 Secundo principaliter probatur: nã loquendo de ſacramento Extremæ vnctionis (de cuius immediata inſtitutione facta à Chriſto, fuit præcipua antiquorum Scholaſticorum controuerſia) Concilium Tridentinum ſeſ.14.cap.1. ita ait. *Inſtituta eſt autem ſacra hæc Vnctio infirmorum, tamquam verè, & propriè Sacramentum noui teſtamenti, à Chriſto Domino noſtro, apud Marcum quidem inſinuatũ, cap.6. per Iacobum autem Apoſtolum, ac Domini Fratrem fidelibus commendatum, ac promulgatum* cap.5. Et infra canone primo hoc ipſum definit his verbis. *Siquis dixerit Extremam Vnctionem non eſſe verè, & propriè ſacramẽtum, à Chriſto Domino noſtro inſtitutum, & à Beato Iacobo Apoſtolo promulgatum; ſed ritum tantum acceptum à Patribus, aut figmentum humanum; Anathema ſit.* Nulla autem fuit alia cauſa diſtinguendi inter inſtitutionem, & promulgationem Sacramenti, niſi tacitè docere, quod ſicut Iacobus fuit immediatus promulgator, ita Chriſtus fuit immediatus inſtitutor. Et ad inſinuandum cum D. Tho. in 4.diſt.23.ad 2.modũ excuſandi antiquos: ait namque, *quod Magiſter dicit ab Apoſtolis inſtitutum: quia per doctrinam Apoſtolorum nobis promulgata eſt eius inſtitutio*. De qua promulgatione loquitur S. Auguſt. lib.3. de doctrina Chriſt. cap.9.

32 Tertio valde vrget ratio D. Thomę in 4.diſt.23. relata num.24. & hic art.2. ad 3. Quæ canonizata eſt à Concilio Tridentino ſeſs.21.cap.2. docente Eccleſiam ſubſtantiam ſacramentorũ non poſſe mutare: quia Apoſtoli, & ſucceſſores non fuerunt Domini, ſed miniſtri, & diſpenſatores, vt docet Apoſtol. 1.ad Cor.4. & 2.ad Cor.6. Ergo nec inſtituerunt ſacramenta, ſicut nec conſtituerunt Eccleſiam. Videantur quæ diximus q.60.dub.13.

33 Sed opponunt hæretici verba S. Cypriani ſermone de ablutione pedum, nõ longè à principio dicẽtis. *Ipſe Sũmus Sacerdos ſui eſt ſacramenti inſtitutor, & auctor; in cæteris homines Spiritum Sanctum habuere Doctorem*. Ergo ſentit ſolam Euchariſtiam eſſe immediatè à Chriſto inſtitutam. ¶ Reſpondetur primo argumentum cõtra hæreticos militare, quia admittunt Baptiſmum à Chriſto inſtitutum. Secundo dicitur S. Cyprianum non eſſe authorem illius ſermonis; in quo alia difficilia continentur: & ideò illa authorita te non præmimur.

Vel ſenſus eſt, vt exponit Vazquez n.13. & 14. quod quæ ſcriptores Canonici vt tales ſcripſerunt, immutabilia ſunt; quæ verò vt legislatores ordinauerunt, variari poſsũt. Videatur Grauina n.11. Vel loquitur nõ de cæteris ſacramentis, ſed de reliquis cæremo-

nijs,vt explicat Bellarminus.

34 Alia verba D.Auguſtini,quæ ſolent opponi ex epiſtola 118.cap.1. latè exponit Lugo diſp.7.ſec.1.à nu.9.vſque ad 13.quod ſolum intendat S.Auguſtinus explicare ſuauitatem legis Euangelicæ,quæ ſolum continet præcepta ſacramentorum,& virtutum, & præcepta alia poſitiua non ſunt diuina: ſed humana: ad differentiam legis antiquæ, quæ multitudine præceptorum onerabat. Videatur S.Thomas 1.2.q.108.art.1. exponens qualiter lex noua eſt lex perfectè libertatis.

DVBIVM III.

Vtrum Chriſtus poteſtatem ſuam,quam habuit in ſacramentis,potuerit miniſtris communicare?

§. I.

Varij modi defendendi partem negantem.

1 DIuerſis vijs ſolet defendi ſententia negatiua. Durandus in 4.diſt.2.q.1.n. 4.& 5.eam probat eo quod Deus nequit cõmittere creaturæ ſuam primariam authoritatem iuſtificandi. Authoritas verò commiſſionis ſolum poteſt ſe extendere vt miniſter eligeret res,& verba ſacramentorum. Quod non eſſet propriè inſtituere. Non eſt autem creatura capax vt illi cõmittatur virtus dandi gratiam ſua virtute; nec per pactionẽ diuinam adhibere gratiam ſacramentorum: ſed ſolum illa promulgare.

2 At vero Scotus in 4.diſt.1.q.3.§. *De ſecundo dico.* Et Gabriel ibidem q.2.art.3.dubio 2 diſtinguunt in ſacramento ſignificationem practicam,& certitudinem:& aſſerũt, quod quantum ad ſignificationem,fuit poſſibile,quod ſacramentũ inſtitueretur ab aliqua creatura:quia poſſet imponere ſignum, quod practicè ſignificaret Deum inuiſibiliter agere. Quantum verò ad certitudinem, à ſolo Deo poteſt inſtitui ſacramẽtum, quia ſolus Deus poteſt ſe determinare ad cauſandum effectum ſibi proprium, nempè gratiam.

3 Eidẽ ſentẽtiæ ſubſcribit Vazquez diſput.135.cap.2.n.25.probans eo quod,propriè loquendo,poteſtas inſtituendi ſacramẽta ei ſolum conuenire poteſt,cui conuenire queat primum ſacramẽti decretum,ſeu initium illius; quia inſtituere eſt quaſi ab initio ſtatuere,ſeu incipere: hoc autem à ſolo Deo poteſt manare. Nam ſi creaturæ alicui eiuſmodi poteſtas communicari poſſet, ea pendere deberet ex primo Dei decrẽto circa ſacramenta ipſa, & ex illo exordium ſumeret: ergo à ſolo Deo propriè inſtitui dicetur: homini autem ſolum deſignatio materiæ,& formæ adſcribi poſſet,in quibus ex primario Dei decreto efficacitas, & virtus ſacramentorum conſtaret. Quod totum videtur docere Sanctus Thomas articulo 2. probans ſolum Deum poſſe inſtituere ſacramenta; quia ſolum ab illo eſt ſacramentorum virtus. Et ideò articulo 4.eſt exponẽdæ de inſtitutione ſacramentorum improprie ſumpta, cum docet humanitati Chriſti fuiſſe communicatam;& puræ creaturæ potuiſſe communicari poteſtatem inſtituendi ſacramenta: ne S. Thomas ſibi ſit contrarius.

4 Tandem Bernal putans,& aſſerens,ſe nouum aliquid in commune commodum afferre,eidem ſubſcribit ſententiæ, eodem motiuo,magis confuſe, & latè, ſed parum ſolidè, ſtabilito. Tria ergo aſſerit diſp.16. ſect.3.§.3. Pronunciat primo numero 64. non poſſe puram creaturam ità inſtituere ſacramenta,vt Deus propriè, & ſtrictè,illorũ inſtitutor nõ ſit. Quia eſt ſacramento eſſentiale à Deo inſtitui, ex cõmuni Doctorum; ſiquidem aſſerit Vazquez diſp.128.nu.37. neminẽ de hoc dubitaſſe. Nam ſi pura creatura poſſet inſtituere ſacramenta,quæ Deus non inſtituerit,numquam exponeretur,aut ſolidè propugnabitur, non eſſe in lege gratiæ plura,quam ſeptem ſacramenta, quia ſacerdotalium veſtium acceptio ſufficientiſſimè ſignificat gratiam: & ſacramentum, vt ſic non ſignat gratiam,vel futuram,vel præſentem.

Pronunciat ſecundo n.76.non poſſe purã creaturam ſacramẽtum inſtituere totaliter: nam alioqui Deus non inſtitueret, ſed ſola creatura:& tamen de ratione ſacramenti eſt eſſe à Deo propriè, ſeu ſtrictè inſtitutum.

5 Pronunciat tertio n.77.quod nec poteſt pura creatura ſacramentum inſtituere partialiter.Probat ob idem incommodum: quia inſtitutor ſigni,vel ſacramenti,ſolus ille abſolute, & ſimpliciter eſt, qui formam de ſuo ponit. In illo autem euentu,nec pura creatura,nec Deus,ſed ambo ſimul formam ponerent:Ergo nec pura creatura,nec Deus, ſed ambo ſimul, eſſent illius ſigni inſtitutores. Maior liquet: nam cauſa ſolum inducẽs partem effectus, nõ poteſt abſolute dici cauſa ipſius. Sicut ſi vnus homo efficeret ſolam vnionem capitis, & alter ſolam vnionem cordis, & cæterarum partium, neuter per ſe, & abſolute generaret,ſed binarius ipſorum.

Item,

Item, quia domum ædificare est domesticam formam materiæ tribuere; propterea si vnus artifex fundamenta dumtaxat iniiceret, alter solos parietes erigeret, & alius tectum imponeret, nullus illorum per se, & absolutè esset illius domus fabricator, sed ipsorum ternarius. Vnde posset Deus committere creaturæ vt instituret signum sensibile practicum gratiæ, & pro toto Ecclesiæ statu, & tempore: non tamen posset committere, nec facere, quod pura creatura institueret sacramentum: nam hoc est essentialiter à Deo institutum. Sic posset puræ creaturæ concedere facultatem condendi leges, quæ cæteras omnes puras creaturas obligarent: non tamen condendi leges diuinas; quoniã diuina lex essentialiter habet, vt à Deo sit proprie, & proxime lata.

§. II.

Non omnis Christi potestas potuit puræ creaturæ communicari.

6 VEriſsima tamen est oppoſita sententia, asserens potuisse Christum ministris communicare potestatem, quã habuit instituendi sacramenta, & operandi interiorem effectum illorum: & potuisse Deũ puræ creaturæ communicare, & committere vt tam vere, & propriè instituerent sacramẽta, ac de facto credimus Christum Dominũ illa immediatè instituisse. Ita S. Tho. hic artic. 4. & q. 8. art. 5. & 1. 2. q. 114. art. 6. Et in 4. dist. 5. q. 1. art. 3. q. 2. Soto in 4. dist. 1. q. 1. art. 4. §. *At forsan*. Nuño art. 4. difficult. 1. & Thomistæ omnes, vt ibi testatur, & sequitur Cabrera n. 5. & Philippus à Trinitate disput. 7. dub. 2. Ex antiquis D. Bonauẽtura in 4. dist. 5. art. 3. q. 1. Ricardus art. 1. q. 3. Ex recentioribus Suar. disp. 12. sect. 2. Sayrus lib. 2. c. 2. q. 8. Granado tract. 5. disput. 1. conc. 3. Lugo disp. 7. sec. 2 dicens *communem*. Et in simili Ripald. to. 2. lib. 4. de ente supernat. disput. 96. sect. 2. citãs viginti duos Authores. Communicarique posse puræ creaturæ eandem potestatem, quam habuit Christus; sed non æquè perfectam, dicunt Coninch ar. 4. dub. 2. Laymã lib. 5. q. 2. Castrus Palaus trac. 18. disp. vnica punct. 4 n. 3. & absolutè Pasqualigus disp. 71. sect. 3.

7 Dubium hoc esse de modo loquendi affirmat Nuño difficult. 1. & dubitat Suarez sec. 2. Distincte magis Lugo nu. 22. aduertit quæstionem hanc duos habere posse sensus. Primus est, an Christus communicare potuerit alteri potestatem, quam ipse habuit. Et hæc videtur esse quæstio, quam tractat Sanctus Thomas art. 4. & absque dubio est quæstio de re. Secundus sensus est, an ea potestas, quam Deus posset communicare creaturæ, satis esset vt illa creatura dicatur simpliciter instituere sacramenta. Et hæc quæstio est cũ Scoto, Vazquez, & Bernal negantibus, & alijs affirmãtibus. Et quoad hoc, quæstionẽ magis esse de nomine, quam de re, bene probat Lugo n. 19. nam vtrique conſentiunt in hoc, quod potuerit aliquis ex delegatione Dei designare materias, & formas validas sacramentorum. Dissentiunt autem in eo, an hic homo ratione huius potestatis diceretur simpliciter instituere sacramenta: quod prima sententia negat, & secunda affirmat. Et in hoc puncto videtur esse differentia solum circa significationem, & proprietatem vocis, videlicet, quid significetur per institutorem, & authorem sacramentorum. Et hoc ipso quod difficultas sit de modo loquendi, communis sententia est præferenda, quia debemus obseruare modum loquendi à pluribus receptum.

8 Præterea obseruandum, quod de potestate Christi possumus loqui dupliciter. Primo adæquate, cum omni extensione, eminentia, & modo, quo de facto est in illo. Secundo inadæquate, & solum ex parte: sed tamen taliter, quod substantialiter, & essentialiter, id pro quo supponit potestas, sit ministris communicatum. ¶ Quod (vt notat Cabrera nu. 7. & 9.) potest intelligi dupliciter, quod in puro homine sit potestas, quæ est in Christo, ad instituẽdum, & operãdum in sacramentis. Primo supposito Incarnationis mysterio, & quod Christus de facto sit caput, & quod sacramenta habeant virtutem ab eius Passione. Et in hoc sensu inquit Sanctus Thomas, ad 3. quod si Christus potestatem excellentiæ ministris communicasset, *ipse esset caput principaliter; alij vero secundario*. Secundo potest intelligi, quod purus homo sine ordine ad Christum, haberet hanc potestatem: quia per gratiã Dei posset constitui caput, & mereri alijs de condigno gratiam iustificantem.

9 Dico primo, Christus non potuit omnem potestatem suam ministris communicare: imò nec potestatẽ excellentiæ potuit communicare cum omni eminentia, & modo, & extensione, quo fuit in ipso. Priorem partem probat S. Tho. art. 4. dicens, quod sicut dictũ est, Christus in sacramentis habuit duplicem potestatem. Vnam authoritatis, quæ competit ei secundum quod Deus: & talis potestas nulli creaturæ potuit communicari, sicut nec diuina essentia. Idem probat S. Tho. in 4. dist. 5. quæst. 1. artic. 3. quæ-

tiuncula 1.tali ratione. Quidquid communicatum alicui traheret ipſum extra terminos ſuæ ſpeciei, non poteſt ſibi cõmunicari: ſicut equo non poteſt cõmunicari, quod habeat rationem; quamuis hoc cõmunicatum ſit homini. Quod autẽ cõmunicatũ alicui, trahit ipſum extra terminos creaturæ, non poteſt alicui creaturæ communicari. Poteſtas ergo authoritatis communicata alicui, traheret ipsũ extra terminos creaturæ: quia non poteſt eſſe, quod creatura ſit agens principale reſpectu nobiliſsimi effectus, quo vltimo fini coniungimur; cuius modi eſt gratia, per quam fit remiſſio peccatorum: *Et ideò omnes dicunt, quod poteſtas authoritatis nulli creaturæ communicari potuit.* Et quia etiam poſt D. Thomæ tempora, nullus Theologus hoc negauit; ideò non oportet amplius firmare.

10 Secũdam partem aliqui probant ex D. Thoma in 4. Sententiarum diſtinctione 20.q.1.art.2. quæſtiuncula 3.ad 1. dicente; *& ideo ſicut vnus non diſponitur per actum alterius; ita vnus alteri non meretur præmium eſſentiale; niſi meritum eius habeat efficaciam infinitam, ſicut Chriſti, cuius merito ſolo pueri baptizati ad vitam æternam perueniunt.* Sed authoritas hæc, ſe ſola, non multum vrget: quia Angelicus Doctor ibi explicat ſolum quid eueniat de facto in hoc ordine rerum; non verò diſputat quid fieri poſsit de potentia abſoluta.

11 Melius probantur ambæ partes huius concluſionis, ſimul cum ſecunda aſſertione mox proponenda, ex eodem D. Thoma in 4. Sententiarum ad Anibaldum diſt.5.articulo tertio dicente, quod *Chriſto aliquid conueniebat tripliciter. Vno modo ratione diuinitatis: & huiuſmodi alijs hominibus communicari non potuit. Sic autem conueniebat ei poteſtas effectiue; & authoritas dimittendi peccata. Alio modo ratione vnionis humanæ naturæ ad diuinã: & huiuſmodi etiam communicari non potuit alij homini, niſi ſimiliter ab aliqua perſona diuina aſſumeretur. Et huiuſmodi eſt poteſtas merendi alijs gratiam: quod eſſe non poteſt, niſi per meritum infinitum, in totam naturam potens: quod eſt Dei, & hominis. Tertio ratione humanitatis abſolutè: & huiſmodi potuit alijs communicare.*

12 Ex quo ſic probatur. Eminentia poteſtatis excellentiæ Chriſti eſt, quod eſt inſtrumentum coniunctum diuinitati, & alij miniſtri ſunt inſtrumenta ſeparata. Vnde S. Thomas art.2.huius quæſtionis ait. *Sed tamẽ quia eſt inſtrumentum coniunctum diuinitati in perſona, habet quandam principalitatem, & cauſalitatem reſpectu inſtrumentorum extrinſecorũ, qui ſunt miniſtri Eccleſiæ:* iuxta dicta artic.1. & quæſt.62.art.5. Sed implicat in terminis, quod purus homo ſit inſtrumentum Diuinitati coniunctum. Ergo contradictionem implicat, quod poteſtas excellentiæ Chriſti cõmunicetur alteri cum eminentia, quam in illo habet.

13 Secundo eminentia poteſtatis Chriſti includit infinitam dignitatem ſuæ perſonæ: nam ex quo erat caro Dei habebat dignitatem infinitam: & ideò paſsio Chriſti fuit ſuperabundans ſatisfactio pro peccatis humani generis: iuxta illud 1 Ioan.2. *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autẽ tantum, ſed etiam pro totius mũdi.* De quo S. Thomas 3.p.q.48.art.2. & etiam Concilium Tridentinum ſeſſ.6.cap.7. Sed purus homo nõ potuit habere moralem dignitatem perſonæ infinitæ. Neque potuit ſatisfacere de rigore iuſtitiæ, imò neque ad æqualitatem arithmeticam reddere æquiualens pro peccato, eo quod offenſa eſt infinita contra infinitam maieſtatem Dei: & quia ſi purus homo poſſet hoc modo ſatisfacere æquiualenter, nõ eſſet neceſſaria incarnatio Filij Dei ad ſatisfaciendum condigne pro peccatis: quod eſſe contra Patrum doctrinam, oſtenditur 3.p.q.1.artic.2.ad 2. Ergo poteſtas excellentiæ cum modo ex perſona deſumpto, & cum extẽſione ad ſatisfaciendum pro peccatis ſimpliciter condigne, non potuit puræ creaturæ communicari. Valor autem deſumptus ex perſona Verbi, non poteſt transfundi in alios homines, quorum humanitates nõ ſunt vnitæ Deo perſonaliter: alioquin ſine Incarnatione alij homines eſſent filij naturales Dei. Et quia de hoc puncto ex profeſſo diſputatur in tractatu de Incarnatione; ideò non oportet modo detineri in illo.

§. III.

Poteſtas excellentiæ eſſentialiter potuit communicari creaturis.

14 DIco ſecundo, ſimpliciter eſt affirmandum quod poteſtas excellentiæ, quæ fuit in Chriſto ad inſtituẽda ſacramenta, & ad operandum effectum eorum, potuit puræ creaturæ communicari: vnde puro homini potuit à Deo communicari tanta gratia, vt mereretur de condigno virtutem, & effectum ſacramentorum.

Priorem partem expreſsè docet, & probat D.Tho.art.4.dicens, aliam poteſtatem habuit excellentiæ, quæ competit ei ſecundum quod homo. Et talem poteſtatem potuit miniſtris communicare, dando ſcilicet eis tantam gratiæ plenitudinem, vt eorum meritum operaretur ad ſacramentorum effectus

fectus: vt ad inuocationem nominum ipsorum, sanctificarentur sacramenta; & vt ipsi possent sacramenta instituere, & sine ritu sacramentorum, effectum sacramentorum cõferre solo imperio. Potest enim instrumentum coniunctum, quanto fuerit fortius, tanto magis virtutem suam instrumento separato tribuere, sicut manus baculo. Hæc ibi.

Probaueratque in argumento sed contra: nam super illud Ioan.1.*Ego nesciebam eum*: dicit August. trac.5.in Ioan. *Quod non nouerat potestatẽ Baptismi ipsum Dominum habiturum, & sibi retenturum.* Hoc autem non ignorasset Ioannes, si talis potestas communicabilis non esset. Potuit ergo suam potestatẽ Christus ministris communicare.

15 Præterea in 4.Sentent.dist.5.quæst.1.art.3.quæst.2.id probat primo: nam quicquid competit Christo secundum quod homo, potest, & alij homini communicari: sed potestas excellentiæ, vt dictum est, competit Christo secundum quod homo est: ergo potest alijs omnibus communicari. Secundo, ad potestatem excellẽtiæ pertinet, quod ad inuocationem nominis Christi remissio peccatorum in Baptismo detur: sed *potuit etiam hoc Deus conferre Petro, vel Paulo, vt ad inuocationem nominis eius Baptisma cõferretur*, vt dicit Glossa 1.ad Cor.1. Ex quo infert, quod potestatem excellentiæ Deus homini puro conferre potuit. Sed tamen non fuit decens, ne spes in homine poneretur: & vt Ecclesiæ vnum caput esse ostenderetur, à quo omnia membra spiritualem sensum, & motum reciperent. De quo hic art.4.ad 1. & 3.

16 Quæ doctrina est desumpta ex Diuo Augustino trac.8.in Ioannem inter principium, & medium, vbi inter alia ait. *Potuit Iesus Christus, si vellet, dare potestatem alicui seruo suo, vt daret baptismum tamquam vicesua; & transferret à se baptizandi potestatem, & eam constitueret in seruo; & tantam vim daret baptismo translato in seruum, quantam vim haberet baptismus datus à Domino. Hoc noluit; ideo vt in illo spes esset baptizatorũ, à quo se baptizatos agnoscerent.* Vbi S.Augustinus docet de facto puros homines solum baptizare per ministerium: de possibili vero potuisse baptizare per potestatem, & conferre gratiam nomine, & merito proprio: ita vt potuerit Christus ministris dare potestatem talem, ac tantam, quantam Christus vt homo habuit. Quæ est potestas excellentiæ.

17 Duas alias rationes indicat Sanctus Thomas illa dist.5.nam ad 2.ait, quod ad hoc quod homo purus cooperaretur Deo in interiori emundatione modo prædicto, nõ oporteret, quod haberet efficaciam infinitã in merendo: quamuis Christus quodammodo habuerit infinitam in merendo: quia non cooperaretur respectu omnium; neque ità plene, sicut Christus. Et ad 3.ait, quod gratia capitis in Christo distinguitur à gratia vnionis: quamuis ex ipsa vnione per quandam condecentiã plenitudo omnis gratiæ, & capitis, & singularis personę in illa anima fuerit.

Ex quo sic arguitur. Potestas excellẽtiæ in Christo essentialiter est ipsa gratia capitis: quia vnumquodque agit in quantum est in actu: & in quantum est caput virtutem habet influendi gratiam in omnia mẽbra Ecclesiæ: secundum illud Ioan.1. *De plenitudine eius nos omnes accepimus.* De quo S.Tho.3.p.q.8.ar.1. Sed gratia capitis potuit puræ creaturæ communicari: quia gratia capitis eadẽ est secundum essentiam cum gratia personali, vt probat S.Tho.ibi art.5. Quæ gratia cũ sit aliquid creatum, & conueniens Christo inquantum homo est, non est cur puræ creaturæ non potuerit cõmunicari. Ergo & potuit communicari potestas excellentiæ, quę fuit in Christo.

18 Deinde perfectio moralis infinita, quæ prouenit à persona Verbi: & virtꝰ se extendens ad satisfaciendum pro infinitis peccatis propter infinitatem personæ satisfaciẽtis, sunt quid realiter distinctum, & separabile à gratia Christi, & ab eius virtute merendi, quæ est per eius charitatem summã, sed creatam: ergo etiam si repugnet meritum, & satisfactionem puræ creaturæ habere infinitatem moralem, & satisfacere superabundanter pro peccatis, potuit essentialiter puræ creaturæ communicari. Probatur maior: quia persona Verbi, à qua sumitur infinitas, realiter distinguitur, & essentialiter connexa non est cum gratia habituali: dignitasque personæ quid distinctum est à qualitate residente in anima. Valorque satisfactorius sumitur à persona: at verò meritum, & perfectio charitatis est ab habitu, & ab obiecto: & in actu meritorio distinguunt Theologi valorem prouenientem a dignitate operis, à valore proueniente à dignitate personæ.

19 Secundam conclusionis partem negant Durandus in 3.dist.20.q.3. & in 4.dist.5.q.4. Vazquez vbi supra num.27. Imò ex Thomistis M.Ioannes Vincentius in Relectione de gratia Christi q.6.dub.2.ad 1.folio 763. & Araujo 3.p.q.8.ar.6.dub.vnico, qui adducit authoritates D.Tho. quæ solũ probant primam conclusionem.

Nec video qualiter hæc secunda assertio

nis pars negari posit ab his, qui primam admittit (quam tamen omnes Thomistæ admittere tenentur, cum sit, vt vidimus, expressa D. Thomæ) cum ex illa per legitimã consequentiam inferatur: siquidem eadem est potestas excellentiæ, quæ & gratia capitis, & quæ exiguntur conditiones ad vnam, sufficiant ad alteram. Deinde, vt ponderant Caietanus, Soto, & Nuño, vel D. Tho. non soluit tertium argumentum, quod petebat an posset potestas deriuandi gratiam ad alios per meritum condignum creaturis cõmunicari? Vel dicendum est in eius solutione id admississe fuisse posibile: licet non fuerit expediens: *Nam ad hoc inconueniens vitandum, ne multa capita in Ecclesia essent, Christus noluit potestatem suæ excellentiæ ministris communicare.* Constat autem hoc inconueniẽs non sequi per solum meritum congrui; cum de facto vnus alteri mereatur decongruo primam gratiam, quin sit eius caput.

Deinde Diuus Thomas 1.2. quæstione 114. artic. 6. probat, quod *merito condigni nullus potest mereri alteri primam gratiam, nisi solus Christus: quia vnusquisque nostrum mouetur à Deo per donum gratiæ, vt ipse ad vitam æternã perueniat: & ideo meritum condigni vltra hanc motionem non se extendit.* Ergo si Deus ordinaret, & acceptaret meritum vnius pro altero, vt potuit facere, se extenderet vt alij mereretur decondigno gratiam.

20 Et quoad hoc par ratio est de satisfactione pro pena alteri debita: quia pariter aliena sanctitas potest esse præmium operum iusti æquale, & condignum: ergo solum posito quod Deus puro homini contulerit gratiam capitis, omnia eius merita decondigno proderunt alijs. Quod totum desumitur ex Diuo Thoma 3.p. quæst. 48. artic. 2. ad 1. dicente, *quod caput, & membra sunt quasi vna persona mystica, & ideo satisfactio Christi ad omnes fideles pertinet, sicut ad sua membra. In quantum etiam duo homines sunt vnum in charitate, vnus pro alio satisfacere potest.* Applicãdo ergo id quod de facto euenit in satisfactione Christi de iustitia pro nostris culpis, ad id quod fieri potest de potentia absoluta, secũdum quam Deus potest esse contentus satisfactione solum æquali proportionaliter; & geometrice, quin exigat æqualitatem omni modam mathematicam: & id quod dicitur de merito Christi decondigno pro alijs applicando merito puri hominis constituto in eminentia sanctitatis per gratiam capitis, aliena sanctitas est præmium condignum, quia opera illa æqualia sunt cum illo præmio.

21 Solet præterea probari à paritate cõtraria: nam purus homo potuit constitui caput ad demerendum, & transfundendum peccatum originale in posteros; sicut de facto constitutus fuit Adam: ergo & potuit constitui vt caput ad merendum.

Quam communem rationem cõtemnit Ripalda disp. 96. num. 20. & disp. 16. num. 43. Et impugnat primo, quia si Adam alijs mereretur, quia esset eorum caput, tunc alij non obtinerent gratiam ex merito alieno, sed ex proprio; quia meritum Adæ esset moraliter posterorum meritum per transfusionem voluntatum aliorum in voluntatẽ Adami: quemadmodum nunc pueri non dãnantur propter alienum Adami peccatum, sed propter peccatum originale vnicuique proprium. Secundo, quia est discrimẽ inter meritum condignum, & condignum demeritum: quia meritum condignum exigit dignitatem, seu sanctitatem personæ; meritum vero pœnæ solam complectitur malitiam moralem actus voluntarij. At licet affectus vnius possit reputari affectus aliorum per transfusionem voluntatum in illo; cæterum sanctitas, & dignitas habitualis vnius non potest sanctificare, & dignificare personas aliorum; quia gratia debet esse inhærens physicè. Vnde quamuis meritum vnius possit de congruo reputari meritum alterius, non tamen decondigno. Et denique, quia incredibile apparet vnius Adami meritum continere condignitatem ad gradus gratiæ, & gloriæ syncathegorematice infinitos, qui hominibus syncathegorematice infinitis possint diffundi.

22 Sed ratio hæc insinuatur ab Apostolo ad Rom. 5. dicente. *Sicut per vnius delictũ in omnes homines in condemnationem, sic per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitæ.* Quo testimonio Sanctus Thomas 3.p. quæst. 19. artic. 4. probat, quod sicut demeritum Adæ deriuatur ad condemnationem aliorum; ita multo magis meritum Christi ad alios deriuatur. Et ad 1. ait, quod *peccatum Adæ, qui cõstitutus est à Deo principiũ totius naturæ, ad alios per carnis propagationem deriuatur. Et similiter meritum Christi, qui est à Deo cõstitutus caput omnium hominũ, quãtũ ad gratiam, se extendit ad omnia eius membra.* Nec sequitur, quod quia meritum Christi est infinitum, & meritum capitis, ita meritum aliorum: quia vt ait Diuus Thomas ad 2. *alij de plenitudine Christi accipiunt, non quidem fontem gratiæ; sed quandam particularem gratiam: & ideò non oportet, quod alij homines possint alijs mereri sicut Christus.*

Præte-

Præterea de facto Adamus fuit caput ad transfundendum peccatum, & ad transfundendam iuſtitiam, ſi non peccaret: ſicut docet S. Thomas 1.p.q.100.artic.1.& 1.2.q. 81.artic.2.ibi. *Vnde ſicut illa originalis iuſtitia traducta fuiſſet in poſteros ſimul cum natura; ita etiam inordinatio oppoſita.*

23 Igitur ſicut transfunditur in membra Eccleſiæ gratia data per Chriſtum, quin eius infinitum meritum transfundatur: ita transfunderetur iuſtitia originalis, quin tranſfunderetur in poſteros Adami meritum. Vnde homo purus, qui eſſet caput, poſſet tranſfundere gratiam ſicut de facto in nos cauſat Chriſtus, quod ſufficit ad intentum. Quod benè probatur illa parirate. Quidquid ſit vtrum meritum vnius poſsit reputari meritum alterius? Quia non video cur tam aſſertiue Ripalda tuetur partē negatiuam: quia ſuppoſito quod sūt vna perſona myſtica voluntatum alligatione: vnius voluntas pro vtraque reputatur, ſicut quoad culpam, ſic quoad meritum: & hoc poſſet reputari alterius moraliter intrinſecum, cum phyſicè eſſet extrinſecum: Vel cauſare in alio formam ſanctificantem intrinſecè, vt de facto contingit. Illa autem infinitas ſecundumquid, ſuppoſita vnione voluntatum, non repugnat gratiæ capitis, quia quamuis eſſet finita ſimpliciter, poſſet habere ex parte effectus infinitatem ſecundumquid.

24 Præterea, purus homo cum gratia ſumma creata haberet formam conſtituentē eum in eſſe capitis eiuſdem ſpeciei, imò & eiuſdem intenſionis cum gratia Chriſti: nam cum iſta ſit qualitas creata, conueniens Chriſto, in quantum eſt homo, non eſt cur non poſſet puræ creaturæ communicari: ſicut ergo Chriſtus per ſuam charitatem meruit aliis decondigno: ita & homo purus poſſet, ſi aliorum conſtitueretur caput.

25 Sed obijcies: poteſtas excellentiæ Chriſti, non ſolum ſe extendit vt mereatur gratiam alteri ea carenti, ſed vt mereatur iuſtificationem impij: iuxta doctrinam Cōcilij Tridentini ſeſs.6.cap.7. Et patet: quia ratione illius *Chriſtus nos redemit*, vt dicitur ad Galat.3.& *lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo*, vt dicitur Apoc.1. Et ideò ad Rom. 5.ait. *Commendat Deus charitatem ſuam in nobis, quoniam cum adhuc inimici eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt.* Vnde ſacramentū Baptiſmi directè eſt inſtitutum cōtra peccatum originale: & ſacramentum Pœnitentiæ directè contra peccatum actuale mortale. Sed purus homo non poteſt decondigno mereri iuſtificationem impij. Ergò nec purus homo poteſt habere poteſtatem excellentiæ, quæ eſt in Chriſto. Minor probatur primo: nam purus homo nequit decondigno ſatisfacere pro peccato mortali propter infinitatem offenſæ: ergo neque mereri decondigno eius iuſtificationem. Secundo: meritum condignum debet ſimpliciter æquari cum præmio: ſed meritum finitum nequit æquari cum iuſtificatione impij. Quia bonitas, & æſtimatio remiſsionis peccati eſt tanta, quanta eſt malitia, & vilitas peccati: eo quod bonitas, & æſtimatio priuationis mali, eſt æqualis quantitati mali, quo priuat: ſicut etiam malitia priuationis boni debiti par eſt omnino quantitati boni. Et tanta eſt amabilitas priuationis mali, quanta eſt odibilitas mali.

Tertio, quia ſi purus homo poſſet mereri iuſtificationem omnium hominum, malè arguerent Sancti fuiſſe neceſſariam Incarnationem Dei, ad merendam liberationem à peccato originali. Et tamen S. Leo Papa ſer.12.de Paſsione dicit. *Quia ergo primi hominis vniuerſa poſteritas vno ſimul vulnere fauciata corruerat; nec vlla Sanctorum merita conditionem poterant illatæ mortis euincere; venit è cælo medicus ſingularis.*

Quarto idem probatur: nam ſi ad inuocationem puri hominis ſacramenta ſanctificarentur, vt conceſsimus cum Diuo Thoma, purus homo poſſet dicere ſe alium ſanctificare. Sed hoc non admittit D. Auguſtinus lib.1.de peccatorum meritis c. 14.dicens. *Quiſquis auſus fuerit dicere, iuſtificote; conſequens eſt vt dicat etiā: crede in me. Quod nemo Sanctorum rectè dicere poteſt, niſi Sanctus Sanctorum.* Et demum concludit. *Sicut non eſt credendum niſi in ſolum Deum, ita nullam creaturam iuſtificare poſſe, niſi ſolum Deum.*

26 Ad hoc argumentum Ripalda, qui lib.4.de ente ſupernat.diſp.96.ſec.5.docet probabile eſſe poſſe iuſtum mereri decondigno remiſsionem peccati condignitate arithmetica, & rei ad rem: quia bonitas remiſsionis non eſt tanta, quanta eſt malitia peccati: ſiquidem peccatum conſtituit in ſumma miſeria: & remiſsio peccati non conſtituit in ſumma fælicitate, cum ſubiaceat periculo iterum peccandi: & quia priſtinus ſtatus non eſt tam bonus quam malum eſt peccatum.

Reſpondet ſect.6.negando minorem. Ad primam probationem negat conſequentiā: quia ad condignitatem meriti ſufficit æqualitas inter operis dignitatem, & bonitatem

remiſſionis. Ad ſatisfactionem verò condignam pro peccato requiritur æqualitas inter operis ſatisfacientis bonitatem, & malitiam peccati, quà directe reſpicit ſatisfactio. Vel clarius, ſatisfactio petit æqualitatem perſonæ ſatisfacientis cum perſona offenſa: meritum ſolam æqualitatē operis cum mercede.

27 Ad ſecundam negat minorem: quia carentia vnionis hypoſtaticæ in natura lapſa non eſt infinitæ malitiæ; quamuis exiſtentia illius ſit bonitatis infinitæ: vt latè proſequitur ſec.7.n.68.& quia bonitas actus præcepti nō eſt tanta ſubiecto quāta eſt malitia peccati. Et concludit n.71. quod tanta eſt bonitas in priuatione mali, quanta eſt malitia in ipſo malo extenſiue, non vero intenſiue.

28 Ad 3. reſpondet ſec.6.nu.57. vſque 63. quod agunt Patres de ſatisfactione condigna pro peccato, & non de merito condigno remiſione peccati; ſed agunt de merito ſatisfactorio: & de ſatisfactione condigna, quam Deus poterat exigere ex iuſtitia.

Ad vltimam, quod S. Auguſtinus loquitur de iuſtificante authoritate propria condonante offenſa. Vel loquitur de cauſalitate morali meritoria, & ſatisfactoria.

29 Sed quia S. Thomas relatus n.11.& 3.p.q.1.art.2 ad 2. in puro homine non agnoſcit virtutem per æqui parātiam adæquatem: nec æqualitatem agnoſcit arithmeticam, ſed ſolum geometricam. Ideò multis huiuſmodi ſolutionibus nō indigemus: quia ſicut in ſimili reſpondet S. Thom. ad 2. *quod obiectio illa procedit de poteſtate authoritatis, quæ conuenit Chriſto ſecundum, quod eſt Deus:* Ita aliæ obiectiones procedunt de poteſtate excellentiæ cum modo, quo eſt in Chriſto. Et ſic negamus purum hominem poſſe ſatisfacere, aut poſſe mereri decondigno condignitate arithmetica, quæ æquiualeat peccato, & multo minus malo totius naturæ: quia ad ſaluandam in puro homine poteſtatē excellentiæ, ſufficit æqualitas proportionalis: nec requiritur, quod ita plenè faciat, ſicut Chriſtus, vt ait D. Thom. relatus n.17.

§. IV.

Purus homo potuit inſtituere ſacramenta.

30 Dico tertio, poteſt purus homo ex cōmiſſione Dei, vel Chriſti, verè, & proprie inſtituere ſacramenta Ita S. Thom. ar.4. docens, quod potuit Chriſtus miniſtris communicare poteſtatem, *vt ad inuocationem nominis ipſorum ſanctificarentur ſacramenta, & vt ipſi poſſent ſacramenta inſtituere.*

Rationibuſque factis ex D. Thoma, probatur: nam id quod conuenit Chriſto in quā tum eſt homo, poteſt puræ creaturæ humanæ communicari, quia potentia obedientialis eadē eſt in omnibus hominibus. Sed Chriſto, in quantum eſt homo, conuenit ſacramēta inſtituere, vt oſtenſum eſt dub.2 n.12. Ergo purus homo potuit ſacramenta inſtituere per gratiam capitis.

31 Præterea id probat Lugo n.24. nam Eccleſia, & Patres loquendo de Chriſto vt homine, dicunt inſtituiſſe ſacramenta. Siquidem in hymno feſti Corporis Chriſti de illo, qui operabatur actiones humanas, dicendo: *Accipite, & bibite*: dicitur: *Sic ſacrificium iſtud inſtituit*: nempè ſacrificium, & ſacramentū Euchariſtiæ. Pariter Concilium Tridentinū ſeſſ.13.cap.1.& 2. docet Redemptorem noſtrum diſceſſurum ex hoc mundo inſtituiſſe ſacramentum: diſceſſurus autem erat vt hōmo, & loquebatur vt homo. Similiaque dicit de ſacramento Pœnitentiæ ſeſ.14.cap.1. Nec de hoc loquendi modo dubitari poteſt, quia apud omnes vſitatiſſimus eſt.

32 Rurſus formaliter idē eſt inſtitutor ſacramentorum, qui eſt hominum Redemptor, vt ex Scriptura Concilijs, & Patribus conſtat: præcipuè ex illo ad Epheſ 5. *Chriſtus dilexit Eccleſiam, & tradidit ſemetipſum pro ea, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ.* Sed vt docet S. Thomas 3.p.q.48.ar.5. *eſſe immediate Redemptorem proprium eſt Chriſti, in quantum eſt homo.* Ergo in quantum eſt homo eſt ſacramentorum inſtitutor.

33 Deinde, ſacramentum inſtituere, nihil aliud eſt quam imponere rē aliquam externam ad ſignificandum, vel dandum infallibiliter gratiam, vel eam cauſandam. Sed nulla eſt repugnantia, quod Deus committeret creaturæ, non ſolum vt pro ſuo libito deſignaret materiam, & formam, ſed etiam vt pro nutu ſuo daret gratiam ex Dei commiſſione, & infallibili aſſiſtentia, & principali cauſalitate: ergo purus homo poſſet ſacramenta inſtituere.

34 Siggillatim contra fundamentum Vazquez arguitur: nam Summi Potifices: & omnes fideles vocant Sanctos Patriarchas Dominicum, & Franciſcum, & alios huiuſmodi Religionum inſtitutores. Et tamen id fecerunt Deo volente, & inſpirante. Ergo vt abſolute quis dicatur inſtitutor, non obeſt quod prima voluntas, & inſpiratio à Deo proceſſerit. ¶ Specialiter, nam Diuus Thomas 3.part. quæſt.48. artic.5. docet, quod noſtra redemptio pertinet *ad totam Trinitatem, ſicut ad cauſam primam, & remotam: cuius*

ius erat ipſa vita Chriſti, ſicut primi auctoris, & à qua inſpiratum fuit ipſi homini Chriſto, vt pateretur pro nobis. Ergo quamuis inſpiratio prima, & primaria voluntas inſtituendi ſacramenta debeat eſſe à Deo, nō infertur, quod homo ille, cui hoc fuerit inſpiratum, & commiſſum, non ſit eorum inſtitutor.

35 Arguit etiam Lugo nu.26. ad homi nem contra Vazquez, qui cap.1. probat eſſe de fide Chriſtum omnia ſacramenta inſtituiſſe, qui licet Concilium non vtatur illa voce *immediatè*, verbum tamen inſtituendi ſimpliciter prolatum ſignificat inſtitutionem immediatam non mediatam. Nam licet Eccleſia acceperit poteſtatem inſtituendi ritus ſacramentorum, & ceremonias, quarum inſtitutio pendet ex primo Chriſti decreto conferente hanc poteſtatem, verè dicuntur immediatè inſtitui ab Eccleſia. Ergo pariter Chriſtus inquantum homo, & purus homo potuit dici immediatᵉ inſtitutor per poteſtatem à Deo acceptam.

36 In impugnanda ſigillatim ſententiâ Bernal, non eſt cur immoreremur: Tū quia in ſubſtantia eſt eadem: Tum, quia tria eius aſſerta nituntur in primo: & illius potiſsimum fundamentum eſt authoritas Doctorū; & tamen oſtendimus dub. 2. §. 2. omnes contra eum ſtare. Denique, quia facilliſmè intelligitur, quod ſolus Deᵘ virtute principali, & authoritate propria, & primaria poſsit ſacramenta inſtituere, & ſine illa non valeant inſtitui: & tamen quod authoritate excellentiæ, ſecundaria, & delegata purus homo faciat; ita vt totum ſacramentum ſit principaliter à Deo, & totum ſit inſtrumentaliter à Chriſto vt ab inſtrumento coniuncto, & totum à miniſtro vt ab inſtrumēto ſeparato.

37 Sed adhuc obijcies primo: nā qui operatur ex authoritate ſibi ab alio commiſſa, nō poteſt ſimpliciter dici inſtitutor: nam illius opera formaliter videntur eſſe delegatis, & materialiter ipſius exequentis; ſicut qui mittit ſeruum vt ipſius nomine aliquid operetur, potius dominus dicitur operari; quam ſeruus ab eo miſsus, qui immediatè operatur, & exequitur opus: ſiquidem actio, præcipuè in moralibus, nō tam tribuitur inſtrumento, quam principali agenti. Sed humana natura in Chriſto fuit inſtrumentum Diuinitatis, vt dicit S. Damaſcenus lib 2. fidei cap.15. Et ad inſtituenda ſacramenta ſolum habuit commiſsionem, & concurſum inſtrumentalem: ergo, proprie loquēdo, ſolum inſtituit ſacramenta, inquantum Deᵘ, quia vt probat S. Thomas art.2. ſolus Deus eſt ſacramentorum inſtitutor: ergo non inſtituit inquantum homo: & ideò poteſtas ea inſtituendi, non potuit puro homini cōmunicari.

38 Reſpondetur, quod vt docet D. Th. 3.p.q.7.art.1.ad 3. *humanitas Chriſti eſt inſtrumentum diuinitatis; non quidem ſicut inſtrumentum inanimatum, quod nullo modo agit; ſed ſolū agitur; ſed tanquam inſtrumentum animatum anima rationali, quod ita agit, quod etiam agitur. Et ideò ad conuenientiam actionis oportuit eū habere gratiam habitualem.* Idcircò, quāuis principaliter, & authoritatiuè, & primario ſolus Deus fuerit inſtitutor ſacramentorū: Tamen, quia miniſter excellentiæ eſt agens libere, & ſuo merito condigno ſacramentis virtutem contulit; & moraliter eſt eorum cauſa principalis immediata, cuius virtute ſanctificantur, & ad cuius nominis inuocationem gratia confertur; ideò inquantū homo eſt eorum inſtitutor: & poſſet hanc virtutem ſubdelegarè: ſicut poſſet Deus puro homini, independenter à Chriſto, gratiā capitis influxiui conferre. Quod poteſt explicari ex differentia cōmiſsionis, quando quis filio ſuo, aut amico dat ſuam authoritatem, non determinando, quod vtantur illa quoad iſtum, vel illum actum, iſto, vel illo modo; vel quando mittit famulum, vel ſeruum, vt exequatur quod dominus determinauit, & determinauit quid, & qualiter ſit faciēdum: miniſtri ſacramentorum, qui de facto ſunt in Eccleſia, de facto ſe habent hoc ſecundo modo: Chriſtus vero primo modo: nam dicit Apoſtolus ad Heb.3. *Moyſes quidem fidelis erat in tota domo eius tanquam famulus, in teſtimonium eorum, quæ dicenda erant. Chriſtus vero tanquam filius in domo ſua.*

39 Idcircò (vt aduertit Cabrera n.16.) eſt error in fide aſſerere poteſtatem excellētiæ de facto alij commiſſam, nec committēdam, quam Chriſto: alij enim ſunt miniſtri, & diſpenſatores myſteriorum Dei; nō vero eorum inſtitutores. Vnde ait D. Thomas art.2.ad 3. quod ſicut non licet eis conſtituere aliam Eccleſiam; ita non licet eis tradere aliam fidem, neque inſtituere alia ſacramenta. Nec poteſt Eccleſia eſſentialia ſacramentorum mutare, vt docent Concilium Tridentinum ſeſſ.21.cap.2. & explicuimus q. 60.dub.13. & hic dub.2.n.32. Et Apoſtolus 1.ad Corint.2. inquit. *Numquid Paulus pro vobis crucifixus eſt, aut in nomine Pauli baptizati eſtis?* Et S. Auguſtinus tract.8. in Ioann. & D. Thomas hic artic.4 ad 1 dicunt Chriſtū poteſtatem excellentię miniſtris non cōmunicaſſe *propter fidelium vtilitatem, ne in homi-*

ne

ne ſpem ponerent, & ne eſſent diuerſa ſacramenta, & multa capita in Eccleſia, vt etiam dicit ad 3.

40 Vltimo obijcies: nã ſuper illud Ioã. 14. *Maiora horum facies*: dicit S. Auguſtinus tract. 72. in Ioannem. *Prorſus maius hoc eſſe dixerim, ſcilicet, vt ex impio iuſtus fiat, quã creare cœlum, & terram.* Sed Chriſtus non potuit communicare diſcipulis, quod crearent cœlum, & terram. Ergo neque quod iuſtificarent impium. Cum igitur iuſtificatio impij fiat per poteſtatem Chriſti, quam habet in ſacramentis, videtur quod poteſtatem ſuã, quam in ſacramentis habuit, non potuerit miniſtris communicare. Ac perconſequens nec puræ creaturæ potuit committi, quod inſtitueret ſacramenta.

Reſpondet S. Thomas art. 4. ad 2. quod obiectio illa procedit de poteſtate authoritatis, quæ conuenit Chriſto ſecundũ quod eſt Deus. ¶ Cæterum non videtur, quod iſta ſolutione euacuetur difficultas argumẽti: nam eadẽ proportio eſt cauſæ inſtrumentalis ad ſuum effectum, ſicut principalis ad ſuum: ſed poteſtas inſtrumentalis creãdi nõ poteſt communicari creaturæ: ergo nec poteſtas inſtrumentalis iuſtificandi: quæ ſecundum S. Auguſt. eſt excellentior, quam poteſtas iuſtificandi.

41 Ceſſaret huius argumẽti difficultas, ſi vera eſſet opinio Magiſtri Sententiarum in 4. diſt. 5. docentis: quod etiã poteſtas creãdi inſtrumẽtaliter eſt communicabilis creaturæ. Cuius ſententiæ probabilitatẽ in gratiam Magiſtri ſuſtinet ibi S. Thomas q. 1. ar. 3. q. 3.

Sed quia ibi S. Thomas dicit, quod *cõmunis opinio habet, quod creatio non poteſt alicui creaturæ communicari*. Et hanc communẽ opinionem aſſertiuè tuetur ipſe S. Thomas 1. p. q. 45. art. 5. Vt omnia ſuis referuaret, noluit hoc loco de his opinionibus differere.

42 Ideò ad completam argumenti ſolutionem addunt Nuño, & Suarez in comment. art. 4. quod cæteris paribus, eadẽ proportio eſt cauſæ inſtrumentalis ad ſuum effectum, ſicut cauſæ inſtrumẽtalis ad ſuum. In præſenti autem non ſunt cætera paria: nã ideò maius eſt iuſtificare impium, quã creare, quia in iuſtificatione impij maior oſtenditur miſericordia: creatio vero excedit, quia arguit infinitatem in cauſa creante, ſiue principali, ſiue inſtrumentali: quæ infinitas creaturæ repugnat.

43 Seu vt inquit Cabrera art. 4. nu. 17. licet iuſtificatio, & creatio æqualem potentiam requirant in principali operãtẽ: & ideò vtrumque repugnet creaturæ. At vero reſpectu effectus quid maius eſt creare inſtrumentaliter, quam iuſtificare inſtrumentaliter: quia creatio importat infinitatem, cũ ſit ex nihilo, & ſine concurſu ſubiecti: ac proinde creaturæ etiam inſtrumentaliter cõuenire non poteſt. Hanc autem infinitatẽ non importat iuſtificatio: & ideò communicari poteſt inſtrumentaliter creaturæ.

44 Melius tamen ſolutionem petemꝰ à D. Thoma in loco, vbi quæſtionem ex profeſſo diſputat: nempè 1. 2. q. 113. art. 9. vbi docet, quod licet *ex parte facti* ſit quid maius iuſtificatio impij, quã creatio; quia hæc terminatur ad eſſe naturale, illa ad formam ſupernaturalem: Tamen *ex parte modi* excedit creatio, & eſt maximum opus Dei, quia ex nihilo fit aliquid: & ex hac parte implicat in terminis, quod detur inſtrumentum phyſicum creationis: cum tamen de facto ſacramenta ſint inſtrumenta phyſica ad infuſſionem gratiæ, & iuſtificationem impij.

DVBIVM IV.

Vtrum per malos miniſtros ſacramenta cõferri poſsint?

§. I.

Exiſtens in peccato mortali validum poteſt conferre ſacramentum.

1 DE miniſtris peccatoribus duos articulos proponit S. Thomas. In quinto diſputat an validè miniſtrent? Nam iſtũ eſſe ſenſum quæſiti, explicat ad 3. Et in ſexto exponit an miniſtrent licitè; vel potius peccent in peccato miniſtrando. Quia tamẽ in primo puncto ſola eſt controuerſia cum hæreticis; imò cũ ſolis antiquis hæreticis: quia vt probat Vazquez diſp. 137. cap. 1. in fine num. 15. ex hæreticis noſtri temporis nullus fuit in hoc errore præter Anabaptiſtas: ideò à priori difficultate breuiter nos expediemus remittendo ad illos, qui diligentius de ea diſputant.

2 Antiquorum hereticorum multi arbitrati ſunt peccatores inualide baptizare. De Donatiſtis refert S. Auguſtinus libro ſecundo contra epiſtolam Parmeniani c. 10. ſenſiſſe baptizatos à peccatoribus manifeſtis, eſſe rebaptizandos. Creſconius Grammaticus id extendit ad baptiſmum collatũ à quocũque peccatore, vt impugnat S. Auguſti-

guſtinus libro ſecundo contra ipſum capite 28. Idem de vniuerſis ſacramentis, docuerunt hæretici dicti Apoſtolici, vt ſumitur ex D. Bernardo ſermone 66. in Cantica. De Albarenſibus, ſeu Albigenſibus idem refert S. Antoninus 4. parte Theologali tit. 11. cap. 7. §. 5. Malum etiam ſacerdotem, ſeu exiſtentem in peccato mortali, non conſecrare, dixerunt Vualdenſes, dicti Pauperes de Lugduno, vt refert S. Antoninus ibidem §. 2. Imò nec defuerunt ſæculo præcedenti hæretici horum temporum, qui idem dicerēt, vt referunt Hoſius in confeſſ. cap. 2. Lyndanus cap. 2. Ruardus art. 1. Nec defuerunt alij, qui aſſererent, eos qui actu erant boni, & erant in gratia Dei, ſed ab ipſo præuidebantur futuri mali in fine vitæ, quia erant reprobi, perpetuo ſuſpenſos eſſe: ex quo videbatur deduci inualide baptizare. Ita de Ioāne Vuiclef refert Thomas Vualdenſis tomo 2. cap. 14.

3 Nihilominus catholica ſententia his verbis diffinitur in Concilio Tridentino ſeſſione 7. canone 12. de Sacramentis in genere. *Si quis dixerit miniſtrum in peccato mortali exiſtentem, modo omnia eſſentialia, quæ ad ſacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent, ſeruauerit, non conficere, aut conferre ſacramentum; Anathema ſit.* Diffinierat idē Conſtantienſe Concilium ſeſſ. 8. contra Vuiclef, & ſeſſ. 15. contra Ioannem Huſ. Affertque S. Thomas libro 4. Contragentes cap. 77. rationes quinque. Et decem proponit Soto in 4. diſt. 1. q. 5. ar. 5. Alias adducunt Sayrus lib. 2. cap. 6. q. vnica art. 2. & 3. Et Bellarminus lib. 1. de Sacramentis cap. 26. Cabrera hic art. 5.

4 Rationem demonſtratiuam vanū eſt quærere: quia vt notat Suarez in commēt. art. 5. Et diſp. 13. ſect. 4. ratione tertia, per ſe notum eſt, quod Deus potuit vnum è duob⁹ decernere, & quod eſſent valida ſacramēta, quamuis miniſter eſſet peccator, vt de facto decreuiſſe credimus; & quod eſſent inualida, vt hæretici dicunt. Quod ergo primum voluerit, non habet aliam primā rationem à priori, niſi Dei voluntatem. Hæc autē ex ſola Sacra Scriptura probari non poteſt, vt notat S. Auguſtinus libro vnico de Baptiſmo cap. 11. Tamen habet fundamentum in illa: & antiquiſſima Eccleſiæ traditione apud fideles eſt perſpicua.

5 Affert S. Thomas ar. 5. verba S. Auguſtini tract. 5. in Ioannem, dicentis. *Quid tibi facit malus miniſter; vbi bonus eſt dominus?* Ex quo talem format rationem. Miniſtri Eccleſiæ inſtrumentaliter operantur in ſacramentis: & ideò gratiam non conferunt propria virtute, ſed virtute Dei, & Chriſti, à quo mouentur, ſicut quædam inſtrumenta. Et ideò accidit inſtrumento, inquantum eſt inſtrumentum, qualēcumque formam, vel virtutem habeat, præter id quod exigitur ad rationem inſtrumenti: Sicut quod corpus medici (quod eſt inſtrumentum animæ habētis artem) ſit ſanum, vel infirmum: & ſicut quod fiſtula per quam tranſit aqua, ſit argentea, vel plūbea. Vnde miniſtri Eccleſiæ poſſunt ſacramenta conferre etiam ſi ſint mali.

6 Sed obijcies: nam ſi deſit aliquid eorum, quæ debent eſſe in ſacramentis, nō perficitur ſacramentum: ſicut ſi deſit debita forma, vel debita materia. Sed debitus miniſter ſacramenti eſt ille, qui caret macula peccati; ſecundum illud Leuitici 21. *Homo de ſemine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo ſuo, neque accedet ad miniſterium eius.* Ergo videtur, quod ſi miniſter ſit malus, nihil efficiatur in ſacramento.

Reſpondetur cum D. Thoma ad 3. quod aliquid eſt debitum eſſe in ſacramento dupliciter. Vno modo ſicut exiſtens de neceſſitate ſacramenti: quod quidem ſi deſit, non perficitur ſacramentum: ſicut ſi deſit debita forma, vel debita materia. Alio modo eſt aliquid debitum eſſe in ſacramento ſecundū quandam decentiam. Et hoc modo debitū eſt vt miniſtri ſacramentorum ſint boni.

7 Quod autem hæc decentia ſit quid accidentale, & non de neceſsitate ſacramēti, multis exemplis Sancti Patres declarant: nam vt ait S. Gregorius Nazianzenus in oratione de Baptiſmo, non minus rectè imprimit imaginem regis, ſiggillum ferreum, quam aureum. Similiter, vt notat S. Auguſtinus lib. 3. contra Creſconium cap. 8. ad efficaciam ſementis parum refert an lotis manibus, an ſordidis ſeminetur: nam ſi ſemē ſit bonum, & terra fertilis, & dominus dederit benignitatem, dando pluuias tēpore opportuno, & Solis cōuenientem influxum, terra dabit fructum ſuum. Rurſum vt aduertit S. Auguſtinus libro tertio de Baptiſmo cap. 3. lumen Solis, vel etiam lampadum non inquinatur, etiam ſi per lutum tranſeat, & loca cœnoſa. Exemplum etiam D. Thomę eſt D. Auguſtini tract. 5. in Ioannem, vbi docet parum referre, quod aqua ad areolas irrigandas per canalem lapideum, vel per argēteū tranſeat.

8 Præterea obijciunt hæretici: nam ſacramenta nouæ legis ordinantur ad emundationem culpæ, & ad collationem gratiæ.

tiæ. Sed mali non possunt alios mundare, cũ sint immundi: iuxta illud Eccles. 34. vers. 3. *Ab immundo quid mundabitur?* Et etiam cum gratiam non habeant, non videtur quod gratiam conferre possint: quia nullus dat, quod non habet. Non ergo per malos sacramenta conferri possunt. Vnde Ecclesiastici 34. ver. 30. dicitur. *Qui baptizatur à mortuo, quid proficit lauatio illius?* Baptismus ergo illius, qui est mortuus spiritualiter per peccatum, nihil proficit.

Respondetur cum D. Tho. art. 5. ad 1. quod ministri Ecclesiæ, neque à peccatis mũdant homines ad sacramenta accedentes, neque gratiam conferunt sua virtute: sed hoc facit Christus sua potestate per eos, sicut per quædam instrumenta. Et ideò effectus consequitur in suscipientibus sacramenta, non secundum similitudinem ministrorum, sed secundum configurationem ad Christũ. De quo inquit ad 2. quod operatur in sacramentis, & per bonos tamquam per membra viuentia, & per malos tamquam per instrumẽta carentia vita. ¶ In illo autem testimonio Ecclesiastici omnittunt hæretici illa verba: *Et iterum tangit mortuum*: ex quibus constat ibi non esse sermonem de ministro sacramẽti; sed de illo qui vtebatur cæremonijs Iudaicis ad tollendam irregularitatem, quæ inducebatur contactu mortui: & secundo tactu iterum repetebatur. Et moraliter intelligitur de illis, qui redeũt ad peccata iam deplorata. Vnde subditur: sic homo qui ieiunat in peccatis suis, & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando se? Videatur S. Gregor. lib. 9. epist. 39. & super Psal. 50. ad illa verba: *Sacrificium Deo spiritus, &c.*

9 Ex quo sequitur, quod peccatores nõ solum possunt valida sacramenta conferre imprimentia characterem, sed etiam conferentia gratiam. Quod etiam docet S. Augustinus lib. 2. contra Litteras Petiliani cap. 6. & tract. 5. in Ioannem, quia cum sint ministri Christi, cuius virtus ex opere operato cau sat in sacramentis, si recipientes obicem nõ ponant, gratiam recipiunt, iuxta doctrinam Concilij Tridentini sess. 6. can. 6. & 7. Ideo que paruulus à peccatore baptizatus, si moreretur, statim in Cœlũ euolaret. Quod idẽ est, si minister esset hæreticus, vt dicit D. Th. art. 9. Imo etiam si esset Paganus, & Gẽtilis, vel Excommunicatus, vel Degradatus: de quo agit S. Tho. q. 67. ar. 5. nam quilibet homo, vel mulier valide baptizat.

10 Denique obijciunt hæretici; nam Christus non omnibus ministris dedit potestatem remittendi peccata, sed solis illis, qui bus dedit Spiritum Sanctum. Quod constat: nam instituens ministros cũ authoritate absoluendi à peccatis, dixit Ioannis 20. *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Sed peccatores Spiritum Sanctum non habent; sicut nec Charitatem: de qua dicitur 1. Ioan. 4. *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Ergo nec possunt remittere peccata, nec conferre sacramenta per quæ remittantur.

Respondet S. Ioãnes Chrisostomus homilia 85. in Ioannem, per *Spiritum Sanctum*, eo loco intelligi ipsam potestatem dimittẽdi peccata: quæ potestas potest esse sine gratia gratum faciente.

Sed contra est: nam Concilium Tridẽtinum sess. 23. can. 4. ex similibus verbis colligit in sacramento Ordinis conferri, non tãtum characterem, sed & gratiã: ergo ibi nõ solum est sermo de potestate, sed etiam de gratia Spiritus Sancti. Secundo: nam Spiritus Sanctus non datur ad actionem, quæ est peccatum mortale: sed actio ministri peccatoris est mortale peccatum, vt dicetur ex D. Tho. art. 6. Ergo ad eam exercendam nõ datur Spiritus Sanctus.

11 Nec sufficit, si dicatur Deum concurrere ad entitatem actus: & istam eleuari ad causandam gratiam. Nam concursus iste generalis Dei non exigit missionem specialẽ Spiritus Sancti, qui non dicitur mitti nisi ad effectus speciales: concursus autem primæ, & vniuersalissimæ causæ est communis, & omnia transcendens: vnde vt verificetur Spiritum Sanctum ad hoc dari, alius debet admitti concursus. Præterquamquod actio ministri sacramenti validi debet esse supernaturalis, quia essentialiter componit, & est pars sacramenti supernaturalis, & causa effectus supernaturalis: actio vero peccaminosa est naturalis, quia fit deserẽte gratia: ergo à peccatore validum non confertur sacramentum.

12 Respondetur, quod S. August. super illa verba Ioannis 20. & S. Ambros. ser. 10. in Psalm. 118. intelligunt Spiritum sanctum dari ibi per donum gratiæ gratum facientis: iuxta illud Apostoli: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Et tunc Spiritus sanctus, & gratia sãctificãs datur, nõ quidẽ vt requisita simpliciter vt sit minister, sed vt decenter, & bene ministret, iuxta dicta ex D. Thoma ad tertium. ¶ Expositio vero illa S. Ioannis Chrisostomi etiam est probabilis, quia cum Spiritus Sanctus principaliter moueat sacramentorum ministros, & det eis potestatem, cum

iſta ſint opera Spiritus Sancti, iuxta Apoſtolum 1. ad Cor. 12. Ideò poteſtas, & character nomine Spiritꝰ Sãcti poſſunt intelligi. Quia tamen iſta dona aliquando ſunt ſimul cum gratia, & charitate, & aliquando ſine illa; ideò quandoque datur Spiritus Sãctus vtro que modo vt eleuet membra viuentia; quãdoque vero ſolum datur incompletè, vt eleuet inſtrumenta carẽtia vita, vt dicit S. Th. ad 2.

13 Ad primam replicam dicitur Concilium Tridentinum ſolum definiſſe in ſacramento Ordinis dari Spiritum Sanctum, quia non ſolum imprimitur character, ſed cõfertur gratia: quod verum eſt etiam cum miniſter Ordinis eſt in peccato mortali, quia ſi ordinandus non ponat obicem gratiæ, ei confertur, & augetur.

Solutio in argumento relata, vera eſt: nã operatio carens vita gratiæ habet entitatẽ à Deo eleuabilem ad illud, quod ipſe principaliter facit: ſicut enim aqua inſtrumentaliter eleuata pertingit ad animam, ita operatio miniſtri carentis vita gratiæ, quam Deus principaliter, & Chriſtus inſtrumentaliter operantur. Quia tamen docet S. Thomas q. 62. art. 1. ad 2. quod vt inſtrumentum exerceat actionem propriam, non indiget eleuatione, ac proinde nec ad hoc miniſter ſacramenti indiget ſpeciali miſsione Spiritus Sãcti: Benè tamen vt exerceat operationem inſtrumenti vt inſtrumentum eſt: quia ſic cooperatur Deo authori gratiæ. Vnde ibi interuenit ſupernaturalis eleuatio: & ideò aduenit motio, vel qualitas ſupernaturalis, quam uis actio naturalis poſsit eſſe receptiua tranſeuntis qualitatis ſupernaturalis, vel illius quaſi organum delatiuum. Et ſic ceſſant ambæ replicæ.

§. II.

Vtrum miniſtri conſecrati peccent miniſtrando ſacramenta cum ſunt in peccato mortali?

14 INter Catholicos autem, quamuis D. Thomas ar. 6. dicat, quod *nõ eſt dubiu, quin mali exibentes ſe miniſtros Dei, & Eccleſiæ in diſpenſatione ſacramentorum, peccent.* Et Vazquez diſp. 136. cap. 1. nu. 1. aſſerat. *Conſtãs autem, & indubitata apud Scholaſticos ſententia eſt, quemlibet miniſtrum ſacramenti conſecratum, qui in ſtatu peccati mortalis ſacramentum conficit, peccare mortaliter.* Cæterũ, quia ipſe Vazquez illo capite primo contendit non bene probari authoritate S. Dionyſij, & Gelaſij, & S. Gregorij. Et cap. 2. rationes aliorum impugnat. Et rurſus authoritates adductas à Vazquez, intentum non conuincere, probat Lugo diſp. 8. ſect. 9. num. 146. vſque 148. Et Bernal diſp. 17. ſect. 6. §. 2. nu. 109. vſq; 112. omnes probationes ab authoritate, excepto teſtimonio S. Auguſtini, dicit inefficaces. Deinde Granado tract. 5. diſp. 5. n. 6. ait; quod miniſter peccet mortaliter in adminiſtrandis ſacramentis cum cõſcientia peccati mortalis, non eſt adeò explo ratum, attenta efficacitate rationis: quia reuera *nulla eſt ratio id omnino conuincens*: licet certa ſit propter authoritatem. Hæc ibi.

15 Ideo aliqui Recentiores conati ſũt adſtruere, eſſe probabile miniſtrum conſecratum, qui in mortali conficit ſacramentũ, non peccare mortaliter. Ita Hieronym. Llamas 1. p. ſuæ Methodi cap. 1. §. 5. folio 4. & parte 2 cap. 2. §. 12. folio 260. Ludouicꝰ de Sancto Ioanne q. 8. de Pœnitentia art. 4. dubio 1. diffic. 2. fol. 503. & 504. Vtriuſq; verba refert Leander tract. 1. de Sacram. diſp. 4. q. 8. probans Ludouicum ibi contradicere: falſò pro ſe citare Sylueſtrum, & Victoriam, cum expreſſe oppoſitum doceant: deinde falſò id imponere Theologis omnibus: cum oppoſitum omnes fere doceant. Huius ſententiæ probabilitatem latiſsimè conatur adſtruere Crouſers in Regulam S. Franciſci c. 7. ſect. 21. folio 620. Cuius verba refert, & improbat Diana parte 6. tract. 6. miſcellan. reſol. 53. Sed probabilis videtur Marco Vidal in Arca Theol. Moral. de miniſtro ſacramenti inquiſitione vnica nu. 69. & 75. Quẽ refert, & reijcit Diana parte 10. tract. 16. & ſexto miſcellaneo reſol. 27. Demum Chriſtophorus à S. Ioſepho tomo 1. receptarum opinionum, de Baptiſmo dubio 12. num. 9. ait, quod ſententia Llamas non eſt eadem, ac ſentẽtia Crouſers, & Ludouici: quia Llamas nullum admittit peccatum, imò equiparat talem adminiſtrationem bono operi exercito in mortali. Alij vero admittunt eſſe veniale, & petunt diſplicentiam peccatorum: & ſic non eſt opinio prohibita. Subdit nu. 10. quod etſi aliquando illa opinio ſibi viſa fuerit probabilis; *nunc autem* (inquit) *re benè perpenſa, improbabilem iudico.* Ita habetur folio 58. Sed quam benè perpenderit, expendi poteſt ex ipſo tomo 1. folio 304. dubio 18. de ſacramentis nu. 2. vbi fatetur delatam à Dominis Inquiſitoribus opinionem Llamas, & ipſe opinionem Crouſers, quã pronunciauarat improbabilem, probat, & ſui oblitus ſe remittit ad locũ vbi oppoſitũ docet: cum enim folio 58. ſcripſiſſet, quod retu-

retulimus,folio 304.col.2.dub.18.n. 2.ait. *Temperanda est hæc opinio, vt sacerdos debeat habere aliquem dolorem suorum peccatorum; quẽ si non habeat, non erit nisi venale, sic administrare, nõ vero mortale, vt nouissimè docet Crouſers. Vide me ipsum loco citato.* Hæc ille.

16 Hanc ſententiam eſſe *improbabilem*, docuit Petrus Ledeſma de ſacramentis tractatu 1.cap.6.conc.6.folio 15.& dub.3.poſt octauam concluſionem. Imo Luiſius Turrianus in Selectis centuria 4.dub.54.& 76.ait. Mihi quidem doctrina hæc, non ſolum *improbabilis* videtur; ſed etiam *temeraria*, contra communem ſenſum Doctorum, ſine idoneo fundamento: & multis apparet *ſcandaloſa*, & quæ parum fauet ſanctitati miniſtrorũ. Hanc cenſuram refert, & approbat Leãder to.1.tract.1.diſp.4.q.9. quia priorem ſentẽtiam, vt omnino improbabilem, ad minus, deleri mandarunt ex ſumma Hieronymi Llamas 1.p.cap 1.§ 5. Cenſores fidei in Indice librorum expurgandorum edito in Hiſpania pro tota illa anno Domini 1640. Et Diana parte 6 tract.6.reſol.53.in fine ait de ſententia Crouſers, quod eſt contra communem, & ideò reijcienda. Et parte 10.tractatu 16.& 6.miſcellaneo dicit Invrendam eſſe nota *improbabilitatis*. Referrque, & approbat cenſuram Turriani, & Leandri.

17 Euaſio autem illa, quæ excogitatur ad authoritatem Dominorum Inquiſitorum, nullius momenti eſt: Tum, quia ſententias illas eſſe diuerſas, dicitur, ſed parum ſolide probatur: Tum, quia illa diſplicentia, ſi non eſt vera contritio, eſt de fide, quod non ponit ſubiectum in ſtatu gratiæ: cum ergo peccatum mortale ſit in ſubiecto in vtroq; caſu, vel dicendum eſt abſque fundamento opinionem Llamas deletam eſſe, vel aſſerẽdum eandemmet rationem reprobandi eſſe in vtroq; caſu. Denique, authoritates Scripturæ, & Patrum, & communis conſenſus Doctorum, vel probant hoc peccatum eſſe ex genere mortale, quia materia non eſt leuis, & actio, vel non eſt mala, vel eſt ex ſuo genere ſacrilega; vel nihil probant. Ergo ſicut D. Thomas primo docuit eſſe indubitatum hoc eſſe peccatum; ita immediatè aſſeruit hoc ex genere ſuo eſſe mortale. Vtrumque ergo cum communi Doctorum neceſſe eſt ſuſtinere.

§. III.

Ex Sacra Scriptura, ex iure Canonico, ex Patribus Eccleſiæ probatur.

18 VEriſsima hæc D. Thomæ, & Doctorum communis ſententia, ab ipſis probatur primo ex Sacra Scriptura adducta à D. Thoma art.6. Ex qua conſtat, quod miniſtri ſacramentorum debent domino cõformari: ſecundum illud Leuitici 19. *Sancti eritis, quoniam ego Sanctus:* Et Eccleſiaſt.10. *Secundum iudicem populi, ſic & miniſtri eius.* Ergo ſecundum decentiam exigitur, quod miniſtri ſint ſancti, & ſecundum neceſsitatẽ debitæ diſpoſitionis ad euadendum immunditiã contaminationis exigitur, quod ſint immunes à peccato. ¶ Affert etiam D. Tho. in 4.diſt.5.q.2.ar.2.q 4.ad 3. Illa verba Deuter.16. *Iuſtè, quod iuſtum eſt, exequeris.* Quod magis ponderat in 4.diſt.24.q.1.art.3.q.5. dicens, quòd lex præcipit, vt homo iuſte ea quæ ſunt iuſtæ exequatur: & ideò quicumq; homo, quod ſibi cõpetit ex ordine, facit indigne, quod iuſtum eſt, iniuſte exequitur, & cõtra præceptum legis facit: ac per hoc mortaliter peccat. Dices hoc præceptum fuiſſe legis veteris: quod modo non obligat. Euaſionem tamen hanc præcludit ibi S. Thom. ad ſecundum dicens, quod ius naturæ eſt indiſpenſabile: hoc autem eſt de iure naturali vt homo ſancta ſanctè pertractet: vnde cõtra hoc nullus poteſt diſpenſare.

19 Affert etiam S. Auguſtinus libro 4. de Trinitate cap.14. vt probet *ſacrificiũ nõ poſſe rite* (ideſt, licite) *offerri, niſi per Sacerdotẽ Sanctum, & iuſtum*: illud Exodi 19. *Sacerdotes, qui accedunt ad Dominum, ſanctificentur, ne percutiam eos.* Et Leuitici 21. *Incenſum, & panes offerunt Deo: & ideò ſancti erunt Deo ſuo.* Et c. 22. *Omnis, qui acceſſerit ad ea, quæ cõſecrata ſũt, in quo eſt immunditia, peribit coram Domino.* Et illud Eſaiæ 66. *Facit moroſus, qui ſacrificat mihi vitulum, quaſi qui canem occidit.* Quæ teſtimonia, ſi non explicarent legem naturalem, vel ſi à paritate legis veteris non ſumeretur argumentum ad ſacerdotes nouæ legis, extrarem à D Auguſtino adducerentur. ¶ Deinde illam legem Leuit.21.& 22. *Homo de ſemine Aaron, qui habuerit maculam, non offeret hoſtias Deo ſuo, nec accedet ad miniſterium eius*: Etiam ad ſacerdotes nouæ legis applicant S. Hier. epiſt. ad Fabiolam, & S. Gregorius in 2. parte Paſtoralis cap.2.& 3.& lib.1. Regiſtri cap. 24. Et S. Thomas in 4.diſt.24.q.1.ar.3.q.1. *quia per maculam, vt dicit Gloſſa, omne vitium intelli-*

intelligitur. Nam de ministris noui testamẽti inquit Apostolus 1. ad Cor. 4. *Sic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*. Et 2. ad Cor. 4. *Exibeam⁹ nos metipsos sicut Dei ministros*. Et de hac maiori excellentia ministrorũ noui testamenti mẽtionem facit Apostolus 2. ad Cor. 3. ver. 6. ibi. *Qui & idoneos nos fecit ministros noui testamenti*. & ad Hebræos 12. & alibi sæpè.

20 Vnde rècte arguit Durandus in 4. distinct. 5. q. 2. nu. 5. & alij multi, quos refert, & sequitur Bonacina disp. 1. q. 3. puncto 2. §. 1. n. 2. dicens esse argumẽtum à minori ad maius: nam erat peccatum mortale accedere ad ministrandum in sacramentis veteris legis cum immunditia carnali: ergo multo magis erit mortale peccatum accedere ad sacramenta nouæ legis vt eorum ministrum cum macula peccati mortalis.

21 Sed hanc rationem paruipẽdit Vazquez in fine capitis secundi: nam in veteri testamento diuina lege prohibitum erat cũ immũditia carnis accedere ad sacramenta illa. Nunc autem de simili lege positiua circa mundiciam spiritualem, pro administratione sacramentorum nouæ legis, non constat: quin potius sola lege naturali diuina id vetitum est, cuius legis rationem oporteret assignare.

22 In primis hæc doctrina Patribus nõ consonat, qui argumentantur ex munditia carnali requisita in sacramentis carnalibus ad eam, quæ requiritur, munditiam in sacramentis spiritualem conferentibus gratiam. Secundo, argumentum non procedit ex lege positiua, sed ex lege naturali; quam extare constat à fortiori ex suaui rerum dispositione: nam vt arguit Soto in 4. dist. 1. q. 5. art. 6. §. *Hanc conclusionem*, in fine. Si Sacerdotes antiquæ legis, qui egena illa sacramenta, vti ait Paulus, nullatenus sanctificantia, tanta cum sanctitate ad altare accedere iubebãtur, quanto grauiori sacrilegio sacerdotes Euangelici commaculari creduntur, dum sacramenta, quæ de latere Christi ad sanctificandum animas effluxerunt, non pro dignitate contrectant?

23 Secundo principaliter probatur ex Summis Pontificibus: nempè ex Nicolao 1. relato 15. q. 8. cap. vltimo dicente, quod *mali bona administrando, se tantummodo lædunt*. Et est ad consulta Bulgarorum tit. 11. cap. 71. & habetur tomo 3. Conciliorum. Cap. etiã 14. & 15. ait. *Et idcò malus bona ministrando, nõ alijs, sed sibi detrimenti cumulum ingerit*. Vbi vt complete respondeat casui singulari, de quo erat consultus, rationem reddit vniuersalem in qua nostra continetur conclusio. Quod autem textus nimis non probent, dicenda monstrabunt. Nec debuit Bernal nu. 110. à textu expungere illa verba, *sed sibi*, cũ in omnibus editionibus habeantur, & pertineant ad integritatem responsionis.

Deinde Gelasius Papa relatus cap. *Sacrosancta* 1. q. 1. Et apud Iuonem 2. par. Decreti cap. 20. & 6. parte cap. 110. *Quomodo ad diuini mysterij consecrationem, cœlestis spiritus inuocatus aduenier, si sacerdos, qui eum adesse, deprecatur, criminosis plenus actionibus comprobetur*? Vbi cum non doceat sacerdotem criminosum inualide consecrare (id enim est hæreticum) vult asserere illicitè ad consecrandum accedere, & eius missam, & orationes ex opere operantis non valere. Quem sensum verborum Pontificis declarat D. Tho. 3. p. q. 82. art. 5. ad 2. dicens, quod ante illa verba Gelasius Papa præmittit: *Sacrosancta religio, quæ catholicam continet disciplinam, tãtam sibi reuerentiam vendicat, vt ad eam quilibet (nisi pura conscientia) non audeat peruenire*. Ex quo manifestè apparet eius intentionẽ esse; quod peccator sacerdos non debet ad hoc sacramentum accedere. Vnde per hoc, quod subdit: *Quomodo cœlestis spiritus inuocatus aduenier*? Intelligi oportet, quod non aduenit ex merito sacerdotis, sed ex virtute Christi, cuius verba profert Sacerdos. Hæc D. Thomas.

24 Sed occurrit Vazquez cap. 1. nu. 9. dicens. Quo circa ego sentio, Pontificẽ hoc loco non agere de digna administratione sacramentorum; sed de digna sacramenti Eucharistiæ receptione, quod vocat diuini mysterij consecrationem: cumque sacerdos ante consecrationem, & post illam deprecetur, vt corpus, & sanguis Christi sit ei in salutem animæ, sine dubio inuocat Spiritum Sãctum ad sui sanctificationem: de hac igitur inuocatione inquit Gelasius: *nam quomodo*, &c. non autem de inuocatione Dei ad sanctificationem eorum, quibus sacramentũ ministratur. Hactenus Vazquez.

25 Eius tamen expositio est nimis extorta, è diametro textui opposita: nam ministerium sacerdotis, vt sacerdos est, consistit in Eucharistiæ consecratione: sed loquitur Gelasius expresse de inuocatione Spiritus Sancti *ad diuini mysterij consecrationem*: & non nisi verba detorquendo ad sensus improprios, nomine consecrationis potest intelligi digna receptio; cum seculares, qui nequeũt cõsecrare, possent digne recipere. Ergo non loquitur de digna receptione, sed de digna cõsecratione. Quomodo autem in Missa inuocetur

cetur Deus ad conſecrationem? Explicat D. Tho.3.p.q.83.ar.4.ad 7.

26 Probat etiam Soto illo art.6.§.*Hãc cõcluſionem*, ex D.Gregorio Papa lib.1.epiſt. 24.non lõgè à principio,& refertur cap. *Neceſſe* 1.q.1.dicente.*Neceſſe eſt vt eſſe munda ſtudeat manus, quæ diluere ſordes curat; ne tacta quæque deterius inquinet, ſi ſordida ipſa ſtercoris lutum tenet.* ¶ Reſpondet Vazquez cap. 1.n.10.& 11.hoc loco nõ loqui S.Gregoriũ de munditia neceſſaria, in miniſtro ſacramẽ torum vt ea conferre poſsit dignè: nec verbum vllum eſt in tota epiſtola, quod id leuiter indicet. Sed loquitur de præpoſitis, qui aliorum curam habent, & verbo atque exemplo illorum curam habent.

27 Sed contra eſt primo: nam ſolum ſacerdos à peccatis abſoluens, vel baptizans, dicitur in proprietate diluere ſordes peccatorum: ſed loquitur S.Gregorius de miniſtro, qui diluit ſordes: ergo loquitur de miniſtro ſacramentorum. Secundo, parum interest quod paulo ante loquutus fuerit de præpoſitis, vt dicamus in relatis verbis non loqui de ſacerdotibus miniſtrantibus: Tũ, quia ipſimet prælati ſolent eſſe ſacerdotes; & ideò admonendi ſunt vt prælati, & vt ſacerdotes: Tum, quia bene poterat congruo doctrinæ ordine, qui paulo ante inſtruxit prælatos, immediate inſtruere omnes, Sacerdotes. Tertio, quia præpoſiti, ſi miniſtri ſacramentorum non eſſent, non tenerentur ad tantam munditiam internam; ſed ſolum ad peccata ſcandali externa vitanda. Quarto: nam S.Gregorius ad ſuæ doctrinæ confirmationem, affert illud Eſaiæ 52.ver.11. *Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere: exite de medio eius, mundamini, qui fertis vaſa Domini.* Quæ verba non pertinent tantum ad miniſtros antiquæ legis, ſed multo magis ad miniſtros nouæ, quibus ait Apoſtolus 2.ad Corinth.6.ver.17. *Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini, dicit Dominus, & immundum ne tetigeritis.* In ipſaq; ordinatione nouæ legis Eccleſia vtitur illis verbis Eſaiæ: *Mundamini, qui fertis vaſa Domini*: illorum ſenſum de munditia interna requiſita ad decenter miniſtrandum, declarans.

28 Præterea ex Summo Pontifice Gregorio 9.duo habemus in iure teſtimonia ad eandem veritatem ſtabiliendam. Primum ex cap.vlt.*de temporibus ordinationum*, vbi cũ loqueretur de Sacerdotibus, & alijs clericis, adulteris, periuris, homicidis, vel reis falſi teſtimonij, docet non poſſe poſt pœnitentiã impediri, ne in ſuo ordine miniſtrent, niſi illa crimina notoria ſint, vel in iudicio cõprobata. Et ſubiungit: *Quod ſi nõ pœnituerint, monendi ſunt, & ſub interminatione diuini iudicij obteſtandi, vt in teſtimonium ſuæ damnationis in ſuſceptis etiã Ordinibus non miniſtrent.* Hæc autem obteſtatio aperte ſupponit, quod ſi miniſtrarent, mortaliter peccarent. Idẽ Papa cap.vlt.*de cohabitatione Clericorũ, & mulierum*, ſimiliter docet, clericos cõcubinarios, quorum crimẽ notorium non eſt, nõ eſſe in diuinis officijs vitandos: *Et ſi quemlibet pro mortali peccato, quoad ſe ipſum conſtet eſſe ſuſpẽſum.* Iſtis verbis noſtram doceri doctrinam, non ſolum Soto, Suarez, & alij fatentur: ſed etiam Vazquez cap.1.nu.14.& Granados controu.3.de ſacramentis tract.5.diſp.5.n. 4.& Caſtrus Palaus to.4.tract.18.diſp. vnica punct.5.n.8.fine.

29 Cæterum Lugo diſp.8.ſect.9.nu. 147.non iudicat efficacia. Primo, quia vterque ille textus loquitur non ſolum de ſacerdotibus, ſed de omnibus Clericis expreſſe: cum tamen ipſe Vazquez c.4. doceat Diaconum, & Subdiaconum in ſtatu peccati miniſtrantes non peccare mortaliter. Secundo dicit ibi non explicari ſingulas actiones in mortali eſſe mortale nouum; ſed ſolũ quod ſit aliquod peccatum, & quidem graue ex genere ſuo, quod ob timorem diuini iudicij vitandum ſit. Terrio, quia videntur illas functiones in teſtimonium ſuæ damnationis facere; ſicut reprehendens in alio vitia, quæ in ſe habet, id videtur facere in teſtimoniũ ſuæ condemnationis. Tandem dicit fortaſſe ibi ſolum impediri exercitium completũ ordinum: quia iuxta antiquos canones, qui nunc etiam ex parte obſeruantur, miniſtri ſaltem Altaris communicabant in Miſſa ſolemni de manu celebrantis, vt cõſtat ex canone 9.Apoſtolorum, quem citat, & renouat Anacletus Papa, in cap.*Epiſcopus, de Conſecratione*, diſt.1.

30 Hæc vltima ſolutio nullam habet veritatem: Tum, quia lex Anacleti Papæ ſolum loquitur de miniſtris aſsiſtentibus Epiſcopo celebranti ſolemniter. At vero Gregorius nonus vniuerſaliter loquitur: & eius tẽpore non erat illa lex in viridi obſeruantia; ſiquidem fuit Papa anno Domini 1227.paucis annis poſt Lateranenſe Concilium, in quo annualis communio ſub præcepto mãdatur ob raram fidelium communionem. Nec modo miniſtri Altaris in Miſſa ſolemni communicare tenentur.

31 Prima etiã inſtãtia parũ vrget. Primo, quia vt poſtea dicetur, multi ſatis probabiliter ſequelã admittũt. Secundo, quia

qui

qui eam negant, dicunt eſſe veniale; & excuſant à mortali, vel ob materiæ paruitatẽ: vel quia illi non ſunt actus principales ſacramenti Ordinis. Loquendo ergo de cõſecratione, vel abſolutione, qui ſunt actus principales ordinũ, eos exercere in peccato mortali, erit peccatum mortale. ¶ Secunda etiã nullã continet apparientiã, quia ob peccata venialia nõ ſic ſolent loqui Sũmi Potifices. Præcipuè in reſponſis in corpore iuris inſertis.

Tertia etiã vim infert verbis textus: nã qui reprehendit, vel exhortatur aliũ, ſuis verbis teſtimoniũ dat ſuæ damnationis. Qui autẽ in peccato mortali ſacramenta miniſtrat, ſi miniſtrãdo nõ peccaret, nõ eſt in quo daret ſuæ damnationis teſtimoniũ. Sed pro tanto id verificatur, quia quãtũ eſt de ſe cõtaminat, & iniuriam irrogat ſanctitati ſacramenti, & diſcordat ab inſtituẽtis ſanctitate: ideoque Summus Pontifex ait, quod *ſub interminatione diuini iudicij obtejtandi ſunt, &c.*

32 Quo circa Bernal diſp. 17. ſec. 6. n. 100. tandẽ aſſerit. Quo circa reſpondeo, neutro in loco, Pontificẽ, verbis, quæ aduerſarij proferunt, loqui vt Põtificẽ, quia de illo no fuerat cõſultus: quia ſolũ de notorijs peccatoribus, quod arceri debeãt ab exercitio ſuſceptorũ ordinũ, ſufficit vt reſpondeat quæſitis. Quæ verò Põtifices ſuis reſpõſionib⁹ immiſcet, ſi propoſitis quæſtionibus neceſſaria nõ ſunt, ea non dicunt vt Pontifices, vt dixerat diſp. 14. n. 75.

33 Cæterum, quando id quod obiter aſſerunt Põtifices, nõ cõcordat doctrinæ receptæ, vel ab alijs Potificibus diffinitæ, neceſſariũ eſt ad illã recurrere doctrinã: vt in 7. Synodo act. 5. approbatur à Cõcilio ſententia, *quod & Angelos pingere oporteat, quando circũſcribi poſſunt, & vt homines apparuerunt.* Vbi Concilij approbatio quoad concluſionẽ, facit eam neceſſario tenendã: licet ratio no cõcordet veritati, & cõmuni Theologorum: quia vt cũ Cano, & Grauina, & cõmuni oſtẽdimus c. 31. Theol. Mor. q. 3. n. 38. Rationes Potificũ nõ habẽt eandẽ certitudinẽ, ac cõcluſio definita. Verũtamen, quãdo Pontifices in hoc caſu aſſumunt doctrinã S. Aug. & D. Tho. & Theologorum cõmunẽ (ipſo cõtrario fatente) aſſerere, quod loquuntur vt Doctores particulares, & nõ vt Potifices, eſt irreuerentia non ferenda, quia minimè neceſſaria.

34 Deinde quæſtiones Põtifici propoſitæ erant indiſtinctæ de omnibus peccatoribus manifeſtis, & occultis. Ideoque vt illis reſpõderet, coactus eſt diſtinctione vti: & ſi præmiſſa diſtinctione, quæ erat omnino neceſſaria, iuxta vnũ mẽbru ſolũ reſponderet, eſſet imperfecta reſpõſio: ergo de illo punctio, ſaltẽ implicitè, fuerat conſultus. Ergo loquitur vt Sũmus Potifex, cuius ambæ deciſiones, vt neceſſario amplectẽdæ inferuntur in corpore iuris. Ideoq; S. Inquiſitionis Tribunalis, his, & adducendis per motũ, illã ſententiam vt improbabilem, temerariã, & periculoſam, merito delendam præcepit. Accedit authoritas Innocentij Tertij cap. *de homine*, tit. *de celebratione Miſſarũ*, ibi: *Licet is, qui pro ſui criminis conſcientia reputat ſe indignũ, peccet grauiter, ſi ſe ingerat irreuerenter ad illud.* Vnde Suar diſ. 16 ſec. 3. §. *Vltimo reddenda*, ait. Nã quod in Eccleſia ſit hoc præceptũ, dubitari nõ poteſt; vt conſtat ex decretis, & teſtimonijs adductis.

35 Aliud principale aſſertionis fundamẽtum eſt Patrũ authoritas. Primus, & præcipuus aſſertor fuit S. Dionyſ. Sed quia illi⁹ verba, quæ affert Suar. diſp. 16. coc. 1. ſec. 3. conatur diuertere Vazq. a n. 4. vſq; ad 7. Sufficiet oſtendere, quod verba a D. Th. adducta ar. 6. nullã admittũt euaſionẽ. In primis c. 1. Eccleſ. hier. declinando ad finẽ, fol. mihi 93. expreſsè ait, quod *prophanis ne ſigna quidẽ fas eſt contingere, & tractare*: loquitur de ſacramẽtis, quæ ſunt ſigna ſacra. Et nullum eſt verbũ exhortationis. Quin potius nõ ſolum ea tractare, & miniſtrare, ſed ea tangere dicit eſſe nefas, & illicitum profanis, & peccatoribus. Quod & poſtea docuit Papa Nicolaus 1. ad conſulta Bulgarorum cap. 7. Deinde S. Dionyſius Epiſt. 8. quæ eſt ad Demophilum Monachum ait. *Ac mihi quidem videtur audax, & temerarius, ſiquis ea ſibi ſumat, quæ ſunt propria ſacerdotum; neque metu, & pudore adiutorũ tractatione præter captũ, ac meritu, deterretur, putatque Deũ ignorare, quæ ipſe ſibi eſt cõſcius, & ſperat ſe deceptũrũ eũ, qui à ſe falſo nomine appellatur pater; audetque ſe celeſtes ſuas, vt ita dicã, maledictiones (neque enim preces dixerim) in diuinis myſterijs Chriſti imitatione proferre.* Ita habetur iuxta translationẽ Perionij: nã iuxta antiquam trãslationẽ aliis verbis habetur apud D. Tho. Sed ſenſus eſt idem; nempe audacẽ, & temerariũ eſſe, qui cum conſcientia peccati mortalis exercet officium ſacerdotis.

Reſpondet Vazquez nu. 7. in finẽ, quod præter meritum, & captum tractare diuina, non eſt in peccato mortali adminiſtrare ſacramenta: ſed eſt ſine gradu, & ordine vſurpare ea, quæ propria ſunt ſacerdotum, & ipſis ſolum tractare, & exercere licet.

36 Euidenter tamen præcludunt hoc effugium verba, quæ antecedunt, & quæ ſubſequuntur, præmiſerat enim. *Nolim autem ex loco accipias propinquitatem, ſed ex captu diuinarũ illuſtrationum. Quod ſi ſacerdotum ordo illuſtrandi vim habet, profectò penitus abhorret à ſacerdotum ordine, atque facultate, is qui illuſtrandi vi non eſt præditus: ac multo etiam magis, qui illuſtratus non eſt.* Ac ſi diceret: neceſſarium erat, quod vita ſacerdotum concordaret cum loco, & hierarchia, quam habent in Eccleſia: multi tamen loco, & ordine appropinquant Deo; ſed tamen inſunt obſcurati, & obtenebrati per peccatum: ideoque immunde, & indecentia magna tractant diuina, & licite, & conuenienter nequeunt alios illuminare.

Deinde ex ſubſequentibus manifeſtũ eſt, quod loquatur de veris ſacerdotib⁹, ſed peccatoribus: ſubiungit namque. *Non tamen fas eſt Demophilo hæc corrigere.* Et infra. *Non tamẽ à nobis Demophile, ſed per eos nobis ex Deo, & ipſis ab Angelis præſtantioribus.* Quod eſt dicere. Monachi (qui tunc nõ erant ſacerdotes) officium nõ eſt corrigere malos ſacerdotes, qui ſunt Dei nuncij: ſed ab alijs ſacerdotib⁹, ſeu Epiſcopis, corrigendi ſunt: notum enim eſt in Sacra Scriptura Angelorũ nomine ſacerdotes intelligi: iuxta illud Malachiæ 2. ver. 7. *Labia enim ſacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore eius: quia Angelus Domini exercituũ eſt.* Manifeſte ergo loquitur de habẽtibus characterẽ ſacerdotalem. Quia tamẽ peccata diuidũt inter nos, & Deũ, cui & homines inviſos reddũt; ideò malorũ ſacerdotũ benedictiones appellat S. Dionyſi⁹ maledictiones, in quibus ſunt actiones perſonales; non quatenus nomine Eccleſiæ orat, & conſecrat.

37 Idẽ docet S. Hieronymus tomo 6. Sophoniæ 3. ad illa verba: *Sacerdotes polluerũt Sanctũ*: & refertur 1.q.1.cap. *Sacerdotes*. Et eius sẽſũ declrarat D. Tho. 3.p.q.82.ar 5. ad 1. dicẽs quod Hieronymus per illa verba improbat *errorẽ* ſacerdotũ, qui credebãt ſe digne poſſe Euchariſtiã cõſecrare, ex hoc ſolo, quod ſunt ſacerdotes, etiã ſi ſint peccatores. Quod improbat Hieronimus per hoc quod maculoſi ad altare accedere prohibẽtur. Nõ tamẽ remouetur, quin ſi acceſſerint, ſit verũ ſacrificium, quod offerunt. Hæc Sanctus Thomas.

38 Itẽ S. Auguſt. lib. 2. cõtra Epiſtolam Parmeniani cap. 10. circa mediũ ait. *Omnia ſacramẽta, cũ obſint indigne tractantibus, prodeſſe tamẽ per eos digne ſumẽtibus.* Idẽ dicit cap. 28. in fine. Et in Pſalm. 103. ad illa verba: *Qui tegis aquis ſuperiora eius*: ait. *Videãt quã rationẽ ſint reſpituri corã Deo, qui ſãctis nõ ſanctè vtũtur.* Et refertur. 1. q. 1. cap. *Omnia*. Et cap. *Per Eſaiã*. cap. *Prophetauit*. Et lib. 4. de Trinitate cap. 14. & alibi ſæpè.

39 Denique. Si ſtatus gratiæ nõ exigeretur de præcepto adminiſtrãda ſacramẽta, ſed ſolũ ad ea recipienda, nõ exigeretur in ſacerdotibus ſanctior vita, quã in ſecularibus: ſed cõſequẽs eſt manifeſte abſurdũ, ſiquidẽ Sancti Patres miris laudibis extollunt dignitatẽ ſacerdotalẽ, & ſimul docẽt dignitatẽ debere correſpõdere ſanctitatẽ vitæ propter ſanctitatẽ miniſterij, quod exercẽt. S Dionyſius de cæleſti hierarchia cap. 1. *Qui ſacerdotẽ dicit, auguſtiorẽ, prorſuſque diuinũ inſinuat virũ.* S. Ignatius Epiſt. 10. ad Smirnenſes. *Sacerdotiũ eſt apex bonorũ omnũ, quæ ſunt in hominibus.* Similiter S. Greg. Nazianzenus Orat. 12. *ad ciues timore perculſos*, ait. *Num tibi honoris expers videtur hoc ſacerdotiũ, quod ipſi quoque Angeli puriſſimi Dei cultores venerãtur, tamquã ipſorum cultui minimè impar?* S. Ambroſius libro *de dignitate ſacerd.* cap. 2. *Nihil eſt in hoc ſæculo excellentius Sacerdotibus, ſi quod ſumus profeſſione, actione potius, quã nomine demõſtremus, vt nomẽ cõgruat actioni, actio reſpondeat nomini: ne ſit nomẽ inane, & crimẽ immane, ne ſit honor ſublimis, & vita deformis, ne ſit deifica profeſſio, & illicita actio.* S. Chriſoſt. lib 3. de *Sacerdotio*, inter alia ait. *Deus ipſe ordinem huiuſmodi diſpoſuit: idcirco neceſſe eſt ſacerdotem ſic eſſe purum, vt ſi in cœlis ipſis collocatus inter cœleſtes illas virtutes medius ſtaret: terribilia namque, atque horrifica ſunt, quæ adminiſtrat.* Videatur hom. 3. & hom. 60. ad populũ Antiochenũ, & hom. 5. in cap. 6. Elaiæ. S. Auguſtinus, vel qui eſt Author ſer. 37. ad Fratres in Eremo. Beatus Laurentius Iuſtinianus ſermone de *corpore Chriſti*, de ſacerdotibus ait. *Verum Angelorũ, ſiue aſtantium, ſiue miniſtrantium, quoniam vice fungũtur, potius Angelicã, quã humanã debẽt cõuerſationẽ habere.* Videantur multa, quæ docte, & pie cõgerit Dominus Antonius de Molina Cartuſianus de inſtructione ſacerdotum trac. 1. cap. 5. & 6. & toto tractatu ſecundo per viginti capita. Et S. Hieronymus ſuper Epiſt. ad Titũ cap. 2. in fine, cuius verba affert S. Thom. in 4. diſt. 24. q. 1. art. 3. q. 1. ait, quod *vehementer Eccleſiam Dei deſtruit, meliores eſſe laicos, quam clericos.*

Moleſtus fui in authoritatibus adducendis, quia video recẽtiores ad pauca reſpicientes, in ſententiam Scripturæ, Pontificibus, & Patribus tam oppoſitam, & à Sãcta Inquiſitione damnatã, valde propenſos: quia habet hoc conditio humanæ naturæ, vt aliud nolit

nolit audire, quã animo decreuerit exercere.

§. IV.

Rationibus ſtabilitur ſanctitatem miniſtri exigi ad miniſtrandum debitè.

40 RAtione arguit S. Tho. art. 6. nam aliquis in agendo peccat ex hoc, quod operatur non ſecundũ quod oportet, vt patet per Philoſophum lib. 2. & 3. Ethicorum. Sed dictum eſt conueniens eſſe vt ſacramentorum miniſtri ſint iuſti: quia miniſtri debẽt Domino conformari: ſecundum illud Leuitici 19. *Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum.* Et ideò non eſt dubium quin mali exhibentes ſe miniſtros Dei, & Eccleſiæ in diſpenſatione ſacramentorũ peccent. Quod autẽ hoc peccatũ ſit ex genere ſuo mortale, probat D. Thom. quia hoc peccatũ pertinet ad irreuerentiã Dei, & cõtaminationem ſacramentorũ, quantum eſt ex parte ipſius peccatoris (licet ſacramenta ſecundum ſe incontaminabilia ſunt) cõſequens eſt quod tale peccatum ex genere ſuo ſit mortale.

41 Sed obijcies: quia nõ ſeruare illa quæ expectant tantum ad decentiam, & non ad neceſsitatem, non eſt peccatum mortale, vt ſumitur ex c. *Magnæ, de voto*, & Gloſ. ibi, & Panormit. in Clementina 1. verbo *Canonicus de celebratione Miſſarum.* Quia defectus conditionis accidentalis requiſitæ ad benè eſſe, ſolum tollit maiorem perfectionem, vel ponit culpam venialem, non vero inducit culpam mortalem. Sed bonitas miniſtri ſolum exigitur ex decentia ad benè eſſe ſacramenti, vt dictum eſt ex D. Tho. art. 5. ad 3. Ergo peccatum mortale in miniſtro non inducit culpam nouam mortalem in exercitio ſacramenti.

Reſpondet bene Caietanus §. *Ad hoc dicitur*, quod actio ſacramentalis poteſt ſumi dupliciter: vel ſecundum rationem operis operati: vel ſecundum rationem operis operantis. Primo modo non exigit bonitatem, vel malitiam miniſtri niſi ſecundum quandam decentiam: & propterea ſiuè bonus, ſiuè malus ſit miniſter, ſacramentum verum, & efficax eſt. At vero ſecundum rationem operis operantis exigit neceſſario bonitatẽ in miniſtro, quia debet cõformari ſanctitati illius, cuius eſt miniſter: & ideò debitum ſecundum decentiam ad opus operatum, eſt debitum ſecundũ neceſsitatem ad opus operantis miniſtri.

42 Secundo probat D. Tho. fol. ad 1. dicens. Sacramenta in ſe ipſis ſanctificationẽ quandam habent per myſticam conſecrationem: & ideò præexigitur in miniſtro ſanctitas iuſtitiæ, vt congruat ſuo miniſterio: & ideò incongrue agit, & peccat, ſi in peccato exiſtens ad tale miniſterium accedit. Cuius rationis ſenſus eſt: nam actio ſacramentalis vt ſit recta, prout egreditur à miniſtro, debet eſſe cõformis, & Deo, cuius eſt miniſter, & ſacramentis, quæ miniſtrat: nam vt explicat Caietanus §. *Et cum adhuc*: ſacramenta ſecundum ſe incontaminabilia, contaminãtur à miniſtro quando actio ſacramẽtalis de ſe ſancta tractatur vt non ſancta, ſeu vt prophana. Quam rationem tangit Apoſtolus. 1. ad Corint. 11. *Qui manducat, & bibit indigne, iudicium ſibi manducat, & bibit, non diiudicans corpus Domini.* Quaſi dicat: ideò recipit indigne, & mortaliter peccat, quia non diſcernit corpus Domini ab alijs cibis, ſed ſumit ipſum vt cibum profanum. Idem accidit in malo miniſtro: nam miniſtrans indigne ſacramentum, dum non diſcernit, vt à ſe agreditur, à prophanis actionibus, cõtaminat ex parte miniſtrantis. Et præſumptio miniſtri mali non eſt qualiſcumque, ſed ſacrilega præſumptio; ſicut præſumptio audentis indigne recipere ſacramnnta, ſacrilega eſt.

43 Explicatur hoc. quia Deus eſt ſanctus, & mundus, vult ſanctos eſſe miniſtros, ſancta eſſe ſacramenta, ſanctam eſſe conſciẽtiam recipientis: celebrari ſacramẽtum veſtibus ſacris, in domo ſacra, & in vaſis ſacris: ita vt ſi veſte prophana, & vaſe prophano, & loco nõ ſacro celebraret, quãuis ſolum de eſſent requiſita ad decentiam, & non ad valorem ſacramenti, committeretur peccatũ mortale, quia ſanctum tractaretur prophane, & quia debitum ſecũdum decentiam ad opus operatum, eſt debitum ſecundum neceſsitatem ad opus operantis. Sed hæc eadem ſanctitas exigitur in miniſtro vt ſancta ſanctè pertractet, & iuſtè, quod iuſtum eſt, exequatur; & ſit decens cooperator Dei: nã vt dicit S. Dionyſius de cęleſt. hierarc. cap. 3. *Omnium diuinorum diuiniſsimum eſt Dei cooperatorem fieri.* Ergo ſanctitas miniſtri ſub mortalis peccati obligatione exigitur ad decentiam ſacramenti. Quod à ſimili explicari poteſt ex his quę docet Beatus Thomas à Villa nueua conc. 3. de ſacramento altaris. *Omnia munda vult author puritatis: mundam, & puriſſimam matrem elegit, virginem diſcipulum præ cæteris dilexit: munda, & noua ſyndone inuolui voluit; mundo intumulo, in quo nondum quiſquę poſitus fuerat, tumulatus eſt; ab his qui ſunt mundo corde videbitur; & ab his qui ſunt mundo corpore poſſidetur.* Ergo à mundis, & ſanctis ſacerdotibus vult conſecrari, & non ab immũdis, & peccatoribus.

44 Quod confirmat Soto in 4.diſt.1.q. 5.artic.6 §. *Et quidem*: nam id quod ſanctum eſt, indigne tractare, ratio ipſa naturalis ſtatim admonet eſſe peccatum. *Peccatori* namque, vt eſt in Pſalmo 49. *dixit Deus: Quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum?* Si enim lingua res ſanctas tangere, delictum eſt; manu, & officio contractare, grauius erit. Itē §. *In contrarium*, ex illo Ioannis 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, &c.* Chriſtus enim ſuis miniſtris gratiam impertitur, vt patet in collatione ſacramenti Ordinis (quod definitur in Concilio Tridētino ſeſ.23. can.4.) vt ſua munera digne adminiſtrent: ſicut eandem confert in Baptiſmo, vt baptizati eadē ſacramenta digne ſuſcipiant. Itaque collatio illa gratiæ obligationem inſinuat tum digne miniſtrandi, tum digne ſuſcipiendi ſacramēta: qua propter indigne id exequi peccatum eſt.

§. V.

Tribus difficultatibus reſpondetur.

45 TRia tamen circa hoc ſolent hic inquiri. Primo, qualiter ſe debeat diſponere miniſter, qui eſt in mortali peccato, vt nō peccet miniſtrando ſacramenta?

Sunt qui exiſtiment neceſſarium eſſe præmittere confeſsionem. Sic Adrianus in 4.q. 3.de confeſsione §. *Pro huius*. Et Martinus in 4.q.12.art.1.p.5.caſu 6. Citaturque Paluda nus: ſed malè, vt probat Vazquez cap.1.n. 2. ¶ Per aliud extremum alij, vt refert Nuño difficul.3. (& tenent moderni relati nu. 15.& reiecti n.17.) arbitrantur adminiſtrāda omnia ſacramenta, præter Euchariſtię cōſecrationem, ſufficere attritionem. Quod probant primo, quia contritio difficile habetur. Secundo, nam attritio ſufficit ad recipiēda aliqua ſacramenta: & non videtur exigi perfectior diſpoſitio ad miniſtrāda ſacramēta, quam exigatur ad ea recipienda.

46 Alterēdū tamē eſt, cū cōmuni Theologorum, quod non tenetur miniſter determinate ad præmitendam confeſsionē: quia nullo præcepto poſitiuo diuino, vel humano ad hoc adſtringitur. Et vt ſeruet præceptum diuinum cōnaturale ſacramento de nō adminiſtrando illo indigne cum conſcientia peccati mortalis, non tenetur ad confeſsionem in re, quia contritio, quæ habet confeſsionē in voto, ſufficit vt adultus iuſtificetur.

47 Nec tamē ſufficienter diſponitur miniſter, qui eſt in mortali, qualicumque diſpliscentia, etiam ſi habeat ſupernaturalem attritionem cognitam vt talem: quia illa ſine ſacramento Pœnitentiæ in re ſuſcepto, non iuſtificat, nec dat gratiam. Cum ergo ad digne miniſtrandum, teneatur miniſter probabiliter iudicare ſe eſſe in gratia: ſi cognoſcit ſe ſolam habere attritionem, cognoſcit ſe eſſe immūdum, & indignum vt miniſtret: & miniſtrādo nouum peccatū mortale cōmittit.

48 Sufficit tamen quod probabiliter exiſtimet ſe habere contritionem, quamuis in veritate contritus non ſit: quia cum nullus poſsit eſſe certus ſe habere gratiam, aut vltimam diſpoſitionem ad illam, quam ſemper ipſa committatur, ſi attritio reputata contritio non ſufficeret, numquam poſſet homo, qui peccauit mortaliter, tuta cōſcientia miniſtrare non præmiſſa confeſsione: quod tamen non eſſe neceſſarium, oſtendimus.

49 Ad priorem rationem cōmuniter reſpondetur, quod cōtritio ſemper eſt moraliter poſsibilis cū diuino gratiæ auxilio: quod Deus paratus eſt dare conantibus, & petentibus ex alijs gratiæ auxilijs, quæ Deus offert. *Quia in inſtanti homo à diuina gratia emēdatur*, vt ad intentum ait D.Tho.in 4.diſt.24.q.1. art.3.q.5.ad 3.

Addit tamē Nuño ſolutione ad 2. quod quando homo ſentit ſpecialem difficultatē ad habendam contritionem, currit præceptum cōfeſsionis: vnde ſi miniſter de facili habeat copiam confeſſoris, & non cōfiteatur, ſemper eſt periculum, quod non eſt ſufficiēter diſpoſitus. Vnde ſi non cōteritur, ex ſuppoſitione non contritionis, & voluntate miniſtrandi, per accidens ad confeſsionem tenetur. Vt autem admonet D.Tho.hic ad 3. *Ille qui eſt in peccato mortali, non eſt perplexus ſimpliciter, ſi ex officio ei incumbat ſacramenta diſpenſare: quia poteſt pœnitere de peccato, & licitè miniſtrare. Non eſt autem inconueniens, quod ſit perplexus ſuppoſitō quodam, ſcilicet, quod velit remanere in peccato.*

50 Ad aliam rationē reſpondetur, quod quia Baptiſmus, & Pœnitentia, per ſe loquēdo, non ſupponunt in ſubiecto primam gratiam, ſed eam conferunt; ideò diſpoſitiō ad idonee illa ſacramenta recipienda, eſt attritio ſupernaturalis. At verò non eſt idoneus miniſter ad ſanctificandos alios, qui in ſe ſanctus non eſt. Vnde S.Dionyſ. 3. cap. Eccleſ. Hierar. circa finem, cuius verba refert Sanctus Thomas in 4.diſt.24.q.1.art.3.q.1. ait. *Vt ſubtiliores, & clariores eſſentiæ repletæ influxu ſolarium ſplendorum lumen in eis ſupereminens, ad ſimilitudinem Solis in alia corpora influunt: Sic in omni diuino non eſt audendum alijs dare eſſe, niſi ſecundum omnem habitum ſuum factus Dei firmiſsimi, & Deo ſimillimus.* Quod adducit vt probet, quod ſanctitas vitæ requiritur

tur ad ordinem ſuſcipiendum, & q.5. ad miniſtrandum, & exercendum aliquod ſacrum officium.

51 Secundo inquiritur, vtrum duo peccata committat, qui miniſtrat ſacramẽtum in peccato mortali? De illo, qui in mortali celebrat, quod duo peccata committat cõſecrando, & cõmunicando, nulli, qui cõmunem tuetur ſententiam, poteſt eſſe dubium: & tanto grauiora, quanto excellentius eſt ſacramentum. Admonet tamen Soto ar.6. §. *Ex his*, quod qui confitetur ſe celebraſſe in mortali, ambo peccata vno verbo confitetur. In reliquis vero ſacramentorum adminiſtrationibus omiſsio contritionis non eſt peccatũ diſtinctum ab ipſo ſacrilegio indignæ adminiſtrationis: quia non tenetur miniſter cõteri niſi peraccidens ratione adminiſtrationis. Quæ eſt cõmunis doctrina: de qua Nuño diſſic.1. ad 6. Suarez diſp.16. ſec.3. §. *Quæri etiam* poteſt: & alij frequenter.

52 Tertio inquiritur, vtrum ſemper cuiuslibet noui ſacramenti adminiſtratio in mortali, ſit nouum peccatum mortale?

Negant Emanuel Rodriguez in Summa tom.2. cap.44. nu.23. & Diana 1. p. tract 7. reſol 43. aſſerẽtes, quod qui in peccato mortali excipit confeſsiones multorum ſucceſsiue ſine notabili interruptione, vnicum peccatum in genere moris cõmittit; quãuis materialiter, & quaſi phyſicè ſint multa: & ideò ſufficienter confitetur dicendo: adminiſtraui ſacramẽtũ Pœnitẽtiæ in peccato mortali.

53 Sed hoc omnino reputo falſum: quia peccatum eſt actus moralis malus contra legem Dei: ſed in illo euentu ſunt formaliter in genere moris plures actus morales mali contra legem Dei: ſiquidem ſunt plures numero actiones ſacrilegæ inter ſe diſtinctæ, nõ ſolum iuxta numerum perſonarum, quarũ excipit cõfeſsiones, ſed iuxta numerũ abſolutionũ, quia vnũ ſacramẽtũ nõ cõtinuatur cũ alio: ergo ſunt plura numero peccata. Secũdo, qui illo eodẽ tẽpore de rebus ſacris, & in loco ſacro à trib⁹, vel quatuor tot vicibus furaretur, quatuor furta, & ſacrilegia cõmitteret: ergo pariter in ſacrilegis adminiſtrationibus ſacramentorum. ¶ Tertio, ſi per totum diem cum pluribus fornicaretur, vel cum eadem pluries, nõ ſatisfaceret dicẽdo: peccaui grauiter cõtra ſextum decalogi præceptum: quia inter alia tenetur, ſi recordatur, numerum peccatorũ exprimere: ergo ſi recordatur, tenetur exprimere quot vicibus ſacramentum adminiſtrauit in peccato mortali.

54 Verum eſt tamen, quod in his caſib⁹, ſi numerum aliter explicare nõ valet, ſatisfaciet explicando tempus, quo fuit paratus excipere confeſsiones exiſtens in peccato mortali: ſed hoc non eſt, quia non multiplicentur peccata numero diſtincta: ſed quia ea explicat, eo modo quo ſunt in memoria, & cõſcientia: de quo videãtur quæ diximus cap. 2. Theologiæ Moralis q.5. §.3. n.17.

§. VI.

Vtrum ſit eadem ratio de miniſtris non conſecratis?

55 PEr ſe loquendo nullum eſſe diſcrimen inter miniſtrum conſecratum, & non cõſecratum, ſacerdotem, aut laicum, quoad obligationem exiſtendi in gratia, cum miniſtrant ſacramentũ, videntur tenere, qui docent contrahentes matrimonium in peccato mortali, peccare dupliciter, & quia indignè miniſtrant ſacramentum, & quia indignè illud recipiunt. Ita Nauarrus de Pœnit. diſt.5. cap.1. §. *Sacerdos*. n.10. Petrus Ledeſma de Matrim. q.42. art.3. ad vltimum. Baſilius Pontius lib.1. de Matrim. c.8. n.11.

Sed magis expreſſe, & vniuerſaliter tenẽt Vazq. diſp.136. c.3. n.27. plures Antiquorũ referens: quamuis fere nullus illorum ita abſolutè eam docear, vt etiam notat Suar. vbi infra. Sequũtur tamen Pontius vbi ſupra. Lugo diſp.8. ſec.9. n.150. Caſtrus Palaus to.4. trac.18. diſp. vnica punct.5. n.10. & 11. Bernal diſp.17. ſec.6. §.1. & 2.

56 Eam tamen ſententiam limitant docentes, quod vrgente neceſsitate, ſi periculũ ſit adeò imminens, vt ſpaciũ temporis non concedat ad habendam contritionem, excuſabitur miniſter in mortali adminiſtrans. Quod de miniſtro Baptiſmi, docuerant Hẽricus Quodlibeto 6. q.30. lit.d. Durandus in 4. diſt.5. q.2. n.6. in fine: & alij quamuis non ita clare loquantur.

Extendunt etiam eandem doctrinã ad miniſtrum ſacramenti Pœnitentiæ, Lugo, n. 151. & Bernal. n.118. excuſantes à peccato mortali Confeſſarium, qui præ temporis angustia nõ poteſt ſe præparare per actum cõtritionis vt abſoluat ſacramentaliter: quia abſolutio aliquando eſt neceſſaria ſimpliciter ad ſalutem moribundi. Qui caſus neceſsitatis frequentius poteſt euenire in abſolutione Pœnitentiæ, quam in collatione Baptiſmi. Excuſari autẽ ſacerdotem peccatorẽ à nouo peccato mortale, explicant Coninch dub.1. n.22. & Laymã lib.5. trac.1. c.5. n.8. & Caſtrus Palaus to.4. trac. 18. diſp. vnica punct.5. n.9. quia ceſſat irreuerẽtia ſacramẽti ob celebrem illius adminiſtrationẽ, & proximi

ximi neceſsitatem: ſicuti ceſſat, cū indigno ſacramentum miniſtras, ne eum infames.

57 Dicendum tamen eſt, miniſtrum ne ceſsitatis, ſeu qui ad hoc no eſt ex officio cō ſecratus, non teneri eſſe in gratia, cum miniſtrat ſacramētum. Ita S. Th. hic ar. 6. ad 3. dicēs. *In articulo tamē neceſsitatis, nō peccaret baptizando, in caſu in quo etiam poſſet laicus baptizare: ſic enim patet, quod non exhiberet ſe miniſtrū Eccleſiæ; ſed ſubueniret neceſsitatem patiēti.* Et in 4. diſt. 24. q. 1. artic. 3. q. 5. ad 4. idem dicit. Sequuntur omnes Thomiſtæ. Et Syluēſter verbo *Baptiſmus* 3. q. 4. dicit *Theologorum communem.* Specialiter videndi Caietanus art. 6. ad 3. & Soto in 4. diſt. 1. q. 5. ar. 6. & Cabrera q. 64. art. 6 diſp. 1. §. 4. n. 17. aſſerit *cōmuniter recipi à Theologis, paucis exceptis.* Scotus in 4. diſt. 5. q. 2. ad 2. Suarez diſp. 16. ſect. 4. Granādo tract. 5. diſp. 5. n. 6. Alijque Authores, quos vſque ad viginti refert, & ſequitur Leander tract. 1. diſp. 4 q. 5. Auerſa ſect. 4. & *Doctores cōmuniter*, vt ait Trullench lib. 1. cap. 3. dub 3. num. 4.

58 Sed contra rationem D. Thomæ inſtat Durandus nu. 6. nam quicumque baptizat, ſiue vetula, ſiue paganus, baptizat vt miniſter principalis agētis, qui eſt Chriſtus. Vñ de S. Auguſtinus tractatu 5. in Ioannē: *Quid tibi facit malus miniſter, vbi bonus eſt Dominus?* Siquidē eſſentialiter requirūtur ad ſacramē tū duæ cauſæ intrinſecę, ſeu materia, & forma, & vna cauſa extrinſeca, ſed eſſentialiter requiſita, nempè perſona miniſtri: ideoquè Concilium Florentinum definit ſacramenta *tribus perfici, materia, & forma, & miniſtro*: vnde ſicut deficiente forma, non eſt ſacramē tum validum, ſi non eſſet perſona miniſtri, non poſſet perfici ſacramentum: ergo falſò aſſerit D. Thomas, quod baptizans in neceſsitate, non exhibet ſe miniſtrum Eccleſiæ.

Reſpōdet Caietanus circa ad 3. miniſtrū, de quo oſtenſum eſt, debere eſſe in gratia ad decenter miniſtrandum, eſſe ſolum miniſtrū ex officio, quia iſte eſt ſimpliciter miniſter: alij vero ſolum ſunt miniſtri ſolum ſecundū quid, quia gerunt perſonam miniſterialiter ſubuenientis neceſsitatem patienti. Vel vt ait Suarez ſupra, obligatio hæc ſolum reſidet in miniſtro per ſe, non vero in illo, qui ex accidenti miniſtrat.

59 Replicat tamen Vazquez à n. 31. vſque 35. Primo quia ſemper ille, qui validum confert ſacramentum, eſt miniſter ex inſtitutione Dei, eiuſque inſtructus authoritate. Quod autem hoc miniſterium ei peraccidēs, aut per ſe conueniat, parum intereſt: quia in vtroque euentu cum primario agente, & cum ſacramento debet concordare. Quæ eſt ratio, qua S. Tho. in corpore articuli probat eſſe peccatū mortale peccatorē miniſtrare.

Secundo, ſacerdos ſine ſolemnitate in neceſsitate baptizans, non ſolum habet à Deo authoritatem; ſed id facit, non in defectum alterius, & loco illius; ſed ratione poteſtatis, ſibi primarie conceſſe, non ſecundarie: ergo id facit ex officio, & per ſe. ¶ Tertio, ſolēnitas ſolum eſt cæremonia accidentalis: ergo reſpectu ſubſtantiæ ſacramenti, quibus à Deo eſt conceſſum validum conferre, conferunt ex officio in abſentia alterius.

60 Reſpondetur quod ſicut docet Sanctus Thomas q. 72. art. 5. ad 2. quod *confirmatus accipit poteſtatem publicè fidem Chriſti verbis profitendi, quaſi ex officio.* Ita ordinatus accipit poteſtatem conſecrandi, abſoluendi, & baptizandi ex officio, & per ſe ad hoc conſecratus, & deputatus. Ad primam replicā reſpondetur, quod Deus inſtituit quoſdam miniſtros ex officio, quibus ad hoc dat gratiam, & characterem: & ideò illis competit obligatio ritè, & ſanctè miniſtrandi, & non abutendi gratia, & conſecratione ad hoc ordinata: & ideò ſimpliciter, & per ſe gerunt Dei vicem. Inſtituit etiam alios miniſtros peraccidens ſubuenientes neceſsitati. Quia ergo iſti ſolum ſecūdum quid ſunt miniſtri, vt quid imperfectum in hoc genere, vt in tertio dubio ait Caietanus, ideo non peccant in neceſsitate miniſtrando: alioquin minus perfecte eſſet prouiſum, ſi ſacramentum ſummę neceſsitatis quilibet licite non poſſet miniſtrare.

61 Ad ſecundum dicitur, quod character ſacerdotalis in illo euentu ſe habet peraccidens; non præciſe quia deeſt ſolemnitas: ſed quia adeſt neceſsitas non expectandi miniſtrum ex officio. Vnde ſi neceſsitas non eſſet, ſacerdos exiſtens in peccato mortali, nō excuſaretur à nouo peccato mortali baptizans, etiam ſine ſolemnitate: ac proinde defectus cæremoniæ eſt ſignum, quod laicus poſſet: ſi enim neceſsitas non vrgeret, etiam ſi ſine ſolēnitate baptizaret ſacerdos peccator, peccaret non ſolum in omiſſione ſolēnitatis: ſed quia indebite miniſtraret exiſtens in mortali. Per quæ patet ad tertium.

62 Secunda ratio ſumitur ex D. Thoma ad 1. verbis relatis num. 42. quia cum ſacramenta ſint ſancta, & miniſter ad illa conſecretur: ideò præexigitur in miniſtro ſanctitas iuſtitiæ vt congruat ſuo miniſterio. At verò miniſtrare Deo in operibus virtutum, non præexigit ſanctitatem, quia opera illa non ſunt conſecrata. Quæ doctrina, vt ait

Caieta-

Caietanus ibi, nititur illa regula, *si affirmatio est causa affirmationis, negatio est causa negationis.* Quæ regula solum habet locum in causis proprijs. Propria ergo ratio cur operatio ministri peccatoris est nouũ peccatum mortale, est quia illa operatio est de numero cõsecratarum: ergo cum operatio non est de numero consecratarum, vt contingit in Baptismo necessitatis, vel cum ipsi contrahentes sunt ministri Matrimonij, minister non peccat mortaliter, etiam si ministret existẽs in peccato mortali, cognito vt tali.

63 Obijcies sequi ex ista ratione, confirmatum, si publice ex officio confiteatur fidem, cũ est in peccato mortali, peccare mortaliter: quia character ad hoc datur: & gratia sacramẽti Confirmationis: quibus donis abutitur exercens actionem characteris, & ministerij quasi prophanam, &c. Sequitur itẽ quod coniuges reddendo debitum, vel petẽdo in peccato mortali, mortaliter peccent, quia abutuntur gratia sacramentali, quæ datur ad rectum vsum matrimonij. Vtrumque aperte sequitur, & manifestum absurdum est: ergo non est tenenda doctrina ex qua sequuntur.

64 Relictis solutionib⁹ Suar. quas impugnat Vazq. n. 17. Legitimã solutionẽ tetigit S. Th. ad 1. dicẽs, quod *opera characteris nõ sũt aliqua consecratione sanctificata: sed ipsa pertinẽt ad iustitiæ sanctitatem, sicut quædam iustitiæ partes: & ideò homo, qui se exhibet Deo ministrũ in operibus charitatis, si sit iustus, amplius sanctificatur: si vero sit peccator, per hoc ad sanctitatem disponitur.* Profiteri publice fidem, & reddere debitum vxori petenti, sunt opera virtutum: & ideò de illis idem dicendũ ac de operibus charitatis dicit D. Thomas, quia quoad hoc, par ratio est de operibus iustitiæ, & castitatis, & externæ cõfessionis fidei, ac de operibus charitatis: quia nullum istorũ operum ordinatur ad sanctificandum alium vt instrumentum Dei. At vero actiones ministri, quæ sunt partes sacramentorum, ex opere operato sanctificant, & sunt quid sacrum, & opus Dei, delatiuum diuinæ virtutis: ideo què si minister sit immundus, & peccator, quantum est ex parte sua illa contaminat; & ex hac parte probat S. Thomas, ex genere suo, hoc peccatum esse mortale. Parum autem refert dicere S. Thomam in articulo assignasse vnam rationem, vt contendit Vazquez, vel duas, vt melius dicit Caietanus, quia sunt rationes partiales, quarum vna fundatur in alia. Nec pertingit in reuerẽtia Dei ad culpam mortalem, nisi peccator quantũ est ex parte sua immunde ex officio tractet opus operatum Dei. Quo cessant nonnullæ replicæ, quæ hic solent obijci.

65 Secundo obijciunt: nam minister necessitatis, si actualiter haberet odium, vel alium prauum affectum, sequitur quod duo peccata committeret propter contaminationem sacramenti: ergo pariter eueniret dum existẽs in mortali indigne accedit. Cõsequentia patet, quia non minus status peccati quam actuale peccatum opponũtur dignæ administrationi sacramẽti.

Hoc argumentum contra ipsum Vazquez militat: siquidem docet excusari à nouo peccato instante necessitate, & non contaminari sacramentum peccato ministri: nã restat videre an assignet differentiam inter peccatum habituale, & actuale ministri: & quidquid ipse dixerit, nostra responsio erit. Quare vel negetur antecedens, cuius nullam proponunt probationem. Vel negetur cõsequentia: quia facilius est desistere ab actuali peccato, quam iustificari delendo peccata commissa. Denique, quia plus opponitur sanctitati sacramenti exercitium noui peccati, quam opponatur peccatum præretitum nõ retractatum, sed actu non influens in nouum actum.

66 Tertio conclusionem probat Syluester: nam existens in mortali, etiam si sit hæreticus, aut paganus, potest, imò tenetur baptizare puerum, ne decedat sine baptismo, sine quo non intrabit in Regnum Cælorum, vt concedit ius canonicum cap. *Constat, de Consecratione* dist. 4. & cap. *Mulier*, & cap. *In necessitate.* Quod autem sit iure Canonico concedente, non est peccatum, vt constat ex cap. *Qui peccat* 33. q. 4. Quando concessio nõ est mera permissio: vt est in præsenti, quia est opus charitatis, & aliquando debitum iustitiæ. Nec ius supponit quod debeant ministri habere cõtritionem vt debite baptizẽt: quia hæretici, & pagani in suis sectis permanentes in casu necessitatis sunt idonei ministri.

67 Denique neque authoritates, neque rationes, quibus ostendimus sanctitatem ministri exigi ad licite ministranda sacramẽta, procedunt nisi de ministris consecratis, & ex officio id munus peragẽtibus. Quod si de omnibus loquerentur, etiam in casu necessitatis esset peccatum: siquidem præcepta negatiua iuris diuini obligant semper: & sicut in nullo euẽtu peccator in peccato existens potest celebrando sumere, vt dicit Innocentius Tertius cap. *de homine, de celebratione Missarum*: ea ratione. *Cum ergo falsa sint abijcienda remedia, quæ veris sunt periculis grauiora.*

Nec poterit inſtante neceſsitate miniſtrare. Et ſicut D.Tho.in 4.diſt.24.q.1.art.3.q.5.ad 2.ait, *quod ius naturæ eſt indiſpenſabile: hoc autem eſt de iure naturali, vt homo ſancta ſanctè pertractet: vnde contra hoc nullus poteſt diſpenſare.* Ita nec vlla neceſsitas poteſt licitum facere contaminare ſacramentum, ſi eadem eſſet ratio de omnibus miniſtris.

68 Ex quibus elicitur primo, quod etiã ſacerdos in caſu neceſsitatis baptizans ſine ſolemnitate, nõ peccat: quia non ſegerit formaliter vt miniſtrans ex officio, & per ſe; ſed peraccidens ſuccurrit neceſsitati, ſicut poſſet ſuccurrere mulier. Sic fere omnes pro principali aſſerto adducti, & alij quos refert, & ſequitur Leander q.6. Quamuis alij diſſentiant.

69 Sequitur ſecundo, quod qui contrahunt matrimonium in peccato mortali, ſolum peccant; quia indigne recipiunt ſacramentum; non vero quia illud indigne miniſtrant; quia non ſunt miniſtri conſecrati; ſed ex natura contractus exacti. Et ita notat Soto in fine ſexti articuli. Tenentque Paludanus, Martinus Ledeſma, Lopez, & Enriquez, quos refert, & ſequitur Sanchez lib.2. de Matrim.diſp.6.n.3. & alij quos referunt, & ſequuntur Diana 3.p.trac.4.reſol.199.& Leander q.7.

70 Poſſetque contra Vazquez, & alios formari argumentum, a quo non benè ſe extricat Bernal diſp.17.à nu.119. vſque 129. quia ad ſacramentum Pœnitentiæ licite accedit homo cum attritione cognita exiſtẽs in peccato mortali: & tamen actus pœnitentis ſunt partes ſacramenti: quod totum eſt cauſa gratiæ: ergo pariter poſſet dici de miniſtro matrimonij.

Hoc ad hominem poſſet aliqualem habere apparentiam: ſed ſimpliciter multum videtur probare, quia ad recipiendum ſacramentum Pœnitentiæ, licite illo modo acceditur: & tamen nullus concedit, quod ad recipiendum ſacramentum matrimonij licite in peccato accedatur. Vnde Saa, qui in priori editione verbo *Matrimonium* nu.1.id admiſerat, expurgatus eſt in editione Romana, vt etiam notat Leander trac.1.diſp.4.q.7.in fine. In Pœnitentia actus ipſi quibus homo diſponitur vt iuſtificetur, aſſumũtur à Deo vt cauſa inſtrumentalis ſuæ iuſtificationis: & per ſe loquendo eſt ſacramentũ mortuorum, & dat primam gratiam: vnde de illo non eſt eadem ratio ac de ſacramentis viuorum.

71 Tertio deducitur ſacerdotem in nullo caſu excuſari à nouo peccato mortali, ſi exiſtens in peccato mortali, abſoluat moribundum; ſicut eadem neceſsitas eum non excuſaret vt in peccato mortali celebraret: quia moribundus defectum abſolutionis poteſt contritione ſupplere, & abſolutio non poteſt præſtari niſi a miniſtro formaliter vt conſecrato, quia in nullo caſu poteſt ſacramentaliter abſoluere laicus. Et hoc eſt quod docet S. Thomas art.6.ad 3. illis verbis. *Secus eſt autem in alijs ſacramentis, quæ non ſunt tanta neceſsitatis, ſicut baptiſmus, vt infrà patebit* q.65.art.4.& q.67.art.3.& 4. Non enim Chriſtus inſtituit, quod in mortis articulo poſsit laicus ſacramentaliter abſoluere: & conceſsit, quod laicus, imò & mulier poſſet baptizare: vnde patet non eſſe vtriuſque eãdem rationem. Vnde Vazquez nu.37. aſſerit hoc corrolarium neceſſario tenendum in omni ſententia: in ſua quia adminiſtrat in mortalij in noſtra vero, quia operatur vt miniſter conſecratus, & ex officio. Quare ita tenent Nauarrus de horis canonicis cap.6. n.41.& cap.1.de Pœnit.diſt.6.§. *Sacerdos.*n. 17. Suarez diſp.16.ſec.4.§. *Atque hinc*, & de Pœnit. diſp.28.ſec.1.n.3. Ruiz dub.1.folio 311. Nuño diſſic.1.conc.4. Cabrera diſp.1. §.4.n.20. Trullẽch.lib.1.cap.3.dub.3.n.8. & alij frequenter.

72 Addunt Henriquez lib.6.cap.18.n. 6.in Gloſſa lit.v.& Diana 1.p.trac.7.reſol. 47. Lugo vbi infra, & Leander tract.5.diſp. 11.q.116. & Bernal diſp.17.ſec.7.n.147 vſque 149. non eſſe peccatum mortale audire præciſe confeſsionem in peccato, dummodo quis habeat propoſitum confitendi, vel habendi actum contritionis, antequam proferat verba abſolutionis. Probat Diana, quia tunc ſacerdos non adminiſtrat ſacramẽtum, ſed ſolum quando abſoluit.

Sed de hoc ipſo reddenda eſt ratio: nam Suarez in tomo de Pœnitentia diſp.28.ſec. 1.num.3. Bonacina de Pœnitentia ſect.2. punct.2.§.3.diffic.2.num.8.& Coriolliatus de caſibus reſeruatis.1.p.ſec.2.artic.1.num. 21.& Franciſcus de Lugo de ſacramentis in genere cap.2. dicunt totum illud exercitiũ eſſe aliquid ſacramenti: vnde ſicut in alijs ſacramentis non ſolum prolatio formæ, ſed etiam ablutio, vnctio, & alia huiuſmodi exigunt ſtatum gratiæ, ita & confeſsionem audire.

73 Quare Lugo diſp.8.ſec 9.n.159. & Auerſa de Pœnitentia q.16.ſec.10. aliam addunt rationem: quia confeſſarius audiens confeſsionem, non agit, ſed ſe habet paſsiue: vt de eſt actus iudicialis latè ſumptus; ſed non eſt actio ſtrictè Confeſſarij. Quamuis autem con-

confeſsio nō ſit valida, niſi fiat apud iudicē: iudex tamen non agit, nec operatur gratiā quatenus audit; ſed quatenus operatur proferens ſententiam abſolutionis.

74 De actu vero imponendi Pœnitentiam, an requirat Sacerdotem in ſtatu gratiæ? Sub problemate relinquit Lugo num. 160. quia dependet ex modo quo implere ſatisfactionem confert gratiam; quod non eſt huius loci examinare. Præſtat tamē in tomo de Pœnit. diſp. 25. n. 2. fol. 574. tenet sē tentiam negatiuam: quam, & tenet Auerſa illa ſect. 10. & Bernal n. 130. licēt aliorū impugnet rationes. Arguunt enim, quia ſatisfactio non confert gratiam, ſed ſolum remittit pœnam. Vnde etiam ſi Sacerdos poſt prolatam abſolutionem incidat in aliquem prauum conſenſum, & proſequatur ſatisfactionem imponens, non in hoc committet nouum peccatum, & ſacrilegiū. Sicut nec Prælatus concedens Indulgentias.

Sed quia communior, & probabilior iudicatur ſententia aſſerens ſatisfactionem ſacramentalem conferre gratiam ex opere operato; ideò in hoc caſu confeſſarium nouū committere peccatum mortale imponendo pœnitentiam, dum eſt in peccato mortali, tanquam probabilius docet Leander tract. 5. diſp. 11. q. 117. Et hæc doctrina eſt conformis D. Thomæ, & Caietano 3. p. q. 90. art. 2. ad 2. Et pro priori parte melior ratio ſumi poteſt ex D. Thoma 3. p. q. 84. art. 1. ad 2. & art. 3. Sed ne quæſtiones à proprijs remouoamus ſedibus; hæc ſuis locis examinanda reſeruamus.

§. VII.

De alijs ſacris actionibus.

75 SVnt operationes aliquæ miniſtrorū, de quibus eſt difficultas, vtrum competant illis ex munere, & conſecratione; an vero quoad illa exercitia ſolum peraccidēs ſe habeat conſecratio? Ex quo determinandum eſt, vtrum ad hæc munia exercenda requiratur ſub obligatione præcepti, quod miniſter non ſit in peccato mortali. Et ideò de illis nunc determinandum. ¶ Inquiritur ergo primo, vtrum miniſtrare Euchariſtiam in peccato mortali ſit nouum peccatū mortale?

Negatiuam ſententiam docuit Henric. Gandauenſis Quodlibeto 6. q. 30. Vazquez diſp. 136. cap. 3. nu. 38. & alij, quos referūt, & ſequuntur Diana 2. p. tract. 14. de celebratione Miſſarum reſol. 23. & Bernal diſp. 17. ſect. 6. §. 3. à nu. 122. vſque 128. Et ex Thomiſtis dicunt valdè probabilem, aut probabiliorem, Martinus Ledeſma 1. p. Quarti q. 5. art. 6. dub. 3. Petrus Ledeſma tract. 1. cap. 6. conc. 8. diffic. 5. Ioannes à Cruce, in Summa, de ſacramentis in genere q. 4. dub. 3. Serra q. 64. art. 6. dub. 1. corrolario 1. Cabrera diſp. 1. §. 5. dicit valdè probabilem. Et ſimiter ibi Syluius.

76 Probat Petrus Ledeſma duobus argumentis. Primo, qui Euchariſtiam præconſecratam miniſtrat, non cauſat immediatè gratiam, ſed ſolum applicat ſacramentum, quod eam cauſat, poſtquam miniſtratio ſacerdotis omnino non eſt; vt nos cum communi diximus dub. 1. n. 29. Ergo in iſto miniſtro non militant rationes, quibus cum D. Thoma offenſum eſt miniſtrum ſacramentorum debere eſſe in gratia, quia facit Sacramentum Sanctum; quod ſuſcipientem ſanctificat. Secundo, quia iuxta Caietanum art. 6. §. *Circa vtramque*: duas conditiones aſſignat D. Thom. ad hoc, quod miniſter peccet mortaliter miniſtrādo, & quod exibeat ſe miniſtrum Dei, & Chriſti: & quod tale miniſterium ſit actio ſacramētalis. Ita quod ſi alterum horum defuerit, non habes hinc mortale peccatū in miniſterijs ſacris. Hæc autem ſecunda conditio in hoc caſu defuit: nam actio ſacramentalis eſt, qua conficitur ſacramentum: & ſecundum D. Thomā, & communem Theologorum, Euchariſtiæ ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ, & adæquatè reperitur antequam miniſtretur, vel ſumatur: ergo etiam ſi miniſtrans ſit in peccato mortali, non ideò mortaliter peccat. Eædē ſunt rationes Vazquez, & aliorum.

77 Quas confirmat Bernal num. 125. In primis, quia ſi dum Chriſtus infans erat, ſciret Hebræus aliquis fore, vt infans ille Deus homo, ſi in domum inſignis peccatoris inferretur, illum iuſtificaret: ipſeque Hebræus in peccato exiſtens infantem illum in vlnas ſublatum in eam domum adduceret, ſane tali actu non peccaret mortaliter. Ergo miniſter dum Chriſtum, in ora fidelū inducit, vt eis gratiam augeat, licet id præſtet exiſtens in mortali, non peccabit mortaliter.

Secundò confirmat ab incommodo. Nā ex oppoſito fieret, vt miniſter in peccato mortali exiſtens, qui toto matutino tempore ſacrā impertiret Euchariſtiam, vt in Paſchate, & in feſtis quam plurimis contingit, tot peccata mortalia committeret, quot hoſtias ſumendas tribueret. Quælibet enim eſt inte-

integra Eucharistici sacramenti ministratio, & vt talis præuidetur: Ergo quælibet est mortale peccatum: ac proinde istud numero tã multiplex ac hostiæ, quas ille minister fidelibus tribueret. Sequelã autem admittere, durissimum est: cumque probabili ratione vitari possit, vitandum est.

78 Asserendum tamen est sacerdotes in peccato mortali ministrantes hostias iam consecratas, peccare mortaliter. Ita Paludanus, & Soto in 4. dist. 13. q. 1. art. 3. & alij, quos referunt, & sequuntur Suarez disputatione 16. sect 4. circa finem. Et disp. 82. sect. 4. §. *Quarto ex parte.* Valentia, Coninch, Villalobos, & Fillutius, quos refert Diana vbi supra. Imo Granados tract. 5. disp. 5. nu. 12. asserit se non legisse, qui aliter sentiat, præter Vazquez; quod quamuis sit scriptum ex minus diligenti lectione Authorum; tamen inde constat hanc esse communem. Vnde Cabrera disp. 1. §. 5. dicit *probabiliorem, & securiorem, & communiorem.* Et absolutè sequũtur Sayrus lib. 2. cap. 7. q. 1. art. 5. Bonacina disp. 1. q. 3. puncto 2. §. 1. circa finem. Castrus Palaus to 4. tract. 18. disp. vnica puncto 5. num. 12. Trullench lib. 1. cap. 3. dub. 3. numero 9.

79 Probaturque primo ex Nicolao Primo, Gregorio Nono, S. Dionysio, & alijs Patribus relatis §. 3. quia multi eorum loquũtur de sanctitate requisita ad ministrãdum, & tangendum. Idem clarius sumitur ex Diuo Thoma 3. p. q. 80. art. 4. ad 1. & q. 82. art. 7. & 9. vbi ait, quod *peccatores sunt suspensi, quantum ad se ex sententia diuina.* Et in 4. dist. 24. q. 1. art. 3. q. 5. vbi inquit, *vt dicit S. Dionysius 1. cap. cœlestis hierarchiæ, immũdis, nec symbola, ideſt, sacramentalia signa, tangere fas est. Vnde quando tangunt res sacras, quasi suo officio vtentes, peccant mortaliter. Secus autem esset, si in aliqua necessitate aliquod sacrum contingeret, vel exæqueretur in illo casu, in quo etiam laicis liceret: sicut si baptizaret in articulo necessitatis; vel si corpus Christi in terra proiectũ colligeret.* Hæc S. Thomas.

80 Cuius ratio est: nam peccatum mortale est in peccato mortali exercere actionem in qua ex officio, ad quod consecratur, gerit personam Christi, cuius sanctitati debet conformari in ministerio sacro: iuxta dicta §. 4. Sed Sacerdos præconsecratas hostias fidelibus porrigendo, gerit personam ministri ad hoc consecrati: vt patet ex capite *Peruenit*, de *Consecratione* dist. 2. Et probat S. Th. q. 82. art. 3. & in Concilio Tridentino sess. 13. cap. 8. dicitur, *mos ex traditione Apostolica descendẽs*: ergo si est in mortali, peccat mortaliter porrigendo. ¶ Præterquam quod, incredibile est, quod iure diuino maior sanctitas exigatur ad baptizandum, absoluendum, vel vngẽdum infirmum, quam ad porrigendum illi viaticum, in quo fons sanctitatis, & munditiæ continetur.

81 Ad primum incontrarium respondetur, quod illa est causa sufficiens; sed non est vnica, & adæquata: vnde illa cessante, militat alia iam assignata. ¶ Ad secundum dicitur, falsum esse, quod hic deficiat illa secunda conditio: siquidem non solum est actio sacramentalis illa, qua conficitur sacramentum; sed illa qua vtimur sacramẽto, vel dando, vel accipiendo. Vnde sicut recipere Eucharistiam in peccato mortali, est mortale peccatum in suscipiente, ita, & dare.

82 Ad primã confirmationem in primis dicitur, quod si aliquid conuinceret, ostenderet, quod sicut peccatores licite Christum in carne passibili existentem, recipiebant vt ipsos, & suas domos sanctificaret; ita nunc liceret peccatori recipere sub sacramento existentem. Quod tamen nemo Catholicorum concedet. Respondet itaq; D. Thomas q. 80. art. 4. ad 1. negãdo consequẽtiam, & reddendo disparitatem: nam *Christus in propria specie apparens, non exibebat se tangendum hominibus in signum spiritualis vnionis ad ipsum, sicut exibetur sumendus in hoc sacramento.* Deinde, quia nunc non habet similitudinem carnis peccati propter gloriã resurrectionis. *Et ideo peccatores, qui defectum fidei formatæ patiuntur circa Christum, repelluntur a contactu huius sacramenti.* Tertio in illo casu non ministrabat Christum ex officio: sacerdotes vero nouæ legis consecrantur ad conficiendum, frangendum, & porrigendũ: in cuius signum manus sacerdotum consecrantur, vt sumant, & dent cæteris. Videatur Cabrera n. 37.

Addunt alij, quos sequitur Castrus Palaus num. 12. Neque est simile de tangente Christum in terris existentem, quia ille contactus, sicuti, & contactus sacramenti, non esset sacramenti, & meritorum Christi, distributio, & communicatio: ac proinde non æqualem puritatem expostulare, sicut petit sacramenti distributio.

83 Ad secundum Hẽriquez lib. 1 cap. 29. nu. 4. lit. S. Et Emanuel Rodriguez in sũma verbo *Missa* cap. 249. conc. 26. Filliutius tract. 4. n. 271. & dicit valdè probabile Trullench lib. 1. cap. 3. dub. 3. n. 9. asserunt solum peccare in singulis distributionibus, etiam si vna vice mille hostias cõsecratas distribuat mille

mille hominibus, quia moraliter eſt vn⁹ actus.

84 Magis tamen conſequēter Coninch nu.35. Bonacina q.3. puncto 2. §.1. nu. 15. Podeuinus cap.5. n.59. & alij communiter admittunt ſequelam: nec hoc eſt maius incommodum, quam quod ſacerdos ex officio plurimos eadem die baptizans, ſacramenta liter abſoluens, vel inungens, aut ſi eſt Epiſcopus mille animas vna die ordinans, vel confirmans, dum eſt in peccato mortali, toties mortaliter peccet: quia vnitas ſucceſsionis non ſufficit ibi actiones continuare moraliter, nec in bonum, nec in malum ipſius miniſtrantis: quia bonæ multa ſunt merita, ſicut multæ eleemoſynæ ſucceſsiuè elargitę, & actiones malæ plura ſunt peccata. ſiquidē vnumquodque eſt vnum ſacrilegiū cum alio non continuatum.

85 Secundo inquiritur, vtrum Diaconi, & Subdiaconi miniſtrantes ſolemniter dum ſunt in mortali, peccent de nouo mortaliter? Excuſari à mortali, docent Soto in 4. diſt. 1. q. 5. art. 6 §. *Quo circa*. Et diſt. 24. q. 1. art. 4. Victoria, Martinus Ledeſma, & Henriquez, quos refert, & ſequitur Granados nu. 7. & alij, quos refert, & ſequitur Diana 3 p. tract. 4. reſol. 195. Palaus punct. 6. n. 4. Bernal ſect. 7. n. 151. Auerſa ſect. 4. Serra art. 6. dub. 1. Ruyz dub. 3. conc. 2. quia eorū miniſterium non eſt actio ſacramentalis, in qua perficitur ſacramentum. Et quia actio eorum non eſt perfectè ſacra.

86 Addit tamen Suarez diſp. 16. ſect. 3. Et Filliutius tract. 1. cap. 6. nu 87. cō ſuetudinem exercendi hæc officia in peccato mortali eſſe peccatum mortale, quia videtur virtualis contemptus.

Quod tamen alij non admittunt, & ſpecialiter impugnant Vazquez, Coninch, & Bonacina, quos refert, & ſequitur Trullēch lib. 1. cap. 3. dub. 3. num. 6. quia ſecluſo ſcandalo, iſti actus videntur ſeparati, & non coalescere ad conſtituendam vnam materiā ſufficientem ad peccatum mortale.

87 Imò Vazquez diſp. 136. cap. 4. nu. 45. aſſerit Subdiaconum, & Diaconum in peccato mortaliter ſolemniter miniſtrates, nec veniaſiter peccare: quia nullum extat præceptum: ſiquidem poſitiuum humanū obligans ad ſanctitatem internam imponi non poteſt: & extare diuinum præceptum, efficaciter non probatur.

88 Aſſerendum tamen eſt Diaconos, & & Subdiaconos peccare mortaliter, ſi in peccato mortali in ſuis officijs ſolemniter miniſtrent. Imò de omnibus Clericis minorū Ordinum ſolemniter miniſtrantibus, ideſt, valdè probabile. Hanc ſecundam partem videtur docere S. Thomas in 4. diſt. 5. q. 2. art. 2. q. 4. & diſt. 24. q. 1. art. 3. q. 5. ad 4. & ibidem Beatus Albertus Magnus. Et S. Antoninus 3. p. tit. 14. §. 6. Syluester verbo *Clericus* 2. n. 2. in fine. Et Nauarrus cap. 25. nu. 72. & cap. 27. num 163 Et de horis Canonicis cap. 7. n. 41. & Faber in 4. diſt. 24. q. 1. diſp. 1. cap. 3. nu. 80. Videturque probare textus in cap. vltimo, de temporibus ordinationum, verbis relatis num. 28. vbi Gregorius nouus loquitur de omnibus Clericis peccatorib⁹ occultis, quos dicit *obteſtandos ſub interminatione diuini iudicij, vt in teſtimonium ſuæ damnationis in ſuſceptis ordinibus non miniſtrent*. Exponere autem, quod quantum ad Clericos minorum Ordinum prohibeat ſolum ne ad alios ordines aſcedant; vel quod ſolū exhortatur, non ſolum eſt diuinare ſine fundamēto in textu; ſed videtur violentiam inferri litteræ, vt huius, vel illius opinionē defendant.

89 Priorem vero partem, quæ de Diaconibus loquitur, docent Petrus Ledeſma to. 1. cap. 6 conc. 8. diſſic. 6. conc. 3. Nuño art. 6. diſſic. 1. conc. 3. Sylueſtius q. 1. coc. 5. Cabrera diſp. 1. §. 6. à nu. 41. vſque 48. ſeptē rationibus probans Late etiam probant Ioānes Medina Cod. de Pœnit. tract. 1. q. 6. & Sayrus lib. 2. cap. 7. q. 2. In primis eam indicat Apoſtolus 1. ad Thimot. 3. dicens: *Diaconos ſimiliter pudicos, &c. Et ſic miniſtrent nullū crimen habentes*. Supponit eam D. Auguſtinus epiſt. 148. ad Valerium relatus cap. *Ante omnia* 40. diſt. Verba dedim⁹ cap. 19. Theolog. Moral. q. 3. nu. 30. Præterquamquod Leuitici 22. ſub pœna mortis præcipitur Leuitis, ne aliqua immunditia infecti accederēt ad altare: vt adumbraretur ſanctitas, quæ requiritur in miniſtris tremendi ſacrificij Miſſæ. Vnde in ſpeculo exemplorum diſt. 9. exemplo 110. refertur de quodam Diacono coram Carolo Magno ſolemniter miniſtrante, luxuria illa nocte inquinato, quod miraculosè eſt occiſus ab aranea, tertio cōrā omnibus caput eius pungente. Rationeſque, & authoritates, quæ procedunt de miniſtris conſecratis, in hoc caſu vrgent: quia ad hoc conſecrantur, & recipiunt characterē, & gratiam: nec tam parua res eſt, tam proximè miniſtrare ex officio Sacerdoti tremendi, & ineruenti ſacrificij Miſſæ.

90 Nec video, qua probabilitatis ſpecie poſsint à peccato, ſaltē veniali, excuſari functiones, quæ ſecundum præſentem Eccleſiæ ſtatum ſolī ordini ſacro annexæ ſunt: etenim

etenim, vt contra Vazquez arguit Bernal diſp.17.ſect.7.nu.155 eo ipſo, quod ſacro annectitur ordini, ſacram præfert dignitatẽ, eamque ſacram, tum in ſe, tum in ſuo principio, cui ſoli annectitur, vt cõſecrare Chriſma, oleum infirmorum benedicere, conferre tonſuram, Minoreſque Ordines, cantare ſolemniter Euangelium, vel etiam epiſtolã cum manipulo. Idque: vel inde patet, quod excommunicatus, aut ſuſpenſus, actiones iſtas obiens, ſit irregularis: *Euidens igitur eſt ſignum*, eas functiones ab Eccleſia haberi vt ſacras, & in agente poſtulare ſacrationem, & excluſionem peccati mortalis. Quia debent Chriſto, & Eccleſiæ, & ſancto miniſterio cõformari. Et in Diacono puto clarius hoc eſſe mortale: quia ſunt ſupremi miniſtri, qui cooperantur Sacerdoti, vt docet S. Iſidorus relatus cap. *Perlectis, de Conſecratione* diſt.25. & à D. Thoma q.71.art.4. De alijs functionibus videantur Petrus Ledeſma diffic.10. & Nuño diffic.2.conc.3.

91 Tertio inquiritur, vtrum prædicare in peccato mortali ſit nouum peccatũ mortale?

Affirmat Caietanus 2.2.q.87.ar.1. & hîc art 6.§. *Hanc doctrinam*: quãuis to.2. Opuſc. tract.10. dubitatiue loquatur: & in Summa verbo *Prædicatorum peccata*, ita moderatur, vt à mortali videatur excuſare, niſi adſit cõtemptus. Docueruntque iam diu Paludanus in 4.diſt.19.q.3.art.3. & Angelus verb. *Prædicator*: quos ſequitur Nauarrus cap.25. n.141. Probant, quia prædicare ex officio eſt actus ordinis, ſi non ex iure diuino, ſaltẽ ex Eccleſiæ ſtatuto: quia laicis non licet prædicare, vt conſtat ex cap. *Sicut in vno, de hæreticis*: & ad rationem ſacrilegij eſt differentia peraccidens, quod actus annectatur ordini lege diuina, vel lege Eccleſiæ: ſicut extrahere hominem ab Eccleſia, ſacrilegiũ formaliter eſt, licet ex inſtitutione Eccleſiæ iſte actus ſit materia ſacrilegij: quia eſt differentia originis, vel cauſę efficientis, & non eſt differentia formalis: ergo actus prædicãdi eſt actus ordinis. Secundo probatur ex D. Auguſtino libro contra Parmeniarum capite 11. & ex D. Thoma in 4.diſt.19.q.2.artic.2.q.2.ad 4. vbi ait. *Eorum qui docent Sacrã Scripturam, eſt idem finis, & eorum qui Sacram Scripturam ediderunt: vnde cum ad hoc ordinetur Scripturæ editio, vt ad vitam æternam homo perueniat, vt patet Ioannis 10. Quicumque impedit finem doctrinæ docendo, peccat. Impedit autem, qui Sacram Scripturam in peccato docet, quia ore ſe profitetur noſſe Deum, factis autem negat.*

Et 2.2.q.187.art.1. docet S. Thomas peccatori non licere prædicare: quia peccatum hoc exercitium impedit: iuxta illud Pſalmi 49. *Peccatori autem dixit Deus: quare tu enarras iuſtitias meas?* Sancti etiam frequẽter dicunt rem eſſe monſtruoſam, cum operatio non cõcordat prædicationi. Et cum ſint quaſi legati, & miniſtri Dei, quaſi Deo exortante per nos, tenentur ſe conformare ſanctitati diuinæ.

92 Alij tamen Authores communiter merito aſſerunt eſſe peccatum mortale, cum Prædicatoris peccatum eſt publicum, quia ſcandalizat audientes, & impedimentum præſtat doctrinæ diuinæ: & ſic ex Diuo Gregorio docet D. Thomas 2. ad Corinth. 6.lect.1. ad illa verba: *Nemini dantes vllam offenſionem*: & indicatur cap. *Infames*.3.q.7. Et huiuſmodi peccatoribus publicis rectè obijciuntur illa verba Pſalmi: *Quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamẽtũ meũ per os tuum?* Quia experientia compertum eſt illud Gregorij: *Neceſſe eſt, vt cuius vita deſpicitur, eius quoque prædicatio contemnatur.* Videatur etiam S. Chriſoſt. hom.43. in cap.23. Mathæi relatꝰ cap. *Multi* diſt.40. Cæterum quando peccatum mortale eſt occultũ, non peccat mortaliter prædicando, non ſolum quia iure antiquo liceret laicis prædicare; ideòque S. Gregorius lib.1. Dialogorũ cap. 4. laudat Equilium laicum, eo quod populo prædicaret. Sed etiam, quia modo licet id ſit prohibitum laicis, vt notat Sylueſter verbo *Prædicatio* q.1. Soto art.6.§. *De iure autem*, cap. *Adiectimus* 27.q.1. & cap. *Sicut præcipitur, de hæreticis*. Et cap. *Excomunicamus* 1. eodem: & conſtat ex Concilio Lateranenſi ſub Leone 10. ſeſſ.10. Sed etiam, quia peccatoris occulti prædicatio poteſt eſſe fructuoſa, vt ait Soto, §. *Sed forſan*.

93 Poteſtque Prædicatoris officiũ committi Clerico, qui non ſit in ſacris Ordinibus conſtitutus, vt declarauit Sacra Congregatio Concilij 23 Iunij, anno 1580. vt refert Barboſa in Collectanea Bullarij, verbo *Prædicator* num.5. quam declarationem etiam referunt alij quinque Authores, quos ipſe Barboſa refert de poteſtate Epiſcopi 3.par. Alleg.76.n.45. Et Prædicationis munus poſſe committi Religioſis Societatis Ieſu, etiam ſacris Ordinibus non initiatis, vt conceſſit Gregorius 13. in Bulla 95. incipiẽtẽ: *Vigore* 20. Februarij anni 1584. quamuis autẽ Barboſa de hoc priuilegio dubitet: tamen abſque omni dubio hoc illis fuit conceſſum: nã Bullam refert Suarez to.4. de Religione libro 9.cap.1.nu.12. & habetur in Bullario

to.3.

to. 3. ordine 95. & §. 1. dicit. *Vobis insuper cõcedentes, vt etiam Clerici vestri prima tantũ tonsura insigniti, prout hucusque fecerunt, valeant deinceps ipsum Dei verbum vbique populo prædicare.* Ex quo constat, quod nec iure diuino, nec ex statuto Ecclesiæ actus prædicandi est actus ordinis, nec sacri, nec non sacri. Ideoque, qui excommunicatus prædicat, non fit irregularis.

94 Nec omnia, quæ prohibentur secularibus, & à solis Clericis fiunt licitè, sacrãtur ita vt sit mortale si exerceantur in peccato mortali: sicut excommunicare, absoluere ab excommunicatione, conferre indulgẽtias, consecrare Ecclesiam, vel vestes non possũt fieri à laicis: & tamen non est peccatũ mortale ea facere in peccato mortali; quia solũ sunt actus sacri remote, & secundario. Quãuis de consecratione Chrismatis, benedictione olei Extremæ vnctionis, & collatione Ordinum Minorum, rectè doceant Ioannes Medina, Nuño, Petrus Ledelma, & alij esse actus sacros, & proprios ordinis Episcopalis, & in eo requirant statum gratiæ: quãuis alij hoc negent, sicut & de ministerio Clericorum Ordinum Minorum.

95 Authoritates, vel loquuntur de peccatoribus publicis, vel solum explicant esse peccatum: ex quo non infertur esse peccatum mortale. Specialiter 2. 2. solum docet D. Thomas esse illicitum quod peccator prædicet: & non dicitur quod est peccatum mortale. Cum autem peccatum est occultum, non ponitur impedimentum manifestum, directum, & proximũ: & sicut sculptor, vel pictor possunt formare, vel pingere imaginem maximè excitantem ad deuotionem, quamuis ipsi sint maximi peccatores; ita, & de prædicatoribus, qui bene prædicant, & male viuunt, asserendum est.

DVBIVM V.

Vtrum sit licitum recipere, aut petere sacramenta à malis ministris?

§. I.

Licet recipere à toleratis; secus à non toleratis.

1 RAtionem dubitandi, quæ oritur ex dictis dubio præcedenti proponit D. Thomas art. 6. in secundo argumento: nã qui cumque communicat alicui in peccato, etiam ipse est reus peccati secundum illud ad Rom. 1. *Digni sunt morte, non solũ qui peccata faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.* Sed dictum est, quod mali ministrando peccant: ergo qui ab eis sacramenta recipiunt, eis in peccato communicant: ergo etiam ipsi peccarent: quod est inconueniẽs: alioquin fideles tenerentur quærere ministros qui essent in gratia: de quo tamen non instruuntur vt curent.

2 Respondet S. Thomas ad 2. quod ille, qui ad sacramenta accedit, suscipit sacramẽta a ministro Ecclesiæ, non inquantũ est talis persõna, sed inquantum est minister Ecclesiæ. Et ideo quandiu ab Ecclesia toleratur in ministerio, ille qui ab eo suscipit sacramentum, non cõmunicat peccato eius; sed communicat Ecclesiæ, quæ eum tanquã ministrum exhibet. Si vero ab Ecclesia nõ toleratur (puta, cum degradatur, vel excommunicatur, vel suspenditur) peccat, qui ab eo accipit sacramentum; quia cõmunicat peccato ipsius. Hæc S. Thomas. Duabus propositionibus respondens; quæ sic indistinctè prolatæ, videntur communiter receptæ.

3 Prima, quod à ministro malo tolerato ab Ecclesia, liceat sacramenta accipere, traditur a Nicolao primo cap. *Scisciantibus* 15. q. 3. vbi concludit. *Sumite ergo ab omni Sacerdote intrepidi Christi mysteria.* Et Lucius Tertius in cap. *Vestra, de cohabitatione Clericorum, & mulierum*, ait. *Sine dubitatione teneatis, quòd à Clericis, & Presbyteris, quamquã fornicarijs, quandiu tolerantur, & non habent operis euidentiam, licitè diuina mysteria audiantur, & alia recipiantur Ecclesiastica sacramenta.* Probaturque à simili ex D. Augustino epist. 154. ad Publicolam relato in cap. Monet 22. q. 1. docente nos licitè vti fidelitate illius, qui suum dictum confirmat iuramento per falsos Deos. Et S. Thomas 2. 2. q. 78. art. 4. docet licitè peti mutuum ab eo, qui sub vsuris mutuaturus est: quia licet vti alterius malo in bonum proprium: sicut Deus permittit mala propter maius bonum.

4 Secunda propositio D. Thomæ etiã est certa, quia absolutè Ecclesia suo præcepto obligante sub mortali cum ministris non toleratis non communicare in sacris: vnde sicut ipsi mortaliter peccarent se ingerẽdo, & ministrando, ita alij essent participes peccati eorum cum eis communicando. Quod intelligitur secluso casu extremæ necessitatis, in quo initat diuinũ præceptum. Quod notat D. Thomas in 4. dist. 5. q. 2. art. 2. q. 5. dicens. *Malus minister si sit præcisus ab Ecclesia, tunc peccat ab eo recipiens sacramentum, nisi in necessi-*

necessitate, in qua posset etiam à pagano, vel à Iudæo suscipere. Quod & notat Caietanus hic art.6.ad 2.§.*In eadem*: & communiter Theologi. Quia quando in articulo mortis instat diuinum præceptum baptismi, Pœnitētiæ, aut Eucharistiæ, Ecclesia omnibus concedit facultatem illa ministrandi, pro baptismo reputans idoneam fœminam, vel paganum: & pro Pœnitentia, & Eucharistia quemlibet sacerdotem, vt patet ex cap. *Si quem* 24. q.1. Et ex Concilio Tridentino sess.14.cap. 7. Ergo licitū est illa à quolibet ministro recipere. Et eadem ratione licet ipsis, quantum est ex præcepto Ecclesiæ, illa ministrare; quia vt ait Soto in 4.dist.1.q.5.art.6.circa finem Ecclesia *permittens vobis in extrema necessitate Baptismum à præsentibus suscipere, subinde permittit ipsis illum conferre.*

5 Addunt Coninch q.64.art.6.dub. 2. conc.2. & Castrus Palaus to.4.tract.18.disp. vnica puncto 15.num.1.in fine, & Serra artic.6.dub.2.conc.4.in fine, quod si aliquis esset sibi conscius peccati mortalis, & non possent sibi alia sacramenta conferri, quam ea, de quibus recipiendis nullum est diuinū præceptum, posse ea suscipere in extrema necessitate à ministro non tolerato, vt possit per ea iustificari, & fieri ex attrito cōtritus, si forte solam contritionem habeat: credendum est enim id merito placere Ecclesiæ, vt tali necessitati subueniatur.

6 Circa eosdem ministros non toleratos aduertendum, quod tempore D. Thom. quicumque excommunicatus, vel suspēsus, non erat toleratus ab Ecclesia: Cæterū post Concilium Constantiense, & Bullam Martini Quinti, solum notorij percussores Clericorum, & nominatim excommunicati, vel suspensi, aut alia censura innodati nominatim, non sunt ab Ecclesia tolerati, vt notat Caietanus art.6.ad 2.§.*In eadem*. Ideoq; ab omnibus alijs licet sacramenta recipere, quantumuis mali ministri sint.

7 Excipit tamen Nauarrus cap.25.n. 79. publicos concubinarios ex cap. *Siqui sūt* 8.dist.1.vbi Pontifex prohibet omnes officijs eorum presbyterorum interesse, qui sūt in publico concubinatu. Quod & docet D. Thomas Quodl.11.ar.8. concludens, quod *quicūque à fornicario publicō audit Missam, peccat mortaliter.* Et in 4.dist.5.q.2.art.2.q.4. & 3.p.q.82.art.9. affert ad id cap. *Nullus* dist. 32. vbi dicitur. *Nullus Missam audiat Sacerdotis, quem indubitanter concubinam nouit habere.* Aduertit tamen S. Thomas ad 3. quod *hoc intelligendum est de notorio, vel per sententiam, quæ fertur in conuictum, vel per confessionem in iure factam; vel per euidentiam facti, quādo non potest peccatum aliqua tergiversatione celari.* Imò addit Soto dist.1.q.5.art.6.§.*Incōtrarium*. Iam vero arbitror illud non esse in vsu, quousque per sententiam condemnentur, imo si postea corrigantur, non sunt ipso iure suspensi, vt habet Glossa in dicto cap. *Nullus*. Et quod post Concilium Constantiense nullum omnino erit peccatum à publicis concubinarijs sacramenta recipere, vel eorum Missas audire: & quod Concilium Tridentinum non abrogauit moderationē Concilij Constancensis, communiter contra Nauarrum tenent Doctores: nempè Caietanus, Soto, Victoria, Adrianus, Palatius, Suarez, Valentia, Nuño, & Ledesma, *& omnes recentiores*, vt refert, & sequitur Cabrera ar.6.disp.2.§.1.n.8.

8 Excipit etiam Syluester verbo *Excō municatio* 5.not.4. publicè, & notoriè excōmunicatos existimans eos hodie non esse tolerados. Quia sic est declarata hæc constitutio Martini 5. in Concilio Basilienſi sess.20. Quam declarationem confirmauit Concilium Lateranense sub Leone 10. Sess.12.

Verumtamen, quantumuis sint publicè, & notoriè excommunicati, si non sint manifesti percussores Clericorum, vel nominatim excommunicati, hodie sunt ab Ecclesia tolerati. Ita D. Antonius 3.p.tit.25.c.2. Caietanus hic, & in Summa verbo *Excommunicatio*. Soto vbi supra, & dist. 22.q.1.art. 4. & alij communiter, vt refert, & sequitur Cabrera disp.2.n.2. Quia Concilium Constantiense voluit per illam moderationem timoris cōscientijs fidelium prouidere: quod nō obtinuisset, si publicè excommunicatos teneretur vitare, quia non facilè agnoscitur quinam illi sint.

9 Illa autem declaratio Concilij Basilienſis non est confirmata: quia solum confirmauit Nicolaus Quintus ea quæ pertinebant ad distributiones beneficorum, & dispensationes, & absolutiones à censuris: vt patet ex Bulla, quæ habetur in fine Concilij, & notat Turrecremata, qui illi Concilio interfuit, lib.2 Summæ cap.100. Nec illa declaratio Concilij Lateranensis fuit ab Ecclesia recepta; ideoque omissa à Cardinali Caietano, qui fuit vnus ex Patribus illius Concilij.

10 Addunt etiam Nuño art.6.in 2.p. notab.3.fol.230. Cabrera disp.2.nu.5. & 6. Serra dub.2. post primam conclusionē, concessionem Martini Quinti extendendā esse ad irregulares: Tum, quia facta fuit in fauorem fidelium: quibus tamen parum, aut

nihil

nihil commodi afferret, si ab irregularibus non possent suscipere sacramenta; cum constet excommunicatos, si celebrant, aut exercent officium ordinis, statim effici irregulares. Tum etiam, quia multi docent irregularitatem, quæ contrahitur propter culpam, censuræ rationem habere. Denique, quia extra controuersiã est, irregularitatem esse pœnam, vel sententiam à iure impositam. Referunt autem S. Antoninus, Soto, & alij Martinum Quintum consensisse, quod *nemo debeat ceps à communione alicuius in sacramentorũ administratione, vel receptione, aut alijs quibuscunque diuinis, vel extra, prætextu cuiuscumque sẽtentiæ, aut censuræ Ecclesiasticæ, à iure, vel ab homine generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel aliqua vitare: nisi sententia, aut censura huiusmodi fuerint, vel contra personam*, videlicet expressam. Ergo nullus tenebitur abstinere à receptione sacramentorum ab irregularibus, sicut nec ab excommunicatis, & suspensis, nisi nominatim tales sint.

§. II.

Quæ conditiones exigantur, vt liceat à ministris malis toleratis petere?

11 SEd restat difficultas, vtrum vt liceat petere, aut recipere à malis ministris, sed toleratis, exigantur aliquæ cõditiones? Verbi gratia, an exigatur, quod non adsit alius minister bonus, an debeat ille esse paratus ad conferendum; & an expectanda sit petentis vtilitas, vel necessitas? Siquidẽ S. Thomas sine vlla limitatione videtur absolutè affirmare, & similiter Durandus in 4. dist. 5. q. 2. Et Paludanus dist. 5. q. 3. art. 1. Et Richardus art. 3. q. 4. & Syluester verbo *Baptismus* 3. num. 7. docentes licere accipere, & petere sacramenta à ministro malo tolerato. Caietanus hic art 6. ad 2. Valentia q. 5. puncto 3. Sa verbo *Excommunicatio* num. 35.

12 Specialiter, quod hoc liceat, etiam si sit alius minister, qui sine peccato possit ministrare, docet Soto in 4. dist. 1. q. 5. art. 6. §. *Vtraque autem*, dicens. Exempli gratia, licet mihi per diplomatis priuilegium, quẽ maluero confessarium eligere, sunt plures ad audiendas confessiones sedentes, quorũ Petrum ego scio in concubinatu viuere, tũc quamuis possim eligere alium probum, licet etiam mihi eligere Petrum. Imò verò, si ille est doctior, qui sapientius valet meam conscientiam discutere, cõsultius fecero, si eum præalijs elegero. Verum est, quod si in cæteris omnes sint pares, nonnulla culpa erit illum præoptare: numquam tamen erit mortalis, nisi forsitam esset publicus peccator, vt mea eiusmodi confessio scandalũ offerret populo. Et infra ait. Conclusio hæc *vniuersis est citra controuersiam assertissima*, atq; hunc sensum facit prior propositio S. Thomæ, quam & eius ratio inducta *demonstrat*. Qui enim sic suscipit sacramentum, nullo modo cooperatur peccato alterius: solũ enim ille dicitur cooperari alteri, qui eius peccati causa est: in hoc autem casu, cũ conferens sit paratissimus, & suscipiens nullatenus eum moueat, fit vt neque eius peccati sit causa. Eo potissimè, quod nõ possit vt alter peccet; sed vt sacramentum det quod potest resipiscendo, iuste facere.

Adhibent nonnulli rationem, quod cum quisque sit bonus existimandus, ille, qui petit, existimare debet peccatorem illum mẽte conuertendum antequam officium suum præstet. At vero hæc existimatio non est necessaria. Quinimò, quãuis petens sciat, quod ille non sit contritionem habiturus, nihil refert, quia alter sibi sol⁹ est causa. Sicuti dum quis ab exposito vsurario mutuum fœnerato petit. Textus est expressus 15 q. 8. can. *Sciscitantibus*, vbi Nicolaus ad consulta Bulgarorum eandem conclusionem decernit. Hæc Soto.

13 Quem sequuntur Martinus Ledesma 1. p. Quarti q. 5. art. 6. dub. 12. propos. 8. Et Petrus Ledesma to. 1. tract. 1. cap 6. dub. 11. conc. 10. Ioannes à Cruce de sacramentis q. 4. dub. 4. conc. 1. & 2. Henriquez lib. 1. cap. 30. n. 2. lit. f. & Thomas Sanchez lib. 3. in Decalogum cap. 8. n. 23. Cabrera q. 64. artic. 6. disp. 2. §. 4. n. 24. & §. 9. n. 38. Cartagena de Sacramentis disp. 7. cap. 3. num. 3. Diana parte 3. tract. 4. resol. 59. & parte 4. tract. 4. miscellaneo resol. 21. & vt probabilem Escobar, & Mendoza lib. 8. Theologiæ Moralis sect. 2. prob. 77. citans Fagundez, & Franciscum de Lugo, & problemate 78. n. 311. & assertiuè tuentur Rodriguez in Bullam Cruciatæ §. 9. nu. 29. Reginaldus lib. 1. cap. 14. sect. 3. n. 164. Trullench lib. 1. in Bullam §. 7. cap. 1. dub. 11. n. 7. & lib. 1. praxis Sacramentorum cap. 3. dub. 4. n. 5. Calpensis tractatu 21. disp. 5. sect. 4. nu. 36. & 38. Christophorus à S. Ioseph to. 1. de Sacramentis dub. 20. n. 4. fol. 306.

14 Præterea asserunt alij, quod ad recipiendum, vel petendum sacramenta à malo ministro tolerato, nec opus est, quod sit paratus, nec quod sit proprius pastor, nec

quod

quod sit extrema, vel vrgens necessitas, sed sufficit vtilitas non differendi nimis vsum sacramentorum Ita videntur tenere Soto lib. 6.de iust.q.1.art.5.Nauar.cap.14.nu.39. & cap.17.n.262.Et tenent Suarez disp.18 sectione 1.Granados controu.3.de sacramentis tract.5.disp.vlt.n.7.Sayrus lib.2.cap.8.q. 1.art.5.in fine.Sanchez lib.7.de Matrimonio disp.9.n.8.Bonacina disp.2.de censuris q.2.puncto 2.§.3.nu.4.Leander to.1.tract. 1.disp 5.q.10.referens D.Thomam,Caiet. Nau.Racon.Ioannem à Cruce,Becanũ,Soto,& Saa.Et to.4.tract.2.disp.7 q.18.Citãs Raynaudum,Prepositum, Diana,& Machado,Layman,& Bauny.Auersa q.64.sect.11. §.*Melius tamen*:citans Suarez, Coninch ar. 6.dub.2.Nuño ibi (cuius sententiam fideliter postea referem°) &Bonacina disp.1.q. 6.de Sacramentis puncto 5.num.1.Sequitur Trullench lib.1.cap.3 dub.4.n.2.Ratio est, quia vtimur iure nostro petendo sic sacramenta:quia absolutè hoc iure concedũt.Et ex alio capite minister potest sancte,& religiosè ea ministrare;&sibi imputandum,si indigne ministrat:qui autem vtitur iure suo, nemini facit iniuriam,l.*Iniuriarum*.D.*de iniurijs*.Et quando adest iusta causa eadem est ratio quod liceat petere à parato,& non parato:sicut in petitione iuramẽti à iuraturo per falsos Deos,& in petitione mutui ab vsurario.Debet autem adesse nostra necessitas, vel vtilitas:quia ex charitate tenemur impedire ruinam,& peccatum nisi habeamus iustam causam,& rationabilem non impediẽdi.Quæ iusta causa cessat,si possum aliũ æquè vtilem inuenire.

15 Cæterum Soto in 4 dist.1.q.5.ar.6. §.*Secũda propositio*.Ita ait.Nemini licet eiusmodi improbum ministrum non paratum, neque offerentem sacramentum,ad id inducere,nisi vel petentem necessitas cogat,vel exibentem officium obliget.Probatur,quia quempiam in peccatum inducere, peccatũ est,eo quod sit causam dare peccandi. Et sicut de damno ait regula iuris,sic,& qui causam culpæ dat,culpam dedisse videtur.Quẽ admodum neque licet eum,qui ad id non est paratus ad mutuandum,cum fœnore inducere.Et ad argumentum contrarium respõdet,quod si ille,qui inducit,scit, aut credit alium non esse conuertendum,licet non cõcurrit formaliter ad eius peccatum;concurrit tamen materialiter ad illud opus, quod scit in illo fore peccatum.Vt si quis delectationis gratia,& non vt faciat malum,succẽderet ignẽ, quo scit arturas alienas segetes, neutiquam à culpa eximeretur.Secus quando ille est paratus,quia tunc pẽtẽs,neque mouet ad crimen formaliter,neque materialiter.

16 Subijcit præterea Soto, cum Caietano,alias duas propositiones:nempè quod licitum est eum,qui non est præcisus,& quẽ scio indigne administraturum sacramẽtum, inducere,si sit meus prælatus,vel parochus. Vel si non sit meus prælatus,nec paratus, si ego sum in necessitate.Ratio est,quia prælatus tenetur esse paratus conferre sacramentum,quoties prudenter petiero: ergo dum peto,& induco,& cogo,meo vtor iure:qui autem vtitur iure suo, nemini iniuriam facit.Nec hoc est inducere ad malum,sed inducere ad id quod ius est petentis: & quod alter facere tenetur:& si vult, bene facere potest,si conteratur. In casu autem necessitatis licitum est petere ab alio, etiam inducendo,vt faciat id quod fieri lex charitatis postulat:& quod si faciat,faciet actum iustitiæ,vel misericordiæ. Secus extra hos duos casus;nam tunc non habeo ius inducẽdi ad collationem sacramenti.

17 Hæc sententia in substantia fuit Scoti in 4.dist.5.q.2.art.1.Et Adriani in 4.q.3. de baptismo art.3. & sequuntur alij multi, quos refert,& sequitur Cabrera art.6.disp. 2.à §.3.vsque ad 9. Et Nuño secunda parte articuli difficultate 1,per quatuor cõclusiones,qui tamen in secunda non exigit necessitatem;sed dicit sufficere petentis vtilitatem.Quod & docet Serra art.6.dub.2.cõc. 2.qui in vltima parte illius adijcit (id quod omnes sequuntur,exceptis relatis nu.13.) quia sine vlla necessitate,aut vtilitate propria,neque malitia alterius vti licitum est: nam contra legem diuinæ amicitiæ est,nõ vitare offensam Dei,si possumus absque vllo incommodo,aut detrimento nostro. Vnde si comode posset quis sacramenta recipere ab alio non minus docto,& vtili,qui sine peccato ea conferat,ex charitate id facere teneretur,vt vitet alienum peccatum;quãuis non teneatur ex iustitia,si alter ex officio obligatur ad conferendum.

18 Videntur mihi omnes relatæ opiniones pro praxi probabiles:hæc autem vltima reliquis probabilior.Quo autem summatim res ipsa,& mens D.Thomæ percipiatur,aduertendum,quod loquendo ex vi iurium,& legis positiuæ directè respicientis intentũ,absolutè debet pronũciari,quod sicut extra necessitatem,non licet sacramẽta recipere a non toleratis;ita licet ea recipere,& petere ã toleratis: & sic respondit S.Thomas absolutè ad intentum. Quãtum

vero

verò ad obligationem indirectam præcepto rum naturalium religionis, iustitiæ, & charitatis, vt materialis cooperatio ad actionem sacrilegam ministri excusetur, opus est quod vel ipse teneatur, vel sit paratus, vel mea instet necessitas, vel vtilitas. alioquin ego peccarem, si inducerem ad sacrilegium. Vnde D. Tho. Quodlibeto decimo art. 8. ait. *Quicumque sacerdos in peccato mortali existens celebrat, peccat mortaliter: vnde si constaret mihi eum esse in peccato mortali, & inducerem eum ad celebrandum, peccarem mortaliter. Et hoc est secundum ipsum ius naturale, quia hoc est provocare eum ad peccatum mortale.* Et fortè hoc solum intendunt Adrianus de Baptismo art. 3. in secundo argumento ad oppositum, & Caietanus in Summa verbo *Absolutionis impedimenta.*

19 Quia verò impedimentum peccati mortalis tolli potest cõtritione, sicut ius positiuum ex parte subditi concedit, quod licitè possit petere sacramenta à malis ministris toleratis, ita ab ipsis concedit quod licitè, quantum est ex iure positiuo, possint dare. Quod ex Concilio Constantiensi probat Soto illo art. 6. propositione 6. dicens. Cũ enim consulendo timoratis cõscientijs, in bonum petentiũ concessit illam cõmunicatiõnẽ cum excõmunicatis, ex rei consequentia cõcessit ipsis excõmunicatis, vt sacramenta præberẽt, quãdo aliàs tenerentur. Alioquin non satis fuisset petẽtibus cõsultũ: nã tũc illi ministri perplexitate complicarentur, vtrinque scilicet, siue sacramentum præberent, siue secus, peccatum timentes. Imo possent se iuste defendere allegantes se non posse id facere sine scelere, quod nulla prorsus de causa vlli fas est committere. Hęc Soto ibi. Et dist. 22. q. 1. ar. 4. §. *Aut vero*, & alij quos referũt, & sequuntur Sanchez lib. 7. de Matrimonio disp. 9. nu. 8. & Suarez disp. 11. de Censuris sec. 4. n. 2. & Diana parte 5. tract. 9. resol. 83. & esse communem, multis relatis probat Leander tom. 4 trac. 2. de excommunicat. disp. 6. quæst. 14.

20 Quod & probat Serra 3. p. q. 64. art. 6. dub. 2. pon. tertiam conclusionem: quia cũ nulli sit licitum petere ab aliquo, quod ipse sine peccato prestare non potest, non liceret fidelibus petere à suo Parocho excommunicato, vt eis ministraret sacramenta, si hæc ministrando peccaret, inducerent enim illũ ad peccandum: quia ipse non potest se ab excommunicatione liberare. Vnde quoties tenetur ex iustitia, vel misericordia ministrare, si non potest absolutionem ab excommunicatione superiori reseruata, obtinere, quia eum adire non potest; ministrando non fiet irregularis; quia sicut excusatur a peccato, ita ab irregularitate. Si posset tamen, teneretur, vel petionem sacramenti repellere, vel absolutionem obtinere ab excommunicatione antequam excommunicatus tolerat' sacramenta ministraret. ¶ De obligatione ministri non conferendi sacramenta indignis, dicemus cum D. Thoma q. 68. art 4. & q. 80. art. 6. Hic videndi Suarez disp. 18 sec. 2. & Lugo disp. 8. a sec. 10. vsque 14. Auersa q. 64. sec. 10. Bonacina disp. 1. q. 6. puncto 4. & alij.

DVBIVM VI.

Vtrum Angeli possint sacramenta ministrare?

§. I.

Tres conclusiones ex D. Thoma.

1 ABsolute videtur affirmare S. Augustin' libro secundo cõtra epistolam Parmeniani capite 15. dicens. *Nemo ergo accipit sine dante: sed quod attinet ad Baptismi sanctitatem, adest Deus, qui det, & homo qui accipiat, siue per seipsum donante Deo, siue per Angelos.* Qua propter Scotus in 4. dist. 6. q. 1. §. *Respondeo* affirmat absolute Angelos posse esse sacramentorum ministros. Imo impius Lutherus libro de abroganda missa priuata, non solum homines, & Angelos, sed etiam Dæmones asseruit esse ministros sacramentorum.

2 Tribus tamen assertionibus litem dirimit Angelicus Doctor articulo septimo. Prima est, de lege ordinaria, soli homines, & non Angeli, sunt ministri sacramentorum. Probat ex illo ad Hebræos 5. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum.* Sanctus Ioannes Chrisostomus libro tertio de Sacerdotio inter alia ait. *Etenim ijs, qui terram incolunt, atque in ea versantur, commissum est, vt ea, quæ in cœlis sunt, dispensent: ijs datum est vt potestatem habeant, quam Deus optimus, neque Angelis, neque Archangelis datam esse voluit. Neque enim ad illos dictum est: quæcumque ligaueritis super terram, erunt ligata, & in cœlis; & quæcumque solueritis super terram, erunt soluta, & in cœlis.* De quo videatur homilia 85. in Ioannem. Ex quibus, vt ponderat hic Caietanus, magnum desumitur argumentum: nam si maximum ministerium Ecclesiæ soli homini conuenit, ita quod Angelis denegatur (quale est Pontificatus) multo

magis minima miniſteria Eccleſiæ Angelis deneganrur.

3 Deinde probat Diuus Thomas: nam tota virtus ſacramentorum à paſsione Chriſti deriuatur, quæ eſt Chriſti ſecũdum quod eſt homo; cui in natura conformantur homines, non autem Angeli; ſed potius ſecundum paſsionem dicitur modico ab Angelis minoratus, vt patet ad Hebræos 2. & ideò ad homines pertinet diſpenſare ſacramenta, & in eis miniſtrare; non autem ad Angelos.

4 Ad idem arguit Sanctus Thomas in quarto diſtinct. 5. quæſt. 2. artic. 3. quæſt. 2. quia ſacramenta pertinent ad Eccleſiam militantẽ. Sed Angeli non ſunt, neq; actu, neq; potentia de Eccleſia militãte: ergo nequeũt ſacramenta miniſtrare. Et quia non habent conuenientiam cum ſacramento ſenſibili; & cum Chriſto, qui eſt auctor ſacramentorum in natura aſſumpta. Denique, quia ad neceſsitatem baptiſmi non valeret poteſtas Angelis conceſſa, cum non ſint in promptu hominibus, nec per eos baptizarentur.

5 Caietanus etiam articulo ſeptimo arguit. Locutio requiſita ad miniſtrum ſacramenti, eſt actus vitalis loquentis: locutio autem Angeli in corpore aſſumpto, eſt motus corporis non viuentis, vt patet: ergo ſolus homo, qui verè poteſt loqui, eſt miniſter ſacramenti. Denique: nam oportet baptizãtem eſſe Chriſti miniſtrum: ac per hoc Chriſto homine non maiorem, ſed conformem in naturâ.

Quæ & aliæ rationes, ſi ad leges demõſtrationum trutinentur, inuenientur minus habentes. Suppoſita tamen Dei voluntate inſtituente, quod ſoli homines ſint miniſtri, ſunt optimæ congruentiæ. Si autem de lege ordinaria poſſent Angeli baptizare, non tam frequenter relinquerent paruulos, quos cuſtodiunt, mori ſine baptiſmo. Similiter videmus regulariter prædicationis officium Angelis non fuiſſe commiſſum, nec cathechiſmum præuium ad ſacramenta: ergo nec ſunt de lege ordinaria miniſtri ſacramentorum.

6 Propter hæc, dicunt concluſionem eſſe certam ſecundum fidem, Nuño articulo 7. & Cabrera nu. 4. & Vazquez diſp. 138. cap. 1. num. 5. dicit veritatem catholicam, quæ ſine errore nequit negari. Ad minus ſine temeritate non impunabitur, propter cõmunem conſenſum Theologorum: quia Scotum loqui de potentia abſoluta, dicit Soto in 4. diſt. 1. quæſt. 5. artic. 7. §. *Quæſtiuncula hæc.* De facto autem Chriſtus ſolis hominibus præcepit vt baptizarent Mathæi 28. & vt conſecrarẽt Lucæ 22. & vt peccata dimitterent, Ioann. 20. & infirmos vngerent Iacobi 5. Nec Sanctus Auguſtinus loquitur de miniſtro ſacramentorum: quia Deus ſe ſolo nõ confert ſacramenta: ſed loquitur de ſanctificatione, & illuminatione, quæ quandoque eſt à Deo ſolo, quandoque Angelis mediantibus. Nam vt ait D. Thomas ad primum, illud quod faciunt homines inferiori modo, ſcilicet per ſenſibilia ſacramenta, quæ ſunt proportionata naturæ ipſorum, faciunt Angeli tamquam ſuperiores miniſtri, ſuperiori modo, ſcilicet, inuiſibiliter purgando, illuminando, & perficiendo. Vel loquitur Sanctus Auguſtinus ad ſenſum ſecundæ aſſertionis.

7 Secunda aſſertio D. Thomæ eſt, quòd per miraculum, de potẽtia abſoluta, poſſunt Angeli ſacramenta miniſtrare. Probat Diuus Thomas: nam ſicut Deus virtutem ſuam nõ alligauit ſacramentis, quin poſsit ſine ſacramentis effectum ſacramentorum conferre: ita etiam virtutem ſuam non alligauit Eccleſiæ miniſtris, quin etiam Angelis poſsit virtutẽ tribuere miniſtrandi in ſacramentis. Et in 4. ſententiarum diſt. 5. quæſt. 2. artic. 3. q. 2. ait. Sed ſicut Deus potentiam ſuam ſacramentis non alligauit; ita nec poteſtatem cõſecrandi ſacramenta alligauit aliquibus miniſtris. Vnde qui dedit hanc poteſtatem hominibus, poſſet dare, & Angelis.

8 Sed obijcies. Contradictionem implicat, & à Deo fieri nequit, quod rerum eſſentiæ varientur. Sed ſacramenta eſſentialiter conſtant rebus, & verbis; vt explicuimus quæſt. 60. dub. 9. & 10. Ergo ſolã illa perſona, quæ loqui poteſt, valet ſacramenta illa miniſtrare, quorum formæ ſunt ipſa verba miniſtri. Sed Angeli nec in propria natura, neque in corporibus aſſumptis, vere loqui poſſunt, vt probat D. Thomas 1. p. q. 51. art. 3. ad 4. Sed ſolum formant ſonos in aere ſimiles vocibus humanis: quæ tamen non ſũt verę voces: ſiquidem non ſunt à principio intrinſeco vitæ: ergo nec diuinitus Angeli poſſunt noſtra ſacramenta miniſtrare: ſed ſolum poſſunt conferre effectum ſacramenti ſine ipſo ſacramento, ſicut Chriſtus fecit.

9 Propter hoc Nuño articulo 7. folio 236. & Cabrera num. 14. dicunt, quod licet Angeli poſsint conferre diuinitus gratiam, & characterem eiuſdem rationis cum illis, quæ dantur per ſacramenta: Tamen ipſum ſacramentum factum ab Angelo, non eſſet eiuſdem rationis cum noſtro, quoniam verba prolata ab ipſo non eſſent verba. Vnde

idem

idem est dicēdum de anima separata. Quod & sequitur Bernal disp.17. sect.1.num.2. Tum quia pronomen, Ego, significans Angelum, diuersæ speciei est à pronomine, Ego, significante hominem. Tum etiam, quia tota oratio interna, quæ est forma, & quasi anima illorum sonorum, certissimè differt specie in homine, & Angelo: & secūdum significationem spiritualem est forma.

10 Melius tamen respondetur, quod esset differentia in esse rei specifica, sed in esse signi sensibilis, esset differentia materialis: quia illi soni sensibiles haberent eandem significationem, & eandem virtutem, quam modo habent nostræ voces sacramentales. Quod desumo ex M. Soto illo artic.7. §. *Verumtamen*, dicente. Respondetur autem satis esse, vt Angelus, tāquam Dei minister, baptizet, quod voces humanas nutu Dei efformatas, proferat, quibus Dei mentem, cuius potestate loquitur, significet: veluti de rubo, vt Exodi 3. legitur, locutus est Moysi: *Ego sum Deus patris tui, &c.* Quia etiam eadem ratione nihil obstat, quo minus animabus beatis possit idem Christus committere vt resumptis corporibus id perficiant. Hæc Soto.

11 Si autem Angeli spirituales absque corporibus assumptis, vel animæ separatæ assumerentur à Deo vt instrumenta ad conferendam gratiam hominibus, vel characterem, vel esset dare effectus sacramentorum sine sacramentis: vel esset pro vna vice instituere signa spiritualia vt essent vera sacramenta, sed alterius rationis à sacramentis de facto institutis, prout docuimus quæstione 60. dubio.7. §.2. & dub.13. §.5. Quod forte ita contigit in celebri illo miraculo consecrationis Sancti Amphilochij: de quo Nizephorus libro 11. historiæ capite 20. ait. *Angelos Deus misit, qui mystica, & arcana benedictione, & episcopali arrogatione eum dignitati intellectuali modo consecrarunt.* Consecratio enim intellectualis, corpore assumpto ab Angelis, non indigebat.

12 Tertia conclusio D. Tho. est. Quia boni Angeli sunt nuncij veritatis, si aliquod sacramentale ministerium à bonis Angelis perficeretur, esset ratum habendum: quia deberet constare hoc fieri voluntate diuina. *Sicut quædam templa dicuntur Angelico ministerio consecrata.* Si verò Dæmones, qui sunt spiritus mendacij, aliquando sacramentale ministerium exhiberēt, non esset ratum habendum.

13 Idem probat S. Thomas in 4. dist.5. q.2. artic.3. q.1. quia est aliqua cōuentio ministri sacramentorum ad Christum: sed nulla est cōuentio Christi ad Diabolum 2. ad Cor. 6. Ergo nequit esse minister. Item, quia non conuenit cum Christo in natura, vt de bonis Angelis dictum est num.3. Denique speciali ter de diabolo: *Nam si baptizare se fingeret, sēper esset timendum, quod non faceret intentione baptizandi, quæ ad sacramentum exigitur, sed intentione decipiendi: quia non esset probabile, quod tantum bonum homini procuraret, sicut est spiritualis regeneratio.* Addit ibi ad 2. quod *omnibus hominibus concessa est baptizandi potestas, hoc est propter necessitatem sacramenti, vt omnibus possit de facili adesse baptizans. Sed diaboli conuersatio non est cum hominibus: Vnde non timeret ad necessitatem sacramenti, si sibi potestas illa concederetur.*

14 Sed in casu, quod certissima reuelatione constaret, dæmonem in corpore assumpto, habuisse legitimam intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, & adhibuisse verā aquæ ablutionem, & protulisse omnia verba formę, videndum an sit iudicandus baptismus? Quia cum omnia, quæ sunt de essentia sacramenti, sint apposita, non videtur cur non debeat iudicari baptismus.

Respondent Alexander Alensis 4.p.q.16. membro 4. & Soto in fine illius artic.7. & alij frequenter, quod non esset sacramentum. Et ratio est, quia cum lege à Christo hactenus edita, nullus sit minister sacramentorum, nisi homo institutus, nullius Angelorum, nisi ex eius speciali dispensatione est minister. Quare etsi liquido constaret conueniisse illuc materiam, & formam, & intentionem, deesset nihilominus legitimus minister; nisi apertissima reuelatione constaret, id dispensatione, & iussione Dei fuisse factum. Numquam tamen credēdum est, Deū talibus sacramentorum ministris vsurum, quibus homines sanctificat.

§. II.

Vtrum de facto Angeli fuerint ministri sacramentorum?

15 SEcundo inquires, vtrum de facto sacramentum aliquod factum fuerit ab Angelo, vel ab anima separatā?

Negat Bernal disp.17. sect.1. §.1. n.15. dicens, quod nec per extraordinariam legem, seu priuilegium, inueniemus Sanctos Angelos,

los,aut animas beatas,aut ſeparatas, cauſas fuiſſe efficientes ſacramentorum. Legimus Sanctos Angelos,aut animas beatas ſacram præbuiſſe Euchariſtiam. Numquam tamen legimus illam conſecraſſe: ac proinde nec ſacramentum effeciſſe. Et Baronius to.8. anno 650.refert ſanctum Petrum in Anglia apparuiſſe,& Eccleſiam conſecraſſe, & Epiſcopum admonuiſſe,ne iterum eam conſecraret:*Sed ſuppleat* (inquit) *quod omiſimus, Dominici corporis,& ſanguinis ſacroſancta myſteria.* Itaque anima S. Petri,cum ceremonias alias adhibuiſſet, ſacramentum tamen non confecit.

16 Quod ſi obijciatur illa ordinatio S. Amphilochij per Angelos facta,relata à Nicephoro. Reſpondet Bernal n.16.quod ſi vera eſt illa hiſtoria,& vt patet intelligatur, ex eadem conſtat, illud non fuiſſe ſacramentũ, quia pure intellectuale, ſiue ſpirituale. Dico ſi vera eſt, & vt patet, intelligatur illa narratio , quia mihi perdifficilis eſt creditu. Primo,quia ſingulariſsima in Eccleſia, vt patet. Secundo , quia citra neceſsitatem: ſi enim Epiſcopi aderant, vel ſtatim ad futuri erant; quorſum Angeli ordinaſſent? Tertio,quia licet reuera ordinaſſent Angeli , debuiſſent profecto homines adijcere in Eccleſia cæremonias accidentales , vt populus eum pro Epiſcopo haberet, atque reciperet. Cumq; hoc ibi non aſſeratur,ſed potius negetur, ſuſpecta mihi eſt eiuſmodi narratio. Hæc Bernal.

17 Cuius ſententiam nouiſsime referẽs Diana parte duodecima, tractatu de conſecratione Epiſcoporum,reſolutione centeſsima vndecima , etiam refert , quod Ioannes Præpoſitus 3.p.q.64.art.4.dub. vnico n.10. etiam docet illam narrationem Nicephori minus ſolide intẽtum probare. Contra quos ſolum affert,quod Suarez, Bellarminus, Hẽriquez, Becanus, Hurtadus, Surianus, Morãdus , Gabriel à Sancto Vincentio, Sayrus,& alij ſupponunt,& admittũt illam hiſtoriam, vt refertur à Nicephoro: & dicunt hoc contigiſſe,non de lege ordinaria , ſed de potentia abſoluta. Quod & docent Nuño, Cabrera,& alij artic.7.

Cæterum, quia Bernal totum hoc contemnet;quia dicet Theologos ſumpſiſſe ex Nicephoro,cuius narrationem dicit ſibi ſuſpectam. Oſtendendum eſt veritatem hanc firmiores habere radices,quę evelli nequeũt, niſi grauiſsimis authoribus omnem fidẽ negando.

18 In primis quoad templorum conſecrationem, Sanctus Thomas hic artic.7. ait. *Sicut qædam templa dicuntur Angelico miniſterio conſecrata.* Et in 4.ſententiarum diſt.5. quæſt.2.artic.3.quæſt.2.ait. *Nec Angelus bonus baptizaret, niſi diuinitus poteſtate ſibi conceſſa: Vnde ſi baptizaret, non eſſet rebaptizandus; dummodo conſtaret, quod bonus Angelus eſſet. Sicut,& iudicatum eſt templum, quod per Angelos conſecratum eſt, non oportere per hominem conſecrari, vt legitur in hiſtoria dedicationis Sancti Michaelis.* Vt notat Mag. Ioannes Nicolai in Additionibus ad Rayneriũ verbo *Baptiſmus*,cap.3.§.12. fine folio 281. quod hic refert Diuus Thomas de hiſtoria Dedicationis ſancti Michaelis, deſumpſit ex legenda, quæ ad quintam Septembris pro S. Michaele apud montem Garganum (quam nunc 7. Maij celebramus) eius tempore in Eccleſia legebatur. Ibi enim dicitur, quod poſt prædictam apparitionem *Mota eſt dubitatio inter Sipontinos quid de loco agant, an intrare debeant; vel dedicare illic Eccleſiam? Nocte ergo conſtituti ieiunij, ad hoc à Deo reuelandum* (ideſt, ad obtinendum vt hoc a Deo reuelaretur) *Michael Sipontino Epiſcopo apparens: Non eſt, inquit, opus hanc dedicare Eccleſiam; ipſe enim, qui condidi, dedicaui*, vt habetur in Rituali perantiquo Prædicatorum ad annum 1256. ſcripto, quod in iſto Conuentu Pariſienſi ſancti Iacobi aſſeruatur. Refert & illam hiſtoriam Surius tomo 5. ad 29. Septembris *ex homiliario Doctorum, antiquiſsimis Martyrologijs,& pervetuſtis codicibus manuſcriptis*, vt eius inſcriptio præfefert. Hæc ibi.

19 Quid ſimile narrat Gaguinus lib.3. cap.2.& 3. accidiſſe in dedicatione templi S. Dionyſij. Epiſcopi enim Beati Dionyſij fanum à Dagoberto Rege extructum dedicare ſexto Kalendas Martij ſtatuerant. Pridie Kalẽdarum quidam lepra admodum deformis,ab ædituis impetrauit in æde pernoctare: vbi dum vigil in oratione perſeuerat, videt perſpicue Chriſtum , commitantibus eum Petro,& Paulo, vna cum Diuis Martyribus Dionyſio, Ruſtico,& Eleutherio, per feneſtram in Baſilicam adventare. Ergo candida veſte amictus, dedicationis ſacrum munus abſoluit: deinde ad lepra contaminatum progreſus Chriſtus: Tu, inquit, homo dicito Pontificibus, cum caſtrina luce ad hãc ædem ſe conferent , eam à me conſecratam. Cuius rei fidem fuit infirmi hominis cura. Nam contracta hominis facie lepram omnem Chriſtus auferens , eam proximo lapidi agglutinauit . Quæ ad hunc vſque diem per ſummam admi-

ratio

mirationem visitur. Quo miraculo attoniti Præsules à dedicatione abstinuerunt. Hæc causa est, quam obrem frequens admodum populus ad Ecclesiam ipsam sexto Kalendas Martij conueniat, firmissimè credēs id à Christo Deo fuisse perpetratum. Hæc ille. Idem Fulg. lib. 1. cap. 6. & Laurentius Beyerlinch, in Theatro vitæ humanæ tomo 2. verbo *Diuinatio* folio 227. lit. e. & fol. 233. lit. c.

Ad idem pertinet illa apparitio D. Petri in Anglia ad consecrandum templum, relata à Baronio tomo octauo, non anno 650. vt refert Bernal: sed anno 610. ex Ealredo Abbate in vita Sancti Eduardi apud Surium die 5. Ianuarij.

20 De Eucharistiæ sacrosācto sacramēto ab Angelis ministrato, innumera habemus exempla. S. Onophrium Anachoretam ab Angelo Eucharistiam accipere solitū Dominico quoque die, ex Paphnutio Abbate teste oculari, referūt Marulus lib. 1. cap. 10. & Sabel. lib. 2. cap. 2. & Volat. lib. 17. & passim alij. SS. Clemens Octauus in Bulla beatificationis B. Agnetis de Monte Politiano V. O. Præd. data 23. Februarij anni 1601. testatur, quod *sæpius eidem Angelus Eucharistiam sua manu porrexit*. Ipsum Dominum Iesum, vel Angelos eius beatissimam Catharinam Senensem miraculose sacro synasi pauisse, constat, referuntque Beatus Raymundus Capuanus, & S. Antoninus 3. p. Chron. tit. 23. cap. 14. §. 8. & alij passim. Omitto pluribus historijs confirmare, quia de ministratione Eucharistiæ ab hominibus consecratæ, quod sit ab Angelis ministrata, nullus negat. Notissimum etiam est miraculum de ampulla Chrismate sancto repleta rostro columbæ niue candidioris cælitus delatæ S. Remigio in baptismo Clodouei Regis Francorum: de quo Hincmarus in vita S. Remigij cap. 31. & Baronius tomo 6. anno 499. numero 28.

21 Afferamus ergo miraculum de ipsa consecratione ab Angelo miraculose facta. Et quia res est grauissima, & recentiores sūt adeo increduli, oportet sanctissimis, & sapiētissimis testimonijs cōprobare. Sanctus Antoninus Archiepiscopus Florentinus tertia parte historiali titulo 24. cap. 13. §. 3. qui est de Sancto Proculo Martyre, ita ait. *Factum est autem vna dierum, cum Proculus coram Valētino Episcopo Missam celebraret; ecce Angelus Domini veniens, tulit Calicem, ac omnibus videntibus, qui aderant, deportauit in aera: & post spacium duarum horarum rediens super altere reposuit: id dicens: Dominus Deus benedixit: tu tantum liba illum. Quo facto, magnas Deo omnes gratias rediderunt de tanto prodigio.* Hæc ibi. Idē asserit Iacobus Bleda libro de miraculis SS. Sacramenti Eucharistiæ, miraculo ducentesimo vigesimo octauo. Et Petrus Episcopus Aquilinus libro 1. Catalogi Sanctorum cap. 15. vt refert Laurētius Beyerlinch in Teatro vitæ humanæ tomo 7. verbo *Sacrificium*, folio 31. lit. e. ita ait. *Proculus Episcopus, & martyre Syria Romam venit tempore Iustini Imperatoris, totamque Romanam Prouinciā percurrens, Christum prædicabat, miraculis, ac vitæ sanctitate refulgens. Is cum die quadam rem sacram faceret, præsente Valentino Episcopo Iteramensi, Angelus Domini acceptum de altari calicem in aera, vidētibus omnibus subleuauit, ac deinde in altari reposuit, sanguine consecrato. Sanctus autem Presbyter de mandato Angeli sanguinem consecratum libauit.*

22 Accedit alia mirabilis visio simul de sacrosancta Eucharistia, ac de sacramēto Pœnitentiæ cœlitus colatis Beato Alano Sponso nouello B. Virginis, eximio concionatori, virtutibus, ac miraculis clarissimo, Ordinis Prædicatorum, quam refert Magister F. Ioannes Andreas Compestein Mandalensis, in libro attitulato *Beatus Alanus de Rupe rediuiuus*, parte quarta sermone tertio capite 26. fol. 335. narrans in die sancti Ioannis Baptistæ Deum immisisse illi extasim, & eius totam ad superna raptam euexisse mentem, qua vidit Dominum Iesum celebrantem: & quod illi præcipiebatur vt ad communionem se præpararet. *Monito conterritus, heu me, exclamat, nec dum exomologesi facta sum mentem expiatus. Alter adest illi, Sanctus Præcursor is erat Domini, & Baptista: iubetque: Para viam Domino. Cui iste: heu mihi confessione opus est. Sequere, ait, ocyus, cōfessarium ecce Beatissimum Apostolorum Principem Petrum. Aurem danti pœnitens adgeniculatus, se scrupulis exuit, tanta cum expiationis consolatione, ac luce, quanta aliàs in vita numquam. Simul ab eo ad mysteria libanda missus, cum accedit aræ supplex adorans, & sacramentum, & Redemptorem Iesum.* Et infra. *Iesus ei ter sacram porrigebat synaxim. Continuo cernebat Dominum Iesum intra sese verissimè inesse medium, & multa familiarissimè, cum ineffabili suauitate, monentem audiebat, &c.* Hæc & alia plurima consecutus est Beatus Alanus per electam Sanctissimam Deigenitricem pro eo interuenientē cum scrupulis vexaretur, & tentationibus Diaboli vrgeretur.

23 Demum Beatus Humbertus Quintus Magister Generalis Ordinis Prædicatorū libro 4. de vitis fratrum (prælo est datus Va-

lentiæ hoc anno 1657.cura, & solicitudine Fr.Nicolai Figueres, cui & debemus elaboratissimum Iudicem, & eruditissima fragmenta M.Thomæ Maluendæ) cap.24.§.9. folio 287.ita ait. *De quodam fratre iuuene Theutonico, honesto, & admodum deuoto, narrauit sanctæ memoriæ Magister Iordanis: quod Christus Dominus in die Cœnæ ipsum communicauit. Et in die Parasceues Passionem Christi totam in corpore suo sensit. Eratque mirum quod dicebatur illi, vt se pararet ad illam, vel illam passionem, & neminem inferentem videbat, sed tantum singulas sentiebat.* Referunt etiam Ioannes Molitor parte 1. folio 155. & M. Thomas Maluenda in Annalibus Ordinis Prædicatorū anno 1237. cap.13.folio 570.

Rursum Ioannes Antonius Flaminius lib. 2.vitæ S.Dominici, cuius verba refert Maluenda tom.1.Anno 1221.folio 329.sic ait. *Et die quadam, cum B. Dominicus sacrificaret, vidit hæc mulier illum Christi sacris vulneribus, & spinea corona insignitum, & Cæli Reginam præsentem, & assidentem. Post vero sacræ hostiæ consecrationem, ipsum super altare Christum magna in Cruce extentum, & suo cruore, qui ex omnibus corporis manabat partibus, Beatum Dominicum affatim respergentem. Eodē momento tēporis Dei genitricem, particulam ex Eucharistia sibi sumentem, ac edentem: similiter partem sanguinis de calice bibentem.* Hæc & alia miranda, quæ ibi refert, deinde reuelata sunt Beato Alano de Rupe, vt ipse refert in libro de Psalterio B. Mariæ, & ex ipso M. Andreas Compestein parte quinta cap.60.folio 508. & deinceps, & folio 510.refert, quod Beatus Alanus testimonium perhibuit dicens. *Et de omnibus his fidem, & testimonium, sub iuramento fidei Trinitatis perhibeo, sub periculo omnis maledictionis mihi infligendæ, in casu quo deficio à veritatis recto tramite.* Idcirco omnimodā fidem huic reuelationi perhibent Authores integræ fidei, M.Abraham Bzouius, M. Franciscus Mexia, M.Hieronimus Taix, quos refert, & sequitur Prædicator Generalis Ildefonsus Fernandez in Annalibus Ecclesiasticis, & in Prologo Annaliū Rosarij in quarta, & quinta editione. Et quod in decem Authoribus id legit, testatur, & sequitur Præsentatus Frā ciscus Pinelius libro secundo vitæ S.Dominici cap.12.folio 572. Tandem Beatus Alan⁹ illo capite 6.in fine, apud Compestein folio 510.sic ait. *Igitur Missa sic miraculose consumata, in qua V. Maria partem hostiæ, & sanguinis Christi accipiens, Dominico sibi familiarissimo cōmunicauit, in signum summæ, & singularissimæ amicitiæ, tamquam Sponsa cum Sponso: eumque iuuit ad velles Ecclesiæ deponendum: & humiliter ei valefaciens, & Benedictam consignans (de qua prædicta acta sunt) cum gratissima facie disparuit.* Hæc ibi. Similia legi possunt in vitis aliorum sanctorum: quia est Deus *mirabilis in sanctis suis*: & in rebus mirabiliter factis, tota ratio facti est potentia facientis, vt dicit S. Augustinus epist.3.ad Volusianum.

24 Quæ in contrarium obijciuntur, parum vrgent: quia sunt argumenta negatiua, & miraculum quod in vno euentu non accidit, alijs tēporibus accidisse, retulimus. Nec tam facile neganda est historia illa Nicephori per tot sæcula in Ecclesia admissa, & à Theologis Scholasticis, & Moralibus (qui diligentius res disputant, quam historici) recepta. Deinde, non minus miraculosum, & magis singulare est, quod Angeli sine corporibus assumptis appareant, & conferant effectum sacramenti, & characterem sacerdotalem sine sacramēto (quia de lege ordinaria nullus est sacerdos non ordinatus sacramento Ecclesiæ militantis) quam quod Angeli sint ministri sacramentorum: ergo si hoc negat, non est cur primum concedat: vel si hoc concedit, non est cur primum neget. Similiter de lege ordinaria Ecclesiæ non conficrā tur nisi ab Episcopis, nec Eucharistia ministratur nisi ab hominibus, quia nec confertur nisi viatoribus: & tamen ipse negare nō potest hæc duo ministeria facta fuisse per Angelos: ergo & ministeria aliorum sacramentorum: quia omnium est par ratio.

25 Illam historiam non esse tam singularē, ex alijs simillimis iā ostendimus. Quod obijcitur cōtra necessitatem facile retorquetur: quia in illa apparitione S.Petri, quam ipse admittit, etiam aderant Episcopi, qui possent consecrare Ecclesiam: & voluit ipse Christus per suum Apostolum, vel per Angelos consecrare, vt magis ostenderet quantū sibi placeret, & vt in maiori honore haberetur, & fideles maiorem acciperent fiduciā, quod ibi suæ orationes exaudirentur. Quod pariter videre est in dedicatione S.Michaelis, & S.Dionisij. Et in miraculosa cōsecratione Calicis sumendi à S. Proculo, quamuis ipse, vt Presbyter, posset consecrare: sed voluit Deus populo ostendere quantum sibi placebant illa sacrificia, vt fidem eius prædicationi præberent.

Quod autem in illis euentibus omissæ fuerint cæremoniæ accidentales, parui momēti est: quia si reuelatio diuina externo miraculo confirmata, cogebat credere illam ordinationem diuinitus esse peractam, populus alijs externis cæremonijs non indigebat, vt eum pro vero sacerdote admitteret; quia

ſi teſtimonium hominum accipimus, teſtimonium Dei maius eſt. Admonet tamen S. Thomas in 4. ad Anibaldum diſt. 17. q. 3. ar. 1. ad 2. quod *priuilegia ſpecialia nō faciunt legem communem.* Videantur quæ diximus q. 60. dub. 13 §. 5.

§. III.

Vtrum beati, ex vi præſentis inſtitutionis, poſſint ſacramenta miniſtrare?

26 TErtio inquires de animabus beatorū, an dato miraculo, quod apparerent in corpore aſſūpto, vel miraculoſe reſurgerēt, abſque nouo miraculo, poſsint ſacramēta miniſtrare?

Negant Alexander Alenſis 4. p. q. 16. mēbro 4. & Petrus Cabrera q. 64. art. 7. nu. 8 & 9. & 10. id probans. Primo, quia ſicut ſoli homines viatores ſunt capaces ſacramētorum; ſic illi ſoli ſunt miniſtri ſacramentorū: quia ſicut in illis character baptiſmalis non eſt de lege ordinaria potentia paſsiua ad recipienda ſacramenta: ſic etiam neque character ordinis erit in illis potentia actiua ad ſacramēta miniſtranda. Secundo, quia character ordinis eſt tantū potentia actiua in ordine ad Eccleſiam militantem: beati autem ſunt extra Eccleſiam militantem, & pertinent ad triūphantem. Tertio, quia D. Petrus (& quicūque alius beatus) qui fuit Summus Pontifex, dum vixit, ſi modo reſurgeret, nullam haberet poteſtatem iuriſdictionis in Eccleſia: alias ſimul eſſent in Eccleſia plures sūmi Pōtifices: quod eſt falſum: ergo neque haberet poteſtatem ordinis in Eccleſia militante: atque adeo nullum ſacramentum cōficere poſſet. Neque Euchariſtiam poſſet conſecrare, etiam ſi reſuſcitatus humana verba proferret, & haberet characterem, & intētionem; quia cum ſit extra ſtatum viæ, nequit ſecundum legem ordinariam conficere ſacramenta, quæ ex Chriſti inſtitutione à ſolis viatoribus, & pro ſtatu viæ confici, adminiſtrari, atque ſuſcipi queunt.

Nec D. Thomas oppoſitum docet ſolutione ad 2. quia ſolum id permittit, & quaſi dicit, quod tranſeat, & negat conſequentiam; quia dato, & non conceſſo, quod Beati homines de lege ordinaria poſſent conficere ſacramenta, non ſequitur intentum argumenti, quod Angeli quoque de lege ordinaria poſsint eadem ſacramenta miniſtrare propter diuerſitatem naturæ. Et anima ſeparata, cum non ſit homo, quamuis retineat characterem, non poteſt valide miniſtrare in actu ſecundo, eo quod ſubiectum eſt improportionatum miniſterio ſacramentorum: quod ſolum conceſſum eſt hominibus viatoribus.

27 Idem tenent Vazq. diſp. 154. c. 5. n. 93. Coninch art. 7. n. 56. Ochagauia q. 16. n. 8. Mercerus, Vvigers, Hurtado, & Gabriel à S. Vincentio relati à Diana illa reſol. 111. Lugo diſp. 8 ſect. 1. n. 2. probās. Primo, quia poſt diem iudicij omnes ſacerdotes retinebunt characterem ſuum: & tamen tunc non poterunt conſecrare, quia ſolum acceperūt poteſtatem conſecrandi in hoc mundo ante diem iudicij: iuxta illud 1 ad Corinth. 11. *Quotieſcumque enim manducabitis panem hūc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat.* Secundo, de Extrema vnctione idem conſtat ex illo Iacobi 5. illis verbis: *Præſbyteros Eccleſiæ*: quod de ſolo viatore verificatur. Requiritur etiam *Oratio fidei*: oratio Beati non procederet ex fide, ſed ex viſione clara. De Matrimonio item certū eſt, non poſſe ſuſcipi, aut miniſtrari, niſi à viatoribus, cum eius vinculum non duret, niſi vſque ad mortem coniugis, & perconſequens ſit proprium huius vitæ. Vnde credi poteſt idem requiri in omnibus ſacramentis.

Ratio à priori videtur eſſe, quod ſacramenta data ſunt Eccleſiæ, vt miniſtrentur ijs, qui ſunt intra Eccleſiam ab ipſa Eccleſia viſibili militante per ſuos miniſtros: quales non ſunt ij, qui iam ſunt extra hunc mundū; & qui nullo modo ſubiacent directè, vel indirectè Eccleſiæ. ¶ Denique, quis credat Epiſcopum damnatum, qui ſit in inferno cū anima, & corpore, habere poteſtatem conferendi ordinem, vel ſacramentum Confirmationis alteri damnato, qui ibi eſſet cū corpore, & anima? Certè, ſi id poſſet facere, faceret vtique ex odio in Deum, ad irrogandum iniuriam ſacramentis Chriſtianis.

28 Eamdem ſententiam ſequitur Bernal diſp. 17. ſect. 1. §. 2. nu. 21. dicens. Exiſtimo Beatos, quantumuis corpore, & animo conſtantes, non habere poteſtatem vera miniſtrandi ſacramenta. Quam ſentētiam, diu poſtquam tenueram, inueni in P. Coninch illo art. 7. n. 56. Et probo à priori: quia ſacramentorum miniſtratio inſtituta eſt pro ſtatu viæ. Et quia ſolus viator poteſt illa recipere. Et quia vel aqua deberet in cœlum deportari, vel viator in cœlum aſcendere: quorum neutrum eſt è lege ordinaria. Denique, ſi poteſtas hæc eſſet in beatis ordinaria, incredibile eſt fere, vt tot homines abſque ſacramentis neceſſarijs morerentur. Quod ſi dicatur hoc euenire, quia beati non permittuntur ad tetras deſcendere, inde infertur, quod de lege ordinaria poteſtatēnō habent, & ſine fundamento oppoſitum aſſeritur.

Sed cum quinquaginta annis ante Bernal ſententia hæc eiſdem fundamentis à tot Authoribus ſit tradita, & quadringentis ab hinc annis ab Alēſi, mirum eſt Bernal velle, quod credamus ipſius fuiſſe excogitatorem, & quod alium non habuit Authorem, quem pro ea refferret, niſi Conink, cum ad manū ex ſua Societate haberet Vazquez, Hurtado, Lugo, & alios. Et ex extrancis Cabreram, & alios iam relatos.

29 Contrariam ſententiam aperte ſupponit D. Thomas art. 7. cum enim in ſecundo argumēto obiecīſſet, quod homines Sancti aſsimilantur Angelis in cælo, vt dicitur Mathæi 22. Sed aliqui Sancti in cælo exiſtentes, poſſent miniſtrare in ſacramentis: quia character ſacramentalis eſt indelebilis, vt dixerat art. 5. Ergo etiam Angeli. Reſpondet ad 2. *quod ſancti, qui ſunt in cœlo, ſunt ſimiles Angelis quantum ad participationem gratiæ, non autem quantum ad conditionem naturæ. & per conſequens neque quantum ad ſacramenta.* Vbi S. Thomas non dicit, quod tranſeat minor: ſed quod eſt concedenda, vtpote conformis rationi præcipuæ articuli, & dictis art. 5.

30 Quare S. Thomam ſic interpretantur, & ſequuntur Soto in 4. diſt. 1. q. 5. art. 7. §. *Verumtamen*, in fine dicens. Imo, ſi D. Petrus huc rediret, poſſet *ſine noua commiſſione* ratione characteris, quem habet indelebilē ſacerdotalem, miniſtrare, ſicut dum erat viator, vt exſolutione 2. colligimus. Hæc ibi. Et ad 2. ait. Cōcedit ergo D. Thomas, quod beati poſſunt, vt nouiſsime diximus, *poteſtate ordinaria ſacramenta miniſtrare.* Idem docent Martinus Ledeſma 1. p. 4. q. 5. Syluester verbo *Baptiſmus* 3. q. 2. in fine: quamuis bene addat hāc difficultatem parum refferre ad praxim: *quia mali homines ſine diuino miraculo hic apparere non poſſunt: beati verò, ſi quid facerent, ratum eſſet, quia ſine diuina voluntate non facerent.* Tabiena verbo *Baptiſmus* 6. §. 4. Henriquez lib. 1. de ſacramentis cap. 26. n. 2. lit. g. dicens *eſſe communem.* Et lib. 2. cap. 17. nu. 4. Suarez in cōm. art. 7. & diſp. 13. ſec. 1. Nuño art. 7. dub. vnic. Auerſa ſec. 2. §. *Tertio.* Philiber. trac. 1. de ordine parte 3. cap. 6. n. 3. fol. 60. Leander tract. 1. diſp. 3. q. 22. Trullench lib. 1. praxis ſacramentorum cap. 3. dub. 1. n. 4. Dicaſtillus de Sacramētis to. 1. tract. 1. diſput. 4. n. 38 Surianus to. 1. lib. 3. cap. 19. Diana parte duodecima tract. de conſecratione Epiſcoporum reſol. 111. Et Stephanus à S. Gregorio, de diuinæ pietatis vinculis, de ſacramentis in genere cap. 67. n. 7. Philippus à Trinitate diſp. 8. dub. 1.

31 Ratio fundamentalis eſt, quia beatus reſumens corpus, adhibere poſſet omnia eſſentialiter requiſita ad valorem ſacramenti, nempè poſſet apponere materiam, & formam, & habere intentionem faciendi, quod facit Eccleſia. Ex alia parte retinet characterē, & in corpore aſsūpto, eſſet in ſtatu vt proximè exercere valeret. Ergo dato miraculo, quod aſſumeret corp⁹, poſtea poteſtate ordinaria eſſet ſacramentorū miniſter: quia in natura eſſet Chriſto conformis: & ſicut ipſe, quamuis comprehenſor, nobiſcum agens, nobis meruit gratiam; ita eius miniſter Beatus conferre eam poſſet medio ſacramento.

32 Vnico autem verbo omnia argumēta contraria ruunt; quia non eſt reuelatum in Scriptura, neque traditum in Cōcilijs, & Patribus, neque aliquo firmo argumento Theologico, aut communi Theologorū cōſenſu eſt firmum, quod Chriſtus poteſtatem miniſtrandi in ſacramentis ad ſolos viatores limitauerit: Dum autem hæc limitatio non probatur, reliqua parui momenti reputantur. Et aliqua inſtantur, quia omnes admittunt, quod homo reſurgens iterum moriturus valide miniſtraret: ſicut ergo abſque fundamento ei denegaretur poteſtas, quia reſtrictio firmiter non probatur; ita pariter de omnibus hominibus beatis eſt dicendum.

Admittimus tamen, id quod docet Lugo lib. 1. Reſponſorum Moralium dub. 16. quod ſi aliquis nunc a S. Petro abſolueretur, deberet adhuc peccata illa confiteri iterum ſacerdoti mortali; licet per abſolutionem collatam à S. Petro maneret iuſtificatus: quia eſſet cum onere confitendi miniſtris Eccleſiæ viſibilis. Quod colligit ex Concil. Trid. ſeſs. 14. c. 2. 5. & 6. & ex cap. *Omnis vtriuſque ſexus, de pœn. & rem. ſ.* quia nomine *proprij ſacerdotis*, viator intelligitur. Niſi expreſsè cōſtaret de diuina diſpenſatione, quæ in dubio præſumi non debet.

Quamuis alijs videatur non improbabile, & conforme D. Thomæ & noſtræ doctrinæ Authoribus, quod non teneretur iterum confiteri: quia beati ex vi præſentis inſtitutionis poſſunt miniſtrare. Concilium autē, & Innocentius loquuntur de miniſtris, quos nos poſſumus adire, & miraculo nō indiget vt ad nos veniant.

33 Ad primū dicimus, quod poſt mortem non eſt tempus merendi, neque acquirendi, nec augendi gratiam: & ideò pro tūc non ſunt inſtituta ſacramēta. At verò ſi Deus mittat eos, qui ſunt in cœlo, vt nobiſcum cōuerſentur, mittit vt dent dona hominibus: & ideo ſuppoſito primo miraculo, licet ipſi

non

non poſſent ſacramẽta recipere, poſſent ea miniſtrare. ¶ Ad ſecundum nego maiorẽ, quæ gratis ibi ſupponitur. Vel vt ait Nuño ad 2. illa propoſitio eſt vera regulariter loquendo. Sed in noſtro caſu perſona pertinẽs ad Eccleſiam triumphantem, poſſet vti charactere, quia pro tunc exiſtit in Eccleſia militante.

34 Ad tertiam reſpondet Nuño ad primum, quod ille miraculosè reſuſcitatus nullam haberet iuriſdictionem: poſſet tamen conficere ſacramenta, quæ nõ requirunt iuriſdictionem. Et poſſet ſuſcipere iuriſdictionẽ ab Epiſcopis; & ita efficere omnia ſacramẽta. Vel dicatur caſum eſſe metaphyſicũ, quia Deus, qui miraculosè ad nos Beatos mitteret, faceret vt illi à Deo mittẽte iuriſdictionem haberent; & ideò non eſt cur ab hominibus eam peterent, aut emendicarent.

35 Ad ea quæ obijcit Lugo ex n. 27. dicitur, verũ eſſe poſt diem iudicij non futura ſacramenta, nec modo eſſe in cœlo, & multo minus in inferno; quia ſunt in termino, nec Chriſtus pro beatis, aut pro damnatis ea inſtituit. Sed tamẽ bene poteſt ille, qui nõ eſt ſuſceperus ſacramenta, alijs miniſtrare: ſicut Chriſtus inſtituit ſacramenta, quæ ipſe non recepit, excepta Euchariſtia: à quo ſacramentõ non accepit gratiam, ſed tantum aliquid accidentale. ¶ Sanctus autem Iacobus, vt notat Auerſa, nominauit Presbyteros, quos viatores poſſunt ad ſe vocare, & inducere, qui vtique ſunt de hac Eccleſia: non tamen quaſi ſtatus viatoris, aut conditio fidei per ſe requiratur in miniſtro.

Matrimonij etiam vſus requirit corpus animale, quod poſsit generationi vacare: & in cœlo erit corpus quaſi ſpirituale; & ideò non nubent, ſed erunt ſicut Angeli Dei. Inde vero, non infertur, quod ſi beati homines, etiã impaſsibiles, ad nos venirent, quod nõ poſſent alia ſacramenta miniſtrare, quę non exigunt corpus paſsibile.

36 Ad rationem à priori dicitur, quod vt inſinuat D. Thomas in 4. diſt. 5. q. 2. art. 3. q. 1. in argum. *Sed contra.* Sacramenta pertinent ad Eccleſiam militantem: ſed miniſtri debent eſſe, vel tranſeunter, vel permanenter de ea, quia ſufficit quod, quoad exercitiũ ſint nobiſcum, cum conficiunt. Vnde eo ipſo, quod homo reſuſcitatus conuerſaretur cum viatoribus, poſſet ſacramenta miniſtrare.

37 Ad vltimum dicitur, quod in inferno non eſt locus pœnitentiæ, nec tempus acquirendæ gratiæ; quia ſunt in termino miſeriæ. Si autem damnati miraculoſe reſurgerent, & eſſent apud nos, non eſt cur non valide poſſent ſacramenta miniſtrare: ſicut de hæreticis, & paganis docet S. Tho. ar tic. 9. Argumenta Bernal ex dictis nullã continent difficultatem.

DVBIVM VII.

Vtrum intentio miniſtri requiratur ad perfectionem ſacramenti?

§. I.

Doctorum ſententiæ.

1 NOn ſumitur in præſenti *intentio* in illa rigoroſa ſignificatione, qua vſurpatur à D. Thomã Prima Secũdæ q. 12. pro actu voluntatis efficaci circa finem. Sed accipitur in communiori quadam acceptione, qua illa, quæ fiunt à propoſito, dicuntur fieri ex intentione, & ſolum quæ à caſu fiunt, dicuntur fieri præter intentionem, vt notat S. Thomas art. 8. in argum. *Sed contra.* Vnde intentio apud Philoſophum: ſi accipiatur cõmuniter, denotat propoſitum voluntatis, vt conſtat ex 6. Ethicorum cap. 9. & 12; & libro 3. cap. 2. Accipitur ergo in præſenti intẽtio pro actu voluntatis libero habente pro obiecto applicationem materiæ, & formæ, ex quibus conſtat ſacramentum, ad aliquã perſonam, quæ dicitur ab eo ſacramentum recipere.

2 Sed vt id melius intelligatur, aduertendum, miniſtrum alicuius ſacramẽti, exẽpli gratia, baptiſmi, poſſe habere tres actus voluntatis circa ablutionem aquę faciendã, & verba formæ proferenda. Primo enim poteſt ſolum velle lauare exteriùs puerum, & lauando dicere verba formæ conſueta, nec cogitando, nec volendo quod fiat ſacramẽtum: ſed ſolum conſiderando ablutionẽ, & prolationem verborum *pure materialiter*, ita vt nec explicitè, nec implicitè cogitet, aut velit ponere partes ſacramenti vt partes ſacramenti ſunt. Secundo poteſt cogitare, & velle, vel explicite, vel implicite, ponere duas illas actiones abluendi, & loquendi *vt ſacramentales ſunt*: & in quantũ à Chriſto ſunt inſtitutæ, vt ex eis componatur, & fiat vnum ex ſeptem ſacramentis Eccleſiæ, nihil cogitans, nec intendens, quod medio illo ſacramẽto conferatur gratia, & imprimatur character. Tertio poteſt quis intendere, & velle perficere illas actiones, & proferre verba extrema formaliter vt ex eis perficiatur ſacramen-

mentum à Chriſto inſtitutũ ad ſignificandã, & conferendã gratiam, & characterẽ: quod totũ ipſe in exercitio vult perficere, vt Chriſti, & Eccleſiæ miniſter ad facienda ſacramẽta, & ſanctificandas, & conſecrandas animas.

3 Eſt hæreſis Lutheri In libro de captiuitate babylonica, abſolutè negantis ad valorem ſacramentorum requiri intẽtionem miniſtri; ſed aſſerit ſacramentum perfici, ſi apponantur res, & verba proferantur, etiã ſi miniſter ioco, aut irriſione, aut fictè, & mẽdaciter totũ id exterius peragat. Vnde duodecimus articulus Lutheri fuit. *Si Sacerdos, nõ ſerio, ſed ioco abſolueret, ſi tamen credat quis ſeeſſe abſolutum, veriſſimè eſt abſolutus.* Tenuerũt eãdem hæreſim Kemnitius, & alij, quos refert, & confutat Bellarm. lib. 1. de Sacramẽtis cap. 27.

4 Catholici vero Doctores omnes fatẽtur ad valorem ſacramenti requiri aliquam intentionem miniſtri: ſed tamen aliqui antiqui duas diſtinxerunt intentiones miniſtri conferentis ſacramentum: alteram quidem *publicã*, & Eccleſiæ ipſius, quæ ſatis exprimitur in ipſis ſacramẽtorũ formis: *Ego te baptizo*: *Ego te abſoluo*: & per ly *hoc*, in verbis cõſecrationis: quæ intentio inſeparabilis eſt ab ipſis verbis, ſi integre, & ſerio proferãtur: & terminatur hæc intentio *ad ſacramentum materialiter*, quoad materiam, & formam, quoad integritatem ſenſibilẽ, de qua audientes, & videntes poſſunt certificari. Altera intentio miniſtri eſt mentalis, & priuata, quæ ſenſibus percipi non valet, quia non ſolum cogitat rem illam externam ſerio agi, ſed vult quod peragatur illud opus externum formaliter vt quid ſacramentale eſt. Dicunt ergo, quod ſi miniſter non habeat hanc ſecundam intentionem explicite, vel implicitè formaliter, vel virtualiter, peccabit mortaliter: ſed tamen validum perficietur ſacramentũ, propter intentionẽ publicam Eccleſiæ, quæ per verba ſenſibilia exprimitur. Potiſsimũ fundamentum eſt, quia intentio mentalis, & priuata, non eſt alijs hominibus nota: & cum Baptiſmus ſit de neceſsitate ſalutis, & ſine illo nec valet Sacramẽtum Ordinis, nũquam eſſemus certi nos eſſe Chriſtianos, & Sacerdotes, nec Epiſcopos validè ordinare; & ita ſemper anxiaremur ſcrupulis, & de omni ſacramento poſſemus merito dubitare an eſſet validum: & totus ordo Eccleſiæ militantis turbaretur.

5 Tribuitur hæc poſitio D. Thomæ hic art. 8. ad 2. vbi ait. *Alij melius dicunt, quod miniſter ſacramenti agit in perſona totius Eccleſiæ, cuius eſt miniſter. In verbis autem, quæ profert, exprimitur intentio Eccleſiæ, quæ ſufficit ad perfectionem ſacramẽti; niſi contrarium exterius exprimatur ex parte miniſtri, vel recipientis ſacramentum.* Et in 4. Sentent. diſt. 6. q. 1. ar. 2. q. 1. ad 2. ait, *quod in Baptiſmo, & in alijs Sacramentis, quæ habent in forma actum exercitium, non requiritur mentalis intentio; ſed ſufficit expreſsio intentionis per verba ab Eccleſia inſtituta, &c.* Videtur etiam eſſe ſententia Sancti Bonauenturæ in 4. diſt. 3. artic. 2. q. 2. dicentis, quod *quia Baptiſmus non eſt ſacramentum ſingularis perſonæ; ideò fides perſonæ nihil prodeſt, vel obeſt: ſed eſt ſacramentum Eccleſiæ Chriſti. Vnde quidquid ſit de fide cordis perſonæ baptizantis, iudicandum eſt, ſecundum expreſsionem operis.*

6 Videturque tenere ibi Cardinalis Aureolus docens, quod *oportet miniſtrum intendere, vel ſaltem apparere, quod intendebat, baptizare.* Similiter Patriarcha Petrus de Palude in 4. diſt. 6. q. 2. n. 13. vſque ad 23. eam opinionẽ defendit vt probabilem: quamuis nu. 24. dicat, quod prima opinio oppoſita, *tanquam communior, & tutior eſt tenenda.* Ipſum refert, & ſequitur S. Antoninus Archiepiſcopus Florentinus 3. p. Theolog. titulo 14. capite 13. §. 10. Inclinatque in eam, vt probabilem, Sylueſter verbo *Baptiſmus* 3. q. 12. & q. 16.

7 Exprofeſſoque tuetur aſſertiuè Ambroſius Catharinus Archiepiſcopus Conſẽtis, qui & Concilio Tridentino interfuit, integro opuſculo de intentione miniſtri Sacramentorum. Et Alphonſus Salmeron, qui etiam fuit vnus ex Theologis Concilij tom. 13. in epiſtolas D. Pauli lib. 1. parte tertia diſputatione ſecunda à folio 186. probans nouem rationibus, quas de verbo ad verbum, refert Diana parte 10. tract. 11. miſcellaneo reſol. 67. Vbi & refert idem nouiſsimè ſequutum Hieronymum Columbum, de Hierarchia Angelica, & humana lib. 4. cap. 20. Item tenet Ioannes Marius Scribonius Gallus in Pantalitia, ſeu ſumma Theologiæ diſputatione 1. de Sacramentis in genere q. 6. & 7. eius decem, & nouem argumenta refert, & diluit Lugo diſp. 8. ſect. 3. Nouiſsimè ſequitur Zacharias Paſqualigus Clericus Regularis tomo 2. ſacræ Moralis doctrinæ edito Venetijs anno 1650. diſp. 72. ſect. 4. folio 232. à n. 26. vſque 37.

8 Requiri tamen ad valorem ſacramẽti intentionem mentalem faciendi, quod facit Eccleſia, tenent communiter Theologi cum Hugone de S. Victore lib. 2. de ſacramẽtis parte 6. cap. 13. Et ſolum differunt in aſſignan-

ſignando gradũ certitudinis huius veritatis.

Multi dicunt hoc eſſe immediatè de fide, & ſententiam immediatè nunc relatã, eſſe hæreticam. Ita Bellarminus lib.1. de Sacramentis cap.27. Vazquez diſp.138.capite 3. Nuño q.64.ar.8.difficvnica. Philippꝰ a Trinitate diſp.8.dub.2. Ochagauia q.22. cap.2.nu.3. Hurtado diſp.4.difficult.4. Auerſa q.64.ſect.3. & alij.

9 Dicunt alij ſaltem mediatè eſſe de fide, & oppoſitum eſſe manifeſtum errorem in fide. Sic Suarez diſp.13.ſect.2.§. *Secundo principali er.* Cabrera q.64.art.8.diſp.1.§.3. nu.25. Petrus Ledeſma to.1.tract.1.cap.6. conc.13. Serra dub.1.conc.1.§. *Ex quibus pater.* Sub dubio relinquens, an ſit error in fide, vel hæreſis. Franciſcus de Lugo de ſacramẽtis lib.1.cap.2.q.4.n.72. Quartus in Rubricas Miſſalis parte 3.tit.7.dub.4. Et Tannerus to.4.diſp.3.q.2.dub.2.n.21. Aliorum cẽſuras refert, & approbat Diana parte duodecima tractatu de conſecratione Epiſcoporũ reſol.37. Item Lugo diſp.8.ſect.2.nu.15. ii cet fateatur ſententiam relatam differre ab errore hæreticorum: ſed ex fundamẽtis Cõciliorum dicit ita clarè colligi eius falſitatẽ, vt merito cenſeatur ab errore damnato nõ multum diſtare. Alios multos, qui eodẽ modo cenſent, refert Diana etiam parte decima tractatu 11. Miſcellaneo reſolutione 67.

10 Demum alij ſolum reijciunt vt *falſiſsimam*, & ab omnia alia Theologica cenſura abſtinent. Ita Durandus in 4.diſt.6.q.2. à num.5. vſque 12. Soto in 4.diſt.1.q.5. ar.8. ad 2.§. *Durandus autem.* Bonacina de Sacramentis in genere diſp.1.q.3.puncto 2.§.3. num.6. Leander tract.1.diſp.4.q.12. Martinon de Sacramentis to.1.diſp.22.ſect.3.nu.28. Trullench lib.1.praxis cap.3.dub.2.n.3. Et exprofeſſo Bernal diſp.17.ſect.1.§.2. & §.3.n.55. ait. Equidem illi doctrinæ nouam cenſuram non infligo, nec ab alijs inflictas in ſpecie refero, quod & ſentiam eam ſententiam eſſe S. Thomæ, prout demonſtraui: & videam in tot Authoribus antiquis, & recẽtibus ab vniuerſa Eccleſia toleratam. Reor tamen illam, & omnino falſam, & oppoſitam omnino certam, &c.

11 De mente etiam D. Thomæ non eſt eadem Expoſitorum intelligentia: nam illã priorem ſententiam, ei tribuunt Adrianus in 4.q.4.de Baptiſmo art.3.§. *Ad rationes.* Et Alanus de Sacramentis cap.55. dicit verba eius eſſe ſuſpicionis plena. Vazquez etiam diſp.138.cap.4. contendit nullam eua ſionem admittere: cum tamen nu.44. planè fateatur Vazquez, quod D. Thomas art.10. huius quæſtionis docuit communem Theologorum doctrinam. Cũ autem ex alia parte Vazquez capite 3. perſuadere nitatur illam ſententiam eſſe hæreticam, cogitur fateri vno ſolo folio interpoſito ſibi, & ſentẽtiæ catholicæ Angelicum Doctorem cõtradicere. Quod non habet pro inconuenienti Vazquez, qui à nu.48. vſque ad 54. nititur probare, quod etiã S. Auguſtinus in hoc pũcto cum hæreticis ſenſit. Suarez vero ſectione ſecunda fatetur, quod D. Thomas in Sũma communem docuit ſententiam: ſed tamen lib.4. Sententiarum in oppoſitam fuit propenſus. Denique Bernal à nu.41. vſq; ad 44. contendit, quod in Summa, & in 4. Sẽt. perſpicuè eam docet.

12 Cæterum verba, & mentem D. Th. eſſe perſpicuam pro communi, & vera ſententia, non ſolum docent Caietanus, & Soto, & Thomiſtæ omnes: ex quorum mente ait Cabrera nu.25. quod *immerito, & falſo oppoſita ſententia D. Thomæ imponitur*: Sed etiam Bellarminus lib.1.de Sacramentis capite 28.ad 4. Larè Suarez in commentario ar.8. Henriquez lib.1.cap.10.nu.2 Granados tract.5.diſp.4.ſect.1.n.7. Lugo diſp.8. ſect.4. per totam, & paſsim alij.

§. II.

De fide eſt, ad valorem Sacramenti exigi intẽtionem miniſtri.

13 DIco primò, ſecundum fidem Catholicam eſt certum, ad valorẽ ſacramentorum requiri in miniſtro intentionem ſaltẽ faciendi, quod facit Eccleſia. Probatur à priori ex voluntate Dei, & Chriſti inſtituentis, quod ſacramenta valida nõ eſsẽt, niſi collata ab hominibus modo humano operantibus, deliberatione, & intẽtione. Quę voluntas colligitur ex Sacra Scriptura: nã pariformiter Apoſtoli à Chriſto conſtituti ſunt Doctores, & Prædicatores, ac miniſtri Baptiſmi Mathæi vltimo: *Docete omnes gentes, baptizantes eos*: doctrina autem exigit deliberationem, & intentionem docentis: ergo & miniſterium Baptiſmi. Similiter eos, quos conſtituit iudices, conſtituit abſolutionis miniſtros Ioann.20. Iudicium autem exerceri nequit niſi cognitione, & intentione iudicantis. Sacerdotibus etiam præcepit Chriſtus Dominus Lucæ 22. *Hoc facite in meam commemorationem*: quod implere non poſſunt niſi hac intentione humana operando. Et hæc eſt ratio D. Thomæ art.8. in argumen-

mento, *Sed contra*: Nam ea, quæ ſunt præter intentionem, ſunt caſualia. Quod non eſt dicendum de operatione ſacramentorum. Ergo ſacramenta requirunt intentionem miniſtri.

14 Secundo probatur ex Concilio Conſtancienſi ſeſſ. 45. in condemnatione Ioannis Vuicleph, & Ioānis Hus, & in Bulla Martini Quinti in fine Concilij. Et in Concilio Florentino ſeſſ. vltima in Decreto Eugenij 4 vbi de ſacramentis omnibus nouæ legis, ait: *Hæc omnia tribus perfici, rebus tanquā materia, verbis tanquam forma, & perſona miniſtri conferentis ſacramentum, cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia: quorum ſi aliquod deſit, nō perficitur ſacramentum*: ergo ſicut deficiente materia, aut forma, aut miniſtro, non eſt validum ſacramentum: ita ſi in miniſtro deſit intentio faciendi, quod facit Eccleſia, ſacramentum eſt nullum. Tandem in Concilio Tridentino ſeſsione 7. canone 11. dicitur: *Si quis dixerit, in miniſtris, dum ſacramenta cōficiunt, non requiri intentionem, ſaltem faciēdi, quod facit Eccleſia, Anathema ſit.* Et ſeſſ. 14. can. 6. definitur: *Si Sacerdoti animo ſerio agendi, & vere abſoluendi deſit, pœnitentem non manere vere abſolutum.* Et in Bulla Leonis Decimi contra Lutherum, damnatur eius articulus duodecimus relatus numero 3. vt hæreticus.

15 A ſimili idē definit Innocentius Tertius: nam par ratio eſt de intentione recipiēdi Baptiſmum in baptizando, ac de intētione conferendi in baptizante. Sed non valet baptiſmus ſine intentione recipientis, vt habetur cap. *Maiores, de baptiſmo*: ergo nec valet ſine intentione conferentis. Nec enim Eccleſia habet maius fundamentum in Sacra Scriptura, aut canonica traditione vt definiat in vno caſu valere, ac habet in alio. Ex alio item ſimili ſumitur paritas: nam Innocētius Tertius cap. *Tua nos, de Sponſalibus*, docet, quod *ſine conſenſu nequeunt cætera fœdus perficere coniugale*: ergo ſine intentione dantis cætera nequeunt perficere ſacramentum.

16 Ratione probat D. Thomas art. 8. nam quādo aliquid ſe habet ad multa, oportet, quod per aliquid determinetur ad vnū, ſi illud effici debeat. Ea vero, quæ in ſacramentis aguntur, poſſunt diuerſimodè agi: ſicut ablutio aquæ, quę fit in baptiſmo, poteſt ordinari, & ad munditiam corporalem, & ad ſanitatem corporalem, & ad ludum, & ad multa alia huiuſmodi. Et ideò oportet, quod determinetur ad vnum, ideſt, ad ſacramentalem effectum, per intentionē abluentis.

17 Hæc ratio videtur non admodum efficax Scoto in 4. diſt. 6. q. 5. *§. ad iſtā quæſtionem*: quia ſatis eſt quod ex inſtitutione Dei ad placitum iam ſint determinata, vt ex eis fiat vnum ſacramentum, quoties in exercitio ponantur vt vnum ſignum, & vna cauſa gratiæ.

Facilè tamen reſpondet Soto in 4. diſtinctione 1. q. 1. ar. 8. *§. At vero*, dicens. Attamen impugnatio hæc multo minus videtur habere efficaciæ, quam ratio: quoniam miniſter habere poteſt intētionem aliam, quā fuerit diuina inſtitutio: & ideò requiritur in eo intentiō ſimilis intentioni Dei. Et ideò rectè ait D. Thomas, quod opus eſt illam actionem abluēndi, quæ de ſe indifferens eſt ad plura, per intentionem miniſtri determinari ad illum effectum, ad quem Deus illam inſtituit. Quamuis autem D. Thomas q. 60. art. 7. rectè dixerit ablutionem determinari per verba: ſed tamen niſi res, & verba determinentur intentione miniſtri ad faciēdum, quod facit Eccleſia, numquam ablutionem ad ſanctificationem referrent. Videatur etiam Cabrera diſput. 1. anumero 20. vſque 22.

18 Accedit ratio D. Thomæ ad 1. quā & argumenta contraria ſoluuntur: nam inſtrumentum inanimatum non habet aliquā intentionem reſpectu effectus; ſed loco intentionis eſt motus, quo mouetur à principali agente. Sed inſtrumentum animatum (ſicut eſt miniſter) non ſolum mouetur, ſed etiam quodammodo mouet ſe ipſum, inquantum ſua voluntate mouet membra ad operandum. Et ideò requiritur eius intētio, qua ſe ſubijciat principali agenti, vt ſcilicet intendat facere, quod facit Chriſtus, & Eccleſia.

19 Ab inconuenienti etiam arguit Hugo de S. Victore, & alij multi: nam ſi non requiritur intentio miniſtri, ſed ſufficit, quod à caſu proferantur verba ſuper debitam materiam, ſequitur, quod ſi mulier propter corporalem munditiam, abluat infantem, & abluēdo dicat, ego te lauo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti: vere baptizaret puerum: & ſi ille puer antea eſſet baptizatus, ſequitur, quod incurreret pœnas rebaptizantium: quod eſt ridiculum. Similiter ſequitur, quod ſi ſacerdos lector menſæ in refectorio fratrum pronunciaret epiſtolā D. Pauli, vel Euāgelium D. Mathæi, in quibus verba conſecrationis panis habentur, ſi panis eſſet in menſa, vere maneret conſecratus: ſi alia non exigitur intentio, quam voluntas caſualis proferendi verba ſuper materiā.

Quod

Quod tamen quam ſit abſurdum, probatione non eget.

20 Sed obijciunt S.Chriſoſtomum homil.85.in Ioannem dicētem. *Sacerdos, & linguam, & manus præbet: neque enim iuſtum eſt propter alterius malitiam ad ſalutem noſtram accedentes offendi.* Ergo ſentit non requiri de neceſsitate ſacramenti intentionem miniſtri; ne ſalus hominum in arbitrio mali miniſtri conſtituatur. ¶ S.Auguſt.tract.5.in Ioann. relatus cap. *Baptiſmus, de conſecratione,* diſt.3. ait. *In baptiſmo non timeo ebrioſum, nō adulterū, non homicidam.* Cum ergo ebrioſus careat vſu rationis, caret intentione: & tamen ab illo datum Baptiſmum iudicat validum S.Auguſtinus.

Clarius ipſe S.Auguſtinus lib. 7.de Baptiſmo contra Donatiſtas cap.53. relatus capite: *Solet. De conſecratione,* diſt.4.inquit. *Nequaquam dubitarem habere eos baptiſma, qui vbicumque, & à quibuſcumque illud verbis Euāgelicis conſecratum ſine ſua ſimulatione, & cum aliqua fide acceperiſſe: quamquam eis ad ſalutē ſpiritualē non prodeſſet, ſi charitate caruiſſent.* Vbi nil curat de intentione dantis. Quinimo etiam ſi per iocum Baptiſmus conferatur, nō audet ſententiam ſuam pronunciare, & tale ſacramentum nullum eſſe decernere.

21 Reſpondetur S.Ioannem Chriſoſtomum non agere de intentione miniſtri, ſed de peccato miniſtri: quia iam oſtenſum eſt, quod per malos miniſtros ſacramenta valide conferuntur. De bonitate miniſtri, nec ipſe poteſt omnino eſſe certus: ſiquidem nemo ſcit vtrum odio, an amore dignus ſit. De intentione ipſe certus eſſe poteſt, & alij moraliter certificantur: quia de quolibet præſumendum eſt non fingere, dum contrarium manifeſtis indicijs non probatur.

22 Ad priorem authoritatem D.Auguſtini reſpōdet D.Thomas in 4.diſt.6.q.1.artic.2.q.1.ad 3.quod *quamuis actu ebrius intentionem habere non poſſit: tamen ebrioſus poteſt eſſe non actu ebrius, & intentionem baptizādi habens baptizare.* Addit ibi ad Anibaldum art.2.ad 2.quod *talis, aut habet omnino ligatū vſum rationis; & tunc non intendit, nec ſacramē tum baptiſmi confert: aut non; & tunc intendit, & baptizat. Vel dicendum, quod ebrioſus non ſēper eſt actu ebrius: & ideò intentionem baptizandi habere poteſt.*

23 Ad aliam authoritatem Vazquez num.48.contendit S.Auguſtinum loqui no ſolum de recipiente baptiſmum, ſed etiā de miniſtrante: & quod dubitat S.Auguſtinus, an baptiſmus ſine miniſtri intentione datus valeat? Et inclinat in eam partem, quod valet ſine intentione dantis, dum adſit fides aliqua, & intentio recipientis.

Bene tamen probat Lugo diſp.8.ſect.3. nu.45.quod in ijs, quæ S.Auguſtinus ibi ex propria ſententia in eo capite aſſeuerat, nihil eſt, quod cōgat ad fatendum, quod S.Auguſtinus dixerit, validum eſſe baptiſmū abſque miniſtri intētione collatum. Nam ſi totum caput attente legatur, apparebit Auguſtinum nomine, *fallaciter dantis, vel ſuſcipientis,* non intellexiſſe dantem, vel ſuſcipiētem abſque intentione; ſed abſque fide, aut exiſtimatione requiſita de veritate ſacramēti, vel cum ſimulatione, fingendo ſe aliter ſentire, quam reuera ſentiat. Quod latè ex cōtextu probat, ex quo colligit, quod principalis quæſtio ibi propoſita oriebatur ex defectu credulitatis; & ideo de hoc eodem defectu, & non de defectu intentionis accipiendus eſt Auguſtinus in reliquo capitis cōtextu, ne tanto Doctori craſſiſsimam ignorantiæ labē concedamus.

§. III.

Eſt mediatè de fide exigi intentionem internam.

24 DIco ſecundo, nō eſt immediatè de fide ad valorem ſacramenti exigi mentalem intentionem faciendi, quod facit Eccleſia formaliter vt ſacramentum eſt. Id tamen pertinet ad fidem mediatè: vnde erroneum, vel errori proximum eſt, id negare. Prima pars probatur primo: nam teſtimonia Sacræ Scripturæ, & Conciliorum, & rationes Theologicæ videntur ſufficiēter ſaluari exponendo de intentione publica, & externa: de qua exponitur à D.Thoma art.8.in corpore, vbi poſtquam primam cōcluſionem probauerat, inquit. *Et hæc intentio exprimitur per verba, quæ in ſacramentis dicūtur, puta cum dicit: Ego te baptizo in nomine Patris.* Et hanc eſſe diſtinctam ab intentione purè mentali, ad ſecundum declarat.

25 Sed obijcit Durandus q.2.nu.8.nam in prima principali concluſione diximus, quod intentio miniſtri requiritur ad Baptiſmum: conſtat autem, quod intentio eſt actus interior, & mentalis: ergo ſi eſt immediatè de fide, quod requiritur intentio, erit immediatè de fide, quod requiritur intētio mentalis. Probat conſequentiam Nuño folio 439 quia in re conuertuntur intentio, & intentio interior. Ideoque ex prima hæc cōcluſio deducitur non argumentatione artificioſa, ſed ſola explicatione terminorum; ſicut

cut quando definitur,quod homo est capax sacramentorum,diffinitur,quod verus homo est capax sacramentorum.

26 Hoc tamen argumentum laborat in æquiuoco:quia non solũ Catholici omnes,sed etiam hæretici fatentur sacramentum externum perfici non posse a ministro sine actu interno:quia nullus sanæ mẽtis potest membra externa mouere,& loqui, nisi actu interno velit abluere,& verba proferre:& de hoc non est difficultas.Sed vtrũ vltra voluntatem faciendi illum ritum externum,quæ vocatur intentio publica per verba expressa,sit opus alia intentione,quæ intendat facere sacramentum?Et in hoc sensu non videntur canones Conciliorum procedere.

27 Cæterum ex hoc ipso arguit Vazq. cap.3.quia Canones Concilij Tridentini editi sunt ad confutandos hæreticorum errores,vt constat ex Sessione 6.in fine capitũ, & ex reliquis sessionibus:vnde eo sensu accipiendi sunt,in quo constat hæreses confutatas à suis Authoribus acceptas fuisse. Sed Lutherus,& sequaces non damnantur à Tridentino,quia aliam materiam,aut alia verba formæ,aut alium ritum externum seruaret in Baptismo,quam seruat Ecclesia Romana;sed fatebantur requiri intentionem liberam hunc externum ritum faciẽdi materialiter: ergo si hoc ipsum dicunt Catherinus,& sequaces, eorum positio non differt ab hæresi Lutherana in Concilio damnata.

28 Cõtra hoc est,quia ex articulo duo decimo Lutherano constat ipsum expresse affirmasse validum fore baptismum, etiam si à ministro irrisorie;& iocose tradatur.Vnde patet,quod nullam prorsus intentionem exigebat faciendi,quod facit Ecclesia,nec intentionem publicam,nec priuatam.Authores Catholici exigunt non solum intentionem operis externi,& proferendi illa verba libere (quam intentionem nec hæretici excludebant) sed etiam intentionem faciendi illum actum,& loquendi eo modo quo præcipit Ecclesia vt exterius fiat;cum tali modo externo ostendente rem serio agi,& non iocandi gratia.Cum qua intentione efficaciter,& in opere exercito, compatitur,quod inefficaciter interius velit illudere,& nõ cõficere sacramentum.Quæ non tollit valorẽ sacramenti,quia non procedit in opus, & inuenit iam aliquid ex opere operato efficax ex diuina institutione.

29 Vrgentius obijcit Soto illo art.8.§. *Durandus autem*,dicens.Primum,si nulla esset intentio necessaria faciendi, quod facit Ecclesia,vana esset assertio Doctorum, & Cõcilij Florentini,qua definitur præter materiam,& formam,requiri intentionem ministri:nam in hoc quod dicitur materia, & forma,intelligitur,quod velit tam materiã applicare,quam formam:actus enim exterior,& volitio interior pro eodem reputantur.Cum ergo insuper addatur requiri intẽtionem,alia intelligitur.Quod est dicere:distinctæ veritates sunt quod materia,& forma debent libere poni à ministro,& quod istę debet habere intentionem faciẽdi, quod facit Ecclesia:si enim eadem veritas esset, malè in Concilijs seorsum vtrumque exprimeretur.Sed in priori veritate habetur illa intentio publica terminata ad libere exteriꝰ faciendum ritum illum materialiter : ergo cum vltra illam veritatem, etiã diffiniatur exigi intentionem,firmo est de intentione mentali.

30 Præterea sunt duæ ponderationes Suarez sect.2.in secunda probatione: nã nõ solum Concilia definiunt requiri intentionem,sed declarãt,& exprimunt obiectum, seu terminum intentionis saltem debere esse vele facere,*quod facit Ecclesia*.Sed quod facit Ecclesia,formaliter,& propriè loquendo (vt necesse est verba doctrinalia Conciliorum intelligere) non est sola cæremonia exterior,quasi materialiter sumpta : nã hæc extra Ecclesiam Christi fieri valet à Pagano, imò à Simia,& Pũraco.Sed est de sacramentis,quæ sunt Ecclesiæ columnæ:ergo declaratur,quod voluntas,& intentio debent terminari intentione mentali vt fiat sacramẽtum.

Deinde Concilium illa Sess.14.cap. 6. & can.9.definit *non perfici Sacramentum,si sacerdotis animus serio agendi,& vere absoluẽdi desit*. Vbi declarantur præcedentia Conciliorum decreta:nã animus serio agẽdi(Concilio interpretante)est animus vere absoluẽdi.Quod est animum habere perficiendi illam actionem formaliter vt est sacramenti perfectio.Quam intentionẽ non habet,qui solam vult actionem externam.

31 Hæc tria argumenta efficaciter probant secundam partem conclusionis,sed nõ opponuntur primæ, quia opus est discursu Theologico,vt distinctiones,& euasiones relatæ præcludantur.De quibus multa Lugo à nu.16.vsque ad 30.Licet autem argumenta ab inconuenienti expugnare contendat Bernal à num.46.vsque 55.Tamen non in omnibus ponderandis possumus immorari. Videatur etiam Cabrera disp.1.§.5. Sed & pro

pro ſecunda parte valide vrget ratio D.Th. tam in corpore, quã ſolutione ad 1. de quibus egimus num. 16. & 18. Quia miniſter, & poteſt operari nomine proprio abluendo profane, vel mere naturaliter: & poteſt operari nomine Chriſti: & operatio, & loquutio externa de ſe ſunt indifferentes vt ſint quid naturale, vel quid ſacramentale: ergo neceſſe eſt, quod intẽtione determinetur ad hoc, quod fiat nomine Chriſti, & ſit operatio Sacramenti. Sicut ſi Procurator Matrimonij ſit cœlebs, niſi intentione determinet, quod contrahit nomine mittentis, conſenſus, & verba de præſenti cũ iſta explicarent, & obligarent, & teneret contractus cum illa vt cum propria vxore. Similiter quis nõ emit Petro, cuius Procurator eſt, niſi habeat animum emendi pro ipſo. Ergo nec quis cõfert ſacramentum nomine Chriſti operans, niſi habeat animum faciendi, quod ipſe præcepit, & inſtituit.

32 His argumentis occurrit Paſqualig. illa ſect. 4. nu. 28. aduertens, quod in eo, qui operatur nomine alterius, duplex intentio conſiderari poteſt: alia quæ habet pro obiecto executionem actus iniuncti ſibi à principali agente, ſeu actum externum iniũctum. Et alia, quæ habeat pro obiecto non ipſam exequutionẽ, ſed rem, ſeu actum, quem intendit principalis. Per primam intentionẽ ſe gerit vt miniſtrum, & agit nomine principalis. Et hæc ſufficit vt actus fortiatur effectum, quia principalis iniungens actum alicui, ſolum ab ipſo intendit exequutionem. Per ſecundam intentionem non ſe gerit vt miniſtrum, ſed ſe conformat in volito cum principali. Ex quo fit, quod ad validitatẽ actus ſufficiat prima intentio, quia reuera facit, quod ſibi iniunctum eſt. Et quod ſecunda, licet contraria, non præiudicat validitati actus, quia non requiritur ad validitatem, quod ſe conformet in volito. In miniſtro ergo ſacramẽtorũ, cũ agat nomine alterius, ſufficiet intentio exequendi actum volitũ, quam habet, eo ipſo, quod facit actum, ſecundũm ritum Eccleſiæ, & inſtitutionem Chriſti. Alia autem intentio, qua expreſſe vult, quod intendit Eccleſia, eſt intẽtio, qua conformat in volito, cum ipſa Eccleſia, nẽpe in validitate ſacramenti, quæ nõ eſt neceſſaria, vt ſacramentum validum ſit.

33 Ex hoc notabili putat facilè omnia diluí: & refert, & ſpecialiter ſoluit ſex argumenta. In particulari ad authoritatẽ Concilij ex Seſſ. 14. reſpondet ad 2. num. 30. non eſſe validam abſolutionem, ſi deſit animus ſerio agendi, & abſoluendi exequutiuo modo, quod adeſt eo ipſo, quod facit actum externum inſtitutum à Chriſto: ſecus autem ſi deſit alia intentio conformandi ſe in volito. Ad rationem reſpondet ad 6. nu. 34. dicens non poſſe miniſtrum operari nomine Chriſti, niſi habeat animum operandi nomine ipſius directum, & in actu exercito; ſecus autem reflexum, & veluti in actu ſignato, à quo imperetur executio. Vt autem habeat animum directum in actu practico, ſufficit voluntas, quæ vult actum externum, ſecundum inſtitutionem Chriſti, & ritum Eccleſiæ; nec requiritur alia voluntas, quæ velit facere hunc actum nomine Chriſti.

34 Cæterum, vel euaſiones prædictæ vim argumentorum non euadunt, vel deſerit Paſqualigus ſententiam Catherini, quem defendendum ſuſceperat, & relabitur in cõmunem, & veram ſententiam. Hoc ſecundũ patet ex vltimis verbis, quia Caietanus, qui communem tuetur ſentẽtiam, expreſſe notat ar. 8. ad 3. notab. 2. quod cum D. Thom. ait, quod *ſtudioſè curare debet ſacramenti miniſter, vt etiam actualem intentionem adhibeat*: dicit Caietanus non eſſe intelligendum *in actu ſignato, ſed in actu exercito*. Non enim ſtudendum eſt, vt habeamus hoc in mente actualiter: *Ego intendo conficere*: ſed ſtudẽdum vt actualiter mens noſtra ad ea, quæ ſunt cõſecrationis, attendat, ad prolationem diſtinctam formæ, ad reuerentem contrectationem materiæ, &c. Quod & cõmuniter tuẽtur Theologi, aſſerentes hanc eſſe attentionem, & intentionem actualem in exercitio, & quod ad validum ſacramentum, nec requiritur actualis in actu ſignato, nec actualis in actu exercito; quia vt ait D. Thomas ad 3. *Hoc non eſt totaliter poſitum in hominis poteſtate: quia præter intentionem, cum homo vult multum intendere, incipit alia cogitare: ſecũdũm illud Pſ. 139. Cor meũ dereliquit me*. Sed ſufficit intentio virtualis, quam antiqui vocarũt habitualem. Ergo ſi ſolum vult Paſqualigus requiri intentionem formalem, vel virtualem in actu exercito, in hoc nullus Theologus ab eo diſſentit.

35 Secundò, vel illa exequutiua actus, eſt actus ineſſe rei? Et ſic reddeunt omnia argumenta, quia dicere, quod miniſter debebat liberè proferre verba, explicabat quod debebat exequi, vt homo illud mandatum: vnde fruſtra addiderunt Concilia, quod vltra hoc exigitur intentio. Vel eſt executio actus in eſſe ſacramenti? Et ſic relabitur in communem ſententiam, quia omnes cum D. Thoma art. 10. docent, quod etiam

ſi

ſi intentio ſit peruerſa ex parte finis, & non ſe conformet cum volito Chriſti, & Dei, erit validum ſacramentum: ſed miniſter peccabit mortaliter.

Tertio, ipſe fatetur, quod erit inualidum ſacramentum Pœnitentiæ, ſi Sacerdoti deſit animus abſoluendi executiuo modo: ſed hæc eſt intentio mentalis, & interior de Sacramẽto, imò, & de effectu illius: ergo plus concedit, quam argumenta intendebant: ergo verbis tantum defendere conatur ſententiam illam tam ſepultam, & tot grauiſsimorum Theologorum cenſuris percuſſam, & tabeſcentem, & vi veritatis conuictus, relabitur in communem ſententiam: & eã probat præcipuum eius argumentum, vel nil probat. Sed quia alia argumenta amplius cõtendunt, oportet ea ſoluere.

§. III.

Argumenta ſoluuntur.

36 OBijcit ergo, ſeu cõfirmat. Primo, implicat, quod aliquis velit applicare cauſas intrinſecas, & principia conſtitutiua rei, & nolit rem conſtituere: & ſi habeat voluntatem conſtituendi, talis voluntas inefficax eſt, & fruſtratoria, vtpotè contraria facto. Sic ſi artifex induceret forma in materiàm, & nollet conſtituere artefactum, ad huc conſtitueret. Ergo cum miniſter applicet cauſas intrinſecas conſtitutiuas ſacramẽti ſecundum ritum Eccleſiæ, adhuc conſtituet, etiam ſi habeat intentionem non conſtituendi.

Secũdo, quia miniſter agit nomine Chriſti, & Eccleſiæ: ergo pro validitate ſacramenti ſufficit, ſi habeat intentionem exercendi actum ſibi vt miniſtro iniunctum à Chriſto, & Eccleſia. Quod ſtare poteſt, etiam ſi vt particularis perſona nolit ponere ſacramentũ. Sicut ſi quis vt procurator obligaret actu publico principalem, obligatio teneret, quamuis haberet intentionẽ non obligandi: quia obligatio non dependet ab intentione ipſius reſpiciẽte obligationem; ſed ſolum ab intẽtione ipſius exercendi actum iniũctũ à principali, quo principalis intendit ſe obligare.

37 Tertio, facta declarant animum meliori modo, quam verba. l. *certum*. D. *ſi certũ petatur*. Et l. fin. D. *de diuerſis*. Et l. *Paulus*. Et l. *Non tantum*. D. *Rem ratam haberi*. Et cap. *Exiſtimant* 22. q. 2. cap. *Dilecti* 2. *de appellationibus*. Et tradũt communiter DD. Et ratio eſt, quia factum non poteſt eſſe ſine voluntate faciendi. Ergo cum habeamus factũ à Chriſto inſtitutum, voluntas contraria eſt ineffi-cax.

Quarto, intentio non impedit actum, quando adeſt voluntas, licet coacta, faciendi illum actum: vnde ſi habeo actum coactũ donandi, non impeditur donatio, etiã ſi habeam intentionem non donandi, vt inter alios notant Geminianus conſ. 110. n. 6. ver. *Nec obſtat*. Tuſchus lit. I. conc. 269. num. 26. Ergo multo minus impediet, quando adeſt voluntas non coacta, qualis eſt, quando quis facit actum ſacramenti ſecundum ritum Eccleſiæ, & inſtitutionem Chriſti.

38 Hæc argumenta non ſolum nõ cõuincunt, ſed facilè retorquentur, & oppoſitum probare demonſtratur. Primo, quia eſt communis Theologorum, & Canoniſtarum ſententia, ſigna externa contractuum ſine animo interno contrahendi, non ſufficere ad perficiendum verum, & validũ contractum. Ideoque Baldus contractum ſimulatum appellat *corpus ſine ſpiritu*, vt dixim⁹ cap. 26. Theol. Moral. q. 2. §. 1. nu. 5. Pariter ergo Sacramentum externum ſine intentione interna erit cadauer, vel ſimulacrum externum ſacramenti, ſine vera forma, & anima ſacramenti.

39 Secundo ipſe fatetur nu. 29. quod in remittendo debito, & abſoluendo, nõ ſufficit, ſi debitor ſerio exterius remittat, & iudex abſoluat, niſi adſit interna intentio remittendi, & abſoluendi: alioquin moraliter, & modo humano non erit facta remiſsio, & abſolutio: ergo cum in Sacramento Pœnitẽtiæ Confeſſarij conſtituti ſint iudices à Chriſto, valida non erit abſolutio ſine interna intentione abſoluendi.

Tertio, ſi eius argumentum valet, quia facta declarant animum, meliori modo quam verba: ergo qui de facto contrahit, & conſumat matrimonium ficte ſine conſenſu interno, perficiet contractum, & ſacramẽtũ: cuius contrarium definit Innocentius cap. *Tua nos, de ſponſalibus*.

Reſpondet num. 29. vtriuſque caſus cõcedendo antecedens, & negando conſequẽtiam. Quia eſt diſpar ratio: nam debitor, & iudex operantur nomine proprio, vt principales; non nomine alterius vt miniſter ſacramentorum. Similiter Matrimonium ſine interno conſenſu eſſe nullum, quia nedum eſt ſacramentum, ſed etiam contractus: & ratione contractus contrahentes agunt nomine proprio. Et ideo nedum requiritur intentio exequẽdi, quod eſt inſtitutum à Chriſto, ſed etiã faciẽdi actum ſecundum eius naturam.

Prius

40 Prius fuerat hæc ſolutio tradita à Paludano illa q.2.n.13. & 16.pro probabilitate, quam olim habuit illa ſententia: ſed poſtea ipſe *communiorem, vt tutiorem* amplectēs, ad illā reſpondet n.24.dicens. Ideò ad prædicta dicendum, ad primum, quod ſi dominus nolit rei venditę dominium transferri niſi per voluntatem ſerui; tunc defectus intentionis in ſeruo impediret translationem dominij. Sic autem eſt hic, quia voluntas Chriſti eſt ſecundum intentionem miniſtri ſacramēta operari, vt patet per illud: *Quodcumque ſolueris ſuper terram, &c. Et quorum remiſeritis peccata, &c.* Cui enim Dominus committit claues, committit poteſtatem ſecundum poteſtatem ſuam aperiendi, & claudēdi. Hæcibi.

41 Deinde ad idem facit ratio D. Tho. ad 1. quia miniſtri ſunt inſtrumenta animata libere ſe mouentia: & ideò intentione libera interna debent miniſtrare. Et vt inquit Lugo ſec.3.n.47. in fine in ſacramentis miniſter non eſt merus nuncius, ſed quaſi œconomus, qui ex præſcripto domini emit, aut vendit triticum, vel vinum, vel panem: ad quod non ſufficit externa actio, niſi habeat intentionem transferendi dominium, non ſibi, ſed domino: ſine qua intētione actus non eſt validus, ſed apparens.

42 In ſpeciali probatur, quod Paſqualigus inconſequēter procedat, ex vna parte arguendo à paritate contractuū, & ex alia parte reddendo diſparitatem inter voluntatem requiſitam ad miniſtrum ſacramenti. Rurſus, quamuis iudex habeat authoritatem, non ordinariam, ſed delegatam, ſi actus fiat ſine ipſius voluntate, eſt inualidus, adhuc dato caſu, quod ipſe peccaret non ſequendo mandatum, & inſtitutionem domini mittētis: ergo pariter in præſenti.

43 Ad primum ergo reſpondetur, quod res, & verba in eſſe entis, & materialiter, non ſunt ſacramentum, ſed vt inſtituta à Chriſto, in cuius nomine debēt fieri vt ſint ſacramentū. Implicat ergo, quod quis in executione illud concretum velit ponere formaliter vt inſtitutum, & quod non faciat ſacramentum: & hæc eſt intentio mētalis à Theologis requiſita. Cæterum ponere illud concretum materialiter, prout poſſet poni à Dęmone, & proferre verba eo modo, quo proferre poſſet phitacus, nec eſt ponere cauſas intrinſecas formaliter, nec eſt facere ſacramentum. Non quia intētio ſit pars intrinſeca, vt oſtendimus q.60.dub.15. ſed quia eſt conditio ſine qua non, & dirigens vt in exercitio partes ponantur, eo modo, quo Chriſtus inſtituit vt ponerentur.

44 Ad ſecundum iā diximus, quod agit nomine Chriſti vt inſtrumentum animatū ſe mouens, & iudicans humano modo. Vnde cauſa principalis, & inſtrumentum coniunctum non vult eſſe ratum ſine voluntate inſtrumenti ſeparati. Ideoquè in caſu argumenti, ſi immediate exequenti nō eſſet collata mera exequutio, ſed iudicium, & electio, ſine eius voluntate nil ratum eſſet.

Ad tertium dicitur, quod illa maior eſt vera pro foro externo, quia Eccleſia non iudicat de occultis. falſa autem pro foro cōſciētiæ: vt patet quod profeſſus ſolemniter ſine animo vouendi, propter verba externa cogetur perſeuerare in religione, quamuis in veritate profeſſus non ſit. Similiter fictè cōtrahens cenſuris cogitur cohabitare, quāuis in rei veritate ſine interno conſenſu nō ſit matrimonium. Addit tamen D. Thomas in 4. diſt.27.q.1.art.2.q.4.ad 2. quod *probabiliter credi poteſt dolus non eſſe, niſi ſigna euidentia doli appareant: quia de quolibet eſt præſumendum bonum, niſi probetur contrarium.* Quod à fortiori procedit de miniſtro ſacramenti ad hoc conſecrato.

45 Ad quartum reſpondetur potius probare oppoſitum, quia quæ fiunt ex metu, & coactione, ſunt voluntaria ſimpliciter, & in voluntaria ſecundumquid, vt docet D. Tho. 1.2.q.6 art.6. & nos cum communi Doctorum diximus cap.26.q.2.§.3. Sine intentione vero externa, quamuis libere applicetur aqua, & proferantur verba: ſed non fit locutio, & lotio ſacramētalis, vt talis, & ideò defectu voluntatis ſimpliciter talis non perficitur ſacramentum.

46 Argumenta Scribonij vſque ad 19. refert, & ſoluit Lugo. Argumenta Catherini referunt, & ſoluūt Cabrera, & Vazquez: & in ſubſtantia eadem ſunt cum nouem argumentis Salmeronij, & non multum differunt ab argumentis iam relatis, vel ſunt argumenta hæreticorum. Ideò quatuor tantum ſoluenda reſtant, tria quæ obijciunt Theologi, & vltimum, quod opponūt hæretici.

In primis obijciunt. Nullus negare poteſt Chriſtum potuiſſe ſacramenta inſtituere vt ad eorum validitatem ſufficeret ſola exterior prolatio verborum ſupra legitimam materiā. Sed multo cōgruētius dicitur ſic de facto inſtituiſſe: ergo de facto ſic inſtituit, & valet ſacramentum ſine intentione interna miniſtri.

Maior cōſtat, quia ſignificatio, & inſtitutio ſacramentorum eſt ad placitum Dei: & ideò pro ſuo libito potuit diſponere, quod vno

vel altero modo valeret, vel non valeret ſacramentum. Minor vero probatur primo, quia ſi Chriſtus inſtituiſſet, quod interior intentio non exigeretur, tollerentur plura dubia, & pacantur conſcientiæ fidelium. Secũdo, ſic inſtituendo magis oſtenderet ſuam virtutem: quæ non impediretur praua intentione miniſtri. Tertio ſic melius oſtenderetur, quod ſolus Deus eſt, qui principaliter operatur in ſacramentis iuxta ſuam voluntatem, & quod puri homines ſunt mera inſtrumenta, & ſicut ſua voluntate non dant virtutem, nec praua intentione virtutem diuinam valent impedire. Vnde cap. *Secundum Eccleſiæ*, diſt. 19. dicitur. *Quidquid ad hominũ profectum quilibet in Eccleſia miniſtri pro officio ſuo videntur operari, hoc totum contineri* (ideſt, re ipſa perfici) *implẽte diuinitatis effectũ*, ideſt, Deo cooperante, & defectum ſupplente.

Quarto, nam ſacramentum non habet ſuam ſignificationem ab eo miniſtro, qui ſacramento vtitur: ergo nec virtus cauſatiua pendet ab intentione miniſtri. Denique S. Thomas artic. 10. docet, quod miniſter, qui intendit dare ſacramentum, & non dare effectum ſacramenti, etiam effectum confert, quia id quod ſacramentum facit ex opere operato, non pendet ex intentione particulari operantis: ergo ſi miniſter ponat materiam, & formam inſtitutam à Chriſto, & iam ſi intendat non facere ſacramẽtum, practice illud facit.

47 Reſpondetur maiorem eſſe veram, & minorem falſam, vt oſtendimus ex Sacra Scriptura, & Concilijs. Nec fuiſſe expediens, quod ſacramenta eſſent valida ſine intentione miniſtri: quia aſſumit Deus homines rationales vt inſtrumenta ſe mouentia, & fuit conueniens vt quorundam ſacramentorum nõ omnes eſſent miniſtri: quia miniſtrorum prudentia exigitur vt indignos remoueant, & diſpoſitis conferant: quod præſtare nequeunt ſine diſcretione rationis, & intentione voluntatis. Qui actus etiam exiguntur vt iudicium ſit rectum, & ad aperiendum, & claudendum: & vt miniſtrando, Deum colant.

48 Ad primam probationem dicitur, quod etiam ſi non exigeretur aqua naturalis, vel non obſtaret quælibet additio verborum, vel non exigeretur intentio publica faciendi, quod facit Eccleſia, plures dubitationes tolerentur: & tamen eſt certum ſecundum fidem Deum de facto non ita diſpoſuiſſe: ergo pariter dicere poſſumus de intentione interna.

Deinde ipſi argumentum tenentur ſoluere in Matrimonio, & Profeſsione, & aliis contractibus, ad quorum valorem admittũt requiri intentionem internam. Sicut ergo ibi ab ſcrupulis liberamur dicendo ſufficere moralem certitudinem: quæ adeſt *niſi ſigna euidentia doli appareant*, vt dictum eſt ex Diuo Thoma: ita pariter dicendum in præſenti. Ad ſecundam dicitur, quod maioris virtutis, & ſapientiæ opus eſt operari fortiter, & diſponere omnia ſuauiter mouendo inſtrumentum rationale ſecundum modum ſuum.

49 Pariter dicitur ad tertiam, quod operatio agentis principalis ſemper eſt præcipua, ſiue vtatur inſtrumento inanimato, ſiue animato: *Sicut enim cum dicitur, Solus faber facit cultellum, non excluditur virtus martelli*: ita per hoc quod Sanctus Damaſcenus lib 4. fidei capit. 14. dicit, quod *ſola virtute Spiritus Sancti fit conuerſio panis in Corpus Chriſti*, non excluditur virtus inſtrumentalis ſacerdotis, *quæ eſt in forma verborum*, vt ait D. Th. quæſt. 78. artic. 4. ad 1. Ita quamuis Deus totum effectum ſacramenti principaliter operetur, non ſequitur, quod non requiratur intentio miniſtri externa, & interna.

Ad quartam, quod iam oſtendimus, quod Deus inſtituit, quod valor ſacramenti penderet eſſentialiter ab intentione, defectu cuius non eſt ſacramentum: ſemel autem poſito ſacramento, operatur quaſi agens naturale iuxta ſubiecti diſpoſitionem.

50 Præterea arguunt: quia quamuis Chriſtus potuerit inſtituere, quod non valerent ſacramenta ſine miniſtri intentione interna; tamen non conſtat de facto ita feciſſe: quia cũ miſit diſcipulos vt baptizarẽt, nõ dixit eis, quod internam haberent intentionem. Nec Eccleſia eam exigit, alioquin non haberet fundamentum ad declarandum Baptiſmum datum à Iudæo eſſe validum: quia non poſſet præſumere, quod qui tanto odio proſequuntur Chriſtianos, habeant internam intentionem faciendi, quod Chriſtus fecit. Et tamen Nicolaus primus capit. *A quodam Iudæo*, de conſecratione diſtinctione 4. & refertur à Diuo Thoma 3. part. quæſt. 66. articulo 6. ad 3. declarat Baptiſmum datum à Iudæo, eſſe validum, nil interrogans de intentione, ſed mentionem faciens de ſola materia, & forma.

Nec Concilium Florentinum, & Tridentinum loquuntur de intentione mentali, cũ exponi poſsint de intentione publica externa, quæ exprimitur per voces: & de qua exte-

exterius poteſt conſtare eo ipſo quod videa mus, & audiamus materiam, & formam integre, & ſerio apponi. Nec vt ſacramentum diſcernatur ab actionibus profanis, & fiat nomine Chriſti, opus eſt aliud quam exequi opus, quod credit miniſter eſſe inſtitutum, & præceptum à Chriſto: ad cuius valorem miniſtrantis priuata voluntas nil facit, nec obſtat. Sicut ſiquis per interpretem confiteretur, vel cõtraheret per nuncium, dum interpres, vel nuncius externa verba proferent, ſacramentum perficeretur, etiam ſi ipſe prana priuata voluntate contrarium intenderet; quia factum præualeret.

51 Retorquetur argumentum: quia Chriſtus mittens baptizare, nõ monuit explicite vt haberent intentionem publicam faciendi, quod ipſe fecit, vel facit Eccleſia: & tamen hanc intentionem requiri, nullius catholicus admitens Conciliorum definitiones poteſt negare: ergo pariter dici poſſet de intentione interna.

Reſpondetur ergo, quod eo ipſo, quod miſit prædicare, & baptizare, inſinuauit requiri intentionem miniſtrorum, quia ſine intentione non poterant docere, nec vt inſtrumenta ſe mouentia baptizare. Idem diximus colligi ex poteſtate clauium, & ex definitionibus Conciliorum. Nicolaus Papa ibi non fuit conſultus de intentione, ſed ſolum de fide miniſtri: & non obeſſe huius defectum, poſtea dicetur.

52 Illa expoſitio Conciliorum, quamuis ſufficiat ad hoc vt illius opinionis Authores non dicamus omnino cum hæreticis cõſentire: tamen errare planè aſſeueramus, eo quod non longè abſunt, cum non ſatisfaciãt ponderationibus propoſitis numero 29. & 30.

Ad aliam ponderationem iam reſpondi mus num. 41. & 43. quod non eſt merus nũcius, aut interpres, ſed eſt inſtrumentum liberum, & quaſi œconomus, & iudex proprio iudicio aperiens, & claudens.

53 Adhuc obijciunt: nam miniſter perſonam, & vices gerit Eccleſiæ: ſed Eccleſia vere iudicat eſſe baptizatum, quem exterius vidit rectè baptizari: ergo miniſter per intentionem internam Eccleſiæ non cõformem, ſi habeat externam illi conformem, & faciat, quod ipſa facit, ſacramentum irritare non poteſt.

54 Reſpondet Lugo num. 53. miniſtrũ propriè loquendo, in ſacramentis conficiendis magis eſſe miniſtrum Chriſti, quam Eccleſiæ: ipſumque Chriſtum agnoſcere optime defectum intentionis, & quod homõ tunc non vult agere nomine Chriſti: atque adeo Chriſtus non habet ratum baptiſmum, v.g. tanquam ſuo nomine collatum.

55 Hæc ſolutio non ſatisfacit, quia eſt contraria doctrinæ Diui Thomæ artic. 8. ad 2. dicentis, quod *miniſter ſacramenti agit in perſona totius Eccleſiæ, cuius eſt miniſter.* Idem docet artic. 9. ad 1. Sequunturque communiter Theologi. Imo Cœlia relata num. 14. quæ ad valorem ſacramenti exigunt in miniſtro *intentionem faciendi, quod facit Eccleſia*; clare docent Eccleſiam agere in ſacramentis: ſed non agit niſi miniſtris: ergo ſacramentorum miniſtri ſunt propriè miniſtri Chriſti, & Eccleſiæ. Sicut Summus Pontifex eſt Vicarius Chriſti, & caput externum Eccleſiæ militãtis, & nos ſumus membra, & miniſtri Chriſti, & Eccleſiæ. Et fortè hac de cauſa dicitur Iacobi 5. *Inducat Presbyteros Eccleſiæ.*

56 Secundo ergo melius reſpondet Lugo illo num. 53. quod licet operaretur nomine ſolius Eccleſiæ, adhuc actum fore inualidum ex defectu intentionis: prout accidere poteſt in abſolutione ab excommunicatione, quæ datur a ſacerdote nomine Eccleſiæ: & tamen ſi non habeat verè intentionẽ abſoluendi, abſolutio erit inualida; licet exterius ob errorem exiſtimetur valida.

Horum ratio eſt: nam Eccleſiæ iudicium in fidei veritatibus ſtabiliendis, eſt infallibile. Iudicium vero de factibus humanis, teſtimonijs humanis nitens, falli poteſt iudicando ſecundum ea, quæ apparent. Quod non eſt inconueniens: ſicut quando compellit eum ſuris aliquem cohabitare cum illa, cum qua fictè contraxit, defectu cõſenſus, dicit Diuus Thomas in 4. diſt. 27. quæſt. 1. artic. 2. quæſt. 4. ad 3. quod *Eccleſia iudicat ſecundum ea, quæ foris apparent; nec decipitur in iuſtitia, quamuis decipiatur in facto.*

§. IV.

De puero baptizante: & de Baptiſmo Sancti Geneſij.

57 REſtat ſoluere argumentum hæreticorum: nam Baptiſmus datus à puero Athanaſio ludente cum alijs pueris, eſt declaratus validus ab Alexandro Patriarcha Alexandrino: ergo Baptiſmus datus ludo, & ioco, & non ſerio, validus eſt. Antecedens habetur cap. *Spiritus Sanctus.* 1. q. 1. vbi dicitur. *In Eccleſiaſtica hiſtoria legitur, quod Alexander Epiſcopus Alexandriæ, cum Petri Martyris ſo-*

lemnia celebraret, post expleta Missarum sacramẽ ta vidit super oram maris puerorum ludum, imitantium (vt fieri solet) Episcopum, & gerentium ea, quæ in Ecclesia geri mos est. Mox eos ad se perduci iubet, & quid egissent, percuntatur. Illi rei ordinem pandunt, baptizatos à se esse quosdam cathecumenos cõfitentur per Anastasium (Athanasium, legendum esset, vt legunt emendati codices, & alij Authores) *puerum qui illis fuerat Episcopus simulatus. Vbi ex responsis eorum vidit secundum religionis nostræ ritum cuncta constare, statuit illis, quibus integris interrogationibus, & responsionibus aqua fuerat infussa, iterari baptismum non debere, sed adimplere ea, quæ sacerdotibus mos est.* Hæc ibi. Quod & referunt Rufin. Aquil. lib. 1. cap. 14. & Sozom. lib. 2. cap. 16. accidisse circa annum Domini 312. & Constantini Imperatoris septimum.

58 Respondet Hugo de S. Victore lib. 1. parte 6. cap. 13. & Soto in 4. dist. 1. q. 5. ar. 8. §. *Vnde ad argumenta*, & alij communiter, quod hominem quidpiam facere ioco, stat dupliciter. Vno modo fingendo se facere, quod non facit: vt cum quis in comœdia fingit se lugere, & non luget: & per talem fictionem non fieret sacramentum. Altero modo vere id faciendo, licet ioco: & isto modo faciebat Athanasius: ludendo enim intendebat facere, quod Episcopus faciebat, non solum applicare materiam, & formam: sed facere quidquid ille intendebat: Quod per inde valebat, ac si habuisset intentionem faciẽdi, quod facit Ecclesia. Secus si per merum iocum id fieret. Tunc enim non esset sacramentum, vt docet D. Thomas art. 10. ad 2. Qua de causa etiam refert Nizephorus libro 3. historiæ cap. vlt. puerum ludæum ab alijs pueris per ludum baptizatum, quem etiam baptismum Ecclesia Constantinopolitana approbauit. Accedit quod Athanasius, & alij pueri nolebant baptizare iam baptizatos, sed solum cathecumenos. Quod quidẽ signum erat voluntatis conferendi verum baptismum, & nõ fictum: hũc enim possent etiam circa baptizatos æque bene fingere. Aduertit autem optime Caietanus art. 10. ad 2. quod ludus, & iocus relatus ad effectũ, & finem sacramenti, non tollit intentionẽ ministri, nec valorem sacramenti, sicut nec tolleretur si consecraret hostiam, vt conculcaret: secus vero si ludus esset vt fingeret sacramentum, quod facere non intendebat.

59 Sed contra hanc communem solutionem videtur obstare, quod vt est Martyrologio Romano 25. Augusti, *Romæ Sanctus Genesius Martyr, primum sub gentilitate mimꝰ, cum in theatro spectãte Diocletiano Imperatore, mysterijs Christianorum illuderet, à Deo inspiratus repente conuersus ad fidẽ, & baptizatus est.* Quod Genesio accidit, Ardaleoni quoque pariter contigisse, eumque mimum ex ioco factum serio Christianum, & Martyrem, tã Græcorum, quam Latinorum tabulæ testantur, quæ eius natalem diem adscriptum habent decimo octauo Kalẽdas Maij (seu 14. Aprilis.) Est haud lõge dissimile illud, quod de Dioscoro Architeatro ad Alipium S. Augustinus scribit epist. 67. exemplum: qui inderidendis Christianorum rebus esse soleret effusus: effectus & ipse, licet sæpè frustra renitens, Christianus. Sicque plane accidit, quod scriptum est Prouerb. 3. *Dominus illusores deludet.* Quos tres casus adducit Baronius tom. 2. anno Christi 303. n. 118. Forteque tacite illorum meminit Sanctus Augustinus libro 7. de Baptismo contra Donatistas cap. 53. Ex quibus omnibus videtur constare, quod etiam si minister sacramento velit illudere, & ficte tradere, si ex parte recipientis adsit fides, & recipiendi voluntas, validũ cõficitur sacramentum. Ergo ad eius valorem non exigitur nisi materia, & forma, & non exigitur in ministro intentio faciendi, quod facit Ecclesia.

60 Respondent Bellarminus lib. 1. de sacramentis capit. 28. ad 1. Henriquez lib. 1. capit. 10. num. 4. & Vazquez hic disp. 138. num. 57. Sanctum Genesium baptizatum fuisse, non à sodalibus, sed à vero sacerdote Christiano: nam refert Ado Trenerensis in Martyrologio octauo Kalendas Septembris, quod iussu Imperatoris fuit accersitus Presbyter, & Exorcista, qui eum baptizaret. Vel vt ex Martyrologio Vsuardi 25. Augusti refert Laurentius Beyerlinch in Theatro vitæ humanæ tom. 1. verbo *Baptismus* folio 15. historia sic contigit. Cum vellet Diocletianus de mysterijs christianæ obseruãtiæ ludũ exhiberi, huius rei gratia Genesius in medio Theatri quasi ægrotus, poscens se baptizari, mimum proposuit. Euocato autem Presbitero exorcista, repente à Deo inspiratus credidit. Cumque sacramentorum mysteria complesset, & indutus esset vestibus albis, veluti per ludum à militibus raptus, & ad similitudinem sanctorum Martyrum de Christi nomine discutiẽdus Imperatori fuisset exhibitus, &c. Eodem modo historiam accidisse referunt Belvacensis lib. 13. capite 102. & eum referens Sanctus Antoninus prima parte Histor. titulo 8. capite primo, §. 19.

Hoc

61 Hoc tamen *incredibile videtur* Lugo dis.p.8,sect.3.n.40.quomodo enim sacerdos Christianus veniret absque ingenti sacrilegio ad cooperandum ludicro spectaculo; quod totum ad irrisionem legis Euangelicæ ordinabatur? Quomodo item auderet in publica luce coram Imperatore,Christi persecutore acerrimo,sese sacerdotem Christianum manifestare? Denique quomodo impune id fecit;& pacifice,peracto baptismo, domum redire permissus est?

Quibus adde,quod alij Historiographi probatæ fidei potius referunt S. Genesium baptizatum ab vno ex sodalibus irridente mysteria Christianorum in theatro,vt ex Surio tomo 4.refert Abraham Bzouius tomo 1.lib.3.histor.Ecclesiast.anno 302.num.27. Ribadeneira in Floribus Sanctorum tom.2. die 25.Augusti in vita S.Genesij.

62 Respondet Lugo num.42.quod facilius fortasse dicetur, quod licet baptismus ille non habuerit omnia, quæ reuera exigun tur ad valorem nostri Baptismi,Deum tamẽ prius excitasse Genesium,ad veram conuersionem, & amorem sui ;& desiderium salutis. Quod indicat Vincentius Beluacensis in speculo Historiali lib.12.cap.104. Et quãuis Angelus ante ablutionem illi apparens promiserit media illa aqua , remissionem omnium suorum delictorum , quæ in libro omnia,& singula scripta legebantur. Tamẽ respõderi potest illam ablutionem potuisse valere ad expiationem reatus pœnæ, qui ad huc supererat ; quam pœnæ remissionem potuit Deus per modum Indulgentiæ alligare illi apparenti Baptismo , vt illam imaginem veri Baptismi honoraret. Porro illa remissio reatus pœnæ sufficit , vt diceretur aqua delere peccata. Sic enim Actorum 22. dictum est ab Annania Paulo , qui iam per contritionem fuerat iustificatus: *Exurge,& baptizare,& ablue peccata tua*: quia nimirum adhuc poterat habere reatum pœnæ temporalis. Nec nouum est quod intuitu baptismi invalidi in ratione baptismi,Deus concedat gratiam aliquam propter imaginem veri baptismi.Sic enim legimus in Prato spirituali cap.176. Iudæum quendam moribũdum petijsse enixe ab itineris comitibus baptismum;cumque aqua nulla posset haberi,baptizatum ab illis arena loco aquæ , & statim ab omni prorsus ægritudine liberum iter cũ eisdem fuisse prosequutum. Potuit ergo similiter Deus honorare illam imaginem veri Baptismi in Genesio propter affectum suscipientis , donando eidem indulgentiam plenam peccatorum etiam quoad pœnam.

63 Sed contra est. Primo, quod Apostolus Paulus verè , & propriè fuit baptizatus ab Annania , sicut & alij adulti,qui contriti accedunt ad Baptismum,vel Pœnitentiam. Vnde si in Genesio similiter accidit , vere illa ablutio sub præscripta verborum forma fuit sacramentum. Deinde,remissio culpæ, & pœnæ facta media aqua sub forma verborum Baptismi consueta in Ecclesia, non video cur debeat appellari indulgentia, & nõ sacramentum Baptismi.Si autem recurritur ad miraculum vt dicatur indulgentia , eodem interueniente miraculo erit Baptismus, quia sicut miraculose excitauit Genesium vt pœniteret,& velet suscipere,ita vt inquit Bernal disp.17.sec.1.§.1.in fine,profecto sicut Angelus Genesium monuit vt Baptismum illum serio , ritequereciperet: sic monere potuit, & monuisse credendus est ministrum, vt eum serio , pieque tribueret. Et hæc est prima solutio.

64 Respondẽt M. Ioannes Nicolai in addit.ad Raynerium ver.*Baptismus* cap.5.§. 7.credibile esse mimos exteri⁹ facere voluisse,quod Christiani faciebant, licet ioco facerent: & sic verum Baptismum contulisse; vt ex ipso Angeli testimonio colligitur, qui Genesium certum fecit, quod hæc aqua peccata expiaret. Pariter respondent etiam alij quos sequitur Raphael Auersa quæst.64.sec. 3.ad 2. commode etiam dici posse,eundem Paganum,qui Baptismum dedit,habuisse in mente animum faciendi , quod Christiani faciebant: quamuis non crederet esse rememedium salutare , sed ex contemptu faceret.

Sed displicet hæc solutio Lugo,qui sectione 3.numero 41.inquit. Hoc difficile etiam creditu est : nam nec Christiani ipsi, quando in scena agunt personam sacerdotis baptizantis,habẽt veram intentionem baptizandi,aut faciendi,quod facit Ecclesia, sed solum representandi,& fingendi illud: quanto minus paganus,qui Ecclesiam irridebat, existimabitur habuisse talem intentionem faciendi verum sacramentum?

65 Parum tamẽ vrget hæc replica; imò & retorqueri potest in nostrum fauorem, quia Christiani mimi in scena quando agũt personam sacerdotis baptizantis, ideo non habent veram intentionem,ne rebaptizent iam baptizatos, & ne irrideant sacramẽta Christi. Vnde per oppositum Pagani magis irridebant sacramẽta nostra faciendo illa vt

faciebant Chriſtiani, & poſtea illa ſacramenta conculcando, & irridendo. Sicut magis peccaret deprauatus ſacerdos, qui vere conſecraret, & conuerteret panem in corpus Chriſti, vt conculcaret hoſtiam à ſe conſecratam; quam ſi fingeret ſe conſecrare, & defectu intentionis non conſecraret.

66 Adhuc tertio poſſet quis reſpondere, vel miraculosè Angelum, qui librum in quo peccata Geneſij ſcripta legebantur, oſtendit, ipſum baptizaſe, & quæ exterius gerebantur, repreſentabant ea, quæ fiebāt per Angelum. Vel denique, cum fateamur conuerſionem fuiſſe miraculoſam, eodem miraculo Deum ſuppleuiſſe intentionem miniſtri: quia iſta ſolum requiritur per modum conditionis eſſentialis, rebus vt nunc, & de lege ordinaria: non autem attenta potentia Dei abſoluta: quæ non eſt alligata huic rerū diſpoſitioni in ſignis ad placitum diuinæ voluntatis, qualia ſunt ſacramenta. Pro quo recolantur, quæ diximus dub. 6. Sed priores ſolutiones ſunt faciliores.

§. V.

De mente D. Thomæ, an requiratur mentalis intētio miniſtri ad valorem ſacramenti?

67 SOlum reſpondere reſtat authoritatib⁹ D. Thomæ obiectis n. 5. De cuius mente ſunt opiniones relatæ n. 11. Mihi tamen *certiſsimum* videtur, quod ſentiunt Authores relati nu. 12. nimirum Angelicum Doctorē, non ſolum in Summa Theologiæ hac Tertia Parte, ſed etiam libro 4. Sententiarum ſe piſsime hactenus explicatam docuiſſe verā, & communem doctrinam. Quod manifeſtum fiet breuiter eius teſtimonijs relatis. In primis concluſio, & ratio, & doctrina ſolutionis ad 1. & 3. huius articuli 8. adducta §. 2. intentum perſuadent. Secundo in articulo dicimo inquit, quod *intētio miniſtri poteſt peruerti dupliciter. Vno modo reſpectu ipſius ſacramenti: puta cum aliquis non intendit ſacramentū conferre; ſed deriſorie aliquid agere. Et talis peruerſitas tollit veritatem ſacramenti: præcipuè quā do ſuam intentionem exterius manifeſtat.* Vbi S. Thomas docet, quod licet ſit clarius, & magis notum, quod non perficitur ſacramētū, cum miniſter exterius manifeſtat ſe non habere intētionem, vel exprimit deriſorie agere; tamen ſi reuera mentaliter interius non intendat ſacramentum conferre, ſed deriſorie agere, etiam non valet ſacramentum. Ergo ſentit ſacramentum eſſe inualidum, ſi miniſter mentalem intentionem non habet.

Tertio D. Thomas hoc art. 8. ad 2. in ipſis verbis, quæ à contrarijs obijciuntur, eandem rationem quoad hoc eſſe cenſet ex parte miniſtri, vel ex parte recipiētis ſacramentum. Et ex natura rei eadem videtur ratio, quod exigatur intentio miniſtri dantis, ſicut exigitur intentio ſuſcipientis ſacramentum. Sed D. Thomas q. 68. artic. 7. ad 2. ait, quod *ſi in adulto deeſſet intentio ſuſcipiendi ſacramentum, eſſet rebaptizandus.* Ergo ſi miniſtro deeſſet intentio conferrendi, denuo deberet dari.

Quarto ipſe D. Thomas q. 60. art. 7. ad 3. ait, quod *ille, qui corrupte profert verba ſacramentalia, ſi hoc ex induſtria facit, non videtur intendere facere, quod facit Eccleſia: & ita non videtur perfici ſacramentum.* Quinto idem docet ibi art. 8. in cor. & ad 3.

68 Præterea libro 4. Sententiarum diſt. 5. q. 2. artic. 3. q. 1. probat D. Thomas quod Diabolo nō eſt commiſsum, quod poſsit baptizare: *Nam ſi baptizare ſe fingeret, ſemper eſſet timendum, quod non faceret intentione baptizandi, quæ ad ſacramentum exigitur; ſed intentione decipiendi.* Quod & docet ibi Anibaldum ar. 4. ad 6. Quæ ratio, ſi non procedit de intentione interna, nihil valet: vt patet, quia externam poſſemus agnoſcere, & inconueniēs vitare. Et diſt. 6. q. 1. art. 2. q. 1. & ibi ad Anibaldum toto art. 2. probat, quod ad ſacramēti collationem *requiritur intentio baptizantis. Et ſimiliter etiam in omnibus alijs ſacramentis requiritur intentio miniſtri, cum debita materia, & forma, non ſolum ad effectum ſacramenti conſequēdum, ſed ad ſacramenti perceptionem.* Et ad 4. ibi. *Dummodo prius intenderit, & contraria intentio non interuenerit, ſacramentum non impeditur: quia operatur tunc in vi principalis intentionis.* Ergo quando contraria intentio mentalis interuenit, ſacramentum eſt irritum. De quo in ſimili de voluntate, & intentione recipiendi, videatur ibi quæſtiuncula 3. ¶ Itē diſt. 7. q. 3. ar. 1. q. 3. ad 3. ait, *quod omnia ſacramenta indigēt æqualiter intentione.* Et diſt. 8. q. 2. artic. 4. quæſt. 3. ad primum ait, *quod ad ſacramentum requiritur intentio faciendi; quod facit Eccleſia in eſſentialibus ſacramento.* Et diſtinctione 11. quæſt. 2. art. 1. q. 3. ad 1. ait. *In ſacramentis eſt duplex intentio. Vna quæ ordinatur ad perfectionem ſacramenti: Et hæc eſt eſſentialis ſacramento: vnde ea prætermiſſa, non eſt ſacramentum. Alia quæ ordinatur ad finem ſacramenti. Et hæc conſequitur ſacramentum, vt ea poſita, vel remota, nihilominus perficitur ſacramentum. Sicut ſi aliquis intendat baptizare aliquem vt lucrum temporale conſequatur, ſacramentum baptiſmi verum eſt: quia ſecundum primam intentionem conformatur intētioni Eccleſiæ; quamuis*

non

non quantum ad secundam. In istis verbis loqui de intentione interna, declarant exempla, & quia intentio interna est, quæ conformatur externæ intentioni Ecclesiæ, & de illa se cũdum quam cõformatur, loquitur D. Thomas. Et tamen dicit, *quod est essentialis sacramento: vnde ea prætermissa, non est sacramentum.* Ergo adhuc clarius, quam in 3.p. hoc asseruit D. Thomas in libro 4. Sententiarum.

Item dist. 27. q. 1. art. 2. q. 4. in secundo argumento *sed contra*, ait. *Intentio requiritur in omnibus sacramentis.* Et tota q. 4 & ibi ad Anibaldum art. 2. ad 2. ait, *quod sicut in alijs sacramentis requiritur intentio, ita & in isto. Vnde sicut aliquis exterius baptizatus nõ reciperet baptismi sacramentum, si intentio deesset; ita nec matrimonium contrahit, qui verba profert, sed consensum interiorem non habet.* Et dist. 28. art. 3. ad 1. Demum dist. 30. q. 1. artic. 3. ad 3. ait, *quod intentio Ecclesiæ, quæ intendit tradere sacramentum, est de necessitate cuiuslibet sacramenti, ita quod ea non obseruata, nihil in sacramentis agitur, &c.* Et in omnibus istis locis eandem necessitatem intentionis agnoscit D. Thomas in ministro sacramenti, ac in suscipiente, & in consensu requisito ad matrimonium: sed hoc ipsi fatentur sine consensu esse invalidum: quia illa dist. 27. affert D. Thomas Innocentium Tertium cap. *Tua nos, de Sponsalibus*, dicentem. *Sine consensu nequeunt cætera fœdus perficere coniugale.* Ergo ex mente Diui Thomæ, sine intentione mentali ministri, nequeunt cętera perficere validum sacramẽtum. Ecce sexdecim, & amplius D. Thomæ authoritates pro duabus quæ pro parte contraria obijciuntur.

69 Quibus respondere oportet, vt omne dubium adimatur de mente D. Thomæ. Et in primis nec quoad apparientiam verba D. Thomę sonant, quod quando minister habet contrariam intentionem internam, qua velit non facere sacramentum, adhuc sit validum, si cum effectu serio abluat, & verba proferat. Quod tamen erat præcipuum intentum sententiæ, quam impugnamus. Respondet ergo Lugo disp. 8. sec. 4. à nu. 66. vsque 71. illis duobus locis solum agere Diuũ Thomam de necessitate intentionis internæ expressæ, & explicitæ: quæ si requireretur, videretur posse reddi dubium valorem sacramentorum, saltem apud alios, qui ignorarent, an minister talem intentionem habuerit specialem. Vnde sensus verborum D. Thomæ est, quod quamuis minister non recordetur alicuius intentionis habendæ, qua intendat facere sacramentum; eo tamen ipso, quod accedit ad operandum vt minister Ecclesiæ, iam vult implicite id quod vult Ecclesia: quod sufficit absque omni alio ad valorem sacramenti. Et hæc intentio semper adest, & præsumitur in ministro, nisi forte in actione, & verbis addat aliquid per quod destruat intentionem Ecclesiæ. In hoc sensu fortasse intellexerunt D. Thomam, qui in illa sol. ad 2. loco, *mentalis intentionis*, legebãt *specialis intentionis*, vt refert Soto in 4. dist. 1. q. 5. art. 8. *§. In secundo argumento.* Nam si dubiũ solum procedit de necessitate specialis intẽtionis, responsio S. Thomę non habet vllam difficultatem. Hunc esse sensum D. Thomę, probat primo, quia numquam loquitur de habente intentionem cõtrariam internam. Secundo ex art. 10. Tertio ex ar. 8. ad 3. quia solum exigit intentionem cõfusam, & ideò solum ait non requiri intentionem explicitam. Quarto ex D. Thoma in 4. dist. 6. q. 1. art. 2. q. 1. ad 2. quia in sacramentis necessitatis *actus baptizantis tam sollicite expressus est ad intentionis expressionem*: vt scilicet esset minus periculum defectus intentionis. Loquitur ergo, cum negat requiri intentionem mentalem, de intentione explicita.

70 Huic tamen solutioni obstat. Primo, quod ipse Soto ibi reprobat illum modum legendi: nam, inquit, *sed si ad litteram attendas, nullatenus legendum iudicabis nisi mentalis.*

Deinde arguit Bernal disp. 17. sect. 1. §. 2. nu. 43. dicens. Hæc autem responsio, pace tanti viri, *manifestissime falsa est*: nam S. Thomas in ambobus locis adductis, respondet ad argumentum secundum: argumentum vero pro necessitate actualis intentionis, non est secundum, sed tertium: ad quod S. Doctor longe aliter respondet, nempè, sufficere intentionem habitualem, hoc est virtualem. Hæc ibi

71 Vrgentius etiam arguitur: nam in omnibus editionibus D. Thomæ legitur *mẽtalis intentio*: nec suspicandum est omnes codices esse mendosos, tam in summa, quam in Sententiarijs in vtroque scripto, nempè inconsueto, & ibi ad Anibaldum artic. 2. ad 1. Demum nam ibi D. Thomas refert opinionem Theologorum requirentium ad valorem sacramenti intentionem mentalem: & ipse contrariam tuetur vt probabiliorẽ: sed nullus Theologorum requirit de necessitate sacramenti intentionem explicitam, vel in actu signato, aut actualem: ergo nec Diuus Thomas loquitur solum de intentione speciali, & explicita, vel in actu signato, & actuali.

72 Aliter respondẽt Caietanus, & Soto, & cõmuniter Thomistæ, & Cabrera nu. 68.

& alij relati n.12.quod ſenſus D.Thomæ ex propoſito ad quod loquitur, ſumẽdus eſt. Intendit enim ſoluere difficultatem argumenti poſcentis, quod ſi mentalis intentio miniſtri exigeretur, nullus eſſet certus ſe eſſe vere baptizatum. Ad hanc enim certitudinem noſtram de ſuſceptis ſacramentis, intelligendum eſt ſufficere intentionem Eccleſiæ per verba miniſtri expreſſam, niſi per miniſtrũ, aut ſuſcipientem contrarium exprimatur. Ita quod non intendit D.Thomas quod hæc ſufficiant ad perfectionem ſacramenti ſimpliciter: ſed ad perfectionem eius ſecundum humanam certitudinem: per hoc enim euitatur inconueniens, quod quilibet incertus poſſet dici de ſuſceptis ſacramentis.

73 Sed obijcit Vazquez cap.4.nu.42. quod ſi S.Thomas hoc ſenſiſſet, illud addere debuiſſet in ſua ſolutione: neque poſſet refellere priorem reſponſionem eorum, qui dicunt, interiorem intentionem, & non ſola verba ad ſacramenta requiri.

Facillime tamen reſpondetur, quod S. Thomas ſcribens, non debuit, nec potuit omnes explicationes ſuæ doctrinæ explicite proponere: ideoquè eſt argumentum negatiuum nullius momẽti, quod pro prima parte obijcit Vazquez. Nec plus vrget, quod ſecundo addit, quia alij vt inconueniens argumenti vitent, admittũt Deum ſine ſacramento cauſare effectum ſacramenti, non ſolum quoad gratiam, ſed quantum ad characterem. D.autem Thomas, etiam negando quod Deus ſine ſacramento cauſet effectum ſacramenti, dicit inconueniens non ſequi, nec oportere ad incertas diſpoſitiones diuinę prouidentię recurrere; quia ſufficientem certitudinem moralem habemus, & aliam non oportet quærere. Et hoc modo reſpondet in ſimili S. Thomas in 4.diſt.27.q.1.art.2.q.4.ad 2. de certitudine conſenſus, ſine quo non eſt matrimonium.

74 Fere ad idem pertinet inſtantia, quã arguit Lugo n.65.dicens, quod explicatio Caietani, & Thomiſtarum non omnino ſatisfacit: quia S. Thomas art.8. non ſolum videtur loqui de ſacramento valido in exiſtimatione, ſed de eius valore intrinſeco. Quod probat: nã ait, quod in verbis, quę profert miniſter, exprimitur intentio Eccleſiæ, quæ ſufficit ad perfectionem ſacramenti, niſi contrariũ exterius exprimatur, &c. Non ait, quod ſufficit ad exiſtimãcũ, quod ſit perfectũ: ſed *quæ ſufficit ad perfectionem ſacramenti*: quę verba non videntur poſſe ad perfectionem ſolũ exiſtimatam limitari, cum contrarium omnino ſenſum ſignificent.

Reſpondetur, quod iuxta ſubiectam materiam, & conferendo ſolutionem cum argumento, ſatis colligitur ille ſenſus: quia cũ tota difficultas eſſet de anxietate, quæ originatur ex eo quod ignoramus actus internos miniſtri, ſatis formaliter reſpondet D.Thomas, quod certificamur per verba, quę repręſentant intentionem Eccleſiæ: cui concordare miniſtrum, moraliter eſt certum, & vt tale habendum, dum doli ſigna euidentia non apparent.

75 Vel tertio reſpondetur, quod intentionem non eſſe perfectam, contingit dupliciter: vel perfectione ſubſtantiali: vel perfectione totali: prima perfectio attẽditur quo ad finem proprium, vel eſſentiam ſacramenti: ſecunda attenditur, quoad effectum ipſius ſacramenti. Si prima perfectio deſit, aut adſit contraria; non perficitur ſacramentum. Si vero adſit prima perfectio, ſecunda ſuppletur ex intentione Eccleſiæ. Et ſolum in hoc ſenſu loqui D.Thomam, colligitur ex eodem art.9.ad 1.vbi ſe remittit ad ea, quæ dixerat artic.8. & ita ſe ipſum videtur expohere, & pariter toto artic.10.& quæſt.74. artic.2.ad 2. Quam ſolutionem inſinuat Viguerius in Inſtitut. Theologicis c.16.ver. 6.

§. VI.

Vtrum Deus ſuppleat defectum intentionis?

76 SEd tandem videndum reſtat an in caſu quod miniſter non habeat intentionẽ ſubſtantiæ ſacramenti, faciendi quod facit Eccleſia, Deus ſuppleat defectum, & conferat effectum ſacramenti ſine verò ſacramento?

Affirmarunt olim Alexander Alenſis 4.p. q.8.memb.3.§.1.ad 4.& in dubitatione incipiente: *Adhuc dubitatur*. S. Bonauentura in 4.diſt.6.in ſecunda parte art.3.q.1.ad 5. Durandus q.2.n.12. Gabriel q.1.art.3.dub. 2. Angelus verbo *Baptiſmus* 7.n.12. Ex Thomiſtis Sylueſter verbo *Baptiſmus* 6.q 3 & verbo *Baptiſmus* 1.q.5.citans Paludanum, & Sumam Confeſſorum lib.3.tit.24.q 11. Iauelus de Baptiſmo, non cap.4.n.9. ver. *Tu tamen*, vt citat Leander; ſed cap.7.§.7.ver, *si à forma*, fol.56.in fine. Bartholomæus ab Angelis in examine, de ſacram Dialog.1.§.31. Michael Zanardus in Direct.p.2.de Baptiſmo cap.4. Ioannes Viguerius in Inſtitutionibus cap.16.ver.6. dicens. Vbi autem ſacerdos ex malitia in Baptiſmo, vel in Pœnitentia falleret; Deus (qui facienti quod in ſe eſt,

eſt, nõ deficit in neceſſarijs, nec alligauit virtutem ſuam ſacramentis) ſua infinita bonitate ſuppleret: quamuis regulariter character non imprimatur niſi per ſacramẽta. Sed in tali caſu, ſi Deus ſuppleat principalem effectum, qui eſt gratia, ſupplet etiam minus principalem: iuxta regulam Topicorum: Si id quod magis videtur ineſſe, ineſt, & id quod minus. Hæc ibi. Ex alijs Valentia to.4. diſp.3.puncto 3.ait. Probabiliter arbitrantur Theologi, Deum in infantibus ſupplere defectum miniſtri, quando hic malitiosè ſubtrahit intentionem: & in adultis eundem defectum miniſtri ſuppleri per deuotionem, & fidem ipſius ſuſci pientis. Et Vialdus de Baptiſmo num.17.fol.47.& Molfeſius trac.4.cap.2.num.93. Et probabilem eſſe ſatis indicat Leander tract.2.diſp.4.q.25.ſolum dicens contrariam *longe probabiliorem*: & notans malè pro iſta referri D. Thomam, Tabienam, Armillam, & Vazquez: quamuis fateatur alios decem Authores eã tenere.

77 Imò fauet D.Thomas in 4.diſt.24. q.1.ar.2.q.3.ad 2.vbi in caſu, quod non baptizatus promoueretur in Epiſcopum, ait D.Thomas. *Sed tamẽ pie credi poteſt, quod quãtum ad vltimos effectus Sacramẽtorum, Summus Sacerdos ſuppleret defectum; & quod non permitteret hoc ita latere, quod periculum Eccleſiæ imminere poſſet.* Et hac q.64.ar.8.ad 2.relata opinione Alenſis, & S.Bonauenturæ, ait. *Sed hoc ſatis poſſet dici, quantum ad vltimum effectum, qui eſt iuſtificatio à peccatis; ſed quantũ ad effectum, qui eſt res, & ſacramẽtum, ſcilicet, quãtum ad characterem, non videtur, quod per deuotionem accedentis poſsit ſuppleri; quia character numquam imprimitur, niſi per Sacramentum.*

78 Abſolutè tamen hãc ſententiam impugnant Soto in 4.diſt.5.q.vnica ar.2.§.*Sed reſtat*. Vazquez diſp.138.cap.4.nu.45. Suarez, & alij in præſenti. & Recentiores communiter, quos referunt, & ſequuntur Diana parte 3.tract.4.reſol.17. & Auerſa q.64. ſect.3.ad 3.quia nullum habetur ex Scriptura, vel Patribus fundamentum, vt aſſeramus, vel Deum dare effectum ſacramenti ſine ſacramento: vel ſacramenta, non habentia omnia eſſentialiter requiſita, operari, ac ſi illa haberent. Imò Henriquez lib.1.c.10. num.3. in fine ait. Nec Chriſtus ſupplet effectum gratiæ in pueris, vt ſaluentur propter generalem intentionem piæ matris Eccleſiæ, *vt quidam imperite putant*. Quorum ſententia omnino falſa eſt: quia illa non eſt vera intentio, ſed ſimulatio intentionis, & irriſio. Hæc ille. Et Cabrera q.64.art.8.diſput.1.§.6.num.65.ait. *Temerarium* eſt dicere, puerum in aliquo caſu, vbi deficiunt eſſẽtialia baptiſmi, vel forma, vel intentio miniſtri, ſaluari ſine actuali baptiſmo, per ſupplementum miſericordiæ Dei; quia lex diuina eſt generalis Ioann.3. *Niſi quis renatus, &c.* Quare ſine fundamẽto aſſeritur, Deum ſupplere defectum intentionis miniſtri in ſacramento.

79 De hoc puncto iterũ dicetur q.68. art.2. Duo ſunt indubitata. Alterum de potentia abſolutâ Deum poſſe ſupplere defectum intentionis, quia virtutem ſuam huic rerum ordini non alligauit. Alterum, quod nulla eſt lex diuinitus reuelata, quod hoc sẽ per fiat: & ità id abſque vllo fundamento aſſeueraretur. Et ſimiliter abſque Dei reuelatione, non poſſet certò affirmari cum aliquo eſſe diſpenſatum in particulari. Incertũ autem, vtrum in genere aliquãdo ex ſua pietate Deus ſuppleat quoad gratiam. Quoad characterem, non ſoluni id incertum, ſed falſum: quia *character numquam imprimitur, niſi per Sacramentum*, vt ait D.Thomas: cuius ſententiam hoc modo explicatam, amplectimur: in art.autem 8.nõ loquitur niſi de adultis.

DVBIVM VIII.

De obiecto, & qualitate intentionis.

§. I.

Quid ſit intendere facere, quod Eccleſia?

1 CIrca primum, eſt certum, & indubitatum, non eſſe de neceſsitate ſacramenti, quod miniſter intendat effectum ſacramẽti, neque proximum, nec remõtum. Quod ſumitur ex D. Auguſtino epiſt. ad Bonifacium, relato cap. *Non illud, de conſecratione*, diſtinct.4. vbi docet, quod ſi quis baptizet propter finem temporalem, verum cõficit Sacramentum, dum videlicet conformetur in primaria intentione faciẽdi, quod facit Eccleſia. Probat etiam D. Thomas hic ar.10. dicens. Alio modo poteſt peruerti intentio miniſtri quantum ad id quod ſequitur ſacramentum: puta ſi Sacerdos intendat aliquam fœminã baptizare vt abutatur ea. Vel ſi intẽdat cõficere corpus Chriſti vt eo ad venefícia vtatur. Et quia prius non depẽdet à poſteriori, inde eſt, quod talis intẽtio-

nis

nis peruerſitas veritatem ſacramenti nō tollit. Sed ipſe miniſter ex tali intentione grauiter peccat.

2 Non oportet in hac veritate ſtabilienda immorari, quia eſt Theologorum cō munis. Quamuis enim incontrarium ſoleat referri Scotus: ſed id non docet: nam in 4. diſtinct. 6. q. 5. §. *Ad iſtam quæſtionem.* Verſic. *Dico ergo*, ita ait. Requiritur tamen intentio reſpectu finis proximi: & hoc vel in particulari, vel in generali: in particulari vt ſi intendat iſtum intrare legem Chriſtianorum ſeruandam; in generali, ſi intendit facere circa iſtum, quod Chriſtiani ſolent facere circa ſuos. Hæc ibi. His vltimis verbis ſatis exponit præcedentia: nam docet ſufficere illam generalem intentionem. Eodem pacto exponit Alenſem, & Gabrielem, Bellarminus libro 1. de Sacramētis cap. 27. dicēs omnes Catholicos in hoc concordare. Quare minus fideliter Vazquez diſp. 138. nu. 35. refert Richardum aſſeruiſſe miniſtrū ad valorem ſacramenti debere velle finem, ſeu effectum ſacramenti. Richardus enim in 4. diſtinct. 6. ar. 1. q. 2. ad 2. expreſſe ait, quod *quāuis fidelis in baptizando nihil credat baptiſmum valere: nec intēdat, vt valeat in particulari; imò contrarium: tamen in hoc, quod credit facere, & intendit quod facit Eccleſia, credit, & intendit aliquid facere in vniuerſali: & hæc intentio ſufficit. Vnde bene dicunt dicentes, quod quātum ad intentionem baptizantis ſufficit, quod intendat facēre circa illum, qui baptizatur, illud quod facit Eccleſia.* Ergo cum communi Theologorum Richardus concordat. Melius pro illa ſententia refertur Valentia hic q. 3. punct. 3. de quo dicit Auerſa ſect. 3. cōc. 4. quod non debebat Valentia hoc tempore ita loqui.

3 Quod autem hæreticus non credēs effectum ſacramenti, vel peruerſus non intendens finem ſacramenti, poſsit concordare cum Eccleſiæ primaria, & ſubſtantiali intentione, declarat S. Thomas ad 1. dicens, quod Eccleſiæ intentio recta eſt, & quātum ad ſacrameati perfectionem, & quantum ad ſacramenti vſum. Sed prima rectitudo perficit ſacramentum; ſecunda operatur ad meritum. Et ideò miniſter, qui conformat intētionem ſuam Eccleſiæ quantum ad primā rectitudinem, non autem quantum ad ſecūdam, perficit quidem ſacramentum; ſed nō eſt ſibi ad meritum. Videatur D. Th. in 4. diſt. 11. q. 2. ar. 1. q. 3. ad 1. & 3.

4 Sed adhuc inquires, quid intēdat, qui vult facere, quod facit Eccleſia?

Reſpondet Scotus, quod non ſufficit abluere hominem, & hoc intendere, & verba proferre: alioquin illa lotio non diſtinguere tur ab alijs profanis, nec eſſet intentio Chriſti, & Eccleſiæ. Requiritur ergo intentio faciendi hominem Chriſtianū. Vel vt ait Vazquez num. 35. & 36. debet miniſter intendere illam actionem, & verba, non tantum vt res naturales ſunt, ſed etiam vt ſunt cęremonia quædam religioſa alicuius gentis, aut nationis. Suarez vero in comment. art. 8. ante medium, dixit ſolum debere intendi conſtitutionem ſacramenti. Quod & docuit Durandus in 4. diſt. 6. q. 2. n. 13. Eſſe quæ Theologorum communem, notat Cabrera quæſtione 64. artic. 8. diſput. 1. §. 4. à nu. 29. vſque 34.

5 Addit Soto in 4. diſt. 1. q. 5. artic. 8. §. *Circa hoc*, in fine. Quod neque iſta intētio requiritur expreſſa, & in particulari, ſed cōfuſa, & in genere faciendi, quod Chriſtus, & Eccleſia facit, quidquid illud ſit. Quare nec duæ requirūtur expreſſe, ſcilicet, vna abluēdi, & altera huius effectus, ſed hæc ſola generalis modo dicta. De qua ſola meminit D. Tho. & meminerunt Concilia.

6 Rurſus ſequenti, §. *Contra hoc*, addit, quod non requiritur expreſsio Eccleſiæ Romanæ, vel Catholicæ, ſed ſufficit generaliſſima intentio faciendi, quod Chriſtus inſtituit, vel ortodoxa Eccleſia quæcumque illa ſit. Quare, licet hæreticus erret ſit ne ſua Eccleſia, vel alia, vere baptizat. Imò nec requiritur vt formaliter dicat, quod facit Eccleſia; ſed ſatis ſi intendat talem cæremoniam in remiſsionem peccatorum facere, vel quod per illam Deo ſit ille dedicatus. Imò, vt de Athanaſio puero dictum eſt, ſatis eſt intendere id facere, quod facit Epiſcopus, vel Sacerdos: hæc enim omnia eandem habent virtutem. Et §. *Multo autem*, iterum ait, quod non requiritur ſemper intentio formalis huius, quod eſt facere, quod facit Chriſtus, vel Eccleſia, ſed aliqua confuſa, in qua hæc includitur. Quod etiam ſequitur Vazquez n. 51. & alij communiter, vt referūt, & ſequūtur Suarez diſp. 13. ſect. 2. Bonacina tom. 1. diſp. 1. q. 3. §. 1. puncto 2. num. 9. Trullench lib. 1. c. 3. dub. 2. n. 5.

7 Sed occurrit Lugo diſp. 8. ſect. 2. nu. 32. dicens, cæterum, obiectum illius voluntatis videtur magis explicandum: dicere enim, quod volumus conſtitutionem ſacramenti, non explicat ſatis illud obiectū: petimus enim quid includat conſtitutio ſacramenti, quam volumus? An ſolam actionē, & modum externum? Et hoc eſſet incidere in ſententiam ſupra dub. 7. impugnatam. An ali-

aliquid etiam internum? Et hoc, vel eſt ipſa met intentio? Et hæc non poteſt eſſe obiectum intentionis debitæ: nam eſſet obiectū ſui ipſius. Vel eſt aliquid diſtinctum ab ipſa intentione? Et de hoc inquirimus quid ſit? Nam ac cæremonia religioſa idem fit argumentum: nam vel eſt aliquid externum? Et ſic incidimus in ſententiam Catharini. Vel eſt aliquid internum diſtinctum ab intentione? Et quid hoc ſit, inquirimus. Nec dici valet hoc internum eſſe inſtitutionē: quia miniſter, dum confert ſacramentum, non debet, nec poteſt intendere inſtitutionem ſacramenti: illud enim poteſt intēdere, quod ipſe poteſt cauſare: ipſe autem nullo modo poteſt ponere, aut cauſare inſtitutionem iā factam ſacramenti: hoc enim non pendet vllo modo à miniſtro: ergo nec debet, nec poteſt intendere illam actionem, prout eſt cæremonia religioſa, & ſacra.

8 Qua propter ipſe Lugo nu. 35. ait, quod aliter videtur hoc ipſum facilius poſſe explicari, ſi dicamus, miniſtrum, dum vult facere, quod facit Eccleſia, non velle ſolum actionem externam, & verba; neque etiam ſolum modum externum loquendi, & agēdi ſerio in externa ſpecie, vt dictum eſt: ſed aliquid aliud, ſcilicet loqui, & operari non nomine proprio, ſed Chriſti, & vt miniſtrū Chriſti. Quod nihil eſt aliud, quā quod Chriſtus deputauerit me miniſtrum ſuum per talem voluntatem, ſeu velleitatem, qua, quantum eſt ex ſe, vellet meas actiones in tali, vel tali genere eſſe æquiualenter ſuas in ordine ad tales, vel tales effectus. Et hac voluntate Chriſti poſita, ego volo hanc actionem meam reputari ab omnibus, non vt meam, ſed vt actionem Chriſti: in cuius nomine operor.

9 Hæc doctrina placet, quoad id quod affirmat, ſed diſplicet, quoad id quod impugnat, vel quod negat; & multo magis diſplicet, ſi ſuam explicationem velit adæquatā: hoc autem velle, eſt manifeſtum. quia vt ſuā cogitationem ſtabiliat, communes Theologorum Expoſitiones impugnat argumento laboranti in æquiuoco. Quod retorqueri poteſt contra arguentem: nam de illo, qui vult operari nomine Chriſti, vt ſua actio reputetur Chriſti, inquiremus, quid velit operari, vt ſciamus ipſum non eſſe Prælatum, qui imponunt præcepta nomine Chriſti: iuxta illud: *Qui vos audit, me audit.* Nec eſſe Prædicatorem: de quibus ait Apoſtolus: *Pro Chriſto legatione fungimur: tanquam Deo exhortante per nos, &c.* Nec eſſe Apoſtolum, à Deo miſſum: Nec Præcurſorem: de quo ſcriptū eſt: *Ecce ego mitto Angelum meum*: Nec Prophetam, qui dicebant: *Hæc dicit Dominus.* Et tamen miniſterium ſacramenti diſtinctum eſt ab omnibus iſtis. Et ex parte facti videndum an includat aliquid externum, vel internū? Et cætera, quæ obijcit.

10 Dicimus ergo, quod ſicut ex parte principij ſeu ex parte miniſtri, actiones quędam fiunt nomine proprio, & aliæ nomine Chriſti, quæ moraliter reputantur Chriſti: quia Deus inſtrumenta ſeparata mouet mediante inſtrumento coniuncto, ſicut calamum mouemus brachio, & manu: & ideò ſunt actiones noſtra, & Chriſti, & Dei; ita ex parte facti ablutio in eſſe naturæ correſpondet miniſtro vt operanti nomine proprio: at vero eadem, vt pars ſacramenti, & vt cæremonia religioſa, & vt illa ſacramur, vel ſub alia tatione explicita, vel implicita, correſpondet illi vt operanti nomine Chriſti. Et ſic operans mouetur à principali agente, & ab inſtrumento coniuncto, & ita ibi Chriſtus agit. Sed tamē etiam opus operatum eſt aliquid religioſum, & ſacramentum, & diſtinctū ab actionibus profanis, & ex modo externo, & ex actione, & intentione dirigente, & à voluntate Chriſti inſtituente, & eleuante. Vide S. Thomas art. 10. ad 3. hoc expreſsit dicens, quod *peruerſa intentio peruertit opus intendētis, non autem opus alterius. Et ideò ex peruerſa intētione miniſtri peruertitur id quod agit in ſacramentis, inquantum eſt opus eius, non inquantum eſt opus Chriſti, cuius eſt miniſter. Et eſt ſimile, ſi miniſter alicuius hominis praua intentione deferret pauperibus elemoſynam, quam dominus recta intentione mandaret.*

11 Ad argumentum ergo dicimus, quod ſicut operatio Chriſti nomine facta, differt ab operatione propria: quia illa eſt mandata, & inſtituta, & eleuata ad ſignificandum, & cauſandum, & non tam eſt operatio miniſtri, quam mittentis; ita opus intentū eſt opus operatum, & inſtitutum, & eleuatū, vt ſignificet, & cauſet, & conſecret. Et hoc non eſt intendere facere inſtitutionem extrinſecā: ſed eſt facere opus inſtitutum, ſeu exercere id ſupra quod cadit antiquitus facta inſtitutio. Sicut cudere monetam, nō eſt facere inſtitutionem, ſed eſt ponere materiam, quam extrinſece reſpicit inſtitutio, & ſupra quam conſideramus formam moralem: & velle loqui vocibus ad placitum ſignificantibus, non eſt de nouo velle, aut cauſare inſtitutionē: ſed exercere voces humanas olim inſtitutas. ¶ Aliter reſpondet Bernal diſp. 17. ſec. 4. § 4. in fine, quod licet modis prædictis non explicetur obiectum intē

tio-

tionis diffinitione eſſentiali: quia in illis non exprimitur eſſentialis ſacramenti definitio. Explicatur tamen ſufficienter ad praxim, quia ignorando diffinitionem ſacramẽti poteſt habere intentionem requiſitam, & ſufficientem.

Adhuc autem ſi concederetur, quod aliquis intenderet ſuam intentionem, non eſſet inconueniens: quia homo in ſuis operationibus reflecti poteſt, & habere ſuos actus internos pro obiecto, vt docet S. Thomas 1. p. q. 87. art. 3. & 4. & omnes experimur. Sed quia intentiones prædictæ, nec debent eſſe ita explicitæ, & in actu ſignato, & cum tanta reflexione: ideo regulariter non opus eſt ad hęc recurrere.

§. II.

Vtrum ſufficiat virtualis intentio; & quando ſit talis?

12 DE qualitate autem intentionis inquiritur in primis, an ſufficiat habitualis, vel virtualis?

Certum in primis eſt, quod admonet Sanctus Thomas art. 8. ad 3. quod miniſter ſtudiosè curare debet, vt etiam actualem intẽtionem habeat. Certum itẽ eſt, id quod notat ibi Caietanus, & nos ſupra retulimus, quod hoc conſilium non eſt de habenda intentione actuali reflexa, & explicita, & quã vocant in actu ſignato: ſed eſt de habẽda actuali intentione exercita, iam explicata.

13 Item eſt certum, quod non eſt de neceſsitate ſacramenti habere intentionem actualem. Tum, quia hoc eſt moraliter impoſsibile, vt ibi ait S. Thomas, quia præter intentionem, dum homo vult multum intendere, incipit alia cogitare: ſecũdum illud Pſalmi: *Cor meum dereliquit me.* Tum, quia ad actus perfectè humanos ſufficit volũtas manens in aliquo opere externo, vel in aliquo alio actu ab ipſa imperato.

14 Aduertendum autem, quod tẽpore D. Thomæ, omnis intentio non actualis vocabatur habitualis. Sic enim loquitur S. Bonauentura in 2. diſt. 41. art. 1. q 3. ad 6. & etiam, quia omnis intentio non actualis, nõ irrationabiliter vocatur habitualis, vt ait Caietanus, quia per modum habitus in dormiẽte, & indiſtracto ad alia, perſeuerat. Et ſic vocatur a D. Thoma hic ar. 8. ad 3. Quamuis bene aduertant ibi Nuño diffic. vnica ad 2. & Syluius, quod in quibuſdam codicibus habetur in margine, *alias, virtualis.* Quod eſt conforme ipſi D. Thomæ, qui ad aliud intentũ, diuidit intentionem in actualem, mere habitualem, & virtualem, vt patet in 2. diſtinc. 40. q. 1. art. 5. ad 6. Quamuis ergo intẽtio habitualis ſit quid commune ad mere habitualem, & virtualem; merito tamẽ Theologi communiter reliquerunt iam illud nomen ad ſignificandam ſpeciem minus perfectam, ſcilicet intentionem habitualem non virtualem. Vnde nouiſsimè M. Ioannes Nicolai in additionibus ad Raynerium tit. *de Baptiſmo* cap. 1. §. 8. folio 259. dicit ſibi certum videri, quod non intentionem *habitualem*, ſed potius intẽtionẽ *virtualem* ibi ſcripſerit S. Thomas. Propter abbreuiatos autẽ characteres, qui ex veteri ſcribendi vſu, ſimilem formam præſeferunt, aut maximã affinitatẽ inter ſe habent, imprudenter, vel per oſcitantiam *habitualis* pro *virtuali* mutata eſt. Vnde quædam exẽplaria anni 1540. *virtualem* legunt. Non enim ſolet D. Thomas *habituale*, cum *virtuali* cõfundere, ſed vnum ab alio accurate diſtinguit, vt ex alijs exemplis patet 3. p. q. 87. art. 1. & q. vnica de Charitate art. 11. ad 3. & in 4. diſt. 16. q. 2. art. 2. q. 2. & explicatio, & exempla huius ſolutionis ad 3. de ſola *virtuali* verificãtur. Ac propterea ſine dubio dici poſſe (licet Syluius hic tantum dubitet) quod vere S. Thomas *virtualem*, & non *habitualem* hic expreſſerit.

15 Et in hoc puncto diſtinctionẽ *virtualem*, diſtinctam ab *habituali*, & *actuali*, admittendam eſſe, probat Scotus in 4. diſt. 6. q. 6. §. *Diſtinguitur.* Quia præter actum elicitum actualem, datur habitus inclinans ad talem actum: & ſic datur intentio habitualis. Et datur intentio media, quæ non pertingit ad actualem: & eſt plũs quam illa, quæ eſt in dormiente, ſeu maior, quam habitualis: vt patet cũ quis accedit poſitiua voluntate celebrandi, & poſtea præter intẽtionem ad alia diuagatur: ergo ponenda eſt intentio virtualis. Quæ eſt exiens in actum ex priore voluntate nunc actu, & formaliter non exiſtẽte. Et licet alio vocabulo, de iſta loquitur Sãctus Thomas art. 8. ad 3. vt conſtat ex exemplo, quod adducit. *Puta, cum Sacerdos accedẽs ad baptizandum, intendit facere circa baptizãdum, quod facit Eccleſia. Vnde ſi poſtea in ipſo exercitio actus, cogitatio eius ad alia rapiatur, ex virtute primæ intentionis, perficitur ſacramentum.* Quia prior intentio perſeuerat in virtute, dicitur intentio virtualis. Et quia vt notat Soto in 4. diſt. 1. q. 5. art. 8. §. *Forſam*, poteſt eſſe *virtualis* intentio ſine habitu: vt cum quis incipit miniſtrare ſacramenta nõ-

dum

dum generato habitu, si mente ad alia distrahatur, præter intentionē, dicitur habere *virtualem intentionem*.

16 Respondēt igitur cōmuniter Theologi, quod ad valorem sacramenti non sufficit mere habitualis intentio; sed sufficit virtualis. Priorem partem probant Scotus, & Soto: quia ostensum est ad sacramentum ministrandum requiri actum humanum deliberatum: ea autem, quæ fiunt ex aliqua inclinatione, nulla præcedente aduertentia, non dicuntur fieri deliberate: vt si quis habēs artem curandi, faciat aliquid quo sanetur alius, si de illo non cogitauit medicus, aliō nō dicetur curatus per artem: ergo sola intētio habitualis non sufficit ad sacramentum. Vlterius, nam dormientes, & amentes multa faciunt ex inclinatione; & habitibus præexistentibus: & tamen dicemus istos non posse valide ministrare.

Vrgentius idem probatur: nam character est potestas physica habitualiter permanens: & iurisdictio est potestas moralis permanens inclinantes ad exercitia suorum actuum: & tamen Concilia, & Theologi omnes in his, qui characterem, & iurisdictionē habent, dicunt sacramentum posse esse nullum defectu intentionis: ergo hæc non significat habitum, sed actum aliquem existentem formaliter, vel virtualiter.

17 Secundam partem docet S. Thomas art.8.ad 3. Et habetur in Rituali Romano iussu Pauli Quinti edito in Rubrica de Sacramentis, §. *Ad ministrandum*, vbi dicitur. *In ipsa administratione actualem attentionē habere studeat; vel saltem virtualem; cum intētione faciendi, quod in eo facit Ecclesia.* Loquitur generaliter de omnibus Sacramētis. Preterea probatur ratione D. Thomę, quia Deus non obligat ad id quod regulariter non est in nostra potestate: & ideo non est necessaria actualis intentio, quia hoc non est semper in nostra potestate, vt diximus nu. 13. Ostensum est etiam, quod habitus non sufficit: ergo requiritur, & sufficit intentio virtualis. Sicut etiam docet D. Thomas 2.2. q.83.artic.13. quod vt oratio sit meritoria sufficit virtualis attentio. Similiter ad impetrandum, & merendum sufficere virtualem relationem Charitatis, docet D. Thomas libro 3. Contragentes cap.138. circa finem. Imò in omni modo humano operandi, virtualis permanentia intentionis sufficit, vt sumitur ex Diuo Thoma 1.2.quæst.1.art.6.ad 3.

18 Plus videtur esse difficultatis, an quilibet actus longissimo tempore præteritus, sufficiat ad valide ministranda sacramenta?

Affirmat Henriquez lib.1.cap.10.nu. 2. dicens: Porrò, dum quidam Doctores aiūt, habitualem intentionē sufficere, minus propriè loquuntur; & vsurpant pro virtuali intentione: quæ sic dicenda est, quamuis non videatur fluxisse ex efficaci vi, & motiuo primæ intentionis: aut quia licet nunquam habuit intentionem sic explicitam, volo facere, quod Ecclesia Romana intendit, vel quod Christus instituit; habuit tamen cōfusam; vt si quis Ordines sacros suscepit, vt fiat Sacerdos, & Minister Ecclesiæ, & absque alia formali intentione (si nunquam habuit contrariam) consueuit celebrare, & ministrare sacramenta, etiam cum distractione mentis: hic enim conficit Eucharistiam, & alia sacramenta. Hæc Henriquez, referēs Sotum, & Nauarrum. Quos id non tenere, probat Leander tract.1.disp.4.q.16. Sicut neq; Valentiam, quem alij citant. Tenet tamen Christophorus à S. Iosepho verbo *Sacramentum* dub.17.n.7.fol.303.

19 Hæc sententia est omnino falsa. Primo, quia contra omnes Theologos: nam Sotus illo art.8. §. *Ac forsam*, ponderat ad intētum verba D. Thomæ art.8.ad 3. Iuxta quē requiritur tam proxima intētio, vt illa moueat membra, vel ad eundum in Ecclesiam, vel ad præparandum se, &c. Ita vt tota illa actio sit actus humanus, in virtute prioris deliberationis. Plures alios refert Leander illa q.16. & 17. & 18. Inter quos Fillutius trac. 1.num.77. dicit, quod oppositum nemo nō crederet absurdum. Alios referunt, & sequūtur Castrus Palaus puncto 5.nu.4. & 5. Trullench lib.1.cap.3.dub.2.num.12. & 14. & 15. Secundo probant Lugo disp.8.sect.6. num.90. quia illa intentio non sufficit vt actio illa dicatur fieri ex tali fine: cum ergo minister debeat operari, vt minister Christi, seu nomine Christi, necessaria est talis intentio, quæ possit denominare actionem factā esse à ministro nomine Christi. Ad hoc autē oportet, quod intentio influat in opus. Qui influxus non adest, quando est mera intentio habitualis: vel virtualis ita remota, quod longo tempore, vel magna distractione ad alia interrumpat influxum in opus.

20 Tertio probat Bernal cum alijs disputatione 17.sect.2. §.6. nam ad sacramenti validitatem requiritur intentio influens in sacramenti effectionem humano, & morali modo: qui influxus, sicut non adest solo habitu, ita nec volitione remota, quia eius virtus est limitata, & non continuatur cum ope-

opere, neque phyſicè, cum non ſit, nec moraliter, quia non eſt in prudentum æſtimatione, neque in aliquo phyſico à ſe relicto, nec in aliquo cum illa connexo. Quamuis ergo differentia ſit in vocabulis, an debeat dici habitualis, vel virtualis remota: omnes dicunt non ſufficere: quia non verificatur modo humano vt actio illa dicatur fieri propter illum finem: & eſt de fide, quod requiritur intentio ſaltem faciendi, quod facit Eccleſia.

21 Sed obijcies primo: nam D. Thomas 1.2.q.114.ar.4. requirit vt opus ſit meritorium, quod per actum charitatis referatur in Deum: & tamen ad hoc ſufficit vnus actus charitatis, dum mortali peccato non retractatur, quia ſola diſtantia temporis nō ſufficit diſcontinuare relationem charitatis, vt ſumitur ex D. Thoma in 2. diſt. 40. q. 1. artic. 5. ad 6. Ergo pariter vt quis dicatur habere intentionem faciendi quod facit Eccleſia, ſufficit, quod ſemel hoc intenderit, & nō retractauerit.

Reſpondetur primo, quod non omnes Thomiſtæ illo modo explicāt influxū Charitatis: nam Cano, & alij requirūt influxum ex actu proximè præcedente, vt refert Aluarez diſp. 60. de auxilijs nu. 14.

22 Quia tamen ſententia, de qua in argumento, videtur D. Thomæ ibi, & in 2. diſtinct. 38. q. 1. art. 1. ad 4. & q. 2. de Malo art. 5. ad 7. & 11. Tenent que Capreolus in 2. diſtinct 40. q. 1. art. 3. ad 3. contra 2. & *communiter Thomiſtæ*, vt refert, & ſequitur Serra 1. 2. q. 114. art. 4. dub. 2. folio 809. & Ioannes à S. Thoma ibi tom. 1. in 1.2. diſp. 1. ar. 6. folio 90. & tom. 2. diſp. 30. art. 5. in fine folio 532. Ideo Medina 1.2. q. 114. art. 4. ad 2. reſpondet, quod non conſimilis intentio neceſſaria eſt in omnibus humanis negotijs: nā ad ineundam amicitiam, ſatis eſt ſemel me totum conſecrare in obſequium amici. Vnde durat hæc intētio vſque dum per actum contrarium reuocetur.

23 Præterea, finis vltimus ſupernaturalis eſt finis eminentiſsimus, & vniuerſaliſsimus, cui ſuberuire poſſunt omnia bona naturalia, & ſupernaturalia: quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum: vnde ex vi vnius actus Charitatis, omnia, quæ fiūt, & fieri poſſunt ab homine, exceptis peccatis venialibus, manent illi fini ſubordinata. At vero cum operationes ſacramentales reſpiciant aliquos particulares fines: & de ſe ſint indifferentes vt fiant fine naturali, vel vt partes ſacramenti; ideò opus eſt intentio ea dirigente, & applicante, ratione cuius verificetur fieri nomine Chriſti, & vt quid diſtinctum ab actionibus profanis, & vt ſic ſūt partes ſacramenti, quod explicitè, vel implicitè intendit miniſter facere.

24 Secundo obijcies: nam dum vnus actus præceſſit, quamuis remote, non eſt intentio mere habitualis, ſed virtualis. Sed Theologi, & Rituale Pauli Quinti, abſolutè exigunt, & ſufficere dicunt intentionē virtualem: ergo alia exigenda non eſt. Præcipuè: nam ſi vlterius oporteret inquirere an intentio, quæ formaliter non eſt, virtualiter proximè influat; vel non? Vix poterimus eſſe ſecuri de valore ſacramentorum: & datur occaſio magnæ perplexitatis, & anſa ſcrupuloſis.

Reſpondetur, quod cum intentio, quæ fuit, ita diſtat, quod nec formaliter, nec virtualiter influit nunc in actum, erit differētia in ſolo modo loquendi, an tunc debeat dici intētio mere habitualis, vel virtualis remota? Quia reuera non eſt in rigore virtualis ſimpliciter, cum nil virtutis eius maneat: nec ſit ratio faciendi hūc actum. Quidquid autem ſit de modo loquendi, quoad rem ipſam, notat Granados controu. 3. de Sacram. tract. 5. diſp. 4. ſect. 2. num. 13. quod res quidē in praxi, ni fallor, nullius ſcrupuli eſt. Rectè autem nonnulli dicunt, tunc cenſeri miniſtrum habere intentionem virtualē, quando ſi interrogaretur, quo fine, aut quare proferat verba, & applicet materiam, ſtatim ſine noua deliberatione reſponderet, ſe id facere, vt Sacramentum conficiat.

25 Addit Soto ar. 8. §. *Acceſſam*, quod planū eſt, quod ſi Sacerdos illa die, qua naſcitur infans, proponat illum baptizāre: ſed tamen in toto dierum octonario nunquam amplius de eo cogitet, ſed ſicut dū quis barbam abſque vlla cogitatione fricat, ſic illum fortuito octauo die baptizet, profecto videtur baptiſmus ille abſque legitima intentione fieri. Quod communiter Theologi ſequuntur. Per hoc tamen, quod quis exponſito, dum miniſtrat ſacramenta, animum alio diſtraheret, peccaret quidē illicite miniſtrans: non tamen inualidum eſſet ſacramentum: quia vt ait Bernal diſp. 17. ſect. 2. §. 6. num. 75. in fine: voluntas efficiendi ſacramentum, non deſtruitur, aut reuocatur per voluntatem agendi animo prorſus ad alia diſtracto. Alioquin non infrequens eſſet invalida ſacramenti confectio, cum pro humana fragilitate non infrequenter ſic exercearur cum voluntaria mentis euagatione, & totali diſtractione. Quod intelligendum, dum virtualem habeat attentionē exterius

profe-

proferendi verba cum intentione Eccleſiæ, vt ex D. Thoma hic art.8.ad 3. notatū eſt capite 30.Theolog.Moral.q.8.num.19. & num.33.

26 Tertio obijcies:nā ſi quis ſemel velit ex nunc pro tunc celebrare miſſas per totum annum pro aliquo defuncto,hæc intentio ſufficit vt illi applicetur fructus ſacrificij:& vt ſatisfiat pro obligatione,vel eleemoſynæ,vel capellaniæ:quamuis illius amplius non recordetur:nec intentio præterita ſit cauſa celebrandi:dum tamen non habeat contrariam intentionem. Ergo pariter ſufficiet ad valide miniſtrāda ſacramēta. Conſequentia eſt manifeſta: nam in Miſſa adunantur ratio ſacramenti,& ſacrificij. Si autem ad ſupremum ſacramentorum dicta intentio virtualis habitualiter perſeuerans ſufficit,abſque dubio ſufficiet in reliquis ſacramentis.

27 Reſpondet Suarez diſp.13.ſect.3. conc:2.Bonacina diſp.1.de Sacramentis q. 3.puncto 2.§.3.num.11.Molfeſius,& Diana,quos refert,& ſequitur Lugo diſput.8.ſectione 6.num.93.Bernal diſp.17.num.74. concedendo antecedens,& negando conſequentiam. Rationem diſparitatis aſſignat Lugo:quia applicatio ſacrificij eſt quaſi donatio,& diſpenſatio emolumenti:& ideo ſequitur naturam donationum,& diſpenſationum:ad quarum valorem ſufficit in humanis voluntas habitualis. At vero ſacramentū eſt actio ſacra,quæ dum fit,debet fieri ex intentione,ſaltim implicita,operandi nomine Chriſti: ideoque vt ſit actio humana ſacra nomine Chriſti debet procedere ex tali intentione.

28 Alij vero cum Vazquez cap.6.nu. 74.& cum Granado num.14. negant antecedens,contendentes vtriuſque eſſe eādem rationem:quia offerre ſacrificium eſt pro aliquo ſacrum facere:vnde ſi ad celebrādum requiritur voluntas, ſeu intentio virtualis, & humana,etiam ad ſacrificium. Reſpondet Lugo num.94.diſtinguendam eſſe oblationem directam à reflexa. Oblatio directa exigit intentionem virtualem:ad oblationē vero reflexā ſufficit intētio habitualis: quia ex nunc poſſum donare, ex ſuppoſitione, quod celebrē Miſſas. Quæ voluntas,licet ſit oblatio reflexa ſacrificij, non eſt neceſſe, quod ſit efficax,& cauſa ſacrificij;ſed applicationis fructus illius.

29 Cæterum,licet iſtæ volitiones diſtinguantur: tamen tam actio humana eſt vna,ac alia:vnde non minus vna exigit intentionem,quam alia. Deinde,donationes humanæ etiam exigunt operationem volūtariam,& ſimpliciter liberam. Ideoque etiā ex hac parte diſcrimen eſt nullum. Præterquamquod Chriſtus Dominus,immediatus ſacramentorum inſtitutor, commiſit volūtati miniſtrorum,ſicut conficere ſacramenta,& ſacrificia,ita & applicare fructum theſauri ibi contenti pro ſe,& pro alijs. Sed nō minus requiritur intentio ad operandū ea, quæ miniſter agit nomine domini mittentis,quam ad operandum ea, quæ ſuo arbitrio determinanda reliquit;quia etiā in his ſe mouet:ergo in ſenſu formali nulla eſt differentia.

30 Quare dicendum eſt,quod formaliter in vtroque caſu exigitur intentio virtualis;nec ſufficit mere habitualis,aut virtualis remota,quæ in actum non influit;ſed requiritur virtualis,vt influat in actum. Quamuis materialiter ſit differētia,quod quia pro varietate negotiorum intentio virtualis ſolet aliquando plurimum durare,& nō opus eſt actus repetere,ad hoc vt cenſeatur vi illius fieri opus:aliquando vero, niſi intra breue tempus renouentur actus,opus cenſetur fieri caſu. Ita in hoc ſenſu admitti poteſt,quod pro applicandis Miſsis cenſetur virtualis voluntas,quæ non multum diu præceſſit, & non eſt retractata:at vero pro adminiſtrandis ſacramentis exigitur, vt ipſa inchoatio non multum remote fiat virtute intentionis. Quod indicat S.Th.ar.8.ad 3. in exēplo quod apponit.

31 Denique obijcitur: nā ſi quis ſemel efficaciter deliberaret Baptiſmum,etiam ſi per plures annos illius non recordaretur,dū tamen non habuiſſet contrariam intentionem,ſi dormiens baptizaretur,vere maneret baptizatus. Et tamen intentio ſuſcipientis non minus eſt de neceſsitate ſacramenti, quam ſit intentio miniſtri. Ergo pariter,ſi Sacerdos dū ordinatur,intēderet ſemel, quod quoties in altari exterius dicit Miſſam,vult conſecrare,etiam ſi per totam vitam nō repetat intentionem internam,vere cenſebitur conſecrare:& ſic de alijs ſacramentorum miniſtris.

32 Reſpondetur ad recipiēda ſacramēta ſufficere conſenſum præteritum, vt habetur in Concilio Arauſicano 1.cap.12. Quare in caſu argumenti eſſet validus baptiſmus,quia vt dicitur in cap. *Matores, de Baptiſmo. Tunc characterem ſacramētalis imprimit operatio,quando obicem contrariæ voluntatis non inuenerit.* Ad recipiendum enim non exigitur,quod intentio ſuſcipiētis ſit cauſa ponendi ſacramentum:ſecus vero ad illud miniſtran-

nistrandum. De quo q.68.art.7.Addit Soto, §. *Ex his ergo*, quod recipiens nō est agēs; & ideò sufficit quod obicem non ponat: minister vero est agens operans humano modo.

33 Sed circa idem, adhuc tertio inquiritur, qualiter intentio, quæ iam non existit, sed extitit, possit realiter nunc vere cōcurrere ad actum?

Respondet Richardus in 4.dist.6.art.1.q.3.ad 2.dicens, quod *voluntas per actum suum facit aliquam impressionem in virtute motiua, quæ durat ad tempus, etiam actu voluntatis non manente. Qua expirante virtus motiua non exequeretur motum amplius, nisi renouaretur imperium voluntatis. Frequenter tamen manet homo in actuali voluntate itinerandi; quod ipse non aduertit. Vnde quando ex forti intentione ita se conuertit ad aliud, quod non actu cogitat de suo itinere; nec in vniuersali, nec in particulari; cessāte impressione, quæ facta fuerat in virtute motiua per præcedentem voluntatis actum, statim cessat motus.* Hæc ibi. Pariter Coninch art 8. dub.2.num.71. docet aliquid prætens actu in imaginatione relinqui ex intētione præterita. Lugo vero disp.8.sect.5.nu.80.dicit requiri aliquem actū præsentem in imaginatiua saltem: quia potētia externa est indifferens, & non posset se magis determinare ad hunc motum, quam ad illum, nisi actu cognoscendi, & appetendi. Deinde nu. 84. dicit non sufficere actus imaginatiuæ. Tum quia potentiæ externæ debent moueri à voluntate: eo quod in omnibus potentijs motiuis ordinatis secundum mouens non mouet, nisi virtute primi mouentis, vt ait Diuꝰ Thomas 1.p.q.81.ar.3. Et quia aliquæ sunt operationes ad quas nō videtur sufficere directio solius imaginatiuæ. Et operationes sacramentales, vt tales, non potest proponere imaginatiua vt bonum proportionatum. Idem sequitur Auersa quæstione 64. sect. 3. conc.3.

34 Reliqui vero Authores communiter, vt intentiō præterita virtualiter perseueret, non exigunt actus formales, licet tenuissimos, intellectus, aut volūtatis, aut imaginatiuæ. Licet non vna via declarent intētionis perseuerantiam. Scotus in 4. dist. 6. q. [illegible] *stinguitur.* lit.e. ait. Potest ergo dici quod in appetitu sensitiuo, siue phātasia [illegible] aliqua dispositio secūdum quam mouet [illegible] actu voluntatis imperantis eis. Vel [illegible] ad propositum, quod siue voluntas actu intendens; aliquid relinquat in potentijs inferioribus, siue non; ordinatè tamen habet suas volitiones respectu finis, & eorum, quæ sunt ad finem: & cum ad aliquam istarū peruenerit, & actum potentiæ inferiori correspondentis imperauit; potest ille actus inferior imperatus manere; licet intentio, nec prima, nec secunda maneat. Et dum manet ille actus, voluntate, quantumcumq; distracta, dicitur manere intentio virtualis. Et postea docet non oportere esse actu actionem immanentem, quando effectus exterior elicitur. Sicut manifestum est, quod multi effectus actu causantur, quando actus motio causæ agentis per intellectū, à quo producuntur, non manet. Et posset poni exemplum in naturalibus: quia proiecto lapide in aqua; primus circulus est causa secundi circuli; & sic deinceps: non tamen semper manet primus quandiu cæteri. Ita etiam vniuersaliter in motu proiectorum prius cessat pars motori propinquior, quam remota. Hæc Scotus. Quem sequitur Soto illo artic.8.§. *Est autem*, oppositam vocans *deridiculam, & ludricam opinionem*; quoniam nihil est aliud manere in virtute, quam initio motus esse membra ad illum finem. Idem docet Suarez disp.13.sect.3.post 2.cōc. & Vazquez disp.138.cap.6.num.78. explicans voluntatem virtualem per hoc quod intentio præterita sit causa remota huius actionis, quæ modo fit, quatenus fuit causa proxima alicuius, cum quo sacramenti administratio connexa est.

35 Probaturque ex D. Thoma 2.2.q.83.art.13. & hic art.8.ad 3. & lib.3.Contra gentes cap.138. vbi ratione 3. ait. *Voluntas præcedens actum, manet virtute in tota consequutione actus, & ipsum laudabile reddit, etiam quando de proposito voluntatis, propter quod actum incipit, in exequutione operis nō cogitabat; nō enim oportet, quod qui propter Deum aliquod iter arripuit, in qualibet parte itineris de Deo cogitet actu.* Similiter in 2.dist.38.q.1.art.1. ad 4. ait. *Sed oportet, quod prius fuerit cogitatio de fine, qui est charitas, vel Deus, & quod ratio actiones sequentes in hunc finem ordinauerit: ita quod rectitudo illius ordinationis in actionibꝰ sequentibus saluetur. Vt patet in exemplo, quod Auicena ponit de artifice, qui si dum opus suum exercet, semper de regula artis cogitaret, multum in opere impediretur: Sed sicut prius excogitauit per regulas artis, ita post modum operatur: & sic in opere eius rectitudo artis saluatur.*

36 Probaturq; primo duabꝰ experiētijs adductis à D. Thoma. Deinde, quia voluntas non operatur sine cognitione; neque appetitus sensitiuus sine imaginatione. Sed actus intellectus, & imaginationis nostram cognitionem sensitiuam, & intellectiuam latere

non

non poſſent. Ergo cum hos actus non cognoſcamus manere toto tempore, quo manet virtualiter intẽtio, dicendum eſt neque actus voluntaris, & appetitus ſemper formaliter interuenire. ¶ Denique actus iſti neceſſarij non ſunt, quia diximus lib.3.de Anima tota q 32. voluntatem mouere alias potentias aliquid phyſicum eis in primẽdo: & pariter virtute primæ intentionis poterit aliquid phyſicum in primi, in quo ut virtus ipſius.

37 Sæpè nõ opus eſt hac virtute relicta ex prima intentione, quia ſuppoſita prætcrita intentione, ipſa volitio medij, vel operis, aut loquutionis externæ, in quorũ exercitio eſt ſacramentum, eſt virtualis volitio, ſeu repetitio primæ intentionis, non ſolum virtute actus præteriti; ſed quia qui vult aliquid ordinatum ad aliud vt ad finem, virtute dicitur velle finem: vt ſumitur ex D.Th. 1.2.q.1.art.6.ad 3. iuxta expoſitionem Medinæ ibi conc.4 Conradi, Curiel § 2.conc. 4.Aluarez diſp.8.& aliorũ, quos ibi refert, & ſequitur Baptiſta diſp.16.dub.2.concl.2. & 3.

38 Ex dictis elicitur quod ad miniſtrandum ſacramentum, non ſufficit voluntas interpretatiua. Quod omnes Doctores vnanimi conſenſu fateri, teſtatur Bernal diſp.17. ſect.2.n.74.in fine: quia voluntas interpretatiua eſt multo minor voluntas, ſeu imperfectior, & improprior, quã habitualis: quia ibi nec eſt habitus, nec actꝰ formalis, vel virtualis; præſumitur tamen quod adeſſet, ſi operaretur: ergo ſi habitualis, vel virtualis remota non ſufficit, multo minus ſufficiet voluntas interpretatiua.

39 Secundo deducitur, quod voluntarium directum in cauſa nõ ſufficit ad validè miniſtranda ſacramẽta: qua de cauſa, qui actu eſt dormiẽs, vel furioſus, vel ebrius inualide miniſtrat ſacramenta, vt docet D.Tho. in 4.diſtinct.6.quæſt.1.artic.2.q.1.ad 3. & ibi ad Anibaldum art.2.ad 2. Conſtatque à ſimili: nam furioſus lege naturæ nõ poteſt cõtrahere matrimonium, cap. *Neque furioſus* 32.q.7. Cap. *Dilectus, de ſponſalibus.*

40 Quæ doctrina omni prorſus difficultate caret in ſententia aſſerente, quod omiſſio exterior ſolũ imputatur ebrio, vel amẽti, quando cauſam dedit, non vero quando fit: quia illa actio non eſt humana, cum non coniungatur humano modo cum voluntate præcedente, neque habẽt modum ſignificãdi humanum exprimendo mentem loquentis. Et ſic intentum probant Suarez diſp.13. ſect.3.poſt 1.concl. Vazquez cap.6. nu.71. & diſp.5.de Matrim.c.3.n.10. Baſilius Pontius lib.4.de Matrim.cap.1.n.16. Lugo hic diſp.8.ſec.6.n.102.vſque 110.& Bernal diſput.17.ſect.2.§.6 n.75.

41 Cæterum, quia D.Tho.1.2.q.71.ar. 5.& cum eo Theologi ferè communiter, docent omiſsionem imputari ebrio, vel amenti, non ſolum quando cauſam dedit, ſed etiã in ipſa ebrietate, vel amentia quando actu omittit. Ideò rationem prædictam vt ineffi cacem reijcit Petrus Cornejo 1 2.q.71.diſp. 3.dub.13.ad 6. Imo Petrus Cabrera infra q. 68.art.7.n.6. ita ait. Sed obijcitur. Si miniſter, qui aliũ baptizare propoſuit, dormiẽs illum baptizaret, non conferret verum ſacramentum Baptiſmi, etiam ſi in vigilia animum habuerit, baptizandi eundem: ergo neque ſimilis volũtas ſufficiet ex parte baptizati. Aliqui Theologi *probabiliter* dicunt in caſu antecedentis verum confici ſacramẽtum; ſufficereque virtualiter voluntatẽ miniſtri. Præſertim, ſi illa actio, quam dormiẽs exequitur, ortum habeat ex efficaci voluntate conferendi baptiſmum, quam in vigilia habuit. Hæc ſolutio *proculdubio eſt probabilis*, nec poterit facile falſitatis conuinci: quoniam illa actio, quę fit à dormiente, videtur voluntaria virtualiter in ſua cauſa, nempè in voluntate habita in vigilia. Quare in tali caſu exiſtimo baptiſmum iterandum eſe ſub conditione. Hæc ibi.

42 Sed cõtrarium docuit ipſe Cabrera q.64 art.8.diſp.1.§.6.n.47.dicens. Cum verò eſt actu ebrius, quia pro tunc caret vſu rationis, & intentionem habere non poteſt, ſacramentum conficere nequit, etiam ſi materiam, & formam applicet, & ante ebrietatẽ intẽderit applicare: quia illa actio ab ebrio, dum eſt in ebrietate, exercita, non eſt humana, cum ab eo exerceatur, qui non eſt ſui cõpos, nec ratione vti poteſt. Et quamuis prior intẽtio ad illum actũ, qui poſtea fit in ebrietate, comparetur vt actus interior ad ſuum obiectum: non tamen comparatur vt principium, ſeu cauſa moralis ad ſuum effectuum. Actio autem ſacramenti debet procedere ab intentione miniſtri, vt à principio operante. Hactenus ibi. Item Thomas Sanchez libro primo de Matrimonio diſputatione octaua numero 15. & Diana tertia parte tractatu quarto reſolutione 12. & *communiter Theologos id merito negare*, ait Lugo num.102. quamuis duobus numeris præcedentibus dixiſſet *immerito Theologos hunc caſum omiſiſſe*, quam inconſequentiam in Lugo etiam notat Auerſa quæſtione 64. ſectione 3.

43 Tenendo ergo illam ſententiam D. Th. ratio diſparitatis aſsignatur ab ipſo 1.2. q.71.art.5.ad 1.& q.2.de Malo art.1.ad 3. quod plura requiruntur ad bonum, quam ad malum: quia vt dicit S.Dionyſ. 4.c. de diu. nom. bonum ex integra cauſa, *malum autem ex particularibus defectib⁹*. Ad hoc ergo, quod ſit meritum, requiritur quod ſit actus voluntatis: ſed ad hoc quod ſit demeritum, ſufficit hoc ſolum quod non vellit bonū quando debet. Similiter inquit Cornejo vbi ſupra, licet in ſomno, vel ebrietate imputentur malæ operationes, ſed tamē maius voluntariū requiritur ad miniſtranda ſacramenta.

Secundo reſpondet Serra 1.2.q.71.ar.5. dub.5.ad 1.quod miniſtratio ſacramenti cō ſiſtit in actione humana, quā ebrius, & dormiens non poteſt habere: omiſsio verò conſiſtit in ceſſatione ab humana operatione, ad quam vt ſit peccatum ſufficit vt ſit volūtarium in ſua cauſa. Eodem modo reſpōdet Greg. Mart. ibi dub.4.ad 2.

44 Aliæ duæ rationes diſparitatis adhuc aſsignari poſſunt. In primis, quia nec in ſomno, nec in actuali ebrietate poteſt haberi præſentia per sēſus, quæ ſufficit ad contecrādū. Nec poteſt eſſe expedit⁹ vſus rationis ad diſcernenda peccata, & ad iudicandum de pœnitentis diſpoſitione: & ideò abſolutio data à Confeſſario dormiente, eſt nulla; imò & mortalia, quæ coram eo dormiēte protulit, ſunt iterū confitenda: quia non ſunt miniſtro habili manifeſtata. Denique vniuerſalis ratio eſt: quia miniſter operatur nomine Chriſti. Sed non eſt rationi conſonū Chriſtū inſtituiſſe, quod in actuali ſomno, ebrietate, aut amentia operationes fiant nomine Chriſti: ergo voluntarium in cauſa non ſuffi cit adminiſtranda ſacramenta.

§. III.

Vtrum error circa perſonam irritet ſacramentum defectu intentionis?

45 CErtum eſt intentionem miniſtri debere eſſe circa materiam circa quam determinatam, & circa perſonam determinatam. Et circa primū S.Tho.in 4.diſt.11. q.2.art.1.q.3.ad 1.ait, quod in conſecratione *ipſa forma pronomine damonſtratiuo vtens, oſtendit quod materia conſecranda debet eſſe corā ſacerdote*. Pariter in Baptiſmo, & Pœnitētia ipſæ formæ determinant perſonam: nam dicitur abſolutè: *baptizate*. Et ratio eſt: nam formæ ſacramentorū nouæ legis efficiūt, quod ſignificant: ſed efficiunt circa determinatā materiā, & in determinata perſona: eo quod actiones ſunt circa ſingularia; ergo exigit intentio materiam, & perſonā determinatā.

46 Hinc oritur difficultas, vtrum error miniſtri circa perſonam irritet ſacramētū?

Referunt Vazq diſp.138.c.7.n.84.& Lugo diſp.8.ſect.7.n.111.quod Sylueſter verbo *Baptiſmus* 3.q.15.cum Hoſtienſi, exiſtimare videtur Baptiſmum tunc nullum eſſe, cum miniſter putans ſe baptizare puerum; baptizat puellam, vel contra; quia talis error impedire videtur voluntariū, quod ad ſacramenti adminiſtrationem, tanquam quid eſſentiale requiritur. ¶ Sed immerito hoc imponi his gratiſsimis Authoribus, Sylueſtri verbis relatis erit perſpicuum. Illa enim q. 15.inquirit, vtrum ſit verum baptiſma vbi interuenit error? Et dico, ſecundum Hoſtiē ſem, quod putans ſe baptizare puerum, imponens ei nomen Petrus, & baptizat puellam: ſi intendit baptizare perſonam cuiuſcū que ſexus; eſt baptizata: ſi verò marem tantum; non eſt baptizata. *Si autem ſimpliciter baptizat, ſcilicet, non cogitans de mari, aut fœmina, eſt baptizata: quia ſcilicet intendebat baptizare hanc perſonam, quidquid eſſet.* Et cōcordat S.Thomas dicens in 4.diſt.30.quæſt.1. art.1.ad 3. *quod ſi quis baptizat Ioannem, credens ſe baptizare Petrum, nihilominus Ioānes eſt verè baptizatus.* Hæc ibi. Ex quibus patet Sylueſtrum non recedere à vera ſententia S.Th. Theologorum communi.

47 Iuxta quam, Soto in 4.diſt.1.q.5.ar. 8.§.*Poſtremū denique*, Suarez diſp.13.ſec.3. conc.4.& alij communiter docent totū hoc dependere ex intentione miniſtri; quia ſi alligauit intentionē ſuā, ita vt intendat nō cō ferre ſacramentū niſi tali indiuiduo in particulari, ſi quocumque euentu, alius ſupponatur, validum non eſt ſacramentum. Si verò intentionē extēdat volens dare ſacramē tum præſenti, quicumque ſit; quāuis putet eſſe, qui non eſt, reuera ſacramētum cōfert: quia ad hoc ſe extendebat intentio formaliter; quamuis interueniēte errore materiali. Cæterum, per ſe loquēdo, ſacrilegium eſſet ſic alligare intentionem, ab vtendo poteſtate, & miniſterio ordinato ad omnium petē tium ſalutē: & exponitur periculo ſine cauſa fruſtrandi ſacramentum. Poſſet tamē gra uiſsima interuenire cauſa propter quam poſſet, imò & teneretur ſic alligare intentionē, quādo timeretur quod ſub intromitteretur aliquis iam baptizatus, vel alius omnino indignus, vel incapax.

48 De vno caſu in praxi frequentiſsimo, Authores qui de illo meminerunt, non vnam proferunt ſententiā. Bernal enim diſput.17.ſect.2.§.9.num.82.explicans, quod

restrictio intentionis quandoque potest esse licita, & debita, inter alia, hoc exemplū proponit. Si Episcopus nosset aliquos accedere solitos ad recipiendum sacrum ordinem sine legitima approbatione, posset ad istā frænandam audaciam intentionem suā restringere ad solos approbatos, eamque restrictionem cunctis intimare, ac serio denunciare.

49 Melius tamen Lugo disp.8.sect.7.n.119.ait. Ego quidem vsum talis protestationis nullo modo probo. Tum quia in ritibus Ecclesiasticis fundamentum non habet: nam licet in Pontificalibus antiquis, & modernis apponatur formula, qua ordinandi moneantur ex parte Episcopi, ne vllus accedat irregularis, absque ętate, vel facultate legitima, &c. In nullo tamen Pontificali inuenitur talis protestatio de defectu intentionis: quare Officiales Episcopi, dum illam protestationem addunt, id de suo addunt; & non iuxta formulam in Pontificali constitutam. Tum etiam, quia licet existente grauissima causa, posset aliquando Episcopus habere intentionem sub conditione (vt fatetur Vazq.c.7.nu.86.de ministro absolutionis) si v.g. aliquis simulans se alium, petat ordinari, cum multum referat, hunc non ordinari. Cæterū eiusmodi voluntas conditionata vniuersalis cum omnibus haberi non potest absque grauissimis inconuenientibus propter dubia, quæ inde oriuntur circa valorem Ordinis. Potest enim contingere in primis, quod aliquis tale impedimentum habeat, illudque vel ignoret, vel eius actu non recordetur. Potest item suboriri dubium, an reuera habuerit aliquod ex ijs impedimētis. Denique, dato quod illud habuerit, & cognouerit, dubitauit merito de intentione Episcopi an fuerit conditionata, vt verba priora sonabant; an absoluta, prout debebit esse. Non debet autē res adeo grauis his dubijs exponi. Hæc Cardinalis, rectè conuincens, quod non expedit, quod Officiales Episcopi talem protestationem faciant.

50 Dato tamen casu, quod in praxi fiat, subiungit Lugo. Vnde, si casus accideret, ego Sacerdoti eo modo ordinato cum tali impedimento consulerem, vt, si commode potest, adeat eundem Episcopum, eiusque intentionem exploret, qualis fuerit. Quod si hoc fieri non possit, recipiat iterum sub cōditione Ordinem, ne maneat in illo dubio cum periculo inualiditatis aliorum sacramentorum, quæ ex Sacerdotio dependent. Hæc ibi. Et Molfes. tract.2.c.2.n.45.

51 Hoc tamen non admittunt Ioannes Præpositus de Sacram. Ordinis dub.17.nu.171. quem refert, & sequitur Diana 5.p. tract.13. Misc. resol.66. dicētes, quod illæ protestationes intelligūtur de impedimētis ab Episcopo cognitis. Vnde habens impedimēta ignota Episcopo, nō debet iterū sub conditione ordinari, quia verè intendit Episcopus ordinare illos, quorū defectus ignorat. Idem docere Nauarrū, Grafium, Rudericū, & Hugolinum, Philibertū, & Saa, refert, & sequitur Leander to.2.tract.6.disp.4.q.5.

52 Quorum sententia est probabilis: nā vt inquit Serra q.64.artic.8.dub. vnico ad 2. protestatio illa fit ad terrorē, & vt significet Episcopus se nolle excommunicatos admittere, aut cum illis habere communionē. Verum post factam sufficientem diligentiā, nullum adesse excommunicatum, intentionem habet, & habere tenetur, illud ordinandi, quem habet præsentem. Sed non est certa opinio, quia habere intentionem restrictam pro non ordinandis solum sibi notis indignis, non est medium aptum ad occurrendum inconuenienti, quod vitare intendunt Episcopi, qui illam protestationem faciūt. Quare quando aliter veritas determinari nequit, videtur ordinatio sub conditione iterāda. Quare obsecrandi essent Episcopi ne talem protestationem faciant: & ne censuris arceāt impeditos impedimēto occulto. Imò deberēt ad cautelam in generali eos absoluere, & cum eis dispensare, vt admonent Henriquez, Fillutius, & Peyrinis, quos refert, & sequitur Diana illa resol.66. in fine. Sed de his alibi.

53 Sed redeundo ad principalem assertionem, à qua nō inutiliter (vt arbitror) paululum digressi sumus, est contra eam cōmunis obiectio: nam in Matrimonio error personæ est substantialis, & irritum reddit matrimoniū iure naturali: ergo pariter in Baptismo, & Pœnitentia, & in alijs sacramentis error circa personam reddet inualidum sacramentum.

54 Bernal disp.17.sec.2.§.9. relatis, & reiectis sex aliorum dicēdi modis, tādē concludit n.85. quod licet in rebus moralib⁹, & cōmuni hominū more magnū sit fundamētū ad assignādū discrimē inter Matrimoniū & reliqua sacramēta: tamē hoc nō satis videri ad istud discrimē solide cōstituēdū: quia sacramētorū institutio, valor, & nullitas est de iure diuino: proinde nō pendens essentialiter ex illo hominum agendi more, qui modo aliter varius, & incertus esse potest.

Ex quo infert hoc discrimē Christi voluntate inductum esse. Nam omnes dicunt errorem personæ inualidare matrimonium,

& non obſtare validitati aliorum ſacramentorum: ſed hoc eis non competit ex ſolo hominum more, & inſtituto: conſequens igitur eſt ita eſſe ſola Chriſti inſtitutione.

55 In primis hæc euaſio eſt contra communem Theologorum: nam D. Thomas in 4.diſt.30.q.1.art.1.concludit, quod *error de iure naturali habet, quod euacuet Matrimoniũ.* Similia docent Sanchez lib.7.de Matrimonio diſp.18.n.12.referens viginti octo Authores Baſilius Pontius lib.4. cap.20.n.7.& paſsim alij. ¶ Deinde ipſe nullũ affert Scripturę, aut Patrum teſtimonium, ex quo conſtet alia ſacramẽta eſſe valida cũ errore perſonæ: ergo ſi diſcrimen aſsignari non poteſt ex natura rei, gratis aſſeritur Chriſtum ita inſtituiſſe: quia de tali inſtitutione non conſtat, niſi ex rerum naturis. Ideoquè hoc non eſt rationem aſsignare, ſed principium petere, vel probandum ſupponere. Vnde cum Vazq.n.89.ſimilem rationem retuliſſet ex Ioanne Maiore in 4.diſt.6.q.1.§. *Tertio arguitur*: eam confutat vt *friuolam.*

56 Deinde Vazq.c.7. relatis, & reiectis quinque modis dicendi aliorum, ipſe n. 91.reſpondet errorẽ in adminiſtratione aliorum ſacramentorum eſſe accidentalem; in matrimonio verò eſſe ſubſtantialem: quia perſona eſt ſubſtantialis circunſtantia cõtractui matrimonij: quia ipſæ perſonæ ſunt materia contractus Matrimonij. At verò hæc & illa perſona cui ſacramentum adminiſtratur, non eſt ſubſtantialis ſacramento: nam ad eſſentiam ſacramenti ſolũ requiritur, vt cõferatur homini, ita vt ſi ſit Baptiſmus, detur homini nõ baptizato; ſi autem ſit aliud ſacramentũ, miniſtretur homini baptizato.

57 Bene tamen impugnat Lugo ſect.7. n.113.quia hæc reſponſio, niſi amplius explicetur, non poteſt ſatisfacere. Primo, quia in conſecratione Euchariſtiæ ſpecies panis ſunt materia circa quam verſatur: & tamen ſi ego accipiam vnã hoſtiam, exiſtimans eſſe aliam, quam prius ibi repoſueram, adhuc cõſecratio erit valida. Secundo, non minus videtur pertinere ad ſubſtantiam perſona, cui confertur abſolutio, quam peccata: nam ſi non eſt hæc perſona, non erunt hæc peccata, ſed alia alterius perſonæ: ergo, ſi ego erro in perſona, erro in peccatis: & percolequẽs in ſubſtantia materiæ. Denique, quod dicit baptiſmum ſolum requirere ad ſuam eſſentiam, quod conferatur homini, eodem modo videtur procedere in matrimonio; quod ad ſuam eſſentiam ſolum requirit, quod fiat inter marem, & fœminam. Sicut autẽ hoc matrimonium in particulari exigit hos cõiuges determinatos: ſic hic Baptiſmus exigit determinatè hoc ſubiectum: alioquin enim non eſſet hæc abſolutio, ſed alia, & aliud ſacramentum, vt conſtat. Hæc ibi. Pariter arguit Bernal n.84.quod ratio Vazquez petit principiũ: quia tota difficultas eſt in probanda minore, & illius nullam reddit rationem: nam eadem videtur ratio in Matrimonio ac in alijs ſacramentis. Adde, Vazquez ſupponere falſum, quod in Matrimonio ipſæ perſonæ ſint materia proxima: nam oſtẽdemus ipſos conſenſus contrahentium ſenſibiliter expreſſos proximè facere Matrimonium.

58 Recurrendum ergo ad communem rationem, quam indicant Soto in 4.diſt.3.q. vnica art.5.§. *Sed cõtra hoc fit.* Petrus Ledeſma de Matrimonio quæſt.51.art.2.dub.2. ante ſol.arg. Sanchez lib.7. de Matrimonio diſp.18.n.12. Baſilius Pontius lib.4.de Matrimonio cap.20.n.4. & Lugo hic ſect.7.n. 116.& 117. Serra art.8.dub.vnico ad 2. Cabrera diſp.1.§.6.ad 7.n.55. Quod differentia debet deſumi ex natura contractus Matrimonij: in quo diuerſitas ſubſtantialis, quę in eſſe phyſico non variat ſpeciem, in ordine ad voluntarium Matrimonij variat ſpeciem: & ideò omnis diuerſitas ſubſtantialis in matrimonio eſt inuoluntaria. Tum quia, vt ait Sanchez, cõditiones indiuiduales per ſe conducunt ad indiuiduam vitæ conſuetudinem retinendam: per quod Matrimoniũ diffinitur. Tũ quia à poſteriori bene ait Soto, ideò errorem in matrimonio illud irritare, quia ex illo perpetuæ cohabitationis vinculum oritur. Tum quia, vt ait Baſilius, poteſt contingere, vt aliquid ſit circunſtantia, & accidens reſpectu alicuius contractus, & tamen pertineat ad ſubſtantiam alterius. In Matrimonio autem datur corpus pro corpore. Vnde error in perſona eſt ſubſtantialis, & æqualitatem aufert. Ideoquè merito contrahentes matrimonium, alligant intentionẽ ad indiuiduam perſonam, quia ad viram cõmunem perpetuam maximè hoc conducit. Nec ſufficit (inquit Lugo nu.117.) ſi detur alia vxor æque bona: quia cum hæc æqualitas non poſsit certo ab hominibus agnoſci, & præuideri, & pendeat ex tot circunſtãtijs, quod placeat coniugi, vel diſpliceat, merito contrahentes alligant ſuam voluntatem ad talem perſonam determinatam; quia nolũt alieno iudicio fidere, ſed ſuo in re tanti momenti.

Omnis ergo diuerſitas ſubſtantialis in eo contractu eſt inuoluntaria. Imò in venditione ſerui, vel ancillæ, propter eandem rationem,

nem, error in persona efficit emptionem invalidam, vt observat Molina tom.2.de Iust. disp.340.n.21.quia variatio personæ in hominib⁹ æquivalet variationi speciei in alijs rebus propter rationem traditam.

59 Instat tamē Bernal sect.2.num.84. quia ad invalidādū contractus alios non est necessaria ista vitæ inseparabilitas: vt constat in donatione, & promissione, quarum valor impeditur errore circa donatarium, & promissarium: ergo hæc ratio non potest esse adæquata. Deinde, si adæquata esset, similem possemus in Baptismo cogitare, per quem scilicet ad Ecclesiam intratur in perpetuum. Vnde sicut ciues, aut equites non curantur sine delectu aliquo; sic nec adulti, qui baptizari cupiunt, sine delectu aliquo admittuntur. Ergo sicut error circa personam ciuis, aut equitis, certissimè impedit valorem creationis; ita error circa baptizandi personam, impediret valorem baptismi: quod tamen dici non potest.

60 Ad primum iam facilè respondet Lugo num.116.quod licet sit aliqua differētia materialis: si tamen formaliter, & cum proportione applicetur regula vniuersalis aliorum contractuum, reperiemus nihil esse speciale quoad hoc in matrimonio. Regula enim vniuersalis est, quod quoties datur error in substantia, contractus sit nullus: qualis autem sit error in substantia; pendet ex diuersa natura, & fine vnius cuiusq; cōtractus.

Secundo dicitur, quod potius inde haberur à fortiori intētum; quia si adhuc in donationibus non perpetuis propter errorem substantialem inualidantur; multo melius erit invalidus contractus de se perpetuus, ad indiuiduam vitæ consuetudinem retinendam.

61 Ad secundam respondetur, quod nō est par ratio, quia Baptismus non est contractus inter duas personas, sicut est Matrimoniū: sed est sacramētū, quo omnes efficiūtur filij Dei, & mēbra Christi: ideoq; indifferēter ad omnes, qui in eū credere volūt, pertinet: nā vt dicitur ad Rom.12. *Omnes vnū corpus sumus in Christo.* Optimeque Apostolus ad Galatas 3. ver.27. ait. *Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est Iudæus, neque Græcus: non est seruus, neq; liber: non est masculus, neque fœmina. Omnes enim vos vnum estis in Christo Iesu.* Vbi S.Thomas lectione 9. rationem assignat. *Quia nihil potest esse in hominibus, quod faciat exceptionē à sacramento fidei Christi, & Baptismi. Et ponit tres differentias hominum, ostēdens, quod per eas nullus excipitur à fide Christi.* Nec propter ritum: neque propter conditionem seruitutis, aut nobilitatis: neque propter differentiam sexuū. Affert illud Iob 3. *Paruus, & magnus ibi sunt, & seruus, & liber à Domino suo.* Ad Rom. 2. *Non est personarum acceptio apud Deum.* Ad Ephes.4. *Vnum corpus, vnus spiritus.* Ioann.17. *Volo Pater vt sint vnum.* Ex quibus constat errorem personæ esse differētiam peraccidēs in Baptizandis: non vero in contrahentibus matrimonium.

62 Aliam differentiæ rationem, & solutionem ad principale argumētum, assignat Diuus Thomas in 4.dist.30.q.1.artic.1.ad 3.dicens, quod *Character Baptismalis non causatur ex intentione baptizantis directè; sed ex elemento materiali exterius adhibito. Intentio autem operatur solum vt dirigens elementum materiale ad effectum proprium. Sed vinculum coniugale ex ipso consensu causatur directè. Et ideò non est simile.*

Hanc solutionem impugnat Vazquez disp.138.cap.7.num.87.quia cum intentio ministri sit necessaria ad constituendum sacramentum, character non solum per materiam, & formam sacramenti, sed etiam per intentionem ministri imprimitur.

63 Facile tamen dicitur, quod ipse Vazquez disp.129.cap.3.num.39. in fine dixerat. *Manifestum autem est sacramentum non constare intentione ministri; siquidem intentio non est pars: & nihil aliquo constare dicitur, nisi tamquā parte.* Diuersimode ergo est necessaria intentio, ac necessariæ sunt aliæ partes sacramenti: nam illa est conditio essentialis extrinseca; istæ sunt partes intrinsecæ: illa non causat directè, sed solum indirectè, & remotè, & dirigens vt fiat, id quod à Deo assumitur vt causet, nempè sacramentum: quod est institutum, & eleuatur ad causandum.

64 Deinde sensus rationis Diui Thomæ est, quod intentio solum est directio, & applicatio, vt fiant, & coniungantur materia, & forma sacramenti: ideoquè ad eam non pertinet materialiter alligare se ad hanc personam. At vero cum matrimonium sit vinculum, ad propriam eius causam pertinet causare, & determinare obligationem. Vnde in corpore articuli assumpserat pro medio: *quidquid impedit causam, de sui natura impedit, & effectum similiter. Consensus autem est causa Matrimonij*, vt dixerat dist.29.quæst.1.artic. 3.quæst.1.ad 1. *& ideò quod euacuat cōsensum: euacuat Matrimonium.* Cum ergo per errorem directè tollatur consensus, & voluntarium, directè irritatur contractus. Cum autem intentio non sit propria causa; ideò de illa non militat eadem ratio.

Hunc eſſe ſenſum D. Thomæ, conſtat cõferendo ſolutionem ad 3. cum doctrina corporis articuli. Et quia illa diſt. 29. ad 1. ait, *quod intentio non eſt cauſa efficiens ſacramenti in Baptiſmo, ſed ſolum eliciens actionem agentis: ſed cõſenſus eſt cauſa efficiens in Matrimonio: & ideò non eſt ſimile.* Videatur in 4. ad Anibaldũ diſt. 30. artic. 2.

DVBIVM IX.

Vtrum fides miniſtri ſit de neceſsitate ſacramenti?

1 TEmporibus antiquis, non ſolum Catholicorum cum Hæreticis; ſed inter ipſos Catholicos grauiſsima orta fuit controuerſia: nam vt refert Sanctus Vincentius Lyrenenſis in Commonitorio capite 9. *Venerabilis memoriæ Aggripinus Carthaginenſis Epiſcopus, primus omnium mortalium, contra vniuerſalis Eccleſiæ regulam, contra diuinum canonem, contra morem, & inſtituta maiorum, rebaptizandum eſſe cenſebat*, eos ſcilicet, qui ab Hæreticis baptizati eſſent. Idem docuerunt Epiſcopi Aſiç, vt refert Euſebius lib. 7. Hiſtoriæ capit. 6. ex epiſtola Dionyſij Alexandrini. Sequutuſque eſt Sanctus Cyprianus epiſtola 70. Imo epiſtola 73. refert ita ſtatutum eſſe à ſeptuaginta, & vno Epiſcopis in Concilio congregatis.

2 Eundem errorem amplexati ſunt Donatiſtæ, vt conſtat ex quinque libris Sancti Auguſtini contra illos. Differebant à Catholicis, quia Hæretici in errore perdurabant poſt Eccleſiæ abſolutam diffinitionem. Quã non viderunt Aggripinus, & Sanctus Cyprianus, vt refert Sanctus Auguſtinus libro 2. de Baptiſmo capite 7. & 9. & illi docuerunt ſine pertinacia, iſti ſine illa. Vnde Sanctus Cyprianus epiſtola 72. teſtatur ſe hoc tenere, *ſalua inter collegas pace, atque concordiæ vinculo.* De vario ſtatu horum errorum, & de alijs ad hiſtoriam attinentibus latè Vazquez diſp. 137. capit. 1. Idem error videtur non diſpliciuiſſe Eraſmo in præfatione ad S. Cyprianum.

3 Nihilominus concluſio fide catholica credenda eſt, quod infidelis poteſt verum ſacramentum præbere; dummodo cætera adſint, quæ ſunt deneceſsitate ſacramenti. Ita docuit Siricius Papa epiſt. 1. quæ eſt ad Himerium cap. 1. Innocẽtius Primus epiſt. 22. ad Epiſcopos Macedoniæ capit. 5. Sanctus Leo Magnus Epiſtola 77. aliàs 79. ad Nicetam capit. 7. Anaſtaſius Secundus Epiſtola ad Anaſtaſium Imperatorem. Sanctus Gregorius Magnus libro 9 epiſt. 61. Definitumque eſſe in Concilio Nizæno, ſumitur ex S. Hieronymo Dialogo vltimo cõtra Luciferianos in fine: quod fuit, vel in canone 19. in quo iubentur Paulianiſtæ rebaptizari: quia vt teſtatur Innocentius. *Paulianiſtæ in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti mine me baptizant*: nam ſi ſic baptizarent, rebaptizandi non eſſent, ſicut nec alij Hæretici iubentur baptizari. Vel id decreuit Concilium Nizænum ſpecialiori decreto: quod modo non extat. Idem docuit Concilium Cartag. 1. can. 1. & Arelatenſe primum ſub S. Syluestro canone 8. Et denique Concilium Tridẽtinum Seſſ. 7. canone 4. de Baptiſmo, ait. *Si quis dixerit Baptiſmum, qui etiam datur ab hæreticis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia, non eſſe verum Baptiſmum, anathema ſit.*

4 Idem definierunt Pontifices, & Concilia, ex perpetua, & conſtanti Eccleſiæ traditione. Vnde Sanctus Stephanus Romanus Pontifex, vt refert ſanctus Vincentius Lyrenenſis vbi ſupra, tunc in Epiſtola ad Africanos ita ſanxit. *Nihil innouandum, niſi quod traditum eſt.* Et ſanctus Auguſt. libro 2. de Baptiſmo capit. 9. inquit. *Conſuetudinis robore tenebatur orbis terrarum: & hæc ſola opponebatur inducere volentibus nouitatem.* Patrum teſtimonia, & rationes Theologicas diligenter proponunt Thomas Vvaldenſis initio 2. tomi per multa capita. Soto in 4. diſtinctione. 1. quæſt. 5. art. 5. & artic. 9. Bellarminus libro 1. de Sacramentis capite 26. Suarez diſputatione 13. ſectione 4. Vazquez diſputatione 137. capite 2. & 3. Cabrera quæſtione 64. articulo 9. à num. 1. vſque 14.

5 Nunc ſufficit ratio Diui Thomæ articulo 9. nam ſæpè dictum eſt, quod miniſter in ſacramentis inſtrumentaliter operatur, & ideò non agit in virtute propria, ſed in virtute Chriſti. Sicut autem pertinet ad propriam virtutem hominis Charitas, ita & fides. Vnde ſicut non requiritur ad perfectionem ſacramenti, quod miniſter ſit in Charitate, ſed poſſunt etiam peccatores ſacramenta conferre, vt dictum eſt articulo 5. & 6. & nos dubio 3. Ita nõ requiritur ad perfectionem ſacramenti fides eius: ſed infidelis poteſt verum ſacramentum præbere, dummodo cætera adſint, quæ ſunt de neceſsitate ſacramenti.

Ad

6 Ad authoritatem S. Cypriani dicitur primo, quod refert S. Beda, vt habetur tom. 1. Conciliorum folio 406. correxisse sententiam. Et S. Augustinus libro 2. contra Donatistas cap. 4. *fortasse*, inquit, *factum est vt quam correxerit sententiam: sed nescimus: neque enim omnia, quæ in eo tempore inter Episcopos gesta sunt, memoriæ, litterisque mandari potuerunt.* Et rursum idem S. Augusti: epist. 48. ait. *Non incongruenter de tali viro existimandum est, quod correxerit; & fortasse suppressum sit ab eis, qui hoc errore nimium delectati sunt, & tanto velut patrocinio carere noluerunt.*

7 Secundo respondetur cum D. Thom. ad secundum, quod S. Cyprianus nullo modo sacramentum conferre hæreticos posse, credebat. *Sed in hoc eius sententia non tenetur.* Vnde S. Augustinus lib. 1. contra Donatistas cap. 18. & libro 2. contra Cresconium in fine, dicit *Martyrem Cyprianum, qui apud hæreticos, vel schismaticos datum Baptismum nolebat cognoscere, tanta merita vsque ad triumphum martyrij secuta sunt, vt charitatis, qua excelebat, luce, vbumbratio illa fugaretur; & si quid purgandum erat, passionis falce toleretur.* Quod exponit Caietanus debere intelligi de peccato veniali: Tum quia verba S. Augustini sonant maculam illam non excluisse Gratiam, & Charitatem: Tum quia illo tempore error fuit inuincibilis, quando expressa diffinitio vniuersalis Ecclesiæ non extabat.

8 Tertio dici potest cum S. Augustino libro 2. contra Cresconium cap. 31. vbi Hæretico obijcienti authoritatem tanti Doctoris, respondet S. Augustinus. *Primo esto in Ecclesia, quam constat tenuisse, ac prædicasse Cyprianum, & tunc laude velut authorem sententiæ tuæ nominare Cyprianum. Primo imitare pietatem, humilitatemque Cypriani; & tunc profer consilium Cypriani.* Et post multas Sancti Martyris laudes, sic tandem concludit S. Augustinus. *Non accipio quod de baptizandis hæreticis, & schismaticis Beatus Cyprianus sensit; quia hoc Ecclesiæ non accipit, pro qua Beatus Cyprianus sanguinem fudit.* Videatur M. Dominicus Grauina libro 4. Catholicarum Præscriptionum romo tertio parte prima, de Patrum sensu, & authoritate quæst. 1. artic. 6. præcipue ad 6.

9 Solutione ad primum, inter alia, ait D. Thomas, quod si Hæreticus patiatur fidei defectum circa ipsum sacramentum, quod exhibet, licet credat per id quod agitur exterius, nullum sequi interiorem effectum; non tamen ignorat, quod Ecclesia Catholica intendit per huiusmodi quæ exterius aguntur, præbere sacramentum. Vnde non obstante infidelitate, potest intendere facere id quod facit Ecclesia, licet æstimet id nihil esse. Et talis intentio sufficit ad sacramentum: quia posita primaria intentione, qua minister agit in persona totius Ecclesiæ, ex cuius fide supletur id quod deest fidei ministri, vt dictum est dubio septimo. Ille casus facilis videtur. Sed omisit D. Thomas alium casum, quando Hæreticus minister non solum errat circa effectum sacramenti, sed etiam arbitratur sacramenta nihil esse, seu nō dari sacramenta. Si tamen explicite, vel implicite intendat facere, quod facit Christus, vel Ecclesia, vel quod faciunt ministri Ecclesiæ Romanæ, adhuc perficietur sacramentum. Vnde S. Thomas in 4. dist. 6. q. 1. art. 3. q. 2. ad 1. ait, *quod quamuis ille, qui non credit Baptismum esse sacramentum, aut habere aliquam spiritualem virtutem, non intendat, dum baptizat, conferre sacramentum. Tamen intendit facere quandoque quod facit Ecclesia, etsi illud reputet nihil esse. Et quia Ecclesia aliquid facit, ideo ex consequenti, & implicite intendit aliquid facere, quauis nō explicite.* Addit ad tertium, *quod non requiritur fides personalis offerentium puerum ad Baptismum, nec alicuius personæ determinatæ: sed solum fides Ecclesiæ Militantis: quam non est possibile deficere totaliter, Deo hæc ordinante, qui dixit Mathæi vltimo. Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi.*

10 Disputant hic Suarez, Nuño, Lugo, Auersa, Bernal, & alij multi de sacramentorum subiecto. Hanc quæstionem omisit D. Thomas. Omittunt Soto, Araujo, Serra, Cabrera, Vazquez, & alij. Et merito quidem: nam in veritate solæ duæ dubitationes hic ingerunt difficultatem, & à prædictis pertractantur. Prima vtrum solus homo viator sit subiectum sacramentorum? Quam communiter Authores omittunt, vt rem exploratam, & per se notam: & quamuis Bernal disp. 18. sect. 1. contendat difficultate non carere. Tamen totum quod obijcit, iam diu ab antiquis disputabatur agendo de manducatione Eucharistiæ: ideoque reseruatur ad quæst. 80. vbi est proprius locus.

11 Secundo disputant de intentione, & dispositione requisita ad valide, & licite recipienda sacramenta. Cæterum rectè ait Vazquez num. 93. Qualis autem viator capax sit cuiuscumque sacramenti, cum de singulis sacramentis agemus, patebit: ibique etiam de dispositione necessaria ex parte recipientis ad essentiam, & effectum sacramenti tractabimus.

12 Hancque methodum obſeruandam ab his, qui nolunt recedere Ab Angelico, mirifico ordine D. Thomæ (niſi eaſdem dubitationes, vel bis pertractare, vel extra proprias ſedes dimouere, & colocare vellint) eſt manifeſtum: quia de Baptiſmo ſiggillatim id diſputat quæſt. 68. artic. 4. & de Confirmatione quæſt. 72. artic. 8. & de Euchariſtia à quæſt. 79. vſque 83. & de Pœnitētia, & alijs Sacramentis idem præſtitit in libro 4. Sententiarum, prout habetur in Additionibus ad Tertiam partem. Ideoquè nos quibus cordi eſt doctrinā, & doctrinæ methodum vſq; ad minima ſectari, non poſſumus nunc cōgruo doctrinæ ordine in his immorari.

QVAEST.

QVAESTIO LXV.

DE NVMERO SACRAMENTORVM.

RAtionem ordinis iam in præcedētibus aſsignauimus. Quatuor autem articulis quæſtioni reſpondet D. Thomas. In primo ſtatuit, quod cōuenienter pōnuntur ſeptem Sacramenta Eccleſiæ Chriſtianæ: nempè *Baptiſmus*, qui eſt ſpiritualis regeneratio: *Confirmatio*, in qua datur Spiritus Sanctus ad robur: *Euchariſtia*, qua conſeruatur in homine vita, & virtus: *Pœnitentia*, quę ſanitatem reſtituit: *Extrema Vnctio*, quæ remouet peccatorum reliquias: *Ordo*, in quo datur poteſtas regendi, & exercendi ſacra: *Matrimonium* ad conuenientem naturalem propagationem. In ſecundo explicat ſacramenta conuenienter ordinari ſecundum modum prædictum. Probat in tertio, ſimpliciter loquendo, Sacramētum Euchariſtiæ eſſe potiſsimum inter alia ſacramenta: nam in eo continetur ipſe Chriſtus ſubſtantialiter: & omnia alia ſacramenta ordinantur ad Euchariſtiam, ſicut ad finē: & fere omnia ſacramenta in Euchariſtia cōſumantur. In vltimo articulo docet D. Thomas, quod loquendo de neceſsitate ſimpliciter, tria ſacramenta ſunt neceſſaria; duo quidem perſonæ ſingulari: Baptiſmus quidem ſimpliciter, & abſolutè: Pœnitentia autem ſuppoſito peccato mortali poſt Baptiſmū. Sacramentum autem Ordinis eſt neceſſariū Eccleſiæ. Loquendo vero de neceſsitate cōuenientiæ, ſic ſunt neceſſaria alia ſacramēta.

DVBIVM I.

Vtrum ſacramenta Eccleſiæ ſint tantum ſeptem?

§ I.

De fide eſt eſſe ſeptem.

1 HÆreticorum *proprium eſt fidem innouare*, vt dicit S. Iræneus libro 4. cap. 69. Vnde, vt ibi aduertit, *penitus inſpectæ omnes hæreſes in multis cum authoribus ſuis diſſenſionibus deprehenduntur*. Quod in hoc puncto facile eſt videre in mira diſſenſione hæreticorum in agnoſcendo ſacramentorum numero; ita vt octo ipſorum ſectas referat Bellarminus lib. 2. de ſacramentis toto capite 23. Quambis ibi oſtēdat magis receptam apud Lutheranos poſitionem tria ſolum ſacramenta agnoſcere, Baptiſmum, Euchariſtiam, & abſolutionem. Frequenter tamen alij Sectarij ſe quuti Illiricum, tantum Cœnam Domini, & Baptiſmum inter ſacramenta agnoſcunt, vt ex Surio refert Grauina tomo. 1. Præſcriptionum in Methodica Analyſi, verbo, *Biſſacramentales*. Et verbo, *Confeſſioniſtæ noui*. Et hanc eſſe communem Sectariorum ſententiam, teſtatur Valentia hic q. 6 puncto 2.

2 Dico primo, ſecundum fidem catholicam tenendum eſt, ſeptem eſſe Eccleſiæ Chriſtianæ ſacramenta. Ita habetur in Concilio Florentino, poſt ſeſsionem vltimam, in decreto Eugenij Quarti. Et in Concilio Tridentino Seſsione 7. de Sacramentis in genere Canone 1. illis verbis. Siquis dixerit ſacramenta nouæ legis eſſe plura, vel pauciora, quam ſeptem, videlicet, Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremam Vnctionem, Ordinem, & Matrimonium: aut etiam aliquid horum ſeptem non eſſe vere, & propriè ſacramentum; Anathema ſit. Sumitur etiam. Ex Lucio Tertio cap. *Ad abolendam, de Hæreticis*. Habetur perpetua Eccleſiæ traditione. Inſinuatur in Sacra Scriptura, & Patribus relatis à Bellarmino cap. 24. Sayro lib. 6. cap. 1. q. 1. Cabrera hic art. 1. à n. 6. vſque ad 13 & agendo de ſingulis adducentur.

3 Breuiter ratione ex Scriptura, & Patribus petita, probat Granados trac. 6. diſp. 2. n. 2. ſupponendo non eſſe neceſſarium, vt aliquid habeatur ab Eccleſia pro ſacramento: haberi expreſſe in Scriptura ſignificatum nomine ſacramenti: nam nec aduerſarij oſtendere poſſunt Baptiſmum, vel Euchariſtiam

ſtiam alicubi In Sacra pagina ſacramentum appellari. Satis ergo erit, ſi in Scriptura habeatur eſſe ſignum ſenſibile diuinitus inſtitutum conferens gratiam: id enim eſt quod potiſſimum pertinet ad rationem ſacramenti nouæ legis. Quo ſuppoſito ſic arguit. Ex Scriptura conſtat hæc ſeptem ſacramenta eſſe ſigna ſenſibilia, & conferre gratiam: & de nulla alia re id conſtat: ergo ſeptem ſunt ſacramenta, & non plura, nec pauciora. Antecedens probatur: nam quod nomine Baptiſmi ſignificetur in Euangelio aliquid ſenſibile, & externum, Hæretici etiam concedunt. Deinde quod conferat gratiam, habetur Matthei 3. dum dicitur Chriſtus baptizare in Spiritu Sancto. Secundo, Confirmatio Actorū 8. dicitur manus impoſitio: quæ eſt quid ſenſibile; & per illam dari Spiritum Sanctum. Tertio, de Euchariſtia eſt id ſatis perſpicuū Ioan. 6. *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.* Quarto de Pœnitentia Ioannis 20. *Quorum remiſeritis peccata:* vtique per vocem ſenſibilem, & externam, vt iudices decet: *remittentur eis.* Quinto, de Extrema Vnctione Iacobi 5. Vbi petitur externa olei vnctio: & per illam dicuntur peccata remitti. Sexto, de Ordine, Apoſtolus 1. ad Timotheum 4. ſcribit, vt non negligat gratiam ipſi datam cum impoſitione manuum Presbyteri. Septimo, Matrimonium ſenſibilis contractus eſt: & Apoſtolus ad Ephſ. 5. illud appellat *ſacramētum*: ſed non facimus vim in hac voce, quæ multas habet ſignificationes: ſed in eo potius, quod ſerio ibi admonet coniuges, vt vxores diligant, ſicut Chriſtus Eccleſiam; indicans eſſe rem ſacram, quæ proinde gratiā conferat. Ergo ex Scriptura colligitur ſeptem eſſe Eccleſiæ ſacramenta.

4 Fatemur aliqua ex his teſtimonijs expreſſa non eſſe: cæterum optime S. Hieronymus in Dialogo contra Luciferianos, ante medium, loquendo de Sacramento Confirmationis, reſpondet. *Exigis vbi ſcriptum ſit? In actibus Apoſtolorum. Et etiamſi Scripturæ authoritas non ſubeſſet, totius Orbis in hanc partem conſenſus inſtar præcepti obtineret.*

5 Sed inſtant Hæretici: nam nullus ex Patribus expreſſit ſeptenarium numerum ſacramentorum: ergo eſt nouiter inuentus à Pontificibus, & Theologis Scholaſticis.

Reſpondetur, quod nullus Patrum iſtum numerum negat. Quamuis quia de illo non diſputabant, aliquando exempli gratia meminerint duorum, vel trium ſacramentorū, & in alijs locis aliorum. Vnde S. Auguſtinus Concione 1. in Pſalm. 103. circa illa verba: *Qui tegis aquis ſuperiora eius:* inquit. *Reſpice ad munera Eccleſiæ, munus ſacramentorum in Baptiſmo, & in Euchariſtia, & in cæteris ſanctis ſacramentis.* De quibus alibi mentionem facit.

6 Theologi Scholaſtici non propoſuerunt ſeptenarium ſacramentorum numerū, vt doctrinam à ſe excogitatam, & nouiter inuentam: ſed vt de fide creditam ab omnibus Orthodoxis, & in Scholis Theologica methodo tractandam. Nullumque temporis initium apparet, poſt Chriſti, & Apoſtolorum tempora, quo hæc ſacramentorum introductio in Eccleſia cæperit: ergo vt in ſimili ait D. Thomas 3.p.q.78.art.3.ad 9. *Ex traditione Domini habetur, quæ ad Eccleſiam per Apoſtolos peruenit: ſecundum illud 1. ad Cor. 11. Ego accepi à Domino, quod & tradidi vobis.* Et q. 64. art. 2. ad 1. ait. *Ea vero, quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti, ab ipſo Chriſto inſtituta ſunt, qui eſt Deus, & homo. Et licet non ſint omnia tradita in Scripturis; habet tamen ea Eccleſia exfamiliari Apoſtolorum traditione: ſicut Apoſtolus dicit. 1. ad Corinthios 11. Cætera, cum venero, diſponam.*

7 Ratio à priori demonſtratiua vane quæreretur in facto dependente à libera voluntate Dei, & Chriſti. Tres optimas congruentias proponit D. Thomas: ſed quia tertia videtur ex aliorum mente aſſignata: vt conſtat ex illis verbis: *Quidam vero, &c.* Sufficiet duas proponere verbis ipſis D. Thom. nam ſacramēta Eccleſiæ ordinantur ad duo, ſcilicet ad perficiendum hominem in his, quæ pertinent ad cultum Dei ſecundum religionem Chriſtianæ vitæ; & etiam in remedium contra defectum peccati. Vtroque autem modo conuenienter ponuntur ſeptem ſacramenta. ¶ Vita enim ſpiritualis conformitatem aliquam habet ad vitam corporalem: ſicut & cætera corporalia conformitatem quandam ſpiritualium habent. In vita autem corporali dupliciter aliquid perficitur. Vno modo quantum ad perſonam propriam: alio modo per reſpectum ad totam communitatem ſocietatis, in qua viuit: quia homo naturaliter eſt animal ſociale. Reſpectu autem ſui ipſius perficitur homo in vita corporali dupliciter. Vno modo per ſe, acquirendo ſcilicet aliquam vitæ perfectionē: alio modo peraccidens, ſcilicet, removendo impedimenta vitæ, puta, ægritudines, vel aliquid huiuſmodi.

8 Per ſe autem perficitur corporalis vita tripliciter. Primo quidem per generationem, per quam homo incipit eſſe, & viuere. Et loco huius in ſpirituali vita eſt Baptiſmus, qui eſt ſpiritualis regeneratio: ſecundum illud ad Titū 3. *Per lauacrū regenerationis, &c.*

Secun-

Secundo, per augmentum, quo aliquis perducitur ad perfectam quantitatem, & virtutem. Et loco huius in ſpirituali vita eſt Confirmatio, in qua datur Spiritus Sanctus ad robur. Vnde dicitur diſcipulis iam baptizatis Lucæ vltimo: *Sedete in Ciuitate, quoad vſq; induamini virtute ex alto.* Tertio, per nutritionem, qua conſeruatur in homine vita, & virtus. Et loco huius in vita ſpirituali eſt Euchariſtia: vnde dicitur Ioannis 6. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

9 Et hoc quidē ſufficeret homini ſi haberet, & corporaliter, & ſpiritualiter impaſſibilem vitam. Sed quia homo incurrit interdum, & corporalem infirmitatem, & ſpiritualem, ſcilicet peccatum; ideo neceſſaria eſt homini curatio ab infirmitate. Quæ quidem eſt duplex: vna quidem eſt ſanatio, quę ſanitatem reſtituit. Et loco huius in ſpirituali vita eſt Pœnitentia: ſecūdum illud Pſalmi 40. *Sana animā meam, quia peccaui tibi.* Alia autem eſt reſtitutio valetudinis priſtinæ per conuenientem dietam, & exercitium. Et loco huius in ſpirituali vita eſt Extrema Vnctio, quæ remouet reliquias, & hominem paratum reddit ad finalem gloriam: vnde dicitur Iacobi 5. *Etſi in peccatis ſit, dimittentur ei.*

10 Perficitur autem homo in ordine ad totam communitatem dupliciter. Vno modo per hoc quod accipit poteſtatem regendi multitudinem, & exercendi actus publicos: & loco huius in ſpirituali vita eſt ſacramentum Ordinis: ſecundū illud ad Hebrǽos 7. quod ſacerdotes hoſtias offerunt, non ſolum pro ſe, ſed etiam pro populo. Secundo quantum ad naturalem propagationē: quod fit per Matrimonium, tam in corporali, quā in ſpirituali vita; eo quod eſt non ſolum ſacramentum, ſed naturæ officium. Hæc D. Thomas, videndus libro 4. Contragentes capit. 58.

11 Hæc ratio D. Thomæ canonizata eſt in Concilio Florentino in ſæpè relato decreto: nam §. *Quinto Eccleſiaſticorum*, dicitur. *Horum quinque prima ad ſpiritualem vnuſcuiuſq; hominis in ſe ipſo perfectionem: duo vltima ad totius Eccleſiæ regimē, multiplicationemq; ordinata ſunt. Per Baptiſmum enim ſpiritualiter renaſcimur: per Confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide: renati autem, & roborati nutrimur diuina Euchariſtiæ alimonia. Quod ſi per peccatum ægritudinem incurrimus animæ, per Pœnitentiam ſpiritualiter ſanamur: ſpiritualiter etiam, & corporaliter (prout animæ expedit) per Extremam vnctionem. Per Ordinem vero Eccleſia multiplicatur, & gubernatur ſpiritualiter: per Matrimoniū corporaliter augetur.* Hæc ibi.

12 Ex quibus patet iſta ſacramenta eſſe formaliter, & ſpecificè diſtincta: nam ſi de diſtinctione pure materiali eſſet ſermo, nec eſſet exacta diuiſio; nec oporteret diuerſos ſacramentorum fines aſsignare: nec in eis diuerſas materias, & formas oporteret aſsignare. Quamuis enim in omnibus ſit eadē Dei virtus, & merita paſsionis Chriſti: tamen rectè ait D. Thomas ad 1. quod idem agens principale vtitur diuerſis inſtrumentis ad diuerſos effectus, *ſecundum congruentiam operū.* Et ſimiliter virtus diuina, & paſsio Chriſti operantur in nobis *per diuerſa ſacramenta, quaſi per diuerſa inſtrumenta.* Quare rectè dixit Soto in 4. diſt. 1. q. 6. art. 1 poſt ſol. ad 5. extinctam eſſe poſitionem Guillelmi Rubion arbitrantis ſolum tria ſacramenta formaliter diſtincta; eo quod ſolum sūt tria genera peccatorum veniale, mortale, & originale. Cui rectè reſponderat S. Thomas ad 2. quod culpa, & pœna diuerſitatem habent, & ſecundum ſpeciem, in quantum ſunt diuerſæ ſpecies culpārum, & pœnārum: & ſecundum diuerſos hominum ſtatus, & habitudines. Et ideo quamuis genera peccatorum ſint tria: tamen oportuit ſacramenta eſſe ſeptem.

13 Præterquamquod bene addit Diuus Thomas ad 7. quod ad deletionem venialis peccati non requiritur infuſio gratiæ. Vnde cum in quolibet ſacramento nouæ legis gratia infundatur, nullum ſacramentum nouæ legis inſtituitur directè contra veniale: quod tollitur per quædam ſacramētalia: puta per aquam benedictam, & alia huiuſmodi.

14 Secunda ratio D. Thomæ deducit numerum ſacramentorum, ſecundū quod ordinantur contra defectum peccati. Nam Baptiſmus ordinatur contra carentiam vitę ſpiritualis: Confirmatio contra infirmitatē animi, quæ in nuper natis inuenitur. Euchariſtia contra labilitatem animi ad peccandū: Pœnitentia contra actuale peccatum, poſt Baptiſmum commiſſum: Extrema vnctio cōtra reliquias peccatorum, quæ ſcilicet non ſunt ſufficienter per Pœnitentiam ſublatę, aut ex negligentia, aut ex ignorantia: Ordo contra diſſolutionem multitudinis: Matrimonium in remedium contra concupiſcentiam perſonalem, & contra defectum multitudinis, qui per mortem accidit. Ergo ſunt ſeptem ſacramenta contra ſeptem defectus peccati.

15 Sed obijcies: nam luxuria non eſt grauius inter cætera peccata: vt docet S. Thomas

mas 2.2.q.154.art.3.ſiquidem ſunt grauiora, quæ ſunt cõtra virtutes Theologicas. Sed contra alia peccata non inſtituitur aliquod ſacramentum: ergo neque contra luxuriam debuit inſtitui ſacramentum Matrimonij.

Reſpondet S. Thomas ad 5. quod contra concupiſcentiam venereorum oportuit ſpecialiter remedium adhiberi per aliquod ſacramentum. Primo quidem quia per huiuſmodi concupiſcentiam, non ſolum vitiatur perſona, ſed etiam natura. Secundo propter vehementiam eius, qua rationem abſorbet.

16 Tertiam rationem ſufficientiæ aſsignat S. Thomas ex mente Alexandri Alenſis 4.p.q.8.membro 7.art.2. Quam etiam propoſuit D. Thomas in 4.diſt.2.q.1.art.2. & quia erat ſuo tempore communis, noluit hic omittere. Sed loquitur ex aliorum mente, quia vt ait Soto in 4 diſt. 1.q.6.artic.1.§. *Igitur*. Aliæ rationes multo luculentius rem exprimunt. Sicut enim Deus ſeptem dierum curriculo mundum creauit, ſic & Chriſtus ſeptem ſacramentorum ordine recreationis myſterium nobis impertitur: quæ illuminãdis, perficiendiſque noſtris ſeptem virtutibus, ceu ſeptem ſplendidiſsimæ Planetarum ſtellæ ſub fidei firmamento nobis irradiarẽt; noſtriſque medendis ſceleribus, quæ per ſeptem plagas Ægypti deſignantur, ſalutifera eſſent medicamina.

17 Quartam adijcit rationem M. Chriſoſtomus Iauellus Philoſophiæ Chriſtianæ quinta parte trac.1.cap.5. in fine, quam dicit deſumptam ex antiquis Patribus Theologis ad declarandum diuinorum operum effectuum celſitudinem. Hæc enim vt in pluribus ſeptenario numero continentur, prout ex diuinis Scripturis manifeſtè deducemus. Nam Deus ſex diebus mundum fabricauit, & in ſeptimo quieuit: Geneſ.1. Septem diebus præcepit azyma comedi: Exodi cap.12. Septem agnos anniculos præcepit immolari: Leuitici cap.13. Septem lucernas præcepit poni ſuper candelabrum in Sanctuario: Num.cap.8. ſolemnitatem Tabernaculorũ præcepit celebrari ſeptem diebus: Deuter. cap.16. Septem inſtituit tubas Iubilæi: Ioſue cap.6. In ſeptem capillis locauit Sanſonis fortitudinem: Iudicum cap.16. Septem vicibus præcepit Heliſeus Naamam Syrum lauari in Iordane, & ſanatus eſt à lepra ſua: in 2. Regum cap.2. Sapientia excidit columnas ſeptem: Prou.cap.9. Septem panibus ſatiauit Chriſtus tot millia hominum: Mathæi cap.15. Septẽ Dæmonia eiecit à Maria Magdalena: Marci cap.16. Septem ſpiritus in cõſpectu throni eius ſunt: Apocal.1. Septem cãdelabra aurea vidit Ioannes: ibi. Septem ſtellæ in dextera Filij hominis, ideſt, Ieſu Chriſti: ibidem. Si ergo diuina bonitas in effectibus ſuis, in obſeruantijs, in ceremonijs, in miraculis, ſeptenarium numerũ adeo magnificat, ſapientiſsime certe, diſpoſuit, & ſeptem ſacramenta in Eccleſia ſua, vt ſeptem riuulos ex fonte Charitatis filij ſui pro nobis paſsi effluere. Hęc fuit primorum Patrũ, & Doctorum Eccleſiæ contemplatio. Non ergo debuit Lutherus pro libito ſuo ſacrum ſeptenarium numerum ſacramentorum negare. Hæc ibi.

§. III.

De fide eſt non eſſe plura.

18 DIco ſecundo, etiam eſt certum ſecundum fidem, Chriſtiana ſacramenta non eſſe plura, quam ſeptem. Ita expreſſe habetur in Concilio Tridentino can.1. relato ex ſeſſ.7. illis verbis; *aut eſſe plura, vel pauciora, quam ſeptem, &c.* Vnde canonem non legerat, vel memoria lapſus fuit, qui hic ad 1. ſcripſit concluſionem eſſe de fide; licet nõ habeatur expreſſe in Concilijs hæc propoſitio: *ſacramenta non ſunt plura, quã ſeptem*: conſtat enim Concilium vtrumque explicite poſuiſſe, & quod nõ ſunt pauciora, & quod non ſunt plura, quam ſeptem. Illud veriſsimum quod adhuc ante Concilij tam perſpicuam definitionem, vtrumque erat immediate de fide: ſicut enim erat de fide Trinitas Perſonarum in Deo, quia Chriſtus Dominus tres expreſsit, & alias omiſit: ideoquè quaternitas damnata eſt in Concilio Lateranenſi: & nunc eſt de fide non eſſe alium mũdum; quia de vno ſolo habemus notitiã reuelatam: quia in rebus tanti momenti numerus determinatus plus, & minus abhorret: ita pariter traditio Eccleſię de inſtitutione Chriſti de numero ſeptenario ſacramentorum, facit ſemper fuiſſe de fide, quod ſunt ſeptem, & quod ſicut eſſet hæreticus, qui diceret eſſe pauciora, ita pariter, qui contenderet eſſe plura, quam ſeptem nouæ legis ſacramenta.

19 Obijcies primo, nam ſacramentum eſt ſignum rei ſacræ ſanctificantis nos: ſed aqua benedicta eſt ſignum ſenſibile ordinatum ad noſtram ſanctificationem: ideoquè vocatur ſacramẽtum ab Alexandro 1. epiſt. 1. & S. Auguſtinus lib.19. cõtra Fauſtum cap. 14. & ſuper Pſal.141. ſignum Crucis vocat Sacramentum: ergo ſunt plura quam ſeptẽ.

Reſpondetur cum D. Thoma ſolutione

ad

ad 6. quod aqua benedicta, & aliæ conſecrationes non dicuntur ſacramenta; quia non perducunt ad ſacramenti effectum, qui eſt gratiæ conſequutio. Sed ſunt diſpoſitiones quędam ad ſacramenta, vel remouendo prohibens: ſicut aqua benedicta ordinatur contra inſidias Dæmonum, & contra peccata venialia. vel etiam idoneitatem quandam faciendo ad ſacramenti perfectionẽ, & perceptionem: ſicut conſecratur altare, & vaſa propter reuerentiam Euchariſtiæ.

20 Patres autem loquuntur de ſacramẽto in latiori ſignificatione ſumpto pro ſignis, & cæremonijs myſticis, etiam ſi non habeat cõferre gratiã ex opere operato: quod exigitur ad nouæ legis ſacramentum. Iſtum que eſſe ſenſum D. Auguſtini, conſtat, quia cum Baptiſmus ſit ianua ſacramentorum, ante Baptiſmum alia ſacramenta non recipiuntur: & tamen cæremonias, & exorciſmos Cathecumenorum vocat *ſacramenta* libro 4. de ſymbolo cap. 1. & de pane benedicto eodem modo loquitur lib. 2. de peccatorum meritis cap. 26. & epiſt. 5. ad Marcel. inum, de ſignis ait. *Cum ad ſacras res pertinent, ſacramenta appellantur.*

21 Obijcies ſecundo: nam ablutio pedum diſcipulorum facta a Chriſto Ioannis 13. & mandata ab ipſo: illis verbis: *& vos debetis alter alterius lauare pedes*: videtur habere omnia requiſita vt ſit ſacramentum: ſiquidem eſt à Chriſto inſtituta, & præcepta, & eſt ſignum ſenſibile gratiæ: nam dixit Chriſtus Petro lauari recuſanti: *Si non lauero te, nõ habebis partem mecum.* Eſſeque ſacramentũ, docet S. Ambroſius libro 3. de ſacramentis cap. 1. & S. Bernardus ſermone in Cœna Domini, & Author ſermonis de ablutione pedum, apud S. Cyprianum.

Reſpondetur cum Bellarmino cap. 24. in fine, non fuiſſe pedum ablutionem ſacramẽtum propriè dictum: quia illis verbis: *Si non lauero te, non habebis partem mecum*: non tam fuit promiſſio gratiæ, quam comminatio pœnæ in obedientiæ D. Petri: iuxta Sanctos Patres Chriſoſtomum, Cyrillum, & Baſilium. Nec cæremonia illa fuit a Chriſto mandata, & inſtituta vt ſacramentum; ſed vt actio humiliationis, & vt charitatiuum obſequium conſuetum fieri etiam à Principibus ſecularibus, & ſic habet Eccleſiæ traditio.

22 Nec S. Ambroſius loquitur de ſacramento ſtrictè ſumpto: ſiquidem fatetur illã cæremoniam, de qua ipſe loquitur, non eſſe in vſu Eccleſiæ Romanæ. Vel ergo loquitur de cæremonia myſtica a Chriſto facta, quam decet nos imitari. Vel loquitur de aliquo præuio, vel ſubſequuto ad Baptiſmum: & in illis cæremonijs, quæ adidoneitatem ſacramenti pertinent, illo tempore diuerſæ Eccleſiæ diuerſos ritus obſeruabant, vt etiam refert S. Auguſtinus Epiſt. 119. capit. 18. & ideo S. Ambroſius non loquitur de ſacramẽto, ſed de cæremonia ſacramentali. Vnde in fine libri tertij proteſtatur ſe in illo non egiſſe de ſacramentis, cum librum claudat his verbis. *Satis ſit quod dictum eſt hodie: & craſtino die, ſi Domino placet, de ſacramentis ipſis tractatibus.*

23 Multa, quæ circa hoc ſcribit Vazquez diſp. 139. toto cap. 2. lege, ſi vacat: & latiſsimè Bernal diſp. 19. ſect. 2. vſque ad 49. vbi cõcludit, quod ſi S. Ambroſius exiſtimaſſet (quod nunquam concedam) Eccleſiam Romanam falſo cenſuiſſe, nullum in pedũ ablutione eſſe myſterium; à S. Auguſtino fuit correctus illo cap. 18. & cap. 19. illis verbis. *Quod autem inſtituitur præter conſuetudinem* (nempè vniuerſalem, ſeu catholicã in rebus ad ſacramenta pertinentibus) *vt quaſi obſeruatio ſacramenti ſit, approbare non poſſum.* Dixerat tamen Bernal num. 47. S. Ambroſium docuiſſe a Romanis omiſi ablationem pedum ob multitudinem baptizandorum, vt conſtat ex illis verbis. *Vide ergo ne propter multitudinẽ declinauerit.* Ipſe tamen merito iudicauit pedes lauandos, quia Mediolani non eſt tanta multitudo baptizandorum. Et hoc eſt quod ait. *Sed tamen, & nos homines ſẽ ſum habemus. Ideo quod alibi rectius ſeruatur, & nos rectè cuſtodimus.*

24 Sed planior, & facilior ſenſus eſt, quod Eccleſia Romana maluerit cum multis Eccleſijs non lauare pedes baptizatorũ, quam cum Mediolanenſi, & alijs eos lauare. S. autem Ambroſius in hoc voluit ſuæ, & quarundam Eccleſiarum cęremoniam ſeruare: quia licet non iudicauerit eſſe ſacramentum, ſtrictè ſumptum, indicauit eſſe cęremoniam ſacramentalem: & tunc temporis nõ erat tanta vniformitas in ſacris ritibus, vt nõ potuerit hæc diuerſitas abſque fidei, aut reuerentiæ detrimento permiti; ſicut nunc permittuntur ritus Græcorum; & Toleti adhuc in quibuſdam Eccleſijs permittitur officium Mozaraue: & Breuiarium Ambroſianum diuerſum eſt a Romano: & ſic de ſimilibus. Et cum concordia in ſubſtantia ſacramentorum, poteſt eſſe diuerſitas in ſolemnitate, & idoneitate cæremoniarum: & in iſtis tunc potuit S. Ambroſius abundare in ſenſu ſuo, & in alijs ſtare doctrinæ Romanæ Eccleſiæ: ait namque: *Hoc dico, non quod aliter reprehendam* (nempè Eccleſiam Romanam)

cuius

cuius typum, & formam in omnib⁹ ſequimur. Et rurſum. *In omnibus cupio ſequi Eccleſiam Romanam.*

25 Tertio obijcies: nam S. Dionyſius de Eccleſiaſtica Hierarc. cap. 6. parte 3. inter ſacramenta nominat monaſticam conſumationem, ſiue conſecrationem: ſed non computatur inter ſeptem ſacramenta hic: ergo ſunt plura quam ſeptem.

Et confirmatur: nam ſacramenta ſunt ex immediata inſtitutione Chriſti: ſtatus autem religioſus immediatè eſt à Chriſto Domino inſtitutus, vt cum cõmuni Patrum, & Theologorum, diximus cap. 31. Theol. Moralis q. 3. §. 3. n. 41. & ex alia parte ad ſtatum Prælatorum inſtituit ſacramentum Ordinis, pro ſtatu coniugatorum inſtituit ſacramentum Matrimonij: ergo pro ſtatu religionis debuit inſtitui aliud ſacramentum.

26 Reſpondet S. Thomas in 4. diſt. 2. q. 1. art. 2. ad 9. quod ad quamlibet eminentiã ſtatus datur aliqua ſanctificatio; cum ſit neceſſarium ſpeciale auxilium gratiæ: ſicut in conſecratione Regum, & Monachorum, & ideò ſunt actiones hierarchiæ: & propter hoc S. Diinyſius de èis determinat. *Non tamẽ habent rationem ſacramenti*, ſed ſolum illam eminentiam per quam homo efficitur ſacrorum diſpenſator. Hæc Sanctus Thomas.

27 Addit Suarez art. 1. in fine, quod nõ fuit neceſſarium pro ſtatu religioſo ſpeciale inſtitui ſacramentum: quia in eo nullum eſt ſpeciale miniſterium, ſeu ſpiritualis poteſtas, ſicut eſt in Ordine: ſed eſt via, & ſchola perfectionis acquirendæ: ad quam ſufficiunt communia ſacramẽta, ſi frequentius, & dignius eis vtamur. In Matrimonio, & ſignificatur coniunctio Chriſti, & Eccleſiæ, & militant duæ rationes D. Thomæ ad 5. de quibus egimus n. 15. & videatur Nuño art. 1. ad 4. & 5. Latè Bernal diſp. 19. ſect. 2. §. 4. à nu. 50. vſque 59. docens, quod actio perſonam religioſam conſtituens, non eſt ſacramentũ, quia non eſt vt tale inſtitutum: quia potuit ſic inſtitui, ſed de facto noluit Chriſtus, nec fuit neceſſarium: nam coniugij onera mentem Deo diſtrahunt: & religioſus ſtatus mẽte Deo vnit, & per ſe affert plurima animi præſidia.

28 Addimus quod D. Thomas verbis relatis ſolum concedit dari aliquam ſanctificationem ex orationibus Eccleſiæ, ſicut eſt in conſecratione Regum: quia cæremoniæ, & ſolemnitates illę plus valẽt nomine Eccleſię factę, quam ſi fierent à priuata perſona: quia vbi ſunt duo vel tres in nomine meo congregati, in medio eorum ſum, vt promiſit Chriſtus Dominus. Sed non dant gratiam ex opere operato, eo modo quo conferunt ſacramenta ſtrictè ſumpta, quia vt talia ſunt inſtituta.

29 Vtrum Martyrium ſit ſacramentum? Exponetur q. 66. art. 12. Nunc reſpondet Soto diſt. 1. q. 6. art. 1. in fine, quod non confert gratiam tamquam ſignum eius ad id inſtitutum: ſed per modum meriti tamquam actus fortitudinis: ſacramenta vero ſunt ſigna ex inſtitutione diuina, gratię quę ſub illis cõferuntur.

30 Demum aduerte, quod Vazquez hic cap. 1. & tom. 3. diſp. 168. cap. 1. n. 3. aſſerit ſufficienter verificari Cõcilij diffinitionem, aſſerendo eſſe ſeptem ſpecies ſubalternas ſacramentorum: nam multi ponunt ſub ſacramento Ordinis contineri plures ſacramentorum ſpecies infimas: quod pariter opinantur de pluribus ſpeciebus Euchariſtiæ.

31 Soto vero in ſolutione ad penultimũ, dicit eſſe plura ſacramenta ſolum partialiter. Nuño etiam ad 2. & Suarez art. 1. conc. 2. dicunt non eſſe de fide, quod ſint ſpecies infimæ, vel ſubalternæ, quia id non eſt diffinitũ. Quamuis *probabilius ſit*, omnia eſſe vltimas ſpecies ſacramentorum: nam ſi qua eſt varietas, vel multitudo, tota ordinatur ad vnum integrum ſacramentum perficiendũ, vt ſuo loco dicetur. Idem obſeruat Granados tract. 6. diſp. 3. n. 1. & alij frequenter.

DVBIVM II.

Vtrum ſacramenta conuenienter ordinentur ſecundũ ordinẽ prædictum?

1 REſpondet D. Thomas art. 2. ſacramenta conuenienter ordinari modo prædicto. Quod probat quia communiter ab omnibus ſic ordinantur. Secundo probat ratione deſumpta ex dictis art. 1. Nam ſicut vnũ eſt prius, quam multitudo, ita ſacramenta, quæ ordinantur ad perfectionem vnius perſonæ, naturaliter præcedunt ea, quę ordinantur ad perfectionem multitudinis. Et ideò vltimo inter ſacramenta ponuntur Ordo, & Matrimonium, quę ordinantur ad multitudinis perfectionem. Matrimoniũ tamen poſt Ordinem, eo quod minus participat de ratione ſpiritualis vitæ, ad quam ordinantur ſacramenta. Inter ea vero, quæ ordinantur ad perfectionem vnius perſonæ, naturaliter ſunt priora illa, quæ per ſe ordinantur ad perfectionem ſpiritualis vitæ, quam illa, quæ ordinantur per accidens, ſcilicet, ad remouendum accidens nociuum ſuperue-

niens,

niens,cuius modi sunt Pœnitentia,& Extremaunctio. Posterior tamen est naturaliter Extremaunctio, quæ consumat sanationē, Pœnitentia,quæ inchoat.Inter alia vero tria manifestum est,quod Baptismus,qui est spiritualis regeneratio,est prius,& deinde confirmatio, quæ ordinatur ad formalem perfectionem virtutis , & post modum Eucharistia,quæ ordinatur ad perfectionem finis.

2 Circa hanc conclusionem, & rationē D.Thomæ,inquiri solet , de quo ordine loquatur D. Thomas? Non enim loquitur de ordine perfectionis: siquidem de isto agit articulo 3. Nec de ordine necessitatis: quia de hoc in art.4.tractat. Nec de ordine naturæ, seu causalitatis;quia vnū sacramentum non est causa alterius. Neque est sermo de ordine temporis: quia non est necesse sacramenta eo ordine suscipi,quo numerata sunt.

3 Respondet Suarez in commentario art.2.hunc ordinem præcipue videri sumptum ex finibus sacramentorum,quatenus ad spiritualem vitam ordinantur , vel cum illa coniunctionem habent. Hinc vero fit,vt hic ordo partim consurgat ex maiori necessitate, vel in ordine ad effectum , vel in ordine ad vsum aliorum sacramentorum: sic enim Baptismus est simpliciter primus inter omnia sacramenta. Partim vero ex ordine ad vsum,vel necessarium, vel conuenientiorē. Partim denique ex maiori perfectione , seu spiritualitate , vt D. Thomas loquitur. Et ideò ait ad 1.quod quia Matrimonium *minimum habet de spiritualitate, vltimo ponitur inter sacramenta.* Solum ergo hoc articulo 2.videtur D.Thomas voluisse reddere rationem illius ordinis, quem in disputatione de sacramentis Scriptores tenere consueuerunt.

4 Raphael Auersa sec.2.ait,quod Diuus Thomas agit de ordine numerationis , seu connexionis. Et quantum attinet ad ordinē susceptionis;sic ex parte, eodem ordine suscipiuntur sacramenta , quo antea numerata sunt. Loquēdo vero de ordine tractationis, & doctrinæ in considerandis deinceps singulis sacramentis,refert, quod aliqui primo loco considerandum putarunt , ob præcellentiam dignitatis , sacramentum Eucharistiæ. Et ita seruauit Vvaldensis tomo 2.de Sacramentis. D. Dionysius libris de Ecclesiastica Hierarchia,primo egit de Baptismo, secundo de Eucharistia, tertio de Confirmatione. Nuper Concilium Senonense , ante Eucharistiam præmisit ordinem. Vazquez tomo tertio in 3.p. post Eucharistiam tractauit de Ordine ante Pœnitentiam. Concilium Colonienſe præmisit Pœnitētiam Eucharistiæ, & sane non deerant rationes ad vno vel alio modo hanc totam tractationem disponendam , & ordinandam. Optima tamen omnium ratione idem ordo seruandus erit tractationis,& doctrinæ,quo superius sacramē ta numerata sunt.Quem communiter Theologi retinent. Magister , & Scholastici in 4. Sentētiarum.S.Thomas,& alij hoc loco. Atque Hugo de S.Victore libro 2.de Sacramētis. Et Concilium ipsum Tridentinum hoc eodem ordine de sacramentis singulis per tractauit. Considerando enim simul, & vsū suscipiendi,& necessitatem sacramētorum, & dignitatem eorum,aliasque comparationes,omnibus pensatis,commodissimum apparet , hoc modo sacramenta disponere. Hæc ibi.

5 Cæterum licet hæc vera sint; non tamen penitus declarant mentē Diui Thomę, quam à nullo alio melius petere possumus, quam ab ipso: Qui in 4.dist.2.q.1.art.3.ait, quod *prius , & posterius multipliciter dicitur: sed in his, quæ ad actiones pertinent, prius quoad nos est illud,quod est prius in via generationis: & ideò secundum hanc viam Magister sacramenta, quæ sanctificationes quædam sunt, ordinat. Prius enim in via generationis est bonum priuatum,quā commune,quod consurgit ex bonis singulorum:sicut homo est prior domo , & domus ciuitate. Et ideò sacramenta, quæ in remedium vnius personæ ordinantur, prius ponuntur,&c.* Loquitur ergo D. Thomas de ordine generationis , & receptionis: & inde deducit conuenientem ordinem doctrinæ. Sed loquitur de ordine per se;non de illo,qui est peraccidens. Vnde subdit. *Sed resurgere à peccato accidit huic progressui ex parte subiecti.* Quod & docet ibi ad 5.& ad 6.ait,*quod Dionysius considerauit in eis ordinem magis quantum ad dispensationem eorū, quā quantum ad effectum: quia Eucharistia statim baptizatis datur , si sint adulti , non autem Confirmatio: ideò post Baptismum immediatè Eucharistiam posuit.*

6 Item Distinctione 8.in expositione textus ad 1.ait D. Thomas , *quod sacramenta sunt ordinata ad vsum fidelium: vnde ordo sacramentorum non attenditur secundum contentorū ordinem: sed secundum quod veniunt in vsum fidelium: & ideò Baptismus ante Eucharistiam ab omnibus ponitur.* Et ibi ad 5ecūdū ait , *quod Dionysius determinat de sacramentis secūdūquod sunt actiones hierarchiæ, vt supra dist.2.q.1.art. 2.dictum est, & ideò ordinem sacramentorum attendit secundum quod per ea distinguuntur personæ, vt in Hierarchia,& ordine. Et quia Eucharistia nō importat aliquam distinctionem supra Baptismum , cū ex hoc ipso quod baptizatur aliquis,*

ad

ad Euchariſtiæ perceptionem deputetur, Confirmatio autem addit: ideò præmittit Euchariſtiam Confirmationi, ſicut commune ad proprium. Magiſter autem determinat de ſacramentis ſecundum quod ſacramenta ſunt medicinæ quædam ſanctificantes: & ideò ſecundum ordinem ſanctificationis ordinat ſacramenta: & quia amplioris ſanctificationis eſt Euchariſtia, quam Confirmatio; ideò poſtremo de ea determinat. Et diſt. 7. q. 1. art. 1. q. 3. & in hoc artic. 2. ad 3. *quod nutrimentum, & præcedit augmentum, ſicut cauſa eius, & ſubſequitur augmentum, ſicut conſeruans hominem in perfecta quantitate, & virtute. Et ideò poteſt Euchariſtia præmitti Confirmationi, vt Dionyſius facit in libro de Eccleſ. hierar. & poteſt poſtponi, ſicut Magiſter facit in 4. Sententiarum* diſt. 7. & 8.

7 Cum etiam in quarto argumento ſibi obieciſſet S. Thomas, quod Pœnitentia præparat hominem ad Euchariſtiam: ſed diſpoſitio præcedit perfectionem: ergo Pœnitentia debet præcedere Euchariſtiam. Reſpondet ad 4. *quod ratio illa rectè procederet, ſi Pœnitentia ex neceſsitate requireretur vt præparatoria ad Euchariſtiam. Sed hoc non eſt verum: nam ſi aliquis eſſet ſine peccato mortali, non indigeret Pœnitentia ad ſumptionem Euchariſtiæ. Et ſic patet, quod peraccidens Pœnitentia præparat ad Euchariſtiam, ſcilicet, ſuppoſito peccato: Vnde dicitur 2. Paralipomenon vltimo: Tu domine iuſtorum, non poſuiſti Pœnitentiam iuſtis.* Hæc omnia ex D. Thoma ideò attuli, vt videat lector in illo omnia haberi, & concluſionis ſenſum: & eius rationem, & argumẽtorum ſolutionẽ: & legitimum ſenſum S. Dionyſij, & in quo differat, & in quo cum eo concordet Magiſter Sententiarum. Et quod per diſtinctionem de *ordine peraccidens, & de ordine per ſe*, qui eſſet conuenientior ex natura rei, ſoluitur argumentum Suarez.

8 Vnde iam olim Soto in 4. diſt. 1. q. 6. art. 2. §. *Res eſt* (ait) clariſsima, quæ nulla indiget diſcuſsione, ſi hoc dumtaxat animaduertas, quod hic non exploratur perfectionis ordo inter ſacramenta, de hoc enim art. proximo dicendum reſtat. Neque vero ordo generationis eorum accidentarius. Nam præter Baptiſmum, qui neceſſario primum requiritur, quippe ſine quo nullum aliud poteſt recipi, inter reliqua nullus eſt neceſſarius ordo. Poteſt enim Pœnitentia recipi ante Confirmationem; imò & Euchariſtia. Rurſus & Matrimonium poteſt eſſe validum abſque Euchariſtia, vel Pœnitentia. *Sed conſtituimus ordinem, qui ex natura rei colligitur.* Et poſt Baptiſmum (vt vſu primitiuæ Eccleſiæ docemur) illico, ſi Epiſcopus aderat, neophitus confirmabatur; ac ſubinde porrigebatur Euchariſtia: quia qui poſt Baptiſmum non incidit in mortale, nullo indiget ſacramento Pœnitentiæ. Errant ergo, qui ſacramentum Pœnitentiæ ordine adminiſtrationis Euchariſtiæ præferunt. Hæc Soto. Qui & videndus diſt. 12. q. 1. art. 3. ad 2. & diſt. 39. q. vnica ar. 2. & quæ ex illo notat Cabrera hic n. 1. & 2.

DVBIVM III.

De comparatione ſacramentorum in perfectione.

§. I.

Euchariſtia excellentiſsimum ſacramentorum, etiam in conferendo gratiam.

1 CVm omnia, quæ ſpecie diſtinguuntur ſint inæqualia perfectione phyſica: quia dicit Philoſophus 8. Metaphiſ. textu 10. quod *ſpecies rerum ſunt ſicut numeri*: ideoquè perfectione phyſica eſſentiali inæquales, vt docet D. Thomas 1. p. q. 76. art. 3. Cũ dictum ſit ſacramenta omnia nouæ legis ſpecie diſtingui; ideò manifeſtè infertur nõ omnia eſſe æqualia in perfectione phyſica. Sed quia diximus lib. 2. de Anima q. 12. num. 13. quod loquendo ſecundum æſtimationem moralem, id quod phyſicè eſt nobilius, ſolet quoad vſum humanum deputari deterius, & minus appetibile: Hæc diſtinctio hic locũ non habet, quia totum eſſe ſacramentorum eſt in ordine ad noſtram ſanctificationem: ideoquè quod fuerit nobilius in eſſe ſacramẽti, erit nobilius quoad nos, & moraliter quoad vſus.

2 Cæterum notat benè D. Thomas in 4. diſt. 7. q. 1. artic. 1. q. 3. quod *quinque modis vnum ſacramẽtum dicitur eſſe dignius alio.* Vno modo quoad rem ſacramenti, ſiue effectum eius. Et ſic Baptiſmus, qui delet omnem culpam, & aufert omnem pœnam, eſt maximũ ſacramentorum. Alio modo quantum ad id quod continetur in ſacramento. Et ſic Euchariſtia eſt nobiliſsimum, in qua cõtinetur ipſe Chriſtus. Tertio quantum ad gradum dignitatis in quo conſtituit. Et ſic ordo eſt digniſsimum ſacramentum. Quarto, quantum ad miniſtrum. Et ſic Confirmatio, & etiam Ordo ſunt digniſsima, quia non niſi per Epiſcopum miniſtrantur. Quinto, quantum ad ſignatum, & non contentum. Et ſic Matrimonium eſt digniſsimum, quia ſignat coniunctionem duarum naturarum in perſona Chriſti.

3 Si tamen has dignitates ad inuicem com-

comparemus, inueniturilla dignitas potiſſima, quam ſacramentum habet ex contento, quia eſt eſſentialior. Et ideò ſacramentum Euchariſtiæ eſt ſimpliciter dignißimũ; & ad ipſum quodammodo alia ſacramenta ordinantur. Dignitas autem, quæ eſt in efficiendo, præualet ei, quæ eſt in ſignificando: & illa, quæ eſt in efficiendo reſpectu boni, ſimpliciter loquendo præualet ei, quæ eſt in amotione mali: & ideò ſimpliciter loquendo, poſt Euchariſtiam nobiliusſacramentum eſt Ordo, per quod homo in gratia, & in gradu dignitatis ponitur. Et poſt hoc Confirmatio, per quam perfectio gratiæ conferitur: & poſt Baptiſmus, per quẽ fit plena remiſsio culpæ, & pœnæ: & poſt Matrimonium, quod habet maximam ſignificationem. Pœnitentia autem, & Extrema vnctio ponuntur inter Baptiſmum, & Matrimonium: quia ordinantur directè ad remotionem mali. Quamuis in hoc Pœnitentia habeat minorem efficaciam, quam Baptiſmus: quia ordinatur contra culpam actualem tantum, & non delet totaliter pœnã: & adhuc minorem Extrema vnctio, quæ cõtra reliquias peccati ordinatur.

4 Hæc D. Thomæ verba deſeruire poſsũt pro commentario articuli 3. D. Thomæ. Cuius prima concluſio etiam probatur ab ipſo in 4. diſt. 8. q. 1. art. 1. quæſt. 1. & lib. 4. Contra gentes cap. 61. & cap. 74. & q. 27. de Veritate art. 4. in fine corporis. Imò propter eã in Concilio Tridentino Seſs. 7. can. 3. dicitur. *Siquis dixerit hæc ſeptem ſacramenta, ita eſſe inter ſe paria, vt nulla ratione aliud ſit alio dignius, anathema ſit.* Et ſeſsione 13. cap. 3. docet, quod illud in Euchariſtia *excellens, & ſingulare reperitur, quod in Euchariſtia ipſe ſanctitatis author ante vſum eſt.* De quo Bellarminus libro 2. de Sacramẽtis capite 28. Et Suarez in commentario art. 3. notat ex diffinitionibus Concilij non colligi tamquam de fide certum omnia ſacramenta eſſe inæqualia in perfectione: ſed hoc ſolum non omnia eſſe æqualia: quod ſaltem eſt de fide certum, quia neceſſe eſt confiteri, ſimpliciter loquendo, ſacramentum Euchariſtiæ eſſe perfectiſsimum inter omnia ſacramenta. Quod tripliciter probat D. Thomas. Cuius rationes exponunt Caietanus, & Soto, & latius Nuño diffic. vnica.

5 Comparando autem ſacramẽta, quoad virtutem conferendi gratiam, inquit Suarez articulo tertio. §. *De tertia*, quod Diuus Thomas nil dixit, nec in illo quicquam certum, aut definitum inueniri: nam licet propter Chriſti præſentiam videatur probabile, ſacramentum Euchariſtiæ (ſtante æquali diſpoſitione ſubiecti) maiorem gratiam conferre, quam cætera. Tamen aliunde, quia hoc ſacramentum inſtitutum eſt, veluti ad continuam nutritionem: & conſequenter, vt ſæpius, ac frequentius recipiatur; ideo non videtur neceſſarium, vt quoties recipitur, toties maiorem gratiam conferat, quam Baptiſmus ſemel ſuſceptus, vel quam Confirmatio, aut Ordo. Eſt itaque res incerta. Diuus Thomas autem videtur priorem partem inſinuare: nam ſimpliciter præfert Euchariſtiam omnibus ſacramentis: poſtea verò comparat cætera inter ſe: quæ cõparatio maximè videtur quoad effectum intelligenda: ergo in eadem re præfert Euchariſtiam cæteris. Hæc Suarez.

6 Verumtamen, quod Euchariſtia excedat in virtute conferendi gratiam, etiam affirmat Diuus Thomas Opuſculo 57. quod eſt Officium in feſto Corporis Chriſti, lectione tertia, quæ modò eſt ſexta, illis verbis. *Nullum etiam Sacramentum eſt iſto ſalubrius, quo purgantur peccata, virtutes augentur, & mens omnium ſpiritualium cariſmatum abundantia impinguatur.* Si autem aliud ſacramẽtum maiorem gratiam conferret, illud eſſet iſto ſalubrius. Idem docet Diuus Thomas in quarto Sententiarum vbi ſupra: & hic ad 3. & ibi Soto, & Nuño ad 2. Vazquez articulo 3. num. 4. & Granado tract. 6. diſput. 3. numero 5. Quia gratia eſt præcipuus effectus Sacramentorum: ergo Sacramentum, quod eſt perfectius ſimpliciter, habere debet vim cõferendi maiorem gratiã, cæteris paribus.

Ad argumentum Suarez reſpondet Granado, negando conſequentiam, quia potius in hoc conſiſtit maior perfectio huius ſacramenti, quod licet frequenter recipi poſsit, etiam cum ſemel ſuſcipitur, vim habeat conferendi maiorem gratiam, quam illud, quod iterari non valet. Aliam etiam inſtantiam proponit Nuño retorquens idem argumentum: & addens in hoc commendari charitatem, & liberalitatem, & magnificentiã Dei, qui voluit quotidie poſſe accipi, quod tantũ ſumentibus prodeſſe poteſt.

7 Subſcribit huic communi ſententiæ Bernal diſput. 20. ſect. 2. §. 1. num. 35. & 41. (quamuis malè referat hoc à ſolo Vazquez eſſe tactum; cum tot Authores relati de hoc puncto cũ D. Thoma expreſsè egerint) primas deferens Euchariſtiæ: Tum quia continet Chriſtum, totiꝰ gratiæ fontem; ideoque eſt ſacramentorum longè præſtantiſsimum. Tum etiam, quia præbet gratiam, noſque ſpiritualiter nutrit per modum cibi, & potus,

tus, seu conuiuij: cibi autem, & potus proprium est viuentis substantiam eximiè fouere, singulariterque corroborare, & maximè augere.

§. II.

Sex Sacramenta comparantur in perfectione.

8 POst stabilitam eminentiam Eucharistiæ supra reliqua sacramenta, subdit D. Thomas art. 3. *Quod aliorum Sacramentorum comparatio adinuicē, potest esse multiplex. Nam in via necessitatis Baptismus est potissimum Sacramentorum. In via autem perfectionis Sacramentum Ordinis, &c.* Et ad 4. ait. *Sicut enim Baptismus, cum sit maximæ necessitatis, est potissimum Sacramentorum, sic Ordo, & Confirmatio habent quamdam excellentiam ratione ministerij, & Matrimonium ratione significationis. Nihil enim prohibet aliquid esse secundum quid dignius: quod tamen nō est dignius simpliciter.*

9 Ex quo infert Soto in 4. dist. 1. q. 6. art. 3. conclus. 2. quod sex sacramenta, *secundum diuersas qualitates habent se, sicut excedēs, & excessum*: & quod attēta necessitate, Baptismus est omnium potissimum, eo quod sine illo, neque poterit esse salus, neque vllū aliud recipi sacramentum. Si vero comparentur in perfectione, iuxta D. Thomam, sic debent ordinari. Ordo post Eucharistiam alijs præcellit. Deinde Confirmatio, post Baptismus, per quem fit plena remissio culpæ, & pœnæ. Post vero Pœnitentia est maioris necessitatis, sed Extrema vnctio est maioris perfectionis: quia comparatur ad Pœnitentiam, sicut Confirmatio ad Baptismū: quia purificat etiam peccatorum reliquias. Et in 4. Sententiarum verbis relatis num. 3. post Baptismum collocat Matrimonium, quod habet maximam significationē. Quāuis Suarez in com. art. 3. & Gran. disp. 3. nu. 2. & Auersa sec. 2. vltimo collocēt Matrimonium, quod est minus spirituale, & ad corporalem propagationem ordinatur. Imò S. Thomas art. 2. ad 3. ait, *quia minimum habet de spiritualitate, vltimo ponitur inter sacramenta.* Quamuis ibi loquatur de ordine tractatus, & artic. 3. loquitur de ordine perfectionis.

10 Sed occurrit Bernal disp. 20. sec. 1. §. 3. num. 24. dicens. Me tamen iudice S. D. nō comparat omnia hæc sacramenta in ratione perfectionis: ad summum ait Ordinem esse sacramentum perfectius alijs quinque: & inter ista vnum, vel alterum, esse altero, vel alijs perfectius: ordinem tamen perfectionis, ac dignitatis inter omnia sex nō assignauit, quippè qui in multis illorum non meminit perfectionis, sed necessitatis, & coniūctionis cum vita Christiana. Subdit vero n. 26. quod nec S. Thomas nec vllus alius rationem assignauit, cur Ordo post Eucharistiam præcellat reliqua sacramenta. Ratioque vnica est, quia confert characterem, seu potestatem ad producendum Christum in Eucharistia, & ad absoluendum. Addit n. 30. quod Baptismus perfectione præcellit Confirmationi, & alijs: quia producit characterem Christianitatis, perfectiorem charactere Cōfirmationis; confert primam gratiam: & remittit ex opere operato omnem pœnam tēporalem. Subdit n. 31. quod quartum in ordine perfectionis est Pœnitentia, proximè sequens Baptismum, Confirmationi autem, Vnctioni, & Matrimonio præcellens: quia producere primam gratiam, præstantius multo est, quam & characterem, & gratiam secūdam simul producere. Quinto collocat Confirmationem: quia imprimit characterem, & confert augmentum gratiæ copiosum. Sexto Extremam Vnctionem, quia per singulas vnctiones singulas confert gratias: Matrimonium vero vnicam ad onera Matrimonij sustinenda: Vnctio ad omnes vincendas tentationes, & ad patienter, & suauiter moriendum: etsi expediat, affert corpori sanitatem.

11 Hæc omnia, non minus aperte opponuntur D. Thomæ, quam manifeste adversentur veritati: & nullis fretus authoritate, debilissimis motus rationibus, gaudet Bernal à cōmuni Theologorum aberrare. In primis, quod D. Thomas loquatur de ordine perfectionis in articulo tertio, euidenter constat ex duobus. Primo, quia in priori parte articuli loquutus fuerat de perfectione Eucharistiæ, quam dixerat sacramentorū potissimum: In secunda parte explicitè meminit de comparatione necessitatis, & perfectionis: & nisi omnium perfectionem explicuisset, diminuta esset doctrina: quia ne esset imperfecta, proposuit specialiter articulum 4. de omnium necessitate: & ideò si hic explicat quorundam, & non omnium perfectionem, cum in alio articulo non explicet, nec sit perse nota, diminutè processisset. Secundo id constat ex illis verbis. *In via autem perfectionis, &c.* Nam vsque ad finē corporis de hac sola cōparatione loquitur.

Si

12 Si Bernal legisset S. Thomam in libro 4. Sententiarum, numquam scripsisset, quod D. Thomas rationem non assignauit præeminentiæ Ordinis: nec illam debilissimam rationem ipse vt vnicâ proposuisset. Recolantur verba D. Thomæ relata num. 3. & nulla erit opus ponderatione. Proprijssima enim ratio D. Thomæ est, quod dignitas, quæ est in efficiendo, præualet ei, quæ est in significando: & illa, quæ est in efficiendo respectu boni, simpliciter præualet ei, quæ est in amotione mali: & ideò simpliciter loquendo, post Eucharistiam nobilius sacramentum est Ordo, per quod homo in gratia, & in gradu dignitatis ponitur.

13 Hinc tertio fit perperam Bernal dicere, quod Baptismus præcellat Confirmationi. Oppositum enim immediatè docet S. Thomas adijciens. *Et post hoc Confirmatio, per quam perfectio gratiæ confertur: & post Baptismus, per quem fit plena remissio culpæ, & pœnæ.* Idem docet hic art. 3. & quæst. 72. ar. 11. ad 2 rationem contrariam diluit his verbis, *dicendum quod sacramentum Baptismi est efficacius, quam hoc sacramentum quantum ad remotionē mali: eo quod est spiritualis generatio, quæ est mutatio de non esse ad esse. Hoc autem Sacramentum* Confirmationis *est efficacius ad proficiendum in bono: quia est quoddam spirituale augmentum de esse imperfecto ad esse perfectum: & ideò hoc sacramentum digniori ministro committitur.* Idem docet ad 3.

14 Quarto deficit Bernal, dum Pœnitentiam præfert Confirmationi. Et quinto falsum asserit, dum Pœnitentiam ponit præcedere Extremam vnctionem in perfectione. Vtrumque impugnat S. Thomas art. 3. nam postquam egit de Eucharistia, Ordine, Confirmatione, & Baptismo *in via perfectionis*: subiungit. *Sacramentum verò Pœnitentiæ, & Extremæ vnctionis sunt inferioris gradus* (clarè loquitur de gradu perfectionis) *à prædictis Sacramentis: quia, sicut dictum est* art. 1. *ordinatur ad vitam Christianam, non per se, sed quasi per accidens, scilicet in remedium superuenientis defectus. Inter quæ tamen Extrema vnctio comparatur ad Pœnitentiam, sicut Confirmatio ad Baptismum: ita scilicet, quod Pœnitentia est maioris necessitatis, sed Extrema vnctio est maioris perfectionis.*

15 Addit Soto citato art. 3. concluſ. 2. *Perspicua hæc omnia sunt, & cuique per via.* Neque ex maiori necessitate argui simpliciter maiorem perfectionem, dicit esse compertissimum: aliàs eadem ratione diceres Pœnitentiam esse pariter perfectiorem Eucharistia, quia existenti in peccato magis est necessaria. Et quod fortitudo est magis perfecta, quam iustitia, quia in bello est magis necessaria. In summa, quod pecunia est magis perfecta sapientia, quia pauperi est magis necessaria. Quæ omnia falsissima sunt.

16 Denique deficit Bernal, quia sine probatione assumit, vel supponit plura, quæ cōmuniter improbantur de effectibus singulorum sacramentorum, vel absque solido fundamento adstruuntur: nam numero 30. ait, quod Pœnitentia solum tribuit speciale ius recipiendi gratias auxiliantes aduersus illud genus peccatorū, quod per ipsam hic, & nunc deletur. Quod nec in Concilijs, nec in Diuo Thoma, aut antiquis Theologis inuenio: quia Pœnitentia directè est ad absoluendum: præseruatio correspondet Eucharistiæ, & robur datur per Confirmationem.

Num. 31. insinuat, quod Confirmatio solum confert auxilia: & tamen Melchiades Papa in Epistola ad Hispaniarum Episcopos, & Sanctus Thomas quæst. 72. art. 7. & cum eis communiter Theologi docent, quod in Confirmatione datur gratia gratum faciens.

Num. 33. quasi per se notum supponit, quod singulæ vnctiones singulas conferunt gratias: quod tamen communior Theologorum negat. Et subdit Vnctionem dari ad patienter, & fauiter sustinendam mortem: quod non probat: & hæc omnia suis locis examinanda reseruantur.

§. III.

Comparantur sex sacramenta in efficientia gratiæ.

17 HÆc comparatio, si fiat inter duo sacramenta eiusdem speciei, & solo numero distincta, subiectis eodem modo se habentibus, æqualem gratiam conferunt, in æqualem verò, si cum inæquali recipiant dispositione. Quod loquendo de Baptismo, docet D. Thomas q. 69. art. 8. dicens. *Adulti verò, qui per propriam fidem ad Baptismum accedunt, non æqualiter se habent ad Baptismum: quidam enim cum maiori, quidam cum minori deuotione ad Baptismum accedunt: & ideò quidam plus, quidam minus de gratia nouitatis accipiūt. Sicut etiam ab eodem igne accipit plus caloris, qui plus ei appropinquat: licet ignis quantum est de se, æqualiter ad omnes suum calorem effundat.*

Ideoque ſuppoſita inſtitutione Dei, & applicatione meritorum Chriſti, ſacramenta ſe habent adinſtar cauſarum naturalium, quæ inæqualiter operantur in ſubiectis inæqualiter diſpoſitis, & approximatis: æqualiter vero in ſubiectis æqualiter diſpoſitis, & nullum habentibus impedimentum.

18 Quod communiter tenent Theologi, ſpecialiter diſputando de Baptiſmo, aduerſus Paludanum in 4. diſt. 4. q. 1. art. 2. docentem omnes paruulos, qui cum ſola gratia Baptiſmi decedunt, futuros inæquales in gloria, quia inæqualem gratiã recipiunt, ſine inæqualitate ſubiecti. Et aduerſus Alexandrum Alenſem parte 4. q. 21. membro 3. & Ioannem Maiorem in 4. diſt. 4 q. 3. propoſ. 5. aſſerentes omnem gratiam baptiſmalem eſſe æqualem cuicumque alteri gratiæ baptiſmali: quoad id quod ei conuenit ex opere operato. Quia paſsio Chriſti exhibita, eſt cauſa gratiæ baptiſmalis in noua lege: quæ æqualiter applicatur omnibus.

19 Comunem doctrinam probant Nuño q. 62 art. 1. diffic. 4. conc. 2. Serra ibi duo. 4 conc. 2. Cabrera diſp. 6. n. 8. Suarez, Vazquez, Lugo diſp. 9. ſec. 2. n. 12. & 18. & omnes communiter, ex Concilio Tridentino Seſsione 6. nam a cap. 4. vſque ad 8. tractat de ſola iuſtificatione adultorum per Baptiſmum: & cap. 7. agens de cauſis iuſtificationis, inter alia ait. *Iuſtitiam in nobis recipientes, vnuſquiſque ſuam, ſecundum menſuram, quam Spiritus Sanctus partitur ſingulis prout vult, & ſecundum propriam cuiuſque diſpoſitionem, & cooperationem.* Si ergo prima gratia confertur per Baptiſmum adultis iuxta cuiuſque diſpoſitionem: Ergo iuxta maiorem diſpoſitionem confertur maior, & iuxta minorem minor. Et quoad hoc par ratio eſt de omnibus ſacramentis.

20 Cæterum Bernal diſp. 20. de Sacramentis ſec. 2. §. 3. n. 61. ita ait. *Ego vero numquam in animum induxi, ſententiam iſtã à Concilio, vel definitam, vel aſſertam, vel etiam obiter memoratam.* Quia licet à cap. 4. vſque ad 6. de ſola adultorum per Baptiſmum iuſtificatione differat; tamen in cap. 7. non docet quanta ſit, ſed quid ſit iuſtificatio: inſcriptio enim capitis eſt. *Quid ſit iuſtificatio impij, & quas habeat cauſas?* Et doctrina eſt communis ad iuſtificationem infantium. Et Concilium nullam occaſionem, nedum neceſsitatem habuit eius inæqualitatis definiendæ, vel in memoriam reuocandæ; cum nec apud omnes eſſet Catholicos indubitata; nec Eccleſiæ cum Hæreticis controuerſa. E contra vero vt definiret, vel in memoriam adduceret, conferri adultis extra ſacramentum maiorem gratiam pro maiori diſpoſitione, nõ ſolum occaſionem, ſed etiam neceſsitatem habuit Sanctus Synodus, nempè aduerſus Nouatores: qui ſicut omnia ſacramenta paris dignitatis, ita omnes iuſtos paris Sanctitatis efficiunt, vtpotè extrinſecè iuſtos ipſa Dei iuſtitia, & Sanctitate.

Addit num. 66. quod ſi Concilium id definiſſet, loqueretur de diſpoſitione perſeuerãte poſt Baptiſmum; ac proinde tunc merito ria vlterioris gratiæ. Et loquitur de ſolo Baptiſmo: quare non continuo de fide eſſet in cæteris ſacramentis. Tandem num. 68. dicit, quod verborum Concilij propria expoſitio eſt: quod in illis verbis: *partitur ſingulis prout vult*: loquatur de iuſtificatis per Baptiſmum: & in altero membro: *& iuxta propriam cuiuſque diſpoſitionem*: agat de iuſtificatis extra ſacramentum: doctrinam vſurpans in tota Eccleſia receptiſsimam.

21 Cæterum hæc falſa ſunt, & nullius apparentiæ, & multo minus alicuius ſoliditatis, & ſucci. In primis, quia doctrina Conciliorum debet eſſe clara, & manifeſta; vtpote per quam determinantur dubia, & finiũtur cõtrouerſiæ cũ Hæreticis; & terminantur quæſtiones Catholicorum. Ille autem ſenſus minimè eſt clarus; vtpotè, qui vſque modo in nullius mentem venerit; & mirũ eſt, quod integro ſæculo ſenſus Concilij in Eccleſia latuerit. Deinde, non tantum non eſt aſsignatus a Doctoribus; ſed ab omnibus reiectus: ideoque Nuño oppoſitam ſententiam vocat *periculoſam in fide*: & ipſe Bernalnum. 79. fatetur *temerariam*: quamuis autem plures dicant hoc nondum eſſe à Concilio definitum: quia obiter aſſertum: nullus tamen eſt, qui non dicat ibi ſermonem eſſe de iuſtificatione adultorum per Baptiſmum. Ergo omnes Theologi, qui poſt Concilium Tridentinum ſcripſerunt, è diametro oppoñuntur Bernal, qui numquam credere vult hoc ibi aut definitum, aut aſſertum, aut obiter memoratum.

22 Secundo, ex canonibus Concilij, & ex Bellarmino, & alijs, qui contra Hæreticos ſæculi præcedentis ſcripſerunt, conſtat ipſos aſſeruiſſe ſacramenta eſſe patia in ſe, & in effectu: ergo habuit Concilium, vel occaſionem, vel neceſsitatem explicandi cauſas inæqualitatis iuſtificacionis, quæ ſit per ſacrametum: quia vel eſt voluntas Dei, vel inæqualitas diſpoſitionis; vel inæqualitas ſacramenti.

Tertio,

Tertio, particula, &, facit ſenſum copulatiuum, & cõiungit cum clauſula immediate antecedenti, & eam declarat: vt cum communi Doctorum docet Barbola in dictionibus, & alij paſsim.

23 Quarto ad complementum doctrinæ viſum fuit Concilio de omnibus iuſtificationis cauſis doctrinam Catholicam exponere. quamuis in aliquibus Hæretici non errarent: non enim negabant Deum eſſe causã principalem: & de iſta ibi docemur. Cum ergo inæqualitas diſpoſitionis antecedẽtis, & in Baptiſmo, & in Pœnitentia, & in reliquis ſacramentis valde conducat ad agnoſcendam inæqualitatem iuſtificationis, ſatis opportune hoc ibi tradit. Quamuis ergo nõ ſit de fide, id tamen debet eſſe indubitatum, & certum; ita vt oppoſitum ſit temerariũ, & parum tutum in fide, & propter Concilij authoritatem, & cõſenſum Theologorum, & firmiſsimã rationem D. Tho. & S. Ioãnis Damaſceni lib. 4. de fide cap. 10. quam explicat Cliſtouæus ibi. Et tandem ipſe Bernal amplectitur, & explanat à nu. 74. vſque 78. quia ſacramenta agunt inſtar cauſæ naturalis: & hoc implicite declarat Tridentinũ, cum diffinit dare gratiam ex opere operato.

24 Comparando vero ſacramenta ſpecie diſtincta, iam diximus Euchariſtiam reliqua excedere, ſicut & in perfectione, ita & in virtute conferendi gratiam. Comparando vero reliqua inter ſe, id quod diximus de comparatione in perfectione, dicendum venit de comparatione in virtute causãdi. Vnde S. Thomas ex vno aliud intelligendum voluit. Expreſsitque in 4. Sent. verbis relatis n. 3. dicens. *Dignitas autem, quæ eſt in efficiẽdo præualet ei, quæ eſt in ſignificando.* Et inſinuat hic art. 3. in cor. & ad 3. & q. 72. art. 11. ad 2. & ad 3. ait, *propter potiorem effectum vnctio chriſmatis Epiſcopis reſeruatur.*

25 Probatque Granado tract. 6. diſp. 3. n. 5. dicens, videri probabilius, ſacramenta ipſa ſeptem conferre inæqualem gratiam ſubiectis æque diſpoſitis: ac proinde illud quod perfectius eſt, conferre maiorem; minorem vero illud, quod min⁹ perfectum eſt. Probatur, quia gratia eſt præcipuus effectus ſacramentorum: ergo ſacramentum, quod eſt perfectius, habere debet vim conferendi maiorem gratiam, cæteris paribus.

Quæ ratio magnã vim habet ex dictis q. 62. nam ſacramenta nouæ legis efficiunt, quod ſignificãt: & ſunt ſigna, & cauſæ gratiæ: ergo quo creſcunt in ratione ſacramentorum nouæ legis, creſcunt in virtute collatiua gratiæ. Ideoquè vt producant gratiam, ſolum requirunt quod obex non ponatur: vt vero maiorem, requirunt ampliorem diſpoſitionem: ſed cæteris paribus, nobilius dat maiorem, & non ſolum ſacramentalem, ſed & ſanctificantem.

26 Duo addit Nuño q. 62. art. 1. diffic. 4. conc. 2. folio 74. columna ſecunda, quæ viſa ſunt digna vt hic inſerantur. Alterum eſt, quod cognoſcere non poſſumus, quis accipiat maiorem gratiam, qui accedit ad ſacramentum excellentius cum minore diſpoſitione, an vero, qui accedit ad ſacramentum minus perfectum cum maiori diſpoſitione. Quis enim cognouit ſenſum Domini; aut quis conſiliarius eius fuit? Nec enim agnoſcimus naturam graduum, qui dantur ex opere operato, & comparatione cum gradibus datis ex opere operantis. Hoc videtur certum, quod ſi vnus accedat cum contritione quantumcumque remiſſa, alius vero cum attritione quantumcumque intenſa ad idem ſacramentum; quod ille accipit maiorem gratiam, quam qui habet attritionem. Quia differunt ſpecie: & quia contritio conuertit immediatè, & perfectè ad Deum: & ſe habẽt ſicut ſpecies ſubſtantiales; quarum altera, etiam in individuo, non poteſt peruenire ad perfectionem alterius.

27 Rurſus notat, quod in omnibus ſacramentis datur minima gratia, quam poſſunt cauſare, maior, vel minor ſecundum maiorem, vel minorem perfectionem ſacramenti: vnde numquam cauſat aliam minorem. Non tamẽ datur maxima gratia, quam poſſunt cauſare: ſed ſicut poteſt creſcere diſpoſitio, ita ſimiliter poteſt creſcere in infinitum ſynchategorematice gratia illa, quę ex opere operato confertur in ſacramentis.

28 Cum communi doctrina videtur cõcordare Bernal diſp. 20. de ſacramentis ſect. 2 §. 5. n. 80. & 81. & n. 92. dicens, ſacramẽta diuerſa, & inæqualia in perfectione, v. g. Euchariſtia, & Vnctio, & Ordo, & Matrimonium, ferunt per ſe, & ex opere operato in æquales gratiarum effectus; quando cætera ſunt paria in ijs ſubiectis, quibus conferuntur.

29 Cæterum §. 1. num. 38. præmiſerat ſacramenta viuorum plus intenſionis gratiæ dare, quam mortuorum. Ratione duplici: vna quaſi phyſica, quia ſcilicet iuſtus recipiens ſacramenta viuorum, hoc ipſo quod iuſtus eſt, magis eſt diſpoſitus ad recipiẽdos plures gradus iuſtitiæ, ſiue gratiæ. Altera eſt

moralis: quia beneficium conferendi primã gratiam, inuoluit abolitionem offenſæ, & cõciliationem amicitiæ diuinæ: proinde eſt bonum longè maius qualibet gratiæ intenſione: cum igitur in hoc tanto bono tribuendo, Baptiſmus, & Pœnitentia præſtent viuorum ſacramentis; par eſt vt hæc illis excellant in conferendis pluribus intenſionis gradibus.

Subiungit num.41. quod inter ſacramẽta viuorum Euchariſtia plus gratiæ cõtinet: poſt Euchariſtiam Ordo: quia conſtituit Patres ſpirituales, & rectores in ordine ad act⁹ nobiliſsimos, & difficillimos: deinde Confirmatio, quæ reſpondet aduentui Spiritus Sancti in die Pentecoſtes: poſtea Vnctio, & denique Matrimonium: & num.44. concludit, quod Baptiſmus plus gratiæ cofert, quã Pœnitentia, quia iſta eſt iterabilis, & per eã merita reuiuiſcunt: atque adeò in hoc excedit Baptiſmum: cumque ille antecellat perfectione, par eſt vt etiam excellat in intenſione gratia tribuenda.

30 Hæc doctrina Bernal non videtur, nec ſibi, nec veritati conſtans. Nõ ſibi, quia ex maiori perfectione non ſemel intẽdit deducere tribuere intenſiorem gratiam: & tamen non eodem ordine numerat ſacramenta quoad gradus perfectionis, & quoad cauſalitatem. Nec etiam, quæ dicit §.5. conſonant his, quæ dixerat §.1. Non congruit veritati: Tum, quia congruentiæ, quæ non ſumuntur ex ſignificatione & cauſalitate, ſolum probant exceſſum ſecundum quid. Tũ, quia non reſpondent rationi noſtræ propoſitæ num.25. Vnde omnino ſtandum ordini aſsignato ex D. Thoma.

DVBIVM IV.

Vtrum omnia Sacramenta ſint de neceſsitate ſalutis.

1 VT reſpondeat, præmittit D. Thomas art.4. quod neceſſarium reſpectu finis (de quo nunc loquimur, quia eſt ſermo de medicinis, & inſtrumentis à Deo inſtitutis ad hominum ſpiritualem ſalutem) dicitur aliquid dupliciter. Vno modo ſine quo non poteſt haberi finis: ſicut cibus eſt neceſſariꝰ vitæ humanæ: & hoc eſt ſimpliciter neceſſarium ad finem. Alio modo dicitur eſſe neceſſarium id ſine quo non habetur finis ita conueniẽter: ſicut equus neceſſarius eſt ad iter. Hoc autem non eſt ſimpliciter neceſſarium ad finem. Hoc notato, quas ſtatuit concluſiones.

2 Prima aſſertio, primo modo receſsitatis ſunt tria ſacramẽta neceſſaria; duo quidem perſonæ ſingulari; Baptiſmus quidem ſimpliciter, & abſolute; Pœnitentia autem ſuppoſito peccato mortali poſt Baptiſmũ. Sacramentum autem Ordinis eſt neceſſariũ Eccleſiæ: quia vbi non eſt gubernator, populus corruet, vt dicitur Prouer.11.

3 Secũda concluſio: ſecundo modo ſunt neceſſaria alia ſacramenta: nam Confirmatio quodammodo perficit Baptiſmum: Extremaunctio Pœnitentiam: Matrimonium vero Eccleſiæ multitudinem per propagationem conſeruat.

4 Ex quo deducit S. Thomas ſolutione ad primum, nullum ſacramentum a Chriſto inſtitutum eſſe ſuperfluũ: ad hoc enim quod aliquid non ſit ſuperfluum, ſufficit quod ſit neceſſarium primo, vel ſecundo modo: & ſic ſunt neceſſaria omnia ſacramenta per diſtributionem accommodam. Quod totum breuiſsime complectitur Concilium Tridẽtinum Seſsione 7. canone 4. Illis verbis: *Si quis dixerit ſacramenta nouæ legis non eſſe ad ſalutem neceſſaria; ſed ſuperflua, &c.* Poſteriori particula loquitur de neceſsitate ad melius eſſe: at vero prioribus verbis loquitur de neceſsitate ſimpliciter.

5 Diſtinximus, & explicuimus cap.7. Theol. Moralis q.2. §.1. quod ad ſalutem aliquid eſt neceſſarium, & neceſsitate medij, & etiam neceſsitate medij, & præcepti ſimul. Notat ergo Soto in 4. diſt.1. q.6. art.4. §. *Aduertendum*: quod tria ſacramenta, de quibꝰ in prima concluſione, ſunt neceſſaria neceſsitate medij: & etiam Euchariſtia quantum ad manducationem ſpiritualem per fidem: & ſic exponit S. Thomas hic à 12. cum D. Auguſtino tract.26. & 27. in Ioannem illud Ioan.6. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Ideoquè diſtincto modo eſt Euchariſtia neceſſaria, ac ſit neceſſarius Baptiſmus, vt declarat S. Thomas q.73. artic.3. de quo ibi. Quamuis autem Matrimonium vt eſt officium naturæ, ſit ſimpliciter Reipublicæ neceſſarium: tamen ratione ſpiritualitatis, quatenus eſt ſacramentum, non eſt ſimpliciter neceſſarium. Ideoque in lege naturæ erat in officium naturæ, ſed non ſacramẽtum. Et ideò benè inquit Soto §. *Neque*, quod hac de cauſa non connumeratur a D. Thoma inter ea ſacramenta nouæ legis, quæ ſunt ſimpliciter neceſſaria.

***

DVBIVM VLTIMVM.

De *Sacramentalibus*.

1 DE Sacramentalibus non agit D. Tho. in communi: quia loquendo de ritu Baptiſmi 3. p. q. 86. art. 10. tres cauſas aſsignat cur Eccleſia, quæ regitur Spiritu Sancto, qui nihil inordinatum operatur, adhibeat ſacramentalia, quæ pertinent ad ſolemnitatẽ Sacramentorum. Et quæſt. 72. ar. 12. agit de ritu Confirmationis, dicens: *Firmiter tenendum eſt, quod ordinationes Eccleſiæ dirigantur ſecundum ſapientiam Chriſti. Et propter hoc certũ eſſe debet, ritus, quos Eccleſia obſeruat, in hoc, & in alijs Sacramentis, eſſe conuenientes.* Et de ritu Euchariſtiæ agit quæſt. 83. per ſex articulos. Et ſic de alijs aliorum Sacramentorum ritibus. Et quod poterat eſſe difficultatis, quomodo ſacramentalia remittant peccata venialia; reſeruat diſputandum D. Thomas vſque ad quæſt. 87. art. 3. Quare vix reſtat, quid hic in communi poſsit diſputari, non inuertendo mirificum ordinem docendi obſeruatum à D. Thoma.

2 Solum obſeruandus, & notandus eſt canon vltimus Seſsionis ſeptimæ Concilij Tridentini, qui ſic habet. *Siquis dixerit receptos, & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus, in ſolemni Sacramentorum adminiſtratione adhiberi conſuetos, aut contemni, aut ſine peccato à miniſtris pro libito omitti, aut in nouos alios per quemcumque Eccleſiarum paſtorem mutari poſſe; anathema ſit.* De quibus latius Thomas Vvaldẽſis tomo integro de Sacramentalibus, Bellarminus lib. 2. de Sacramẽtis in genere à cap. 29. Suarez diſp. 15. Gran. tract. 7. Nuño hic dub. vnico, & alij.

3 Imò addit Cæſar Carena de Officio S. Inquiſitionis parte 2. tit. 17. § 2. n. 9. contemptores cæremoniarum, & rituum Eccleſiæ, vt ſuſpectos in fide, puniendos eſſe à Sancta Inquiſitione: vbi circa hoc duos affert caſus ſingulares. Contemptus ergo ſemper eſt mortale peccatum. Et pariter mutatio in nouum ritum ſcienter facta. Omiſsio verò ex genere eſt peccatum mortale; licet ex materiæ paruitate excuſetur à mortali, & aliquãdo tã parua poſſet eſſe cæremoniæ omiſsio, quod excuſetur à veniali: licet hoc raro accidat. Et hæc de Sacramentis in genere, ad laudem Sanctiſsimæ Trinitatis, & Deigenitricis Virginis MARIAE.

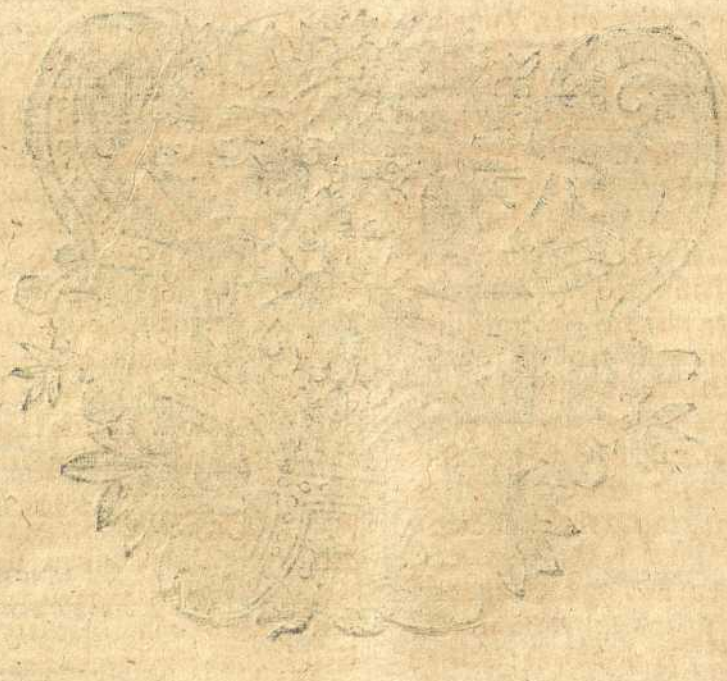

TRACTATVS SECVNDVS DE BAPTISMO.

QVAESTIO SEXAGESIMASEXTA, DE PERTINENTIBVS AD SACRAMENTVM *BAPTISMI.*

1 DESCENDENS S. Thomas ad conſiderandum de ſingulis Sacramentis inſpeciali, merito primo agit de Baptiſmo, qui eſt ianua Sacramentorum, quia per eum confertur regeneratio, quæ eſt prima ſpiritualis natiuitas. Vnde S. Gregorius Nazianzenus orat. in S. Baptiſma, ait. *Baptiſmus omnium Dei beneficiorum præclariſsimum eſt, & præſtantiſsimum: huic gratulantur cæli: hunc Angeli propter ſplendoris cognationẽ celebrant: hic futuræ beatitudinis imaginẽ gerit: hunc prædicare quidẽ, & laudibus ornare geſtimus, verum pro rei dignitate non poſſumus.* Similia S. Baſilius hom. 1. de Baptiſmo parte 2. & Tertulianus de Baptiſmo aduerſus Quintillam fœminam cap. 1. & S. Baſilius exortat. ad baptiz. baptiſmum vocat *teſſeram militum Chriſti, amictum ſplendentem.* Et S. Dionyſ. cap. 2. de Eccleſ. Hier. aſſerit, quod eſt *principium, & ianua ſacramẽtorũ:* quia per eum fit homo capax recipiendi reliqua ſacramenta.

De Baptiſmo autem D. Thomas ſex proponit quæſtiones: in prima agit de materia, & forma Sacramenti, & de alijs requiſitis, & ad eum pertinentibus: in ſecunda diſputat de miniſtris Baptiſmi: mox ſubſequitur in tertia congruo doctrinæ ordine tractare de ſuſcipientibus hoc ſacramẽtum: indeque ſolum reſtat vt in quarta eius exponat effect'. In duabus vero vltimis quæſtionibus tractat de præparatorijs ad Baptiſmum: nempè in q. 70. de Circũciſione, quæ fuit antiqua præparatio ad Baptiſmi inſtitutionem: & q. 71. de præparatorijs, quæ ſimul exercentur, & concurrunt cum vſu ſacramenti a Chriſto in noua lege inſtituti.

2 Igitur, quæſtionem Baptiſmi primã, quæ ordine eſt 66. S. Thomas duodecim diſtinxit articulis. In priori exponit definitionem Baptiſmi, nempè, quod eſt ablutio corporis exterior, facta ſub forma præſcripta verborum. Determinat in ſecundo, quòd Baptiſmus tunc vere fuit inſtitutus, quantũ ad ipſum ſacramentum, quando Chriſtus eſt baptizatus, ſed neceſsitas vtendi hoc ſacramento indicta fuit hominibus poſt paſsionem, & reſurrectionem. Rationes quatuor congruentiæ aſsignat articulo 3. cur ex inſtitutione diuina aqua eſt propria materia Baptiſmi: ſubinde exponit in quarto, quod in qualibet aqua qualitercumque trãſmutata, dummodo nõ ſoluatur ſpecies aquæ, poteſt fieri Baptiſmus: ſecus vero ſi ſoluatur ſpecies aquæ. Deinde articulo quinto docet, quod hæc eſt conueniens forma Baptiſmi: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti:* & addit in ſexto, quod quidquid deeſt ad plenam inuocationem Trinitatis, tollit integritatem Baptiſmi: vnde non valet ſi vna perſona omittatur; vel dicatur in nomine Chriſti.

3 Explicata forma, & materia Baptiſmi, ab articulo ſeptimo de alijs ad eum pertinen-

tinentibus agit. Et in primis oſtendit, quod Immerſio non eſt de neceſsitate Baptiſmi: addit articulo 8. quod communiter obſeruatur in Baptiſmo trina immerſio: & ideò graue iter peccaret aliter baptizans; quamuis valeret Baptiſmus. Quatuor rationes aſsignat articulo nono cur Baptiſmus iterari non poteſt. Explicat articulo decimo conuenientes eſſe ritus, quos obſeruat Eccleſia ad quādam ſolemnitatem Sacramenti. Diuidit, & diſtinguit articulo vndecimo, tria Baptiſmata, ſcilicet, aquæ, & ſanguinis, & flaminis. Et denique in vltimo articulo probat, Baptiſmum ſanguinis eſſe potiſsimum inter alia Baptiſmata.

DVBIVM PRIMVM.

Quid ſit Baptiſmus?

1 BAptiſmus eſt vox Græca, quæ immerſionem, aut ablutionem ſignificat: & vſu Eccleſiæ aptatur ſacris ablutionibus: vt illis, quæ erant in veteri lege, de quibus Apoſtolus ad Hebr 9. & Baptiſmo Ioannis, de quo infra: & potiſsime, propter antiquitatem, hanc vocem tenet ad denotandum ſacramentorum primum. Eius quatuor nomina ex S. Ioanne Damaſceno, & alijs Patribus declarat D. Thomas ad 1. & ibi Nuño, & Suarez, & Vazquez diſp. 140. cap. 1. à n. 1. vſque ad 5. Cabrera num. 15. & 16.

§. I.

Cur Baptiſmus diffiniatur, non per aquam, ſed per ablutionem?

2 IN tradēda autem diffinitione quid rei, videtur eſſe differentia: nam Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacramentis part. 6. cap. 2. ait. *Si ergo quæritur, quid ſit Baptiſmus? Dicimus, quod Baptiſmus eſt aqua, diluendis criminibus ſanctificata per verbum Dei.* Vbi Baptiſmum nō definit per materiam proximam, quæ eſt ablutio; ſed per materiam remotā, quæ eſt aqua.

3 At vero Magiſter in 4. Sent. diſt. 3. in principio, diffinit per materiam proximā, dicens, quod *Baptiſmus eſt ablutio corporis exterior, facta ſubforma præſcripta verborum.* Quā diffinitionem primæ eſſe præferendam, probat D. Thomas art. 1. Cum enim ſacramenta nouæ legis ſanctificationem quādam operentur, ibi perficitur ſacramentum, vbi perficitur ſanctificatio. In aqua autem non perficitur ſanctificatio: ſed eſt ibi quædam ſanctificationis virtus inſtrumentalis, non permanens; ſed fluens in hominem, qui eſt vere ſanctificationis ſubiectum. Et ideò ſacramētum non perficitur in ipſa aqua; ſed in applicatione aquæ ad hominem, quæ eſt ablutio. Ideoquè melius definitur per ablutionem, quam per aquam.

4 Sed obijcies: nam ſi maior D. Thomę eſt vera, nempe, *ibi perficitur ſacramētum, vbi perficitur ſanctificatio*: ex illa poteſt inferri, quod ablutio non eſt ſacramentum, quia in ea non perficitur ſanctificatio: ablutio enim nō ſanctificatur per Baptiſmum; ſed homo, qui abluitur.

Reſpondet Caietanus, quod quia vnumquodque eſt in aliquo ſecundum modum recipientis: ideò diuerſo modo ſanctificatur aqua, ac ſanctificetur ablutio: cum aqua ſit res permanens, ſi in illa perficeretur ſanctificatio ſequeretur, quod aqua eſſet sācta, quia pro ſe permanenter ſanctificaretur. Cum vero ablutio ſit tranſiens, & non ſit in ſe ipſa, ſed in abluto: ideò ſanctificatur vt ablutus ſanctificetur per ipſam deferentem ſanctificationem in ablutum; & ideò perficitur ſanctificatio in termino incluſo in ablutione: quia non aqua, ſed ablutio fluit, & tranſit. Eodem modo reſpondet Ruiz art. 1. dub. 2.

5 Melius reſpondent Cabrera art. 1. nu. 13. Serra §. *Non eſſe vero.* Auerſa ſect. 3. paulo poſt initium, & alij, quod ſicut ſanitas eſt formaliter in animali tāquam in ſubiecto; in medicina vero tamquam in cauſa: ita ſanctificatio eſt formaliter in homine baptizato, in quo tamquam in ſubiecto ſuſcipitur ſanctitas: in ablutione vero eſt ſanctificatio, non tamquam in ſubiecto cui ſanctitas inſit: ſed tamquam in cauſa proxima inſtrumentaliter ſanctificante. Et quia proximius eleuatur ablutio, quam aqua: ſiquidem hoc ſacramentum conſiſtit in actione trāſeunte, quæ eſt applicatio, & motus aquæ ad hominem ſanctificandum: ideò melius definitur per ablutionem, quæ eſt materia proxima, quā per aquam, quæ eſt materia remota.

6 Quod docuit S. Thomas in 4. diſt. 3. q. 1. art. 1. q. 1. ad 2. dicens, quod ſacramentū nouæ legis eſt ſignum, & cauſa gratiæ, vnde ſecundum hoc eſt ſacramentum, ſecundum quod habet ſignificare, & cauſare: *Aqua autem non habet ſignificare, & cauſare effectum Baptiſmi, niſi ſecundum quod eſt abluens. Vnde eſſentialiter Baptiſmus eſt ipſa ablutio*: quia ad ablutionem interiorem cauſādam inſtitutus eſt; quam ſignando cauſat ipſa exterior abiutio. *Sed aqua eſt materia eius remota*; & ablutio ipſa eſt materiale Baptiſmi; ſed verbum vitæ

eſt

eſt forma completiua ſacramenti. Auguſtinus autem tract. 15. in Ioan. & Magiſter diffiniunt Baptiſmum *per materiam proximam*; quæ prædicatur proprie de Baptiſmo; ſicut materia de artificialibus, vt phiala eſt argentum: ſed Hugo diffiniuit per materiam remotam; quæ non ita propriè prædicatur, niſi per cauſam remotam. Hæc S. Thomas. Et ibi poſt articulum 5. in expoſitione textus ait. Sciendum eſt, quod *Baptizare* in Græco, idem eſt, quod *lauare*: à lauando enim duo dicuntur, ſcilicet *lauacrū*, quod ſignificat aquā in qua fit *lotio* humano artificio præparatā: alio modo lotio, quæ ſignificat vſum lauacri. Baptiſmus ergo poteſt ſignificare ipſam aquam, quæ dicitur lauacrum: Vnde dicitur ad Titum 2. *Per lauacrum regenerationis, &c.* Et poteſt ſignificare ipſam ablutionē. Marci 7. *Tenentes baptiſmata hominum, & calicum, & vrceorum*, id eſt, ablutiones. Et ideò Hugo de S. Vic. lib. 1. de ſacr. parte 9. cap. 2. diffiniuit Baptiſmum per aquam quantum ad primam acceptionem: Magiſter verò per ablutionem quantum ad ſecundam. *Sed hæc diffinitio eſt magis propria, quia aqua non ſignificat mundationem; neque cauſat; niſi ſecundumquod eſt abluens.* Hæc ibi.

§. II.

Verum ſupponat pro ablutione?

7 SEcundo obijcies: nam ablutio eſt pars ſacramenti Baptiſmi: ſiquidem ſacramēta conſtant rebus, & verbis: & S. Aug. tract. 80. in Ioannem dicit: *Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum*: vnde integrum ſacramentum eſt compoſitum ex ablutione, & prolatione verborum. Sed pars non prædicatur de toto; neque in phyſicis, neque in artificialibus: neque enim dicimus, quod homo eſt corpus: neque quod domus eſt fundamentum: ergo neque Baptiſmus eſt ablutio.

Hoc argumento conuincitur Marſilius in 4. q. 3. art. 1. conc. 2. vt dicat in proprietate loquutionem hanc fore negandam: Baptiſmus eſt ablutio. Scotus etiam in 4. diſt. 3. q. 1. licet vtramque partem probabilem exiſtimet: Tamen probabilius exiſtimat, quod Baptiſmus ſupponit pro toto aggregato ex aqua, ablutione, & verbis.

8 Suarez etiam in commentario art. 1. & Vazquez diſp. 140. cap. 1. n. 8 Auerſa ſec. 3. & alij dicunt, verum quidem eſſe, in rigore, & proprietate ſermonis, & ſecluſa figura, qua per Synedochem, pars ſumitur pro toto Baptiſmum non poſſe dici ablutionem, vt argumentum probat: ſicut non poteſt dici, quod Baptiſmus ſit hæc verba: *Ego te baptizo*: quia ſicut non eſt vna pars; ita neque altera; ſed compoſitum ex vtraque. Neque D. Thomas, aut Magiſter aliter ſunt loquuti, non enim dicunt, Baptiſmum ſimpliciter eſſe ablutionem; ſed eſſe ablutionem ſub præſcripta forma verborum: quibus verbis ſignificare voluerunt, Baptiſmum eſſe quid conſtitutum ex ablutione, & verbis.

9 Cæterum S. Thomas in 4. diſt. 3. q. 1. art. 1. q. 1. ad 2. reſpondet; *quod Baptiſmus in quantum eſt ſacramentum, eſt in genere ſigni, vel cauſæ: & in hoc genere conſtituitur per formam verborum, à qua habet ſignificationē, & efficaciā ſacramentalem, ſicut autem artificialia non ponuntur in genere ex forma ſimpliciter, ſed ex materia (non enim dicimus, quod domus ſit in genere qualitatis, niſi in quantum artificiale figuratum; ſed dicitur eſſe in genere ſubſtantiæ) ita etiam eſt de ſacramentis: Baptiſmus enim ſimpliciter eſt in genere ablutionis: ſed ſecundumquid, ſcilicet in quantum eſt ſacramētum, eſt in genere relationis.* Hæc S. Thomas. ¶ Qui in corpore dixerat. Et ſciendum quod S. Auguſtinus tract. 15. in Ioan. ponit eandem diffinitionem, quamuis ſub alijs verbis: dicit enim: *Baptiſmus eſt tinctio in aqua, verbo vitæ ſanctificata.*

10 Eodem modo reſpondent ibi Ricardus ar. 1. q. 1. ad 2. & Soto art. 1. ad 3. dicens, quod contra oppoſitum reuera, & Theologia, & Philoſophia vna voce reclamant: nā Baptiſmus non eſt velut compoſitum in genere ſubſtantiæ; ſed ſicut res artificiata, cuius tota ſubſtantia eſt ipſa materia. Statua enim non ſupponit pro aggregato ex ære, & forma, veluti homo pro corpore, & anima; ſed pro ære habente talem formam: ſicut album non eſt compoſitum ex papyro, & albedine; ſed corpus habens albedinem. Similiter Baptiſmus eſt ablutio, & ideò ſupponit pro ablutione, connotando fieri ſub tali forma: & in ablutione, quatenus ſub illis fit verbis, eſt relatio ſacramenti forma. Pariter reſpondent Nuño ad 2. & Serra ad 1. quod in entibus artificialibus materia de toto prædicatur, eo quod eſt nobilior, poniturque ad modū ſubſtantiæ. Tenereque Alexandrum Alenſem 4. p. q. 12. & omnes Thomiſtas, refert, & ſequitur Cabrera art. 1. n. 9. quia Baptiſmus eſt terminus connotatiuus, qui non ſupponit pro aggregato ex ſubiecto, & forma, ſed pro ſolo ſubiecto, & materia: & connotatiua, & artificialia ſupponunt pro materia, quatenus ſubeſt formæ.

11 Sed inſtat Suarez, nam in omnibus ſacramentis, præſertim in his, quæ in vſu cō

ſiſtunt,

ſiſtunt, materia, & forma ſunt partes eſſentiales cõponentes ſacramentum. Ergo Baptiſmus eſſentialiter conſtat ex ablutione, & verbis, quæ licet inter ſe ſint quaſi materia, & forma; tamen iſtæ partes comparatæ ad relationem ſigni, totum illud compoſitum eſt ſubiectum eius: & ita cõparatur ad illam quaſi materiale ad formale. In quo, tanto habent verba potiores partes, quãto expreſſius ſignificant.

Deinde, quando res artificialis diffinitur per materiam loco generis; non pars materiæ, ſed tota materia, quæ ſubeſt propriæ formæ artificiali, conſtituenda eſt loco generis, vt poſsit de re artificiali prædicari: vt non dicetur domus eſſe fundamentum, aut lignum; ſed dicetur eſſe hæc omnia ſub tali figura. In ſacramento autem propria forma quaſi artificialis eſt ſignificatio, cuius integra materia eſt compoſitum ex ablutione, & verbis: atque hoc sẽſu ablutio eſt pars materiæ. Ergo in nullo ſenſu poteſt vere dici, quod Baptiſmus ſit ablutio.

12 Reſpondet Ruiz toto dubio 1. quod in compoſitis accidentalibus ex compoſitione non reſultat aliqua vna natura ponita in vno genere: neque forma dat eſſe ſimpliciter, ſed ſolum ſecundumquid. Et in compoſitione ſignificatur principaliter, & in recto materia, & in obliquo forma. Quamuis autem ablutio nõ ſit tota materia quaſi metaphyſica, eſt tamen tota materia in compoſitione phyſica: quia nulla alia materia reperitur niſi ablutio; ſicut nõ eſt alia forma phyſica, niſi verba. Quia igitur cõpoſitum phyſicum, vtpote notius quoad nos, diffinitur per materiam; ideò benè diffinitur Baptiſmus per ablutionem in recto, & per verba vt ablutionem determinantia.

13 Nos explicatius ex dictis q.60. dub. 10. & 11. fatemur, quod ſi loquamur de directo ſignificato Baptiſmi, eſſentialiter, & directè ſignificat compoſitum ex ablutione, & verbis vt ſubſtant vltimæ formæ. Vnde D. Thomas in 4. Sent. diſt. 3. art. 1. q. 1. in corpore, vt exponat hãc Baptiſmi diffinitionẽ, præmittit, quod *diffinitio materialis eius erit, quæ comprehendit materiã, & formã eius, & efficientem.* Quod adaptat ad intentum aſſerẽs. *Et ſic diffinitio, quam Magiſter in littera ponit, eſt materialis. Continet enim materiã, in hoc quod dicit:* ablutio exterior: *& innuit efficiẽtẽ, in hoc quod dicit;* facta: *Et ponit formã in hoc quod dicit:* ſub forma verborum, &c. Et S. Auguſt. tract. 18. in Ioan. ſimiliter dixit. *Quid eſt Baptiſmus? Eſt lauacrum aquæ in verbo: tolle aquam, non eſt Baptiſmus; tolle verbum; non eſt Baptiſmus.* Ergo loquendo de eſſentiali ſignificato Baptiſmi, & diffinitionis eius, importantur, & ſignificantur directè materia, & forma, quæ ſunt eius partes eſſentiales phyſicæ intrinſecæ, & efficiens eſt cauſa extrinſeca. Loquendo verò de illo pro quo ſupponit, omnia hucuſque adducta oſtendunt ſupponere pro ablutione vt determinata per verba, vt latius loco citato loquendo de omnibus ſacramentis.

§. III.

Vtrum ablutio ſit actio, vel paſsio, vel vtrumque?

14 TErtia difficultas eſt: nam omnia ſacramenta, præter Euchariſtiã, quod eſt ſacramentum permanens, conſiſtunt in actione: ſed ablutio non eſt actio, ſed potius paſsio baptizati: ergo Baptiſmus non eſt eſſentialiter ablutio.

15 Reſpondet Suarez diſp. 20. ſec. 2. ad rem Theologicam difficultatem eſſe paruĩ momenti, & vtilitatis. Si tamen phyſicè velimus rem perpendere, dicendum eſt in rigore nullam phyſicam paſsionẽ requiri in corpore baptizati, vt fiat ablutio ad Baptiſmũ neceſſaria: quia nec eſt neceſſaria emũdatio corporalis; nec alteratio, quæ eſt peraccidẽs ad ablutionem: neque eſt neceſſaria motio corporis baptizati. Contactus autem aquæ nullã paſsionem dicit receptam in corpore; ſed ſolã denominationẽ extrinſecã, vel relationem. Non ergo ablutio dicit, aut includit paſsionem: ſed conſiſtit in contactu ſucceſsiuo cũ mõtu locali aquæ per corpus, vel corporis ſubintrantis aquam. Poteſtque probari: nam prolatio verborum prout eſt actiue à proferente conſtituit ſacramentum: ergo ſimiliter ablutio. ¶ Iuxta hoc Tannerus to. 4. diſp. 4. q. 1. dub. 2. n. 44. infert valere Baptiſmum ex niue, aut glacie, ſi in aquam reſoluatur in manibus baptizantis, antequam applicetur corpori eius, qui baptizatus eſt: non tamen ſi reſoluantur poſt applicationem: quia tunc eſſet ablutio paſsiua tantum.

16 Per oppoſitum Scotus in 4. diſt. 6. q. 2. §. *Reſpondeo plures.* Verſ. *Ex iſto videtur.* Et Soto diſt. 3. q. vnica art. 1. §. *Ex quo fit,* docẽt, quod Baptiſmus potius eſt ablutio, quatenus paſsio recepta in homine, qui abluitur: quando quidem in ipſo recipitur ſacramentum. Sunt enim ſacramenta cæremoniæ illæ, quibus iuſtificatur: atque adeò actiones quatenus in nobis recipiuntur. Vnde ſiquis ſimul eadem aquæ aſperſione plures

baptiza-

baptizaret, tot multiplicarentur baptiſmata, quot eſſent homines illa recipientes.

Idem docent Nuño art. 4. notab. vltimo, & Serra art. 1. & art. 3. Villalobos tract. 5. dif 1. n. 2. nam certum eſt Baptiſmum; ac percõ ſequens materiam eius proximam, pro qua ſupponit, & per quam diffinitur, eſſe in baptizato: ſed non eſt certum actionem abluendi eſſe in baptizato; cum probabilis opinio ſit actionem, etiam tranſeuntem, non eſſe in paſſo, ſed in agente: ergo, &c. Confirmatur: nam ablutio, quæ eſt materia proxima Baptiſmi, non baptizantem, ſed baptizatũ denominat: ergo cum actio, etiam ſi ſit in paſſo, non denominet formaliter paſſum, ſed agentem; ablutio vt materia proxima Baptiſmi non conſiſtit in actione, ſed in paſſione. Vt actio vero ſolum erit cauſa talis materiæ, & Baptiſmi, ſicut & miniſter, cuius eſt actio: & hoc indicant verba illa: *Ego te baptizo*. ¶ Addit Valentia puncto 1. prope finem, hoc eſſe extra cõtrouerſiam, quia conſtat ablutionem habere rationem ſacramẽti, quatenus in baptizato recipitur. Ideo què contra Suarez notat Nuño, impoſsibile eſſe, quod ſit contactus phyſicus, & quod non ſit vera actio, & vera paſsio: ipſum namque tangere, eſt agere; & ipſum tangi, eſt pati. Vnde, qui tangitur, ſemper recipit, aliquam entitatem, vel aliquem modum rei, ratione cuius vere patitur: alias non realiter, ſed tantum intentionaliter pateretur.

17 Deinde Ricardus in 4. diſt. 3. art. 1 q. 2. & Vazquez diſp. 141. cap. 2. n. 14. & dicit probabilius Cabrera art. 1. n. 12. & Granado tract. 1. diſp. 4. n. 1. Coninch ar. 3 dub. 2. Abra. diſp. 2. ſec. 1. q 3. ar. 1. Auerſa q. 66. ſec. 3. & alij dicunt, ablutionem, vt actio abluẽtis eſt, atque baptizatum denominat, eſſe ſacramentum Baptiſmi; eo quod ablutio eatenus materia cenſeri debet (ait Vazquez) quatenus verbis formæ denotatur: verba autem formæ denotant illam, prout actionem: ſic enim ait miniſter: *Ego te baptizo*: Tum etiam denotare illam poſſunt, prout paſsiue denominantem baptizatum: ſic enim ſignificat forma illa Græcorum: *Baptizetur ſeruus Chriſti*: Ergo vtrumque ad rationem ſacramẽti pertinet. ¶ Idem probat Cabrera: nam ablutio in hac diffinitione ſumitur pro motu, quatenus includit, & actionem, & paſsionem: *Et baptizo* vtrumque ſignificat: ergo Baptiſmus principaliter importat motum, pro illoque ſupponit, cũ reſpectu ad actionem, & paſsionem.

18 Auerſa id probat, quia pariter de neceſsitate Baptiſmi eſt, vt aliquis abluat, & aliquis abluatur: ergo pariter penes vtrumque reſpectum dici debet ablutio eſſe de ratione Baptiſmi. Et adhuc ſi magis formaliter loqui velimus, ſacramentum ipſum poteſt ſic conſiderari dupliciter: & quatenus ſuſcipitur, & quatenus conficitur. Sacramẽtum ergo quatenus ſuſcipitur, directè dicit ablutionem prout receptam in baptizato: quatenus conficitur directè dicit ablutionẽ prout receptam in baptizante. Addit quod quoad praxim valeret adhuc Baptiſmus, ſi nix, aut glacies per applicationem ad corp⁹ baptizandi reſoluatur in aquam, dummodo ritè coniungatur prolatio formæ: quia ipſe miniſter applicando niuem, aut glaciem, iã ſuo modo actiue abluere: & ſic non deeſſet ablutio etiam actiua.

19 Mihi ex his ſententijs prima videtur falſa: & ſecunda omnino vera in rigore Theologię, quia loquitur de conſtitutiuo in trinſeco ſacramenti. Quia tamen tertia loquitur de eſſentialiter requiſitis, ſiue intrinſicè per modum materiæ, & formæ, ſiue extrinſecè per modum efficientis: ſicut S. Thomas expoſuit in diffinitione materiali eſſe mẽtionem de materia, & forma, & de cauſa efficiente; ideo, quia paſsio non poteſt eſſe ſine actione, nec ſacramẽtum ſine actione miniſtri: Ideo verum eſt ablutionem eſſentialiter importare actionem, & paſsionem, vt dicit tertia ſententia. Sed hoc non negat ſecũda; ſed ſolum recte aduertit, quod ſicut intentio requiritur eſſentialiter; & tamen non eſt pars intrinſeca ſacramenti, ſed dirigens cauſam efficientem extrinſecam: ita ablutio, vt actio, eſſentialiter requiritur vt conficiatur ſacramentum. quod tamen intrinſecè non componitur ex ablutione, niſi vt eſt motus paſsiue receptus in eo, qui baptizatur.

§. IV.

De alijs diffinitionibus.

20 QVarta difficultas eſt: nam diffinitio debet conuerti cum diffinito: ſed poteſt eſſe ablutio corporis exterior facta ſub præſcripta verborum forma, & tamen non erit Baptiſmus: ſicut ſiquis ſe ipſũ baptizaret, aut certè alium; ſed tamen vel inuitum, vel iam baptizatum, vel ſine legitima intentione: aut ſi baptizaret aqua rotacea, vel humore, aut vino, aut oleo: Ergo hæc non eſt competens Baptiſmi diffinitio.

21 Propter huiuſcemodi argutias Scotus in 4. diſt. 3. q. 1. lit. c. docet Baptiſmum

ſic

ſic poſſe diffiniri. *Baptiſmus eſt ſacramentum ablutionis animæ à peccato, conſiſtens in ablutione hominis aliqualiter conſentientis, facta in aqua, ab alio abluente; & in verbis certis ſimiliter ab eodem abluente, cum debita intentione prolatis.* Et Gabriel addit, quod ſit *ablutio hominis, viatoris, facta in aqua elementari, fluida, ab alio, cum legitima intentione, &c.* Quos ex parte ſequitur Nauarrus in Manuali cap. 23. n. 3. diffiniens Baptiſmum, quod eſt *ſacramentum aquæ naturalis, qua vnus ab alio, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, cum debita intentione, abluitur.*

22 Merito tamen reijcit Soto in 4. diſt. 1. q. 1. art. 2. §. *Igitur.* Et diſt. 3. q. vnica artic. 1. ad 6. ita dicens. Huiuſmodi autem *comatas* diffinitiones, iam diximus eſſe à Peripatetica diffiniendi arte alienas, quippe quæ *ſuffarcinationes* potius exiſtunt vniuerſorum, de quibus ſiggillatim diſputandum eſt, quam diffinitiones, quæ communes debent eſſe animi conceptiones; atque adeò nihil dubietatis continẽtes. Enimvero vtrum quis poſſit ſe ipſum baptizare, aut ſi requiritur conſenſus poſitiuus baptizati, & ſimilia, in diſputationem poſtmodum ſunt proferenda. Præterquamquod Gabriel plurima in definitione inculcat non neceſſaria: quia clarũ eſt in patria non futura ſacramenta. Et quæ non eſt elementaris, & fluida non eſt aqua.

23 Dupliciter ergo idem Soto ad argumentum reſpondet Primo, quod in definitione intelligitur genus, quod eſt *ſacramenti*: in caſibus autem argumenti, non eſt ſacramentum: atque adeo nec Baptiſmus: Secundo reſpondet, quod formam falſò profert, qui ſe ipſum baptizat: & qui baptizat in aqua, quæ non ſit vera aqua: nam illa non eſt ablutio: & qui ſine legitima intentione baptizat: quoniam verba debent eſſe cõceptũ ſigna, vt ait Phyloſophus lib. 1. Perih. & qui inuitum, vel iam baptizatum baptizat: ſiquidem accuſatiuus, *re*, non ſolum alium ſignificat à baptizante; verum illum præcise, qui legitima eſt materia Baptiſmi.

24 Quod ſi ſub alia forma quis velit Baptiſmum diffinire, præter diffinitiones S. Donyſij 2. cap. cæleſ. hierarhiæ, & Hugonis de S. Victore lib. 2. de Sacramentis parte 6. cap. 2. initio, quas latè exponit D. Thomas in 4. diſt. 3. q. 1. art. 1. quæſtiuncula ſecunda, & tertia, duas alias exacte tradit Soto in 4. diſt. 3. in textu cap. 1. & art. 1. §. *At vero. Baptiſmus eſt ſacramentum regenerationis ex aqua, & Spiritu Sancto.* Vel, *eſt ablutio aquæ in verbo vitæ ab originali culpa.* Quæ colliguntur ex Scriptura Ioan. 3. & ad Epheſ. 5. & ex S. Auguſt. trac. 15. & 80. in Ioannem. Ideoquè in Catechiſmo Pij dicitur *Baptiſmum*, rectè, & appoſite diffiniri, *eſſe ſacramentum regenerationis per aquam in verbo.* Quàm & frequenter acceptant iam omnes Theologi: quia in ea explicatur genus, & potiſsima differẽtia: quia vt ait S. Thom. in 4. illo art. 1. q. 1. diffinitio formalis declarat rei finem: & hoc præcipue accidit in inſtrumentis, quia in eis quaſi tota ratio ſpeciei à fine ſumitur. Et ad 4. ait, quod finis ad quem eſt ſacramentum, eſt vltimum formale ipſius, à quo ſumitur formalis diffinitio. Hoc autem rectè explanat prædicta diffinitio: vnde ibi ſubditur. *Natura enim ex Adam filij iræ naſcimur; per Baptiſmum vero in Chriſto Filij miſericordiæ renaſcimur: ſiquidem dedit hominibus poteſtatem filios Dei fieri, ijs, qui credunt in nomine eius, qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt*, vt dicitur Ioann. 1.

25 Quamuis autem quandoque Baptiſmus ſit validus, & defectu diſpoſitionis, recipiens non iuſtificetur, neque renaſcatur vt filius Dei per gratiam; tamen ſacramentum de ſe illam confert: & hoc eſt quod in definitione exprimitur. Vnde D. Thomas in 4. quæſtiuncula 2. ad 4. ait, quod idem numero quandoque eſt effectus alicuius, & finis: ſicut ſanitas eſt effectus, & finis medicantis: ſed effectus ſecundum quod producitur per actum medici, finis autem ſecundum quod eſt intentum à medico. *Medicus autem poteſt impediri à productione ſanitatis, ſed nõ ab intẽtione: & ideo ſanitas poteſt poni in diffinitione vt eſt finis, non autem vt eſt effectus: & ſimiliter dilutio criminum in diffinitione ſacramenti.* Pariterque regeneratio, quæ fit per gratiam, & inchoatio nouæ vitæ ſpiritualis ponitur in diffinitione Baptiſmi, quia ad hunc finem ordinatur: & hoc de ſe præſtat, ablutione aquæ quæ eſt materia proxima, & verbis formæ à Chriſto inſtitutis, & eleuatis.

DVBIVM II.

Quando Baptiſmus fuerit inſtitutus?

§. I.

Fuit inſtitutus ante paſſionem.

1 CHriſtum Dominum ſacramẽtum Baptiſmi inſtituiſſe, omnes Catholici credunt: Imò, vt notat Vazquez cap. 2. diſp. 140. n. 9. nemo etiam hæreticus, qui fidem habuit Euangelio, & aliqua admiſit ſacramenta,

menta; hucuſque negauit. Ideoquè neque D. Thomas, nec Concilium Tridentinum ſpecialiter de hoc agunt, præter id quod ex illis dictum eſt de omnibus ſacramentis. De tempore autem inſtitutionis eſt inter Catholicos differentia.

2 Multi dicunt non fuiſſe inſtitutum ante Reſurrectionem. In primis Tertullianus libro de Baptiſmo cap. 12. aſſerit Apoſtolos ante mortem Chriſti Domini non baptizaſſe, niſi Baptiſmo Ioannis. S. Ioannes Chryſoſtomus hom. 28. in Ioannem, docet Apoſtolos non baptizaſſe Baptiſmo Chriſti: quia tunc non conferebat gratiam, neque Spiritum Sanctum: quia vt dicitur Ioannis 7. *nondum erat Spiritus datus, cum Ieſus non eſſet glorificatus.* Præterea S. Leo Papa in Epiſt. 4. cap. 3. & eſt ad Epiſcopos Siciliæ, & refertur can. *Propriè.* Et can. *Sequis. De Conſec.* diſt. 4. ſic ait. *Dominus Ieſus Chriſtus poſtea quam reſurrexit, diſcipulis ſuis formam, & poteſtatem tradidit baptizandi; de quo vti què eos ante paſſionem potuiſſet inſtruere, niſi propriè voluiſſet intelligi, regenerationis gratiam ex ſuâ regeneratione cepiſſe.* Idem docent Rupertus lib. 4. in cap. 3. Ioann. & ibi Theophilactus. Sententiaque eſſe probabilem, & nullo modo ab Eccleſia damnatam, docet Cano lib. 8. de locis cap. 5. §. *Quare, ſi longiorem.* Videturque docuiſſe Beatus Albertus Magnus in 4. diſt. 3. & Alexis 4. p. q. 8. membro 2. artic. 3.

3 Præterea D. Thomas in 4. diſt. 3. q. 1. art. 5. q. 2. ait, *quod multiplex fuit Baptiſmi inſtitutio. Fuit enim primo inſtitutus quantum ad materiam in Baptiſmo Chriſti.* Quæ videtur ſolum inſtitutio ſecundumquid. Vnde poſtea diſt. 8. q. 1. art. 3. q. 3. ad 2. ait, *quod Baptiſmus etiam ante paſſionem inſtitutus eſt quantum ad aliquid, vt ſupra dictum eſt:* nempè diſt. 3. q. 1. art. 5. q. 2. Quod pariter ad idem intentum docet hac 3. p. q. 73. art. 5. ad 4. dicens, *quod inſtitutio reſpondet ordini intentionis. Sacramentum autè Euchariſtiæ, quamuis ſit poſterius Baptiſmo in perceptione; eſt tamen prius in intentione. Et ideò debuit prius inſtitui.*

4 Ratio præcipua eſt. nam cauſa præcedit effectum. Sed paſsio Chriſti operatur in ſacramentis nouæ legis. Ergo paſsio Chriſti præcedit inſtitutionem ſacramẽtorũ nouę legis. Et præcipuè inſtitutionem Baptiſmi, cum Apoſtolus dicat ad Rom. 6. *Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus, &c.*

Deinde non eſt ſimpliciter ſacramentum inſtitutum, quando non eſt inſtituta forma eius, quia ſine illa non eſt eſſentialiter totũ ſacramentum; cum forma det ſpeciem rei. Sed ante reſurrectionem Chriſti nuſquam legitur à Chriſto inſtituta, neque in vſu poſita explicita inuocatio Trinitatis, quæ eſt forma ſacramenti: ergo dicendum, quòd ſimpliciter, & completiue, & formaliter hoc ſacramentum non fuerit inſtitutum vſque dũ Chriſtus Mathæi vltimo dixit diſcipulis: *Docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.*

5 Dico primo, Baptiſmus eſt à Chriſto inſtitutus ante ſuam paſsionem. Ita D. Auguſt. tract. 5. in Ioannem, ante finem: & trac. 13. ad illa verba: *Poſt hæc venit Ieſus.* Et tract. 15. non longe a principio. Et tom. 7. libro de origine animæ cap. 9 & tom. 2. Epiſt. 108. S. Cyrillus Alexandrinus lib. 2. in Ioannem cap. 57. Hugo de S. Victore libro 2. de Sacramentis parte 6. cap. 4. Item Magiſter in 4. diſt. 3. & ibi S. Thomas, & S. Bonauentura, & communiter antiqui Scholaſtici S. Thomas hic artic. 2. & ibi Commentatores omnes. Item Catechiſmus Pij Quinti titulo de Baptiſmo.

6 Probaturque primo ex Euangelio Ioan. 3. ver. 22. vbi dicitur. *Poſt hæc venit Ieſus, & diſcipuli eius in Iudæam terram, & illic demorabatur cum eis, & baptizabat. Erat autẽ, & Ioannes baptizans in Ænon, iuxta Salim.* Ex quibus cõſtat Baptiſmum illum Chriſti fuiſſe diſtinctum a Baptiſmo Ioannis: vnde inter vtriuſque diſcipulos orta fuit quæſtio de comparatione Baptiſmatũ vtriuſque; ideoquè ver. 25. ſubditur. *Facta eſt autem quæſtio ex diſcipulis Ioannis cum Iudæis de Purificatione. Et venerunt ad Ioannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu teſtimonium perhibuiſti; ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.* Quibus verbis, vt exponunt D. Thomas, Caietanus, & alij, diſcipuli Ioannis inuidiam, & indignationem ſuam manifeſtant quaſi ferendum non eſſet Baptiſmum Chriſti anteponi Baptiſmo Ioannis. Idemque cõſtat ex Ioan. 4. ver. 1. vbi dicitur. *Vt ergo cognouit Ieſus: quia audierunt Phariſæi, quod Ieſus plures diſcipulos facit, & baptizat, quam Ioannes (quamquam Ieſus non baptizaret, ſed diſcipuli eius)* Diſcipulos enim tunc baptizaſſe, non Baptiſmo Ioannis, ſed Baptiſmo Chriſti, plane docet S. Auguſtinus illa epiſt. 108. exponens hæc verba Ioannis 4. & dicens. *Vtrumque de Domino dictum eſt, & quia baptizabat plures, quam Ioannes, & quia ipſe non baptizabat, ſed diſcipuli eius, vt intelligeremus, & ipſũ quidem baptizaſſe præſentia maieſtatis; non tamẽ ipſam baptizaſſe manibus ſuis: ipſius enim erat Baptiſmi ſacramentum; ad diſcipulos autem baptizandi miniſterium pertinebat.* Deinde id pro

bat

bat Soto in 4.diſt.3.q.vnica art.2.§. *Enimuer.* Quoniã cũ ipſe nõ baptizaret, ſed diſcipuli eius; ſi illud eſſet Baptiſma Ioãnis, potiꝰ Ioannes, quã Chriſtus diceretur baptizare. Et §. *His verumtamen*, docet eſſe ſententiam S. Auguſtini, & S. Bedæ, & Gloſſæ, & communem omnium opinionem, quæ ex Euangelio colligitur: & neutiquam aliud defendi poſſe, quam quod Apoſtoli ante paſsionem baptizarent Baptiſmo Chriſti.

7 Imo nonnulli Patres affirmãt ipſum Chriſtum Dominum aliquos ſuis manibus baptizaſſe. Nam Enodius Epiſcopus Antiochenus in epiſtola, quam *Lumen* inſcripſit, apud Nicephorum lib.2. cap.3.ait. *Chriſtus manibus ſuis Petrum tantummodo baptizauit, Petrus vero Andream, & filios Zebedei.* Clemens apud Sophroniũ in Prato ſpirituali c. 76. inquit. *Chriſtus dicitur Petrum ſolum baptizaſſe, Petrus Andreã, Iacobum, & Ioannem.* Addit Euthimius Ioan.3. *Scribunt Apoſtolorum temporibus proximi, quod Chriſtus Petrum, ac Virginem Matrem baptizauerit.* S. Vincentius Ferrerius ſer. Feriæ 6. poſt: *Iudica:* ait. *Ioannes Baptiſta, & Virgo Maria voluerunt baptizari à Chriſto.* Videãtur verba S. Auguſtini epiſt. 108. ad Seleucianum, & authoris Imperfecti hom.4. in Matthæum, quæ refert D. Thomas 3.p.q.38.art.6.ad 2.& 3. quibus confirmatur, quod Chriſtus Ioannem baptizauit. Quod & docet S. Gregorius Nazianzenus orati. in ſancta lumina. Imò omnes Apoſtolos à Chriſto baptizatos aſſerit S. Auguſt. illa epiſt. 108. & de origine animæ cap. 9. ait forte bonum latronem fuiſſe baptiſmo Chriſti baptizatum antequam crucifigeretur. Fortaſſe etiam colligi Apoſtolos fuiſſe baptizatos ex illis verbis Chriſti Domini Ioannis 13. *Qui lotus eſt, nõ indiget, niſi vt pedes lauet.* Quæ vera non eſſent, ſi ante Chriſti mortẽ, Chriſti Baptiſmus non fuiſſet inſtitutus.

8 Scio S. Chriſoſtomum hom.28. in Ioannem. Rupertum lib.4. in Ioan. Theophil. Caiet & alios plures Ioan.3. & 4. docere, Chriſtum numquam per ſe ipſum baptizaſſe: quia Ioannis 4. dicitur. *Quamquam Ieſus non baptizaret, ſed diſcipuli eius.* Ideò autẽ non baptizabat, quia excellentius miniſterium erat prædicare: iuxta illud 1. Cor. 1. *Non enim miſit me Chriſtus baptizare, ſed euangelizare.* Et vt ait D. Thomas Ioannis 4. lec. 1. lit. b. *Per hoc autem quod Chriſtus non ſemper baptizauit, dat nobis exẽplum, quod maiores Eccleſiarũ prælati, in his quæ per alios fieri poſſunt, non occupentur, ſed ea minoribus facienda relinquant.* Illud verbum D. Thomæ: *Non ſemper*: ſatis indicat reſponſionem Maldonati Ioannis 3. & Vazquez hic diſp. 140. cap. 5. in fine, quod non fuerit ſolitus Chriſtus per ſe baptizare, hoc eſt, non frequenter: licet aliquando immediatè per ſe ipſum baptizauerit: vt docẽt etiam Soto, Nuño, & Serra, & Ruiz ibi dub. 1. Toletus, & Henriquez, quos refert, & ſequitur Granados tract. 1. diſp. 2. num. 5.

9 Solum quis poſſet Scripturæ, & Patrum authoritates ſubterfugere, dicendo ex illis conſtare Chriſtum per ſe, vel per diſcipulos ſuos baptizaſſe: & ideo inde haberi inſtitutam materiam, & remotam, & proximam Baptiſmi. Imò inde colligi habuiſſe vim regenerandi, & conferendi Spiritum Sanctum, vt tunc verificetur, quod prædixerat Ioannes cap. 1. verſ. 33. *Et ego neſciebam eum: ſed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manẽtem ſuper eum, hic eſt, qui baptizat in Spiritu Sancto.* Per hoc autem non videtur adhuc ante Reſurrectionem completè, & eſſentialiter noſtrum Baptiſma eſſe inſtitutũ: quia deerat illi forma, quæ numquam legitur reuelata, aut inſtituta ante Reſurrectionem. Quare numquam videntur Apoſtoli antea illa fuiſſe vſi.

10 Reſpõdet egregie M. Soto in 4. diſt. 3. q. vn. ar. 2. ad quartum de forma, qua tunc temporis vtebantur Apoſtoli, nulla eſt in Euangelio ſcripta memoria. Neque vero tenuem egomet mihi cõiecturam fecerim, quod forte tunc baptizaſſent in nomine Chriſti, de qua forma dicturi ſumus art. 6. Et coniectura mea eſt, quod cum Ioannes, vt Actorũ 10. legitur, *baptizaret dicens, vt in eũ, qui venturus eſſet poſt ipſum, crederent*: forſan docuit illos Chriſtus baptizare in nomine ſuo ipſius, vt ſe illum oſtenderet, de quo loquebatur Ioannes. Atque hac fortaſſe ratione acriori inuidia remordebantur diſcipuli Ioannis; ideoque miſſi ſunt ab illo ſciſcitatum à Chriſto, an eſſet ille, qui vẽturus erat. Ac proinde forſan (vt ait Leo) primum data eſt forma baptizandi in nomine Patris Matthæi 28. poſtquam Chriſtus reſurrexit.

11 Magiſter vero Sententiarum in 4. diſt. 3. ait, quod illam formam illis tradiderat ante paſsionem. Quod forte eſt probabilius, vtpote quo videtur D. Thomas alludere hic inferius in calce art. 6. Nec deſunt rationes. Prima, quod Ioanni reuelatum fuerat eum baptizaturum in Spiritu Sancto. Secunda, quod illic tota, vt diximus, comparuit Trinitas. Tertia, quod ſi Chriſtus, vt illi eo dicemus, quempiam Apoſtolorum baptizauit, non eſt credendum dixiſſe, baptizo

te

te in nomine meo, sed in nomine Patris, &c. Hæc vltima responsio est communis, & vera: & expressa D. Tho. in 4. dist. 3. q. 1. art. 5. q. 2. in fine, vbi ait. *Tamen sciendum, quod Matthæi vltimo non fuit forma instituta, cum ante passionem in eadem forma baptizauerint, sicut in littera dicitur; sed fuit iterata.*

12 Tertiam rationem conclusionis indicat D. Thomas in 4. dist. 8. q. 1. art. 3. q. 3. ad 2. dicens: *Eucharistia est quodammodo finis Baptismi, quia per Baptismum aliquis consecratur ad Eucharistiæ perceptionem; sicut per ordinem ad eius consecrationem.* Et 3. p. q. 73. art. 5. ad 4. in 2. sol. formatur ergo sic. Ex institutione Christi Domini Baptismus est ianua cæterorum Sacramentorum: Neque valet recipere Eucharistiam, aut Sacramentū Ordinis, qui baptizatus non est. Sed Apostoli ante Christi Domini passionem receperunt sacramentum Eucharistiæ, vt constat ex Euāgelio Mathæi 26. & Marci 14. ver. 23. *& biberunt ex illo omnes.* Et Lucæ 22. ver. 17. *Accipite, & diuidite inter vos.* Fuerunt que ordinati sacerdotes, vt docet Concilium Tridentinum sess. 21. cap. 1. in vltima cœna, cū Christus eis dixit Lucæ 22. ver. 19. *Hoc facite in meā cōmemorationē:* Ergo prius erant baptizati: ac proinde prius institutū fuerat sacramētum Baptismi Christi, quo fuerunt baptizati. Neque vllum est fundamentum vt dicatur in hoc dispensasse Christum Dominum cum Apostolis; cum nulla sit ratio ad id asserendum, & ad limitandam, vel relaxandam communem legem.

§. II.
Quando Christus fuit baptizatus.

13 SEd tametsi certum sit ante passionem institutum hoc sacramentum, non tamen ita perspicue constat quando; & ideò id nunc sequitur determinandum. Valentia q. 1. de Baptismo puncto 4. censet non esse improbabile, fuisse tunc institutum, quando Christus dixit Nicodemo Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.*

14 Scotus tamen in 4. dist. 3. q. 4. §. *Ista quæstio*, docet quod non est verisimile tam necessarium sacramentum in cœnaculi corā persona priuata institui: quæ non debuit esse præco institutionis illius. Nec etiam fuit institutus quando Christus baptizatus fuit à Ioanne: quia ille non fuit Baptismus Christi, ideſt, in forma Christi, sed in forma Ioannis. Tamen Christus dedicauit tunc aquam tāquam materiam idoneam suo Baptismo ex contactu suę mundissimæ carnis. Cum autem discipuli Christi ante passionem baptizarent Baptismo Christi; conuincitur tempus institutionis fuisse ante illud tēpus, quo discipuli Christi baptizabant: licet præcise hora institutionis non legatur in Euangelio. Idem docet Gabriel q. vnica art. 3. dub. vlt.

15 Pariter Suarez disp. 19. sec. 2. in fine, docet quod licet in Baptismo Christi fuerit materia, & forma, & effectus nostri Baptismi designatus, & quasi proxime instantis institutionis promissio: non tamen ex hoc potest inferri tunc fuisse institutum: quia non fuit impositio cæremoniæ exterioris ad conferendum effectum sacramenti: nec si Christus tunc voluntatem internam habuit, eam exterius manifestauit: atque de ea re stabilē legem statuit: quod requireretur ad rationē sacramenti visibilis, & sensibilis, quia est respectu Ecclesiæ visibilis. Idem sequuntur Cōinch art. 2. n. 14. Gaspar Hurtado disp. 1. diffic. 13. & Auersa sec. 1. fine, dicit, quod non satis constat ex factis, & verbis Christi apud Iordanem, tunc præcisse fuisse ab eo institutum sacramentum baptismi: quia id in Euāgelio non narratur. Et verba illa Christi: *Sine modo*, nō persuadent, Christum immediatè post baptizasse Ioannem: atque adeo instituisse, & contulisse suum Baptismum. At tamen ob authoritatem Theologorum, & Patrum, retineri potest, tunc quoque fuisse suum Baptismum institutum à Christo.

16 Dico secundo, Baptismus est institutus, quando Christus in Iordane fuit baptizatus. Ita Magister in 4. dist. 3. de institutione Baptismi dicens. *Commodius dicitur institutio facta, quando Christus à Ioanne baptizatus*, &c. *Tunc ergo inuocato nomine Trinitatis institutus est Baptismus Christi, in quo Trinitas, cuius mysterium ibi innotuit, interius homines baptizat.* Sequitur ibi D. Tho. ar. 5. q. 2. & hac 3. p. q. 38. art. 6. ad 2. & 3. & q. 73. art. 5. ad 4. & clarius q. 66. ar. 2. dicens. Sicut supra dictū est, sacramēta ex sui institutione habēt, quod conferāt gratiā. Vndè tūc videtur aliquod sacramētū institui, quādo accipit virtutē producēdi suū effectū. Hāc aute virtutem accepit Baptismus, quādo Christus est baptizatus. *Vnde tunc verè Baptismus institutus fuit, quantū ad ipsū sacramētū.* Quę sequūtur Palud. Capreol. Sot. Martin. Ledes. in 4. Sent. Caiet. Nuño, Pet. Ledes. Seraphin. Ioann. à Cruce, Serra, Ruyz Cabrera, & Sylu. & omnes Thomistę in præsenti. Vazquez disputat. 140 cap. 6. & alij quindecim Authores, quos refert, & sequitur Leander tract. 2. disp. 1. q. 4. & 5. & est aliorum communis.

17 Probat D.Thom.minorem ſuæ rationis (in qua erat tota difficultas) ex D.Auguſt. ſer.36.de tempore, qui eſt primus de Baptiſmo Chriſti, vbi ait. *Ex quo Chriſtus aquis immergitur, ex eo omnium peccata abluit aqua.* Et ibi comparat aquam Iordanis puritati B.Virginis, & eius fœcunditati: *Quia filium genuit Mater, & caſta eſt, & quia Chriſtum vnda lauit, & ſancta eſt: nam ſicut poſt partum glorificata eſt Mariæ caſtificatio; ita poſt Baptiſmum aquæ eſt purificatio comprobata. Niſi quod penè maiori munere, quam Maria, vnda ditata eſt: illa enim ſibi tantum meruit caſtitatem; iſta nobis contulit ſanctificationem: illa meruit ne peccaret; iſta vt peccata purgaret: illa propria delicta à ſe repudiat; iſta in ſe per Dei gratiam aliena cõdonat: illi eſt collata virginitas; iſti donata fœcunditas.* Similia dicit Author de mirabilibus ſacræ Scripturæ apud S. Auguſt.lib.3.cap.5. S.Hilarius cap 2.Mathæi ad illa verba: *Tunc venit Ieſus.* Ibi S. Hieronymus, & Dialogo contra Luciferianos n.12. S.Beda Mathæi 3.& Marci.1.& Lucæ 3.Tertulianus aduerſus Iudæos cap.8.nu.79.S. Ambroſius lib.2. in Lucam cap.vltimo, quod eſt *de Ieſu baptizato*, parum à principio ait. *Baptizatus eſt ergo Dominus, non mundari volens, ſed mundare aquas, vt ablutæ per carnem Chriſti, quæ peccatũ non cognouit, Baptiſmatis ius haberent.* S.Gregor. Nazianzenus oratione 38. & 39.poſt medium.Quem affert S. Thomas 3.p.q 39. artic.2. *Accedit Chriſtus ad Baptiſmum Ioannis ſanctificaturus Baptiſmum.* Et S. Damaſcenus lib.4.de fide cap.10.

18 Horum Patrum authoritatem non euadi ſolutione relata Suarez, probat Vazquez cap.6.à num.39.vſque 41.quia per ſolam deſtinationem aquarum in Baptiſmũ, ſeu promiſsionem huius ſacramenti, non rectè dicitur aquas fuiſſe sãctificatas, ſeu mũdatas, aut ius Baptiſmi induiſſe, ſicut Patres citati dicunt: alioquin idem poſſet dici cũ Ioannes Baptiſta prophetauit Mathæi 3. *Ille vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igne.* Similiter dici poſſet Apoſtolos ſanctificatos ad abſoluẽdum, cum Dominus Mathæi 16. & 18. promiſit eis ſe daturum claues: quod tamen eſt falſum, quia id non impleuit, niſi Ioan.20.cum dixit: *Accipite Spiritum Sanctũ, quorum remiſſeritis peccata, remittuntur eis.* Nec Petrus, aut alij Apoſtoli antea ius ad hoc habuerunt. Cum igitur Patres dicunt, aquas ius induiſſe Baptiſmi: & tactu Chriſti fuiſſe ſanctificatas, loquuntur de iure propinquo, & de ſanctificatione, quæ poſt cõpletam inſtitutionem ſacramento cõuenit.

19 Sed dices, virtutem Baptiſmi, non eſſe permanentem, ſed tranſeuntem, vt docet D.Thomas hic artic.1.& quæſt.62. art. 4. atque adeò eſt virtus conſiſtens in vſu, & applicatione aquæ: ergo in Baptiſmo Chriſti nulla fuit aquis impreſſa qualitas: ergo falſum eſt quod in Baptiſmo Chriſti noſter Baptiſmus acceperit virtutem producendi ſuum effectum.

Reſpondet Soto art.2.§.*Quod ſi arguas.* Quod eſto ita ſit, nihilo ſeciꝰ tactus ille, quo aquam deſignauit in materiam Baptiſmi, dicitur quodammodo virtus: atque adeò facto ipſo conſecrauit ipſum vſum aquæ in illum effectum: facto inquã, non Ioannis baptizantis, ſed ſuo proprio tangentis aquam. Tametſi D.Thomas non dicat facto ſolo ſacramentum inſtituiſſe. Imò credendum eſt, illic explicuiſſe formam ſui Baptiſmi, quia (vt ait Ioannes) multa fecit Ieſus, quæ non ſunt ſcripta in Euangelio. Quare tunc apparuit Trinitas; nempè vox Patris, perſona Filij, & columba Spiritus Sancti: cuius quidẽ Trinitatis nomine conſecratur Baptiſma, apertique ſunt Cœli, ad quod nos tranſmittit. Et quoniam datum fuerat Ioanni ſignum, vt ſuper quem videret columbam deſcendentem, ipſe foret, qui baptizaturus erat in Spiritu Sancto, conſequens fit, vt illico Chriſtus formam ſui Baptiſmi præſcriberet. Hæc Soto.

20 Quod declarans Serra art.2. conc.2. ratione 2.aduertit virtutem producẽdi ſuũ effectum, quam accipit ſacramentum, quando inſtituitur, non eſſe phyſicam, & permanentem, nec aliquid diſtinctum ab ipſa inſtitutione: ſolum enim eſt deſignatio, & conſecratio materiæ ad talem effectũ, per illam, & non per aliam rem producendum. Quando autem D.Thomas docet virtutem ſacramentorum eſſe motionem, & qualitatem tranſeuntem, loquitur de virtute, qua eleuãtur in actu ſecundo: nam de virtute, qua fiunt habilia in actu primo vt aſſumantur, ſunt inter Thomiſtas opiniones à nobis relatæ, & examinatæ q.62.dub.4.§.1.

Opinionemque, quam ibi ſequuti ſumus, confirmat doctrina D. Thomæ hic art.3 ad 4.docentis, *quod virtus Chriſti deriuata eſt ad omnem aquam, non propter continuitatem loci, ſed propter ſimilitudinẽ ſpeciei.* Ad quod affert verba D.Auguſt.ſer.36.qui eſt.1.Dominicę infra octau. Epiphaniæ. Similitudo autem ſpeciei non ſufficit vt aliquid phyſicum omni aquæ imprimeretur. Vnde aqua in actu primo eſt aſſumptibilis ſola inſtitutione Chriſti, & ſimilitudine exemplari, quia hæc aqua eſt ſimilis illi, quam Chriſtus tangendo ſacra-

sacrauit. Ideoquè D. Thomas in 4.dist.3.q. 1.a.3.q.3.ad 1. ait, *quod Dominus tangendo illã aquam, dedit vim regenerativam in tota specie aquæ instituens eam instrumentum Baptismi.*

21 Addit Serra in fine rationis quartæ, quod si quando Christus baptizatus est, non instituisset Baptismum, Euangelistæ no tacuissent tempus, in quo postea instituit. Præcipue, cum vt notat D. Thomas 3.p.q.73. art.5.ad 4.referatur Ioannis 3.quod aliqui ipso Christi Baptismo fuerunt baptizati. Et institutio discipulorum de ritu Baptismi, illum iam institutum supponit.

22 Confirmat etiam Vazquez n.45.& 46.quia statim Christo baptizato, Ioannes etiam à Christo baptizatus est, Baptismo à Christo instituto, vt indicant S.Hieronim?, S.Chrisost.S.Greg.Naz. S.Thomas, & alij Patres. Et quamuis ex Pattibus, à Maldonato adductis, contendat Vazquez id clare nõ haberi; tamen cõtendit id ex Euangelio colligi ex illis verbis: *Sine modo*: nam cum antea dixisset Ioannes Christo: *Ego à te debeo baptizari; & tu venis ad me?* Cum postea respondit Christus: *Sine modo, &c.* Non obscure indicauit se statim ipsum baptizaturum: modo autem permitte (inquit) me à te baptizari, quia sic expedit. Quod si Christus Ioannẽ baptizauit Baptismo corporeo, non est credendum in sola aqua ipsum baptizasse; sed in aqua, & Spiritu Sancto; sicut ipse Ioannes de Christo prædixerat. Iã igitur sacramentum Baptismi institutum erat. Hæc expositio est valde probabilis, quia ex Patribus traditur à D. Thoma Mathæi 3. ad illa verba: *Sine modo*: ait namque. *Et dicit*: modo: *quia secundum Chrisostomum, Ioannes post modum baptizatus est à Christo; non solum Baptismo flaminis, sed etiam aquæ. Vel* sine modo: *Hoc dicit, quia post modum baptizatus est Ioannes Baptismo Spiritus Sancti.* Quia tamen etiam duas alias expositiones ex Patribus adijcit Diuus Thomas; non posset, qui nostram conclusionem negaret, hoc solo testimonio conuinci.

23 Ad authoritatem S.Leonis, & aliorum Patrum adductam nu.2 contendit Vazquez disp.140.cap.2 nullam admittere expositionem. Et de S.Chrisostomo, & Tertuliano, idem dicit Granados disp.2. nu.9. adijciens, Sanctus vero Leo solum vult solemnem promulgationem præcepti Baptismi, & potestatem omnes omnino baptizandi factam fuisse Apostolis post resurrectionem; licet antea fuerit sacramentum institutum. Alij dicunt rem hanc non docuisse Sanctum Pontificem ex professo, sed solum obiter, & dum aliud ageret: ac proinde mirum non esse si in hac re minus probetur eius sententia.

24 Melius respondet Soto art.2.ad 4. dicens. Ad authoritatem autem Leonis respõdetur, quod cum passio antequam esset exhibita, no potuisset esse causa efficiens gratiæ, sed solum finalis; & Baptismus non habuerit perfectam rationem sacramenti regenerationis vt cœli claustra referaret, nisi per passionem; ideo ait, quod illucusque non fuit institutum sacramentum in sua plenaria potestate: ac subinde cum vi obligatoria. Ad quod etiam alludit illud 1.Petri 1. *Regenerauit nos in spem viuam per Resurrectionẽ Iesu Christi ex mortuis.* Atque illud ad Ephes.5. *Tradit semetipsum pro ea* (scilicet, Ecclesia) *mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ.* Et ista plenaria potestas sacramentorum dicitur effluxisse de latere Christi in genere causæ efficientis. Hæc ibi. Quo etiam exponi possunt authoritates D.Thomæ.

25 Ad priorem rationem ibi obiectam (quæ sola indiget solutione, cum secundæ iam sit responsum §.1.) respondet D. Thomas hic art.2.ad 1. *quod etiam ante passionem Christi Baptismus habebat efficaciam à Christi passione, in quantum eam præfigurabat. Aliter tamen quam sacramenta veteris legis: nam illa erant figuræ tantum: Baptismus autem ab ipso Christo virtutem habebat iustificandi, per cuius virtutem ipsa etiam passio salutifera fuit.* ¶ Ex quo patet, quod in Baptismo ante mortem Christi ministrato, influebat humanitas Christi vt instrumentum coniunctum Diuinitatis influxu effectiuo instrumentali physico: sed tunc mors Christi solum influebat finaliter.

26 Addit Soto ad 1.quod tunc viuente Christo, passio quodammodo erat inchoata; tota enim eius vita fuit nobis meritoria. Quare cum per Baptismum illa merita applicarentur, erat quoddam instrumẽtum passionis. Tametsi ianuam cœli nequaquam aperiebat: hoc enim non habuit quousque Christus resurrexit à mortuis.

27 Rursus addit Cabrera art.2.n.10.quod in institutione Baptismi iam erat Christi passio inchoata: quæ quidem inchoatio in duobus potissimũ posita fuit. Primo in eo quod omnis pœnalitas, quam Christus toto vitæ decursu pertulit, erat quædam passio, & dispositio ad vltimam passionem, quæ morte fuit cõsummata. Secũdo in eo quod Christus in primo instãti suæ Incarnationis libera voluntate præceptum moriendi pro hominibus acceptauit, vt ex Psalmo 39. docet Apostolus ad Hebr.10. subiungens: *In qua volun-*

tate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi: ibi enim fuit meritū, quod morte consummatum est. Iam ergo Baptismus habebat efficaciā à voluntate Christi acceptante mortem. Quam tamen in consummatione perfecit: & ideò nunc ianuam cæli aperit, quam tunc non aperiebat. Quod latè exponit vsque ad num. 15.

§. III.

Quando fuit præceptum Baptismi?

28 ALiam proponit D. Thom. art. 2 conclusionem, qua & authoritates Sanctorum, & res ipsa magis exponatur, inquit enim. Sed necessitas vtendi hoc sacramento indicta fuit hominibus post passionem, & resurrectionē. Tum quia in passione Christi terminata sunt figuralia sacramenta, quibus succedit Baptismus, & alia sacramenta nouæ legis. Tum etiam, quia per Baptismū configuratur homo passioni, & resurrectioni Christi, inquantum moritur peccato, & incipit nouam iustitiæ viam. Et ideo oportuit Christum prius pati, & resurgere, quam hominibus indiceretur necessitas se configurandi morti, & resurrectioni eius.

29 Quod magis declarat ad 2. adijciēs, quod Christus ante passionem Baptismum institutum non potuit sub præcepto, sed voluit ad eius exercitium homines assuefieri: & præcipuè in populo Iudæorum, apud quē omnia facta figuralia erāt, vt dicit S. August. lib. 4. contra Faustum cap. 2. Post passionē vero, & resurrectionem, non solum Iudæis, sed etiam Gentilibus sub præcepto necessitatem Baptismi imposuit, dicens Mathæi vltimo: *Euntes docete omnes gentes*. Quod si alii quis instet hoc præceptum ante passionem impositum Ioan. 3. Respondet S. Thomas ad 3. quod enim Dominus ante passionem Nicodemo dixit Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei*: magis videtur ad futurum respicere, quam ad præsens tempus.

30 Circa hanc Doctrinam D. Thomæ notat Soto in 4. dist. 3. q. vnica art. 2. §. *Attē pus*, quod gessit se in hac re Christus instar medici, qui prius apud pharmacopolam salutiferum conficit pharmacum, virtutē habens quoscumque sanandi, qui illo vtantur. Postmodum præcepto iubet ægrotis illo vti, tamquam eis ad salutem necessario. Postea vero conclusione secunda late disputat Soto de tempore cessationis legalium, obligationeque legis nouæ. De quo latè hic disputant Nuño dub. 2. & 3. & Ruiz dub. 2. & Cabrera a num. 16. vsque ad 49. Sed quia de hoc puncto differit D. Thomas 1. 2. q. 103. art. 3. & 4. & ibi Expositores. Et ipse Soto lib. 2. de Iustitia, & iure q. 5. art. 4. & iterum de necessitate Baptismi dicemus cū Diuo Thoma infra q. 68. art. 1. & 2. Ideò non est cur nunc in hoc puncto immoremur.

DVBIVM III.

De materia Baptismi.

§. I.

De fide est requiri veram aquam.

1 CIrca materiam remoram Baptismi, de qua nunc loquimur, diuersis vijs hæretici aberrarunt. Quidam Gnostici, vt refert S. Irænæus lib. 1. aduersus hæreses cap. 18. n. 7. aquam in Baptismo superuacaneam esse censebant: sed admiscentes aquam, & oleū, cum quibusdam profanis dictionibus, non baptizabant, seu abluebant; sed vngebant capita eorum, qui sacrabantur: & hoc dicebant esse redemptionem. Et de alijs Gnostici s refert S. Irænæus ibi n. 9. qui mysterium nostræ iustificationis per visibiles creaturas fieri oportere, omnino negarēt. Refert etiā S. Augustinus libro de hæresibus cap. 46. circa finem, quod Manichæi dicebant Baptismum in aqua nihil salutis afferre posse: & ita nemimem suorum baptizabant: quamuis non constet, vtrum alium Baptismum pro Baptismo aquæ haberent.

2 Philastrius etiam libro de hæresibus, capite de Seleuci, & Hermiæ hæresi, ait. *Isto Baptismo* (nempè aquæ, quo nos vtimur) *nō vtitur, propter verbum hoc, quod dixit Ioannes Baptista; ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igne*. Quamuis autem Castro verbo *Baptismus* hæres. 1. referat Seleucianos vsos fuisse Baptismo ignis corporalis, tamen Vazquez disp. 141. cap. 1. num. 3. contendit non posse hoc affirmari, cum id ex nullo antiquo Authore certo posset colligi: quia licet non verentur Baptismo aquæ, quia verba illa Ioannis spiritualiter intelligebant: inde tamē non cōstat eos vti solitos alio Baptisma te, aut igne, aut aere, aut alterius materiæ.

3 De Iacobitis refert noster Bernardus Luzemburgensis in catalogo Hæreticorum lib. 2. verbo *Iacobitæ*, quod adustione quadā in frōte, vel in gennis paruulorum impressa pro Baptismo vterentur. Idem verbo *flagellantes* in 9. errore, refert hæresim flagellāriū, qui dicebant Baptismum aquæ suo tempore cessasse, & Baptismum proprij sanguinis successisse: quia iactabant se in mundum missos iussu Dei, vt se flagellarent, litteris ad hoc de

de cœlo pēt Angelos Romam missis, quæ sup altare Beati Apostoli Petri apparuissent. Ideoquè hanc cæremoniam Baptismo aquæ præferebant.

4 Demum Lutherus in colloquijs sym posiacis cap.17.rogat, vtrū deficiēte aqua, liceret lacte baptizare, aut ceruisia? Primū respondit iudicio diuino id esse reseruandū. Deinde ausus est dicere, quidquid balnei nomine nuncupari posset, ad Sacramentū Baptismi idoneum esse. Constat autē balneū nō tantum aqua, sed etiā vino, oleo, lacte, ceruisia, & quouis alio liquore fieri posse. Ac proinde arbitratur non esse de necessitate Baptismi, quod fiat in aqua. De his erroribus videātur Bellarminus, Suarez, & Vazq. & Cabrera hic, & Laurentius Beyerlinch in Theatro vitæ humanæ ver. *Baptismus*. fol.11. Manichæi etiā noui Baptismū in aqua non esse necessariū ganniunt, vt Suuēckfeldius, vt refert Grauin.to.1.in Methodica Analysi folio 92.

5 Nihilominus asserendū est, secundum fidem catholicā esse certum, aquā veram, & naturalem esse propriā, & necessariā materiā sacramenti Baptismi. Ita definitur ab Eugenio 4.in Conc.Florēt.in decreto fidei. §. *Primum omnium*. Et in Conc. Trid.sess.7.can. 2.illis verbis. *Siquis dixerit aquam veram, & naturalem, non esse de necessitate Baptismi, atque adeò verba illa Domini nostri Iesu Christi; nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, ad metaphoram aliquā detorserit; anathema sit*. Idē habetur ex Apost.ad Ephes.5. *Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ*. Et Actorum 8. de Baptismo Eunuchi refertur, quod fuit in vera aqua. Et similia Actorum 10. & 19. Idque constat ex Ecclesiæ vsu perpetuo, & traditione, & Patrum sensu, & authoritate, quos refert Suar. disp.20.sec.1. Vbi & varias refert expositiones illius loci Matth.3. *Ipse vos Baptizabit in Spiritu Sancto, & igne*. Tres assignat D.Tho.ad 1.

6 Quatuor cōgruentias assignat D.Th. art.3.propter quas ex institutione diuina, aqua est propria materia Baptismi. Sufficiet primam, & vltimam referre. Prima est: nā Baptismus est regeneratio in spiritualem vitam: quod maximè congruit aquæ. Vnde & semina, ex quibus generantur omnia viuentia, scilicet plantæ, & animalia, humida sūt, & ad aquam pertinent. Propter quod quidā Philosophi, vt dicitur.1.Physicorum, posuerunt aquam omnium rerum principium. Et vt dicit S. Thomas in 4.dist.3.q.1.art.3. vt dicitur lib.4.de gener.anim.cap.2. aqua maximè competit generationi, & augmētatio ni rerum viuentium. Vnde & in principio Mundi ex aqua primitus animalia producta sunt: & sic competit Baptismo in quantū est regeneratio in spiritualem vitā. Sic enim reparatio creationi respondet. Nam in creatione Mundi Spiritus Domini comemoratur primo super aquas ferri: & ex aquis primo animam viuentē produxisse. Et sic Baptismus in aqua fieri debet, nam est principiū nouæ spiritualis vitæ, & per quod primitias spiritus accepimus. De quo S. Hieronymus epist.ad Occeanum, & S.Ambros.lib.1.& 2.de sacramentis.

7 Huc etiam pertinet, inquit Soto in 4. dist.3.q.vnica art.3.rat.1. quod plantata illa paradiso terrestri, fons illico in quatuor celeberrima flumina ad quatuor mundi plagas erupit, qui diuersam illic arborum varietatem procreando viuificaret. Veluti sacrosanctus Ecclesiæ fons ad quatuor mundi partes promanans, cunctis nationibus vitā perhibet sempiternam. Hac namque ratione in benedictione sacri fontis illorum fit mentio quatuor fluminum. Atque in huius figuram Ezequielis cap.47. aquas egredi conspexit subterlimen domus ab oriente, ad quas vniuersi venientes sanabuntur, inquit, & viuent. Qua propter in Paschate Ecclesia super baptizatos visionem illam egrediētis aquæ de templo, canit. Hæc ibi.

8 Vltima Diui Thomæ congruentia, & quasi literalis ratio est, quia ratione suæ communitatis, & abundāriæ est conueniens materia necessitati huius sacramenti: potest enim vbique defacili haberi.

9 Notat etiam Diuus Thomas solutione ad 5. quod in solemni Baptismo *illa benedictio, quæ adhibetur aquæ, non est de necessitate Baptismi, sed pertinet ad quandam solemnitatem, per quam excitatur deuotio fidelium, & impeditur astutia dæmonis, ne impediat Baptismi effectum*. Quo excluditur error Hemnitij, qui in examine Trident.sess.7.can.2 asseruit non esse aquam exorcizandam, & benedicendam pro Baptismo; quia satis est, si ea sit naturalis. Quamuis enim de essentia sacramenti id satis sit: tamen ad bene esse, & ad solemnitatem, & ad effectus, quos Diuus Thomas assignat, benedictio, & exorzizatio aquę requiritur secundum fidem, & consuetudinem Ecclesiæ Catholicæ.

10 Aliam congruentiæ rationem, notatione dignam, addit Soto in fine illius art.3. dicens. Accedit, & demum ratio, si Euangelij cultores cū Patribus vetustæ legis conferamus. Illi siquidem, cum vt ait ad Gal.4. Paulus, veluti carnales, serui essent, *in timore ser-*

uicere: ferreo illo, aut petrino, Circumciſionis ſacramento congruè exercebātur: quod vlcere illo eos remiſſæ culpæ admoneret. Nos autē, qui vt ait idem Apoſt. ad Rom. 8. *Nō accepimus ſpiritū ſeruitutis in timore; ſed ſpiritum adoptionis filiorum*; nō quidē talibus inſtrumentis; ſed ſuauiſſimo ſacramēto, quod fit in aqua, donari debuimus. Quæ quidem aqua de latere Chriſti exiuit, qui eſt vera petra, quā (vt Exodi 8. refertur) Moyſes virga fidei percutiens, aqua manauit, vt populus in deſerto ſitibundus potaretur. Hæc Soto.

§. II.

Vtrum requiratur aqua ſimplex?

11 REſpondet S. Th. hac vniuerſali, & certiſſima, & Theologorum cōmuni, cōclusione. In qualibet aqua, qualitercumque tranſmutata, ſiue mixtione alterius corporis, ſiue alteratione, dummodo nō ſoluatur ſpecies aquæ, poteſt fieri Baptiſmus: ſi verò ſoluatur ſpecies aquæ, non poteſt fieri Baptiſmus. Ratio vtriuſque eſt facilis: nā eſt de fide, quod ad Baptiſmū ſufficit, & requiritur vera aqua naturalis: quæ adeſt dum non ſoluitur ſpecies; & deeſt, eo ipſo quod ſpecies aquæ tranſmutetur.

12 Ad cognoſcendum autē, quando ſoluatur ſpecies aquæ, talē aſsignat regulā art. 4. quæcumque tranſmutatio circa aquam facta eſt per artem, ſiue commiſcendo, ſiue alterando, non tranſmutatur ſpecies aquæ: vnde in tali aqua poteſt fieri Baptiſmus. Ratio eſt: nam ars deficit ab operatione: quia natura dat formam ſubſtantialem, quod ars facere non poteſt: ſed omnes formæ artificiales ſunt accidētales. Aduertit tamē arte poſſe induci formā ſubſtantialem, non virtute artis, ſed virtute naturæ, & arte applicando actiua paſsiuis, apponendo proprium agens ad propriam materiam; ſicut ignem combuſtibili. Per quē modum à quibuſdam quædā animalia per putrefactionem generantur.

13 Secundo ait D. Tho. quod tranſmutatio, quæ fit à natura, quandoque quidem ſpeciem aquæ ſoluit: & hoc fit quādo aqua effi citur per naturā de ſubſtantia alicuius corporis mixti: ſicut aqua coueſa in liquorē vuæ, eſt vīnū: vnde non habet ſpeciem aquæ. Aliquando autem fit per naturam trāſmutatio aquę ſine ſolutione ſpeciei. Et hoc trā per alterationē (ſicut patet de aqua calefacta à ſole) quam etiam per mixtionē: ſicut patet de aqua fluminis, turbida ex permixtione terreſtrium partium. Imo aduertit Beatus Albertus Magnus in 4. diſt. 3. quod melius eſt, quod ſacerdos adhibeat aquam calidam pro pueris; quia pueri aliquādo ita frigore cōtrahuntur, quod infirmantur, & moriūtur. Quāuis de neceſsitate ſacramēti nec frigida, nec calida ſit. Vnde in Concilio Florentino dicitur. *Materia huius ſacramēti eſt aqua vera, & naturalis; nec refert frigida ne ſit, an calida.*

14 Aliud ſignū ad idē aſsignat D. Tho. in 4. diſt. 3. q. 1. art. 3. q. 2. dicens. Vt autem cognoſcatur, quādo ſic, vel ſic permixta eſt aqua, ſciendum eſt, quod ſicut diuerſitatem ſpeciei in animalibus iudicamus ex diuerſitate figurarū, ita etiam diuerſitatē ſpeciei in elemētis cognoſcimus ex diuerſitate rari, & de ſi. Et idcò ſi fiat tanta alteratio, vel permixtio aquæ, quod recedatur à termino rarita tis, & denſitatis aquæ, vel in actu, vel in potentia, ſignū eſt, quod ſit ſpecies aquæ tranſmutata. Et dico in potentia quando humor aliquis non condenſatur, & rarefit calido, & frigido ſicut aqua, ſed alter: ſicut patet in vino, oleo, lacte, & huiuſmodi.

15 Ex quibus deducit ibi quæſtiuncula tertia, quod diuerſitas aquarum, quæ eſt per loca, & ſitus eſt differētia accidētalis: vnde non mutat ſpeciē aquæ. Et idcò in qualibet aqua huiuſmodi, vel maris, vel fluminis, vel ciſternæ, vel fontis, vel ſtagni, poteſt fieri Baptiſmus. Vnde Honorius Auguſtodunēſis in *Gemma animæ* lib 3. c. 16. to. 10. Bibliothecæ Patrum, ait. *Sciendū eſt, quod Apoſtoli, & eorū Diſcipuli, in fluuijs, vel fontibus, vel ſtagnis baptizabāt.* Et quæſt. 2. ad 3. dixerat, D. Thom. quod quamuis aqua, quæ eſt apud nos, ſit aliquo modo alterata, & habens aliquid de permixtione aliorū elementorum; non tamen amiſit ſpeciem propriam.

16 Et ſolutione ad 5. in fine ait. De lixiuio autem quidā dicūt, quod ſpeciem aquæ amiſit: vnde Baptiſmi materia eſſe non poteſt. Sed hoc non videtur, quia eadē ratione nec aqua trāſiens per mineras ſulphureas, & terras combuſtas, poſſet eſſe materia Baptiſmi: quod falsū eſt. Lixiuiū enim ab alia aqua nō differt, niſi in hoc quod cineres trahit. Vnde videtur aliter dicēdū, quod Baptiſma poteſt fieri in lixiuio, ſicut & in aqueis ſulphureis & in alijs aquis, quæ ex terra, per quam tranſeunt, immutantur. Hæc D. Th.

Quamuis immerito id negent Aureolus in 4. diſt. 3. q. 3. & ibi Paludanus quæſt. 3. Graffius p. 2. lib. 1. cap. 3. n. 17. & Molfeſius in Summa tract. 4. cap. 1. nu. 34. Imò & Nuño art. 4. corol. 1. ait, quod non eſt certum, & idcirco deberet iterari Baptiſma ſub conditione. Cæterum ſententia D. Thomæ eſt Theologorum communis: viginti duos refert, & ſequitur Leander tract. 2. diſp. 2. q. 9.

&

& videndi Ruiz, & Serrá, & alij, & Soto ad 4. aduertit oppositum *nulla ratio probari.* Tametsi negari non possit, quin tantum possit commisceri cinerum in aqua, tantumque exustionis fieri, vt lixiuium alia sit species quam aqua. Et M. Ioannes Nicolai in Additionibus ad Raynerium tit. de Baptismo appendice ad cap. 2. §. 4. in fine ait, quod aqua per cinerem colata, vt in lixiuio contingit, ablutiua maximè, ac purgatiua reddi solet: proindeque apta Baptismo: licet habita ratione congruitatis, decenter non adhibeatur, ita illud Ezeq. 36. ver. 2. *Effundam super vos aquam mundam*: iuxta S. Cyprianum, & Glossam. Vnde aquam aspersionis, vel expiationis, quæ Num. 19. simul cum vaccæ rufæ cineribus permixta purgandis legalibus immunditijs adhiberi iubetur, ad Baptismum applicat S. Augustinus quæst. 33. in Numeros, & ex eodem Glossa refert. Atque id quidem de lixiuij aqua per cineres colata *certissimum videtur esse*, quod ad Baptismum sufficiat. Vnde non licet sub conditione iterare.

17 Sed in communi circa S. Thomæ doctrinã hanc aduertit Soto in 4. dist. 3. quæst. vnica artic. 4. §. *Hic primum*, quod quamuis fere omnes adstruant ad Baptismum requiri aquam elementarem: Diuus Thomas prudenter illud subticuit: quia forsan quis contenderet aquam, quæ est pure elementum, specie ab aqua maris, & ab alia nostra vsuali id distare, quod purum elementum à quibuscumque secundis qualitatibus purum est: vsualis vero aqua illis plurimum est infecta. At vero siue specie differant, siue conueniãt impertinens est ad nostrum propositum, nã cum tam elementaris, quam nostra vere sit aqua, vtraque sufficiens est ad Baptismum; quamuis nostra non esset elementaris. Enim vero (vt in materia Eucharistiæ videbimus) siue vinum rubrum, & album eiusdem sint speciei, siue specie differant, in vtroque potest Eucharistia celebrari; quia vtrumque est vere vinum. Quare, vt bene ait Scotus dist. 3. quæst 3. differentias nosse specificas rerũ, nec Theologo incumbit, nec Decretorum prudenti, sed Physico. Idem notant Suarez, Nuño, Ruiz, & alij hic artic. 4.

18 Deinde aduertit Soto §. *At fortasse*, quod Nominales concedere non hæsitant omnipotentiæ Dei minime repugnare duas aquas creare specie differẽtes. Quod impugnat Soto, & alij relati. Enimvero, inquit, si aqua nomen est speciei specialissimæ, vt hic Diuus Thomas sapienter arbitratur, repugnantia est manifesta Deum id posse facere: nã species specialissima non est per aliam differentiam substantialem cõtrahibilis. Quare Deus homines duos specie differentes nequaquam condere potest: aut enim vterque esset præcise animal rationale: & tunc non differrent specie: aut alter eorum præter rationalitatem aliam vlteriùs substantiæ differentiam haberet: & tunc certè ille non esset homo; sed quidpiam aliud. Quare bene ait S. Thomas, quod vbi solueretur species aquæ per aliam substantialem differentiam, non esset verè aqua: arbitratur quippe aquam esse speciem specialissimam. Qui autem diceret elemẽtum aquę, & aquam maris, aut quamlibet aliam differre specie, fateri teneretur aquam esse speciẽ subalternã; sicut est canis, quæ in plures species dispartitur.

19 Tertio notat Soto eodem articulo 4. ad 4. §. *Est verumtamen*, communiter receptus, quod cum in quibusdam casibus non satis deprehendi valeat, sit ne vera aqua; dũ res est dubia, cauendum est ne in huiusmodi liquoribus quispiam baptizetur. Quod si forsan fuerit baptizatus, solemni remedio vtẽdum est, vt huiusmodi puer sub illa conditione baptizetur: *Si non es baptizatus, &c.*

§. III.

Applicatur doctrina ad casus speciales.

20 NOn opportere minutiores quæstiones de huiusmodi rebus, & materiis sigillatim discutere, in hoc pũcto notat Suarez disputatione 20. sect. 1. conclus. 2. Per aliud extremum Leander tract. 2. disput. 2. proponit decem, & octo quæstiones de materia remota Baptismi, & tredecim alias de materia proxima. Nos ab vtroque extremo declinando, nonnullis corolarijs præcipuas quæstiunculas circa hoc exortas, determinare curabimus.

21 In primis sequitur ex dictis, quod quando parua aqua miscetur liquori alterius speciei quo absorbetur, etiam si physicè retineat speciem aquæ antequam sit perfecta mixtio, pro tunc non potest in illa fieri Baptismus. Ita S. Thomas artic. 4. in corpore illis verbis. Nisi fortè aqua admisceatur per artem in tam parua quantitate alicui corpori, quod compositum magis sit aliud, quam aqua: sicut lutum magis est terra, quã aqua; & vinum lymphatum magis est vinum, quã aqua. Vnde nec in luto, neque in aqua vino mixta potest fieri Baptismus; nisi arte aqua separaretur à vino antequam species transmutetur.

22 Secundo deducitur, quod in iure carnium ſæpè valet Baptiſmus. Sumitur ex D. Thoma art.4.ad 2.dicente, quod admixtio chriſmatis non ſoluit ſpeciē aquæ: ſicut neque etiam aqua decoctionis carnium, aut aliorum huiuſmodi. Niſi fortè ſit facta tanta reſolutio lixatorum in aqua, quod liquor plus habeat de aliena ſubſtantia, quam de aqua: quod ex ſpiſſitudine perſpici poteſt. Si tamen ex liquore ſic inſpiſſato exprimatur aqua ſubtilis, poteſt in ea fieri Baptiſmus: ſicut & in aqua, quæ exprimitur ex luto; licet in luto Baptiſmus fieri non poſsit.

23 Tertio, de glacie, rore, vel niue, quā diu reſoluta non ſunt, poſſe validum conferri Baptiſmum, & inſtante neceſsitate cum hac materia ſine ſcrupulo poſſe baptizari, docent Puteanus, Ioānes Præpoſitus, & Gaſpar Hurtado, quorum verba refert, & non improbat Diana 5.p.tract.3.reſol.3. Sequiturque Leander q.7. quia hæc omnia ſunt verè aqua ſecundum ſubſtantiam. Secundo, quia plures cōcedunt, quod digito aqua mā defacto poteſt quis baptizare aliſum: cum ergo niue, rore, & glacie poſsit puer madefieri, in iſtis validus erit Baptiſmus. Tertio, quia huiuſmodi facillimè ex contactu corporum reſoluuntur.

24 Veriſsima tamen, & Doctorum cōmunis ſententia, eſt quam optimè docet Soto art.4.ad 1.in hæc verba. De niue autem, & gelu, & grandine, diuerſa eſt ratio. Sunt enim, qui arbitrentur non differre ſpecie ab aqua: ſed ob id tantum non poſſe in illis celebrari Baptiſma, quod non ſunt liquida. At reuera hæc nō eſt cauſa, quia in niue bene poſſet puer madefieri. Cauſa ergo eſt, quod nix, & grando reuera non ſunt completè aqua: & ideò nec ſunt lotioni aptæ. Sanctus verò Thomas cēſeret differre ſpecie; idque ego crediderim, vt ſpiſsitudo, & dēſitas manifeſto ſunt documento. At verò quoniam ſunt ſpecies imperfectiſsimæ, facillima alteratione tranſmutantur in aquam. Et ideò illa aqua, in quam nix, & grando reſoluitur, Baptiſmus fieri poteſt: ſicuti in vapore, & rore eleuato è terra, dum ad iuſtam condenſationem aquæ peruenerit. Hæc ibi.

25 Pro praxi autem aduerte, quod inſtāte neceſsitate nulla eſt ſententiarum differētia; nam id quod illi concedunt, eo quod vera ſit aqua, & ablutio, alij admittūt propter facilem trāſmutationem. Vnde Auerſa ſectione 4.aſſertione 3.in fine ait. Similiter licitum eſſet in tali neceſsitate vti niue, aut glacie, non quia dubitandum ſit, ſi fortè in tali ſtatu hæc ſit materia apta, vt non rectè dicunt Puteanus, & Præpoſitus vbi ſupra: ſed potius quia non ſolum dubitari; ſed perari, & credi poteſt, per fricatione, & calefactione parum quid aquæ reſoluendum; quod valeat ad Baptiſmum.

26 Quarto, aqua ex ſale reſoluta validū perfici Baptiſmum, docent Armilla verbo *Baptiſmus* n.24. Candidus diſq.16.ar.2.dub.1. Henriquez lib.2.cap.6.nu.1. Bonacina q.2.de Baptiſmo punc.3.n.4. Diana parte 3.trac.4.reſol.5. & tredecim Authores, quos refert, & ſequitur Leander q.5. dicens eſſe *communem* ſententiam: & ideò immerito dixit Ægidius ſibi videri improbabilem. Sed aduerte Leandrum male referre Soto: quia illo articulo 4.de hoc puncto non agit. Probant primo, quia ſal eſt aqua maris congelata, vt ſumitur ex Ariſtotele libro 2.Metereorum cap.3. Secundo ab experientia: nā aqua maris calore ſolis concreſcit in ſal: quare ſicut valet ad Baptiſmum aqua maris, ita valebit aqua reſoluta ex ſale. Addit Armilla, quod quia hoc habet dubitationem, conſulendum nequis faceret, niſi in articulo neceſsitatis, & vtrum valeat, ſub dubio relinquit Serra art.4.in fine.

27 Omnino tamen negant valere Baptiſmum Syluester verbo Baptiſmus 2. in fine. Angelus verbo Baptiſmus 4.n.3. Aureolus in 4. diſt.3.q.3. Samuel Lubinus ver. Baptiſmus n.2. Ægidius hic dub.1.n.22. Laymā cap.3.de Baptiſmo nu.1. Caſtrus Palaus punc.3.n.2. Auerſa ſec.4.aſſer.3. quia ſal eſt mixtum quoddam diuerſæ naturæ ab aqua: & non eſt ſicut nix, & glacies: quare ſiue cōcretum, ſiue liquidum, non eſt ſubſtantialiter aqua, quaſi differat ſolum in qualitate ſalſedinis. In aqua autem maris immixtum eſt ſal liquidum, tamquam liquor, & ſuccus eſſentialiter diuerſus ab aqua. Ex aqua autem maris fit ſal, dū calore Solis conſumitur, & euaporatur id quod eſt aqua, & remanet id quod eſt ſal; ideoque concreſcit. Et hoc tantū voluit Ariſtoteles, & probat experientia. Sicut etiam ſaccarum liquefcit in aqua, & conſumpta aqua concreſcit: nec propterea ſi per ſe liquefiat, eſt apta materia ad Baptiſmum, quia prorſus eſt diuerſæ rationis ab aqua.

Hæc ſententia mihi magis probatur: nā Philoſophus libro de ſenſu, & ſēſato inquit, *Sal enim quædam terræ ſpecies eſt.* Vbi S.Tho. lect.10.lit.b.ait. *Nec hoc debet videri mirum, quia ſal eſt quædam ſpecies terræ, ſicut & alumē, vel ſulfur. Vnde & quidam montes inueniuntur de ſale.*

28 Quinto, bene notat D.Thom. ar.4.

ad

ad 3.& art.3.ad 3.quod aqua fluens de latere Christi pendentis in Cruce, non fuit humor phlegmaticus. in tali enim humore nō posset fieri Baptismus: sicut nec in sanguine animalis, aut in vino, aut quocumque liquore alicuius plantæ. Veram autem aqua fluxisse de latere Christi, definit Innocentius 3.cap. *In quadam, de celebratione Missarū.* Adijcit Soto art.4.ad 3. quod sudor, & lachrymæ nullatenus aquæ sunt ad Baptismū idoneæ: nam & si sint resolutiones corporū; non tamen aquæ puræ, vt illa quæ de latere Christi exiuit. Et multo minus vrina: est enim digestionis egestio. Pari ratione in saliua Baptismum non valere, diffinitur in cap. *Non vt apponeres, de Baptismo, & eius effectu:* vbi declarat Pōtifex non fuisse legitimè baptizatos, *quos in articulo mortis constitutos, propter aquæ penuriam, aliquorum simplicitas in caput, & pectus, ac interscapulas, pro Baptismo salutæ consperstone linxit.* Et sic de omni alio simili liquore diuersō substantialiter ab aqua sentiendum est.

Vnde Beatus Albertus Magnus in 4.distinct.3.inquit. Si aliquis in articulo mortis baptizaretur in vino, vel in oleo, vel in lacte, vel in sanguine, vel in alio liquore, propter defectum aquæ, non esset verè baptizatus. Et ratio huius est propter institutionem diuinam: quia Dominus instituit aquam esse materiam Baptismi; non alium liquorē. Et propter illud verbum: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c.* Non etiam contulit alijs liquoribus virtutem regeneratiuam, sicut aquæ, quando in Iordane baptizatus est.

Sed obijcies: nam Stephanus Secundus Papa, cum in villa Carisiaco apud Gallias versaretur, inter alia respōta, quæ Monachis Britāniaci Monasterij rescripsisse dicitur (vt refertur à Sirmundo tomo secundo Conciliorum Gallicanorum, quæ curauit edenda) sic ait vndecimo capite. *Si in vino quis, propterea quod aquam non inueniebat, omnino periculi tātem infantem baptizauit, nulla ei exinde ascribitur culpa. Infantes sic permaneant in ipso Baptismo. Nam si aqua adfuit præsens, ille Presbyter excommunicetur, & pœnitentiæ submittatur; quia contra Canonum sententiam agere præsumpsit.* Infantes autem sic in Baptismo permanere non definiret, nisi vere putaret baptizatos: Ergo in vino potest dari Baptismus.

Respōdent aliqui, quod Stephanus Papa additamentum illud: *Infantes sic permaneant in ipso Baptismo;* non vt Pontifex, & ex Cathedra loquens adiecerit; quia de hoc interrogatus non fuerat, sed vt priuatam rationem sequens: ac proinde nihil in hac parte præiudicet sententiæ communi. ¶ Mirum tamen, si tam expressam veritatem de absoluta necessitate aquæ ad materiam Baptismi potuit ignorare, vel in dubium reuocare.

Hac ergo reiecta euasione, respondet eruditus M.Ioannes Nicolai in additionib⁹ ad Raynerium tit. *de Baptismo,* appendice ad caput 2.§.3.in fine fol.268.colun.2. in hæc verba. Respondeo, & dico totum illud rescriptum fictitium, & friuolum videri, cum simpliciter ex codice S.Mariæ Laudunensis absque alio testimonio proferatur: & idem alij Siricio tribuant ex Codice S. Martini Turonensis. Planè friuolum esse modus ipse loquendi manifestat: aut ei saltem aliquid esse interiectum, quod Pontificis mentem, ac intentum depraueț; nempè illud: *Infantes sic permaneant in ipso Baptismo.* Quid enim est hoc, & ad constructionem, & ad sensum? Nisi forte sic legi oporteat: *Nulla ei exinde adscribitur culpa, si sic infantes in Baptismo ipso permaneant:* ideò, si non postea periculo elapso verum Baptismum susciperent, sed iam præsumptitiè suscepto contenti sint: Nam de baptizantis culpa solum ibi agitur, non de Baptismi veritate. Atque adeo nihil aliud ibi dicendum fuit, nisi eum qui tunc defectu aquæ vinum ad baptizandum adhiberet, ignorans non licere in tali casu id præstare, vel aquam absolutè necessariam esse nesciens, non esse causam cur non postea baptizētur, qui sic nullum Baptismum susceperunt, &c. Hæc ibi.

29 Sexto, rectè adijcit Soto ad 4.dicēs. De ceruisia vero, & ptisana, atque id genus potabilibus liquoribus, quorum in multis partibus frequens est vsus, ambigere non licet, quin sint aliæ species ab aqua; in quibus id circo sacramentum Baptismi perfici non potest. Quoniam neque illi, qui voto astricti sunt ieiunare in pane, & aqua possunt huiusmodi potibus vti. Quod & notant Bonacina q.2. de Baptismo punctō 3.n.2. Auersa sec.4.ver.tertio. Pari ratione neque in potabili chocolate, vt nūc est in vsu, valeret Baptismus: quia plus habet de aliena substantia, quam de aqua: quod ex spissitudine constat. Nisi quis (prosequitur Soto) de ptisana dubitet, propterea, quod non est nisi aqua ex hordeo, quod est frumētū, expressa. Sed tamen neq; illa in tali ieiunio admitterem: nā vere est potus ab aqua differens. Imo neq; si ex pane cocto calido distillaretur aqua, vt solet officio ignis, admittenda esset in Baptismo: quoniam non est certū esse veram aquā.

30 Septimo, S.Thomas solutione ad 5. rectè

rectè docet, quod aqua *roſacea* eſt liquor roſę reſolutus. Vnde in ea non poteſt fieri Baptiſmus. Loquitur D. Thomas, vt explicat M. Ioan. Nicolai §.6.de aquis diſtillatis ex roſis, quas *ſtillatitias* vocant, vt contextus præſefert, non quibus roſæ quomodolibet admixtæ ſunt. Et eadē ratione neque in aquis alchimicis, ſicut nec in vino. De iſtis *nullam eſſe dubitandi rationem*, notat Soto ad 5. palā enim eſt non eſſe aquas: tametſi cum addito, propter apparentiam ſic æquiuoce appellentur: ſed ſunt expreſsiones omnium humorum, ex quibus herbæ componūtur. Ars vero alchimica numquam ad hoc pertingit vt poſsit formam veram ſubſtantialem auri, vel aquæ, vt natura ipſa, producere.

31 Octauo, quod guttæ aquæ, quæ colliguntur ex vaporibus denſatis, & in tegumento ollæ reperiuntur, ſint apta materia Baptiſmi. Imò idem eſſe affirmandum de illa aqua, quę hyemali tēpore, ex parietibus, & lapidibus fluit; quia vere ſunt aquæ, aere humido in aquam verſo, tenent Moure in 3. p. examinis cap. 11. §. 2. nu. 3. & Diana 3. p. trac. 4. reſol. 5. & Leander diſp. 2. q. 10. Cæterum Trullench lib. 2. praxis cap. 1. dub. 3. n. 3. in fine ait. Ego vero maximè dubito has eſſe veras aquas; ideò nullo modo in ijs eſſe conferendum Baptiſmum; niſi in extrema neceſsitate; & tūc ſub conditione. Sed prior ſententia eſt probabilior, & conformior D. Thomæ art. 4. ad 2. dicenti. *Si tamen ex liquore ſic inſpiſſato exprimatur aqua ſubtilis, poteſt in ea fieri Baptiſmus.*

32 Nono, ſatis inſinuat Ægidius dub. 1. nu. 24. inſtante neceſsitate poſſe miniſtrari Baptiſma in ſudore, & ſimilibus humoribus. Similiter inſtante neceſsitate poſſe quē baptizari aqua roſacea, & ſimilibus, affirmant Puteanus, Præpoſitus, Tanerus, & Chamerota, apud Dianam 5. p. trac. 3. reſol. 2. Sequitur Caſtrus Palaus de Baptiſmo punct. 3. nu. 2. & Stephanus Bauny tract. 2. q. 4. & alij ex Societate Ieſu, vt teſtatur Diana 6. par. tract. 7. reſol. 18. q. 1. & Trullench lib. 2. Praxis cap. 1. dub. 3. n. 30. Sed hæc ſententia non ſolum eſt contra communem Doctorum, vt ſexaginta relatis oſtendit Diana illa reſol. 2. Sed etiam eſt contra deciſionem Pō tificis relatam num. 28. cap. penultimo, de Baptiſmo: & in ſecundo caſu *nullam eſſe rationem dubitandi*, rectè ait Soto relatus n. 30. Quare Auerſa ſect. 4. *audaciæ* notat oppoſitū affirmantes. Aſſeritque id nullatenus admittendum; niſi quādo aliquod dubium fuerit, ſi forte in illo liquore ſit aliqua pars aquæ naturalis admixta, ratione cuius poſſet perfici Baptiſmus: vt contingere poteſt in diſtillatione aquæ ex floribus cū admixtione aquæ naturalis. Alioquin ſi certum ſit illum liquorem eſſe purum ſuccum eductum ex dictis corporibus, ſatis certum quoque eſt differre ſubſtantialiter à vera aqua: & iam diffinitū eſt, ſolam veram, & naturalem aquam eſſe idoneam Baptiſmi materiam.

33 Deinde, ſicut docet Suarez diſp. 20. ſect. 2. §. *Quare*, quod *non eſt probabile* minorē ablutionem ſufficere ad validum ſacramentum Baptiſmi in extrema neceſsitate, quæ non ſufficeret extra illam: quia ablutio eſt res quædam phyſica, quæ non variat rationē ſuam, ex eo quod ſubiectum ſit in neceſsitate, vel extra illam. Ita pariter dicendum eſt de aqua quantum ad valorem: licet quoad licitum vſum, extra neceſsitatem, eſt peccatum mortale adhibere materiam dubiam: quando tamen in neceſsitate non eſt alia, licet, & ſæpè neceſſe eſt eam adhibere, ſaltem ſub conditione.

34 Aduertit tamen Lugo diſp. 8. de ſacramentis ſect. 9. n. 140. & Diana 5. p. tract. 3. reſol. 2. in fine, quod in extrema neceſsitate, non inuenta aqua certa, ſed liquore aliquo, de quo dubium eſſet an eſſet aqua, nec poſſet id examinari (pone enim eſſe locum obſcurum; nec odore, aut guſtu poſſe id percipi) tunc, inquam, propter neceſsitatem proximi poſſet ſub conditione baptizari: quia ſumma indigentia proximi, cui aliter ſubvenire non poſſumus, præponderat reuerentiæ debitæ ſacramento, & præcepto non vtendi materia dubia, & redait licitam talem operationem propter neceſsitatem.

35 Decimo, & vltimo reſtat determinā da illa difficultas, vtrum minima pars aquæ ſufficiat ad Baptiſmum? Innocentius 4. & Panormitanus in cap. *Debitum, de Baptiſmo, & eius effectu.* Roſſella verbo Baptiſmus nu. 1. quos refert, & ſequitur Vazquez diſp. 145. cap 4. n. 32. arbitrantur quamcumque ſtillam aquæ ſufficere, vt verum fiat ſacramentum: quia licet in verbis ſit præſcripta forma certa, in aqua non eſt præſcripta, & diffinita aliqua quantitas pro materia huius ſacramenti. Deinde, quia ablutio, quæ eſt materia proxima, poteſt fieri aſperſione, & tinctione. Quacumque autem parua quantitate aquæ homo baptizetur, vere dicitur aſperſus, aut tinctus aqua. Ergo quacumque parua quantitate verum poterit recipere ſacramentum. Idem tenet Henriquez lib. 2. cap. 7. n. 2. & cap. 21. n. 4. male pro ſe referēs D. Thomam, & Sotum, vbi de hoc puncto non tractant. Fauet Diana 3. p. tract. 4. reſol.

ſol.5.& expreſsius 5.p.tract.3.reſol.5. Tenentque Hurtadus, Ochogauia, & Mærati⁹, quos refert, & ſequitur Leãder tract.2.diſp. 2.q.3.Auerſa ſect.4.Trullench lib.2. cap.1. dub.3.n.7.pro ſe referens Bonacina: quia in prima editione oppoſitum docuit: ſed in ſecunda, huic parti fauet.

36 Ex quo inferunt Comitolus lib.1. Reſp.Mor.q.12 & Fillutius tom.1.tract.2. cap.2.nu.34 Diana parte 3.tract.4.reſol.5. Candidus diſquiſ.16.art.2.dub.1.folio 81. Bonacina in vlt.edit.diſp.2.punct.3.nu.14. Leander q.4.Auerſa, & Trullench, validum fuiſſe Baptiſmum, quem contulit quædam mulier infanti moribundo, imprimendo illi ſignum Crucis in fronte, digito aqua made facto: quia ille erat modus quidam ablutionis. Addit Auerſa. Non tamen eſſet putandus validus Baptiſmus, quem mulier etiam quædam contulit, intingendo extremum digiti ſui in aqua, & inſpergendo in vultum infantis: quia tenuiſſimæ ſtillæ, quæ peruenire poterant in vultum infantis, non poterant per carnem defluere, ſed ſtatim potius ſiccabantur.

37 Cæterum Soto in 4.diſt.3.q.vnica art.7.ad 3.§. *Atque idem*, ait. Siquis hæſitauerit, an ſit certa quantitas neceſſaria? Reſpondendum, inquam, illam eſſe neceſſariã, quæ ſufficit vt homo dicatur ablui. Si autem tam exiles eſſent, tamque paucæ guttæ, vt reuera non conferetur ablutio, non eſſet ſacramentum. Et aliquando etiam maneret res dubia, vt eſſet ſub conditione iterandũ. Idem docent Suarez diſp.20.ſec.2.§. *Quare*. Nuño art.8.conc.2.Ruiz art.7.dub.2.Candidus diſq.16.art.2 dub.6.& alij duodecim Authores, quos refert Leander illa q.3. Imò eam aperte inſinuant S.Th.in 4.diſt.6.q.1. ar.1.q.1.& Alexander Alenſis 4 p.q.8.mẽbro 3.art.2.§.2.& alij. Eſtque omnino tenẽda.

38 Probatque Granadus tract.1.diſp.4. n.12 ita dicens. Probatur, quia materia proxima Baptiſmi eſt ablutio: ſed quando vnica, vel pauculæ guttulæ tangunt corpus, nõ dicitur ibi eſſe ablutio: ergo neque materia Baptiſmi. Minor patet, quia nullus dicit ſe lauari, niſi mediocri ſaltem quantitate aquę tinctus: neque habetur vlla ratio minimæ guttæ, quæ vix effunditur, cum exſiccatur. Ex quo patet ad fundamentum contrariæ opinionis. Nec vrget exemplum de minima particula panis, quæ valide conſecratur, quia nomen panis conuenit cuiuis parti minimæ: nomen vero ablutionis non ita. Saltemque illud indubitatum eſt, debere ſcilicet iterari Baptiſmum, qui in prædicta minima quantitate exerceretur: ſicut dicemus de illo, qui in minima parte corporis baptizaretur.

39 Idem probat nouiſſime M. Ioannes Nicolai in Addit. ad Raynerium de Baptiſmo cap.2.§.9. in fine dicens. Denique licet non tantum aquæ in articulo neceſsitatis requiratur vt in eam caput immergi poſsit; requiritur nihilominus tanta vt non quomodolibet aſpergi ſufficiat, ſed quãtum ad propriam ablutionis rationem ſufficere videtur; nec in minori quantitate ablutionem illam perficere tutum eſt. Vnde nec tota gutta, ſiue ſtilla, ſufficiens, aut certa dici debet: quamuis non valde magna quantitas requiratur; quia ſtilla, vel gutta veræ ablutioni non ſufficit. Aut ſub dubio ſaltem reiterari debet aſperſio, quæ certior videri poſsit. Nec ſtillam vtique ſufficere Innocentius Tertius, cap. *Delatum*, vel vmbratenus meminit, quidquid ei quidam affigant. Sed *corpus exterius baptizari* exprimit, *& corpus exterius ex aqua, & Spiritu Sancto mundari*, &c. Hæc ibi. Et in margine. Ita incaute Vazquez diſp.145.cap.4.vbi, & ficticiam Innocentij probationem, vt ex eodem capite deſumptam affert. Cæterum Vazquez non ex textu Innocentij Tertij, ſed ex Commentario Innocentij Quarti, qui vt doctor ſuperillum textum ſcripſit, illam rationem affert. Vnde nec incaute, nec ficticie retulit.

40 Caſum autem propoſitum n.36.de Baptiſmo collato infanti digito aqua made facto imprimendo in fronte ſignum Crucis, vel linteo frontem made faciendo; indubitatum iudicarem in caſu quo quãtitas made factionis eſſet talis, quæ ſufficeret ad ablutionem capitis: nam linteo puri ſolent lauari: & ſic iudicaui in caſu contingenti Baptiſmum validum lintei made facti aqua abſterſione.

DVBIVM IV.

De forma ſacramenti Baptiſmi.

§. I.

Contra errores hæreticorum veritas catholica ſtabilitur.

1 VArios errores Hæreticorum circa formam Baptiſmi, referunt Bellarminus tom.2.lib.de Baptiſmo cap.3.& latius Vazquez diſp.142 toto capite 1. & Laurentius Beierlinch in Teatro vitæ humanæ verbo

Bap-

Baptiſmus fol. 12. Solum de præcipuis ad rẽ pertinentibus mẽtionem breuem faciemus. Quidam tempore Apoſtolorum in forma Baptiſmi non exprimebant tres diuinas perſonas; ſed aut tres ingenitos, aut tres filios, vel tres paraclytos. Qui error refellitur in can. 48. aliàs 49. Apoſtolorum.

2 Secundus error fuit quorundam Gnoſticorum, qui vt refert S. Irenæus libro 1. aduerſus hæreſes cap. 18. baptizabant *in nomẽ Patris ignoti omnium, in veritatem Matrem omnium, & in deſcendentem Ieſum.* Qui hæretici fuerunt dicti Marcotij à quodam Hæreſiarcha Marco, vt docent S. Epiphanius hæreſ. 34. non lõge à fine. Theodoretus lib. 1. cap. de Marco, & Euſebius lib. 4. Hiſt. cap. 10. & 11. Alij ex eiſdem, vt refert S. Irenæus, Hæbraicis quibuſdam vocibus baptizabant ad ſtuporem, & terrorem adſtantium. Et notat Feuardentius ibi ſcolio 5. verba illa arte magica conficta erant. De quo, & Ildefonſus Caſtro lib. 3. aduerſus hæreſes ver. *Baptiſmus.*

3 Paulianiſtæ, & Cataphrygæ, vt refert S. Auguſtinus lib. de hæreſ. cap. 44. regulam Baptiſmi non habuerunt: quia vt ait Innocentius 1. epiſt. 22. capit. 5. in nomine trium perſonarum non Baptizabant; quia erant Sabelliani, qui tres perſonas negant. Ideoquè denuo baptizari iubentur in Concilio Nizæno canone 19. Arrianus quidam Epiſcopus Deuterius nomine, tẽpore Simachi Papæ circa formam Baptiſmi errabat: nam cum quẽdam nomine Barbam Conſtantinopoli baptizaret, dixit: *Baptizatur Barbas in nomen Patris, per Filiũ, in Spiritu Sancto:* Qua forma cum præter conſtitutum morem abolens Chriſti traditionem, vſus fuiſſet, vnda quæ in ſacro lauacro erat, repente diſparuit vt refert Nizephorus lib. 16. Hiſtoriæ capit. 35. poſt medium.

4 Eunomiani, non in nomẽ Trinitatis, ſed in mortem Chriſti baptizabant, vt referunt Socrates lib. 9. Tripartitæ capit. 40. & Theodoretus lib. 4 hæreticarum fabularum cap. de Eunomio. Et iuxta hoc Concilium Conſtantinopolitanum 1. can. 7. damnat Eunomium, eo quod vna merſione baptizaret. Qui error erat tempore Apoſtolorum: ſi quidem canone 50. alias 49. damnãtur, qui merſione vna, non inuocata Trinitate, ſed in mortem domini baptizauerit. Et damnãtur a Pelagio Papa epiſt. ad Gaudentium, vt refertur cap. *Multi de Conſecratione.* Diſt. 4.

5 Priſcillianiſtæ etiam nolebant vti duplici diſtinctione inter perſonas Sanctiſsimæ Trinitatis; ſed ita formam pronunciabant: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij & Spiritus Sancti:* perſonam Filij, & Spiritus Sancti, velut vnam deſignantes. Ita refert Cardinalis Baronius tom. 7. Annalium ad annum Chriſti 537. cap. 24.

6 Ex nouioribus hæreticis Lutherus in libro de captiuitate Babylonica cap. de Baptiſmo, inquit Baptiſmum quibuſcumque verbis collatum, ratum, & firmum eſſe, dummodo in nomine Dei conferatur. Imò etiã ſi in nomine Dei ſuſcipiatur, quamuis in nomine Dei non detur. Idem dicit Zuuinglius lib. de vera relig. cap. de Baptiſmo. Brentius in Chatechiſmo cap. de Baptiſmo, dicit validum, ſi miniſter poſt recitatum ſymbolum à catechumeno, dicat: *In hanc igitur confeſsionem, intinge te in aquam, vt hoc ignaculo certus ſis, te eſſe inſertum Chriſto, vade in pace.*

7 Cõcluſio tamen fide Catholicis omnibus credenda eſt, quod hæc eſt conueniens forma Baptiſmi: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Huius non poteſt eſſe alia ratio quam voluntas Dei, & Chriſti inſtituentis: quæ colligitur probabiliter ex Euangelio Mathæi 28. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti:* addita communi Eccleſiæ traditione, iuxta quam, non ſola inuocatio explicita trium perſonarum, ſed etiam miniſterium baptizãdi debet neceſſario in verbis formæ Baptiſmi exprimi. Vnde D. Thomas in 4. diſt. 3. q. 1. art. 2. q. 1. ad 3. ait, *quod in verbis illis Dominus principaliter non intendit tradere formam ſacramenti: quia prius eis tradiderat, quando baptizabant etiam ante paſsionem: ſed intendit eis præcipere actum baptizandi ſecundum formam prius eis traditam: & ideò ex verbis illis poteſt probabiliter accipi forma prædicta; quamuis non expreſſe ibi ponatur.* Igitur vt concluſio ſit de fide vltra verba Scripturæ, oportet ad Apoſtolicam traditionem recurrere. Quod & diffinitur in Concilio Florentino in decreto Eugenij Quarti §. *Primum omnium,* & ab Alexandro Primo cap. 1. *de Baptiſmo, & eius effectu.*

8 Conuenientiæ rationem aſsignat D. Thomas art. 5 his verbis. Baptiſmus per ſuã formã conſecratur, ſecundũ illud ad Epheſ. 5. *Mundans eam lauacro aquæ, in verbo vitæ:* & Auguſt. dixit lib. 6. de Baptiſ. cap. 25. & lib. 4. cap. 15. & refertur cap. *Satis oſtenditur de Conſecratione* diſt. 4. quod *Baptiſmus verbis Euãgelicis conſecratur.* Et ideò oportet, quod in forma Baptiſmi exprimatur cauſa Baptiſmi. Eſt autem eius duplex cauſa: vna quidẽ principalis, a qua virtutẽ habet, quæ eſt Sancta Trinitas: alia autem inſtrumentalis, ſcilicet miniſter, qui tradit exterius ſacramentum.

tum. Et ideò oportet in forma Baptiſmi de vtraque fieri mentionem. Miniſter autem tangitur, cum dicitur: *Ego te baptizo*: Cauſa autem principalis, cum dicitur: *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Vnde hæc eſt conueniens forma Baptiſmi: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.*

9 Sed obijcies ex hac ratione D. Thomæ ſequi in omnibus formis ſacramentorũ exprimendam cauſam principalem, & inſtrumentalem: ſiquidem omnia ſacramenta per verba formæ conſecrantur: & in omnibus reperitur illa duplex cauſa principalis, & inſtrumentalis. Conſequens eſt falſum: nam in forma Pœnitentiæ non exprimitur Trinitas, quæ eſt cauſa principalis: & in forma Extremæunctionis non exprimitur perſona miniſtri: neque in alijs ſacramentis. Neque in Baptiſmo exprimere perſonam miniſtri, eſt de eſſentia formæ, vt ait D. Thomas ad 1. & augetur difficultas: nam ſacramentum potius eſt ſignum ſui effectus, quã cauſæ, a qua manat talis effectus: ergo conuenientia formæ, potius ex hac ſignificatione, quam ex cauſarum expreſsione ſumenda eſt.

10 Reſpondet Suarez in com. art. 5. D. Thomam ſupponere Chriſti Domini inſtitutionem probatam in argumento *Sed contra.* Qua inſtitutione ſuppoſita, ſolum vult aſſignare congruentiam eius quę non eſt in eo sẽſu intelligenda, qui in obiectione facta inſinuatur, videlicet, vt forma ſacramenti ſit cõueniens, neceſſarium eſſe, quod in ea ſacramenti cauſæ exprimantur. Sed è contrario, quod ea forma, in qua huiuſmodi cauſæ exprimuntur, hoc ipſo iudicanda eſt conueniens; quia exprimendo cauſam principalẽ ſacramenti, indicatur origo totius ſanctificationis, & conſecrationis ſacramenti, & fit principalis quædam fidei Chriſtianę profeſſio. Explicando autem miniſtrum, declaratur etiam actus eius, qui eſt materia ſacramenti, ſcilicet, ablutio: & ſignificando hunc actum, conſequenter ſignificatur effectus eius, ſcilicet, ſpiritualis, & interior ablutio, quæ per exteriorem ſignificatur: atque ita recte explicatur nihil deeſſe tali formæ vt ſit conueniens, & aptiſsima. Quamuis non omnia iſta neceſſaria ſint in omni forma cuiusvis ſacramenti: pauciora enim ſufficere poſſunt, quia non in omnibus eſt eadem ratio inſtitutionis, vt ſuis locis dicetur. Hæc Suarez ſatis probabiliter, & Ruiz ibidem.

11 Cæterum eadem congruentia poteſt etiam explicari ex D. Thoma in 4. diſt. 3. q. 1. art. 2. q. 1. dicente. Forma completiua rei media eſt quodammodo inter materiam, quam perficit, & cauſam efficientem, a qua producitur, vt virtus efficientis mediante forma ad materiam traducatur. Et quia medium complectitur aliquomodo vtrumque extremorum: ideò forma Baptiſmi continet, & principale efficiẽs, vnde Baptiſmus efficaciam habet; & materiã Baptiſmi proximam, quæ eſt actus ablutionis: & ideò ponitur: *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, tamquam principale efficiens, à quo Baptiſmus efficaciã habet: & ponitur actus materialis in ea, quæ circunſtant ipſum, ſcilicet conferens, & recipiens, in hoc quod dicit: *Ego baptizo te.* Tres alias rationes congruentiæ aſſignant Maldonatus Mathæi vlt. & Granados tract. 1. diſp. 5. n. 8. quia cum Baptiſmus ſit ianua ſacramẽtorum, in illo oportuit explicare vnde haberet efficaciam. Secunda, vt qui baptizatur agnoſcat ſe recipere aliquid diuinum. Et tertio vt ait S. Fulgentius de fide ad Donatum cap. 9. *Baptizari gentes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, ſaluator noſter edocuit, vt ſicut Trinitatis opere nullum conditionis accepimus, ſic in nomine Trinitatis, diuinæ adoptionis gratiã ſui mereremur.* Quia oportuit in nomine Trinitatis regenerari eos, qui in nomine eiuſdem Sanctiſſimæ Triados geniti, ſeu creati ſumus. Sed quia rationes congruentiæ non ſunt ita conuincentes, ac rationes demonſtratiuæ; ideò nõ eſt cur amplius immoremur in iſtis rationibus examinandis, & ponderandis.

§. II.

De forma Baptiſmi Græcorum.

12 VEritate catholica ſtabilita, difficultates ſpeculatiuæ, & practicæ inter Catholicos diſputatæ ſunt examinandæ. Primo inquiritur, vtrum Græci valide, & licite mutent formam Baptiſmi?

Innocẽtius Quartus capite primo de Baptiſmo, & eius effectu, docet quod Græci valide baptizant: ſi tamen apud Latinos quis Græcorum forma vteretur, invalide Baptizaret. Idem docet Cardinalis Fr. Conſtantius Sarnanus in Summa Theologiæ loco 6. vbi de forma Baptiſmi folio 130. ¶ Rurſus S. Thomas in 4. diſt. 3. art. 2. q. 2. ad 1. refert opinionem Theologorum aſſerentium Græcos non baptizare valide: ait namque. *Vtrum autem ipſi mutent aliquid quod ſit de ſubſtantia formæ, vt ſic oporteat rebaptizari; quamuis quidam dicant hoc; non tamen eſt determinatum, ſed dubium apud quoſdam, &c.* Et infra cõcludit,

cludit, tangens aliũm caſum, cum Latinus baptizaret in forma Grecorum, & dicens. *Et ideò non licet, præcipue Latinis, in forma Græcorum baptizare: quod ſi præſumerent, ſecundum quoſdam, non eſſet Baptiſmus; ſecundum quoſdã autem eſſet, ſed grauiter peccarent.* Ideoque Angelus verbo Baptiſmus 2.nu.18. & Siluester verbo Baptiſmus 1.in fine docent in hoc caſu Baptiſmum iterandum ſub conditione. Quod & docuerat Alenſis 4.p.q.8.membro 3.art.3.§.4.

13 Addit Gaſpar Hurtado diſp.1.de Sacramẽto Baptiſmi difficult.8. quod qui baptizaret dicendo: *Baptizatur* talis ſeruus Chriſti, &c. Invalide baptizaret: quia Eugenius Quartus in ſuo decreto fidei, quamuis tradat vt ſufficientem hanc formam Græcorũ: Baptizetur talis ſeruus Chriſti, &c. Non tamen hãc: Baptizatur in nomine Patris, &c. Niſi addendo *manibus meis.*

14 Per aliud extremum Filliucius trac. 2.cap.3.n.42. & Lugo diſp.2 de ſacramentis in genere ſec.6.n.109. ex lectione Græca intendunt probare, quod forma Baptiſmi non eſt illa, quæ communiter circumfertur: Baptizetur ſeruus Chriſti: ſed illa: Baptizatur ſeruus Chriſti, &c.

15 Sed communi Theologorũ acquieſcendo, in primis dico apud Græcos conſuetum vno vel altero modo formam Baptiſmi exprimere. Conſtat ex D. Thoma 3.p. q.60.art.8.in arg. *ſed contra*, vbi ait Græci baptizant ſub iſta forma: *Baptizetur ſeruus Chriſti. N. in nomine Patris.* Et q.66.artic.5.ad 1.ait Græci non attribuunt actum Baptiſmi miniſtris, ad euitandum antiquorum errorem, qui virtutem Baptiſmi baptizantibus attribuebant, dicentes: Ego ſum Pauli, & ego Cephæ. Et ideò dicunt: *Baptizetur ſeruus Chriſti, talis, in nomine Patris, &c.* Et in 4.diſt. 5.illa ſolutione ad 1.de Græcis ait. Et ideò differunt in forma à nobis quantum ad tria. Primo, quia perſonam miniſtri in forma nõ exprimunt. Et hoc dicunt ad remouendum errorem, qui fuit in primitiua Eccleſia, quæ efficaciam Baptiſmi baptizanti attribuebat, vt patet 1.ad Corinth.3. Secundo in hoc, quod ſignificant actum ſub alia perſona, ſcilicet tertia, & ſub alio modo ſcilicet, ſubiunctiuo, vel optatiuo: ad ſignandum, quod actus exterior expectatur ab extra. Tertio, quia perſonam baptizatam ponunt in nominatiuo caſu, & in tertia perſona: quia quandoque baptizatus nõ habet intellectũ, vt ad eum poſsit dirigi ſermo. Hæc D. Thomas, & communiter Theologi. Conſtatque ex decreto Eugenij mox referendo,

16 Dico ſecundo, Græci valide baptizant, dicendo *Baptizetur, vel Baptizatur.* Ita S. Thomas art.5.ad 1. illis verbis. *Et quia exprimitur actus exercitus per miniſtrum, tum in vocatione Trinitatis, verum perficitur ſacramentum.* Et communiter Theologi. Conſtatque ex Decreto Eugenij 4. in Concilio Florentino, vbi ſic habetur. *Non tamen negamus, quin & per illa verba: Baptizetur* (vel, vt habetur in margine: & notat M. Ioannes Nicolai in additionibus ad Rayneriũ verbo Baptiſmus cap.1.§.5.folio 257. quod vtrumque inſinuatur in decreto: *Baptizatur*) *talis, ſeruus Chriſti, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Vel baptizatur manibus meis, talis, in nomine, &c. Verum perficiatur Baptiſma, &c.* Quare Suarez diſp.21.ſec.1.in fine dicit eſſe de fide. Et Nuño artic.5.diffi.1.conc.1.dicit. Credo eſſe erroneum, vel proximum errori noſtris temporibus aſſerere, quod talis Baptiſmus non ſit validus. Quamuis autem alij Theologi a cenſura abſtineant, quia Pontifex non videtur ibi diffinire, ſed permittere: quia tamẽ permittere in hac parte eſſet error animabus perniciosus, quia decederẽt ſine vero Baptiſmo: ideò hoc eſt indubitatũ: & neque etiã ſub conditione eſſet iterandus Baptiſmus apud illos illa forma datus.

17 Vtrum autem Græci peccent? Scotus diſt.3.q.2.ar.2.dicit, quod aliquando eis fuit licitũ propter permiſſionem Eccleſiæ. Si autem Eccleſia Latina id prohibuit, peccant. Cæterum Soto diſt.3.q.vnica artic.5. §. *De culpa vero*, bene aduertit, quod nuſquã talis prohibitio legitur; & ideò nõ peccant. In eo *forſan* peccarent vtendo noſtra forma, propter ſcandalum, quod apud illos oriretur. Imò Cabrera art.5.n.10.ait, quod Græcus ceſſante ſcandalo, nec venialiter peccaret baptizando in forma Latina: quia eſt magna decentia, quod membra capiti concordent. Et Eccleſia Romana eſt omnium Eccleſiarum mater. Et quia non ex præcepto, ſed tantum ex permiſſione poſſunt ritum ſuæ Eccleſiæ retinere.

18 Dico tertio, ſiquis apud Latinos vteretur forma Græcorum, valide baptizaret. Ita latè oſtendimus q.60.dub.13. & oppoſitum nullam habere probabilitatem, cum Adriano q.1.de Baptiſmo art.3. §. *Ad videndum*, notãt Soto art.5. §. *Multa*, & Vazquez diſp.142.cap.3.n.30. & diſp.129.cap.5. Neque vero (inquit Soto) obſtat illa forma per tertiam perſonam: Baptizet te Chriſtus: nã ſi per paſsiuam quis dicere poteſt: Baptizetur ſeruus Chriſti à Chriſto Ieſu, vt intelligant Græci, cur non poterit verbum verti

in

in vocem actiuam?

19 Addit columna ſequenti §. *De culpa vero*, quod ſiquis apud nos vteretur forma Græcorum intendens introducere eorum errorem, quod nos perperam baptizamus, grauiſſimo delinqueret peccato. Quin vero licet eundem errorem non inrēderet, ſed pro libito ſuo vellet vti illa forma, vix poſſet propter ſcandalum, & ſuſpicionem eximi à mortali. Quamuis fortaſſe ſecluſo ſcandalo in ſecreto non eſſet grauius, quam veniale. Nihilo minus Eccleſia grauiter ſacerdotem ob ſuſpicionem puniret.

20 Rurſus addit S. Thomas in 4. diſt. 3. q. 1. artic. 2. q. 2. ad 1. Hoc autem *certum eſt*, quod forma, qua nos vtimur, melior eſt: Tū quia perfectior eſt, vt patet ex ſupra dictis: Tum quia magis conſonat verbis Euangelij, quod miniſtros baptizantes dicit. Tum propter authoritatem Eccleſiæ, quæ hanc formam tradit, quę numquam à vera fide legitur declinaſſe, hanc formā ab Apoſtolis retinens: & ideò non licet, præcipuè Latinis, in forma Græcorum baptizare. ¶ Videatur Ruiz art. 5. dub. 2.

§. III.

De expreſsione miniſtri.

21 SEcundo inquiritur, vtrum expreſsio perſonæ miniſtri requiratur ad Baptiſmum?

Reſpondetur conuenienter in Baptiſmo fieri explicitam mentionem miniſtri: ſed tamen non eſt de eius eſſentia, quod explicetur nec immediatè per ly, *ego*, nec mediate per verbum primæ perſonæ: bene tamen, quod explicetur virtualiter, & indirectè. Tota concluſio eſt communis. Priorem partē probat D. Thomas art. 5. ad 1. nam actio attribuitur inſtrumento ſicut immediatè agenti: attribuitur autem huiuſmodi actio principali agenti, ſicut in cuius virtute inſtrumentum agit. Et ideò in forma Baptiſmi conuenienter ſignificatur miniſter, vt exercens actum Baptiſmi; per hoc quod dicitur: *Ego te baptizo*. Sicut & ipſe Dominus baptizandi actum attribuit miniſtris, dicens: *Baptizātes eos, &c.*

22 Secundam partem docet D. Thom. in fine ſolutionis ad primum dicens. Quod autem additur, *ego*, in forma noſtra, non eſt de ſubſtantia formæ; ſed ponitur ad maiorē expreſsionem intentionis. Et ratio eſt, quia hæc particula in antecedentibus intelligi poteſt, quia ſecundum Grammaticos, in verbis primæ, & ſecundæ perſonæ intelligitur nominatiuus certus, & determinatus. & ideò in re idem ſignificat, *Baptizo*, ac, *ego baptizo*.

23 Tertia pars conſtat ex dictis de validitate formæ Græcorum. Vltimam partem exprimit Soto art. 5. ad 1. §. *Colligi ergo*, ita dicens. De eſſentia Baptiſmi eſt vt exprimatur actus, qui exercetur à miniſtro, cum inuocatione Trinitatis, vt habetur in Concilio Florentino: nam illic *virtualiter* ſubnotatur miniſter. Quando autem per primam perſonā exprimitur actus, illic virtute ipſius locutionis ſubintelligitur miniſter. Vt ſiquis dicat, Baptizo te in nomine Patris, &c. In verbo ſubintelligitur pronomen. Quare, Ego, non eſt de eſſentia; ſed de congruentia ad maiorem expreſsionem.

24 Quod ſi contra hoc poſtremum aſſertum obiecēris illud Alexādri Tertij, de Baptiſmo, & eius effectu, cap. *Si juis puerum*, vbi ait, quod ſi quis puerum in aqua immerſerit, in nomine Patris, &c. Et non dixerit: *Ego te baptizo; non eſt puer baptizatus*. Reſpondetur vim illic quæſtionis non conſiſtere in pronomine, Ego; ſed in expreſsione actus. Vult ergo diffinire Pōtifex, quod licet quis mergat in nomine Patris, &c. Non exprimendo verbo actum baptizandi, non baptizat. Si vero dicat, baptizo te, ſufficit ad eſſentiam.

25 Subiungit ibi Soto. Quod ſi ſciſciteris quanta eſſet culpa baptizare ſine expreſsione pronominis? Profecto cenſeo non eſſe mortalem; niſi fortaſſe graue ſuboriretur ſcādalum: quod numquam arbitror poſſe tam magnum oriri. Quæ doctrina eſt communis, aduerſus Robertum Olchot. in 4. q. 1. de Baptiſmo art. 2. abſolute pronunciantem eſſe peccatum mortale omittere ly, Ego. Et aduerſus Filliutium tract. 2. n. 49. idem affirmantem, caſu quo illam omittat in publico, & ſolemni Baptiſmo. Sed multis relatis aſſerit Leander tract. 2. diſp. 3. q. 3. quod ſi ſcandalum inde oriretur, potius paſsiuum, quā actiuum foret. Sed rectius dicitur ſcandalum non eſſe in parte ſubſtantiali, vel ita magna, quod pertingeret ad culpam mortalem. De quo Henriquez, Bonacina, & Diana, quos refert, & ſequitur Trullench lib. 2. praxis cap. 1. dub. 4. num. 4.

26 Sed ex vltima parte aſſertionis naſcitur alia quæſtiuncula, an ſufficienter exprimatur perſona miniſtri dicendo, *Baptizet te Deus, vel Chriſtus, vel baptizat, in nomine Patris, &c.* Negant Alexander Alenſis 4. p. q. 8. membro 3. art. 3. §. 2. ver. *Conſequenter quæritur*. Et Vazquez diſp. 142. cap. 2. n. 16. & 18. & Granados tract. 1. diſp. 5. n. 3. Probant primo,

primo, quia ſiue per modum indicatiui, ſiue per modum deprecationis fiat, per illam ita tribuitur actio baptizandi, & effectus ſpiritualis illius Deo, vt nihil referatur miniſtro per modum miniſtrantis ſacramentum, ſed ſolum per modum deprecantis, perinde ac ſi ipſe ſacramentum non miniſtraret, vel miniſterium, quod in ſacramento adhibet, nihil operaretur. Tum etiã, quia inuocatio illa Trinitatis ineptè additur illis verbis; *baptizat te, ſeu baptizet te Deus*, &c. Eo quod eis ſolum explicatur actus baptizandi prout actio Dei: Deo autem non conuenit baptizare in nomine Patris, &c. Hoc eſt, authoritate Patris; ſed tantum miniſtro: etenim hic modus loquendi denotat inferiorem, qui nomine alterius baptizat, & ſuperiorem, in cuius nomine baptizat.

27 Contraria ſententia eſt communis, & vera quam docuit Adrianus in 4. q.2. de Baptiſmo §. *Ad videndum* ver. *Dico igitur*. Et Soto art.5. ad 1. §. *Multa hic*, & §. *Sed forſan*. Nuño art.5. difficult.1. ad 3. Serra conc.1. & in fine. Ruiz dub.1. Cabrera nu.5. & 7. & 8. Auerſa ſec.5. §. Tertio. ver. *Hinc ſequitur*. Ité Henriquez, Suarez, Egidius, Layman, quos refert, & ſequitur Caſtrus Palaus tract.19. diſp.vnica puncto 5. nu.4. & alij. Probat Soto: nam ſi per paſſiuam quis dicere poteſt, baptizetur ſeruus Chriſti a Chriſto Ieſu, vt intelligunt Græci; cur non poterit verbum vertiin vocem actiuam? Eo præſertim, quod in Confirmatione Conſtantini Imperatoris, vt patet in Prologo ante Synodum Nizænam, vſus eſt S. Syluester illa forma. *Signat te Deus ſigillo fidei in nomine Patris*, &c. Qua vtique ratione in ſacramento Pœnitentiæ, licet quis diceret, *abſoluti te*, *vel abſoluat te Chriſtus*; vere abſolueret, quamuis peccaret. Nam & forma Extremæ vnctionis eſt: *Indulgeat tibi Deus*, &c. In ſummã, ſi expreſsio ſolius miniſtri ſufficit vt exercetis actum, Ego te baptizo, cur non ſufficiat expreſsio Chriſti, qui per ſuum miniſtrum baptizat?

28 Addit §. *Sed forſan*, in fine. Siquis in forma actionem miniſtri excluderet, dicens, *Baptizet, vel abſoluat te Deus, vel Chriſtus, quem ego nullatenus baptizo*, aut *quem ego non abſoluo*, profecto non baptizaret: quia aduerſaretur intentioni Chriſti, & Eccleſiæ. Sed ſi illa non fiat excluſio, ſufficiens eſt forma exprimendo ſolum Chriſtum, qui intelligitur per ſuum miniſtrum baptizare. Quo fit, vt ſi forma Græcorum eſſet, Baptizetur ſeruus Chriſti à Chriſto, & nullatenus a me, certè Eccleſia illum errorem non toleraret; ſed toleratur ſubticere nomẽ miniſtri; *cuius tamen actio illic intelligitur*. Hæc ibi.

29 Caſtrus Paulus idem probat, & contraria diluit nu 4. ita ſcribens. Etenim cum poteſtas delegata ſit a Chriſto Domino docendi gentes, & baptizandi eas in nomine, &c. Exprimens miniſter vt Deus eas baptizet, clare denotat vt Deus per ſuum eam ablutionem exercentem, tamquam per ſuũ miniſtrum baptizet. Sicuti ſi à principe quis accepit poteſtatem diſtribuẽdi aliquam pecuniam, quibus vellet; & cũ eam diſtribuit, diceret, hanc pecuniam princeps tradit vobis; ſane non ſolum ſui principis donationẽ, ſed ſuam propriam miniſter idem traditionem ſignificaret. Ex qua ratione conſtat imperium hac forma ſignificatum, proprie imperium eſſe non poſſe; ſed eſſe vſus abſolutus poteſtatis concepæ circa creaturas rationales. Ideoque non ad Deum, ſed ad ablutionem, & effectum per ipſam ſignificatum dirigi: facitque hunc ſenſum, abluaris a Chriſto tamquam a principali cauſa, & ſacramentorum authore, & à me tamquam eius miniſtro. Secundum hunc vltimum ſenſum non inepte dicitur Deum in nomine ſuo baptizare, quatenus ſcilicet baptizat medio miniſtro per poteſtatem illi collatam.

30 Fauent illa verba Ioannis 1. vbi de Chriſto ait. *Hic eſt, qui baptizat in Spiritu Sancto*. Quæ exponens S. Auguſtinus to.9. tract. 6. in Ioan. ait. *Petrus baptizet: hic* (nempè Chriſtus) *eſt, qui baptizat: Paulus baptizet: hic eſt, qui baptizat*, &c.

31 Notat etiam Soto §. *Longe autem*, improbabile eſſe, quod docuit Innocentius Quartus, quod non eſſet Baptiſmus, ſiquis diceret: Ego Petrus, aut ego ſacerdos baptizo te, & baptizetur ſeruus Chriſti à me Petro, ſe ſe deſignando. Quia hic nil ſane de eſſentia formæ variatur. Imò quamuis baptizans crederet illam eſſe neceſſariam formã, ita quod ſine illa expreſsione forma non eſſet ſufficiens, illa ignorantia non tolleret veritatem ſacramenti: quia licet eſſet contra ſcientiam Eccleſiæ, poteſt tamen cum illa ignorantia extare legitima intentio faciendi, quod facit Eccleſia. Et §. *At vero*, in fine notat, quod pro baptizo poſſet dicere Epiſcopus baptizamus, & pro, te, vos, ſi Regem baptizaret. Imò perſona particularis, ſi idẽ vellet ſignificare ac ſignificant perſonæ in dignitate conſtitutæ, cum illo modo loquũtur. De alijs autem mutationibus, additionibus, & tranſpoſitionibus, & interruptione formæ, conſtat ex dictis de omnibus ſacramentis q.60.

§.4.

§. IV.

De actu baptizandi, an exprimi debeant in forma?

32 QVarto inquiritur, vtrum de essentia formæ Baptismi sit, quod in ea exprimatur actus baptizandi? Razio dubitandi est: quia non est necessarium, quod qui aliquem actum exercet, de actu exercito in opere faciat mentionem in verbis: sicut ille, qui docet, non oportet, & multo minus necessarium est, quod dicat: Ego vos doceo; Dominus autem simul tradidit præceptum baptizandi, & docendi, dicens Matthæi vltimo: *Euntes docete omnes Gentes baptizantes, &c.* Et sicut ille qui se munit signo Crucis, non opus est vt dicat: Ego me signo: sed faciendo signum se signat. Similiter in sacramento Eucharistiæ consecrans non dicit, Ego consecro. Ergo quando Christus præcepit, docete, baptizantes; non præcepit vt id dicerent, sed vt id facerent.

Respondet optime Sanctus Thomas ar. 5. ad 2. quod quia ablutio hominis in aqua propter multa fieri potest, oportet quod determinetur in verbis formæ ad quid fiat. Quod quidem non fit per hoc quod dicitur in nomine Patris, &c. Quia omnia in tali nomine facere debemus, vt habetur ad Col. 3. & ideò si non exprimatur actus Baptismi, vel per modũ nostrũ, vel per modũ Græcorũ, nõ perficitur sacramẽtũ, secundũ illã Decretalẽ Alexandri 3. c. 1. de Baptismo, & eius effectu: siquis puerum ter in aqua immerserit in nomine Patris, &c. *Et non dixerit: Ego te baptizo, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti: Amen: non est puer baptizatus.*

33 Idem, ratione eadem Diui Thomæ, docet Eugenius Quartus in Concilio Florẽtino, post vltimam sessionem §. *Primum omnium.* Ibi. *Si exprimitur actus, qui per ipsum exercetur ministrum, cum sanctæ Trinitatis invocatione, perficitur sacramentum.* Quæ ratio nulla esset, si sacramentum esset validum absque eo, quod in forma explicaretur actus, qui per ipsum exercetur ministrum. Huius ratio à priori non est alia, quam Dei institutio, quæ constat traditione Ecclesiæ, & decretis Pontificum, & consensu Theologorum. Quorum nil militat in sacramento Eucharistiæ, de quo diuersa est ratio: nam illud non consistit in vsu, & applicatione sacramẽti; sed in consecratione, quæ fit per verba à Christo instituta.

34 Addunt Innocentius Quartus cap. 1. de Baptismo, non esse Baptismum, siquis dicat loco de ly *baptizo*, *balneo*, *vel abluo*. Et Glossa cap. *Multi.* de Consecratione, distinctione 4. ait non esse sacramentum, siquis dicat: Ego te mergo. Et inter Theologos Alexander 4. part. quæst. 13. membro 3. artic. 3. & Gabriel in 4. distinct. 3. quæst. vnica dubio 3. circa finem. Et Allensis 1. par. Summæ libro lib 4. tit. de Baptismo fol. 178.

35 Cæterum Soto in quarto dist. 1. quæstione 1. artic. 8. §. *Hæc de erroribus*, & distinctione 3. quæst. vnica art 5. ad 1. §. *At vero*, ita ait. Licet vti verbis, loco verbi, *baptizo*, exprimentibus eundem actum, & effectum: nam tunc nihil mutatur, quod sit de essentia sacramenti. Quando quidem etsi Christus Hebraicè protulerit illam formam, nihilominus Ecclesia retinuit verbum Græcum, baptizo, rationibus per nos dist. 1. allatis. Et Hieron. eodem loco super Mathæum, pro, *baptizantes*, semper legit, *tingentes*. Et August. Baptismus, inquit, est tinctio aquæ, &c. Tutius ergo possumus dicere, *abluo*, vtpote, quod explicatius significat naturam Baptismi, quam *tingo*. Eo potissimum, quod cum vnusquisque possit in sua lingua baptizare; atque adeo nomina Patris, & Filij maternis vocibus pronunciare, non est cur non & verbũ, *baptizo*, possit alia voce exprimere. Ad hæc, cum Apost. ad Ephes. 5. Baptismũ appellet lauacrum aquæ, nullus sit reliquus mer°, quin pro *baptizo*, dicere liceat, *lauo*; sicuti seculares in extrema necessitate baptizantes dicere non numquam cõsueuerunt. Imò vt art. 7. videbimus, cum quis per effusionem, vel aspersionem baptizat; quãuis non dicat nisi: *Ego te aqua, vel infundo, vel aspergo*, erat Baptismus.

36 De verbo autem, *mergo*, obscurius esset dubium: quia mergere non tam propriè significat abluere, aut intingere, cum fiat etiam ad suffocandum, & ad alios effectus. Attamen ex accommodatione vsus, quando fit sub illa forma, idem valet, quod *abluo*. Imò, *baptizo*, omnia illa significat. Vnde quamuis verba non sint omnino synonoma, eodem prorsus modo significantia, satis est vt eundem sanctum effectum ex vsus accommodatione repræsentent. Quo circa, si quis diceret, *Ego te balneo*, non ita tuto auderem esse Baptismum, quia balneare alium effectum significat. Multo autem minus siquis diceret: *Ego te mitto, aut conjicio in aqua*: non enim vsque adeò laxanda est licentia. Quare hoc modo baptizatos consilium esset sub conditione denuo baptizare.

Qui autem diceret: *Ego te mundo ab originali*; non baptizaret: quia Baptiſmus non quomodocumque mundat; ſed per formam ablutionis; quæ ideo explicanda eſt. Sicut in ſacramento Pœnitentiæ, non licet dicere: *Ego te abluo à peccatis tuis, ſed ego te abſoluo.* Hæc Soto, ſolita ſapientia, & elegantia, cum claritate, & breuitate, & eruditione coniuncta multos caſus paucis reſoluens.

Quem ſequuntur Nuño, Cabrera, Serra, Ruiz, & alij Thomiſtæ hic. Item communiter Theologi, vt quatuordecim relatis oſtēdit Leander tract.2.diſp.3.quæſt.10. Trullench lib.2.cap.1.dub.4.num.20. & Auerſa ſectione quinta adijciens, quod ex conſuetudine Eccleſiæ debet ſub ipſo verbo, *baptizandi*, hæc forma proferri: & alio verbo ex induſtria vti, non vacaret graui culpa.

Denique notat Sylueſter verbo Baptiſmus.1. quæſt.11. concluſ.3. cum Aureolo, quod non eſſet Baptiſmus, ſi loco de ly *baptizo*, diceret, *ego te limo*: quia illo verbo nō exprimitur ablutio.

37 Ex dictis ſequitur, quod ſi quis apud Latinos diceret: *Ego te Chriſtizo*, vel *te Chriſtianum facio, in nomine Patris, &c.* & omitteret verbum *baptizo*, abſque dubio inualide baptizaret: quia expreſsio actus baptizādi, vel illo verbo, *baptizo*, vel alio æquiualenti, eſt de eſſentia formæ: iſta verba, vt cō ſtat, nō ſunt æquiualentia. Secundo, quia eadem ratio eſt huius formæ, ac illius: *Ego te mundo ab originali*: quam ratio facta, & communis conſenſus Theologorum probat non ſufficere ad validum Baptiſmum.

38 Sed contra hoc poſſet opponi: nam Dalmatæ lingua ſua vulgari baptizant dicē do: *Ia tebe Karſtim, &c.* quod vltimum verbum deriuatur à verbo Dalmatico ſignificante Ieſum Chriſtum: & ita videtur propoſitio ſignificare idem, ac apud nos. *Ego te Chriſtizo, vel Chriſtianum facio.* Sed iſti valide baptizant: nec enim damnanda eſt conſuetudo illius Eccleſiæ ab immemoriali obſeruata in tot Prouincijs, quæ ſub ea comprehenduntur: nec dicendum eſt eos per tot ſæcula caruiſſe vero Baptiſmo: præſertim apud quos vera fides illibata, cum pietate ſimul conſpicua coniuncta, perſeuerauit, & floruit. Ergo pariter apud nos ſub ſimili forma Baptiſmus valeret.

39 Huic difficultati rectè ſatisfacit Cardinalis de Lugo libro 1. Reſponſorum Moralium dub.3. ex viro docto Dalmata, & illius Linguæ ſatis perito, certum eſſe, quod verbum *Karſtim* apud Dalmatas impoſitum eſt ad ſignificandam ablutionem ſacram: ac proinde idem ſignificat, quod, *baptizo*; nullo autem modo *Chriſtizo*, vel *Chriſtianum facio*. Quod probat tripliciter. Sed præcipuè, quia ad nominandum S. Ioannem Baptiſtam, & eius Baptiſmum, eodem vocabulo Dalmatæ vtuntur. Sicut nos retinemus verbum Græcum, *baptizo*, quod quidem nō bene vſurparetur pro profana ablutione: & ſolum retinetur ad ſignificandam ablutionē ſacram, & myſticam. Imò (quod mirum eſſe poſſet) idem verbum in lingua vulgari qualibet retinetur ad idem ſignificandum, & in forma Baptiſmi adhibetur, etiam ſi forma vulgari lingua proferatur. Adeò vt etiā apud Indos Occidentales, quorum idiomata tam varia, & à lingua Latina omnino diuerſa, remotaque ſunt, idem verbum, *baptizo*, in eo ſacramento vſurpatur, etiam ſi forma proferatur vulgari idiomate ab ijs apud quos nullo modo verbum illud abſolutionem profanam ſignificare poſſet. Idem obiter docet Diana parte 10.tract.16. & 6.miſ. reſol.92.in fine.

40 Quid ſimile notat Soto in fine illius articuli quinti, nam cum vltimo obieciſſet, quod Cantabri non dicunt Deum, ſed ſuper num Dominum, & Galli non dicunt auum, ſed magnum patrem: quare baptizantes in illa lingua non dicent: *Patris, &c.* Reſpondet, quod *qui non habent nomen proprium Patris, aut Filij, nō coguntur vti, niſi illo, quod pro proprio ducunt.* Præterea doctiſsimus noſter M. Ioannes Paulus Nazarius tomo 8. opuſculo 3. caſu 3. fol.342. refert, quod Chaldæi baptizant, dicendo: *Baptizatus eſt, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*: de cuius formæ valore dubitatū fuit Romæ anno 1630. Ipſeque concluſ.4. & 5. dicit poſſe dictā formam vt ſubſtantialiter ſufficientem probabiliter tolerari ad vitāda ſcandala. Quia verba illa correſpondent imperatiuis: & ita vtraque perſona tam baptizantis quam baptizati, ſaltem virtualiter, & implicitè ſignificari. Et quia verba ſacramentorum practica ſunt, & non ſupponunt, ſed faciunt rem ſignificatam: & ideò intelligenda ſunt ſecundū vltimum inſtans in quo terminantur. Sicut in conſecratione: & etiam in forma Baptiſmi Græcorum, quia ipſo Baptiſmo efficitur ſeruus Chriſti.

¶ Quod mihi valde probabile etiam videtur propter hæc argumenta; quidquid ſit de alijs. Nec video cur Diana parte 10. tractatu 16. & 6. Miſcellaneo reſolutione 92. dicat hanc ſententiam admittendam nō eſſe:

eſſet quia communiter Theologi, & traditio Eccleſiæ declarant quod perſonæ baptizandæ debent exprimi. Reſponderat enim Nazarius exprimi, ſicut baptizans exprimitur per ly *baptizo*.

40 Et in alio caſu S. Thom. in 4. diſt. 3. q. 1. art. 2. q. 2. ad 6. ait. Quādo ſenſus loquutionis aliquomodo manet, tunc quamuis mutetur forma quantum ad ſonum ſenſibilem; non tamen mutatur quantum ad ſignificationem: quia quamuis oratio corrupte prolata nihil ſignificet ex veritate impoſitionis; *ſignificat tamē ex accommodatione vſus*. Idem docet 3. p. q. 60. art. 7. ad 3. & art. 8. & nos ibi, iuxta id quod determinat Zacharias Papa cap. *Retulerunt*, *de Conſecrat.* diſt. 4 dē illo, qui ſic formam proferebat: *Ego te Baptizo in nomine Patrias, & Filias, & Spiritua Sancta*: quod quia recta intentione Eccleſiæ dicebat, valide baptizabat. Vnde & Sayrus lib. 1. cap. 4. art. 4. & 5. ait. Quando ſubtrahitur aliqua ſyllaba, vel littera per ſyncopam, non deſtruitur propter hoc forma: dummodo remaneat ſenſus ex accōmodatione. Vnde ſiquis diceret: *Ego te batizo*, pro, *baptizo*: vel in nomine *Patri*, vel *Pati*, prō, *Patris*, non tollitur ſacramentum.

§. V.

De perſona, quæ baptizatur.

41 QVinto inquiritur, vtrum in forma Baptiſmi debeat exprimi perſona, quæ baptizatur?

Videtur quod non. Primo: nam in decreto Concilij Florentini dicitur. *Et quia exprimitur actus exercitus per miniſtrum, cum invocatione Trinitatis, verum perficitur ſacramentum.* Sed hæc duò explicari poſſunt, non explicando perſonam baptizādam: ergo quod in forma iſta exprimatur, non eſt de neceſsitate ſacramenti.

Secundo, hoc videtur ex modo loquendi, quo Dominus vſus eſt, ponens baptizandos in tertia perſona, dicens, *baptizantes eos*.

Tertio: nam ille, qui baptizatur, quādoque non intelligit verba; vt ſi ſit ſurdus; aut puerulus. Fruſtra autem ad talem ſermo dirigitur: ſecundum illud Eccleſ. 32. *Vbi non eſt auditus, non effundas ſermonem*: Ergo inconuenienter dicitur: *Ego te baptizo*, ſermone directo ad eum, qui baptizatur.

42 Reſpondetur eſſe de neceſsitate ſacramenti Baptiſmi exprimere in forma, per ly, *te*, vel per aliquid æquiualens, perſonam diſtinctam, quæ baptizatur. Sumitur ex D. Thoma art. 5. ad 3. & 4. & quod *hoc eſt extra controuerſiam*, notat Soto ibi §. *Ex hac*. Et quod Scholaſtici omnes *vno ore*, id fatentur, aduertit Vazquez diſp. 142. cap. 3. num. 30. Quinquaginta Authores, qui hoc doceant, refert, & ſequitur Diana p. 10. trac. 16. & 6. miſcellaneo reſol. 92. Videtur autem lapſus memoria Nuño, cum art. 5. diffic. 3. ſcribit, quod hoc habetur expreſsè in Concilio Florentino, & Tridentino: ibi enim hoc, nec exprimitur, nec negatur. Similiter defuit Hēriquez lib. 2. cap 8 nu 4. lit. z. dicens, quod Concilium Florentinum ſolum ait explicādam perſonam, quæ baptizatur. Hoc non exprimit Concilium. Quare rectè Nazarius tom. 8. opuſc. 3, caſu 3. folio 342. conc. 3. aſſerit: nullam me hactenus inuenire potuiſſe alicuius Summi Pontificis definitionem aſſerentem Baptiſmum nullum eſſe, ſi in eius forma non exprimatur perſona baptizati. Et in forma Græcorum apponitur ad maiorem expreſsionē, vt ſimilior eſſet formæ noſtræ, quæ eſt omnium perfectiſsima. Admittit tamen id eſſe cōforme Scripturę, & tradi à D. Thoma, & à Catechiſmo Pij Quinti, & à communi, & vera Theologorū ſententia. Videantur quæ diximus nu. 40. & explicentur iuxta dicta nu. 22. ex D. Thoma ad 1. Per quæ excluditur Caramuel in Theologia Fundamentali cap. 7. funda. 64. num. 1288. aſſerens formam eſſentialem ſolum eſſe: *Baptizo, nomine Patris, Filij, & Spiritus Sancti*.

43 Rectè autem oppoſitum probat Soto, dicens. Neque de hoc controuerſia eſt; ſed eſt firma ſententia. Quæ quidem primū colligitur ex verbis Chriſti, *baptizantes eos*. Item ex natura ipſius ſacramenti eruitur, quæ conſiſtit in vſu, & applicatione materiæ ad ſubiectum: quare niſi illud exprimatur in forma, non ſatis exprimitur actus. Atque idem patet in Sacramento Confirmationis, Pœnitentiæ, & Extremæ Vnctionis: non enim ſatis eſſet dicere: *Ego Chriſmo*, vel *abſoluo*, niſi adderes, *te*. Pari modo non eſſet Baptiſmus, ſi ſolummodo diceres: *Ego baptizo in nomine Patris, &c.*

44 Adiſcit ibi, & bene. Poteſt tamē per paſsiuam exprimi: *Tu baptizaris à me*: licet culpa eſſet formam ſic mutare. Vel in tertia perſona ſub communi nomine, vel vt Græci dicunt, *Baptizetur ſeruus Chriſti*. Quo circa pariter eſſet Baptiſmus, ſiquis loco prononminis diceret: *Baptizo hunc*, vel *Ioannem*, vt

ait Gabriel in 4.diſt.3.q.vnica circa finē: nā illa expreſsio tanta eſt, quanta quæ per pronomen fit. Quod communiter ſequuntur Theologi aduerſus Alexandrū Alenſem 4. p.q.8.memb.3.art.3.§.2 docētem, quod ſi quis diceret, *Baptizo Ioannem*, vel *eum*, nō indicando illum pronomen *te*, nullum foret ſacramentum.

45 Per oppoſitum refert Henricus Hēriquez lib.2.c.8.n.4.lit.z. quod Scotus in 4. diſt.3. dicit melius eſſe vt dicatur *Baptizo Petrum*, quam *te*. Quod tamen, inquit Henriquez, eſſe contra morem Eccleſiæ Latinæ.

Cæterum Henriquez nō videtur legiſſe Scotum, vel eius verba conſideraſſe: nam illa diſt.3.q.2.ar.2. docet, quod non poteſt vitare peccatum miniſter, qui non vtitur verbis Eccleſiæ Romanæ, ſi ſit miniſter ex officio, quia tenetur ſcire ea, quæ ſunt ſui officij, ad quod deputatur. Loquendo vero de miniſtro Eccleſiæ Græcæ, & quoad illa verba, *ſeruus Chriſti*, ſic ait, ante lit.d. *Verumtamē melius potuiſſet ſuſcipiens fuiſſe ſic expreſſus, quā per hoc*, ſeruus Chriſti *baptizo te, nomine proprio: non enim tam ſeruus Chriſti baptizatur: ſed baptizatur vt ſit ſeruus Chriſti: loquendo de ſeruitio ſpirituali, quo Chriſtianus eſt ſeruus Chriſti.* Nō ergo loquitur de miniſtro Eccleſiæ Romanæ; nec de mutatione particulæ *te*.

46 Refert etiam Leander tract.2. diſp. 3 q.3. quod Angelus ver. Baptiſmus nu.2. & Armilla n.5. Vualdus, & alij dicunt peccare mortaliter, qui loco *te*, poneret nomen proprium baptizati. Sed Armillam falſo citat: iiquidem verba eius ſunt. *Si tamen loco, te, poneretur nomen proprium, vt dicendo, Ego baptizo Petrum. Tabiena dicit ſe credere, quod valeret; quamuis peccaret; cum & Græci ponant nomen proprium dicendo, baptizetur Petrus, &c.* Hæc ibi. Solum ergo eſſet peccatum veniale, quia fit cōtra morem Eccleſiæ Romanę; ſed non peruertendo ſenſum, nec ritum ſubſtantialem. Et ita cōmuniter tenent Authores. Videatur Candidus diſq.16.ar.4. dub.4.

47 Ex dictis infertur etiam mutari ſenſum formæ, & inualidum fore ſacramentū, ſi diceretur: *Ego baptizo me*. Et ideò, inquit D.Tho.ar.5.ad 4. nullus poteſt baptizare ſe ipſum: propter quod & Chriſtus a Ioāne voluit baptizari, vt dicitur *Extra. de Baptiſmo, & eius effectu*, & cap. *Debitum*, ex Innocentio 3.lib.3.Decret.tit.42.c.4. De quo latius Authores, quos refert Bonacina de Baptiſ. diſp. 2.q.2.punct.4.n.20. Addit tamen Innocentius 3. in eodē cap. *Debitū*, quod Iudæus, qui ſe ipſum in aquā ſub forma Baptiſmi immerſit, ſi abſq; alio Baptiſmo de vita deceſſiſſet, ad patriam protinus euolaſſet propter ſacramenti fidem: at non propter fidei ſacramentum.

48 Ad primam rationē dubitandi rectè reſpondet Soto, & Vazq.nu.31. verba illius decreti ſic intelligēda eſſe, vt exprimatur actus, & eius applicatio ad recipientem: quia non ſatis exprimitur actus, niſi exprimatur ſubiectum in quod terminatur. Hoc autem Eugenius 4. explicitè non notauit, eo quod manifeſtum eſſet, & ſine controuerſia inter Græcos, & Latinos non eſſe differentiā, nec diſcrimē in nominānda perſona, ſed in modo exprimendi actum baptizandi.

49 Ad ſecundū reſpōdetur cum D.Th. in 4.diſt.3.q.1.ar.2.q.1.ad 6. quod Dominus præcipiebat actum Baptiſmi vt abſentium: & ideò oportebat, quod vteretur tertia perſona: ſecus autem eſt de illis, qui exercent actum illum in præſentes.

50 Ad tertium reſpondet D.Th. ibi ad 5. & hic ar.5. ad 3. quod verba, quæ proferū tur in formis ſacramentorum, non pronunciantur ſolum cauſa ſignificandi, ſed etiam cauſa efficiendi, in quantum habent efficaciam ab illo verbō, per quod facta ſunt omnia. Et ideò conuenienter diriguntur, non ſolum ad homines non intelligētes, ſed etiā ad creaturas inſenſibiles: vt cū dicitur: *Exorcizo te creatura ſalis.*

51 Aduertendum autē, quod ſi ob dignitatē baptizandi, baptizās diceret: *Ego baptizo vos, vel maieſtatem veſtram*, validus eſſet baptiſmus, vt notat Soto diſt.3.a.5.§. *At vero*. Notauerat autem diſt.1.q.1.a.8.§. *Adde*, quod ridiculus eſſet, qui illa reuerentia vteretur in baptizando, vel abſoluendo Rege. Ratio iſtorum eſt, quod vbi eſt idem verborum ſenſus, eadē exiſtimatur forma. Cū ergo accōmodatio vſus vim in ſecularibus ſermonibus obtineat, non eſt cur non eandem quoque retineat in ſacramentis.

52 Rurſus addit D.Th. art.5. ad 4. quod cū in caſu neceſsitatis vnus plures baptizat, quilibet reciperet vnum Baptiſmū. Sed tūc oportebit dicere: *Ego baptizo vos*. Nec erit mutatio formæ: quia *vos*, nihil aliud eſt, quā *te*, & *te*.

§. VI.

De inuocatione trium Perſonarum

53 DE illa particula, *In*, Sylueſter verbo *Baptiſmus*. 1.n.6.q.11.conci.4. ait. Si intermittatur ly, *in*, non eſt Baptiſmus, ſecūdum Gualdenſem. Et ratio eſſe poteſt: quia non ſtat ſenſus verus, cum ſignificetur, quod id quo quis abluit, vel baptizat, ſit nomen Trinitatis. Idem docent Angelus verbo Baptiſmus

tiſmus.2.nu.6.Maior in 4.diſt.2.§.*Iam viſo.* Gabriel diſt.4.q.vnica dub.3.Nauarrus cap. 22.n.5.Toletus lib.2.cap.19.n.5.Paulus Comitolus lib.2.q.9.Bartholomeus ab Angelis Dialogo 2.§.115.Auerſa hic q.66.ſec.5. §.*Quarto*, dicens, quod non valeret dicere, baptizo te nomine Patris, &c. vel *cum nomine*, aut *per nomen*. Quia ly *In*, habet vim quãdam, & energiam authoritatiuè inuocandi Deum. Et videtur latini ſermonis proprietatè requiri. Quare non ſolum grauiter peccaret, qui hanc particulam prætermitteret: ſed etiam eſſet ſub conditione reiterandus Baptiſmus, ob periculum nullitatis. Videtur tamen æquiualenter ſe habere, ſi dicatur, *ſub nomine*, ac in nomine.

54 Non deſunt tamen, qui dicant Baptiſmum eſſe validum omiſſa illa particula; imò nec eſſe peccatum mortale, ſed ſolum veniale illam omittere ob materiæ paruitatem. Ita Henriquez lib.2.cap.8.n.6.Ægidius q.66.art.5.n.61.Bonacina diſp.2.de Baptiſmo q.2.punct.4.nu.16.Diana 2.p.tract.15. reſol.47.Leander tract.2.diſput.3.q.11.& 12.Candidus diſquiſ.16.art.4.dub.5.folio 84.Et Serra q.66 art.5.concl 4.dicit non eſſe improbabile: nam idem omnino eſt ſenſus, ſiue dicatur, *in nomine*, ſiue *nomine Patris*. Suppoſita autem identitate ſignificationis, mutatio non videtur grauis. Quamuis autẽ in proprietate Latini ſermonis non omnino idem ſignifieent; quia ex vſus accommodatione, iuxta ſubiectam materiam, audientes eumdem ſenſum percipient, videtur ſententia hæc ſatis probabilis.

55 Notat autem Magiſter Sententiarũ in 4.diſt.3.quod cum dicitur, *in nomine*, idẽ eſt, ac *in inuocatione*, vel *in confeſsione* Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Inuocatur enim ibi tota Trinitas, vt inuiſibiliter ibi operetur per ſe, ſicut extra viſibiliter per miniſteriũ. Quod & docuit Hugo de S.Victore lib.2.de ſacram.parte 6.cap.2.Alexander Alenſis 4. p.q.8.membro 3.art.3.§.2.

56 Sancti autem Patres frequenter docent ſignificare authoritatem, & naturã Deitatis. Ita S.Greg.Nazianzen.orat.40.& ibi Nizetas S.Hieronymus ad illa verba ad Epheſ.4.*Vnus Dominus*. Et Matth.28.ad illa verba: *Baptizantes eos*.S.Ambroſ.lib.2.de ſacram.cap.7.& lib.1.de Spiritu Sancto cap. 14.S.Auguſtinus lib.3.contra Maximinum cap.32.circa finem.S.Fulgentius de Incarnatione cap.11.S.Thomas hic art.5.ad 6.dicit denotari virtutem diuinam. Vt hanc Patrum expoſitionem ſequatur Vazquez diſp. 143.c.5.num.33.& 34. quatuor argumentis præcedentem expoſitionem impugnat.

57 Cæterum D.Thomas vtramque ſimul coniunxit. Priorem quidem in 4.diſt.3. q.1.art.2.q.1.ad 9.dicens, quod nomen non competit voci, niſi ſecundum quod facit nõ titiam de re: nomen enim dicitur quaſi notamen. Notitiam autem habemus de Trinitatẽ per fidem. Et quia eſt vna fides Trinitatis, & vna confeſsio Dei, quamuis ſint diuerſæ voces ſignantes tres perſonas; ideò dicitur in nomine, quaſi in inuocatione, quæ fit per profeſsionem exteriorem interioris fidei. Poſteriorem verò expoſitionem ſequitur D.Thomas hic art.6.ad 5.Vtramque verò benè coniungit, & exponit Soto diſt.3.c. vnica art.5.ad 6. nam relata priore expoſitione Hugonis, & Magiſtri, ait. At vero, quãuis expoſitio hæc *legitima ſit*, quam Alexãd. 4.p.quæſt.13.in antiqua edit. membro 32. & D.Thomas in 4.diſt.3.art.2. ſecuti ſunt. Nihilominus non ineptè exponi etiam poteſt, *in nomine*, hoc eſt in authoritate, poteſtate, & virtute Patris, &c. Quod in præſentiarum D.Thomas inſinuat. Quemadmodum Prætor id quod facit, nomine, ideſt, authoritate Regis facit. Enimvero non ſolum hac confeſsione Deum Trinum confitemur; verum, & eius poteſtate, & fauore, ſalutem, atque nos eius gratiam per Baptiſmum conſequi. Id quod deſignamus etiam dicentes, in nomine Patris, &c. ſecundum illud Pſalmi 19.*Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Domini Dei noſtri inuocabimus*. Atque illud: *Deus in nomine tuo ſaluum me fac*. Quod quidem nomen omnipotentiam Dei ſignificat.

58 Ex quo ſequitur, quod ſiquis diceret: *Ego te baptizo in nominibus*, &c. validum nõ perficeret ſacramentum. Cuius rationem aſſignat D.Thom.art.5.ad 6.dicens. Virtus diuina, quæ operatur in Baptiſmo, ad eſſentiã pertinet: & ideò dicitur in nomine, & non in nominibus. Quia ſic ſignificaretur non eſſe eandem eſſentiam, & virtutem trium perſonarum: & in Baptiſmo vnitas, & Trinitas Dei eſt exprimẽda: & ad vnitatem pertinet virtus diuina, quæ operatur in Baptiſmo.

Vnde omnes reijciunt vt improbabilẽ ſententiam Marſilij, qui in 4.q.3.art.4.ait, quod ſiquis ſaltem ex ignorantia, vel lapſu linguæ, pro eo quod eſt, *nomine*, diceret, *nominibus*, eſſet ſacramentum, ſi intentionem haberet Eccleſiæ: nam fortè, inquit, Deus ratũ haberet.

Rectè tamen reijcit Soto ad 6.§.*Vt ergo*. Nam ſi ille, qui ſciens, & prudens ſic lo-

queretur, non perficeret ſacramentum, profecto neque ſi ex ignorantia id proferat. Ignorantia enim non ſupplet id ſine quo ſciēter non fit Baptiſmus: vt patet ſi omitteret ignoranter explicare in forma actum baptizandi, vel tres perſonas; vel ſi ex ignorantia baptizaret aqua roſacea, abſque dubio non perficeret ſacramentum.

59 Addit Bonacina diſp.2.q.2.punct.4.n.5.quod ſiquis dicat, *te baptizo in nomine Patris, in nomine Filij, in nomine Spiritus Sancti*, inualidè baptizat, vt multi Doctores teſtantur. ¶ Verumtamen Soto illo art.5.ad 6. §. *Vnde*, ait. Fateor, quod licet quis dicat, *in nomine Patris, & in nomine Filij, & in nomine Spiritus Sancti*, perficeret quidem ſacramētum: quia nō ideò aſſerit eſſe plura nomina, ſicut qui diceret, *in nominibus*: ſed idem eſſentiale nomen Dei repetit commune tribus. Quo circa, qui diceret, *in nomine hoc, quod eſt Pater, & in nomine, quod eſt Filius, & in nomine, quod eſt Spiritus Sanctus*, non baptizaret. Bene tamē, qui diceret, *in nomine Dei Patris*, &c. quia nomen nō refertur ad illa perſonalia, ſed ad hoc eſſentiale. Hanc ſententiam eſſe cōmunem Doctorum, & malè Bonacina Authores citare pro ſe, probat Leander tract.2.diſput.3.q.15. Videantur Auerſa ſect.5. Ruyz dub.5. Serra conc.4.in fine. Cabrera nu.22. & Bauny tract.2.q.8. dicit, quod res eſt huiuſmodi, quæ dubitationē non ferat: licet in contrarium citet Comitolum, & Layman.

Nuñ verò diffic.4.in fine inquit, quod illa verba ſunt æquiuoca: ſi enim illa inutili repetitione intendatur ſignificare, quod in diuinis eſt tantum vnum nomen eſſentiale, verum eſt ſacramentum: & illa repetitio ſingularis nō æquiualet plurali. Si verò accipiatur vt repetitio vtilis, ad ſignificandū, quod ſunt in diuinis multa nomina, æquiualet plurali: & non eſt validum ſacramentum. Vnde ſi de intentione non conſtat, Baptiſmus eſt iterandus ſub conditione.

Sed abſque omni diſtinctione, & ambiguitate, communis ſententia eſt vera: & talia verba nullo modo ſignificant plura nomina eſſe in diuinis, ſed quod in omnibus, & ſingulis perſonis eſt vera Deitas: ſicut cum dicimus, Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus Sanctus, nullatenus concedimus eſſe tres Deos.

60 Si autem non diceret, in nomine, ſed in virtute Patris, &c. Ait Innocentius cap.1.de Baptiſmo, non perficere ſacramentum, quia virtus non dicit totum, quod nomen. Negant etiam Filliutius trac.2.nu.54. Archangelus diſt.3.folio 55. Reginaldus to.1.lib.27.cap.4.n.30. Trullench lib.2.praxis cap.1.dub.4.n.7. quia non æquiualent. Abſolute tamen æquiualere affirmat Hurtado diſp.1.diffic.7.pag.47.

61 Cæterum Soto artic 5. ad 6. in fine ait. Cum nomen ſuo ambitu, & fidē ſoner, & virtutem, & authoritatem, & poteſtatē, &c. Nefas eſſet aliquod illorum loco huius, quod eſt nomen ſubrogare. Imò præterquā, quod eſſet crimē, nequaquam eſſet tutum illud exiſtimare ſacramentum. Imò deberet ſub conditione iterari. Cabrera art.5.n.21. dicit *hoc apud omnes eſſe certiſsimum* Baptiſmum eſſe dubium, & ſub conditione iterandum. Idem docent Henriquez, Ægidius, Bonazina, Yribarne, & Layman, quos refert, & ſequitur Leander diſp.3.q.18. Auerſa, Caſtrus Palaus, Serra, Ruiz, & alij.

62 Sunt etiam qui affirment ly *In nomine* valide poſſe omitti. Ideoquè Paulus Comitolus lib.1.q.10.& Guillelmus Eſtius in 4.diſt.3.§.6. dicunt valide baptizari dicendo: *Ego te baptizo cum Patre, cum Filio, &c.* Vel, *in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto.*

Oppoſitum docet Suarez diſp.21.ſec.3. conc.2. Vazquez diſp.143.cap.5.n.37. contra Suarez notans nullum antiquorum hoc expreſsiſſe, præter Altiſiodorēſē lib.3.tract.3.cap.4.q.4. Sequuntur tamen Authores cōmuniter, quia Baptiſmus eſt fidei Sacramentum: & Trinitas ſine eſſentiæ vnitate non explicat rectam Eccleſiæ fidem. Valeret tamē ſi diceret, ego te baptizo in vnum Deū, Patrem, vel in vno Deo Patre, &c. Quia ſic exprimuntur perſonæ vt cauſæ effectus Baptiſmi.

63 Adijcit Innocentius, quem refert, & ſequitur Sylueſter verbo *Baptiſmus*. 1.q.11. in fine n.6. non valere Baptiſmum, ſi intermitatur ly, &, niſi loco eius ponatur ly *quæ*, quod æquipollet. Idem docet Bauny tract.2.q.9. citans Soto, qui id non docet: nec alij omnes, quos ibi refert.

Cæterum Authores relati n.54. ſicut de ly *in*, ita, & de ly, &, & de vtraque particula ſimul dicunt poſſe valide omitti, & abſque reatu mortalis culpæ, & ſolum peccando venialiter: quia ſine illis retinetur ſenſus, & variatio non eſt magni momenti. Quodiā diximus ſatis probabile.

64 Illud verbum *Amen* eſſe de præcepto ponendum, conſtat ex Alexandro 3.cap. *ſiquis puerum*, & ex Diuo Thoma artic.5. ad 2. Sed frequenter Authores notant non eſſe de eſſentia, nec de ſubſtantia. Imò nec eſſe culpam mortalem, ſed ſolum venialem id omittere, propter materiæ paruitatem.

§.7.

§. VII.

Verum ſufficientia ſint nomina æquiualentia?

65 SEquitur examinanda huius puncti præcipua difficultas, quæ tangitur à Diuo Thoma in ſeptimo argumento. In qua omnes ſupponunt ad eſſentiam formæ Baptiſmi neceſſarium eſſe exprimere tres perſonas Sanctiſsimæ Trinitatis. Quod docet Cõcilium Florentinũ. Et colligitur ex illo Mathæi vlt. verſ. 19. *Baptizãtes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Vnde S. Fulgẽtius libro ad Donatum, non multo ante finẽ, ait. *Myſterium Redemptionis humanæ nulla ratione perficitur, ſi in Baptiſmo, vel Filij, vel Spiritus Sancti vocabulum ſubtrahitur.* Et lib. de Incarnatione cap. 11. & lib. de Trinit. cap. 11. & S. Damaſcenus lib. 3. Fidei cap. 10. inquit. *Nos baptizari neceſſe eſt, vt à Domino dictũ eſt, in nomine Patris, &c. Quibus verbis Patris, & Filij, & Spiritus Sancti confeſsionem edocemur.*

66 Secundo, omnes admittunt eſſe peccatũ mortale omittere iſta nomina, & alia loco iſtorum ſubſtituere: quia ſic vtì præcepit Chriſtus Dominus. Et propter rationẽ D. Thomæ ad 7. dicentis, *quod ſicut aqua ſumitur ad Baptiſmum, quia eius vſus eſt communior ad abluendum; ita ad ſignificandum tres perſonas in forma Baptiſmi aſſumuntur illa nomina, quibus communius conſueuerunt nominari perſonæ in illa lingua.* Quam rationem efficacem eſſe ad probandam neceſsitatem præcepti, fatetur Caietanus in fine articuli quinti.

67 Solum ergo quærendum reſtat, an caſu quo quis loco *Patris* baptizaret in nomine *Innaſcibilis*, & *Genitoris*, & loco *Filij*, vteretur nomine, *Verbi*, & *Imaginis*, & *Geniti*, & loco *Spiritus Sancti*, apponeret *Donum*, vel *Amorem procedentem*, validum perficeret ſacramentum?

Affirmat Caietanus q. 66. art. 5. ad 7. probans quinque rationibus. Victoria in ſumma de Baptiſmo q. 14. Martinus Ledeſma, 1. p. quarti q. 7. art. 5. dub. vlt. propoſ. 2. Gloſſa in cap. *Multi de Conſecratione* Diſt. 5. Ægidius in hac q. art. 6. dub. vnico nu 55. Vinaldus de Baptiſmo cap. 3. n. 17. & 18. Leander trac. 2. diſp. 3. q. 22.

68 Probat Caietanus, quia tunc ſolum variatur forma eſſentialiter, quando variatur formæ ſignificatum. Tunc autem ſolum fit variatio nominum quoad ſignificatum, quando variatur ſignificatum quoad id ad quod ex accommodatione vſus in forma ſacramenti applicantur. Ideoque dixit Diuus Thomas q. 60. artic. 7. ad 3. quod licet verba corrupte prolata nihil ſignificent ex virtute impoſitionis, tamẽ ex accõmodatione vſus accipiuntur vt ſignificantia; & ideò dixit Zacharias Papa, quod perficitur ſacramentum dicendo, *In nomine Patria*, &c. Sed ſi loco *Patris*, ponatur *Genitor*, & loco *Filij*, ponatur *Genitus*, eædem perſonæ ſignificantur; quantumcumque ſub alia, & alia ratione ſignificentur, ſed non variatur quantum ad illud ad quod ex accõmodatione vſus ſignificandum applicatum eſt: Ergo in prædicta forma validum perficitur ſacramentum.

69 Minorem probat quinquè mediis. Primo ex Nicolao Papa cap. *A quodam Iudæo, de Conſecratione*, Diſt. 4. Secundo ex S. Ambroſio lib. 1. de Spiritu Sancto cap. 3. Vtriuſque verba refert S. Thomas artic. 6. Tertio ex decreto Eugenij Quarti in Concilio Florentino, vbi dicitur. *Si exprimitur actus, qui per ipſum exercetur miniſtrum, cum Sanctæ Trinitatis inuocatione, perficitur Sacramentum.* Quarto, ex communi Eccleſiæ confeſſione. fatemur enim omnes Sanctam Trinitatem nos inuocare, laudare, confiteri, etiã in iudicio, non ſolum dictis nominibus vtendo; ſed etiam vtendo æquipollẽtibus; puta, genitore, omnipotente, genitoque ab ipſo, & procedente ab vtroque, dono; & ſimilibus. Quinto, ex acceptis caſibus: nam ſiquis diceret: *Ego te baptizo, in nomine Patris, Ieſu Chriſti, & Spiritus Sancti*: proculdubio omniũ ſapientum iudicio, perfectum eſſet ſacramẽtum; ita quod non eſſet locus reiterationi. Et tamen conſtat, quod variatur ſignificatũ ex vi nominis. Similiter ſiquis diceret: *In no nomine Patris, & Filij, & Spiritus Paracleti*: proculdubio eorũdem iudicio, verum eſſet Baptiſma: & tamen conſtat variari ex vi nominis ſignificatum. Vnde Saluator inſtituẽs formam Baptiſmi, *In nomine Patris, &c.* Nõ eſt intelligẽdus arctaſſe virtutem formæ ad formalia ſignificata ex vi nominum per hęc nomina: ſed ad ſignificata illa ad quæ ſignificanda hæc nomina accommodata ſunt.

70 In eiuſdem opinionis fauorem adijcit Soto in 4. diſt. 3. q. vnica art. 5. ad 7. & quidem fateor argumenta nonnullã præ ſe ferre probabilitatem. Eo vel maximè, quod ſacramentum Pœnitentiæ, quod Chriſtus inſtituiſſe videtur ſub illis verbis Ioan. 20. *Quorum remiſeritis peccata, &c.* Eccleſia adminiſtrat ſub illo verbo, *Abſoluo.*

Ac demum arguitur. In quacumque lingua licet proprijs nominibus perſonarũ vti. Eſſe tamen poteſt aliqua, in qua non eſt proprium nomen patris, ſed per periphraſin explicatur. Sicut Cantabri non dicunt Deum, ſed ſupernum Dominum: & Galli non dicũt auum, ſed magnum patrem. Quare baptizã

tes in illa lingua,non dicent, Patris: & nihilominus perficient ſacramentum. Cur ergo non liceat dicere *Genitoris*? Atque ob id potiſsimum,quod etiam Latini ſæpè pro patre dicunt Genitor. Hæc ibi.

71 Nihilominus ſub tali forma ſacramentum eſſe nullum,docet D.Thom.art.5. ad 7.illis verbis. *Nec in alijs nominibus perficitur ſacramẽtum.* Gloſſa enim Caietani,quod nõ loquitur de perfectione quoad eſſentiã, ſed quantum ad præceptum: manifeſtè, vt ait Soto,aduerſatur textui. Nam vbicumq; aiunt Doctores non perfici ſacramentum,intelligunt nullum eſſe. Quare D. Tho. voluit tenere cum toto cętu Doctorum: neque arbitratus eſt hoc cadere in dubium. Deinde, vt ponderat Serra conc.5.cum D. Thomas ad 1.ait, *verum perficitur ſacramentum*, in forma Græcorum,ipſe Caietanus,& omnes accipiunt de valido ſacramento: ergo per oppoſitum, cum ad 5.ait non perfici ſacramentum,intelligit eſſe nullum.

72 Idem docuit in 4.diſt.3.q.1.art.2.q. 2.ad 5.dicens,quod *genitor* non ſignat perſonam *Patris*,ſicut hypoſtaſim ſubſiſtentem,vt hoc nomen,Pater,ſed per modum actus: & ideò non eſt eadem ſignificatio,ſi dicatur,in nomine Genitoris,& in nomine Patris:& ſimilis ratio eſt de alijs. Quamuis autem non ſit eadem vox in Græco, & Latino; tamen eſt eadem vocis ſignificatio: & in qualibet lingua verba illa pertinent ad formam, quæ principalius ſunt inſtituta ad ſignandum per ſonas illas. Tertio expreſsiꝰ id docet D. Th. in 4.ad Anibaldum diſt.3. q.vnica art.2. ad 4.inquit dicendum,quod genitor,cũ ſit nomen verbale,non ſignificat perſonam vt hypoſtaſim ſubſiſtentem; ſed magis per modũ actus. Vnde,ſi dicatur *in nomine Genitoris,& Geniti,non erit Baptiſmus.* Et ſimiliter quæcũque alia nomina ponantur,præter ea,quibꝰ principaliter in vnaquaque lingua perſonæ diuinæ ſignantur.

73 Eadem eſt communis Theologorũ: nam ex antiquis tenent Antiſiodorẽſis lib.3. Summæ trac.3.cap.4.q.4. Alexander Alenſis,S.Bonauentura, Scotus, & Richardus, Durãdus Paludanus, Gabriel,& Soto,quos refert, & ſequitur Vazquez diſp.144.cap. 2.Sequunturque recentiores omnes,præter paucos relatos pro prima ſententia. In huius fauorem refert Suarez diſp.21.ſect.4.S. Athanaſium oratione 2.cõtra Arrianos poſt medium.S.Epiphanium hæreſ.73. Contendit tamen Vazquez nu.5.& 6. quod longe aliud eſt inſtitutum, & mens iſtorum Patrũ.

74 Præter duas rationes in verbis Diui Thomæ aſsignatas,aliam cum Altiſiodorenſi proponit Soto his verbis.Et ratio Altiſiodorenſis eſt,quam omnes ſequuntur, quod forma ſacramenti virtutem habet ex Chriſti inſtitutione:cõſtituit autem Chriſtus virtutem hanc in forma Baptiſmi illis peculiariter verbis impertiri, quæ hypoſtaſes perſonarum ſignificant;ideò quod cũ illa habeãtur in omni lingua tamquam propria perſonarum nomina, condecentiſsimum ergo fuit,vt ſacramentum,in quo profeſsio fidei, fit, ad confeſsionem ſub illis nominibus eſſet coartatum.

75 Aliter rationem format Vazquez ex Alenſi,Richardo,& D.Thoma: quia nomina *Pater,& Filius,& Spiritus Sanctus*,ſunt nomina perſonarum:Nomina vero *Genitor*, & *Genitus*,& *Procedens*, ſunt nomina notionum, ſeu perſonarum ſub ratione notionũ. Fides autem vniuerſalis Eccleſiæ apud omnes fideles eſt trium perſonarum ſub ratione perſonarum: ſub ratione vero notionum eſt ſolum apud Theologos, & doctos. In Baptiſmo autem debet exprimi fides pro ijs qui initiantur,& docti non ſunt, & qui ſubtilitates Scholæ percipere non poſſunt.

76 Reſpondet tamen Ægidius nu 56. quod ſi abſtrahamus ab authoritate Doctorum eam affirmantium, illud argumentum ad ſũmum probaret,hoc potuiſſe conueniẽter à Chriſto inſtitui: non autem fuiſſe ita inſtitutum;quia ęque conuenienter ob alias cauſas Chriſtus potuiſſet aliter inſtituere.

77 Effugium hoc præcluſerat Soto ante præmitens. At vero quoniam in verbis ſacramentalibus nõ licet ad libitum loqui:neque forſan tam rationibus innitendum eſt, quam teſtimonijs ſacris,ſecundum vniuerſorum Doctorum interpretamenta expoſitis; ideò ad cognoſcendum, quod de facto ita Chriſtus inſtituit,ſufficiunt eius verba, quia præcepit baptizare nominibus conſuetis.& quod aliter faciendo non valeat ſacramentum,conſenſus Doctorum declarat,& allatę congruentiæ perſuadent. Ratioque D.Thomæ vrget: nam Chriſtus inſtituit nomina propria perſonarum: ſic enim in proprietate, & rigore verba Euangelij intelliguntur. Perſonæ autem diuinæ non conſtituũntur per actus notionales,ſed per relationes: quare illarum nomina habentur pro nominibꝰ proprijs.

78 Conſideratis vtriuſque ſentẽtiæ fundamentis,patet vtramque eſſe probabilem. Vnde cõcluditSoto,ſaltem problema conſque relinquitur dubium, vt ſi caſus accideret,quod quis ſub alijs nominibus, quam Patris,

tris, & Filij, & Spiritus Sancti baptizaretur, esset iterato sub conditione baptizãdus. Quare excesit Gaspar Ruiz qui hic q.66.artic.5. dub.5.conc.2.ait, quod etiam speculatiue loquendo, parum, aut nihil probabilitatis habet opinio Caietani, imò falsa mihi appareret. Sed excesit valde. In primis, quia eius argumenta iam erant à Caietano soluta: & dum solutiones non impugnat, gratis sic iudicat. Deinde, quia vt notat Serra art.5.coc. 5. *nullus est Theologus, qui neget probabilem esse opinionem Caietani.* Vnde cõtra omnes Theologos loquitur, qui audet dicere esse improbabilem. Suggillatim ex Thomistis Martinus, & Petrus Ledesma, Nuño, Cruz, Candidus probabilem dicunt. Item Cabrera, Syluius, Auersa. Quibus addeSuarez, Coninch, Sayrum, Viualdum, & Molfesium, quos refert, & sequitur Bonacina disp.2.q.2.pũcto. 4.n.12. Castrus Palaus tract.19. punc.5.nu. 14. Trullench.lib.2.cap.1.dub.4.n.9. & omnes alij. Quia tamen omnes isti amplectuntur opinionem D. Thomæ vt probabiliorẽ, vt talis omnino est præferenda.

79 Argumenta ex dictis solui possunt: & suggillatim diluunt Soto, Vazquez, Nuño, & Ruiz. In quinta probatione tangitur casus scitu necessarius. Respondet Soto in fine art.5.ad 5. quod si loco *Filij* quis dicat, *Iesu Christi*, non coartando ad id quod est in quantum homo, plenum est sacramentum: quia *Iesus Christus* etiam est nomen personæ, diuinæ, sicuti *Filius*; sed in quantum homo habet creatam potestatem; quæ non est illa essentialis communis tribus: & ideò non esset sacramentum.

Vazquez vero cap.4.n.14. & 15. & Ruiz dub.5.ad 5. Auersa sec.5. Hurtado disp.1.dif fic.10. dicunt invalidum, vel quia non exprimitur sub nomine proprio personæ diuinæ. Vel quia explicite solum significatur hic singularis homo. Et ad minus Baptismũ esse dubium, & iterandum sub conditione, dicit Nuño artic 5. diffic.6. ad 3.

80 Sed absolute Baptismum esse validum, docent nouem Doctores, quos refert, & sequitur Leãder trac.2.disp.3.q.24. Trullench dub.4.n.8. Castrus Palaus punct.5. n. 16. quia vox *Iesu Christi* satis explicat, tum personam Filij, tum eius humanam, & diuinam naturam.

81 Addit Iauellus Philosophiæ Christianæ 5. parte tract.2.cap.4. in fine quod si ex ignorantia omitteretur ly *Sanctus*, esset validus Baptismus. Quod & affirmat Vazquez cap.4.n.16. quia *Spiritus* est nomen, quo communiter vtimur pro tertia persona, addum autem *Sanctus* tamquam epitheton illius. Et Martinus de S. Ioseph tract.2.de Baptismo n.7. cum Hurtado disp.1.diffi.10.

82 Cæterum Nauarrus lib.3.de Baptismo consil.3. Filliutius tract.2.n.55. & Leander q.25. rectè dicunt Baptismum non valere, quia non exprimitur tertia persona, quæ vno nomine dicitur *Spiritus Sanctus*, vt docet D. Thomas 1.p.q.36.artic.1.

83 Denique Alexander Alensis 4.p.Sũmæ q.8. membro 3.artic.3.§.2. & Layman tract.2.cap.4.n.6. & Castrus Palaus punc.5. n.17. in fine dicunt mutationem substantialem esse, si quis diceret: *Ego te baptizo in nomine Spiritus Sancti, Patris, & Filij*: quia non significatur Spiritus Sanctus qualis ipse est, sed qualis non est: significatur enim Spiritum Sanctum esse Patris, & Filij principium; cũ tamen a Patre, & Filio procedat.

84 Sed communis, & vera sententia docet Baptismum esse validum, eo quod substantialis sensus non varietur: nam ordinẽ originis, qui est in diuinis, satis exprimunt ipsa nomina personalia quocumque locali ordine proferantur. Ita quindecim Authores, quos refert, & sequitur Leander q.27. & alij quos refert, & sequitur Bonacina nu 15. & Auersa sec.5 §.octauo, & passim alij. Estque expressa D. Thomæ in 4.dist 3.q.1.art. 2.q.4.ad 2. vbi relata priori opinione, secundam refert, & sequitur his verbis. Alij vero dicũt, quod qualitercumque mutetur ordo verborum, non videtur intellectus mutari; & ideò erit Baptismus; quamuis peccet trãsponens. *Et secundum hoc dicendum, quod ordo personarum non est quo vna sit prior altera, sed quo vna est ex altera, quem ordinem ipsa nomina personarum ostendunt quocumque ordine proferantur.* Hæc ibi. Et ad Anibaldum eadem dist.artic.2.ad 7.

DVBIVM V.

Vtrum in nomine Christi possit dari Baptismus?

§. I.

Refertur sententia affirmans.

1 NOn solum Apostolorum tempore, sed etiam modò, validum esse Baptismũ ministratum sub hac forma: *Ego te baptizo in nomine Christi*, expresse videntur ex Patribus docuisse S. Ambrosius lib.1. de Spiritu Sancto cap.3. S. Athanasius in lib. de Trinitate, & Spiritu Sancto. S. Cyprianus epist. ad Quirinum,

rinum. S.Beda ſuper Lucæ cap.2.& in cap. 10.Actorū in fine. Author Imperfecti hom. 3.ſuper Mathæum. Et venerabilis Hugo de S.Victore lib.2.de Sacramēcis parte 6.cap. 3.& S.Bernardus epiſt 340.quæ eſt ad Henricum Diaconum, vbi interrogatus, an valeret Baptiſmus, qui datus fuerat ſub iſta forma: *Baptizo te in nomine Dei, & Sanctæ, & veræ Crucis?* Reſpondet. *Ego vere hunc baptizatum puto: necſonum vocis veritati fidei, & pietati intentionis præiudicare potuiſſe.*

2 Ex Scholaſticis idē ſequutus fuit Magiſtet in 4.diſt.3.cap.*Ex his.* Adrianꝰ in 4.q. 2.de Baptiſmo, quæ incipit: *Secundo videndum eſt,* in ſol.ad 1.§. *Ad rationes.* Caietanꝰ q.66.art.6.& ſuper cap.2. Actuum Apoſtolorū ver.38.ad illa verba: *In nomine Ieſu Chriſti:* dicens. Hinc apparet idem eſſe baptizari in nomine Ieſu Chriſti, & in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Apoſtoli ſiquidem, quibus mandatum erat à Chriſto baptizare in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, non mutaſſent ſubſtantialem formam Baptiſmi (vt aliud docerent, & aliud facerent) ſi alia eſſet forma hæc, & illa. Licet enim diuerſæ ſint, quoad verba; ſunt tamen eadem quoad ſignificatum. Et Gloſſa in cap. *A quodam.* Et in cap. *Multi, de Conſecratione,* diſt.4. Iabellus dicto trac.2.cap.4.dub. 2. Multique alij inclinant, vel ſub dubio relinquunt. Scotus in 4.diſt.3.q.2. n.9. lit.K. ait. *Quid ergo? Non audeo dicere, quod baptizatus hodie in nomine Chriſti eſſet baptizatus. Sed nec audeo dicere, quod non eſſet baptizatus: quia non lego vbi fuerit illa diſpenſatio reuocata. In hoc ergo caſu reputo dubium an talis ſit baptizatus?* Similiter Richardus in 4.diſt.3. artic.2. q.3.ad 3.concludit, *quod ſi modo ſic aliquis baptizaretur, deberet rebaptizari ſub conditione.* Quod & affirmat Angelus verbo Baptiſmus 2.n.8.& Binsfledius de Baptiſmo §.3.& Viualdꝰ cap.3.n.20. Eſſeque hodie probabilē, affirmant Ioannes Maior in 4.diſt.2.q.2.& Martinus Ledeſma 1.p.4.q.7.art.6.& Martinus à S.Ioſepho trac.2.de Baptiſmo n.7.

3 Fundamenta omnia huius ſententiæ reducuntur ad tria, quæ ſibi opponit S.Thomas hic art.6. Primum eſt: Sicut *vna eſt fides,* ita *vnum baptiſma,* vt dicitur ad Epheſ.4. Sed Actorum 8.dicitur, quod *in nomine Chriſti baptizabantur viri, & mulieres.* Ergo etiam nunc poteſt dari Baptiſmus in nomine Chriſti.

Secundo: S.Ambroſius tom.3.lib.1.de Spiritu Sancto cap.3.dicit. *Si Chriſtum dicas, & Patrem, à quo vnctus eſt, & ipſum, qui vnctus eſt, Filium, & Spiritum Sanctum, quo vnctus eſt, deſignaſti.* Sed in nomine Trinitatis poteſt fieri Baptiſmus. Ergo & in nomine Chriſti. ¶ Tertio probatur authoritate Nicolai Papæ cap. *A quodam Iudæo, de Conſecratione,* Diſt.4. qui reſpondens ad conſulta Bulgarorum, dicit. *Qui in nomine Sanctæ Trinitatis, vel tantum in nomine Chriſti (ſicut in Act. Apoſtolorum legitur) baptizati ſunt (vnum quippè, idemque eſt, vt S.ait Ambroſ.) rebaptizari non debent.* Rebaptizarentur autem, ſi in hac forma baptizati, ſacramentum Baptiſmi non reciperent. Ergo poteſt conferri Baptiſmus in nomine Chriſti, ſub hac forma: *Ego te baptizo in nomine Chriſti.*

4 Confirmatur authoritate Stephani Papæ: nam vt ait Baronius to.1.Anno Chriſti 34.cap.218. ita ſenſiſſe refert S. Cyprianus. Verba Baronij hæc ſunt. *Cæterum ex Eccleſiæ antiqua traditione ratum fuiſſe Baptiſmū in nomine tantum Chriſti collatum, ſcripſiſſe Stephanum Romanum Pontificem, idem Cyprianus in epiſtola ad Iubaianum, licet ab eo diſſenſerit, aperte teſtatur.* Non memini in illa epiſtola me legiſſe nomē Stephani Papæ, forte in n. 56.ad eum alludit, licet non nominet illa epiſtola 73.ad Iubaianum, ſed ſolum epiſtola 72.antecedēte, quæ eſt ad Papam Stephanum.

5 Omniumque eſt vnica ratio: nam ex Scriptura, & Patribus conſtat, quod in forma Baptiſmi debet inuocari Sancta Trinitas; non autem conſtat quibus verbis hæc inuocatio debeat eſſe: ergo ſufficiunt verba, in quibus audientes implicitè, vel explicitè Sanctiſſimam Trinitatem intelligant. Sed hoc intelligunt baptizando in nomine Sanctæ Trinitatis, vel in nomine Chriſti: quia ibi intelligitur Pater vngens, & Filius in humanitate vnctus, & Spiritus Sanctus, quo vnctus eſt, vt ait S.Ambroſius: ergo vtroque modo validum fit ſacramentum.

§. II.

Non eſt Baptiſmus dicendo, in nomine Trinitatis.

6 DIco primo, modo Baptiſmus datus in hac forma: *Ego te baptizo in nomine Sanctæ Trinitatis,* eſt invalidus. Ita S.Thomas in 4.diſt.3.q.1.ar.2.q.2.ad 4.inquit, *dicendum, quod in nomine Trinitatis non exprimuntur ipſæ perſonæ, ſed ſolum numerus perſonarum: & ideò non ſufficit dicere, In nomine Trinitatis, nec eſſet Baptiſmus, ſi diceretur.*

7 Probationes omnes doctè, & eleganter proponit Soto: & ideò eius verba tranſcribere placet, & legenti non erit moleſtū, ſed proficuum. Inquit ergo in 4.diſt.3.q.vni

ca

ca art.6.§. *At profecto.* Iusſit Christus baptizare in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, vbi ſingularum perſonarum nomina exprimuntur, atque eadem, quæ relationes ſignificant, quibus hypoſtaſes conſtituũtur: quo ergo abvſu quis ſufficere dicat, vt cõfuſo nomine Trinitatis perſonæ implicite denotentur; ac ſi nihil inter expreſſiſsimam illam prolationem, & generaliſsimam Trinitatis vocem interſit?

8 Accedunt expreſſa Sanctorum teſtimonia, vt eſt illud S. Fulgentij ad Donatum iam ſupra relatũ. Et Didymi libro 2. de Spiritu Sancto hic à D. Thoma ar.6. propoſitum. Atque ſententia omnium expreſſiſsima Zachariæ Pontificis in epiſtola 11. quæ eſt ad Bonifacium Epiſcopum, in ſecundo tomo epiſtolarum Põtificum, & refertur canone, *In Synodo, de Conſecratione,* Diſt.4. vbi parum à principio facit mentionem Synodi Anglicanæ tempore Theodori Archiepiſcopi, & ait. *In illa tale decretum, & iudicium firmum eſſe, & diligenter demonſtratum eſſe dignoſcitur, vt quicumque ſine inuocatione Trinitatis lotus fuiſſet, quod ſacramentum regenerationis non haberet. Quod omnino verum eſt; quia ſi merſus in fonte Baptiſmatis quis fuit ſine inuocatione Trinitatis, perfectus nõ eſt; niſi fuerit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti baptizatus.* Et infra. *Modo vero incognitum eſſe, vtrum baptizãtes Trinitatem dixiſſent; an non? Et timent illi qui viui ſunt, quod in tali miniſterio non ſint baptizati. Quibus reſpondens iuſſiſti omnes baptizare: hoc quoque obſeruare in dicta Synodo, & eodẽ capite, vt qui vel vnam de Trinitate perſonam in Baptiſmo non nominaret, illud Baptiſma eſſe non poſſe. Quod pro certo verum eſt.* Sed vide lepidam Caietani Gloſſam, ait quippè Papam ibi intelligere, ſiquis Trinitatem explicitè, vel implicitè non nominauerit. Ait Papa nõ eſſe verum Chriſtianum, niſi qui baptizatur in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti: & quod ſi vna prætermittatur perſona, non eſt verum Baptiſma. Vbi planè docet ſiggillatim ſingulas Trinitatis perſonas neceſſario exprimendas; & reclamat Caietanus ſat eſſe eas implicitè nominare.

9 Adiungitur demum, & authoritas Iuris Canonici, vbicumque enim ibidem legitur in nomine Trinitatis, intelligitur perſonarum expreſsio. Idem quod prudens Innocentius, *de Summa Trin. & fide catholica*, cap. *firmiter*, ſapienter admonet, dicens, ſacramẽtum Baptiſmi, quod ad Dei inuocationẽ (alludens ad illud, *in nomine*) indiuiduæ Trinitatis, videlicet, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, conſecratur in aqua, &c. Vnde quod canon, *A quodam, de Conſecratione* diſt.4. Nicolaus Papa *in nomine Sanctæ Trinitatis valere Baptiſmum* inquit: id in can. *Multi.* Ea diſt. explicat Pelagius dicens, quod *Chriſtus nos admonuit in nomine Trinitatis mergere, dicens in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Atque idem lib.4. cap. 10. docuit Damaſcen⁹. Hæc ibi. Et poſt pauca. Iam vero rationem huius veritatis ſubijciamus. Enimvero cum ſacramentum Baptiſmi ſit ſacramẽtum fidei, neceſſe eſt in illo integram fidem confiteri, & profiteri. Sub nomine autem Trinitatis ſolum ſignificatur perſonarum numerus, non autem ordo, & habitudo earum, & proprietates. Non ſcilicet exprimitur an perſonæ ſint fratres, an vero nullum habẽtes ordinẽ. Ad fidem autem non modo neceſſarium eſt confiteri eſſe tres, verum & eo ordine diſtingui, vt ſint Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus. Idem docet S. Aug. relatus cap. *Prima igitur, de Conſecratione* Diſt.4.

10 Sed inquires, qua certitudine tenenda ſit hæc aſſertio? Vazq. diſp.143.c.3. dicit eſſe de fide, quia diffinita eſt à Summis Pontificibus Pelagio, & Zacharia è cathedra loquentibus: quia de hoc fuerunt conſulti: & in iſtis nequeunt errare; neque in confirmandis decretis Concilij Prouincialis, vt in hoc puncto proceſsit Zacharias Papa. Idem docet Coninch art.6. dub. vnico nu.53. & Stephanus Bauny tract.2.q.7. dicit prope ad fidem hoc pertinere.

Cabrera art.6. nu.2. dicit, quod doctrina Caietani eſt contra omnes Theologos; & ideò ſublata eſt ab hoc articulo, tamquam minus probabilis, & parum tuta, in impreſſione facta Romæ iuſſu Pij Quinti.

11 At vero Suarez diſp.21. ſec.4. & Nuño artic.5. diffic.5. ſolum vt improbabilem relinquunt priorem ſentẽtiam. ¶ Imò alij multi hanc ſequuntur, & nullam notam oppoſitæ apponunt. Ita Petrus Ledeſma trac. 2. cap.4. dub.5. & multos referens Bonacina diſp.2. q.2. puncto 4. nu.7. Trullench lib. 2. cap.1. dub.4. n.8. Auerſa ſec.5. & Leãder diſp.3. q.19. relatis viginti Authoribus, ſolũ amplectitur *vt communem, & longe probabiliorem.* Ego vero nullam in priori opinione video probabilitatem: quamuis expreſſe diffinitam affirmare non audeam: quia non conſtat de iſto caſu fuiſſe conſultos Summos Põtifices, qui ei fauent. Quare ſi caſus accideret abſque conditione eſſet baptizandus, vt notat Syluеſter verbo *Baptiſmus.* 1. q.4. in fine; quia communiter, ſecundum omnes fere Theologos, niſi tota Trinitas inuocetur explicitè, nihil fit. Et Soto tandem concludit.

Igitur

Igitur de Baptiſmate in nomine Trinitatis nullatenus arbitror hæſitandum, ſed negandum prorſus validū eſſe. Quare ego ſic baptizatum, non ſub conditione, vt in re dubia, ſed abſolutè tamquam non baptizatum baptizarem. Quamuis Cano, & Suarez in fine ſec.3.aduertant Pontifices de queſtione hac nil ex profeſſo, ac de fide definiuiſſe.

§. III.

Modo non valet Baptiſmus in nomine Chriſti.

12 DIco ſecundo, his temporibus non eſt Baptiſmus, ſi miniſter dicat: *Ego te baptizo in nomine Chriſti*, vel *Ieſu Chriſti*, vel *Filij Dei Ieſu Chriſti*. Probat D. Thomas art.6. ex Pelagio Papa relato in cap.*Multi*. Et cap. *Si reuera, de Conſecratione* diſt.4. vbi reſpondēs Gaudentio Epiſcopo ait. *Multi ſunt, qui in nomine ſolum Chriſti, vna etiam merſione, ſe aſſerunt baptizatos: Euangelicum vero præceptum, ipſo Deo, & Domino Saluatore noſtro Ieſu Chriſto tradente, nos admonet, in nomine Trinitatis, trina etiam merſione, Sanctum Baptiſma vnicuique tribuere; dicente Domino, ite, baptizate omnes gentes, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Si reuera hi de hæreticis, qui in locis tuæ dilectionis vicinis commorari dicuntur, ſolum modo ſe in nomine Domini baptizatos fuiſſe, forſitam confitentur, ſine cuiuſque dubitationis ambiguo, eos ad catholicam fidem venientes, in Sanctæ Trinitatis nomine baptizabis.*

13 Reſpondet Caietanus Summū Pontificem non negare Baptiſmum datum *in nomine Chriſti*, valere: ſed ſolum aſſerit eſſe inualidum, ſi detur *in nomine Domini*. Nec dicit Baptiſmum datum, *in nomine Chriſti*, eſſe inualidum; ſed ſolum quod eſt præferendus Baptiſmus datus explicita inuocatione triū perſonarum illi, qui fit *in nomine Chriſti*.

14 Bene tamen id refellit Soto art 6.§. *Sed, & de nomine*: quia numquam ad Pontificem delatum eſt aliquos baptizatos fuiſſe præciſe, *in nomine Domini*: quia nullus vnquā talis extitit vſus apud Apoſtolos; ſed ſemper in nomine Ieſu Chriſti, vt patet Actorū 2.& 8.& 10. At quoniam mos erat Apoſtolis ſolemnis Chriſtum appellare Dominū: vt cum poſt Reſurrectionem apparuit eis: *Dominus*, inquiunt, *eſt*: Pontifex pro eodem accepit, *in nomine Ieſu Criſti*, & *in nomine Domini*. Quod autem Actorum 2.& 19. allegatur quoſdam baptizatos *in nomine Domini Ieſu*, vel intelligitur *Ieſu Chriſti*; vel ſi ſatis erat dicere *in nomine Domini Ieſu*, eadem eſt cenſura, quæ de nomine Chriſti. Itaque quouis te vertas, pro eodem accipit Pontifex nomen Domini, & nomen Domini Ieſu, ſeu Ieſu Chriſti: & neutrum cenſet ſufficere iam modo ad Baptiſmum. Deinde, cum Pontifex dicat de hoc Euangelicum extare præceptū; non tātum dicit hoc eſſe melius, ſed eſſe neceſſarium neceſsitate præcepti Euangelici de forma baptizandi. Profecto textus ſunt apertiſsimi in fauorem aſſertionis S. Thomæ. Nec video, inquit, quomodo eorum sē ſus valeant aliorſum diuerti.

15 Inſuper probatur ex Zacharia Papa, Alexandro Tertio, Innocentio Tertio in cap.*firmiter*, Eugenio Quarto in Concilio Florentino: quia cum pro forma eſſentiali Baptiſmi aſsignent explicitam, & ſpecialē inuocationem Patris, & Filij, & Spiritus Sācti: profecto cenſent in nomine ſolius Chriſti Baptiſmum validum non eſſe.

16 Tertio idem probatur ex S.Cypriano epiſt.73.quæ eſt ad Iubaianum, lōge poſt medium, vbi ait. *Quomodo ergo quidam dicūt foris extra Eccleſiam, imò & contra Eccleſiam, modo in nomine Ieſu Chriſti vbicumque Gentilē baptizatum remiſsionem peccatorum cōſequi poſſe; quando Chriſtus gentes baptizare iubeat in plena, & adunata Trinitate?* S.Beda libro variarum, q.14.ait. *Notandum, ſi quis baptizans dicat*, Baptizo te in Chriſto Ieſu, *& non dicat*, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, *ſicut Dominus inſtituit; non eſt verus Baptiſmus.* S.Iſidorus lib.2. de diuinis officijs cap.30. in medio ait. *Proinde, ſi omiſſa qualibet Trinitatis perſona, Baptiſma detur, non manifeſte in regenerationis aqua nil agitur.* Idem docent S. Clemens Romanus lib.7. Conſt.Apoſt.cap.23. S.Dionyſ.3.cap.de Eccleſ.hier. circa finē, ſeu cap. 2.parte 2.S.Iuſtinus Apologia 2. pro Chriſtianis, non longe à fine. Orig.lib.5.in Epiſt. ad Rom.cap.6. ad illa verba: *Quicumque in Chriſto baptizati ſumus, &c.* S.Athan.ſerm.3. contra Arrianos non longe a medio. S.Baſilius lib.de Spiritu Sancto cap.12. Didymus lib.2.de Spiritu Sancto. S.Damaſcenus lib. 4.cap.10.& Theophilatus in cap.vlt.Lucę. Tertul.de Præſcrip.cap.20.num.115.& de Baptiſmo cap.13.nu.96.& contra Praxeam cap.26. S.Auguſt.lib.6. contra Donat. cap. 25. S.Greg.lib.9.epiſt.61. Gaudentius to.7. Bibliot.trac.9. poſt medium. Quorum verba, poſt alios, refert Vazquez diſp.143.cap. 3.

17 Quarto, ex hac communi Patrum explicatione, apparet efficacia rationis D. Thomæ: cum enim totum hoc pendeat ex Dei inſtitutione: & hæc non poſsit innoteſcere niſi ex Sacra Scriptura, & traditione Patrum,

trum, Pontificum, & Theologorum, supposita explicatione Scripturæ in isto sensu, sic format D. Thomas rationem. Sacramenta habēt efficaciam ab institutione Christi. Et ideò si prætermittatur aliquid eorū, quæ Christus instituit circa aliquod sacramētū (si instituit illud vt essentiale) efficacia caret. Christus autem instituit sacramentum Baptismi dari cum inuocatione Trinitatis: & quod sine illa sacramentum sit nullum, supra adducta demonstrant. Et ideò quidquid desit ad plenam inuocationem Trinitatis, tollit integritatem Baptismi.

Duas autem solutiones, quæ colliguntur ex fundamentis primæ sententiæ, impugnat D. Thomas subiungens. Neque obstat, quod in nomine vnius personæ intelligitur alia (sicut in nomine Patris, intelligitur Filius) aut quod ille, qui nominat vnam personam, potest habere rectam fidem de trib⁹: quia sicut ad sacramentum requiritur materia sensibilis, ita & forma sensibilis. Vnde non sufficit intellectus, vel fides Trinitatis ad perfectionem sacramenti, nisi sensibilibus verbis Trinitas exprimatur. Vnde & in Baptismo Christi (vbi fuit origo sanctificationis nostri Baptismi) affuit Trinitas in sensibilibus signis, scilicet, Pater in voce, Filius in humana natura, Spiritus Sanctis in columba.

18 Quamuis autem hanc assertionem Vazquez existimet esse de fide. Quia tamen decretum, quo potissime nititur, affertur à D. Thoma, & omnib⁹ antiquis Theologis, quorum nullus talem censuram adhibuit; ideò ab illa est abstinendum. Vnde D. Thomas in 4. dist. 3. q. 1. artic. 2. q. 2. ad 3. concludit. *Et modo non esset Baptismus, si quis in Christi nomine baptizaret, vt communiter dicitur; quāuis quidam contrarium dicant.* Per oppositum Cabrera art. 6. n. 8. & alij, quos refert, & sequitur Leander tract. 2. disp. 3. q. 20. solum sequuntur vt *multo probabiliorem.* Sed mihi magis placet, quod dicunt Sylvester verbo *Baptismus.* 1. q. 4. & Nuño artic. 6 dub. 1. Petrus Ledesma tract. 2 cap. 4. dub. 6. conc. 2. & Suarez disp. 21. sec. 3. conc. 1. corol. 3. & alij, contrariam sententiam nullo modo esse probabilem: ideoquè Baptismum simpliciter esse conferēdum absque vlla conditione. Fateor tamen hoc non esse tam certum, propter authoritatem Nicolai Papæ, quæ est in cōtrarium, ac id affirmabamus in casu primæ conclusionis, ideoquè prudenter Soto in fine articuli sexti ita concludit. In summa ergo, *aut nulla profecto est in contraria opinione probabilitas; aut certe tenuissima.* Quare non solum qui modo baptizaretur in nomine Christi, rebaptizandus esset, vt Richardus, & Scotus aiunt; verum fortasse etiam tamquam non baptizatus absque adhibita conditione. Ex quo fit consequens, vt post quam Ecclesia tam multis retroactis sæculis illam formam respuit, & sola, quæ exprimitur in Euangelio, vtitur, proculdubio esset nunc lethale facinus sub prædicta forma in nomine Christi baptizare. Et quod hoc vltimum omnes admittant Theologi, iam in simili diximus dub. 4. §. 7. num. 66.

§. IV.

Probabile est, quod numquam fuit validus.

19 DIcò tertiò, valde probabile est, quod numquam neque Apostolorum tempore, fuit validus Baptismus dicendo: *Ego te baptizo in nomine Christi*, vel *Iesu Christi Filij Dei.* Ita ex Thomistis Cano lib. 6. de Locis cap. 8 ad 7. Soto in 4. dist. 3. q. vnica artic. 6. ad 1. §. *Vbi ante.* Petrus Ledesma trac. 2. cap. 4 dub. 6 cōc. 2. & Bartholomæus Ledes. de Baptismo difficult. 6. Nuño artic. 6. dub. 2. Cabrera ibi nu. 10. M. Ioannes Nicolai in additionib⁹ ad Raynerium tit. de Baptismo cap. 1. §. 1. folio 253. columna 2. Ex alijs tenent Armachanus lib. 8. de quæst. Armenorum à cap. 3. Baronius tom. 1. Anno 34. cap. 218. Suarez disp. 21. sect. 3. Vazquez disp. 143. cap. 2. Granado trac. 1. disp. 7. nu. 3. referens Salmeronem, Maldonatum, Bellarminum, & Henriquez. Castrus Palaus trac. 19. puncto 5. n. 11. & 12. Ægidius, Filiutius, Hurtado, & Reginaldus, & Estius, & Bonacina, quos citat, & sequitur Leander trac. 2. disp. 3. q. 21. Auersa sect. 5. & alij.

Probāt primo ex canone 49. vel 50. Apostolorum, vbi damnatur error eorum, qui baptizabant in morte Christi, seu Dominit & rationem reddit canon cur eos damnet. *Non enim dixit Dominus, in mortem meam baptizate; sed ambulantes docete omnes gentes, baptizantes ipsos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Quæ ratio euidenter supponit, & illos sēper præceptum illud, & formā obseruasse, & omnem aliam, etiam si sit in nomine Domini, vel Christi, insufficientem iudicasse.

20 Secundo solet probari authoritatibus Patrum, quas refer Suarez: Sed quia plurimas parum vrgere fatetur Vazquez. Clariora sunt duo testimonia. Alterum S. Cypriani epist. 73. nam declarans verba illa capitis 2. vbi S. Petrus baptizari præcepit in nomine Iesu Christi. *Iesu Christi* (inquit) *mentionem*

tionem facit Petrus, non quaſi Pater omitteretur, ſed vt Patri quoque Filius adiungeretur. Alterum eſt S. Hieronymi in illud Ioelis 2. *Effundam de Spiritu meo*: vbi agēs de illis quos Apoſtolus Actorum 19. baptizari iuſsit, ait. *Qui baptizati erant Baptiſmate Ioannis in nomine Domini Ieſu, iterum baptizantur, quia ſine Spiritu Sancto, & miſterio Trinitatis, quidquid in vnā, & alteram perſonam accipitur, imperfectum eſt.* Idem dicit Theophilatus in Lucam prope finem.

21 Tertio ratione arguit Suarez, quia nulla fuit in primitiua Eccleſia probabilis cauſa diſpenſationis: quia etiā ſi demus fuiſſe tunc expediens, nomē Ieſu Chriſti expreſſe in forma proferre; nulla tamen oſtendi poteſt vtilitas in ſubticendis nominibus Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Et alioqui ſine euidenti neceſsitate non oportebat diſpenſare in lege maximè neceſſaria: cuius obſeruatio erat veluti ianua ad totam Chriſti legem ſuſcipiendam, quę tunc promulgabatur. Adde, explicitam fidem Trinitatis omnibus fuiſſe in præcepto ab initio prædicationis Euangelicæ: ergo non erat tantum myſterium occultandum, aut in forma Baptiſmi omittendū.

22 Quarto, & potiſsimè probatur: quia teſtimonia Sacræ Scripturæ, propter quæ exponenda, recurritur ad ſpecialem diſpenſationem, ad hoc minime cogunt. Reſpondet enim Cano illa ſol. ad 7. dicens. Nec ſi Scriptura dicit, quicquam in Chriſti nomine fuiſſe geſtum, ſtatim cogimur exiſtimare, his conceptis verbis rem geſtam, adminiſtratamque fuiſſe. Exempla sūt in diuinis literis plurima. Illud eſt in prōptu. *In te inimicos noſtros ventilabimus cornu, & in nomine tuo ſpernemus inſurgentes in nos.* Item, *Cæſis denūciauerunt ne omnino loquerentur in nomine Ieſu*: Actorum 5. Item Paulus dicitur *fiducialiter egiſſe in nomine Ieſu*, Actorum 9. Hebræis porrò id in alicuius nomine fit, quod authoritate, ac virtute cuiuſpiam tranſigitur. Quare qui Regis loco, & tamquam illius miniſter quidpiam agit, hic in nomine Regis eam rē dicitur agere. Rectè igitur, qui tamquam Chriſti adminiſtri in aqua, & ſpiritu homines ſanctificabant, eos in nomine Chriſti Baptiſmi gratiā exhibuiſſe interpretamur. Non ergo neceſſe eſt ſentire, quod Apoſtoli Baptiſmi formam à Chriſto præſcriptam immutarunt. Nā & hodie nos vere in Chriſti nomine, hoc eſt, loco, vi, & authoritate Baptiſma conficimus.

23 Subiungit ſecundam ſolutionē adijciens. Ac ſi præſcripta illa formula nominis Ieſu Chriſti Apoſtoli baptizarunt, non putā di ſunt tamen Spiritus Sancti, Patriſque nomen omiſsiſſe: ſed in nomine Patris, & Filij eius Ieſu Chriſti, & Spiritus Sancti baptizaſſe. Quod alterius loci eſt demonſtrare.

24 Iuxta hanc ſecundam ſolutionem Soto §. *Quod ſi hæc*, bene notat non opus eſſet recurrere ad reuelationem, vtpote ſine qua illi poterant eiuſmodi adiectionem facere. Neque vero dubium eſt, quin & id ipſum modo liceret. Quinimò in Inſulis, vel inter infideles, vbi noua fieret Euangelij prędicatio, non ſolum nulla eſſet culpa, verum forte eſſet opere pretium baptizare dicendo, *In nomine Patris, & Filij, qui eſt Ieſus Chriſtus, & Spiritus Sancti.*

25 Tertia explicatio, quæ eſt ea, quæ primo traditur à Soto, aſſerit quod in Actis Apoſtolorum, baptizare in nomine Ieſu, eſt baptizari in fidem eius. Quod colligitur ex capite 19. Sicut enim S. Ioānes Baptiſta nō baptizabat ſub illa forma: Baptizo te in nomine venturi; ſed dum baptizabat, admonebat, vt crederent in eum, qui venturus eſſet: ſic baptizare in nomine Domini Ieſu, erat baptizare in fidem eius: ſicut ait ad Corinthios Paulus: Quotquot baptizati eſtis, in Chriſto Ieſu baptizati eſtis (1. ad Cor. 12. ver. 13. ait. *Etenim in vno ſpiritu omnes vos in vnum corpus baptizati ſumus.* Et ad Rom. 6. ver. 3. *An ignoratis, quia quicumque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus.* Et ad Gal. 3. ver. 27. *Quicumque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis*) & ad idē pertinere videtur illud Actorum 8. de Eunucho, qui cum interrogatus *an crederet ex toto corde?* Reſpondiſſet: *Credo Filium Dei eſſe Ieſū Chriſtum*: baptizauit eum Philippus, in nomine forſan eiuſdem Ieſu Chriſti, modo expoſito. Et forſan huic ſententiæ applaudit Damaſcenus lib. 4. cap. 10. dicens, quod baptizari in Chriſto ſignificat, credētes in Chriſtum ablui: confeſsionem tamen edoctos in Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, quaſi hæc ſit forma Baptiſmi. Qua propter Apoſtoli remotas gentes forte non baptizabant, niſi ſimpliciter in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Illa enim forma Abdias Babylonicus Epiſcopus, refert Thomā Apoſtolum Indiæ Regem baptizaſſe. Et hāc expoſitionem etiam ſequitur Suarez. Licet Vazquez, & alij magis probent ſecundam expoſitionem.

26 Demum M. Ioannes Nicolai in additionibus ad Rayneriū ver. *Baptiſmus*. cap. 1. §. 1. folio 253. ita ait. Nam *in nomine Chriſti* baptizari, rectè intelligitur *in fide Chriſti*, ſiue profeſsione fidei Chriſtianæ, quæ a Chriſto

ſto denominatur, vt à proximo inſtitutore, vel obiecto: iuxta illud Actorum 16. ver. 31. *Crede in Dominum Ieſum, &c.* Et Actorum 19. ver. 4. *Ioannes baptizauit Baptiſmo Pœnitentiæ populum, dicens, in eũ, qui venturus eſſet poſt ipſum, vt crederent, hoc eſt, in Ieſum.* Vbi, & adiungitur eos, quibus hæc Paulus loquebatur, *ijs auditis baptizatos in nomine Domini Ieſu*: quaſi diceretur in fide illa Ieſu, &c. Ita vt *in nomine Ieſu*, non ſit intelligendum ex parte baptizantis, quantum ad formam baptizandi, ſed ex parte ſolius baptizati quantum ad profeſsionem fidei, quam in Baptiſmo emittebat. Quia in ipſa fide Chriſti continebatur implicite fides totius Trinitatis, omniũque ſalutis noſtræ myſteriorum, quæ operatus erat Chriſtus, & quæ ſuis propoſuerat credenda, ſeu per ipſam ſui nominis profeſsionem confitenda, &c. Adijcit in margine. *Facillima, quantum arbitror, explicatio, quam & miror Authores omnes præteriiſſe; cum tam obuia eſſe potuerit, & antiquo vſui Eccleſiæ baptizãdos interrogantis de fide, &c.* Mirari tamen deſineret, ſi Sotum, & Suarez legiſſet, qui eã approbant, & Vazquez diſp. 143. cap. 2. n. 16. qui eã refert, licet alias expoſitiones magis probet.

§. V.

Validum fuit ex Dei diſpenſatione, & reuelatione ſpeciali.

27 DIco quarto, probabilius eſt Apoſtolos ex Dei ſpeciali diſpenſatione baptizaſſe in nomine Chriſti. Ita S. Th. art. 6. in cor. ibi. *Niſi ex ſpeciali diſpenſatione eius, qui virtutem ſuam Sacramentis non alligauit.* Et ad 1. ait, *quod ex ſpeciali Chriſti reuelatione, Apoſtoli in primitiua Eccleſia in nomine Chriſti baptizabant, vt nomen Chriſti (quod erat odioſum Iudæis, & Gentilibus) honorabile redderetur, propter hoc, quod ad eius inuocationem Spiritus Sanctus dabatur in Baptiſmo.* Et hac via ad 2. & 3. exponit verba S. Ambroſij, & Nicolai Papæ relata in ſecundo, & tertio argumento. Idem docet in 4. diſt. 3. q. vnica ar. 2. q. 2. ad 3. & q. 3. ad 4. Docueruntque Antiſidiorenſis lib. 3. Summæ tit. 3. cap. 4. q. 2. Alẽſis 4. p. q. 8 membro 3. art. 3. §. 4. S. Bonauẽtura in 4. diſt. 3. 1. p. art. 2. q. 2. ad 3. Richardus art. 2. q. 3. ad 10. Durandus q. 1. num. 8. & 9. Paludanus q. 1. n. 10. & 11. Gabriel q. vnica art. 2. poſt 4. conc. & collor. 1. Maior in 4. diſt. 2. q. 2. Marſilius q. 3. art. 3. conc. 2. Soto diſt. q. vnica art. 6. ad 1. §. *Verumtamen*, dicens, quod ſolutio D. Thomæ, *eſt fere generalis omnium.* Martinus Ledeſma 1. p. 4. q. 7. ar 6. Petrus Soto de Baptiſmo lect. 1. Syluester verbo *Baptiſmus* 1. q. 4. Tabiena ver. *Baptiſmus* 3. §. 10. Armilla num. 6. Lublinus n. 1. Victoria q. 15. Bartholomæus ab Angelis §. 120. Nuño hic art. 6. dub. 2. Cabrera nu. 11. ibi Serra, Ruyz, Ioannes à Cruce, & alij. Cãdidus diſquiſit. 16. art. 3. num. 12. ad 2. Thomas Hurtado tom. 2. variarum tract. 13. reſolut. 8. §. 4. num. 394. dicens eſſe ſententiã *omnium antiquorum.* Franciſcus Lõgo ad can. 49. Apoſtolorum, quem refert, & tandem ſequitur Stephanus Bauny tom. 1. Theologiæ Moral. tract. 2. q. 7. ad 1. in fine. Item Valentia q. 1. puncto 3. §. *Ad ſecundum reſpondeo.* Toletus lib. 2. cap. 19. Binsfeldius §. 3. Franciſcus Pitigianus in 4. diſt. 3. q. 2 art. 10. cõc. 1. & vt probabilem tradunt Bonacina diſp. 2. q. 2. punct. 4. nu. 8. (non bene referẽs Vazquez) & Villalobos tom. 1. trac. 5. diffic. 5. num. 8. Trullench lib. 2. cap. 1. dub. 4. n. 8. & Baſſæus ver. *Baptiſmus* 2. nu. 15.

28 Huius concluſionis fundamẽta sũt ipſa argumenta §. 1. obiecta. ſic enim magis proprie verificatur illud Actorum 8. Ver. 12. *In nomine Ieſu Chriſti baptizabantur viri, & mulieres.* Item cap. 2. ver. 38. *Baptizetur vnuſquiſque veſtrum in nomine Ieſu Chriſti.* Et iterum cap. 8. ver. 16. *Sed baptizati tantum erãt in nomine Domini Ieſu.* Et cap. 10. ver. 48. S. Petrus *iuſsit eos baptizari in nomine Domini Ieſu Chriſti.* Cap. 19. ver. 5. *Baptizati ſunt in nomine Domini Ieſu.* Quod autem Apoſtoli hac forma vterentur ex ſpeciali diſpenſatione, & reuelatione, probat Soto quatuor argumentis. Primo ex ratione D. Thomæ. Chriſtus præcepit baptizare, *In nomine Patris, &c.* Contra inſtitutionem autem Chriſti, cum ſit diuina, nemo, niſi ex eius diſpenſatione agere poteſt: ergo tunc erat diſpenſatum. Secundo, quia certũ eſt, & omnes admittũt, quod ſacrilegium eſſet baptizare nunc in nomine Chriſti: quia eſt peccatum mortale certa forma omiſſa, dubiam vſurpare. Eccleſia autẽ nullam fecit prohibitionem huius ſpecialem; ſed cenſet talem Baptiſmum fieri contra præceptum Chriſti, vt expreſſe habetur cap. *Multi ſunt, de Conſecratione* diſt. 4. Contra quod quidem præceptum non fiebat tẽpore Apoſtolorum. Hæc autem varietas eſſe non poteſt, niſi quia tunc erat diſpenſatũ, & modo non.

29 Tertio. Si Apoſtoli illo ſæculo nõ ex diſpenſatione, & iuſſu Chriſti illa forma vtebantur, ſed quia æquipollebat alij euangelicæ ſibi propoſitę; conſequitur vt promiſcue vterentur vna, aut altera, ita vt quando

que

que baptizarent, *in nomine Patris*, &c. Et tamen illo tempore, quod refertur in Actibus Apoſtolorum prope Aſcenſionem Domini, nunquam leguntur baptizaſſe, niſi *in nomine Ieſu Chriſti*. Ergo ſignum eſt aliquo tempore habuiſſe mandatum ſic baptizandi. Quo forte ipſis viuentibus ceſſante, cæperunt in alijs regionibus ſolemniter baptizare, *In nomine Patris, &c.* Et quarto tandem confirmatur, quia ſi tunc ille vſus non ex diſpenſatione manebat, ſed quia idem eſt *in nomine Chriſti, & in nomine Patris, &c.* Reuera nulla appareret ratio, cur nunc non permittat abſque vllo diſcrimine vtramque formam. Baptizabant ergo ſub illa forma ex reuelatione.

30 Addit D. Thomas in 4. Sententiarū illa q. 2. ad 3. *Et quia illius mutationis cauſa fuit conueniens illi tempori; ideò ceſſante cauſa ceſſat effectus; & modo non ceſſat Baptiſmus, ſi quis in Chriſti nomine baptizaret.* Per quæ reſponſum eſt primo argumento prioris ſententiæ, deſumpto ex authoritate Sacræ Scripturæ.

§. VI.

Argumenta ſoluuntur.

31 AD authoritatem S. Ambroſij, & aliorum, qui ex illo acceperunt, refert S. Thomas in 4. diſt. art. 2. q. 3. ad 4. plures antiquorum expoſitiones his verbis. Ad verbum Ambroſij multipliciter reſpondetur. Quidam enim dicunt, quod cum dicit: *Plenum fit Sacramentum*: ponit ſacramentum pro fide: quia qui vnam tantum perſonam confitetur, ſi alias corde teneat, plenā habet fidem. Quidam vero dicunt, quod intelligitur quantum ad plenitudinem ipſius ſacramenti, quam habet ex fide: quod patet ex hoc, quod dicit: *Plenum eſt fidei Sacramentum*. Vel quod intelligatur ſecundum quoſdam in caſu, quando vna perſona nominata, puer, vel Sacerdos moreretur: creditur enim, quod inuiſibilis Sacerdos ſuppleret defectum. Vel in caſu ſimili, in quo Apoſtoli in nomine Chriſti baptizabant. Et hoc magis conſonat verbis eius. Hæc D. Thomas. Qui in hoc art. 6. ad 2. hāc ſolam adhibet ſolutionem dicens, quod Ambroſius aſsignat rationem quare conuenienter talis diſpenſatio fieri potuit in primitiua Eccleſia: quia ſcilicet in nomine Chriſti tota Trinitas intelligitur. Et ideò ſeruabatur ad minus integritate intelligibili forma, quam Chriſtus tradidit in Euangelio.

32 Vazquez diſp. 143. cap. 4. poſt relatas, & reiectas plures explicationes nu. 25. loquens de interpretatione D. Thomæ ait, quod difficilis eſt: quia S. Ambroſius non tātum de illo tempore, ſed de quouis alio aperte loquitur: nec tantummodo exiſtimat ratum ſacramentum, in quo ſolus Chriſtus, ſed etiam in quo quæcumq; alia Trinitatis perſona ſola inuocatur. Concludit ergo nu. 28. S. Ambroſium, & alios nullo modo excuſari poſſe.

33 Mitius tamē Soto ad 2. docet, quod cum S. Ambroſius cenſeat valere Baptiſmū in nomine vnius perſonæ aliis omiſsis (in quo ſenſu, neque Hugo, neque Magiſter, nec vllus antiquorum Ambroſio de hac re ſubſcribere auſus eſt:) ideò nihil mirum, ſi neq; in expoſitione de nomine Chriſti, ſimpliciter ſuſtineatur. Sed vel gloſſetur, vel cum omni veneratione eius authoritas diſsimuletur, poſtquam Euangelium, & dicta aliorū Sanctorum reclamant.

34 Ad authoritatem Nicolai reſpondet Cano illa ſolut. ad 7. dicens. Nicolaus nihil eo loco, quod ad hanc quidem quæſtionē attineat decreuit. Non enim illi propoſita fuerat quæſtio, an Baptiſmus in nomine Chriſti collatus eſſet validus? Sed an baptizatus à Pagano, vel Iudæo, verum Baptiſmi Sacramentum ſuſcepiſſet. Obiter autem, & in tranſcurſu, cum huic quæſtioni propoſitæ reſponderet, de ſuo, non interrogatus, adiecit, Baptiſma in nomine Chriſti coferri. Qua in re falli ſine dubio potuit.

35 Non ſolum hanc ſolutionem probat Soto ad 3. ſed ad eam flectit, & accommodat ſolutionem D. Thomæ ad tertiū. Videtur enim dicere, quod poſtquam Nicolaus Papa ſoli vſui Apoſtolorum, & Authoritati S. Ambroſij ſubnixus eſt, noluit Papa maiorem ſibi arrogare fidem, quam habuit Ambroſius. Et ideo licet reuera arbitratus fuerit Pontifex, quod tempore ſuo valeret Baptiſmus in nomine Chriſti, non hoc decreuit tanquam articulum fidei, ſed ſolum tanquam opinionem, quam putauit eſſe Ambroſij. Et ideò non obſtante ſua aſſertione, teneri poteſt, & debet contraria opinio, quæ authoritate Euangelij, & aliorum Pontificum, & Sanctorum Patrum validius comprobatur. Idem late Vazquez cap. 4. nu. 28. Suarez, Valentia, & Henriquez, quos refert, & ſequitur Granados diſp. 6. num. 6. & alij communiter. De quo Granina Apologia pro ſacro depoſito fidei cap. 14. nu. 33. & tom. 4. Catholicarum Prælcriptionum de poteſtate Papæ in definiēdo q. 2. art. 14. cōc. 5. & Cano lib. 5. de locis cap. 4. ad vltimum.

Pari-

Pariterque respõdetur ad authoritatem Stephani, si ita est, vt ibi refertur: quia in his, quæ obiter Pontifices docent, vel non diffiniunt vt de fide, non est inconueniens, quod priuatas opiniones sequantur, quibus potest subesse falsum. Sicut etiam in facto, & gubernatione solent sequi opiniones solum probabiles. Sicut si dispensarent (inquit Soto) in voto solemni, & in Matrimonio rato non consummato, non propterea cõdemnarent contrariam opinionem tamquam erroneã: sed sequuntur illam opinionem, quam alij Pontifices forte non sequerentur. De quo videantur, quæ diximus cap. 31. Theologiæ Moralis q. 14 §. 5. Ad rationem patet ex dictis.

36 Sed contra vltimam conclusionem adhuc obijcies: nam ex verbis Sacræ Scripturæ non colligitur Apostolos baptizasse tatum in nomine Christi: ait namque S. Augustinus libro 3 contra Maximum cap. 17. loquendo baptizatis tempore Apostolorum Actorum 2. *In nomine Iesu Christi iussisse baptizari: & tamen intelliguntur non baptizati nisi in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.*

Respondet bene M. Serra art. 6. ad 2. folio 166. quod ly *intelliguntur* solam implicitã inuocationẽ triũ personarũ denotat: quia *in Christi nomine tota Trinitas intelligitur*, vt cũ Magistro Sententiarum inquit D. Thomas in 4. vbi supra. Vnde S. Augustinus immediatè subdit: *Cur non sic audis de Filio Dei, omnia per ipsum facta sunt; vt & non nominatum intelligas ibi Spiritum Sanctum?* Ex quo patet sentire, illos, qui iussi sunt baptizari in nomine Christi, eodem modo intelligi baptizatos in nomine Patris, & Spiritus Sancti, quo Spiritus Sanctus intelligitur in illis verbis Ioan. 1. ver. 3. *Omnia per ipsum facta sunt.* Ac proinde solum implicitè. Illa enim verba expressè de solo Verbo loquuntur; implicitè tamẽ in illis intelligitur Spiritus Sanctus, quia æqualis est, & eiusdem virtutis cum Verbo, seu Filio: sicque, vt ibidem subdit S. Augustinus: *Quod de vno dicitur, & de altero tacetur, de vtroque intelligitur.*

37 Vltimo arguitur. Nam *vna fides, & vnum Baptisma*, vt dicit Apostolus ad Ephesios 4. vers. 5. & in Symbolo confitemur *vnũ Baptisma*. Sed plura essent, si Apostoli *in nomine Christi* baptizassent: siquidem forma illa diuersa esset ab illa, qua nũc baptizamus *In nomine Patris, &c.* Posita autem forma diuersa, res diuersificatur; quia formæ rerum dant eis speciem: ergo nec ex dispensatione Apostoli in primitiua Ecclesia baptizarunt in nomine Christi.

38 Respondet Nuño art. 6. diffic. 2. ad 5. quod Christus Dominus potuit pro illo tẽpore imponere illam vocem, *Christus*, vt significaret idem, quod *Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus*: & sic esset eadem forma formaliter loquendo, cum altera: atque adeo semper fuisse vnum Baptisma. Modo autem iã non habet ille terminus illam significationem, sed significat Iesum Christum. Et ideò non valet nunc Baptismus in nomine Christi. Idem sequitur Ruiz ad 3. Qui & addit, quod cum tale nomen significet Patrem vngentem, & Spiritum Sanctum, tamquam id quo vnctus est Filius, potuit Christus disponere, quod illa mutatio esset accidentalis; quia retinebatur eadem significatio substantialis personarum diuinarum, vt distinctarũ inter se.

39 Sed quia Christus dispẽsando, quod suo nomine baptizarent, non mutauit vocum significationem; sed solum fecit, quod voces, quæ non erant institutæ vt forma sacramenti, haberent eãdem vim, ac illæ quę de facto sunt institutæ.

40 Deinde, vt arguit Soto art. 6 ad 2. §. *Verumtamen*, in fine, quod in nomine Christi intelligatur Pater vngens, & Spiritus, in quo vngitur, nimis reconditum mysterium est. Primum enim quamuis nõ esset vnctus a Patre, sed vel a Propheta, vel ab Angelo, fuisset verè vnctus. Et Psalmus non dicit; nisi: *Vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ*: nihil inter Patrem, & Spiritum Sanctum distinguens.

Quamuis Actorum 10. dicatur, *quem vnxit Deus Spiritu Sancto*. Imo quidquid charismatum, vel vnctionis Christus, in quantũ homo, percepit, a tota Trinitate fuit cepit, cuius opera sunt extra indiuisa. Ad hæc demũ fortasse non opus erat Apostolis exprimere nomen Christus: nam vt habetur Actorum 2. & 19. & alijs locis etiam sæpè habetur, quod baptizabãt *in nomine Domini Iesu*. Quid quid autem de hoc sit, certè nõ baptizabant in nomine Christi, propter mysterium illud; sed vt amabile illud nomen redderetur: atque adeo ex dispensatione ita faciebant.

41 Igitur ad argumentum respondet Serra artic. 6. ad 2. folio 167. Baptisma dici vnum, vt colligitur ex D. Thoma art. 9 quia iterari non potest; & nequit nisi semel suscipi. Vel quia, vt alij exponũt, licet sint plures ministri baptizantes exterius, vnus est,

qui interius baptizat, ſcilicet Chriſtus. Et quamuis forma, qua vtebantur Apoſtoli baptizantes *in nomine Chriſti* diuerſa ſit materialiter ab ea, qua nunc vtimur baptizantes *in nomine Patris, &c.* formaliter tamen eadem eſt. Sicut enim qui ex diſpenſatione, ſeu priuilegio in Quadrageſima ieiunant oua, & lacticinia comedentes, formam ieiunij ſeruare dicuntur, quam non ſeruarent ſine tali diſpenſatione: ita Apoſtoli baptizantes *in nomine Chriſti* ex Dei priuilegio, & diſpenſatione, formam Baptiſmi ſeruarunt: quia implicitè idem ſignificabat illa forma, ac ea qua nunc vtimur; & ſolum ab ea differt per implicitam, & explicitam ſignificationem. Quam formam non ſeruaſſent ſine tali diſpenſatione. Recolantur, quæ dixi mus quæſt.60.dub.13.§.5.

DVBIVM VI.

Vtrum in caſu neceſſitatis valeat Baptiſmus ſine verbis?

1 CAſus eſt vulgaris, ſi concurrant mutus, & mancus, & mutus abluat, & mancus verba formæ proferat: vel in forma Græcorum, muto immergente, dicat: Baptizetur ſeruus Chriſti: vel dicat: iſte baptizet te: forma verificatur: cum enim expreſſio miniſtri non ſit neceſſaria, non refert in quacumque perſona exprimatur in prima, vel in tertia perſona. Vel poteſt dici quod ſolus mutus baptizabit: & quod non poteſt dicere verbo, dicat nutu; & ſuffiet. Quod probatur, quia verba non ſunt magis de eſſentia huius ſacramenti, quam aliorum: ſed videmus in ſacramento Pœnitentiæ, quod mutus poteſt confiteri: & forte etiam abſoluere per nutus, & ſigna, *quæ ſunt verba interpretatiua*: quia ſacramentum neceſſitatis debet eſſe omnibus commune. Nec refert vtrum populus voluntatem ſuam declaret verbis, aut factis: ergo idem poſſet dici in Baptiſmo.

Idem conſtat, nam Matrimonium, quod non eſt ſacramentum neceſſitatis, poteſt perfici per nutus, vt cum mutus contrahit. Vel cum puella præ verecundia tacet, & ſigno conſenſum exprimit. Ergo multo magis in ſacramento neceſſitatis.

2 Pro ſententia affirmante, ſolent referri ex antiquis, Paludanus, & Durandus; & ex modernis, Valentia. Sed apud nullum eorum ego inuenio. Paludanus enim in 4.diſt. 3.quæſt.2.art.2.hæc argumenta refert a nu. 15.vſque ad 23. Sed tamen num 24. ità ait, Quod tamen argutum eſt poſſe baptizari in neceſsitate per nutus ſine verbo, non intelligatur dictum aſſertiue, *nec etiam opinatiue*, ſed diſputando, & inquirendo ſub dubio, relinquendo Eccleſiæ declarãdum, &c. & n. 25.inquit. Securius tamen eſt tenere, quod nullo modo mutus poteſt baptizare, nec ſolus, nec cum manco. Et hoc magis ex determinatione Eccleſiæ, quam ex ratione: quia Eccleſia tenet, quod ſi vetula baptizauerit puerum, & omiſerit per ignorantiam aliquid de ſubſtantia, quod puer de nouo baptizetur. Et hic neceſsitas baptizandi, & neſciẽtia baptizantis, *non faciunt quod ſubſtantialia verborum poſsint dimitti, &c.* Ergo, nec vt opinionem, illam doctrinam admittit Paludanus: & hanc cenſet ab Eccleſia determinatam. Et in 4.diſt.17.q.2.art.1.n.7. loquendo, quando in caſu neceſsitatis abſolutio daretur ſcripto, non cenſet abſolutionem fore ſacramentalem: ſed ſolum ait. *Et valet abſolutio quãdo vterque ſic eſt infirmus, vel clauſus, pluſquam ſi fieret laico.*

3 Durandus verò non ſolum illam ſententiam non ſequitur; ſed vt videbimus, eam cenſurat. Valentiam etiam malè pro hac sẽtentia referre Ludouicum de S.Iuan quæſt. 1 de Baptiſmo difficult.7. pag.55. oſtendit Leander tract.2.diſp.3.q.42. malè referens vt verba Paludani quædam, quæ in illo non reperiuntur, niſi pro ratione dubitãdi: & adhuc forma diuerſa: & ita apparet Paludanũ non legiſſe Leandrum: & ideò non benè, nec integrè retuliſſe.

4 Fauet tamen non parum Trullench lib.4.Praxis Sacramentorum cap.2. dub.4. num.11.in fine dicens. Quod ſi in articulo, vel periculo mortis aliquis pœnitens doctus ſit conſtitutus, & ſolum ibi adſit confeſſarius mutus, dicatque ei pœnitens: hæc ſunt mea peccata, quibus ſatisfactio hæc imponenda eſt; iniungis illam, & abſoluis me? Videri alicui poſſet tenere abſolutionem: nam etſi confeſsio regulariter facienda ſit verbo; in caſu neceſsitatis ſufficit nutu, vel ſignis: videtur etiam idem dici poſſe in hoc caſu; ſed hoc iudicent docti. Idem olim docuerãt Adrianus in 4.de cõfeſ.q.1.& Nauarr.in cap. *Quem pœnitet*: & in Manuali cap.21.nu.36. Sed retractauit cap. *Fratres de Pœnit.* diſt.5. nu.94. Fernandez de Heredia de Baptiſmo par.5.dub.9.dicit in articulo mortis ne miniſtrandum ſub conditione. Pro qua ſententia refert Diana 5 parte.tract.3.reſolut.6. Caietanum, Marſilium, & Chapeauilla. De quo infra q.67.dub.2.

Sed

4 Sed quia de absolutione per nutus, nō est iste locus disputandi, sed in tractatu de Pœnitentia; ideo resolutionem dubij proponti, relatis verbis Durandi, & Soti trademus, quia præcipuas continent probationes. Durandus enim in 4. dist. 3. q. 3. num. 9. sic ait. Quod autem procedunt vlterius, quod solus nutus immergens, & aspergens puerum, & nihil dicens, sed vtens nutibus pro verbis, vere baptizaret, *erroneum est, & contrarium dictis Sacræ Scripturæ, & Sanctorum, & determinationi Ecclesiæ*: dicitur enim Math. vlt. *Baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Ergo inuocatio Trinitatis est de necessitate Baptismi: ergo non sufficit nutus. Item Apost. ad Eph. 5. dixit, quod *Christus dilexit Ecclesiam, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ*. Igitur illud verbum requiritur ad Baptismum. Itē S. Aug. trac. 80. super Ioan. dicit. *Detrahe verbum, & quid est aqua, nisi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum*. Ergo sine verbo nullus est Baptismus. Ad idem est determinatio Ecclesiæ, quæ dicit, quod sine inuocatione trium personarum, & sine expressione actus baptizandi, non est Baptismus verus, vt cap. *In Synodo, de Consecratione*, dist. 4. & cap. *Si quis puerum, de Baptismo, & eius effectu*. Similitudo autem, quam isti inducunt de Confessione, & Matrimonio, quæ sine verbis possunt fieri, non valet, vt inferius suo loco dicitur. Absolutio autem sacramentalis non potest fieri sine verbis, *sicut isti periculosè confingunt*. Hæc Durandus. Et Soto in 4. dist. 4. q. vnica artic. 4. ad 3. ait, quod sententia, quod mutus posset nutibus baptizare, *est hæreticus error*. De quo Adrianus in 4. q. 1. de Baptismo art. 3. ad vlt. & Henriquez lib. 1. cap. 8. n. 5. in Glossa lit. I. ait, quod opposita sententia est periculo plena, & quod Soto, & Recentiores dicunt oppositum esse hæreticum, contra communem consensum Ecclesiæ, & Conciliorum. Idem Henriquez lib. 2. cap. 8. nu. 1. lit. d. referens Palatios in 4. dist. 3. q. 1. pag. 60.

5 Nec consuetudo, aut traditio Ecclesiæ, aut fidelium vsus vnquam admisit, quod in Baptismo, aut Pœnitentia sufficiant verba interpretatiua: & ideo sicut sine vera, & naturali aqua non valet Baptismus; ita nec validus sine verbis formalibus esse potest; quia sic Christum instituisse, traditio Ecclesiæ declarat. Quam traditionem extare, authoritates relatæ probant. Et priorem sententiam non esse probabilē dicit Diana parte 3. trac. 4. resol. 11.

DVBIVM VII.

Vtrum immersio trina in aqua sit de necessitate Baptismi?

§. I.

Immersio non est de necessitate Baptismi.

1 Dico primo, immersio non est de necessitate Baptismi. Est communis Theologorum. Quam probat D. Thomas art. 7. Nam aqua assumitur in sacramento Baptismi ad vsum ablutionis corporalis, per quam significatur interior ablutio peccatorum. Ablutio autem fieri potest per aquam, non solum per modum immersionis, sed etiam per modum aspersionis, vel effusionis. Et ideo quamuis tutius sit baptizare per modū immersionis (quia hoc habet communior vsus) potest tamen fieri Baptismus per modum aspersionis, vel etiam per modum effusionis, secundum illud Ezeq. 36. *Effundam super vos aquam mundam*: Sicut Beatus Laurentius legitur baptizasse. Et hoc præcipuè propter necessitatē: vel quia est magna multitudo baptizādorum, vt patet Actorū 2. & 4. vbi dicitur, quod crediderunt vna die tria millia, & alia die quinque millia. Quandoque autem potest imminere necessitas propter paucitatem aquæ; vel propter debilitatē ministri, qui non potest sustentare baptizandum: vel propter debilitatem baptizandi, cui posset imminere periculum mortis ex immersione. Et ideo dicendum est, quod immersio non est de necessitate Baptismi.

2 Quod confirmat solutione ad 1. nam ea, quæ sunt per accidens, non variant substantiam rei. Per se autem requiritur ad Baptismum corporalis ablutio per aquam: vnde & Baptismus lauacrū nominatur ad Ephes. 5. *Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ*. Sed quod fiat ablutio hoc vel illo modo accidit Baptismo. Et ideo talis diuersitas non tollit vnitatem Baptismi.

3 Hoc idem docuit S. Cyprianus epist. 76. seu lib. 1. epist. 6. & refertur *de Consecratione*, dist. 4. cap. *Nec quemquam*. Quamuis enim Soto dist. 3. art. 7. ad 2. dicat quod potius de aspersione aquæ benedictæ super ęgros videtur loqui, quam de aqua Baptismi: ex illis verbis: *Nec quemquam mouere debet, quod aspergi, vel perfundi videntur ægri, cum gratiam dominicam consequuntur*.

Cæterum ex toto contextu Epiſtolæ apparet loqui de Baptiſmo ægris collato per aſperſionem: ſiue hæc quæſtio ei propoſita fuerit occaſione Baptiſmi Nouati, vt putat Pamollius in annotatione num.5. Siue alia longè diuerſa, vt contendit Vazquez diſp. 145.cap.2.num.13.& 14.quod ad rem parũ attinet. Pro intelligentia tamen verborum S.Cypriani,& accurata eorum lectione, videndus M.Ioannes Nicolai in additionibus ad Raynerium tom.1.verbo Baptiſmus cap. 2.§.9.

Potiſsimeque probatur ex vſu Eccleſiæ, quem probat S. Thomas exemplo S.Laurẽtij,qui Beatum Romanum ita legitur baptizaſſe, cum in craticula ſupra poſitus afferri ad ſe aquam iuſsit: vt autem ponderat in 4. Sententiarum diſt.3.art.4.quæſt.1. legitur quod Romanus à B.Laurentio baptizadus, vrceum aquæ attulit; in quo conſtat, quod immergi non poterat. Et in corpore ibi ait. Et videtur quod Apoſtoli hoc modo baptizarent; cũ legatur,quod ſimul vna die conuerſi ſunt quinquemillia, & alia tria millia Actorum 2.& 3.

4 Ex quo infert Soto art.7.§.*Ex his igitur* (quem ſequuntur Cabrera art.7.nu.14. Nuño art.8.concl.7.& alij) merſionem eſſe in Baptiſmo vſque adeò congruentem, vt niſi ob aliquam cauſam neceſſariam, vel ſaltem honeſtam,& rationi conſonam,non debeat aliter fieri. Si autẽ abſque vlla prorſus cauſa fiat,vel per aſperſionẽ,vel per effuſionẽ,erit nihilominus ſacramẽtũ;culpã tamẽ baptizãs committet. Tametſi in nullo caſu crediderim eſſe mortalẽ. Neque vero hæ ſolæ cauſæ,quas hic D. Thomas recenſet,excuſare à culpa non mergendi poſſunt: nam & honeſtas excuſabit. Etenim dum vir adultus baptizatur,non eſt immergẽdus:ſicut Chriſtus non fuit immerſus; ſed per effuſionem baptizatus. Imo ſi Filij Principis eodem honore baptizentur,nulla eſſet culpa. At verò non ob quamcumque cauſam eſt immerſio prætermittenda,ſcilicet,quia infantulus nimis eſt parentibus dilectus, ne frigeſiat, aut ne ploret,&c. Quod ergo ait Diuus Thomas *tutius eſſe baptizare per modum immerſionis; quia hoc habet communior vſus*: intellige extra articulum neceſsitatis, & honeſtatis: nam dum infantulus infirmatur, tutius eſt non mergere: & cum adultus baptizatur, decentius eſt aquam ſuperfundere. Tametſi,vt ait ad Neophitos Sanctus Auguſtinus, & refertur de *Conſecratione*, diſt.4. cap.*Prima. Toti tunc honeſte nudi intingebantur in fonte.*

5 At verò in Catechiſmo Pij Quinti ad Parochos, titulo de Baptiſmo, ita dicitur. Breuiter explicandum, communi Eccleſiæ more,& cõſuetudine receptum eſſe,vt Baptiſma vno aliquo ex tribus modis confici poſsit:nam qui hoc ſacramento initiari debent,vel in aquã merguntur,vel aqua in eos infunditur, vel aquæ aſperſione tinguntur. Omnibus iſtis modis Baptiſmũ valere,probat ratione Diui Thomæ: quia ablutio non magis fit cum aliquis aqua mergitur (quod diu à primis temporibus in Eccleſia obſeruatum animaduertimus) quam vel aquæ effuſione(quod nũc infrequenti vſu poſitum videmus) vel aſperſione , quemadmodum à Petro factum eſſe colligitur , cum vno die tria millia hominum ad fidei veritatem traduxit,& baptizauit.

6 Addit Vazquez diſp.145. cap.2.nu. 15.quod conſuetudo mergendi durauit tempore Sancti Gregorij, & erat frequentior tẽpore Diui Thomæ. Et nunc etiam (vt fertur) apud Anglos perſeuerat , ſicut notauit Eraſmus in margine epiſt.76.Sancti Cypriani. Iam vero in Occidente omnibus , tam adultis , quam paruulis per effuſionem hoc ſacramentum confertur. Cæpit autem hæc conſuetudo ob teneritudinem infantium, cum iam rariſsimus eſſet adultorum Baptiſmus,qui multo melius merſionem ferre poterant. Atque hac de cauſa in manuali Toletano ad Parochos , modus baptizandi ita præſcribitur,vt ſacerdos, patrino infantem tenente,ſumat aquam de fonte, & effundat ſuper caput infantis; vel ipſe ſacerdos infantem in manibus tenens,ſemel, aut ter mergat in fonte. Vbi indiſcriminatim vnum,aut aliud fieri conceditur. Quo circa ego non video (inquit Vazquez num.16.) qua ratione Sotus in 4. diſt.3.quæſt. vnica artic.7. §. *Ex his igitur concluſionibus*,dicat Baptiſmum ita debere fieri merſione, vt non niſi ob aliquam cauſam neceſſariam, vel honeſtam,& rationi conſentaneam,aliter fieri liceat:quaſi adhuc perſeueret tamquam neceſſarius mos ille mergendi; & non niſi ob nouam aliquam cauſam eum omittere liceat: cum reuera nunc ob communem cauſam, quam diximus, omnibus permiſſus ſit modus baptizandi per effuſionem: nam per aſperſionem in vſu non eſt: & ita ſine cauſa aliqua vſurpari nõ poteſt abſque peccato. Hæc Vazquez.

7 Melius tamẽ in Catechiſmo Pij Quinti dicitur,quod *retinendus eſt a fidelibus is ritus, quem vnusquiſque in ſua Eccleſia ſeruari animaduerterit* Et pro illis Eccleſijs vbi eſt ritus merſionis,notanda eſt doctrina M.Soto, vt

abſque

abſque ſcrupulo in illis, & ſimilibus caſibus merſio dimittatur, & recurratur ad effuſionem, quæ nunc eſt communior, vt notat Serra articulo 7. initio. Sed cum à tempore, quo ſcripſit Soto, pluſquam centum anni ſint trã ſacti, fortè tunc idem vigebat vſus, qui tempore D. Thomæ erat communior. Vnde nõ eſt differentia doctrinæ, ſed diuerſitas temporum, & conſuetudinum.

8 Sed obijcies: ſignificare explicitè ſepulturam Chriſti eſt de neceſsitate Baptiſmi: iuxta illud Apoſtoli ad Romanos 6. *Qui cumque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus: conſepulti enim ſumus cũ illo per Baptiſmum in mortem.* Sed hoc fit per immerſionem: dicit enim Sanctus Chriſoſtomus homil. 24. in illud Ioann. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, &c. Sicut in quodam ſepulcro, in aqua ſubmergentibus nobis capita, vetus homo ſepelitur, & ſubmerſus deorſum occultatur; deinde nouus rurſus aſcendit.* Ergo videtur quod immerſio ſit de neceſsitate Baptiſmi.

Reſpondet Diuus Thomas ad ſecundum, quod in immerſione expreſsius repræſentatur figura ſepulturæ Chriſti: & ideò hic modus baptizandi eſt communior, & laudabilior. Sed in alijs modis baptizandi repræſentatur aliquomodo, licet non ita expreſsè. Nam quocũque modo fiat ablutio, corpus hominis, vel aliqua pars eius, aquæ ſupponitur: ſicut corpus Chriſti ſub terra fuit poſitum. Et in 4. Sententiarum artic. 4. q. 1. ad 1. ait, quod etiam in effuſione aquæ homo quodammodo ſub aqua ponitur: & ideò quodammodo Chriſto per Baptiſmum conſepelitur. Eandem ſolutionem adhibent Richardus ibi diſt. 4. artic. 4. caſu 2. Soto diſt. 3. artic. 7. ad 2. Syluester ver. Baptiſmus 5. q. 1. & alij.

9 Paludanus tamen in 4. diſt. 3. quæſt. 3. num. 10. ait, quod repreſentatio ſepulturæ Chriſti non eſt de neceſsitate ſacramẽti, ſed ſolum de congruitate, ſicut res extrinſeca. Ad idem pertinet, quod ait Vazquez diſp. 145. cap. 2. num. 17. Baptiſmo primarie, & expreſſe denotari ablutionem maculæ ſpiritualis, quæ eſt mors peccati, quam ſepultura conſequitur: quælibet autem ablutio eſt emũdatio, & extinctio maculæ: extinctio vero mors quædam eſt, quam conſequitur ſepultura: & expreſſior ſignificatio ſepulturæ Chriſti neceſſaria non eſt ad ſacramentum, ſed ablutio, & emundatio macularum. Refert verba Originis in cap. 6. epiſt. ad Romanos.

Sed expoſitio Diui Thomæ magis conſonat verbis Apoſtoli relatis, & S. Baſilio libro de Spiritu Sancto cap. 15. poſt medium. Et ad figuram aliqualem, & non expreſſam, vt faretur Diuus Thomas hic intercedere, quæuis, quantumuis minima, proportio, aut ſimilitudo ſufficit.

§. II.

Trina immerſio non requiritur, nec de præcepto.

10 DIco ſecundo, trina immerſio non eſt de neceſsitate Baptiſmi. Sequitur ex dictis, quia ſi immerſio non eſt de Baptiſmi neceſsitate, multo minus trina immerſio erit eſſentialiter requiſita. Secundo id docet S. Gregorius Papa lib. 1. epiſt. 41. poſt medium, & refertur cap. *de trina*, de Conſecratione diſtinc. 4. Probat etiam Diuus Thomas artic. 8. quia ad Baptiſmum per ſe requiritur ablutio aquæ, quæ eſt de neceſsitate ſacramenti: modus autem ablutionis peraccidens ſe habet ad ſacramentum. Et ideò vt dicit S. Gregorius, quantum eſt de ſe, vtrumque licite fieri poteſt, ſcilicet, & ſemel, & ter immergere; quia vnica immerſione ſignificatur vnitas mortis Chriſti, & vnitas Deitatis: per trinam autem immerſionem ſignificatur triduum ſepulturæ Chriſti, & etiam Trinitas perſonarum. Quod & docẽt S. Dionyſius, S. Damaſcenus, & S. Auguſtinus, & alij Patres, quos refert, & ſequitur Diuus Thomas in 4. diſt. 3. artic. 4. quæſt. 2. & 3. & hic artic. 8. ad 1.

11 Dico tertio, trina immerſio, rebus vt nunc, non eſt de neceſsitate præcepti. Notat Sanctus Thomas artic. 8. quod diuerſis ex cauſis ſecundum ordinationem Eccleſiæ diuerſimodi baptizandi ſunt præcepti. Quia enim à principio naſcentis Eccleſiæ, quidẽ de Trinitate malè ſentiebant; ideò non baptizabant in nomine Trinitatis, ſed in commemoratione mortis Chriſti; & vna immerſione. Quod reprobatum fuit in primitiua Eccleſia. Vnde in Canonibus Apoſtolorum can. 49. aliàs 50. vt refertur *de Conſecratione*, diſt. 4. cap. *Siquis presbyter*, dicitur. *Siquis Presbyter, aut Epiſcopus non trinam immerſionem vnius myſterij celebret, ſed ſemel mergat in baptiſmale (quod dari à quibuſdam dicitur in morte Domini) deponatur. Non enim nobis dixit Dominus: In morte mea baptizate; ſed in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.*

Poſtmodum verò inoleuit quorumdam Schiſmaticorum, & Hæreticorum error, homines rebaptizantium: ſicut de Donatiſtis Sanctus Auguſtinus narrat tract.11.in Ioannem: & ideo in deteſtationem erroris eorum in Concilio Toletano 4.can.5.& refertur cap.*Propter, de conſecratione* diſtinctione 4. ſic ſtatuitur. *Propter vitandum ſchiſmatis ſcandalum, vel hæretici dogmatis vſum, ſimplem teneamus Baptiſmi immerſionem.*

12 Sed ceſſante tali cauſa, tempore D. Thomæ communiter obſeruabatur in Baptiſmo trina immerſio. Et ideò, ipſe ſubdit, quod *grauiter peccaret aliter baptizans, quaſi ritum Eccleſiæ non obſeruans: nihilominus tamen eſſet Baptiſmus.* Sed quia temporibus iſtis rari adulti baptizantur, & communior, & expedientior vſus pro infantibus eſt, quod nec vna nec trina immerſione, ſed infuſione aquæ baptizentur: & in Catechiſmo Pij Quinti inſtruimur, quod *retinendus eſt à fidelibus is ritus, quem vnuſquiſque in ſua Eccleſia ſeruari animaduerterit*: ideò vbi conſuetudo eſt trinam immerſionem omittendi, abſque vllo peccato, etiam veniali, omittitur. Quod ſupponitur in Concilio Prouinciali Mediolanenſi 4.in quo præcipitur, quod *ad aquam Baptiſmi fundendam, vas proprium, ſeu cochleare adhibeatur, & item ad excipiendam eandem.* Quo opus non eſſet in Baptiſmo per trinam immerſionem celebrato.

13 Sed obijcies Pelagium Papam, in Epiſtola ad Gaudentium Epiſcopum, relatum canone, *Multi*, de *Conſecratione*, diſt.4. vbi docet trinam merſionem in Baptiſmo fuiſſe à Chriſto Domino præceptam. Verba eius ſunt. *Multi ſunt, qui in nomine ſolum Chriſti, vna etiam merſione, ſe aſſerunt baptizatos: Euangelicum vero præceptum, ipſo Deo, & Domino Saluatore noſtro Ieſu Chriſto tradente, nos admonet, in nomine Trinitatis, trina etiam merſione, Sanctum Baptiſma vnicuique tribuere; dicente Domino, ite, baptizate omnes gentes, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Similiter Theodoretus lib.4.hæreticarum fabularum, capite de Eunomio, & Aetio, vocat trinam merſionē ritum à Domino, & ab Apoſtolis traditum. De Eunomio enim refert: *Ipſe quoque ſubuertit Sancti Baptiſmi ritum, à Domino, & Apoſtolis ab initio traditum; & contrariam legem aperte tulit, dicens, non oportere ter mergere eum, qui baptizatur; nec Trinitatem inuocare, ſed ſemel baptizare in mortem Chriſti.* Et hac de cauſa, inter alias, damnatus videtur idem Eunomius in Concilio 1.Conſtantinopolitano canone 7.quod nimirum vna tantum merſione baptizaret.

14 Reſpondet Soto in 4 diſt.3.q.vnica artic.8.ad 2.quod cum ait Pontifex, *Euangelicum præceptum*, ſolum fertur in illud, quod Baptiſmus fiat in nomine Trinitatis. Quod vero ſubditur, *trina etiam merſione*, congruentia dumtaxat eſt, quæ ex dicto præcepto colligitur. Fere eodem modo reſpondet Suarez diſp.20.ſect.3.in fine, vbi & addit, quod Concilium Conſtantinopolitanū damnat Eunomium, quoniam hæretico ſpiritu, & ad introducendos falſos errores, auferebat illam cæremoniam. In ſubſtantia eadem eſt reſponſio Vazquez diſp.145.cap.1.nu.8.&9.

15 Sed quia modus loquendi Papæ planè videtur præceptum Domini ad vtrumque extendere, & ad inuocationem trium perſonarum, & ad trinam merſionem, Diuus Thomas pie interpretatur, intelligendo de præcepto rigoroſo, cum loquitur de inuocatione Trinitatis, & de præcepto ſolum in exemplari facto, cum loquitur de trina merſione, quæ tunc erat in vſu, & in præcepto. Ideoquè ſolutione ad primum, diſparitatē aſſignat, cur explicita inuocatio trium perſonarum ſit neceſſario exprimenda in forma Baptiſmi: quia ſic Chriſtus inſtituit: eo quod Trinitas eſt ſicut agens principale in Baptiſmo: ſimilitudo autem agentis peruenit ad effectum ſecundum formam, & non ſecundum materiam. Et ideò ſignificatio Trinitatis fit in Baptiſmo per verba formæ. Nec eſt de neceſsitate, quod ſignificetur Trinitas per vſum materiæ: ſed hoc fit ad maiorem expreſionem. Indeque ad ſecundum exponit authoritatem Papæ, dicens, quod Pelagius Papa intelligit trinam immerſionem eſſe de mandato Chriſti, in ſuo ſimili, in hoc ſcilicet, quod Chriſtus præcepit baptizari in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti: Non tamen eſt ſimilis ratio de forma, & vſu materiæ, vt dictum eſt. Trina ergo immerſio non eſt directè, & immediatè a Chriſto præcepta, ſed eſt deducta a ſimili ab alio præcepto Chriſti. Et iſtum eſſe ſenſum D. Thomæ, notat Serra.

§. III.

Vtrum immerſioni debeat ſuccedere emerſio?

16 SEd circa concluſiones prædictas emergunt aliquæ difficultates. Prima, vtrū immer-

immersioni debeat succedere emersio, vt Baptismus sit validus? Casus est vulgaris de illo, qui est morti proximus, & aliunde non potest haberi aqua, nisi proijciatur in puteum, vel in flumen. Et in primis videndum quid liceat, vtrum si aqua per aliam artem hauriri nequit, potius sit puer sine Baptismo mori permittendus, quam cum certo, vel multũ probabili periculo mortis baptizetur?

Ochagauia quæst.7.nu.2. affirmat, nec mortaliter, nec venialiter peccare, qui sic baptizaret. Imò videtur, quod ad hoc teneremur: quoniam vita spiritualis præferenda est tẽporali: & illi puero nulla, nisi per Baptismum patet salutis via.

17 His tamen non obstantibus (inquit Soto artic.8.in fine) *proculdubio* in nullo casu vllus est cum tali periculo mortis baptizãdus, videlicet, vt baptismus sit ei causa, vel mortis, vel multæ eius accelerationis: præsertim quandiu spes eius vitæ durat: quare in his multa opus est prudentia. Sed censendum est de illo, ac si nulla esset aquæ copia. Nec mirum si perire sinatur postquam omnis homo nascitur filius iræ. Deus enim satis prouidit aquam, quæ communissimum est elementum. Si autem sine periculo mortis applicari non potest, iudicium Dei abyssus multa, qui Iacob dilexit, Esau autẽ odio habuit.

Aduertit autem Vazquez cap.3.nu.24. hoc *apud omnes citrà controuersiam esse*: quia nullo modo licet aliquem occidere, vt baptizetur, & per Baptismum saluetur: neque enim facienda sunt mala, vt inde eueniant bona. Quare nec excusabitur ab irregularitate, iuxta communem Doctorũ: de quo Leãder tract.2.disp.2.quæst.29. Hoc tamen limitant iuxta relata verba M.Soto Serra in fine art.7.dicens. Nisi fortè minima esset accelleratio; quia iã nulla esset spes vitæ pueri. Quod & docent ibi Mercerus quæst.3. & Lessius dub.3.nu.34.dicens. Quod si mors omnino instabat, & aliter baptizari non poterat, non videtur homicidij crimen. Quod non audet vt improbabile damnare Diana par.10.tract.16.& 6.Miscell.resol.20.licet dicat difficile videri.

18 Casu ergo, quo in flumen, vel puteũ proijciat, cum intentione baptizandi, sed cum voluntate inde non educendi, non manere baptizatum, opinantur Scotus in 4. dist.5.q.3.parum à principio. Ricardus dist. 4.art.4.calu 2. Marsilius q.4.ar.4.dub.8. Angelus ver.Baptism' 4.initio. Henriquez lib. 2.cap.7. Ludouicus de S. Ioanne art.3.dub. 1.folio 51. Ex Thomistis Paladanus in 4. dist.6.q.1.art.3.n.24.(non dist.3.q.3. vt malè refert Leander) S.Antoninus 3.p.tit.14. cap.13. Syluester verbo Baptismus 4.q.10. n.8. Tabiena ver.Baptismus 5.n.7. Armilla ibi n.30. Lublinus n.24. estque communẽ recẽtiorum, & probabiliorem, dicit Cabrera a.7.n.17.& 18. ¶ Probat Scot', quia Baptismus ex sui institutione est ablutio relata ad vitam baptizati: hæc autem proiectio ordinatur ad mortem. Ricardus arguit: quia hic non est ablutio: quia ad hanc requiritur vt abluendus tegatur aliqualiter, vt sic deno tet sepulturam Christi, & postea appareat, vt significet eius Resurrectionem. Syluester idem probat: quia in casu illo non fuit ablutio, sed submersio, & extinctio, vel periculum extinctionis. Armilla arguit: quia ibi baptizans baptizatum non tetigit, nec proximè, nec remote: quod ad Baptismum requiritur. ¶ Soto art.8.in fine §. *Quo autem*, propositione secunda, idem docet, & probat: quia cum illa proiectio non habeat formam mersionis, quippè quam nulla succedit emersio: neque aspersionis; neque infusionis aquæ, fit vt neque formam gerat ablutionis: quæ est ad Baptismum necessaria.

19 Probabilior tamen est sententia affirmans validum fore Baptismum. Primo, quia est communior: eam docuerunt Panormitanus cap. *Vt non apponeres, de Baptismo, & eius effectu.* Gabriel in 4.dist.4.q.2.artic.3. dub.4. Latè Vazquez disp.145.toto cap.3. Suarez disp.20.sect.3.& alij tredecim Authores, quos refert, & sequitur Leãder trac. 2.disp.2.q.28. Granados trac.1.disp.4.n.5. Castrus Palaus puncto 4.nu.10. Diana parte 5.trac.3.resol.14. Ex Thomistis Victoria de Baptismo q.14 Petrus Ledesma trac.2.cap. 3.Nuño art.8.conc.5. Candidus disquis.16. art.2.dub.8.pagina 82.Serra art.7.in fine. Ruiz ibi dub.3. Probatur, quia vbi omnia concurrũt, quæ sunt de necessitate sacramẽti, validum est sacramẽtum. At in hoc casu adest forma, & intentio ministri, & aqua, & ablutio: quia peraccidens est, quod adsit suffocatio. Sicut Soto docet, quod si dum quis intendit puerum baptizare, eius procuret mortẽ, videlicet, nimio rigore frigoris, aut caloris aquæ eum offendendo. Ergo etiã si intendat suffocare, manebit baptizatus.

Deinde, ipse Soto propositione 3. admittit, *quod si dum manibus sacerdos puerum mergit, casu elaberetur in aquas; tunc Baptismus esset, & culpa careret.* Sed eadem est ratio, ac in nostro casu; quia in vtroque mersioni nõ succederet emersio, seu eleuatio.

Demum: nam res, quæ in aquam proijcitur, vere dicitur lauata, ſeu abluta, ſiue ex aquis extrahatur, ſiue non: tingitur enim aqua, quæ non minus, ſed magis incorporatur, & adhæret corpori, quam ſi extraheretur. Reliqua autem, quæ opponuntur, per accidens ſe habent, & impertinenter ad rationem ablutionis, & lauacri, cum priuſquã ille moriatur, aut ſuffocetur, ſit lauatus.

20 Cæterum, quia prior opinio vere eſt probabilis, & Doctorum ſuffragijs, & rationibus pro ea allatis; ideò notat Serra, quod omnes conueniunt Doctores, quod prudes conſilium eſſet, baptizare ſub conditione, ſi fortè ſuperſtes eſſet, qui modo prædicto proijceretur in flumen, dum baptizatur.

21 Addũt Soto propoſitione 5. & Vazquez n.25. Auerſa, & cum alijs Caſtrus Palaus n.14. & alij, quod ſi timeretur ex Baptiſmo per multum temporis acceleratio mortis, genus eſſet homicidij, & numquam liceret baptizare: quia non ſunt faciẽda mala vt inde eueniunt bona. Quando vero minima eſſet acceleratio, non cenſetur homicidium, quia minimum pro nihilo reputatur. Ex quo fit, quod vbi aqua preſto eſt ad manum, accidere non poteſt tantum periculi: nam ſi dum infans moritur, mergi non poteſt, ſatis eſt vt tenuiſsimis guttis aſpergatur. Aſperſio autem illa non poteſt ſenſibile temporis mortem anticipare. Neque vero eſſet ambigendum, quin puer poſſet cum periculo aliqualis accelerationis mortis ad locum aſportari, vbi eſſet aqua: haud enim ſunt hæc adeo ſcrupuloſe tractanda.

22 Ex dictis infert Leander diſp.2.q.30. quod ſiquis videns puerum labentem, aut ab alio proiectum in flumen, proferat formam Baptiſmi, valide baptizaret. Probat primo, quia eadem eſt ratio in iſto caſu, ac in alio, quem ex Soto, & communi Doctorum admiſimus, cum puer è manibus baptizantis forte elapſus eſſet. Secundo, quia formaliter tunc verificarentur verba Baptiſmi; licet materialiter ab ipſo baptizante non eſſet puer ablutus. Refert Sotum, & Penna, & Sylueſtrum. Tertio, quia iuxta communem Doctorum, valet Baptiſmus, quando quis aquæ defluenti è tecto ſubmittit puerum abluendum, & verba Baptiſmi profert: quia applicans vere dicitur abluere.

23 Hæc tamen ſententia falſa eſt, & cõtra omnes Doctores; quia Soto, & alij à Leãdro relati, loquuntur quando ablutio eſt voluntaria proferenti verba, ſecus vero ſummerſio, vel ſuffocatio: & ad eſſentiam Baptiſmi exigitur, quod miniſter ipſe abluat. Quare nominatim hoc impugnant, Petrus Ledeſma, & Candidus vbi ſupra, & Bonacina diſp.2.quæſt.2.punct.4.num.28. Vnde Trullench lib.2.cap.1.dub.3.num.11. in fine ſic ait. Hoc tamen exiſtimo *certum*, ſi caſu puere manibus tenentis in aquam caderet, & poſtea verba proferret, non eſſe Baptiſmum; quia iniectio illa non eſt humana, ſed caſus fortuitus. Eſſet tamen Baptiſmus ſiquis puerum ſubmitteret aquæ defluenti è recto, aut alio loco; quia puer dicitur ablutus ab opponente: ſecus tamen dicendum, ſiquis tenet puerum, altero aquam infundẽte: nam tunc non cenſetur ablutus: & ſic nõ verificatur forma. Hæc ibi, & Diana parte 10.tract.16.& 6.miſcellaneo reſol.20. §. *Nota vero*, cum Dicaſtillo.

24 Deinde Diuus Thomas art.5. ad 4. ait, quod *plures ſimul non poſſunt vnum baptizare: quia actus multiplicatur ſecundum multiplicationem agentium, ſi perfectè ab vnoquoque agatur. Et ſic ſi conuenirent duo, quorum vnus eſſet mutus, qui non poſſet proferre verba, & alius carens manibus, qui non poſſet exercere actum; non poſſent ambo ſimul baptizare, vno dicente verba, & alio exercente actum.*

Quæ doctrina eſt Theologorum communis: quia verba formæ non verificarentur, ſi ipſe qui loquitur, non abluit: ſed in caſu quo puer a caſu labatur, vel ab alio proijciatur in aquam, etiam eſt falſum, quod loquens abluat: ergo abſque dubio non eſt Baptiſmus: & ideò abſque omni conditione eſſet miniſtrandus.

§. IV.

Vtrum ſufficiat ablutio cuiuſcumque minimæ partis?

25 ALtera difficultas eſt, vtrum Baptiſmus ſit validus, ſi quælibet, quantumuis minima pars hominis abluatur? Sententiam affirmantem ſatis indicat Durandus in 4.diſt.6.q.1.nu.6. Item Victoria de Baptiſmo q.32. in fine, ſic ait. Panormitanus, & Innocentius, in cap. *Debitum, de Baptiſmo*, videtur ſentire, quod quælibet pars ſufficiat ad Baptiſmum: *& verè eſt in hoc magna apparientia.* Idem tenent Nauarr.conc.2. de Baptiſmo, & in Manuali cap.22. in finẽ. Vazquez diſput.145.cap.4. referens D.Thomam, & plures alios, qui id non docent. Probat, quia Baptiſmus poteſt fieri aſperſione, & tinctione: & in quauis parte corporis aqua contin-

gat,

gat, dicetur homo aſperſus, aut tinctus: ergo in quacũq; parte Baptiſmũ recipere poteſt. Ide probant Durãd. & Scotus in 4. diſt. 4. q. 3. §. *Ad quæſtionem*. Et Gabriel q. 2. art. 3. dubio 2. poſt medium, quia anima, quæ cõtraxit peccatum originale, quod deletur Baptiſmo, eſt in quauis parte hominis; licet ibi non vigeant omnes eius operationes. Idẽ tenent Ochagauia, Henriquez, Hurtado, Filliutius, Lubinus, Diana, & Archangelus Rubeus, quos refert, & ſequitur Leander diſp. 2. q. 25. Cabrera ar. 7. a num. 4. vſque ad 6. Batinus Pontius de Matrimonio lib. 4. c. 25. num. 7. Auerſa q. 66. ſect. 4. §. *Septimo*, dicens, quod ſpeculatiue loquendo dici poteſt ſufficere. Et aſſertiuè Trullench lib. 2. cap. 1. dub. 3. n. 9. & dub. 6. nu. 5.

26 Secunda ſententia eſt M. Soto diſt. 3. art. 7. ad 3. §. *Sed arguis*, docentis eſſe certum Baptiſmum; ſi totum pectus, aut ſcapulæ infunderentur. Quod & docent Valẽtia q. 1. puncto 2. §. *Quamquam recte*. Suarez diſp. 20. ſect. 2. §. *Qua propter*. Dicẽs eſſe certam, & indubitatam materiam. Et Auerſa ſect. 4. §. *Septimo*. Nuño articulo 8. concluſ. 9. & alij, quos refert, & ſequitur Palaus punct. 4. n. 5.

27 Cæterum probabilior, & tutior eſt ſententia D. Thomæ, qui Baptiſmum capitis ablutione miniſtratum, docet eſſe validum, & certum; & ideo, nec ſub conditione iterandum; in qualibet vero alia parte non carere dubio; & ideo tanum conſilium, & aliquando obligationem eſſe, iterum miniſtrare. Priorem partem docet S. Thomas hic art. 7. ad 3. dicens, *quod principalis pars corporis, præcipue quantum ad exteriora membra, eſt caput, in quo vigent omnes ſenſus, & interiores, & exteriores. Et ideo ſi totum corpus aqua non poſsit perfundi, propter aquæ paruitatẽ, vel propter aliquam aliam cauſam, oportet caput perfundere: in quo manifeſtatur principium animalis vitæ.*

28 Vtramque vero partem docet ipſe D. Thomas, infra q. 68. art. 11. ad 4. inquit, *dicendum, quod expectãda eſt totalis egreſsio pueri ex vtero ad Baptiſmum; niſi mors immineat. Si tamen primo caput egrediatur, in quo fundantur omnes ſenſus, debet baptizari periculo imminente: & non eſt poſtea rebaptizandus, ſi eũ perfectè natum contigerit. Et videtur idem faciẽdum quæcumque alia pars egrediatur, periculo imminente. Quia tamen in nulla exteriorum partiũ integritas vitæ ita conſiſtit, ſicut in capite, videtur quibuſdam, quod propter dubium, quacumque alia parte corporis ablata, puer poſt perfectam natiuitatem ſit baptizandus ſub hac forma: Si nõ es baptizatus, ego te baptizo.* Quam opinionem ipſum D. Thomam fuiſſe ſequutũ conſtat ex ipſo in 4. Sententiarum diſt. 6. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 3. vbi ait. *Si tamen poſtea plenariè naſcatur, non eſt rebaptizandus, ſecundũ quoſdam: ſed nihil periculi accidit, ſi ad maiorem cautelam baptizetur ſub hac forma: Si non es baptizatus, ego te baptizo, &c.* Idem tenent S. Antonin⁹ 3. p. tit. 14. cap. 13. §. 1. col. 2. Sylueſt. verb. *Baptiſmus* 4. q. 1. Armilla ver. *Baptiſmus* num. 27. Petrus de Soto de Baptiſmo lect. 1. §. *De ſuſcipiente vero*. Serra hic art. 7. Imò eſt communis Doctorum, vt multis relatis oſtendit Leander tract. 2. diſp. 2. q. 26. & 27. dicens, ſic haberi in ritualibus Eccleſiaſticis: & quod ſic præcepit Clemens Octauus obſeruari. Bonacina diſp. 2. q. 2. punct. 3. num. 25 Eſſeque communem Theologorũ, dicit Auerſa ſect. 4. §. *Attamẽ*, multos referens.

29 Hanc cõmunẽ sẽtẽtiã ſequitur, & bene probat Granado Controu. 4. de Baptiſmo tract. 1. diſp. 4. num. 9. ita aſſerens. Hæc doctrina eſt probabilior, ſi rectè declaretur. Aduertendum igitur eſt in hac re, quæ eſt tanti momenti ad ſalutem æternam, aliud eſſe quid ſpeculatiue ſit probabilius, & videatur verum; aliud vero quid in praxi ſecurum ſit. Et quidem cum materia Baptiſmi ſit ablutio corporis humani, illa erit omnino certa, & indubitata materia, quæ ſufficit vt corpus abſolutè, & ſimpliciter dicatur ablutum, cum autem caput ſit præcipua pars hominis, in qua reſident ſenſus, & maximè elucet rationis vis, nemo dubitat, quin ablu to capite, homo dicatur ablut⁹ abſolutè: ac proinde talis Baptiſmus, nullatenus iterari poſſet. Pro quo facit lex, *Cum in diuerſis. De religioſis, & ſumptibus funerum*: reputat enim illud eſſe ſepulchrum hominis, vbi caput eius ſepultum eſt. Quod notauerat Diuus Thomas in 4. diſt. 3. q. 1. art. 4. q. 1. ad 2. dicens. *Ideo ſi ſit caput aſperſum aqua, in totũ corpus aſperſio reputatur: ſicut etiam Iuriſtæ dicunt, quod vbi caput hominis iacet, reputatur ac ſi totus homo ſepultus eſſet ibidem: non ſic autẽ eſt de alijs partibus.*

30 Deinde (proſequitur Granado) quod attinet ad reliquas, licẽti totũ corp⁹, capite excepto, lauaretur, vix videatur poſſe dubitari de talis Baptiſmi veritate: cum ea ſit propriſsima ablutio corporis humani: nihil ominus nulla alia pars, v. g. pes, brachium, pectus, & ſimiles, videntur ſufficere, vt Baptiſmus ſit indubitatus. Primo, quia ita sẽtiunt graues Doctores, & non pauci: Cathechiſmusque Pij Quinti admonet, præci-

puè

puè lauandum eſſe caput. Secundo, quia ratio, propter quam Authores indubitatũ reputant Baptiſmum, dum caput abluitur, eſt quia ibi vigent ſenſus, & ea veluti gerit totius corporis vices: ſed nulla alia corporis pars id habet: ergo Baptiſmus in illis exercitus non eſt omnino certus. Licet ergo in caſu neceſsitatis liceat in prædictis partibus baptizare: & forte probabilius ſit in pectore, aut ſimili parte, validum eſſe; adhuc ſub conditione iterari poteſt, & debet, ne homo ſuæ ſalutis remedio deſtituatur. Hæc ibi.

§. V.

Vtrum immediatè debeat caro abluì?

31 TErtio inquiritur, vtrum ſi aqua ſolum abluat capillos, cenſeatur homo baptizatus?

Negant Rodriguez 1.p.cap.25. conc. 2. Villalobos to.1.tract.5.diffic.4.nu.3. Ioãnes à Cruce in Directorio 2.p.q.1.de Baptiſmo dub.2.conc.1.§.*Et nota* in fine. Franciſcus Syluius 3.p.q.66.ar.7. Bonacina diſp. 2.q.2.puncto 3.num.21. Melchior Zambranus cap.1.de Baptiſmo dub.3.nu.7. Petrus Canedo cap.2.de Baptiſmo. Turreblanca libro 2.prac.cap.5.nu.31. Vega tom. 1.cap. 33.caſu 62.in fine. Martinus à S. Ioſeph tractatu 1.de Baptiſmo num.12. Quam ſententiam eſſe communem, & probabilem dicit Caſtrus Palaus tract.19.diſp.vnica punct.4. num.7. quia capilli non ſunt partes hominis, ſed illius excrementum; neque anima rationali viuificati. Non igitur ex eorum lotione lotus dici poteſt, & animus rationalis ſanctificatus.

32 Rectè tamen difficultatem diluit Soto diſt.3.art.7.ad 3.dicens. Ec quid autem ſi tantum capilli capitis aqua perfundãtur? Quæ neque ad carnem, neque ad faciẽ, neque omnino ad cutem corporis deſcendat? Apparet enim ex vna parte eſſe baptiſmum: quoniam vulgari idiomate caput, tunc dicitur ablui. Ex altera vero apparet nõ eſſe Baptiſmum, eo quod aqua verè corpus non tangit: & tamen Auguſtinus ait: Quæ eſt iſta virtus aquæ, quæ corpus tangit, & cor abluit? Reuera hæc non ſunt adeò certa, vt abſq; vllo ſcrupulo definiri queãt. Crediderim tamen eſſe Baptiſmum; quia capilli ſuo modo partes ſunt capitis: nam licet ſint eius excrementa, viuunt tamen ſine ſenſu, quando quidem creſcunt. Non tamen omnino ſcrupuloſum hominem condemnarem, ſi cum cõditione eiuſmodi baptizatum rebaptizaret. Hæc Soto. Igitur in hoc caſu, Baptiſmum eſſe validum eſt cõmunis ſententia. Quindecim Authores refert, & ſequitur Leander tract.2.diſp.2.q. 24. & alios afferunt, & ſequuntur Auerſa ſectione 4.§.*Dum vero*. Caſtrus Palaus puncto 4.num.7. Diana parte 5.tract.3.reſol.4. & 11. Late Lugo lib 1. Reſponſorum Moralium dub.1.à num.3. vſque ad 10. Vbi tamen bene aduertit, quod ſi ablutio vnius digiti pedis non ſufficit ad Baptiſmum, iuxta communem ſententiam, multo minus ſufficit ablutio extremæ partis commę pendẽtis. Quod & docet Dicaſtillus tom.1. de Sacram.trac.21.diſp.1.dub.3.nu.52.&53. cuius verba refert, & ſequitur Diana parte 10. tract.10.& 6.miſcellaneo reſol.18. Sed principalis aſſertio.

33 Poſſet probari. Primo, quia vt cũ D. Thoma, & pluribus Patribus, & Philoſophis, oſtendimus lib 2.de Anima q.8.§.3. capilli informantur anima ſecundum gradum vegetatiuum: quia nutriuntur, & augentur. Sed quia illam opinionem non omnes admittunt: ideò quamuis eam ſequatur Lugo, dicit num.5. quod ad caſum iſtum abſtinendum eſt ab ea controuerſia: quia quamuis non informentur anima: tamen ſunt vera pars hominis: & in corpore glorioſo reſurgent: iuxta Chriſti promiſsionem: *Capillus de capite veſtro non peribit*: Vnde S. Thom. in 4.diſt.44.q.1.art.2.q.2.ad 3.ait, quod *capilli, & vngues ſunt in homine ad cuſtodiam aliarum partium: vnde ſunt de ſecunda perfectione corporis humani, quamuis non de prima.*

Deinde, quia ſicut cutis capitis capillis tegitur: ita & cute tegitur caput: & cutis externa tegit internam: ſicut ergo nõ opus eſt vt aqua penetret internam cutem, ita nec opus eſt vt tangat cutem, vel carnem. Habent enim ſe capilli reſpectu capitis, ſicut pellis in oue, vel ſicut pennæ in aue; nemo autem dicet non eſſe propriè, & in omni rigore madefactam ouem, vel auem, quarũ pellis, vel lana, vel pennæ madefactæ ſunt. Et qui capitis capillos tangit, dicitur tangere caput; ſecus vero ſi capillorum extremitates pendentes tangeret: De quo Lugo num.9.

34 Quod autem talis Baptiſmus poſſit, & debeat iterari ſub conditione, dicunt Authores, quos refert, & ſequitur Granados num.10. & Diana: & late Lugo num.10. & 11. & 12. quia in Baptiſmo, Sacerdotio, & Epiſ-

Epiſcopatu, propter eorum neceſsitatē, & damnum irreparabile, quod ex eorum inuaſiditate conſequeretur, debemus, quoties fieri poteſt, certam, & ſecuram viam ample cti: non eſt autem omnino certus valor baptiſmi in caſu præſenti, vt patet ex Authoribus pro contraria ſententia relatis; & adhuc qui noſtram tenēt, fatentur eſſe incertam. Deinde, quia nulla fit iniuria ſacramēto, vel irreuerentia, quando prudenter aliquis operatur: quia autem in re tantæ neceſsitatis, non contentus medio periculis expoſito, vtitur via tutiori ad maiorem cautelam, prudenter operatur: ergo rectè facit.

35 Hæ tamen rationes, bene perpenſę, probant, quod ita facere liceat: nō tamen, quod ita facere teneamur; quia qui diceret Baptiſmum eſſe moraliter certum, nō teneretur ſub conditione iterare. Nec Soto iniecit obligationem reiterandi, ſed permiſsit id pro ſcrupuloſis. Quare certius iudico, quod licet ſub conditione repetere; quā affirmare, quod ad hoc teneamur. De quo q.8.nu.31.

36 Addunt Syluester verb. *Baptiſmus* 4. num.2.cum Aureolo: & Armilla nu. 38. & Vazquez diſp.145.cap.4.num.31.& Granado nu.10. Quod infans recenter natus cū pelle, quam dicunt ſecundinam, in caſu neceſsitatis baptizari poteſt: quamuis ſi alias incluſus eſſet in corio, vel alio vaſe, & aqua corium, vel vas illud ſolum contingeret, nō cenſeretur baptizatus. Ratio vero eſt, quia pellis illa ſecundina eſt veluti pars infantis; corium autem, aut vas non item. Idem admittunt Ægidius, & Layman, quos ſequitur Caſtrus Palaus aduertens, quod extra neceſsitatem non licet ſic miniſtrare: quia eſt materia dubia; ideoque ceſſante neceſsitate, Baptiſmus omnino ſub conditione repetendus, vt eſt compertum apud omnes. Et quamuis Bonacina diſp.2.q.2.puncto 3.nu. 21.& Candidus diſquiſ.16.art.2.dub.10.concluſ.17. hoc ſolum admittant, ſi ſecundina ſit poroſa, & aqua perueniat ad carnes infantis; ſecus vero ſi non ſit poroſa. Sed Authores alij talē non apponūt limitationem; quare in caſu neceſsitatis ita poſſet practicari, vt admittit etiam Serra art.7.dum trāſacta neceſsitate ſub conditione baptizentur. Quamuis abſolutè neget Leander quæſtione 22. alios referens; ſed male D. Thom. & Soto.

37 Rurſus Soto in fine articuli 7. docet, quod ſi dum aqua, vel effuſa, vel aſperſa, nullam corporis partem attingit; neque vero capillos, ſed dumtaxat veſtes, quod tutius eſt affirmare non eſſe baptizatum; quia ſecundum Auguſtinum, aqua corpus tāgit, & cor abluit. Et S. Thomas q.68.art.11. docet, quod de neceſsitate Baptiſmi eſt, quod corpus baptizati aqua aliquomodo abluatur; alioquin falſa eſſet forma.

38 Neque obſtat ſi obijciatur, quod capite 2.& 4. Actorum referuntur tot hominum millia vna die baptizata: vbi apparet per aſperſionem fuiſſe celebratum Baptiſmum: atque adeo non attigiſſe aquam omnes, niſi vſque ad veſtes. Reſpōdetur, nullatenus credendum ita temere fuiſſe aſperſos; ſed trahibant coram miniſtro: (nam plures erant miniſtri) bini, & bini, aut forte terni, vel quaterni, vt ſuper ſingulorum capita certo iactu, vel effuſione caderet aqua, ſub illa forma: Ego te, aut vos baptizo, in nomine Patris, &c. ¶ Addit M. Ioannes Nicolai in additionibus ad Raynerium, verb. *Baptiſmus* cap.1.§.4. in margine lit. A. quod de his tribus millib⁹ baptizatis, aperte ſatis cōſtat ex Act.2.verſ.11. De aliorum quinque millium ſimultaneo Baptiſmo, non ſic expreſſe: licet expreſſe tamen de conuerſione illorum conſtet Actorum 4.

39 Quamuis autem Soto in caſu prædicto, quo aqua ſolas tangat veſtes, ſententiam negatiuam ſolum vocet tutiorem: & ſubiungat. *Saltem crediderim huiuſmodi hominem ſub conditione baptizandum.* Cæterum Petrus Ledeſma tract.2.cap 3.conc.3.dub. 2. Candidus diſquiſ.16.art.2.dub.10.conc. 17. Ruyz q.66.art.7.dub.1.& Authores cōmuniter, quos referunt, & ſequuntur Leander q.23. Bonacina puncto 3.nu.22.& Caſtrus Palaus puncto 4.n.6. vt indubitatū tradunt iſtum non eſſe Baptiſmum: & ideò ſine conditione baptizandum: quia propriè indumentum hominis, & nō ipſe homo, dicitur illa aſperſione lauari.

40 Demum in caſu, quo quis intendat baptizare trina merſione, ſi ad finem primę iam protulit verba, & intentionem non reſtringat, vel ſuſpendat, iam perficit ſacramētum, & aliæ duæ merſiones ſe habent accidentaliter; quia quod de ſe accidentale eſt, recta intentione non fit neceſſarium. Cæterum, ſi totius formæ prolatio non perficiatur vſque ad tertiam merſionem, illucuſq; non confertur ſacramentalis gratia, licet virtute omnium, tunc infundatur: iuxta Diuū Thomam art.8.ad 3.& in 4.diſt.3.ar 4 q.3. vt declarant Caietanus, & Soto, & alij communiter. Si tamen miniſter ita intenderet trinam immerſionem, vt abſolutè intenderet non baptizare ſine tribus immerſionibus,

nibus,& ante tertiam formam abſolueret, inualide baptizaret.Sed iſte intendendi modus non præſumitur , quia non eſt rectus,& raro adeſt. Eodemque modo exponendus Paludanus in 4.diſt.3.q.2.nu.9. cui immerito tribui ſolet oppoſitum.

DVBIVM VIII.

Vtrum Baptiſmus poſsit iterari?

§. I.

De fide eſt iterari non poſſe.

1 MArcioniſtæ,vt referunt S. Epiphanius hæreſ.42. longe ante mediũ, & S.Damaſcen⁹ libro de hæreſibus,tria Baptiſmata eidem homini conceſſerunt, ſi poſt primum in alia peccata laberetur: vnum in infantia ad delendum peccatum originale: & alia duo in adulta ætate ad imitationem Chriſti,qui & Baptiſmo Ioannis,& poſtea proprio ſanguine baptizatus eſt. Quidam etiam ex Anabatiſtis huius ætatis , vt refert Valentia q.1.puncto 4. rebaptizabant eos, qui poſt ſemel ſuſceptum Baptiſmum,Fidem abnegarunt.¶ Quamuis Vazquez diſput.146.cap.2.num.4.notet,quod huc non pertinet error Donatiſtarum, qui vt refert S.Auguſt.cap.69.baptizatos à Catholicis rebaptizabant:Nec error antiquorum Anabaptiſtarum,qui pueros baptizatos in infantia,poſtea adultos baptizabant: nam iſti putabant primum Baptiſmum invalidum: & ideò non affirmabant Baptiſmum ſemel ratum,& firmũ,poſſe repeti,vt ſumitur ex D. Aug.lib.2.contra lit.Petil.cap.25.

Verumtamen D.Thomas lib.4.Contragent.cap.59.in fine ait.Vnde cum Baptiſmus ſit quædam conſecratio hominis baptizati,non eſt iterandum Baptiſma. *Per quod excluditur error Donatiſtarum, vel Baptizantium.* De iſtis S.Auguſt.tom.6.lib. de hæreſ. cap.69.refert. *Audent etiam rebaptizare Catholicos.* Et quamuis ipſi contenderent nos, vt reos,verum non habere Baptiſma;& nos inſanire,quia apud Catholicos,& hæreticos admittebamus baptiſmum multiplicari. Tamen S.Auguſtinus tom.2.lib.2.contra Petilianum Donatiſtam cap.27. ait. *In vos iſta dicitis,ſed in ſanctos naſcitis. Illi enim dicit duo Baptiſmata,qui aliud exiſtimãt habere iuſtos,aliud iniquos;cum neque iſtorum ſit , neque illorum;ſed ſit Chriſti,in vtriſque vnum.* Ergo quamuis Donatiſtæ velent eſſe immunes ab hæreſi rebaptizantium,ab illa non recedebant:& ideo poſſunt hic refferri.

2 Concluſio certa ſecundum fidē eſt, quod Baptiſmus iterari non poteſt:& ſi hoc attentetur,peccatum committitur mortale;& ſecundus non eſt Baptiſmus. Ita habetur ex Canone 47.alias 46.Apoſtolorum,in quo dicitur. *Epiſcopus, aut Presbyter, ſi eum, qui ſecundum veritatem habuerit Baptiſmũ,denuo baptizauerit,deponatur.* Idem ſumitur ex Concilio Carthag.1.can.1. & definit S. Leo Papa 1.epiſt.37.ad Rauenatem , aliàs 35.cap.1.& epiſt.79.ad Nicetam , aliàs 77. Et Eugenius 4.in Cõcilio Florentino in Decreto fidei poſt vltimam Seſsionem. *§.Quinto Eccleſiaſticorum,* loquendo de iſto Sacramento, & de alijs duobus imprimentibus Characterem.Pariterque de his tribus idem definit Concilium Tridentinum Seſſ.7.can.9.de Sacramentis in genere.Et de Baptiſmo can.11.ait. *Si quis dixerit, verum,& rite collatum Baptiſmum iterandum eſſe illi, qui apud infideles fidem Chriſti negauerit ; cum ad Pœnitentiam conuertitur,anathema ſit.*

3 Probat D.Thomas art.9.ex illo ad Epheſ.4.ver.5.*Vnus Dominus, vna fides, vnum Baptiſma.* Quo teſtimonio vtitur S.Leo 1. vbi ſupra relatus *de Conſecratione,* diſt.4.cap. *Cum itaque,* dicens. *Scimus quidem inexpiabile eſſe facinus,quoties iuxta hæreticorum dogmata,contra Sanctorum Patrum inſtituta, cogitur aliquis lauacrum,quod regenerandis ſemel tributum eſt,bis ſubire,Apoſtolica reclamante ſententia,quæ nobis vnam prædicat in Trinitate Deitatem,vnam in fide confeſsionem, vnum in Baptiſmate Sacramentum.* Item illam epiſt.79.*Hanc regulam ſtruandam omnibus Eccleſijs prædicamus,vt lauacrum ſemel initum,nulla iteratione violetur,dicente Apoſtolo,vnus Dominus,vna fides, vnum Baptiſma.* Eodem modo exponunt Apoſtoli verba S. Ambroſius lib.2. de Pœnit.cap.2.Optatus lib.3.contra Parmenianum.S.Damaſcenus lib.4.de Fide capite 10.initio.S.Iſidorus lib.2.de Diuin.Of fic.cap.de Baptiſmo,poſt medium. S.Anſelmus ad Epheſ.4.ver.5.& alij.

4 Adhuc tamen poſt tantam interpoſitam nubem teſtium,inquit Vazquez diſput.146.cap.3.num.5.Apoſtolum id ſignificare voluiſſe,cum ad Epheſ.4.dixit, *Vnum Baptiſma,* mihi non ſatis perſuaſum eſt. Nã S.Hieronymus tom.6.in magnis Comm.& S.Chriſoſt.ſerm.11.in Epiſt.ad Epheſ. ante medium,locum interpretantur de vnitate Baptiſmi quaſi ſecundum ſpeciem. Quæ expoſitio confirmatur ex inſtituto Apoſtoli:ſi

qui-

quidem intẽdit argumentũ ſumere ex vnitate Dei, Fidei, & Baptiſmatis, vt & ipſi inter ſe ſeruent vnitatẽ ſpiritus in vinculo pacis : ad hoc autem nihil omnino referebat vnitas illa Baptiſmi, quod nimirum repeti ab eodem homine non poſſet. Quis hoc nõ videt? Multum autẽ intererat vnitas Baptiſmi ſecundum ſpeciem, vt quemadmodũ ipſi eodem modo baptizabantur, & eodẽ modo credebant, & in hoc non diſcrepabãt; ita etiam moribus contrarij non eſſent; ſed omnino conuenirent.

5 Cæterum per hoc, quod Apoſtolus loquatur de vnitate credibilium, non tollitur quod etiam loquatur de vnitate numerica Baptiſmi in eodem homine. Vnde S. Th. ad Epheſ. 4. lect. 2. ait, Baptiſma dicitur vnũ triplici ratione. Primo, quia Baptiſmata nõ differunt ſecundum baptizantes; quia a quocumque conferantur, vniformem virtutem habẽt, quia qui baptizat interius, vnus eſt, ſcilicet, Chriſtus Ioann. 1. *Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt, qui baptizat in Spiritu Sancto.* Secundo dicitur vnum, quia datur in nomine vnius, ſcilicet Trinitatis. Math. vlt. *Baptizãtes eos, &c.* Tertio, quia iterari non poteſt. Pœnitentia autem, Matrimonium, & Euchariſtia, & Extrema vnctio, iterari poſſunt; non autem Baptiſmus. Heb. 6. *Impoſſibile eſt eos, qui ſemel ſunt illuminati* (ſcilicet per Baptiſmum) *guſtauerunt autem donum cœleſte, & participes facti ſunt Spiritus Sancti, guſtauerunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesq; ſæculi venturi, & prolapſi ſunt* (ſcilicet per peccatum) *renouari rurſum ad Pœnitentiam.* Non iteratur autem Baptiſmus, vel propter characterem; vel quia cauſa eius non iteratur. Rom. 6. *Conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem, &c. Nunc autem Chriſtus ſemel pro peccatis mortuus eſt*, vt dicitur 1. Petri 3. Hæc S. Thomas. Pariterque exponunt Gloſſa Interlinealis. Et Cardinales Hugo, & Caietanus, & paſſim alij.

Præferendãque hanc expoſitionem duplici motiuo conſtat. Primo ſi Apoſtolus, nõ ſolum loquatur de vnitate ſpecifica, ſed de vnitate numerica in vnoquoque, melius currunt exempla, quia Dei vnitas, & vnitas credibilium vna omnino eſt: quidem Deus eſt vnus, & omnes eadem credimus magis, vel minus explicite: & ſpes noſtræ vocationis, ſumpta obiectiue, vt ſumit Apoſtolus, vna eſt: quidem omnes Beati vident Deũ Trinum, & vnum. Secundo ſpecialius de Baptiſmo affirmat Apoſtolus, quod ſit vnus, quod non affirmat de Matrimonio, & Euchariſtia: quia licet Corpus Chriſti ſit vnum ſpecies ſacramentales ſunt plures, & ſæpè ab eodem percipitur: ergo conuenienter etiam de vnitatẽ iterabilitatis loquitur Apoſtolus. Præcipuè cum in hoc ſenſu Pontifices, & Patres eius verba intellexerint.

6 Verba etiam illa Apoſtoli ad Hebræos 6. ſic exponit ipſe D. Thomas ibi lectione 1. ſequutus S. Hieronymum, S. Chriſoſtomum, Theophil. & Theodor. in eodẽ loco. Et S. Ambroſium lib. 2. de Pœnit. cap. 2. S. Auguſtinum lib. 1. de vera, & falſa Pœn. cap. 3. S. Epiphanium hæreſ. 59. non longè à principio, & alios.

7 Cæterum Vazquez 1. p. diſp. 79. capite 1. & hic diſp. 146. cap. 3. num. 13. vt ab errore liberet Tertullianum libro de Pudicitia cap. 20. Patribus ſe opponit, per Pœnitentiam docens eo loco non intelligi Baptiſmum ſecundum, ſed Pœnitentiam, quę baptizatis peccantibus conceditur : *Impoſſibile* autem accipi pro eo, quod difficilè eſt, atq; in moribus impoſsibile ſolet appellari.

8 Expoſitionem tamen Patrum eſſe genuinam, conſtat in primis: quia illud aduerbium *impoſſibile*, non detrahunt à propriſſima ſignificatione, vt facit Vazquez. Deinde, verba ſequentia: *Rurſus crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei*: omnino cogunt, vt antecedentia loquantur, & improbent iterationem Baptiſmatum. Quod ſubtiliter probat Caietanus ibi ver. 6. dicens. Senſus eſt: impoſsibile eſt ſemel baptizatos rurſus renouari ad Pœnitentiam, recrucifigendo ſibimetipſis Filium Dei. Recrucifixio namque modum renouandi explicat. Perinde ac ſi dixiſſet, impoſsibile eſt rurſum renouari ad Pœnitentiam per Baptiſmum iteratum enim Baptiſma recrucifixionem ſibimetipſis Filij Dei appellat. Et ſubtiliter, ac docte, ad ſignificandum rationem quare nõ poteſt iterari renouatio per Baptiſmum: quia eſſet recrucifigere Filium Dei, non in carne propria ipſius Filij Dei, ſed in ſemetipſis, qui rebaptizarentur: nam baptizamur in morte Chriſti, & conſepelimur illi per Baptiſmum, & emergimus ex Baptiſmo in nouitatem vitæ correſurgentes Chriſto: ac per hoc iterare Baptiſma, eſt recrucifigere Chriſtum immortalem: non in ſe ipſo (vt dictum eſt) ſed in eo, qui rebaptizatur. Cum tamen debeat conforme eſſe ſignum ſignificato: ac per hoc, ſicut ſemel Chriſtus mortuus eſt: & reſurrexit, non amplius moriturus; ita ſemel debet mihi crucifigi, & ſemel conceſſum eſt ſurgere cum ipſo in nouã vitam. Hæc Caietanus; qui & aduertit, quod

niſi

niſi aliqui tunc temporis fuiſſent iterantes baptiſma, non tam acurate Apoſtolus hanc materiam interloquendo tractaſſet. Similiter Soto hic art.9.circa ſecundam rationem, ait, quod hæc eſt receptiſsima Doctorum expoſitio: nam verbum illud: *Iterũ crucifigentes*: demonſtrare videtur non eſſe niſi ſenſũ de iteratione baptiſmi. Et confirmatur: quoniam Paulus illic contra quoſdã ſermonem inierat, qui perinde de Baptiſmo cenſebant, ac de baptiſmatibus antiquæ legis; quæ cum ad ablutionem corporalium ſordium inſtituta fuiſſent, iterum, atque iterum repetebantur. Amouet ergo errorẽ illum: quoniam Baptiſmus, cum omnẽ prorſus pœnam, & culpam diluat, iterari nõ indiget: imò nec verè poteſt; ſicut non poteſt homo renaſci corporaliter.

9 Quamuis autem Venerabilis Hugo lib.2.de Sacramentis parte 6.cap.13. videatur indicare hanc ſolum eſſe inſtitutionem Sanctorum Patrum, & ita non eſſe de iure diuino. Ait namque. *Apoſtolus dicit; vna fides, vnum Baptiſma: hac enim authoritate vniuerſi vtuntur. Quod ergo vnum eſt, geminari non poteſt: qua propter valde rationabili diffinitione à Sanctis Patribus inſtitutum eſt, vt qui ſemel Sacramẽtum Baptiſmi percepiſſe cognoſcitur, nulla ratione illud iterato accipiat, ſiue in Eccleſia, ſiue extra Eccleſiam, hoc eſt, ſiue à Catholico, ſiue ab hæretico fuerit baptizatus.*

10 Cæteri tamen Theologi merito docent hoc eſſe de iure diuino. Vnde Soto in 4.diſt.3.q.vnica art.9.ait. Crediderim tamen hoc dogma ab ipſo Apoſtolorum tempore fuiſſe certiſsimum. Imò non ſolum iure Pontificio, ſed & iure diuino, vt Scotus innuit, conſtabiliri. Verba autem Hugonis, dicit Suarez diſp.22.ſect.2.vel corrigenda, vel pie exponenda: nam quod ait *Inſtitutum eſt*: eſt ac ſi diceretur, traditum, declaratũ, ac diffinitum eſt. Alioquin enim certum eſt, propriam huius rei cauſſam in Chriſti Domini volũtate, & inſtitutione eſſe poſitam: nam quæ ſunt de neceſsitate Sacramentorum, cum ex ſola rei natura ſtatuta non ſint, ex voluntate inſtituentis orta ſunt. Idcoque iure diuino baptizatus eſt incapax, vt iterum valide baptizetur. Videatur Cabrera art. 9. num. 4. & 5.

§. II.

Rationes Diui Thomæ defenduntur.

11 QVantum attinet ad rationes, Scotus in 4.diſt.6.q.7. impugnat ſecũdam, & tertiam rationem D.Thomæ: & ſubiungit. *Dico igitur, quod actio interabilitatis Baptiſmi eſt inſtitutio diuina, cuius non eſt alia qua cauſa prior, niſi voluntas eius. Tamen iſta inſtitutio eſt rationabilis.* Vtitur que prima, & quarta ratione D.Thomæ, & ipſe aliam tertiam adijcit.

Suarez in comment.ar.9. & diſp.22.ſectione 2. rationes D.Thomæ ſolum vt congruentias acceptat. Similiter Granados controu.4.tract.1.diſp.8.num.5. ſic ait. Et quidem S.Thomas optimas huius rei congruẽtias affert. Nos in materia de Sacramentis in genere tract.4.diſp.1.ex Tridentino Concilio diximus, optimam huius rei rationem eſſe, quia Baptiſmus imprimit characterẽ omnino indelebilem. Sed quoniam hæc, & cæteræ rationes non conuincunt fuiſſe omnino impoſsibile Baptiſmum iterari; ſiue quia poſt primam ſuſceptionem non imprimeret characterem, ſed illum ſupponeret: ſiue quia poſſet illum aũgere, ſicut alia ſacramenta repetita augẽt gratiam, quam in prima eorum receptione conferunt: ideo ratio conuincens deſumenda eſt ex inſtitutione Chriſti Domini: de qua conſtat nobis ſufficienter ex authoritate Scripturæ, Conciliorum, & Patrum. Ad probandum vero fuiſſe congruam hanc Saluatoris inſtitutionem deſeruiunt rationes S.Thomæ.

12 Nihilominus Caietanus, & Soto art.9.§.*Crediderim*, docent rationes D.Thomæ, non ſolum tanquam congruentes eſſe auſcultandas: imò tanquam neceſſarias iuxta naturam Sacramenti. Natura enim ipſa generationis ſpiritualis, Chriſtianæque profeſsionis, ſecum intimè adfert, vt non niſi ſemel fiat. Quo circa vbi Chriſtus Ioan.3. dixit: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto*, appellãs Baptiſmum regenerationẽ, docuit non poſſe bis eidem miniſtrari. Et hæc eſt prima ratio D.Thomæ: quia Baptiſmus eſt quædam ſpiritualis regeneratio. Vnius autem non eſt, niſi vna generatio: & ideò non poteſt Baptiſmus iterari, ſicut nec carnalis generatio. Vnde S.Auguſt.trac.11. ſuper illud Ioann.3. *Num quid poteſt in ventrẽ matris ſuæ iterato introire, & renaſci? Sic tu*, inquit, *intellige natiuitatem Spiritus, quomodo intellexit Nicodemus natiuitatem carnis: quomodo*

do enim iterus non poteſt repeti, ſic nec Baptiſmus.

13 Secunda ratio D.Thomæ eſt, quia in morte Chriſti baptizamur, per quã morimur peccato, & reſurgimus in nouitatem vitæ: Chriſtus autem ſemel tantum mortuꝰ eſt: & ideò baptiſmus iterari nõ debet. Propter quod ad Hebræos 6. contra quoſdam rebaptizari volentes dicitur: *Rurſus crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei:* vbi Gloſſa ord. dicit: *Vna Chriſti mors, vnum Baptiſma cõſecrauit.*

14 Hanc rationem impugnat Scotus illa q.7. dicens. Sed hæc ratio non concludit, quia & Pœnitẽtia virtutem habet a paſſione Chriſti: Abſolutio autẽ, vel prima gratia non datur inimico, niſi per meritum mediatoris: & tamen Pœnitentia iteratur: Hęc ille.

15 Cui facillimè reſpondet Caietanꝰ ad primum, quod vis rationis conſiſtit in repræſentatione (quia ſcilicet in Baptiſmo repræſentatur mors Chriſti) & non in efficacia virtutis à paſsione Chriſti, vt arguens refert: vnde argumentum nihil obſtat; quoniã Pœnitentia non aſsimilat hominem Chriſto mortuo: ſed Baptiſmus cõtepeliens Chriſto mortuo hominem, qui baptizatur. Nec tam debili argumento erat deſerenda ratio D. Thomæ, quæ eſt Patrum communis: eadem enim vtuntur S.Clemens Romanus libro 6. Apoſt. conſt. cap. 15. S. Baſilius lib. de Spiritu Sancto cap. 15. S. Damaſcenus libro 4. de fide cap. 10. S. Ambroſ. lib. 2. de pœnitentia cap. 2. S. Iſidorus lib. 2. de diuin. offic. cap. de Baptiſmo, poſt medium. Et plerique Scholaſtici in 4. diſt. 6. vt notat Vazq. hic diſput. 146. c. 3. n. 14.

16 Tertia ratio D.Thomæ eſt, quia Baptiſmus imprimit characterem, qui eſt indelebilis, & cum quadam conſecratione datur: vnde ſicut aliæ conſecrationes non iterantur in Eccleſia, ita nec Baptiſmus. Et hęc eſt ratio D. Auguſtini libro 2. contra Parmenianum cap. 13. tom. 7. & epiſt. 50. ad Bonifacium tomo 2. & to. 9. tract. 5. in Ioannem poſt medium.

17 Sed eam paruipendit Scotus dicẽs, quod probat propoſitum manifeſtiꝰ per im manifeſtius: a principio enim ex quo Baptiſmus fuit inſtitutus, fuit manifeſtum de eo, quod non licuit eum iterari. Quod autem character imprimatur, non eſt notum ex prima eius inſtitutione; neque ex tota Scriptura; neque etiam ex multis authoritatibus Sãctorum.

18 Reſpondet bene Caietanus ad 2. quod ſi D. Thomas reprehendẽdus eſt, oportet quoque reprehendere Synodum Florẽtinam: nam in Decreto Eugenij Quarti, ſæpe relato dicitur: *Tria ſunt, Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo; quæ characterem, id eſt, ſpirituale ſignum, imprimunt in anima indelebile: vnde in eadem perſona non iterantur.* Licet ergo ex poſterius manifeſtis rationem reddere eorum, quæ prius tempore nota fuerint: de multis enim concluſionibus notis apud priſcos, poſteriores adinuenerunt propter quid.

Præterquam quod reſpondet Scoto Sotus, quod etſi nomen characteris non fuerit forſan ita notum, & frequens in Eccleſia ante tempus Auguſtini: nihilominus res ipſa fuerat ſemper confeſsiſsima: nempè, quod per quædam ſacramenta conſecrabãtur ſuſcipientes ad aliqua obeunda munia: & ideò illa non erant iterabilia, quia conſecrationes illæ erant indelebiles: quas vero poſtea Eccleſia appellauit characteres. Præterea: nã iam q.63. dub.1. §.2. oſtendimus aſſertionẽ characteris ex Sacra Scriptura colligi, & §.3. diximus eſſe Apoſtolicam traditionẽ, expreſſam à D.Dionyſio, & alijs Patribus: & ideo ex hac parte non arguitur ex aliquo minus noto. Demum aduerte ſufficere D. Thomæ, quod eius ratio habetur in Cõcilio Tridentino ſeſſ.7 de Sacramentis in genere illis verbis can.9. *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptiſmo ſcilicet, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc eſt, ſignũ quoddam ſpirituale, & indelebile, vnde ea iterari non poſſunt, anathema ſit.*

19 Quarta ratio D.Thomæ eſt, quia Baptiſmus principaliter datur contra originale peccatum: & ideò ſicut originale peccatum non iteratur, ita etiam nec Baptiſmus iteratur: quia vt dicitur ad Rom. 5. *Sicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationem, ſic per vnius iuſtitiam in omnes homines in iuſtificationem vitæ.* Eadem ratione vtitur Diuus Thomas in 4. diſtinctione 6. & libro 4. Contra g. cap. 59. Hanc rationem primo loco proponit Scotus. Sed Vazquez cap. 3. nu. 16. inquit, quod hac ratione Scholaſtici ſolummodo vtuntur: neque apud vllum Patrem eam inuenire potui, & me quidem iudice, duabus alijs æquanda non eſt. Melius tamen Soto inquit art. 9. Quarta ratio negari non poteſt, ſicut nec prima, quia eſt æquali euidentia manifeſta. Duas obiectiones contra eam refert, & diluit Suarez diſput. 22. ſect. 2. circa finem.

20 Accedit, & ratio ſecunda D. Thomæ in 4 diſt. 6. q. 2. art. 1. q. 1. dicentis. *Secunda ſumitur ex re Sacramenti: quia in Baptiſmo datur*

leſtur

letur culpa,& pœna totaliter. Vnde ſi frequenter liceret homini Baptiſmum ſuſcipere,eſſet quædam prouocatio ad peccandum: quia facilitas veniæ incentiuum præbet delinquendi, vt dicit S. Greg. Ratio hæc eſt,quæ apud Scotum eſt ſecunda,ex fine,ſeu effectu huius Sacramẽti: confert enim plenam remiſsionem pœnę, & culpæ:ſi autem poſſet homo habere frequẽter talem remiſsionem plenam ab vtroque,eſſet *magnum incentiuum delinquẽdi.* Nec hoc inconueniens militat in frequentatione Sacramenti Pœnitentiæ:quia ibi non eſt remiſsio pœnæ,niſi iuxta proportionem doloris:& non eſt apud aliquos grauamen parui momenti exprimere alteri homini peccata occulta,etiam interiores cogitationes,& affectiones cordis. Quorum neutrum eſt in ſacramento Baptiſmi.

21 Obijcies:nam S. Cyprianus lib. 2. epiſt.3.quæ eſt ad Cæciliũ,& nunc eſt 63.n. 3.in fine ait de Baptiſmo. *Quem ſui reuerentia non patitur iterari.* Conſtat autem ex Diuo Thoma q.65.art.4.quod Euchariſtia eſt perfectius ſacramentum,quam Baptiſmus: & quod ſacramentum Euchariſtiæ quotidie iteratur.Ergo videtur,quod multo magis Baptiſmus poſsit iterari.

Reſpondent Scotus illa q.7.in fine, & Soto art.9.§.*Contra hoc*,quod cõſecratio Euchariſtiæ non iteratur ſub eadem materia: & in hoc eſt Baptiſmati ſimilis.

22 Melius reſpondet S. Thomas art. 9.ad 5.quod vtrumque ſacramentum,ſcilicet Baptiſmi,& Euchariſtiæ eſt repræſentatiuum Dominicæ mortis,& paſsionis. Aliter tamen,& aliter: nam in Baptiſmo commemoratur mors Chriſti inquantum homo Chriſto cõmoritur , & in nouam vitam regeneratur. Sed in Sacramento Euchariſtia commemoratur mors Chriſti inquantũ ipſe Chriſtus paſſus exhibetur nobis, quaſi paſchale conuiuium : ſecundum illud 1.ad Corinth.5. *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus:itaque epulemur.* Et quia homo ſemel naſcitur: multoties autem cibatur : ſemel tantum datur Baptiſmus;multoties autem Euchariſtia.

§. III.

Qua ratione Baptiſmus ſub conditione iterari poſsit?

23 IN ſolutione ad 4. affert D. Thomas verba Alexandri Tertij,cap.*de quibus,de Baptiſmo,& eius effectu*,ſic dicentis. *De quibus dubium eſt,an baptizati fuerint,baptizẽtur his verbis præmiſsis: Si baptizatus es,ego nõ te baptizo:ſed ſi nondũ baptizatus es,ego te baptizo,&c. Non enim videtur iterari,quod neſcitur eſſe factum.* Quæ quidem doctrina maximè conducit ad praxim,& ideò diligentius eſt explicanda.

24 In primis certum eſt,peccatum eſſe mortale rebaptizare eum,quem conſtat eſſe baptizatum valide. Vnde S. Auguſtinus ad Maximum, relatus cap. *Rebaptizare. De Conſecratione* Diſt.4.ait. *Rebaptizare hæreticũ hominem,peccatum eſt;rebaptizare autem Catholicum hominem , immaniſsimum ſcelus eſt.* Et ibidem can. *Non licet*. Ex Concil. Cartag. 4.Quorum canonum ſenſum bene declarat Soto art.9.§. *Concluſio*.Nam quod quis rebaptizari,aut rebaptizare contendat, bifariam contingit.Aut quia baptizatus eſt ab hæreticis; & quia per tale baptiſma gratia non ſuſcipitur,rebaptizari procurat.Et hæc fuit Donatiſtarũ ſecta:de qua q.ſeq.Atq;hoc licet ſit peccatum,videtur tamẽ non nihil excuſationis habere.Aut quia abſque vlla cauſa id procurat:& propter hoc dicitur *immaniſsimum ſcelus*,quod ex ſuſpicione defectus Baptiſmi naſcitur, quaſi vnus non ſit ſufficiens ad iuſtitiam.Vnde D. Thomas in 4.diſtinct.6.q.2.art.1.q.1.ait. *Vnde fieret iniuria ſacramento,ſi Baptiſmus iteraretur: quaſi prima ſanctificatione non ſuffeciſſet.* Et ad 1.dicit.*Vnde ſicut fieret iniuria Euchariſtiæ,ſi hoſtia conſecrata conſecraretur iterum,ita fit iniuria Baptiſmo, ſi aliquis ſemel baptizatus,iterum baptizetur.* Et hoc eſt contra Anabaptiſtas,ſeu rebaptizatores.Et eſt in odium Donatiſtarum inuẽta irregularitatis pœna: tam rebaptizatis, quam rebaptizantibus. Quin vero, & lege Ciuili extat Codex.*Ne ſanctum iteretur baptiſma.* Vbi,& rebaptizantem irregularem eſſe ſupponitur,cum de illo dicitur: *Sacerdotio indignum eſſe cenſemus.* Peccaretque mortaliter,etiam ſi Baptiſmum conferret ſub conditione,vt notãt Soto ad 4. & Suarez diſputatione 31.ſect 6.initio. Vazquez cap.4.numero 30.& alij communiter , propter abuſum ſacrilegum ſacramenti,ſicut peccat, qui ſpecies conſecratas iterũ conſecrare tentaret : vel viuente vxore alteram duceret.

Specia-

Specialiterque eſt contra ſignificationem huius ſacramenti: de qua D. Thomas in ſecũda ratione: & ideò qui Baptiſmum iterat, quantum in ſe eſt, iterum Chriſtum Crucifigit: iuxta ea quæ adduximus ex Apoſtolo ad Hebræos 6. Videatur D. Thomas 4. Contra gent. c. 71.

25 Addit Nuño artic. 9. conc. 3. quod ſi baptizetur ſub conditione ille, qui certo nõ erat baptizatus, non eſt peccatum mortale: quia cum talis forma ſufficiat ad vere baptizandum, non ſequitur aliquod magnum inconueniens; neque exhibetur ſacramẽto notabilis irreuerentia. Eſſet tamen peccatum veniale graue, quia nimis otioſe, & fruſtra ponitur cõditio illa in re grauiſſima. Sequũtur Petrus Ledeſma tractat. 2. de Baptiſmo cap. 5. dub. 1. conc. 2. Villalobos tract. 5. diffic. 7. n. 2. Ludouicus à S. Ioan. q. 1. ar. 8. dub. 2. conc. 1. folio 61. Diana 3. p. in Addit. reſol. 6. in fine. Leander trac. 2. diſp. 3. q. 47.

26 Merito tamen alij, vel ſupponunt, vel affirmant eſſe probabilius iſtum peccare moraliter; quia eſt notabilis irreuerentia ſacramẽto in ipſius forma proponere vt dubiam eam, quæ eſt certa. Tum quia hic videtur militare rationes, quas in alio caſu (de conferente Baptiſmum ſub conditione ei, qui ſcit iam baptizatum) proponit Suarez diſp. 31. ſec. 6. initio: quia etiam hoc modo fit magna irreuerentia ſacramento: & illa conditio eſt impertinens, & moraliter haberi poteſt pro non adiecta: quid enim intereſt addere conditionem, quando conſtat re ipſa non eſſe baptizatum? Imò videtur fere impoſsibile, tunc habere actualem intentionẽ ſub tali conditione, ſub verbo indicatiuo: *Intendo te baptizare, ſi non es baptizatus*: quia ſi video puerum recenter natum a nullo baptizatum, ſi habeo rectã fidem de Baptiſmo, & eius effectu, non poſſum vere, & ex corde de præſenti intendere ſub conditione operari: ſed ad ſumum conditionali de futuro: *Intẽdo te baptizare, quia baptizatus non es, & idẽ intenderem, ſi prudenter dubitarem ab alio bautizatum, vel non.* Quæ rationes æquè probant, cũ cõditio apponitur in Baptiſmo illius, qui certo eſt baptizatus, ac cum adijciuntur in caſu, quo conſtet euidenter non eſſe baptizatum. Imò iam oſtendimus cap. 1. Theologiæ Moralis q. 10. cum communi Doctorum, aduerſus vnum ſingularem, eſſe peccatum mortale baptizare ſub conditione eũ, qui ſcrupulis vexatur an ſit baptizatus, vel non? Si nullam ſui ſcrupuli cauſam affert.

27 Præterea eſt certum, quod quando non eſt dubium, ſed ſola ignorantia, quia ex nulla parte coniecturæ ſunt, ſed ſolum non conſtat, nec vllo modo conſtare poteſt de Baptiſmo recepto, tunc abſque vlla conditione Baptiſmus eſt conferendus, vt habetur in Concilio Cartagin. 4. cap. 6. & docet Summus Pontifex S. Leo primus epiſt. illa 37. alias 35. cap. 1. iſtis verbis: *Cum itaque baptizatum ſe eſſe, nec ille recordetur, qui regenerationis eſt cupidus, nec aliter attẽtari de eo poſsit, quod neſciat conſecratum, nihil conſecrat, quo peccatum poſsit obrepere; cum in hac parte conſcientiæ, nec ille reus ſit, qui conſecratur, nec ille, qui conſecrat.* Quia videlicet peccatum rebaptizandi committere nequeunt, qui nec ſciũt, nec dubitant de Baptiſmo collato: quamuis enim peccatum ſacrilegij ſit Baptiſmum iterare: *Sed in hoc* (inquit) *nihil ſimile formidatur, quoniam non poteſt in iterationis crimen deuenire, quod factũ eſſe omnino neſcitur.* Et vt ait D. Tho. in 4. diſt. 6. q. 2. art. 1. q. 1. *Quod autẽ neſcitur eſſe factum, non iteratur.* Quia de Baptiſmo valido, nec ſcientiam, nec prudentem poteſt habere dubitationem.

28 Tertio eſt certum, quod quando dubium eſt an quis baptizatus fuerit, eius Baptiſmus poteſt, & debet ſub conditione iterari, iuxta doctrinam relatam Alexandri Tertij. Et omnes Doctores dicunt eandem rationem eſſe cum dubium eſt an Baptiſmus collatus fuerit validus. Nec ſemper totam illã cõditionẽ exprimere eſt neceſſe: ſed ſufficit poſterior pars ipſius, vt docet D. Tho. & per ſe patet æquiualere. Notãt verò Suar. diſp. 22. ſec. 2. §. *Sed quæres*, & alij communiter, hunc rebaptizandi modum ſeruari debere in Baptiſmo publico, aut quando dubiũ eſt publicũ, vt ita ſcãdalũ euitetur, & in omniũ notitiã veniat eũ de cuius Baptiſmo dubitatur, eſſe iam legitimè baptizatũ. Seclulo verò ſcandalo, & in ſecreto Baptiſmo, ſufficere prædictam cõditionem mente retinere, & exterius ſolam cõſuetam formam proferre.

29 Quarto eſt certum, quod quãdo ſunt opiniones probabiles, quod primus Baptiſmus fuit inualidus ex materia, vel ex forma, vel ex intentione, vel ex miniſtro, vel ex recipiente, iterari poteſt, & debet ſub conditione. Ita ſumitur ex D. Th. 3. p. q. 68. ar. 11. ad 4. & in 4. diſt. 6. q. 1. ar. 1. q. 1. & communiter Doctores in caſu quo minima hominis pars ſit aqua perfuſa: *Quia nihil periculi accidit, ſi ad maiorem cautelam baptizetur ſub hac forma, ſi non es baptizatus, ego te baptizo.* Vniuerſaliterque idem docent Angelus, & Suarez, & Valentia, & Zambrana, quos refert, & ſequitur Granado cõtrou. 4. de Baptiſmo

tract.1.diſp.8.n.7.Nuño art.9.conc.1.Vaz quez diſp.146.c.4.n.27.dicens hoc ab Eccleſia diffinitū non eſſe; nec ab Scholaſticis expreſsè traditum: quamuis ex ſententia non paruorum ſequatur. Cæterū Auerſa hic ſec. 6 §.*Sexto*, aduertit Scholaſticos latis expreſſe, & cōmuniter adnotaſſe debere Baptiſmū ſub conditione repeti, in ijs caſibus, in quib⁹ certum non eſt, ſed controuerſum de validitate ſacramenti: ſiquidem per dubiū intellexerunt, non ſolum merè negatiuum, quādo pro neutra parte vlla occurrit ratio, quæ magis vrgeat; ſed ample acceperunt dubiū pro eo quod non eſt certum, quamuis occurrant vtrinque probabiles rationes.

30 Igitur quod in iſtis caſibus poſsit, & debeat iterari Baptiſmus, poſt alios ſic probat Granado. Baptiſmus eſt medium neceſſariū ad ſalutem, & ſine quo realiter ſuſcepto infans non poteſt ſalutem æternam adipiſci, niſi fortè martyrio coronetur: adultus vero, licet cum eius voto poſsit ſaluari; nihilominus, & eiuſmodi voto nō ita facile habetur: & licet habeatur, priuatur fructu aliorū ſacramentorum, quæ homini non baptizato nihil omnino proſunt. Vnde dicitur in Concil. Florent. in decreto Eugenij 4. *Primū omnium ſacramētorum locum tenet, quod vitæ ſpiritualis ianua eſt: per ipſum enim membra Chriſti, ac de corpore efficimur Eccleſiæ.* Et cap. *veniens, de Presbytero non baptizato. Cum Baptiſmus ſit fundamentum omnium ſacramentorū, ante ſuſceptionem Baptiſmi, non ſuſcipitur aliud ſacramentum; quoniam vbi fundamentum non eſt, ſuperædificari non poteſt.* Ergo qui moralē certitudinē non habet de receptione huius ſacramenti; imò potius propter probabilem opinionem, poteſt ſibi perſuadere ſe non eſſe baptizatum, poteſt, imò & tenetur, iterū accedere ad Baptiſmum: alioqui enim iudicabitur parum curare æternam animi ſui ſalutem.

Confirmatur: quia in hoc nulla irrogatur iniuria ſacramento: ſi enim iam homo ſit baptizatus, ſecundum Baptiſma non eſt validum: nec miniſter, illud iterat, proprie loquēdo, quia vt dicitur in cap. vltimo, *de Presbytero non baptizato, non intelligitur eſſe iteratum, quod dubitatur an ſit datum.* Si vero non ſit baptizatus, confertur illi ſacramentum, quod tam neceſſarium eſt ad ſalutem: ergo non eſt cur negetur iterari poſſe.

31 Addit Vazquez cap.4.n.29. quod licet in his caſibus paruulis, non ſolum ſit licitum, ſed debitum ſub conditione dare Baptiſmum: tamen adultus non tenetur in hoc caſu iterum baptizari: nam adultus obligationi recipiendi ſacramenta ſatisfaciet ſequens opinionem probabilem tantum; licet non ſequatur tutiorem: eo quod nullus in operatione ſua ſequi debet tutiorem: ſed ſufficit ſecundum probabilem operari, vt dixerat 1.2.diſp.63.cap.3. quia peculiari obligatione erga ſe ipſum ex miſericordia, aut charitate non tenetur ad remedium, quod eſt ſine controverſia quærendum; ſed tantū obligatione cæterarum virtutum, aut charitatis erga Deum ad iuſtificationem quærendam.

32 Hanc doctrinam impugnant Cōinch art.9.n.104.& Caſtrus Palaus tract.19. puncto 13 nu.11. docentes iſtum teneri quoties probabiliter dubitat de ſuo Baptiſmo iterū ſub conditione baptizari: Tum ob reuerentiam ſacramento debitam. Tum præcipuè ob charitatem propriam: quilibet enim tenetur pro ſacramentis ſuſcipiendis eſſe diſpoſitus diſpoſitione ab Eccleſia præſcripta. Vna autē, & præcipua diſpoſitio pro ſacramētorū ſuſceptione eſt Baptiſm⁹ cert⁹, & nō dubius, & probabilis: ſiquidē ſtāte dubio, & opinione probabili præſcribitur repetēdus. Deniq; quia exponitur periculo damnationis æternæ, ſi Baptiſmus reipſa eſt inualidus, nec contritionem habet. Quam nequit habere, ſi abſque graui cauſa renuat incertitudinem ſui Baptiſmi tollere, certum recipiendo. Idem docet Lugo lib.1. Reſponſ. Moral.dub.1.n.11. quia in Baptiſmo, Sacerdotio, & Epiſcopatu, propter eorum neceſſitatem, & damnum irreparabile, quod ex eorū inualiditate conſequeretur, debemus, quoties fieri poteſt, certam, & ſecuram viā amplecti. Videnterque tenere multi Authores a nobis relati cap.1. Theol.Mor.q.6. nu.1.& 4 qui vel in omnibus ſacramētis, vel in initerabilibus, & de neceſsitate ſalutis, dicūt nos teneri amplecti viam tutiorem, nec poſſe nos ſequi minus tutā probabilem, aut probabiliorem.

Notat autem Quintana Dueñas to.1. tract.1.ſingul.12.nu.2. quodcumque dubiū, ſiue iuris, ſiue facti, ſiue practicum, ſiue ſpeculatiuum, ſiue negatiuum, ſiue poſitiuum, ſiue leue, ſiue magnum, extet Religioſo de ſui Baptiſmi valore (quamuis nulla ſit eius profeſsio: quia ſine baptiſmo vouens non conſtituitur in ſtatu religionis ab Eccleſia approbatæ) nullo modo ei liceret Religionem deſerere: quia melior eſt conditio Religionis, quæ poſsidet. Donec illi certitudine morali conſtaret non eſſe baptizatum.

33 Addunt Coninch concluſ.3.& 4.& Auerſa ſect.6.§.*Tenebitur*, in fine, adultū dubitan-

bitantem ob varietatem opinionum de validitate sui Baptismi, non solum teneri denuo procurare sub conditione modo tuto baptizari; sed interim absque graui causa non posse licitè recipere vllum aliud sacramentum: quia dispositio ad alia est Baptismus certo receptus. Ex quo vlteriùs sequitur, talem per se loquendo, non teneri confiteri illa peccata, quæ commisit ante securam susceptionem validi Baptismi: quia si fortè prior Baptismus fuit validus, ac proinde secundus inualidus, dum confitebitur peccata commissa post hunc secundum Baptismum, consequetur etiam indirecte remissionem antecedētium peccatorū: sicut de peccatis probabiliter non confessis. Licet Syluius 3.p.q.66.ar.9.quæs.3.& Basæus verbo Baptismus 4.n.10. dicant, quod adulti, qui conditionaliter baptizantur, debent confiteri peccata post primum Baptismum commissa; ne si fortè primus ille fuisset validus, secundus nil efficeret; ideoque nec peccata remitteret. Quod videtur probabilius. Sed redeundo ad casum principalē.

34 Quamuis totus ille discursus sit probabilis: sed non est certus. Primo, quia cap. 1. Theologiæ Moralis q.6.§.2. vniuersaliter diximus, quod etiam circa sacramenta licet sequi opiniones probabiles, vel probabiliores; quamuis minus tutas. Quam doctrinam latè tuetur ipse Castr⁹ Palaus trac.1.de Conscientia disp.2.punc.5.n.4. citans Vazquez, Salas, Perez, Sanchez, Villalobos, Sayrum, Basilium Pontium, Salon, & alios ab eisdē relatos: quamuis multi apponant limitationes, quas ipse non apponit: sed solum probat ab incō ieniendi: quia alioqui graue onus ministrantibus sacramenta imponeretur. Quāuis autem omnes dicant nō licere sequi opinionem cōsuetudine, vel speciali aliquo decreto Ecclesiæ prohibitam. Tamen in hoc puncto Ecclesia solum prohibuit, quod dubius de suo Baptismo, non suscipiat alia, nisi prius baptizetur: quod tamen exponi, quo ad obligationem, potest de dubio formali; licet quoad hoc quod est licere, de omni dubio etiam probabili; est cautela licita, & vt talis à D. Thō. docetur, & ab Antiquis, sed non vt obligatoria.

35 Præterea ipse Lugo disp.7. de Pœnitentia sec.13. docet nobiscum vniuersaliter, quod circa sacramenta, etiam initerabilia, & necessaria ad salutem, & in mortis articulo sufficit sequi opinionem probabilem, & nō tenemur tutiorem sequi. Et n.269. assignat rationem à priori, & exemplificat in nostro casu. Nam præcepta hominibus imposita, nō obligant, nisi humano modo; hoc est, iuxta hominum cō ditionem, iuxta quā nō obligatur ad exquisitam, & metaphisicā diligētiam, sed ad humanam, & moralē. Alioquin intolerabilia essent, & supra humanas vires: numquam enim ita satisfactum esset, vt non deberet maior diligentia adhiberi, vt certius satisfieret. Vnde nec paruulis nec adultis potest conferri Baptismus, etiam sub conditione, nisi sit dubium morale de eius valore. Sæpè autem opiniones probabiles, aut probabiliores, etiam circa Baptismum, habent tam valida fundamēta vt excludant morale dubium: vt exemplificat ipse n.275. de illis opinionibus an verba, & ablutio debeāt coexistere physice, vel sufficit quod moraliter coexistāt? Etsi enim pro vtraque sententia sint rationes, & Authores, non tamen sufficiunt vt in praxi teneamur Baptismū repetere: ergo pariter dicendū in similibus casibus. Quapropter Dicastillus to.1. de Sacramēt. trac.2. disp.1. dub.9.n.216 cuius verba refert, & nō improbat Diana parte 10. trac. 16.& 6. miscellaneo resol.19. docet illum posse cum eadē probabilitate aliqua sacramenta recipere, maximè, quæ non sunt, aut possunt esse in damnum aliorum. v.g. Matrimonium, Pœnitentiam Confirmationem, & Eucharistiam, & par ratio est de Extrema Vnctione: Secus vero de Ordine Sacerdotis, & Episcopi, & administratione Pœnitētiæ, & Ordinis.

36 Adijcit præterea Granados Cōtrou. 4. trac.1. disp.8.n.8. Rogabis, an sit necessarium apponere conditionem saltem in mēte, quando propter probabilitatem opinionum iteraretur Baptismus? Respondetur tutius esse id facere; sed non videtur certum id requiri, quia qui probabiliter credit primū Baptismum non fuisse validum, prudenter potest sibi persuadere fuisse omnino nullū: ergo prudenter poterit se gerere perinde, ac si prius non fuisset baptizatus: vnde sicut si non fuisset baptizatus, non oporteret apponi conditionem: ita nec in prædicto euentu. Secus vero est in casu dubij, de quo supra, nam tunc in nullā partem propendet intellectus; nec potest homo prudenter sibi persuadere, primum Baptismum fuisse nullū: ac proinde non potest se gerere perinde ac si homo non fuisset baptizatus; sed debet conditionē apponere. Hæc ille. Sed in praxi pēdet totum ex iudicio, quod format de probabilitate: Sed quia facillimū est, voce, vel mēte conditionem apponere; nō est cur adhas redigamur quæstiunculas. Quia tamē restāt alij casus satis practici. Ideo vlteriùs.

§. IV.

Qualiter poſsit cognoſci dubium?

37 INquiritur primo, qualiter cognoſci poſsit rationabile adeſſe dubium, vt poſsit dari Baptiſmus? Circa hoc notant Armilla ver. *Baptiſmus* n.33. & Suarez diſp.22. ſec.2.in fine. Nuño ar.9.§. *Pro cuius veritatis*, & alij communiter, quod duplex poteſt eſſe hoc dubium: vnum iuris, quando conſtat adhibitam eſſe materiam, vel formam dubiam. Aliud eſt dubium facti, quando abſolute incertum eſt an datus ſit Baptiſmus: ſiue ſit dubium omnino negatiuum, quia nulla ſunt indicia ad iudicandum hominem eſſe baptizatum; ſiue ſit dubium poſitiuum, vt contingit, quando ſunt aliqua apparentia indicia ad credendum homine eſſe baptizatum; non tamen ſufficientia: & aliunde ſunt etiam apparentes coniecturæ, quæ oppoſitum perſuadeant.

38 Hæc doctrina diſplicet Vazquez diſp.146.cap.4.nu.20. nam ſi loquamur de dubio, quod vere dubium eſt, prout ab ipſo fuerat diffinitum.1.2.diſp.65.cap.1.in præſenti ſolum poteſt eſſe dubium facti, quod nulla diligẽtia vinci poſsit: nam de materia, & forma, quã certo conſtat fuiſſe adhibitã, numquam contingit eſſe dubium, quod vinci non poſsit; licet contingat eſſe varias opiniones: quod longe diuerſum eſt. Dubium igitur iuris, licet accidere poſsit rudibus, & ignaris; tamen non poteſt accidere Theologis: quia vel ſcient illam materiam, & formam ſufficere, vel non ſufficere, vel in controuerſia id poſitum eſſe: controuerſia autẽ, & opinio nõ ſunt idem ac dubium pro vtra que parte æquè anceps vt nulli nullum aſſenſum præbeat.

39 Parui tamen momenti hoc eſt, vt deferatur communis doctrina: Tum quia diximus, quod licet Alexãder Tertius ſolum expreſſe loquutus ſit de dubio ſtrictè ſumpto, tamen Theologi merito dixerunt etiam licere repetere in dubio latè ſumpto vt comprehendit opinionem: tum quia prædictam diſtinctionem adhibentes, non dicunt, quod Baptiſmi dubium debeat eſſe ſolum inter Theologos; quia poteſt eſſe inter plebeios; quia omnes Baptiſmo indigent: & tunc pro claritate doctrinæ noſſe iuuat diſtinctionem dubij iuris, & dubij facti. Denique nã Theologi ipſi ſæpè dubij ſunt de vera opinionum practica probabilitate: ſæpè enim quod vn⁹ dicit eſſe probabile, alius dicit eſſe certum, alius dicit eſſe certo falſum, & improbabile; & merito alius dubitat, & omnino anceps eſt an reuera ſit probabile: ſicut ergo opinio, ita & dubium poſſunt eſſe iuris, & facti.

40 Hoc præmiſſo, loquendo de adultis, natis ex Chriſtianis parentibus, & inter eos enutritis, omnem ſcrupulum tollunt verba Innocentij Tertij, cap.vltimo, *de Presbytero non baptizato*, dicẽtis. *Certè de illo, qui natus de Chriſtianis parentibus, & inter Chriſtianos eſt fideliter conuerſatus, tam violenter præſumitur, quod fuerit baptizatus, vt hæc præſumptio pro certitudine ſit habenda, donec euidentiſsimis forſitan argumentis cõtrarium probaretur.* De quo vide Doctores à nobis relatos cap.1.Theol. Mor.q.10.

41 Deinde eſt certũ, quod ſi ipſe Præſbyter, qui baptizauit, vel vnus teſtis omni exceptione maior, vel ipſa mulier, quæ baptizauit, vel quæ vidiſſe teſtatur, aſſerant puerum, vel adultum eſſe baptizatum, abſque dubitatione eſt credendum, vt notãt Paludanus in 4.diſt.6.q.4.ar.1.n.6.in fine. S.Antoninus 3.p.tit.14.c.13.§.12. Sylueſter verbo *Teſtis*.q.5. Soto in 4.diſt.3.q.vnica ar.9.ad 4. §. *Quod ſi ſcisciteris*, dicẽs vnum teſtem ſufficere, vt vetulam, quæ baptizauit, vt non ſit licitum puerum amplius baptizare. Tamet ſi ad condemnãdum eum, qui rebaptizauit, vel rebaptizatus eſt, cum ſit actus iuridicus, duo, aut tres exigãtur. Probat idẽ Vazquez illa diſp.146.c.4.n.20. ex S.Leone 1.Epiſt. 35.alias 37.c.1.ibi. *Cum itaq; Baptiſmi ſui nihil recordetur, qui regenerationis eſt cupidus; nec alter atteſtari de eo, qui ſciat conſecratum, nec ille, qui conſecratus, &c.* Idemq; docet Greg.tertius relatus in c. *Paruulos, de Cõſecratione*, diſt. 4. docentque communiter Doctores.

42 Quod non ſolum in foro cõſcientiæ, ſed etiam in foro exteriori veſũ habet: quia iuxta cõmunẽ ſententiã, in ijs, quæ alteri nõ præiudicant, vnico teſte plena fit probatio: de quo Maſcardus de Probationibus in proœmio q.11.num.14. Farinacius in Praxi Crimin.q.63.n.26. & loquendo de Baptiſmo, Comitolus lib.1.q.1.n.5. & Caſtrus Palaus to.4.trac.19. puncto 13.nu.9. & Gloſſa in cap. *Placuit*, 111. verbo *Teſtentur*. Et in cap. *Cum itaq; de Cõſecrat.* diſt.4. & iterum Maſcardus de Probationibus coc.n.1. & 2. & plures relati à Barboſa in cap. *Placuit*, iam relato, de Conſecratione diſt.4.

43 Quod ſi obijcias: nam Conciliũ Cartaginenſe 5.c.6. cuius ſunt verba illius capitis, inquit. *Placuit de infantibus, quoties non inueniuntur certiſsimi teſtes, qui eos baptizatos eſſe ſine dubitatione teſtentur, neq; ipſi ſunt per ætatẽ idonei detractis ſibi ſacramẽtis reſpondere, abſque vllo ſcrupulo baptizãdos eſſe.* Et in 6.Syn. can.84. *Quoties non inueniũtur firmi teſtes, qui illos*

illos abſque vlla dubitatione baptizatos eſſe dicant, neque ipſi propter ætatem de tradito myſterio aptè reſpondere poſsint, debere baptizari. Et in Concilio Africano cap.39. & in Concilio Vvormatiēſi. c.70 Ergo nō ſufficit vnus teſtis, cum hæc Concilia plures requirant.

44 Reſpondent Vazquez num.24. & Palaus num.9. quod Cōcilia explicant, quid faciendum ſit pluribus teſtibus examinatis de Baptiſmo non deponentibus; nihil tamen dixerunt, quando vnus ex illis certo deponeret. Etenim cum nullus deponit, veriſſimum eſt certiſsimos teſtes non inueniri.

Vel vt ait Serra 3.par.quæſt.66, art.9. folio 174. illud: *certiſsimi teſtes*: exponendum eſt reſpectiuè pro diuerſis teſtimonijs, & tēporibus: non quod pro Baptiſmo cuiuslibet infantis plures teſtes requirantur: ſicut nec illud: *de traditis ſibi ſacramentis*: denotat vnicuique infanti tradita fuiſſe plura ſacramenta.

Vel, vt dicunt Suarez ſect.2. & Granados diſp.8.num.9. & Auerſa ſect.6. circa finem, in plurali numero loquuntur loco ſingularis: Vel exigunt plures teſtes, quando vnus ob ſpeciales rationes non eſſet fide dignus, nec ſufficeret dare certitudinem moralem.

45 Præterea eſt certum, quod cum eſt motiuum dubitandi de valido Baptiſmo, Parochi, & Parentes tenentur diligenter id inquirere. Vnde S.Leo Papa cap. *Cum itaque, de Conſecratione*, diſt.4. *Quoties talis perſona inciderit* (de cui⁹ ſcilicet Baptiſmo dubitetur) *ſolicita primum examinatione diſcutite, & longo tempore (niſi forte ſupremus finis immineat) indagate, &c.* Idem habetur cap. *Paruulos*, & cap. *Cum itaque*, ibidem. Quamuis autem nō opus ſit diligentia exacta metaphiſicè, aut phiſicè; neceſſaria tamen eſt magna humana exacta diligentia, quia à Baptiſmo, qui eſt ianua Sacramentorum, æterna ſalus, & validitas aliorum ſacramentorum pendet. Notatque rectè Vazquez cap.4. num.31. quod *periculum repetendi Baptiſmum, quod videtur eſſe contra Religionem, minorem obligationem inducit, vt à repetitione abſtineam⁹; quam periculum ſalutis proximi, vt ei iterum concedamus: & ita maior ratio habenda eſt huius vtilitatis proximi, quam religionis debitæ ſacramento; cum in remedium illius vt in finem, omnia ſacramenta vt media inſtituta ſint.*

✠

§. V.

Vtrum baptizati in caſu neceſsitatis à laicis ſint denuo baptizandi?

46 SEcundo inquiritur, vtrum omnes infantes à laicis in caſu neceſsitatis baptizati, debeant iterum ſub conditione baptizari?

Affirmant Bartolus in l. *Siquis*. Cod. *Ne Baptiſmus retteretur*, dicens. Bonum conſiliū eſſe baptizare puerum ſub conditione, qui baptizatus eſt domi propter periculum mortis. Et Molanus trac.4 practicæ cap.3. & Sylnius hic art.9.dub.2. Probans, quia ſemper licet ea forma conditionata vti, quādo eſt dubium de Baptiſmo ritè collato: quando autem obſtetrices domi baptizarunt, sēper eſt eiuſmodi dubium; ne vel ſubito neceſsitatis caſu turbatę, aliter, quam referant, dixerint; aut ſemel, & iterum deprehenſę, quod bene baptizarint, deinceps malicioſè errent; ac nihil ominus aſſerāt ſe more ſolito baptizaſſe. Et quia experientia notum eſt multas in materia, & forma errare. Interdū vero per malitiam: quia ſunt ſortilegæ; vel ob aliud. Idem ſequuntur Leander tom.1. tract.2. de Sacramento Baptiſmi diſp.3. quæſt.45. & Antonius Quintana Dueñas tract.1. Singulari quinto hæc latius expendens: ſed argumēta omnia ſolum expendunt cauſas turbationis, occaſiones malitiæ, & praxim ignorantiæ eorū: & quia S.Bernardus epiſt. ad Henricum narrat quēdam laicum ſuo tempore ex imperitia plurimos baptizaſſe, in nomine Dei, & Sanctæ, ac viuificæ Crucis. Et S. Vincentius Ferrer cōc.2. Dominicæ 3. Quadrageſimæ, narrat quod cum Theologus quidam eximiam concionem habuiſſet, accedens quædam vetula manus ei oſculata eſt dicens: *Benedicta ſit dies, in qua vos baptizauit in nomine S.Trinitatis, B.Mariæ Virginis, & omnium Angelorum.* Itaque ſe non baptizatū cognoſcens, denuo baptizari curauit. Simile quid accidiſſe cuidam ſacerdoti Societatis refert ibi Quintana Dueñas: & num.7. affert verba Sancti Clementis Romani lib.3. Conſt. cap.9. *De mulieribus vero baptizantibus, ſcitote, quæ hoc tentant, non mediocre periculum eas incurrere; quam obrem non hoc conſilium demus: periculoſum enim eſt: imò vero præter legem, & imperium.* Licet enim Baptiſmus ſit validus, vt docet Vrbanus Secundus 36.quæſt.3. & in caſu neceſsitatis licitus ex capit. *Mulier, de Conſecratione*, diſtinctione quarta. Dicitur tamen *periculoſus*, ob turbationem, & ignorantiam mulierum. Affert

etiam num. 8. verba Synodi Granatenſis: quæ tamen potius ſunt ad oppoſitum; vt legenti erit perſpicuum.

47 Oppoſitam nihilominus ſententiam communem, & veram omnino reputo, & adeò certam, quod priorem ſententiam, ita generaliter prolatam, nullatenus in praxi probabilem iudicem. Vnde Victoria de Baptiſmo q.36. oppoſitum vocat abuſum peſsimum, magnum, nec tolerandum. Et D. Thomas 3.p.q.67. art.3.ad 1. loquendo de baptizato à laico ait. *Nec eſt rebaptizandus ille, qui ſic eſt baptizatus.* Quod perſuadet elegantèr, & neruosè M.Soto in 4.diſt.3.q.vnica art.9.ad 4.§. *Circa hanc*, ita ſcribens. De duobus *abuſibus, qui inter ignaros ſacerdotes creberrimi ſunt*, admonēdum eſt maximè. Sunt, inquam, qui nullum periculum imminere putant, dummodo ſub conditione rebaptizent: & ideò non ſolum non admodum perſcrutari curant, ſit ne puer baptizatus; verum etiam ſi cōſtet eſſe domi baptizatum, iterum ſub conditione ſolemniter eum in Eccleſia ſacro fonte baptizant: *Quod eſt immane ſacrilegium.* Neque vllo pacto à cenſura irregularitatis huiuſmodi ſacerdotes excuſantur (quod tamē poſtea examinabitur) nam forma hęc baptizandi ſolum in illis permittitur (vt ait Canon) de quibus dubium eſt. Quare niſi morale ſit dubium, hoc eſt, quod dum controuerſia oritur, facta diligenti indagine, definiri non valeat, puerum eſſe baptizatum, nec ne, nemo eſt rebaptizandus; quāvis ſub conditione fiat. Audi S.Auguſtinum can. *Solet, de Conſecratione*, Diſt.4. Air quippè, quod quando quis ludrice, & mimice, & ioculariter fuiſſet baptizatus, deberet diuinum iudicium per miraculum alicuius reuelationis explorari antequam ad rebaptizationem recurreretur. Non dico in vſu eſſe poſtulare huiuſmodi reuelationes: ſed eatenus hoc meminerim, vt admonitos habeam ſacerdotes quanta ſit diligentia adhibenda priuſquam conditionalis baptizatio fiat.

48 Quod ſi mihi Scotum obieceris diſt. 6.q.8.dicentem, non teneri quemcumque ſacerdotem facere ſtrictam diligentiam, & exquiſitionem, an vetula infantulum baptizauerit. Intelligitur quando de hoc nulla eſt quæſtio. Tametſi conſilium ſit hoc interrogare. Noui namque in quibuſdam Eccleſijs *tantam inoleuiſſe huius rei peruerſitatem*, vt fere omnes domi baptizati, in Eccleſijs rebaptizentur. Adeò vt viderim inter quendam ciuem, & ſuum plebanum hanc contęſtatam litem, quod quamuis conſtantiſsimum eſſet filium ſuum baptizatum domi, nihilominus expoſtulabat, vt iterum in Eccleſia baptizaretur; quia ſic erat conſuetum. Qua de re renuentem ſacerdotem coram Epiſcopo in iudicium euocauit, parumque abfuit, vt cauſam vinceret. Hæc ibi M.Soto: cuius doctrinam ſequuntur, & valde commendāt Suarez diſp.31.ſect.6.§. *De quo præcepto.* Vazquez cap.4.n.30. Ruiz art.9. Bonacina de ſacramentis in genere diſp.1.q.2. puncto.1.n. 39. Eſſeque communem, refert, & ſequitur Trullench lib.2.cap.1.dub.5.nu.13. & alij frequenter.

49 Imò totum expreſsè habetur in Catechiſmo Pij Quinti par.2.c.2.§.43. his verbis. Qua in re tamen diligenter à Paſtoribus aliqua prouidenda ſunt, in quibus fere quotidie, *non ſine maxima ſacramenti iniuria peccatur*. Neque enim deſunt, qui nullum ſcelus admitti poſſe arbitrantur, ſi quemuis ſine delectu cum adiunctione illa baptizent: quare ſi infans ad eos deferatur, nihil prorſus quærendum putāt, an is prius ablutus fuerit; ſed ſtatim ei Baptiſmum tribuunt. Quin etiam quamuis exploratum habeant, domi ſacramentum adminiſtratum eſſe; tamen ſacram ablutionem in Eccleſia, adhibita ſolemni cæremonia, cum adiunctione repetere non dubitant. Quod quidem ſine ſacrilegio facere non poſſunt: & eam maculam ſuſcipiunt, quam diuinarum rerum ſcriptores irregularitatem vocant. Nam ea Baptiſmi forma, ex Alexandri Papæ authoritate, in illis tantum permittitur, de quibus, re diligenter perquiſita, dubium relinquitur; an Baptiſmum rite ſuſceperint. Aliter vero numquā fas eſt, etiam cum adiunctione, Baptiſmum alicui iterum adminiſtrare. Hactenus Catheciſmus, omnino conſone ad doctrinam relatam Magiſtri Soto.

50 Valde tamen probabiliter hoc limitant Egidius Coninch art.9.n.95. & Laymā trac.2.de Baptiſmo cap.5.n.3. dicens. In quibuſdam locis, vbi experientia conſtitit obſtetrices, non raro à Diabolo deceptas, in ipſius nomine baptizare ſolitas, conſuetudo obtinuit, vt omnes infantes, quos mulier affirmat ſe domi baptizaſſe, iterum ſub conditione baptizantur. Quam ego conſuetudinem reprobare non audeo: Imò approbatam reperio in paſtorali Romano edito Antuerpiæ anno 1607 pagina 20. & 31. Cum reuera aliquod dubium, & periculum animæ ſubſit; ideoquè ceſſet irreuerentia ſacramenti. Quod approbant Leander illa quæſt. 45. & Caſtrus Palaus tom.4.tract.19. puncto 13.num.7.

Sed

Sed hæc doctrina licet sæpè habeat locū in regionibus hæresi infectis, quia regulariter adest hoc periculū: & in casu dubij semper in fauorem animarum inclinādum. Sed in Hispania casus rarissimꝰ est: vnde sola ministratio ab obstetrice, vel ab alio in casu necessitatis, non præstat sufficientem dubitandi rationem de illius inualiditate: ideoque nec sub conditione licet repetere.

§. VI.

De infantibus expositis.

51 TErtio inquiritur, vtrum omnes infantes expositi debeant sub conditione baptizari?

Certum est, quod quando nec per ætatem, nec per scriptum, nec per alicuius testimonium, constat de eorū Baptismo, quod baptizandi sunt, vt determinatur cap. *Paruulos*, & cap. *Placuit, de Consecr.* dist. 4. & hoc admittunt omnes Doctores, & est manifestum ex dictis.

52 Casu autem quo infans expositus afferat schedulam, vel scriptum quo asseratur esse baptizatum: aliqui asserunt fore sub cōditione baptizandum si ex alio magis legitimo testimonio non constiterit de recto, & vero Baptismo. Ita Turreblanca lib 2. Practicarum cap. 4. & Marchantius in Candelabro sacram. tract. 2. de Bapt. c. 2. q 4. Cuius verba refert Diana 5. p. trac. 13. Miscellan. res. 85. Sed non approbat, nec ibi, nec 3. p. in addit. resol. 6. & 10. vt legenti erit perspicuum: vnde male Authores huius sententiæ eum pro se referunt. Postea tamen p. 9 trac 6. Misc. resol. 35. refert pro eadem sententia Adamū Opatonium de Baptismo disp. 1. q. 6. n. 40. & concludit. Itaque ex his omnibus apparet sententiam P. Quintanæ *esse satis probabilem*: & præsertim ex subscriptione Doctissimorum illorum virorum ex Societate, quos ipse adducit. Sed par. 10. tract. 16. & 6. Miscellan. resol. 19. §. *Notandum*, eam reliquerat vt nimis scrupulosam. Verum postea eadem parte 10. eodem tract. 16. resol. 87. dicit *satis probabilem*. Ita varius est, & in omne latus severtens. Tenet tamen Leander tomo 1. tract. 2 disp. 3. quæst. 44. malè pro se referens Bartolum, & Gabrielem; vt patet attēdenti verba ipsorum, quæ ipse Leander refert. Item tenent Antonius Quintana Dueñas tract. 1. singulari 9. & Ioānes Henriquez in quæstionibus practicis sect. 19. quæst. 10. & latissime Didacus Antonius Frances Vrrigoiti in foro conscientiæ parte 2. tract. vni co-quæst. 4. & 5. non rectè pro se referēs, Portellum, Zabranum, & Grilenzonium: vt eorum lectione constabit.

53 Probat Marchantius ex Synodo Cameracensi. Et quia tale testimonium non est ita certum, vt fidem indubiam faciat. Secundo, quia dato quod illud scriptum faceret aliquam fidem, quod sit baptizatus talis infans; cum tamen ignoretur a quo, & quomodo; siue an debita forma, & a persona, quæ sciret Baptismi ritum essentialem; imò contingat talibus calibus quæri tenebras; & ab idiotis mulierculis rem occulte, & cum defectu essentiali peragi; non mirum si dicatur hic aliquid ambiguitatis remanere, quę sufficiat ad reiterationem sub conditione.

54 Quintana Dueñas probat ex cap. *Placuit*, & alijs iam relatis, & expositis nu. 43. & 44. & cum illorum textuum communis intelligentia eum non latuerit, vt patet singulari. 1. num. 4. & 5. mirum est quomodo illis testimonijs nunc vtatur. Confirmat ex rituali Pauli 5. §. *De Baptismo paruulorum*, vbi statuitur, *quod infantes expositi, & inuenti, si re diligenter inuestigata, de eorum Baptismo nō constet, sub conditione baptizentur*. Vbi notandum verbum, *constet*, quod significat claram probationem, vt notat Mascardus de probat. conc. 75. num. 21. Schedula autem, vel scriptura, quæ non est publica manu confecta, vel subscripta, quę non habet sigillum authenticum, vel non est in iudicio facta, neque de mādato iudicis, non probat, vt cum alijs docet Cardin. Tuschus to. 7. concl. 76. num. 10. ait, quod scriptura priuata, & non subscripta, & non recognita, nil probat, iuxta cap. 1. & 2. de fide instrum. & Doctores communiter.

55 Secundo probat ex Concilio tertio Mediolanensi sub. S. Carolo Borromæo titulo *de Baptismo infantum*, in fine, vbi dicitur. *Infans expositus, licet appensum collo scriptum habeat, quo ille baptizatus significetur, si tamen re diligenter prærequisita, quemadmodum in Concilio Romano, adhuc dubium sit eum baptizatum esse, ea conditionis forma baptizetur: si tu es baptizatus, &c.* Idem statutum est in Synodo Cameracensi, & Cordubensi. Et obseruatur in pluribus Xenodochijs generalibus.

Tertio probat authoritate tredecim Patrum Societatis: quorum subscriptiones dicit apud se habere. Et authoritate Marchantij, & Dianæ, & Leandri. Quarto, quia istæ fœminæ non sunt obstetrices; sed ignaræ formæ Baptismi. Et sunt sagæ, vel Morischæ: quorum testimonium non sufficit in re tanti momenti.

56 Quod si ei opponatur cõmunis Doctorum consensus, qui est in contrarium. Respondet Quintana Dueñas n.10. non ex maiori Doctorum numero communiorem, aut certiorem opinionem censendam, sed ex eorum grauitate, & fundamentorum verisimilitudine. Vnde Thomas Sanchez lib.1. in Decal.cap.9.n.9.ait. Non dicitur opinio cõmunis ex Authorum numero, qui priorum vestigia, instar ouium, sequentes, nulla excussione præmissa, eam affirmant: sed communis dicitur, si pauciores Doctores habeat, qui vtriusque partis rationibus discussis, & perpensis, eam affirmant: sic in præsenti.

57 Addit Antonius Frances q.5.nu.33. omnes Authores communis sententiæ nihil de nouo addidisse, sed fere eisdem verbis vti, & eodem fundamento niti: at vero suam defendentes sententiam, aliqua noua fundamẽta adducunt: & ipse aliqua iuri Canonico, & Ciuili consona excogitauit. Et ideo plures numero, non arithmetico, sed iuridico, suã tenent sententiam, quæ maioribus, validioribus, & efficacioribus argumentis fulcitur.

Sed exactius, quæ superaddit, solum inuenio textum in *l.instrumenta* 5.C.*de probationibus*, vbi dicitur. *Instrumenta domestica, siue priuata testatio, seu annotatio, si non alijs quoque adminiculis adiumentur, sola non sufficiunt; &c.* Et cap.*licet.*5.§.finali, *de crimine falsi*. Et cap. *super eo*, eodem. Et cap. *Nuper.*7.q.2.in vers. *quod tamen*, vbi exigitur *certum, manifestum que documentum: quia de tanta re nõ segnius agẽdũ est, &c.* Et notat ibi Glossa verbo *Segnius*, quod in rebus magnis diligentior inquisitio facienda est. Deinde Greg. Tertius epist.3. ad Bonifacium, requirit vt sit *qui testificetur* de Baptismo paruulorum. Sed verbum illud *testificetur*, de iure sonat, vel instrumentum authenticum, vel testes legitime probantes, vt in *l.Testium* §.*Idem diuus*, & §.*Sequẽtes*.D. *de testib⁹*, & probat Barbosa in trac.de claus. claus.161.n.3.&claus.263.n.1. Reliqua quę congerit tota q.5. potius videntur adducta ad ostendendam eruditionem sacrorum canonum, quam ad augẽdam aliquam vim argumentis factis.

58 Si hæc sententia procedat, quando infans crederetur expositus à Sarracenis, aut Iudæis, qui execrantur Baptisma Christianorum, omnino admittenda esset, prout eam admittit Vazquez disp.146.cap.4.n.26. dicens sub dubio baptizandum esse, etiam si testimonium eiusmodi secum haberet: quia est suspectæ fidei testificatio. Et hoc idem intendunt Authores, quos refert, & sequitur Diana 3.p.Addit.2.resol.10.& 5.p.trac.13. miscellaneo res.85.& cum alijs notat Christoforus à S. Ioseph.to.1. receptarũ verbo *Baptismus* dub.8.n.2. Sicut etiam Patres citati n.43.& 54. planè loquũtur de illis, qui in parua ætate a Barbaris capti fuerunt, vt certum non esset, in ea baptizari à fidelibus parentibus consueuisse. De his etiam solum loquitur Greg.3. in Epistola ad Bonifaciũ, vt refertur de Consecratione dist.4. canone, *Paruulos*, cum ait paruulos à parentibus subtractos, de quibus nescitur, an fuerint baptizati, baptizandos esse, si non inueniãtur, qui testificentur de eorum Baptismo, prout notant Vazquez n.25. in fine, & alij frequẽter. Similiter vt ait Soto in 4.dist.3.q. vnica art. 2.ad 4.§. *Fit præterea*, in fine, illi qui inter infideles nati sunt, etiam ex parentibus Christianis, & postea redemptis parentibus, aut mortuis, superstites sunt, post modum cum ad nos veniunt, nisi manifestis indicijs constet esse baptizatos, baptizandi sunt: nã præsumptio est non fuisse baptizatos. Et de istis intelligendi veniunt canones. *Paruulus. Placuit. Cum itaque. Si nulla, de Consecratione* dist.4.

59 Cæterum loquendo, vt recentiores loquuntur, de infantulis expositis inter fideles, & in Hispania, vbi iam, Dei gratia, nec Iudæi, nec Hæretici, nec alij in fide suspecti communiter inueniuntur, censeo omnino falsam, & impracticabilem. Primo, quia est contra Ecclesiæ vniuersalis receptissimã cõsuetudinem: siquidem cum casus sit frequẽtissimus: & ipsi fateantur moderni, quod ipsorum industria, cœpit Baptismus iterari, cũ antea nullus id auderet; vel coguntur fateri canones antiquos, quos adducunt, alium sensum facere, & ita frustra adduci; vel illorum intelligentiam, sibi solis reseruatam; vel per mille trecentos, & amplius annos Ecclesiã paruulos multos sine remedio scienter reliquisse: quod non admittent: nam vt ait Cassianus lib.5.cap.13. *Quidquid extra consuetudinem præsumitur, vsumque communem, vt vanitatis, & gloriæ, atque ostentationis morbo pollutum, antiquissima Patrum traditio tenet*. De quo D.Tho.2.2.q.10.art.12.

60 Secundo est contra communem Doctorum sententiã, qui ex professo ante quatuor sæcula de hoc casu disputarunt, & omnes (alioquin in rebus maioris, & minoris momenti discordantes) in sententia negatiua, vt certa concordarunt, tam antiqui, quã moderni. Ex nostris Thomistis Palud. in 4. dist.6.q.4.a.1.n.5.& 6 S.Anton.3.p.tit.14. c.13.§.12.Sylu.ver.Baptismus 4.q.9.Ibi Tabiena, Armilla, vterque Ledesma, Zanard⁹, Lumblinus, Barthol.ab Angelis: & Soto in

4.